STJORN.

GAMMELNORSK BIBELHISTORIE

FRA VERDENS SKABELSE TIL DET BABYLONISKE FANGENSKAB.

UDGIVET

AF

C. R. UNGER.

CHRISTIANIA.

FEILBERG & LANDMARKS FORLAG.

TRYKT HOS C. C. WERNER & CO.

1862.

Fortale.

Efter den oprindelige Plan skulde Udgaven af nærværende Bibelhistorie have været ledsaget af Anmærkninger og Ordforklaringer. Hensigten med Anmærkningerne var at antyde de forskjellige Tillæg til den bibelske Text, paapege disses Kilder, saavidt det havde været muligt at opspore dem, og ved Citater af de latinske Originaler oplyse enkelte Vanskeligheder, som maaske kunde möde Læseren. Dog, da dette endnu mere vilde have foröget Bogens allerede temmelig betydelige Omfang, har Udgiveren, efter Forlæggernes Önske, opgivet dette, og indskrænket sig til at meddele Texten alene saaledes som den foreligger i Haandskrifterne.

Navnet Stjórn *(d. e. Styrelsen) findes ikke tillagt Værket nogensteds i Haandskrifterne, og Benævnelsen er maaske först opkommen paa Island, hvor den rimeligvis er flere Aarhundreder gammel. Navnet er kort og bekvemt, og skal vel egentlig betegne Guds Styrelse, hvorledes han paa vidunderlig Maade styrede og ledede det jödiske Folks Skjebne.*

Tiden naar, og Maaden hvorpaa Bogen er bleven til, antydes tilstrækkelig af Prologen (S. 2, jvf. Overskriften S. 54). Det heder der, at Kong Haakon Magnussön allerede för havde ladet oversætte en Bog, som hed Heilagra manna blómstr, *og som indeholdt Helgenes Liv, bestemt til at forelæses paa disses forskjellige Festdage, men nu vilde han ogsaa have en Bog, hvoraf han kunde lade forelæse paa Söndagene og de andre Festdage, der vare helligede Herren selv, og i den Anledning lod han da nærværende Bog istandbringe. Efter hans egen Befaling skulde Begyndelsen ske med Bibelens förste Bog (Genesis), og hertil skulde föies Tillæg af andre Böger, saasom af*

Scholastica Historia og Speculum Historiale.[1] *Tiden for Bogens Tilbliven er altsaa Begyndelsen af det 14de Aarhundrede, da Kong Haakon den femte Magnussön regjerede fra 1299 til 1319.*

Dog har Oversætteren eller Samleren ikke naaet at arbeide længer efter den af Kongen lagte Plan end til Enden af anden Mosebogs 18de Capitel; i al Fald er ikke mere af hans Arbeide nu tilbage. Afskriverne af Haandskrifterne synes dog at have næret Haab om muligens at erholde Fortsættelse af Mosebögerne, og rimeligvis derfor levnet et ubeskrevet Rum paa det Læg, hvor de have sluttet med 18de Capitel af Exodus, for at kunne være i Stand til at lade Fortsættelsen umiddelbart fölge. De have imidlertid paa et nyt Blad begyndt med Josvas Bog efter en ældre Bibelbearbeidelse, og efter denne fortsat indtil Slutningen af 2den Kongernes Bog eller Jödernes Bortförelse til Babylon. I det Haandskrift som her i Udgaven er kaldet A, *er senere bleven indskudt 8 Blade, rimeligvis skrevne en halvhundrede Aar sildigere end det övrige af Bogen, og indeholdende netop det der för har manglet, nemlig fra 2den Mosebogs 19de Capitel indtil Slutningen af Mosebögerne. Dette er dog ikke behandlet paa samme Maade som det foregaaende, men maa grunde sig paa en ældre nöiagtigere Oversættelse af Bibelen fra det 13de Aarhundrede, og höist sandsynlig har man her Levninger af en fuldstændig Bibeloversættelse. Oversætteren har rigtignok sprunget over hele Vers ja endog Capitler, der indeholde Gjentagelser af hvad allerede tilforn er fortalt (hvilket ogsaa er Tilfældet i den angelsaxiske Oversættelse af Pentateuchen), men i det han har beholdt, lægger han an paa at levere Bibelens egne Ord uden Tilsætninger. Josvas Bog indtil Slutningen af Værket grunder sig paa en ældre sagamæssig friere Behandling af den hellige Skrifts historiske Böger, sandsynligvis fra förste Halvdel af det 13de Aarhundrede, med adskillige Tillæg hentede andensteds fra, indeholdende navnlig allegoriske Forklaringer, hvorved de vigtigste Personer i det gamle Testamente typisk skulle betegne Kristus og Kristendommen.*

Stjórn, saaledes som denne Bog nu foreligger os, bestaar altsaa af 3 forskjellige Dele:

1) Side 1—299, den af Kong Haakon Magnussön i Begyndelsen af det 14de Aarhundrede foranstaltede Compilation, indbefattende Genesis og de 18 förste Böger af Exodus, med Tillæg af Scholastica Historia og Speculum Historiale, den yngste Del af Værket.

[1]) *Samleren har ogsaa benyttet Augustinus, Gregorius Magnus og Isodorus Hispalensis.*

I denne förste Part af Bogen har Stil, Foredrag og Sprogtone ganske det 14de Aarhundredes[1] *Præg, og adskiller sig betydeligt fra det foregaaende (13de) Aarhundredes. Imellemstunder sporer man dog Benyttelsen af ældre indenlandske Kilder, saaledes i Homilien förste Söndag i Langfasten (S. 141—158), hvor Sproget flere Steder henpeger paa et ældre Stadium.*

2) Side 300—349, Exodus fra Capitel 19 indtil Slutningen af Deuteronomium eller det övrige af Mosebögerne, Levning af en ældre Oversættelse af Bibelen uden Tilsætninger fra Midten af det 13de Aarhundrede. Herhen hörer ogsaa et Membranblad[2] *(II Mosebog*

[1]) *Dette vil enhver, der er nogenlunde fortrolig med vort gamle Sprog og Litteratur, erkjende ved at slaa efter og læse et længere Stykke næsten hvorsomhelst. I det enkelte kan man mærke som Særkjende for denne Tid, at Relativet som oftest udtrykkes ved* hverr er, *en Sammenstilling af det spörgende Pronomen* hverr *med den relative Partikel* er, *herpaa finder man overalt Exempler; Brugen af* léttliga *(f. Ex.* 112³⁰, 281³⁵, 297²⁸*) i samme Betydning som det ældre tydske* lîhteclîche, vil lîhte ɔ: *det kan let være, sandsynligen; hertil slutte sig ogsaa enkelte Ord, der ikke komme tilsyne i det ældre og bedre Sprog, f. Ex.* slekt ɔ: *Stand, Rang,* mekt, *Magt, Pragt,* skalkheiðr, *Spot, hvilke synes at skyldes tydsk Indvirkning, det samme gjælder ogsaa om Verberne paa* era: spazera, formera, divisera *o. lign.*

[2]) *Dette Membranblad, hvis Meddelelse skyldes Hr. Bibliothekar G. E. Klemming i Stockholm, aftrykkes her fuldstændig:*

. . . . . Moyses til Egipta. j þeire faur var kona hans med honum og syner þeira. Gud vitradist þeim j einu herbergi og avijtadi Moyses vmm þat ad hann hafdi ei skirt umskurnar skirn Gesram son sinn og hætti honum þvi ad hann skilldi hann af lijfi taka. Sidan tok Sephora huassan stein og sneid vmm sueinenn. Epter þat vitradist gud Aron a Egiptalanndi ok mælti. ad hann skilldi fara til funndar vid Moysen brodur sinn. Aron giordi sem gud baud. og uard med þeim mikill fagnafunndr. Moyses sagdi aull ord drottins þau er hann hafde talad vid hann og iarteikner þær er hann hafdi giort.

Moyses og Aron foru a funnd Farao konungs sem gud baud þeim. og er þeir komu a konungs fund þa mæltu þeir. þessa hluti mælti gud drottinn Jsraels. Lofa þu lyd minum at hann fari og færi mier forner a eydimork. Pharao mælti. Eigi veit eg huar drottinn ydar er. og eigi heyre eg raudd hans ad eg lofi lydnum ad færa gudi sinum forner. og ecki ætla eg ydr ad þui verda ad eg lofa ydr wt ad fara. Moyses mælti. Gud ebreskra manna kalladi a oss ad vier færum þriggia daga leid a eydimorku og færdum forn gudi vorum ad eigi berist oss bradr bani edr ofridr ad hendi. Pharao mælti. Fyrer hui sorgmædi þier lyd fra verkum sinum. fare þier til verks ydvars. Pharao kallar til sin greifa og verkstiora sina og mælti vid þa. þat meigi þier sia ad mikill mannfioldi er ordinn Gydinga lydr a lanndi hier og mun þui meir folkid fiolgazt er þeir hafa betra vid sig. Nu skulu þier eigi giefa þeim sader vid er þeir knoda leirit og skulu þeir iafnmargar leirhellur giora sem adr. fari þeir og safni sier sádum og leiti sier spreka þuiat þeir beidaz fyrir þui farar ad þeir vinna of lijtid. Nu skal þeim

4, 24—7, 15) i det kongelige Bibliothek i Stockholm, Fragment af en Codex in qvarto, med 32 helt over Siden skrevne Linier. Haandskriftet er med islandsk Orthographi og Haand fra Slutningen af det 15de eller Begyndelsen af det 16de Aarhundrede, og Afskriveren synes at have forkortet noget sin ældre Original.

þraungua meir j verkum ad þeir kenni sig gjôr. Greifarner foru þa til fundar vid Gydinga og sogdu þeim. Nu vill konungr ad ydr sie eigi sader giefnar og vill hann ad þier giorid iafnmargar hellur sem adur. Nu fari þier og leitid ydr sada og minkid eigi ydar verk. Nu dreifdiz lydrinn vm allt Egiptaland ad leita sadanna. Konungs greifar bôrdu lydinn ef þeir vnnu minna enn akuedid uar. Enn Gydingar foru til fundar vid Farao og mæltu. Fyrir þui giorer þu suo vid oss þræla þina ad þu lætur eigi giefa oss sader og skulu uier þo (giora) iafnmargar leirhellur sem adur. Nu erum vier barder med suipum og giorer þu rangt lyd þinum. Konungr suarar. þier tæmist fra verkum ydrum og gaid eigi ad vinna og beidist þier fyrir þui ad færa forner ydrar gudi ydrum. Nu fare þier til verks ydar og skal ydur eigi sader giefa og skulu þier þo fylla tolu ydars verks. Nu sau Gydingar ad þeir hofdu ecki ad sauk vmm sitt og gengu þa burt. Og er þeir voru heim a leid og ut komner vr kongshaullunni. þa komu þeir Moyses og Aaron a moti þeim. þa mæltu Gydingar vid þa brædr. Gud siai og dæme a medal vor og ydar þuiat þid hafid rægt oss wid konunginn og er sem þid hafid giefid konunginum suerd til at drepa oss. Moyses bad gud fyrir lydnum og mælti. Heyr þu drottinn: þui liest þu kveliazt lyd þennan edr þui sennder þu mig hingad. þuiat sijdan er eg kom a funnd konungs (og) rædda eg um þetta nafn vid hann. þa kuelur hann meir lydinn enn adur. enn þu leyser þa ei. Drottinn mælti uid þa. Nu muntu sia huad eg mun giora uid Farao konung. þui umm styrkua honnd mun hann lydinn lausan lata. i styrkre henndi mun hann burt reka lydinn af iordunni. Eg er drottinn sa er vitradist Abraham Ysaac og Jacob almattigr gud og nafn mitt Adonay hefer eg enn ei sagt þeim. sáttmal mitt. og eg het ad giefa þeim iord þa er Kananeis iord heitir vtleidingar (iord) þeira a þeire iaurd voru þeir utlennder. Nu hefr eg heyrt syting sona Jsraels ad þeir syta af þui ad egiptskir menn þraungua þeim og minnist eg mins sattmals. fyrir þui skaltu fara a fund Gydinga lydz og seigia þeim suo. Eg emm drottinn sa er ydr mun burt leida vr fiotri Egiptalandz og leysa ydur burt fra þræIdomi og mun eg leysa ydr med háfum armlegg og myklum dæmum og vpp mun eg ydur nema j lyd og mun eg vera ydr gud. sa er ydur mun burt leida fra þrældome egiptskra manna og mun eg leida ydr a iord þa er eg hefer hônd mina yfer og giefa hana Abraham Ysaac og Jacob. og mun eg þa iord giefa ydur til eignar. Eg emm drottinn ydar. Nu epter þessa vitran drottins wors sem gud hafdi þeim sagt brædrum foru þeir til Gydinga og saugdu þeim. Gydingar trudu ei ordum þeira fyrir vesalldar sakir þeirar er þeir hofdu. Gud mælti þa vid Moysen. Eg emm drottinn. mæltu wid Pharao konung Egiptalanndz alla hluti þa er eg mæli vid þig. Moyses mælti. Omalsniallr madr er eg og mun hann ad aunguo hafa þat er eg mæli. Eg hefer sett þig drottinn Pharao enn Aron broder þinn skal vera spamadr þeira. Nu mæl þu þa hluti er eg mæli vid þig. en Aron mæli vid Pharao konung ad hann leyfi lydnum ad fara a burt af Egiptalandi. enn hardna mun hiarta hans vid þat og mun hann ei leyfa lydnum burtfor. Eg mun margfallda

3) Sid. 349—654, Josvas Bog indtil Slutningen af Kongernes Böger, friere Bearbeidelse af Bibelens historiske Böger fra förste Halvdel af det 13de Aarhundrede, med adskillige Tilsætninger.

För vi nærmere omtale nærværende Udgave af Stjórn og de til Grund for samme liggende Haandskrifter, skulle vi med nogle Ord beröre de to Værker, der have ydet de væsentligste Bidrag til den förste Part af denne Bog: Historia Scholastica og Speculum Historiale.

Forfatteren til den förste af disse, Historia Scholastica, var Petrus Comestor (Pierre-le-Mangeur), der efter at have været Præst og Dechant i Troyes og senere Kantsler ved Universitetet i Paris, döde 1178 (ell. 1198) som Klosterbroder i St. Victor i Paris, testamenterende sin Formue til de Fattige. I dette Kloster ligger han begraven, og der skal endnu findes fölgende Gravskrift, som han havde forfattet over sig selv:

Petrus eram, quem petra tegit, dictusque Comestor;
Nunc comedor; vivus docui, nec cesso docere
Mortuus; ut dicat qui me videt incineratum:
Quod sumus iste fuit, erimus quandoque quod hic est.[1]

takn og iarteigner minar a Egiptalandi og sennda mun eg honnd mina yfer Egiptaland. og bratt mun eg leysa lyd minn af Egiptalannde ad egiptskir menn uiti ad eg er drottinn sa er hond mina riette yfer Egiptalannd og leida eg i burt sonu Jsraels. Moyses og Aron giordu suo sem gud baud honum. Moyses var þa er þesser hluter barust ad attrædr ad alldre enn Aron þrim vetrum elldre. Aron var og kuongadr og atti þa konu er Elisabet het enn hun var dotter Aminadabs. þeira syner voru þeir Vada og Abiluth Elichar og Jdamar. Gud mælti vid Moysen. Fari þid nu til fundar vid Pharao og kaste Aron vendi yckrum fyrer konung og mun uǫndrenn snuast j hǫgorms lijkneski.

Moyses og Aron foru til funndar vid konung suo sem gud baud. og er þeir komu fyrer konung. tok Aron uond upp og kastadi nidr fyrir fætr konungi og hirdmǫnnum hans og vard vǫndrenn þegar ad orme. Enn er Pharao konungr sa þetta undr er ordit var. þa senndi hann epter spekingum sinum og galldramonnum. og er þeir komu a konnungs funnd og þeir sau huar hoggormar Moysis hrǫcktust. þa kuodu þeir galldra yfer uondum sinum og kaustudu þeim nidr a golf fyrer konung. og syndist konungi og hans monnum sem þeir vennder yrdi ad hǫggormum. og er menn litu a þetta undur. syndist monnum sem hǫggormr Aron gleypti alla vondu þeira galldramanna. Enn þo ad Pharao sæi þessar iarteikner. þa var suo hardnat hiarta hans ad hann skipadist ecki vid slikt. Nv tok Aron uond sinn og var þa hans uonndr sem fyr. Epter þessa atburdi og iarteikner mælti drottinn vid Moysen. þungt er hiarta Pharao konungs og vill hann ei lofa lydnum burtfor. Nu far þu a morgin a konungs funnd. og þa er hann fer vt vr hollunne ttl vatz. þa skaltu fara og standa a árbackanum fyrir konunginum og hafa vonnd þinn j henndi þer er nu snerist j orminn. þa skaltu . . . .

[1]) *Jeg, hvem Stenen dækker, var Petrus, med Tilnavn Comestor (Æderen);*

Hans Værk er et Uddrag af den hellige Skrifts historiske Böger, begyndende med Genesis og sluttende med Apostlernes Gjerninger. Dog har Forfatteren ikke holdt sig til Bibelen alene, skjönt denne efter Vulgatas Text som oftest gjengives fuldstændig, men han anförer ogsaa sædvanlig samtidige Theologers og Philosophers Meninger om religiöse Materier, meddeler egne vilkaarlige Fortolkninger af Skriftens Ord, indlader sig paa forkerte Udledninger af Egennavne og lader oftere indflyde temmelig urimelige Fabler, citerer hedenske Philosopher som Plato og Aristoles, ja endog Digtere som Ovid. Fortlöbende anförer han samtidige Begivenheder af den verdslige Historie. Værket blev modtaget med stort Bifald, og ansaaes i flere Aarhundreder som et udmærket Repertorium for den positive Theologi, og er flere Gange bleven trykt, sidst i Migne's Patrologia Tom. 198.

Sit Arbeide tilegnede han Vilhelm, kaldet ad Albas Manus ɔ: med de hvide Hænder, Erkebiskop af Sens, som beklædte denne Stilling fra 1169 til 1175. Værkets Tilbliven falder altsaa mellem disse Aar. Som Pröve paa Sproget og Stilen, og til Sammenligning med den norske Bearbeidelse, anföres her Indledningen, som svarer til det förste Afsnit af Prologen i Stjórn (1–2).

Imperatoriæ majestatis est, in palatio tres habere mansiones: auditorium vel consistorium, in quo jura decernit; cœnaculum, in quo cibaria distribuit; thalamum, in quo quiescit. Ad hunc modum Imperator noster, qui imperat ventis et mari, mundum hunc habet pro auditorio: ubi ad nutum ejus omnia disponuntur. Unde illud Jeremiæ: *Cælum et terram ego impleo.* Secundum hoc dicitur dominus: Unde: *domini est terra et plenitudo ejus.* Animam justi habet pro thalamo, quia *deliciæ* sunt ei ibi quiescere, *et esse cum filiis hominum.* Secundum hoc dicitur sponsus, et anima cujusque sponsa. Sacram Scripturam habet pro cœnaculo, in qua sic suos inebriat, ut sobrios reddat. Unde: *Ambulavimus in domo Dei cum consensu,* id est in Sacra Scriptura id ipsum sapientes. Secundum hanc dicitur pater familias. Cœnaculi hujus tres sunt partes, fundamentum, paries, tectum. Historia fundamentum est, cujus tres sunt species: annalis, calendaria, ephimera. Allegoria paries superinnitens, quæ per factum aliud factum figurat. Tropologia, dogma culmini superpositum, quæ per id quod factum est quid a nobis sit faciendum insinuat.[1]

nu ædes jeg; i levende Live underviste jeg, og ikke ophörer jeg dermed ved min Död; saa at den der seer mit Stövdække, kan sige: Hvad vi ere, det var han, og engang skulle vi vorde hvad han er.

[1]) *Man vil see, ved her at sammenligne Latinen med vor Text, at denne har svulmet betydeligt ud under Oversætterens Haand, er bleven ordrigere og omstændeligere. Man jævnföre f. Ex. den sidste Passus:* Tropologia dogma *o. s. v. med den norske:* En sú þýðingin er þekjan *o. s. v., hvilken oversat paa vort nuværende Skriftsprog omtrent maatte lyde saaledes: „Men Taget er den Udtolkning, som forklarer os den Opfatning af de i Historien in-*

Forfatteren til det andet Værk, Speculum Historiale, er Vincentius, efter sit Födested Beauvais, kaldet Bellovacensis; han var Dominicaner (Predikebroder), skal have været meget yndet af Ludvig den Hellige, var hans Forelæser og havde Tilsyn med hans Börns Undervisning, og döde 1264. Under Kongens Beskyttelse, som rigelig udstyrede ham med Böger, forfattede han sit store Værk: Speculum Majus. *Dette er et stort Repertorium indeholdende Uddrag af geistlige og verdslige Forfattere. Det udgjör 3 Dele:* Speculum Naturale, Speculum Doctrinale *og* Speculum Historiale. *Dette sidste er en vidtlöftig Verdenshistorie, der gaar fra Verdens Skabelse til Aaret 1253. Den sidste Udgave blev trykt i Douay 1624 in folio under Titelen:* Bibliotheca Mundi. *Som Pröve og til Sammenligning anföres hvad der i Speculum Historiale svarer til Begyndelsen af Capitel 73 i Stjorn (1ste Bogs 125de Capitel i Latinen):*

Extant autem testamenta duodecim Patriarcharum, in quibus sunt apertissimæ atque pulcherrimæ de Christo prophetiæ; quas nuper transtulit magister Robertus grossum caput, Linconiensis episcopus, de græco in latinum; ideoque hic eas inserere placuit.

Testamentum Ruben. Quis noscet legem domini et dividet in iudicium et sacrificia pro omni Jsrael, usque ad consummationem temporum principis sacerdotum Christi, quem dominus dixit. *Et post pauca.* Quoniam in eo elegit dominus regnare super omnes populos et adorare semen ipsius, quoniam pro nobis morietur in bellis visibilibus et invisibilibus, et erit in nobis rex sæculorum. *Et mortuus est Ruben.*

Testamentum Simeon. Dominus deus magnus apparebit in terra ut homo, et salvabitur in ipso Adam; tunc dabuntur omnes spiritus erroris in conculcationem, et homines regnabunt super pernitiosos spiritus; tunc resurgam in lætitia et benedicam altissimum in mirabilibus suis, quoniam deus, corpus assumens et comedens cum hominibus, salvabit homines: et nunc filioli obedite Levi, et in Judæa lætabimini, et non efferamini super duas tribus has, quoniam ex ipsis orietur vobis salutare dei: suscitabit enim deus ex Levi ut principem sacerdotum et ex Juda ut regem, deum et hominem, iste salvabit omnes gentes et genus Israel. *Et dormivit Simeon cum patribus suis.*

De til nærværende Udgave af Stjorn benyttede Haandskrifter findes i den Arna-Magnæanske Haandskriftsamling paa Universitetsbiblioteket i Kjöbenhavn. De ere paa Pergament og synes alle at være skrevne paa Island. De ere fölgende[1]:

deholdte Begivenheder og Handlinger, hvilken er os til Belærelse, med Hensyn til hvad der anstaar os at udöve eller efterfölge af deres Handlinger og Exempler, om hvem Talen just har været.“ Det andet Afsnit af Fortalen tilhörer naturligvis Stjorns Samler.

[1]) *En nöiagtigere Beskrivelse af disse Haandskrifter findes hos Gislason:* Um frumparta íslenzkrar tungu í fornöld IX—XVI.

1) No. 226 fol., her i Udgaven kaldet A. Bogen er skreven i to Spalter rimeligvis ved Midten af det 14de Aarhundrede, er paa 2 Blade nær fuldstændig, og indeholder foruden Stjorn, der ender överst paa Spalte 445: Rómverja sögur,[1] Alexanders saga[2] og Gyðinga saga. Ved Slutningen af Bogen angives de to sidste at være oversatte fra Latinen af Brand Jonssön Præst, siden Biskop paa Holum, efter Befaling af Kong Magnus Haakonssön (1263—1280). Fra denne Notits hidrörer sandsynligvis den urigtige Mening, at Biskop Brand skulde have oversat Stjorn, hvilket er en Umulighed,[3] da Biskop Brand Jonssön döde 1264, og Stjorn er bleven til halvhundrede Aar efter hans Död.

Bogen bærer stærke Spor af at være Afskrift af en i Norge skreven Original; vel lægger Afskriveren an paa at islandisere Orthographien, men der undslipper ham dog idelig norske Egenheder. Hertil maa man regne det hyppig forekommende ø: økr, døma, (d. e. bœkr, dœma) for det islandske bækr, dæma; Forkortningstegnet ^{s}, der sædvanlig betegner er, brugt som r finale, for hvilket Islænderne senere i Almindelighed benyttede den samme Forkortning, hvormed de betegnede ur: okk^{s}, fræg^{s}, geng^{s}, tek^{s}, ebresk^{s} o. lign. = okkr, frægr, gengr, tekr, ebreskr. Bogen synes overalt at være skreven med een Haand, naar man undtager de 8 senere indskudte Blade.

I Codex Arn. Magn. 225 fol. har man en Afskrift af A, der vel ikke kan være stort mere end 30 eller 40 Aar yngre end sin Original. Det er at mærke, at denne Afskrift er tagen för end de 8 Blade, der indeholde den anden Bestanddel af Stjorn, er blevne indskudte i A (se ovenfor IV), og Afskriveren har begyndt Josvas Historie umiddelbart efter Cap. 94 i nærværende Udgave, som det synes uden at bemærke, at her manglede noget. Dette Haandskrift er bleven jævnfört nogle Steder, navnlig ere Varianter tagne deraf, hvor de 2 Blade nu mangle i A. Disse Lacuner i A ere ved en Feiltagelse ikke angivne, og Varianterne ere fortlöbende betegnede ogsaa her som tilhörende Haandskriftet A, uagtet de ere tagne af 225. Den

1) Udg. af Gislason i: Pröver af oldnordisk Sprog og Litteratur. Kjöbenh. 1860.

2) Udg. Christiania 1848.

3) Dette antages som et Factum af Finn Jonssön i hans Histor. Ecclesiast. Islandiæ, I. 370—371. Han har dog sandsynligvis aldrig beskjæftiget sig nærmere med Bogen, men i en Fart antaget, at den sidste Bemærkning vedkom den hele Skindbogs Indhold. Dette maa man nemlig slutte af hans Yttring l. c. 371 sidst i Noten: Id pro certo habemus, hanc Bibliorum versionem seu Paraphrasin Norvegicam, aut si mavis Islandicam, quam ipse author rogatu Magni Norvegiæ regis se adornasse fatetur, omnium quæ exstant septentrionalium longe antiquissimam esse.

förste Lacune i A *indfalder Udg. S. 571*[17] *i Ordet* þionostvmanna *og ophörer S. 578*[7] *med* Sichem; *den anden indfalder S. 584*[22] *efter* i milli meðan *og ophörer S. 591*[14] *med* aar voru liðin.

I Universitetsbibliotheket i Christiania haves en Papircodex (No. 1 fol.) af Stjorn, skreven i Sauðlauksdal ved Patreksfjorden paa Island 1764 efter en Afskrift af A. *Denne Afskrift mangler Prologen.*

2) 227 fol., her i Udgaven kaldet B, *skreven i to Spalter ved Midten af det 14de Aarhundrede. I Bogen mangler 19 Blade. Den er skreven af to forskjellige Hænder. Anden Haanden begynder Spalte 251 (Udg. S. 243*[11]*) i Ordet* maalsendum (*hvor* maals *er skrevet af förste Haand,* endum *af anden), og ophörer Spalte 396 (Udg. S. 433*[2]*), hvor förste Haand atter begynder med Ordene* at ek man. *De to Hænder ere lidt afvigende i Orthographien. Pröver af förste Haand har man S. 515*[10]*—517*[30]*, 540*[29]*—543*[24]*, 549*[11]*—551*[29]*; Pröver af den anden Haand Cap. 146, 147 og 148 indtil mod Slutningen af det sidste Capitel, hvor* C *begynder med Ordet* Jordan *S. 352*[24]*. Dette Haandskrift er defekt i Enden.*

3) 228 fol., her i Udgaven kaldet C. *Bogen er tospaltet og uden Tvivl skreven ved Begyndelsen af det 14de Aarhundrede. Dette Haandskrift er defekt i Begyndelsen (Udg. S. 352*[24]*) og i Enden (Udg. S. 650*[7]*), og forresten mangler der 3 Blade inde i Texten. Som orthographiske Egenheder kan mærkes: den hyppige Brug af* ie = é, *overensstemmende med den islandske Udtale;* ę *og* æ = e, *og omvendt hyppig* e = æ, *baade hvor det sidste er Omlyd af* á, *og hvor det staar for* œ *Omlyd af* ó. *Dog forekommer ogsaa oftere* œ-*Lyden udtrykt ved* ø *og* ǫ. *To Steder forekommer det sammenslyngede Tegn* ꜹ = av *for* ø, *nemlig* fꜹtr *422*[2] = føtr, *og* berfꜹttr = berføttr *527*[28]*; da denne Egenhed kun findes disse to Gange, er den ikke bleven bibeholdt i Udgaven. Flere Gange findes* gvtt (*Neutrum af* góðr) *for* gott. *Endelig skrives enkelte Gange* y *for* v = u. *Dette maa rimeligvis grunde sig paa en Misforstaaelse hos Afskriveren af hans ældre Original, hvor rimeligvis Bogstaverne* y *og* v *have lignet hinanden eller været skrevne ganske ens, som ofte er Tilfældet i de ældste Haandskrifter. Denne Særegenhed er ikke altid bemærket i Udgaven, og hvor de övrige Haandskrifter her have* u, *er* y *uden videre rettet til* v *overensstemmende med den sædvanlige Brug i* C. *De Steder, hvor dette urigtige* y *findes i* C, *uden at det er bleven angivet i Udgaven, ere fölgende:* þyrftv *419*[9]*,* lyti, lyt *427*[32.33]*,* byri *428*[4]*,* þyrfa *533*[26]*,* þyrfið *540*[22]*,* tryr *547*[36]*,* lyctr *647*[35]*.*

4) 229 fol., indeholdende adskillige Membranfragmenter af Stjorn.

De synes at være Levninger af 4 Haandskrifter, de fleste Brudstykker have henhört til en Codex skreven af samme Haand (eller Hænder) som B *(227 fol.). Disse Brudstykker ere her i Udgaven nummererede efter den Orden, hvori de slutte sig til Texten, og betegnede som* Fragm. *eller* Frag.

Hertil slutte sig ogsaa 2 Membranblade i det norske Rigsarkiv, hvilke, da de kun ere af ubetydeligt Omfang, her meddeles fuldstændig.

Af det ene, der er skreret med samme Haand som Codex B *og ligesom denne har været en tospaltet Foliant, er der kun levnet det överste af förste Spalte paa förste Blads Bagside (paa Forsidens förste Spalte har rimeligvis Prologen staaet), svarende til Begyndelsen af Indledningen Udg. S. 3. Overskriften er med rödt Blæk, den förste Initial* A *er ikke bleven tilskreven, men et Rum svarende til ti Linier i Texten er ladet aabent for samme. Hvad her er sat mellem [ ] er bortklippet af Fragmentet.*

Her hefr bibleam sua sem almattighr g[uð.] skapaðe himin [ok] iorð ok alla l[uthi]. capitulum.

Almattigr guð verande sat[t] lios huerr er lio[set] elskar. ok gerer [alla] luthi meðr lios[i by]riande rettlegh[a ok] vel viðrkiẽmil[iga] heimsins skap[an] ok smið af liosinu. A fyrsta deghi sua [sem] saght er at hann skapaðe himin ok iorð. þ[at] er efni ok sua sem frio til himins ok iarðar. [ok] þar meðr allra likamligra lutha sua segia[ndi.] Verði lios. ok þegar i stað varð liosit. ok þat [sa]ma lios meðr sinni birti ok vmferð giorði [þr]ia natturuligha dagha. þar til er sol ok ônn[ur] himintungl voru skapað a hinum fiorð[a de]ghi. Eigi skulum ver þann skilningh eðr hug[leið]ingh a hafa fyrr sogðum guðs orða gr. . . . .

Det andet Blad er ligeledes Levning af en tospaltet Foliant, skreven med en ret smuk Haand, og det tiloversblevne er Nederdelen af et Blad indeholdende Yderspalten. Dette Fragment er her i Udgaven S. 625—627 betegnet Fragm. XVII.

Forsiden.

. . . . Ec a erendi við þik hofðingi. Hiev suarar. her sitium ver margir samt. við huern attu erendi. Sueinninn svarar. við þik sialfan. Hiev stóð upp oc geck i annat herbergi með honum. þa tok sendimaðr viðsmiorsker. er þeir kolluðu lentulam olei oc steypti ifir hofut honum sua segiandi. þessa hluti segir drottinn gud Jraels. Ec smyr

þik konung ifir lyd minn. at þu drepir niðr hirð oc hyski Achab oc hefnir sva minna spamanna. oc allra þionostumanna er Jezabel hefir drepa latið. oc sva giorsamliga skaltu eyða allri ætt þeira oc afkuæmi at eigi einn hinn minzti sueinn skal eftir lifa i Jrael. en hræ hinnar illu Jezabél munu hundar rifa a akri Jezrael. oc engi mun grafa hana. Eftir þetta lauk sendimadr upp hurdu oc flýdi þar vt. En Hieu geck til sinna felaga. Hofdingiar mæltu. Huerr var þessi enn vitlausi snapr eða huat villdi hann þér. Hiev svaraði. kenna megi þer manninn. oc visir munu þér verda erenda hans. þeir sogðu þat hegóma oc báðu hann . . . .

Bagsiden.

. . . . mælti hann. Konungr foruitnaz huart friðr er. Hiev suaraði. huat mun varda vm frið. far oc fyll flock minn. Speculator sagdi enn konungi at þessi maðr var kominn til flocksins oc huarf ecki aftr. en likt þicki mer sagdi hann at her fari Hieu son Josaphat. oc eigi syniz mer miok fridlikt. Joram bað þa bua kerru oc beita hesta firir. Geck hann þa vt oc settiz i kerru. oc for sialfr imót Hieu. en Achazias i annarri kerru. þeir fundu Hieu a akri Naboth er Jezabel drotning lét drepa saklausan sem fyrr er sagt. Joram mælti þa. Huart er friðr Hiev. Hann suaraði. huat friði. hordómar oc hófleýsur oc ærslafull grimd Jezabel moðor þinnar hefir enn her til margan mann suikliga sigrat. Joram bra þa upp hendi sinni oc sneri a flótta. hann kalladi a Achaziam oc mælti. Suik suik Achazia. Hiev þreif einn handboga oc laust ǫru milli herða Joram konungi i gegnum hiartat sua at vt geck vm briostið. hann steyptiz afram i kerrun(n)i. þa mælti Hieu við hertoga . . . . . .

Det staar nu tilbage med nogle Ord at omtale de forskjellige Haandskrifters Forhold til nærværende Udgave og til hinanden indbyrdes.

Den förste Del af Stjorn (S. 1—299), der skylder Kong Haakon Magnussön sin Tilværelse, indeholdes kun i Haandskrifterne A *og* B. *Her lagdes* A *til Grund for Texten, fordi dette Haandskrift er fuldstændigt, dog optoges Tillæg og Rettelser efter* B, *hvor Sammenligning med de latinske Originaler eller Meningen viste, at* A *var mangelfuld.*

Den anden Del (S. 300—349) toges naturligvis af A, *som dens eneste forhaandenværende Kilde, efter de i dette Haandskrift indskudte 8 Blade. Disse Blade ere rimeligvis skrevne i Begyndelsen*

af det 15de Aarhundrede efter en ældre Original. Afskriveren har skilt sig mindre godt fra sit Arbeide og gjort sig skyldig i mange Feil, hvoraf dog de fleste med temmelig Sikkerhed have ladet sig rette efter Vulgata.

Ved den tredie Del af Bogen (S. 349—356) er C, *som det ældste Haandskrift, lagt til Grund, saaledes at den manglende Begyndelse og de faa Lacuner i Midten ere udfyldte efter* B, *og Slutningscapitlerne, som mangle i dem begge, ere tagne af* A. *Muligens er* C *Levning af et Haandskrift, der i sin Helhed har indeholdt en ældre friere Bearbeidelse af det gamle Testamentes historiske Böger (jfr. ovenfor S. IV).*

I denne tredie Del af Stjorn er der en stor Overensstemmelse mellem C *og* B; A *stemmer mange Steder nöie med* C, *men fjerner sig dog ofte fra samme.*

A *synes fra först af at have foresat sig at lægge Historia Scholastica til Grund for sin Bibeltext, hvilket ogsaa er udfört for Josvas Bogs Vedkommende, hvorfor denne ogsaa i* A *er bleven saa afvigende fra de to andre, at det har været nödvendigt at aftrykke dens Text særskilt (349—364). Men fra Capitel 170 af maa man tro, at der til* A *har været benyttet en Original, som nöie har stemt med* C *(hvis det ikke har været denne selv), og at Bearbeideren hist og her, eftersom det har faldet ham ind, har omredigeret eller forkortet sin Original; thi ellers kan man neppe forklare sig den store Overensstemmelse mellem begge Haandskrifter paa mange Steder. Disse Forkortelser findes især i Dommernes Bog og i Samuels Böger, sjeldnere i Kongernes Böger, og ophöre næsten ganske mod Slutningen af Bogen.*

Da denne Særegenhed i A *ofte ikke har ladet sig gjengive i Varianterne, kan det maaske interessere Læseren at se et Exempel herpaa til Sammenligning med den udförligere Text. Vi skulle anföre Begyndelsen af Capitel 184 (S. 391—392[20]) saaledes som den lyder i* A[1]: Gedeon stefnir eptir guds bodi til sin ǫllu folki af heraði Abiezer ok af riki Manase Zabulon Neptalim ok Asser. ok komu þeir til hans. Sidan tok Gedeon eitt ullarreyfi ok setti ut i laafagarð sinn ok bad til guds sva segiandi. Ef þu drottinn minn vill frelsa lyð þinn fyrir minar hendr. sem þu hefir heitit. þa gef þu dǫgg yfir þetta reyfi i naatt en aull iǫrð see þurr. at vær truim fyrirheiti þinu. Sva varð sem hann bað at ǫll iǫrð var þurr en reyfit fullt af dǫgg. at hann

[1]) *Da særskilt Afskrift her ikke er taget af* A, *har Udgiveren maattet benytte sig af Papir-Codex 1 fol. i Christiania Universitetsbibliothek.*

vatt þar or fulla skaal vatz. Ok enn mællti hann. Bið ek þik drottinn minn. at nu se reyfit þurt enn aull iðrð vat aa morgin af døgg. Enn guð gerði sem hann bað. Um morgininn eptir reis Gedeon upp snemma *o. s. v. Slutningen stemmende med* C.

Stundom har A *ogsaa Tillæg, som fattes baade i de andre to Haandskrifter og i de latinske Originaler. Saaledes lader den Samson, för denne river Stolperne om for at begrave Philisterne tilligemed sig selv under den nedstyrtende Bygning, bede Drengen, som veiledede ham i hans Blindhed, skynde sig ud, for at frelse ham fra Döden (S. 419 Not. 3).*

Med Hensyn til Gjengivelsen af Haandskrifternes Text, er Udgaven ikke saa nöiagtig, at den altid angiver Mangelen af et enkelt Ord, som er, var *ell. lign. i det til Grund lagte Haandskrift, naar Ordet findes i det eller de Haandskrifter, som man har havt til Jævnförelse. Det samme gjælder ogsaa hvor et enkelt Bogstav mangler, naar dette findes i de andre, f. Ex.* veða *for* verða, se *for* sem *og lign. Paa de Steder derimod, hvor man kun har det ene Haandskrift foreliggende, ere slige Mangler antydede i Udgaven ved at sætte det manglende Ord eller Bogstav i Parenthes. Dette gjælder navnligen ogsaa de Steder i* C, *hvor* B *svigter, og hvor* A *har forkortet Fortællingen, saa at den ikke har kunnet tjene til Jævnförelse.*

Dette var hvad der forekom mig nödvendigst at forudskikke til Læserens Underretning vedkommende denne Udgave af Stjorn. Ved Slutningen af disse Forord maa jeg atter, som ved foregaaende lignende Leiligheder, med Taknemmelighed nævne Professor P. G. Thorsen, ikke alene for den Velvillie, hvormed han i sin Tid lettede mig Adgangen til de her benyttede Haandskrifter, men ogsaa for den Redebonhed, hvormed han senere hen under Trykningen hævede adskillige paa enkelte Steder opstaaede Tvivl om mine Afskrifters Rigtighed, ved at eftersee Originalerne, i hvilken Henseende jeg ogsaa maa bevidne Hr. Guðbrandr Vigfússon min Erkjendtlighed for velvillig Bistand. Maatte nu Udgaven af Bogen nogenlunde tilfredsstille disse og andre grundige Kjendere af vort gamle Sprog, vilde Udgiveren ansee sin Tid og Möie vel anvendt.

Christiania i Oktober 1862.

C. R. Unger.

STJORN.

Her hefr vpp prologum eptir fyrirsogn virðuligs herra Haconar konungs.

Sa er haattr ok uani keisaralighs ualldz ok konungs gards slekt. at hafua þrenn einkannligh ok heimðligh herbergi. Hit fyrsta hans[1] herbergi er þat i hueriu er hann sitr upp aa raad edr stefnur ok dęmir logh ok rettindi manna i millum. Annat er þat sem hann etr i ok ueitir sinum monnum ueizlur. Hit þridia hans herbergi er þat sem hann hefir ser til heimoligra naada ok hann sefr i. Vpp aa þenna haatt hefir uaarr konungr. sa sem stiornar medr sialfs sins[2] ualldi vindum ok veralldar sio. þenna heim fyrir þat herbergi i hueriu er hann hefir sin rad ok rędur ok skipar maalum manna. huar er allir lutir skipaz eptir hans ualldi ok uilia. Af þessu kallaz hann sem hann er uaarr herra. huadan af er Dauid segir i psalminum. Vaars herra er iordin ok oll hennar fylling. Avnd ok hiarta huers sem eins rettlaatz manz hefuir hann ser sua sem til naadahus ok heimolligrar huilldar. þuiat mikill lystughleiki er honum at uera sętliga medr sonum mannanna. sua sem skrifat er. af huerre samueru ok sętre huilld er hann kallaz brudgumi. Heilaga skript ok rauksamliga ritning hefir hann ser til þeirrar hallar ok heimoligs herbergis sem hann ueitir i. i huerre er hann giorir sina menn þaleidis auloda. at þar af skapaz þeir hofsamir. Huar af er sua segiz i psalterinu. Medr samþycki gengum[3] ver i guds husi. þat er sua at undirstanda. at i heilagri ritningu skildum ver allir hinn sama lut medr einu samþycki. af huerre grein er hann kallazt husbondi. þetta sama herbergi heilogh guds ritning hefir þrennar greinir eda haalfur. þat er grunduoll uegg ok þekiu. Sagan sialf er grunduollr þessa heimoliga guds huss ok herberghis. Su skyring af heilagri skript sem segir huat er huert verkit i saughunni hefir at merkia er hinn hęrri ueggrinn. En su þydingin[4] er

[1]) konungs, B [2]) hans, B [3]) gongum, B [4]) þydingh, B

þekian sem oss skyrir þann skilning af þeim gerdum ok uerkum er sagan hefir i ser. sem oss er til kennidoms. huat er oss hęfir af þeirra framferdum ok eptirdęmum at gera edr fram fara. sem þa hefuir fra uerit sagt.

Nu sua sem[1] virduligr herra Hacon Noregs konungr hinn coronadi son Magnusar konungs leet snara þa bok upp i noręnu sem heitir heilagra manna blomstr. þeim skynsomum monnum til skemtanar sem eigi skilia edr vndirstanda latinu. huer er gengr ok segir af serhuerium heilogum monnum aa þeirra haatidum ok messudogum. vpp aa þann haatt uildi hann ok at þeim godum monnum metti yfir sealfs hans bordi af þessarri guds havll ok herbergi. þat er af heilagri skript. medr nockurre skemtanar uissu kunnigt verda. sua þo at hinum uisorum mętti eigi mikil þuingan i uera. af huerium stormerkium eda huerium tilfellum sunnudagar ok adrir þeir timar eru haldnir sem eigi er[2] odrum heilogum monnum einkannliga sungit enn sialfum gudi. Vil hann sua i sialfs sins herbergi þij. sem hann ueitir i sinum beztum monnum. liosliga lesaz lata fyrir ollum godum monnum af þij guds husi. þat er af heilagri ritningu. medr hueriu er sialfr hann seðr sętliga alla sina menn. En sa sem norænaði. kennandi sinn faatękdom ok uanfære. tok þetta uerk meir upp aa sik af bodskap ok forsaugn fyrri[3] sagds virduligs herra. en þat at hann uissi sik eigi þar til miok ulikan ok uanfæran. huar fyrir er hann bidr. at allir godir menn se honum uaarkunnigir um alla þa luti sem hann hefir i þessarre gerd uuidrkięmiliga[4] sagt eda fram farit. Byriar[5] þessor giord ok hefz af sogdum guds hallar grunduelli. þat er af [sialfre sogunni en eigi af hennar skyring eda skilningi. ok en helldr af upphafui þess sama grunduallar. þat er af[6] ritningarinnar upphafui ok aunduerdri genesi. eptir þij sem timanum til heyrir. nockurum lutum þar medr af odrum bokum. sua sem af scolastica historia ok af speculum hystoriale. eptir sialfs hans forsaugn saman lesnum ok til logdum.

[1]) vaarr *tilf.* B [2]) eru, B [3]) fyrr, B [4]) uuiðrkuæmiligha, B [5]) byriaz, B [6]) [*mgl.* B

Her byriaz vpp su bok er Biblea er kallat. Capitulum[1]

1. Almattigr gud verandi satt lios. huerr er liosit elskar ok gerir alla hluti medr liosi byriandi rettliga ok uel vidrkiemiliga heimsins skapan ok smiđ af liosinu a fyrsta degi. sua sem sagt er at hann skapadi himin ok iord. þat er efni ok sua sem freo til himins ok iardar ok þar medr allra likamligra luta. sua segiandi. Verđi lios. ok þegar i stađ varđ liosit. Ok þat sama lios medr sinni birti ok vmferđ gordi .iii. natturliga[2] daga. þar til er sol ok onnur himintungl voru sköput á hinum fiorda degi. Eigi skulum ver þann skilningh edr hugleiđing á hafa fyrr sogdum guds ordagreinum ok atkuedum. eda ödrum þeim einkannliga sem ritningin téér ok greinir i fyrstum sealfs hans .vi. daga verkum. at þau hafi likamligh sua sem stundligt ok timalight tal ok ordatiltæki uerit. eptir þui sem hinn heilagi Augustinus byskup segir i þeirri fyrstu bok sem hann hefuir moti þeim uillumonnum gört sem Manichei voru kallađir.[3] þuiat eigi kom sealf spekin almattigs guđs segir hann. þat er eingetinn guds sun Jesus Kristus. takandi til þess varn vstyrkleik vpp a sinn signađa guđdom. samnandi sonum Hierusalem. þat er retttruađum monnum kristnum ok val friđsomum undir sealfs sins valld ok verndar skaut upp á þann hátt sem hænan samnar sinum ungum undir sina vængi. at uer skylldim iafnan börn ok smasueinar i skynsemdinni ok uarum skilningi uera. utan helldr til þess at uer sém i illzku ok einni saman afgerdinni smabörnum likir. en i skynsemd ok i skilninginum lettim uer af þeim at likiaz. ok ef uer kunnum nockura þa gudliga luti at lesa. huart sem þat er helldr i þessarri edr annarri bok. sem uarum hugskotz augum uerdi miok myrkir.[4] af huerium er einir ok adrir ymisligir orskurdir megi val göraz ok ut gefuaz at heilli ok halldinni uaarri kristiligri tru. þa kastim uer ok fellim uaarn skilning til enskis af aullum þeim annars helldr enn annars medr oforsealigri sannan edr framleypiligu fylgi. til þess at uer fallim eigi ferliga uernandi þann orskurdinn medr oskynsemd. sem uær haufum adr yfrit skiotliga sinnt ok sannat. eigi sua sem orskurđ gudligra ritninga utan helldr uárn orskurđ sealfra.

1) *Saal.* B; *Ovskr. mangl.* A; her hefr bibleam sua sem almattighr g[uđ] skapađe himin [ok] iorđ ok alla l[uthi] *Ovskr. Fragm. i norske Rigsarkiv*
2) natturuligha, B 3) yfir genesim. ok enn fleirum þeim lutum sem þar eru greinder *tilf.* B 4) ok fiarlægir *tilf.* B

ef sua kann til bera at þessi falleriz lettliga[1] fyrir þeim sem medr meira sannleik hefir greindr uerit ok gefinn. ok vilium uær sua uikia ok uenda skriptarinnar ok sannleiksins orskurd eptir uaarum skilningi. þar sem uer skylldum helldr uaarum orskurd ok skilningi eptir ritningarinnar orskurð uilia uikia. Er þess ok uissulig uán at þeir menn sem fákunnigir ero til bøkrinnar faai eigi skilit mǫrg ord myrk ok diupsett sem Moyses hefir sett i sina bok genesim. ok enn fleiri adrar sinar bøkr. þar[2] sem fyrr nefndr Augustinus segiz [marga uegha[3] orskurði af þeim ut hafa gefit i sinni bok sem synaz maa eigi diarfliga edr miok huatskeytiliga nockurn einn af þeim mǫrgum stǫdum sannligstan domandi. at hann gori eigi annars manz skyringu edr orskurdi [nokkut preiudicium.[4] miok til þess at huerr sem einn taki þann hellz ok ueli sem hann uil ok honum uerdr uidrtækiligztr eptir sinum skilningi ok skynsemdar manéri. Enn þar sem madr kemr eigi sinum skilningi til. þa ueiti hann gudligri skript heidr ok sømd enn otta sealfum ser.

Her til kemr þat er nefndr Augustinus byskup segir. at sua sem almattigr gud faðir allra luta skapari sagdi. Verdi lios. ok enn litlu sidarr. at sealfr hann kalladi liosit dag enn myrkr nattina. ok enn þar medr fleiri sealfs hans ord[5] i heimsins skapan. þa taladi hann eigi upp aa ebresku girzku edr látinu edr nǫckura adra likamliga edr ueralldliga tungu. helldr taladi hann þat allt medr þi sama usundrskiptiliga ordi ok sameiginliga eylifu sealfum ser. sem hinn heilagi Jon postoli segir i sinu guðspialli. at i upphafi uar ord. ok at fyrir þat sama ord urðu allir lutir. Nu þar sem allir lutir uurðu fyrir þetta[6] guds ord. þa er audsynt at liosit vard ok fyrir þetta sama guds ord. þat er fyrir eingetinn guds sun. þetta sama ord uar ok upphaf i hueriu ok fyrir huat er gud skapadi allan heiminn. þat er himininn ok himinriki medr ǫllu þi sem hann hefir innan sik. ok þar medr allt iardriki. Ef hann hefdi medr þilikum ordum talat sem uer tǫlum. medr huerri tungunni taladi hann at þi. þar sem engin var þa enn skapat.[7] Edr til hvers þurfti þa[8] þess háttar umliðandi lioðan edr málsgrein. þar sem eigi beid þa enn nǫckurs likamligs heyrn edr eyru til at heyra þar upp aa. Reinn[9] ok skęrr skilningr utan alla ruglan ok háreysti ok tungnanna ymissleik er medr gudi fedr sua sem tal ok [tungna grein.[10] En þar sem sua er til ordz tekit at hann

1) rettlegha, B 2) þær, B 3) [margfallda, B 4) [*saal.* B; af þeim vt hafa gefit i sinni bok, A 5) ǫnnur *tilf.* B 6) [guds skylld ok þetta sama, B 7) skipat, B 8) enn *tilf.* B 9) *saal.* B; h'einn, A 10) [tunga, B

kalladi liosit dag. er sua skilianda at hann let kallaz. þi at alla hluti skipadi hann sua ok greindi. at dagarnir ok adrir lutir mattu synaz ok eptir þi nǫfn taka sem hans speki medr eylifri ok gudligri forseo hafdi skipat ok fyrir séét. Eru þessir lutir fyrir þann skylld her skrifadir. at þeir menn heyrandi frasagnir af þessarri edr odrum gudligum[1] ritningum. sem minnr eru til bøkrinnar uisir. uariz ok vidr seai. at þeir uiki eigi edr vendi of miok nǫckurum þeim lutum einkannliga guds ordum edr giǫrdum i sinum hiǫrtum. ok enn sidr medr nockurum ofdiarfligum domum edr orskurdum til likamligs edr ueralldligs skilnings. sem kirkiunnar kennifedr ok heilǫg skript segir at medr andligum skyringum eru skiliandi. þo at þa luti ok adra uerði medr þess[2] hattar ordum ok ǫdrum atuikum milli uaar likamligra ok daudligra manna skilianliga at gera ok i frasagnir føra. Skyrir ritningin heimsins giord. greinandi guds uerk aa .vi. dǫgum hinum fyrstum medr þrennum háttum. sem sidarr man sagt uerda. þat er medr skapan skipan ok skyringu. þuiat i fyrstu sem hann skapadi engilliga natturu. skapadi hann ok þar medr þessa heims efni ok allra likamligra hluta utan sundrskipting ok eptirfarandi forméran. J annan stad skipadi hann ok sundrskipti sinni skapan.[3] J þridia stad skreytti hann sina skepnu gerandi serhueria þessa luti aa huern þann dag sem sidarr segir.

Skrifadi hinn heilagi Moyses spamadr ok hertogi yfir Jsraels folki [fullr af heilags anda gipt[4] þessa frasogn[5] aa þridia heims alldri sidarr enn þessi guds skipan vard. Enn sua sem honum var bodit af gudi uandasamlight embætti ok ukunnigt. at hann skylldi uera hofdingi ok domari yfir Jsraels folki þui sem bædi var usidlaatt ok sømdar laust. fyrir þi at allt Jsraels folk uar þann tima i aanaud ok þrældomi. þa tok Moyses at leida at huga. huersu hann mætti þi sidlausa folki faa stiornat til godra sida. Ok fyrir þann skylld at hann hafdi huarki uerit beittr fyrir uandamaal edr nockurs konar freistni. þa beiddiz hann þess af gudi at hann syndi honum ǫll þau dømi ok atburdi sem uerit hǫfdu fra upphafi ok þar til. ok uilldi hann opinberliga syna Jsraels[6] folki oll þau dømi. at þeir mætti þadan af auduelldliga nema uidrsynd illra hluta enn draga ser til nytsemdar aull þau goð[6] dømi sem uerit hǫfdu. ef þeim uæri huartueggi kunnig gǫr. Enn gud heyrdi bøn hans. ok lauk upp fyrir honum þeim lutum sem ollum monnum uoru þa ukunn-

[1]) guðs, B [2]) *tilf.* B [3]) *saal.* B; skipan, A [4]) [*saal.* B; þui sem bædi var usidlaatt ok sæmdar laust. fyrir þui at allt Jsraels folk var þann tima i aanaud ok þrældomi. þessi Moyses var fullr af heilags anda gipt. hann tok at skrifa, A [5]) i fyrstu *tilf.* B [6]) *tilf.* B

iger. þiat engin hafdi þess gaad at láta skrifa sina æfi edr minnisamlig dømi. þau sem uordit hôfdu. ok hôfdu allir atburdir fallit i tion sakir athugaleysis allt til þeirrar stundar. Enn eptir gudligri forsôgn tok Moyses at rita ok i bøkr at setia alla þa luti sem gud syndi honum. at eigi uyrdi þeir optarri fyrirtyndir. ef menn villdi þaþan ifra uardueita þa ok ser i nyt færa. Huadan[1] er þat er merkianda. at þrenn eru spaleiks anda kyn. eptir þi sem uida finnz i heilagum ritningum. þetta er eitt sem hafdi heilagr Moyses. at kunna sua sannliga fra segia þeim stortidindum er môrgum manzolldrum uurdu fyrr enn sa var fôddr er fra segir.[2] sem hann hefdi innuirduliga þau[3] sét ok heyrt þo utan alla uissu af mannligri tiluisan. huat er enginn madr fær gort utan af einkannligri heilags anda gipt ok spádoms giof. þat er annat at segia sannliga fyrir þa uuordna luti sem lôngu sidarr koma fram. sua sem gordu Ysaias ok Jeremias ok margir adrir guðs spamenn af sealfs hans [higatburð ok pinu ok iamvel af hans hinni siðaztu[4] higatkuamu i uerolldina. er hann kemr at døma huern sem einn eptir sinni tilskylldan. þat er hit þridia spaleiks anda kyn sem hafdi hinn heilagi Paall postoli ok enn fleiri guds astuinir. hann uissi. þa er hann predicadi sid dags inni i nockuru lopthusi. huat er vti for framm um þann unga mann Euticum. sua at engi madr sagdi honum. sem fell sua haatt nidr af þi sama husi til iardar. at hann lamdiz þegar allr ok do þar af. Nu af þeirri heilags anda spadoms giof einkannliga sem fyrst uar greind gordu Moises .v. bøkr. af huerium er hin fyrsta heitir Genesis. ok fyrir þi sua at hon hefir i séér heimsins upphaf ok ueralldarinnar gerd ok getnat. Byriar hann i þeirri samu bok sina boksôgn af heimsins skapan[5] medr þeima hætti ok medr þilikum ordum upp i uárt máál at segia sem her fylgir.

[1]) af *tilf.* B [2]) er sagt, B [3]) *r. f.* þann [4]) [*tilf.* B [5]) skipan, B

Her segir af þui huersu almattigr guð skapaði himin ok iorð ok huersu Lucifer braut meðr sinu drambi ok ofund i moti gvði sialfum ok huersu guð drottinn heiðraði þą englana sem honum sneruz til staðfastligs ok ęuenligs kięrleiks i himinrikis dyrð meðr sialfum ser vtan enda.[1]

2. J vpphafi skapadi gud [himin þat er sealft[2] himinriki. huat er medr sinum englum ok himneskum krauptum uar þegar i stad fyllt sua sem fyrst ok fremzt milli allra þeirra hluta sem hann skapadi. ok iordina þat er at skilia samblandit ok usamit efni til fiogurra hôfutskepna elldz ok loptz. vatz ok iardar. sua sem freo ok vndirstôdu til allra likamligra luta.[3] Var himinriki þa þegar allt skipat ok skreytt af utôluligum fiolda heilagra engla ok annarra himneskra ok usyniligra krapta. [þeir sem þa i fyrstunni voru sua[4] uordnir sik. at þeir hôfdu fullkomit ok frealst sealfrædi [at snuaz[5] at einu sinni huart þeir uilldi til elsku uid almattkan gud edr eigi enn eígi optarr. sua sem andaligh nattura utan likhams er til. þeir uoru ok eigi þa enn fulluliga sælir. fyrir þann skylld at þeir uissu eigi sitt eptirkomanda æuintyr. Eigi hôfdu þeir ok þaa fyrst[6] fullkominn kięrleik til guds. enn þo elskadu þeir hann af sealfri natturunni yfir alla hluti framm af þeim girndar elskhuga er þeir glôdduz medr sealfum honum um framm allt annat af sealfs hans aasynd. enn medr uinattu kięrleik elskadu þeir sealfa[7] sik mest. þiat þeir uilldu[8] ser bezt.

Nu sem Lucifer einn hinn fremzti af englanna skipan. skryddr ok pryddr um framm adra þa. hugleiddi ok uirdi fegrd ok forprisan sinnar natturu ok diupsetta uitru ser ueitta. hof hann[9] sik sua haatt medr sinu ofdrambi. at hann uilldi iafnaz edr uidrlikiaz sealfan gud. ok fyrir þa sauk skildi hann sik ifra sannleikinum þegar i hridinni. ok þar medr i brott af aullum sętleik ok eylifri sælu. sua at þar af feck hann medr ôllu ônguan þef edr kenning. En hann fell sua haatt. eigi at eins af þeirri sælu sem hann hafdi þegit. utan ok þar medr af þeirri sem gud mundi honum gefit hafa ef hann hefdi uiliat honum lydinn

[1]) *Ovskr.* B; *mgl.* A [2]) [*mgl.* B [3]) ok syniligra *tilf.* B [4]) [sem kirkiunnar kennifeðr ok heilugh skript segir ok meðr andalegum skyringum eru skiliandi. þo at þa luti sem aðra uerði meðr þess haattar orðum ok ǫðrum haattum millum váár likamlegra ok dauðlegra manna skilianlega at giora ok i frasagnir fęra. Skyrir ritningin huerir er þa i fyrstu voru sua skapadir ok, B [5]) [*tilf.* B [6]) enn, B [7]) *mgl.* B [8]) sialfum *tilf.* B [9]) *tilf.* B

vera. at hann uard aullum[1] ueslari ok lægri fyrir sinn ðrbøtiligan skada ok glæp. þiat hann misgerdi utan nðckurs annars áeggian edr freistni. Ok sem hann fell dróó hann medr ser mikinn fiolda engla þeirra sem honum samþyktuz ok sinnadu sialfkrafi i sinum glæp ok ugiptu. utan alla freistni nema at eins af sinni eiginligri aufund ok ofbelldi. þiat þessir glodduz sua af sinni mekt ok ualldi. sem sealfir þeir uæri ok ueitti ser þann hinn hæsta fagnat ok heidr sem þeir hðfdu. ok fyrir þi steyptuz þeir nidr til sinna eiginligra stada. i brott af allri þeirra sameiginligri sælu ok fagnadi sem i godu stadfestuz. hafandi fullt ofmetnadar frammferdi i stad hins haleitazta eilifleiks. hegoma slægdir fyrir hinn uissuligzta sannleik. aaskilnadar studeran ok aastundan fyrir usundrskiptiligan[2] kęrleik. ofbelldiss fullir ok aufundsiukir. lygnir ok lastsamir. ok i ollum lutum miok slægir. stirdir ok stadfastir i sinni illzku. harda[3] lystugir iafnan ok giarnir mein at[4] gera.

Nu sua sem þessir snðruz ifra skaparanum af sinni aufund ok stadfestuz i illu. þa snðruz adrir englarnir medr hans fulltingi til stadfastligs ok æuinligs kęrleiks uidr sealfan hann. ok upp ifra þessu stadfesti gud þessa i godu ubrigdilega. glediandi þa ok sæmandi medr sealfum ser sem honum samtengduz litillatliga. fyllandi þa medr sinum andaligum ástgiðfum. eptir þi sem huerr sem einn fyrir sinn astarhita uar uerdugr ok uidrtøkiligr. ok greinandi þa medr ymissligum gradum ok stettum i sueitir ok fylki eptir ymissari giafanna tign ok uirding. Allir þeir ok sem af sealfum gudi sendaz til nðckurs. þa geriz þat manninum til hialpar ok heilsu giafar fyrir sealfra þeirra uerdleik ok þa iafnskiptiliga uinattu[5] ok elskhuga sem milli manzins er ok engilsins. ok til þess at madrinn uidr kenniz sina tign ok uirðing. Sumir af þeim eru prouinciales. fyrir þann skylld at þeir eru medr einkannligri dispenseran einum ok ymisligum þiodum til uerndar ueittir ok skipadir. Adrir af þeim eru personaligir. fyrir þa sauk at þeir eru serhuerium saalum settir til uerndar ok uardueitzlu.

Madrinn hefir tuifallda meinandi skadsemð eptir syndina fengit. þat er syndarinnar kueyking[6] innan medr sealfum ser ok fiandans freistni fyrir utan sik. Fyrir þi saa gud medr sinni signadu miskunn sua fyrir. at hann setti honum tuifallda gętzlu ok geymslu. þat er sealfs sins miskunn moti syndarinnar kueykingu. en geymslu engilinn moti pukanum ok hans aaeggian. Miskunnsamligr ok almattigr gud ueitti manninum þrenna uðrdu ok geymara af hinni saumu natturu til

[1]) *saal.* B; aullu, A [2]) *saal.* B; sundrskiptiligan, A [3]) harðla, B [4]) *tilf.* B [5]) i naatturu, B [6]) *saal.* B; hneyking, A

tekna moti þrennum hans uuinum. sua sem hann uar i þessa utlegd brott ifra sealfs hans aaseonu fyrir tilskylldan skyfðr ok rekinn. þat er godan gętzlu engil moti fiandanum. pinu uars herra likama moti hðrundinu. enn moti heiminum ok ueralldligum girndum heilagra manna bðnir ok þeirra eptirdðmi sem af heiminum eru til eylifs rikis[1] háleitliga upp hafdir. þessir godu englar saalnanna geymarar ok heilagir hirdar stunda oss medr hardla mikilli umhyggiu. tendrandi medr oss godar ok gudligar hugrenningar enn hinar brott rekandi sem þeim eru gagnstadligar. hugadsamliga ok godfusliga milli farandi guds ok uaar. þann tima ok sem þeir flytia truliga ok dyggliga uarar idranar sutir ok þar medr alla uara goda luti til almattigs guds. ord ok uerk ok iafnuel hugrenningar. þa glediaz þeir ok gera gudi þackir. fyrir þann skylld at þeir elska sina samborgarmenn ok samfagna þeim. styrandi þeim ok styrkiandi. lifandi ok lærandi. uernandi[2] þa ok i ollum lutum forseo ueitandi. þeir girnaz ok giarna uara tilkuamu. þiat þeir bida uæntandi at af oss ok uaarri tilkuamu man leidrettaz ok aptr bøtaz þat skard ok skadi. sem aa uard sealfra þeirra borg i nidrfalli Luciferi ok hans fylgiara. Huar fyrir er þeir eru medr mikilli skemtan ok gledi þo at usyniliga hia oss þann tima sem uęr syngium sømiliga ok bidiumz fyrir rækiliga. ok stoda iafnuel oss andadum huat er þeir mega stetta. þeir flytia ok godra manna saalur i paradisum medr fiorfalldri grein eptir þi sem ritningin segir. Su er ein at þeir[3] flytia þær iafnan ok eggia til gods. huar fyrir [þær goraz makligar[4] þagat at koma. J annan stad eggia þeir saalurnar aa sealfum andlatz timanum at girnaz upp aa paradisar fagnat ok tendra þær sua framarliga þar til. at þær skiliaz giarnsamliga uidr likaminn. at nidrlagðri þeirri natturligri astuð ok aluðru sem þær hðfdu uid hann haft ok lagit langan tima. J þridiu deilld reka þeir uhreina anda aa brott fra þeim þann tima sem þær fara framm af likamanum. til þess at þeir megi saalunum onga taalman eðr hindran þa gðra. Medr fiordu grein flytia þeir iafnual syniliga nðckurra forprisadra[5] manna saalur til himinrikis [sua sem hins heilaga[6] Benedicti.

Eigi fær godr engill af sealfs sins natturu sééd andarinnar hugrenningar einar saman sua lengi sem hon lifir i likamanum. huadan af er hann undirstendr eigi ne skilr manzins innri hluti utan af nockurri likams giðrd edr athðfn ellar af krapti þess lysanda spegils

[1]) *saal.* B; lifs, A [2]) verndandi, B [3]) *saal.* B; þær, A [4]) [þeir giǫraz makligir, B [5]) heilagra *tilf.* B [6]) [epter andlaatið sua sem ǫnd heilags Martini ok hins sæla, B

sem hann birtiz af. Eigi fær ok fiandinn þess hattar hugreinningar skilit edr seed. Englarnir taka ok nǫfn af sinum ǫrindum edr embøtti. huern tima sem þeir eru til mannanna sendir. sua sem Michael. Gabriel ok Raphael. Hinum heilaga Michaeli eru .iiii. lutir kendir ok einkannliga eignadir. þat er eitt at hann berst moti drekanum þat er i moti sealfum feandanum. annat er þat at hann kemr til at hialpa guds folki ok fulltingia. þat er hit þridia at hann flytr godra manna saalur til hinnar himnesku paradisar. i fiorda stad er hann prepositus paradisar forstiori. þat er þeirrar heilagrar kristni sem her stridir[1] fyrir guds skylld i uerolldinni. sua sem hann uar i fyrrunni[2] fyrir uars herra pining forstiori sinagoge. Nu þa at þeir sé til nǫckurs gudligs embættis sendir. þa sea þeir allt at eins iafnliga guds fǫdur aaseonu ok iafnan girnaz þeir hana at sea. Ok þo at andlig skepna megi takaz edr skilia undir stadarins grein edr endimarki. medr þi at hon se sua i nǫckurum stað at hon se eigi i odrum stad. ok hon lidi or odrum ok i annan. þa gǫrir hon þo eigi medr sinni tilkuamu mæling[3] edr naueru grein. þiat eigi þrǫngdi margir andar edr minnkadi sua rum allt at eins. þo at þeir kęmi utǫluligir i einn stad allir samt ok i senn. at þar mætti fyrir þann skylld þa færi menn ok adrir likamligir lutir uera enn adr. ok uæri þo engin þeirra andanna annarr i ǫdrum. utan helldr mundu þeir allir greiniliga uera skildir huerr uidr annan ok ifra ǫdrum sin i milli. þiat andarnir einir saman fylla ǫnguan stad meðr likamligum mikilleik. huersu miklir ok margir sem þeir eru. utan helldr medr heilagum ok haleitum krapti.

Af genesi. Jǫrdin uar þa aud ok aauaxtar laus ok utan alla prydi. *af scolastica historia.* þat er sua mikit at segia at fyrr sagt heimsins smidi sua skapat uar usyniligt autt ok usamit. eptir þi sem Augustinus segir i sinni fyrr nefndri bok. þartil er gud skipadi ollum lutum eiginligar myndir huerium sem einum i sinum stǫdum ok stettum.

Af genesi. Ok uoru myrkr af loptzins skugga ok uskęrleik alla uegna um iordina. En guds heilagr andi fluttiz yfir uǫtnin. *af historia scolastica.* þat er yfir [fyrir sagt[4] heimsins smidi edr efni medr sealfs sins uilia ok fyrirhugsan til eptirfarandi skapanar. Fyri sagt heimsins smidi edr efni kallar bokin fyrir þann skylld stundum iǫrd. annan tima undirdiup. ok stundum uǫtn. at þat syniz þa fleirum til heyra. sem þat er eigi at eins medr einnar hǫfutskepnu

[1]) nu *tilf.* B [2]) fyrstunni, B [3]) *r. f.* næring [4]) *saal.* B; sagt fyrir, A

nafni nefnt. Fyrir þi uar þat þa þegar kallad himinn ok iðrd. at himinn ok iðrd uurdu ok skapaduz þar af. fyrir þa sok uar iordin kollut[1] usyniligh ok usamit ok myrkr yfir undirdiupit. at hon uar þa utan alla eptirfarandi formeran. ok hon hefdi þa enn medr engarri mynd megat sén edr handlat uerda. þo at nðckurr madr hefdi þa til þess uerit at hafa profuat þat. Fyrir þi uar þat sama smidi uatnit nefnt. at þat var þeim auduelligt ok eptirlátsamt. sem af þi skapadi eptirfarandi luti. ok fyrir þa grein adra at allir þeir lutir sem aa iardriki fødaz. huart sem þat eru helldr kuikindi vaxandi uidir edr groandi grðs ok þilikir lutir. þa taka allir af uðkunni ok af uatninu næring ok sina formeran.

Af genesi. Ok þa sagdi gud sua. Verdi lios. Ok þegar i stad uard liosit. ok sealfr hann saa at liosit uar gott ok skildi hann þat i brott fra myrkrinu. ok gaf þi nafn at þat skylldi heita dagr enn myrkrunum at heita nált. *af scolastica historia.* Sem þessi skilnadr gerdiz milli lioss ok myrkrsins. uard eigi sidr medr guds bodi af glæp ok tilskylldan Luciferi ok hans fylgiara englanna skilnadr. þiat fyrir liossins nefnd merkiaz þeir englar[2] sem stódu ok stadfestuz i guds ast ok elskhuga. enn fyrir myrkrin merkiz fiandinn ok þeir sem medr honum fellu. uoru þeir allir keyrdir brott. sumir allt nidr til heluitiss. en sumir i þat hit þokufulla lopt milli himins ok iarðar. sem eigi er sua ofarliga at þeir hafi nðckurn fagnat edr gledi af liosinu. eigi ok miok nedarliga[3] at þeir megi sua mikla freistni ok margan vfagnat oss gðra sem þeirra uili er til. ok þo fylgir þeim æfinliga sin heluitis pina huar sem þeir eru.

Af genesi. Ok sua uard aptann ok morginn. bædi samt einn natturlighr dagr. *af scolastica historia.* þat eru uár .ij. dæghr. þiat i fyrstu er gud skapadi himin ok iorð. skapadi hann ok liosit sem sagt uar. Nu sem þat settiz ok minkadi[4] seint ok seint. þa uard þaþan af fyrsta dags aptann[5] eptir uarum uana. ok þi sama liosi umlidandi[6] iðrdina ok siþan upprennanda[7] uard morginn. *Af Augustino.* Fyrr nefndir uillumenn Manichei. kallzandi þat at dagrinn hefdi af aptninum hafiz. skildu eigi at sua sem liosit uar kallat dagr enn myrkrit[8] natt heyrdi deginum til. enn aptanninn uard eptir þat sama uerk sua sem lidnum ok lyktadum sealfum deginum. Enn fyrir þa skynsemd at nattin heyrdi sinum degi til. þa segiz eigi einn

[1]) sǫgð, B [2]) *tilf.* B [3]) sua *tilf.* B [4]) minnkaðiz ę, B [5]) ok morginn *tilf.* B [6]) umliðanda, B [7]) upprennandi, B [8]) myrkrin, B

dagr hafua odru uiss[1] lyktaz ok umlidit utan at lidinni nattinni sua sem morginn uard. Teliaz sua sidan medr sama hætti adrir dagarnir fra morni ok til annars morgins. Leid sua nattin ok lyktadiz. enn annarr dagr byriadiz.

Her segir fra þi er gud skapadi aa oðrum degi festingar himin ok sundrskiptingh aa uðtnum.

3. A odrum degi skipadi gud hinum hæstum þessa heims haalfum. þiat himinriki var þegar fyllt ok skreytt medr helgum englum [sem fyrr var sagt. þa er þat uar skapat.[2] Gordi hann þa festingarhimin. hafanda innan i ser alla þa hluti sem uęr hðfum nðckura[3] uissu af. ok skildi medr honum i sundr aull þau uðtn. sem hann uilldi at her uęri eptir i uerolldinni. fra hinum sem yfir honum eru. sua saman strengdum ok þrðngdum sem kristallus edr hinn hardazti gleriss til at iafna. utan þat at þau megu litt edr ecki bradna af nðckurum elldzhita. ok sagdi sua. *af genesi.* Verdi festingarhiminn i milli uatnanna ok skili þau i sundr sin i milli. *af scolastica hystoria.* Gordi gud þa festingarhimin af uatzins hðfudskepnu sua sterkliga samantengdan ok strengdan. at hann hefir i ser allar himinfastar stiðrnur. ok þi likaz skięran[4] sem kristallus. sua huelfdan til litils lutar at iafna sem bðllott eggskurn. ok greindi sua i sundr medr honum þau uðtn sem undir honum eru fra þeim sem yfir honum eru. þa skapadi hann ok undir festingarhiminsins nafni adra himnana enn sealft himinriki. Enn fyrir hueria sauk er gud uilldi at uðtnin uæri yfir festingarhimninum. þa er þat sealfum honum kunnigt. eptir þi sem segir Comme-stor. þo at nockurir menn hafi þa ętlan aa at [þaþan komi[5] regn aa sumartima. Augustinus segir at huilik uðtn er þar eru ok medr hueriun hætti þau eru.[6] þa efum uer medr ðngu moti at þau eru þar. þiat meiri er rðksemd þessarrar ritningar segir hann enn allr glðggleikr ok skodan mannligs skilnings ok huguitz er til. *Af genesi.* Ok þegar i stad uard sua. gaf[7] gud honum þat nafn at hann heti himinn. *af scolastica hystoria.* þiat himinninn hefir i þessum stad allt eitt at þyda ok hulning. fyrir þa sauk at hann hylr ok hirdir fyrir oss alla usyniligha luti.

Af genesi. Ok sua uard aptann ok morginn medr fyrri grein annarr dagr. *Af scolastica historia.* Ebreskir menn segia at engill-

[1]) *saal.* B; uegs, A [2]) [er þat var skapat sem fyrr var sagt, B [3]) skilning eðr *tilf.* B [4]) af sialfum ser *tilf.* B [5]) [i suma staði komi þaðan, B [6]) þar *tilf.* B [7]) þa *tilf.* B

inn uard aa þessum degi fiandi. ok draga þat eigi sizt til dømiss þar um. þo at þessa dags uerk se gott sem allra þeirra annarra sem gud gǫrdi. þa er þo allt at eins eigi her af þessu[1] þat einkannliga lesit. at gud saa at þat uar [god skepna.[2] Huerium er þeir synaz samþyckiaz sem aa manadagh[3] ueniaz englum messur at syngia. sua sem þeim til lofs er stadfestuz i guds þeonostu. Enn heilagir kennifedr hallda annat fyrir sannara. at þat se helldr sua meirr uordit fyrir annarrar merkingar skylld. Guð er sealf eining ok samþykt. ok fyrir þi leiðiz hann allan aaskilnat ok sundrþykt. enn tuitalan greiniz ut af eininginni fyrst. ok fyrir þann skylld takaz aðrar tǫlur i heilagri ritningu medr meiri uirkt ok metare[4] merkingu. Ma þat ok uel audsynaz af uárs herra ordum. at engillinn hafi aa hinum fyrsta degi fallit. þar sem sealfr hann talar sua af honum milli annarra luta i Jons gudspialli. at hann uar allt fra upphafi manndrápari ok hann stód engan tima ne staðfestiz i sannleikinum. Enn af þi at sua ma synaz ok segiaz at hins þridia dags uerk greiniz ut af annars dags uerki. sem sidarr má synaz. þa lofaz þat eigi sua sem ǫnnur fyrr enn aa þridia degi. sua sem þat er fulluliga lyktat ok algǫrt.

Her segir fra þi er gud let iordina birtaz ok fræuaz. af speculo historiale. Capitulum.

4. A þridia degi let gud þau uǫtn sem undir festingarhimninum uoru. samnaz saman i einn stad. ok iorðina birtaz. skipadi hann sua fiorum fyrr sǫgdum hǫfudskepnum huerri medr sinni spera innan festingarhiminsins eptir þij sem[5] sealfra þeirra þykt ok þungleiki [er til.[6] Elldinn efztan næst festingarhimninum. þiat hann er lettaztr. af huerium er truiz at sealf himintunglin hafi gǫr uerit. þa loptit. er þat i sinum efra part skiært i ser. enn i hinum nedra hefir þat marga ruglan af uindum ok uætum. þokum ok reiðarþrumum. sniofum ok elldingum ok odrum þeim lutum tilkomandi sem uęr hǫfum fulla raun af. þar næst uatnit. huert er hann samnadi saman i undirdiupit. dreifandi þadan sua sem af einu modur kyni aull ueralldarinnar uǫtn um leyniligar iarðarinnar raasir ok umferdir. henni til freouanar ok manninum til nytsemdar. nedsta skipaði hann iordina ok innzta i aullum þeim. þiat hon er þunguz. iafnuættandi hana[7] sua sem medr einni uaag ok setiandi i miðian heimsins punct medr aullum sinum

[1]) þessum, B [2]) [gott, B [3]) maanadaga, B [4]) *saal.* B; mø ok, A
[5]) *tilf.* B [6]) [*tilf.* B [7]) *saal.* B; þeim, A

yfiruglttis þunga. molldu ok allzkyns maalma kyni. grioti ok gimsteinum ok[1] annars hattar steinum. Ok sem hann byriaði þessa dags uerk sagdi hann sua. *af genesi.* Samniz saman i einn stad uðtn þau sem undir himninum eru. at [þurr grandi[2] megi synaz. ok þegar i stad uard sua. *af Augustino.* Skildiz þa ok i sundr skiptiz i þær myndir sem nu seam uær þat hit usyniliga heimsins efni sem stundum uar kallad aud iord[3] ok usamit. annan tima myrkr edr[4] undirdiup ella uatn. fyrir huert er guds andi fluttiz medr fyrri grein. sua at iðrdin formerat af þi sama efni birtiz audsyniliga i sinum stad eptir þi sem nu syniz þat. ok er bædi sallt ok sætt. Matti þat uel uera at þau uðtn sem medr nðckurri [dðgguan af þoku[5] huldu ok um foru allt þat rum ok uidattu sem i loptinu er. sua sem medr smáregni edr isinghu. fengi uerit i litlum stad hia þi sem adr. siþan er þeim uar sua sterkliga saman strengt. Kalladi hann þa þurrlendit iðrd enn allt saman uatnanna megin kalladi hann hauf.

Ok sua sem uatnanna uerk uar fyllt ok framm komit. segir Moyses at þat uar gott ok ual gort. ok lagdi þar til iafnframm annat uerk medr þessu. ok sagdi sua. *af genesi.* Groi iðrdin ok freoiz medr blomberanda[6] gras gerandi sitt saad. ok medr epliberandi treo ok allzkyns alldinuid gerandi allan sinn aauðxt eptir þi kyni sem þat er uordit sik til. huers saad er i sealfu ser skal aa iordunni uera. Ok þetta uard allt.[7] at iðrdin bar þegar grænt gras meðr hinn bezta bloma ok saadberanda medr sinu kyni ok epliberandi treo gerandi fagran aauðxt. ok huert sem eitt hafanda medr ser sealfs sins saad meðr sinni eiginni mynd. *af speculo historiale.* Eigi leiddi iordin þa ok sua seint ok aa lðngum timum framm sinar plantanir sem nu. helldr uar ðll þessi hennar fegrd ok frygð þegar i stad medr sinum eiginlighum blomum ok aauexti. *af scolastica historia.* Ok þo at nockurir menn hafi þrætt um ok á greint huart er helldr hefir heimrinn uerit skapadr aa uaartima. þiat þa blomgaz ok aauaxtaz flestir hlutir. edr aa haustar[8] tima i augusto manadi. af fyrirfarandum ordum at iðrdin bar framm epliberandi treo gðrandi fagran aauðxt ok gras hafanda sitt saad. ok helldr heilog kirkia þat stadfastliga fyrir satt i sinum kenningum ok læridomi. at hann hafui aa uarit i marcio skapadr uerit. A þeima degi plantadi gud ok iardneska paradis. þat land er sua heitir ok liggr til austrættar af þeirri heimsins halfu er Asia heitir. miklu hæra enn nðkkut annat land aa uáru byggiligu iardriki. ok þui matti

1) meðr ǫllum, B 2) [þurrlendi, B 3) iǫr (!) B 4) ok, B 5) [þoku dǫggvan, B 6) blomganda, B 7) sua *tilf.* B 8) *saal. ogs.* B

Noa flod hucrgi námunda þi ganga. ok fylldi[1] þat þegar medr aullum lystugleik ok unadsemd upprennandi ædar medr fögrum frammfliotandi uötnum medr iardarinnar berligum[2] blomstrum ok allz haattar þeim treom sem full uoru af frygd ok fögrum aauexti. Nu sua gort sem uar. sá gud at þetta uar allt saman god skepna. ok sua uard aptann ok morginn ok lyktadiz medr þui hinn þriði dagr.

Her segir af fiorda degi er gud skapadi sol ok öll onnur himintungl. af speculo hystoriale. Capitulum.

5. A fiorda degi pryddi gud[3] himininn ok þa luti medr himneskum liosum. sem adr hafdi hann gört. einkannliga fyrst hinar efztu haalfur heimsins. skapandi þa oll himintungl huer er iördina skylldi birta bædi um nøtr ok um daga huart eptir sinum hætti ok greina alla tima huert[4] medr margfalldri[5] sinni ræringu.[6] ok sagði sua. *af genesi.* Uerdi lysandi stiornur i festingarhimninum. at þær greini i sundr sér huart dagh ok nátt. at þær se til taakna ok tima. dagha ok aara. ok lysi i festingarhimninum ok birti iördina. ok þegar uard sua. *Scolastica historia.* Eigi at eins let gud þessi lysandi lios sem uær köllum himintungl uerda uerolldinni til fegrdar ok liossins nytsemdar. nema ok þar medr til taakna edr marka. at af þeim megi merkiaz huart sem[7] eru skir uedr edr uskir. blid edr hridir. ella til þess at af þeim skylldi uerda þau .xij. taakn er ugr köllum stiörnumörk sem zodiacus hefir i sér. ok at greina tima. þat er uaar ok sumar haust ok uetr. ok þar medr þa sem uær köllum solstödu tima aa uetr ok sumar ok iafnnættis tima aa haust ok uár. ok at greina daga. uikur ok manadi. aar ok alldir.

Af genesi. Gud gordi tuau stor himintungl. hit meira. þat er solina. til þess at þat skyllde medr sinni birti deghinum lysa. hit minna. þat er tunglit. at þat lysti nattinni. Stiörnur gerdi hann ok þar medr ok setti þær allar i festingarhimninum. utan eigi þær .vij. medr solu ok tungli. sem planete heita. þær reika ok leika lausar i loptinu ok ganga i gegn fyrr sögdum festingarhimni. at þær medr sinn gangh tempri hans uelltingh ok umturnan. Setti hann þær fyrir þa sauk þar. at þær skylldi medr þi liosi sem þær höfdu[8] af solinni birta alla uerolldina ok gora grein milli lioss ok myrkrs. *af* [*scolastica*

[1]) *saal.* B; skylldi, A [2]) bęrelegum, B [3]) ok prisulega skreytti *tilf.* B
[4]) huart, B [5]) *tilf.* B [6]) *r. f.* næringu [7]) er helldr, B [8]) hefði, B

historia.[1] Eigi let gud fyrir þann einn skylld bædi tungl ok stiðrnur birta nattina. at hon skylldi eigi medr ðllu fegrdar laus uera. sua sem þa uæri ef hon hefdi medr ollu ekki lios ok birti. utan ok til þess eigi sidr. at þeir menn sem a nattartimanum starfadi skylldi þar af hialp ok huggan hafua. sua sem skiparar ok adrir farandi menn ok einkannliga i Blalandz eydimðrkum edr sandhaufum. þar sem litill uindzblærr sléttir ok hylr þa uegu. sem adr hafa farnir uerit. *Ysidorus dicit.* þeir eru sumir fuglar sem eigi megu þola at sea solarinnar lios. sua sem noctua. er allr er einn ok nocticorax. huerr er fyrir þa sauk heitir noctua. at hann flygr um nøtr ok sézt[2] ðngan tima um daga. þuiat þegar i stad sliouaz hans syn sem dagrinn birtiz. Hann er engin i þeirri ey sem Creta heitir. ok þo at hann se þagat fluttr af odrum stðdum. þa deyr hann þegar[3] sem hann kemr þar. Sa fugl sem strix heitir er[4] náttfugl medr fleirum odrum. ok fðdaz þeir flestir miok aa nattinni. *scolastica historia.* Eigi uar solin ok þui sidr naudsynligh ok þarfligh at þat hit biarta sky gordi ok fylldi hennar embøtti sem uerolldina birti. þuiat þat sama sky hafdi litit lios ok læmegit.[5] ok lysti lettliga huergi edr litit utan hina hæsta hluti sua sem nu lysa stiðrnur. Eru ymsar getur aa ok ætlanir huat af þui skyi hafi uordit. annat huart at þat hafi aptr horfit i þat sama efni sem þat uar skapat af. sua sem su stiarna er Austruegs konungum uitradiz. ella at þat sama fari ok fylgi iafnan medr solinni. ella þat at solarinnar likamr se af þi sama gðrr. Sua finnz ok skrifat at solin uar gðr aa morgintima ok i austri. enn tunglit at aptni sua sem tilkomandi nátt ok i austri. Enn þo uilia [sumir sanna[6] at þau uæri bædi samt gðr aa morgintima. sol i austri en tungl i uestri. ok þann tima sem solin settiz. hyrfi tunglit at tilkomandi nátt til austrs. Heilagr Augustinus syniz hinni fyrri greininni samþyckiaz[7] i fyrr nefndri sinni bok yfir genesim. her segir sua milli þeirra sem malugligha ok kauisliga[8] kallza. sua sem eptirfrettandi huilikt er tunglit uar skapat i fyrstunni.[9] huart helldr þilikt sem þa er prim er. sakir þess at þa ætti sua at telia. edr fullt ok .xiiii. natta. fyrir þann skylld at þat hefdi þa átt uskatt[10] at hafa uerit. at hann sinnar huarigum ne samþyckir i alla staði. helldr gengr þar i milli[11] segiandi berliga medr fullkomnum orskurd. at huart sem þeir kalla i þann punct uerit hafa sem prim er edr fullt sua sem .xiiii. nátta. at gud gðrdi þat

[1]) [*saal.* B; genesi, A [2]) *saal.* B; setz, A [3]) leið *tilf.* B [4]) ok *tilf.* B
[5]) *saal. ogs.* B [6]) [nǫckurir segia B [7]) samþykkia B [8]) *saal. ogs.* B
[9]) fyrstu [10]) vskadt, B [11]) hann *tilf.* B

algðrt. *af genesi.* Ok sealfr hann sa at þetta uar enn ein god skepna. vard sua aptann ok morginn ok lyktadiz hinn fiordi dagr.

Her segir fra þi er gud skapadi fiska ok fugla. scolastica historia ok speculum historiale. Capitulum.

6. A fimta degi pryddi gud loptit medr fliugandum fuglum ok uatnit medr suimandum fiskum. takandi af uatninu efni til þessa huarstueggia. þiat uatnit snyz lettliga til loptzins sua sem þat þynniz. loptit snyz ok aa sðmu leid auduelldliga til uatzins sua sem þat þykknar. *Augustinus.* Skulu þeir allir skynsamir menn. sem þessor ord ok atkuędi gðra nockura hrøring[1] edr efadsemd. þat ual mega uita. at hinir uisuztu menn þeir sem þess[2] hattar hluti skoda ok skynia uanduirkliga. taka þetta hit þokufulla lopt ok hit uðkumikla medr uðtnunum. sem fuglarnir fliuga i. þiat loptit þrðnguiz sua ok þycknar af þeim uætum ok andargust sem upp leggr af ollu saman iðrdunni ok uatninu. at þat þolir harðla uel fuglanna flug. þar af uerda sua mikil dauggfaull um nøtr. iafnuel at heidskirum uedrum. at grasit er aluátt af þeirri saumu daugg einni saman um morgininn. eptir þi sem uær megum sea sealfir. Sua finnz ok skrifat i hinum skiluisuztum bokum ok rðksamligum ritningum. at þat fiall sem Olimpus heitir. ok stendr i þeirri haalfu Grecie sem heitir Macedonia. se sua yfiruættis hátt. at aa þess efztum hædum uerdi huarki sky ne uindr. fyrir þann skylld at þat er ðllu þessu uætuloptinu hæra. i hueriu er fuglarnir fliuga. ok fyrir þa sauk segiz at þar fliugi eigi nockurr fugl. Enn þessa uard sua uist ok kunnigt gort. at þeir menn sem til þess uolduz ok uðnduz aar fra aari at fara upp aa ofanuert þat sama fiall sakir nockurra sinna fornfæringa. eigi ueit ek huerra hellz segir hinn helgi Augustinus. þa skrifadu þeir nockura merkiliga luti uppi þar aa molldunni edr duptinu. hueria er þeir fundu meðr aullu uskadda annat aarit eptir sem þeir þar komu. Matti þat medr ðngu moti uera. sem huerr skynsamr madr ma skilia. utan þar kęmi huarki uindr ne uæta. Enn af þi at þar uar loptit miklu þunnara enn þeir mætti þat standaz sakir engis andargustz moti uana sinum ok natturu. þa baru þeir upp þannig meðr ser uáta suoppu[3] ok logðu uidr nasirnar[4] sealfum sér. at þaþan af tøki þeir þykkara lopt ok likara [sinum natturu uana.[5] sogdu þeir sik eigi at[6] einn fugl þar seeð hafa. Eigi segir siá hin skiluisligzta ok hin truanligzta skrift uskynsamliga at þi edr urettliga. eigi at eins fiska ok ðnnur þau kuikendi sem i uątn-

[1]) ręring, B [2]) *tilf.* B [3]) suqppu, B [4]) nasar aa, B [5]) [sinni natturu, B [6]) *mgl.* B

um flytiaz utan ok iafnuel fliugandi fugla af uðtnunum fædz hafa. fyrir þa grein at þeir megu uel ok fagrliga um þetta loptit fliuga. sem af iarðarinnar ok hafsins uðkum ok uætum riss ok þykknar.

Af genesi. Gud sagdi þa sua. Leidi uǫtnin ut af ser skridanda lifs anda kuikenda ok fliuganda fugla kyn undir festingarhimninum upp yfir iðrðina. *scolastica historia.* Fyrir þann skylld eru fiskarnir her kalladir [skridlig kuikendi.[1] at þann tima er þeir lengia sik suimandi i uðtnum sem aakafligaz. flytiaz þeir þo at lettligarr yfir sin briost á uatninu. likara skridandum iardar kuikendum enn þeim er ganga. [Af þui orði villtiz miǫk hinn visi Plato þann tima sem hann kom niðr a Egiptaland ok las þar bekr Moysi. at fliuganda fugla kyn leiddiz upp yfir iǫrðina. Hugði hann at Moyses hefði þann skilning aa haft. at fliugandi fuglar uęri loptzens skraut ok pryði at eins niðri viðr iǫrðina. enn goðer englar ok illir veri hinu efra loptinu til skrautz ok fegrðar. Enn þat er ekki sva. þiat goðer englar eru i himinriki sem fyrr var sagt. enn iller voru i brott keyrðer ok rekner i þetta hið þokufulla lopt. sialfum ser til eylifrar pinu enn ekki til nǫkkurs skrautz eðr pryði.[2] *Genesis.* Ok þa skapaði guð stora huali ok annan lifanda ok hræriligan fiska kyns anda. huat er uðtnin hðfdu gefit ut af ser medr sinum eiginligum myndum. ok fliugandi fugla. huern medr sinu kyni. Gud sa at þetta uar ein god skepna. ok blezadi bædi fiskum ok fuglum sua segiandi. Uaxit þer ok fiðlgiz ok fyllit seofarins uðtn. fiolgiz ok fuglarnir eigi sidr yfir alla iðrdina. Vard sua aptann ok morginn ok lyktadiz hinn fimti dagr.

Her segir fra þi er gud skapadi lauf ok gras ok skryddi iordina medr allzkonar blómstrum ok kuikendum ferfættum. Capitulum.

7. A hinum setta degi pryddi gud iðrdina seinaz. sua sem eina af þeim fiorum fyrr nefndum hðfutskepnum sem þungaz er[3] oc lægz liggr. aullum hinum hærum halfum heimsins þat er himninum loptinu ok þar medr uatninu fyrri[3] fagrliga skipadum ok skryddum. Skapadi[4] hann aa þeima degi upp aa iorðina þrenn kuikenda kyn. eitt er alidyr. þat sem uęr kollum busmala. annat skridkuikendi. þridia aunnur ferfætt kuikendi sem uillidyr. Ok fyrir þa sauk at gud uissi fyrir at madrinn mundi syndaliga falla. þa skapadi hann buit honum til fæðu ok uidrhialpar eptir komanda erfidi. þiat iumentum er upp aa norrænu[5] ein hialpadar skepna. A þann sama dag skapadi hann ok

[1]) skriðkuikendi, B [2]) [*tilf.* B [3]) *tilf.* B [4]) *saal.* B; skipadi, A [5]) at segia sua sem *tilf.* B

manninn eigi sidr til at byggia uerolldina þessa heims. sua sem hann hafdi hana algort ok fagrliga prydda. gorandi hann af tueimr nattur-um. likaminn af iarðarinnar molldu samtengiandi honum skynsamligh-an lifs anda af ǫngu efni utan at eins medr sealfs sins almætti skapadan. Ok sem hann byriadi þessa dags uerk ok skapan sagdi hann sua. *genesis.* Leidi iǫrdin framm ok gefi ut af ser lifanda anda medr sinu kyni. busmala. skridkuikendi ok ferfætt kuikendi.[1] huert sem eitt medr sinum eiginlighum myndum. Vard ok þegar i stadinum[2] sua. at gud gordi ǫll iardarinnar skridkuikendi eptir sinu eigin[3] kyni. Ok sem gud fadir saa at þetta uar ein god skepna. sagdi hann sua til sins sęta sunar ok heilags anda. Gorum uęr manninn eptir uarri liking ok likneskiu. at hann se stiornari yfir siofar fiskum ok himinsins fugl-um. ferfættum kuikendum ok aullu iarðrikinu. ok þar meðr ollu þi skridkuikendi sem nockura lifs ræring hefir i uerolldinni. Skapadi gud manninn eptir sealfs sins mynd ok likneskiu. skapadi hann bædi karlmann ok kuenmann. ok þo sidarr konuna sem ofarr meirr man heyraz mega.

Scolastica historia. Af þrennum lutum[4] ma einkannligha merk-ia manzins tign ok uirðing. þat er hit fyrsta at eigi at eins uard hann i sinu kyni sem fyrri sagdir lutir. helldr ok iafnuel at hann er þar medr guds likneskia. fyrir þui at hann gaf honum einum skynsemd-ar skilning af ollum ueralldar kuikendum. Er likneskia heilagrar þrenningar medr þrifalldri grein[5] ok skilning mannzins aund ok hug-skot. þat er til[6] minnis. til skynsemdar skilningar ok til uilia edr elsk-huga.[7] þiat þessir .iii. lutir eru ein ueran ok eitt lif medr huerium manni sem einum. sua sem .iii. personur eru i guds þrenningu fadir ok sonr ok heilagr andi. ok þær allar eru þo einn gud. þat er annat at hann uar skapadr medr stadfestri[8] fyrirhugsan. þiat i odrum sin-um uerkum baud gud at eins. ok uurdu þeir lutir. enn i þessu sǫgdu guds personur fadir ok sonr ok heilagr andi sua fyrirhugs-andi ok stadfestandi sin i milli. Gorum uær manninn. þat er hit þridia manzins tign ok forprisan. at hann uar skapadr herra ok sua sem konungr allra[9] iardneskra kuikenda. ok at þau skylldu honum til klædnadar ok fædu ok til erfuidis lettis[10] ok til uidrhialpar. sidan er hann hafdi misgert. þiat fyrir syndina gaf gud bædi manninum ok odrum kuikendum iardarinnar aauǫxtu til fodu. [ok þi[11] at iordin

[1]) *saal.* B; kukuendi, A [2]) i stað, B [3]) eignu, B [4]) greinum, B [5]) mynd, B [6]) *tilf.* B [7]) *her. beg.* Fragm. I [8]) *saal. ogs.* B; staðfastre, Fragm. [9]) annarra *tilf.* B, Fragm. [10]) letta B, Fragm. [11]) [fyrir þui, Fragm.

leiddi þa ǫnguan lut ufrean[1] ut af ser edr[2] skadsamligan. Enn þessarrar drottnanar misti hann af syndarinnar tilskylldan. bædi yfir hinum størstum kuikendum ok hinum smærstum. yfir hinum stærstum sua sem leonum. til þess at hann uiti ok uidrkenniz at hann hefir latit sitt ualld ok drottnan yfir þeim. enn yfir hinum smæstum sem flugunum.[3] til þess at hann skili ok undirstandi þar af huersu uanmegn[4] ok herfiligr hann er þar af uordinn. yfir medalkuikendunum hefir hann enn ualld séér til hugganar. ok at hann uiti þadan af at hann hafdi sua fyrir syndina yfuir odrum sem þessum.

Speculum historiale. Medr þeirri[5] hinni fyrstu ok hinni fremstu fyrr sagdri heilagrar þrenningar likneskiu sem manzins hugskoti er.[6] i huerri er hann samlikiz gudi meðr heilagum englum. berr madrinn ok guds liking einkannliga i .v. lutum. Hin fyrsta er su drottnanar rǫksemd ok ualld sem i fyrstunni uar honum ueitt. þiat sua sem gud er allra luta drottinn ok herra. himneskra ok[6] iardneskra ok þeirra sem i heluiti eru. aa þa leid uar madrinn sem drottnari ok herra yfir skipadr eigi at eins fyrr sǫgdum kuikendum utan ok þar medr allri þessa heims ueralldar bygd. sem fyrr uar sagt. Annat er upphafsins rǫksemd. þiat aa þann haatt sem gud er upphaf allra luta fyrir sina skapan. sua er Adám allra manna upphaf ok fyrstr fyrir getnadarins skylld. þat er hit þridia at sua sem nǫckurir hlutir eru samkuæmiligir milli guds ok annarra hluta. sua[7] kemr ok mart saman medr manninum ok audrum ueralldligum lutum. ok þaþan af kallaz hann minni heimr. þat er hit fiorda at sua sem gud er allra luta endalykt. sua er madrinn ok sidarst[8] eptir natturu skipaninni.[9] þiat hann var seinaz skapadr. þo at hann uæri allra iardligra hluta fyrstr ok fremztr eptir skynsemdar skipan. þat er hit .v^ta. at sua sem gud er hueruetna allr medr sinn almatt i hinum meira heimi. sua er aundin i sinum minna heimi þat er i ollum likamsins limum medr huerium sem einum ueralldligum manni. Madrinn medr sinni skynsemd er eigi þaleidis skapadr lutr ok nidrleitr sem skynlaus kuikendi. er hans likams uǫxtr rettr formeradr upp til himinsins sua sem sealfan hann aaminnandi. at hann hafi aa þann haatt sin hugskotz augu ok skilningaruit til himneskra hluta. sem hans likamligh augu skilningaruit ok aaseona ueit[10] upp til himinsins. Hann uar ok þa litlu stund sem hann stod i þeirri[11] meinleysiss stett. ok skylldi æfinliga uerit hafa.

1) *saal. ogs.* B *og* Fragm. 2) skepnunni *tilf.* B, Fragm. 3) fuglunum B, Fragm. 4) vanmeginn, B, Fragm. 5) þessi B, Fragm. 6) *tilf.* B, Fragm. 7) *tilf.* Fragm. 8) siðaztr B, Fragm. 9) *saal.* B, Fragm.; skapaninni, A 10) *saal. ogs.* B, Fragm. 11) *mgl.* B, Fragm.

utan alla piniliga angist. ef hann hefdi eigi misgort. þiat honum skylldi huarki hungr ne þorsti. eigi kuldi ne hiti. eigi erfidi ne nockurs háttar krankleiki angrat hafa. Eigi hefdi hann ok þurfat[1] likams dauðann at ottaz. þiat lifandiss [likaminum skylldi hann[2] flutz hafa til eilifrar dyrdar. Eigi hefdi hann ok þurft klædnat at hafa. ok þo hefdi hann [þar af[3] ǫngua skamfylling fengit. þiat engan kendi hann þa uera sinn leyndarlim. helldr enn hofudit hendr edr føtr. Madrinn hefdi þa getinn uerit utan alla synd ok suiuirdu. enn føddr utan allrar sutar[4] ok sárleiks.

Ok eptir þat er gud hafdi sua skapat þau. blezadi hann þeim ok sagdi sua. *genesis.* Vaxit þit ok fiǫlgiz ok fyllit iordina ok stiornit henni. Drottnit ok siofarins fiskum himinsins fuglum ok ollum þeim kuikendum sem røraz aa iardriki. *af scolastica hystoria.* þar sem gud sagdi sua. Vaxit þit ok fiǫlgiz. huat er eigi matti[5] uerda utan þeirra samblandan. þa skapadi hann hiuskap milli karlmanz ok konu. huar af er þeir uillumenn eru af sinni sǫgn aptrsettir ok suiuirdir. sem þat sǫgdu at sambud milli karlmanz ok konu mætti alldrigin uerda utan synd ok saalu haaska. *Augustinus.* Varu þeir menn ok er þess spurdu. huersu madrinn hafdi nǫckut ualld yfir dyrum fiskum edr fuglum ok ollum audrum daudligum kuikendum. medr þui at uęr seam mennina af mǫrgum dyrum drepna uerda ok marga fugla þa oss mein gǫra. sem uer uilldim feginsamliga fordaz ella giarnsamliga gripa þa ok faam þat eigi gert.[6] huersu tǫkum uęr at þi ualld yfir þilikum lutum. Medr fyrstu grein ma þi þeim uel suara. at þeir uillazst mikilliga þar sem þeir hugleida eigi[7] manzins stett. huersu hann fordæmdiz[8] meðr daudleik þessa lidanda lifs eptir syndina. tyndi sua ok misti þess algǫrleiks. sem hann uar skapadr til guds likneskiu. Nu ef manzins [fyrdømingar stettr[9] eftir ok orkar sua miklu. at hann styri ok stiorni sua mǫrgum kuikendum sem busmalinn er edr enn fleirum odrum. [10]þo at hann megi sakir likamsins breyskleiks af mǫrgum dyrum drepinn uerda. þa[11] ma hann [af ǫngum þeim þo tamidr edr tempradr uerda. Enn[12] sua morg ok mikils háttar dyr sem hann temr. huat er af hans riki þa hugsanda. þi sem honum endrnyiadum ok frealsadum [er af[13] gudi fyrir heitit. J adra deilld eru oll[14] kuikendi manninum undir lagin. eigi fyrir likamsins skylld utan helldr fyrir þá

[1]) þurft, B, Fragm. [2]) [likamrinn skylldi, Fragm. [3]) [*mgl.* Fragm. [4]) *saal. ogs.* B; sottar, Fragm. [5]) mętti, B [6]) þui helldr *tilf.* B, Fragm. [7]) *mgl.* B, Fragm. [8]) *saal.* B; fyrdæmðiz, Fragm.; fordadiz, A [9]) fordemingar stettr, B [10]) ok *tilf.* B, Fragm. [11]) sua, B, Fragm. [12]) [af (at, Fragm.) engum kosti þeim tamðr uerða, B, Fragm. [13]) [ok af sialfum *tilf.* B, Fragm. [14]) ǫnnur *tilf.* B, Fragm.

skynseınd ok skilning sem ugr hɔ̈fum ok þau hafa eigi. þo at likaminn uarr séé iafnual sua gɔ̈rr ok uordinn sik. at hann syni þat aa sealfum ser. at [ver sém[1] betri enn ɔ̈nnur kuikendi. ok fyrir þa grein gudi likir. þiat manzins likamr at eins er rettr skapadr ok uppreistr[2] til himins sem fyrr uar sagt.

Genesis. Ok enn taladi gud til þeirra. Se herna. at ek gaf yckr huert sem eitt gras beranda sitt saað. ok annan eiginligan aauoxt yfir alla iordina. ok aull þau tre sem i ser hafa saad ok freo sins eigin[3] kyns. at þeir lutir se yckr til fædiss ok[4] uidrlifiss ok aullum iardarinnar kuikendum. aullum himinsins fuglum eigi sidr. ok aullum þeim iardneskum lutum[5] sem røraz megu ok lifs[6] andi er medr. ok[7] þau megi þar af fødaz. Ok þetta uard allt sem hann baud. Sa gud alla þa hluti sem hann hafdi gɔ̈rt. ok uoru hardla godir. ok uard sua aptann ok morginn ok lyktadiz hinn setti dagr. *Augustinus.* þeir menn er þess spyria. fyrir hueria grein er gud gordi sua morg þau kuikendi. huart sem helldr i sio edr aa landi. sem manninum eru þi sidr naudsynlig edr nytsamligh. at mɔ̈rgh af þeim eru honum helldr miok hrædiligh ok haskasamligh.[8] þa skilia[9] eigi ne undirstanda. huersu allir lutir eru skaparanum fagrir ok fægiligir. þeim sem alla þa hefir ok nytir til at drottna ok stiorna þar medr allri sinni skepnu. huerri er hann drottnar medr hinu haleitazta logmaali. Ef sua berr til. at einn uuitr madr gengr inn i nɔ̈ckurs forhags manz hus edr smidiu. þar sem hann flytr fram sina orku. þa sér hann morg þau tol ok tæki. sem hann ueit alldrigi[10] til huers skulu edr fyrir huers[11] skylld þau eru gor. ok hyggr þau unyt ok til engiss hæf. ef hann er miok uuitr madr. Einkannliga ok ef hann er[12] uforsiall.[13] hefir fallit i einnhuern ofn edr hefir sært sik medr nɔ̈ckuru iaarni huossu þij sem hea smidnum hefuir legit. sua sem hann handlar[14] þat uuarliga. þa ætlar hann ok hyggr marga luti þar liggiandi miok meinsamliga ok skaðsamligha uera. huerra naudzyn ok nytsemd er smidrinn ueit hardla uel. ok fyrir þi spottar hann ok dárar hins uuitzku. ok gefr ser ecki uætta um hans uuitrleik ok uuidrkiæmiligh ord. fremiandi sina idn ok orku fasta fari sua sem hann hefir adr ætlat. Ok þo eru margir menn sua uuitrir ok heimskir. at þa luti sem þeir uita eigi meðr manninum einshuerium[15] smid til huers þeir eru hæfir ok[16] nytir. þora þeir eigi at lasta. [helldr trua þeir þa nauzunlega ok til

[1]) *saal.* B, Fragm.; hann se, A [2]) *saal.* B, Fragm.; upprettr, A [3]) eigins B, Fragm. [4]) *her end.* Fragm. I [5]) *saal.* B; kuikendum, A [6]) lifandis, B [7]) at, B [8]) skaðsamlig, B [9]) þat *tilf.* B [10]) eigi, B [11]) huern, B [12]) miǫk *tilf.* B [13]) eðr *tilf.* B [14]) hǫndlar, B [15]) einshueria, B [16]) eðr, B

nǫkkurra nytsemða giorfa vera þegar sem þeir sia þa. enn þeir þora marga þa luti at lasta[1] ok lyta i þessarri uerolldu. huerrar skapari ok ueitari almattigr gud er. sem þeir uita eigi fyrir huern skylld skapaðir eru. uilia þeir sua i uerkum ok smiduælum almattigs guðs hofudsmids allra luta ok hans hagleiks tolum synaz þat uita sem þeir uita medr ongu moti. Ek iatir[2] ok uel uidr gengr seghir hinn heilagi[3] Augustinus. at ek ueit eigi fyrir huern skylld myss ok madkar flugur ok froskar eru skapaðir. ok þo séér ek allt at eins oll kuikendi i sinu kyni fǫgr uera eigi sidr. þo at mǫrg af þeim syniz meinsamligh[4] uera bædi ok oss motstaðlig sakir synda uarra. Eigi hugleidir ek sua nǫkkurs kyns kuikendi edr sér likam edr limu segir hann. at ek finni þar eigi matéér[5] ok mælingar skilrikis[6] tǫlur ok skipanir til sæmiligs sama ok samþycktar einingar samankoma. Eigi fær ek ok skilit. huadan af þessir lutir allir munu til koma. utan af þeirri hinni hæstu mælingu skipan ok tǫlu sem i sealfri usundrskiptiligri ok eylifri guds tign[7] eru ok saman standa. af huerium er þat er hardla uidrkæmiligt ok sannliga skrifat. at hann skipar alla luti meðr uág[8] matéér ok mælingu. Aull ueralldarinnar kuikendi eru manninum annat huart nytsamligh. ella skiæð ok skadsamlig. ella i þridia stad huarki medr ne moti. Af nytsamlighum þarf eigi at spyria ne segia fyrir hueria sǫk er þau uaru skapað. Af[9] skadsamligum lutum pinumz uęr. fremiumz edr rædumz.[10] til þess at uær of elskim eigi ne fysumz[11] of miok upp aa þetta lidanda lif. sem mǫrgum háskasamlighum lutum er ladit ok undirgefit. helldr elskim[12] uęr ok girnumz upp aa annat lifit. þat sem miklu er betra. þar sem hinn hæsti fridr ok[13] farsælld er. kaupim[14] þat ok uerdskylldim[15] medr milldleiks uerkum. Madrinn pinaz ok miok. þa er hann uerdr meiddr ok[16] skaddr medr nǫckuru moti af þeim edr ottaz at uerda meiddr. þiat otti ok hrædzla er harðla mikil pina. huar af er hann ma hialpsamliga hirtaz. sua sem hann ser þessa luti fyrir sakir synda sinna ser til hafa fallit. þar af ma hann ok mikilligha læraz sua at ottaz ok undraz guds uerk. Ok sem hann séér ok hugleidir hina minztu luti sér mega mein gǫra. þa endrminniz hann sins breyskleiks. huar af er hann mætti ok ætti einkannliga at lægiaz ok litillætaz. Vurdu þau fyrir þessa[17] grein manninum skadsamlig eptir syndina. at þar af pinadiz hann hirtiz ok lærdiz. þar sem þau varu miok hoguær skapað i fyrstunni fyrir syndina. Morgh

1) [*tilf.* B 2) iatar, B 3) mickli, B 4) meinsom, B 5) maatéér, B 6) *saal.* B; skilrekkis, A 7) ok sęmð *tilf.* B 8) ok tǫlu *tilf.* B 9) ok, B 10) reiðumz, B 11) *saal. ogs.* B 12) elskum, B 13) vrugg *tilf.* B 14) kaupum, B 15) verðskylldum, B 16) eðr, B 17) þrenna *tilf.* B

af þeim uerda ok odrum at skada. huer er ecki pinaz þaaleidis þar af sem madrinn. ok eigi hirtaz þau ne læraz. Af þessum dæmum ma madrinn enn eigi sidr læraz[1] ef hann hugsar sik um. Nockur af þeim eru sua skapad. at þau skulu odrum kuikendum uera til fædu ok uidrlifiss. En til huers at uær grafimz eptir greinum af þeim kuikendum sem huarki eru medr oss ne i moti segir Augustinus. Mislikar þer madr þat at þau stoda þer ecki ne stetta. þa lat þer þat lika at þau meina þer ecki uætta.

Scolastica historia. Af hinum minztum kuikendum. þeim sem af daudra kuikenda likðmum edr uandzligum uætum.[2] daligum [tream edr[3] dygdarlausum grǫsum eru uðn at fødaz. hefir umrøda uerit manna i milli. huart þau rynni þa þegar upp sua sem ðnnur kuikendi. Enn þar til er su orlausn gefin. at þau sem eigi fødaz af nockurri spellan edr skadsemd uurdu þa þegar. enn þau sem af einum ok odrum spelladum lutum[4] fødaz. runnu af þeim sðmum upp eptir syndina. þess ma ok einnhuerr lettliga spyria. fyrir huern[5] skylld er gud gaf manninum fædzlu fyrir syndina til uidrlifis. þar sem hann uar þa udaudligr. En þat uar fyrir þa sauk at sa udaudleikr sem hann uar skapadr med. uar medr fødzlu nærandi ok stydiandi. ok eigi þar um medr þeim hætti sem hinn er ukominn er. huerr er ongarrar fødu þarf edr þess háttar næringar. þiat i hinum fyrra matti madrinn þat at deyia eigi. enn i hinum sidarra ma hann eigi deyia.

Her segir huersu uidrlikiz .vii. daga uerk almattigs guds uidr .vii. alldra heimsins.

8. Himinn ok iðrd uaru nu algðr. ok oll þeirra fegrd ok prydi fylldi gud ok lyktadi. þat er sua mikit at hann syndi fullgort uera sitt uerk aa hinum .vii^da^. degi. ok huilldiz aa honum af aullu þi uerki. sem hann hafdi þa gort ok framit. eigi sua sem af nockurri mødu. helldr af lettandi sinni fyrr sagdri skipan ok gðrd aa þeim sama deghi. þiat guð hafði þa skapad[6] efni til allra likamligra luta ok[7] saalna. þeirra sem hann skapadi sidan hueria aa sinum skapanar tima. Hafdi hann nu framit ok algort þessi .vi.[8] daga uerk medr fyrr sagdri skapan skipan ok skyringu. Meðr skapan aa hinum fyrsta degi sua sem hann framdi sina skapan af ðngu efni. ok medr skipan þa er hann skipadi[9] liosit fra myrkrinu. medr skipan edr sundrskiptingu aa ðdrum ok hinum þridia. enn medr skreyting aa .iii. hinum sidarstum.

Augustinus. J þeim ordum sem Moyses segir at gud huilldiz aa

[1]) læridóm faa, B [2]) uokum, B [3]) [ok, B [4]) *tilf.* B [5]) hueria, B [6]) skipat, B [7]) liking *tilf.* B [8]) .vii., B [9]) skildi, B

hinum .vii^da^. deghi af þeim sinum hardla godum uerkum sem hann hafdi gort. ma ok eigi sidr medr andaligum[1] skilninghi ok skyrum merkiaz uár eptirkomandi huilld. þa sem hann man oss gefa af ollum uarum uerkum. ef uær hðfum þau god gðrt. þiat ðll uár god uerk er honum at kenna ok eigna. sem oss eggiar[2] til godgðrninganna ok medr þeim tekr. synir oss sannleiksins ueg. lockar oss ok leidir[3] til þess at uęr gangim hann. gefr oss þar til efni ok orku. at uęr fyllim þat medr frammkuęmd sem hann bydr oss. Enn þat er[4] innuirduligha hugleidanda segir Augustinus. fyrir hueria skynsemd þessi huilld ueitiz aa hinum. .vii^da^. deghi. Hann suarar ser sealfr ok [segir. at hann[5] seer .vi. alldra uinnufulla um allan texta gudligra ritninga. sua sem greinda medr sinum eiginligum endimðrkum. til þess at huilldin ueitiz aa hinum .vii^da^. Ok fyrir þi segir hann þa sðmu alldra .vi. hafa mynd ok merking þessarra .vi. daga. aa huerium er gud gðrdi þa fyrr sagda luti sem scriptin skyrir ok nu var fra sagt.

Manndomsins upphaf. sua sem madrinn tokh at neyta ok niota þessa ueralldar lioss i paradiso. samuirdiz uel ok uidrkuęmiliga hinum fyrsta degi. aa huerium er gud gerdi liosit. þessi alldr ma ok[6] sua takaz sem hin yngzta barnæska allrar þessar ueralldar. Hans lengd uar fra Adami til Noa flods. ok þat sama flod uard sua sem aptann þessa dags eðr heimsalldrs. þiat uárr hinn yngzti barndomr. fra þi er madrinn er føddr ok til þess er hann er .vii. uetra gamall. eydiz ok af mááz[7] sua sem i uminnis ok[8] gleymsku flodi.

Annarr alldr meðr sinn morgin byriaz eptir flodit af Noa ok er til Abrahams æfi. Samuirdiz hann uel ok[9] likiz audrum deginum. aa huerium er festingarhiminninn uar skapadr milli nedri uatnanna ok efri. Sua uard [ðrkin ok[10] Noa af sinum monnum sterk ok stadligh festingh milli þeirra nedri uatna. sem hon fluttiz i. ok þeirra hinna efri sem ofan rigndi at henni. þessi alldr fyrir uerdr sik eigi af flødinni. þiat annarr manzins alldr sueindomrinn. fra þi er hann er .vii. uetra ok til þess er hann er .xiiii. uetra gamall. þuæz eigi ne fellr iafngiarna medr nockurri gleymsku or hans minni sem hinn fyrsti. þiat uær munum þat sem uęr uárum smásueinar. enn neppiliga edr eigi þat er uer uárum smábðrn. Tungna skiptit ok þeirra neyking[11] sem gðrdu stðpulinn Babel uar aptann þessa heimsalldrs. Eigi gat þessi helldr guds lyd en hinn fyrri. þiat annarr manzins alldr er umuguligr[12] afspringh at geta.

[1]) andligum, B [2]) kallar, B [3]) laðar, B [4]) *t.lf.* B [5]) [*mgl.* B [6]) eigi siðr *tilf.* B [7]) máiz, B [8]) *mgl.* B [9]) viðr *tilf.* B [01]) [ok orkin, B [11]) hneykingh ok niðran, B [12]) eigi mǫguligr, B

Hins þridia heimsalldrs morginn byreadiz af Abraham. hæfir hann hardla uidrkæmiliga hinum þridia manzalldrinum. fra þi er hann er .xiiii. uetra. ok hann hefir .viii. uetr um tuitugt. þiat sa alldr er uel meginn ok mattugr afspring at geta. Hann samuirdiz ok hardla ual ok uidrkuęmiliga hinum þridia deghinum. aa huerium er iðrdin uar i brott skipt ok fraskila gðr uðtnunum. fyrir þann skylld at aa þeima heimsalldri greindiz guds lydr ok fraskila gðrdiz þeim hinum mikla heidinna þeoda hegoma ok uaandu uillu fyrir truarinnar fedr hinn aagęta Abraham. sem þeir i uðfduz medr margskonar skyrsilighum skurdgoda blotum sua sem j hrædiligum [ok vstaðleghum vazens vindbárum. ok enn helldr sem i hręðilegum[1] hafbaarum ok sterkum brimstormum. frealsadiz guds lydr þa ok fra skildiz upp aa þann haatt þessarri þeirra uantru. sem iordin af uðtnunum þann tima sem hon birtiz ok þurrlendit syndiz. Girntiz[2] hann þa ok þyrsti þaleidis himneska skur gudligra bodorda dyrkandi einn saman[3] ok lifanda gud. sem su iðrd[4] matuliga dogguad sem sidan mundi fagran frykt ok nytsamligha aauðxtu heilagra ritninga hðfudfedra ok spamanna gefa megha. Fyrir þi taladi gud sua til Abrahams. Margra[5] þioda feþr skipadi ek þik. þessi alldr uanz allt til daga Dauids. Var hans aptann i syndaligum lifnadi Saul konungs ok ferligum framferdum þess folks sem undir hans stiornan[6] uar.

þaþan byriadiz hins fiorda heimsalldrs morginn af hinum fræga konungi Dauid. Hann er ok likr hinum fiorda manzalldrinum. þeim sem er fra þi er hann hefir .viii. uetr ok tuitugt[7] ok framm til þess sem hann er fimtðgr. [Rikir saa alldr roskinleiksins sæmiliga[8] millum annarra alldranna. ok er hann fastligt ok frygdarsamligt. sterkt ok stadfastligt skart ok skraut allra annarra alldranna. ok fyrir þa sauk samuirdiz hann heiðrs uel ok fagrliga hinum fiorda deghinum. aa huerium er himintunglin uaru ger i festingarhimninum. edr huat megi biartligarr ok auðsyniligarr merkia heidr ok birti konungligs rikis ok þann lyd sem honum er uel hlydinn enn solarinnar fegrð ok forprisan. tunglsins birti merkir sealfa synagogam. stiornurnar hennar hðfdingia. ok alla luti sua grunduallada ok stadfesta [i rikis stiorn[9] sem stiornur i festingarhimni. Aptann þessa heimsalldrs [uard aa æfi[10] hinna sidarri konunga. huar fyrir ebreskra manna þiod uar hertekin ok i þrældom rekin.

Hins fimta alldrs morginn uar hin mikla herleiding i Babilonem.

1) [*tilf.* B 2) greindiz (!), B 3) *saal. ogs.* B 4) *saal.* B; uðrd, A 5) *saal.* B; Margar, A 6) stiorn, B 7) .xx. B 8) [Nu berr sia roskinleikinn sennilega til allra (!), B 9) [*tilf.* B 10) [var þa i ęfi ok syndalegum lifnaði, B

Var hann eigi ulikr þeim luta manzins alldrs ok æfi. sem honum þyngiz ok honum hallar af roskinleikinum til ellinnar. hann kallaz i bokinni þungleika alldr. hann er fra þi er madrinn er fimtugr ok til þess er hann er seaurædr. ok se þo enn eigi sealfr ellidomrinn kominn. A þessum alldri halladiz aa þa leid rikiss stiorn ok stadfesta meðr Gydingha folki. sem madrinn þann tima sem hann liðr af roskinleikinum til ellidomsins. Hans lengd uar af nefndum tima til hegatburdar uars herra Jesu Kristi. Samuirdiz hann uel hinum .vta. deginum. aa huerium er fiskar ok fuglar uaru skapadir. fyrir þann skylld at Judar[1] toku þa uidr[2] at hafaz milli heidinna þioda sua sem i seofar haska. ok at hafa uuissligha[3] tru ok ustadfasta sem fliugandi fuglar renna ok reika hegat ok þegat. Varu þar ok uissuliga storir hualir. þar eru þeir sterkir ok stadfastir menn. sem giarnari uilldu ok uel mattu helldr stiorna ser ok odrum i ueralldarinnar bylgium ok baarum enn þiona edr i þrældom leggiaz i þeirri herleidingu. þiat þeir uurðu medr engiss kyns otta edr ræzlu til skurdgoða blotz edr nðckurrar annarrar uillu ok uantru leiddir edr lockadir. þat er geymanda er guð blezadi þessum kuikendum ok sagdi sua. Vaxit þer ok fiolgiz. fyllit seofarins uðtn. enn fuglarnir fiolgiz yfir iordina. þiat Gydinga þiod freouadiz ok fiðlgaðiz harðla mikit upp fra þeim tima sem hon dreifdiz millum heidinna þioða. þessa alldrsins aptann uard þat hit mikla ok hit margfallda syndafang meðr Gydinga folki. er þeir [voru sua blindaðer. at þeir[4] kendu eigi uárn herra Jesum Kristum til sin komanda higat i uerolldina.

Hins setta alldrs morginn byriaz[5] ok hefz af gudspiallzins predican fyrir lausnara uaarn Jesum Kristum. [Er hann eptir þi sem uerolldinni sealfri til heyrir þeim luta mannzins æfi likaztr. sem hans gamall ellidomr birtiz ok audsyniz.[6] A þessum hinum .vita. heimsins alldrinum lamdiz storliga miok ok nidr lagðiz þat hit likamligha ok hit ueralldligha riki Juda. aa huerium er þeirra musteri uar nidr brotit ok þeirra fornfæringar eyddar ok unyttar. ok su þiod er driugum komin at endalykt lifsins. eptir þi sem rikissins afli ok orku heyrir til. A þessum alldri føddiz þa nyr madr sua sem i ellidomi hins gamla manz. saa sem nu lifir andliga. A hinum .vita. degi uard maðrinn til guds likneskiu ok likingar. Ok aa þessum hinum .vita. heimsalldri føddiz uaarr herra hegat i heim likamliga. af huerium er spamadrinn segir sua. Madr er hann ok huerr man kenna hann. Ok sua sem aa þeim deghi uard bædi karlmadr ok kona. medr þeima hætti er aa þessum alldri Jesus Kristus ok hans kristni. A þeim degi var madrinn upp aa þann

[1]) uiðara, B [2]) niðr, B [3]) uuislega, B [4]) [*tilf.* B [5]) upp *tilf.* B [6]) [*mgl.* B

haatt yfir skapaðr busmðlum hðggormum ok himinsins fuglum. sem Kristr styrir ok stiornar þeim hugskotum aa þessum alldri sem honum goraz hlydin ok til hans kristni koma ok kriupa. huart sem þat er helldr af heidnum þioðum eðr Gyðinga folki. til þess at þeir temiz ok tempriz af sealfum honum. edr huat manna sem þeir eru er hoguærir gðraz ok honum hlydnir. huart sem þeir hafa fyrir likams fystum of gefnir uerit sem busmalar. edr hafa þeir i myrkra[1] þoku sua sem i uillu eðr nðckurri uantru uafdir ok blindadir uerit sem eitrormar. edr hafa þeir ofmetnadar fullir uerit ok frammgiarnir sem fliugandi fuglar. Biðium nu[2] þess gud at sa ueralldarinnar timi. sem er sua sem aptann þessa heims alldrs.[3] taki oss eigi ne beri aa uára lifdaga. þiat þat er ueralldarinnar endalykt ok timar Antikristi. af huerium er gud segir. Hyggr þu eðr ætlar at mannzins son mun[4] nðckura tru finna aa iardriki þann tima sem hann hefir komit.

Eptir þenna aptan man morginn koma. sua sem sealfr gud man hegat koma meðr sinni signadu birti. þa manu þeir huilaz af aullum sinum uerkum medr Jesu Kristo. sem alaz af hans eptirdømum (ok) hafa god uerk gðrt. þiat eptir þilik dømi[5] er ollum godum monnum huilldin uæntandi aa hinum .vii. deginum. þat er aa hinum .vii^da^. heimsalldrinum. þeim er ðngan hefir aptaninn. Vønti huerr sem einn goðr madr seer at þi eylifrar dyrdar eptir hardla god .vi.[6] dagha uerk. þat er eptir .vi.[6] daga umlidna. ok skili sua huat er þat hefir at þyda. er gud huilldiz aa hinum .vii^da^. deghinum af aullum sinum uerkum. þiat sealfr hann uinnr meðr oss alla þa goða hluti sem uęr gðrum. ok af þi er þat rettliga sagt at hann huiliz. þiat eptir ðll þessi uerk mun hann oss[7] meðr sealfum ser æfinliga huilld ueita.

De genesi. Blezadi gud þa hinn .vii^da^. daghinn ok helgadi hann. þat er sua at skilia. at hann skapadi at saa dagr uęri haleitr ok heilagr halldinn. þiat aa honum letti hann af aullu uerki sinu. þi sem hann hafdi þa skapat. *scolastica historia.* þar sem segir at gud huilldiz aa hinum .vii^da^. degi af ollu þi uerki sem hann hafdi fyllt ok framit. þa téez ok syniz þat uerkit sem hann hafdi þa enn eigi gðrt. af hueriu er hann lettir enn eigi edr huiliz. þriu fyrr sogd uerk hafði hann þa gort. skapat skipat ok skreytt. Hit fiorda hans uerk lettir alldrigi af. sua lengi sem hann lætr mannkynit aukaz. skapandi ok samtengiandi huers sem eins saal sinum eiginligum likam. Hit fimta man hann fremia annars heims. synandi þa aullum godum monn-

1) *saal.* B; uillu, A 2) *mgl.* B 3) *saal.* B; dags alldrs, A 4) muni, B
5) uerk, B 6) vii, B 7) þessum, B

ium sealfs sins aaseonu sem þionandi madr. sediandi þa ok sømandi æfinligha meðr sealfum ser i himinriki.

Her greinir ok skyrir af skapan ok setning heimsins ok mannzins skapan ok sundrgreining natturu hans.

9. Fyrir þa sok at um hrid uar sagt bædi i senn af skapan karlmanz ok konu. huat er þa uard eigi allt i senn ok aa einum tima. þa endrtekr Moyses medr nockuru moti aptr [til fyrr sagdra luta.[1] til þess at hann þi fylliligarr[2] til lykta leiði þat sem hann hefir adr medr skiotu maali ok skðmmu uidr komit. ok tekr i fyrstunni sua til ordz. *genesis.* þessor eru gðrdir ok getnadir himins ok iarðar þann tima sem þau uaru skapat. aa þann sama dagh sem gud gðrdi himin ok iðrd ok allan akrsins blomstr ok grænsku ok hans foðr ok fædzlu. fyrr enn þat rynni upp yfir iordina. ok þar medr allt iardarinnar gras fyrr enn þat friouadiz. þiat gud hafdi þa enn eigi nðckurn stad latit rigna yfuir alla iðrdina. eigi uar ok nockurr madr til þa hana at yrkia edr uinna. helldr reis einn storr uppsprettubrunnr edr[3] uatnzædr upp af iordinni dðgguandi allan hennar aauoxt ok aasynd.

Augustinus segir at saa madr er þi sidr aufundandi edr lastandi. sem þessa luti fær sua uel ok uitrliga skilit eptir þi sem letrit heyriz lioda. at hann forðaz allar gudlastanir ok adra þa luti sem kristiligri tru eru gagnstadligir. ok at hann see helldr sem einkannligr [ok harðla lofsamlegr[4] skilningarmadr hafandi ok halldandi. Enn ef þar til er engi uidkuęmiligr uegr milldr ne gudi makligr. at þessir fáir framm sagðir hlutir se odruuiss enn medr merkingum ok skyringum skildir.[5] þa hðfum þann haatt ok hugsan aa sðgdum ordum. sem sealfr hann hefir medr þess fulltingi gort ok gefit. sem oss eggiar at bidia leita ok knyia. Fyrrum[6] uaaru .vii. dagar tindir ok taldir. enn nu er einn dagr nefndr[7] ok til tekinn. aa huerium er gud gorði himin ok iðrð ok alla akrsins blomgan; ok hans fødzlu [ok þar medr allt iardarinnar gras. Ecki uarð akrs edr engiss blomstr ok hans fødzlu[8] kyn i upphafui sua sem sagt er at gud skapadi himin ok iðrð. er þat ok berliga lesit. at iarðarinnar blomstr ok hennar fæðu kyn uard aa hinum þridia degi. ok þo skapadi gud eigi odruuiss himin ok iðrd enn adr hefir sagt uerit aa hinum fyrsta degi. J þessum hinum faam ordum teer fyrr nefndr spamadr oss ok skyrir meðr merkingar skilningh alla skepnuna fyrir andar syndina. Vndir nafni himins ok iarðar merkiz aull synilig

1) [fyrr sagða luti, B 2) fullegarr, B 3) ok, B 4) [*tilf.* B 5) *saal.* B; skyrdir, A 6) *saal.* B; fyrrunni, A 7) anefndr, B 8) [*mgl.* B

skepna. J nafni dagsins merkiz allr timi þessa lidanda lifs. aa huerium er eigi at eins uard himinn ok iðrd. utan þar medr styriz ok stiornaz skipaz ok ueitiz ðll synilig skepna. Vndir akrsins blomstri ok hans føðu kyni uill hann at usynilig skepna skiliz. sua sem |aundin fyrir lifsins blomgan ok sterkleik. Enn þat sem hann leggr þa til ok segir. fyrr enn þat akrsins blomstr upp rann yfir iordina edr uard. er sua skilianda. adr enn ðndin misgorði. þiat þann tima segiz hon uera eðr fødaz yfuir iðrðina. sem hon saurgaz i[1] ueralldligum girndum ok ferligum fystum. Fyrir þij sagdi hann at guð hafdi þa enn eigi regna latit yfir iðrdina. sem hann segdi sua opinberligarr. eigi ueitti uaarr herra ritninganna skyium þa enn læringar regn til at dðggua ok endrlifga saalina medan er hon hafdi eigi misgðrt. Spamanna bøkr ok postolanna ritningar uerda mðrgum sua[2] myrkar ok uskilianligar. sem þær se meðr nðckurum þokum edr skyflokum skyggdar ok huldar. enn þa uerda þær uel skiliandi monnum sua sem nytsamligh sannleiks skúúr. ef þær eru medr [margfalldri ok[3] uitrligri tracteran talaðar[2] ok skynsamliga skyrðar. Enn þessa ritningarinnar regns þurfti aundin eigi [medan hon misgerði ecki.[4] Eigi hafdi uaarr herra þa enn fyrir mannzins skylld. þess sem iðrdin kallaz ok er. uaars likama hulningh ok sky tekit upp aa sinn signada guðdom. fyrir huat er hann ueitti hardla nogliga gudspiallzins skurir. ok fyrir hueria sauk. eigi utan þa at madrinn uar enginn sa er iordina ynni. þat er sua [at skilia.[5] at madrinn misgordi eigi þa. ok fyrir þi uar honum [eigi naudsyn[6] þa aa scriptarinnar skurum ok ritningarinnar regnum. sem þeim manni er iordina uinnr ok erfidar. at almattigr gud daugguadi fyrr nefndan akrsins blomstr þann sem eigi hafdi þa enn yfir iorðina komit. þat er syndalausa[7] saal. medr hinni innri ok andaligri sannleiksins æði ok uppsprettu. sediandi hana meðr sinum innztum ok[8] leyndum lutum. fyrir innan i sealfrar hennar skynsemd ok skilningu. sem uel ma skilia af þeim uitranum ok uisdomi sem Adami birtuz[9] fyrir syndina ok sidarr man heyraz. Af þessarri ædi edr uppsprettubrunni segir bokin. at einn brunnr reis upp af iðrðinni ok dðgguaði allt iardarinnar yfirbragð ok aaseonu. ok af þeirri iordu þo sem psalmista[10] segir af til sealfs guðs. þu ert min uán ok mitt hlutskipti aa lifuandi manna iðrðu.

Eptir þessa syning ok skyringh syniligrar ok usyniligrar skepnu ok þar medr almenniligban gudligrar ædar ok uppsprettu uelgðrninginn uidr sealfs hans usyniliga skepnu. er til sðgunnar aptr huerfanda

[1]) af, B [2]) *tilf.* B [3]) [*tilf.* B [4]) [aaðr hon misgiorði, B [5]) [mikit at segia, B [6]) [eingi nauzum(!), B [7]) syndalaus, B [8]) *mgl.* B [9]) birtiz, B [10]) psalmistinn, B

ok þar til takanda sem fra uar horfit. *genesis.* at gud drottinn formeradi manzins likam af iarðarinnar leiri. sem fyrr uar sagt. ok bles lifs anda af engu efni skapaðan i hans aaseonu ok þar meðr allan likaminn. ok sua uarð madrinn til lifandi[1] saalar ok skynsemdar. *af scolastica historia.* Her hit fyrsta sinn kallar bokin gud drottin edr herra. þiat þa hafdi hann ser þionostumann. þenna stad skildi Plato urettligha. segiandi guð hafa skapat aundina at eins enn engla gort hafa likamann. Sua ma þat ok eigi standa ne fyrir satt hallda. sem sumir segia. at öndin se gor af gudligri ueran ok undirstöðu. þiat þa matti hon edr madrinn medr engu moti misgöra. Madrinn uar ok skapadr aa rosknum alldri ok fullkomnum. daudligr ok udaudligr. þiat hann matti deyia ef hann skylldadi til þess. sem raun bar[2] aa. ok hann matti uerit hafa udaudligr sem fyrr uar sagt.

Her segir fra sællifiss paradis ok huersu almattigr gud skipadi hennar blomstrum.

10. Sællifiss paradis hafdi gud plantat fra upphafi. þat er a hinum þridia degi. þar er hann baud at iordin skylldi birtaz ok freouaz. sem fyrr uar sagt. i hueria er hann flutti ok setti manninn. er hann hafdi skapat aa þeim uelli her aa uarri byggiligri haalfu[3] sem Campus Damascenus heitir. þenna stad let hann audgaz ok alskipaðan uerda medr allzkyns ynniligum uidum ok alldintream.[4] þeim sem bædi uáru manninum lystiliga fögr at sea upp aa ok sæt at bergia. milli huerra er hann skipadi þeim .ii. tream[5] i midri paradis sem aagiętaz uaru af ollum þeim. er annat het lifstre af þeirri natturu er þat hafdi medr ser. þiat sa madr sem optsinnis æti af þi matti eigi deyia likams dauda. eigi siukleik edr elli edr nockurs konar angist faa. enn annat uitzkutre milli gods ok illz. þiat fyrr enn madrinn aat þar af. kunni hann fyrir þann skylld aungua grein aa illu. að hann hafdi þat eigi adr prouat. þiat siukleik uanmegn ok allt meinlæti kaullum uær illt. enn heilsu styrkleik ok annat eptirlæti köllum uęr gott. *scolastica historia.* Kent hafdi Adam þo þegar þessa fyrr sagda illa luti af sinni uitru medr nockuru moti i sealfs sins samuitzku. enn eigi medr nockurri raun edr profan. upp aa þann haatt sem godr læknir þann tima sem hann er heill undirstendr hann annars krankleika. ok saa hinn sami læknir skilr hann þo allt at eins giörr meirr þann tima sem hann hefir hinn sama krankleik aa sealfum ser. þiat þa er bædi at hann skilr ok kennir. at sua sem sa smasueinn sem hann er uirduligha ok fagr–

[1]) *saal.* B; lifandis, A [2]) berr, B [3]) iqrðu, B [4]) alldintriom, B [5]) triom, B

liga uppfæddr ueit eigi driugum skyn aa illu. Ella merkiz uhlydni rettliga fyrir illt enn hlydni fyrir gott. þiat sua sem hann hafdi etit af þi sama tre. þa uissi hann huersu mikit gott hlydnin matti. ok huersu mikit illt uhlydnin[1] stetti.

Genesis. Ein hardla fȯgr [ædr edr uppsprettu[2] brunnr geck ut ok flaut af þessum stad hinum ynniligzta at dȯggua til freouanar ok aauaxtar aull hennar tre. ok þessi sama uppspretta skiptiz þaþan ok sundr greiniz i .iiii. størstu hȯfutaar. er menn hafa sogur af. heitir ein Phison ok odru nafni Ganges af Gangaro Jndialandz konungi. þiat hon kemr þar fram ok fellr um þat sama land. finnz þar ok fæz betra gull enn i odrum londum ok einn hinn dyrazsti steinn onichinus. [*scolastica historia.*[3] Hon skiptiz ok medr ymissligum litum sua sem hon er i ymsum londum edr stȯðum. þiat i odrum stad er hon skiԍr. enn i oðrum ruglat ok blandin. [i annan stað er hon litil enn i annan stað mikil ok dreifiz uida.[4] j odrum stad[5] er hon kȯlld enn i audrum heit. Enn Phison aa ebresku er flockr upp i norrænu. þiat hon fylliz ok aukaz af þeim .x. aam sem falla i hana. Aunnur heitir Gyon er fellr bæði um Blá-land ok Egiptaland. ok heitir hon þar Nilus. *genesis.* Hin þridia heitir Tigris. er fellr um austanuert þat land er Mesopotamia heitir ok allt moti þi landi er Assiria heitir. *scolastica historia.* Tigris heitir eitt hit skiotazta dyr. Er þessi aa fyrir þann skylld af sinum stridum straumi ok fliotum forsfaullum kallad Tigris. *genesis.* Hin fiorða er Eufrates. er fellr um uestanuerða Mesopotamiam ok allt i Kalldeam. huaðan er Abraham er kyniaðr. *scolastica historia.* þessar .iiii. aar fliota ok framm renna af einni uppsprettu sem sagt uar. ok skiliaz þa fyrst. enn siðan koma saman nockurar af þeim. skiliaz þa enn annan tima. þiat þær uikia ok uenda sinni raas optligha nidr i iȯrdina. koma siðan upp i einum ok ymsum stȯdum ok lȯndum. þaþan af er þat. at eigi hafa allir eina frasȯgn huar þeirra uppspretta er i uarri byggiligri uerolldu. Sua segiz af sumum monnum. at Ganges komi upp eigi fiarri fialli þi sem Caucasus heitir. enn Nilus næri þi mikla fialli sem Athlans heitir. enn Tigris ok Eufratés af Armenia.

Genesis. Eptir þat flutti gud manninn i brott af þeim stad sem hann hafði skapað hann. ok setti hann i þann enn ynniliga stað par-adis. at hann skylldi þar uera ok uinna eigi nȯckurs kyns erfiði helldr ser til lystiligrar næringar. ok hann skylldi hennar geymari uera enn gud beggia þeirra. *Augustinus.* Su uinna uar hardla lof-samlig enn eigi erfidisssaum. þiat manzins aastundan ok uinna i

[1]) *saal.* B; hlydnin, A [2]) [uppsprettu ԍðr eðr, B [3]) [*mgl.* B [4]) [*tilf.* B
[5]) *her mgl. 2 Blade i* B

huilld ok kyrrleik þess sæla lifs. sem ǫnguan biðr dauðann. er at geyma þat ok hirða sem hann helldr upp aa. *scolastica historia.* Ok þa setti guð honum eitt boðorð. huadan af er hann skylldi uita sik undir sealfs hans ualldi uera eiga ok drottnan. Ok aa þann hátt sem oll uerolldin ok ǫnnur skepna uar honum hlydin. sua skylldi hann ok skaparanum hlydinn uera. Ok fyrir þi sagði hann sua. *genesis.* Et ok føðz af hueriu tre sem einu. þi sem her bidr i paradis. utan af uitzku tre milli gods ok illz skallt þu eigi eta. fyrir þann skylld at aa þeim degi sem þu hefir af þi etit mant þu andliga deyia ok daudligr uerda. *scolastica historia.* Karlmanninum uar þetta boðord gefit ok sett af guði. enn fra honum skylldi þat koma til konunnar. ella uar þat eigi fyrri sett ok skipat enn þau uaru bæði skapað.

Ok þa sagdi guð. *genesis.* Eigi er manninum gott eðr gledilight at hann séé einn saman. gerum honum fulltingiara sealfum honum likan. Nu sem guð drottinn hafdi skapat ok formerat oll iardnesk kuikendi. ok þar meðr fiska ok fugla. þa let hann aull þau koma fyrir Adam. ok at hann skylldi sea ok segia huersu hann uilldi huert þeirra heita láta. þiat þat er huers kuikendis nafn allt til þessa dags sem Adam gaf þi. talandi upp aa ebreska tungu. þiat hon ein uar fra upphafi allt til tungna skiptis. Fyrir tuenna sǫk let guð aull kuikendi fyrir Aadam koma at hann gięfi þeim nǫfn. þa aðra at þaþan af mætti þau uita hann uera sinn formann ok stiornara. enn þa aðra at hann sæi þat uissuligha. at þess haattar kuikendi uar sealfum honum (u)likt. ok honum uar fyrir þa sǫk konan naudsynligh. þaa let gud þilikt sem suefn ok enn helldr nockurs konar umegin falla aa Adam. ok i þessu sama umegni truiz. at hann hafi andliga leiddr uerit ok uppnuminn til himinrikiss hirðar. þiat siðan er hann uaknaði. uar hann fullkominn ok sua framr spaamaðr. at hann spaadi fyrir samband Jesu Kristi ok heilagrar kirkiu. ok þat hit mikla floð er uarð aa dǫgum Noe. ok þar meðr eigi sidr hinn efzta dom. er fyrir elldinn skal uerða. ok sagði alla þessa luti sinum sunum.

Genesis. Ok sem hann uar sofnaðr[1] tok guð brott af honum eitt hans rif ok sua mikit kiǫt sem þii til heyrdi. enn let kiǫt koma i stað rifsins. ok skapadi konuna fyrir englanna þeonostu af þi sama rifi. gorandi hennar likam af kiǫtinu enn beinin af sealfu rifinu. let hana siðan koma fyrir Adám. ok þa sagdi hann sua. þetta bein er nu af minum beinum. ok þetta kiǫt er af minum likam til tekit. *scolastica historia.* Af þessu hinu litla orði .nu. fengu Judar mikla uillu ok uantru. er Adam sagdi sua. þetta bein er nu af minum beinum. þiat þeir

[1]) *r. f.* skapaðr

segia honum adra konu fyrr hafa uerit skapaða. þar sem sua er sagt i hinu .vita. dagsuerki guds. at hann gerði bædi karlmann ok konu. Enn þeir segia at hann gerdi nu adra konu. ok taka Adams ord sem sua hafi hann talat. Hin fyrri konan uar gor medr mer af molldu ok leiri. enn þessi er nu gðr af sealfs mins likama. Hegoma þeir ok liuga margar ættartðlur fra .ii. hans husfreyium. enn þeirra uilla ok hegomi auðsyniz af sialfum texta Genesis. þar sem iafnan talar einfalldliga af einni husfru. *genesis.* Gaf Adam henni þa nafn sua sem hennar herra. ok sagði sua. þessi skal kerlingh heita. þiat hon er af karlmanninum komin. Uard þetta fyrir þa sǫk hennar eiginlight nafn. Ok þegar eptir spaaði hann sua segiandi. Fyrir þenna skylld at hon er sua til komin. man margr madr fyrirlata sinn fðður ok moður ok samtengiaz sinni husfru sem einum part af sealfum ser. ok manu þau .ii. uera medr einn likam. af þi at af samblandningh beggia þeirra bloðs byriaz barnit. ok huarki þeirra hefir með ollu eitt saman ualld yfir sealfs sins likam.

Her segir fra Adam ok Euo huersu hðggormr kom til þeirra ok eggiadi þau til at briota moti gudi sealfum. Capitulum.

11. Huartueggia þeirra Adams ok hans husfru uaru medr ollu nauckuit utan alla skammfylling sem fyrr uar sagt. *scolastica hystoria.* Hugdu þau fyrir þa sauk ðnguan hlut aa ser hylia þurfa. at þau kendu aungua þa girnd edr freistni medr ser. sem þau þyrfti at staudua. sua sem uær skammfyllumz eigi. huerr sem sér aa oss hðfuð ok føtr. þiat utilheyrilig ok uuiðrkuęmilig limanna hræring gðrir þá skamfulliga. Ok sem smasueinar skammfyllaz eigi. þo at þeirra leyndarlimir see litnir eðr senir. þiat þeir kenna eigi af gętzku sins unga alldrs medr sér nðckura skamfulligha ræringh. edr huar af mundu þau skammfyllaz segir hinn heilagi Augustinus. þar sem þau kendu eigi lðghmaal i sinum limum gagnstadligt hugskotzins lðgmaali. Merkti þess haattar þeirra nðckleiki andarinnar skirleik ok einfalldleik.

Hðggormrinn uar klokaztr ok slægaztr af ollum kuikendum. þeim er til beið aa iardriki ok guð hafði gert. þiat hann uar þegar samdægris fullr af fianda sem hann uar skapadr. Ok fyrir þann skylld at sua sem Lucifer uar brott rekinn af himneskri paradis. aufundadi hann manninum at uera i iardneskri paradis. uitandi þat at hann mundi þadan brott rekinn. ef hann gengi af guds bodordi. þa kom hann til konunnar i þeim einum hðggormi sem hann hafdi meyiar aaseonu. eptir þi sem Beda prestr segir. þiat likir hlutir blidkaz af ser likum lutum. ok stod þa upp sem allir adrir ormar fyrir syndina sua sem

madr. þiat hann uar i bǫluaninni lægðr ok nidradr. ok fyrir þi til hennar. at hann ottadiz at uera kendr af sinum suikum af karlmanninum. ok hann uissi hana ueykari ok uuitrari uera enn karlmanninn. ok rærdi eitrormsins tungu ok þo uuitanda. sua sem hann hefir gǫrt medr odum monnum ok uitlausum. talandi sua til hennar. Fyrir hueria sauk baud gud yckr. at þit skylldit eigi eta af hueriu þi tréé sem her er i paradis. Fyrir þa sauk spurdi hann. at hann uilldi af hennar andsuǫrum mega finna sauk ok tildrátt at tala þat sem hann hafdi til hugat. sua sem ok uard. Hon suaradi. Af aauexti allra trea þeirra sem bidr i paradis skulum mit fødaz. er ockr likar. enn af þii tre ok þess aauexti sem stendr i midri paradis baud gud at mit skylldim eigi eta ok eigi þi nær koma. lettliga fyrir þa sauk at mit dæim eigi þar af. Ok efandi madr uikr higat ok þigat ok er i ǫngu ǫruggr. þa þottiz fiandinn ǫruggr at faa þat er hann uilldi. ok segir sua. Meðr engu moti munut (þit) deyia þar af. er hitt helldr sannara. at hann uilldi eigi ok fyrirmundi yckr fyrir aufundar sakir. at þit liktiz honum i uitzku ok uisdomi. þiat hann ueit at yck(u)r augu lukaz upp a þann dagh sem þit etit af þii. ok uerdit þit þa sua uis sem guð skyniandi bædi gott ok illt.

Nu af þi at konan uar metnaðargiǫrn. i þi er hon uilldi samlikiaz uid gud af ormsins aaeggian. enn saa at treit uar fagrt ok lystiligt at lita. enn skildi af aatekning þess at þat mundi uera eigi sidr sætt at eta. tok þaa eitt epli af aauexti þess sama tress ok aat. ok gaf sidan bonda sinum þar af. eggiandi hann til at eta eigi sidr. Var hann henni þar um audsottr ok eptirlaatr. fyrir þi at sua sem hann saa. at hon dóó eigi þegar hon hafði etit eplit af þi tre. eptir þii sem hann skildi guds orð til uera. at hon mundi deyia þegar i stað. þa trudi hann. at hann hefdi þat til uarhygdar at eins talat ok høtingar. sem hann hafdi þeim daudanum ognat. aat þa af þeim sama aauexti. ok þegar i stad lukuz upp augu þeirra beggia. Huersu þa. utan af sealfra þeirra girnd sin i milli. upp aa þann haatt at þeim þotti nǫckleiki sins likama hardla liotr uera. sua sem þau kendu ok undirstodu at þau uaru nockuið. þiat þau haufdu adr medr ser natturuligar girndir ok ræringar sua hogliga stilltar ok stoðuadar medr sealfum ser. sem meðr ungum smásueinum fyrr enn nǫckurr girndarinnar gneisti kęmi til þeirra. Varu þeirra leyndarlimir þeim upp aa sina natturu sua hægir ok eptirlaatir i alla staði sem hendr eðr fotr. Enn siþan er þau urdu uhlyðin sinum yfirboda. þat er skaparanum. þa kendu þau þegar nǫckura ræring þa i sinum leyndarlimum. sem þau skildu at i moti skynsemdinni ok andarinnar lǫgmaali uaru ok þau

hǫfdu eigi fyrr kent. ok fyrir þi skammaðuz þau at uera nockuit. at þeim rærdiz þa uuidrkęmiligt at þeir limir uæri berir. huar af þeir heita sidan leyndarlimir. Adrir limir hafa sik eptir manzins boði ok bendingu utan þessir eigi. *genesis.* Gordu þau ser þa til hulningar litil klæði af fiktrea laufum. þiilikt sem stuttar brøkr. ok sua sem þau heyrdu gud drottins ord. sem hann for ok fluttiz eptir midian dag um paradis. þa[1] faalu sik bodi Adamr ok hans husfru milli þeirra trea. sem uaru miok i midri paradis. at þau uyrði eigi fyrir gud drottins augum.

Her segir fra þi er gud rak Adam ok Euo ut af paradis ok hueria hann skipadi til geymslu lifstressins. Capitulum.

12. Eptir þetta kallaði gud Adam ok sagdi sua til hans fyrir skepnunnar embætti i manz mynd. eptir þij sem heilagr Augustinus (segir) i elliftu bok yfir Genesim. eigi sem uuitandi. helldr sem aasakandi ok skylldandi hann til at iata sina synd. Huar er þu Adam. þat hefir sua mikit at þyða. Se nu i hueria eymd ok uesolld þu ert uolltinn. *scolastica hystoria.* Fyrir þa sǫk uar karlmadrinn fyrri spurdr. at honum uar fyrri bodordit sett. ok hann skylldi þat konunni kunnight gǫra sem fyrr uar sagt. *genesis.* Hann suaradi. Ek heyrda þina rǫdd her i paradis. ok ottadiz ek fyrir þann skylld at ek uar nockuiðr. ok þi fal ek mik. *Commestor.* Hardla heimsklig andsuǫr ok af mikilli uillu ok uantru. at maðrinn mundi fyrir nǫckleikann gudi mislika. þar sem hann uar medr nǫcleikinum skapadr. Ok þa sagdi gud sua til hans. Huerr sagdi þer at þu uærir nockuidr. nema þat er þu átz af þi tre. hueriu er ek baud þer at þu skylldir eigi eta. Sealldan edr alldrigi segir ofmetnaðarmadrinn. Ek misgerda. Adam suaradi ok. eigi sua sem litillatliga iatandi sina synd. helldr suarandi ok snuandi hana upp aa sina eiginkonu ok enn helldr upp aa sealfan skapara konunnar. ok sagdi sua. Kona su sem þu gaft mer til samlaghs. gaf mer af þi tre. ok aat ek. *Augustinus.* Eigi at eins sagdi hann. konan gaf mer. utan helldr lagði hann þat til þar meðr. at su kona sem þu gaft mer til samlags. rópandi sik eigi ne rægiandi um þat er hann hafdi samþyckz konunni. utan helldr kennandi henni sinn gløp eptir ofmetnadarmanna uuana. uilldi hann sua reyndar medr klokskap i lioði guði kenna þat er hann hafði misgǫrt. Reis þat upp ok rann af þeirri ofmetnaðar uillu ok uppsprettu. at hann misgordi sua. at hann uilldi uiðrlikiaz guði i þi. at uera freals ok

[1]) *r. f.* þau

lidugr af hans drottnan. þar sem hann er allra drottinn ok herra. *genesis.* Gud drottinn sagdi þa til konunnar. Fyrir hui gordir þu þetta. Hon svaradi. *scolastica hystoria.* eigi sua sem asakandi sealfa sik. helldr sua sem snuandi syndinni upp aa orminn. ok þo reyndar i hliodi upp aa ormsins skapara. ok sagdi. *af genesi.* Hǫggormrinn sueik mik ok aat ek fyrir þa sauk af trenu.

Scolastica hystoria. þa bannaði gud þeim ok bauluadi ok hóf af hǫggorminum. hafandi uidrkęmiliga skipan ok tǫlu medr oll þau sem uán uar. Hǫggormrinn misgǫrdi fyrst ok mest. þiat hann misgǫrdi i .iii. hlutum. Konan misgǫrði minnr enn hann enn meirr en karlmaðrinn. þiat hon misgordi i .ii. lutum. Hann misgǫrði minnr enn þau. Talaði gud þa til hǫggormsins. *genesis.* Bauluaðr muntu uera milli allra iarðarinnar kuikenda ok dyra. fyrir þa sauk at þu gorðir þetta. Yfir sealfs þins briost skalltu skrida enn foðaz medr iardarinnar molld alla þina lifdaga. Fullan fiandskap ok uuinattu man ek setia milli þin ok konunnar. milli þins afspringis ok hennar afkuęmis. Hon mun lemia þitt hǫfut. enn̄ þu munt hennar hæli ok enn helldr afkuæmi umsaatir ueita. *scolastica hystoria.* Hǫggormrinn uar fyrir þann skylld eigi spurðr. at hann gǫrdi eigi mest fyrir sealfan sik. helldr mællti feandinn fyrir hann. Af þi at ormrinn misgerdi medr þrennum greinum. feck hann ok þrennar bǫluanir þar i mot. Fyrir þi at hann aufundadi manzins tign. uar honum sagt þar sem hann stod aðr rettr upp. yfir þitt eiginligt briost skalltu skrida. Enn þar i mot sem hann laug at manninum. uar hann ok i munninum pinadr. þa er honum uar sua sagt. meðr iardarinnar molld skalltu fædaz alla þina lifdaga. Enn fyrir þat er hann sueik manninn. uar honum sagt. uuinattu man ek setia milli þin ok konunnar. ok hon man lemia þitt hǫfuð. J þessum ordum syniz at konan hefir þa þegar angraz ok idraz af sinum glop. er gud sagdi til ormsins. hon man lemia þitt hofuð. þiat hann geymir ok hirdir sua sitt hǫfud. sem þar at eins se driugum hans lif geymt i. Ok aa þa leið sem hatr ok uuinatta er millum hesta ok dyra þeirra er grifes heita. milli hunda ok uarga. sua er ok milli manzins ok eitrormsins. þiat sua sem ormsins eitr drepr manninn. sua ma þat uerda at fastanda manz raaki drepi eitorminn. Ok af þi at þau bædi Adam ok hans husfru uaru nǫckuið. þa er hann sueik þau. þa ottaz nu eitrormrinn iafnan ok flyr nǫktan mann. enn ræðr aa þann sem klæddr er. Konan misgerdi meðr tuennum greinum. Um þat framm sem hon eggiadi sinn bonda at eta eplit ok afsakaði sik siþan. kennandi sina synd orminum ok enn helldr þeim sem orminn hafdi skapað. hon misgerdi medr ofmetnaði. þa er hon hugdiz ok uilldi

uerda sua uitr sem guð. Ok þar i mot lægði gud hana. þa er hann sagdi sua. þinar eymdir ok uesalldir munu fiolgaz. ok undir bonda þins ualldi skalltu iafnan uera. Fyrir syndina uar hon ok skylldi honum hlydin uera medr einum saman kęrleik ok elskhuga. enn siþan uard hon af skylldan ok skilmaala honum at uera hlyðin medr otta ok hræðzlu. Ok fyrir þa sauk at hon misgordi etandi af tressins aauexti. uar hon æfinliga pinat i sealfrar sinnar aauexti ok afkuæmi. eptir þi sem gud taladi til hennar sua segiandi. Meðr sut ok saarleik mantu føda sunu þina ok born. Adam misgerdi mest i þi. er hann aat af tre þi sem honum uar fyrirbodit. Ok fyrir þa sǫk setti gud honum þa pinu þar i mot. at hann skylldi medr sealfs sins sueita ok erfidi afla ser føðu her aa iardriki. þa er hann sagdi sua til hans. *af genesi.* Fyrir þann skylld at þu hlyddir ordum konu þinnar ok aaeggian ok dirfdiz at eta af þi tre. hueriu er ek fyrirbaud at þu skylldir eta. er iorðin bǒluad i uerki þinu. *scolastica historia.* þat er af þinni synd. fyrir huerrar skylld er iordin. su sem fyrri gerdi ok gaf ut af ser noga ok goda aauðxtu. man upp i fra þessu gefua sealldgęta aauoxtu. ok þo eigi utan manzins starf ok erfidi. *genesis.* þiat alla þina lifdaga skalltu medr erfiði af henni fødaz. medr þorn ok klungr skal hon þer aauaxtaz ok groa. ok þo muntu iardarinnar gras eta. Sua sem hann segdi. i þessu skalltu ok skynlausum busmala likiaz. Medr sueita þinnar eiginnar aaseonu skalltu þer braud ok adra fodu faa. allt til þess er þu skallt aptr huerfa til iarðarinnar. þeirrar sǒmu sem þinn likami uar af tekinn. þiat þu ert dupt ok molld ok i þa sǒmu molld skalltu aptr huerfa. *scolastica historia.* þiat sua sem þu mundir ok mættir i þeim sama stétt stadit hafa. ef þu hefdir uiliat. sua muntu nu or annarri uesold æ huerfa ok falla i adra sem fliotanda uatn.

Speculum historiale. Eigi misgerdi Adam iafnmiok meðr þeirri aastundan etandi fyrr sagt epli. at hann girntiz upp aa guddominn sem konan. helldr lokkadiz hann eptir hennar aaeggian sua sem af nǒckurum ofmiklum uinattu goðuilia ok eptirlæti. fyrir þi at hann ugdi at hon mundi stygguaz uidr. ef hann æti eigi eplit er hon bar honum. *Augustinus.* Ok uilldi fyrir þann skylld eigi er hon stygdiz þar af eðr rygdiz. at hann hugdi at hon mundi af þess haattar þeirra sundrþycki mikilligha þrá eðr med ollu helstrid fáá. Enn eigi leiddiz hennar lockan af likamsins girnd edr munud at þi sinni. huerrar er hann kendi eigi fyrr en hann hafdi etit eplit. helldr af nockurum ofmiklum ok uanstilltum uinattu kęrleik. sem sagt uar. af huerium er þat uerdr ok ueitir optliga. at madrinn uinnr þat til. at uin hans uerdi honum eigi uuin. sem gudi er gagnstadligt. *speculum hystoriale.* Ok fyrir þi

misgðrdi hann upp aa tuenna grein. þa adra sem fyrr uar fra sagt. at hann bergdi aa bannadum aauexti. enn þa adra at hann afsakadi sik kennandi konunni sina sekt. Var konunni þi enn meiri ok fleiri pina sett. sem hon misgðrði enn margfalldligarr. sem fyrr uar greint. Enn þo misgðrdi karlmadrinn þungligarr upp aa þann haatt. þiat hann misgerði uisuitandi. þar sem hon uar lockad til medr lygiligum suikum. misgerandi þar fyrir meirr af nðckurri uuitzku. Eigi at eins setti gud þeim pinu af þessarri tilskylldan i sealfum ser. sem heyra matti. utan ok i ollu þeirra afkuęmi. ok þar medr i allri syniligri skepnu. Ok enn þar medr hefði þau at sidurstu fengit heluitiss pinu. ef þau hefði eigi iðraz af sinum gløp ok fengit þar fyrir likn ok miskunn af guði. Enn fyrir þann skylld bannadi gud iðrðinni en eigi uatninu. at af hennar aauexti uard hit fyrsta lagabrot ok bannað uerk. þadan af er þat lesit af uarum lausnara. at hann aat fisk medan hann uar her i uerolldinni enn alldrigi kiðt.

De genesi.[1] Adam sytandi þa afkuęmissins uesold ok pinu. gaf sidan husfru sinni þat nafn at hon skylldi heita Eua. fyrir þa sauk at hann uissi hana modur allra lifandis[2] manna mundu uera. Sua sem hann segdi þetta. Allir þeir menn munu segia e edr á. sem fædaz af Eua.[3] þiat nyfætt sueinbarn byriar sinn grát medr[4] á. en meybarn af e. Eua þydiz upp i uárt maal eymd edr ue. eptir þi sem Ysidorus segir. ma þar af marka ok undirstanda. at hann angradi þa þegar ok idradiz af sinum gløp. Let gud drottinn þa fyrir englanna þeonostu kyrtla af daudra kuikenda skinnum uerda gðrua Adam ok Eue. synandi þeim sua mark sealfra þeirra daudleiks. Taladi þa heilog þrenning sin i milli. ella taladi gud til sinna heilagra engla. medr hirtanda edr harmanda manz rðdd ok hætti sua segiandi. Se herna. Adam er nu[5] uorðinn sua sem einn af oss skiliandi ok skyniandi bædi gott ok illt. huerr er oss skylldi likr hafa uerit meðr udaudleik. ef hann hefdi rettliga stadit. Fyrir þa sauk seait nu ok uidr uariz. at eigi beri[6] sua til. at hann hafi sina hðnd af[7] lifstrenu sealfu takandi þar af. ok eti ok lifi sidan æfinligha. Rak gud hann þa sidan brott af sællifis paradis. ok let hann koma nidr aa þeim sama uelli edr eng Damasceno. af huerrar molldu hans likami uar tekinn ok gðrr. at hann skylldi hana uinna ok erfida. ok þar sidan iarðadr uera meðr sinni husfru ok þeim fleirum sinum afkuæmissmonnum. sem ofarr meirr man heyraz mega.

Scolastica hystoria. þenna brottrekstr uarra fyrstu feðgina af

[1]) *her beg. atter* B [2]) lifandi, B [3]) *saal. ogs.* B [4]) af, B [5]) *saal.* B; uti, A [6]) beriz, B [7]) *saal ogs.* B; aa 225

fyrr sagdri paradis presenterar ok endrminniz heilðg kirkia á ðskuodinsdagh. þann tima sem hon strengir uti storgløpamenn medr stridi af heilagri kirkiu. Herfiligt haarklædi gefr hon þeim i merking fyrr sagðra skinnkyrtla. ǫsku gefr hon þeim i minningh þessarra orda. þu ert molld ok i molldina mant þu aptr huerfa. þat er ok sumra kirkna uani af[1] tilskylldan þess uerks. at þeir bera brennandi kerti sua sem þeir eru utreknir. i minningh þess at brennandi elldr uar tilsettr at ueria paradisum af tilskylldan þess uerks. er þau rettu sinar hendr til hins bannada eplis. þeir fara ok fra hinni fyrstu kirkiu til annarrar. ok eru þar eigi sidr dyrr aptrbyrgdar fyrir þeim. i merkingh þess at hinum uar fordum oll tilferd [bannad[2] til paradisum. þeir taka ok sina fødu eigi af bordi helldr af iðrðu. þiat sua er[3] sagt. Bðluad er iorðin af[4] þinu uerki. Engin segir þeim[5] heilsanarordit Aue. þiat eigi uar þa enn umskipt nafnit Eue.

þessi guds domr ok orskurdr syniz miok hardr. er hann lagdi þenna brottrekstr af paradiso medr fyrr sagdri hegnd ok pinu aa fyrr nefnd uaar fedgin. Enn þat er þo allt at eins rett sua sem oll onnur scalfs hans gðrd. þiat her medr tempradi hann miskunnsamliga þa pinu sem hann hafdi þeim sett. þiat þar sem þau skylldu æfuinliga medr uá ok uesold lifa. þa uar þeirra lif æ þi ueslara er þat uar lengra. ok sua sem þau hefdi bergt af lifstrénu. þa hefdi þau þi lengr uesol uerit[6] sem þau hefdi lengr lifat. Ma þat eigi undarligt þickia edr otruligt.[7] at þau bædi hefdi hardla lengi lifat. iafnual eptir þat er þau misgðrdu. ef þau hefdi etit af þi sama tre. medr þi at þær eyiar finnaz meðr lifandi monnum her i uárri byggiligri uerolldu. i huerium er menn deyia seint edr eigi. ok þar sem aa trea laufum. medr þeim þiodum er Seres heita. uerdr þilikt sem hy edr fiua.[8] af huers aati er þeirra manna lif lengiz sem þar af eta. ok sua sem Alexander konungr skrifuaði til Aristotilem af kennimonnum solar ok tungls. at af epla aati fengi þeir[9] langt lif. Nu sa sem [hann uill þetta[10] lygiligt kalla. þa lesi hann fyrri historiam scolasticam. en hann segi þetta þann logit hafa eðr diktat sem snarat hefir.

Genesis. Ok sem gud hafdi Adam brott rekit ok Euam brott af paradiso. þa skipadi hann þar fyrir til uerndar .ii. hluti. at engi mætti lifstrenu námunda koma. Cherubin er einn engill af þi engla fylki er cherubim heitir. setti hann moti fiandans aahlaupum enn elldinn moti manninum. huern er Moyses nefnir elldligt suerd ok snuanligt

1) ok, B 2) [ok vegr aptrbyrgðr, B 3) uar, B 4) i, B 5) *tilf.* B
6) vorðit, B 7) segir Commestor *tilf.* B 8) fifa, B 9) harðla *tilf.* B
10) [þetta vill, B

eðr brott tækilight. af þi sua. at þenna sama elld let gud bædi fra snuaz þann tima sem Enoch uar vppnuminn i fyrr nefnda paradis. ok sua þa er Helyas uar uppnuminn. [*scolastica hystoria.*[1] Ef nockur spyr huat er saa elldr hafi ser til næringar. þa ma þi uel þar til suara. at nockur elldzins mynd er su. er eigi þarf nǒckut efni ser til næringhar. sem sa er lesit er af i sogu hins heilaga Nicholai. af huerium er madr kennir hita. ef hann rettir hǒnd sina at honum. en brennr þo eigi. en þess hattar elldr brennir andana. eptir þi sem i skiluisum bokum finnz skrifuat.

Her segir fra þi er Kayn ok Abel uaru føddir ok Kain drap Abel brodur sinn. speculum historiale.

13. Adam ok Eua. sua sem truat er. gengu af guðs bodordum aa sealfum fyrsta degi sinnar skapanar. þat er a .vi^ta^. degi heimsins i sealfri paradiso sem sagt uar nærr middegi. ok litlu sidarr aa niundu tid dags þess hins sama varu þau rekin ut af paradiso. Ok fyrir þi krossfestiz Kristr hinn nyi madr aa þeim sama deghi eptir mǒrg aar umlidin. þat uar aa .vi^ta^. degi uiku hinn attanda kalendas aprilis aa settu tid dags. leysandi mannkynit af sekt þeirrar sǒmu syndar. Ok þa er hann saaladiz aa hinum heilagha krossi uid .ix^du^. tið dagsins. lauk hann sealfr upp inngǒngu paradisar illuirkianum.

Sem þau Adam ok Eua uaru brott rekin af paradiso i utlegd þessar ueralldar. þa leitadu þau til mannligrar hugganar. þiat þau foru meðr meydom af paradiso ok siðan komu þau samt likamligha. Nu aa fimtanda aari [lifs Adam[2] uar føddr Kain ok systir hans Kalmana. Enn eptir ǒnnur .xv. aar føddiz honum Abel ok hans systir Delbora. *scolastica hystoria.* Enn sua sem Adam hafdi lifat .c. aara tirætt ok .xxx. aara. drap Kain Abel broður sinn. Syttu þau Adam ok Eua .c. aara tirætt eptir hans drap. þar til er þau gátu at eiga son þann er Seth het. eptir þi sem Petrus Commestor segir. Genesis segir. at hann hafdi .c. ok .xxx. aara er hann atti Seth. sem sidarr man heyraz. Sakir skundanar ok skammmælis lidr Moyses skiotliga um kynkuislir Adams. sua at hann getr ecki margra hans suna ok dotra. skundandi sua sinni frasǒgn til Abraham.[3] fǫdur ebreskra manna.

Speculum historiale. Enn þat trua menn. at Adam hafi andliga lærda sunu sina at offra gudi tiundir ok frumfornir. Abel uar einn einfalldr madr ok meinlauss. ok af þi uilldi hann uera saudahirdir. Enn fyrir þann skylld at Kayn uar aagiarn ok aufundsiukr. þa pløgði

1) [*mgl.* B 2) [lif Adams, B 3) Abrahams, B

hann fyrstr manna iordina sakir sinnar aagirni. Sua bar til eptir mǫrgh aar. at Kayn offradi gudi þat korn sem bitit uar ok fottrodit af þeim kuikendum sem uida gengu. enn hellt hinu ser sem betra uar. Enn Abel offradi gudi miolk ok þar medr þat sem honum uirðiz fægiligaz ok feitaz af frumburdum sinnar hiarðar. Ok af þi at hans lif ok hiarta likadi gudi uel. þa uaru hans fornir gudi þægiligar. ok þat gordi gud bert upp aa þann haatt. at logi kom or loptinu ok brendi þær. eptir þi sem uidara finnz at gud hafi[1] þat birt i hinu forna lǫghmaali. Enn af þi at Kayn uar aufundsiukr ok illskeptr. þa aufundadi hann miok giptu ok giętzku sins brodur. ok fyrir þa sauk at hans fornir uaru medr agirnd byriadar ok offradar likadu þær eigi gudi. *de genesi.* Ok þegar sem Kayn fann þat reiddiz hann storligha miok. [ǫfundandi sua at þat matti sia[2] upp aa sealfs hans aaseonu. at hinn yngri uar meira uirdr. Asakadi gud þa Kayn ok sagdi sua. Fyrir huern skylld reidiz þu ok synir þat i þinu yfirbragði. edr man eigi þin giǫf þa þægiligh uera ok þu þar fyrir af mer ambun taka. ef þu hefir uel gǫrt. Hefir þu ok illa gert. þa mun syndin nær þer ok sealfs þins uilia uera ok fullu sealfræði. Skalltu ok hennar girnd ok fysi tempra mega aa hueria leid er þer likar. *scolastica historia.* Rettliga hafdi Kayn gudi offrat. enn urettligha hafdi hann sina offran diuiserat. fórnandi sealfan sik fiandanum. er miklu betri forn hefði uerit. ella fyrir þann skylld[3] at hann hellt[4] eptir hinu betra. enn offradi gudi þau ǫx sem hia uegum uáru fottrodin ok etin.

Genesis. Eptir þat taladi hann[5] til brodur sins. Gǫngum ut aa uǫll. Ok sua sem þeir uaru badir samt aa einum akri. hliop Kayn upp i moti brodur sinum ok drap hann medr suikum aa þeim akri sem nu er borgin[6] Damascum. þa taladi gud til Kayns. eigi sem uuitandi helldr aasakandi hann ok brigzlandi honum brodurdrápit. ok sagdi sua. Huar er þinn brodir Abel. Hann uilldi giarna fela sina synd ok gløp fyrir gudi. ok sagði sua. Ek ueit minn herra eigi. edr er ek nǫckut skipadr geymslumadr brodur mins. Eptir þat taladi gud til Kayns. sua sem hann fann at hann uilldi fela[7] fyrir sealfum honum ok yfirhylma[8] sitt uerk. Huat gordir þu. blods uthelling þins brodur kalladi til min af iǫrdinni ok gorir alkunniga þina gǫrd. þin gerd ok glæpr þarf ǫnguan akięrumann. fyrir þa sǫk at blodsins uthelling birtir hann audsyniliga. Nu fyrir þessa sǫk mantu bǫluadr uera yfir alla iǫrdina huer er til þess rymdi sik ok opnadi. at hon tok ok sualg þitt brodurblod af sealfs þins hendi. Eigi man hon gefa ne

1) *saal.* B; hafði, A 2) [*saal.* B; sua, A 3) *tilf.* B 4) ser *tilf.* B 5) Kayn, B 6) við borgina, B 7) felaz, B 8) yfirdylia, B

gðra sinn aauðxt þann tima sem þu hefir hana unnit ok erfidat. helldr man hon medr klungr ok þyrni gróa þer ok aauaxtaz. Sem einn uallari ok forflottamadr mantu iafnan uera [i uerolldinni.[1] *scolastica historia.* Verduliga[2] uar þessi Kayn bðluadr. huat er eigi uar uidr Adam gert. þiat sua sem hann uissi huilik pina fyrir hafdi komit hit fyrsta lðgbrot. þa framdi hann eigi þi sidr brodurdrápit. Enn fyrir þa sauk at hann óttadiz. at dyr mundu rifa hann i sundr ok suelgia honum sidan. ef hann færi i brott fra odrum monnum. ella at menninir[3] mundu[4] drepa hann fyrir sinn hinn ogurliga gløp. ef hann uæri hia þeim. þa auruilnadiz hann fordæmandi sealfan sik ok sagði sua. *genesis.* Meiri er minn glæpr ok illzka. enn ek mega nockura miskunn faa. Se. þu tekr mik brott af iardrikinu ok ifra þinni aaseonu. ok af þii man ek felaz ella fara aa iðrdunni sem einn uallari eðr forflotti. Huerr er mik finnr man mik drepa uilia. þetta taladi hann annathuart af hræzlu ella fyrir þi at hann æskti þess at hann uæri skiott drepinn. þa taladi gud til hans sua segiandi. Meðr ðngu moti man sua uerda. Ecki skalltu skiotliga deyia. helldr skal sa madr seaufalldliga pinaz. sem þik drepr Kayn ok frealsar þik sua af þessi uesolld ok erfidi. *scolastica historia.* Meðr annan skilning man saa huerr seaufalldliga pinaz sem Kayn drepr. þiat hann man meirr pinaz enn Kayn. fyrir þa sauk at nu er enn berligarr bannat manndrapit enn þa[5] uar Kayn bannat. *genesis.* Lagdi gud þa eitt audkent mark upp aa Kayn. þat uar hðfudskialfti sua sem af ridusótt. at [þar af skylldi allir uita.[6] at hann uar fyrir sinn glæp af gudi pinaðr ok bannsettr ok umakligr sealfs hans miskunnar. ok þar medr at hann skylldi eigi af nokkurum þeim manni sem hann flydi drepinn uerða. Geck hann sidan brott af sealfs drottins augliti ok bygði austrhaalfu iardrikissins moti iarðnesku paradis sem utlagi ok forflotti.

Scolastica historia. Brottrekstr ok utlegd Kayns endrminniz heilðg kirkia. bannsetiandi manndrapara einkannliga medr steyptum kertum ok ringdum klokkum. fyrir þann skylld at bædi hann ok þeir slðktu brædra sinna lif. Hinn uisi sagnamadr[7] Josephus segir at hann rakz uiða ueralldar sua sem [8]uallari medr sinni husfru Chalmana. ok eptir þat settiz hann i þeim stad sem Naydda er nefndr. ok gat ser þar syni. Hinn heilagi Jeronimus segir at hann hafi uerit aa þi landi er Nodh heitir ok bygt þar. [*speculum hystoriale.*[9] Enn hann uar drepinn meðr atburð af Lamech. er hinn .vii^di^. uar af hans ættlegg.

1) [a iǫrðinni, B 2) Verðuglega, B 3) mennerner, B 4) mundi, B 5) þat, B 6) [þat skylldi af ǫllum sieð vera ok vitat, B 7) sagnameistari, B 8) einn *tilf.* B 9) [*tilf.* B

sem [ofar meirr man sagt uerda.[1] þiat hann framdi .vii. storsyndir. þat fyrst er hann skipti eigi rett til um offrit sem fyrr uar sagt. ok aufundadi broður sinn. vællti hann meðr suikum kallandi[2] ut. ok drap hann. nitadi hann fyrir gudi sitt uerk[3] medr mikilli ofdirfd. ok auruænti ser miskunnar. ok eigi gordi hann iðran þa er hann feck fyrdøming. Ok fyrir þi uar hann seaufalldliga pinadr. þat er allt i seaunda sinn afspringh. vard þat[4] ok endir aa hans þess haattar pinum ok sua lifi.

Her segir af Kayn ok hans afspringi.[5] genesis.

14. Kayn ok hans husfru Kalmana komu saman likamliga. ok gatu at eiga sun þann er Enoch het. Sidan gðrdi hann eina borg aa Jndialandi. ok gaf henni þilikt nafn sem syni sinum fyrr nefndum. *scolastica historia.* Hedan af er þat audsynt. at þann tima hafa uerit margir sterkir menn. [þa sem Kayn kalladi[6] saman. medr huerra fulltingi er hann smidadi þessa sðmu borg. hueria er hann fyllti meðr einum saman fiolda sins afkuæmis. Sua segir Josephus. at hann afladi ser eigna ok audæfa medr raanum ok ofbelldi. leidandi menn ok lockandi til raananna ok at hafa rangar uagir ok mælikerolld. skiptandi sua medr sinni áeggian ok eptirdømum godra manna einfalldleik til slægdar ok skaðsamligs klokskapar. Hann setti fyrstr manna landa skipti ok iardar endimork ok muraði borgir. Ok fyrir þi at hann ottadiz þeirra manna ufrið. sem hann hafdi storum rangt gort. þa uarðueitti hann sik ok sina menn i storum borgum.

Speculum historiale. Sua segir heilagr Augustinus. at af þessum .ii. fyrstum sonum Adams. þat er Kayn ok Abel. hðfdu uppraas tuær borgir. Ein heilagra manna su sem her aa iardriki er sua sem i utlegd ok bidr sua[7] byggingar i himinriki. þessi er hin himneska Jherusalem. Aunnur er daudra manna ok fyrirdæmdra. þeirra sem her skipa sina borg ok bygð ok eiga ðnga uan til eylifra fagnaða. þessi er andlig Babilon. Ok fyrir þi segiz kirkian eðr kristnin hafa uppraas af Abel. þiat hon hafdi eigi halldiz ubrigdiliga. ef hon segdiz af Adami hafa uppraas tekit. enn þi at illzka guds uuina tok i fyrstu i Kayn at ædaz moti guds helgum monnum. enn i Abel hofz ok þroadiz heilagt lif ok þolinmødi. Sua finnz ok skrifuat at fyrir þann skylld uar hinn uersti madr føddr fyrr enn hinn rettlati Abel. at i þi skylldi[8] synt. at allt mannkyn fra Adam komit uar rettliga fyrirdomt. Ok þa er gud

[1]) [siðarr man heyraz mega ok ofarr meirr, B [2]) hann *tilf.* [3]) illvirki, B
[4]) þa, B [5]) ok huerer fyrst fundu iarnsmið ok sǫnglist *tilf.* B
[6]) [sua sem K. kallaði þa, B [7]) eylifrar *tilf.* B [8]) vera *tilf.* B

giorir þat medr sinni miskunn. at nðckurr af mannkyninu uerdr ualidr[1] ker guds til eylifrar sæmdar. þa uerdr þat ecki af mannligri natturu. helldr ueitiz þat af gudligri miskunnsemd.

Fyrr sagðr Enoch gat at eiga þann son er het Yrach. Yrach gat þann son er het Manuel. Manuel gat þann son sem het Matusael. hans son var Lamech fyrr nefndr. er hinn seaundi uar i þann ættlegg[2] af Adam ok einn hinn uesti maðr. þiat hann leiddi fyrstr inn ok byriadi at bua medr .ii. konum ok þo systrum sin i milli. *scolastica historia.* Ok fyrir þann skylld[3] gðrdi hann bædi moti gudi ok natturu lðgunum horandi. þiat i hinni fyrstu manzins skapan uar ein kona einum manni gðr ok ætlut. Hafdi gud ok sua stadfastliga fyrir [Adams munn bodit[4] ok aakuedit sem fyrr uar sagt. manu þau[5] medr einum likam uera. En þessi Lamech tok ser .ii. systr til eiginkuenna. het ðnnur Oda enn ðnnur Sella. þessi Oda gat son medr nefndum Lamech ok het Jabel. hann fann fyrstr allra manna landtiolld at gðra. til þess at bua uti i þeim ef likadi. hann gerdi ok fyrstr manna skipan ok grein aa sinni hiðrd. ok greindi medr morkum ok einkunnum skiliandi brott færsaudi fra geitsaudum. einlita fra fleckottum. ok eptir aulldrum sem uetrgamla fra ellrum saudum. ok skildi giorla aa huerium timum þeirra brundr edr burðr uilldi uera. Hans brodir sammøddr het Jubal. er fann sðnglist ok hlioda grein. er eyrnanna lystingh tilheyrir. at hirdanna starf skylldi þi lystiligra þickia. Hans brodir samfeddr het[6] Tubulchayn. er fyrstr fann þa list at gora iarn ok smida þat ok gora annan málm meðr grðft ok þeim oðrum hagleik. sem augun lystir at sea upp aa. þiat sua sem þeir brendu medr storum baalum ok elldum þyrna ok klungrotta iðrð. þa runnu málmædarnar sua sem beckir þar undan. ok sem þeir toku slaarnar edr spengrnar kolnadar upp. þa uaru þilikar myndir sua sem grafnar aa þeim. sem i þeim stðdum edr lutum hðfðu uerit er þær hðfdu [legið. Ok þar meðr framdi[7] hann frækiliga ok frammi hafdi fyrstr bardaga listir. *genesis.* Nu sem hann smidadi iarnit. ok hans brodir Jubal sat þar i hea glediandiz af hamarganginum ok þeirra hlioðan. sua sem hann heyrdi upp aa. þa hugleiddi hann af hðgguanna mishliodan[8] ok uirdi þar af samhliodan ok adrar hlioda-greinir til sðnglistar ok allz strengleiks. þo at Girkir[9] segi at Pytagoras hafi fundit þessa[10] iþrott. Ok fyrir þann skylld at hann uissi. at Adam hafdi fyrir spaad .ii. hina stærstu doma. annan fyrir uatn ok annan fyrir elld. þa skrifadi hann þessa list. sem hann hafdi þaleidis

[1]) valit, B [2]) *saal.* B; attlegg, A [3]) *tilf.* B [4]) [boðit Adams munuð, B [5]) tuau *tilf.* B [6]) *tilf.* B [7]) [*saal.* B; uerit er þær hðfdu, A [8]) misblandan, B [9]) Grikkir, B [10]) list ok *tilf.* B

fundit. upp á .ii. pilara. annan af tigli en annan af marmara. ok alla listina upp aa huarn þeirra. til þess at ef saa fyrirfæriz i flodinu sem af tiglinu uar gǒrr. þa skylldi sa halldaz sem af marmaranum uar gǒrr. kęmi brunadomrinn ok fyrri framm. þa skylldi sa standa ok uidr halldaz sem medr tiglit [var giǫrr.[1] Nu af þi at su fyrirdæming kom fyrri framm yfir mannkynit. sem af flodinu uard. þa finnz sua ritat i Josepho. at fyrr sagdr marmarapilarr standi enn ut aa Syrlandi. [*speculum hystoriale.*[2] Systir fyrr nefndra brædra sammødd uidr Tubulchayn het Noemia. hon fann eigi sidr þa list at uefa klædi medr ymissligum hætti. Ok nær allar ueralldligar listir ok uisdomr. huart sem helldr er þat i handauerkum eðr bokfrødi til skemtanar ok foruitni. edr iafnuel þær listir er þiona mannligri naudsyn edr nytsemd. þa hafa fundiz af sunum þessarrar ueralldar at þi sem lesit er. þiat þess haattar listir sem manninum uaru eigi til andaligrar hialpar. attu finnaz medr þeirra studeran ok erfidi. sem eigi uaru synir eylifrar heilsu. Enn þo eru þær sǒmu listir [i sumu lagi[3] bædi nytsamligar ok naudsynligar sunum liossins. Nu skylldadiz þetta starf upp aa þilika þessa heims menn. enn hinum uarðucitiz þo þar af aauoxtrinn sem guðs þionostumenn gǒraz.

Her segir fra þi er Lamech drap Chayn af tiluisan sueinsins ok sidan sueininn. ok fra ættum hǒfuðfeðra.

15. Fyrr nefndr Lamech uerandi frammsynn ok forspár um marga luti. ok fyrir þi uissi hann. at Kayn uar undir lagdr æfinliga pinu ok þat meðr at sealfum honum mundi þo til skylldaz enn meiri pina. [4]taladi hann sua einn tima viðr[5] sinar husfrur Odam ok Sellam upp aa spaamanz haatt. segiandi sua fra þeim lutum er ukomnir uaru sem [þa uæri[6] framm komnir. Heyrit upp aa mitt maal badar husfrur minar ok geymit at minum orðum. þiat ek drap roskinn mann medr særingu ok ungan mann mer til blámanar. þat er sua mikit at segia. at hann drap Kayn ok ungan mann mer til blámanar sagði hann. þiat þegar eptir lamdi hann til ulifiss hinn unga mann. sem sidarr mun sagt uerda. Ok enn sagdi[7] hann sua. Kayns sekt ok synð man seaufalldliga pinaz. ok hegnaðr[8] uerða. enn ek Lamech man seautugfalldliga hegndr uera. *scolastica historia.* þessi Lamech uar hinn mesti bogmaðr. ok sem hann hafdi langan alldr lifat. uard hann blindr badum augum. hafdi ser þa einn ungan mann fyrir augnasuein. sua sem hann for at ueida. hæfandi af hans tiluisan huat er hann uilldi. eigi sakir

1) [*tilf.* B 2) [*tilf.* B 3) [*mgl.* B 4) þa *tilf.* B 5) *saal.* B; til, A
6) [þeir vęri þa, B 7) *saal.* B; segdi, A 8) hegnat, B

þess at þa uæri enn kiðt etit. þiat eigi uar mikill uani til þess fyrir Noa floð. helldr sakir lystugleiks ok skemtanar. ok at hann hefði skinn af þeim dyrum sem hann skaut. Nu sem Kayn leyndiz aa nðckurum tima milli þorna ok klungra. skaut Lamech hann til bana af sueinsins aauisan. ætlandi þo allt at eins at þar mundi dyr fyrir uera. Ok fyrir þa sauk at hann drap hann skiotandi af hins unga manz aauisan.[1] þa reiddiz hann sua miok. at hann lamdi hann medr sinum boga til dauda. Kom þat þa fram sem Lamech hafdi fyrir sagt. at hann drap Kayn meðr saari. sua sem hann skaut hann. ok hinn unga mann meðr saarsins blaaman. þat uar sealfum honum til langæligrar fyrirdømingar. ok fyrir þi uar hans sekt þar seautugfalldligha pinað. Er þat sua skilianda upp aa eina grein milli fleiri annarra. at .lxx. ok .vii. menn. þeir sem hans bloð ok afkuęmi uaru. drucknuðu ok fyrirforuz i Noa flodi. Hans husfrur handladu hann opt illa ok uandzliga. huarf hann af þa er hann reiddiz. ok taladi sua til þeirra. at hann þyldi þetta allt fyrir þessi tuenn manndráp. Enn þo allt at eins hræddi hann þær ognandi þeim hegningu. sem hann taladi sua. Fyrir hueria sauk uilit þit drepa mik. vitit þat fyrir uist. at þungligarr ok hardligarr mun sa hegndr uerda er mik drepr. enn ek fyrir dráp ok dauda Kayns.

Her segir fra afkuęmi Seths allt til Noa. speculum hystoriale.

16. Adam uar storliga hugsiukr eptir dauða sonar sins Abel. ok girntiz miok at eiga nðckurn afspring i hans stad. ok fyrir þi bio hann medr husfru sinni ok gat son þann er Seth het. þa er hann hafdi .c. ok .xxx. aara. eptir þi sem skrifat stendr i sannfrodum bokum ebreskum. *scolastica historia.* Strabus[2] einn uillumaðr segir Adam þi hafa heitit eptir drap ok dauða Abel. at hann skylldi alldrigi sidan bua meðr husfru sinni likamligha. huat er hann braut eptir þi sem engillinn uitraði honum eptir guds bodi. til þess at guds son skylldi af honum ok hans afkuęmi føðaz. þessi sami Seth gat Enos. þa er hann hafdi .c. ok .v. aar. enn þa uar liðit fra upphafi heims .cc. ok .xxx. ok .v. aar. þessi Enos gðrdi sér kięrt at kalla ok heita upp aa guds nafn. lettligha segir Petrus Commestor. at hann fann bønarord til þess at bidiaz fyrir til guds. Enn ebreskir menn hyggia. at hann hafi hugsat at gora likneskiur til at uekia menn upp til guds minningar. sem þar til hðfdu adr hardla litlir ok latir uerit. Enos gat Chaynan. þa er

[1]) *her mgl.* 2 *Blade i* B [2]) *r. f.* Sirabus, A

hann hafdi niutigi uetra. er liðit uar fra upphafi heims .ccc. aara ok .xxv. aara. Chaynan gat Malaleel. þa er hann uar .lxx. aara. enn fra upphafi heims uaru .ccc. ok .ix. tigir ok .v. aar ok .xx. Malaleel gat Jareth. þa er hann hafði halfan seaunda tøg uetra. enn fra upphafi heims uaru lidin .cccc. ok .lx. aara. Jareth gat son er het Enoch. þa er hann hafdi .c. ok .lx. ok .ii. aar. enn af upphafi heimsins uaru .dc. ok .xxii. aar. Enoch gat Matusalem. þa er hann uar halfseauræðr. enn þa uaru lidin fra heims upphafi .dc. ok .lxxx. ok .vii. aar. Enn siþan er Enoch uar sua gamall at hann hafdi .ccc. .lx. ok .v. aar. þa uar hann fluttr at guds uilia i paradisum. ok skal hann þar lifa sua langan tima sem gud hefir fyrir sééd. til þess at hann skal koma enn i uerolldina aptr medr Helia spaamanni. at snua hiðrtum suna til fedranna. þiat þessi hinn .viidi. uar hinn bezti madr i þeirri godu ætt sem af Seth uar komin. sua sem Lamech uar hinn .viidi. uerstr maðr i þeirri saumu uándu ætt er komin uar af Kayn. þessi Enoch fann ok ritzhaatt ok skrifaði nðckurar bokr. eptir þi sem lesit er. ok aa hans dðgum truiz at Adam hafi andaz. Matusalem gat Lamech. þa er hann hafði .c. uetra ok .lxxx. ok .vii. aar. enn fra heims upphafi uaru lidin .dccc. uetra ok .lxx. ok .vii. aar. Lamech gat Noa þa er hann hafði .c. uetra .lxxx. uetra ok .ii. aar. enn lidit uar fra upphafi heims .m. uetra .l. ok .vi. aar. Fyrr sagdr Matusalem fðdurfaðir Noe andadiz aa þi sama aari sem flodit uard. eptir þi sem hinn heilagi Jeronimus prestr segir. þo at nockurir uisir menn hafi þar um adra frasðgn haft. sua gamall at hann hafði .cm.[1] aara .lx. ok .ix. aar. Noe uar hinn tiundi at langfeðga tali fra Adám. bádum þeim til tauldum. aa huers dðgum er hinn fyrsti heimsalldr lyktadiz uidr floðit um .x. nefndar kynkuislir. hafandi i ser .mm. (aara) eptir frasðgn hins heilaga Jeronimi ok enn fleiri annarra uisaztu manna. Ysidorus telr .mm. ok .cc. enn speculum historiale segir .mdl. ok .vi. aar.

Her segir af niu uikna fðstu merking.

17. Niu uikna fasta er skipad i heilagri kirkiu einkannliga sakir þriggia skynsemda. sua sem birtiz i bok meistara Jons af Belach af embøtti heilagrar kirkiu. Hin fyrsta er sakir uarrar lausnar ok aptrkaups edr umskiptingar uppstigningardags uárs herra Jesu Kristi. aa huerium er uár náttura stigandi upp til himna uar upphafit yfir ðll engla fylki. þiat heilagir fedr skipadu sua i ðnduerdri kristninni. at hinn fimti dagr i huerri uiku skylldi sua hatidligr halldinn uera sem hinn fyrsti dagr i huerium .vii. náttum. þat er sunnudagr. Ok aa

[1]) *rettet for .cc.*

þann tima uard aa huern þorsdagh sæmiligh processio lærdra manna. at merkia okpresentera þa processionem lærisueina uars herra Jesu Kristi. sem þeir gðrdu aa fyrr nefndan dagh til fiallzins Olíueti ok aptr þadan i Hierusalem eptir sealfs hans uppstigning. ok eptir skipan Melchiadis paua uar aa þann dag enga fðstu skyllt at fasta. þiat hann uar þa iafnheilagr sem sunnudagr. Enn fyrir þann skylld at heilagra manna hátidir komu sidan til. ok þat þotti mikil þuingan at hallda sua margar haatidir. þa gafz upp iafnlengd þessa dags hatidarhalldz. enn fyrr nefnd processio uar færd upp aa sunnudag. Nu i aptrkaup þeirra daga uiku helgir fedr til bindandi ok þarnanar niu uikna fðstu. Aunnur skynsemi er sakir merkingar edr endrfórnar. huerri er heilðg kirkia tiar ok presenterar .vii. tigi herleidingar aara Jsraels folks i Babilonia. sem sidarr man sagt uerda. Hin þridia skynsemi er sakir merkingar timans ok hans tida skipanar. þiat fyrir þenna tima merkiz uilluglapstigr utlegd ok þrðnguing edr endrmøding allz mannkynsins fra Adám allt til ueralldarinnar endalyktar. er hlautz af hans tilskylldan ok Eue. sua sem bæði þau gengu brott af guds bodorðum. sem fyrr uar saght. þessi utlegd skyriz senniliga ok fullgðriz fyrir umlidning edr aptruellting .vii. daga ok inni byrgiz undir .vii. þusundrudum aara ueralldarinnar. Enn fra upphafi ueralldarinnar allt til uppstigningar uárs herra Jesu Kristi. telium uær .v(i). þusundrud ára. enn fra þeim tima huat er fylgir allt til enda ueralldarinnar fyrir utan hit .vii[da]. þusundrad. þa megum uær eigi uita timans lengd at tðlu. þiat einum saman uárum herra er kunnigh þessi grein ok timanna skipan allt til domsdags. hueria er guð fadir eptir ordum sins sæta sonar setti i sealfs hans ualldi. Jesus Kristus lifandi guds sun frealsadi oss aa hinum .vi[ta]. heimsalldri fyrir heilaga skirn af þessarri utlegð at aptr golldnum meinleysiss stola. þat er at skilia uaru flecklausu ok huitu skirnarklædi. fyrir huert er uær skulum uænta uarum saalum hialpar ok huilldar ok eylifrar ðmbunar eptir uart andlát. Enn at lyktadum ueralldarinnar tima ok uárrar utlegdar man uárr herra pryda oss ok søma medr huarumtueggia stolanum. fullkomliga ueitandi oss uart frelsi ok eylifan fagnad ðndum ok likðmum eptir domsdag. Niu uikna fasta endrfórnar ok tér herleidingartima Jsraels folks i Babilonem. sem fyrr uar sagt. Nabugodonosor herleiddi Gyðinga lyð fyrir þeirra syndagialld brot or Jorsalaborg i Babiloniam. þrælkadi hann þar ok angradi medr hðrdum ok herfilighum uerkum aa lxx aarum. Sua langan tima sem þeir uaru þar logdu þeir nidr ok letu alldrigi heyra sin organa hðrpur edr ðnnur sðngtól. moti þi sem þeir uaru uanir at gðra heima i Jerusalem. sua segiandi. Huersu munum uær syngia guð drottins lofsðng i ut-

legd ok annarra manna landi. helldr klædduz þeir sorgsamligum uesaldar klædum. Enn at lidnum .lx. uetra sigradi Cyrus konungr. er ôdru nafni het Kristus. ok undir sik uann konung af Babilonia. ok gaf nefndu folki Jsrael gott orlof ok frelsi til heimferdar. For þa mikill partr af Judum heim i sitt eigit erfdaland eptir þa .lx. aara meðr þeim mikils hattar kennimanni sem Jesus het. endrbøttu þa ok uppsmidadu i annan tima i Jorsalaborg templum domini. enn nockurr partr af þeim uar eptir i fyrr sagðri herleidingu þar til er .lxx. aara uaru lidin. huerium fylldum ok frammkomnum foru þeir allir heim aptr medr fridi ok farsælld. sumir sua sem Darius ok Assuerus lifdu. adrir þann tima sem Esdras uar formadr. ok enn nockurir sua sem i þann tima er þeirra formadr uar Neemias. ok hôfdu sua tuifalldan fagnad. Til andaligs skilnings at tala þa hefir Nabugodonosor at merkia fiandann. Babilon heim þenna edr heluiti. Jorsalaborg paradisum. Jsraels folk mannkynit. Nabugodonosor herleiddi Jsraels folk or Hierusalem i Babilon. enn fiandinn rak mannkynit brott or paradiso i þessa ueslu uerolld edr heluiti. Nabugodonosor þiadi hann þar ok þrælkadi um .lxx. aara. þiat þetta ueralldar lif lidr ok aptr kemr um .vii. daga. ella fyrir þann skylld at þat lyktaz um .vii. þushundrad aara sem fyrr uar sagt. Jsraels folk gaf þa upp gledisôngua ok sin sôngtol. ok mannkynit þagði af gledisôngum til guds. Sa lydr klæddiz sorgsamligum klædum. enn mannkynit klæddi sik meðr bôluanar hulningu ok klædnadi. eptir þi sem psalmista segir. Verdi hann þaleidiss sem sealfs hans klæði. Fyrr sagðr Jsraels lyðr frealsadiz ok aptr huarf eptir .lx. aara til sins eigins fostrlandz undir ualldi Jesu kennimanz. Mannkynit frealsadiz ok aa hinum .vi^ta. heimsalldri fyrir Jesum Kristum sannan kennimann. Nockurir af Judum fengu sitt frelsi ok heimferdar orlof undir ualldi ok formanzskap Esdre. enn sumir undir ualldi Neemie. Esdre ma uel segiaz fulltingiari eðr hialpari upp i norrænu. enn Néémias huggari. þiat allir godir menn ok retttruandi munu aptr huerfa til sinnar fôðurleifðar. þat er til himinrikis. fyrir Jesum Kristum sinn hialpara ok fulltingiara ok fyrir helgan anda sinn sannan huggara. ok munu þa fá ok finna tuifalldan fagnað i dy(r)kan andar ok likama. J aðra deilld endrfórnar ok teer heilog kirkia alla þessa luti fra þeim tima er niu uikna fasta hefz ok allt til laugardags i páska uiku. ok fyrir þann skylld at Jsraels folk ok eigi sidr allt mannkynit hafdi uolltit ok fallit i fullkomna uesolld ok eymd. sem nu var fra sagt. þa byriar messu upphaf nu aa sunnudaghinn ok hennar embætti meðr þessum ordum sem her fylgia. Circumdederunt me gemitus mortis et cetera. þessi orð eru sua at skilia til norrænu. Daudans stynir eðr sutir kringdu um mik hueruetna. ok hel-

uitis harmar edr sorgir kringdu um mik. ok i minni þrðnguing ok angist het ek upp aa gud drottin. ok af sinu heilagu musteri heyrði hann aakall mitt. J þessum ordum synir ok iatar heilðg kirkia sik hðrmuliga ok margfalldliga ðngda uera i allzkyns þrautum. þeim sem hon þolir ok kennir sik mikilliga saman krepta sakir uesalligra synda uárra. Ok fyrir þi at hon angraz nu sakir margfalldligrar pinu með mðrgum erfidum þeim sem aa hana leggiaz. sua sem er hungr ok þorsti. frost ok ofrhiti. møding ok margskyns siukleiki. ok þar með sealfr daudinn fyrir uánda ok saara sina samuitzku. hiartans beiskleiki. myrkr ok daalig deyning. huilikir er heluitis harmar ok saarleikar eru. Enn til þess at þessi harmsamligr stynr ok syting geti eigi edr gðri medr oss hrygd ok gudleti. huer er manninum gorir auruilnan ok andaligan dauda. þa leggr hon til heilsamligha huggan i uersinu sua segiandi. Diligam te domine uirtus mea. huat er sua er at skilia til norrænu. Heyr þu drottinn uerandi minn kraptr. þik man ek elska. gud drottinn er minn styrkr ok studningh ok mitt ráaskinn[1] ok frealsari. Nu fyrir þi at uéér endrminnumz at tilkomandi niu uikna fðstu upp a uara uesolld. i hueria er uær fellum fyrir syndagialld uarra fyrstu fedgina. sem fyrr uar sagt. þa lesum uær bokina Genesim. i huerri er segiz af þeirra brottrekstri af paradiso ok odrum þeim lutum er þar fylgia. af hueriu er uær syngium þetta responsorium. Jn sudore uultus tui uesceris pane tuo. Medr sueita sealfs þins aaseonu mantu fædaz uidr sealfs þins braud edr fæðzlu. Ok til enn meiri uesalldar merkianda ok munanda. þa lesum uær fyrr ok syngium af manzins tign ok uirding. þat fyrst at hann uar eptir likingh ok likneskiu sealfs guds gðrr ok skapadr. þar með at hann uar skipaðr i paradiso. þat hit þridia at konan uar skaupud hans samsiði honum til hugganar ok eptirlætis. þat hit fiorda at hann skylldi eigi hafua daait edr nockura pinu hafa þolat. utan þat hefdi af hans glæp ok syndagialldi til komit. þat er ok mikilligha merkianda. at fyrr sðgd ord. Circumdederunt me gemitus mortis. eru ord ok aakall ðnduerdrar kristninnar sytandi ok gratandi eptir guds frumuatt Abel. huers blod er af þeirri sðmu iordu kalladi til guds. sem sik rymdi til þess. at hon drack þat sama blod. sem ut uar hellt með hendi sealfs hans brødr Kayns. Nu sua (sem) Jsraels lydr lagði nið sin sðngtol i Babilone ok þagdi af sinum gledisðngum. a þessum timum þegir ok heilðg kirkia aa sðmu leid af sinum festiflighum gleðisðngum. sem er Alleluia. Gloria in excelsis deo ok Te deum laudamus. Ok af þi at þat

[1]) *saal. ogs.* 225; *en Haand fra 17de Aarh. har i* A *overstreget dette Ord og i Margen tilskrevet* hressing.

sama folk misti þa sins sømdarklædis. sua berr nu ok eigi heilög kirkia sinn dyra ok hátidliga skruda. sua sem dalmatikur ok subtila ok onnur þess hattar klædi. sem synaz megu gledibunadr edr skemtanarskrudi. helldr berr hon suartan ok syrgiligan bunad. J fædzlutekiu endrfornum uer ok þeirra hrygd fastandi. huadan af er hinn heilaghi Zacharias spamadr taladi sua til þeirra i .vii[da]. capitulo sinnar bøkr. Faustudut þer nockut þa föstu fyrir mina skylld. sem þer fostudut um þessa .lxx. aara. Ok fyrir þessa skynsemi fasta Girkir þessa næstu uiku ok margir adrir godir menn. Sa lydr feck af Cyro. er odru nafni het Kristus. aa hinu sextöganda aari frealsi af fyrr sögdum þrældomi ok hægt heimferðar leyfi til sinnar födurleifdar. sua uarum uær ok aa setta heimsalldri leystir ok frealsaðir af fiandans aanaud ok þrældom fyrir Jesum Kristum. gafz oss þa ok aptr galltz meinleysis stole fyrir skirnarinnar lausn ok fyrirgefningh. Syngium uer fyrir þann skylld eitt alleluia i messunni aa laugardaginn fyrir paschir. sua fagnandi nu þegar af uán eylifrar dyrdar ok endrbøtingar uarrar fodurleifðar. þat er himinrikiss dyrdar ok eylifrar ömbunar. Ok sua sem nöckurr partr af Jsraels folki for þegar medr hertoga Zorobabel heim i sitt födurland. ok margir uaru þa enn eptir i hertekninginni. sua reis ok mikill andaðra manna partr. þeirra sem rettlatir hofdu uerit. upp af dauda medr uarum lausnara Jesu Kristo. ok margir uaru eptir i bidlundar uán ok huggan. Ok sua sem þeir er heim foru til Hierusalem erfidadu mikit i sinum bunadi i samnan byrda sinna fearhluta ok þar medr mikilli leidarlengd. sua erum uær ok frealsadir. ef uær erfidum meðr frammkuæmd i fyllingu guds bodorda. Ok fyrir þann skylld syngium uær þegar eptir alleluia tractum Laudate. er starf ok erfidi merkir. huerr er þo er einkannligha sagdr ok sunginn af uars herra lofi. samfagnandi þa meðr af upprisu uárs herra Jesu Kristi. Fyrr sagdir menn medr gledi aptr huerfandi erfidadu mikit i ueginum. Vær syngium ok i páskauikunni graduale medr alleluia. merkianda starf ok erfidi fyrir graduale enn fagnad ok gledi fyrir alleluia. At sidarstu komu þeir heim allir i sitt eigit fostrland at fylldum ok frammkomnum .lxx[m]. aara. ok fengu þar þa sinn fagnad ok gledi. Vær syngium ok .ii. alleluia laugardag i paskauiku. aa huerium er saa timi lyktaz fullkomligha. sem nu byriaz ok septuagesima heitir. merkiandi þat medr tuifölldu alleluia. at uár herleiding man leysaz at lyktaðum ok umlidnum uarum utlegdartima. ok godra manna stole man þa tuifalldaz. þat er eylif dyrkan bædi til andar ok likama. A þessum timum þegiaz ok nidr leggiaz gledisönguar. sem fyrr uar sagt. af huerium er hinn heilagi Jeremias segir sua i .vii[da]. capitulo sinnar bøkr. Huilaz man

ek láta ok af letta gledisǫngua ok fagnadar ok þar medr bædi bruð-guma rodd ok brudar. Leo paui segir sua. at fyrir þann skylld leggium uær niðr i niu uikna fostu engilliga lofsǫngua sua sem alleluia ok gloria in excelsis deo. at uær brott reknir ok af reiddir samkundu engilligrar skemtanar ok gledi fyrir glæp ok synd hins fyrsta manz sitium i Babilon. þat er i hneyking ok hneisu þessa heims yfir hennar eymd ok ymissleik. sytum þar ok grátum þar til er uær minnumz þeirrar Syon i huerri er allr lofsǫngr byr(iar) ok samir sealfum guði. Leggium uær ok niðr aa .ix. uikum i heilagri kirkiu Te deum laudamus. fra þi er niu uikna fasta hefz ok lesit er af þi er hinn fyrsti madr fell ok til hins fyrsta paschadags. af huerium er Jesus Kristus af dauda upprísandi sneri uarri hrygð i gudligha gleði. ok gallt oss aptr ok endrnyiadi alleluia. Septuagesima byriar medr sorg ok sut. en lyktaz meðr gledi ok gudligum fagnadi. þat er ok merkianda. (uer) reppeterum ok endrnyium alleluia opt ok iðuliga aa næsta laugardag fyrir .ix. uikna fostu i kirkiunnar embætti. fyrir þann skylld at uær elskum þat ok hirðum i hiartans herbergi. upp aa þann hátt sem uer fǫdmum ok haalsspennum giarnsamliga ok kyssum uárn uin. þann er sik byr i brott ok byriar sina ferð um langan ueg. Meðr annarri skilning margfalldaz alleluia fyrir þann skylld aa fyrrsagdan laugardags aptan. er forðum kalladiz ok uar huilldardagr. at uær tyndum ok mistum uárs fagnaðar i falli þess fyrsta manz. sem i mikla huilld ok sælu uar settr. huer er aundunum endrbǫtiz eptir andlaatit i eylifri huilld til hinnar efztu upprisu. enn tuifalldaz sidan bædi aundum ok likǫmum medr eylifri dyrð. Drottinsdaga embætti fra .ix. uikna fǫstu til paska. einkannliga messu upphǫf. breytaz eðr skiptaz[1] ual uidrkuęmiliga fyrir þaa sǫk. at uær tǫkum eðr skilium allan tima þessa lidanda lifs fyrir .ix. uikna fǫstu. fyrir huat er skipan ok stettir uars lifnadar edr huerrar[2] kristinnar saalu megu uel noteraz. sem hon hefir þo nockut misgert. Fyrir hit fyrsta officium Circumdederunt megum uær skynsamligha skilia einn huern iátanda sinar syndir. þar sem hann segir sua. Daudans stynir edr sutir kringdu um mik hueruetna. heluitis harmar edr saarleikar kringdu um mik. ok i minni þrǫnguingh ok angist kallada ek aa gud drottin minn.

[1]) *rett. for* skiptiz [2]) *rett. for* þeirrar

Her hefz upp annarr partr þessarrar gørdar eptir forsøgn uirðulighs herra Hakonar Noreghs konungs hins koronaða. byriar hann i fyrstu af Noe ok arkarinnar smid. eptir þi sem odrum sunnudegi i niu uikna føstu ok þeirri uikunni til heyrir. Scolastica historia. capitulum.

18. Sva sem Moyses byreaði sina frasøgn af flodinu. spurdi hann aðr fyrir hueria sauk flodit uard sua segiandi. þann tima sem mannfolkit tok at fiølgaz i uerolldinni. þa sa synir guds dætr mannanna. at þær uaru miok uęnar. þat er sua at skilia. at sidferdugir menn synir Seth saa girndar[1] augum til dætra Kayns ok þeirra afkuæmiss. løgduz medr þeim ok toku þær ser til eiginkuinna.[2] af huerri sambud er þeim fædduz risar. þat er eigi aakuedit aa huerium tima er þetta uard. huart þat uard aa døgum Noe edr fyrr. eigi ok huart þat uard miklu fyrir hans daga edr litlu. Fødduz ok adrir risar eptir flodit i þeirri borg sem Ebron heitir. huerir er sidan staðfestuz i þeirri borg aa Egiptalandi sem Tham heitir. ok þar af uaru þeir kalladir Tythanes. af huerra ætt er Enath fæddiz. ok bygdu hans synir i fyrr sagdri Ebron. af huerium er Golias medr fleirum oðrum uar kominn.

Genesis. Noe gat Sém Chám ok Japheth. þa er hann uar .d. uetra at alldri. Josephus segir at synir Seth ok hans ættmenn uaru godir alt til hinnar seaundu kynkuislar ok knerunnz. Siþan snøruz þeir til illgerda. fyrirlatandi þær hatidligar dyrkanir sem þeirra feðr høfdu framit ok fyrir þeim halldit. huar fyrir er þeir reittu guds reidi i moti ser. Sua segir hinn heilagi Methodius pinslaruattr. huerium er gud birti fyrir sinn helgan anda af heimsins upphafi ok endalykt þann tima sem hann sat[3] i myrkuastofu halldinn. at Seth skildi sina kynsmenn ok afspring[4] brott fra kynsmonnum Kayns farandi aptr til sins fostrlandz ok faudurleifdar. þiat fadir hans Adam baud þat fastliga sua sem hann lifdi. at þeirra ættir skylldu meðr øngu moti saman blandaz sin i milli. ok byggdi Seth þa i fialli nockuru þi sem nalægaz uar paradiso. enn Kayn bygdi i þeim sama stad sem hann hafði drepit brodur sinn Abel. þa geck illzka mannanna sua miok af ser. at gud baud Noa. at hann skylldi fyrir þi aurk smida hundradi uetra fyrir floðit. ok gaf þenna tima folkinu til idranar. A þessu hundradi uetra predicadi Noe fyrir folkinu. medan hann let aurkina smida. ok leitadi at snua þeim til hialpsamligrar iðranar. þiat hann einn uar þa fullkominn i rettlæti ok gętzku. ok sagdi þeim fyrir þa guds reidi ok pinu. sem fyrir hondum uar ok þeir mattu þa fordaz. ef þeir uilldi snuaz til

[1]) *her beg. atter* B [2]) eiginkuenna, B [3]) var, B [4]) afspringi, B

guds medr sannri idran. þiat miok sua allt mannkynit hafdi þa lengi rangan ueg gengit. J fyrstu hðfðu synir Kayns herfiliga spillt ser i margfalldligu saurlifi meðr husfrum brædra sinna miok afleitliga. ok konurnar gðrduz sua gintar ok galnar. at þær toku karlmennina ok lðgdu undir sik til saurlifiss medr liotligri orskemd.

Genesis. Ok af þi at gud saa. at hardla mikil ok hadulígh uar illzka mannanna i uerolldinni. ok ðll þeirra hiartaligh aastundan uar alla[1] tima til illra luta. þa reiddiz gud þeirra syndum ok sektum. ok angradi hann þat er hann hafdi manninn skapad aa iorðina. eigi sua at hann hefdi þar af nockura angist. helldr eptir mannanna dømum ok uidrliking til frasagnar. ok sagdi sua medr sealfum ser .xx. uetrum fyrr enn aurkin uar smidat. Eigi man minn andi[2] æfinliga medr manninum uera. þiat hann uill at eins eptir likaminum frammfara ok lifa. ok fyrir þi skulu hans lifdagar uerda .c. tirætt ok .xx. aar. *scolastica historia.* Eigi eru þessi guðs ord mest af lifnaðar lengd manzins[3] eptir flodit skiliandi. þiat margir menn urðu miklu ellri allt framm um Abrahams[4] æfi. ok sealfr hann hafdi .c. aara tirætt .lxx. ok .v. aar adr hann andaðiz. helldr taladi gud .xx. aarum ok .c. tirædu [fyrir flodit.[5] sem hann segdi sua. Eigi man ek hann æfinliga pina sua sem pukann. þiat hann er breyskr. helldr skal ek honum eptir þi hegna sem hann hefir til skylldat. ok skal ek ueita honum idranar tima til þess. ef hann uill idraz af sinum syndum. ok ueita honum .c. tirætt ok .xx. aar til iðranarinnar. *genesis.* Ok fyrir þann skylld at gud uilldi bera uarygd fyrir eptirkomanda tima af angrsamligri manzins tilskylldan. þa sagdi hann[6] sua. Ek skal á aullu iarðriki eyða manninum utan[7] ok þar meðr aullum lifandiss kuikendum. sua fliugandum himinsins fuglum sem hinum lægztum skridkuikendum. skal ek þaleidiss eyda þessarri minni gðrð. sem sa madr er hann idraz sinnar gðrdar ok fyrir þi eydir hann hana ok onytir.

Fyrr nefndr Noe fann ok feck miskunn af sealfum gudi. uar hann rettlátr ok algðrr madr eptir sinum kynkuislum. *speculum historiale.* þiat hann uar eigi þaleidiss algðrr sem madrinn sua sem hann er i sinu fðdurlandi. þat er i himinriki. helldr eptir sinni kynferd sem kiðtligum manni er mattulight. *genesis.* Gekk hann ok frammfor gudligan ueg. ok gat þessa .iii. syni Sém Chám ok Japheth fyrir flodit. sem fyrr uar sagt. Nu af þi at aull uerolldin uar spellat i guds augliti ok fylldiz upp af illzku ok ranglæti. ok hann saa at huerr [sem einn[8] ok

[1]) allan, B [2]) lifsandi, B [3]) mannkynsins, B [4]) Adams (!) B [5]) [fyrr enn flodit varð, B [6]) enn *tilf.* B [7]) *mgl.* B [8]) [einn, B

annarr ueralldar madr hafdi spellat sinn ueg ok framferd. þa taladi hann sua til Noe. Allr lifandis likami man lyktaz ok fyriruerdaz i minu augliti. þiat aull iordin er full af mannanna illzku ok ranglæti. ok fyrir þann skylld skal ek ollum þeim tapa ok tyna meðr iarðarinnar frykt ok freoleik.[1] Fylldiz þat ok framm kom. þiat sua segiz ok truiz fylliliga.[2] at allr iarðarinnar freoleiki uar miklu minni[3] enn aðr. Ok þaþan af kom saa uani. at menn áátu kiðt eptir flodit. þar sem þeir fædduz adr medr iardarinnar aauexti. *genesis.*[4] Gðr þer eina aurk af telgdum uidum[5] ok pulizadum treám. sagði gud til Noe. skalltu ok uista greinir ok golf i henni hafa. medr bik ok tiðru skalltu hana bræda bædi utan ok innan. ok þaleidiss skalltu hana gðra sem nu segir ek þer fyrir. Hennar lengd skal uera .ccc. alna. enn breidleikinn .l. alna. ok hennar hæd skal uera .xxx. alna til efzta[6] þaksins. [Einn glugg skalltu a ofanverðri orkinni giǫra. ok laat hana þar eigi uiðari verða enn einnar aalnar. enn neðarlegha a hennar hlið eðr siðu skulu hennar dyrr vera. skalltu hana meðr golfum greina ok aa þann haatt sem meðr lopthusum.[7] Enn sidan er þat er algðrt. man ek láta uðtn flæda yfir alla uerolldina. til þess at ek [drep ok deydi[8] huern þann likam. sem undir himninum er ok lifs andi er medr ok utan arkarinnar er. þiat allir þeir skulu fyrirfaraz ok eydaz aa iardrikinu. Enn meðr þer man ek mitt sááttmaal gðra. ok skalltu ganga i ðrkina ok synir þinir. husfru þin ok þar medr husfrur sona þinna. Medr þessum .viii. monnum uardueitiz saad ok freo allz mannkynsins ok eptirkomanda afkuæmiss. Nefndi gud ok ser huart karlmenn ok konur til inngðngu i aurkina. sem hann segði sua. A þessum pinadar ok kualar tima byriar ydr at bindaz af[9] sambud ok fadmlðgum. Af ollum likamligum ueralldar kuikendum skalltu Noe taka tuinn[10] karlkyns ok kuenkyns ok leida inn i ðrkina. at þau lifi þar medr þer. af fuglum eigi sidr i sinu kyni. af aullum ferfættum kuikendum medr sitt kyn. ok þar medr af aullum iardarinnar skridkuikendum meðr sinu eigin kyni. Af aullum þessum skulu æ [tuinne ok tuinne[11] ganga inn medr þer. at þau megi lif sitt hafa. *scolastica historia.* Af hinum minztum kuikendum. þeim sem eigi getaz af nockurri sambud. segir hinn heilagi Augustinus. at eigi uar naudsyn at[12] þau uæri i ðrkinni. sua sem þau er fædaz af iardar dupti edr molldu. af uðkum edr uætum. af skadsemd edr nðckurs kyns spellan. eptir þi sem fyrr uar sagt. Ma þat ok synaz af ordum sealfrar Genesis. at þau ein kuikendi uaru i ðrkina leidd edr latin. sem af

1) *Scolastica hystoria. tilf.* B 2) fullulegha, B 3) eptir floðit *tilf.* B 4) *tilf.* B 5) uiði, B 6) hins hęsta, B 7) [*tilf.* B 8) [deyði ok drepi, B 9) likamlegre *tilf.* B 10) tuenne, B 11) [tuenne ok tuenne, B 12) at at, B

sambud getaz ok fødaz. sua sem þar segir meðr sialfs sins eigin kyni. *genesis.* Af ollum þeim føðzlum sem ætar eru skalltu ok taka ok bera inn i ǫrkina meðr þer. at þær se[1] sua þer sem þeim til føðzlu ok uidrlifis. Noe gerdi alla luti sem gud baud honum.

Speculum hystoriale. Orkin uar sua smidat. at hon uar tuihusat ok þrihusad. hon uar ok ferhyrnd. ok þi miori at rumi er ofarr uar i henni. ok þar dyrrin aa sem þat møttiz er hon uar tuihusat ok þrihusad. Hon hafdi .v. hus[2] i ser um framm austrrumit.[3] þiat Augustinus segir sua. at yfir þi golfi sem yfir stod austrruminu uar hon tuihusat. stod uid[4] sina sidu arkarinnar huart husit. uar i oðru kuikenda føda. enn i annat samnadiz saurr þeirra. Enn yfir þessum uaru onnur hus þrigreind. ok uar skipat i einu husinu olm kuikendi ok i ǫdru mannhæg kuikendi. Enn i þi husinu sem þar stod i milli uaru bædi menn ok fuglar. Nockurir menn setia oll þessi hus i einni saman hæd arkarinnar. enn Josephus segir .iiii. husin uerit hafa ok telr þa ecki þar medr austrrumit. *scolastica hystoria.* Hon uar ok .ccc. alna lǫng .l. alna breið ok .xxx. aalna diup. sem sagt uar. upp aa þann háátt ok mynd sem manzins likamr er uordinn ok uaxinn. eptir þi sem skrifat er. at hans hæð er .vi. lutum lengri enn breidd hans. enn .x. lutum lengri enn þyckleiki manzins er. huat er margir uilia skilia at eins talat uera af likama lausnara uárs Jesu Kristi.

Her segir fra þi er Noe geck medr sinu hyski ok aakuednum kuikendum i ǫrkina ok huersu aull ǫnnur iardnesk kuikendi fyrirforuz i flodinu. Genesis. capitulum.

19. Eptir þat er orkin uar algǫr. taladi gud sua til Noe. Gack inn þu i ǫrkina ok hyski þitt medr þer. fyrir þi at þik einn fann ek rettlatan af þessarri kynkuisl i minu augliti. Af ǫllum reinum kuikendum ok himinsins fuglum skallt þu æ taka [.vii. ok .vii. kar(l)kyns ok kuenkys.[5] enn af hinum uhreinum medr sama hætti tuinni ok tuinne. at[6] þeirra freo ok afkuęmi megi hialpaz ok halldaz her i uerolldinni. þiat eptir næstu .vii. daga man ek regna láta .xl. daga ok .xl. nátta yfir alla iordina. Skal ek sua eyda allri lifandiss skepnu.[7] er ek gorda ok til er aa iardriki. Noe gǫrdi alla hluti[8] sem gud baud honum. Geck hann þa fyrir flædarinnār skylld. ok synir hans husfru hans ok sunakonur hans meðr honum. inn i ǫrkina medr ollum iardarinnar kuikend-

[1]) *tilf.* B [2]) rum, B [3]) austrumit *her og siden* B [4]) um, B [5]) [.vii. karlkyns ok .vii. kuenkyns, B [6]) *saal.* B; ok, A [7]) þeirri *tilf.* B [8]) eptir þi *tilf.* B

um fyrr sǫgdum. huer er meðr guðs bodi ok bendingu ok þar meðr af englanna[1] þeonostu uaru inn leidd. Ok sem næstu .vii. dagar uaru lidnir. toku uǫtnin at æsaz ok yfir at fliota alla iǫrdina. Nu sem Noe uar .dc. áára. ok hann hafdi medr aullu sinu hyski gengit i ǫrkina ok sua kuikendi.[2] enn almuginn lá enn i sinu fullifi. þa let gud æðar ok uppsprettur þess mikla undirdiups. sem hann hafdi mestum lut iarðrikissins uatna til samnat sem fyrr uar sagt. opnaz ok upp lukaz aa hinum .xvii^da^. degi annars mánadar eptir ebreskra manna tǫlu. þat er i Maio manadi. Opnaduz þa ok upp lukuz þar medr allar himinsins uatnraasir ok urdu yfiruættiss regn .xl. daga ok .xl. nátta. Voxu uǫtnin þa sua miok. at þau hofu ǫrkina af iǫrdunni. ok æstuz sua ákafligha. at þau huldu alla iordina[3] ok flutu .xv.[4] alna diup yfir hin hæstu fioll i uerolldinni. *scolastica historia.* til þess at þau hreinsadi loptit af saurum ok suiuirdligum mannanna uerkum. er allt þagat hofdu nálgaz. ok allt til þess[5] stadar man elldrinn ganga upp at hinum efzta domi. til at hreinsa þa enn loptit af saurligum[6] ok syndsamligum mannkynsins uerkum. einkannliga þa er þeir fórnfærandi sinum [falsadum gudum[7] kueiktu þar til ellda aa hinum hæstum fiollum. huers fǫlskar eimr ok reykr mattu hardla langt upp leiðaz ok saurga sua loptit. þo at meðr odrum hætti mætti manna uerkin uarla sua langt hafa uppgengit. medr þi at þat fiall er Olimphus[8] heitir er sua háátt. at þat tekr allt upp or uedrinu i skǫrt lopt. eptir þi sem i skiluisum bokum finnz skrifuat ok fyrri uar sagt af ordum hins heilaga Augustini.[9] *genesis.* Ok sem Noe hafdi medr fyrr sagðri grein gengit inn i orkina. þa let gud hennar dyrr uerda byrgdar utan. ok þar medr uerda bikadar ok bræddar. Dóó þa ok fyrirforst huerr sa lifandiss likami. sem aa iardrikinu uar. bædi menn ok fuglar ferfætt kuikendi ok þar meðr aull skridkuikendi. Einn saman Noe lifði þa eptir. ok þeir .vii. menn ok ǫnnur kuikendi sem medr honum uaru i ǫrkinni. Hellduz uǫtnin medr þiliku yfiruættiss diupi ok æsingi[10] halft annat hundrad daga tirætt fra þeim fyrsta degi sem Noe hafdi gengit i orkina.

[1]) styrk ok *tilf.* B [2]) meðr ǫllu sinu kyni *tilf.* B [3]) ok hennar asynd *tilf.* B [4]) .xii., B [5]) sama *tilf.* B [6]) sauruglegum, B [7]) falsguðum, B [8]) *saal. ogs.* B [9]) a hueriu er þat sama letr sem a þurru dufti var skrifat fannz meðr ǫllu vskadt ok vblasit aari siðarr. huar er fuglar fa eigi lifat. ok eigi þeir hinir visaztu meistarar philosophi. sem upp þagat komu sakir skemtanar ok foruitni. mattu þar viðr halldaz eigi(!) nokkura stund. utan þeir hefði haft meðr ser siofa(r) suoppu fulla meðr vatn. hveria er þeir hǫfðu viðr sinar nasar. at þeir dregi þaðan af at sér þykkara lopt. eptir sinum vana ok matere. Eru þeir ok nǫkkurir sem fiǫllin segia þi eigi sua haa hafa verit sem nu eru þau *tilf.* B [10]) ęsingu, B

Eptir þat mintiz guð Noa medr sinni miskunnsemd ok allra þeirra kuikenda sem með honum uaru i ðrkinni. let þa blasanda uind koma yfir iðrdina upp fra þeim degi. Toku þadan af uðtnin at minkaz. vndirdiupsins ædar ok uppsprettur ok eigi sidr himinsins uatnraasir byrgduz þa ok aptr lukuz. stðduuduz þa ok afleltu þar meðr ðll regn. Toku þa uðtnin eptir .c. ok .l. fyrr sagda daga at minkaz ok fram at falla. þar til er aurkin stod grunn ok stðduadiz. aa hinum seaunda degi ok .xx^ta^. til hins .vi^da^. manadar. aa fiðllum þess landz er Armenia heitir. aa huerium er segiz at enn meghi finnaz mðrk ok ðrmul af ðrkinni. *scolastica historia.* Josephus segir. at iafnuel hafi þeir menn minz ok getit flodsins ok arkarinnar i sinum frasðgnum. sem heidinna manna sðgur samsettu ok skrifadu. huar af er Berosus er Kalldeus uar kalladr sagði sua. Nockurr partr þess skips sem uid Armeniam kom. segiz enn at eptir se uid fiallit Cordithum. ok at þar af takiz þat bik ok flytiz brott. af hueriu er menn taki hardla mikla hreinsan ok heilsubot. Saa madr sem het Manases uar kalladr Damascenus talar sua af fyrr nefndum hlutum. Upp fra Numidia er eitt fiall hátt i Armenia. er Baris heitir. aa hueriu er margir menn frealsaduz aa flædartimanum. þeir er þagat flydu eptir þi sem flytz. *de genesi.* Votnin þurru þa ok framm flutu allt til hins .x^da^. manadar. [enn á hinum fyrsta degi þers manaðar mattu[1] seaz ofanuerdar fiallahædir. Eptir .xl. daga lidna lauk Noe upp arkarinnar glugg. þann sem hann hafdi gðrt. ok sendi ut einn rafn. uiliandi af hans brottsending ok aptrkuamu uiss uerda. huart er honum uæri utganganda edr ðdrum kuikendum af ðrkinni fyrir uatna sakir edr eigi. Ok sem hann uard lauss ok lidugr. flaug hann i brott ok kom ecki sidan aptr til Noa. Lettliga segir Commestor. at uðtn hafi angrat honum. ellar hafi hann fundit þat dautt kuikendis fliotanda ræ. sem hann hafi til lyst ok sidan aa setz. þi næst sendi hann ut eina dufu. til þess at hann mætti þaþan af uita. ef hinum mesta uatnaganginum letti i uerolldinni. Ok sem hon fann þat huergi ne framm kom. at hennar fætr mætti huilld eðr nádir fáá. fyrir þann skylld at uðtnin huldu þa enn[2] uerolldina. þa huarf hon aptr til arkarinnar. tok Noe hana meðr sinni hendi ok hafdi inn til sin i aurkina. Matti þat ual uera. at hinar hæstu fiallahædir uæri eigi þegar medr ollu þurrar. þo at þær sæiz medr nockuru moti. ok fyrir þi feck hon eigi huilld aa þess haattar tiðrnum edr uatlendi helldr enn aa odru uatni. Eptir .vii.[3] daga lidna sendi Noe dufuna ut af aurkinni annan tima. kom hon þa at apni þann sama dag aptr til hans. berandi honum i sinum munni einn blomgadan

1) [*saal.* B; maattu þa, A 2) hueruitna *tilf.* B 3) *saal.* B; .v., A

kuist af þi tre sem oliua heitir. Skildi Noe af þi er hon hafdi iarðarinnar aauðxt fundit. at hinum mesta uatnaganginum yfir iordina mundi þa letta. Beid hann þo allt at eins adra .vii.[1] daga. sendi hann þa enn dufuna ut af orkinni. kom hon þa ecki sidañ aptr til hans.

Her segir af utgðngu Noa ok hans manna af orkinni ok þat[2] er gud blezadi þeim. Genesis.

20. Nu sem Noe hafdi .dc. aara ok eitt áár umfram. aa hinum fyrsta degi ok manadi til annars aars. let hann arkarinnar þekiu opnada uerda. litadiz þa um ok sáá. at uðtnin hðfdu sua minnkaz ok þorrit. at iðrdin uar þa miok sua þurr uordin. enn þo uilldi hann bida guddrottins[3] atkuædiss um utgðnguna. A næsta manadi eptir aa hinn .vii.da. dag ok .xx. þess manadar. sem iðrdin uar fulluliga þurr uordin. taladi gud aa þessa leid til Noa. Gack ut þu af aurkinni ok husfru þin medr þer. synir þinir ok husfrur þeirra medr þeim. ok aull þau lifandis kuikendi sem medr þer eru skalltu ut leida. huart sem helldr eru þat fugla kyn edr ferfætt iardarinnar kuikendi edr skridkuikendi. þa gangit aull ut aa iordina. uaxit þar ok fiðlgiz. Baud gud nu serhuerium hiunum samfestiliga ut at ganga. i gegn þi sem þeim uar bodit i inngðngunni. sua sem hann taladi upp aa þenna háátt. Nu er sambudartimi aptr kominn. at þer freoiz[4] ok fiolgiz i uerolldinni. Geck Noe þa ut ok hans husfru. synir hans ok þeirra husfrur. aa þann sama dag eptir aarit umlidit sem hann geck inn i ðrkina. ok oll þau kuikendi sem meðr þeim hðfðu geymd uerit ok hirð. *scolastica hystoria.* þann stad sem þau Noe gengu ut af ðrkinni kalla [landzmenn i[5] Armenia egressor(i)um. sua sem utgðngu stad. enn synir Noe nefndu hann Tamnon. sua sem .viii. manna stad. af tðlu þeirra manna sem ut gengu af aurkinni.

Genesis. Eptir þat gðrdi Noe alltari eitt af .viii. steinum. eptir þi sem nockurir menn segia i minning þeirra .viii. manna sem i[6] aurkinni hialpaduz. tok hanñ þa hit .viida. huert af aullum hreinum kuikendum ok fuglum er hann hafdi medr ser haft. ok fornfærdi þau gudi. Hafdi gud fyrir þann skylld boðit. at æ skylldi .vii. ok .vii. i aurkinni geymaz. at .vi. skylldi eptir uera at aukaz ok aauaxtaz sidan er hit .viida. uar fornfært. Var þessi hans fórn gudi sua þægilig. at hann blidkadiz sua sem[7] medr miklum sætleiks ilm. talandi sua til Noa. Medr ongu moti man ek upp fra þessum tima iðrðinni baulua ne

[1]) *saal.* B; .v., A [2]) þui, B [3]) guðsdrottins boðorðz ok, B [4]) friofiz, B
[5]) [*saal.* B; landz, A [6]) *tilf.* B [7]) *mgl.*

banna fyrir mannanna skylld. þiat mannkynsins skilningaruit ok þess hiartaligh hugrenning hneigia sik ok sueigia [til illra[1] luta allt fra sinum barndomi. man ek eigi upp fra þeima tima þilikt slag ueita hueriu sem einu lifanda kuikendi sem nu gorda ek. Alla daga man iardarinnar saadtimi ok kornskurdartimi. frost ok hiti. uetr ok sumar eigi huilaz. sua at eigi geymiz[2] þeirra timar. Lettliga segir Petrus at aarsins timar uaru ecki sua fulluligha greindir fyrir flodit. þiat eigi hofdu uǫtnin til skyianna samnad uerit fyrir floðit. Blezadi gud þa Noa ok sonum hans. ok sagdi sua til þeirra. Vaxit þer ok freoiz ok fyllit uerolldina. skal ydur ogn ok otti yfir uera aullum himinsins fuglum ok iarðar[3] kuikendum. medr ollum þeim lutum sem aa iǫrdunni ræraz. *scolastica historia.* þessa luti taladi gud þeim til hugganar. at sua fááir menn skylldu eigi ottaz nockura þrǫnguing edr haaska af sua mǫrgum storum ok hrædiligum dyrum ok kuikendum. *speculum hystoriale.* Blezadi gud Noa ok sonum hans. endrnyiandi þa sǫmu blezan. sem hann hafdi fyrr gefit Adami. þiat fyrir þenna[4] uar þa mannkynit [annan tima[5] fiolganda. Enn þessi blezan stendr saman i .iii. lutum. sem bædi fyrirfarandum ordum ok eptirfarandum ma uel heyraz. fyrst i fiǫlgan afkuæmissins. ok þar næst i drottnan yfuir oðrum kuikendum sem sagt uar. ok i þridia stað i þi er gud ueitti manninum til fædzlu ok uidrlifiss. en þo uar nu meirr fiǫlgat føðzlufangit manninum enn fyrr. einkannliga fyrir þann skylld at iǫrdin uar miklu ofreouari eptir flodit enn fyrir. ok þar meðr fyrir ustyrkleik mannzins uar þat nu til lagit. at manninum uar lofat at eta kuikendanna kiǫt utan blods.

Genesis. Ok enn sagdi hann sua. Allir seofarins fiskar eru yðarri hendi undirgefnir.[6] ok sua sem fyrr meirr gaf ek monnum græn kaal ok annan iardarinnar aauoxt [til feðu. sua veiti ek yðr nu kuikenda kiǫt[5] til fædu ok uiðrlifiss. at fra teknu þui at þer skulut eigi blodugt eta kiǫt ok eigi þat nockut kuikendi sem [sealfdautt hefir ordit.[7] Eptir þat bannaði gud þeim manndrapit ok sagdi sua. Mannzins aund ok hans lifsblod man ek af manzins ok hans brodur hendi krefia ok utheimta. ok eigi at eins af honum nema ok þar medr af kuikendum. fyrir þaa sǫk at huerr sem rangliga hefir ut hellt mannzins blodi. þa hefir hann fyrirgert sinu blodi. fyrir þa skynsemd at madrinn er eptir guds likneskiu gorr. Vaxit nu ok fiolgiz. farit sua framm i uerolldinni ok fyllit hana. Ok af þi at þeir ottaduz hardla miok. huart gud mundi eigi uǫtnin æsaz láta ok flodit uerda annan

1) [giarna til allra(!), B 2) geymaz, B 3) *tilf.* B 4) skylld *tilf.* B 5) [*tilf.* B 6) gefnir i valld, B 7) [kafnat hefir eðr suidda vordit, B

tima. ok Noe bad þess dagliga. at þat skylldi eigi uerda. eptir þi sem Josephus segir. þa taladi gud enn sua til Noa ok sona hans. Se hérna. mitt sáttmaal ok skildaga man ek meðr ydr stadfesta ok medr ydru kyni eptir ydra daga. ok til huers sem eins lifandis kuikendiss. sem medr ydr eru. sua fuglum sem aullum iardarinnar kuikendum. þeim sem ut gengu af ðrkinni. Sua man ek mitt sáttmaal medr ydr stadfesta. at alldrigin hedan fra man aull likamlig skepna i flodinu deyia ok fyrirfaraz. ok ðnguan tima upp fra þuisa man iðrdin af fløðinni eydaz. Ok enn sagði gud sua til þeirra. þetta er þat sááttmaals mark sem ek man gðra ok gefa milli min ok yduar ok allz annars lifandiss anda. þess sem meðr yðr er. um æfinligar kynkuislir. at ek man minn boga i skyiunum setia ok stadfesta. ok skal hann uera saattmaals mark milli min ok iarðrikissins. ok þann tima sem ek hefir himininn skyia latit. þa man minn bogi þar synaz. man ek mins sáttmaals [með yðr[1] endrminnaz ok medr ðllum þeim lifandiss anda. sem sinn likam flytr ok hrærir. ok alldrigi upp fra þessum tima manu uðtn ok floð aullum lifandum kuikendum eyda. Ok sem fyrr sagðr minn bogi man i skyium uera.[2] man ek hann sea ok sua endrminnaz þess eylifs sattmaals. sem sett er ok stadfest milli guds ok allz likamligs lifandis kuikendiss. er til bidr aa iardriki. *scolastica hystoria.* Hefir þetta sáttmaals mark milli guds ok mannkynsins. sem uęr kallum regnboga. i séér teikn ok mark tueggia hinna mestu guds doma her i uerolldinni. annars fyrir uatnit þess sem umlidinn er. at enginn þurfi þann hedan af ottaz. þess annars sem um elldinn kemr. þa er uerolldin skal brigdaz. Ok þo at hann[3] syniz hafa .vi. litu i ser. þa hefir hann allt at eins .ii. skyrazta af þeim aullum. [þat er dðckgrænn litr[4] næst hinum yzta kompasinum.[5] til marks um þann dominn er uatnit geck yfir uerolldina. ok fyrir þann skylld er hann utarr meirr skipadr at hann er umlidinn. ok raudan er innarr meirr stendr. til marks um þann dominn sem at sidurstunni kemr um elldinn aa iardriki. Finnz ok sua i heilagra manna bokum ok frasaugnum.[6] at hann man [.xl. daga fyrir domsdagh alldregi seenn verða.[7] hvat er aungum mun sidr synir eptir loptzins natturu þurkanina [þa þegar[8] til hafa tekit.

[1]) [*tilf.* B [2]) synaz, B [3]) segiz eðr *tilf.* B [4]) [þat (er) dǫkkgrenan, B [5]) kumpasinum, B [6]) skrifat *tilf.* B [7]) [*saal.* B; aa .xl. daga fyrir domsdagh sénn uerda sénn uerda(!), A [8]) [*tilf.* B

Her segir af bǫluan Kams ok af Jonita syni Noa [ok huersu Noe skipti heiminum meðr sunum sinum ok hversu hans ættir hafa dreifz yfir iorðina.[1] speculum hystoriale. capitulum.

21. Sém einn af fyrr sogdum sunum Noe. af huerium er allt mannkynit i uerolldinni freouadiz ok aukadiz. lifdi .ii. aar eptir flodit. adr hann gat at eiga son þann sem hann kalladi Aarphaxath. aa huers dǫgum er su hin uidfræga ofdryckia Noa faudur hans barst at. af huerri er þat hlautz. at sa hinn sami hans fadir blezadi honum ok hans brodur Japhet. sakir sæmiligrar skammfyllingar ok fodurligrar uegsemdar er þeir ueittu honum. en hann bǫluadi hinum þridia sinum syni Chám einkannliga i hans frumgetnum syni þeim sem Chanaan het. sakir þess haduligs spottz er Cham hafdi gort at sinum fedr. *genesis.* Noe tok þenna tima eptir flodit iǫrdina at yrkia ok hana at fáága. vingard at planta ok uin at gǫra. Ok af þi at hann uar þess hattar dryck uuanr.[2] ok hann uissi eigi uinsins megin ok styrk. uard hann auloðr. ok sem hann uar sofnaðr. hofdu klæðin farit af honum i tialldbud hans sealfs. sua at hans getnadarlimr uard berr. Ok sem Káám kom at fedr sinum sua liggianda. ok hann saa huersu hann laa. þa spottadi hann ok hlóó at honum. geck sidan ut medr skalkeid[3] ok sagði brødrum sinum. þeir toku mǫttul einn aa herdar ser ok gengu aufugir inn i herbergit. til þess at þeir sæi eigi hans leyndarlim. ok huldu hann sua meðr sama mǫttli. at þeir saa hann eigi. *scolastica hystoria.* Hedan[4] þickir þat likt. at þa hafi enn litill uani til þess uerit. at menn hafi brøkr haft. Nu sem Noe uaknaði af suefninum ok ofdryckiunni. ok hann uard uiss huat er Cham hafdi honum gert. sagdi hann sua. Bauluadr smasueinn Chanaan man þræll ok þionustumadr uera sinna brøðra. Fyrir þi taladi hann sua. at hann uissi þa fyrir af spádoms anda. at eigi mundi Cham uerda þræll edr undirmadr brødra sinna. helldr hans afspringi. ok þo eigi allt hans afspringi utan Chanááns afkuęmi. Kann þat ok mǫrgu sinni ueita. at synir ok annat eptirkomanda kyn giallda[5] þess. sem fedr ok adrir forelldrismenn hafa til skylldat. [sem forn orðzkuiðr kemr til. at griser giallda þess er gǫmul suin vallda.[1] Sem fyrr nefndr Noe segdi sua til sins sonar Cháms. Eigi skalltu meiri gledi edr yfiruęttiss[6] fagnað fáá af þinum syni Chanaan. enn ek fær af þer. Ok enn taladi hann sua. Blezadr se guddrottinn Sém. uerdi Chanaan hans þræll ok þionostumadr. Varu þetta fullkomin spádoms orð. þiat hann saa þat fyrir. at guds nafn ok

[1]) [*tilf.* B [2]) ekki vanr, B [3]) skaalkheið, B [4]) af *tilf.* B [5]) gialldi, B
[6]) *mgl.* B

hans dyrkan mundi medr sunum Sém æfinliga uera ok stadfestaz. Ok enn taladi Noe. Mikli gud ok uaxa lati Japheth. hafi hann sina bygd i tialldbudum ok herbergium Sém. verði Canaan ok hans þeonostumadr.

Speculum hystoriale. Ættleggir af .iii. sunum Noa eru taldir .ii. ok .lxx. þiat .xv. varu af Japhet .xxx. af Cham. en .xxvii. af Sém. Sua segiz at Noe sealfr hafi sua skipt heiminum medr sunum sinum. at Sém ok hans afkuęmi fengi Asiam ser til bygdar. enn Cham ok hans kynsmenn Affricam. enn Europam Japhet ok hans kynsmenn.[1] Kom þat þo einkannliga mest framm eptir tungnaskiptit i Babilone. sem sidarr man heyraz. Ysidorus hefir sua skrifat i .xiiii^du^. bok Ethimologiarum. at heimrinn se skiptr i .iii. parta. ok þo eigi iafnstorir.[2] þiat Asia gengr af [sudrhaalfu heimsins um austr[3] ok allt til nordrættar. enn Europa fra nordri ok i uestr. enn þaþan af er Affrica allt til sudrættar. Ok hefir sua einsaman Asia helming heimsbygdarinnar. enn annan helming Europa ok Affrica. Eru þær af þi skiptar i .ii. luti. at hinn mikli miðiarðarsior gengr inn i milli þeirra or uthafinu.

Scolastica historia. Einn hardla frodr madr er Philo het segir sua i þeirri bok sem hann gordi yfir Genesim. at af .iii. fyrir nefndum sonum Noa uaru komnir at honum lifanda .xxiiii[4]. þusundrat karlmanna. ok enn .c. umframm at utǫldum konum ok bǫrnum. þetta folk hafdi þa yfir ser .iii. hertoga. Hinn fyrsti af þeim uar Nemroth sunarsun Chams. þiat Chus hans fadir uar [þa andadr[5] sun Chams. þessi Nemroth rikti yfir sinum ættmonnum. lærdr þar til af einum uisum manni syni Noa. huers er Moyses getr ecki i Genesi. af huerium er sua segir Methodius einn uiss meistari. at Noe gat sun eptir flodit i ellidomi sinum ser likan. huern er hann nefndi Jonitum. Ok sem hann hafdi .ccc. aara eptir flodit umlidit. gaf hann þessum syni sinum storar giafir ok ueitzlur. veitti hann honum þat land er Ethan heitir. for Jonitus þagat ok bygdi þar. Hann audladiz þa giof af gudi. at hann uar spekingr mikill at uiti ok uisdom ok forspáár um marga luti. ok fann Astronomiam. þa sem uær kaullum stiornuiþrott.[6] Ok af þi at hann uar hardla frægr af sinni uitru ok uisdomi. þa kom fyrr nefndr Nemroth risi sunarsun Chams til hans. at nema af[7] honum uitzku ok læridom. einkannliga til radagordar. at hann mætti nǫckur[8] riki fá. þiat þessi Jonithus saa fyrir nockur þau tidindi ok æuintyr er lǫngu sidarr komu framm. ok mest af uppruna ok upphafi .iiii. hinna fræguztu

1) ęttmenn, B 2) iafnstora, B 3) [utsuðrs haalfu til austrs, B 4) fiǫgur ok .xx. B 5) [annarr, B 6) stiornubokar list, B 7) at, B 8) nokkut, B

rikia. þeirra er uerit hafa i uerolldinni. ok ofarr meirr af þeirra hallan ok niðrfalli. af huerium er hinn heilagi Daniel spaadi longu sidarr aa sinum dögum. Sagdi Jonitus sidan[1] sinum frænda ok lærisueini Nemroth. at Cháms afkuæmi ok ættmenn mundi[2] fyrstir rikia. þiat Belus hinn fyrsti konungr i Babilon uar son þessa sama Nemroths ok fadir Nini konungs. er göra lét þa hina miklu borg Niniuen. ok at þar næst mundi synir Sém ok hans kynsmenn rikia. þessi Ninus aukadi sua mikit Niniuen. at hon uar .iii. dagferda löng. ok kalladi hana sidan af sinu nafni Niniuen. þat uar fra þi sem til tok ok hellzt Serkia riki. meðr huerium er hinn frægi Cyrus[3] konungr ok hinn mikli Xerxes. Nabugodonosor. Assuerus er odru nafni het Arthaserxes ok Darius son Arsami riktu. ok margir adrir uolldugir menn ok mikils haattar konungar. ok eigi sidr um Girkia[4] riki er[5] hofzt af hinum mikla Alexandro. ok sua lengi sem þat helltz. enn sidan[6] ættmenn ok afkuęmi Japheth sem Romueria riki tok til. ok sua langan tima sem þat uannz ok uidr hellz. Nu sem fyrr nefndr Nemroth for brott fra nefndum Jonitho. ok hann hafdi heyrt af honum þess hattar spaar ok forsagnir. þa fystiz hann miok at hafa[7] ualld ok drottnan yfir folkinu. yrkti þa ok unádaði kynsmenn Sém. at þeir skylldu odrum uilia[8] stiorna sem þeir uaru bornir til. þiat þeir uaru komnir af hinum ellzta ok frumgetnum syni Noa. ella at hann skylldi rikia ok fullkomna drottnan yfir þeim hafa. enn þeir uilldu þat meðr öngu moti. Fór hann siðan til fodurfedr sins Cháms ok hans kynsmanna. ok toku þeir hann séér til formannz. ok setti hann sitt riki i Babilon. [*scolastica hystoria.*[9] Hann uar einn hinn fyrsti ok hinn mesti ofbelldissmadr ok sterkr ueidimadr fyrir gudi. þat er sua mikit at segia. at hann uar ramr at afli mandrapari ok hinn mesti ágangsmadr. sakir þess at hann uilldi yfir öðrum[10] ægishialm bera. Hann neyddi menn ok kugadi til þess at dyrka elldinn. þadan af uar sa ordzkuidr þann tima kiærr manna i milli. þa er talat uar af nöckurum rommum ribballda. at hann uar sterkr madr ok illr sem Nemroth. *speculum hystoriale.* Af hans dømum[11] tok Jetthan at rikia yfir sonum Sém. enn saa madr sem Suphne[12] hét yfir ættmonnum ok afkuæmi Japheths. Noe lifði .ccc. ok .l. aara eptir flodit. andadiz hann sua sem hann hafdi .ix. hundrad uetra ok .l.

Scolastica historia. Josephus segir önguan mistrua þurfua edr hyggia þat fals uera. sem af æuinlengd ok ellidomi hinna fyrri manna finnz skrifat. þiat gud ueitti þeim fyrir sin[13] kraptauerk ok dyrdar-

1) fyrir *tilf.* B 2) mundu, B 3) *saal.* B; Tyrus, A 4) Grikkia, B 5) *saal.* B; ok, A 6) siðazt, B 7) fá, B 8) þiona eðr *tilf.* B 9) [*mgl.* B 10) valld ok *tilf.* B 11) eptirdęmum, B 12) Suphene, B 13) *saal.* B; sinn, A

samligar nytsemdir lengri lifstundir. þar sem þeir skodadu skynsamliga ok reiknaðu opt ok iduliga himintungla gang ok þa list sem astrologia heitir. hueria er þeir hefdi eigi megat i fyrstunni skiluislega[1] skilia ok gloggliga greina. utan þeir hefdi lifat um .dc. aara. þiat hin gamla aulld ferr ok fylliz um sua morg áár.

Her segir af Arphaxath ok [stǫplinum Babel ok tungnaskipti ok hinum dramblata Nemroth.[2]

22. Fyrr nefndr son Sém Arphaxath gat sér son er hét Sale. sem hann uar halffertugr at alldri. enn fra upphafi annars heimsalldrs uaru lidin .vii. aar ok .xxx. Sale gat Heber sua sem hann uar þritugr at alldri. enn af oðrum heimsalldri uaru lidin .vii. aar ok .lx.[3] Af þessarra tueggia fedga dǒgum Arphaxath ok Sale[4] bar ecki þat til. at miok hafi frægt edr i frasagnir fært uerit. Heber gat Phalech. þa er hann hafdi .iiii. uetr hins fiorda tigar. enn lidit uar fra upphafi annars alldrs heimsins .c. uetra ok eitt áár. Sua segir Josephus. at Ebrei eru kalladir af nafni Heber. þiat i hans husi at eins hellz ebresk tunga eptir tungnaskiptit. enn fyrr uar hon ecki kaullut ebresk tunga. helldr mannligh tunga einfalldliga sua sem uán[5] uar. þa er menn hǒfdu ongar fleiri tungur at tala medr. *speculum hystoriale.* Sun Heber tok nafn af tungnaskipti ok þiodanna. þiat Phalech þydiz sundrskipting. fyrir þann skylld at aa hans dǒgum skiptiz iǒrdin medr þiodunum. þiat fyrr nefndir hertogar Nemroth Jethan ok Suphene ok margir adrir risar medr þeim færdu sina bygd austan eptir Asia. þadan sem adr hǒfðu þeir uerit. eptir þat er Noe uar allr. ok komu saman aa einum [slettum uelli.[6] sem heitir Sennáár. Uard þaþan at ryma ok brott at flyia Assur einn af sonum Sém Noa sunar. þiat Nemroth rak hann medr ofriki ok uiafnadi brott af sinu erfðarlandi. þessi sami Assur einn af .v. sunum Sém fann fyrstr purpura ok smyrsl at gǒra. af huers nafni er Assiria heitir.[7]

Ok af þi at þeir ottaduz þa enn flodit ok uilldu rikia yfir odrum monnum at radi Nemroths. þa taladi huerr uid sinn naaungh. *genesis.*[8] Komum her ok gerum nǒckurt aagętisuerk. at þadan af frægimz uær fyrr enn uær deyim. edr uær skilimz ok skiptimz til ymissa landa. Gorum oss eina stora ok sterka borg edr stǒpul. huers turn edr hæd taki allt upp til himna. Toku þeir þa at reisa einn mikinn staupul af

[1]) *saal.* B; skiliga, A [2]) [*saal.* B; hans afspringi. capitulum, A [3]) *saal.* B; .xl., A [4]) *saal.* B; Phale, A [5]) vón, B [6]) [velli edr slettlendi, B [7]) þat land er sua er kallat *tilf.* B [8]) *tilf.* B

tigli ok þi limi sem likaz uar biki medr griotmol[1] gǫrt. Af þessum staupli segir Josephus. at hans uiðleiki uar sua sterklegr. at þeim er nærri uaru syndiz hans hæd ok lengd litils uerd.[2] Gud drottinn geymdi at huat er þeir gordu. sua sem hugsandi þeim þar fyrir hegnd ok pinu. ok sa þa borg ok turn sem þeir smiðaðu. ok sagdi sua til sinna heilagra engla. Ein tunga gengr medr ollu þessu folki. er þaleidis er talat sem einn samlendr lydr. Hófu þeir ok sua upp þessa sina gerd ok fyrirætlan. at þeir munu ecki sealfkrafi af henni letta.[3] þar til er þeir hafa hana medr uerkum fyllt ok frammkomit. Nidrum þa ok neisum þeirra tungur. sua at engin þeirra skili annars tal. Ok þegar i stad uard sua. at engin þeirra feck annars tal ne tungu undirstadit. þiat ef nockurr bad faa ser steina.[4] þa baru þeir til hans uatn[5] edr eitthuert annat. Braut þat ok annarr nidr sem annarr gǫrdi upp. Vurdu þeir sua af at lata uppteknu uerki. þiat .ii. ok .lxx. uurðu þa maalsgreinir ok tungnaskipti. eptir þi sem i skiluisum bokum finnz skrifat. *scolastica historia.* Petrus Commestor segir. at gud uann ǫngua nyskapada gǫrd i þessu tungnaskipti. þiat hinar[6] sǫmu raddir ok ord eru af hinu sama efni medr aullum þiodum. enn medr ymissu kyni skildi hann ok greindi ordanna myndir ok maalshaattu. Var þessi staupull kalladr Babel. þiat af hans smid ok uppgord nidraduz tungurnar ok umskiptuz. þiat Babel er sua sem neyking edr suiuirding. *genesis.* Var borgin ok af þessu ǫllu saman kallat Babilon. Dreifduz þeir sua sidan um þenna þrigreindan heim. sem fyrr uar sagt. at afkuęmi Sém bygdi at mestum luta Asiam. kynsmenn Châms Affricam. enn Japheths ættmenn Europam. Fyrir huern skylld er[7] þat ma eigi uuidrkuæmiligt synaz at segia her nǫckut af landanna skipan. eptir þi sem Ysidorus segir ok eigi sidr Speculum historiale. huer er mestz haattar ok fræguz lǫnd liggia i séér huerium haalfum heimsins. ok huat er mætaz ok faagiętaz i hueriu landinu er ok minniligaz til frasagnar.

Her segir af skipan heimsins [ok fyrst af Asia ok huer lǫnd hon hefir i seer.[8] speculum hystoriale. capitulum.

23. Asia er kallat af nafni nockurrar konu. huer er i fyrndinni hellt riki i austrhaalfu ueralldarinnar. þessi Asia liggr ok er skipat i

1) griotmiǫl, B 2) var hann sua mikill at .xiii. milur var vm hann at męla. huern uegar(!). Mikinn stað giǫrðu þeir ok utan um stǫpulinn. hann var .iiii. milna ok .lx. huern ueginn um at męla *tilf.* B 3) laata, B 4) vatn, B 5) steina, B 6) hinu, B 7) at, B 8) [*tilf.* B

þridia part ueralldar. sem fyrr uar sagt. ok hefir endimark af austri undir solarinnar uppraas. af sudri endir hana uthafit. enn fyrir uestan midiardarsior. enn af nordri endiz hon uid aa þa er Tanais heitir ok þann lǫg er þar fellr or. Asia hefir i sér stór laund ok morg riki. huerra nǫfn ok skipan ek man skiotliga greina. hefiandi fyrst af hennar haufdi ok hinum hæsta part paradiso.

Paradisus er einn aagętr stad i austrhaalfu. huers nafn snuit af girzku i latinu er hortus. þat kaullum uær grasgard. enn aa ebreska tungu kallaz þessi stadr Eden. þat þydaz[1] krásir edr sællifi at uáru maali. Enn þetta huarttueggia samtengt gǫrir krásagrasgard[2] ok sællifiss. þiat þessi stadr er allzkyns uidum ok alldintream audgadr. Hann hefir i séér[3] lifstre. þar er alldrigi frost ne ofmikill hiti. helldr er þar iafnan hin bezta tempran loptzins. J midri paradis sprettr upp uatn mikit. þat sem at nogu dǫgguir allan alldinuiðinn. enn þat[4] sama uatnfall skiptiz þadan i fiorar hǫfutaar. Tilferd þessa stadar uar manninum eptir syndina byrgd ok bannat. Segir sua heilog ritning. at hann er aullum megin uardr ok uerndadr medr elldligu suerdi. þat er sua at skilia. at elldligr hiti gengr umhuerfiss sua haatt. at hans bruni tekr nær til himins. þar eru skipadir til uerndar cherubim. þat eru guds englar. at elldzins[5] logi byrgi mennina uti ok i brott reki. enn englar guds reki brott andskotans engla. sua at huarki megi þar[6] madr ne andi [inn ganga.[7] sa sem eigi er gudi hlydinn.

Jndia[8] feck nafn af aanni Jndo. hon er endimark landzins af uestrhaalfu. þetta sama land liggr af sudrætt med[9] uthafinu allt austr til heims enda. ok allt tekr þat nordr[10] til þess haa fiallz Caucasus.[11] Jndia hefir i seer margar þiodir ok fiolda storstada. þar fædaz Cenocephali. þeir menn sem fyrir þann skylld heita sua. at þeir hafa hundz hǫfut. huerra gaud er þa synir[12] litlu sidr hunda uera enn menn. eru þeir ok eigi sidr i suma stadi taldir medr skynlausum kuikendum [enn medr monnum sem apyniur.[13] þiat þeim eru þeir utan at hǫfdunum eigi ulikir. þar fædaz ok Cipodes.[14] þeir eru sua uordnir sik. at þeir hafa eitt augat i midiu enninu. eptir þi sem segiz. þeir heita ǫdru nafni Agriophagite. fyrir þa grein at þeir eta ecki uætta nema dyra kiǫt. þar segiz ok at su þiod se sem Acroni heitir.[15] þeir menn eru sua langir at þeir eru .xii. fota hafir. þeir menn hafaz ok þar uidr i Jndialandz fiallbygdum næri sialfu uthafinu. sem eigi eru lengri enn

1) þyðez, B 2) [krasagarð, B 3) iafnuel *tilf.* B 4) *saal.* B; þiat, A 5) storr elldzens, B 6) nǫkkurr *tilf.* B 7) [inngang faa, B 8) land *tilf.* B 9) meðr, B 10) austr, B 11) er Caucasus heitir, B 12) ok sannar *tilf.* B 13) [sem apyniur en meðr monnum, B 14) iǫtnar cypodes, B 15) heita, B

einnar alnar hafir. hueria er Girkir[1] kalla Pigmeos. þess haattar kuendi [er þar nǫckut.[2] at þær geta bǫrn sua sem þær eru .v. uetra gamlar. ok uerda sealldan eðr alldrigi ellri enn .viii. uetra gamlar. þar er ey su er Probana[3] heitir. hafandi um .dccc. ok .lxx. skrefa aa lengd. enn um .dc. ok .xx. skref aa breidd. full medr mǫrgum frægilighum[4] hinum dyruztum gimsteinum. er hon hefir af þeirri aa sem um hana flytr ok fellr. Annarr hennar partr er af monnum bygdr. en annarr er driugum fullr ok alskipadr af filum ok odrum dyrum. J þessarri ey segiz at .ii. uetr ok .ii sumur séé aa einu aari. ok at saa stadr beri sit[5] blomstr upp aa huert aar .ii. sinnum. Adrar .ii. eyiar þær sem i Jndialandz uthafi liggia. kalla induerskir menn Crisen ok Argiren. ok fyrir þi sua. at i þeim er harðla mikit gull ok silfr. ok margir menn segia. at þar see sua til at sea sem aa gull ok silfr seai. huar af er þær fengu þessi nǫfn. Tilen kalla þeir hina þridia. þar þrytr alldri grænt gras edr lauf aa uidum. Yfiruættis storar aar falla um Jndialand. þær sem mikit bøta landit. Ein af þeim er hin mikla Ganges. takandi nafn af Gangaro konungi. sem fyrr uar sagt. hueria er Genesis nefnir Phison. enn þat þydiz flockr. Heitir hon fyrir þa sauk sua. at hon aukaz ok fylliz af þeim .x. storáám. sem i hana falla ok uerda allar at einni áá. Sua segiz. at hon reisiz aa þa leid ok takiz upp ok freoui lǫndin i austrhalfunni sem aain Nilus Egiptaland. Adra kalla þeir Jndum ok hina þridiu Ypponen. Sua segiz at þeir aalar finniz ok faiz i aanni Jndo. sem .xxx. fota lengd hafi. Ysidorus segir hans uppráás af leiri uordna uera. ok fyrir þann skylld sua háálan ok sléttan skapadan. at hann sleppr manninum æ þi skiotara sem hann gripr hann fastara. Hann segir ok at madrinn uerdi uuiliugr sidan uin at drecka. ef hann hefir druckit af þi uini sem aalarnir hafa uerit drepnir i. Jndia er hardla gott land ok heilsamligt af þi skiꝿra lopti. sem þar uerdr af heilsamligum uestanuindi. þar eru tysuar akrar skornir aa hueriu áári. Solar hiti meinar þar um sumar i stad kulda þess sem uidaz er aa uetrar tima. þar getaz ok fædaz menn medr ymissum litum. Storir fuglar eru þar ok einhyrnd dyr monoceron. Binoceron edr monoceron er allt eitt dyr ok unicornis. huert er fyrir þa sauk heitir sua. [at þat hefir eitt horn fiǫgurra fota langt. er stendr upp or midiu hofðinu sua huast ok sterkt. at huat er unicornis hefir til radit. lemr þat edr leggr igegnum med ollu. þat dyr uid stendr sterkum filum ok uinnr opt yfir þa upp aa þann haalt. at þat særir medr horninu kuidinn aa filnum ok fellir hann sua. þat[6] er sua sterkt

[1]) Grikkir *her og senere* B [2]) [nǫkkut segia þeir ok þar vera, B [3]) Thaprobana, B [4]) ok fǫgrum *tilf.* B [5]) sinn, B [6]) [hafandi sitt hit vaaðalega horn fiǫgurra fota langt af miðiu enninu sem siðarr verðr sagt. at þat, B

ok klokt. at þat uerdr medr engarra ueidimanna afla[1] ueitt edr uunnit. helldr eptir þi sem hinir uisuztu menn segia. þeir sem kuikendanna natturur uissu ok skrifadu. þa setia menn eina skiæra ok uskadda iungfru moti þi dyri. huer er sinn fadm skal breida moti þi. þann tima sem þat nalgaz henni. ok þegar i stað leggr þat sitt hðfut blidliga i hennar fadm. allri sinni grimd niðr lagðri. ok sidan sem þat er þar sætliga sofnat. uerdr þat ok sua[2] yfirunnit sem þat hafi ecki ser til uapns ok uerndar. Fugl sa sem psitacus heitir grænn at lit. fæðiz þar ok aa Jndialandz utstrðndum. hann hefir miklu størri tungu. einkannliga uidari ok breidari enn adrir fuglar. huadan af er hann heyriz tala nockur articulerat ord. sua at ual megi madr skilia. ok ef hann seer eigi sealfan fuglinn. þa skal hann þat ætla at maðrinn tali. Hefir hann þat þo mest af [sealfs sins[3] natturugiðf. at heilsa giarna ok segia sua. Ver heill edr uel kominn kiæri. Aunnur naufn eþr tal enn heilsa [eðr kalla kiæra sinn.[4] nemr hann sua sem af nðckurri manna tilskipan. þar af eru þessi uers.

Psitacus a uobis aliorum nomina discam.
Hoc didici per me dicere cesar aue.

Sem þessi sami fugl psitacus segi sua. Annarra nðfn man ek af ydr nema. enn þat nam ek af sealfum mer. at segia sua Ver heill keisari. Filar fødaz þar ok einkannliga mest. huerir er af mikilleik sins likama heita fyrir þa sauk elephantes. at elephio upp aa girzku er sua sem fiall upp aa norrænu. þessor storkuikendi filarnir eru storliga uel tilfallin ok uidrkuæmiligh at uera i storom orrostum. hafa Serkir ok induerskir menn aa þeim hafa turna. þann tima sem þeir buaz til bardaga [ok byrea sik til at beriaz.[4] ok ueita sidan or þeim turnum edr kastalum sinum uuinum[5] skiædar skothridir sua sem af einum múr. þeir hafa bædi hardla mikla skilning ok minni. eptir þi sem skynlausum kuikendum berr til. sua sem heyraz má i sðgu hins mikla Alexandri. huersu einn fill fylgði honum[4] ok uerndaði sinn meistara Porum konung. þeir synaz heilsa medr þilikari likamsins teiknan ok tilneigingu sem þeir megu þat gðra. flyia þeir myss ef þær uerða fyrir þeim. þeir snuaz ifra huarr oðrum i sambudinni. Enn ef þeir fæda sua i uðtnum edr i skogum. at þeir uerda uidr dreka uarir. þa fyrirláta þeir ok flyia sinn burd. þiat þeir eru uuinir sin i milli. verðr fillinn ok fanginn stundum ok drepinn af drekanum. Fillinn gengr .ii. aar meðr burdinum. ok getr eigi optarr enn um sinn ok þo eigi meirr enn einn at eins. Hann lifir nær .ccc. aara tirætt. Sua finnaz ok þar dyrir steinar berilli. criso-

[1]) orku, B [2]) fangit ok *tilf.* B [3]) [sinni, B [4]) [*mgl.* B [5]) storar ok *tilf.* B

prassi. adamantes. carbunculi. lignites. margariti[1] ok uniones. til huerra er miok girnazst rikar konur at skreyta sik medr. þa(r) eru fioll gullig. þau sem sakir drepsamligra dreka ok grimmligra griffona[2] ok undarligra ok storra skrimsla. þeirra sem mannz mynd hafa. er umattuligt [e manninum til[3] at fara. Griffes er eitt mikit ok miok hræðiligt kuikendi ok þo meðr uęngium.[4] i aullum likams uexti storliga[5] likr leonum. utan[6] uængium ok aseonu ero þeir aranum likaztir ok uidr hesta hardla skædir. þeir reyta ok rifa i sundr medr ollu lifandis menn. einkannliga ef þeir eru nockur[7] hestunum nærri. Leo er þo einn framaztr ok frægaztr af aullum dyrum. huat er sealfs hans nafn tér uel ok synir. þiat leo upp aa girzku er allt eitt at segia ok konungr upp i norrænu. sua sem hann se annarra dyra hofdingi. Hug hefir hann mikinn ok yfrit aarædi i sinu briosti enn sterkleik i hǫfdi. þann tima sem hann er af ueidimonnum einangradr ok umkringdr. þa er hann helldr nidrleitr. til þess at hann seai þi sidr eðr rædiz þeirra tol edr ueidartæki. Hiola gang ok gnisting ottaz þeir nockut. ok þo enn meirr elldzins. Augu þeirra eru opin ok uaka þann tima sem þeir sofa. Farueg sinn ok fotspor hylr hann ok slædir medr halanum. þa er hann gengr. til þess at ueidimaðrinn faai þi sidr fundit hann. Leonsins kuendyr fæðir ok sofandi edr dauda sina huelpa. ok sua liggia þeir um .iii. daga ok .iii. nætr. ok eptir þat segiz at karldyrit. þat sem fadirinn er. reisi þa upp medr sinni rautan ok rytingu. Vidr manninn er su leonsins nattura. at hann reidiz honum uarla fyrr enn honum er nockut mein eðr moti gort. Hans miskunn ok hogleiki teez ok audsyniz af iduligum dømum ok mǫrgum merkiligum frasǫgnum. at þeir uerða þeim monnum lyðnir ok eptirlaatir. sem nidr leggiaz [fyrir þeim.[8] fangna menn moti ser farandi gefa þeir lǫngum liduga. ok lata fara huert er þeim likar. ok sua segiz. at þeir drepi eigi þann mann er þeim gorir ecki mein. utan af miklum ok saarum sullt. Huadan af er Lucrecius tok sua´ til ordz i einum stad. at hann kallar heilagan leoninn. Leonthophonus heitir þar ok eitt litit dyr. heitir þat fyrir þi sua. at þat er brent sua sem þat er fangit ok ueitt. ok dreifd sidan askan [ok ridit[9] sem uidaz um þau kiǫt. sem til þess eru nidr logð [aa uegum ok uega motum.[9] at leones eti þar af. þiat huersu litit sem leoninn etr af ausku þeirri. þa deyr hann af. þat er ok uani Jndialandz kuendiss[10] at binda hunda i skogum aa nattar tima fyrir þeim dyrum sem tigrides heita. ok gefa þeim rackana upp til aahlaupa ok sambud-

[1]) margarite, B [2]) griphona, B [3]) [*saal.* B; er umattuligt, A [4]) ok ferfætt *tilf.* B [5]) storlegans, B [6]) i *tilf.* B [7]) nokkut, B [8]) [ok gefaz fyrir þeim upp, B [9]) [*mgl.* B [10]) manna, B

ar. ok af þess haattar burð ok sambud fædaz sua grimmir ok storir rackar. at medr sinni aaraas briota þeir undir sik sterka leones. A sðgdu Jndialandi eru fyrr nefndar aar mestar Ganges ok Jndus. þar sem minnz er breidd Gangis. þa er yfir hana .m. skrefa. enn .xx. þusundrat skrefa þar sem hon er breidaz. Diup hennar er þar meirr enn .c. fota.

Parthiam tok þat folk undir sik er Parthi uoru kalladir. þeir komu af hinni miklu Suiþioð ok kðlludu sua landit af sinu nafni. Sunnan at Parthia liggr hit rauða haf. Fyrir þa sauk heitir þat sua. at þess sior er sua raudr sem rosa. eigi sua þo at þat se þilikt i natturunni sem þat syniz. helldr hitt at lðgrinn litaz at landzins strðndum. þeim sem aullum megin at hafinu eru sua raudar driugum sem blod. ok fyrir þi finnz ok flytz þadan margr hinn bezti ok hinn skiærazti kolorr. Nu meðr þi at londin þau sem umhuerfiss liggia hafit hafa þess háttar natturu. þa blandaz siorrinn sua at af aullu þi. sem [af hans bárum ok bylgium i hann beraz.[1] ok fyrir þi finnaz þar þrátt raudir gimsteinar. þiat þess hattar steinn hefir þa bædi iarðarinnar lit ok hafsins. er hann uelltiz ok ualkaz ymizt i leirinu edr sandinum. þetta haf skilz ok i sundr skiptiz i .ii. fiordu. er sa kalladr Persicus er meirr er til austrs. fyrir þann skylld at þær þiodir byggia uidr hans halfur sem Perse heita. hueria er uær kðllum Serki. enn annarr af þeim heitir Arabicus. fyrir þa sauk at hann er uidr landit Arabiam. Af norðri liggr þat haf uidr Parthiam. sem kallaz Hircanum salum. Vestan at henni liggr næst þat land er Media heitir. Atian konungariki eru i Parthia allt fra þeirri strðnd sem kallaz[2] Kaspium litus [ok til micklu Suiþioðar.[3]

Assyria er land þat sem nafn feck af Assur syni Sém. þeim sem hana bygdi fyrstr medr sinu folki eptir flodit. þar til er hinn mikli Nemroth rak hann i brott þaðan medr ofriki ok uiafnaði. sem fyrr uar sagt. þetta land hefir Jndiam austan at sér enn Mediam sunnan. fyrir uestan er aain Tigris. enn fyrir norðan fiall þat er Caucasus heitir. þar skerz inn haf þat er kallaz Kaspium mare. J þessu landi uar fyrst fundit af fyrr nefndum Assur at gera purpura ok klædaz.[4] þaðan af kom sa haattr ok at smyria háár manna ok likami. ok gðra séér þar medr sætan ilm ok anga. geck þetta sidan or hófi bædi meðr Girkium ok Romuerium.

Media ok Persia. þau lðnd er sua heita. fengu nðfn af tueim konungum Medo ok Perso. er þau sðmu lðnd unnu undir sik medr

[1]) [i hann berst ok af hans baarum ok bylgium, B [2]) kallat er, B [3]) [*tilf.* B
[4]) honum *tilf.* B

orrostum. Media ok Persia liggr annat uestan uidr Parthiam ok annat sunnan. Enn nordan uid Mediam liggr Armenia. enn austan at er hafit Kaspium. J Media uex þat tre sem heitir medica.[1] enn þat uex i ǫngu landi odru. þetta tre kalla Girkir cetromelam. enn Latini kalla þat cetriam. ok fyrir þann skylld kalla þessir huarirtueggiu þat sua. at þess lauf ok epli berr þilikan ilm ok anga sem cedrus. huers epli eitri eru miok gagnstadlig. er þat þaðan af er fornskalldit segir. at mannzins aund næriz af þi. þetta tre er driugum aa aullum aarsins timum alskipat ok fullt af eplum. hefir þat i sumum stǫdum aa ser súr epli. suma staði fullkomin ok uaxin sæt epli. enn i suma stadi þa enn blomgandiz ok uaxandi epli. huat er hardla sealldan finnz ok faagętt er aa audrum tream. þeim sem menn hafa sagnir af. Enn .ii. eru þau lǫnd er huarttueggia heitir Media. hit meira ok hit minna.

Persida hefir uid Jndialand endimark fyrir austan. enn fyrir uestan uid rauda haf. Af norðri snertr[2] hon Mediam. enn sunnan at henni liggr Armenia.[3] su sem aafaust er Perside. J þeim laundum er sa stadr aagiętaztr er Susa heitir. huers[4] er getit uerdr i saugu Hester af konunginum Assuero. þar er ok miok þat skiota dyr er tigris heitir. þat dyr er allt fleckott ok mislitt ok miok nafnfrægt bædi af skiotleik sinum ok orku. af huers nafni er ein af þeim .iiii. aam. sem falla or paradiso ok framm fliota. er kallat Tigris. fyrir þann skylld at hon fellr allra aa strangaz ok striðaz er til biðr. J Persida uar fyrst fundin fiǫlkyngislist. þat land tok Nemroth[5] ser til bygdar eptir tungnaskiptit. ok kendi þi folki sem þar bygdi þann atrunat at dyrka elld ok sol. hallda flestir solina fyrir gud i þeim haalfum ok kalla hana elld upp aa sina tungu.

Mesopotamia eignaz nafn aa girzku af tueimr áám er falla umhuerfis landit. þiat Tigris fellr fyrir austan enn Eufrates fyrir uestan. Eufrates hin fiorda af paradisar áám. hafandi i ser nægd mikla agiętra gimsteina. flytr ok fellr um midia borgina Babilonem. Var hon sua kǫllut af þeim freoleik ok aauexti. sem hon gefr landzskipunum[6] i Mesopotamia. þiat hon daugguar þaleidis i sumum stǫdum Mesopotamiam. sem Nilus Egiptalandz aa dǫgguar ok freouar Alexandriam. Salustius einn hinn uisazti madr segir þessar bádar aar Tigrem ok Eufratem eina uppsprettu hafa i Armenia. ok falla sidan i sundr uids uegar ok langleidi sin i milli. er þat mikla land sem milli þeirra uerðr ok þær umkringia þadan af er þat land kallat Mesopotamia. Enn hon hefz af nordri milli fialla þeirra. sem annat heitir Taurus enn annat

[1]) *saal.* B; medita, A [2]) *saal.* B; liggr, A [3]) *rett. for* Germania [4]) huerra(r), B [5]) risi *tilf.* B [6]) landzskapinum, B

Caukasus. Enn i[1] sudrhalfu landzins er hin mikla borg Babilon. þar nęst er Kalldea. ok sudr af þi landi liggr Arabia. Eudemon kallaz þat land er liggr i millum tueggia hafsbotna. er inn gengr uidr Persidam annarr ok annarr uidr Arabiam. sunnan af uthafinu.[2] ok horfir lengd landzins austr ok uestr medr utseonum.[3] Babilon er sua fræg borg. at hon kallaz hǫfut rikissins. ok fyrir þann skylld kallaz aull þau þriu riki Kalldea Assyria ok Mesopotamia aa[4] sumum bokum medr Babilonar nafni.

Arabia liggr ok i fyrr nefndri Asia. hafandi i sér meira reykelsiligan ok iurtharligan[5] ilm ok sætleik enn flest lǫnd onnur. ok fyrir þann skylld heitir þat Arabia. enn þat er upp aa uárt maal sua sem heilagt edr heilagt at fornfæra. i huerrar skogum ok mork er fæz bædi mirra ok sua cinnamomum. þar fædiz ok fuglinn Fenix. af huerium er segiz at hann finniz[6] i ǫngu landi ǫdru. ok þo þar[7] einn at eins enn eigi fleiri. ok fyrir þi segir sua[8] hinn agięti Ysidorus i .xiiitu. bok Ethimologiarum. at þann tima sem hann hefir lifat meirr enn um .d. aara. ok hann skilr at hann tekr at elldaz. þa berr hann saman ok gorir sér baal af iurta teinungum ok unguidi. ok setr sik hit beinazta i gegn geislanum.[9] blakar hann [uęngiunum sealfs sins[10] þar at sidan ok gorir séér sua uilianligan bruna. riss sua upp annan tima af sealfs sins eiginligum auskum. Sa fugl er þar[11] miok sem cynnomagus[12] heitir. hann uerpr i ofanuerdum limum. þeim sem til bidr i hinum hæstum skogum. ok gorir ser þar hreiðr af aauðxtum þeirrar dyraztu iurtar sem cinnamomum[13] heitir. huar af er hann heitir cynnomagus.[12] Sækia menn þeirra hreiðr þess haattar af þi medr þungum blyskeytum ok fella þær sǫmu iurtir sua nidr. at þeir faa eigi sakir treonna hæda ok limanna lengda upp komiz ok sott odruuiss. Selia þau sǫmu cinnama siðan miklu dyrra ok meira uerdi enn aðrar þess hattar iurtir. fyrir þi at kaupmenn lofa þær mest[14] ok láta yfir þeim bezt. sem sua eru teknar ok tilkomnar. þar finnz ok sardonis. einn hinn dyrazti steinn. Ulfalldar fædaz þar ok fleiri enn i flestum lǫndum ǫdrum. Odru nafni heitir þetta land Saba. ok kallad sua af syni Chuss sonarsonar Noa er Saba het. huadan er su hin rika drottning uar. er kom at finna konunginn Salomonem.

Syria feck nafn af Syro þeim manni. eptir þi sem segiz. sem sér tok þar bygdarland. Hon liggr austanuerd uidr aana Eufraten. enn

1) *saal.* B; u, A 2) utsionum, B 3) uthafinu, B 4) i, B 5) iurtalegan, B 6) finnz, B 7) *saal.* B; þa, A 8) af honum *tilf.* B 9) solargeislanum, B 10) [með baðum sinum vengium, B 11) ok *tilf.* B 12) cinnamagus, B 13) cinnamum, B 14) miǫk, B

uestanuerd at uaru mikla hafi. nordanuerd liggr hon uidr Armeniam ok Cappadociam. enn sunnan at henni liggr fiðrðrinn arabicus. þann kaullum uær hit rauða haf. medr þeirri grein sem fyrri uar fra sagt. Hennar uqxtr er sua uordinn sik.[1] at hon er umatiss[2] lðng enn nockuru minni aa breidd. Hon hefir i sér þessor lðnd. Conmagenam Pheniciam ok Palestinam. ok er Judea er uær kaullum Gydingaland einn partr af Palestina. Conmagena er hit fyrsta land af Syria.[3] kallaz sua af þeirri Conmage sem þar uar fordum hðfudborg. Fenix brodir Chathmi. af huerium Cathmo er margar frasagnir eru. farandi brott af Egiptalandi kom i Syriam ok rikti i þeirri borg er Sydon heitir. ok kalladi sidan fyrr nefnt land af sinu nafni Pheniciam. Palestina hinn þridi partr af Syria hafdi fyrr meirr þa hina hæstu hðfutborg i ser sem Philistijm[4] het. af huerri er þat land feck nafn. enn nu heitir su sama borg Ascalóm.[5]

Judea einn partr af Palestina feck nafn af Juda. enn fyrrum het þat land Chanáán af syni Cham. er fyrr uar getit. ellar af þeim .x. þiodum sem komnar uoru af þeim sama Chanáán. huerium þadan brott reknum eignaduz Judar þat sama land. Enn lengd landzins er af þeim stad sem Arpha heitir ok til Juliadem. er þar huarratueggiu[6] bygd sameiginlig Juða ok Tyriorum.[7] Breidd landzins er fra fiallinu Libano til þess stora uatnz sem Tyberiadis heitir. Vndir fiallinu Libano spretta upp þær .ii. ædar edr uppsprettur. sem onnur heitir Jor enn ðnnur Dán. Gorir huár þeirra þar fyrst sinn fliotanda beck af séér framm fallanda. enn þa er þeir koma badir samt. þa hefir aain þar beggia þeirra nafn ok heitir Jordan. þar er ok su hin undrsamliga tiðrn edr stðduuatn sem heitir Lacus Asfalti. þat er sua sem tiðrutiðrn. i huerium er engin saa lutr ma dreckiaz sem nðckurs kyns lif er medr. þat heitir fyrir þann skylld hit dauda haf. at þar bidr engan lifanda hlut ok [þat er ðngum þeim lut[8] uidrtøkiligt sem lif er medr. þar er huarki fiskr ne nðckurr saa fugl. sem uana hefir til at kafa edr i uatni at uera. Medr huerri uæl eðr klokskap edr huersu sterkliga sem nðckurum lifandis lut hefir þar i steytt uerit.[9] þa hleypr þat ok skytz þegar i stad upp or kafinu aptr. huersu sterkliga ok akafliga þat hefir nidr keyrt uerit. þar uerdr eigi nockurn tima sua mikill stormr at þat hræriz. sakir þess at allt uatnit floar ofan ok flytr medr bik ok tiðru. Eigi ma þar ok aa skipum fara. þiat þar sðckr allt þat[10] eigi er lif meðr. sua sem hinu uerdr eigi þar dreckt eðr sokt sem lifandis er. ok eigi þolir þat[11]

1) *mgl.* B 2) umattis, B 3) *saal.* B; Assyria, A 4) Philistim, B 5) Ascalon, B 6) huartueggiu, B 7) Syriorum, B 8) [þeim er eingum þar lifandi luth, B 9) ok drekt *tilf.* B 10) sem *tilf.* B 11) þar, B

nðckurs kyns annat efni utan þat sem allt er brætt ok bikat. Sua segiz. at þar flioti logandi lampi ok huert þat ker ok kerti sem liosit fylgir. enn sðckui[1] þegar sem slokit er. Enn i þi flioti sem menn kalla Dyssiden segiz. at enginn hlutr flioti ok huetuetna sðckui þat sem þar kemr. þar igegn er su tiðrn i odrum stad sem Alcys[2] er kallat. i huerri er engi lutr sðckr. utan helldr fliota þar allir lutir þeir sem þangat eru latnir. huart sem lif er medr þeim edr eigi. A midiu Gydinga landi stendr Jorsalaborg. sua sem midlutr ok hinn bezti partr af aullu landinu. rik af ymissum audæfum hardla frea[3] af sinum auqxtum.[4] enn fræg af uotnum ok nægiandiz[5] af hinum dyruztum iurtum einkannliga balsamo. en þo einna fræguz af naueru ok iartegnagðrðum. predican ok piningu. grepti ok upprisu uars herra ok lausnara Jesu Kristi.[6]

Samaria annarr partr Palestine tok nafn af þorpi nðckuru edr borg. er fordum het Samaria. sua sem eitt konungs sæti medr Jsraels folki. en nu heitir su borg Sebastia. Hon liggr milli Gydingalandz ok Galileam. hennar uðxtr er sua likr Gydingalandi. at þar berr driugum ecki i milli. Galilea er hinn þridi partr Palestine. takandi þadan af sitt nafn. at þar fæðaz huitari menn enn annars stadar.[7] Galilee eru tuennar. hin efri ok hin nedarri.[8] ok þo samfastar sin i milli. liggiandi sua uid Syriam ok Feniciam. þat land er uel uitt[9] ok storliga[10] freott ok aauaxtsamt.[11]

Su iðrd sem Pentapolis heitir. ok liggr uidr landamæri Arabie ok Palestine er[12] um rid uar fra sagt. feck nafn af þeim .v. borgum[13] Sodomiticorum. sem af himneskum elldi uaru brendar ok[14] eyddar. þat land uar enn agiętara af sinni nægd ok aauexti enn þat sem Jorsalaborgh stendr aa. enn nu er þat brent ok medr ollu eytt af glæpum ok tilskylldan þeirra uandu manna er þar bygdu. sem heyraz man mega þann tima sem sagt er af Abrahám ok af Loth hans brodursyni. Enn þo segir Ysidorus. at þar uaxa blomgandiz epli medr sua mikilli fegrd. at huern er þau ser fysir til at eta þar af. en þegar sem nær þeim er komit ok aa þeim tekit. þa molna[15] þau ok uerda aull medr blásanda reyk at ðsku. sua sem þau brenni enn. Nabuthea

1) slokne, B 2) Alltus, B 3) frio, B 4) *saal.* B; audæfum, A 5) negiandi, B
6) *her indskyder* B *Stykket om Fuglen* Alcion *og har derpaa nyt Cap. med Overskrift:* her segir af Egiptalandi ok þeim dyrum er þar fęðaz
7) i Palestina *tilf.* B 8) neðri, B 9) rikt, B 10) storlegans, B
11) vaxtsamt, B 12) ok, B 13) hinna verstu manna *tilf.* B 14) upp *tilf.* B 15) *saal.* B; moolna, A

liggr milli Gyðingalandz ok Arabiam. þat land feck nafn af Nabeth syni Jsmaels Abrahams sonar.

Egiptaland er fordum[1] het Axea. fekk nafn af Egipto brodur Danai eins frægs manz. huerr er þar rikti siðan. þat liggr austan uerdt uið Syriam ok hit rauda haf. enn uestan at þi liggr [Libia. norðan at þui liggr[2] hit mikla haf. enn sunnanuert uendir þat ok uikr til Blalanz. þar kann sealldan eðr nær alldri regn at koma edr uætur. enn aain Nilus hin fyrsta af paradisar áám. hueria er Genesis nefnir Phison.[3] er um landit flytr ok fellr. uðkuar þat sua ok freouar meðr sinni dðgguan. at mikill partr af[4] uerolldinni fødiz af þi hueiti sem þar uex. sua er þat land freott ok aauaxtsamt. þat berr ok eigi sidr sua margan annan dyran frykt ok mætan. at þat uinnz driugum um alla uerolldina. Ok þo segir Plato einn hinn uisazti meistari i fyrndinni. at alldri kęmi[5] regn aa Egiptalandi. J aanni Nilo fødiz þat ferfætt kuikendi. huart sem þat skal helldr heita fiskr eðr odruuiss. sem cocodrillus heitir. mikill ok sterkr huart sem hann er i sio edr aa landi. Hann uerðr iafnliga .x. aalna langr. ok hefir sua einkannliga storar tenn ok klær. at þeim kuikendum eru þær uádaligar sem uápn. er fyrir þeim uerða. Hans hud er sua horð ok sterk. at hann kennir eigi þo at hans bak se barit ok medr storum steinum sterkliga slegit. Hann hefz[6] aa náttar tima uidr i uðtnum. enn [um daga[7] huiliz hann aa landi. Kuendyrit uerpr þaleidiss eggium sem fuglar [aa landi. ok þo[8] geymir huart þeirra karldyrsins ok kuendyrsins sinnar natturu ok edlis sin i milli. sem flest aull kuikendi onnur. utan orrinn eigi i alla stadi. Kuidinn hefir cocodrillus sua meyran ok lasmæran. at nðckurir þeir fiskar sem huasskðmbottir[9] eru um bakit. sem saga tenn séé. gnua ser sua[10] fast uid kuidinn aa honum. at þar af særiz hann ok deyr. Eitt litit iardar dyr. þat sem enidros[11] heitir. er sua fallit. at þat liggr lðngum i uðtnum ok þo einkannligaz i þessarri aa Nilo. en ef þat kemr sua at cocodrillo. at hann sefr. þa uelltiz hann fyrst i leiri. siþan smygr þat inn um munninn allt[12] i kuiðinn cocodrilli. klorar hann[13] þa ok[14] rifr sua aull hans innyfli. at þar af deyr hann. Sua segiz at cocodrillus einn af aullum kuikendum ræri sinn hinn efra kinnarkialka til at tyggia medr. þann tima sem hann bitr eitt huat edr tyggr.[15] Orrinn er um rid uar nefndr er einn [full ok pretta-fullr fugl.[16] þiat hann kann þat henda. at karlfuglinn kemr ok blandaz

[1]) i fyrndinni, B [2]) [*tilf.* B [3]) seon(!), B [4]) i, B [5]) komi, B [6]) hefez, B [7]) [a dǫghum, B [8]) [ok þau, B [9]) huassǫgnǫtter, B [10]) þratt ok *tilf.* B [11]) enideos, B [12]) ofan *tilf.* B [13]) þar, B [14]) rispar ok *tilf.* B [15]) af orranum. cap. *tilf.* B [16]) [litill fugl ok prettafullr, B

uid annan karlfugl. ok gleymir sua sinnar tegundar ok natturuligs edlis af rasandi girnd ok fulu raadleysi. Hann er ok sua prettottr ok flærdafullr. at hann rifsar ok grápar[1] egg undan odrum fuglum. leggz aa þau siþan ok klekr þau ut. Enn fals ok flærð fær alldrigi godan aauðxt. ok afsællt uerdr annars glys iafnan. ferr honum ok sua. at þann tima sem sua tilkomnir ungar utklaktir kenna rődd sinnar eiginnar[2] moður. þa fyrirláta þeir sua sem af nőckurri natturunnar stangan ok aauisan þann fuglinn. sem þa hefir adr nærda ok fædda. enn fara aptr til hins ok fylgia þeim siðan æ. sem þeim hefir uorpit ok fætt i fyrstunni. Sa fiskr fædiz þar ok sem ypotamus[3] heitir.[4] hann hefir þilikt bak ok fax ok þaleiðiss gneggiar hann sem einn hestr. hann er fattskolptadr ok hefir sua storar tenn sem uilligőlltr. ok hlyckiuttan huart er kalla uill spord eðr hala. Hann hefiz[5] uidr a dogum i uőtnum moti þi sem cocodrillus. enn um nætr fædiz hann aa landi. Saa fugl [hefir þar ok iafnliga uerit i eydimorkum[6] nærri aanni Nilo. sem pellicanus heitir. af huerium er þat segiz. at hann drepi sealfr sina eiginliga unga. þráár hann sidan ok sytir eptir þeim .iii. daga. eptir þat særir hann sealfan sik. ok dreifir þa medr blodinu. lifgandi þa sőmu sina unga medr aadreifingu sins blods. Alcion heitir einn haffugl. sa sem um haauetri gorir ser hreiðr i sealfu uthafinu. uerpr þar ok klekr ut ungana. Enn þa hlydni ok eptirlætiss þionostu segiz at sealf natturan ueiti. til þess at hann megi sinn burd upp fæda. at aa uidum ok rumum seo see hafit þa sua kyrt ok hægt. at huarki bidi þar bááru ne uindzblæ samfleytt aa þeim .vii. nattum. sem hann liggr aa eggiunum ok hann skal ut klekia.

Seres[7] uar eitt frægt þorp edr borg enn þar i austrhalfu.[8] af huerri er bædi feck nafn þioðin ok landit. þat land hefir mikinn freoleik af agiętum[9] ok frægiligum laufum. huer er þeir kemba sem ullar reyfi. ok selia sidan őđrum þiodum þeim til klædnadar.

Baktria heitir þar eitt land. kallad af aa þeirri sem þar fellr ok Baktros heitir.

Scithia er uær kőllum miklu Suiþiod uar fordum eitt stort land. kallat sua af Magog[10] einum syni Japheth. eptir þi sem segiz. Henni liggr aafast þat land er Hircania heitir. Hafa þessor laund bædi samt margar þiodir uida reikandi ok farandi sakir landanna ufreoleiks. af huerium sumar plægia akra ser til uidrlifis. sumar af þeim uordnar miok skyrsiligar ok rædiligar fædaz uidr manna likami ok drecka

1) gripr, B 2) eiginlegrar, B 3) Ypothanus, B 4) i eyðimǫrkinni *tilf.* B 5) hefz, B 6) [hefz þar ok iafnlega uiðr, B 7) Heres, B 8) austrveginum, B 9) ok fagrlegum *tilf.* B 10) *mgl.* B

þeirra blod. sem Ancropagi[1] heita. þar er ok su ein þiod er Panothios heitir. hafandi sua stor[2] eyrun. at hon hylr driugum allan sinn likama meðr eyrunum einum saman. huadan af er þeir heita panothi. þiat pan aa girzku er upp aa uárt maal at segia sua sem allt. enn othi er allt eitt ok eyra. Ypodes ero þar ok. þeir hafa manz mynd áá sér. utan þat at fætr hafa þeir sua uordna sem hestafætr. þeir ero ok einir sem ermofrodite heita. er af þi ero sua kalladir. at þeir synaz bædi uera karlkindar ok kuenkindar. þiat erma upp aa girzku er karlmadr upp i norrænu. enn afrodi þydiz konan. þessir hafa hit hægra briostit sua uordit sem karlmenn. enn hit uinstra sem konur. þeir geta badir eina leid samt ok i senn huarr þeirra medr odrum i sambudinni. ok fæda sua sidan. J utanuerdri heimsins austrhaalfu segiz at margar se skyssilighar[3] þiodanna aaseonur. eptir þi sem skrifat er. at [þeir se[4] sua liotliga uordnir sik. at þeir hafi huarki nef ne nasir. ok allt andlitit liggi iafnhátt ok iafnslétt.[5] Audrum liggr[6] sua langt framm hin nedri uðrrin. at þeir hylia medr henni alla sina aaseonu i solar hita. þann tima sem þeir sofa. Sumir af þeim eru sua munnlitlir. at þeir hafa þar eina litla boru sem adrir menn hafa munninn. med huerri er þeir draga ok suga sua sem um nockurn feadrstaf at ser fæduna. Af odrum segiz at ðnguar hafi tungurnar meðr aullu. ok teikni[7] medr einum ok ðdrum bendingum ok likamsins tilhneigingum[8] fyrir tal ok malsgreinir sin i milli. Enn þo at nockurum monnum þicki þat undr edr utruanligt. sem sagt er af þess hattar edr annarri skyrsiligri[9] skepnu. þa er þat þo satt eigi þi sidr. ok Ysidorus segir þi framarr. at þess háttar skepnur ero eigi i moti natturu. þiat þær uerda medr guds uilia. enn skaparans uili er nattura huers sem eins lutar[10] þess sem skapaðr er. huadan af er heidnir spekingar kolluðu sealfan gud annan tima natturu enn annan tima gud. Nu fyrir þessa skynsemdargrein sem hann gorir ok gefr. at skaparans uili er skepnunnar nattura. þa er þess hattar undr ok skyrsilig skepna eigi moti sealfri natturunni uordin. utan moti þeirri natturu sem oss er kunnig. J fyrr nefndri Sithia eru morg riki[11] ok þo flest ubygd. þiat i marga þá stadi sem yfrin gnott er af gulli ok gimsteinum. fær sealldan edr alldrigi madr komit sakir orma[12] ok mikilleika griphorum. Smaragdus einn hinn dyrazti steinn er þar miok.[13] ok sa steinn sem cyaneus heitir ok hinn skiȩrazti cristallus. Hon hefir ok margar storar áár i sér. sua sem Fasiden ok Araxen medr fleirum odrum.

1) matropophagi, B 2) ok uíð *tilf.* B 3) skyrsiligar, B 4) [sumir eru, B 5) alslett, B 6) skagir, B 7) *saal.* B; reikni, A 8) hneigingum, B 9) skynsamligri, B 10) *saal* B; luta, A 11) rik lond, B 12) ognar, B 13) i nogh *tilf.* B

Hircania er kallat af þeim [sama skogi sem aa þa leid[1] heitir. þat land hefir i sér mikla nægð af storum skogum ok mikils hattar dyrum. bædi tigribus þeim hinum skiotum ok fræknum fleckottum dyrum sem fyrr uar fra sagt. ok þar medr panteris ok pardis. Panter er sua fallit dyr. at þat er ollum kuikendum blitt[2] utan [drekum einum.[3] þat er sua fleckott sem þat se medr smáringum. ymiz huitum edr suðrtum. ok sua sem meðr augum innan i ringunum. af gulli gðruum eðr diuiseradum. skreytt ok skrifuat. þetta dyr fædir eigi fyrir þann skylld optarr sinn burð enn um sinn. at huelparnir klora mædrinnar kuid. sua sem hann er þuingadr ok fullr af burdinum. sem hann se þeim motstadligr at þeir fødiz.[4] skera sua ok slita allan hennar kuid medr sinum klóm ok allan getnadarliminn. þann tima sem þeir eru kuiknadir ok fyrir afls sakir ok alldrs tilfallnir at fædaz. at hon fellir þa helldr [fyrir sakir saarleiks[5] ok kastar nidr burdinum. enn fædir eptir annarra kuikenda natturu. huar fyrir er getnadarfreoit ma eigi i tilskipadum stðdum ðrrottum[6] skornum ok skðddum takaz ne stadfestaz sidan. þiat sua segir Plinius einn hinn uisazti madr i fyrndinni ok fleiri naturiste. at engin kuikendi megi mðrgum sinnum þann burd føda. sem medr huðssum klóóm er i moður kuidi. þiat þau skęraz ok skemmaz innan sua sem huelpar ræraz. Pardus er ok annat mislitt ok fleckott dyr enn panter. storliga[7] skiott aa føti ok sua fust ok fliott til blods ok uillibrada. at þat leypr þar til er þat fellr dautt nidr. Leopardus er getinn af pardo enn [kuenkuikendinu leona.[8] sua sem af uuidrkuęmiligri ok usambæriligri[9] þeirra tueggia dyra sambud. leonsins ok pardi. Verdr af þess háttar sambudum[10] iafnan einkannligr kynia[11] burdr. sua sem leopardus af nefndum pardo ok leona.[12] mull af asna ok rossi. burdo af hesti ok ausnu. jbridus[13] af uilligellti ok alisuini. tycirus[14] af buck ok aasaud.[15] en musco[16] af vedr ok geit.[17]

Picha heitir ok einn fugl. huerr er sua er fallinn. at hann heyriz tala meðr sinni raddargrein sem madr. þiat þar sem hann sitr[18] aa [skogar tream.[19] þo at hann megi eigi medr tungunni sitt maal skyrt ok skilianligt gðra.[20] þa fær hann allt at eins meðr sinni þraligri liodan. þar sem hann[21] klakar medr uidanna lauf ok kuistu. manzins

1) [skogh sem sǫmu leið, B 2) hoguęrt, B 3) [eigi drekum, B 4) fędaz, B 5) [skyndilegha, B 6) ok rettum, B 7) storlegans, B 8) [kuendyrinu leena, B 9) vsamheyriligri, B 10) sambuuð, B 11) ǫrkynia, B 12) leone, B 13) ok bridus, B 14) tytirus, B 15) sauð, B 16) musto, B 17) heitir þers haattar burðr af kuikendum kyniaðr sua sem hann er *tilf.* B 18) ok klunner *tilf.* B 19) [*saal.* B; skoga trénu, A 20) tala, B 21) kallar ok *tilf.* B

rǫdd latit sua likt. at uarla ueit huart heyrir. ef madr ueit eigi adr uan i. Af huers uegna er einn meistari segir sua.

Picha loquax certa domine te uoce saluto.
Si me non uideas esse negabis auem.

Sem hann segdi sua af fuglsins haalfu. Medr sua uissuligri málsrǫdd heilsar ek þik minn herra. at þu munt nita ok dyliaz uid at ek séé fugl. ef þu fær eigi seed mik. Pichus er annars háttar fugl. þo at þeir beri likt nafn baðir. Hann hefir fyrir þann skylld þat nafn fengit. at Pichus sun Saturni hafdi hann sua sem til nockurs forsagnar frodleiks ok forbendingar um eina luti ok adra. þiat sua segiz at saa fugl hafi fyrir þa sauk nockut fyriruissu mark medr sér. at aa hueriu tre sem hann hefir hreidraz edr uorpit. eðr aa huat annat fast sem hann hefir setz meðr sitt reidr. þa ma þat eigi lengi sidan standa sua at þat falli eigi. Hann er kalladr pichus marcius. ok fyrir þi er picha annars háttar fugl enn þessi. [Arinn hefir sua huassa syn ok augu. at þann tima sem hann flygr sua haatt yfir uǫtn eðr sio. at eingi maðr megi hann sia. þa siai hann fliugandi suimandi fiska i sionum eðr uatninu. Ferr hann þa ok flygr sua hart niðr sem kolfi skioti. gripr séér sua villibraað ok flytr til strandar. þat segiz ok at hann viki meðr engu moti sinni syn eðr blundskaki nǫkkurs haattar moti solargeislanum. Hann profar ok sua sina vnga. at hann henger þaa vpp meðr sialfs sins klóm. snuandi þeim ondverðum rett hið beinazta moti solargeislanum. geymir hann þeim sem eignum sonum sinum ok vel tilkomnum. sem sina syn ok sialldr bera vblǫskrandi framm moti solargeislanum. enn hinum kastar hann brott ok annzar ekki vetta sem ǫttlerum. er hann sier at a nokkurn vegh uikia eðr uenda sinni syn.[1]

Fyrr nefnd Asia hefir i sér enn fleiri fræg lǫnd enn þessi. sua sem Albaniam. er af þeirra manna birtu ok huitleika sem þar fædaz feck þat nafn. þiat þeir eru miok lioshærdir. þar uerda ok sua storir hundar. at þeir drepa bædi gradunga ok eigi sidr leones. Hon hefir i ser Armeniam. er nafn feck af Armenio konungi. þeim sem hana feck medr hernadi ok gaf henni sidan þat nafn. J þeim fiollum sem nordan liggia at Armenia sprettr upp ein hin frægazta aa Tigris. ok aa hennar fiǫllum stǫduadiz Noa aurk eptir flodit. sem fyrr uar sagt. Ok er þo tuenn Armenia hin efri ok hin nedri. Hon hefir ok i sér Hiberiam. i hueriu er betri litanar[2] grǫs uaxa enn i odrum stodum. ok Capadociam ok Ciliciam. Vestr af Capadocia liggr hin minni Asia enn ollum megin annars stadar kringir haf um hana. Hon hefir i ser

[1]) [*tilf.* B [2]) litar, B

mörg lönd edr stor herað. Bithiniam. tuenna Frigiam. Galaciam. Lidiam. Chariam. Pamphiliam. Ysuriam.[1] Liciam [ok Ciliciam.[2] J fyrr nefndri Frigia er hin frægea Troea. hueria er Thror Troeomanna konungr fadir Ganimedis kalladi sua af sealfs sins nafni. Enn i Licialandi er þat fiall er Chimera[3] heitir. huert er sua miklar iardhitur hefir i sér. eptir þi sem segiz i sögu hins heilaga Nicholai. at aa náttar tima ryðr þat ok eyss elldi or ser upp. sua sem þat fiall i Sichiley[4] er Ethna heitir edr Ueseuus i Campania edr Heklufiall aa Jslandi.

Her segir af Europa odrum heimsins part ok huar af nöfn landanna byriaz. capitulum.

24. Eptir fyrr sagda luti af Asia. ero ok nöckurir lutir skrifandi af Europa annarri heimsins halfu. Europa het[5] dottir hins fræga Agenoris konungs i Libia. hueria er Jupiter hertok brott af sealfs hans landi Affrica ok flutti heim til sin i eyna Krit. ok kalladi sidan [hinn þridia part heimsins[6] af hennar nafni Europam. þessi Agenor uar sun þeirrar konu er het Libia. af huerri er Libia.[7] þat er allt eitt ok Affrica hinn þriði ueralldarinnar partr. feck þat nafn. Varu sua þessar .ii. heimsins halfur Affrica ok Europa kallaðar ok nafngiptar. onnur af mæðr konungsins Agenoris enn önnur af hans dottur Europa. sem nu uar sagt. Huaðan af er þat er auðsynt. at Libia hefir fyrri fengit sitt nafn enn Europa. Europa hefz upp ok tekr til af einni mikils hattar ok frægri aa Tanays. ok gengr sua medr norðanuerdu uthafinu uestr allt til endimarka Hyspanie. enn hennar austrhaalfa[8] ok hinn synnri[9] partr byriaz af Ponto. ok gengr allt medr hinu mikla hafi ok lyktaz[10] uidr þær eyiar sem Gades heita.

Hit fyrsta land i Europa er hin nedri Sithia. huer er tiltekr ok upphefz af þeim storum stöduuautnum sem Meotides heita. ok liggr milli aarinnar Danubium er uær köllum Dynu ok nordanuerdz uthafsins allt til Germaniam. Hinn fyrsti partr Sithie heitir Alania. þar næst Dacia ok Gothia. Næst fyrr nefndri Scithie er þat land er Germania heitir. huert er austanuert liggr uiðr aana Danubium enn sunnanuert uidr Rin. enn norðan ok uestan at henni liggr uthafit sealft. stóraudigt bæði at rikdomi ok folksins fiölda ok þeirra mekt ok mikilleika. [huaðan af er hon heitir Germania[11] sakir freoleiks folksins ok almugans.

[1]) Hysauriam, B [2]) [*mgl.* B [3]) *saal.* B; Thimera, A [4]) Sikiley, B
[5]) *tilf.* B. [6]) [hina þriðiu heimsins haalfu, B [7]) er kallat *tilf.* B
[8]) *saal.* B; uthaalfa, A [9]) syðri, B [10]) *saal.* B; lyktiz, A [11]) [*tilf.* B

þar fædaz þeir fuglar sem hercynee heita. af þeirri einni maurk i Germania sem Hercineus salltus heitir. huerra uęngir eru sua mætir ok agiętir. at alldrigi uerdr sua myrkt aa nðckurri nátt. at eigi se þeirra skinanda fiðri ðruggr[1] leidaruisir. huar sem þeirra uęngium uerdr kastat aa ueginn framm monnum til leidar lysingar ok farar greiða. Hon hefir ok i sér dyr þau meinlaus ok monnum hoguær. sem i audrum londum eru miok uadalig sem biðrnu ok fleiri aunnur. ok þar medr hardla dyra gimsteina. cristallum ok succinum. grænan callaticum ok huitan ceraunum. Germanie eru tuennar. hin efri er liggr uiðr nordanuert uthafit ok hin nedri er liggr uidr Rin.

þessi lðnd liggia ok milli fyrr nefndrar Danubium ok midiarðarsiofar. Fyrst Misia takandi nafn af sinu mikla saaði ok mætum aauexti. huadan af er heiðnir men kalladu Misiam kornhlauðu Cereris. er þeir [trudu korngydiu uera ok[2] aauðxt gefa. [Hon liggr austanverð viðr osa Danubii. enn til landsuðrs viðr hana[3] þat land er Tracia heitir. Sunnan at henni liggr sa partr af Girklandi sem Macedonia heitir. enn af uestri liggr hon uid Hystriam. þar næst liggr Pannonia. þat land sem sua heitir. a hueriu hinn heilagi Martinus turonensis erchibiskup uar fæddr. Ok þa Tracia er nafn feck af Tyrase syni Japheths. þar er Constantinopolis. su borg sem Nordmenn kalla Miklagarð. i henni austanuerdri. huer er af miklum uolldugskap[4] ok margri uerdskylldan er i marga stadi samuirdandi sealfri Roma. Nordan at henni liggr aain Hyster. su hin sama er Danubius. Hon er ein[5] mest af aullum þeim áám sem Europa hefir i sér. Enn sunnan at Tracia liggr þat haf sem Egeum mare heitir. enn uestan at henni gengr Macedonia. þetta land bygdu fordum margar ok ymissligar þiodir. Massagete edr Mesigete.[6] Sarmathe ok Scithe ok enn fleiri adrar. ok fyrir þann skylld at þat er eitt mikit land. þa tok þat mikit folk ok margar þiodir.

Grecia tok af þeim konungi nafn. sem [riki feck[7] yfir ollu þi landi ok Grecus het. Ero i henni .vii. lðnd edr storherad sem sua heita. Af uestri er fyrst Dalmathia er nafn feck af þeirre fremztu borg i þi landi sem Delme heitir. eptir þi sem segiz. Liggr hon austanuerd uidr Macedoniam enn af nordri uid Misiam. af uestri lyktaz hon uidr Hystrim enn af sudri uidr hafit Adriaticum. Annarr partr af Grecia heitir Epyrus af Piro syni Achillis. Hinn þridi heitir Elladas ok odru

1) vruggr, B 2) [kǫlluðu kornguðiu vera ok iarðarinnar, B 3) *saal.* B; Austan uidr hana liggr, A 4) vǫlldugleik, B 5) *mgl.* B 6) Missigete, B 7) [rikti, B

nafni Attica af Attis[1] dottur þess manz sem Granus heitir.[2] huerr er ser tok fordum bygd ok riki i Grecia. Hon liggr i milli Macedoniam ok Achaiam er Nordmenn kalla Engils nes. Nordan at henni liggr Archadia. þessi Atticha[3] er einn hinn fremzti partr i Grecia. i huerri er hin fræga borg Athene. er sannliga kallaz modir allra boklista ok fostrmodir allra philosophorum.[4] ok ecki hafdi Girkland i sér henni framarri edr frægiligra. J fyrr nefndri Atthica eru .ii. prouincie. af huerium er ǫnnur heitir Boecia ok ǫnnur Pelopenesus[5] Enn Boecia fekk nafn af þeirri sauk ok tilfelli sem her fylgir. þann tima sem Cathmus son Agenoris. er um rid uar nefndr ok brodir fyrr nefndrar Europe. skylldi fara at leita hennar eptir fedr sins bodskap. sidan er Jupiter hafdi fangit[6] hana sem fyrr uar sagt. ok hann feck eigi fundit hana. þa ottadiz hann sua sins fedr[7] reidi. at hann stadfesti þat rad fulluliga medr[8] ser. at taka helldr aa sik utlegd enn koma aptr til fedr[7] sins. Ok þa berr sua til. at einn uxi gengr fyrir honum. ok hann geck þar eptir þar til er hann nemr stad.[9] ok setr þar sina bygd sem uxinn lagdiz nidr ok huilldiz. ok kalladi sidan af uxans nafni Boeciam. þiat bos aa latinu er uxi upp i norrænu. ok smidaði i þeim stad borgina Thebas. i huerri er frægir bardagar uaru i fyrndinni. Fæddiz[10] þar upp bædi Apollo ok Hercules hinn sterki. er einn hefir mestr uerit i fyrndinni af Thebanis ok frægaztr. J Boecia eru þeir .ii. brunnar. sem sua ero fallnir ok natturadir. at annarr eykr þeim manuit[11] sem af honum drecka ok minni. enn annarr er sa er þeim gefr ok gǫrir gleymsku ok uminni. sem af honum hefir druckit. þar er ok ein su tiðrn. at hennar uatn er sua gint ok galit. at huerr sem þat hefir druckit. þa hitnar hann[12] ok logar af munudlifiss girnd ok hita. þessi Boecia heitir odru nafni Aonya. af þeim brunni edr uppsprettu sem þar er. Pelopenesus annarr partr af Atthica feck nafn af Pelope konungi er þar rikti. Hinn fiordi partr Grecie heitir Thesalia. af huerium er eitt frægaz Thesalonia.[13] huert er hinn heilagi Pall postoli skrifadi einn sinn pistil. þar er ok fiallit Parnasus er fordum uar helgat Apollini. er heiðnir menn kalladu solar gud. þat klyfz ok tuiskiptiz sua sem upp sækir i fiallit. heitir þar annarr partrinn Cirra enn annarr Nisa. þar fæddiz ok upp uox hinn mikli Achilles. ok þar hófuz Laphite er odru nafni heita centauri. af huerium er[14] þat segiz. at þeir taumdu fyrstir af aullum monnum hesta medr bitlum. Enn þo

1) Athis, B 2) het, B 3) Archadia(!), B 4) stendr *tilf.* B 5) Pelopenese, B 6) fengit, B 7) fǫður, B 8) siolfum *tilf.* B 9) staðar, B 10) fædduz, B 11) *saal.* B; munud, A 12) þegar *tilf.* B 13) Thessaloni, B 14) *saal.* B; af, A

segir Ysidorus. at centaurus er sua uordinn sem madr aa hesti sitiandi edr honum samtengðr. enn sumir menn segia. at þeir uæri[1] riddarar i fyrr nefndri Thesalia. Enn fyrir þann skylld at þeir synduz einn likam manz ok hestz hafa samtengdan huart uiðr annat. sua sem þeir foru[2] rennandi ok reikandi[3] i bardaganum. þa segiz at þaðan af uæri þeir centauri kallaðir. Minocentaurum segia þeir nafn hafa tekit af manni ok gridungi. fyrir þa sauk at hann se sua uorðinn sem allt saman graðungr[4] ok madr. huilikt dyr er hinir fyrri menn sǫgdu i sinum skrǫksǫgum inni byrgt i laborintho.[5] huert er sumir menn kalla Vǫlundar hús. Onocentaurus segiz at af þi se sua kallaðr. at hann se halfr uorðinn sem madr enn halfr sem asni. Enn Ypocentaurus af þi at [hans nattura er haalfblandin af monnum ok hestum.[6] J Thesalia eru þær .ii. aar. at allir þeir sauðir uerða huitir sem af annarri drecka. enn hinir allir suartir sem af annarri drecka. enn þeir allir mislitir ok fleckottir sem af badum þeim ok ymissum drecka. Macedonia hinn .vti. partr af Grecia feck nafn af Macedone sunarsyni Deuchalionis. þiat hann kalladi hana af sinu nafni. sidan er hann feck þar hofðingiadom ok riki. Hon liggr austanuerð [uidr Egiptalandzhaf nalæg.[7] enn sunnan at henni liggr Achaia. af uestri Dalmathia. enn af nordri Misia. fedrland hins mikla Alexandri. þat land er miok gagnauðigt bædi at gullbergi[8] ok silfrbergi. Hit mikla ok hit fræga fyrr sagt fiall Olimphus er [sua yfiruættis[9] háátt. at aa hinum hæstum þess hæðum uerdr huarki sky ne uindar nockurn tima. sem fyrr uar sagt. Achaia hinn .viti. partr Grecie.[10] takandi nafn af Acheo konungi. ok þar meðr af þeirri borg ok bygdarlagi er sua het. [er miok komin ok[11] uorðin sik sem eitt eyland. ǫllum megin gengr at henni haf ok kringir um hana. utan eigi nordan at þar sem hon liggr uidr Macedoniam eðr[12] Atthicam. Hin hæsta hǫfudborg i Achaia heitir Chorintus. heidr ok prydi Grecie. Jnacus er ein nafnkunnigh áá i Achaia. ok þar er sa fiǫrdr sem Archadia heitir. ok enn er uidara getit i bokum. huern er Archas son Jouis ok[13] Kastule kalladi sua af sealfs sins nafni. eptir þat er hann hafdi sigrat mikinn part af Girkium ok sua undir sik lagt. at[14] þeir gafuz honum i ualld. Sua segiz ok at i nǫckurum stodum spretti uatn[15] or steinum i Achaia. Archadia heitir ok oðru nafni Sicionia af Sicione konungi. af huerium er Sicioniorum riki. þeirra manna sem sua uaru kalladir. feck þat nafn ok heiti. J Archadia er ein mikil áá

1) voru, B 2) fara, B 3) leikandi, B 4) griðungr, B 5) laborintha, B
6) [*saal.* B; hann se halfblandinn, A 7) nalęg v. e. haf, B 8) gulli, B
9) [ok þar sua, B 10) af Grikklandi, B 11) [ok miok sua, B
12) ok, B 13) af, B 14) ok, B 15) upp *tilf.* B

su sem Heremantus heitir. þar finnz ok sa steinn sem abeston heitir. hann hefir iarns lit ok þar medr þa natturu. at sua sem eitt sinn kueykiz [lios aa honum. þa sloknar hann[1] alldrigi huarki af uindi ne uætum. þar fædiz ok sa fugl sem Merula heitir. hann fædiz ok i fleirum stǫðum enn þar. ok i ollum audrum stǫdum suartr utan þar i Archadia eda Achaia er hann huitr.

Eyiarnar Cretha ok Ciclades eru hinn .vii^di^. partr af Grecia. Cretha uar kallat af einum þarlendzkum manni þeim er Cretus het. huern er heidnir menn segia uerit hafa einn af hinum fornum Critarbyggium. [ok hafa folgit ok vppfętt Jouem.[2] Hennar lengd er hardla mikil. ok liggr af austri til uestrs. Hon uar af þi hardla fræg fordum. at hon hafdi i ser .c. borga. huaðan af er hon uar kǫllut Antepolis.[3] Af þi uard hon ok fræg. at þar gǫrduz fyrst aarar til skipa. ok sua skotfæri. þar uar ok fyrst lærd ok kend sǫnglistar iþrott. þar er huarki uargr ne refr. ok eigi nockut ferfætt kuikendi.[4] Eigi bidr þar ok nockurn eitrorm. ok ǫnguan þann fugl sem noctua eðr nocticorax heitir. huern er uęr kǫllum náttrafn. Heitir hann fyrir þi sua. at hann flygr ok hefir sik áá nattar tima uppi. enn aa dǫgum séz hann fyrir þi huergi. at hans syn sliouaz þegar sem solin birtir uerolldina. Plagar[5] hann af þi ok elskar nattina enn flyr daginn ok firriz liosit. at hann ma meðr ǫngu moti solina sea. Hann deyr ok þegar i stad. ef[6] hann er þangat fluttr i Krit. Hon er hardla miok uinuidi ok audrum hinum bezta uidi uaxin. þat gras uex þar ok sem dyptamnus heitir. af[7] þi fialli þar i Creta sem Dypta heitir. þat gras er sua mætt ok mikillar mektar. at þat hlifir huerium sem einum þeim likam ok skyfir brott af þeim[8] skotum ok skaðasamlighu iarni. sem þat hefir aa sér. þadan af er þat. at þau dyr sem þar ganga ok fædaz. hafa meðr þess hattar fodr ok fædu skeytin af ser. ok skyfaz þau fyrir þi sama grasi sua brott af þeirra likam. at þau skadar ecki uætta.[9] Fyrr nefndar [Grikklandz[10] eyiar Ciclades eru .l. ok .iii. at tǫlu. Ein af þeim heitir Delos. su sem i midiu er ok mestz haattar af þeim. af huerri er allar þær iafnsaman hafa nafn tekit. þo at margar af þeim se henni miok fiarlægar. ok heita Ciclades þi at þær liggia allar sua sem i hring um hana. en Girkir kalla þat cyclon[11] sem uær kǫllum hring. Ma þat af þi uel merkiaz at hon liggr i midiu. sem at barz aa dǫgum konungsins

[1]) [hann meðr liosi. þa slǫkkuiz þat, B [2]) [*tilf.* B [3]) Annpolis, B [4]) meinkuikendi, B [5]) Flygr, B [6]) sem. B [7]) a, B [8]) honum, B [9]) her greiner þau þriu floð er freguz hafa uerit i verolldinni *Ovsk. og nyt Cap. i* B [10]) *saal.* B; eyiar landz, A [11]) *saal.* B; cidon, A

Ogygi.[1] at sua sem niðamyrkr hafdi samfleytt aa mðrgum manudum uerit sua sem ein nátt ueralldar. þa skein þar fyrri sol enn aa nðckuru audru nalægu landi. huar af er hon uar sidan kallad Delos sua sem audsyn. Hon heitir audru nafni fyrir þa grein Ortigia. at þar saz fyrst þeir fuglar sem Girkir kalla Ortigias. enn Latini kalla coturnices.[2] A þess sama dðgum konungs Ogygi. ok hins agiæta hðfudfedr Jacobs sunarsunar Abrahams. uarð ok mikit flod i fyrr nefndri Achaia. Hafa þrenn uerit mest ok fræguz flod i uerolldinni. Hit fyrsta ok hit fremzta uar Noa flod. þat sem flestum er frægaz ok heyrinkunnigaz uordit. Annat um Jacobs daga þat sem nu uar fra sagt ok uard i Achaia. Hit þridia uard a dðgum Moysi ok Amphitrionis konungs hins þriðia eptir hinn fræga Cycropem konung i fyrr nefndri Girklandz haalfu Thesalia. [sua mikit at mestr luti þers folks allz sem i var allri Thessalia[3] fyrirforst ok tyndiz i þi hinu mikla floði ok æsiligum uatnagangi sem þar uard. þeim fám monnum frateknum[4] sem i háá-fiollum frealsaduz. ok sua komuz undan at þeir hirdu sik þar. ok mest i fiallinu Parnaso.[5] þar hafdi þa ok hellt riki sa madr umhuerfis[6] fiallit sem Deuchalion het. hann tok uel ok menniligha uidr[7] ollum þeim monnum sem til hans flydu ok aa skipum komuz undan. Ok fyrir þann skylld at hann ueitti þeim landzuist i fyrrnefndum fiallzins haalfum ok fiallaklofum Cyrra ok Nisa. ok [þar medr gaf hann þeim[8] allan þann kost sem þeir þurftu ser til uidrlifiss ok næringar. þat i adra deilld at þeir somu menn hofðu[9] holldgroinn ok innborinn hiartans harðleik. sua at ual matti[10] segia at þeir hefdi steins hiortu. þa finnz sua skrifat i skrðksðgum Grecorum. at þessi sami Deucalion hafi[11] mannkynit af steinum upp reist ok endrbøtt medr sinni husfru[12] Pura. þat ma ok uerda segir Ysidorus. þann tima sem storaar[13] æsaz af yfiruættis regnum umframm uana [bædi at lengd ok mikilleika[14] ok þar medr af mðrgum[15] uaueifligum tilkomandi uatna uðxtum. ok þær briota nidr edr dreckia mðrgu þi sem monnum þickir ser [mein ok skadar[16] i uera. at þat se þa flod kallat. þat er ok uel uitanda segir hann. at þat kann henda þann tima sem aarnar eðr ðnnur uðtn uaxa meirr enn til døma. at þær gora stundum[17] eigi at eins skada þa þegar i stad. utan helldr teikna þær þar medr ok fyrirbenda iafnuel nðckura merkiliga eptirkomandi luti. Jlliricus er[18] almenniligt

1) Agygi, B 2) *saal.* B; cortimices, A 3) [*tilf.* B 4) *tilf.* B 5) *saal.* B; Pandra, A 6) umbergis, B 7) meðr, B 8) [gaf þeim þar meðr, B 9) miok *tilf.* B 10) sua *tilf.* B 11) *saal.* B; hafdi, A 12) *tilf.* B 13) storar áár, B 14) [ok mikilleik ok lengð, B 15) qðrum *tilf.* B 16) [stor mein ok skaði, B 17) suma tima *tilf.* B 18) ok *tilf.* B

nafn[1] Grecie. Cyprus hueria er uær kǫllum Cipr.[2] ok audru nafni heitir Paphus. uar fordum ein fræg ey af sinum rikdomi. þar uar su list fyrst fundin at smida af kopar slikt er monnum likadi. þiat hann er[3] þar i nog. Sa litr[4] sem þeir kalla conchium[5] edr ostrum. i huerium[6] er purpurinn er litadr. fæz þar betri enn i flestum stǫdum odrum. Fyrir þann skylld kalla menn þann lit þar conchium.[7] at hann tempraz af blodi edr taarum conchilii. þess fisks er sua heitir. ok audru nafni murex. Hann er eins hattar skelfiskr i sudrhaufunum.[8] huern er þeir særa medr iarni þegar sem hann uerdr tekinn. ok af þeirri særingu fellir hann táár. þau sem purpurans lit hafa. samna þeim saman sidan. ok i þeim sǫmum lita þeir purpurann. Enn þadan af kalla þeir hann ostrum. at hann tekz[9] af skelfisksins taarum ok uǫkuan. þiat Girkir kalla þat hostram[10] sem uær kaullum skurn[11] edr skel. ok þadan af kaullum uær einsháttar skelfiska kyn óstrur.

Pannonia hefir nafn af þeim fiollum sem hana skilia ok greina af Jtalialandi ok Alpes Apennini heita. Hon er hardla sterk ok mikit skemtanarland. ok liggr austanuerd uid Misiam. umkringd af þessum .ii. storum ok strǫngum áám Drabo ok Sabo. af austanuerðu[12] landsuðri[13] hefir hon Hystriam. af suðri edr utsudri liggia uid hana fiǫllin Alpes. af uestri partr sa af Gallia sem Belgica heitir. kalladr sua af borginni Belgis. enn til nordrs[14] uidr uppsprettu Danubii ok þat landamæri sem greinir Germaniam ok Galliam. Hystria þat land er sua heitir liggr nordan[15] uiðr Pannoniam. hafandi þat nafn af aanni Hystro er um þat[16] land fellr. Su hin sama[17] heitir Danubius odru nafni. sem fyrr uar sagt. Hon fellr ok framm flytr aa morgum ok ymissum londum. ok skipa einar ok ymissar þioðir þa hennar nǫfnum sem þeim likar. Sua segir Ysidorus. at .lx. storaa renna sua at allar koma nidr i henni. ok hon fellr i .vii. stodum ok medr .vii. osum [til siofar.[18]

Jtalia het i fyrndinni Saturnia[19] af Saturno konungi. ok eptir þat uar hon kollut Lacium. fyrir þann skylld at Saturnus leyndiz þar um rid. sua sem hann uar brott rekinn or sinu riki[20] af sinum syni Joue. enn sidarr[21] uar þat land kallat Ytalia af þeim konungi sem[22] Ytalus het. þeir uaru .iii. brødr. Salinus Ytalus ok Sicanus. af huerium er

1) allrar *tilf.* B 2) Kipr, B 3) var, B 4) lutr, B 5) conchilium, B
6) hueriu, B 7) conchilium, B 8) suðrhafinu, B 9) vt *tilf.* B
10) ostram, B 11) *saal.* B; skærn, A 12) *saal.* B; austanuerðum, A
13) landinu, B 14) liggr hon *tilf.* B 15) verð *tilf.* B 16) sama *tilf.* B
17) aa *tilf.* B 18) [ut i haf, B 19) *saal.* B; Saturina, A 20) Krit *tilf.* B
21) siðan, B 22) þar rikti ok *tilf.* B

bædi fengu nǫfn[1] sidan laund ok lydir. Af Ytalo uaru kalladir Ytali þeir sem Ytaliam bygdu. af Sabino Sabini. enn af Sicano Sicanii. Sunnan at[2] Ytalia liggr þat haf sem Cyreneum[3] heitir. enn norðan hafit Adriaticum. enn uestan at henni liggia þær heidar[4] ok haalsar sem framm ganga af fyrr nefndum fiǫllum Alpibus. Ytalia[5] er eitt hardla [gott ok fagrt[6] land at aullum lutum. einkannliga þeckiligt ok lystiligt af iardarinnar aauexti ok freoleik. ok þar medr af nægd allzkostar monnum til uidruæriss ok skemtiligs uidrlifiss.

Sicilia er uęr kǫllum Sikiley feck nafn af brodur Ytali.[7] þeim sem Siclus[8] het. enn fyrr meirr uar hon kallad Sycania af Sicano konungi. Sikiley liggr eigi langt ut edr brott af Ytalia. hon er friott land uel ok áuaxtsamt. rik at gulli ok morgum odrum godum ok girniligum lutum. Hon er þo uida [gagnfærilig at[9] leyniligum hellum ok iarðholum. ok hueruitna full af uindum ok brennusteini. Hon hefir þat[10] fiall i sér sem Ethna heitir. i hueriu er Ysidorus segir at storir iardhellar fullir driugum af brennusteini eru sua langir. at þeir liggia allt niðr til seofar þar sem utsynningr ma beinaz blasa framan i þa. Nu af þessu ollu saman ok þeim baarum ok brimstormi.[11] sem framan[12] ganga af sionum i hellis munnana. ok þi sem siorrinn rydr or ser. þa tendraz þar af ok kueykiz elldr með brennusteini þeim sem þar er. ok af þi uerða þar storir iarðelldar. þar er[13] sá nafnfrægr brunnr edr uppspretta sem Arethusa heitir. ok ein stor áá. su sem Alpheus heitir. .ccc. stadia er uidleiki umhuerfis[14] alla Sikiley. þar eru þær .ii. æðar ok uppsprettur. sem sua mikillar ok sterkrar natturu eru. at þær konur sem ubyria eru uerda barnbærar. sem af annarri drecka. enn onnur er sua fallin. at þær konur sem aðr eru uel barnbærar ok freouar. uerða ubyria ef þær drecka af þeirri.

Ytalia hefir ok þessi stóór stǫduuǫtn i ser. Benachum. Auernum ok Lucrinum. Ok þessar .ii. aar. Eridanum er odru nafni heitir Padus. ok Tiberin er Nordmenn kalla Tifr. huer er þaþan af feck nafn. at Tiberinus konungr af Albania fell i hana ok drucknadi þar. Benachus er sua stort[15] uatn ok uitt. at aa þi uerdr driugum sua storr[16] bárustormr sem aa seo. þar er ok su uppsprettuæðr[17] sem kaullut er Cycerons brunnr. huerr er þa natturu hefir. at hann grødir augnamein manna. Hon hefir ok i ser dyra gimsteina. sircithen. ligurium ok corallium. ok þau dyr sem linces heita. ok þa fugla sem dyomedes

1) nafn, B 2) af, B 3) tyrenum eðr cyrenum, B 4) hęðir, B 5) Jtalia, B 6) [frægt, B 7) konungs *tilf.* B 8) Sicleus, B 9) ogagnfærilig af, B 10) mikkla *tilf.* B 11) brimstormum, B 12) framm, B 13) ok *tilf.* B 14) umbergiss, B 15) mikit, B 16) mikill, B 17) *saal.* B; uppspretta æðr, A

heita. ok þann einn orm sem boas heitir upp i latinu. ok fyrir þa sǫk heitir hann sua. at hann [sækir storliga[1] miok [bu manna.[2] ok þo mest nauta flocka. leggz hann miok[3] til miolkrinnar. ok sygr sua kyrnar at þar af deyia þær. Linces eru fleckott dyr ok mislit. einkannliga mest um bakit sua sem pardus. en i odrum lutum eru þau[4] uarginum lik.[5] ok fyrir þi eru þau[6] miok i uarga tðlu hðfd.[7] Eru þeirra nðfn ok sua lik sin i milli. at þessi dyr heita linces. en Girkir kalla hina likos. Sua segiz at hlandit linces hardni sua mikit. at þat uerdi at þeim hinum dyra steini sem ligurius heitir. huat er menn segia at sealf dyrin linces uiti. marka þeir þat ok profa af þi. at þau fela þat þegar i stad ok hylia medr sandi. eptir þi[8] sem þat hefir fra þeim flotit. sua sem af nðckurri natturunnar aufund. til þess at þat uerdi eigi manninum til gagns edr nytsemdar. Plinius segir ok linces eigi optarr fæda sinn burd enn um[9] sinn. Fuglarnir dyomedes hafa nafn fengit af felðgum ok fðrunautum hertogans Diomedis. hueria er heidnir menn segia i sinum skrðksðgum fyrir þa sauk af monnum þess háttar fugla uordit hafa. at þeirra formadr ok hofðingi Dyomedes hafi sært sealfa Gefion gydiuna einu miklu saari ok hættligu i einum[10] bardaga. þeir fuglar eru þi nærr at uexti sem suanir. huitir at lit. ok hafa stór nef bædi ok hðrd. þeir eru mest i þeirri ey liggiandi ut uid Pul sem Dyomedia heitir. fliugandi milli þeirra gia ok gliufra ok storra steina edr biarga sem aa siofar[11] strðndum[12] eru. þeir kunnu gðra grein huart samlendir menn þeim koma þangat eðr adrir. Koma þar Girkir. þa fara þeir giarna þeim nærri. til þess at þeir syni[13] þeim blidubragð aa séér. enn ef þar koma annarra landa menn. þa rada þeir á þa. bita þa ok særa þat mesta sem þeir mega. þeir eru sorgsamliga ok[14] hliodaðir. sua sem harmandi medr sinni raudd ok sytandi bædi sealfra sinna umskipti ok afskaplig afelli. ok þar medr eigi sidr tion ok tapan sins hðfðingia. þiat Dyomedes uar af Girkium þo drepinn. þessa fugla kalla Girkir herodyos. Ero þeir ok skilreckir[15] menn ok uel skynsamir. sem þessa nefnda kompana Dyomedes segia ok sanna. eigi medr skrðkligu skrapi hegomans edr liotligri lygi utan helldr meðr sannligri ok ufalsadri frasðgn. at fuglinum uordit hafa. þiat nockurir menn hafa þat fyrir satt eptir frasðgn Ysidori i sinni .xitu. bok i sidarsta capitulo de transformatis. at þeir fuglar sem striges heita uerdi edr hafi uorðit af monnum. þiat uidr mðrg glæpauerk

1) [serer storlegans, B 2) [busmala, B 3) ok miǫk giarna, B 4) þeir, B 5) liker, 6) þeir, B 7) hafðir, B 8) sem þau megu framazt *tilf.* B 9) eitt, B 10) *mgl.* B 11) *saal.* B; skoga, A 12) strǫndinni, B 13) *saal.* B; megi, A 14) *mgl.* B 15) skilrikir, B

ok ferlighar latrona frammferdir skiptaz gløpamanna myndir edr aasionur ok umsnuaz segir hann. ok at aullum likaminum snuaz[1] þeir um ok uerda at dyrum. huart sem þat uerdr helldr af galldraligum ordum ok yfirsǫngum. eðr er þat af nǫckurum eitrligum grǫsum ok galldrasamligum. Er þat ok uissuliga uitat. at iafnuel eptir sealfri natturunni skiptaz margir lutir ok umuendaz i ymissligar myndir ok asionur. sua sem þeir fyriruerdaz ok spellaz. sem þat at byflugur uerda af uxakiǫti rotnudu edr kálfa. scrabones af hestum. locuste af mulum. scorpio huerr[2] er betr ma teliaz [medr mǫðkum enn[3] ormum af krǫbbum. Fucus er kallaz hin meiri byfluga fædiz ok af mulum. enn þat flugnakyn sem uespe heita af ǫsnum. Enn [þat flugna kyn byflugurnar uerda mest[4] af kalfakiǫti. medr þeim klokskap at menn taka kalfakiǫtit. þann tima sem þeir eru sæfdir. ok beria sua at sem mest uerdi blodugt.[5] til þess at þat sama kiǫt medr blodinu madki sem mest. Verda sidan af þeim blodmǫdkum byflugurnar. Sa fugl strix sem fyrr uar nefndr heitir auðru nafni ama. af þeirri mikilli elsku sem hann elskar sina unga. huadan af er þat hermiz at hann gefi þeim miolk sua sem þeir eru fæddir ok utklaktir. Tuscia er einn partr af Ytalia kallat sua af iduligri ok optligri reykelsis offran ok fornfæringum af thure. Apulia er Nordmenn kalla Pul liggr ok þar nær Campania uerandi ok einn partr[6] af Ytalia. takandi[7] nafn af þeirri miklu borg Capua. sem sua het af Kafisilano[8] konungi Albanorum. hefir þær iarðir ok herad i ser. sem aa huern[9] uetr bera þaleidis blom sem aa sumar. Solar gangrinn er þar bædi monnum ok bui hægr ok hardla skemtiligr. landzins tempran ǫll lystilig. enn loptit bædi blitt ok skært. þar fáz ok finnaz þau uǫtn sem sua mikillar ok heilsamligrar natturu eru. at þau taka ufreoleik fra þeim konum sem þau drecka ok adr hafa uerit obyria. enn uitleysi fra kǫrlum. ef þeir drecka þau fyrr nefnd uǫtn. Lucrinus ok Auernus eru bædi i Kampania. hefir Lucrinus uerit hit mesta fiskiuatn. Auernus feck af þi nafn. at fuglar er aues eru[10] aa latinu mattu fordum fyrir þann skylld yfir þat uatn eigi fliuga. at þeir fellu niðr af þeim daliga þef sem af uatninu lagdiz upp i loptit. En þat uolldi þi. at þat[11] uar ǫllum megin þakit ok umkringt af sua þyckum skógum bæði hit nedra ok hit efra. at þau brennusteins uautn sem þar uaru i sumum stǫdum. nadu minna uindruminu brott at blása brennusteins þefinum enn þurfti. til þess at eigi spilltiz loptit af þeim sama deynanda uþef. af huerium er fuglarnir fellu nidr

[1]) *saal.* B; snuiz, A [2]) huart, B [3]) [af moðkum eðr, B [4]) [þo uerða byflugurnar mest ok eighinligazt, B [5]) bloðrisa, B [6]) lutr, B [7]) þat *tilf.* B [8]) Capelino, B [9]) beran, B [10]) heita, B [11]) þar, B

ok do. Ok sem Augustus keisari uard þess uarr.[1] þa let hann hǫggua niðr skogana. ok uurdu þeir stadir sidan af þi sama lystiligir ok heilsamligir. sem af deyiandi[2] drepsott hofðu adr hættligir ok daudligir uerit. J Campania stendr sealf Roma ok su fræga borg sem Cartago heitir.

Gallia hefir nafn fengit af birti ok huitleik þess folks sem hana bygdi. þiat galla uppa girzku er lac upp aa latinu enn miolk upp i norrænu. þau hin stærstu fyrr nefnd fioll er Alpes heita. sem austan ganga at Gallia. ueria hana uidr solar hita. ok enn fleiri onnur. huadan af er menn uerða þar miok huitir. [Hon lyktaz at uestri uidr uthafit.[3] Af sudri liggia uidr hana þau fiǫll ok uslettar[4] hædir sem Purinei heita. enn af nordri þau uǫtn sem falla ut af aanni Rin ok fyrr nefnd[5] Germania. Aquitania þat land er sua heitir [berr storliga[6] freoua iǫrd ok goda monnum til fædis ok kostar. enn ongum mun uerri kuikendum. Hon dǫgguaz ok freouaz af þeim morgum áám ok uppsprettum sem hon hefir i sér. af huerium er þessar .ii. eru frægaztar. Rodanus ok Renus. Belgis heitir ein borg i Gallia. af huerri er sa partr Gallie feck nafn er Belgica heitir.

Hyspania er uer kollum Spanland het fordum Hyberia af einni aa Ybero. Hon tok sidan nafn af þeim manni er Hyspalus het. ok kallat Hyspania. Hon er ok fyrir þa grein rettliga kǫllut Hesperia af aptanstiǫrnunni hespero. at hon liggr allt[7] uidr heimsendann. Spania[8] liggr milli Galliam ok Affricam. nordan at þi liggia fyrr nefnd fiǫll Purinei. enn ollum megin adra stadi kringir hafit um þat. þat hefir hardla gott lopt ok er heilsamligt land. uel freott ok gagnsamt at aullum aauexti. ok ueralldar rikt af gimsteinum ok dyrum malmi. Vm Hyspaniam falla storar aar er sua heita. Bethus. Mineus. fyrrnefnd Yberis ok Tagus. Hon greiniz i .vi. parta Terraconensem. Cartaginensem. Lucithaniam. Galiciam. Bethicam. ok Tingitaniam er utan hafs liggr i Affrica.

Her segir af skipan landa i þriðia part veralldarinnar er heitir i Affrika.[9]

25. Affrica hinn þridi ueralldarinnar partr ok halfa feck nafn af einum afkuęmismanni Abrahe. þeim sem Affer het. eptir þi sem segiz. Hon het fordum Libia af dottur Parchi sunar Jouis. huerr er smida

[1]) viss, B [2]) deynandi, B [3]) [*mgl.* B [4]) uslettur ok, B [5]) nefndri, B [6]) [hefir storlegans, B [7]) uestr *tilf.* B [8]) Spanland, B [9]) Her segir af Affrica hinum þriðia part heimsins ok þeim londum sem til hennar liggia. Capitulum, B

let þa miklu borg ok frægu Memphim aa Egiptalandi. þessi Libia sunardottir Jouis eignaðiz sidan riki i Affrika. ok uar þa landit af hennar nafni kallat Libia. Affrika byriaz ok hefz af Egiptalandz herudum ok endimðrkum. ok liggr sua sunnanuerd um Blaland allt til hins mikla fiallz Athlantem. Nordanuerd liggr hon uid midiardarsio ok lyktaz þar. enn at sidarstu endaz hon ok lyktaz medr hafinu Gadithano. hafandi i sér þessar prouincias. Libiam. Cirenensem. Pentapolim. Bizancium. Cartaginem. Numidiam. Mauritaniam. Scitifentem.[1] Tingitanam. ok þar medr Blaland uidr sealfan solarbrunann.[2] J Affrica er einn sa brunnr edr uppspretta. at hon bøtir ok skigra gorir huers manz raudd. þess sem af hefir druckit þeim brunni.

Fyrr nefnt land Libia Cyrenensis er hinn fyrsti partr Affrice. sua nefnt af þeirri fremztu borg er þar uar ok Cyrene het. Austan at þi liggr Egiptaland. enn uestan at þeirra þioða lðnd[3] sem Trogodite heita. ok þa sem þeir kalla meiri Sirtes.[4] Trogodite eru skiotari a fæti enn nðckur[5] dyr. Medr Trogoditis er su tiðrn. sem hennar uatn uerdr .iii. sinnum aa huerium degi sallt ok beiskt. enn alla tima adra er þat sætt ok medr aullu usallt. Nordan at nefndri Libia liggr þat haf sem heitir Libicum. enn sunnan Blaland ok einar ok ymisligar þiodir ok ufæriligar audnir. i huerium er eigi sidr er sa ormr[6] sem basiliscus heitir. ok audru nafni heitir hann regulus. þat er sua sem smakonungr. Fyrir þa grein heitir hann sua. at hann er sem eitrorma konungr. eigi fyrir mikilleiks sakir edr uaxtar. utan helldr af þi at hann drepr menn medr einni saman sinni syn. ok þo at þeir seai hann fyrri[7] ok flyi. þa drepr hann þa med einni saman sinni þefan. Huerr fliugandi fugl sem fyrir hans seonum uerdr. huat fiarlægr honum sem hann ferr edr flygr. þa brennr hann af hans munni ok fyrirferst. Enn allt at eins uerdr hann af hreysikattinum[8] yfirstiginn ok sigradr. þann tima sem [hann er settr[9] fyrir þau gren edr holur sem hann leyniz i. þa flyr basiliscus hreysikattinn. enn hann sækir eptir ok drepr sua basiliscum. þiat himneskr fadir hefir ðngan lut i uerolldinni sua skadsamligan skapadan. at eigi se æ læknissdomrinn i gegn honum til reidu. ef menn kynni hann rettliga medr hðndum at hafa. Hann er lengztum huitfleckottr eðr huitrðndottr ok nærri halfs fotar langr. J Libia fæðaz ok hðfuðlausir menn eptir þi sem truiz. hueria er Lybici kalla Lemnia. hafa þeir munn ok augu framan aa briostinu. Adrir eru þeir sem þar fædaz ok ðngan hafa halsinn. enn augun aa oxlunum. Antipodes eru

[1]) Sitifensem, B [2]) Ysidorus *tilf.* B [3]) land, B [4]) *saal.* B; Sires, A [5]) nokkurs kyns, B [6]) þraatt *tilf.* B [7]) eigi, B [8]) reysikattinum, B [9]) [menn setia hann, B

þar ok. hueria er nockurir menn kalla andfętinga. þeim horfa føtrnir ok ristrnar aa bak aptr ok hafa .viii. tær á huarum fæti.

Pentapolis annarr partr Affrice. hafandi upp aa Girzku nafn af .v. borgum. liggr uid fyrr nefnda Libiam Cyrinensem. ok telr suma stadi medr hennar herudum ok endimðrkum. Tripolitanam hinn þridia hennar part hafa Girkir upp aa sina tungu at tala kallat af þeim .iii. borgum sem þar ero frægaztar ok sua heita. Ochea. Tabreta ok Leptis. Hinn .iiiiði. partr Affrice huerr er Bizancena heitir hefir nafn af .ii. þar hinum fræguztum ok hinum fremztum þorpum huert er annat er sua friott af oleis ok odrum feitum iarðar aauðxtum. ok fullum meðr dygd. at þat sem i þa iðrd uerdr sááit gefr hundradfalldan aauðxt.

Annat heitir Zeuges er liggr milli Numidiam[1] ok Bizancium. huar er ein mikil borg stendr. er Carthago[2] heitir. Nordan at þi liggr þat haf sem Siculum heitir af Sicilia. enn sunnanuert liggr þat uidr þat land sem Getulia heitir. Hinn nærri ok hinn nordarri partr af Zeugis er miok aauaxtsamr. enn hinn ytri ok sa sem firrmeirr liggr er fullr af onagris. þeim storum ausnum grimmum ok ótðmdum sem i eydimorkum uti reika ok renna. ok ðdrum grimmum dyrum ok hðggormum. þessir hinir grimmu ok utðmdu asnar. sem onagri heita. hafaz iafnan uidr uti medr uillidyrum ok fylgir æ serhuart[3] karldyrit kuendyra flockinum. ok þo mest fyrir þa skylld. at þeir uandlæta þegar leid ok afbryda sem karldyrin eru borin. ok setia þegar af þeim nyrun. ef þeir na til þeirra sem þeir eru nyfæddir. ok þetta kunna[4] mødrnar at uaraz. ok fela þa þegar i leyniligum stǫdum ef þær fáá þat gert. Getulia liggr miok i midri Affrica.

Numidia feck nafn af þeim monnum er þar toku ser bygd. ok sealldan hofdu[5] sama stad. ok driugum foru sem uallarar. þiat ymissar ok uuisar heimilisuistir kallaz upp aa þeirra tal ok tungu numidie. þar leidir hon dyr ok uppfædir. sem hon er[6] skogi uaxin ok slettlend. enn þar hesta ok fyrr greinda onagros. sem hon er hálsut eðr fiðllott. Hun er hardla fræg af þeim marmara sem numidicum heitir. J Numidia er Yppane. er hinn heilagi Augustinus ypponensis er uid kendr. meðr fleirum odrum frægum ok mikils hattar borgum.

Mauritania hefir nafn af suðrtum þeirra manna lit sem þar byggia. þiat mauron kalla Girkir þat sem suart er. ok sua sem Gallia hefir nafn af folksins birti ok huitleik. sem fyrr uar sagt. sua hefir Mauritania nafn af suðrtum lit sins folks. huerrar hin fyrsta prouincia er

[1]) Mundiam, B [2]) *saal.* B; Sartago, A [3]) serhuert, B [4]) kunnu, B [5]) ser *tilf.* B [6]) miok *tilf.* B

Mauritania Siciphensis. hafandi nafn af þi þorpi sem Siciphi heitir. ok Mauritania Cesarensis. er nafn feck af þeirri borg sem Juba konungr er þar rikti let gòra Augusto keisara til heiðrs ok sæmdar. ok kalladi af hans nafni Cesaream. sua sem Herodes let adra Cesaream gora honum til sømdar i Palestina. su sem ein er hardla fræg borg. þessar badar prouincie liggia sua samtengdar sin i milli. at austan liggr at þeim Numidia enn norðan hit mikla haf. af uestri su áá sem Malua heitir. enn af suðri fiallit Astrixis. huert er greinir ok sundr skilr þann part af landinu sem frior er ok þurra sanda allt til uthafsins. Mauritania Tingitania uar kallat af hòfudborg þeirri sem Tingis[1] het ok þar stod. Af austri liggr uidr hana fyrr nefnd aa Malua. af nordri hafit Gaditanum. af uestri uthafit Athlanticum. enn af sudri þeirra þioða laund[2] sem Gaulalie heita. Gaulalie eru kallaðir af þeirri ey sem liggr nærri Blalandi ok Gauleon heitir. i huerri sem[3] enginn eitrormr fædiz ok engin fær þar lifat. J uthafinu uidr Mauritaniam segiz. at sua mikill ofreflis fioldi þeirra fiska séé sem lulligenes[4] heita. fliugandi eigi langt i brott fra þeirri aa sem Aalixus heitir. at þeir drecki ok sòckui nidr skipum ef fyrir þeim uerda. J Mauritania þessarri fødaz morg undarligh dyr ok kuikendi. sua sem apyniur drekar ok struciones. Fimm ero apyniu kyn. þat er eitt at hala hefir. af henni segiz þat at hon se sua greinamikil ok skyniugh[5] upp aa suma skepnuna. at hon gleðiz iafnan sua sem tungl er nykomit ok þat er ungt. en hon[6] ryggiz þann tima sem þat er fullt eðr þuerranda. Hon berr þau born sin ok burdi fyrir a briosti ok bringu ser. sem hon elskar. enn hin klunna sua uidr bakit ok annars staðar aa henni sem uerda má. sem hon anzar minnr ok uanrækir. Struciones eru sua fallin kuikendi. at þau synaz hafa uængi þaleidis sem fuglar. ok faa sik allt at eins litt edr ecki af iorðinni hafit. Struciones uanrækia ok uilia alldrigi uerma[7] sin egg. ok þo sem þeir hafa þau brott rekit fra ser. þa leidaz ut af þeim ok lifgaz ungar af duptzins ok iardarinnar næringu. Drekar eru størstir ok sterkaztir af aullum eitrormum ok eigi sidr af ollum iardarinnar kuikendum. hann er kambottr ok hefir litinn munn ok sua sem miofar pipur edr spirur. meðr huerium er hann dregr andann.[8] Hann hefir ok ecki miok mikit afl i tònnunum. enn i sporðinum hefir hann sua mikit. at þar lyr hann meðr ok lemr huat er hann fær fengit ok naad. Hann er ok ecki fyrir þa sǫk af eitrinu skadsamligr. at hann þarf ecki þess uidr at deyda ònnur kuikendi þar medr. þiat

[1]) Tinghi, B [2]) allt til uthafsins *tilf.* B [3]) er, B [4]) lulligines, B [5]) skynug, B [6]) *saal.* B; þat, A [7]) rękia, B [8]) Hic inquiratur de artis fistulis et q. exerat linguam *tilf.* B

huert sem hann fær fangit. þa bindr hann ok kreppir sua. at þar af drepr hann. fyrir huerium er fillinn er eigi helldr ðruggr[1] meðr sinn mikilleik enn smæri kuikendi. þiat sua sem drekinn liggr uidr þann uegh sem fillinn ferr eptir sinum uana. þa hrðckuiz hann um hans fotleggi kreppandi þa saman medr sterkum knutum. uinnr sua sidan at honum. at hann kiæfir hann ok drepr medr aullu. þessi Mauritania uar fordum full af filum. hueria er Jndialand hefir nu[2] mest i séér. þat land sem Garamans heitir. hefir nafn af þess háttar einni borg edr þorpi sem Garama heitir.[3] huert er Garamans konungr sun Apollinis let gðra ok kalladi sua af sinu nafni. þat liggr milli Cirenen ok Blalandz. þar er sa brunnr sem þa natturu hefir. at hann[4] fryss sua þann tima dags sem heitaz er.[5] at hann er monnum eigi dreckandi. enn hann þidnar ok hitnar sua þann tima nætr sem kalldaz er. at þa er engi uán. at þess háttar megi menn honum nærri koma. þeir menn sem þat land byggia ok Garamantes heita. eru bædi grimmir i ser ok af mannkynsins samlagi[6] miok fiarrlægir.

Ethiopia sem uær kallum Bláland. hefir nafn af lit ok aasionu þeirra manna er þar byggia. hueria er solin brennir[7] sakir sinnar naueru. Mannanna litr birtir þar ok synir solarinnar afl ok natturu. þar er nær iafnliga[8] samr hiti. fyrir þann skylld at þat liggr rett undir sealfu solar sudri ok middegiss skeidi. Vestanuert er þat fiðllott. enn um mitt landit er þat sðndugt. enn austanuert er þat medr aullu eytt. þess lengd liggr uestan fra fiallinu Athlante ok til austrs allt til Egiptalandz endimarka. Af suðri liggr þat ok lyktaz uidr uthafit. enn af nordri uidr áána Nilum. ok hefir i séér harðla margar þiodir ræÆiligar ok ogurligar af skyssiligri mynd ok aasionu.[9] Pamphagi eru þar ok. þeir hafa huetuetna þat sem eta ma ser til fødu ok uidrlifiss. Archiophagi[10] uerandi klokir til ueidiskapar hafaz þratt uidr aa hafi ut ok fædaz at eins uidr fiska. enn Anntropophagi ein hin harðazta þiod fædiz medr manna kiðt.

Blaland er driugum fullt af fiolda undarligra dyra ok eitrorma. Ysidorus telr storliga mðrg eitrorma kyn i .xiiº. bok ethimologiarum. ok þo segir hann þau fleiri uera enn hann hefir þar fra sagt. En sua mðrg sem þeirra kyn eru. sua margs háttar eru ok eigi siðr þeirra eitr ok skadsamligir sáárleikar. þeir sem af þii uerða. ok sua margir sem þeir eru. sua mðrg dauða kyn fylgia þeim ok. Stellio

[1]) uruggr, B [2]) *tilf.* B [3]) het, B [4]) kolnar ok *tilf.* B [5]) sua *tilf.* B [6]) þo *tilf.* B [7]) ok sortar *tilf.* B [8]) iðurligr ok *tilf.* B [9]) Trogodite eru einar af þeim. þat folk er sua fraatt a fęti. at þat er eigi seinna enn hin skiotuztu dyr sem fyrr var sagt *tilf.* B [10]) Athiophagi, B

heitir einn af eitrorma kyninu. ok fyrir þa grein heitir hann sua. at allt hans bak er sem putreat[1] se ok skrifat meðr skinandum dropum þilikt sem stiðrnum. Hann er sua gagnstadligr þeim hðggormum edr storum eitrmðdkum sem scorpiones heita. at þeir ottaz þegar þeir sia hann. ok sem nockurr uþrifnadar þungi edr dofi falli áá þa. Vipera hueria er uær nefnum nðdru. hefir af þi nafn fengit at hon fæðir meðr saarleik ok ofrefli [sinn burð.[2] þiat þann tima sem hennar kuiðr þrutnar af burdinum ok yrmlingarnir eru lifgaðir. þa þola þeir eigi at bida matuligs ok fullkomins natturunnar burdartima ok lausnar. rifa sua ok slita skeinandi[3] hennar sidur[4] ok þar ut farandi. ok þar af deyr hon. Hon fær ok sua liotliga sins burdar. at hon tekr freoit medr munninum. Berr þat ok sua til þann tima sem karldyrit hefir til þess sama hðfudit inni i hennar munni. at henni bregdr sua uidr sambudina. at hon bitr hðfuðit af hinu dyrinu. ok fyrir þi uerdr sua at huarttueggia feðginit fyrirferst iafnan. þegar sem þau geta burð saman. karldyrit i sambudinni enn kuendyrit i fædinginni. Anfuena[5] er sua fallin. at hon hefir .ii. hðfudin. annat framan eptir uana enn annat aptr áá spordinum. ok renn framm eptir huarutueggia hðfðinu dragandi sua aptr[6] i hring likamann eptir sér. þessi hefir sik[7] af aullum eitrormum uti i frosti. Hans augu lysa sem logandi lios. Scitalis er ok sua fagr fleckottr ormr um bakit. at þar af duelr hann þrátt þeirra manna ferd sem hann sea. Kann þat ok sua til bera. at þar sem hann fær seinna skridit enn flestir adrir eitrormar ok fyrir þa sauk eigi manninum fylgt. þa fær hann medr þi mennina fangit. at þeir dueliandiz undraz[8] hans fegrd. Hann er ok sua heitrar natturu moti þi sem adrir eitrormar. at hann teer sinn ham ok yztu luti af sinum likam uti aa uetrar tima. [Enn aller þeir eru þo allt at eins kallder i sialfra sinna natturu.[9] ok eigi faa þeir monnum nðckut illt slag edr mikit mein gðrt. utan þann tima sem þeir hitna. ok fyrir þann skylld er[10] þeirra eitr manninum miklu skadsamligra um daga enn um nætr. þiat þeir dofna af nætr kuldanum. huadan af er þeir stirdna ok hrðckua saman sem[11] lyckiur eðr knutar[12] á uetrar tima enn leysaz or knutunum ok lyckiunum aa sumarit. Er ormanna meinsemda[13] gðrd eigi annat. eptir þi sem Lucanus segir. enn eitrdrepit samblandit mannzins blodi. Allt ormanna eitr er kallt[14] i sinni nátturu. ok fyrir þi flyr mannzins aund eitrit. huert[15] er i hans

[1]) purtreat, B [2]) [*mgl.* B [3]) skemmandi, B [4]) ok skerandi *tilf.* B [5]) Anfniena, B [6]) *mgl.* B [7]) giarna *tilf.* B [8]) undra, B [9]) [*tilf.* B [10]) *saal.* B; ma, A [11]) i *tilf.* B [12]) knuta, B [13]) meinsemdar, B [14]) kallat(!) B [15]) *saal.* B; huer, A

blodi byggir. at hon er elldligh ok heitrar nátturu. Allir eitrormar hafa sliofa syn sem liklikt ma þickia. medr þi at þeir hafa augun áá uængiunum enn eigi framan i[1] hôfdinu. ok fyrir þi heyra þeir fyrri[2] enn þeir sia.[3] þar i mot hafa þeir huassara skilningar uit enn flest oll ônnur skynlaus kuikendi. huar af er sagt uar i Genesi. at hôggormrinn uar ollum iarðarinnar kuikendum uitrari. Sua segiz af honum. at hans hôfud lifi þo at þat komiz eigi meirr enn .ii. fingra [langt undan ulamit.[4] sua er hann i hofdinu lifmikill. Ok fyrir þi hlifir hann þi medr ollum likamanum moti þeim sem hann uilia liosta ok lemia. Ecki kuikendi fær sina tungu iafnskiott rært sem eitrormrinn. sua framt at hann syniz driugum .iii. hafa þar sem ein er til at eins. þeirra likamir eru uaukuir[5] ok uatir. sua at þeirra uegr uætiz ok merkiz af uætunni[6] huar sem þeir fara. þeirra [fotspor ok uegr rett at segia[7] er þi likr at sea. sem þeir hafi medr fotum runnit. enn þeir skrida þo allt at eins aa hudinni ok þeim reistkômbum. sem þeirra kuidr ok allr likaminn neðan er alskipadr af. allt fra ofanuerdum hálsi ok til nedanuerdz kuidarins. Beina þeir sinn skrid medr hreistrkômbunum sem medr klóóm. en medr rifiunum i stad leggianna. þaðan af er þat. at ef þeir uerða nôckur nedan aa likamann allt fra nedanuerdum kuidinum slegnir ok upp til hofudsins. þa þrifz hann ecki til skridsins ok raasarinnar. sua er hann þar audkumall ok lasmærr. Sua er ok skrifat at eitrormarnir lifi storligha[8] lengi. sua at þeir leggi nidr ellihaminn. ok þar meðr falli af þeim ellin. ok huerfi sua aptr til æskunnar. Pytagoras einn ueralldar uitringr i fyrndinni segir eitrorminn af funadum andaðs manñz merg uerða. ok þat sama sannar ok segir Ouidius i sinum bokum. Er þat ok merkiliga ok uel uidrkuęmiliga truat. at aa sômu leid uerdi eitrormrinn af mannzins dauda. sem mannzins dauði[9] uard af eitrormsins tilstilli. J þessu[10] Blalandi er [ok þat sama dyr monoceron. er odru nafni heitir unicornis. hafanda sitt hit uádaliga horn .iiii^a. fota langt upp af midiu enninu. sem fyrr uar sagt.[11] Vlfalldar eru þar ok þau dyr sem pardi heita. mislit ok hardla skiot ok einkannliga skiotuz til at hella ut annarra kuikenda bloði. þiat þar til leggr pardus sua giarna. at hann hleypr þar til sem[12] hann fellr daudr nidr. sem fyrr uar sagt. Camaleon er eitt fleckott dyr[13] sem

[1]) a, B [2]) fyrr, B [3]) siai, B [4]) [vlamið vndan, B [5]) vokuer, B [6]) vqkunni, B [7]) [vegr, B [8]) storleghans, B [9]) kom til ok *tilf.* B [10]) fyrrnefndu, B [11]) [þat eitt dyr sem riceron heitir. ok qðru nafni monoceron. þat er allt eitt ok unicornius. huert er fyrir þa sqk heitir sua at þat *o. s. v. som ovenfor S. 69—70 indtil* til uapns ok uerndar, B [12]) er, B [13]) a þa leið *tilf.* B

pardus. utan þat at camaleons likami skiptir auduelldliga litinum eptir þeim lit sem fyrir honum uerdr ok hann séér. huat er eigi er annarra kuikenda nattura. Camaleopardus er [sua uordinn sik. at hann er[1] uidaz huitfleckottr[2] sem pardus. haals hefir hann sua sem einn hestr. enn fætr sem yxn.[3] enn hofudit sem ulfalldi. Formice hueria er uer kðllum maura. eru þar miklu størri enn i odrum stðdum. ok miok undarligha uordnir[4] sik. Maurr er sua forsiallt kuikendi sem menn uita. at hann samnar[5] þat ok saman dregr aa sumarit. sem hann etr aa uetrinn.[6] einkanliga hueitiskorn[7] edr þesskyns miðl aa kornskurdartima. enn upp aa bygg girniz hann ecki giarna. Enn aa Blalandi segiz at hann uerði sua storr sem smárackar. Grefr hann þar upp medr fotum sinum sanda. þa sem gulligir eru at sea. geymir þeim sidan ok uardueitir sem hann ma uanduirkligaz. at engi beri þeim[8] i brott. enn þa sem til þess byria sik at bera þa i brott. sækir[9] hann til dauds. Ok fyrir þa sǫk heitir hann þar formicaleon.[10] at hann er lettliga[11] sua uordinn sik sem formica ok leon[12] þoat litill. Hann er maurum[13] skiædr ok skadsamligr. upp aa þann hátt at hann felr sik i molldu eðr sandi. ok kemr þadan at þeim.[14] sua sem þeir bera hueiti þat sem þeir hafa saman dregit. þadan af er hann kalladr leo ok formica. þiat flestum odrum kuikendum er hann sem maurr. enn maurinum uerdr hann sem leo. Margr basiliscus er ok þar ok hardla storir drekar. af huerra hðfdi ok heila gimsteinar ut takaz. þar finnaz ok þessir steinar. iacinctus ok crisoprassus ok hit dyra cinnamomum. J Blalandi er ok su ein tiðrn. at þeir likamir uerda sua biartir sem i hennar uatni uerda þuegnir. sem þeir se meðr hinu dygdugazta oleo laugadir[15] ok litadir.

Tuenn eru bygd Blalðnd. annat þat sem austaz er bygt ok næst þi sem solin kemr upp. annat er til uestrs i Mauritania. Vmframm þessar .iii. fyrr sagdar haalfur heimsins. sem fyrr nefndir synir Noa ok þeirra ættmenn ok afkęmi[16] skiptu medr ser. liggr hinn fiordi heimsins partr ok haalfa til sudrs odrum megin hins meira uthafsins. huerr er sakir yfiruættiss solar hita oss er meðr ðllu ukunnighr. i huerri er heidnir menn sogdu. ok þo medr falsi ok hegoma. at þar bygdi andfætingar. Hinn heilagi ok hinn mikli Augustinus segir ok sannar sua meðr fulluligri[17] skynsemd i þeirri bok er hann hefir gðrt. ok heitir Augustinus de ciuitate dei. at engin iarðneskr madr ma þagat

1) [*mgl.* B 2) þaleidiss *tilf.* B 3) vxi, B 4) *saal.* B; uorðinn, A 5) samkar, B 6) uetrum, B 7) hueitikorn, B 8) *saal. ogs.* B 9) sęrer, B 10) formicoleon, B 11) *mgl.* B 12) leo, B 13) smamaurum, B 14) aa vuart *tilf.* B 15) smurdir *tilf.* B 16) afkiemi, B 17) fullegri, B

komaz or uarri byggiligri uerolldu sakir solar hita ok margrar annarrar umatluligrar ufæru. Enn i adra deilld er þat ollum monnum kunnigt. at allt mannkyn er fra Adam komit. ok allt hans afkuęmi hefir bygt þessar þrennar fyrr nefndar heimsins haalfur. medr þeim ollum[1] laundum ok eyium utǫldum sem i nordrhaalfunni liggia ok monnum er her kunnigaz. Mauritania liggr næst uestr uid Hyspaniam. þar næst Numidia. þa þat land sem Cartaginensis heitir af borginni Cartagine. sem fyrr uar sagt. þa Getulia ok Ethiopia. ok eptir þat þeir stadir sem allir ero suidnir af solar bruna.

Her segir af Nemroth er fyrstr let smiða borgina Babilon. ok fra Ninus er fyrstr kom upp skurðgoða smið.[2]

26. þar er nu til at taka sem fyrri[3] uar fra horfit. at þann tima sem synir Noa ok aðrir hans ættmenn ok afkuęmi hofdu skipt londum medr ser. sem fyrr uar sagt. rak fyrr nefndr Nemroth Assur sun Sém brott af sinu eignarlandi ok erfðar Sennáár medr afli ok ofbelldi. ok smidadi þar fyrst[4] eptir flodit þa borg sem sidan uar kǫllut Babilon eptir tungnaskiptit. sem fyrr uar sagt. nu sem Kayn smidadi fyrstr borgina Enoch [aa Jndialandi fyrir flodit.[5] Belus het sun Nemroths. huerr er settiz i Babilone ok lét gefa ser konungs nafn ok heriaði upp aa Assyriam. vann hann þo litit þar i. sua at hann eignadiz af henni. En sua sem hann uar allr.[6] uann Ninus son hans alla Assyriam ok eignadiz hana. ok þa borg sem mestz haattar uar i þi riki let hann sua mikit auka ok ut færa. at hon uar sidan þriggia daga[7] ferd aa lengd. ok kalladi hann sidan hana af sinu nafni Niniuen. Heðan af er þat er i nockurum frasognum segiz. at Serkia riki hofz af[8] nefndum Belo. ok er þat satt sakir þess at hann byriadi þat fyrstr. en sumir segia. at þat byriadiz[9] af Nino syni hans. huat er satt er sakir rikissins afla ok aukningar.

Speculum hystoriale. Ninus sigradi Cham fǫdurfedr sinn. er þa lifdi enn sua sem hann hofz til rikiss. huerr er fyrstr segiz at galldra list[10] hafi kunnat. Hann kendi syni sinum er Stráám het galldra fiolkyngi.[11] er til illz eina[12] uar fundin. af huerium er kyn Egiptiorum. Babiloniorum ok Persarum er komit. fyrir huern skylld er menn kalladu hann Zoroastrem. ok af þi sama nafni uaru[13] um eina stund margar

[1]) qðrum, B [2]) fra þeim feðgum Belo ok Nino ok þar meðr Zoroaster ok skurðguða villa hofz, B [3]) fyrr, B [4]) fyrstr, B [5]) [fyrir floðit aa Jndialandi, B [6]) þa *tilf.* B [7]) dagleiða, B [8]) fyrr *tilf.* B [9]) hofz, B [10]) fiqlkyngi, B [11]) list, B [12]) eins, B [13]) til *tilf.*

bøkr af þeirri somu kunnastu. Þessi Cham uiliandi synaz gud manna i milli ok hafandi sina aastundan opt ok iduliga til himintungla gangs ok þeirra natturu. [syndiz hann[1] medr sinum gδrdum af stiδrnunum nockura geisla edr gneista gefa edr ut leida. til þess at þadan af skylldi hann unga menn ok uuitra leida ok locka þat at undraz sem nδckura iartegn.[2] En sua lauk hans lifdδgum. at hann uar brendr um siδir af þeim sama fianda. sem hann het optaz aa ok treysti[3] bezt. huerium er þeir menn sem aa hans trδlldom ok fiolkyngi trudu. gordu sem einum guds uin meδr klokskap sua skapada grδf eδr leiδi meδr einnar áár flytian ok fulltingi. at þat syndiz allt saman flytiaz ok upp hefiaz til himins. huadan er hann feck þat[4] nafn einkanliga eptir sinn dauδa. at hann uar kalladr Zoroastres. þat er upp i norrænu at segia sem lifanda himintungl. Af þessum sama Zoroastre segir einn uiss madr Solinus. at hann hlo þegar leid sem hann uar fæddr. i gegn þi sem aull onnur bδrn gráta. huert [eitt ok eitt[5] er i uerolldina uerdr[6] fætt. Huar til er suarar hinn heilagi Augustinus i hinni fyrstu bok ok .xx. de ciuitate dei. Huerr mun eigi afskræmiliga[7] ottaz ok fastliga i minni festa. huart sem helldr er fyrir hans heyrn ok hugskotz augu frammsettr daudinn. er hann fær eigi fordaz. edr hans burdr ok barndomr. þiat engin[8] ueit huat er hann spáár[9] edr fyrir segir. þann tima sem barnit fædiz ok kemr i ueralldarinnar lios. þar sem huers sem eins barns burδr ok fæδing er skipadr [ok byriaz[10] af grát enn eigi hlátri. utan þat er menn segia. at einn saman Zoroastes hafi þat gδrt at hlæia[11] aa sinum burdartima. Ok eigi bendi sa hinn skyrsiligi ok hinn hrædiligi[12] hlátr nδckut gott fyrir. þiat allt at eins uard hann af Nino Serkia konungi sigradr i bardaga ok yfirstiginn. at hann fyndi fyrstr galldra fiolkyngi. ok uæri þar medr formadr þeirra þioda sem bygdu i Baktria. Hann skrifadi ok .vii. liberales artes aa .xiiii. pilarum. af huerium er .vii. uaru medr kopar enn adrir .vii. af tigli moti flodi ok odrum ueralldar uaδa. Enn allar hans bøkr brendi Ninus.

Af þessum sama Nino hófz skurδgoda smid meδr þeima hætti. at sua sem fadir hans Belus uar allr. let hann gora eptir honum eina likneskiu. sér til hugganar eptir þann mikla harm sem hann feck af hans andláti ok frafalli. huerri er hann ueitti sua mikla uirdingh ok uegsemd. at hann gaf þeim ollum monnum grid ok goδar giafir.[13] sem ser sottu þagat til hialpa[14] ok uerndar. huat illt er þeir hofdu gert

1) [syndi honum, B 2) iartein, B 3) treystiz, B 4) sitt, B 5) [sem eitt, B 6) er, B 7) afskremilega, B 8) maδr *tilf.* B 9) meδr nǫkkurv moti *tilf.* B 10) [*tilf.* B 11) hlegit(!) B 12) herfiligi, B 13) naaδir, B 14) hialpar, B

adr. huadan af er sa uani tokz upp. at[1] menn ueittu gudliga lotning ok uegsemd þessu sama likneski. Sidan gǫrdu hardla margir menn þar at hans eptirdømum likneskiur. huerr eptir sinn frę̨nda ok astuin. ok dyrkadu þau sidan. ok sua hofuz ǫll ǫnnur skurdgod. ok fengu nafn af skurðgodinu Belo. þo at þat se ymissliga nefnt edr neigt sakir þiodanna ymissleiks ok þeirra maalshattar. þiat sua sem Belus het medr Serkium. sua breyttu adrar þioðir þi nafni huerr eptir sinni tungu ok tali. at sumar nefna[2] þat skurðgoð Bel. adrar Beel. nockurar nefndu þat Baal. sumar Baalim. aðrar Beelphegór edr Beelzebub. þrir lutir eggiudu menn i fyrstunni mest framm at dyrka ok stunda upp aa þess hattar likneski.[3] eptir þi sem ritat er i[4] libro sapientie. Hit fyrsta uar astud ok elskugi lifandi manna uidr[5] sina frę̨ndr ok uini. sua sem fyrr nefndr Ninus gordi uidr sinn fodur Belum. Annat uar ótti ok ueinurd uidr þa konunga sem þat uilldu giarna gora edr framm fara. Hit þridia uar hagleikr ok uanduirkt smidanna. þeirra er likneskin gǫrdu ok pentadu edr grofu. sua at menn lysti at lita þau ok sea þar upp aa. Skal her nu fra huerfa enn segia[6] þo at medr fáám ordum[7] af ættartǫlu Sém til Abraham.[8]

Genesis. Fyrr nefndr Falech[9] son Heber. aa huers dǫgum er risarnir smidadu stǫpulinn Babel sem fyrr uar sagt. uar þa þritugr at alldri. er hann gat þann son er Reu het ok odru nafni Ragau. enn þa uar lidit af audrum heimsalldri .c. aara .xxx. ok eitt áár. Ragau edr Reu gat Saruch.[10] sua sem hann hafdi .ii. aar ok þritugt. enn lidit uar fraa upphafi annars heimsalldrs hundrad aara .lx. ok .iii. aar. A hans dǫgum hofuz Egiptalandz riki. þat uannz ok hellz driugum allt til daga Octouiani keisara. þoat þar yrdi suma tima nockut milli. sua sem þa er Nabugodonosor Serkia konungr. huerr er odru nafni het Cambises. feck ualld yfir Egiptalandi aa fimtanda aari sealfs sins rikiss. ok sua letti af þeirra riki allt til daga Assueri konungs er odru nafni het Arthaserxes. Saruch gat Nachor[11] þann tima sem hann uar þritugr. enn fra upphafi annars heimsalldrs uaru lidin hundrad niu tigir ok þriu aar. A hans dǫgum hofz Serkia riki ok annat riki Sicioniorum. Nachor gat Tharam edr Thare. þann tima sem hann hafdi niu aar ok tuttugu. enn af audrum heimsalldri uaru lidin tuau hundrad ok .ii. aar ok tuttugu. A dǫgum Thare lyktadiz annarr heimsins alldr. sua sem hann uar .lxx. at alldri. hafandi eptir ebreskra manna tǫlu

[1]) margir *tilf.* B [2]) kǫlluðu, B [3]) likneskiv, B [4]) in, B [5]) eptir, B [6]) nǫkkut *tilf.* B [7]) se *tilf.* B [8]) Abrahams, B [9]) *tilf.* B [11]) Seruch, B [12]) *saal.* B; son, A

.cc. aara niutigi ok tuau aar. Enn eptir sögn seautigi interpretum þushundrad siautigi ok tuau aar.

Her segir fra upphafi ok uppraas[1] Abrahams ok huersu hann geck ut af Calldea. Genesis.

27. Thare gat .iii. syni. Abram Nachor ok Aram. þann tima sem hann uar nær seautugr at alldri. Aram uar ellztr þeirra brødra. Nachor þar næst. enn Abrám uar yngztr. Aram gat at eiga þessor fiogur börn. Loth ok Jescam. Saray ok Melcham. ok andadiz i þeirri borg i sinu eignu fostrlandi Challdea sem nu heitir Ur. at lifanda fedr sinum Thare. ok þar iardaðr. þeir brøðrnir Abram ok Nachor fengu ser husfrur. geck Abram med fedr sins[2] rádi at eiga brodurdottur sina Saray. [uaru þær systr ok Melcha er Nachor atti.[3] Enn af þi at Saray uar ubyria ok atti engi börn.[4] þa tok hann Loth brodurson sinn ok brodur hennar sér til oskbernis ok seer i sunar stað. *scolastica hystoria.* Calldei höfdu þann uillu átrunat. at þeir dyrkadu elld. en elldrinn er upp aa þeirra tungu (Ur). um huern er þeir fluttu eðr leiddu skiotliga[5] sin börn. sua sem medr þeima hætti þau skirandi eptir þi sem segiz. Enn fyrir þann skylld at synir Thare ok sealfr hann uilldu medr ongu moti elldinn dyrka. þa kastadu Challdei þeim brødrum Abram ok Aram i elldinn utan uægd ok miskunn. Dó Araam þar. eptir þi sem sumir menn segia. enn Abrám frelsadiz þar af[6] med guds fulltingi ok miskunn. huadan af er þat er sungit ok lesit af honum. at gud leysti hann ok leiddi ut af Ur Challdeorum. Nu fyrir þa sauk at Thare hatadi þetta land sakir harms ok missu af þess[7] háttar drápi ok dauda sins sonar Araams. ok hann þottiz eigi mega þola þær[8] motgordir ok meinlæti. sem Cha ldei ueittu honum til þess at hann dyrkadi þa helldr enn adr elldinn. þa tok hann þat raad. at hann stöck i brött or Challdea. ok hafdi meðr seer son sinn Abrám ok Loth sunarsun sinn. sun Aráms. ok sunarkonu sina Saray. husfru Abrams. ok byriaði sua sina ferd ut af Challdealandi til þess landz. sem þann tima bygdu kynsmenn ok afkuęmi Chanááns. ok þa het terra Chanaan enn sidan uar kallat Judea. ok komu i þann stad i Mesopotamialandi sem heitir Aran. enn sumir kalla[9] Charram.[10] sua

1) vpprvna, B 2) sinum ok at hans, B 3) [en aðra Nachor þeirra fyrr nefnda broðurdottur sina Melcham. voru þęr baaðar dættr Arams ok systr Lothz sem fyrr var saght, B 4) við bonda sinum Abram *tilf.* B 5) ok lettlega *tilf.* B 6) *tilf.* B 7) *saal.* B; þra, A 8) *saal.* B; þar, A 9) kolluðu, B 10) ok settu þar sina bygð(!) *tilf.* B

sem ymissliga er skrifat ok sagt Oreb edr Choreb. ok i annan stad Raab eðr Rachab. ok settu þar sina bygd i Charram. ok andadiz Thare þar sua sem hann hafdi .cc. uetra ok .v. áár. *speculum hystoriale.* Nu sua sem allir adrir ueralldar menn uilltuz ok uðfduz i þess háttar skurdgoda uillu.[1] sem fyrr uar fra sagt. þa uar bædi. at Abram mátti kenna sinn skapara. ok skilia þat medr sinni skynsemd af himintungla [skipan ok stiornugang. meðr þui at hann var hinn bezti astrologus. at aller luter skipaduz ok stiornaðuz af hans[2] skipan ok forseo. ok ðngum mun sidr[3] hafði hann þar til fullkomliga ok aluðruliga aastundan. huar fyrir er engill guds uitradiz honum ok lærdi hann enn miklu framarri ok fulluligarr af þeim lutum. sem adr hafdi hann af sinni list ok uisdomi nockura kenning edr skilning.

Her segir fra þui er sialfr guð talaði við Abraham ok sagði honum fyrir huert hann skylldi fara ok fra kono hans Saray.[4]

28. Eptir þat sem Thare uar andadr i Aráán edr Charram. sem fyrr uar fra sagt. taladi gud sua til sunar hans Abrams. þann tima sem hann uar attræðr[5] at alldri. Gack ut þu Abrám af þinu fostrlandi ok eiginni fðdurleifd. i brott or þinum frændhaga ok þins fedr husi ok herbergi. ok þar til þess landz sem ek mun syna þer ok til uisa. Ok mikla þiod man ek láta ut[6] af þer koma. bleza man ek þer ok mikla þitt nafn. ok blezadr mantu uera.[7] Bleza man ek[8] ollum þeim er þer bleza. enn banna ollum þeim er þer baulua. J þer manu allar þiodir ok iarðarinnar kynkuislir blezaðar uerða ok þinu afkuęmi. Fór Abrám þa i brott af fyrr sðgdu landi. sua sem gud bauð honum. Var hann þa halfattræðr. er hann geck ut af Aaran. Flutti hann medr ser husfru sina Saray ok Loth brodurson sinn ok alla sina eign ok busmala ok þar meðr allt sitt hyski. ok kom framm aa[9] landi Chanaan allt til borgarinnar Sichem. er audru nafni het Sycháá. ok til þess hins fræga dals. sem [forðum het Pentapolis[10] af þeim .v. borgum Sodomorum. huar er nu heitir hit dauda haf. fyrir þann skylld at þar ma engi lutr nu þrifaz ne sinu lifi hallda. sem um rid uar fra sagt. Sa lydr sem Chananeus het kominn af Chanaans ætt bygdi þann tima[11]

1) ok vantru *tilf.* B 2) [*tilf.* B 3) minnr, B 4) Fra þui er Abram gekk ut af Aaram ok bygði borgina Damascum ok kom siðan nidr a Egiptaland, B 5) haalfaattręðr, B 6) *mgl.* B 7) uerða, B 8) ok *tilf.* B 9) fyrrnefndu *tilf.* B 10) [*saal.* B; Pentapolis heit pentapo, A 11) *saal.* B; stad, A

þat sama land. [Uitraðiz guð þa Abram ok sagði sua til hans. þinu afkiemi man ek gefa þetta land.[1] Gørdi Abram þa þeim sama gudi til heidrs eitt alltari. sem honum hafdi uitraz. *scolastica hystoria.* Af þessarri hans frammferd ok tiltæki talar sua Josephus i sinni bok ok fraasøgn. at hann dirfdiz fyrstr[2] allra manna opinberliga þat at tala ok framm at bera. at einn gud uæri allra hluta skapari. ok at endrnyia ok til umbotar at uenda annarra manna ætlan ok atrunadi. hueria er þeir høfdu hellz af gudi. Enn þessa luti markadi hann mest ok medr likindum[3] profaði af þeim raunum ok æuintyrum sem [i loptinu[4] iørdinni [ok hafinu kunni[5] opt ok iduliga til at koma. ok eigi sidr þeim lutum sem himninum ok[6] himintunglunum kunnu til koma. þiat hann uar. eptir þi sem meistari Berosus segir. hardla uiss af himneskum lutum ok þeim sem himintungla ganginum til heyra. sem fyrr uar sagt. *genesis.* Abrám for enn lengra framm aa leid. þar til er hann setti um eina stund sina bygd ok herbergi milli Bethel ok þess stadar sem het Hay. ok gordi þar enn alltari gudi til heidrs ok sæmdar. *scolastica historia.* Fór þa enn sidarr nøckuru framarri ok meirr til sudrs. ok bygdi medr allt sitt folk i borginni Damasco. huadan af er hans nafn er þar i enn meiri uegsemd haft enn i oðrum stadum. ok þar syniz ok téez enn[7] sa stadr sem Abrams bygd er kallat. ok þadan af hefir sua talat Nicholaus damascenus. Abraham komandi medr sinn[8] her af [þi landi sem upp er af[9] Babilonia ok kallaz Ur Challdeorum. setti sina bygd i Damasco.

De genesi. Hann hafdi þar eigi lengi uerit. adr þar kom mikill sulltr ok hallæri. sua at fyrir þann skylld byriadi hann ferd sina nidr áá Egiptaland. at hann skylldi þar uera ok uidr hafuaz sem einn utlendzkr madr. Ok af þi at hann ottadiz sakir egiptzkra manna lostasemdar ok fullifnadar. at þeir mundu[10] drepa hann sakir sinnar husfru[11] Saray. þiat hon uar hardla føgr kona. þa sagdi hann hana sina systur uera. ok þat sama bad hann hana[12] segia. Nu sem Abram kom i Egiptum. saa þeir at hon uar ein uæn kona. ok sogdu ualldzmenn Pharaoni konungi af hennar fegrd ok lofadu hana fyrir sealfum honum. Var hon sidan flutt i hans heimolligt hus ok herbergi. ok fyrir hennar skylld gørðu þeir uel uidr Abram. sua at þadan af [afladuz honum[13] yxn ok saudir. asnar ok ulfalldar. þrælar ok annat hyski. Gud barði Pharaonem ok hans heimolligt folk meðr mørgum aafellum

[1]) [*tilf.* B [2]) fyrst, B [3]) réð eðr *tilf.* B [4]) [*saal.* B; loptunum, A [5]) *saal. ogs.* B [6]) sol ok tungli ok qðrum, B [7]) *mgl.* B [8]) sinum, B [9]) *tilf.* B [10]) mundi, B [11]) husfrur, B [12]) gera ok *tilf.* B [13]) [aflaðiz honum ok aukaðiz, B

fyrir skylld Saray konu Abrams. stððuadi hann ok tempradi konungsins girnd til hennar medr krankleik. ok þar til meðr morgum malakgrum ok unadum. *scolastica hystoria.* Ok þann tima sem blotdomsins kennimenn fórnfærdu sinum gudum honum til heilsubotar. fengu þeir þat bendingar andsuar þar i mot. at hann feck af guds reidi alla þessa angist ok aalagh. fyrir þa sauk at hann hafdi ætlat at suiuirða hins utlenda manz husfru. *genesis.* Kalladi konungrinn þa Abram til sin ok sagdi sua. Huat hefir þu gort Abram. fyrir hueria skylld sagdir þu mer eigi. at hon uar þin eigin kona. ok fyrir hueria sok sagðir þu hana þina systur uera. lettliga at ek hefdi tekit hana mer til husfru. Se nu medr þi at hon er þin eigin kona. þa tak hana ok far brott. Baud Pharao þa sinum monnum at fylgia Abram brðtt. sua at sealfr hann husfru hans ok allir lutir þeir sem hann ætti færi i fridi. *scolastica historia.* Abram lærdi egiptzka menn upp aa astrologiam ok arithmeticam. af huerium listum er þeir hofðu adr litla uissu edr ðngua. fra huerium er þær somu listir komu sidan til Girkia.

Her segir fra þi er Abraham setti sina bygd i Chanaans landi enn Loth i Sodomia. Genesis. capitulum.

29. Abram for nu i brott or Egipto hafandi medr ser alla sina eign. husfru sina Saray. ok þar medr Loth brodurson sinn. vendi hann sinum ueg til austrs. Hann uar hardla rıkr bædi at gulli ok brendu silfri. hiord ok hiunum. þrælum ok ambááttum. Abram for aptr sðmu leid sem hann hafdi þagat farit. þar til sem hann kom til þess sama stadar. sem hann hafdi tialldat ok séér herbergi tekit milli Bethel ok Hay. sem fyrr uar sagt. ok kom til þess sama alltaris. sem hann hafdi þar fyrr gðrt. kalladi þa enn af nyiu ok het upp aa guds nafn. Hann parteradi ok skipti þi sama landi milli sin ok Loths frænda sins sem honum likaði. Enn af þi at Loth atti eigi sidr mart kuikfe[1] bæði naut [ok sauði[2] ok þar meðr tialldbudir. ok þeirra eign uard sua mikil. at sa landzkostr matti eigi bera beggia þeirra hiord. þa uurdu þrætur ok deilur milli hirdanna þeirra frænda. þann tima bygdi mest þar i landi þat folk. sem annat uar kallat Chananeus enn annat Pherezeus. Abram taladi þa til Loths. Ek bidr at eigi uerdi nðckur deila milli min ok þin. eðr milli minna hirdingia ok þinna. þiat uid erom bræðr. Se[3] at allt þetta land liggr driugum laust ok lidugt fyrir þer. ok fyrir þann skylld bidr ek þik. at þu skilir uidr mik at sinni. [Velr þu helldr ok

[1]) ganganda fe, B [2]) [*tilf.* B [3]) ek *tilf.* B

uill fara[1] til uinstri handar. þa helldr ek til hægri handar. enn ef þu snyr til hægri handar. þa uendir ek til uinstri handar. Loth geck ut ok litadiz um. ok saa allt þat land sem láá námunda uidr áána Jórdan bæði mikit ok gott ok sér uel uidrkuęmiligt. huert er þaleidis dǫgguadiz sem paradisus eðr Egiptaland. adr gud drottinn sǫkkti edr umsnǫri Sodoma ok Gomorra. Tok Loth sér þa land uidr Jordan. ok setti þar sina bygd. ok for brott þadan austan fra Abram. Skildu þeir fręndr þa sin i milli. sua at Abram bygði aa Chanaans iǫrðu. en Loth hafðiz uidr i þeim þorpum sem lagu uidr Jordan. ok bygdi i borginni Sodoma. þeir menn sem þar bygdu fyrir uáru hinir uerstu i guds augliti ok hinir liotuztu allra þeirra sem til uaru. Nu sem Loth uar skildr uidr Abrám. taladi gud sua til hans. Sé upp þinum augum Abrám ok lít yfir landit. fra þeim stad sem nu stendr þu. til sudrs ok norðrs. uestrs ok austrs. allt þetta land sua sem þu matt sea. man ek þer gefa ok þinu kyni æfinliga eptir þinn dag. huert er sua mart skal uerda sem iarðarinnar dupt. [ok ef nǫkkurr maðr máá telia iarðarennar duft.[2] þa man hann ok telia mega þina kynsmenn ok afkuęmi. Ris upp þu ok gack bædi lengd ok breidd landzins. þiat þat man ek þer gefa. Abram flytiandi sina tialldbud þadan i brǫtt kom nidr i þeim[3] stad sem heitir Mambre. ok liggr i lægra lagi sem einn dalr. þat er i borginni Ebron. huar er hinn fyrsti madr Adam ok þeir adrir fedgarnir Abraham Ysaac ok Jacob uaru iarðadir huerr hia sinni eiginni husfru. þar bygdu fyrir .iii. brædr er sua hetu. Mambre. Anel ok Eschol. þessir bundu sik i sætt ok samlaghi uidr Abrám. Var þessi sami dalr kalladr Mambre af hinum ellzta þeirra brødranna. Setti Abram þar sina bygd undir einni þessi[4] quercu edr therebintho. sem Josephus nefnir medr eiginligu nafni ogigi edr doros. ok gordi þar enn af nyiu alltari gudi til heidrs ok sæmdar.

Her segir fra stridi ok bardogum Chodorlacomor ok borgarmanna [Sodomai ok Gomorre Selldys(!) ok Baala.[1]

30. þat bar til aa nockurum tima nær þi sem nu uar fra sagt. at Amphael konungr af Babilon ok Chodorlacomor konungr Elamitarum ok adrir .ii. konungar medr þeim biogguz til bardaga moti þeim .v. konungum. sem riktu i þeim audrum .iii. sem þar lagu til. Adama Sebyis ok Baala. er audru nafni heitir Segor. *scolastica hystoria.*

[1]) [Vilir þu helldr ganga, B [2]) [*tilf.* B [3]) þann, B [4]) þeirri, B [5]) [Sodoma ok Gomarra ok fra Melchisedech, B

Sua mikil yfirgirnd ok fysi uar þo medr folkinu yfir audrum ualld ok drottnan at hafa. at sinn konungr rikti yfir seerhuerri þiodu. af huerium er margir þionadu odrum konungum sér rikarum ok meira háttar. en at sidarstu urdu þeir lydskylldir ok skattgilldir Serkia konungi ok undirgefnir hans einualldi. Chodorlacomor einn af fyrr sǫgdum .iiii. konungum hafði sigrat ok uunnit undir sik þessar .v. borgir ok gǫrt þær ok þeirra konunga séér skattgillda. hafdi honum þadan lokiz skattr aa .xii. aarum. A hinu .xiii^da^. uilldu þeir eigi skatt luka. ok fyrir þann skylld samnadi hann her saman aa hinu .xiiii^da^. aari sins rikis. ok fyrr nefndr Amphael[1] konungr af Babilon ok .ii. aðrir konungar meðr þeim. ok komu allir samt medr her sinn i dal þann sem uallis siluestris heitir. af þeim mætum ok agętum skogum sem þar uaru þa. i huerium er uar einn storr brunnr edr uppspretta medr bik edr tiðru. Enn i þessum agięta dal uard sidan þat dauda haf. sem fyrr uar fra sagt. *genesis*. Chodorlacomor ok hans kompanar eyddu alla stadi. þa sem þar uáru naalægir. Enn þeim i moti gengu ok striddu .v. konungar af .v. fyrr nefndum borgum. ok þo[2] flydu þeir .v. enn fioldi fell af þeim. enn þeir flydu ok fordaduz er[3] undan komuz. Enn hinir sem sigraduz toku alla þeirra eign ok fluttu brott medr séér. ok þa hertekna menn sem fangnir voru.[4] ok þar medr Loth ok alla hans eigu.[5] Enn flottamenn þeir sem undan komuz. sogdu Abram hinum ebreska. er þa bygdi i fyrr nefndum dal[6] Mambre. oll þessi tidindi. Ok þegar sem Abram heyrdi þat. at Loth brodurson hans uar fanginn. þa taldi[7] hann .xviii. ok .ccc. frækinna ok uel færra sinna huskarla til ferdar meðr ser. ok þar til .iii. fyrr nefnda bræðr. Mambre Anel ok Eskol. ok sotti eptir .iiii. fyrr sǫgðum konungum allt til þeirrar ædar ok uppsprettu. sem Dan heitir uid fiallit Libanum. ok aunnur er af .ii. uppsprettum aarinnar Jordanis. af huerri er þat sama þorp sem þar liggr uidr uar þa kallat Dan. enn nu heitir Paneos. enn ǫnnur heitir Jor. En sua sem þær .ii. kuislir edr uatnrasir sem af þessum æðum[8] framm renna koma saman. þa heitir hon Jordan. Skipti hann þa sinum monnum i .iii. stadi. ok liop a þa medr mikilli sokn þegar um náttina ok gaf þeim mikit slag. sua at hann drap þa sem suafu. enn hina sem ǫloðir uaru rak hann aa flótta. sua at þeir mattu eigi beriaz. allt til þess stadar sem Hoba heitir ok liggr [a vinstra veg[9] uidr borgina Damascum. tok sidan alla þa eign sem þeir hǫfdu hertekit. ok flutti aptr medr ser Loth broðursun sinn medr allri sinni eign. ok þar medr bædi

[1]) Amraphael, B [2]) þa, B [3]) ok, B [4]) *tilf.* B [5]) eign, B [6]) *tilf.* B
[7]) kallaði, B [8]) eðr uppsprettum *tilf.* B [9]) [*tilf.* B

konur ok karla. Nu sem Abram uendi sinum ueg aptr fra fundi þessarra .iiii^a. konunga. þa geck konungrinn af Sodoma ut i mot honum ok mætti honum áá ueginum til borgarinnar Salem. i þeim dal sem Sabe heitir. huerr er ǫdru nafni het konungs dalr. Enn Melchisedech konungr af Salem. er sidan uar kallad Hierusalem. offradi honum bædi braud ok uin. fyrir þann skylld at hann uar kennimadr hins hæsta guds. *scolastica hystoria.* Huat er Josephus segir sua skyrandi. at hann gaf honum ok hans monnum smáár ok ferskar giafir. enn mikla gnott þess kostar sem þeim uar þa uiðrkęmiligr. sua sem braud ok uin. Meðr þessarri offran ok presenteran blezadi Melchisedech Abram sua segiandi. Blezadr uerdi Abram af hinum hæsta gudi. þeim sem skapadi himin ok iord. ok blezadr uerdi hinn hæsti gud. af huers hlif ok uerndan uuinir þinir gafuz Abram upp i [þitt ualld.[1] Sidan gaf Abram honum hinn tiunda part af aullu sinu herfangi. Finnz þat i engan stad fyrr lesit. at tiundir hafi gefnar eðr loknar uerit enn hér. en frumfornir hofuz þegar af Abel. *genesis.* Konungrinn af Sodoma taladi sua til Abrams. Gef mer aptr menn mina. enn tak til þin adra luti. þa sem mer til heyrdu. En hann suaraði honum sua. Sua hefr ek mina hǫnd upp til hins hæsta gud[2] drottins mins. þess sem aa bæði himin ok iǫrð. at eigi tekr ek ne þiggr sua mikit af þinni eign. sem er einn þradr af liettu uadmáli[3] edr skoþuengr. er uerdr til þess at eigi megir þu þetta tala. ek gǫrda Abram rikan. utan þeim lutum frateknum sem sueinar uarir hǫfdu sér til kostar. ok þat sem kemr aa part ok lutskipti þeirra brødra þriggia Mambre ok hinna tueggia er foru medr oss. þa skulu þeir taka uskaddan sinn part ok lutskipti. *Ysidorus.* þenna Melchisedech. sem fyrr uar af talat. segia ebreskir menn hinn sama ok allan einn uerit hafa ok Sém sun Noa. ok at hann [hafdi fyst[4] eptir flodit smiðat borgina Salem. huar er hans riki uar. sem fyrr uar sagt. Eptir hann allan toku ok helldu þessa sǫmu borg Jebusei. þat folk sem sua uar kallat. ok hon het Jebus af þeirra nafni. þessum tueim nofnum samtengdum uar hon kaullud Jerusalem. huer er sidarr sem Salomon konungr rikti þar feck þat nafn. at hon uar Hierosalomina[5] kallad sua sem Jerosolima.[6] Segia þeir at hann hafi uordit sua gamall. at hann hafi lifat allt til þess sem Ysaach uar føddr. ok alla frumgetna syni segia þeir iafnan kennimenn uerit hafa fra Noa til Aarons.

Speculum historiale. Skylldu þeir bleza folkit i fornfæringum ok ueitzlum. ok hofdu frumgetinna manna forprisanir ok tignir. af

1) [þinar hendr, B 2) guðs, B 3) undirklęði, B 4) [hefdi fyrstr, B
5) Hierosolima, B 6) Hierosalomonia, B

huerium er su uar ein. at bera kennimanz klæði. meðr hueriu er hann skryddiz ðngan tima utan þa at eins. er hann fornfærdi gudi sem einn byskup. ok at taka endiliga blezan af sinum fedr fyrir hans andlát. ok at bleza ser minnum monnum i ueitzlum eðr odrum hatiðum sem sagt uar. ok taka þann tima tuifalldan kost séér til matar ok dryckiar. ok sua segiz at þeir toki tuifalldan erfðarpart af peningum i sitt lutskipti. [*scolastica hystoria.*[1] Af þessum sigri Abrahams segiz at fyrirgefningar áár huert. er iubileus uar kallat i forna lðgmali. hafi fyrst hafiz. fyrir þessa hertekinna manna lausn ok uppgefning. þiat Jobal er upp i norrænu sua sem upphaf eðr fyrirgefning. ok þadan af kallaz iubileus sua sem fyrirgefningar aar huert hit fimtuganda. er Judar helldu hatidligt. fyrir þann skylld at Loth uar þa fimtugr at aara tali er hann frealsadiz. eptir þi sem nockurir menn segia. ella fyrir þa sauk at þa uar hit fimtuganda aar fra þii er gud taladi til hans aa ueginum. ella fra þeim tima sem hann geck ut af Charram. *speculum hystoriale.* Melchisedech utgangandi moti Abrám offradi honum braud ok uin. sua sem táknsamliga fyrirmerkiandi Aaron hinn fyrsta kennimann i hinu forna lðgmali. ok enn helldr sealfan Jesum Christum sannan ok hinn hæsta kennimann. at hann mundi af honum ok hans afkuęmi fædaz hegat i uerolldina. huern er sealfan sik fornfærdi gudi fedr fyrir uara skylld áá hinum heilaga krossi. Melchisedech offrandi Abram braud ok uin teiknar ok merkir fagrliga lausnara uarn Jesum Christum. þann sama sem sinn sæta likam ok signat[2] blod gaf sinum lærisueinum undir mynd ok aasionu brauds ok uins. huadan af er hann blezadi Abram undir mynd ok merking Jesu Christi. enn Abram gaf honum tiundir[3] af aullu sinu herfangi. sem fyrr uar sagt.

Her segir fra þui er guð vitraðiz Abraham ok sagði honum [fyrir huerio hann skylldi fram fara.[4] Capitulum.

31. þessum lutum sua lidnum sem nu uar fra sagt. uitradiz gud Abram ok taladi sua til hans. Hird eigi þu at ottaz Abram. Ek skal þin uernd ok uardueitzla uera. ok hardla mikit man þitt uerkkaup uera. Abram suaradi. Huat mantu gefa mer. barnlauss man ek framm fara. at[5] þessi Damascus sem medr mer er. sun radsmanz mins Eliezer. man uerda minn erfingi. *scolastica hystoria.* Sem hann segdi sua. Huat stettir at þu gefir mer landit. ef þu gefr mer engan erfingiann. Sua segir Ysidorus. at þessi Damascus son Eliezer hafi latit reisa borgina

[1]) [*tilf.* B [2]) signada, B [3]) tiund, B [4]) huersu hann skylldi offra, B [5]) *mgl.* B

Damascum ok kallat hana af sinu nafni. ok rikt þar sidan. *genesis.* Ok enn taladi Abrám. Eigi gaft þu mer auka edr afkuęmi. Se þessi minn huskarl man minn erfingi uera. Ok þegar i stad taladi gud drottinn til hans. Eigi man þessi þinn erfingi uera. helldr saa sem af sealfs þins likam man getinn uerda. Leiddi hann sidan ut ok sagdi sua. Hugsa ecki upp á þat. at þu munir rikia þegar i þessu landi. edr þitt afkuęmi eptir þik. þiat mitt fyrirheit man framm koma ok fyllaz eptir .cccc. aara. sua sem þu ert adr andadr. Enn þo allt at eins man ek døma ok hegna þa þiod. sem þa hafa þiad ok þrælkat. ok eptir þat manu þeir medr mikilli eign fara brott af þi sama landi. Se nu upp til himinsins. ok tel hans stiornur ef þu matt. A sǫmu leid man þitt afkuæmi uerda utǫluligt sem þær. Abram trudi gudi. ok uard honum þat til fullkomins rettlætis. Taladi gud þa til hans. Ek[1] em sá hinn sami þinn herra. sem þik leiddi ut af Ur Challdeorum. til þess at ek gęfa þer þetta sama land til eignar. *speculum historiale.* Enn fyrir þann skylld at hann feck af gudi fremra fyrirheit en sealfr kunni ser at øskia edr uænta. þa bad hann gud faa þar til nockut mark. huadan af er hann mætti þat uita. eigi sua sem af nockurum mistrunadi edr auruilnan. helldr uæntandi ok eptirfrettandi medr huer-ium hætti þat mundi uerda. ok taladi. *genesis.* Herra gud minn. huadan af megi ek þat uita. at ek muni þetta land eignaz. Hedan af hofz saa uani medr Judum at spyria eptir táknum ok mǫrkum ok eptir at leita. Gud drottinn suaradi honum þa ok sagdi sua. Tak þer aa morgin eina þreuetra ku ok þar medr þriæra geit ok þre-uetran uedr. ok þar medr eina dufu ok turturam. Sem hann segdi sua. þessa luti muntu mer offra. ok þar til man ek syna þer eitt mark. Ok sem hann hafði tekit þessi kuikendi. sundradi hann þau ok skipti sundr i midiu. ok let sua liggia sundrada[2] parta ok horfa [huara i mot[3] odrum. utan fuglana sundradi hann eigi. Ok meðan hann beid gud[4] drottins bodordz ok atkuædiss. medr huerium hætti hann skylldi fornfæra þessa luti. þa flugu til fuglar ok settuz aa hræin. enn Abram rak þa i brott. Enn i þann tima sem sol mundi sett.[5] þa fell aa hann suefn. mikil hræzla ok myrkfælni kom ok yfir hann. ok þar medr uar sua talat til hans. Vit þat fyrir uist. at þitt kyn ok afkuæmi man ǫrlendaz ok utlægt uerda aa audru enn eigi[6] sealfs þins landi. munu utlendir menn leggia þa undir þrældom ok þungar kualir aa fiorum hundradum áára. enn þu mant andaz i nádum ok fridi. ok fara sua

[1]) *ret. for* Ef ek [2]) sundrat a, B [3]) [hvarr a moti, B [4]) guðs, B
[5]) setiaz, B [6]) i *tilf.* B

til þinna fedra ok forellra greptr ok iardaðr i godum ellidomi. Enn þitt kyn ok afkuæmi man i hinni fiordu kynkuisl aptr higat koma. þiat eigi er aulld[1] Amorreorum enn fylld ok framm komin. *scolastica historia.* Enn þat sem gud taladi til Abrams. at hans fyrirheit mundi vid hans ættmenn ok afkuęmi um .cccc. aara fyllaz ok framm koma. er eigi sua skilianda. at Jsraels lydr hafi aa sua mǫrgum aarum þrælkaðr uerit aa Egiptalandi. helldr lyktadiz þessi tala ok fylldiz i þeirra þrǫnguingh[2] ok mædingu. Byreadiz þessi ára tala ok hofz upp fra þeim tima sem Abram feck þetta fyrirheit. eptir þi sem Ysidorus segir. Heilagr Augustinus telr þessi .cccc. ok .v. aar fra þeim tima sem Ysaach uar fæddr. fyrir þann skylld sem[3] gud sagdi sua til Abrams. at hans kyn ok afkuæmi mundi utlægiaz. ok til þess sem Jsraels lydr geck ut af Egiptalandi. ok getr Genesis ecki þeirra .v. Var hans afkuęmi sua sem utlægt aa ollum þessum tima. huart sem helldr uar i landinu Chanáán eðr Egipto. þar til er þat feck ok auðladiz erfd aa fyrr sǫgdu landi. *genesis.* Eptir þat sem sol hafdi setz. uarð mikit þokumyrkr. ok syndiz þá þilikt sem riukandi ofns elldr ok elldligr lampi lidandi ok umfarandi fyrr sagdar fornir. sua sundrskiptar sem fyrr uar sagt. ok eyddi medr guds uilia aullum þeim. ok gaf honum þetta mark sins fyrirheitz.[4] A þeima degi stadfesti gud fullkomliga sitt sáttmaal medr Abrám. ok greindi mikilleik ok endimǫrk þessa fyrirheitna landz. sua segiandi.[5] þetta land man ek þinu kyni ok afkuęmi gefa fra Rinocorula Egiptalandz aa til hinnar miklu áár Eufraten. ok taldi þær .x. þiodir er þar bygdu.

Her segir fra þi er Abram gat at eiga Ysmael medr Agar. ok engillinn uitradiz henni. Genesis.

32. þenna tima hafdi Saray engi bǫrn getit. helldr hafdi hon egiptzka þernu er Agar het. ok taladi sua til sins bonda Abrams. Se sua lukti ok hirði mik gud drottinn. at ek ma eigi syni geta. fyrir þi gack inn til minnar þionostukonu. léttliga at ek megi sua af henni syni fá. Nu sem hann samþyktiz hennar bøn. tok hon Agar hina egiptzku sina þionostukonu. eptir .x. aar fra þi sem þau settu sina bygd i landinu Chanáán. ok gaf hana sinum bonda i ualld sua sem[6] eiginkonu. Geck hann sidan i sæng til hennar. Enn sua sem hun uissi. at hun hafði barn getit af þeirra sambud. þa fyrirleit hon sina

1) ǫll ętt, B 2) þrǫngum, B 3) er, B 4) *saal.* B; fyrirheit, A 5) *her beg.* Fragm. II 6) hans *tilf.* B, Fragm.

fru[1] Saray. Enn Abram let eigi sem hann uissi huat tidis[2] uar. Saray taladi þa til Abrams. Vrettliga giorir þu uidr mik. Ek gaf mina þeonostukonu upp i þinn eiginligan fadm. Nu þegar sem hun finnr at hun hefir barn getit þa fyrirsmáár hon mik. Dømi gud drottinn milli min ok þin. Hann suaradi henni ok sagdi sua. Se ambatt þin[3] i þinu ualldi. Gǫr medr hana aa þa leid sem þer likar. Ok þegar sem Saray þiadi hana ok þrǫngði. þa flydi hun undan [ok fór i brott[4] ok ætladiz heim i Egiptaland. Fann guds engill hana[5] eina saman. sua sem hon þyrst [ok uilltiz[6] uegar hafdi komit til eins brunnz edr uppsprettu aa ueginum er liggr um eydimǫrkina Sur. ok sagdi sua til hennar. Huadan komtu Agar ambátt. edr huert hefir þu byriat þina ferd. Hon suaradi. Ek flyr ifra minni fru Saray. Engillinn sagði þa til hennar. Huerf aptr þu til þinnar fru. læg þik ok gefz henni i ualld. Ok enn taladi hann sua til hennar. Margfalldliga man ek fiolga þitt afkuęmi. ok fyrir fiǫldans sakir man þat eigi talt uerda. Ok enn sagdi hann sua. Sé þu hefir medr manni buit. ok mant þu son fæða. ok hans nafn mant þu Ysmael kalla. fyrir þa skylld er drottinn[7] heyrdi þina naud[8] ok angist. þiat ismael er i latinu[9] sua mikit at þyda sem guds heyrn upp i norrænu. J þessum stad er þat fyrst lesit at nǫckurs mannz nafn hafi af [guds uitran uerit fyrir sagt.[10] huat er hardla sealldan hefir uissuliga uordit. þessi man uera einn grimmr madr ok hardr. sagdi engillinn til Agar. hans hendr ok frammferdir manu[11] ǫllum odrum gagnstadlighar uera. ok i landeign allra sinna bræðra man hann setia sin ufridar landtiolld. *scolastica historia.* Huat er þo er eigi af sealfum honum at eins lesit. helldr af syni hans Cedar. ok þo uar þetta mest af hans kynsmonnum ok afkuęmi fyrir spáád. þiat Saraceni. huerir er af hans ætt eru komnir ok fordum hetu Ysmaelite. uerandi i ymsum stǫdum sem uallarar. bǫrduz iafnan moti þeim þiodum. huerium er þeir uaru nalægaztir. þo at sua sem eydiliga ut af annarra manna bygd ok af aullum uaru þeir settir ok unadadir. Einkannliga mest kom þessi forsǫgn framm þo. eptir þi sem Metodius segir. þann tima sem þessir .iiii. hofdingiar af ætt Ysmaels. Oreb ok Zeeb. Zebee ok Salmana. gengu ut af einni eydimǫrk moti Jsrael. hueria er hann kalladi uingardz[12] sunu. lettliga fyrir sitt uitleysi sua sem ǫloda. ok þeir sǫmu sigradir af hinum goða Gedeone runnu ok rucku aptr i þa sǫmu eydimork. sem þeir hofdu adr uerit ok ut af gengit. Hann segir

1) husfru, B, Fragm. 2) tiðiss, B; tiðs, Fragm. 3) er *tilf.* B, *ikke* Fragm. 4) [*mgl.* B, Fragm. 5) þa *tilf.* B 6) [*saal. ogs.* B; villtz Fragm. 7) guð, B 8) neyð, B 9) *saal. ogs.* B, Fragm. 10) [guði vitrat verit, B 11) *saal.* B; man, A 12) hingarðs(!), B, Fragm.

at Ysmaels folk ok afkuęmi munu um sidir at einu sinni sua af sinum eydimorkun ut ganga. at þeir manu fá ualld yfir uerolldinni um .viii. uikur aara. ok at þeirra uegr ok frammferd man kallaz angistar aar. fyrir þann skylld at i uigðum stöðum manu þeir eigi sidr kennimenn uega enn adra. ok i þeim stöðum hia konum bua ok þeim sofa. ok binda sina eyki uid heilagra manna leidi. Eptir þat sem guds engill hafdi fyrr sagda hluti talad til Agar. huarf hann henni[1] medr einum huirfiluindi. ok hon saa eptir honum ok sagdi sua. Ek saa aa bak [þeim manni[2] sem mik sá. ok af þi kalladi hon þann sama brunn sem hun fann seanda brunn ok lifanda. fyrir þann skylld at guddrottinn saa þa til hennar[3] þyrstandi. sua sem sitt lif synandi henni þann sama brunn. sem uel ma kallaz Agar brunnr ok enn ma synaz milli Clades ok Baraath.[4] þeirra borga sem sua heita. Ok sua sem hon kom heim aptr fæddi hon suein. þann sem hon[5] hafði getit medr Abrám. ok kalladi hann Jsmael. hafði Abram þa .lxxx. ok .vi. áár. er Jsmael fæddiz honum af Agar.

Her segir fra þi er gud uitradiz Abraham ok um skurdarskirn.

33. þann tima sem Abram hafdi .ix. tigu aara ok .ix. áár. vitradiz gud honum ok sagdi sua til hans. Ek em almattigr gud. gack framm i minu augliti. ok uer algörr madr. man ek mitt sattmáál setia milli min ok þin ok mikilligha fiölga þitt afkuæmi. Abram fell framm allt til iardar. ok taladi sua til hans gud. Ek em gud ok minn skilmaali skal æ medr þer uera. ok þu mant uerda fadir margra þioda. Enn þo breytti gud nöckut nafni hans adr hann skyrdi honum sinn skilmaala. ok sagdi sua. Eigi man þitt nafn hedan af kallaz Abram. helldr skalltu heita Abrahám. þiat ek skipada þik ok görda fodur margra þioda. man ek ok þik mikilliga lata med þiodunum uaxa ok freouaz. manu konungar af þer ok þinu kyni koma. Mitt sáttmál ok skildaga man ek milli min ok þin ok þins kyns eptir þina daga umlidna setia um æfinligar kynkuislir medr eilifu saattmaals[6] sambandi. til þess at ek se þinn gud ok þins afkuęmiss eptir þik. Man ek þer ok þinu kyni gefa þitt utlegdar land til æfinligrar eignar. sua sem er Chanááns land. man ek ok uera þeirra gud. Ok fyrir þann skylld at gud uilldi greina sinn lyd sem uar Jsraels folk sua sem medr nockuru einkannlighu marki. þa baud hann þeim skurdarskirn talandi sua til

[1]) heim, B, Fragm. [2]) [eptir þeim, B [3]) henni(!), B [4]) Baraak, B [5]) *saal.* B; han, A [6]) *saal.* B; sambandi, A

Abrahams. þu skallt at geyma þessum minum skildaga. ok allt þitt kyn ok afkuęmi i sinum kynkuislum. huern[1] er þer skulut geymiliga uardueita milli min ok yðar ok þins kyns ok afkuęmis eptir þik. Huert sem eitt sueinbarn med ydr skal taka skurðarskirn. skulu þer umhuerfis[2] snida kiðt af hinum fremzta part aa þeirra leyndarlim. til þess at þat sé sattmáls mark milli min ok ydar. Atta daga gamalt barn skal meðr skurðarskirn skiraz.[3] huerr sem einn karlkindar i ydru afkuęmi ok kynkuislum.[4] sua sa [madr sem hann hefir mansmadr[5] keyptr uerit. iafnuel þo at hann se eigi af ydru kyni. skal skiraz skurdarskirn. Man þessi skilmali uera til æfinligs sáttmáls i ydru kiotligu afkuęmi. þess karlmanz sem hans holld edr skinn aa fremzta part aa fyrr nefndum hans lim hefir eigi uerit um snidit. man fyrirfaraz ok brottu skiliaz fra sinum eignum lyd ok ættmonnum. þiat hann hellt ok hafði fyrir hegoma mina skipan ok skilmala. *scolastica hystoria.* Fyrir þa skynsemi at gud skipti þann tima nafni Abrahams. sem hann baud honum skurðarskirn. gefa Judar bǫrnum sinum nǫfn sua sem þeir skira þau þeirri sǫmu skirn. Ok enn talaði gud sua til Abrahams. Eigi skalltu upp fra þeima[6] tima þina husfru Saray nefna. utan helldr skalltu hana Saram kalla. Henni man ek bleza ok hana signa. ok af henni man ek þer sun gefa. huerium er ek man bleza. af honum manu miklar ættir ok kynkuislir koma. ok af honum munu margir þiodkonungar fædaz. Nu sua sem gud snǫri medr forspa ok fyrrsagðri merkingu nafni Abrahams. at þar sem hann het at fyrstu Abram. sua sem haleitr fadir. skylldi hann sidan heita Abraham. þat er sua sem margra þioða fadir. a sǫmu leid snǫri hann medr forspá ok fagrligri merkingu nafni hans husfru. takandi i brott hinn sidarsta staf af hennar nafni. at þar sem hon het aðr[7] Saray. þat er minn höfðingi. huat er sua mikit er at segia. at hon uæri eins herbergiss hǫfðingi.[8] skylldi hon sidarr meirr Sara sua sem allra hǫfdingi heita. Abraham fell þa framm yfir sealfs sins aasionu. hlæiandi af þeirri gledi ok fagnadi sem hann hafði fengit. ok segiandi sua upp i sealfs sins hiarta. Huat hyggr þu at mer hundrað uetra gǫmlum manni mani sun fædaz. ok Sara [mani barnbær[9] uera. þar sem hun er nu niræð. Hann talaði þa til guds. Ek æskir þess at Ysmael halldi sinu lifi fyrir þer. Gud sagdi þa til Abrahams. þin husfru Sara man þer sun fæda. ok hans nafn mantu Ysaach kalla. medr æfiligt[10] sáttmaal man ek minn skilmaala honum skipa ok hans

[1]) huert, B [2]) vmbergis, B [3]) hvert sem eitt sveinbarn meðr yðr skal taka skurðarskirn *tilf.* B [4]) *her end.* Fragm. II [5]) [mansmaðr sem hann hefir, B [6]) deghi eðr *tilf.* B [7]) fyrra tima, B [8]) fru enn eigi fleiri, B [9]) *saal.* B; man barnbært, A [10]) ęfenleght, B

afkuæmi eptir hans dag. Yfir Ysmaelem man ek ok þina bøn heyra. ok honum bleza. hardla mikilliga man ek auka ok fiðlgaz lata hans kyn ok afkuęmi. Tolf hertoga eðr hofdingia mun hann ut af ser geta ok mikla þiod man ek af honum [aukaz ok fiolgaz[1] lata. Minu sáttmali ok skildaga man ek til Ysaachs uenda. huern er Sára man þer annat aar þenna tima fæda. Her finnz þat i odrum stað at nðckurs manz nafn se af sealfum guði fyrir sagt. huat er af .ii. odrum finnz[2] i hinu forna lðgmaali. þat er af hinum sterka Samsoni ok af Josia konungi. J hinu nyia lðgmali finnz þat ok truiz af tueim at eins Jesu Christo ok Johanne baptista. Ysaac þyþiz hlátr af fyrr sðgdum hlátri hans feðr Abrahams. Eptir þat sem gud hafdi sitt tal endat þa at sinni. tok Abraham son sinn Ysmaelem ok allt sitt hyski ok heimafolk. ok þar medr eigi sidr þa menn [er hann hafði keypt til. alla þa menn[3] ellri ok yngri sem karlkindar varu ok honum til heyrðu. ok skirði[4] þegar i stad aa þeim sama degi alla þa ok sealfan sik meðr fyrr sagdri umskurdarskirn. sua sem gud hafdi bodit honum. Hafdi hann þa .ix. ok niutigi aara. enn Ysmael uar þa .xiiii. uetra.

Speculum hystoriale. Til þess uar margfðlld sǫk ok skynsemi. fyrir huern skylld er almattigr gud baud ok skipadi umskurðarskirn.[5] Su uar hin fyrsta. at Abraham skylldi gudi lika fyrir þa sðmu hlydni. er hann ueitti honum i umskurdarskirninni. af huerrar afgðngu er Adam mislikadi gudi. Su er[6] onnur. at guds lydr skylldi af þess háttar marki fraskildr ok audkendr uera fra aullum oðrum þioðum. Su uar hin þridia. at sa hinn sami lyðr skylldi þadan af skilia sik uera skylldugan til at snida af ser saurugliga flecka[7] ok fullifnad. er hann uar i þeim likamsins lim skirdr skurdarskirninni. i huerium er lostagirndin er[8] uðn at rikia. Su uar hin fiorda. at þessi skirn skylldi fyrr nefndum hðfuðfeðr Abraham uera til marks hans mikillar ok haleitrar truar. enn hans sunum ok afkuęmi til ágętz eptirdømis. Su hin .vta. at hun skylldi uera sáttmals mark milli guds ok Abraham.[9] edr hans kyns. sua sem saar Jesu Christi ero sáttmáls mork milli uáár ok hans.[10] Su hin .vita. at hun skylldi þeim uera til marks ok ááminningar hinnar fyrstu syndar. sua sem latron ok þiofr berr iafnan aa sér sitt sektar mark. Su uar hin .viida. at hon skylldi uera lækningar græding igegn hinum fyrsta glæp fedgina uarra. þiat þat sama ueitti skurdarskirnin ebreskum monnum til lausnar ok fyrirgefningar þeirrar sðmu syndar sem uatnzskirn kristnum monnum. utan annars heims

1) [auka ok verða, B 2) til *tilf.* B 3) [*tilf.* B 4) þa *tilf.* B 5) sua sem guð hafði boðit(!) *tilf.* B 6) var, B 7) flekkan, B 8) mest *tilf.* B 9) Abrahams, B 10) sialfs *tilf.* B

matti hon þeim ecki ueita miskunn ok giptu. Fyrr enn skurdarskirn vyrði. [leiðrettuz[1] ok smasueinar i tru fedgina sinna ok forelldra. enn þeirra feðgin af fornfæringa styrk ok krðptum. enn þat er at skilia fyrir piningar tru Jesu. hueria er þeir skildu ok fyrirspadu i sinum fornfæringum. Enn þær ungar konur[2] sem af Abrahams afspringi komu.[3] leidrettuz ok reinsaduz fyrir [tru ok[4] godgiordir fedgina sinna. enn hinir ellri af sealfra sinna tru ok godum uerkum. Fyrir þann skylld uard ok skurdarskirnin helldr i þeim lim enn i odrum. at Abraham skylldi i þeim sama hlydnimark taka uidr sealfan gud. i huerium er hinn fyrsti madr Adam kendi ok undirstod sinn uhlydnisglæp. ok huldi fyrir þann skylld sinn leyndarlim. Vard ok skurðarskirnin i þeim lim sem lostagirndin rikir ok auflgaz. til marks ok aminningar at oss byriar hana af oss at snida. Su uar ok sqk til þess. at i þeim sama lim sem mannkynit aukaz af medr hinni fyrstu synd. skylldi lækningin byreaz ok fyrir buaz moti þeirri sðmu synd. Fyrr sðgd skurðarskirn uar ueitt hueriu sem einu sueinbarni a attanda degi fra þi sem þat uar fædt ok medr steinknifi. eptir þi sem lesit er ok segiz i sðgu hertoga Josue. þiat aull umskiptilig spellan ok skadsemd man i almenniligri upprisu á hinum attanda heims alldri fyrir sannan stein Jesum Kristum af snidaz aullum uauldum monnum. ok i adra deilld sniðz huers sem eins kristins mannz aund i þessarri uerolldu ok skiriz at sinum syndum fyrir upprisu skylld Jesu Kristi. þess sem rettliga truir upp aa hann. Huadan af er .ii. lutir eru medr þessarri helgan skurdarskirninni einkannliga merkiandi. þat er skurdarskirn af ollum sektum ok syndum i þessarri uerolldu. ok skurdarskirn af allri skadsemd ok brigdiligri spellan i ukominni uerolldu.

Her segir fra þui er sialfr guð vitraðiz Abrahe meðr .ii. englum ok fra kono hans.[5]

34. Drottinn uitradiz Abrahe i dalinum Mambre. aa einn þann dag sem hiti uar mikill uti. sem hann sat i sealfs sins tialldbudar durum. Ok er Abraham litadiz um. þa syndiz honum sem .iii. menn stødi þar driugum i hia honum. huerium er hann moti rennandi ok til iardar frammfallandi dyrkadi þo einn af þeim sua segiandi. Far eigi i brott minn herra fra mer þinum þionostumanni. ef ek hefir nockurn tima giptu fundit ok fengit i þinu augliti. Vil ek helldr bera ydr til litit

[1]) [*saal.* B; þeim til leidrettu, A [2]) *saal.* B; þiodir, A [3]) voru komnar, B [4]) [*saal.* B; skurda, A [5]) Fra þui er Abraham tok meðr þrimr englum ok dyrkaði þo einn. Genesis, B

uatn. at þer þuait þar i fætr ydra. ok huiliz her undir trenu. Man ek framm setia fyrir ydr nockut litit braud. Nærit ydr ok styrkit sua ydart lif ok hiðrtu. Verit sidan a ueg. Fyrir þenna skylld uæntir mik at þer uikit[1] higat til ydars þionostumanz. þeir suðrudu. Gðr eptir þi sem þu segir. Hann skundaði heim i tialldbuðina til Saram ok bad hana sem skiotaz [taka .iii. sinnum braud.[2] ok matgora þeim þar af. Enn sealfr hann for þagat sem naut hans uáru. tok þadan einn hinn bezta kalf miok ungan. ok feck i hendr sueini sinum. ok bad hann sioða þegar i stad. ok hann gðrði sua. Sidan bar Abraham framm fyrir þa smiðr ok miolk. ok þar meðr kalfinn þann tima sem hann uar sodinn. Hann stod hia þeim undir trenu. *scolastica hystoria.* Josephus segir .iii. engla medr mannligum myndum til hans hafa senda uerit. til þess at einn af þeim skylldi þa enn segia honum fyrir af syni sinum. enn .ii. skylldi[3] nidr briota ok um snua Sodomam. Enn Eusebius segir sua. at guds ord. þat er guds sun huern er Abraham dyrkadi. het honum fyrstum allra spamanna fyrir allra[4] þioda ákall ok leidretting. þann tima sem hann uitradiz honum medr mannligri mynd ok aaseónu. Enn þeir .ii. englar. sem segiz at medr honum uitraduz. merkia þa .ii. guds sonar forrennara Moysen ok Heliam. sem annarr kom ok spadi fyrir hina fyrri hans higatkuamu i heiminn. sem uar Moyses. en annarr mun koma ok fyrir segia hina sidarri hans higatkuamu til hins efzta doms. sem er Helyas. þat er ok liklikt at Abrahám hafi þa i fyrstunni truat ok ætlat menn uera. þar sem hann bio[5] þeim fyrr sagda sina rettu. enn sidan profadi hann uissuliga. at þeir uaru englar guds. Af fædzlu þeirri sem þeir neyttu. segir Commestor. at hon matti uel eydaz ok fyriruerdaz. af þi sem hon uar bitin edr tuggin. sem uatn af elldz hita. Ok sem þeir hðfdu etit. taladu þeir til Abrahams. *genesis.*[6] Huar er husfru þin Sara. Se her i tialldbudinni er hon sagdi hann. Ok enn taladi engillinn til hans. Aptr higat man ek huerfa annan tima. ok koma her þenna sama dag[7] annat aar [at mer lifanda.[8] ok man Sara þa séér son eiga. Ok er Sara heyrdi þetta. þar sem hon uar at hurdarbaki i tialldbudinni. þa hlo hon. fyrir þa sauk at þau uaru bædi miok gaumul ok[9] hnigin i hinn efra alldr. sem fyrr uar fra sagt. Varu ok þa af Sara medr aullu gengnar uanasottir þeirra kuenna sem barnbærar eru fyrir elli sakir. hefdi annat þeirra ungt uerit eðr aa æskualldri. þa hefdi þat uel eptir natturu matuligt uerit. at þau hefdi barn getit.[10] þo at annat þeirra hefdi gamallt uerit. enn nu uaru þau bæði

[1]) vikut, B [2]) [faa ser .iii. similiu brauðleifa, B [3]) skylldu, B [4]) heiðinna, B [5]) byggi, B [6]) *tilf.* B [7]) til þin *tilf.* B [8]) [*mgl.* B [9]) miok *tilf.* B [10]) allt at eins *tilf.* B

miok gǫ̈mul. eptir þi sem þa gerdiz mannzalldrinn. ok þar medr hafdi hun alla gǫ̈tu þar til ubyria uerit. Nu hlo hon fyrir þann skylld. at hun efadi um fyrirheitit. talandi leyniliga fyrir[1] sealfri sér. Ek man ok a gamals alldri aa sambudir ok munudlifi[2] stunda. þar sem minn husbondi gǫ̈riz ok storliga[3] gamall. Taladi gud þa til Abrahams ok sagdi sua. Fyrir hueria sauk hló hun Sara sua mælandi. Man þat nockut satt uera. at ek gaumul kerling mun[4] barn føða. Er guði nǫ̈ckut toruelldligt[5] ok umattulight. Eptir fyrra skilmala man ek til þin[6] á þenna sama tima aptr koma. ok man Sara þa son eiga. Sara ottadiz þa ok nitadi at hun hefði hlegit. ok sagdi sua. Eigi hló ek. þar sem ek uar helldr hrædd ok ottafengin. Enn gud suaradi henni. Eigi er sua sagdi hann. hitt er[7] sannara at þu hlótt. Se her segir Commestor. saa sem hiǫ̈rtun[8] sér ma rettliga[9] døma medr huilikri aastundan huerr hefir hlegit.

Fra þui er guð talaði með Abraham ok hinu auðru er guð let niðr sauckua borgirnar Sodome ok Gom^s.[10]

35. Ok eptir þat er þeir stodu upp ok foru þadan i brott. leiddu þeir augum ok sa til Sodomam. Abraham geck ok medr þeim leidandi þa sua ut af sinu heimili ok herbergi. Taladi gud þa a þessa leid. Man ek nockut þa luti fyrir Abrahám leynda lata uera. sem ek man gera ok framm fara. þar sem ek man hann ok hans afkuęmi lata uera hina mestu ok hina sterkuztu þiod. ok þar sem i honum manu allar þiodir signadar ok blezadar uerda. Taladi hann þa enn til Abrahams. Kall þeirra manna. sem byggia borgirnar Sodomam ok Gomorram. fiǫ̈lgaz mikit ok aukaz. ok hardla mikit[11] þyngiz þeirra synda lifnadr. *scolastica hystoria.* Syndin meðr kalli ok hareysti er syndaligr lifnadr. sa sem utan kallz ok kęru er opinberliga medr fyst ok frelsi framidr. Ok enn sagdi hann sua. Nidr þagat man ek stiga ok sea. huart er þeir fylla þat sama kall medr uerkunum sem fyrir mik er komit. Sa sem alla luti ueit gaf oss her af sealfs sins ordum eptirdomi. sem hann segdi sua. Truit eigi fyrri þeim lytum ok illum lutum sem ǫðrum[12] monnum eru sagdir. fyrr enn þer prouit þa. þadan af er þat er[13] domandinn ma eigi rettliga hegna þann laust sem honum einum saman

[1]) þessum orðum meðr, B [2]) munaðarlifi, B [3]) storlegans, B [4]) muni, B [5]) torvellikt, B [6]) *tilf.* B [7]) helldr *tilf.* B [8]) veit ok *tilf* B [9]) diarfliga, B [10]) Fra þui er .ii. englar komu til borgarinnar Sodomam ok þui er hon vmsneriz ok sokk, B [11]) mikillegha, B [12]) *saal.* B; ebreskum, A [13]) at, B

er kunnigr at hann se gerr. *genesis.* Snðru sidan i brott þadan ok til Sodomam. Abraham uerandi minnigr brodursonar sins Loths. þar sem hann uar. geck nærr meirr gudi. ok sem hann stod fyrir honum sagdi hann sua. Mantu herra minn tyna ok fyrirfara rettlátum manni meðr ranglátum. ef .l. rettlátra manna kunnu finnaz i borginni. edr skulu þeir fyrirfaraz eigi sidr. ok mantu eigi þyrma þeim stad ok miskunna fyrir skylld þeirra .l. ef þeir finnaz [ok fááz.[1] Verdi þat alldrigi þin gðrd. at þu drepir rettlatan medr ranglátum. ok rettuiss fari þaleidis sem umilldr. Eigi er þat þin gðrd. medr engu moti domir þu þess háttar dom. þar sem þu dømir rettligha allt iardrikit. Guð suaradi þa. Fær ek fundit .l. rettlatra manna i borginni Sodoma. þa man ek [fyrirláta þeim[2] stad ok ollum þeim sem hann byggia fyrir þeirra skylld .l. þa ueik Abraham ok uendi sinum bønarstad. teliandi æ ok færandi til þess færi ok færi. at fyrr sðgd lausn ok fyrirgefning þægiz fyrir þeirra giætzku ok godlifnad. ok sagdi sua. Fyrir þann skylld at ek byreada ok bar mik til at einu sinni. þa man ek tala til mins herra. þo at ek se dupt ok aska. Huat er nu ef þar finnaz .v. minnr enn .l. rettlatra manna. [mantu eyða alla borgina fyrir skylld þeirra .v. ok .xl. Hann svaraði. Eigi man ek hana eyða. ef ek fęr þar fundit .v. ok .xl. Ok enn talaði Abraham til hans. Huersu mant þu gera. ef þar finnaz .xl. rettlaatra manna.[3] Hann suaradi. Ecki slag man ek þar ueita. ef .xl. finnaz. Ek bidr minn herra. at þu latir þer eigi mislika sagdi Abraham. þo at ek tali enn lengra.[4] Huat mantu af gðra. ef þar finnaz .xxx. rettlátra manna.[5] Hann svaradi. Eigi man þar mannfall uerda sakir þeirra .xxx. Fyrir þann skylld segir Abraham at ek byreada her um mitt mál. þa man ek enn tala til mins herra. Huersu mantu gera. ef þar finnaz .xx. menn rettlatir. Ecki man ek at gðra sagdi gud. ef ek finnr þar þa .xx. Mikilliga bidr ek at þu reidiz eigi minn herra sagdi Abraham. þo at ek tali enn einu sinni. Huersu mantu gora. ef þar finnaz .x. rettlatir menn. Hann svaradi. Eigi man ek stadinn eyda fyrir .x. manna skylld. ef þeir finnaz. Eptir þat sem gud letti af at tala medr Abraham. þa huarf hann fra honum at syn. enn Abraham for aptr til sins heimolligs stadar.

Enn sua sem aa leid daginn ok miok sidla uar uordit. komu þessir .ii. englar til Sodomam.[6] sem medr gudi hðfdu komit til Abrahams. ella adrir .ii. eptir nðckurra manna sðgn. þann tima sem Loth sat við borgarinnar port. bidandi þar godra gesta ef at bæri. Ok

[1]) [þar, B [2]) [*saal.* B; eigi fyrirláta þann, A [3]) [*tilf.* B [4]) lengr, B [5]) [Hann svaradi. Ecki slag man ek þar ueita. ef þar finnaz .xxx. rettlatra manna, *tilf. her* A [6]) *saal.* B; Sodmam mam, B

þegar sem hann sa þa. reis hann upp ok rann[1] i moti þeim ok laut[2] þeim allr til iarðar ok sagði sua. Ek biðr yðr herrar minir. Vikit til huss ok herbergiss yckars smásueins. ok dueliz þar i natt. þuait fætr yckra. enn uerit aa ueg i morgin. ok farit þa leidar yckarrar. þeir mælltu i mot ok sogðu sik [mundu aa strætinu[3] vidr hafaz. þar til er hann skylldadi þa til mikilligha at þeir uiki til[4] herbergiss. Ok þegar sem þeir komu þar. gðrdi hann þeim ueitzlu. gefandi þeim hit bezta nybakat flurbraud. ok toku þeir at snæda. En þegar [sem þat uar[5] kom þar allt þat folk sem i borginni bygði. ellri madr ok yngri. ok slogu allir iafnsaman ring um hans hus ok herbergi. kalladu þeir þa Loth. ok sðgdu sua til hans. Huar eru menn[6] þeir sem i kuelld komu heim[7] til þin. Leid þa ut. at uær kennim þa ok gðrim[8] uárn uilia medr þeim. Loth geck ut byrgiandi ok aptr strengiandi hurdina at baki ser. ok sagdi sua. Ek bidr ydr brødr minir. at þer uariz ok uidr seait. at þer gorit eigi þetta hit illa uerk. Ek aa þær døtr .ii. sem ðngan tima kendu nðckurs karlmannz. þær man ek ut leida. ef þer uilit. misgorit helldr ok leikit medr þeim huat er ydr likar. enn einkannliga umframm allt annat bidr ek ydr. at þer gðrit þessum monnum engan lut til meins. sem inn gengu i mitt skiol ok husaskygni. *scolastica hystoria.* þat uar fordum ok er enn i dag dyggra ok dugandi manna sidr ok maner at ueria sina gesti ok hlifa þeim af allri meingðrd ok annarra agangi. enn þo uar þat sumt eigi sidr af hugar ruplan[9] enn af fullkomnu radi sem Loth taladi. eptir þi sem Commestor segir. þat er fulluliga heillt rád. at madr geri þat sem lettara ok liknsamligt er. til þess at hann gðri eigi ne fremi þat sem þungara er. Enn medr aungu moti áá nðckurr madr at gðra til þess daudliga synd. þo at hon se lettari. at annarr gðri þa siðr[10] daudliga synd þa sem þungari er. þeir suðrudu honum. Far hedan brott. þu ert her kominn sem einn[11] utlendr madr. edr nðckut til þess at þu sér uarr domandi. Skulu ugr meiri þrðnguing ok afelli þer ueita enn hinum. Gðrdu þeir þa akafliga þrðnguing ok ofualld uidr Loth. sua at la uidr sealft at þeir[12] mundi husit ok dyrrin upp briota. þar til er ein hðnd kom ut til hans. ok englarnir leiddu Loth inn til sin. Byrgdu siðan[13] aptr dyrrin. enn letu alla þa sem uti uaru blinda uerda. minzta mann ok mesta. upp aa þann hátt at þeir fengu ecki dyrrin fundit. enn eigi uurdu þeir medr ollu steinblindir. sua at þeir sæi ecki uætta. helldr medr þeim hætti at þeir mattu ecki þat sea. sem þeim uar til uþurftar

1) framm *tilf.* B 2) lutti, B 3) [a strętvm vilia, B 4) hans *tilf.* B 5) [i stað, B 6) karlmenn, B 7) hegat, B 8) giqrum, B 9) ruglan, B 10) *saal.* B; helldr, A 11) *saal.* B; hinn, A 12) *saal.* B; hon, A 13) *tilf.* B

ok fullkominnar ugiptu. huerium blindleik er þeir uaru slegnir. sem leitadu at Heliseo spámanni. sua sem hann uar rett i hia þeim. ok enn þi uiðrlikt sem uars herra lærisueinar kendu hann eigi. þann tima sem þeir gengu medr sealfum honum til kastalans Emaus. ok medr þilikum hætti ma þat lettliga uerða. at ugr leitim þess sem ugr hǫlldum aa.

Genesis. Englarnir talaðu þa til Loths. Alla þa menn sem þer heyra til. huart sem þat eru helldr mágar þinir synir eðr dætr. skalltu af þessarri borg utleida. þiat allan þenna stad munu uid eyda. fyrir þa sauk at syndakall Sodomorum ferr æ uaxanda fyrir guði. huerr er ockr sendi higat til þess at mit tynim þeim. Loth geck ut til mágsefna sinna. þeirra sem ætlat uar at hans dætr skylldu eiga ganga. ok taladi til þeirra. Risit upp skiott ok farit ut af stadinum. þiat alla þessa borg man gud eyda ok nidr briota. Enn þeir hugdu. at hann taladi medr leik ok skalkeið. ok sǫgðu at hann uar optarr uanr at hafa slika[1] ordrædu. At morgins áári skylldadu englarnir Loth ut at ganga. ok sǫgðu til hans. Ris upp þu ok tak husfru þina ok dætr þinar .ii. at eigi fyrirfariz þu medr glæpamonnum borgarinnar. Ok sem hann uar nǫckut sua dylminn [um ok dulsamr.[2] þa gripu þeir hans hǫnd ok hans husfru ok eigi sidr hans døtra. fyrir þa sauk at gud uilldi þeim þyrma ok miskunna fyrir skylld hans fǫðurbrodur Abrahams. Leiddu þeir hann þa ut af borginni. námu þar stadar ok taladu sua til hans. Hialpa nu lifi þinu ok saal. ok geym at þu seair eigi aptr. ok nem eigi stað nǫckur námunda þessarri bygð. haf þik helldr i fiallinu heilan ok hialpaðan at þu fariz[3] eigi. Enn fyrir þa sauk at hann trudi eigi sua fulluliga sem hann skylldi af þeirri ruglan ok rædzlu sem hann hafdi fengit. þa segir[4] hann sua. Eigi man ek i fiallinu hialpaz mega. at eigi fanghi mik þar edr hendi nǫckut illt. sua at þar af deyi ek. Lettliga at hann ræddiz ok kuiddi uidr frostinu ok leidarlengd. þar sem hann gǫrðiz miok gamall. Her er ein litil borg nærri sagdi hann. til huerrar er ek ma vel uikia[5] ok hialpaz i henni. J þessu man ek eigi sidr heyra ok þiggia þinar bønir sagdi gud. at ek snui þessi borg eigi um ne nidr sauckui. fyrir huerri er þu hefir nu beðit. Fyrir þa grein at Loth sagði at þessi borg uæri litil. uar hon sidan kollud Segor. þat er litil. Var þa solar uppraas er Loth geck inn i Segor. *scolastica hystoria.* Hlifdi gud henni ok þyrmdi sua lengi sem Loth uar þar. Enn fyrir þa sauk at Loth ottadiz hennar uana landzskialfta. ẽptir þi sem Jeronimus segir. þa for hann upp i

[1]) þess haattar tal ok, B [2]) [ok dualsamr, B [3]) fyrirfariz, B [4]) svaraði, B [5]) ok flyia *tilf.* B

fiallit ok uar þar. Segia ebreskir menn. at hon hafi sidan sockit i hinum þridia landskialpta. eptir er hinar fiorar hôfdu nidr sockit.

Genesis.[1] Nu sem Loth uar ut genginn. let gud regna bæði elldi ok brennusteini [af himni niðr[2] yfir Sodomam ok Gomorram. let hann þessar borgir um snuaz ok sôckua. ok allt þat herad ok bygdarlag sem þar [lá umhuerfis.[3] ok alla þa menn sem þær borgir bygdu. ok þar medr allan iardarinnar blomstr ok aauðxt. *scolastica hystoria.* Let hann fyrir þa sauk þessa luti nidr yfir iôrdina regna. at hon skylldi þar æfinliga þurr ok áuaxtarlaus uera utan allrar freouanar uán upp i fra þeim tima. Pindi hann þessa fyrir þa sauk ok hegndi þungligarr ok hardligarr enn hina fyrri glæpamenn. þa sem i floðinu uaru. at þeir misgerdu sua sem natturliga.[4] þo at þeir gengi langt umframm hof ok stilling i sinum syndauerkum. enn þessir syndgaduz ok misgerðu i moti natturunni. ok fyrir þi dreckti gud ok saukkti þeim aullum eigi sidr ungum bôrnum ok smápilltum fyrir syndafars sakir sinna feðgina. veitandi þeim sua forseo. at þeir[5] gerdi eigi ne framm færi eptir ferligum feðgina dømum. ef þau hefdi lengi lifat. Enn sua sem husfru Loths leit aptr. þa dó hun ok uard þilik at sea sem einn salltsteinn. huern er Josephus segir uerit hafa til sinna daga ok sik hafa sééd. ok uar hann þo eptir uars herra higatburd. Sneruz allar þær borgir ok bygdarlag i salltflod ufreott. huat er nu kallaz dauda haf. fyrir þann skylld at þar byriaz ecki þat kuikendi ne fædiz at lif sitt hafi. þat er ok ecki þi nôckuru uidrtækiligt sem lifandiss er. þar mega huarki lifa fiskar ne siofuglar sua sem i audrum haufum. Eigi fær þar ok skip uerit. sua at lifandi menn se þar i. sua at eigi flotni þar allt upp ok umturni. utan nôckuru helldz brætt ok bikat. Hefir einshueriu kuiku þar i nockurum stad uerit i kastad edr drekt. medr huerri list klokskap edr ofrefli þat hefir gert uerit. þa flotnar þat upp þegar i stad. Loganda lios flytr þar. enn þegar iafnskiott sem þat er slôkkt. þa sôckr þat sem liosit hafði logat áá. J môrgum stôdum rydr þat ok eyss upp or ser storum fliotum[6] edr[7] tiôrutiôrnum. huadan af er þat kallaz tiôrn edr fliot alphati. Eigi ræriz þat af uindum. sua uerr tiaran su sem á uatninu flytr ok bikit stormum ok uindum. Ysidorus segir ok. at epli aa þeim tream[8] sem þar standa i namunda synaz hallda allri sinni fegrd ok frygd. ok áá saumu leid seolf trein. sua at þann tima sem þau ero fulluaxin ok algor. synaz þau sua fôgr. [at huerr[9] sem þau ser þa lystir til at eta þau. Enn þegar sem nær

[1]) *tilf.* B [2]) [*tilf.* B [3]) [var umvergis, B [4]) natturulega, B [5]) þau, B [6]) flettum (!), B [7]) ok, B [8]) triom, B [9]) [ok frygðarsamlegh at þann mann, B

þeim er komit ok aa þeim tekit. þa blæss þar ok eys reyk ut af sua sem enn brenni þau. ok fyriruerdaz þegar leid[1] sem ðnnur aska. þadan af segir Josephus. at upp á skrǫksðgur skal þaleidiss trua[2] sem aa iarðarinnar dygd þar sem Sodoma hefir stadit. Josephus segir. at Uespasianus let á nðckurum monnum binda hendrnar á bak aptr. ok kasta þeim sidan haatt[3] upp. til þess at þeir skylldi þi[4] lengra i fyrr sagt flod edr haf nidr sauckua. ok skaut þeim ðllum þegar upp. sua sem þeir uæri medr ofrefli upp keyrdir. sua at þeir flutu ofan á. þiat sua sem þat hefir ecki lifanda kyns i sér. sua er þat ok medr ðngu moti uidrtækiligt nðckuru þi sem lifandis er. *genesis.* Enn er Abraham reis upp um morgininn. ok hann kom þar sem hann hafði uidr gud talat hinn fyrra daginn. þa saa hann til Sodomam ok Gomorram ok allt þat landzlegh sem þar uar i námunda. ok gat at lita suidufaulska fliugandi upp af iðrdinni. þi likaz sem ofns reykr uæri.

Fra þui er Loth gat þa Moab ok Ammon við dætrum sinvm.

36. Loth geck ut.[5] af borginni Segor ok upp til fiallzins. sem fyrr uar sagt. ok døtr hans .ii. medr honum. ok bygdi þar i einum hellisskuta. þiat hann ottadiz at uera þar i borginni. fyrir þa sauk sem fyrr uar sagt. Dætr hans hofdu heyrt at heimslitin skylldi af elldz bruna uerda. ok fyrir þa grein grunadi þær. at[6] upp aa þann hátt mundi þær lifandis eptir hafa uordit i uerolldinni meðr fedr sinum at auka[7] mannkynit. sem aa Noa dðgum uard. Taladi hin ellri þa til systur sinnar hinnar yngri. Fadir ockarr er nu gamall. enn engin annarr lifandi karlmadr er eptir uordinn aa iardriki. sua at til ockar megi ganga ok meðr ockr uera eptir aullum ueralldarinnar uana. Heilar sua. fðrum til ok gefum honum þar til uin at drecka. at hann se aulodr. til þess at uid megim medr þess hattar atferd finna[8] ok faa freo ok afspring af fedr ockrum. Villdu þær ok[9] hans hrygd ok mædu medr uindryckinum mykia. Fór sidan þat sama framm. at þær gðrdu hann sua uindruckinn ok aulodan.[10] at hann uarð eigi uarr uid. at þær gengu til hans sina nátt huar þeirra. ok suafu hia honum. hin ellri hina fyrri nattina. enn hin yngri hina sidarri. ok gatu [þa leidar[12] badar sinn son huar þeirra medr sinum fedr. Het hinnar ellri son Moab. fadir ok forellrismadr þeirra þioda sem Moabite heita iafnan sidan af hans nafni. Enn hin yngri kalladi sinn son Ammon. uar hann forfadir Am-

[1]) sua *tilf.* B [2]) truaz, B [3]) i lopt *tilf.* B [4]) þa, B [5]) *saal.* B; upp, A [6]) nǫkkut *tilf.* B [7]) ok endrbęta *tilf.* B [8]) kenna, B [9]) *tilf.* B [10]) .ii. nętr *tilf.* B [12]) þa leiði(!), B

monitarum. ok eru þeir af honum ok hans nafni sua kalladir allt til þessa dags. *scolastica hystoria.* Her af talar sua Commestor ok segir sua. at ebreskir menn hafi þetta þo sagt um þat framm sem truanligt er. þiat þat er eigi eptir natturu segir hann. at nôckurr megi uuitandi medr konu uera. ma þat uel truaz. at hann hafi huariga þeirra uitat uera sina dottur. ok ætlat at husfru hans hafi[1] uerit. þiat hann uar gintr ok auloðr. Heilagr Jeronimus segir dætr Loths þar fyrir mega afsakaz. at þær trudu allt mannkynit fyrirfariz hafa. ok fyrir þann skylld afsakaði alkuǫmissins milldleiki þann umilldleik ok synd sem þǫr frômdu meðr frændsemisspellum. enn þetta afsakar æigi feðr þeirra. þiat tortrygd hans ok otruleiki uar sauk til þess frændsemisspellz sem hann framdi. Huar af er Strabus talar sua. Loth er eigi afsakandi segir hann. fyrir þat er hann trudi eigi englinum. þar sem hann sagdi honum at hann matti hialpaz i borginni Segor. [siðan[2] fyrir þat er hann gôrdi sik gintan ok aulodan. ok uard sua syndin sauk ok efni til annarrar syndarinnar.

Her segir fra þui er sialfr guð vitraðiz i suefni Abimelech konungi ok ansakaði hann.[3]

37. Abraham færdi sina bygd i brôtt or dalnum Mambre til þeirrar landzins halfu [sem Palestina heitir ok[4] meirr la til sudrs. ok setti sina bygd milli Sur ok Chades. ok fór þa sem einn utlendzkr madr ok ukunnigr þagat sem Gerara heitir. ok sagdi sua enn sem fyrr[5] at Sara uæri hans systir Enn sa konungr sem þar rikti ok Abimelech het. [tok hana[6] heim til sins herbergiss. af hueriu er hennar einkannlig fegrd má uel markaz.[7] þar sem menn rendu girndaraugum ok ástarhug til hennar þann tima er hon uar niræð.[8] Konungrinn feck kranklеika medr guds uilia ok forseo. vitradiz hann honum aa einni nátt i suefni ok sagdi sua til hans. Séé ek segi þer uissuliga. at þu mant skiott deyia fyrir skylld konu þeirrar sem þu tokt heim higat til þin. þiat hun aa sér bonda. Abimelech hafdi medr ôngu moti saurgaz af henni. ok sagdi sua. Mantu minn herra drepa þa rettlata þioð. sem hun ueit eigi huat er hon gôrir. Sagdi eigi sealfr hann mer. at hon uæri hans systir. ok hon at hann uæri hennar brodir. þetta gôrda ek medr reinum hǫndum[9] ok einfaulldu hiarta. Ek ueit þat sagði guð. at þu hefir

[1]) hia honum *tilf.* B [2]) [*saal.* B; [Loth er eigi afsakandi segir hann, A [3]) Fra þi er Abraham kom til Abimelechs konungs Palestine i Geraram. Genesis, B [4]) [Palestine sem, B [5]) meirr fyrir rǫzlu sakir *tilf.* B [6]) [let hana taka, B [7]) merkiaz, B [8]) *saal.* B; tiræð, A [9]) *saal.* B; hiarta, A

þetta medr reinu hiarta gørt. ok fyrir þa grein geymda ek þin. at þu misgerdir eigi uidr mik. ok gaf ek þer ecki ualld aa hennar uilia. Gef hana aptr bonda sinum. þiat hann er frammsynn ok forspáárr. ok man hann bidia fyrir þer. mantu þa hallda lifi þinu. Enn ef þu uill þat eigi. þa mantu skiotliga deyia. ok allir þeir sem þer til heyra. Su lagdiz ok ønnur radning ok hegning upp aa konungsins hus Abimelechs fyrir skylld Sarre. at engin kona matti fæda sinn burd. ok sem læknar aur-uilnaduz um sinn læknisdom ok atgerdir. heyrdi konungr[1] i suefni þessa luti sem nu var fra sagt. Reis hann upp þegar i stad á nattartima. sem hann uaknadi. ok sagdi sinum monnum allt þeirra tal. huar af er allir ottaduz mikilliga. Let Abimelech þa kalla ser Abraham. ok sagdi sua til hans. Huat gerdir þu oss edr huat mikit høfum uær [þess misgert uid þik.[2] at þu leiddir sua liota ok leida synd um[3] mik ok mitt riki. þa luti gerdir þu oss sem þu skylldir eigi gert hafa. Abraham suaradi. þann tima sem ek for higat til landz. hugsaði ek meðr sealfum mer sua segiandi. Lettligha at menn elski[4] ecki gud i stad þessum. ok munu þeir drepa mik þa fyrir minnar husfru skylld. J adra deilld at tala þa er hon ok senniliga min systir. þiat hon er dottir fedr mins. enn eigi modur minnar dottir. ok festa ek hana mer til konu.[5] Ek talada ok til hennar eptir þat sem gud leiddi mik af mins føður husi. þat tillæti uæntir mik. at þu ueitir mer i huern stað sem uid kunnum koma. at þu segir mik uera þinn brodur. [*scolastica hystoria.*[6] þar sem Abraham sagði. Hon er dottir feðr mins. er sua i sundr greinanda. Hon uar[7] dottir feðr sins at skilia. enn fyrir þi mins. at hann er[8] minn broðir. Ella suaradi. Hon er dottir feðr mins. þiat hon er hans sunar dottir. þiat aa þann hatt sem þeir kalladu sua skyllda karlmenn sina bræðr. aa sømu leið kalladu þeir sua skylldar konur systr sinar. Ella kalladi hann Aram broður sinn feðr sinn. fyrir þann skylld at hann uar[9] ellri. sua sem málsháttr manna er til[10] iafnan. at uær køllum þa feðr sem oss eru ellri. enn hina sunu sem yngri eru enn uær. Nockurir menn segia. at Thare hafi fengit annarrar konu. sidan er modir Abrahams uar aull. ok átt Sáram medr þeirri. ok héti hon sua[11] kiðtlig dottir Thare. *genesis.* Abimelech gaf þa Abrahe yxn ok saudi. þræla ok þionostumenn.[12] gefandi þar medr Saram aptr i sealfs hans ualld. ok sagdi sua. Allt mitt land er yckr til reidu. at byggia huar þer bezt likar. Sidan taladi hann til Saram. þushundrad silfrpeninga gaf ek brøðr þinum fyrir þina skylld Sara. þat man þer

1) hann af guði, B 2) [þer misgort til þess, B 3) yfir, B 4) ottiz, B 5) husfru, B 6) [*tilf.* B 7) er, B 8) var, B 9) hinn *tilf.* B 10) *mgl.* B 11) her *tilf.* B 12) þionostukonur, B

ok þinum augum uera til minniligrar skuplu ok skammfyllingar uid alla þa menn sem hia þer eru. huar sem þu ferr eðr framm kemr. at þu uart fangin ok at hegoma fundin. Ella uar þat einn klokskapr[1] fagrliga fundinn. er hann sagdi sua. þat man þer ok þinum augum uera minnilig hulning eðr skupla. sua sem nǒckur likferdar áminning eðr fyrirbunaðr. *scolastica historia.* Sem hann segdi sua. Gǒmul kerling ertu nu uordin ok komin at dauda framm. ok uilldir þu liuga ok suikiaz um. haf þetta fyrir sakir þess likferðar expens. þiat hon uerdr iafnan medr miklum kostnadi einkannligha meðr ebreskum monnum. ella haf þat þer fyrir skaut ok hǒfudduk. at þu hylir þar medr þina áseonu. sua at þu ser eigi medr girndaraugum á gamals alldri séén edr elskað. Enn þegar sem Abraham bað fyrir Abimelech. þa gaf gud honum heilsu sina. ok hans husfru ok þionostukonur þeirra fæddu þær[2] badar huár sitt barn. huat er þær mattu eigi fyrr enn Abraham bad fyrir þeim. sem nu uar sagt.

Her segir fra burð Ysaacs. ok þi er Agar uar a brott rekin medr syni sinum Ysmael. ok huersu gud uitradiz henni. Genesis.

38. Gud drottinn uitiadi[3] til Saram. eptir þi sem hann hafdi heitit. Gat hon son at eiga ok fæddi hann i ellidomi sinum. aa þeim sama tima sem gud hafdi henni fyrir sagt. Skirdi Abraham son sinn aa hinum attanda degi umskurðar[4] skirn. fra þi sem hann uar fæddr. ok gaf honum nafn ok kallaði hann Ysaach. þat þydiz hlaatr. fyrir þann skylld at gud gerdi eigi at eins hans feðginum hlátr. utan ok helldr fagrligan fagnad framarri enn nockurr kunni at segia[5] þann tima sem hann uar fæddr. Hafdi Abraham þa .c. uetra tirætt. þadan af er þat at Judar skira bǒrn sin iafnan aa hinum attanda degi sem Ysaach uar skirðr. Enn Arabes skira sin bǒrn æigi fyrr enn þau eru .xiii. uetra. fyrir þa sauk at Ysmael þeirra forfaðir uar sua gamall skirðr. sem fyrr uar sagt. Smasueinninn Ysaach uox upp. ok er hann uar þreuetr. af uandiz hann modur miolk. Ok a þeim sama degi sem þat byriadiz. hafdi fadir hans inni ueitzlu mikla. geck hann þa fyrstan[6] tima framm fyrir sins fǒdur bord. Ok sem þeir leku ser[7] brædrnir Ysmael sun Agar ok Ysaach. ok hinn ellri lek illa uid hinn yngra. þa hugsadi Sara ok skildi eptirkomanda ufrid af leikinum þeim. sem hun sa at hinn ellri mundi hinum yngra bioða. ok drottna uilia þann tima sem fadir þeirra

[1]) klokligr skalkeiðr, B [2]) þa *tilf.* B [3]) þa *tilf.* B [4]) skurðar, B [5]) eðr hugsa *tilf.* B [6]) fyrsta, B [7]) baaðer samt *tilf.* B

ugri[1] allr. ella kugadi Ysmael hann til at dyrka likneski þau sem hann hafdi sér af leiri gort. eptir ebreskra manna sögn. Ok sem mædr hans mislikaði þetta. þa taladi hun til Abrahams. Rek i brott ambattina ok hennar sun. þiat eigi man ambáttar sun saa erfingi þinn uerda medr syni minum Ysáách. Abraham tok þessu hennar tali helldr þungliga fyrir sunar sins skylld Ysmaels. ok gaf ser ecki um þar til er gud taladi sua til hans. Heyr þu ok haf tillögur[2] Sare um alla luti þa sem hon taladi fyrir þer. ok lát þer þat ecki þungt falla. huarki til sueinsins ne ambattarinnar. fyrir þann skylld at þitt afkuęmi ok freo man einkannliga kallaz medr Ysaach. en ambattarinnar sun ok hans afspring[3] man ek lata uerda mikla þiod. þiat hann er ok þinn afspringr.

þegar um morgininn sem Abraham uar klæddr. tok hann braud ok [uatnlegil einn[4] ok let aa herdar Agár. feck henni i hendr sueininn ok bad hana brott fara. Ok er hun hafdi gengit um stund. þa uilltiz hun i eydimörkinni. þeirri sem Bersabee heitir. ok sem uatnit uar allt af leglinum. enn sueininn þyrsti. sua[5] at hann uar driugum at dauda kominn. þa lagdi hon hann nidr undir tre þat[6] sem þar uar. geck sidan sua langt brott fra þi sem aurskotz lengd er. ok settiz þar nidr. at hon sæi eigi upp aa sins sunar dauda. ok taladi sua fyrir sealfri ser. Eigi skal ek sea upp a þat er[7] son minn deyr. Grét hun þa medr hári röddu. þar sem hon sat i gegn þi sem sueinninn lá. Guds engill kalladi þa til Agar sua segiandi. Huat gorir þu Agár. hird eigi þu[8] at ottaz. þiat gud heyrdi sueinsins rödd. ok enn helldr þina raudd fyrir sueinsins skylld. Ris upp þu ok tak sueininn. þiat hann man ek fyrir[9] mikilli þiod uerda láta. Let gud hennar augu þa upp lukaz. sua at hun sá einn þann brunn sem nær henni uar. For hon þagat til ok fylldi legilinn. gaf sidan sueininum at drecka. Eptir þat foru þau þadan i brott. Vox sueinn þessi upp ok hafdiz uid i eydimorkinni Pharan. ok uard hinn mesti bogmadr ok hinn bezti skyti. Sysladi modir hans honum husfru af Egiptalandi. medr huerri er hann atti .xii. syni. forfedr ok höfdingia sinna afkuemissmanna ok ætta. Het hinn fyrsti Nabaoth.[10] af huerium er Nabathea hefir nafn fengit. þat land sem sua heitir. Annarr Cedar. af huers nafni er þat bygðarlag[11] tok nafn er Cedar heitir.

[1]) er, B [2]) tillǫgu, B [3]) afspringi, B [4]) [einn legel meðr vatn, B [5]) miǫk *tilf.* B [6]) þi, B [7]) at, B [8]) *mgl.* B [9]) at, B [10]) Nabaioth, B [11]) eðr eyðimǫrk *tilf.* B

Her segir fra sættargord ok sambandi Abraham ok Abimelechs.

39. Nær þeim tima sem nu uar fra sagt kom Abimelech konungr. ok[1] Phicol sa sem uar formaðr fyrir hans utgðrdum ok herferdum. til Abraham[2] ok taladi til hans. Af þi at[3] gud er medr þer i aullum þinum gðrdum ok frammferdum. þa bidr ek. at þu suerir mer þat uid gud drottin þinn. at þu skallt eigi mer ne minu kyni[4] mein gðra ok eigi minum eptirkomandum. helldr skalltu gera medr mik ok land þetta. sem þu utlendzkr hefir nu dualiz áá um nðckura stund. á þann háátt miskunnsamliga sem ek gðrda uidr þik. Ek skal sueria uissuliga sagdi Abraham. Enn þo asakaði hann Abimelech fyrir brunn þann sem Abraham hafdi grafit ok gert. fyrr enn Agár uar á brott rekin. huern er gud syndi henni sidan sem sagt uar. enn konungsins sueinar hðfdu hann meðr ualldi tekit ok ueitt framm i eydimðrkina. at uatna þar medr þeim fenadi sem þar fæðiz[5] langt i brott fra hans bygð. Leiddi Abraham konung[6] þa þar til. Abimelech suaradi þa. Eigi ueit ek huerr þetta hefir gert. enn hitt ueit ek. at þu sagdir mer þetta eigi fyrri ok ðnguan heyrda ok segia utan þik nu i dag. Eptir þat gaf Abimelech Abraham yxn ok sauði. stadfestu sidan saattmaals samband ok felagskap sin i milli. Enn i minning þess sem Abraham hafdi brunninn grafit ok[7] Abimelech ueitti hann honum sidan aptr. er hann hafdi latit hann. [gaf hann[8] konunginum .vii. gymbrarlðmb. Var sa brunnr þa kallaðr Bersabéé. sua sem suardaga brunnr. fyrir þa sauk at baðir þeir festu medr suardðgum þar sitt sáttmaal ok samtal. Er þat herad sem þar liggr umhuerfis Bersabéé kallat sidan af þeim sama brunni. For Abimelech ok Phicol þa heim i land Palestinorum. Enn Abraham plantadi sidan margan storan uid langan tima uiðr brunninn Bersabéé. enn ecki stadfesti hann þar þo lengi sina bygð allt at eins. eptir þi sem hinn heilagi Stephanus segir in actibus apostolorum. at hann eignadiz eigi þann tima þar sua mikla erfd edr odal. at til eins fótmaals uæri. Het hann þa enn af nyiu ok kallaði upp a guds nafn ok nadir.

Her segir fra huersu guð freistaði Abrahams ok huersu hann [var staðfastr til guðs.[9]

40. Nockuru sidarr freistadi gud Abrahams. þann tima sem Ysaach hafdi .ii. aar ok .xx. eptir sðgn Josephi. medr þeima hætti sem her

[1]) af, B [2]) Abrahams, B [3]) ek ser at *tilf.* B [4]) afkięmi, B [5]) feddiz, B [6]) *mgl.* B [7]) þess er *tilf.* B [8]) [*mgl.* B [9]) [fornfęrði veðrinn i stað Ysaachs, B

fylgir. at hann uitradiz honum sua segiandi. Abraham. Abraham. Hann suaradi. Ek er til reidu. Tak þu sun þinn Ysaach. þann sem þu elskar sagði gud. ok far til sionar landz. ok offra mer hann þar[1] á einu þi fialli sem ek man þer syna. *scolastica hystoria.* Synar land kalladi hann fiallbygdir aa Gydingha landi. af huerium er langt matti sia til annarra bygda ok af ǫðrum til þeirra. Enn uppi á fiǫllunum uar eitt litit fiall þat sem hæst uar. þat sem het Moria fiall. huert er gud syndi Abrahe. at hann offradi honum þar[2] sun sinn Ysaach. J þeim segiz af ebreskum monnum at sidan uæri eitt musteri smidat. ok alltarit uæri sett i þeim sama stad sem Abraham gordi sitt alltari. *speculum hystoriale.* Freistadi gud truar Abrahams ok hlydni i þessum sialfs hans elskuligum ok eingetnum syni. eigi fyrir þann skylld at hann uissi eigi aðr. utan helldr til hins at hann gordi þessa hans krapta kunniga oss til eptirdømiss. þar sem hann uilldi meðr efanarlausum[3] hug ok hiarta sęfa sinn sun fyrir guds bodskap ok sealfs hans samuitzku. Huar fyrir er hann er bædi lofandi af þeirri sinni stadfesti.[4] sem hann uilldi fyrir guds sakir sinn son offra. ok af þeirri tru sem hann trudi at hann mundi sidan lifgaz ok uppreisaz. af huerium er hann heyrði ok feck þat fyrirheit. at af honum mundi hans kyn aukaz ok uppuekiaz. J þeim ordum sem gud taladi til hans. tak þu sun þinn Ysaach þann sem þu elskar. má ual hugsa huersu hætlliga feðrins[5] astud ok elskhugi mundi kueykiaz ok uppuekiaz til sins sunar af sua morgum sætum nafnagiptum. til þess at hans hǫnd yrdi lettliga þi seinni til at sæfa sealfs sins sun. sem elskhugans ok kięrleiksins minni uaknadi meirr medr honum af þess háttar sunar nǫfnum ok sætum aminningum. ef hann hefdi eigi [med þilikri tru ok stadfestu uerit[6] til guds. eptir þi sem likamsins kostgięfi er til eptir natturu. Var ok sueinninn nefndr[7] sinu eiginligu nafni. þar sem gud hafdi honum adr sagt. at medr Ysaach mundi hans sáád ok freo einkannligha kallaz ok fiolgaz.[8] til þess at þar fyrir mætti hann af þi sama fyrirheiti auduelldligarr auruilnaz. ok þessa alla luti gordi hann fyrir þa sǫk. at hann freistadi Abrahams. Ok enn sagdi hann þetta medr. far til þess fiallz sem ek man þer syna ok offra mer þar sun þinn. Af serhuerium lutum ma huerr sem einn skynsamr madr skilia uel. medr huersu mǫrgum háttum hans freistni aukaðiz. Fyrst uar honum sagt. at hann skylldi soninn fornfæra. enn sidan at hann skylldi aa fiallit upp fara. at um allan ueginn skylldi hann af sinum hugrenningum sua medr tuennum áskilnadi þyngiaz[9] ok

1) meðr fornfęring *tilf.* B 2) sęfandi *tilf.* B 3) *saal.* B; hefndarlausum, A 4) staðfestu, B 5) *saal. ogs.* B 6) [þilika tru ok staðfestu haft, B 7) meðr *tilf.* B 8) aukaz, B 9) þvingaz, B

angistaz. i annan stad af guds bodordi honum til þrônguanda. enn i adra deilld pinaðiz hann af motispornandi sins sunar áástud ok elskhuga. ok fyrir þann skylld uar honum sua langr uegr lagiðr. at hann skylldi aa fiallit upp fara. at mannlig ástud ok gudlig trua. kiðtligr kiȩrleiki ok gudligr elskhugi. vinátta nalægra syniligra luta [ok bidandi uan ukominna luta[1] mætti fá noga stund aa aullum þeim timum[2] ok dægrum til kappsamligrar kiȩru ok þrautar sin i milli. Skal her nu um eina stund fra snua ok til sôgunnar aptr snua.[3]

Genesis. Abraham reis upp þegar á nattar tima ok sagdi ôngum manni sina fyrirætlan. klȩddi[4] medr reida einn[5] asna. kallandi meðr ser .ii. sueina ok son sinn hinn þridia. Ok sem hann hafdi hôgguit ser þau tre sem hann þurfti til fórnfæringar at hafa. þa for hann á .iii. dôgum. þar til sem hann sá aa hinum .iiii^a. deginum þann stad langt framm fyrir sik. sem gud hafdi boðit honum at hann skylldi til fara. Huadan af er þat er prouat. at þeir uillaz segir Comestor sem hann segia[6] þa bygt hafa milli Bethel ok Hay. þiat þadan er eigi meirr enn eins dags ferd til fiallzins Moria. Sidan talar hann til sueinanna. Bidit her i hia asnanum. vid smasueinninn forum skiotligha framm enn nôckuru lengra. ok komum þegar aptr til yckar. er uid haufum bediz fyrir sem ockr likar. Hann tok þa trein ok lagdi upp aa sun sinn Ysáách. enn sealfr hann bar suerd ok elld sér i hendi. Ok sem þeir foru .ii. samt. taladi sueinninn til sins fedr. Fadir minn sagði hann. Huat uilltu sun minn sagdi Abraham. Se faðir minn sagdi sueinninn. elldrinn ok trein eru her til reidu. enn huar er þat sem offraz skal. Hann suaradi. Gud sealfr man [ser sea[7] fórn til handa sun minn. Foru sidan badir samt til þess stadar sem gud hafdi synt honum ok til uisat. Gôrdi hann þar eitt alltari ok lagdi trein þar aa ofan ok elldinn meðr. eptir þat sem hann hafdi þeim sua skipat ok hegdat sem honum likadi. *speculum hystoriale.* Allan þenna[8] .iii. daga tima uannz þeirra uegr. aa huerium er fodurligr hugr ok hiarta þiadiz ok pinadiz af angrsamlighum aahyggium. þiat á aullum þessum tima sua lôngum leit hann ok sá upp aa sinn sun. ok aatu badir samt. á sua morgum nattum halsspenti sueinninn medr sætum blidskap sinn faudur ok láá uidr hans briost medr faudurligu fadmlagi. Vid badir samt sagdi Abraham sueinninn ok ek munum aptr huerfa til yckar. Seg mer Abraham. segir[9] brodir Jacob er compilerat hefir speculum historiale. huart samir at falsa ok hegoma. Hinn suarar at hann segir satt. Huart segir þu satt edr falsar þu. Ef þu segir satt. þa mantu

1) [*mgl.* B 2) dǫgum, B 3) huerfa, B 4) *saal.* B; helldr, A 5) sinn *tilf.* B
6) *her beg.* Fragm. III. 7) [sia ser, B 8) *mgl.* B 9) talar, B

eigi sueininn offra. enn ef þu falsar ok offrar hann. þa berr þat ecki ne stendr þilikum hofudfedr at falsa. Ek segir satt. talar hann af hans halfu. ek offrar sueinsins forn.[1] þo allt at eins man hann medr mer aptr koma[2] til yckar. þiat ek truir fulluliga. at gudi er [ecki um megn[3] at reisa hann upp af dauda. Fadir minn sagdi sueinninn. Huat hyggr þu. huersu einkannliga miok sa sun mundi medr þess haattar ordum skaka ok skelfa iðr ok aluoru sins faudur. sem litlu sidarr skylldi af sealfum honum sæfaz. eptir þi sem hann hugdi. edr huart ętlar þu. at nockurum af oss afliz sua mikill hugarstyrkr af þessarri frasðgn. at hann seti þenna hinn eingetna ok elskuliga sun Abrahams fyrir sin hugskotz augu ser til hugarstyrktar ok eptirdæmis. þann tima sem nockurs uars sun er at kominn natturuligum dauda. þeim sem ollum er skylldugr ok sameiginligr. *scolastica hystoria ok speculum hystoriale.* Josephus segir at þeim sueinsins ordum sem hann sagdi. Fadir minn. huar er su foorn er offraz skal. hafi fadir hans aa þessa leid suarat. at sua sem hann uar dasamliga meðr guds uilia higat i heiminn fæddr. mundi hann ok eptir þi sem uidrkuæmiligt ok naudsynligt uæri meðr guds uilia dasamliga af heiminum fara. huern er gud drottinn hafdi makligan gort at lykta sitt lif eigi medr nockurum siukdomi edr krankleika. eigi i bardaga edr uapnaskiptum edr af nockurri mannligri pinu. utan helldr at kalla sealfs hans aund ok saal til sin medr bønum ok foornfæringum. ok reisa hann upp til þess at fylla medr honum fyrr sðgd sin fyrirheit. Geck Ysaach sua giarnsamliga til alltarissins ok sins dauda.

Genesis. Eptir þat batt Abraham son sinn ok lagdi[4] hann upp á uidarbulung. þann sem hann hafdi yfir alltarinu gðrt. greip sidan suerdit[5] ok ætladi at hðggua hann. þa kalladi guds engill af himni til hans sua segiandi. Legg eigi þina hðnd aa sueininn Abraham. sua at þu gorir honum nðckut grand.[6] Ek sa þat nu ok prouaða at þu ottaz gud. þar sem þu þyrmdir eigi þinum eingetnum syni fyrir hans skylld. þiat eigi þyrsti gud eðr fysti upp aa sueinsins blod. utan helldr at þat prouadiz ok uæri uitat. huersu mikilligha er Abraham ottadiz gud. Abraham sa þa einn hornottan uedr at baki ser milli þorna ok klungra. sua sem hann litadiz um. tok hann ok fornfærdi i stað sunar sins. *scolastica hystoria.* Segir Rabanus[7] þenna vedr eigi þa nyskapadan uerit hafa. helldr at hann hafi þagat or nðckurum stad af englinum fluttr uerit. *genesis.* Gaf Abraham sidan þessum sama stad eðr fiallinu nafn. ok sagði sua. Drottinn séér. Huadan af er sa ordzkuidr eðr

[1]) ok *tilf.* B [2]) huerfa, B [3]) [vel maattuleght, B [4]) let, B [5]) meðr annarri hendi *tilf.* B [6]) til grandz, B [7]) *saal.* B; Tabanus, A

maalsháttr er medr Juðum allt til þessa dags. eptir þi sem segiz þann tima sem þeir uerda fyrir nðckurum naudum edr þrðnguingum. A fiallinu man drottinn sea. sem þeir segi medr þessum skilningi. Gud seai oss nu sua i uarri naud ok angist. sem hann sá Ysaach á fiallinu. Frealsanar dag Ysaachs segia ebreskir menn uera hinn fyrsta dag i manadinum Septembri. i huers minning þeir hallda þa hatidliga ok þeyta fast meðr hornum i minning hins hornotta uedrs. þess sem [offradr uar.[1] Annan tima kalladi guds engill enn af himni til Abrahams sua segiandi. Fyrir sealfan mik hefir[2] ek þat suarit. segir gud drottinn. at ek man þer bleza. fyrir þa sauk at þu gordir þenna lut ok þyrmdir eigi þinum[3] syni fyrir mina skylld. Man ek þitt kyn ok afkuæmi fiðlga ok margfallda sem himins stiðrnur edr ægis sand. Man þitt afkuæmi eignaz sinna uuina port ok borgir. ok i þinu kyni manu allar þiodir blezadar ok signadar uerda. þiat þu uart hlydinn mér ok minum bodskap. Eptir þat fór Abraham aptr til sueina sinna. foru sidan heim allir samt til Bersabéé. ok bygdi hann þar um nðckura stund. þa uar Abraham sagt. at Nachor brodir hans hafdi getit .viii. syni medr sinni husfru Melcham. [Het hinn ellzti[4] Hus. af huers ætt er hinn ágęti Job uar kominn. sua sem skrifat er i upphafi sealfs hans bøkr. at sa maðr uar i landinu Hus sem Job het. ok þi uillaz þeir segir Commestor. er hann segia af ætt Esau kominn uera. annarr het Buth. af hans ætt uar Balaam spamadr. Batuel uar hinn .viii. þeirra brodir samborinn bædi til faudur ok modur. hans dottir uar Rebecca er sidarr[5] man getit uerda. Nachor atti ok .iiii. frillusonu medr þeirri saumu konu sem Roma het. Abraham fór sidan aptr til dalsins Mambre. ok i borg þeirri sem Ebron heitir á Gydinga landi andadiz honum Sara. sua sem hun hafdi .c. aara tolfrætt ok .vii. Var hon þar iardat i þeim tuifallda hellisskuta. sem Abraham keypti med .cccc. siclis[6] ðrtðgum silfrs af Effron syni Seor. þeim sem þat pláz atti sem hellir þessi uar i. sua sem landz lydrinn Etheus bad fyrir honum.[7] þiat allir þeir uilldu giarna at hann græfi hana i huers þeirra eign edr grðfum sem hann uilldi [ok ueldi[8] hellz. sðgðu at honum mætti þat engin madr banna. ok kalladu hann sinn herra ok hðfdingia fyrir gudi. Effron baud ok at gefa honum þat plaz edr eng[9] sem hellirrinn uar i. þegar sem hann uilldi kaupa þat. ok hann uissi þat. sua at almuginn heyrdi upp áá. ok uilldi Abraham þo helldr kaupa þat medr sua miklum peningum

[1]) [þa var offraðr, B [2]) *saal.* B; suer, A [3]) eingetnum *tilf.* B [4]) [*tilf.* B [5]) sidan, B [6]) *I Margen af* B *er tilskrevet med en Haand fra Slutn. af 15 Aarhundrede:* ciclus ad uikt fiordi partur gyllenis. þat er .vi. lybisker skillingar [7]) henni, B [8]) [*mgl.* B [9]) *her end.* Fragm. III.

sem hann sagdi at iðrdin tok. sem hann gordi. eigi at eins til þess at grafa[1] þar i sina husfru Saram. utan iafnuel þar medr alla sina frendr ok kynsmenn. Hellir þessi uar ein hamargnipa. hafandi i séér .ii. hella huarn upp af audrum. huárt sem helldr uaru þeir eptir natturu sua skapadir edr medr smiduæl sua goruir. Varu karlmenn iardadir i hinum efra enn konur i hinum nedra. [*speculum hystoriale.*[2] Eigi syndgadiz Abraham edr misgðrdi kaupandi þetta sama plaz sem hellirrinn uar i. sua sem sa misgorir eigi nu i dag sem kaupir eitt plaz ok gorir þar kirkiugard. utan hellz fyrir þa sauk at hin fyrstu uár forfeðgin[3] Adam ok Eua uaru þar iardat. Heilagr Jeronimus lytir ok lastar fyrir þeim sem plazit ok hellinn selldi. fyrir þa grein at hann sigradr af ágirni ok eigingirni selldi sidan[4] hardla dyrt þann sama graptarrett ok heimolldir. sem hann baud framm ok gaf i fyrstunni kauplaust. ok fyrir þi uar hans nafni breytt ok kallat Effrán. Enn Abrahams gðrd er fyrir þa skynsemd eigi lastad. at hann keypti plazit þat sem hellirrinn uar i enn eigi sealfan hellinn. upp á þann haatt sem sa mundi eigi misgðra. sem hann keypti þat plaz i dagh edr grunduðll sem ein kirkia stendr á. Keypti hann ok eigi fyrir hellissins skylld giarnaz ok dyraz þetta sama plaz ok eigi graptarins rett. helldr hafdi hann þar mikinn áuðxt af sterkum tream ok audrum giædum sidan er hann atti þat. eptir þi sem Genesis segir.

Her segir fra viðtali þeirra Abrahams ok Eliezar ok fra Rebecku.[5]

41. Abraham gordiz nu madr miok gamall. sua langa daga sem hann hafdi lifat. ok fyrir þann skylld at hann fann at hans lifdðgum leid miok framm. þa taladi hann sua til hins gamla sins radsmanz Eliezer. þess sem ellztr uar i hans þionostu ok fyrri[6] var nefndr ok fyrir uar ollu þi godz sem hann[7] varðaði. Suer mer þess uidr gud himinrikiss [ok iarðrikis[8] leggiandi þina hðnd nedan aa mitt lær. at þu skallt eigi syni minum Ysaach af Chanááns ætt edr heidinna manna kyni kuanfangs leita. milli huerra er ek byggir nu. helldr skalltu fara til minnar odalsiarðar ok kynkuislar. ok freista at þadan faair þu honum konu.[9] Hann suaradi. Huart skal ek helldr fylgia þinum syni til þess sama landz enn hann missi konunnar. ef hun uill eigi þat til uinna at eiga hann at fara hegat til landz þessa. Þat skalltu uaraz sagdi

[1]) iarða, B [2]) [*mgl.* B [3]) feðgin, B [4]) siðarr, B [5]) Af sendiferð Eliezer i Mesopotamiam ok af kvanfangi Ysaachs, B [6]) fyrr, B [7]) hinn, B [8]) [*tilf.* B [9]) syst *tilf.* B

Abraham. lat hann alldrigin um alldr þagat koma. Sa hinn sami gud himinrikis herra ok iardrikiss. sem mik leiddi ut af mins fedr husi ok fostrlandi ok þat taladi uidr mik. sueriandi uidr sealfan sik. at þetta land mundi hann minu afkuęmi gefa. hann man sinn engil i faurum ok fylgiu medr þer lata uera.[1] sua at þadan muntu syni minum konu fá. Vill hon eigi þer higat fylgia. þa ertu lauss ok lidugr af suardaganum. utan þat eina. at þu lát sun minn alldrigi þar koma. Fyrr nefndr hans sueinn sór þa meðr þeima hætti ok skilmála sem nu uar sagt. leggiandi sina hǫnd þar á hans lær medan hann sór. sem hinn sagdi fyrir. *scolastica hystoria.* Ebreskir menn segia at hann hafi suarit uidr hans helgan. þat er at skilia uidr sealfa skurdarskirnina. Enn i þi sem hann sor uidr lærit.[2] huat er getnadarliminum er náálægt. byr sa skilningr. at hann sór þa uidr afkuæmi Abrahe. þat er uidr Jesum Kristum. huerr er hann uissi at af honum mundi fædaz. huadan af er hann sagdi sua. Suer mer þat uidr herra himinrikiss ok iarðrikiss. Enn i þi sem hann bad hann leggia hand[3] sina[4] neðan aa sealfs hans lær.[5] syndi hann þat. at likami Jesu Kristi mundi umframm ok yfir aullum uera.

De genesi. Eliezer for heiman eptir þat. hafandi medr ser .x. ulfallda af sins herra hiǫrð.[6] ok huat annat er hann uilldi af ǫllu hans godzi. ok einkannliga mest alla þa luti sem hann uissi at i þi landi uaru fagiætaztir sem hann skylldi til fara. Hann kom framm um sidir medr storliga[7] mikilli mædu ok erfidi i þi landi. sem Mesopotamia heitir. huat er liggr milli þeirra fræguztu áá Tigrim ok Eufraten. sem af iardnesku paradis fliota ok framm koma. Fellr Tigris fyrir austan enn Eufrates fyrir uestan. freouar hon sua ok ááuaxtar i sumum stǫdum Mesopotamiam sem Nilus Egiptaland eptir sǫgn Ysidori. Var þat bædi langr vegr ok torsottr. adr hann kom framm til borgarinnar Charram. þar sem fyrr nefndr Nachor brodir Abrahams bygdi. þiat a uetrar tima er margstadar i Mesopotamia miok diupr leiruadill. enn aa sumarit uida uatzskortr. enn i skogum ok eydimorkum liggia þiofar ok latronar. Ok sem hann uar þar kominn. þa uar komit at kuelldi dags. nær þeim tima sem konur uaru uanar ut at ganga at taka ser uatn. ok fyrir þa sǫk let hann ulfalldana þar leggiaz utan borgar uidr einn brunn ok huilaz.[8] Enn hann talaz uidr einn saman dictandi ser eitt æuintyr. af hueriu er hann megi marka huart gud uil[9] heyra hans bæn edr eigi. ok segir sua. Herra gud mins herra Abrahams. ek bidr þik at þu

[1]) uerða, B [2]) hans lær, B [3]) *saal. ogs.* B, *som oftere ellers i denne Cod.* [4]) helldr *tilf.* B [5]) enn i ǫðrum stað *tilf.* B [6]) *saal.* B; iorð, A [7]) storlegans, B [8]) hvila sik, B [9]) vill, B

hialpir mer i dag. ok ger þina miskun medr minum herra Abraham. See nu stendr ek her hia brunninum. ok dætr þeirra manna sem borgina byggia manu skiott ut ganga at[1] taka sér uatn. enn af þi markar ek ok þickiz skilia uissuliga. at þu gorir her um miskunnsamliga uid[2] minn herra. at ef su meyia sem ek hefir ætlaz at tala þessum ordum til. Vik hegat keri þinu at ek drecki þar af. suarar hon mer sua. Dreck herra. ok sua man ek gefa ulfôlldum þinum eigi sidr at drecka. þessor uæntir mik[3] at su hin sama se. sem þu hefir fyrir buit ok hugat þinum þionostumanni Ysaach syni mins herra Abrahams.

Ok þegar i stad fyrr en hann hafdi[4] uti aull þessor sin ord. kom Rebeccha Batuels dottir ut af borginni gangandi sunardottir Nachors. brodur Abrahams. ok hans husfru Melche. ein hin uænazsta mær ok hin fegrsta[5] iungfru er til beid. ok þersum manni þo miǫk ukunnig. Hun hafdi medr sér eitt ker ok geck nidr at brunninum. fylldi þat ok fóór aptr sidan. Sendimadrinn geck at henni ok sagdi sua. Gef mer at drecka litit uatn af keri þinu. Hun svaradi. Dreck minn herra.[6] Ok þegar sem hann hafdi druckit. sagdi hun sua til hans. Vlfolldum þinum man ek ok eigi sidr uatnit bera. þar til er allir þeir hafa druckit i nog. Hellti hon þa uatninu nidr fyrir þa i þær þror sem þar uaru til gôruar. Geck sidan aptr til brunnzins ok bar upp uatnit fyrir þa. þar til er þeir hôfdu allir druckit. Alla þa stund sem hun gerdi þetta. sáá hann upp aa hana þegiandi. sua sem uirdandi medr sealfum sér. huárt er gud hefdi nôckut sua greitt hans ueg. at þessi uęri hans herra uidrkuęmilig.[7] Sidan spurdi hann huers dottir hun væri. ok huart hann mundi nôckut herbergi fa i hennar fedr husi. Hon suaradi þa. Ek er dottir Batuels Nachors sunar ok Melche. fódr hafum uęr i nog. bædi hey ok sádir. ok rúm hindrar þik[8] eigi at uera huar er þu uill. Hann bar þa framm uangagull þau sem stodu .ii. aurtugar ok bauga þa eðr hringa sem stodu .x. aurtugar. ok gaf henni. Lutti sidan dyrkandi gud. ok sagdi sua. Blezadr er gud drottinn[9] Abrahams. sa sem sina miskunn ok sannleik tok enn eigi brott af minum herra ok leiddi mik medr rettum ueg til huss ok herbergiss broður[10] mins herra.

Meyian skundadi heim aptr til herbergis þess sem modir hennar uar i. ok sagdi þar alla þessa hluti sem hun hafdi seed ok heyrt. Rebeccha atti þann brodur sem Laban het. hann geck ut skiotliga. sem hann sáá uangagullin ok baugana aa hôndum hennar.[11] ok hann heyrdi huat hun hermdi af beggia þeirra tali. ok taladi sua til mannzins þess

[1]) ok, B [2]) meðr, B [3]) ek, B [4]) hefdi, B [5]) fagrferðugazta, B [6]) sagði hon *tilf.* B [7]) ok tilheyriligh *tilf.* B [8]) þar *tilf.* B [9]) mins herra *tilf.* B [10]) *tilf.* B [11]) systur sinnar *tilf.* B

sem uid brunninn stod hia ulfðlldunum. þu hinn blezaði guds madr gack inn. ok fyrir huern skylld stendr þu uti. ek hefir ulfðlldum þinum buit hus ok adra naudsynliga luti. Hann leiddi þenna mann til herbergis. tok af hans ulfðlldum ok gaf þeim hey ok sádir. enn let taka uatn ok þo fætr gestanna ok ulfalldanna. Eptir þat let hann bua þeim bord ok bera framm mat fyrir þa. Enn sendimadrinn sagdiz eigi uilia fyrri eta enn hann hefði uppborit ok talat sitt ðrindi. Batuel ok Laban badu hann tala huat er honum likadi. Eliezer sagdi þa sua. Ek er einn þionostumadr ok sueinn mins herra Abrahams. huerium er gud blezadi mikilliga. gefandi honum yxn ok saudi. gull ok sylfr. þræla ok þionostukonur. asna ok ulfallda. gerandi hann þar medr i aullum lutum storliga[1] mikils háttar mann. husfru mins herra fæddi honum ok sun i sinum ellidomi. huerium er hann gaf alla þa luti sem hann hafdi eigandi at uordit. Sagdi þeim sidan greiniliga fyrst af bøn ok bodskap Abrahe uidr sik um kuanfangit ok sealfs sins suardaga. þar medr af tali sinu ok bøninni uidr brunninn. ok huersu allir þeir lutir fóru eptir þi framm. sem hann sagdi fyrir ok bad at uerda skylldi. Nu fyrir þann skylld sagdi hann. at blezaðr gud drottinn mins herra Abrahams uisadi mer[2] hegat ok leiddi mik til þins huss. þess ðrindiss at ek taki sunardottur hans samborins brodur sealfs hans syni til eiginnar husfru. ok fyrir þi festa ek eyrnagullin upp aa hana ok baugana aa hennar hendr henni til skrautz ok pryði. þa segit mer. ef þer uilit þat tillæti tia minum herra meðr miskunn ok einfalldleik. at gera her um hans uilia. ella ef yckr likar annat rad helldr at taka. þa segit mer ok þat. at ek megi fara [i huern stad[3] er mer likar. þeir badir fedgarnir Batuel ok Laban suaradu. þetta tal ok ordræda sem þu gengr medr. bædi Abrahams ok þin. hefir af sealfum gudi byreaz ok framm farit. ok fyrir þa sauk munu uær þi einu þer suara her um. sem uęr uitum at honum er uel uiliat. þu ser at hon Rebeccha er þar rett i hia þer. tak hana þinum herra þer til eigin husfru. eptir þi sem gud hefir talat ok rad fyrir gert. ok far sidan heimleidis. Ok sem fyrr nemndr sueinn Abrahe heyrdi þetta. þa fell hann framm ok gordi gudi þackir fyrir þat. huersu fagrliga ok farsælligha er hann hafdi greitt hans ferd. Tok eptir þat þa dyruztu gripi sem hann hafdi. gullker ok silfrker ok þar medr agięt klædi. ok gaf Rebecche. mædr hennar ok brødrum gaf hann ok godar giafir. Gengu sidan þar til bordz. áátu ok drucku allir samt.

Enn þegar at morni sem hann uar klæddr. bad hann þeim badum orlofs. ok sagdiz uilia fara heim til herra sins. taldi þar til bædi ell–

[1]) storlegans, B [2]) á rettan vegh *tilf.* B [3]) [hveria leið, B

idom hans. ok at hann hafdi [lengi i[1] ueginum uerit. Enn fadir ok modir Rebecche badu hana bida um eina .x. daga hit skemzta til þess at hon færi i brott. Sendimadrinn suaradi þa. Geymit at þer halldit mik ecki ne hindrit. þiat gud greidir minn ueg ok mina ferd. ok gefit mer gott orlof. at ek fari heim til mins herra. þeir badu þa kalla meyna ok sǫgduz uilia heyra her um hennar uilia. Ok sem hon uar eptir spurd af þeim. huart er hun uilldi i brǫtt fara medr þeim hinum komna manna. [hon suaradi sua.[2] Fara man ek. Her finnz þat fyrst lesit. at nockur kona hafi eptir uerit frett sinni giptingu.[3] Ok þadan af uar þat sidan fyrir lǫgmaal halldit. at konunnar samþycki se þar um heyrt. Gafu þeir henni þa gott orlof ok fostru hennar edr þernu. sua ok eigi sidr sendimanni Abrahams ok hans kompanum. bidiandi at Rebeccha færi giptusamliga. þess bidium uær sogdu þeir. at þu uaxir ok þinn afspringr til þusundrad þusundrada. þar sem þu ert uár systir. ok þitt kyn ok afkuæmi ǫdliz ok eigniz sinna motstǫdumanna borgir ok port. Rebeccha ok hennar þernur[4] uaru settar upp áá ulfalldana ok foru brǫtt medr Eliezer. Hann skundadi sinni ferd. ok letti eigi fyrr enn hann kom heim til sins herra.

þann tima hafdiz Ysaach uidr ok uar i fyrr nemndum stad Gerara. Ok sem hann geck sinn ueg til þess brunnz er heitir lifanda brunnr ok seanda. spázerandi ser at álidnum degi i einum akri edr eng. hugsandi til guds. ok nǫckut sua af þi huat er sendimanninn mundi hindra. þa sa hann ulfallda af lǫngum ueg komna. sua sem hann hóf upp sin augu ok litadiz um. Enn Rebeccha steig þegar nidr af ulfalldanum sem hun sa Ysaach. ok taladi til sueinsins. Huerr er þessi madr er her kom i mot oss. þessi er minn herra sagdi hann. Ok er hon uissi at þersi uar hennar bondi. þa kembdi hon sik ok tok þegar i stad einn duk ok huldi sik þar medr. Sendimadrinn sagdi[5] allt hit sannazta af sinum ferdum. Leiddi Ysaach sidan Rebeccham inn i þat sama herbergi sem modir hans Sara hafdi átt. tok hana ser til[6] husfru ok elskadi hana sua mikilliga. at þar fyrir geck af honum fulluliga su hrygð ok angist sem hann hafdi fengit i sinum modur dauda.

Her segir fra andlati Abrahams ok huar hann er grafinn.[7]

42. Abraham geck at eiga þa konu eptir andlat Sarre sem Cethura het. ok atti medr henni þessa .vi. sonu. Amram ok Jexhan. Madan

[1]) [langan tima á, B [2]) [suaraði hon sua, B [3]) ok giaforði *tilf.* B [4]) þerna, B [5]) Ysaach *tilf.* B [6]) eigin *tilf.* B [7]) Af siðarri kuanfangi Abrahe ok hans andlaati, B

ok Madian. Jeboth ok Sue. *scolastica hystoria.* Ebreskir menn segia [at þat hafi uerit[1] hennar kenningar nafn enn eigi hennar eiginligt skirnar nafn. þiat Cethura þydiz samtengd. segia þeir þessa alla eina uerit hafa[2] ok Agar egiptzku modur Hysmaels. ok hafi Abraham tekit hana ser til eigin husfru eptir þat er Sara uar aull helldr enn ukunniga konu. til þess at honum gǫmlum felli eigi þat til abyrgdar edr ámælis. at hann girntiz aa gamals alldri fyrir lostasemdar sakir ok legdiz medr fleirum konum enn hann hafdi adr medr buit. Segir Josephus. at hann hafi fyrri fengit hennar enn sun hans Ysaach gengi at eiga Rebeccham. Enn þa .vi. syni sem hann atti medr hinni sidarri sinni husfru let hann langt i brott fara i austanuerda landzins háálfu. skiliandi þa sua fra Ysaach ok allri hans eign. medan sealfr hann lifdi. gaf hann honum sina eign alla enn hinum gaf hann smagiafir einar hia þi. sua sem nockurar minningar þann tima sem þeir skildu uidr hann. Synir Cethure gafu ser þo nǫfn ok sinum ættmonnum af nafni hinnar fyrri ok frealsari sins faudur husfru. ok kallaðu sik Sarracenos. þeir eignaduz sidan ok þeirra afkuęmi nockur lǫnd ok mǫrg stór herad sua sem Traconitidem Feniciam ok Arabiam. allt til hins rauda hafs. Josephus segir at af einum þeirra fæddiz Opher[3] einn mikill hermadr. er heriadi i Libiam ok uynni hana. bygdi þar sidan ok hans afkuęmi. ok kalladu af hans nafni Affricam. Hann segir ok þann spámann sem Cledeus het. ok Malcus ǫdru nafni. hafa skrifat Juda sǫgur upp aa þann hátt sem Moyses skrifadi. ok hermir at sa Malchus segi Syriam nafn hafa fengit af þeim syni edr afkuæmismanni Cethure sem Surim [hafi heitit.[4] enn Affrica hafi kallad uerit af audrum þeim sem [Apher hefir[5] heitit. ok þann tima sem þessi sami Apheram hefir komit ok heriat i Libiam. hafi þar komit Hercules hinn sterki ok ueitt honum sinn styrk ok lidsinni. gengit sidan at eiga dottur hans Etheam. ok átt medr henni þann sun sem Dodorus het. huers sun er Pharan einn frægr madr hefir uerit.

Genesis. Abraham leiddi ok lyktadi sina lifdaga medr godum ok ágiętum ellidomi. for hann þa þann ueg sem hans folk ok forellrismenn hofdu fyrr gengit. ok andaðiz sua sem hann hafdi .c. uetra tirætt .lxx. ok .v. aar. Grofu synir hans Ysaach ok Ysmael hann i fyrr sogðum helli. þeim sem hann hafði keypt af Effron syni Seor. hia husfru sinni Sarra. Eptir hans andlat blezaði gud ok signdi[6] hans son Ysaach.

Scolastica hystoria. Ninus Serkia konungr sun Beli. huerr er

1) [Cethuram verit hafa, B 2) ok hina sǫmu *tilf.* B 3) Ofher, B 4) [het, B 5) [Afheram hafi, B 6) signaði, B

mest aukadi ok mektadi hina miklu borg Niniuen ok kalladi hana sua af sealfs sins nafni sem fyrr uar sagt. andaðiz þann tima sem Abraham uar .xi. uetra. Enn eptir hans andlat giptiz Semiramis hans husfru sinum eiginligum syni. þeim sem hon hafdi aatt medr sinum bonda Nino. til þess at hun skylldi þar fyrir mega hallda rikinu. Eptir þat er hann uar allr. gat hun þann son medr þessum sinum bonda ok syni sem[1] rikti i borginni Babilone. Guds fyrirheit fylldiz uidr Abraham. sua sem hann uar halfattrædr. Ysmael uar fæddr þa er hann hafdi .lxxx. ok .v.[2] aar. enn Ysaach þann tima sem hann hafdi .c. ára tirætt. Sarra andadiz sua sem hann hafdi [.c. aara .xxxvii.[3] [Riki Assiriorum[4] hofz undir Belo konungi. fôdur Nini. þeim sem fyrr uar nôckut fra sagt. uar þat aa dôgum Saruch faudurfedr Thare. fôdur Abrahams. sua sem hann uar halfþritugr at alldri. ok uannz um þushundrad aara .ccc. ok .ii. aar. um .xxx. ok .vii. konunga æfi[5] ok riki. allt til hins .vii^da^. aars rikiss Ozie konungs aa Gydinga landi. Riki Sicioniorum hofz af Egealeo konungi a dôgum Nachors fôdurfedr Abrahams.[6] sua sem hann hafdi .iiii. uetr ok tuitugt. ok uannz um .dcccc. aara .lxx. ok eitt aar. allt til þers er Heli hafdi uerit um .viii. áár ok .xx. domandi ok kennimadr yfir Jsraels folki. Hôfdu þeir yfir sér einn konung ok .xx.[7] aa ollum þessum tima. þessir hinir sômu Sicionii uaru fyrri kalladir Agealei[8] af Agealeo konungi. enn sidarr Sicionii af þeim konungi sem Sicionius het. Ero þessir huarirtueggiu allir einir ok Girkir. þiat þeir eru meðr môrgum háttum nafnkendir. ok þo fengu þeir flest aull sin nôfn af sinum konungum edr audrum formonnum. eptir þi sem Ysidorus segir. J fyrstu uaru þeir kalladir Thessali af Thessalo konungi. þeim sem eignadiz alla Greciam. enn sidan Greci af þeim sinum konungi sem Grecus het. Archades heita þeir af Archade konungi syni Jouis. Danai af Danao konungi. Stundum heita þeir Argiui[9] af Argo syni þess konungs sem þar rikti fyrir honum ok Apis het. Dyrkadu Girkir þenna sama Argum eptir hans andlat sua sem einn gud. bædi medr musteris gôrdum ok sua medr fórnfæringum. Achiui[10] segiz at þeir se kalladir af þeim syni Jouis sem Acheus hét. Eptir þann konung sem Cycrops het. kom sa konungr þar til rikis i Grecia er sidan heitir Atthica [sem Granus het. hann aatti ser þa dottur er Atthis het. Var af hennar nafni sa partr Grecie siðan kallaðr Atthica.[11] ok þeir menn sem þar voru[12] Atthici edr Atheniensis. Grecia kallaz ôll saman Jlliricus audru nafni. enn hon

[1]) siðan *tilf.* B [2]) .vi., B [3]) [.vii. ok .xxx. aara til annars hundraðs, B [4]) [Serkia riki Assyriorum, B [5]) alldr, B [6]) Abrahe, B [7]) .xxx., B [8]) *tilf.* B [9]) Argui, B [10]) Achim, B [11]) [*tilf.* B [12]) *saal.* B; uar, A

greiniz sundr i .vii. lônd edr stor herad. þau sem sua heita. Dalmathia liggr uestan af Grecia. þar nest Epirus er ôdru nafni heitir Chanania.[1] Elladas heitir hit þridia. hit fiorda Thessalia. Macedonia hit .vta. Achaia heitir hit .vita. hit .viida. eru þær .ii. eyiar Creta ok Ciclades. sem i hafi ut liggia. Fyrr nefnd Sicionia heyrir þo einkannligha[2] þeirri Girklandz halfu til sem Achaia heitir.

Genesis. Nu lytr[3] her fra at snua ok til sôgunnar aptr at uenda. Ysmael atti ser .xii. syni. þa sem huerr þeirra uard fadir ok formadr sinnar ættar ok utôluligs afkuemiss. Varu þeir sidan kalladir Ysmaelite. stundum Sarraceni af Sarra. medr þeirri grein sem sagt uar. edr Agareni af formædr sinni Agar. Bygdi hans afkuęmi allt milli Jndialandz ok eydimerkrinnar Sur. er liggr milli fyrr nefndra stada Cades ok Barath. Eptir þat andadiz Ysmael af utsott eptir ebrescra manna sôgn. aullum sinum sunum lifandum. sua sem hann hafdi .c. aara tirætt.[4]

Her segir af .xl. daga faustu ok hinu er pukinn freistaði guðs sonar.[5]

43. Alla tima er oss rett truadum monnum uel lifanda ok uitrliga ok fagrliga framm faranda. uikiandi til þess ok uendandi aullum uarum uerkum ok uilia sem uær uitum at gudligu rettlæti se þægiligt ok uel uiliat. enn þo byriar oss allt at eins at birta nu ok reinsa uar hiôrtu medr enn uirduligri kraptanna uerk ok [kennidom. nu[6] meðr enn frammarra studeran ok starf. sem þeir dagar nalgaz. hueria er haleitar helganir uarrar hialpar ok heilsugiafar gordu oss aullum audrum[7] fegri ok frægiligri. til þess at uar uelferdug framferd gangi aa þeima tima þaleidiss i nockurum lutum um framm sitt uanaligt sidferdi. sem þau stormerki er á þessum timum gorduz eru i nockurum sinum part audrum hans stormerkium meiri ok mætari. ok at huerr sa sem hann helldr þa hina haleitaztu ok frægiligztu fagnadar tid. finniz[8] sealfr eigi sidr aa henni i sinum sidum ok frammferdum biartari ok bæriligri. þiat ef þat er medr nockuru moti skylldugligt bædi ok skynsamligt at bera sik þa framm medr sinum hinum bezta ok bæriligzta bunadi. synandi sua þa hiartaliga[9] gledi sem i briostinu[10] byr. ok ef uær skreytum þa ok skrydum bænarinnar hus ok herbergi. þat er heilaga kirkiu. af allri uárri kunnattu[11] medr hinum bezta skruda sem skylldugt er. þa er þat ok bædi miok makligt ok tilheyriligt. at kristins

[1]) Chaonia, B [2]) ok eiginlegha *tilf.* B [3]) *saal.* B; lykr, A [4]) .xxx. ok .vii. *tilf.* B [5]) Af fyrsta sunnvdegi i langa fostu byriar þetta kapitulum. Leoni sermonibus, B [6]) [kennidominn, B [7]) *mgl.* B [8]) finnzt, B [9]) hiartalegu, B [10]) brystinu, B [11]) kvnnostu, B

manz saal. su sem fyrir utan allt fals ok hegoma er lifanda guds musteri. prydi ok skrydi uitrtiga sealfrar sinnar fegrd ok frygd. ok at hon uariz ok uidr seai. at eigi lyti hana nockurr ranglætiss fleckr edr suiuirdilig saurgan. þann tima sem hun berr sik ok byriar til þess at hallda hatid ok helgan sinnar lausnar ok lifganar. þiat eigi stodar mikit ne stettir hinn ytri skrudinn. synandi aa sér sæmdar fegrd ok formeran. ef mannzins hugr ok hiarta fleckaz ok faulnaz af nðckurri synda saurgan. þiat hinn ytri fagrligr ok skartsamligr skrudi er til þess skipadr ok tendradr. at birta medr manninum hinn[1] innra. þat er andarinnar priss ok prydi. Fyrir þa sauk eru þeir allir lutir einkannliga þenna tima opt ok iduliga af þerrandi ok sua sem af nðckurri snarpri umslettan ok yfirbot biartari ok skiærri gðrandi. sem hugarins skęrleik ok hugskotzins skuggseon hafa hegat til skyiat ok uskygnat. Rannsaki nu at þi huerr sem einn ok skodi skynsamliga sealfs sins samuitzku leggiandi rettan dom ok orskurd upp aa sitt eigit hiarta. á sealfs sins frammferði. ok seai innuirduliga ef hann finnr þann frid ok nadir i sinum hiartakofa. sem sealfr gud gefr ut af sér. Enn þa finnr hann þann hans frid medr ser uera. ef engin likamsins yfirgirnd stridir upp aa hiartans ok andarinnar girnd. ok ef hann forsmár eigi ok fyrirlitr lága ok litils háttar luti ok girniz eigi upp aa þa sem mætir ok mikils háttar eru. þar medr ef hann gledz eigi of giarna af nockurum ranglatum afla edr uanstilltum ok yfiruættis frammgangi sealfs sins godz ok auexti. ef hann [sitr yfir[2] enskis manz sæmd eðr sælu. ok fagnar eigi af sins uuinar uesold ok ugiptu. Ok ef sua berr til. at hann finnr ðngua þessa ruglan edr ræring medr ser. þa skodi hann medr skięrri ok skilreckri[3] prouan. huilikar hugrenningar optaz eru giarnaztar til hans. ok geymi at hann sinni ok samþyckiz engum hegomligum þeirra likindum. ok leidi sinn hug æ sem skiotaz i brott fra þeim. sem honum blidkaz. ok hann ma þo skilia ef hann uil at honum eru skadsamligar. þiat eigi er þat þessa heims maner ok uani. sem allt er fullt af freistnanum. at madrinn rugliz eigi edr hræriz af nockurum uleyfiligum girndanna gneistum.

Er sa huerr ok storliga[4] miok sigradr ok yfirstiginn. [sem hann[5] ottaz eigi at hann uerdi af freistninni sigradr.[6] þar sem lestirnir hafa sik sua sem medr nðckuru skynsemdar skilrecki medr falsblandadri freistni til þeirra hugskota sem adr er blekt ok blindat. þiat hegoma dyrð edr ofmetnadar er sua sem medr nðckuru skynsemdar yfirbragði uðn[7] framm at eggia ok æsa þess manz hiarta sem

[1]) A *tilf. her* inn [2]) [ǫfundar, B [3]) *saal. ogs. her* B [4]) storlegans, B [5]) [sua sem hon, B [6]) er hann ottadiz eigi af henni at verða sigraðr *tilf.* B [7]) vanr, B

ádr er sigradr ok yfirstiginn. sua segiandi. Fyrir þa grein skalltu æ girnaz framm[1] til meiri mektar ok metnadar. at þu megir þi fleirum stoda ok stetta. sem þu hefir meira ualld ok yfir fleirum. Aufundin er ok sua sem meðr nockurri skynsemd uðn at eggia þat hiarta sem adr er sigrat ok blindat. þann tima sem hun segir sua. J hueriu ertu honum eðr[2] ollum þeim minna hattar madr. [huersu mikils hattar er þat. er þu eflir ok orkar ok þeir adrir efla meðr ongu moti. fyrir hueria grein ertu eigi þeirra maki at minnzta lagi. ella meira háttar madr.[3] fyrir þann skyld skulu þeir þi sidr uera þinir yfirmenn. at þeir eru medr ðngu moti þinir likar edr iafningiar. A saumu leid er reidin sua sem medr nðckurri skynsemdar skilrecki uðn at eggia framm þat hiarta sem adr er blindat ok sigrat. þann tima sem hun segir sua. þessir lutir megu þi sidr medr nockuru moti sua lengr þolaz ok framm fara. sem medr þik er gðrt ok framm farit. at þat er mikil afgord[4] ok synd at taka slika frammferd af nðckurum manni medr þolinmædi sem þu þolir af þeim. ok ef þu riss eigi snarpliga upp i gegn þeim ok rekr þa medr hardri hendi brott af þer. þa munu þeir[5] um framm dømi þer i mot fiðlgaz ok framm ganga. Rygdin er ok á saumu leid sua sem[6] medr nockurri skynsemd uðn framm at eggia sigrads manz hiarta sua segiandi. Huat hefir þu þess handa i milli. at þer megi til gledi edr skemtanar uerda. þar sem þu þolir bæði marga ok mikla illa luti af þinum naungum. hygg at ok uird meðr þer sealfum medr huilikri sorg ok sut er þu átt at sea til þeirra manna. sem meðr þilikum meinlætum ok motgerdum bera sik beiskliga þer i mot. Agirndar lðstrinn er ok eigi sidr á saumu leid sua sem medr nðckuru skynsemdar skilrecki sigrads manz hiarta uanr fram at eggia i þann tima sem hann telr fyrir honum ok segir sua. Senniliga er þat med aullu engi glæpr. at þu girniz at eiga eina luti ok adra. þiat ecki gorir þu þat medr þeirri ástundan. at þu hirdir rikr at uera. utan helldr til þess at þu uerdir æigi fatækr ok ðreigi. ok til hins annars at þu mant betr ok sæmiligarr ueita þat sem annarr helldr illa ok afleitliga. Ofneytzlan hefir sik ok til sigrads hiarta[7] sua sem medr nðckurri skynsemdar liking ok yfirbragdi. þat eggiandi ok sua segiandi. Alla reina luti skapadi gud manninum til átz ok atuinnu. ok huat gorir sa at þi sem hann tekr eigi mat ok drykk. eptir þi sem hann til lystir. utan þat at hann mælir moti ok nitar þa[8] saumu giðf sem gud hefir gefit honum.

[1]) at eggiaz *tilf.* B [2]) [ǫðrum af *tilf.* B [3]) [eðr fyrir hv. gr. ertu e. þeirra m. a. m. l. ella meira háttar maðr. huersu mikils haattar þat er þu efler ok orkar ok þeir aðrer efla meðr engu moti, B [4]) giǫrð, B [5]) framleiðis *tilf.* B [6]) *mgl.* B [7]) ok blindaðs *tilf.* B [8]) þeirri, B

Lostagirndin syniz ok sua sem medr nockurri skynsemd eggia blindat hiarta til sinnar frammferdar þann tima sem hon segir sua. Fyrir huern skylld [tæmir þu þik eigi allan[1] til eptirlætiss ok munudlifiss nu. þar sem þu ueitz medr engu moti. huat er þik kann sidarr henda ok eptir at koma. geym þess einkannliga. at þu tynir eigi ok unytir tekinn tima. sua at þu gorir eigi huat er þik[2] girniz. ok farir eigi[3] aullu þi fram sem þik til fysir. þiat þu ueitz medr ǫngu moti. huersu skiotliga timinn man um lida. Er þat til marks. at þu matt þetta uel gora. at gud mundi medr ongu moti skapat hafa þegar bædi[4] karlmann ok konu. sua sem mannkynit byriadiz. ef hann bannadi ok uilldi eigi. at þau blandadiz medr likamligri lostagirndar sambud sin i milli. þersi lastanna tulkan ok tala ok ǫnnur þessarri lik eggiar manninn æ þi framarr ok heimolligarr[5] illa at gǫra. sem henni uerdr uforsealigarr ok uuarligarr inngǫngu orlof gefit til hiartans herbergis.

Er þat ok eitt of mikit mannzins ofmetnadar mark at treystaz medr ofdirfd ok ofuilnan. at hann man eigi [misgora mega.[6] medr þi at þessi sama ofdirfðar ofuilnan se fullkomin synd. eptir þi sem hinn heilagi Johannes postoli ok gudspiallamadr gefr orskurd aa sua segiandi.[7] Ef uær segium at uær haufum eigi syndir medr oss. þa suikium uęr oss sealfa. ok þa bidr eigi sannleikinn[8] medr oss. Geymum at þi allir samt ok seam uid. at enginn blecki sua edr suiki sealfan[9] sik. at hann hyggiz engum fiandans freistnanum undir edr þeirra haskum. þar sem hinn uakri ok falsutti freistari unaðar þa meðr enn grimmarum ok greypiligrum umsátum. sem hann sér at sik hallda mest ifra syndalifnadinum. Enn uiðr huat[10] man hann fordiarfaz ok auruilnaz at hafa frammi sina[11] suiksamliga prettu. þar sem hann freistadi iafnual sealfs grædarans.[12] þat er almattigs guds sunar. medr sinni suiksamligri flærd. eptir þi sem i dag uar lesit i gudspiallinu. þar sem hinn heilagi Matheus postoli segir. at Jesus Kristus uar af sealfs sins heilagum anda eptir tekna uatnzskirn af hinum heilaga Johanne til þess i eydimǫrk leiddr. at hann skylldi þar af fiandanum freistadr uera.[13] einkannliga fyrir þa sauk. sem bædi uar miskunnsamlig ok miok tilheyrilig. at hann sigradi sua uárar freistnanir medr sinum freistnanum. sem hann sigradi uarn dauda medr sealfs sins dauda. Ok sem hann hafdi þar fastad .xl. daga ok .xl. natta. þa hungradi hann. ok sidan kom freistarinn til hans. *scolastica hystoria.* Fyrir þann skylld rærdiz

1) [temr þu eigi allan þik, B 2) þu, B 3) *mgl.* B 4) *mgl.* B 5) hegomlegarr, B 6) [giarna misgiǫra, B 7) talandi, B 8) sannleikr, B 9) *saal.* B; sua sea, A 10) *saal.* B; hann, A 11) sua, B 12) valldz herrans, B 13) verða, B

þukinn eigi minnz ok rugladiz af hans .xl. daga føstu. at hann uissi at aa sua mørgum døgum helltuz undirdiupsins uøtn upp yfir iordina henni til hreinsanar i Noa flodi. ok aa sua mørgum døgum uar Moyses i fiallinu þann tima sem gud gaf honum sitt logmal. sem siðarr man sagt uerða. ok at aa sua mørgum døgum uar fyrirheitz land spæiat[1] ok rannsakat. adr enn Jsraels folk kięmi þar. ok enn þar medr uissi hann. at þat sama folk aa sua morgum áárum føddiz ok lifdi uidr engla miðl i eydimørkinni. Nu sem hann fann þa likamsins ustyrkt á uárum herra. at hann tok at hungra. huat er huarki er lesit af Moyse ne Helia þann tima sem þeir fastadu. þa kom hann til þess freistandi. at hann fengi hann medr nockurum suikum ok syndakyni felldan. ok at hann villdi[2] fyrir þa sauk skoða[3] nu enn af nyiu ok uiss uerda. huart er hann uæri guds sun edr eigi. at hann hafdi guds rødd heyrt yfir hann i skirninni komandi ok sua segiandi. þersi er minn elskuligr sun. huern er hann uissi fulluliga fyrir at koma mundi. ok at hann mundi fyrir þann sama sinu drottnanar ualldi fyrirtapa ok tyna. *Gregorius in omilia.* Ok fyrir þi kom hann freistandi sealfs hans medr þeim þrennum greinum.[4] huerium er hann freistadi hins fyrsta forfedrs[5] uars Adam ok felldi hann. þat uar medr ofneytzlu. medr hegoma dyrð ok i þridiu deilld meðr ýfirgirnd edr ágirni. Af ofneytzlu freistadi hann Adams. sua sem hann téði honum fædi fyrirbodins ok bannads tréss. ok eggiadi hann til at eta þar af. Af hegoma dyrd freistadi hann hans þann tima sem hann sagdi sua til Adams. ok manut þit þa sua sem gud uera. Af agirndar framfærni edr yfirgirnd einkannliga til tignar ok ofmetnaðar mektar freistadi hann. þa er hann sagdi sua. uitandi badi[6] gott ok illt.

Nu ef uær uilium skynsamligha skoda ok skilia medr huilikri skipan ok grein er guds sunar uar freistat. þa megum uęr uissuliga uita ok hiartaliga uirda medr huilikum miskunnar mikilleik[7] uer erum af fiandans freistnanum frealsadir. þiat eptir þi sem harðla tilheyriligt ok uidrkuæmiligt uar frealsadi hann oss ok aa sømu leid uarar freistnanir medr sinum freistnanum. sem hann sigradi uárn dauda medr sealfs sins dauda. sem um rid uar sagt. Ok fyrir þi kom freistarinn eptir fyrr sagda sealfs hans .xl. daga føstu freistandi hans i fyrstu sua sem Adams af ofneytzlunni. prouandi ef hann fengi medr nockurum ofneytzlunnar fleck hann felldan. berandi honum medr sér steina. ok sua segiandi til þers at hann skylldi af uanstilltri fædunnar fysi sigradr uerda. sem hann hungradr sæi braudit fyrir sér. Ef þu ert guds sun sagdi hann. þa

[1]) speiat, B [2]) *tilf.* B [3]) *saal.* B; skodandi, A [4]) meðr *tilf.* B [5]) *saal. ogs.* B [6]) beði, B [7]) milldleik, B

seg at steinar þessir uerdi braud. Enn af þi at freistnin uerdr ok gȍriz af þrimr hááttum. þat er medr aaeggian meðr tilteygingar lystingu ok medr samþyckt uidr syndina. þa faullum uęr fyrir þann skylld opt ok iðuliga bædi i lystughleikinum ok samþyktinni. þann tima sem uer erum medr fiandans ááeggian freistadir. at uær berum i sealfra uarra likȍmum orrostu efnit. þar sem uęr erum af likams syndinni byreaðir ok getnir. Enn af þi at guds sun[1] getinn ok holldgadr i sinnar sætuztu modur kuidi Marie meyiar kom utan alla synd i þenna heim. þa þoldi hann ȍnguan þers haattar motgang edr orrostu. ok fyrir þi matti hann medr andskotans uæl at eins freistadr uerda. enn medr engu moti mátti syndarinnar tilteyging ok lystugleiki bita hans hug edr bleyta. huar fyrir er aull su hin fiandaliga[2] freistni uar at eins fyrir utan enn engin fyrir innan i hans hiarta. Ok fyrir þa sauk suaradi hann fyrr sȍgdum freistarans ordum a þersa leid. Sua er skrifat. at madrinn lifir eigi medr braud eitt saman. utan helldr fødiz hann uidr huert þat ord sem framm ferr af guds munni. Ok fyrir þi at fiandinn fann sik sigradan i þessarri sinni freistni hinni fyrstu. þa freistadi hann guds sunar annan tima þaleidis af hegoma dyrdinni. at hann hóf hann upp yfir templum domini. er stod i hinni heilagu Jorsalaborg. ok setti hann nidr aa hæstu musterissins hæd edr mæni. ok sagdi sua til þers. at hann uilldi at hann syndi sik meðr metnadar ræsni guds sun uera. þiat i ollum sinum freistnanum uar þat hans aastundan ok gȍrd. at hann mætti uita huart hann uæri guds sun edr eigi. Enn hann tempradi sitt andsuar. at hans freistari uar engum mun þar um minnr uuiss edr efadsamligr enn adr. Ef þu ert guds sun sagdi hann. þa stig þu sua nidr at þik skadi ecki. Hann suaradi. Sua er skrifat. eigi skalltu freista guðs[3] drottins þins. Ok sem fiandinn uar annan tima af þersarri ofmetnaðarins freistni suiuirdr ok sigradr. þa freistaði hann guds sunar þridia tima af agirndar syndinni. sua at hann hóf hann upp aa eitt hit hæsta fiall ok syndi honum aull ueralldarinnar riki ok alla þeirra dyrd. ok sagdi sua til hans. Alla þersa luti man ek þer gefa. ef þu uegsamar mik sua at þu fallir framm fyrir mik. þar til suaradi sua Jesus. Fyrir þann skylld far i brott andskoti. at sua er skrifat. Drottin gud þinn skalltu dyrka ok honum einum mantu þiona. Nu fyrir þa sauk at hann uar medr þrennum greinum ok þeim sȍmum háttum undirlagðr[4] ok sigradr af guds syni. meðr huerium er hann hrosadi ser ok hælldiz. at hann hefdi sigrat ok fellt hinn fyrsta mann. sem þer heyrdut. til þers at hann fanginn fari um þann sama ueg ut af uárum hiȍrtum. um huern er hann geck inn þann fyrsta tima

[1]) er *tilf.* B [2]) fiandliga, B [3]) *saal.* B; gud, A [4]) undirlagiðr, B

sem[1] hann fangaði oss ok ufrealsadi. þa huarf hann i brott at sinni fra uarum herra. enn guds englar komu til hans i stadinn ok þionaðu honum. *scolastica hystoria.* Annan tima kom hann aptr til hans a sealfum hans piningar tima. ok ætladi þa af dauðans ogn ok otta hann at fella ok yfir at stiga. Enn hann uard þa medr ollu fulluliga sigradr ok bundinn i heluiti. allt til þess tima sem Antikristr man fæddr uerða.[2] þa man[3] hinn uersti lauss uerda. eptir þi sem hinn heilagi Johannes segir fyrir aa sinni bok Apocalipsi. Þat truiz ok at pukinn hafi manz mynd tekit upp aa sik. sua sem hann freistadi uars herra. til þers at hann skylldi sua bæði sealfan hann leida mega ok tala med honum. Enn huat er allar þersar fiandans freistnanir hafi uordit aa hinum sidazta degi uárs herra fǫstu at eins. eðr hafa nockurar af þeim fyrri uorðit. sua sem a sinum degi huer þeirra. þa er eigi þar um fulluliga i skriptinni urskurdr ueittr. uardar oss ok þat eigi uissuligarr at uita. Fastadi uárr herra þersa faustu i eydimǫrk milli Jorsalaborgar ok Jericho.

Gregorius in omilia. Enn af þi at uęr haufum nu af sealfs hans eptirdømum byriat ok upphafit uara .xl. daga faustu. sem oss er til idranar ok yfirbota uars syndaligs lifnadar skipat. þa er oss þat medr skynsemd skodanda. fyrir huern skylld þersi [sami bindandis timi.[4] sem uer kaullum langafaustu. skal hellz um .xl. daga taulu[5] geymaz ok halldaz. Hinn signadi Moyses fastadi .xl. daga aa fiallinu Synay. sua at hann aat huarki ne drack. til þers at hann skylldi þar guds lǫg af sealfum honum þiggia. sem ofarr meirr man heyraz mega. Hinn heilagi Helias fastadi ok .xl. daga i eydimǫrkinni. Sealfr lausnari uarr ok skapari til mannkynsins komandi fastadi ok sua .xl. daga. at hann tok medr aullu enga fædu. Ok fyrir þi skulum uer eptir hans dømum aa þessum tima aar eptir ár medr þeirri mestu bindandi[6] sem uęr megum ok tilheyriligt er møda ok megra uara likami. Er ok fertugfolld tala fyrir þa grein einkannliga greind. geymd ok halldin i þersarri faustu bindandi.[6] at aull þau kraptanna uerk sem i tiu laga bodordum standa saman fremiaz ok fullgǫraz um fiorar gudspiallanna bøkr. *Beda supplicam.*[7] *cap.* Fastaði guds sun ok fyrir þa grein .xl. daga fyrir sinn likams dauda. þann tima sem hann þurfti eptir likamsins eðli[8] fædunnar ok hans uar freistat. sem fyrr uar sagt. sa sem helldr kom til þess hegat i uerolldina at fylla lǫgmalit enn fyrirdiarfa þat edr sundr at leysa. Enn hann aat ok drack medr sinum lærisueinum eptir upprisuna. þann

[1]) þer heyrðut. til þers at *tilf.* B [2]) uera, B [3]) hann *tilf.* B [4]) [sambindendis timi, B [5]) fyrst, B [6]) bindendi, B [7]) supplicum, B [8]) *tilf.* B.

tima sem hans signadi likami hafdi tekit sina fullkomna dyrd ok hann þurfti enga fædu. sua sem hann uitradiz þeim um .xl. daga fyrir sina uppstigningh. synandi sua i sealfum ser fyrir .xl. daga fostu uart starf ok erfidi. enn synandi i hinni fædutekiunni sealfs hans huggan medr oss uera. terminerandi hana enn um .xl. daga. þiat[1] i þersarri tðlu merkiaz aull ueralldarinnar rás ok umferd. medr aullum þeim monnum sem fyrir sealfs hans gipt ok miskunn uerda til hans kalladir. þar sem .x. laga bodord. þau sem allir uer erum skylldugir at hallda. dreifaz medr hans miskunn[2] allan þenna fiorskiptan[3] heim. Tiu ferfalldaðir gera .xl. þiat alla þa menn samnadi hann til af austri ok uestri. af nordri ok sunnan af uthafinu sem hann leysti. Nu þar sem hann fastadi .xl. daga fyrir likams daudann[4] þurfandi fædunnar næringar. uar sem kallandi minti oss aa. at uær bindimz ok halldim oss fra þersa heims fystum ok girndum. Enn þar sem hann aat ok drack enn um .xl. daga eptir sina upprisu. þar sem hann þurfti þa engrar þers háttar næringar. þa uar sem hann kalladi oss syndugum ok ustyrkum sinnandi ok sua segiandi. Se her [er ek[5] medr ydr allt til ueralldarinnar endalyktar.

Gregorius in omilia. Er ok nu annarr skynsemdar skilningr af þersum fðstutima. þiat fra þeima sunnudegi. sem nu er kominn. eru .vi. uikur [framan til[6] hatidligs ok fagnadarsamligs paskatima. Nu sua sem sunnudagarnir .v. eru eigi til faustu[7] taldir. þa uerda eigi meirr af þersum .xl. ok .ii. eptir. sua at til faustunnar [se taldir.[8] enn .xxx. ok .vi. dagar. Nu meðr þi at aarit hefir i sér .ccc. ok .lx. daga. enn uer þuingumz aa .vi. daugum ok .xxx^m^. þa er sem uęr gefim ok gorim gudi tiundir af aullum aarunum. at þar sem uęr lifdum[9] driugum alla aarsins tima eptir sealfra uarra leik ok lystingu likamsins. þa [þiam uęr oss[10] ok þyngium[11] fyrir skaparans ok lausnarans skylld. bædi i faustum ok annarri bindandi[12] aa sealfs hans tiundar tima. þiat á sðmu leid eigum uęr honum at offra ok gðra tiundir af aullum uárum lifdaugum. sem oss er i lðgunum skyllduliga bodit at offra gudi ok gora rettar tiundir af aullu uaru godzi ok ueralldarinnar audæfum. Megri nu at þi huerr sem einn ok mæði sinn likama. lemi ok fyrir leggi[13] uleyfdar girndir. eptir þi sem kraptr ok orka uinnz til ok uidrkuęmiligt er. deydi ok drepi medr aullu liotar ok leidar likamsins lystingar. til þers at hann uerdi eptir postolans ordum Paals lifandi fórn. Upp aa þann hátt ma guds fórn ok offran bædi sæfaz ok þo

[1]) *mgl.* B [2]) *saal. ogs.* B [3]) ferskiptan, B [4]) andann, B [5]) [ek er, B [6]) *saal.* B; til paska, A [7]) fǫstunnar, B [8]) [megi teliaz, B [9]) lifðim, B [10]) *saal.* B; seam uęr, B [11]) þuingim, B [12]) meðu, B [13]) hann ok allar *tilf.* B

lifandiss uera. at maðrinn deydi medr ser rangar likams fyslir. enn fyrir uerdiz eigi þi helldr eðr þreytiz annars kostar i þessu lifi. Nu sua sem hðrundin[1] dró oss i glæpinn. sua sem hon uar[2] of kát alin. þa leidi hon oss meðr hialpsamligri mædingu þiad ok þuingad[3] aptr til leidrettu ok liknar. Upphafsmaðr uars dauda geck ut af lifs bodorðum fyrir avoxt ok epli fyrirbodins ok bannads tress. ok af þi at uær fellum fyrir fædulekiuna i brott af Paradisar fagnadum. þa risu uęr fyrir faustunnar bindandi[4] upp til þeirra. eptir þi sem uær eflum ok orkum. *Augustinus.* Nu af þi at uær eigum medr .xl. daga fðstu at byria oss ok bua moti uárs herra helganum ok sealfs hans holldtekiu. þa geymum fyrir guds sakir. at uęr fastim aa sua mðrgum dðgum falslausliga fyrir sakir[5] uarra synda. sem guds sun fastadi fyrir tilskylldan uarra glæpa ok afgerda. Ok fyrir þi gai[6] þess allir iafnsaman ok geymi. at engin dirfiz at snæða nu nðckurn dag optarr enn einn tima sunnudaga i milli. utan sa se nðckurr einn edr fleiri. at fyrir siukdoms sakir faai eigi fastad. ok eli þo fyrir þann skylld meðr sút ok sárri anduarpan harmþrungins hugar leyniliga sér einn saman. ella medr ðdrum siukum sinum lika.[7] at hann ma eigi sinna ok samþyckia audrum sidlátum kristnum monnum i sinni faustu ok annarri bindandi.[8] ok sua láti hann[9] leyniligaz séér þa luti bua. sem honum eru naudsynligir. þiat honum byriar medr ðngu moti at bidia edr bioda nðkkurum heilum manni þat bil til bordz medr séér. [at eigi[10] auki hann iafnframm sinum krankleika sér synd ok sekt af annars ofneytzlu. Ok enn þi framarr.[11] ef hann uill[12] fulluligha uel gðra. þa aa hann at ueita þi meira godz ok framarr hinum fatæka sem hann fær eigi fastad. til þers at hann leysi ok lækni sua þær sinar skadsemdir medr olmusugerdinni. sem hann fær eigi grætt fastandi. Fastan er uissuliga god i guds augliti. enn þo er olmusugiofin fyrir hans sakir gðr enn betri. Nu sa sem huarttueggia ma ok gorir sua. þa fremr hann fyrir guds skylld at gera goda luti tua. Ma hann ok eigi efla at gðra bada. gefi hann helldr aulmusuna. ef hann kann faa. Ef madrinn hefir eigi megat fasta. þa nægiz honum aulmusugiðfin. þo at hann fasti eigi. Enn fastan ma honum medr engu moti fulluliga nægiaz edr halldkuęmaz utan aulmusugiðfina. utan þeim sem hann er sua fatækr. at hann hefir ecki uętta til at ueita þurfandum. þeim sem sakir sinnar fatæktar eru sua uidlatnir. at þeir megu ecki þess háttar godz audrum ueita. Vinz at fullu ok nægiz einn saman goduili. eptir þi sem himnakonungs hird ok englar

[1]) girndin, B [2]) glǫð ok *tilf.* B [3]) þuingiat, B [4]) bindendi, B [5]) sialfra *tilf.* B [6]) gaið, B [7]) *saal.* B; likar, A [8]) bindendi, B [9]) sem *tilf.* B [10]) [*tilf.* B [11]) at *tilf.* B [12]) *tilf.* B

sǫgdu ok sungu á sealfs hans burdartima sua talandi. Dyrd se gudi i hinum hæstum lutum. ok aa iardriki se fridr þeim monnum sem god-uiliugir eru. Enn huerr megi sakir fatæktarinnar ǫruggliga[1] utan allz[2] otta sik afsaka. þar sem uárr lausnari heitr i guðspiallinu ok iátar meðr sealfs sins munni. at hann skal fullkomlight [uerkkaup aumbuna þeim fyrir.[3] sem hinum fatæka ueitir einn kalldan uatzdryck. Ok fyrir huern skylld tok hann helldr þa kalldan til enn heitan utan fyrir þann skylld. at sa sem fatækr uęri edr urikr skylldi eigi sakir elldiuidar-leysis edr ketla[4] sik afsaka mega. at hann mætti eigi þann sama dryck heitan gera. *Gregorius in omilia.* Ok enn þi framarr. at þo at einn huerr hinn fatækazti meghi þenna hinn kallda uatzdrykk eigi ueita. þa heitr sealfr sannleikrinn oss allt at eins ǫrugga[5] aumbunarinnar uán fyrir einn saman goðuiliann. þiat alldrigi[6] er hǫndin þa medr ollu tóóm fyrir gudi edr lutlaus [fyrir gudi.[7] er hiartans herbergi er i sealfs hans augliti fullt af goðuilianum.[8] Ecki uętta ma þat offraz edr fornfæraz at gudi se þægiligra enn goduilinn. Enn þat er sannr god-uili. at ueita ok gera þat eina oðrum. sem þu uill giarna at uidr þik se gort. nita ok eigi þat oðrum sem þu uill[9] at þer se gort ok ueitt. skunda ok hialpa naungi þinum i hans þurft ok naudsyn. eptir þi sem þu eflir ok orkar. enn uilia þo [enn framarri[10] stoda honum ok stetta.

Af sliku ok odru þiliku þa er engin driugum sua latr. lágr edr litils háttar. at hann megi auruggr ok ottalauss um uera. at hann hafi eigi þegit nǫckut eitt edr fleiri af þeim pundum ok gozi. sem sealfr guds sun segir i gudspiallinu sua sem medr nockurri dæmisaugu. fra þi er hann hefir maunnunum ueitt sealfs sins láán her i uerolldinni. þeim til æfinligs uerdleiks ok aauaxtar sem sua uilia medr honum hafa sem hann hafdi. þar sem hann segir undir þeirri saumu dæmisǫgu. at hann feck einum .v. pund. auðrum ueitti hann .ii. pund. enn oðrum .i.[11] Enn af þi at sa hinn sami sem alldri[12] hegomar segir sua sem medr hotanar[13] ordum fyrir. at hann man eptir langan tima til þers aptr huerfa[14] i uerolldina at krefia þa skilreckiss ok skynsemdar af ueittum pundum ok uelgǫrningum. þa erum uęr aamintir at hugleida þat hiartaliga. at uęr [faaim ok[15] fallim eigi i þyngra uars herra dom i þeirri hans hegatkuámu. sem hann ueitir oss framarri ok meira enn auðrum monnum her i uerolldinni. þiat aa sǫmu leid aukaz ok uaxa giafanna reikningar ok skynsemdir sem[16] giafirnar aukaz. Ok fyrir

[1]) vruglega, B [2]) allan, B [3]) [verðkaup fyrir taka, B [4]) katla, B [5]) urugga, B [6]) alldregin, B [7]) [*mgl.* B [8]) goðum vilianum, B [9]) villt, B [10]) [slikt eðr framarri, B [11]) eitt, B [12]) engan lut, B [13]) hotunar, B [14]) hegat *tilf.* B [15]) [*mgl.* B [16]) sialfar *tilf.* B

þat sama skylldaz huerr sem einn at uera[1] þi litillatari ok þionostufullari fyrir allar þær guds giafir ok láán. er honum ueitiz her. sem hann skilr sik sealfum honum meirr skylldugan i reikningar gerdinni ok skynsemdar gialldinu. Ok þo má engin þat medr sannindum segia. at hann hafi ecki þers háttar pund þegit. ok fyrir þann skylld þurfi hann enga skynsemdar reikning at gora. þiat iafnuel man hinum fatæka þat hit minzta sem honum ueitiz at þi uerda. sem hann hafi nǒckut pund þegit. Sa er einn sem hann hefir til þers skilning ok skynsemd þegit at predica fyrir audrum monnum. ok þat sama embætti uerdr hann af þi pundi skylldugr at ueita. Annarr hefir þegit ueralldlig auðæfi. ok af þi sama pundi uerdr hann skylldugr at reida ok ut at greida. Sa er rettliga hinn þridi. sem honum hefir huarki mikit ueitz af andligum skriptarinnar skilningi ne af ueralldar gozi. utan helldr hefir hann numit þa mentanar list ok iþrott. sem þar af ma hann fædaz ok uel fara. þersi hans mentan uerdr honum ǒruggliga at pundi. Enn er sa ok einn sem engin af aullum þersum .iii. hefir þegit. enn þo hefir hann heimolligt herbergi meðr uel rikum manni. ok þat sama heimilishus ok herbergi er hans pund. sua at hann uerdr skylldugr at tala fyrir hinum rika manni af hins fatæka uegna. ef hann uill eigi fordæmaz fyrir þat. huersu hann helldr inni sinu pundi. Nu sa sem hann hefir skilningaruit til frammburdar fengit. þa geymi hann ok gai. at hann þegi eigi af þeirri predican ok framburði. sem honum til heyrir. Enn sa sem hann hefir ueralldar goz medr hǒndum. þa uaki[2] hann ok uakti sik uel. at hann ueiti þat godz uidrkuæmiliga sem gud gaf honum. Enn hinn sem meiri mentan enn annat ueralldar láán hefir fengit. þa hafi mikilliga studeran ok astundan til þess at partera hana sua ut af sér. at hans náungar uerdi honum uel uiliandi. Enn sa sem hann hefir stund ok stad at mega[3] tala medr[4] hinn rika mann. þann tima sem honum likar. þa ottiz at hann falli eigi i fordøming fyrir sina pundtekiu. ef hann flytr ekki fyrir hinum rika biðiandi[5] fyrir hinum fatæka. [þa er[6] hann ma þat uel gǒra. Sa domandinn sem at sidaztu man koma. krefr sua mikit ut af huerium uarum sem hann gaf. Ok fyrir þi mætti huerr sem einn dagliga hugsandi uera medr sealfum sér. huat er honum hefir uerit ueitt. til þers at hann megi þar fyrir nǒckuru framarr ok ǒruggligarr gǒra ok giallda gudi skynsemd af þi uelgǒrnings pundi. sem hann hefir honum ueitt.

Augustinus.[7] Er ok nockurr enn sua fatækr. at hann megi eigi fæda edr annat þers háttar gods hinum fatæka ueita. þa lati hann þo

[1]) ę *tilf.* B [2]) uari, B [3]) *mgl.* B [4]) *saal. ogs.* B [5]) biðian, B [6]) [ef, B
[7]) *tilf.* B

allt at eins bua pilagriminum sæng. edr þeim audrum sem þurfandis er. i einni huerri kra edr hyrningh sins herbergiss.[1] Huat munum uær ella segia edr suara. edr hueria afsakan manum uer þa hafa mega. sem her haufum mðrg stór hus ok mikil herbergi. ok uirdumz þo uarla nðckurn tima hinum fatæka uart hus at ueita. sua sem uuitandi ok enn helldr mistruandi. at Jesus Kristus er þa inntekinn huern tima sem[2] pilagrimr edr annarr fatækr er[3] inntekinn. eptir þi sem hann sealfr segir. at hann man tala til rettlatra manna at hinum efzta domi sua segiandi. Gestkominn uar ek ok tokut þer mik inn i ydart herbergi. ok sua langan tima sem þer gerdut einum af þersum hinum minztum minum monnum. þa gordut þer þat sealfum mer. Ef oss þickir miok erfitt. leidint ok leidigiarnt at hysa ok herbergia Jesum Kristum i fatækum monnum her i uarri faudurleifd ok fostrlandi. þa ma oss miok rædiligt þickia. at hann gialldi oss ok aumbuni sua eptir uarri uerð-skylldan. at hann herbergi oss eigi ne inntaki i sina eylifa sæmd ok sælu. Ok ef uęr haufnum honum her aa iarðriki. þa eigum uer ok megum mikilliga ottaz. at hann hafni oss annan tima i himinriki. eptir þi sem hann segiz a fyrrnemndum tima[4] til ranglatra manna tala skulu. Hungradi mik ok gafut þer mer eigi at eta. gestkominn uar ek [ok tokut þer mik eigi inn i yðart herbergi.[5] ok sua lengi sem þer gerdut eigi einum af þessum hinum minztum minum monnum. sua gerðut þer eigi mer. Enn uidr þi sem eptir ferr ok þar fylgir. firri sealfr guds sun oss ok meðr sealfs sins miskunn frealsi oss. er hann man til þeirra salugra sua tala. Huerfit brott fra mer þer bauluaðir menn i þann eylifan[6] elld. sem diðflinum er fyrirbuinn ok hans englum. þersa luti skylldim uer fordaz ok hiartaliga heyra. enn eigi sua. at þegar[7] lidi ut um annat eyra. enn inn gengr um annat. utan helldr heyra ok hugsa þessor sealfs hans ord sua dyggiliga ok truliga. at af uarum kennidomi[8] mætti iafnuel eigi sidr adrir menn hafa þau af uarum ordum[9] sem godum monnum til heyra.

Gregorius. Einn fagrligr ok hardla frægr lutr. þo at æigi langr til frasagnar. synir ok sannar uars herra sðgn ok fyrirheit. sem her fylgir. Nockurr godr husbondi lagdi[10] sik mikilliga medr ollu sinu hyski ok hei-molligu[11] folki til gestrisnis starfs ok astundanar. ok hafdi dagliga ut-lenda[12] pilagrima i sinu boði ok at bordi medr séér. A nðckurum degi uar einn pilagrimr meðr fleirum audrum kalladr ok inn[13] leiddr til hans borðz.

[1]) herbyrgis, B [2]) þurfandi *tilf.* B [3]) enn *tilf.* B [4]) *tilf.* B [5]) [*tilf.* B [6]) *saal. ogs.* B [7]) leið *tilf.* B [8]) kenningum, B [9]) ok eptirdęmum *tilf.* B [10]) sagði, B [11]) hegomlegu (!), B [12]) menn *tilf.* B [13]) var, B

ok sua sem hann husbondinn sealfr eptir sinni hæuersku[1] ok manndoms maneri ętladi[2] at gefa honum handlaugar ok hann sneriz nockut sua i fra gestinum at taka uatnkarlinn. þa uar sia hinn eini pilagrimr honum sua skiotliga horfinn. sem hann ætladi handlaugina at gefa.[3] at hann fann hann huergi. Ok sem hann undradiz medr sealfum ser. huersu þetta hafdi uordit. þa uitradiz uarr herra honum á næstu nátt eptir. ok taladi sua til hans. Adra daga hefir þu mik i minum limum inntekit i þitt herbergi. enn i giar[4] tokt þu mik inn sealfan. Se nu. várr herra uitiar þegar lǫngu fyrir domsdag þeirra manna fyrir sealfan sik her i uerolldinni. sem hann hysa[5] ok herbergia þo i hans limum fatækum monnum [sem þer heyrdut.[6] ok gerum uer oss allt at eins lata til [gestrisni frealsleikans.[7] slika giptu ok gęfu sem uęr megum fyrir hana faa. Ef nǫckut torg uæri þat. aa hueriu er þer heyrdut .c. gullpeninga ganga ok ut gefaz fyrir einn koparpening. þa mundut þer allir þagat skunda sem skiotaz driugum medr allt godz ydart. ok kalla þa uesla ok uitstolna er eigi rynni sem fastaz.[8] enn beria þa meðr bræði ok bannanarorðum. sem yðr helldi ok hindraði af þersarri ferd. Virdum nu at þi ok skodum medr skynsemd. huilikr kraptr er gestrisnin er fyrir guði. Biodit Jesu Kristo her til bordz meðr ydr. til þers at þer megit þar fyrir inn takaz annars heims i hans eylifar himinrikis ueitzlur. ok ueitit honum utlendum ok fatækum nu til þers ydart herbergi. at þer takiz eigi af sealfum honum at hinum efzta domi sua sem utlendir ok ukendir. utan helldr taki hann ydr þa fyrir yðra ueitzlu ok uelgǫrninga sem eiginliga ok heimolliga menn inn i sitt riki. þetta sama birtir oss ok tér sáá atburðr. sem hinn heilagi Gregorius paui segir enn ifra annan tima. at sua sem nauckur hardla sæmilig husfreyia ok sidlát i Romaborg gekk æinn dag eptir uana sinum sakir heilags bønahaldz til kirkiu guds pislaruátta þar i borginni. ok hun byriaði sina ferd i brott fra kirkiunni. þa fann hun tua munka meðr utlendum bunaði standandi a ueginum fyrir sér. ok fyrir þann skylld at hon ætlaði þersa menn uera fatæka pilagrima. þa baud hun at þeim skylldi gefaz fyrir guds sakir nockur aulmusa. Enn fyrr enn sa sem aulmusuna skylldi þeim framm selia fengi þat gort. þa gengu þeir at henni ok sǫgdu sua. þu uitiar nu ok kemr nu her til ockar. þar fyrir munum uid uitia þin áá domsdegi ok ueita þer huat er uid megum. Ok þegar hurfu þeir fra henni at syn. sem þeir haufdu þetta talat. En hun rædd ok ottafull af þersi uitran ueik ok uendi ser aptr til kirkiunnar. ok badz þar fyrir hardla lengi medr mikilli taara uthellingu.

1) samvizku, B 2) tok, B 3) honum *tilf.* B 4) i gięr, B 5) her *tilf.* B
6) [*mgl.* B 7) [gestrisnis frealsleika, B 8) skiotaz, B

ok uard bædi aa bøninni æ þi stadfastari ok godfusari sem hun var[1] a fyrirheitinu bædi fegnari ok uisari.

Augustinus. Gǫrum at þi sua sem uer uarum fyrri eggiadir ok ámintir. at aulmusunnar frygd ok feiti prydi ok fegri uarar fǫstur. þiat fastan er þa leið[2] fallin utan ǫlmusunnar sem lios ok lampi er utan oleum eðr annat lysi. Ok sem þat lios. sem sua er kueykt at[3] eigi er nockut lysi medr. ma riuka enn eigi lysa. upp aa þann hátt pinar su fasta ok kuelr likaminn. sem engin ferr ok fylgir aulmusan meðr. enn lysir eigi salina edr birtir medr sannleiksins[4] liosi. Látum nu at þi uarar faustur sua fallnar uerda sem komnum tima til heyrir. at uarir daguerðir ueitiz fátækum monnum. at uęr hirdim þat helldr i þeirra fatækra manna haundum ok hungradum kuidi. sem uęr mundim[5] ella um mornana snætt hafa. enn i uarum klefum edr matkaussum.[6] þiat fatæks manz hǫnd er fehirdzluhus Jesu Kristi. hon hirðir þat ok uarðueitir i himinriki. sem þaleidis eydiz her aa iarðriki. þiat uerdskylldan gods uerks hirdiz ok geymiz allt at eins i himinriki. at su fæda eydiz ok upp neytiz sem hinn fatæki þiggr her aa iarðriki. Hugsum uer þat sem optaz ok iduligaz.[7] huersu sa hinn riki madr for af heiminum. sem fyrir þa fatæka mola sem fellu nidr af hans borði bað eins uatzdropa. sua sem hann brann i annars heims kuðlum. ok fekk eigi. *Gregorius in omilia.* Eigi er þersi hinn audgi madr fyrir þat lyttr ok lastadr. at hann hafi þat rænt ok ripsat[8] edr grimmliga grápat[9] sem adrir menn attu. utan helldr fyrir þat at hann ueitti eigi uidrkuęmiliga þat sem sealfr hann atti. ok eigi segiz þat af honum. at hann gordi áá nǫckurum manni ofualld edr ofriki. utan helldr at hann mektadiz of miok ok hóf sik of háátt af þeim audæfum ok uelgerningum sem honum ueittiz.[10] Hedan af er þat mikilliga merkianda ok hiartaliga hugsanda medr huilikri pinu sa man annars heims uerda hegnðr. sem hann rænir edr medr nockurri grein aflǫgliga grápar[11] annarra. þar sem sa er medr heluitis fordæming hegndr. sem hann ueitir eigi fyrir guds sakir sitt eigit goðz. Ok fyrir þann skylld skal engin ǫrugga[12] sealfan sik ok sua segia. at hann rænir æcki edr ripsar þat sem adrir menn eigu. utan helldr nytr ok neytir þess sem honum hefir ueitt uerit uel ok frealsliga. þiat þessi hinn riki maðr uar eigi fyrir þa sauk pindr. at hann tæki nǫckura þa luti sem adrir menn attu. utan helldr fyrir þat at hann fyrirlét ok uanrækti uándzliga sealfan sik i þeim lutum sem honum ueittuz. ok þat sama hellt honum ok kom til heluitiss kuala. at hann uar ecki uætta hræddr edr ottafenginn

[1]) *tilf.* B [2]) þa leiðis, B [3]) ok, B [4]) kięrleiksins, B [5]) mundum, B [6]) matkǫssum, B [7]) iðurlegaz, B [8]) rifsat, B [9]) gripit, B [10]) *saal. ogs.* B [11]) gripa(!) B [12]) uruggia, B

her i sinni sæmd ok sælu. þat annat at hann hellt ok hafdi þa goda luti ser til ofmetnaðar ræsni sem gud hafði honum gefit. þat hit þridia at hann uar meðr ǫllu lutlauss ok afskiptr hiartans huggiędi ok sampining uidr fatæka menn. þat hit .iiiia. at hann uilldi eigi frealsa sinar syndir ok leysa. iafnuel i þann punct sem hann hafdi meirr enn í nóg godz þar til. ef hann hefdi sua uiliat sem hann hefdi megat.[1] Takit ydr þar af hialpsamliga hugsan ok heilan skilning. huersu strangr ok stridr er guds domr uerdr sidarr. sem ofarr meirr segir eptir sannleiksins ordum i guðspiallinu. at eptir þat sem huarrtueggi uar allr. hinn fatæki ok hann uar af guds englum fluttr i huilldar stad ok i fadm Abrahe. ok i annan stad hinn riki madr eptir sitt andlát uar grafinn i heluiti. Ok sem hann kualdiz þar ok hóf upp nǫckut[2] sin augu. þa sa hann hinn signada Abraham sér miok fiarrlægan ok þann fatęka Lazarum i hans faðmi. huerium er hann uilldi engan manndom eðr miskunnar minning her ueita. ok kallaði þarflatliga[3] til hans sua segiandi. Miskunna mer þu fadir Abraham ok send Lazarum. at hann drepi sinum minnzta framanuerðum fingri til þers i uatn. at hann kiæli mina tungu. þiat ek kueliumz saarliga i þersum loga. O ho. séé nu huersu smásmugliga ok strangliga bæði geriz goðra uerka uerðlaun[4] ok illra. þiat sua sem Lazarus fystiz fyrr meirr i þersu lifi at fæðaz ok fylla sik af þeim brauðmolum sem fellu af hins rika manz bordi. ok engi gaf honum þi helldr. medr samri grein sagðiz nu af hins auðga mannz kuðl. at hann uilldi giarna at einn uatzdropi af hinum minzta fingri Lazari drypi i hans munn. Ok ueittiz honum þat eigi. utan helldr suaradi Abraham þi sem aullum oss er medr miklum otta hugsanda sua segiandi. Sun minn. minnz nu upp aa þat. at þu þátt goda luti i þinu lifi ok Lazarus á sǫmu leid illa luti. þessi hinn riki madr. sem eigi uilldi her hinum sára fatækum manni gefa hina minnztu braudmola af sinu bordi. uar sidan [sua leiddr[5] ok litt at tekinn. at hann leitadi eptir at hann mętti þiggia hardla litla luti. sua sem hann uar i hormuligum heluitis kuðlum. þiat hann beiddiz uatzdropa. þar sem hann nitadi brauðmola. þat er ok mikilliga merkianda. at hinn riki madr bað einkannliga. at hann mætti kięlaz þann tima sem hann brann ok kualdiz i elldinum. þar sem uárr herra segir ekki fra þi fyrir frammi i gudspiallinu. at hann hafi sik miok haft til umlestrs edr annarrar ofmælgi. utan helldr at hann misgerði meðr ofmetnaðinum ok fasthelldi i ofneytzlu ok ǫðru yfiruęttis eptirlifi. Enn fyrir þa skynsemd at þat er optliga skriptarinnar háttr. at þar sem hun talar af einshuerium lut.

[1]) maatt, B [2]) sva *tilf.* B [3]) þarflaatlega, B [4]) verðskylldan, B [5]) [leiddr sva, B

þa tér hon ok synir æigi sidr þann annan medr sinni teiknan ok [tiluisan leyniligri.[1] sem hon talar eigi til. þa segiz fyrir þa grein uel ok rettliga. at heluitiss elldr brendi þann ok pinaði saarligaz i tungunni. sem yfiruęttiss illa ok uuidrkęmiliga hafði i ueitzlunum fengiz. at mælgin er i þeim storliga[2] tilgiðrn. þiat þat er ofdryckiunnar uani. at henni fylgir fyrst mikil margmælgi. enn eptir þat lystir menn at sla ser lausum ok leika. eptir þi sem af Ebreis er skrifat in exodo. at þat sama folk sat sér fyrst at eta ok drekka. enn siðan er þat uar gort. þa stodu þeir upp at leika. Ok enn i dag er þat ofdryckiumanna manér. at tungan røriz fyrri til hegoma talsins enn likaminn røriz til leiksins. Ok fyrir þi brann hins rika mannz tunga mest ok sárligaz eptir sealfs hans tilskylldan. at hann hafdi i sinum uuidrkuemiligum ueitzlum i margmælginni mesta lagi syndgaz ok misgert. þau ord ok orskurdr hins agięta Abraham eru ok hiartaliga hugsandi ok medr mikilli rædzlu i minni festandi. sem hann suaraði opt nefndum rika manni. eptir þat sem hann hafdi honum medr áminningu teed. huersu marga goda luti hann hafdi þegit i þersu lifi. ok huersu Lazarus hafdi þar i mot kęllt[3] aa ser marga kranka luti. fyrir þat sama huggaz hann nu. talaði hann til hins audga manz af Lazaro. enn þu kuelz nu. þer sem nockut mikit ueralldar godz hafit þegit her. skulut þar medr ottaz þat godz meðr nockuru moti. ef mer likar sua at tala ok til ordz at komaz. ok fyrir hueria sauk. utan þa. at ydr ueitiz[4] þat eigi sua i uerkkaup[5] ok fulla samuirðing fyrir þau god uerk sem þer hafit gert. þa er þat uissuliga synt. at hann hefir gert nðckura þa illa luti sem reinsaz þurfu. ok þær sðmu hans syndir ok afgorðir reinsadi aureignarinnar[6] elldr. enn hins rika manz ðmbunaði sæmd ok sæla þersa liðanda lifs.

Nu allir þer sem her [þiggit mart[7] ok mikit godz i uerolldinni. ok þo hugsit þat iafnframm. at þer gðrit suma luti ual. þa uerit um þat hræddir. at þeir sðmu godu lutir ok þeirra farsælld. sem ydr ueittiz[8] her. uerdi ydr eigi at fullri aumbun allra þeirra goðra luta sem þer hafit gðrt. Ok þann tima sem þer seait nokkura fatæka menn fremia þa einshueria luti sem liotir ok lastsamligir.[9] eru. þa fyrirlitit þa eigi þi helldr ok lastit þa ekki. auruilniz ok ecki af þeirra uegna. at þeir megi eigi[10] uel fara. þiat fatækis elldr ok ofn fær lettliga þat uel reinsat. sem litils háttar yfirgirnd ok liknsamligr syndalifnaðr hefir saurgat. Ottiz helldr fyrir þa sauk hardla mikilliga af sealfum ydr. at þat kann henda. at þeim ueitaz margir farsælligir lutir i þessu lifi.

1) [leyniligri tilvisan, B 2) storlegans, B 3) her kięllt, B 4) uirðiz, B 5) uerðkaup, B 6) ǫreignarennar, B 7) *saal.* B; þiggia marga, A 8) ueitiz, B 9) lastsamir, B 10) *mgl.* B

sem aðr hafa marga illa luti framit ok daaliga framm farit. Enn fyrir þann skylld at þer skildut[1] nockut sua af gudspiallzins ordum huilld ok fagnat hins fatæka Lazari. ok eigi sidr hins rika manz prisund ok pinu. þa hugsit ydr um hiartaliga ok freistit. at þer faait nockura þa[2] fatæka menn ydr procurerat. sem ydr megi á siðarsta doms degi fyrir ydrum glæpum ok afgerðum fyrir sealfum guði tulkar ok tęnadarmenn uera. Marga Lazaros hafi þer nu þa her. sem fyrir durum uti liggia ok miðk eru þurfandi þeirra aulmusumola ok annarra minninga. sem dagliga falla nidr eðr brðtt beraz af ydru borði. þat bil sem þer erut sæmiliga saddir. Fyrirsðgd gudspiallzins ord skylldi oss mikilliga læra ok lokka til at fremia ok fylla þessor milldleiks bodorð. þiat uær finnum dagliga fatæka Lazarum. ef uær leitum[3] hans ecki uætta.[4] fatækir menn syna sik þraliga. ok þeir saumu bidia oss nu her. sem oss mętti þar uerða[5] fulltingsmenn ok formælendr i sinum bønum. Geymit at þi fyrir guds skylld. at þer fyrirtapit eigi ok tynit miskunnar timanum. uanrækit eigi medr uuitrligri uanrækni ueittar þers háttar lækningar. ok hugsit til kualarinnar fyrir kualar timann. Nu sem þer seait einn huern fatækan. þann sem hans lifnadr ma lettliga i nockuru liotr edr lastandi uerda.[6] þa skylldi hann helldr uerda til umbotar áminntr enn fyrirlitinn eðr hafnadr. til þers at sua mætti til bera. at þer uikit ok uendit hans daligum uerkum ydr[7] til milldleiks uerka ok uerdleiks aauaxtar. ef þer gefit honum bædi samt aulmusunnar braud til sadningar ok aminningar ord til hirtingar. ok hann mætti þar þiggia tuenna fædu bædi andaliga[8] ok likamliga. sem hann bað einnar at eins. Enn meðr þi at hann hafi ðnga daliga frammferd. þa er hann mikilliga uirdandi sua sem uarr flutnings[9] maðr ok formælandi. Huersu marga menn seam uer uitum ekki uætta til. huers uerdleiks þeir eru fyrir gudi. ok fyrir þa grein er oss yfir ollum kristnum monnum þi framarri ok fagrligarr látanda. sem uær uitum sidarr huiliks[10] uerdleiks huerr er.

þetta sama synir ok sannar sa atburðr sem hinn heilagi Gregorius segir ifra. at nær þeim tima uarð a hans dðgum. sem hann geck inn i þat sama munklifiss klaustr. sem hann hafdi af sealfs sins gozi reisa latit i Romaborg. meðr þeim .vi. audrum sem hann hafdi medr sinu gozi i Sikiley medr ollum þeirra rentum ok inntektum gðra latit. Hann segir. at nðckur gðmul kerling berandi systra klæðnat hafdiz[11] uidr nærri uarrar fru kirkiu i borginni Roma sem Redempta het. Hun hafdi uerit fyrr meirr þionostukona[12] ok læridottir þeirrar sðmu

[1]) skylldut (!), B [2]) *mgl.* B [3]) leitim, B [4]) *mgl.* B [5]) vera, B [6]) vera, B [7]) *mgl.* B [8]) andlega, B [9]) fulltings, B [10]) huers, B [11]) þar *tilf.* B [12]) þionostumeyia, B

Herundinis. sem hardla fræg ok frægilig uar af mǫrgum ok miklum krapta uerkum. ok hellt einsetu lifnat eptir þi sem fluttiz áá fiǫllum þeim sem Prenestini heita. þersi gamla kerlingh Redempta tok inn til sin i sitt herbergi þær .ii. meyiar meðr sama klædnaði. sem onnur het Romula. enn adra þa sem eptir lifdi sagdiz hann pauinn kenna at syn enn eigi at nafni. Helldu sik ok hǫfðuz þar uiðr allar samt langan tima meðr miok fatækum ok þo eigi þi sidr hardla sidferdugum ok sæmiligum lifnaði. Ok þo at þær tuær hennar lærimeyiar lifdi baðar storliga[1] sæmiliga. þa geck Romula þo langt um framm hinnar fagrar frammferdir i sinum heilagum bønum [ok haleitum[2] kraptalifnadi. þiat hon uar driugum um framm dømi lydin ok eptirlát. einkannliga þolinmod ok geymandı allra tilheyriligra þagnartima. temprandi fagrliga allt sitt tal ok tungu. hafandi hana opt ok iduliga til heilags bønahalldz. Enn þat kann þo at henda. at þeir hafi nockurar uanuirkiur i sinum frammferdum ok uerkum fyrir augum hins agętazta ok haaleitazta hǫfudsmids. sem fyrir manninum synaz algǫruir[3] uera. sem uer uhagir menn lofum þann innsighlissgrǫft sua sem algeruan ef uær seam hann. sem honum grafiurinum[4] uirðiz eigi algǫrr. ok [hugsar sik um ok séér upp aa sinn grǫpt. þetta suerfr hann[5] ok setr til betr. slær hann ok sléttir til betranar ok fullkominnar umbotar. ecki þi sidr at sa lofaði sem eigi kunni sea. Bar her nu ok sua til. at likami þersarrar Romule uar sleginn medr sua mikilli likþra. at hun la sua mǫrg aar kaurlegsmadr. at hun matti sér driugum sealf ecki uætta uinna.

Her segir fra Ysaach sonar(!) Abrahams ok Rebecku husfru hans ok fra burð þeirra Esau ok Jacobs.

44. Nu er þar til maals at taka sem fyrr uar fra horfit. at Ysaach sun Abrahams hafdi tekit Rebeccam dottur Batuels sér til eiginnar husfru. þann tima sem hann uar fertugr at alldri. Enn sua sem hann fann ok prouaði um langa tima nær um .xx. aar. at hun uar kona ubyria. enn hann uissi þo i annan stad guds fyrirheit uid fedr sinn Abraham. at fyrir sealfan sik skylldi ok mundi[6] hans kyn ok afkuæmi fiolgaz ok margfalldaz. þa bað hann til guds. at hann fylldi meðr honum þetta hit sama sitt fyrirheit. Guð heyrði bøn hans. Fann Rebeccha þi næst. at tuennr burdr hafdi byriaz meðr henni. ok eigi uar langt til þers sem uán uar at hon mundi fæda. þa fann hon at

[1]) storlegans, B [2]) [*saal.* B; alettum, A [3]) algiorfer, B [4]) grafurinum, B [5]) [sem hann séér sik vm. suerfr hann af, B [6]) myndi, B

huarr getnaðrinn geck ok gerdi [i moti audrum[1] sua sem kifandi[2] sin i milli i hennar kuidi. meðr þeirri grein at pilltarnir ræröuz sua ymissliga ok þo iafnskiptiliga. sem huarr uilldi audrum fyrr fæðaz ok framm koma. eigi fyrir þann skylld sem nockurir menn hafa skilit. at þeir hefði eigi þar nogt rum ok hægt i sinnar moður kuidi sem þeir uaru komnir. utan helldr uar þat sua af guds uilia ok tilskipan. þers sem þat syndi þa þegar ok birti medr þeim obornum. sem sidarr kom framm medr þeim fæddum ok fullkomnum. þiat þann frumgetnad auðlaðiz annarr ok fekk fyrir guðliga miskunn ok fyrirhyggiu.[3] sem annarr atti fyrir alldrs sakir ok natturu. ok þann aaskilnad merkti hann þegar meðr þeim ufæddum. sem lǫngu sidarr kom framm ok fullkomnaðiz medr sealfra þeirra afspringi ok ættmonnum.

Nu sem modirin[4] uar her af halldin miok þungliga. þa sagði hon sua. Huat mundi mer naudsyn at hafa getit nockurn burð til þers at þetta kiæmi eptir. Ok er hon auruilnadiz driugum ok þottiz eigi[5] uita. huersu hennar hagr mundi uerda edr greidaz. þa for hon at radfrettaz af gudi eptir þi huersu uerða mundi.[6] þa uar engin stadr þa enn edr nockurs kyns háttr til þers einkannliga skipaðr. ok eigi fyrir hueria[7] er menn mætti þilikra luta uisir uerda. Lettliga segir Commestor at hon for til fiallzins Moria. þar sem Abraham gordi gudi alltarit. ok hafi þar gudi fornfært ok legit aa skinnum er af kuikendum uaru flegin. þeim sem hon offradi. ok hafi[8] henni sua i suefninum guds annsuor uitrað uerit. þat ma ok uera. at hon hafi medr þi maneri sem hon sa meðr sinum fedr gort. laurum þat sem þeir segia þrikuislat[9] uera lagit sér undir hǫfuð. af hueriu [er þat segiz[10] at eins eptir sǫgn Ysidori. at alldrigi slai[11] þat ne grandi þi nockur ellding. ok hafi legit þar meðr aa kuistum þessa tress sem heitir [agnus castus.[12] til þers at hun skylldi eigi uidr nockurar seonhuerfingar uðr uerda. medan hon suæfi. Ma ok at Melchisedech hafi þa enn lifat. ok hafi hun uidr hann gengit til frétta. Enn huerium hætti er hon hefir þat gort. þa uar henni uitrad andsuðr af gudi sua segianda.[13] J þinum kuidi eru nu tuær þioðir. þat er at skilia tueggia þioda feðr. ok af þinum kuidi man tueggia[14] handa lydr ut ganga. manu þeir greinaz ok sua sundrlyndir uerda sin i milli. at[15] þeir munu beriaz. man annarr sá lydr annan sigra. ok hinn meiri man hinum minna þiona ok litillæti[16] ueita. Huat er þo er eigi af sealfum þeim smapilltunum einkannliga sua skil-

1) [ǫðrum igegn, B 2) lifandi(!), B 3) giptu, B 4) pinadiz ok *tilf.* B 5) *tilf.* B 6) ok hon kunni *tilf.* B 7) *saal. ogs.* B 8) hafði, B 9) þrikuislutt, B 10) [einu er þat truiz, B 11) *saal.* B; slæi, A 12) [castus, B 13) segiandi, B 14) tuennra, B 15) *tilf.* B 16) tillæti, B

ianda. þar sem hinn ellri rikti iamnan hinum yngra. helldr af þeim þiodum sem fra þeim koma.[1] þiat Jdumei afkuęmismenn Esau urdu lǫngu sidarr skattgilldir Dauid konungi. er kominn uar af langfedga tali fra Jacob. utan meðr þeim skilningi segiz[2] at Esau hafi þionat Jacob. þa er hann gerdi honum ufrid. sem þel þionar iarni þann tima sem þat er sorfit ok hreinsat. [ok þust korni. eðr ofn rauðu gulli.[3] Ok [sem sa timi kom sem[4] hon skylldi fæda. þa prouadiz sua til. at þar komu .ii. pilltar framm. Sa sem fyrr [kom framm[5] uar rauðr ok lodinn allr sem eitt skinn. ok fyrir þa sauk uar hann kalladr Seyr. þiat ebreskir menn kalla serion hár eðr lokk.[6] Enn þo uar Esau hans eigit nafn. Ok þegar i stad fæddiz annarr sua. at hann hellt um sins brædr il ok rist. sua sem uiliandi draga sinn brædr[7] aptr ok hindra hann af frumburdinum. Uar hans nafn fyrir þann skylld kallad Jacob. sua sem undirgrefill. Var Ysaach þa .lx.[8] er smapilltarnir synir hans uaru fæddir. lifdi Abraham þa enn .xx.[9] aar upp fra þeim tima. meðr þi at Ysaach atti pilltana sextugr. enn faðir hans hafdi .c. aara .lxx. ok .v. áár aðr hann andadiz sem fyrr segir.[10]

Her segir fra þeim bræðrum Esau ok Jacob.[11]

45. þann tima sem synir Ysaachs uaru uaxnir menn. giorðiz Esau einn klokr ueidimaðr ok kunni uel plægia. enn Jacob uar einfalldr madr ok geymdi fyrir þi hiardar fǫdur ok modur heima uidr tialldbudir. Ysaach elskaði meirr Esau. bædi fyrir þann skylld at hann uar frumgetinn ok fyrir þat er[12] hann feck iamnan goda rettu af þeim uillibradum sem hann ueiddi ok færði feðr sinum. Enn Rebecca elskadi framarri[13] Jacob af sinum einfalldleik. ella af þi at guð blés henni þi i briost. þat bar til einu sinni sem Jacob hafði gort ser ertrauelling. at Esau[14] kom af akri edr eng til hans miok modr af einnihuerri orku. ok sagdi sua til hans. Gef mer nockurn part af uellinginum. þiat ek er storliga[15] modr uordinn. Sem hann segði[16] sua. Miok hungrar mik. enn þo ma ek eigi fyrir mædi sakir [gera mer nu[17] uellinginn. Jacob bad hann selia sér sina frumburdi. [Hann svaraði.[18] Huat skal mer frumburðrinn[19] ef ek deyr. Suer mer at þi sagdi Jacob. at þu skallt þat

1) komu, B 2) *saal.* B; segir, A 3) [*tilf.* B 4) [sua sem timi kom at, B 5) [fęddiz, B 6) *saal.* B; klædi, A 7) broður, B 8) sextugr, B 9) xv, B 10) var sagt, B 11) Fra þi er Esau selldi frumgetnaðinn Jacob bræðr sinum. Genesis, B 12) at, B 13) framarr, B 14) broðer hans *tilf.* B 15) storlegans, B 16) *saal.* B; sagdi, A 17) [nu matgiǫra mer, B 18) [*tilf.* B 19) frumburðerner, B

hallda. Esau sór ok selldi frumburdina. tok þa badi[1] ertr ok braud. ok át sem honum likadi. hugsandi at hann mundi deyia ef hann hefdi eigi þa þegar i stad etit. for sidan i brott ok uirdi litils þat er hann hafdi frumburdanna rettindi ok forprisanir sellt. Enn fyrir þann skylld er ertrnar þær sem hann keypti uaru raudar edr bleikar. þa uar hann þar af kalladr Edom. ella af þi sem Ysidorus segir. at hans likami uar miok raudlitaðr. Hafdi hann .iii. nǫfn. ok af sinu[2] tilfelli huert.[3] hann het Esau sua sem raudr. ok Seyr þat er lodinn. ok Edom þat er bleikr edr blodligr.

Scolastica hystoria. Frumburdirnir uaru þær .vi. tignir edr rettinda forprisanir. sem hinum ellztum ok frumgetnum sunum til heyrðu ok þeir hǫfdu um framm aðra sina brædr ok frændr allt til Aarons.[4] Hit fyrsta uar þat kennimanz klæði. sem þeim einum uar lofat at bera. ok þo þa at eins er þeir offradu. þat uar annat. at þeim heyrði su þionosta einkannliga til at offra. þat hit þridia. at þeir ǫðladuz ok fengu endiliga[5] blezan af sinum fedrum. þat uar hit fiorda. at þeir blezadu hinum yngrum bræðrum sinum at ueitzlum eðr hatiðum. enn þat hit .v^ta^. at þeir toku þar medr allan kost tuifalldan uidr adra brædr sina. su uar hin .vi^ta^. frumgetins[6] tign ok forprisan. at hann uar herra ok yfirmaðr[7] sinna brædra. *speculum hystoriale.* Eigi misgordi Jacob kaupandi þenna frumgetnat medr ertrauellinginum af sinum brædr Esau. þar sem hann hafdi uel megat fæða hann kauplaust ef hann hefdi þat uiliat. fyrir þann skylld at hinn kallzadi þa[8] fædzluna at fa af einni saman græðgi sinni ok giolifi.[9] eptir þi sem hinn heilagi Gregorius segir. en ecki fyrir natturunnar naudsyn. Er þat ok eiginligarr ok rettligarr sagt. at hann hafi frumburdarins ualld ok heidr fyrir þa sǫk helldr leyst [en keypt meðr þi at blezanin fylgði[10] frumburdinum. at honum uar þat adr uitrat. at hann skylldi honum til heyra ok hans uerda. Er ok huerium ok einum lofat at leysa til sin sealfs[11] rettinda ualld. Ella for blezanin sua sem fylgiandi ok samfaust upphafsins undirstodu. þat er sealfum frumburdinum. aa þann hátt sem ius patronatus samfast ok tilheyranda kirkiunnar grunduelli ferr[12] ok fylgir medr honum.

1) bęði, B 2) sinni sǫk ok, B 3) þeirra *tilf.* B 4) daga *tilf.* B 6) endalega, B 6) sunar *tilf.* B 7) annarra *tilf.* B 8) ok kostgięfði, B 9) gialifi, B 10) [*saal.* B; ok keypt blezanina á, A 11) sins *tilf.* B 12) æ *tilf.* B

Her segir fra þui at guð vitraðiz Ysaach.[1]

46. Ðat bar til einn tima. sua sem hin krankazta tid af miklum sullt kom ok for um uerolldina eptir þat mikla hallæri sem áá Abrahams dogum hafdi uordit. at Ysaach ætladiz at fara nidr aa Egiptaland. ok[2] uitradiz gud honum þa ok taladi til hans. Far ekki nidr aa Egiptaland. ok huilz helldr ok hafz uidr i[3] þi landi sem ek fær sagt ok synt þer. ok orlendz[4] þar. man ek medr þer uera ok þer bleza. ǫll þersor stor herud man ek þer gefa ok þinu afkuæmi. fyllandi sua þann suardaga sem ek hefir þinum feðr Abraham fyrir heitit. þitt kyn ok afkuęmi man ek sua fiolgaz lata [sem himinsins stiǫrnur. Ok[5] þinum eptirkomandum erfingium man ek aull þersi laund ok stor herud gefa. ok allar ueralldarinnar þiodir munu i þinu kyni blezadar ok signadar uerda. fyrir þann skylld at Abraham uar uel lydinn ollu minu tali. uardueitandi sæmiliga min boðorð ok setningar. ræktandi þar medr min [lǫgmaal ok[6] rettindi. For Ysaach þa til Abimeleks konungs i fyrr nefnda landzins haalfu Palestina[7] Gerara. ok stadfestiz þar um nockura stund. Var hann þar uel tekinn. einkannliga fyrir sakir þeirrar uinattu sem landzmenn[8] hǫfðu haft uidr fauður hans Abraham. Ok sem hann uar þar. sagdi hann eptir hans dæmum af sinni husfru Rebeccha. at hun uæri hans systir. Nu bar sua til eitt sinn. sua sem hann hafdi þar lengi uerit. at konungrinn sealfr Abimelech sa hann um einn glugga liggia heimolliga hia henni Rebecka. Léét hann sidan kalla séér ok sagdi sua. þat er audsynt at hun Rebeccha er þin husfru. fyrir hui uilldir þu liuga ok segia hana þina systur uera. Hann suaradi. Ek ottadiz at ek uæri drepinn fyrir hennar fegrðar skylld. ef ek segða at hon uæri min husfru. Fyrir hueria skylld[9] uilldir þu þaleidiss suikia oss sagdi konungrinn. Einn huerr af landzmonnum her hefdi megat leggiaz medr eiginkonu þinni. hugsandi at hon hefdi fyrir huerium karlmanni[10] freals ok lidug uerit. ok hefdir þu þa bundit ok borit oss eina mikla syndabyrði. Lagdi hann sidan sua rikt uidr ollu sinu landzfolki. at ef nockurr yrdi sua diarfr. at þers haattar kęmi nær hans konu.[11] þa skylldi honum dráp ok dauði sialfdæmðr uera.

Ysaach hafði þar sád mikit ok sua gott. at hann reiknadi sik hundradfalldan áuðxt hafa fengit aa þi sama aari. hia þi[12] sem fyrr hafdi hann saait. Hafði hann ok eigi at eins af saðinu einu. utan iafnuel af aullu sinu godz storliga[13] mikinn frammgang ok aauðxt. Gerdiz

[1]) Af ferð Ysaachs til Abimelechs. Genesis, B [2]) *mgl.* B [3]) a, B [4]) ǫrlendz, B [5]) [*saal.* B; til heimsins stiornar. ok af, A [6]) [*tilf.* B [7]) Palestine, B [8]) *saal.* B; landmenn, A [9]) sǫk, B [10]) þar um *tilf.* B [11]) husfru, B [12]) hinu, B [13]) storligans, B

hann medr guds blezan ok uilia einn mikils háttar madr ok miok rikr at ganganda fe. hafandi marga yxn ok saudi. ok hellt mart folk upp aa sinn kost. fyrir huern skylld er sealfir landzmenninir Palestine ǒfundadu hann. ok byrgðu aptr fyllandi medr molldu alla þa brunna. sem fadir hans hafdi grafa latit. Kom þeirra aufund sua um sidir. at sealfr konungrinn Abimelech taladi til Ysaachs. Far i brott hedan. þiat þu geriz hardla mikils háttar madr. ok allt uolldugari[1] enn uær erum. For hann þa i brott þadan ok kom framm i engidal nockurum. þeim er Phaara heitir. i þi sama landi Gerara. ok bygdi þar uidr eina lækiarraas.[2] i hueria er einn fors. saa sem þar uar nær. fell aa nockurum timum en stundum eigi. Enn busmalinn matti eigi uel uatzins missa. ok fyrir þi let hann upp grafa þa saumu brunna. sem faðir hans hafði þar fordum gort. ok kallaði þa meðr [fyrrum sinum[3] nǒfnum sem hann hafði þeim gefit. hueria er Philistei fylldu medr molldu sidan er hann uar allr. Ok þegar sem Ysaach hafði þar fundit ok fengit fagrt uatn. þa kallzadu þeir[4] til þeirra sǒmu brunna ok deilldu. ok sogðu at þeir ætti þat sama uatn. Kalladi Ysaak fyrir þa sauk þann brunn Eskon. þat er sua sem klandan edr deila. J brott for hann þaðan ok gróf annan brunn. ok til þers sama kaulludu[5] landzmenn eigi siðr. Fyrir þa grein kallaði hann þann gagnstað[6] eðr uuinattur. Josephus segir. at[7] sua geck hann fra brunni[8] þersum. at [hann uar eigi algerr.[9] uiliandi giarnara bida til þers at hann fengi[10] þar um orlof landzmanna ok þeirra godan uilia medr skynsemd ok skilrekki enn þræta með kifan ok kallzi meðr[11] þa. For hann i brott þadan ok grof brunn hinn þriðia. ok til þess deilldu þeir eigi. Fyrir þann skylld kalladi Ysaach þann brunn Robooth. þat er uidleiki. ok sagdi sua. Vidkaz lætr gud oss nu ok uaxa i uerolldinni. þadan for hann upp i þann stad sem Bersabéé heitir. ok aa þeirri saumu nátt sem hann kom þar. uitraðiz honum gud drottinn sua segiandi. Ek er gud feðr þins Abrahams. hird eigi at ottaz. Ek er medr þer. ek man bleza þer ok[12] ek man fiolga[13] ok margfallda þitt kyn ok afkuęmi fyrir tilskylldan mins þionostumanz Abrahams. Gǒrdi Ysaach þar eitt alltari. héét ok kallaði upp a guðs nafn ok naðir. setti siðan upp sina tialldbuð. ok bauð sueinum sinum at gera þar ok grafa einn brunn.

J þann punct kom þagat til fundar uidr hann konungrinn Abimelech. ok .ii. hinir fremztu uinir hans meðr honum. Phicol riddara

[1]) vǫlldugari, B [2]) beckiarraas eðr for, B [3]) [hinum sǫmum, B [4]) landzmenn, B [5]) kallzaðu, B [6]) gagnstadligan, B [7]) *saal.* B; ok, A [8]) brunnum, B [9]) [þeir varu eigi algiorfer, B [10]) faai, B [11]) við, B [12]) *tilf.* B [13]) fiǫlga, B

hofdingi hans. er fyrr uar nefndr. ok annarr hans bezti uin Ocozach.[1] Ok sem Ysaach sa þa. taladi hann til þeirra. Fyrir hueria skylld komu þer hingat til min. þess manz sem þer hatadut ok rakut brott fra ydr. [Konungr svaradi.[2] Fyrir þann skylld at uær seam. at gud drottinn er meðr þer. þa tǫlum uær þat. at uer uilium setia sáttmál ok leggia felagskap uár i milli. binda þat sidan medr suardǫgum. at þu skallt oss ecki mein gera. sua sem uer [agirndumz ekki eðr[3] tokum þat sem þu attir. ok eigi gordum uer þer nǫckut uætta til meins. helldr gafum uer þer gott orlof at fara medr ollu þi gozi sem gud hafði gefit þer hueria leid sem þer likaði. Eptir þat gerdi Ysaach þeim ueitzlu. ok um morgininn sem þeir uaru klæddir. soru þeir huarir audrum sinn trunat ok felagskap. foru siþan heim aptr meðr hans godu orlofi. A þann sama dag komu sueinar Ysaachs. þeir sem brunninn skylldu grafit hafa. ok sǫgdu at þeir haufdu þat gert ok fundit uatn.[4] huaþan[5] er hann kalladi þann sua sem gnottar brunn. ok þar af er borgin alla gǫtu sidan kaullud Bersabéé allt til þessa dags. þat er sua sem gnottar brunnr edr sadningar.[6]

Scolastica hystoria.[7] Nær þersum tima sem nu uar fra sagt setti Phoroneus sun Jnachi ok Nyobes framarri lǫg i Grecia enn fyrr hofdu[8] uerit. ok skipaði þat ok stadfesti. at aull mál ok sakarferli[9] skylldi fyrir domanda kęraz ok nidr setiaz. ok þann stad sem dominum uar einkannliga tilskipaðr ok ætladr kalladi hann af sinu nafni Forum. Hans systir Ysis for aa skipi til Egiptalandz. hon uar sua klok kona. at hon kendi egiptzkum monnum nockura þa bokstafi ok ritzháttu. sem þeir kunnu eigi aðr. Af sádplóg ok korngiǫrd fręddi[10] hon þa.[11] huar fyrir þeir kaulludu hana Ysidem. þat sem upp a þeirra[12] tungu þydiz iord. þar sem hon héét adr Juno. sua sem Jano. þi at philosophi sogdu. at hun uæri [sua sem hurð eðr port allra[13] þeirra kuinna[14] sem giptiz ok barnbærar væri.[15] Nu af fyrr sagðri sauk uar hon eptir sinn dauda i guda tǫlu [tekin[16] aa Egiptalandi. þann tima for ok sun Phoronei er Apis[17] het á skipi til Egiptalandz. huern er nockurir menn segia uerit hafa eiginbonda[18] Ysidis. Var hann ok þar i guda tǫlu tekinn ok kalladr Sarapis.[19]

Genesis. Esau geck at eiga .ii. konur storættadar af Chanaans ætt. þann tima sem hann uar fertugr at alldri. het aunnur Judith enn

[1]) Ochozath, B [2]) [þeir suǫruðu, B [3]) [*saal.* B; agirntumz ok, A [4]) brunninn, B [5]) af *tilf.* B [6]) brunnr *tilf.* B [7]) [*saal.* B; Her segir af Phoromeus ok Ysis systor hans, A [8]) hafði, B [9]) sakaferli, B [10]) *saal.* B; fæddi, A [11]) ok um marga luti *tilf.* B [12]) tal ok *tilf.* B [13]) [*saal.* B; hurð edr sua sem frillra(!), A [14]) kuenna, B [15]) *saal.* B; varu, A [16]) [*saal.* B; hǫkin (? hǫfð), A [17]) *saal.* B; Aspis, A [18]) fyrr sagðrar *tilf.* B [19]) Serapis, B

aunnur Bethsamalh. ok gǫrdi sik sem einn herra ok hofðingia medr þeim mágum. uaru þær badar miok stygguar[1] ok stridar uid Ysaach ok Rebeccham.

Fra þui er Ysaach blezaði son sinn Jacob. [þa er hann hvgði Esau at bleza.[2]

47. þar er nu til máls at taka. at sua sem Ysaach gerðiz madr miok gamall ok hafdi mist synar sinnar. kalladi hann til sin Esau. ok taladi til hans aa þessa leid. þu sér þat sun minn.[3] at ek elldumz mikit. ok ek ueit eigi minn daudadagh fyrir. nær hann [man koma.[4] tak þin uapn boga ok aurfar[5] ok gakk ut ok freista. at þu fair fengit nockut af ueidiskap. ok gor mer af þilika pottsteik eðr uelling. sem þu ueitz minn uilia ok uana til uera. ok gef mer þat sama til bordz sua buit at snæda. ok sealfs mins aund blezi þik [fyrir guði fyrr[6] en ek sáliz. Ok þegar sem Rebecca hafdi þetta heyrt. ok Esau uar ut genginn at fylla sins faudur bøn ok bodskap. talaði hon til sins sunar Jacob. Ek heyrda upp aa at fadir þinn talaði[7] til þins brøðr Esau. ok hermdi honum huersu hann hafdi talad. Lyd nu at þi radum minum sun minn sagdi Rebecca. far ok ber mer þau .ii. kid. sem bezt bidr i allri minni[8] hiorð. til þers at ek gǫri þar af þinum fedr þers háttar fædzlur. sem ek ueit at hann etr giarna. Ok sem þu hefir honum [þers háttar retti[9] borit. ok hann hefir þar af etit. þa ma uera at hann blezi þer i stad Esau fyrr enn hann deyi. Hann suaradi þa. þat ueitz þu modir min. at Esau brodir minn er madr allr lodinn. enn ek em allr linr ok slettr. Nu ef sua berr til. at fadir minn uill medr hondum þreifa um mik. ok kenni hann mik ok alla þersa mina gǫrd. þa ottaz[10] ek. at hann hyggi mik [uiliat hafa[11] dára sik ok seti mer þa boluan fyrir blezan. þersi bauluan [sun minn[12] bidr ek at aa mer liggi sagði Rebecca. Ger þetta eina sem ek bydr þer. ok ber hegat til min þat sem ek sagdi þer. Hann geck brott. ok bar henni þat sem hon bad. Matbio[13] hon þar af þess hattar fædu.[14] sem hon uissi fedr hans giarnaz uilia hafa. ok klæddi hann medr hardla godum klædum. er Esau atti ok hon hafdi heima þar at geyma hia ser. huer er frumgetnum syni til heyrdu. sem fyrr var sagt. Meðr kidskinnum huldi hun hans hendr ok hals. feck honum sidan i hendr þat pulmentum sem hon hafdi

[1]) strangar, B [2]) [*tilf.* B [3]) sagði hann *tilf.* B [4]) [kemr. þa, B [5]) ǫrfamęl, B [6]) [*saal.* B; fyrri gudi, A [7]) sva *tilf.* B [8]) vaarri, B [9]) [þersa rettu, B [10]) ottumz, B [11]) [hafa viliat, B [12]) [*tilf.* B [13]) Matbyggi, B [14]) rettu, B

matgort. ok braud þau sem hon hafdi bakat. Bar hann þenna sama matbunað feðr sinum. ok sagdi sua. Faðir minn. Hann suarar. Ek heyrir edr huerr ertu son minn. Ek er Esau þinn son frumgetinn sagdi Jacob. gordi ek nu sem þu bauðt mer. Ysaach taladi þa til sunar sins. Ok huersu bar þers til. at þu mattir sua skiotliga finna sun minn. Hann suaradi. Sua uilldi gud. at þat uyrdi skiott fyrir mer. sem ek uilldi fa ok finna. Gack hegat til min sun minn sagdi Ysaach. at ek profi meðr handa aatekning. huart þu ert sun minn Esau eðr eigi. Hann geck þa at feðr sinum. Ok er hann hafði handlat hann sem [hann uilldi.[1] sagdi hann sua. Tal þitt ok raudd er þilikt sem Jacob[2] enn [hendr eru Esau.[3] Kendi hann fyrir þann skylld eigi Jacob. at hans lodnar hendr gerdu hann likan sinum brædr hinum meira. enn um marga luti aðra uoru þeir hardla likir. sem tuiburum er uant at uerda. [Ysaach blezadi[4] hann ok sagdi sua. Ert þu sun minn Esau. Hann svaradi. Ek er hann. Ber hegat til min retti[5] þa sun minn sagdi Ysaach. sem þu hefir mer matbuit[6] af þinum ueidiskap. til þers at min aund blezi þer. Hann gerdi sua. ok þar meðr gaf hann honum uin at drecka. Ok sem hann hafdi bædi etit ok druckit. taladi hann til hans. Gakk hegat til min son minn ok kyss mik. Hann gekk at honum ok kysti hann. Ok þegar i stad sem hann kendi þann ilm ok anga sem af hans klædum uar. þa blezadi hann honum sua segiandi. Se her. mins sonar ilmr ok angi er þilikr sem sa ilmr sem af þeim fullgðrfum akri uerdr. sem gud drottinn hefir blezað. Gefi gud þer mikla nægd hueitiss. uins ok uidsmiðrs. af himins daugg ok þar meðr af iarðarinnar kost ok feiti. J þersum .iii. lutum ma rettliga skiliaz allr iarðarinnar freoleiki. fæðan fyrir hueitid. allr drykkr fyrir uinit. aull potagia ok uellingr fyrir uidsmiðrit. Ok enn sagði Ysaach. Ættir ok alþyda þioni þer[7] ok sæmi þik. Brøðr þinir luti[8] þer ok tillæti ueiti. ok allra þinna brædra skalltu herra[9] uera.[10] Huerr sem þer hefir bannat. se hann bannaðr ok bauluadr. enn sa se fulluliga blezaðr sem þer hefir blezað. *scolastica hystoria.* Fekk Jacob þessa blezan eptir þi sem hans fedr orð ok ordanna kraptr uar til. enn eigi eptir hans aastundan þa at sinni. sua sem einn huerr byskup mætti uigia annars byskups klerk. þann sem hann hugdi[11] sialfs sins klerk. ok uæri þo uigdr allt at eins. *speculum hystoriale.* Eigi syndgaðiz hann ok [af þersarri[12] sinni gord. þiat þessa frumgetins sunar tign ok blezan grápadi hann eigi ne feck medr nðkkurri flærð. helldr tok hann hana ok keypti af sinum fedr sua sem sér eiginliga

[1]) [honum likaði, B [2]) tal Jacobs, B [3]) [hendrnar eru hendr Esau, B [4]) [Siðan blezaði Ysaach, B [5]) rettu, B [6]) buið, B [7]) *saal.* B; þik, A [8]) *saal.* B; þioni, A [9]) ok yfirmaðr *tilf.* B. [10]) uerða, B [11]) hygði, B [12]) [i þersi, B

ok tilheyriliga. eptir þi sem hinn heilagi Gregorius segir. Eigi laug hann ne falsadi segiandi sinum feðr at hann uæri Esau. [fyrir þann skylld at hann var Esau[1] eigi i sialfs sins persona helldr i frumburdarins tign. þaleidis sem Johannes baptista uar Helias eigi i sinni natturu edr persona utan helldr i sinum kraptauerkum.

Genesis. þegar[2] sem Ysaach hafdi næfrliga[3] lyktat sinu fyrr sǫgdu tali ok Jacob uar ut genginn. kom Esau ok bar sinum fedr þa fædu. sem hann hafdi honum malgǫrt ok sodit af sinum ueidiskap. ok sagdi sua. Ris upp þu fadir minn. ok et af þins sunar uillibraad ok ueidiskap. at þin aund blezi mer nu. Huerr ertu sagdi Ysaach. Hann svaradi. Ek em þinn frumgetinn son Esau. Ysaach ottadiz þa mikilliga ok undradiz meirr enn til dæma eðr nockurr madr mætti skilia edr trua. ok sagdi sua. Huerr er sa at þi er til min bar nu fyrir litilli stundu þa uillibraad ok ueidiskap sem hann hafði fengit.[4] ok aat ek af aullum þeim rettum fyrr enn þu kiæmir. Gaf ek honum þa[5] blezan. ok hann man æ blezaðr uera. Ok er Esau heyrði þersi fedr sins ord. þa setti hann upp mikit op. ok i [þeim angist ok eliar[6] sem hann feck af þersu aullu saman. sagdi hann sua. Bleza mer[7] eigi at sidr faðir minn. *scolastica hystoria.* En fyrir þa sauk at Ysaach uar þat synt ok uitrað i þersarri miklu rǫzlu ok enn helldr nauckuru miklu umegni. sem hann fekk þann tima sem Esau kom aptr. at þetta uard allt eptir guds uilia. ok hann undirstod merking þeirrar milldu flærdar ok klokskapar. sem þar for framm. ok þar fyrir uar hann þi sidr reidr. at hann styrkti ok stadfesti þat sem hann hafdi fyrr gort. ok sagdi hann sua. *genesis.* þinn broðir samborinn kom nockut sua klokliga ok tok þina blezan. Hann svaradi. Rettliga uar hans nafn kallat Jacob. fyrir þa grein at nu sueik hann mik annan tima ok gróf enn undir mer. J fyrstunni tok hann frumburði mina. enn nu ripsaði hann ok grápaði blezan mina. edr uardueittir[8] þu eigi adra blezan mer til handa. Herra þinn hefir ek [nu hann[9] skipat sagdi Ysaach. ok alla hans bræðr lagda ek undir hans tyktan ok yfirbod. Medr hueiti. uini ok uidsmiðri styrkta ek hann ok stadfesta. ok huat ma ek þer gǫra son minn sidan. Esau suaradi. Hefir þu eina [at eins[10] blezan til fadir minn. ek bidr at þu blezir mik[11] eigi sidr enn hann.[12] Nu sem hann grét medr opi miklu ok ǫdrum sinum[13] lætum. geckz Ysaach hugr uid ok sagði sua. J iarðarinnar kost ok feitleik ok þar meðr i þeirri dǫgg er ofan or

[1]) [*tilf.* B [2]) leið *tilf.* B [3]) neppilega, B [4]) fangit, B [5]) *mgl.* B [6]) [*saal. ogs.* B; *maaske bör der læses:* þeim angistar ekka [7]) ok *tilf.* B [8]) varðveitir, B [9]) [hann nu, B [10]) [*tilf.* B [11]) mer, B [12]) honum, B [13]) illum, B

himninum kemr man þin blezan uera. Kom þat framm i þi landi sem Jdumea het [ok siðan[1] af hans nafni Edom. þiat þar er hin bezta hagiörd eptir þi sem Commestor segir. Ok enn lagði[2] hann til nöckur ord spaandi af hans eptirkomandum ættmonnum. Meðr suerð mantu lifa ok bardagamadr uera ok bræðr þinum þiona. Kom þat þa framm er Jdumea uard skattgilld þeim sem formenn uaru yfir Jsraels husi. Enn þo man sa timi koma sagdi Ysaach. at þu mant hans aanaudarok [reka brott ok[3] af reida þinum halsi. þat fylldiz þa ok framm kom. er Jdumea bardiz moti ualldi ok yfirbodi Jude.

Fra brautferð Jacobs ok huat guð syndi honum i suefni.[4]

48. Esau hatadi iafnan sidan brødr sinn Jacob fyrir þa sömu blezan. sem fadir hans hafdi gefit honum. ok taladi sua nöckurum sinnum [upp aa sealfs sins hiarta. Daudadagar fedr mins munu[5] skiott koma. ok skal ek þa drepa brodur minn Jacob. þessor ord uaru kunnig gior Rebecche. *scolastica hystoria.* þat er [aa þa leidiss[6] at skilia. at Rebeccha uissi hugrenningar Esau af uitran þers sama anda[7] sem henni kendi klokskap sem Jacob hafði uidr sinn [broður Esau.[8] Afsakadiz hann ok lyginni[9] uiðr sinn feðr. enn flærdinni ok prettunum uidr brædr sinn. fyrir þa lydni sem hann ueitti sinni mædr. Enn modir hans afsakadiz fyrir heimolligt heilags anda raad. *genesis.* Hon let kalla ser son sinn Jacob. ok talaði þa[10] til hans. Vit þat at broðir þinn Esau heitaz[11] at drepa þik. Nu fyrir þann skylld [haf ok[12] heyr mitt tal ok rád. Far i brott fra honum ok fly til Labans brøðr mins i Arán. ok bygg i hia honum um nöckura fáá daga. þar til er grimd hans ok reidi sefaz ok gengr af honum. ok hann gleymir þeim lutum sem þu hefir honum i moti gert. Sidan man ek senda [þer ord[13] at þu komir hingat. Ok fyrir huern skylld skal ek beggia minna sona aa [einum degi[14] missa. Ok af þi at hon uilldi. at þetta gerdiz medr godu orlofi fedr hans. þa geck hun til hans. ok sagdi honum sua. Eigi hirðir ek at lifa. ef Jacob fær nockura af herlendzkum konum edr [af dęttrum Héét[15] ser til eiginkonu. Let Ysaach þa[16] kalla til sin Jacob ok blezadi honum þa enn af nyiu ok fyrirbauð honum at taka sér eiginkonu af Chanaans ætt.[17] far helldr son minn sagdi hann i þa

[1]) [*tilf.* B [2]) *saal.* B; sagdi, A [3]) [*tilf.* B [4]) Af syn ok suefni Jacobs þa er hann kom i Luza, B [5]) [meðr sialfum sier. Dauðadagr fęður mins man, B [6]) [þa leiðis, B [7]) orða, B [8]) [*saal.* B; brødr Ysaach, A [9]) *tilf.* B [10]) sua, B [11]) heitr, B [12]) [*mgl.* B [13]) [eptir þer, B [14]) [einn dagh, B [15]) [*saal.* B; dætrum, A [16]) *tilf.* B [17]) dęttrum, B

Mesopotamiam sem aa Syrlandi er. til húss ok herbergiss modurfedr þins Batuelis. ok fa þer þar eina konu[1] af dætrum modurbræðr[2] þins Labans. Almattigr gud blezi þik. hann láti þik uaxa ok aukaz. sua at ut af þer komi margar þiodir. gefi hann þer ok þinu afkuęmi [eptir þinn dagh[3] þilika blezan. sem hann gaf feðr minum Abraham. at þu eigniz þitt utlegdarland. þat sama sem hann het þinum faudurfeðr. Eptir þat for Jacob i brott fra sinum fedr ok mædr i[4] þeirra godu orlofi. ok letti[5] eigi fyrr enn hann kom fram i fyrrnefnda Mesopotameam til modurbrodur sins Labans sunar Batuelis. Enn sem Esau uard þess uiss. at fadir hans hafdi þa enn blezad Jacob ok bodit honum at fara til Mesopotamiam at fa ser þar kuanfang. ok hann hafði sua gort sem honum uar bodit. enn i annan stad uissi hann at feðr hans uar litt uiliat til Chanááns dætra. ok hann hafdi þat miok i mot hans uilia gert. er hann hafdi af þersarri kynkuisl seer konu[6] fengit. þa for hann til fauðurbrodur sins Hismaelem ok tok hans dottur er Malech[7] het samborna systur Nabaioth ser til eiginkonu iafnframm[8] þeim sem fyrr hafði hann tekit. Enn sua sem Jacob uar ut genginn af fyrr nefndum stad eðr borg Bersabee. þa byriadi hann sinn ueg til Aran leggiandi sina leid um Chananeam. [*scolastica hystoria.*[9] Hann ottaðiz þo þar[10] landzmenn. fyrir þa sok at Chananei uaru miok þungir ok illa uiliadir fedr hans af hinum fyrrum hans bardögum. þeim sem hann hafdi þar hait. einkannliga þa mest er hann fangadi Chariathim. þann stad edr borg sem sua heitir. þi at þar lagdi hann mesta stund ok starf áá. ok fyrir þi ottadiz[11] Jacob at taka sér medr nöckurum innlendzkum[12] manni herbergi.

Genesis.[13] Ok er hann kom at aptni dags til þers stadar sem Luxa[14] heitir. ok hann uilldi taka aa sik huilld ok nádir eptir þat er solu uar sett ok leggiaz nidr til suefns. þa tok hann einn stein af þeim sem þar uaru[15] nærri honum ok lagdi undir höfud ser ok sofnaði þar áá. Ok er hann uar sofnaðr. þa sa hann einn þann stiga. sem hann stod nidr aa iordina. enn hans lengd ok hæd [tok allt vpp[16] til himins. þar medr sá hann i suefninum ganga guds engla upp eptir stiganum ok nidr. Josephus segir sua.[17] at hann sa þær myndir stiga niðr eptir stiganum. sem miklu sæmiligri natturu hofðu medr sér enn nöckurir menn. hann saa ok sealfan gud i stiganum ueranda ok heyrði[18]

1) eiginhusfru, B 2) moðurbroður, B 3) [*tilf.* B 4) meðr, B 5) sinni ferð *tilf.* B 6) kuenna, B 7) Melec, B 8) meðr *tilf.* B 9) [*tilf.* B 10) *saal.* B; þa, A 11) ottaði, B 12) þarlendzkum, B 13) *tilf.* B 14) Luza, B 15) lagu, B 16) [*saal.* B; stoð, A 17) scolastica hystoria, B 18) hann *tilf.* B

meðr þessum ordum til sin talanda. *genesis.*[1] Ek er gud þins fedr Abrahams ok Ysaachs. þetta land er nu sefr þu áá man ek þer ok þinu afkuęmi gefa. Man þitt kyn ok freo sem iarðarinnar dupt mart [ok mikit[2] uerða. man þat dreifaz til austrs ok uestrs. suðrs ok norðrs. ok allar ueralldarinnar kynkuislir munu i [þer ok[3] þinu kyni blezadar ok signadar uerda. Ek man þinn hirdir ok geymari uera hueria leid sem þu uill farit hafa. ok til [þersa sama[4] landz þik aptr senda. ok eigi fyrri[5] þik upp gefa enn ek hefir alla þa luti fyllt ok framm latit koma sem ek hefir talat. Ok er Jacob uaknaði af suefninum. sagdi hann sua. Senniliga er drottinn i þersum stað. ok uissa ek þat eigi. Ok enn talaði hann sua sem af nockurum otta eðr rædzlu sua segiandi. Hardla hræðiligr er þersi stadr. her biðr ecki nðckut annat nema[6] her er guds hus ok himinrikiss port. [*scolastica hystoria.*[7] J þersum ordum spaadi hann fyrir af þeim .iii. lutum. sem aa þersu sama landi komu longu sidarr framm. þat uar af eptirkomanda lðgmaali. af guds musteri ok af piningu Jesu Kristi. þiat lðgmaalit er hrædiligt ok ottaligt.[8] guds hus er musterit. enn pining Jesu Kristi er himinrikis port ok upplokning. Ok sua sem hann stod[9] upp um morgininn. tok hann þann sama stein. sem hann hafdi lagit ser undir hðfut um kuelldit. reisandi[10] hann þar upp til marks ok [aminningar lofsamligrar[11] þersar synar. ok steypandi oleum nidr yfir hann. offrandi[12] þat sua gudi. Het hann þa þeim sama gudi. sem honum hafdi uitraz. heit[13] sua segiandi. Ef gud drottinn hefir medr mer uerit ok uardueitt mik a þeima ueg. sem nu gengr ek. ok gefr hann mer noga[14] fæðu ok sua klæði. ok gefr hann mer uel at fara ok medr farsælld til mins feðr huss aptr at koma. þa man drottinn iafnan minn gud uera. ok þersi steinn sem ek reista nu her upp til lofsamligrar aminningar. ok sa stadr sem hann stod á. man kallaz guds hus. ok af aullum þeim lutum sem hann hefir mer gefit skal ek honum tiundir ok adrar fornfæringar offra. sua sem ek hefir aptr higat komit. Kalladi hann sidan þa somu borg af þersum ordum ok atburð Bethel. þat þyðiz guds hus. sem adr het Luza. ella kallaz hon guds fórn eptir sðgn Josephi.

Her segir fra þui er Jacob [feck Rachelar.[15]

49. þadan for Jacob i Mesopotamiam. ok kom um sidir eptir langan tima liðinn framm til borgarinnar Aran eda Charram. Hann sa

1) *tilf.* B 2) [*tilf.* B 3) [*saal.* B; þimok, A 4) [*tilf.* B 5) fyrr, B 6) vtan, B 7) [*tilf.* B 8) ottasamlight, B 9) reis, B 10) reisti, B 11) [lofsamlegrar minningar, B 12) *her beg.* Fragm. IV 13) haatt, B, Fragm. 14) i nog, B, Fragm. 15) [fann Laban, B

þar einn brunn i plazi nokkuru edr eng ok margan saud liggianda[1] uidr brunninn. þiat ollum þeim smala uar uant þar at uatna ok byrgia hann sidan medr einum miklum steini. skylldi honum fra uellta þann tima sem allr saudrinn uæri saman rekinn. ok uatna sua aullum i senn. setia hann sidan aptr yfir brunninn. sem fenadrinn uæri fullr. Hann talaði þa til fehirdanna. Huadan eru þer brødr minir. þeir suðrudu. Vær erum af Aram.[2] Hann spurði.[3] Kunni þer nðkkut Laban Batuels sun. þeir suorudu. Hann kennum uer uissuliga. Er hann heill sagdi hann. Vel ma hann sogdu þeir. ok dottir hans Rachel kom nu her medr sealfs hans saudum. Langt er enn dags eptir sagdi Jacob. ok er enn ecki timi at reka saudinn i rettir. gefit honum at drecka ok latit hann[4] á gras. þeir suorudu. Eigi megum uęr þat fyrri gera enn allr busmalinn er adr saman rekinn. lettum eptir þat steininum af brunnzins glugga. ok uðtnum sua allri hiðrdinni i senn. Ok rett sem þeir talaðuz uidr. þa kom Rachel meðr saudum fedr sins Labans. þegar sem Jacob sa hana. uitandi at hon uar hans systrungr ok at Laban moðurbroðir hans átti saudina. þa lagði hann steininn brott af brunninum. ok er allri hennar hiord uar uatnat. þa kysti hann hana. ok sagdi henni at hann uar sun hennar faudursystur Rebecce. Hon skundadi at segia þetta fedr sinum. ok þegar leid sem hann uissi[5] at Jacob systurson hans uar þar kominn. þa gekk hann skiotlega[6] ut i moti honum. faðmandi[7] hann ok kyssandi. leidandi[8] hann meðr slikum blidskap inn i sitt hus ok herbergi. Ok er Laban heyrði. huer sauk til uar þangatferdar hans ok flotta. þa suaradi hann. Mitt kiðt ok bein ertu. Sem hann segði sua. Af þi at þu ert min ætt ok náskylldr fręndi. þa hird þik her i hia mer.

Ok er hann hafði þar uerit einn manad. talaði Laban til hans. Mantu [nðckut til engrar[9] rentu mer uilia þiona. þar sem þu ert minn broðir ok systursun. Seg mer til huers þu mælir. Laban atti .ii. døtr. het hin ellri Lia enn Rachel hin yngri. Lya uar nðckut augsúr ok hafdi krðnk augu. en Rakel systir hennar bar eina uæna ok fagra ásionu. ok af þi at Jacob elskadi hana. sagdi hann sua. Ek þionar þer um .vii. áár til þess at þu giptir mer hina minni dottur þina Rachel. Laban suaradi. Betr man uera at ek gipta[10] þer hana helldr enn odrum manni.[11] ok uer medr mer. Jacob starfadi þar ok stundadi fyrir Rachelar

[1]) *saal.* B, Fragm.; lifanda, A [2]) Aran, B, Fragm. [3]) þa *tilf.* B, Fragm. [4]) sauðinn, B, Fragm. [5]) heyrði, B, Fragm. [6]) *tilf.* B, Fragm. [7]) *saal.* B, Fragm.; fadmaði, A [8]) laðandi, B, Fragm. [9]) [nakkuat til engarrar, B Fragm. [10]) gefi, B, Fragm. [11]) *saal.* B, Fragm.; monnum, B

skylld um .vii. aar. ok fell honum þat sua liett[1] fyrir astar sakir uidr hana. sem faair dagar hefdi uerit. Eptir þau .vii. aar lidin[2] taladi hann sua til Labans. Gef mer konu mina. þiat nu er sa timi fylldr ok frammkominn. sem ek hefir til skylldat at ganga i sæng medr henni. Laban [bio þa[3] bruðlaups ueitzlu. baud hann þar til mörgum sinum uinum. ok um kuelldit sua sem til sængr skylldi ganga. uar Lya leidd ok lagin[4] i sæng Jacobs. ok fengin su þerna henni til þeonostu sem Zelpha het. Jacob geck i sæng til brudarinnar eptir siduana. ok sem morginn kom[5] ok hann sa Lyam liggia hia sér. talaði hann til mágs sins. Huat görd er þetta er þu hefir gört. eðr þionadi ek þer eigi fyrir Rachelar skylld. fyrir hueria grein gördir þu þess háttar lut eðr prett uidr mik.[6] Ecki er þat her uani edr vaarr[7] landzskapr sagdi Laban. at gipta[8] fyrr hinar yngri dætr sinar enn hinar ellri. Sitium at brudlaupi þersu fyrst um eina uiku ok fyllum þat eptir uana. ok sidan man ek gipta þer hina eigi sidr fyrir þat starf ok þionostu sem þu munt mer um ǫnnur .vii. aar ueita. þetta lét Jacob ser lika. ok sem uika uar lidin. þa feck hann Rachelem sér til eiginhusfru. Var henni su þerna af feðr sinum gefin til þionostu sem Bala heet. *scolastica hystoria.* Fyrir þann skylld þotti Jacob[9] þessi .vii. aara timi sua skammr ok litill. at miok[10] fusum manni til eins huers þickir sealfr flytirinn iafnuel tomláátr uera. ok enn fyrir þat at hann þottiz sua elskuligan ok ynniligan[11] lut uidr litlu uerði keypt hafa sem Rachel uar. Hefði hann ok miklu fleiri áár fyrir hennar skylld þionat fyrr enn hann hefdi mist hennar. fell honum ok létt lystiligt[12] uerk. Josephus segir. at Jacob bygdi þa fyrstu nátt með Lia sem þau lagu[13] bædi samt sakir þers at hann kendi eigi huar þeirra systranna uar fyrir nattarinnar[14] skylld. ok hins annars at hann var kendr af dryck. ok[15] þi kærdi aa sealfan ueitzludaginn um[16] þat sama uidr Laban mág sinn sem nu uar sagt. Enn Laban bað hann uera ser þar um uárkunnigan. bædi sakir þers naudsynligs uana sem þar uar landskapr til ok þers annars at hann uilldi helldr hindra at senda dottur sina til Chananeos. þar sem hann iðraðiz[17] at hann hafdi systur sina Rebeccham þangat sent. Jeronimus segir. at þeir uillaz sem þat segia at Rachel uæri eptir aunnur .vii. aar lidin gipt ok gefin Jacob. utan helldr segir hann. at hon uar honum gefin þegar eptir þa .vii. daga. sem brudlaups ueitzlan stod. Uar fyrir þa sauk[18] þess at beþit. at hon

[1]) lett, B, Fragm. [2]) vm liðin B, Fragm. [3]) [byggiz þa viðr, B, Fragm. [4]) lagit, B, Fragm. [5]) var, B, Fragm. [6]) hann svaraði *tilf.* B, Fragm. [7]) *tilf.* B, Fragm. [8]) gefua, B, Fragm. [9]) Jacobi, B [10]) *saal.* B, Fragm.; sealfr, A [11]) aastsamlegan, B [12]) lystisamlikt, B, Fragm. [13]) lęgi, B, Fragm. [14]) netrinnar, B, Fragm. [15]) fyrir *tilf.* B, Fragm. [16]) *mgl.* B, Fragm. [17]) þers *tilf.* B, Fragm. [18]) grein, B, Fragm.

uæri uti. at eigi gerdiz nokkur ruglan eðr sundrlyndi af þi. at aunnur brudr [þa enn af nyiu uęri[1] til hins sama brudgumans innar leidd. *genesis.*[2] Enn at þeim lyktadum ok lidnum uar[3] þat hans brullaup frammgengt. sem hann uar giarnari til.[4] Sua sem hann geck at eiga Rachelem. lagdi hann ok meira[5] elskhuga til hennar [enn til Lya. þionandi[6] fyrir Rachelar skylld aunnur[7] .vii. aar eptir þi sem skilmaali þeirra máága stod[8] til.

Speculum hystoriale. Enn þar sem Jacob er af mörgum[9] monnum sua sem af einum þungum glæp þi brigzlat ok i moti kastat. at hann hafði[10] .iiii. konur medr ambattum eiginkuenna sinna. þa ma hann iafnual medr almenniligum flutningi ok frammsögn[11] þar af reinsaz ok afsakaz. þiat sumar syndir eru i moti natturu. sumar natturuligar. nockurar af þeim uerða geruar ok framdar moti sidsemdum. enn aðrar moti boðordum. Nu medr þi at þu hugsir til natturunnar.[12] þa fremia þeir allir sem henni fylgia fullkomliga sambudina. til þess at gera ser afspring enn eigi sakir lostasemdar[13] edr munudlifiss. Sér þu til sidsemdanna. þa uaru þær[14] eigi þann tima[15] i þeim londum. Enn ef þu hugsar til bodorð-anna. þa uar þersi háttr meðr öngu lögmáli bannaðr edr fyrirbodinn i þann tima. Ok fyrir hueria sauk er þat nu synd at þi. ef nöckurr görir þat. utan fyrir þa at þat er nu bæði i moti sidsemdum ok lagasetningum. Vndirstanda þeir ok[16] medr öngu moti. sem nu gora þers háttar luti. hinna astundan. hverra hugarkrapta er þeir[17] meðr aullu eigi uita.

Fra Lyam kono Jacobs ok sonum hennar.[18]

50. Ok sem gud drottinn sá. at Jacob fyrirleit[19] sina husfru Lyam. þa gaf hann henni þat til hugganar. at hun gat sun at eiga uidr[20] sinum bonda. til þess at þadan af legði hann meiri blidu ok astuð til hennar. þar sem hennar systir Rachel var ubyria. [Sa het[21] Ruben. þat er synar[22] sun. sua segiandi. Gud drottinn sa mina lægd ok litillæti. man minn bondi[23] nu mik elska. Hun gat annan son ok fæddi sua segiandi. Fyrir þann skylld gaf guð mer ok þenna. at hann heyrdi at ek uar hafnad. þenna kalladi hon Simeonem. þat þydiz heyrn.

[1]) [vęri þa af nyiu, B, Fragm. [2]) *mgl.* B, Fragm. [3]) varð, B, Fragm. [4]) ok fusari. genesis, *tilf.* B, Fragm. [5]) kięrleik *tilf.* B, Fragm. [6]) [siðan helldr en til hinnar fyrri. þionaði hann, B [7]) *her end.* Fragm. IV [8]) var, B [9]) nǫkkurum, B [10]) *saal.* B; hafi, A [11]) fyrirsǫgn, B [12]) nętrinnar(!), B [13]) lostasemi, B [14]) þeir, B [15]) vitaðer *tilf.* B [16]) þetta, B [17]) megu *tilf.* B [18]) ok þar meðr af ambaatta sunum *tilf.* B [19]) fyrirlet, B [20]) meðr, B [21]) [Hun kallaði þenna suein, B [22]) *rett. for* sunar [23]) husbondi, B

þridia tima gat hun sun. ok fæddi ok sagdi sua. Nu mun minn bondi uisliga mer samtengiaz ok sitt samband uidr mik leggia. fyrir þa sauk at ek hefir nu fædt honum .iii. syni. Fyrir þa grein uar hann kalladr Leui. þat þydiz uidrlagning edr felagskapar styrkiari.[1] Fiorda tima fæddi hon sun ok sagði sua. Nu iátar[2] ek drottni. Af þi uar sa sueinn Judas kalladr. þat þydiz iatning. Eptir þat letti hon af at fæda.

Ok[3] sem Rachel sáá at hun uar ubyria. aufundaði hon systur sina Lyam. talandi sua til bonda sins Jacobs. Ger mer bǫrn nǫckur. ella man ek deyia. Hann reiddiz[4] við þessor hennar ord. ok sagdi sua. Er ek nǫckurr[5] sa gud sem þik suipti þins[6] kuidar burd ok aauexti. Ek hefir sagdi hun þernu mina Balam. Gack til hennar ok freista. at ek fái af henni mer sonu. þo at ek fái eigi af sealfri mer. Lagdi hon siðan sina ambátt Balam til sambudar upp vid hann. Ok af þeirri sambud fæddi hon son. huar af er Rachel sagdi sua. Nu dæmdi gud drottinn mik heyrandi mina rǫdd. gefandi mer sun ok samuirðandi mik sua systur minni. Var sueinninn fyrir þa skylld kallaðr Dan. þat þyðiz domr. þersi sama Bala gat at eiga annan sun meðr Jacob. af huerium er Rachel talaði sua. Samuirði gud mik systur minni [ok mektaðiz ek nu miqk.[7] Var [sueinninn fyrir þann skylld kalladr[8] Neptalim. þat er uirding edr uidleiki. Nu sem Lya skilði at hon letti af barnburdinum. gaf hon bonda sinum til sambudar þernu sina Zelpham. Hun gat medr honum sun ok sagdi [sua Lya.[9] Sælliga [uar ek sett.[10] Fyrir þa grein uar sa sueinn kalladr Gaad.[11] þat þydiz sæla. Zelpha fæddi son annan. huar af er Lya sagdi sua. Fyrir sælu minni er þetta. þiat allar konur munu mik sæla segia. ok fyrir þann skylld uar sa sueinn kalladr Asser. þat er sæll.

Scolastica hystoria. Nær þersum tima uard storliga[12] mikit flod i þeirri Girklandz halfu er Achaia heitir. aa dǫgum þers konungs sem Ogyges het. hann endrbøtti þa borg sem Accha het ok kalladi hana sidan Eleusinam. þa syndiz su mær uidr uatnid Triconidem sem Girkir kalla Mineruam. hana segia þeir fundit hafa margskonar listir.[13] ok mikils hattar manuit.[14] ok einkannliga allar þær sem af ullu uerda gǫruar. *Ysidorus.* Trichom[15] het eitt mikit stǫduuatn i Affrica. hia hueriu er [segiz at hun[16] syndiz aa iungfru alldri. ok fyrir þa sauk heitir hun ǫdru nafni Trichonia. huadan af er hun uar af heidnum monnum i guða tǫlu hǫfd heimolliga. sem hennar ætt ok afspringi[17]

[1]) *saal.* B; styrandi, B [2]) iattar, B [3]) Nu, B [4]) reddiz, B [5]) nqkkut, B [6]) *saal.* B; þiks, A [7]) [*tilf.* B [8]) [saa sveinn fyrir þa sqk nefndr, B [9]) [þa Lya sua, B [10]) [*mgl.* B [11]) Dán, B [12]) storleghans, B [13]) manvit, B [14]) listir, B [15]) Trichon, B [16]) [*tilf.* B [17]) vppruni, B

uar til[1] aullum ukunnigri.[2] Enn fyrir þann skylld at þeir trudu ut[3] af henni[4] monnum ueitaz skynsemd ok iþrotta skilning.[5] þa sogdu þeir hana af hofði sealfs Jouis fædda uera. þat er ok hennar nafn. at hun heitir Pallas. af þeirri ey i Tracia landi sem Pallene[6] heitir. i huerri er hon uar fostrad ok uppfædd. ella[7] af þeim risa sem hun drap. ok Pallans heet. Sua segiz ok. at þær eyiar sem Ciclades heita .xl.[8] ok .iii. at tǒlu. hueriar er fordum uaru hinn seaundi partr af Grecia. varu a morgum manadum huldar. sem ein ok idulig nátt uæri þar iafnan þann tima sem þetta flod uar i Achaia. Enn sua sem uǒtnin minkaduz. þa skein solin [fyrst aa þa eyna[9] af þeim ollum londunum[10] er þar lagu nalæg sem Delos heitir. enn þat þydiz birt edr audsynt. þiat hon feck af þi nafn. at hon birtiz fyrst ok syndiz[11] eptir þersi hin miklu undr. þessi[12] ey heitir ok oðru nafni Ortigia. fyrir þa sauk at þeir fuglar sem coturnices heita. ok Girkir kalla ortigias. varu þar fyrst senir. þetta telr Ysidorus næst Noa flodi. enn[13] þat hit þridia sem uard i Thessalia. þeirri Girklandz halfu sem sua heitir. a dǒgum Moysi ok Amphitrionis konungs.

Her segir fra þui huersu marga sono Jacob atti medr þeim systrum.[14]

51. Nu skal þar til taka sem [fra uar[15] horfit. at sua sem Ruben hinn ellzti son Lye ok Jacobs geck ut i akr. þann tima sem hueitikorn uar skorit. fann hann[16] þau grǒs sem manndragore heita. ok bar heim medr ser ok gaf modur sinni. [*scolast. hystoria.*[17] Enn fyrir þi at nockurir menn segia þess hattar gras edr eplakyn gora eðr gefa þeim konum freoleik. sem adr hafa uerit ubyrea. ef þær eta þat. þa girntiz[18] Rachel at eta þat sama gras. þegar hon sa þat. talandi sua til sinnar systur Lyam. Gef mer nockurn part af þersu grasi sunar þins mandragora. Hon svaradi. Huart syniz þer þat litils uert. at þu takir bondann af mer. nema þu takir þar medr þau manndragores[19] sem son minn [feck ok færdi[20] mer. Enn fyrir þa sauk at Rachel uilldi blidka systur sina enn þiggia þo allt at eins þat er hun bað. þa sagdi hon sua. Sofi hann hia þer i natt fyrir þessarra grasa skylld. Gek Lia þegar um kuelldit ut i mot Jacob. sem hann kom[21] af akri

[1]) *mgl.* B [2]) vkunnari, B [3]) at, B [4]) myndi *tilf.* B [5]) skilningr, B [6]) *saal.* B; Pallentei, A [7]) ellar, B [8]) fimtigir, B [9]) [*saal.* B; fyrsta, A [10]) lǫndum, B [11]) varð séén, B [12]) þersor, B [13]) ok, B [14]) Af sunum Lye ok burð Josephs, B [15]) [fyrr var fra, B [16]) *tilf.* B [17]) [*mgl.* B [18]) girndiz, B [19]) mandragoras, B [20]) [fann ok fekk, B [21]) heim *tilf.* B

ok taladi til hans. Til minnar sængr átt þu i kuelld at ganga. þiat medr kaupi leigða ek þik fyrir þat sama manndragora sem sun minn gaf mer. Suaf hann þa nátt meðr henni. Gud heyrdi hennar bønir.[1] ok fæddi hun honum [hinn fimta[2] sun sua segiandi. Verkkaup ok ðmbum gaf gud mer fyrir þat er ek gaf mina ambátt minum bonda i ualld. ok fyrir [þann skylld[3] kalladi hun þann suein Ysachar. þat hefir sua mikil at þyda. hann er uerkkaup. Gaf hon honum fyrir þa grein þat nafn. at hun hafdi medr manndragores[4] bondans sambud keypt áá þeirri sðmu natt sem hann byreadiz. Ysidorus segir at manndragora hefir sua uaxna rot undir séér sem manz likami. ok sumir[5] af þeim beri meirr karlmanz mynd. ok þilik flur edr lauf sem ber.[6] Enn adrir[7] hafi[8] kuenmanz mynd. berandi epli meðr sua uorðnum flurum edr laufum sem surur. Lya gat at eiga hinn .vi^ta. sun. ok sagdi sua. Meðr godum mund ok heimanferd giæddi guð mik ok audgadi. man bondi minn nu fyrir þann skylld uissuliga medr mer byggia. at ek hefir fætt honum .vi. syni. Var sueinsins nafn af þi kallat Zabulon. þat ma her uel segiaz bygging. Sidan fæddi hon eina dottur er Dina uar kallad. þar kom at gud minntiz eigi sidr medr sinni miskunn Rachelar heyrandi hennar bøn. ok let hana kuiðuga uerda. fæddi hon son. ok[9] sagdi sua. Mitt brigzli tok gud[10] af mer. [ok[11] þar medr sua segiandi. Gefi gud mer her medr annan son. Var hann af þessum hennar ordum Joseph kalladr. þat þydiz aukning.

Her segir fra þeim magum Jacob ok Laban.[12]

52. At lidnum þeim .xiiii. aarum. sem Jacob hafdi þionat mági sinvm Laban fyrir beggia sinna husfrua skylld ok Joseph uar fæddr. talaði hann sua til Labans. Gef mer gott orlof. at ek fari heim aptr til mins fostrlandz ok fðdurleifdar. ok gef[13] mer lidugar husfrur minar. fyrir [huerra skylld er[14] ek hefir þer þionat. ok þar meðr ðll min bðrn. þu ueitz uel alla[15] þionostu sem ek hefir þer ueitt. Laban svaradi. J þinu augliti uilldi ek giarna [giæfumaðr uera.[16] þiat meðr fullkominni profan hefir ek [þat fundit ok skilit[17] at gud hefir fyrir þina skylld mer blezat. Mæl þu þer ok akued þilikt kaup. sem þu uill at ek gefi

[1]) bęn, B [2]) [*saal.* B; fyrir þa grein, A [3]) [þa sǫk, B [4]) mandragoris, B [5]) sumar, B [6]) bere, B [7]) aðrar, B [8]) meirr *tilf.* B [9]) *saal.* B; hun, A [10]) brott *tilf.* B [11]) [kallaði hun þenna svein Joseph, B [12]) Af mislitum sauðburð ok fiargroða Jacobs, B [13]) giǫr, B [14]) [*saal.* B; hueria skylld at, A [15]) þa *tilf.* B [16]) [giptumaðr uerða, B [17]) [*saal.* B; þann fundit, A

þer. þu ueitz sagdi Jacob. meðr huerri dygd ek hefir þer þionat ok huilik er þin eign hefir undir [minni hendi[1] uordit. þu attir litit eina aðr en ek kom[2] til þin. enn sua hefir gud þik blezat i minni hingatkuamu ok uel uiðr þik gort. at þu ert[3] driugum uordinn uellaudigr madr. Er[4] þat nu ok rettligt ok uel uidrkuęmiligt. at ek ueita sealfs mins husi forsio nu um sidir. Huat skal ek gefa þer sagdi Laban. Jacob svaradi. Ecki vil ek aa kueda. Enn ef þu gorir þat sem ek beidiz. þa man ek geyma hiardar þinnar ok hana fæda enn um stund. Gack umuergiss[5] sealfr ok skoða allar þinar hiardir. ok skil brott fra minni [gięzlu ok[6] geymslu huern þann saud sem þu finnr flekkottan edr nockurs konar mislitan. ok faa þa sunum þinum [i hendr[6] til geymslu. enn faa mer at geyma aullum einlitum saudum. Se þat allt mitt uerkkaup sem undir þeim hinum einlitum [elz er ek hefir at geyma[7] fleckott eðr nockurs konar[8] mislitt. huart sem þat er medr færsaudum edr geitsaudum. enn allt þat sem einlitt hefir fæðz undir þeim hinum einlitum se þitt. Man þa mitt[9] rettuisi frammleiðiss mer i moti koma. Sem hann segði sua meðr enn liosarum orðum. Natturan seolf uinnr medr[10] þer[11] i þessum minum skilmála. þiat þat er natturuligt at huitir fæðiz af huitum enn suartir af suðrtum. Enn medr mer ma uinna sigr ok audna. medr þi at gud uili þat mer moti natturu ueita fyrir mitt starf ok stundan. sem hann sér at matuligt[12] ok rettligt er. þetta likadi Laban[13] uel. Skildi hann þegar aa þeim sama degi alla fleckotta saudi ok mislita langt i brott fra þeim sem einlitir uaru. sua uedra sem hafra.[14] ok þar medr geitr [ok bucka.[15] ok feck alla þa sunum sinum at geyma. Enn alla þa sem einlitir uaru fekk hann Jacob at geyma. ok let eigi skemra i milli uera. þar sem huarir geymdu sinnar hiardar. enn .iiiia. daga leid. til þess at engi prettr edr uæl skylldi af þi uerda mega. er þeir uæri nalægir[16] sin i milli. [*scolastica hystoria.*[17] Jacob fann ok feck séér eina nyia klokskapar list. stridandi upp aa þenna haat med natturuligri uælfinni[18] moti sealfri natturunni. at hann tok gręna uðndu af popleris[19] ok platanis. þeim tream[20] er sua heita. ok enn fleirum þar medr. ok birkti þa sumstaðar. enn annan hvern partinn[21] let hann iafnan ubirktan uera. sua at bæði uar eptir aa þeim næfr ok bðrkr. Alla[22] birkti hann suma uðnduna. ok uaru þeir þa huitir eptir. enn let suma uera meðr ollu ubirkta. ok uaru þeir þa

1) [minum hǫndum ok geymslo, B 2) hingat *tilf.* B 3) nu *tilf.* B 4) Se, B
5) *saal. ogs.* B 6) [*tilf.* B 7) [er ek hefer at geyma hefuer aliz, B
8) nǫkkurs haattar, B 9) min, B 10) fyrir, B 11) *saal.* B; mer, A
12) maklikt, B 13) harða *tilf.* B 14) *saal.* B; adra, A 15) [*mgl.* B
16) nalęgri, B 17) [*mgl.* B 18) uelfinni, B 19) poplis, B 20) treom, B
21) part a þeim, B 22) ella, B

grænir. setti sidan þersa uǫndu sua mislita nidr i þeim þróm eðr brydium. er þi sama uatni uar i hellt. sem smalinn allr saa sem hann geymdi skylldi uatnaz uidr. uanduirkliga geymandi[1] at þeim tima sem [hiordinni uard[2] sem heitaz. ok let hana. þann tima sem mestr uar hitinn aa daginn ok hun uar[3] lystugaz at drekka. uatnaz medr þetta sama uatn. til þers at ær ok geitr skylldu uǫnduna sua skapaða ok þeirra skugga i uatninu þa sia. er[4] þær uæri blæsma ok þær skylldi sinn burð geta. til þess at hann yrdi medr sama hætti mislitr. sem skuggar þeir sem þær saa[5] upp aa. er uedrarnir ok buckarnir lágu þær. Vard þetta allt medr hans klokskap ok tilstilli frammgengt. at sua bar huarrtueggi saudrinn. sa sem fyrst gekk ok snemmbæraztr[6] uar. allan sinn burd fleckuttan ok mislitan. sem hann hafdi[7] mislita séd uǫnduna ok þeirra skugga i þann punct sem burðrinn byriadiz. Nu atti Jacob eptir fyrr sǫgðum skilmala allt[8] þat sem fleckutt fæddiz edr nǫckurs háttar mislitt. enn Laban þat eina sem huitt edr suart yrdi. En til þers at hann vyrdi eigi grunadr eðr fundinn at þersarri sinni uælfinni.[9] þa hafdi hann þersa klokskapar list uid þann einn fenadinn[10] sem fyrst gekk ok snemmbæraztr uar. enn uid engan hinn sem seinaz geck ok sidbærri uar. þiat flestr fenadr með iǫfnu kyni er sá minni nátturu sem [sidarr berr.[11] Vard sua Jacobs allr sa burdr ok undireldi þers fiár sem hann hafdi at geyma sem ellztr uar. enn þat eina Labans sem sidarst uar borit ok dáligaz uar. ella kallar hann þann burdinn sidskota. sem af þi [byreaz at[12] uedrinn eðr bukkrinn uar [aa haustið[13] til látinn. þiat sua segiz at su se saudarins nattura badi[14] i Mesopotamia ok Jtalia. at hann beri .ii. sinnum á hueriu áári. *speculum hystoriale*. Commestor segir sua. at þat er eigi ulikligt eðr undarligt. at burdrinn uerdi likr þeirri mynd eðr likneskiu. sem hon séér i sidarsta punct lostagirndarinnar sua sem hun uerdr at honum hafandi. medr þi at Jeronimus segir sua. at þetta[15] sama uerdi[16] medr horsunum i Spania.[17] Ok sá meistari sem Quintillianus het[18] uernaði sua nockura fru. þa sem fæddi sua sem blalendzkan burð. at hann profadi þat af þi sua uordit hafa. at hon hafði þers háttar likneski[19] seeð i þann punct sem burdrinn byreaðiz með henni. Ok i bokum[20] Ypocratis finnz þat skrifat. at menn ætlaðu at pina þa konu sem hon hafdi fæðt hardla uænt meybarn miok ulikt bædi fedr ok mẹdr ok þar

1) *tilf.* B 2) [oll hiǫrðin var, B 3) einkannlegha, B 4) sem, B 5) þa *tilf.* B 6) seinbẹraztr, B 7) *tilf.* B 8) *tilf.* B 9) vielfinni, B 10) frammi 11) [siðbẹrr er, B 12) [byriaðiz er, B 13) [*tilf.* B 14) beði, B 15) hit, B 16) iamuel *tilf.* B 17) Spanlandi, B 18) *tilf.* B 19) likneskiu, B 20) spekingsins *tilf.* B

medr ǫllu þeirra kyni. þar til er þersi hinn sami Ypocras bad menn leita ok foruitnaz. ef þilik skrifan fyndiz skrifat[1] i þeim suefnklefa sem barnit uar byriat i.

Genesis. Jacob gerdiz þa rikari madr driugum enn til døma. einkannliga at ganganda fé. hann hafdi ok marga menn þa sem honum til heyrdu. þræla ok þionostukonur. asna ok ulfallda. Ok sem hans kostr gordiz sua mikils háttar. þa heyrdi hann sonu Labans sua segiandi.[2] Jacob þersi tekr ok dregr undir sik allt þat sem uárt ok uars feðr eign [uar ok er.[3] ok af hans auð er hann nu rikr uordinn ok frægr. Hann fann þat eigi sidr af áásionu ok yfirbragdi[4] Labans. at hann uar ecki þaleidis blidr [uidr hann.[5] sem hina fyrri daga. ok þo einkannliga mest af þi at gud taladi sua til hans. Far aptr til landz þinna feðra ok forellrismanna ok til frænda þinna. ok man ek medr þer uera. Hann let kalla sér husfrur sinar Rachelem ok Lyam þangat i hagann [sem hiorðin uar.[6] ok taladi sua til þeirra. Ek séér þat nu af asionu fedr yckars ok oðrum hans atuikum. at hann er ecki mer aa þa leid uiliadr sem i giar[7] edr hinn fyrra dag. enn gud er mer sinnandi ok samuinnandi. ok þit sealfar uitit þat ual. at ek hefir fedr ykkrum sua framarliga þionat. sem ek hefir orkat. þit[8] uitit ok at hann hefir æ um[9] minn lut setit. skiptandi[10] .x. sinnum ok umuendandi minu uerkkaupi. ok þo gaf gud honum allt at eins alldrigi[11] ualld aa þi. at hann mætti mer nockut mein gǫra. þann tima sem hann sagdi sua. Allr mislitr burdr skal þitt uerkkaup[12] uera. þa baru allir [mislit eldi.[13] En þa sem hann sagdi sua gagnstadliga þar i mot. Nu skalltu taka alla huita. þa fæddi huerr saudr huitan burð þegar. Ok sem hann sa hina einlitu mer fiolgaz ok framm ganga. þa skipti hann ok umuendi [enn af nyiu[14] minu kaupi. Tok gud þaleidiss feðr yckars eign ok gaf mer. saa hinn sami sem i suefni syndi mer iafnan. huilikr er burdrinn mundi fęðaz.[15] ok taladi sua til min. Ris upp þu ok far brott hedan ok heim til þins fostrlandz. þær[16] svorudu þa. Sua hefir fadir ockarr ockr tekit sem uskylldar konur ok medr ollu uendzlalausar. edr hǫfum mid[17] mockurs konar gripi edr lausafe af aullum aud ok erfd fǫdur ockars eptir okkr at flytia.[18] Nei ok eigi. Nu af þi at gud tok fedr ockars godz. gefandi þat okkr ok sunum okkrum. þa ger alla luti sem hann hefir þer birt ok bodit. [*scolastica hystoria.*[19] Josephus segir, at

1) pentat, B 2) talandi, B 3) [er eðr var, B 4) ǫllu viðrbragði, B 5) [til hans, B 6) [*mgl.* B 7) *saal. ogs.* B 8) þat(!), B 9) mik ok *tilf.* B 10) *saal.* B; skipandi, A 11) alldregin, B 12) kaup, B 13) [mislitt vndireldi, B 14) [*tilf.* B 15) *saal.* B; synaz, A 16) Rachel ok Lya *tilf.* B 17) við, B 18) af hans husi *tilf.* B 19) [*tilf.* B

allr sa timi iafnsaman. sem Jacob uar medr Laban. uoru rett .xx. aar meðr hinum .xiiii. sem fyrr uar fra sagt. Villdi hann eigi fylla[1] hin sidarstu .vii. medr sinni þaruistu fyrir ranglætiss sakir [ok illzku Labans.[2]

Her segir fra Jacob ok Laban magi hans ok vm ferð þeirra ok sattmal.[3]

53. Eptir þetta þeirra tal bioz[4] Jacob skiotliga ok for brott medr husfrum sinum badum ok ollum þeirra bȯrnum. hafandi meðr séér alla þa hiorð ok aðra eign sem hann hafði þa[5] aflat i Mesopotamea. Let hann Rachelem ok Lyam ok aull sin bȯrn rida ulfðildum. byriandi sina ferd sua til Chanááns iarðar[6] ok fedr sins Ysaachs. [*scolastica hystoria.*[7] Josephus segir at Jacob flytti[8] ok helming hiardarinnar at uuitanda Laban i brott meðr séér. þiat hann hafdi þann tima farit at taka ull af saudum sinum. *genesis.*[9] Villdi Jacob ecki gera hann uaran vid sina brottferd. Rachel tok ok leyniliga at uuitanda Jacob aull þau skurðgud fedr sins sem dyrmætuz uaru ok hafdi[10] medr ser. [*scolastica hystoria.*[11] eigi til þers at hon uilldi dyrka þau. fyrir þi at hun uissi uel af sȯgn ok kenningu sins bonda at þat uar bannat. utan helldr til þers at þau fengi uægd ok miskunn af fedr hennar. sua sem þau flydi ok kiǫmi upp aa þeirra uernd ok grid. ef hann færi eptir þeim ok yrði þau sua meðr ufridi fengin.[12]

Genesis.[13] For Jacob nu leid sina ok allt hans hyski ok þat er honum til heyrði. þar til er hann kom yfir ána Jordan moti fialli þi sem Galaath heitir. þa uar Labani sagt aa hinum þriðia degi. at Jacob [uar brott farinn.[14] Hann bregdr uid skiott [ok samnaði[15] at sér monnum sinum sunum brædrum ok odrum frændum. ok sækir eptir þeim alla .vii. daga. þar til er hann kom eptir þeim i fiallinu Galaath. þa uitradiz gud honum i suefni ok sagdi sua til hans. Se vid ok uaraz Laban. at tala ecki uætta hualliga[16] moti Jacob. þar i fiallinu hafdi Jacob sett sina tialldbud. aðr enn Laban medr sina menn kiæmi[17] eptir þeim. Reisti hann ok þar landtialld sitt. Enn um morgininn. sem hann uar klæddr. kemr hann til Jacobs sua segiandi. Fyrir hueria grein gerdir [þu sua.[18] at þu leyndiz at fyrir mer rekandi sua minar døtr i brott. sem þær uæri medr suerði sottar ok herteknar. Eða fyrir

[1]) þersi *tilf.* B [2]) [*tilf.* B [3]) Af flotta Jacob ok saattmaali þeirra Labans. de genesi, B [4]) byggiz, B [5]) *mgl.* B [6]) landz, B [7]) [*tilf.* B [8]) flutti, B [9]) *tilf.* B. [10]) leynilegha *tilf.* B [11]) [*tilf.* B [12]) fangin, B [13]) *tilf.* B [14]) [hafði flyit ok brott farit, B [15]) [safnandi, B [16]) huassliga, B [17]) kom, B [18]) [*saal.* B; sua þu, A

huern skylld flydir þu at mer uuitanda ok sagdir mer eigi aðr. ok hefdi ek gort þik af gardi medr gledi ok fagnaði. fylgiandi þer meðr gigium. hðrpum ok audrum saungfærum. Eigi þoldir þu þat. at ek kysti minar dætr ok þeirra syni. ok uuitrliga gordir þu þetta. þiat ek hefir afl[1] ok orku til þers at ðmbuna þer þetta meðr illu. Ok ef þu fystiz at fara heim til frænda þinna ok þins fedr huss. fyrir hui stalt þu gudum minum. ecki stendr þer slikt. Ecki skylldir þu sua gort hafa. þar sem þu ert systursun minn ok þar meðr bædi magr ok mðtunautr. En gud faudur ydars Abrahams talaði sua til min. Varaz þu ok tala ecki uætta hardliga edr huassliga moti Jacob. Jacob svaradi. Fyrir þann skylld for ek utan orlofs brott fra[2] þer uuitanda. at ek ottadiz at þu mundir medr afli ok orku dætrum þinum hallda fyrir mer. Enn þar sem þu kiærir mik um þiofnaðinn. þa uanda ek eigi at sa se drepinn her rétt fyrir augum frænda uárra. medr huerium þu fær gudin[3] fundit. Rannsaka þu[4] ef þu uill ok tak i brott. ef þu finnr nðckut uætta þat i minu ualldi ok uarðueitzlu sem þitt er. Taladi hann[5] þi sua. at hann uissi eigi at Rachel hefði skurðgudin tekit. Laban rannsakadi fyrst i tialldbudum Jacob ok Lye ok ambattanna.[6] ok fann þar eigi sem uán var. Enn sem Rachel uissi at hann for til hennar tialldbudar. þa skundaði hon ok fal skurðgudin undir ulfallda uerium. þeim sem þar uaru inni. ok settiz þar áá ofan. Ok er hann hafdi þar rannsakat ok fundit ecki þi helldr [þat sem hann leitaði.[7] sagdi hon sua. Ek bidr minn herra. at þer reidiz eigi ok fyrirlatit mer. er ek stendr eigi upp i moti ydr fyrir þa sok at nu hefir uanasott kuenna at mer komit. Lek hon þaleidis fedr sinn aahyggiufullan af séér. at hann leitadi lengr. Jacob mislikadi rannsakan Labans ok talaði til hans sua sem kiærandi. Fyrir huern minn glæp edr afgerd gerdir þu þik sua heitan mer i mot. at þu rannsakaðir allan minn uarnað. huat fantu nu[8] af allri þinni eign. Leggium þetta mal til þinna frænda ok minna. at þeir dømi milli min ok þin. skal ek til þilikrar uerdskylldanar .xx. áár uerit hafa medr þer. Eigi varu þinar ær edr geitr gelldar. eigi hafdi ek þina uedra[9] mer til budaruardar. ok engan sagda ek þer eðr syndi af dyrum gripinn edr rifinn. huern er tyndiz gallt ek þer aptr. ok huern þann saud sem stolinn uar reiknadir þu ok krafdir af mer. Annan tima brann ek driugum af ofrhita bædi dag ok nætr.[10] enn aa odrum tima kom mer fyrir kulda sakir eigi suefn aa augu. Medr þeima hætti þionadi ek þer um .xx. aar i sealfs þins husi .xiiii. fyrir dætra þinna skylld enn um .vi. fyrir hiðrdinni. Tiu sinnum

[1]) nu afla, B [2]) at, B [3]) guð þin, B [4]) nu, B [5]) fyrir *tilf.* B [6]) ambaattarinnar huaarraatueggiu, B [7]) [*tilf.* B [8]) her *tilf.* B [9]) eðr hafra *tilf.* B [10]) náátt, B

skiptir þu ok umuendir minu kaupgialldi. ok lettliga at þu hefðir mik fatækan ok nær nauktan latit brott fara nu. nema sá gud sem Abraham faudurfadir minn trudi upp aa hefdi meðr mer uerit. ok [fyrir mer stadit þat er[1] þu ottadiz fedr minn Ysaach. Enn sa gud sem leit[2] mina neyd ok erfiði aasakaði þik i giar. þa svaradi Laban. Syni þina ok døtr minar. hiðrd[3] ok alla þa luti sem nu sier[4] þu her. þa hefir þu af mer lotit. ok fyrir þa sauk eru þeir allir sua sem min eign. ok huat ma ek nu gera framarri[5] dætrum minum ok þeirra sunum. fðrum til ok gðrum sááttmaal ok felagskap ockar i millum. Jacob tok þa einn stein samþyckiandi þersu hans bodi. ok reisti hann upp til sáttmáls marks talandi sua til sinna frænda[6] ok hiauerandi brøðra.[7] Berit higat til steina.[8] þeir báru þa saman.[9] gðrandi þar af einn haug edr stora uðrðu ok aatu sidan [þar uppi aa.[10] Laban sagdi þa sua. þersi haugr see uáttr ok uitni ockars saattmaals ok felagsskapar. þess sem her gðrdiz[11] i dag milli min ok þin. Seai nu gud drottinn ok dømi ockar i milli sidan er huarir hafa skilit vid adra. ef þu leggr dætr minar þa i nðckurar kualar eðr aanaud.[12] eðr ef þu tekr adrar husfrur iafnframm[13] at þeim lifandum. þiat engin er nu uattr okkars sáttmals nema gud einn sa sem seer huat[14] framm ferr. Ok enn taladi hann til Jacobs. See her. þersi haugr ok steinn. sem ek reisti[15] nu upp. skal uáttr[16] uera milli min ok þin. fer ek um hann uidr[17] illan hug til þin edr þu til min. þa domi saa gud okkar i milli sem Abraham ok Nachor ok þeirra fedr dyrkadu. Sór Jacob ok þetta sááttmál ok samband uid sins feðr nafn ok ótta Ysaachs. Ok eptir þat sem hann hafdi offrat gudi slikar fornfæringar i fyrrnefndu fialli sem honum likadi. þa baud hann þeim frændum sinum at eta medr sér. Varu þeir þa allir samt nockura stund. eptir þat er þeir hofdu snætt. Laban reis upp áá nattar tima ok minntiz uid døtr sinar ok døtra sunu. hann blezadi þeim ok bad þær uel fara. for sidan aptr til sins[18] heimiliss.

Her segir fra ferð Jacobs ok þui er þeir funduz ok Esau broðir hans.[19]

54. Ok sem Jacob for þann sama ueg sem hann hafdi byreat. þa uard mikill fioldi heilagra engla á ueginum frammi fyrir honum. fyrir

[1]) [þat hefði fyrir staðit at, B [2]) alla *tilf.* B [3]) hiarðer, B [4]) *saal.* B; hefir, A [5]) framarr, B [6]) brę̨ðra, B [7]) frę̨nda, B [8]) steinana, B [9]) steinana *tilf.* B [10]) [aa vppi, B [11]) gioriz, B [12]) aanauðer, B [13]) hia framm, B [14]) er nu *tilf.* B [15]) reisi, B [16]) ok vitni *tilf.* B [17]) meðr, B [18]) eigins *tilf.* B [19]) Af giǫfum þeim sem Jacob sendi Esa(!) ok af fangtǫku meðr englinum, B

þi kallaði hann þann stad Manaym. þat þydiz herbudir. sua segiandi. þersir[1] ero guds kast'[2] edr herbudir. at hann sá at englarnir uaru bunir at ueria hann i moti bræðr sinum Esau. huern er hann ottadiz. Ok fyrir þa sauk gerði hann af þeim stad sendiboda framm fyrir sik til Seyr. þat þorp edr kauptun er sua heitir af hinu þridia nafni Esau. at þeir skylldu[3] proua huilikan hug er brodir hans hafdi[4] þa til hans. Ok sem þeir komu aptr. sogdu þeir at Esau for fridsamliga medr .cccc. manna [honum i mot.[5] Jacob ottadiz þa eigi mistruandi eðr ðruilnandi [af englanna fyrirheiti[6] helldr sua sem af mannligri natturu ræddr ok ruglaðr. Skipti hann þa folki þi sem medr honum uar. ok þar medr allri hiordinni. yxnnum[7] ok saudum. ðsnum ok ulfolldum i .ii. flocka. sua segiandi. Kemr Esau sua til [flocksins annars huars[8] at hann ueitir honum slag ok drepr hann. þa man sa annarr hialpaz sem sidarr ferr. Ok enn taladi Jacob. Heyr þu gud [mins feðr[9] Abrahams. ok fedr mins Ysaachs. heyr þu drottinn minn. er sua taladir mer til. far heim aptr til þins landz ok þers stadar sem þu uart fæddr ok uppfostradr. ok man ek þer[10] bleza. minna háttar er ek ollum þeim sannindum [ok miskunnsemðum.[11] sem þu fylldir ok fram komt[12] med fǫðurfeðr[13] minum Abraham. yfir þessa sðmu Jordan for ek fyrr meirr uidr einn staf framm aa leid. sem nu fer ek aptr aa leid. [meðr .ii. flokkum mer fylgiandum.[14] frealsa mik nu af þi af mins brodur hðnd[15] ok ualldi Esau. þiat hardla miok ottaz ek hann. at eigi beri sua illa til. at hann slaae fedrinn af medr sinum sunum þann tima sem hann finnr oss. þu talaðir sealfr. at þu skylldir uel uidr mik gora fiolgandi sua ok aukandi mitt freo. sem þann ægisand[16] er eigi fær talt. Næsta dag eptir þetta sem nu uar fra sagt. gordi hann raad fyrir giofum þeim sem hann ætlaði fyrr nefndum brædr sinum. ualdi hann þat til. sem fegrst uar ok þar fagiætaz. medr mðrgum ok ymissum[17] hiardarinnar kynium. varu þat .cc. sauda[18] ok .cc. geita. ok[19] .xx. uedra ok .xx. hafra. ok .xx. ulfallda uel freoua medr sinum folum.[20] .xl. kua ok .xx. gradunga. ðsnur .xx. medr .x. fylium. Gordi hann þat[21] rad fyrir. at seer huer skylldi þersi hiord fara medr hans þionostumonnum. talandi sua til þess sem fyrstr for. Ef sua berr til at Esau brodir minn komi þer i mot. ok spyri hann þik. huert þu skallt fara edr huerium þu til heyrir ok þeir lutir sem þu fylgir ok ferr medr.

[1]) þessor, B [2]) kaster, B [3]) skylldi, B [4]) hefði, B [5]) [*tilf.* B [6]) [*saal.* B; engilsins fyrirheit, A [7]) yxnum, B [8]) [annars flokksins, B [9]) [*saal.* B; minn. fadir, A [10]) þik, B [11]) [*tilf.* B [12]) komu, B [13]) *saal.* B; fedr, A [14]) [*tilf.* B [15]) hand, B [16]) ęgissand, B [17]) ymsum, B [18]) áásauðar, B [19]) þar til *tilf.* B [20]) burðum, B [21]) þa, B

þa muntu svara. [þionostumadr þinn[1] Jacob. [þersa luti[2] sendi hann sinum herra Esau. A sǫmu leid baud hann þeim odrum sendiboda ok hinum þridia sem fyrr sǫgdum hiordum fylgdu. þar medr sua segiandi. Medr þilikum ordum skulu þer tala þann tima sem þer finnit Esau. [ok þersi til leggia. Hann[3] Jacob þionostumadr þinn ferr þenna sama ueg eptir nokkuru seinna. ok talaði sua. Ek skal freista at blidka broður minn medr fyrirfarandum giǫfum. ok ma þa uerda lettliga at hann likni mer ok miskunni. sua sem hann seer mik. Foru giafir þessar framm allar aa ueginn fyrir. Enn sealfr hann uar þa nátt i fyrr nefndum stad.[4] Ok þegar sem hann reis upp miok timaliga. þa flutti hann badar sinar husfrur ok þeirra þernur medr .xi. sunum sinum. ok for yfir ááruadit.

Ok er hann hafdi[5] þa luti yfir flutt. sem honum til heyrdi.[6] þa uar hann einn samt[7] eptir aa aarbackanum.[8] ok ętlaðiz at bidiaz fyrir. ok þar bar sua til at hann tok fang meðr einn engil sua sem uid einn huern mann. allt til þers[9] er morgintimi var. Ok sem hann[10] fann þat. at hann fekk eigi yfirunnit Jacob. þa tok hann i brott eina sin or hans læri. ok þegar i stad uar senr hann uisnadi. Hann taladi þa til Jacobs. Gef mik lidugan. þi at nu rennr dagsbrun[11] upp. Hann suaradi. Eigi læt ek þer laust utan þu blezir mik. Huert er þitt nafn. sagdi hinn sem meðr hann talaði. Hann svaradi. Jacob. Meðr engu moti man þitt nafn hedan ifra uera kallat Jacob. helldr ma þat rettligarr[12] kallaz Jsrael. fyrir þann skylld at ef þu hefðir[13] nockurn styrkleik i moti gudi. huersu miklu framarri mantu þa mennina sigra ok yfiruinna. Jacob spurdi hann þa. Seg mer huert þitt nafn er. Hann suaradi. Fyrir hui spyrr þu eptir minu nafni. þat er miok dasamligt. Blezadi hann þa Jacob i þeim sama stad. [*scolastica hystoria.*[14] skiptandi sua uid hann um nǫfnin. at hann gaf honum þat sem framarri uar enn hitt sem ádr hafdi hann. ok styrkti[15] hann moti sinum brødr. at hann ottadiz hann eigi. þiat ef hann stodz usigradr moti gudi edr sealfs hans krapti. þa skylldi hann þaþan af marka mega. at hann mundi usigradr standa mega moti sinum brødr Esau. Josephus segir Jsraels nafn upp aa ebresku hafa at boda[16] edr þyda heilagan engil moti spornanda.[17] Enn þo allt at eins þydiz Jsrael i ebreskra nafna bok madr gud siandi. þiat is þydiz karlmadr. el er eitt guds nafn.

1) [þionostumanni þinum, B 2) [þęrsar minningar, B 3) [*tilf.* B 4) Manaym *tilf.* B 5) alla *tilf.* B 6) heyrðu, B 7) saman, B 8) aarstrǫndinni, B 9) *tilf.* B 10) saa, B 11) dagsbrunin, B 12) rettlegha, B 13) hafðir, B 14) [*tilf.* B 15) styrkiandi, B 16) lioða, B 17) *saal.* B; spornan, A

enn ra scandi. þat ma ok[1] segiaz hugskot siánda guð[2]. *genesis.* Kallaði Jacob fyrir þann skylld þann stad sidan Phanuel. þat er guds aasiona. sua segiandi. Ek saa gud drottins aasionu. ok uard min aurid heil ok hialpat. þat er sua mikit at segia. at uidr þersa syn styrktiz hon hardla mikit.[3] þar sem adr uar hon hrædd. Rann þa solin upp sem hann for brott af Phanuel. Gekk hann þa halltr. Hann áát alldrigi[4] sidan ne nockut hans afkuęmi sin. er hon morknadi ok uisnadi i hans læri.[5]

Ok sem Jacobi uard litit framın aa [ueginn fyrir sik.[6] saa hann ferd Esau ok þeirra .cccc. manna. sem i ferd uaru medr honum. skildi hann þa i flocka ok sundr skipti sinu heimoligu folki. let hann ambattirnar ok þeirra syni uera i fyrsta stad. enn Lyam ok hennar syni i ǫdrum stad. enn Rachel ok Joseph seinaz sua sem kięraz ser af ollum þeim. Geck hann þa fyrir framm bada fyrr sagda flocka ambattanna ok Lye. fallandi .vii. sinnum [allr framm[7] til iarðar. þar til er Esau uar kominn. Ok þegar i stad [geck Esau[8] blidliga moti broður sinum Jacob fadmandi hann ok halsspennandi. ok er hann kysti hann. þa gret hann. Ok sem hann litaðiz um. þa sa hann konur ok smasueina. ok sagði sua. Huersu ueit uid um folk þetta. huat uilia þeir. eðr er nockut þat til efniss at þeir heyri þer til. Hann svaradi. þessa smasueina gaf gud mer þinum þioni.[9] Nu sem ambattirnar ok þeirra synir nalgaduz. þa neigdu þær sik fyrir Esau. sua hit sama Lya sem hun kom meðr sinum sunum. þa lutu[10] þau ok litillættu sik [ok eighi siðr.[11] Rachel ok Joseph sidarst.[12] Huat ferd edr flokkum [uaru þat[13] segir Esau sem i moti mer foru. Jacob svaradi. Til þess uaru þeir framm fyrir gǫruir. at ek fengi giptu ok miskunn af þer minn herra. Ok enn sagdi Esau. Ek hefir hardla marga luti ok miklar eignir brodir minn. haf fyrir þann skylld þat er þitt er. Ek bidr sagdi Jacob. at þu gorir eigi sua. Ef ek þiggr nǫckura miskunn edr eptirlæti i þinu augliti. þa þigg þessa litlu giof at mer. þiat sua uard mer þin aasiona fyrir augum. sem ek hefda[14] nockurs hins uolldugazta manz aasionu seeð. Ok sem hann þa þær um sidir uidr hins bæn.[15] sagdi hann sua. Gǫngum uer aull samt. ok man ek uera forunautr ydarr. Jacob suaradi. þu ueitz nu uel minn herra. at ek hefir unga smásueina medr mer i ferdinni ok þar medr lembdar ær ok kyr medr kalfum. ok deyr þessi fenadr allr aa einum degi. ef ek flytir sua.[16] at honum uerdi miok

1) *tilf.* B 2) *saal.* B; guds, A 3) miǫk, B 4) alldregin, B 5) fęti, B 6) [skoginn, B 7) [framm allt, B 8) [gengr hann, B 9) þion, B 10) luttu, B 11) [*saal.* B; fyrir Esau, A 12) at siðaztu, B 13) [uar þetta, B 14) hafi, B 15) ok beðn(!) *tilf.* B 16) ferðinni *tilf.* B

erfitt um ferdina. [Far fyri minn herra. en[1] ek man fylgia ok fara eptir [af tomi.[2] sua sem ek ser at smasueinarnir efla. þar til er ek kemr til mins herra i Seyr. Ek bidr þa sagdi[3] Esau. at nockurir af minum kompanum dueliz eptir ok fari medr þer. Engi naudsyn er aa þi sagdi Jacob. þersa eina þarf ek at fá ok finna þina uinattu. For Esau heim aptr um daginn þann sama ueg sem hann hafdi þangat farit, ok kom at kuelldi i þann stad sem Socoth heitir. gerdi hann sér þar hus ok reisti[4] þar landtiǫlld sin. kallandi þann stad sidan Socholh. þat þydiz tialldbudir. þadan for hann i borgina Salem er odru nafni uar kǫllut Sichem. er stendr aa Chanaans landi. [af huerri[5] er Sichimi edr Sichimite uaru kalladir. Sua segia ebreskir menn. at þann einn tima hafði[6] Moyses kallat hana Salem. þat er sua sem algerua. fyrir þa skylld[7] at lærit Jacobs þat sem adr uar hallt uar þar[8] grætt.

Fra Jacob ok Lye(!) dottur hans ok brædrum hennar.[9]

55. Jacob keypti nǫckurn part af þeim akri eðr eng. sem þar la uidr portit edr borgina eptir þat er hann kom aptr af fyrr nefndri[10] Mesopotamia af konungi Sichimorum. þeim sem Emmor het. ok sunum hans medr .c. lamba. ok bygdi þar um stund. Gordi hann þar sidan eitt alltari. kallandi ok heitandi yfir þat sama upp á guds nafn. þers sem Jsrael dyrkadi. Sua bar til einn tima. at Dyna dottir Jacobs ok Lye geck heiman ok uilldi sea þarlendzkt kuendi. ok þegar sem konungs sun er Sichem hét sáá hana. þa leit hann girndar augum til hennar. gripandi hana ok takandi med ualldi. þiat hun hafdi einsaman gengit til borgarinnar eptir sǫgn Josephi. þers ǫrindiss at kaupa ser kuenbunat. sem þar plagaðiz. aa þann sama dag sem Sichimite hǫfdu ok helldu eitt mikit hóf edr hátid. ok suaf sidan medr henni at hennar uuilia. leggiandi hiartanligan[11] ástarhug til hennar ok huggandi hana hrygga medr mǫrgum blidkanum. bidiandi þar medr [at hans fadir Emmor[12] kiæmi þi uid. at hann fengi þersa sǫmu mey[13] ser til husfru. Foru þeir sidan feðgar baðir samt at finna Jacob. ok høfdu[14] sua til hans[15] at segia honum. at synir hans uaru i haga ok geymdu hiardar hans enn eigi hia honum. Jacob suaradi ǫngu til. fyrr en þeir komu aptr. Vurdu þeir storliga[16] reidir. sem þeir heyrðu huersu at hafdi boriz. ok huersu fulsliga Sichem hafdi uid þeirra systur gert. Ok[17]

1) [*tilf.* B 2) [*tilf.* B 3) qvað, B 4) setti, B 5) [*saal.* B; huern, A 6) hafi, B 7) sǫk, B 8) *saal.* B; þa, A 9) Af dauða Sichimorum ok flotta Jacob, B 10) fyrr nefndu, B 11) hiartalegan, B 12) [sinn feðr Emmor at hann, B 13) stulku, B 14) hefðu, B 15) *mgl.* B 16) storlegans, B 17) þa *tilf.* B

gengu þeir Emmor ok Sichem til þeirra fedga. bar Emmor upp þetta[1] eyrindi[2] ok sagdi sua. Hugr ok hiarta Sichems sunar mins hefir fallit til fręndkonu ydarrar. ok giptit honum hana. ok gerum[3] sidan huarirtueggiu sæmiliga þeirra samgang.[4] Giptit uarum monnum ydrar døtr. enn uær ydr uárar frændkonur. ok stadfestit her ydra bygd i hia oss. Veri iðrd[5] ok landit i ydru ualldi. vinnit hana ok plægit. ok eigniz slikt af sem ydr er uel uiliat. Sichem taladi sua til Jacobs ok hans suna. þess biðr ek. at ek fái miskunn af ydr ok uinattu. man ek þa gefa. huat sem þer krefit edr kallit. leggit til hennar [nðckurn mund.[6] enn mælit henni þilikar giafir sem ydr likar. ek lætr giarnsamliga framm[7] ok gefr huat er [ydr likar.[8] gerit þetta eina af yduarra uegna ok giptit mer meyna. Synir Jacobs svorudu þeim feðgum medr prett ok undirhyggiu. þiat þeir uaru miok grimmhugadir af legordz sauk systur sinnar. þo at þeir leti þat litt aa siaz þa at sinni. ok sðgdu sua. Eigi megum uer þat gora sem þit bidit. at gefa systur uára ok gipta þeim manni. sem hann hefir eigi skurðarskirn[9] tekit. þat er eitt bannat uerk ok ubæriligt meðr oss. Enn medr þeima hætti skulum uær sættaz ok samtala[10] medr oss. ef þer uilit uárir [makar i þui verða.[11] at huerr karlmadr af ydr skiriz skurdarskirn. þa munum uer taka ydrar fręndkonur enn gefa ydr uarar. stadfestandi uara bygd her medr yðr. ok uera allir samt sem einn lydr. Enn ella munum uer taka frændkonu uara ok fara i brott. ef þer uilit eigi skiraz. þetta bod ok beidzla likadi uel Emmor konungi ok syni hans. villdi hinn vngi madr medr engu moti hindraz láta. at þat uæri gðrt ok fullkomit þegar i stað sem beðit[12] uar. þiat hann elskaði miok meyna. enn hann uar æinn frægr madr ok framr i sins fðdur husi. Hðfðu þeir fedgar þessi[13] nymæli uppi[14] fyrir ollu sinu folki. þegar sem þeir komu heim aptr i borgina. ok eggiudu alla til at taka skurðarskirnina. ok lðgdu þar til mðrg orð. sogðu at menn þersir uaru fridsamir ok uilldu giarna stadfesta þar sina bygd. ok saugdu þeim[15] eigi landskort uera. helldr hitt at hun uæri uida ecki unnin[16] edr plogd. enn þeir hafa eignir miklar ok margar hiarðir. ok man þat allt skiotliga uár eign uerda. Luku þeir sua sinni tðlu at allir samþykktuz þersu.[17] Var þar huerr sem einn karlmadr skirdr skurdarskirn.

Enn aa hinum þridia degi. sua sem borgarmonnum uaru sinar skeinur[18] einkannliga sem saraztar. liopu synir Jacobs Simeon ok

[1]) þeirra, B [2]) erendi, B [3]) gerim, B [4]) samlagh, B [5]) iǫrðin, B [6]) [heimanferð, B [7]) frammi, B [8]) [þer biðit, B [9]) umskurðarskirn, B [10]) saman tala, B [11]) [*saal.* B; mágar vera, A [12]) beiðt, B [13]) þetta, B [14]) frammi, B [15]) þar, B [16]) vunnin, B [17]) *mgl.* B [18]) skeinar(!), B

Leui sammæddir brødr Dine til uapna. gengu siðan diarfliga[1] i borgina ok drápu bædi Sichem ok feðr hans Emmor. medr ollum þeim karlmonnum sem i borginni beid. takandi systur sina Dinam brott af þeirra husi. þangat liopu ok til adrir synir Jacobs medr þeim ok eyddu medr ollu borgina. hefnandi sua suiuirðingar systur sinnar. Sneyddu þeir ok[2] borgina bædi nautum ok saudum. ausnum ok aullum lutum ǫdrum. eigi sidr þeim sem i eng edr akri uaru. enn hertoku konur þeirra[3] ok bǫrn. Josephus segir. at þann tima sem borgarmenn[4] helldu nockut mikit hof ok þeir hǫfdu sem mesta skemtan ok nádir. hliopu þeir brødrnir fyrst aa uardhalldzmennina ok drápu sidan suma[5] sofandi. Enn er fadir þeirra Jacob uissi huat er þeir hofdu gert. þa taladi hann diarfliga uið Simeonem ok Leui. þit rugladut mik ok unaðaðut. gerandi mik leidan ǫllum Chananeis ok Pherezeis. þeim sem þetta land byggia. Nu þar sem uer erum faair einir menn saman[6]. þa munu [þeir fiolgaz[7] ok sla mik fyrst af ok eyda sua [mer ok[8] aullu minu hyski aa iardriki. þeir svorudu. Skylldu þeir nockut systur uára hafa ok hallda[9] sem eina putu. Guð drottinn styrkti þa enn Jacob ok taladi sua til hans. Ris upp. ok far upp til borgarinnar Bethel ok bygg þar. gerandi þa alltari þeim[10] gudi til heidrs. sem þer uitradiz þann tima sem þu flydir fyrir brodur þinum Esau. ok reinsa uel aðr alla þina menn. Jacob kalladi saman [alla sina menn ok[11] hyski ok sagði[12] sua. Kastit i brott ollum utlægum[13] ok annarligum gudum. þeim sem þer hafit her med ydr. ok reinsit ydr ok [allan ydarn uarnat ok[14] klæðnat. fǫrum sua sidan upp til borgarinnar Bethel. gorandi gudi þar alltari. þeim sem mik heyrdi a minum angistar [tima ok uar[15] alla gautu sidan i fǫr ok fylgiu medr mér. þau hǫfdu borit [brott af borginni[16] meðr séér skurdgod. ok þar medr þeirra uangagull ok annat þeirra skraut ok skrud. Gafu þau Jacob þa i ualld aull þau gud sem þau hǫfdu þa[17] med farit. medr aullum þeim gripum ok gersimum. sem aa þeim hofdu uerit. ok grof hann[18] þetta allt iafnsaman nidr[19] undir rætr þess tréss sem therebinthus heitir. eigi langt fra borginni Sichem. [*scolastica hystoria.*[20] Sua segia nockurir menn. at þersi saumu skurdgud ok þeirra glys. sem Jacob grof nidr. hafi Dauid konungr upp grafit ok flutt heim til Jorsalaborgar ok latit nidr steypa til fegrdar ok prydi musteri þi sem hann [hafdi ætlat[21] at lata gǫra.

1) inn *tilf.* B 2) *mgl.* B 3) *tilf.* B 4) þesser *tilf.* B 5) *mgl.* B 6) *mgl.* B 7) [kallaz saman, B 8) [*tilf.* B 9) sua *tilf.* B 10) sama *tilf.* B 11) [allt sitt, B 12) [*saal.* B; hyski, A 13) útloghum, B 14) [yðarn, B 15) [deghi ok þronguingar ok um, B 16) [*tilf.* B 17) *mgl.* B 18) *tilf.* B 19) i iǫrð *tilf.* B 20) [*tilf.* B 21) [ętlaðiz, B

enn þat uar[1] eigi fyrri gort enn aa dǒgum sunar hans Salamonis.[2] eptir þat er hann uar allr. Enn sua kom gudligr otti yfir alla náágrendarmenn ok þær borgir. sem þeir um foru edr i namunda uáru. at engin madr þordi þeim mein[3] at gora edr nockurn ufrid. Kom hann sealfr ok allt hans folk sua framm til borgarrinnar Luxam.[4] er odru nafni uar kallat Bethel. aa Chanaans landi. huer er siðan uar kallad Jerusalem[5] aa Jorsalalandi. Gordi hann þar[6] gudi eitt alltari. ok offradi honum þar medr fornir. sem hann hafdi honum[7] heitit. ok kalladi þann stad sidan fyrir þa[8] grein guds hus. at gud uitradiz honum þar sua sem hann flydi fyrir bræðr sinum. sem fyrr uar sagt.

Genesis.[9] Nærri þersum[10] tima. sem nu uar fra sagt. andadiz Delbora fostra Rebeccbe. ok uar hun grafin uid borgina Bethel. undir þi tre sem ymissliga er kallad quercus edr therebinthus. Uar sa stadr sidan kalladr gratz quercus. Gud uitradiz [þa enn[11] Jacob ok blezadi honum sua segiandi. Eigi skalltu hedan af[12] Jacob heita. helldr skal þitt nafn Jsrael uera. Hann gaf honum þa Jsraels nafn fullkomliga. huert er hinn fyrra tima hafdi hann heitit honum. ok sagdi sua. Ek almattigr gud man þik láta friouaz. fiolgaz ok aauaxtaz. ok margar þiodir ok kynkuislir manu goraz ut[13] af þer. ok iafnuel manu konungar ut[14] af þer ok þinum lendum fædaz. þat sama land sem ek gaf Abraham [ok Ysaach[15] mun ek ok þer gefa ok þinu afkuęmi. Eptir þat huarf hann fra honum at syn. enn Jacob reisti þar enn upp einn stein til uegsamligs marks þers er gud uitradiz honum ok taladi medr hann. smyriandi þann sama stein medr oleo. offrandi gudi fornir þar yfir ok kallandi hans[16] nafn Bethel.

Her segir fra Jacob ok sonum hans. capitulum.[17]

56. At komanda uaartima for Jacob brott af Bethel ok kom aa þann ueg sem lá til borgarinnar Bethléém. er odru nafni [uar kollud[18] Effrata af husfru Caleph þeirri sem þar uar iarðat. sem sidan man heyraz mega. A þersum ueg uard Rachel af barnburd miok hættliga ok haskasamliga halldin. sua sem hon skylldi [lettari uerða.[19] Yfirsetukonan sagdi sua til hennar. Ottaz eigi. þiat her mantu son fæða. Nu[20] sem henni laa vid andlat af þeirri sut[21] ok saarleik. sem hun

[1]) uarð þo, B [2]) Salomonis, B [3]) grand, B [4]) Luzam, B [5]) Hierusalem, B [6]) þa, B [7]) *mgl.* B [8]) *tilf.* B [9]) *tilf.* B [10]) þeim, B [11]) [*tilf.* B [12]) ifra, B [13]) *mgl.* B [14]) *mgl.* B [15]) [*tilf.* B [16]) þa þers, B [17]) Af dauða Rachel ok Ysaachs capitulum, B [18]) [er kallat, B [19]) [*saal.* B; da fara(!), A [20]) Enn, B [21]) sott, B

hafdi i fædingu sueinsins. þa kalladi hon hann Bennon. þat er sua sem saarleiks sun eðr harms. Enn fadir hans kalladi hann Beniamin sua sem hann skirði hann.[1] þat þydiz hægri handar sun. Andaðiz Rachel þar ok uar grafin[2] þar aa ueginum til[3] Bethleem. Feck hun ein af þeim frændum ok skulldarfolki eigi þa sæmd at uera iarðat hia Abraham. Reisti Jacob þar enn upp minningarmark yfir hennar leidi. [þat sem þar[4] stendr allt til þersa dags. J brott for hann þadan. ok kom til þess staðar sem Aders [tur(n) eðr hiarðar turn[5] heitir. ok reisti þar [sin landtiðlld.[6] J þersum stad segia ebreskir menn. at guds musteri uar reist ok gort. ok uæri þat sua sem medr nockurri fyrirsðgn edr forspaa kallat hiardar turn[7] sem ukominnar samkuamu ok tilsoknar guds musteris. Enn Jeronimus segir þenna stad uera uid Bethleem borg. þar sem englanna hird[8] ok fioldi saung ok sagdi guds sunar higatburd. ella[9] kalladi Jacob hann af þi sua. at hann fæddi þar sinar hiardir. Ruben hinn ellzti sun Jacobs for ok lagdiz medr frillu fedr sins Bala. sua sem hann hafdiz uidr i þersu bygðarlagi. Vard fadir hans ecki þessu leyndr sem sidarr mun [sagt uerða.[10] [Voru þa .xii.[11] synir Jacob. Var Ruben son Lye frumgetinn medr v. ðdrum hennar sonum Simeon ok Leui. Judas. Ysachár. ok Zabulon .ii. Rachelar synir Joseph ok Beniamin .ii. synir Bále Dan ok Neptalim .ii. synir Zelphe Gád ok Asser.

Kom Jacob um sidir til fedr sins Ysaach[12] i borgina Ebron. þa sðmu sem þeir fedgarnir Abraham hðfðu baðir bygt sua sem utlendir ok ukunnir. Var modir hans þa aull er hann kom þar. ok eigi lðngu sidarr er hann kom heim þangat andadiz Ysaach. sua sem hann uar elligamall. hafandi .c. áára tirætt ok .lxxx. Josephus segir. at hann hafdi .v. aar hins niunda tigar. Var hann sua fullr af æfi ok ellidogum fluttr ok færðr til sins ættfolks[13] ok iarðaðr af sunum sinum Jacob ok Esau hia fedginum sinum ok forellrismonnum i þeim tuifallda hellisskuta. sem fyrr uar fra sagt. Lyktaz her hin fyrsta bok Josephi[14] eptir þi sem Commestor segir.

Eptir andlát Ysaachs gerduz synir hans sua ueralldar rikir at ganganda fé. at þeim uannz neppiliga badum iardkostrinn þar sem þeir uaru. For Esau þa enn aptr til fiallbygdanna. þar sem fyrr[15] hafdi hann uerit medr husfrum sinum. sunum ok dætrum. meðr ollum sinum hiðrdum ok hiunum. ok þar meðr ollu þi sem hann hafdi eigandi at

[1]) skurðarskirn *tilf.* B [2]) iarðat, B [3]) *saal.* B; uid, A [4]) [sua sem, B [5]) [*tilf.* B [6]) [sitt landtialld, B [7]) sua *tilf.* B [8]) hiqrð, B [9]) ellar, B [10]) [heyraz, B [11]) [*saal.* B; Eru .xii., A [12]) Ysaachs, B [13]) folks, B [14]) Joseph, B [15]) fyrri, B

uordit. Var su landzins hálfa sem hann bygdi af audru hans nafni Edom kallat. er fyrr meirr uar kallat Bostra[1] enn sidan Jdumea. Stadfesti hann sina bygd i þi fialli sem kallat er Seyr. Komu fra honum margir storeflissmenn. eptir þi sem Moyses greinir i Genesi. teliandi þa .xii. konunga[2] sem þar riktu fra hinum fyrsta allt til hins sidarsta. þers sem hann saa.[3] ok sagði sua. [*scolastica hystoria.*[4] Eptir Bale.[5] þann sem fyrstr af þeim .xii. uar allr.[6] rikti Jobal[7] sun Záre af Bostra[8] landi. Segia nockurir menn þenna uerit hafa Job sunarsun Esau. i fiorda stétt nidr af honum badum þeim til tǫldum. enn ebreskir menn mæla þi i mot sem fyrr segir.[9] J þenna tima segiz. at sa madr sem Prometheus [uar kalladr[10] brodir hins mikla Atlantis hafi fyrstr menn[11] gǫrt. annat huart fyrir þann skylld at hann gordi uisa menn af uuitrum.[12] ella fyrir þat at hann smidadi likneski eptir monnum. ok feck sua gort medr [sinum klokskap.[13] at þau synduz ganga. Hann fann ok fyrstr manna[14] at gǫra fingrgull ok fingrunga. ok þo i fyrstu af iárni. ok setti þar i einn gimstein. Sagði hann at fyrir þa skynsemi skylldi gull beraz aa hinum fiorda fingri. þeim sem læknissfingr heitir næstr[15] hinum minnzta honum til skrautz ok fegrdar. at hann uæri aullum þeim [æðri fyrir þat ok agiætari.[16] at ein ædr liggi af honum allt til hiartans.

Her segir fra draumum Josephs ok hino auðru er bræðr hans seldu hann vid verði.[17]

57. Jacob staðfesti sina bygd aa þi sama landi Chanáán. sem hans fadir hafdi adr bygt eptir guds bodskap. uaru þersar[18] hans kynferdir ok afdrif. þann tima sem sunr hans Joseph uar .xvi. uetra gamall smasueinn. geymdi hann hiardar fedr sins medr odrum[19] brødrum sinum sunum Zelphe ok Bale. *scolastica hystoria.* Er þat reiknanda eptir sǫgn Commestoris. at Joseph uar .xii. aarum selldr fyrr enn Ysaach andadiz. huat er hann prouar sua. at Ysaach uar sextǫgr þa er Jacob uar fæddr.[20] Nu meðr þi at hann hafdi þa .c. ok .lxxx. aara. er hann andadiz. þa er audsynt. at Jacob hafdi þa .c. aara tolfrætt. Enn þa hafdi hann .c. tirætt ok .viii. aar. er son hans uar selldr. þiat þa hafdi hann[21] tirætt .c. ok .xxx. aara.

[1]) Bosra, B [2]) *mgl.* B [3]) maatti vel sia, B [4]) *tilf.* B [5]) Sale, B [6]) þa *tilf.* B [7]) ok Jobab, B [8]) Bosra, B [9]) var sagt, B [10]) [het, B [11]) *saal.* B; manna, A [12]) vuisum, B [13]) [sinni klokskapar vel, B [14]) *mgl.* B [15]) nerst, B [16]) [ǫðrum fyrir þat enn mętari ok tignari, B [17]) Her hefr sǫgu Josephs ok fyrst fra þui er hann uar selldr á Egiptaland. Capit. Genesis, B [18]) þersor, B [19]) *mgl.* B [20]) sem fyrr var saght *tilf.* B [21]) ok *tilf.* B

er hann kom til hans aa Egiptaland. enn milli þers ok hins er Joseph uar selldr uaru .ii. aar ok .xx. Joseph uar þa .xvi. uetra. er hann uar selldr nidr aa Egiptaland. enn þa hafdi hann .xxx. ok .viii. aar er fadir hans kom þangat aa hans fund. Huerfr Moyses sua aptr segiandi þat her sem [adr hafdi hann[1] um lidit. Nu sem Jacob for heim aptr af nefndri Mesopotamia ok hann hafdi eigi þa enn fundit fedr sinn. ok at lifandi Rachel eptir sǫgn Josephi. uar Joseph selldr medr þeima hætti. sem her segir.[2] *genesis.* at brødr hans hǫtudu[3] hann ok uaru miok upp aa hans skaða. fyrir þann skylld at fadir hans elskaði hann umfram alla adra sina sunu. fyrir þa grein at hann hafdi getit hann i sinum ellidomi. ella fyrir þat at hann uar aullum þeim uordinn[4] upp aa sinn likam[5] uænni ok uaskligri ok þar med uitrari. hafdi hann ok rópat[6] þa um[7] hardla liotan lifnat[8] fyrir feðr sinum. annat huart[9] huersu [mikilliga þeir[10] uaru upp aa scalfs[11] hans skada. ella þat at þeir hofðu lagiz medr ferfættum kuikendum ok skynlausum. ella hafdi hann rópat einn saman Ruben[12] af sambud fyrr nefndrar frillu feðr sins Bála.[13] Jacob let gora Joseph einn hælsidan kyrtil ok mislitan. undarliga [meðr hǫndum uel pentaðan[14] ok saumadan. Nu sem hans brædr fundu þat ok saa. at hann uar aullum þeim framarri af fedr sinum elskadr. þa lǫgdu þeir mikit hatr upp aa hann. sua at þeir mattu eigi nǫckut naðuligt blidskaparord til hans tala.

þat bar til einn tima er[15] hann sagdi þeim draum sinn. vard þeim þat[16] þa enn af nyiu meiri[16] hatrs sauk ok sundrlyndiss saaðir[17] ok kueikia.[18] Hann taladi sua til þeirra. Heyrit draum þann sem mik dreymði. Mer syndiz i suefninum sem uęr byndim bundin i einum akri. ok sua sem mitt bundin risi upp ok stædi yfir hinum. enn yd(u)r bundin aųll umuergiss lutu ok tillæti ueittu minu bundini. þeir svorudu. Huart mantu konungr uarr uerda edr munu uęr luta ok leggiaz undir þinn rikdóm. Nu urðu þeim draumar slikir ok[19] þeirra uidræda mikil æsing ok auki þeirrar aufundar ok hatrs sem þeir haufdu [langa tima[20] til hans haft. Annan draum sagdi hann þeim ok fedr sinum hia uer-anda. sua talandi. Sua syndiz mer i suefninum sem sol ok tungl ok þar medr .xi. stiðrnur uegsamadi mik [ok ueitti[21] mer tillæti. Fadir hans aasakadi hann þa nǫckut ok sagdi sua. Huat hyggr þu huat þessi

1) [hann hefir aaðr, B 2) fylger, B 3) hataðu, B 4) breðrum, B 6) likama, B 6) roopat, B 7) nǫkkurn *tilf.* B 8) lǫst, B 9) fyrir þat *tilf.* B 10) [*saal.* B; þeir uaru mikilliga, A 11) *mgl.* B 12) Simeonem, B 13) Bale, B 14) [haghlegha meðr hand ok naal purtreaðan, B 15) at, B 16) *tilf.* B 17) saað, B 18) kueykia, B 19) þar meðr *tilf.* B 20) [langan tima aaðr *tilf.* B 21) [veitandi, B

draumr hafi[1] at segia sem þik dreymdi. huart þat at ek ok modir þin ok brødr munu[2] uegsama þik aa iardriki. [*scolastica hystoria.*[3] Vidrkuęmiliga nefndi hann modur hans. fyrir þui at hon lifdi þa enn.[4] þo ueitti hon ecki þers háttar litillæti[5] syni sinum Joseph. þiat hon kom ecki niðr aa Egiptaland. ok eigi er þat lesit at fadir hans hafi medr þeima hætti hann uegsamat. hefdi Joseph þat[6] ecki uiliat ne þolat. helldr ueittu bræðr hans honum allir þersa sæmd[7] ok uirðing. ok matti fyrir þa grein upp aa þenna[8] haatt þat uel segia. at hans fedgin ueittu[9] honum lotning ok uirding i ollum[10] sinum sunum ok afspringi.

Genesis.[11] Nu sem hans brædr hofduz uidr i þeim stad. ok[12] geymandi sinum hiǫrdum sem Sichem heitir. þa sendi faðir hans hann af dalinum Ebron til þeirra þess orindiss.[13] at hann skylldi skynia ok foruitnaz huersu giptusamliga þeim edr fenadinum færi at. ok bad hann segia séér heim aptr. huat er þeir hefdiz at. Ok er hann uar kominn i Sichem. þa fann madr hann nockurr þar sem hann uilltiz i enginni brott af ueginum. ok spurdi huers hann leitadi. Enn hann sagdiz brædra sinna leita.[14] ok bad hann segia ser huar þeir geymdu fiarins. Hann svaradi. Brott foru þeir af þessum stad. ok heyrda ek þa þat tala. at þeir skylldi fara i Dothaym. þann stad sem sua heitir. For Joseph þa leitandi brøðra sinna. þangat til er hann fann þa i Dothaym. Ok þegar sem þeir sá hann miok fiarri sér. hugsadu þeir aðr [hann kęmi[15] til þeirra. at þeir skylldu drepa hann. ok taladu sua sin i millum. See nu[16] her. nu er draummaðrinn[17] kominn. fǫrum til ok drepum hann. ok kǫstum likinu[18] i þersa gomlu grǫf sem her er. segium sidan at eitt hardla uánt ok dáligt dyr hafi gleypt honum. man þa synaz mega huat honum stetta[19] sinir draumar. Ok er Ruben heyrði[20] þeirra fyrirætlan. þa ætladi hann at frelsa[21] hann af þeirra hǫndum. ok sagdi sua. Tokum ecki þaleidis hans lif. ok hellum ecki ut hans bloði. kastit honum helldr lifanda nidr i þessa grǫf edr iardgiá. sem her er i eydimǫrkinni. at eigi deyi beði[22] fadir hans ok modir af [harmi. ok[23] hafit sua ok hirdit syknar hendr ydrar. Fyrir þi taladi Ruben sua. at hann uilldi[24] frealsat hafa Joseph af þeirra ualldi ok fengit aptr fedr sinum. Ok þegar[25] sem Joseph kom til þeirra af

[1]) vill eðr hefer, B [2]) manim, B [3]) [*tilf.* B [4]) Enn *tilf.* B [5]) tillęti, B [6]) ok *tilf.* B [7]) vegsemd, B [8]) einn, B [9]) veitti, B [10]) ǫðrum, B [11]) *tilf.* B [12]) *mgl.* B [13]) erendis, B [14]) *tilf.* B [15]) [enn hann kom, B [16]) *mgl.* B [17]) draumamaðrinn, B [18]) honum siðan, B [19]) *saal.* B; stettir, A [20]) þersa *tilf.* B [21]) frialsa, B [22]) *tilf.* B [23]) [*tilf.* B [24]) þa *tilf.* B [25]) leið *tilf.* B

klæddu þeir hann þeim hinum hælsida kyrtli. sem fyrr uar fra sagt. ok kǫstudu honum i [þa hina uatnlausa grǫf eðr gia. sem hann matti eigi einn saman or komaz.[1] For Ruben þa i brott at finna ok faa hiǫrdum sinum betri[2] haga. Enn sem adrir hans brøðr settuz nidr [at snæða.[3] þa saa þeir kaupmenn nǫckura af Ysmaels ætt komna[4] fra fyrr nefndu fialli Galaath[5] fara at[6] sér. báru þeir þess háttar krydd[7] ok iurtir aa sinum ausnum sem aromata resina ok[8] mirra heita. ok stefndu þa leid sem til Egiptalandz láá. Judas taladi þa til bræðra sinna. Huat stoðar oss[9] at uær drepim brodur uárn ok leynim[10] sidan sem einu morði. er oss hitt miklu sniallara raað at selia Ysmaelitis þessum. sem her fara nu. ok saurgum[11] ecki hendr uarar i hans blodi.[12] þi at hann er broðir uárr ok[13] uárt eigit kiǫt. Brødrum hans likaði uel þessor hans tillaga. drogu þeir hann þa upp or grǫfinni ok selldu hann kaupmonnum þessum með .xx. silfrpeningum eðr .xxx. sem ymissliga[14] eru nefndir Madianite edr Ysmaelite. ok fluttu þeir[15] hann aa Egiptaland. *scolastica hystoria.* Madianite uaru[16] komnir af[17] Madian. þeim syni Abrahe sem hann atti uiðr[18] sidarri sinni konu Cethura. enn Ysmaelite[19] af Ysmaele syni Abraham[20] ok Agar. Skildi Abraham alla sina syni ok gǫrdi brott af sinu husi ok syni sinum Ysaach. sua sem hann lifði. þa sem hann gat meðr[21] odrum konum enn Sarra. sem fyrr uar sagt. Komu þeir hans synir sua skildir ok þeirra afkuæmi lettliga nidr sidan allir samt i einn stad segir Commestor. ok urdu þa einna handa lydr ok folk.[22] ok helldu þo huarir sinu fǫður nafni. [Ella uar[23] su ebreskra manna sǫgn sǫnn. er[24] þeir segia alla uera eina[25] Agár. er fyrr uar frilla Abrahams. ok Cethuram er hann gekk at eiga eptir þat er Sarra uar andat.[26] ok uaru þeir þa letlegha[27] alla gǫtu einn lydr.

Genesis. Enn er Ruben kom til þess sama pyttz aptr. sem Joseph uar i settr. ok hann sáá hann ecki þar uera. þa ylldi hann ok æpti rifandi[28] af sér sin klæði. þiat hann hugdi hann drepinn uera. Kom hann þa til bræðra sinna sua segiandi. Ok huert skal ek nu fara. þar sem sueinninn séez nu huergi. Enn þegar i stað huggaðiz hann.[29] sem hann uissi at sueinninn lifdi. Eptir þat toku þeir kyrtil Josephs.

[1]) [þann hinn vatnlausa pytt eðr iarðdiki or huerri(!) er hann maatti ekki komaz einn saman, B [2]) beiti, B [3]) [ok snęddu, B [4]) *saal.* B; koma, A [5]) Galaad, B [6]) nęr, B [7]) [*saal.* B; skrud, A [8]) *tilf.* B [9]) eðr stetter *tilf.* B [10]) þi *tilf.* B [11]) saurga, B [12]) aa honum *tilf.* B [13]) sua sem *tilf.* B [14]) ymist, B [15]) *tilf.* B [16]) eru, B [17]) ætt *tilf.* B [18]) meðr henni(!), B [19]) voru *tilf.* B [20]) Abrahams, B [21]) uiðr, B [22]) foolk, B [23]) [Ellar er, B [24]) at, B [25]) ok hina sǫmu *tilf.* B [26]) ǫll, B [27]) *tilf.* B [28]) sniðandi, B [29]) ok þagnaði *tilf.* B

laugaðu hann ok litaðu i kidia[1] blodi. lutudu sidan til. huerr af þeim hann skylldi bera fedr þeirra ok segia sua. Kyrtil þenna fundum uær. séé ok geym at. huart þersi er kyrtill sunar þins edr eigi. Enn sem Jacob kendi kyrtilinn. sagði hann sua. [Hann er sannliga[2] hans kyrtill. eitt hit uersta dyr reif i sundr ok at gleypanda[3] grimmliga sun minn Joseph. Sneid hann þa ok reif klædin af ser ok klæddi sik haarklædi. sytandi sun sinn ok þrándi eptir honum langan tima. Ok sua sem aull hans bôrn samnaduz saman ok komu til hans at[4] létta hans angr ok harm. þa uilldi hann medr ôngu moti heyra þau edr annza þeirra hugganarordum. helldr sagði hann sua. Medr sorg ok sút man ek nidr stiga til sunar mins i heluiti. *scolastica hystoria.* J heluiti uar þa[5] godra mann staðr langt i brôtt ok fiarrlægr illra manna piningarstôdum. sem fyrir huilldar sakir naða ok fraskilnadar odrum þeim uar sinus kallaðr. Enn þat er sua sem[6] nockut afuik. sua sem uer kôllum fiôrd eðr uik aa sio. Var ok sua iafnuel kalladr sinus Abrahe. fyrir þann skylld at hans aund uar [eigi þar sidr. biðandi þar[7] dauda Jesu Christi.

De genesi. Nu sem Jacob stadfestiz i sinni sorg ok sut. þa selldu fyrr sagdir Madianite Joseph aa Egiptalandi þeim einum manni gelldum edr ufreom [ok þo mætum meistara[8] upp aa alla riddaralist[9] medr Pharaone konungi sem Putiphar het. *scolastica hystoria.* Nockurir menn[10] segia hann uerit hafa steikara meistara. segir Commestor at þat ma uel fyrir þann skylld satt uera. at meðr morgum þiodum er hinn fremzti [steikara hofðingi[11] hardla sæmiligr madr ok iafnuel riddara[12] hôfðingi. þenna sama nefnir Josephus Putipharem. Hann atti ser konu ok bôrn. þiat Joseph atti[13] sidan dottur hans sem ofarr meirr man heyraz mega. Ok fyrir þi uar hann ecki af þeim konungsins gelldingum sem þegar i barndominum uaru gelldir. helldr eptir þi sem ebreskir menn segia. at sua sem hann sá afbragdz uænleik Josephs. keypti hann hann[14] til þess at hann uilldi blandaz medr hann. Enn gud uarðueitti Joseph fra þeirri uhæfu. gerandi Putipharem sua kalldan ok afskiptan sinni sambudarnatturu. at alldrigi[15] sidan hafui[16] hann kuennytr uordit [helldr enn hann hafi gelldr uerit.[17] Ok eptir þat uar hann tekinn til byskups i Helyopoleos ok gerr enn meira háattar

[1]) kiðlings, B [2]) [þat er sennilegha sa sami, B [3]) gleypandi, B [4]) lina ok *tilf.* B [5]) saa *tilf.* B [6]) uik eðr *tilf.* B [7]) [þar eigi siðr biðandi allt til, B [8]) [*mgl.* B [9]) eðr slekt *tilf.* B [10]) aðrer *tilf.* B [11]) [hǫfðing(i)a steikari, B [12]) *mgl.* B [13]) fekk, B [14]) *tilf.* B [15]) alldreghin, B [16]) *saal.* B; hafdi, A [17]) [*tilf.* B

madr ok sæmiligri i sinum stétt ok hofdingsskap enn engan tima fyrr hafdi hann uerit.

Her segir af fæðingu tueggia bræðra Phares ok Zaram.[1]

58. Nærri þersum tima. ok helldr fyrri enn nu uar fra sagt. skildiz Judas Jacobs sun uidr adra sina brøðr um nðckura stund. ok kom nidr medr þeim manni sem Yras het. tok hann sér þar til eiginkonu dottur eins Chananei. þa sem Sue hét. Gat hann med henni son þann sem hann kalladi Heer. annan sun gatu þau at eiga. kalladi hann þann Onam. ok hinn þridia þann sem hann nefndi Salam.[2] Eptir þat letti hon af at fæda bðrn. Judas fekk hinum ellzta syni sinum Heer þa konu til eiginordz sem Thámar hét. Heer uar einn uandr madr [i guðs augliti[3] uerandi urettliga medr [sialfs sins[4] eiginkonu. Var hann fyrir þa sok af gudi[5] sua drepinn. at hann fannz braddaudr i sænginni hia husfru sinni. Eptir hans andlát bad Judas Onam[6] sun sinn ganga at eiga Thamar ok uekia upp sua sins brodur freo ok afkuæmi. af hueriu er þat er audsynt. at nðckurir þeir lutir uoru sidarr skipadir[7] ok bodnir i Moyses lðgum[8] sem fyrir lðgmaalit uoru hafdir ok halldnir. Ok sem honum seinkadiz barneign[9] medr henni. ok honum þotti uuist at hann mundi nockura sunu eiga. þa uar hann medr fullu uskilriki[10] utan allrar [uaanar barngetnadar[11] meðr henni látandi sik utan þers staðar sem þar [er til[12] skipadr. til þers at þeim fæddiz eigi[13] bðrn undir hans brodur nafni. Tok gud hann af lifdogum fyrir þa sauk at hann gordi sua liotan lðst ok afleitligan.[14] Eptir þetta sendi Judas Thamar heim til sins fðdur huss. bidiandi hana þar bida meðr eckiudom. þar til er smasueinninn Saala[15] uæri uaxinn madr. gorandi þat yfirbragd aa. at hann mundi þenna sinn sun þa hana [eiga ganga lata.[16] En þat þordi hann[17] eigi. þiat hann ottadiz at hann lyti þilikt af þeirra samgangi sem hinir fyrri brødr hans. Leet hann sem hann gleymdi ok geymdi eigi huersu gort uar. Eptir marga daga lidna þaðan ifra andadiz Sue husfru Jude. ok sem hann gladdiz eptir hennar andlatz sorg. þa for hann til saudaklippara sinna i Thamnas. þann stad sem sua uar kallaðr. ok medr honum Yras kompan hans ok saudahirðir.

[1]) Fra þui er Judas gat Phares ok Zaram af Thamar. De genesi, B
[2]) Selam, B [3]) [*tilf.* B [4]) [sinni, B [5]) sialfum honum, B [6]) annan, B
[7]) skrifaðer, B [8]) lǫghmaali, B [9]) barneignin, B [10]) uskilrekki, B
[11]) [barnvǫnar, B [12]) [til er skapadr ok, B [13]) eingi, B [14]) luth *tilf.* B
[15]) Sela, B [16]) [lata eiga ganga, B [17]) þo *tilf.* B

Thamar uar sagt. at mágr hennar hafdi farit upp i Thamnas at[1] taka ull af saudum sinum. Hun leggr ekkiubunaðinn af ser prydandi[2] sik medr annars háättar bunadi. for sidan heiman ok settiz nidr aa gatnamoti. þi sem uegrinn láá til Thamnas. þar sem leidin[3] Jude uar. þi at aa gatnamotinu þarf farandi madr sik betr um at sia.[4] ok einkannligaz at geyma huert hann gengr edr ferr. Gordi hun þetta sua sem hefnandi þers. at Sala[5] uar nu uaxinn madr ok hon ecki honum gipt þi helldr. Hun hafdi sua sidan falld. at nær huergi matti kenna hana edr sea hennar aasionu. Nu sem Judas kom þar ok saa konuna. þa hugdi hann at[6] skiækia nðckur uæri. ok gekk til hennar sua segiandi. Lofa mer at ek liggi medr þer. þiat hann uissi eigi at hun uæri hans magkona. Hun suaradi. Huat gefr þu mer til huiluneytis. Eitt kid man ek senda þer af hiord minni. sagdi hann. Hon svaradi. Til reidu læt ek þat er þu beidiz. ef þu fęr mer [nogan pant[7] ok godan festarpening. þar[8] til er þat efniz sem þu heitr[9] mer. Huat uilltu þer [til festarpenings[10] fá lata. sagdi Judas. Hun suaradi. Fingrgull þitt ok baug. ok þar med staf þann er þu helldr aa. Fór þat framm at hann bio[11] med henni. Af þeirri saumu[12] sambud uard hun at tuennum burd hafandi.[13] For hon [heim þegar[14] eptir þat. leggiandi af sér bunad þann sem hun hafdi þa upptekit enn takandi sinn ekkiubunað. Judas sendi kidit medr kumpán sinum saudahirdinum þangat aptr til gatnamotzins. skylldi hann taka aptr þann sama pant sem hann hafdi konunni fengit. Ok er hann fann hana ecki þar sem uan[15] uar. þa spurdi hann þar bygdarlagsmenn. huar kona su mundi uera. sem uid gatnamotit uar uðn at sitia. þeir suorudu[16] allir. at i þeim stad beid eigi nðckura putu. For hann aptr uid sua buit ok sagdi Jude.[17] at hann fann hana eigi. ok at allir bygdarlagsmenn þar segdi.[18] at alldregi hefði þar nðckur skiækia uti setit. Hann svaradi þa. Hafi hun seolf lygilðst sinn. ma hon nu ecki aa okkr kiæra. þiat ek senda kidit sem ek het. ok fannz hon eigi.

Eptir [.iii. edr[19] .iiii. manadi lidna uar honum sagt. at magkona hans Thámar hafdi horat ok hun syndiz kona uera kuidug. Judas svaradi. Leidit hana ut. ok see hon brend. Enn sua sem hon uar leidd til þessarrar pinu. sendi hon gull þat ok adra gripi. sem hon hafdi i pantinn[20] tekit. til mágs sins sua segiandi. Medr þeim manni

1) lata *tilf.* B 2) kleðandi, B 3) leið, B 4) *saal.* B; siða, A 5) Sela, B 6) puta eðr *tilf.* B 7) [noga borgan, B 8) þaghat, B 9) hetz, B 10) [i festarpenning, B 11) laa, B 12) *mgl.* B 13) *mgl.* B 14) [a braut, B 15) von, B 16) ok sǫgðu *tilf.* B 17) Juda, B 18) sǫgðu, B 19) [*mgl.* B 20) pantið, B

hefir ek nu getnað[1] getit. sem þersa gripi aa. kenn sialfr huers eign gullit stafrinn ok baugrinn er. Ok þegar[2] sem hann kendi gripina. sagdi hann sua. Rettligarr hefir Thamar nu farit enn mer. fyrir þa grein at ek gipta hana eigi syni minum Sale.[3] hefir hon þetta fyrir þi gort. at hun uilldi at afkuemi sonar mins fyrirfæriz eigi. Engan tima sidan kom hann þers haattar vid hana. Enn þann tima sem Thamar skylldi fæða. þa birtuz þar tuiburar. Ok i sealfri fæðingunni sem skilnadrinn skylldi uerda medr burdinum ok mæðrinni. retti annarr ut hǫndina.[4] ok batt konan[5] þa silkiþræði[6] um hǫndina.[4] ok sagdi sua. þessi man fyrri fædaz. Ok er sa hafdi at ser haundina. þa kom annarr framm ok fæddiz. ok sagði moðirin sua. Fyrir hui letz þu af þinum uǫlldum eptirburðinn ok lækinn sueininum fraskila uerda.[7] Af þessarri sauk uar hann sidan kallaðr Phares. þat þydiz skilnadr edr sundrskipting. Eptir þat kom framm annarr ok fæddiz. aa þess hendi sem silkiþrádrinn uar bundinn. Var sa kalladr Zaram. þat þyðiz upprennandi. fyrir þa sauk at hann birtiz fyrri. ella fyrir þi[8] at[9] margir rettlátir menn runnu upp af honum ok fædduz. eptir þi sem lesit er i þeirri bok er Paralyppomenon heitir.

Her segir fra þui er Joseph var settr i myrkuastofu fyrir alygi einnar konu ok kyndugskap.[10]

59. Nv skal þar til taka sem fyrr uar fra horfit. at fyrr nefndr Putiphar hinn egiptzki. sa sem[11] uar fyrir utgǫrdum ok herferdum Pharaonis.[12] hafdi keypt Joseph af þeim Ysmaelitis sem hann hǫfdu þangat flutt. ok uar gud i faur ok i fylgiu medr honum. ok allar sinar giordir tokuz honum giptusamligha. Var hann iafnliga i sins herra husi.[13] huerr er hardla uel uissi þat ok undirstod. at gud uar honum samuinnandi i ollum sinum handauerkum ok odrum sinum frammferdum. ok fyrir þi feck hann sins herra giptu ok uinattu. þar medr uard hann af sinni dyggiligri þionostu. þeirri sem hann ueitti honum. sua uel kendr. at hann skipadi hann formann fyrir[14] sealfs sins hus ok[15] alla sina eign. stiornaði hann uel ok sæmiliga aullum þeim lutum sem honum uar um bodit. Blezadi gud hins egiptzka manz hus fyrir Josephs skylld ok let alla hans eign mikilliga grædaz ok aauaxtaz bædi i

[1]) *mgl.* B [2]) leið *tilf.* B [3]) Sele, B [4]) handina, B [5]) nęrkonan, B [6]) silkiþraað, B [7]) De scol. hyst. *tilf.* B [8]) þat, B [9]) harðla *tilf.* B [10]) Fra þui er Joseph var inn kastaðr ok draumaraaðningu byrlans ok steikarans, B [11]) formaðr *tilf.* B [12]) konungs *tilf.* B [13]) herberghi, B [14]) yfir, B [15]) þar með *tilf.* B

gorðum ok aukrum. Ok eigi lagdi hann edr lutadiz hann til nockurs hlutar þers sem hann atti edr uissi dagliga huat[1] framm for. utan þat huersu sealfs hans bord uar buit.[2]

Joseph uar hardla uęnn madr ok hafdi einkannliga fagra aasionu. sem fyrr uar sagt. þat bar til eptir marga daga lidna fra þi sem Joseph kom þangat. at hans fru leit ástaraugum til hans. ok sagdi sua. Sof medr mer. Enn fyrir þa sǫk at hann uilldi medr engu moti samþykkiaz þi bðluaða ok bannaða uerki. þa svaradi hann henni sua. Medr huerium hætti mega ek þenna illa lut gera medr[3] minn herra. þar sem hann hefir alla sina eign fengit mer at geyma. ok eigi ueit hann huat er hann áá i sinu husi. ok eigi nðckurr lutr er saa af hans godzi. at hann hafi eigi mer fengit [i ualld.[4] utan þik sealfs hans fru. Medr þersshàttar tilmælissordum kallzaði kona þessi dagliga ok mæddi þenna hinn unga mann. Enn hann neitaði þuerliga medr henni at bua. Sua bar til aa nockurum almenniligum ueitzludegi eptir sðgn Josephi. at huerri ueitzlu er eigi skylldu sidr konur uera enn karlar. at hon gerdi ser skropasott fyrir bonda sinum. þiat[5] hun uilldi medr aullu einsaman uera ok allt hliott um sik hafa. A þann sama dag geck Joseph þar inn sem hon uar fyrir. ætlandi at gora þat eitt huat sem honum tilheyrdi. ok[6] hirti ecki aðra menn til at kalla. þa greip hun til[7] hans mðttuls skautz[8] sua segiandi. Sof nu medr mer. Hann reiddiz uid þersor hennar ord. ok gekk sua skiotliga[9] ut af husinu. at hon hellt eptir mottlinum. Nu sem hon geymdi at huarutueggia. þi at[10] hun hafdi mðttlinum eptir halldit. ok hinu odru at[10] hon uar hafnat ok þottiz uera fyrirsmaad. þa kalladi hon til sin þa menn sem þar hofdu heimilisshus. ok sagði sua. Einn ebreskan þræl tok[11] bondi minn her inn [til sin.[12] til þers at hann skylldi dára mik. ok þers orindis geck hann[13] inn higat til min. at hann ætladi at hafa medr mer buit. Enn þegar sem hann heyrdi at ek kallada. liop hann sua skiotliga ut ok i brott. at hann lét her eptir mðttulinn þann er ek hellt áá. Syndi hun ok tedi bonda sinum þann sama mðttul sem hon hafdi eptir halldit. þa er hann kom þangat. til profs ok iartegna at hann trydi þi giarnara þi sem hon sagdi sua til hans. Sa hinn ebreski þræll sem þu tokt heim hingat gekk til min ok hugdiz skylldu daara mik. enn þegar sem hann heyrdi mik kalla. liop hann ut ok let her eptir mðttulinn. Herrann reiddiz storliga[14] miok. sem hann heyrdi þersa luti. ok fyrir [þann skylld[15] at hann uar of[16] audtryggr sinni husfru ok hennar

1) er *tilf.* B 2) *mgl.* B 3) viðr, B 4) [ok i ualld gefit, B 5) fyrir þi at, B 6) hann *tilf.* B 7) *mgl.* B 8) skaut, B 9) brott ok *tilf.* B 10) er, B 11) hann *tilf.* B 12) [*mgl.* B 13) *tilf.* B 14) storleghans, B 15) [þa sǫk, B 16) *mgl.* B

sögn. þa let hann setia Joseph i þa sömu myrkuastofu. sem konungsins bandingiar uoru geymdir. Var þa enn gud medr Joseph ok miskunnaði honum. sua at hann gaf honum þa giptu ok giæfu meðr[1] myrkuastofu uörðinn ok hennar formann. at hann fekk honum i valld alla þa bandingia sem geymdir uaru ok i uardhölldum hafdir. Greiddi gud þa enn giptusamliga allar hans gördir ok frammferdir.

Eptir [þersa luti umlidna[2] sem nu uar fra sagt. vard sa atburdr at .ii. gelldingar konungsins þionostumenn. annarr sealfs hans skenkiari enn annarr bakari ok steikara meistari. urdu fyrir sina tilskylldan fyrir sealfs hans ublidu. Ok af þi at þeir urdu fyrir sealfs hans ublidu.[3] þa let hann þeim inn kasta i þa sömu myrkuastofu sem adr uar fra sagt. fekk myrkuastofu uördrinn þa sem alla adra Joseph til geymslu. ok þionadi hann þeim. Leid sua miok lengi framm. at þeir uaru þar halldnir. A nockurri natt dreymdi þessa báda konungsins sueina þilikan draum huarn þeirra sem eptir rettri rádningu ok þydingu til[4] heyrdi huarum. Nu sem Joseph kom til þeirra um morgininn eptir. ok hann sa þa ryggari uera enn uani uar til. þa spurdi hann eptir huer[5] sauk til þess uæri. þeir suorudu. Okkr dreymdi i naatt. ok eigi er sa madr her til. sem draumana raði skyrandi okkr þeirra þyding. Er þat eigi guds at þyda þa sagdi Joseph. Segit[6] mer huat yckr dreymdi. Byrlinn byriadi fyrr[7] sinn draum ok sagdi sua. Ek þottiz sia einn uinuid[8] fyrir mer. a huerium uaru .iii. [uinuidiss teinungar edr sprotar. ok syndiz mer uisirinn uaxa smam þeim. berandi sinn blomstr ok allan aauoxt. þar til er sealf uinberin röskuduz. sua at þau uaru medr aullu fullgör.[9] Enn ek hellt [a keri mins herra konungsins.[10] tok ek þa uinberin ok sprengda ek nidr i kerit. gaf ek sidan minum herra konunginum at drecka. Joseph svaradi þa. þessor er radning ok skilning draums þins. þriar uinuiðarins greinir hafa at merkia þa .iii. daga eptir hueria er Pharao man minnaz þinnar þionostu. man hann þa setia þik i þann sama stett ok starf. sem þu hafdir fyrra tima. ok mantu gefa sealfum honum at drecka eptir þi sem þu uart uanr honum[11] at þiona. ok þers bidr ek. at þu minniz min þann tima sem þer hefir uel gengit. ok ger þa miskunn á mér. at tala þat fyrir Pharao[12] konungi. at hann frelsi mik af þersarri myrkuastofu. þi at medr leynd ok lymsku uar ek tekinn ok brott

[1]) uiðr, B [2]) [þetta, B [3]) reiði, B [4]) *mgl.* B [5]) *tilf.* B [6]) *saal.* B; Seg, A [7]) fyrri, B [8]) frammi *tilf.* B [9]) [vnguiðis sprotar eðr rislur berandi sinn blomstr ok allan avǫxt. ok syndiz mer visirinn vaxa smaam þeim. ok uinberin rǫskuazt eptir þat er þau hǫfðu aaðr blomgaz, B [10]) [keri mins herra konungsins i hendi mer, B [11]) *tilf.* B [12]) Pharaone, B

fluttr af ebreskra manna landi. ok saklauss uar ek i þersa dyflizu settr.[1] Nu sem bakara meistarinn undirstod. at hann hafdi uitrliga raþit þann draum. sagdi hann sua. þat dreymdi mik. at ek hefda .iii. koruer[2] medr miol uppi yfir hofdi mer. ok i þeim einum sem efztr uar bar ek alla þa rettu. sem bakarar ok steikarar kunna[3] medr sinni list at gǫra. komu þar at fuglar ok áátu þann mat. Joseph suaradi. Giarna[4] uillda ek eiga godan draum at ráda. [.iii. korfar[5] merkia þa .iii. daga eptir hueria er Pharao man láta hengia þik aa gálga. munu þa fuglar slita hræ þin ok eta. Eptir .iii. daga[6] þadan uar burdardagr Pharaonis. ok sua sem hann ueitti sinum monnum aa þann sama dag. þa mintiz[7] hann byrlans. sua at hann skipadi honum[8] fyrra sinn stétt. at hann skylldi skenkia sealfum honum. Bakarans mintiz hann ok sua at hann let hann hengia. Geck hvarum þeirra rett eptir þi sem Joseph hafdi draumana radit. Enn sua uel ok heimolliga sem byrlinn uar nu kominn. þa mintiz hann ecki Josephs.

Her segir fra draumum Pharao konungs ok huersu Joseph reð eptir sem gengu allir. capitulum.[9]

60. Eptir .ii. aar lidin upp fra þi sem nu uar sagt. dreymdi konunginn Pharaonem draum. Hann þottiz uera staddr aa nockurum aarbakka. honum syndiz sem .vii. kyr fagrar ok storar ok [miok feitar[10] gengi upp or aanni ok fæddiz[11] þar medr [grænt gras[12] sem uatlendi var ok uokusamt. Adrar .vii. kyr [alfarnar ok magrar sua sem[13] at þrotum komnar af sullti ok megrd komu sidarr upp or aanni. [þilikar at[14] hann þottiz alldri slikar[15] sééd hafa fyrri[15] aa ollu Egiptalandi. ok[16] fædduz þær[17] aa sealfum aarbackanum. Gengu þessar medr sinni megrd ok liotleika langt umframm hinar meðr sinni feiti ok frealsleik. sua at honum þotti enskiss[18] um uert hinna[19] fegrd hia þessarra megrð.[20] Pharao uard ottafenginn uid draum þenna sem hann uaknadi. Hann sofnadi annan tima ok dreymdi draum annan. Honum syndiz sem .vii. aux fǫgr ok fullfengilig yxi upp aa einn haalm. ok onnur .vii. mia[21] ok miok visin i annan enda.[22] sua at honum syndiz

[1]) ok mer inn kastat *tilf.* B [2]) coruéér, B [3]) kunnu, B [4]) Giarnari, B [5]) [þriu coruéér, B [6]) nętr, B [7]) minniz, B [8]) hinn *tilf.* B [9]) Af draumaraadningu Pharaonis ok vegsemd Joseps, B [10]) [sua feitar sem þęr hefði til draps uerit alnar, B [11]) fędduz, B [12]) [gręn gros, B [13]) [fúllegar magrar ok, B [14]) [huilikar er, B [15]) *mgl.* B [16]) *tilf.* B [17]) þar, B [18]) eingis, B [19]) *saal.* B; þeirra, A [20]) *saal.* B; magrð, A [21]) *saal. ogs.* B [22]) stað, B

um þat enn meira uert. Her af uard hann miok hræddr. sua sem hann uaknadi hugleidandi þessa drauma. Ok um morgininn eptir leet hann kalla seer alla sina spekinga ok þa uisaztu[1] menn sem i uaru Egiptalandi. segiandi þeim draumana. ok beid engan[2] þann af aullum þeim er[3] rada kynni. þa minntiz konungsins byrli aa um sidir. huat er framm hafdi farit medr þeim Joseph i myrkuastofunni. ok sagði sua. Ek iatir ok vidr gengr minni sekt. at þann tima sem uid bakarinn[4] urdum fyrir mins herra reidi ok hann leet okkr inn kasta i eins riddara hofdingians myrkuastofu. þa dreymdi okkr báda aa einni nátt þess haattar drauma. sem [at forspaa uurðu[5] eptir þi sem huarum geck eptir. Var þar einn ebreskr þionostusueinn[6] þers sama riddara hǒfdingia. reed hann ockra drauma rett eptir þi sem huars ockars audna ok æuintyr gekk[7] sidan. [at ek þáá aptr mina fyrri þionostu enn hann var hengðr aa gaalga.[8]

þegar i stad uar Joseph af þersarri byrlans saugn ok aaeggian vt leiddr af myrkuastofunni. þar medr uar hans haar klipt ok ræktat. þiat bandingiar ok utlagar lata ecki haar sitt skapa [ok skera. Ok[9] sem þeir hofdu fengit honum sæmilig klædi. þa uar hann fyrir konunginn leiddr. Hann tok þegar hans hægri hand.[10] er hann kom fyrir hann. ok sagdi sua. Mik hefir dreymt .ii. drauma. ok kann engin þa at rada ok mer at skyra. Enn ek hefir heyrt. at þu mant hardla ual ok uitrliga þa kunna skilia ok skyra. ok ottaz medr engu moti at segia huat er þeir hafa at þyda. Joseph svaradi. Utan mik ok minnar[11] hiaueru man gud giptusamligh andsuðr ok farsællig ueita Pharaoni. Konungrinn sagdi[12] honum þa bada fyrr sagda drauma. greinandi þat at hann uaknadi i milli. Eptir þat taladi[13] hann til Josephs. greinandi þat at hann hafdi þersa drauma sagt hinum fremztum sinum uitringum ok frammsynum monnum. ok at engin af ollum þeim kunni þa at[14] rada. Joseph svaradi. Badir ydrir draumar hafa alla eina merking. syndi gud þa luti Pharaoni fyrir. sem hann man sidarr gora ok lata framm koma. Seau hardla feitar kyr ok fagrar ok þar medr .vii. fǒgr ðx. full ok stór. merkia þau .vii. frioleiks aar sem god munu [uerda. ok[15] allt Egiptaland man þar af[16] fullt af gięlzku. Enn þær hinar magru[17] kyr .vii. ok hinar solltnu. sem sidarr komu upp or aanni. ok þar medr þau .vii.[18] hin uisnu aux ok ueslu. sem af brennanda uindi fyriruurduz. merkia þau .vii. hallæris aar ok sulltar. sem eptir

[1]) *saal.* B; uissaztu, A [2]) eigi nǫkkurn, B [3]) at, B [4]) bakara meistarenn, B [5]) [vurðu at fullulegri forspáá, B [6]) sueinn þionostumaðr, B [7]) reyndiz, B [8]) [*tilf.* B [9]) [*mgl.* B [10]) hǫnd, B [11]) *saal. ogs.* B [12]) segir, B [13]) talar, B [14]) *mgl.* B [15]) [vera at, B [16]) verða *tilf.* B [17]) mǫgru, B [18]) *tilf.* B

hin .vii. manu koma. Manu þersir[1] lutir medr þeima hætti fyllaz ok frammgengt[2] uerda. at fyrst manu koma þau .vii. aar. at[3] hin bezta tid man [koma yfir allt Egiptaland.[4] enn eptir þau .vii. lidin manu koma aunnur .vii. aar medr sua miklum ufreoleik ok yfiruættiss hallæri. at þa þicki litils hin uerd sem fyrr gengu ok allt uar i nog þat er hafa þurfti. Man su hin kranka tid ok sulltr aa huert land koma ok eyda allri þeirri giętzku. sem adr hefir aflat uerit ok saman dregit. Enn þat er uissulight sônnunarmark til þersarra luta. at annan tima skylldi þann draum fyrir þik bera sem hinn sama lut hefdi at merkia ok hinn fyrri. ok at guds atkuedi[5] fylliz skiotliga ok frammgengt uerdi. Er þat nu min tillagha[6] sagdi Joseph. at[7] konungrinn hafi nu forsia vid. takandi nôckurn uitran mann ok ual klokan þann sem hann fyrir skipi ok yfir seti allt Egiptaland. ok sa seti[8] formann i aullum ok seerhuerium herudum. til þers at þeir taki saman hinn fimta part af aullum þeim áuexti sem verdr aa þersum[9] .vii. freoleiks aarum sem nu koma. hirdandi hann[10] i storum ok godum kornlaudum. ok [se allt hueiti þat[11] hirt ok geymt undir konungsins ualldi[12] Pharaonis ok sua uardueitt i biam[13] ok borgum. ok se þaleidis uid buit[14] eptirkomanda þeim [.vii. aara[15] sullt. sem aa man leggiaz allt Egiptum.[16] at landit eydiz eigi af hallæri ok sullt. þetta rad likaði konunginum ual ok aullum hans monnum.

Ok [af þi at hann undradiz[17] bædi huersu skynsamliga Joseph hafdi skilit ok skyrt sealfs hans drauma. ok engum mun[18] minnr þat raad ok tillôgu sem hann hafdi ut gefit. þa taladi hann sua til þeirra. Manu uęr nockurn annan mann þann faa fundit.[19] sem sua se fullr af guds andagipt ok gięfu sem þersi. Sidan taladi hann til Josephs. Fyrir þa sauk at gud syndi þer ok tędi alla þa luti sem þu taladir nu. þa fær ek engan fundit þer uitrara edr [þer likan[20] at uiti ok raadum. þu skallt formadr uera fyrir[21] minni hall[22] ok husi. ok þinu bodi ok atkuædi skal allr Egiptalandz lydr hlydinn uera. ok at einu saman konungdomsins[23] haasæti skal ek fyrir þik framm halldinn uera. Ok enn taladi hann til Josephs. See her. ek skipar þik yfir allt Egiptaland. Her medr tok hann eitt fingrgull af hendi ser ok dro upp aa hônd Joseph. ok lét klæda hann medr bisso. ok eitt gullmen let hann

1) aller *tilf.* B 2) frammgengir, B 3) sem, B 4) [verða aa ǫllu Egiptalandi, B 5) akuęði, B 6) *saal.* B; laga, A 7) sialfr *tilf.* B 8) skipi, B 9) ǫllum þeim, B 10) allan *tilf.* B 11) [*saal.* B; sem allt hueiti er, A 12) [naað, B 13) bęum, B 14) buiz, B 15) [*saal.* B; tima ok, A 16) [til þers *tilf.* B 17) [sem konungrinn undirstóóð, B 18) *tilf.* B 19) aa iǫrðinni, B 20) [þinn lika, B 21) yfer, B 22) *saal. ogs.* B 23) rikissins, B

um[1] hans haals. Bad hann sidan sua buinn stiga upp i[2] sealfs sins kerru. þar medr skylldi einn forrennari kalla huar sem hann for. at allir menn skylldu[3] fyrir honum knefalla sua sem konunginum sealfum. ok þeir skylldi af þi uita mega. at hann uæri formadr yfir aullu Egiptalandi. Pharao taladi þa enn til Josephs. Ek er Pharao. Sem hann legði[4] uid særi sin sua segiandi. Sua sem þat er satt[5] at ek er Pharao. sua skal þat satt uera sem ek man þer segia. at enginn madr aa aullu Egiptalandi skal þer i moti uikia edr neighia huarki hendi ne fæti. ok eigi skal nockurr utan medr þinum bodskap ok blidu yfirbragdi[6] brott[7] fara ne nockurs hàttar[8] almenniligt starf fremia edr frammi hafa. Sneri hann þa nafni[9] Josephs ok kalladi hann heimsins hialpara upp aa Egiptalandz tal ok tungu. Var hann þa .xxx.[10] at alldri er hann uar fyrstan tima fyrir konunginum Pharaone.

Her segir af Asenech dottur Putiphars.[11]

61. A hinu fyrsta freoleiks aari af þeim .vii. sem Joseph sagdi fyrir at koma mundi. sendi konungrinn hann um allt Egiptaland. at hann [leti saman[12] taka[13] hinn .vta. part af ollu [hueiti.[14] eptir þi sem fyrr uar greint. Hann kom framm i fyrr nefndri landzins haalfu Helyopoleos. Var þa[15] Putiphar riddara hofðingi ok konungsins radgiafi þar uordinn kennimadr ok hǫfdingi. hann atti sér þa dottur sem Aseneth het. Ollum Egiptalandz iungfrum uar hon fegri ok frealsligri. i flestum lutum uar hon storliga[16] lik ebreskra manna døtrum. hun uar hæuersk[17] ok bar sik heidrsamliga.[18] metnaðarsǫm uar hun sua ok mikillát. at engi karlmadr þotti henni sér iafnkosta. Engin karlmadr hafdi ok seed hana utan fadir hennar ok brædr. fyrir þann skylld at einn mikill turn[19] ok miok haar uar aafastr husi ok herbergium Putiphars. yfir huerium er þat eitt lopthus var smidat. sem i sér hafdi .x. heimollig herbergi. þilik sem suefnklefar uæri. af huerium er hinn fyrsti ok fremzti uar fagrligha giǫrr[20] af þeim dyrmætum steinum sem porphiriti[21] eru kalladir. ok allir hans ueggir uaru af einum ok ymissum aagiætum steinum gioruir. ok þar medr uaru hans fleyðr gulligar.

[1]) upp aa, B [2]) aðra hina beztu *tilf.* B [3]) skylldi, B [4]) *saal.* B; lagdi, A [5]) *saal.* B; séd, A [6]) orlofi, B [7]) *tilf.* B [8]) konar, B [9]) hans *tilf.* B [10]) þritugr, B [11]) Af Asenech ok hennar herbergi. De speculo hystoriali, B [12]) [skylldi saman laata, B [13]) ok hirða *tilf.* B [14]) [*saal.* B; þi hueiti eptir þi hueiti(!), A [15]) fyrr nefndr *tilf.* B [16]) storleghans, B [17]) ok haattsǫm *tilf.* B [18]) heiðrs sęmilegha, B [19]) eðr stǫpull *tilf.* B [20]) ok smiðaðr *tilf.* B [21]) porphiritici, B

Bygdi Aseneth[1] medr sinum þernum þersor herbergi. Varu gud Egiptalandz manna. þau sem af gulli ok sylfri[2] uaru giðr. geymd ok hird i þessum hennar heimolliga klefa. huer er seolf hon dyrkadi dagliga þeim fornfærandi. Annat þetta hit heimolliga hus edr klefi uar hennar fatabur. yfrinn rikdom i sér hafandi. þi at hann uar fullr af gulli ok brendu silfri. dyrum gripum[3] ok dyrligum steinum. J þridiu[4] sialfrar hennar heimolligu herbergi uar nær oll su giætzka sem dyrmætaz uar þar i landi. var þat hennar iurtaklefui. ok aull hennar krydd uaru þar geymd ok hirð. Adra klefa .vii. af þersum .x. heimolligum herbergium hofdu þær .vii. iungfrur harða fagrar. sem henni þionadu dagliga. vidr hueriar er engin karlmadr hafdi nockut ord talad. huarki uaxinn madr ne smásueinn. A suefnklefa sealfrar Aseneth varu .iii. uænir gluggar. ok uar sa storliga[5] mikill sem til austrs horfdi. annarr af þeim uar til sudrs. ok hinn þridi til nordrs. J þersum klefa uar ein sæng sua skemtilig ok skrautlig at sia upp aa. sem hon ugri af raudu gulli giðr. hon uar tialldat medr gulluofnum purpura sparlðkum. ok þar til medr iacincto ok einfðlldum purpura[6] ok[7] bisso. i huerri er sialf hon suaf ein saman. Hia þessarri hennar sæng hafdi engan tima[8] karlmadr niðr setz. Vmuergis þetta hit agięta[9] hus ok herbyrgi allt saman uar einn mikill grasgardr. ok miok haar[10] uar allr hans murr giorr af ferhyrndu grioti. A gardi þersum uaru .iiii.[11] iarnport. þau sem .iiii. hinir fegrstu[12] ungir menn uel ugpntir[13] uaru fengnir til at geyma [allir samt.[14] A hægra uegna i gardinum uar ein fðgr fliotandi uatzædr. ok eitt fagrt stðduuatn ok sua skiært þar i hia. at [þar matti[15] ual sia[16] i skuggann allra þeirra tria sem þar uaru plantad. er bædi uaru fðgr ok frygdafull.[17] Aseneth uar sua mikil sem Sarra. sua fogr ok frid sem Rebeccha. ok þaleidiss ugn ok at ollu uel uordin[18] sem Rachel.

Her segir af Joseph ok Putiphar ok dottur hans.[19]

62. Joseph gerdi fyrr nefndum Putiphar sendibod. at hann mundi uikia til hans[20] herbergiss. Tok Putiphar þi feginsamliga. ok sagdi dottur sinni at guds mektugr madr Joseph[21] mundi þar koma. ok hann mundi

1) *saal.* B; Asenech, *her og senere,* A 2) silfri, B 3) iurtum, B 4) þriðia, B 5) storleghans, B 6) *saal.* B; þurpura, A 7) meðr *tilf.* B 8) nqkkurr *tilf.* B 9) ok mikkla *tilf.* B 10) *tilf.* B 11) fiqgur, B 12) fręknuztu, B 13) vępnder, B 14) [allt saman, B 15) [þær maattu, B 16) þar *tilf.* B 17) frygðarfull, B 18) sik *tilf.* B 19) Af fundi þeirra Joseph ok Aseneth dottur Putiphari. Capitulum, B 20) huss ok *tilf.* B 21) *tilf.* B

eigi uanda at gipta honum sialfa hana. Vidr þersor ord reiddiz hon ok sagði. at hun hugðiz helldr skylldu giptaz konungs syni enn herteknum kotkarls syni. ok henni þætti þat helldr eptir sinni mekt ok maneri. Fyrir þi taladi hon sua. at Pharao atti séér syni. sem sidarr man [sagt uerda.[1] Ok rett sem þau áttu her um at tala. var þeim sagt at Joseph [var kominn.[2] Geck Aseneth þa þegar upp i lopthusit ok sialfrar sinnar herbergi. Joseph kom þa sitiandi i þeirri konungsins kerru sem ǫll gloadi af gulli. hana drogu .iiii. fannhuitir hestar [sem snior[3] medr gylldum bitlum beittir ok beisladir. Joseph uar sua buinn. at hann hafdi alhuitan kyrtil miok biartan af bisso. ok þar yfir gulluofinn purpuramǫttul. gullkoronu á hǫfdi. ok uaru .xii. hinir dyrstu[4] steinar umuergiss aa krununni. ok yfir þeim uaru markat .xii. gullig himintungl. konungligan rikissuǫnd hafdi hann seer i hendi. ok þar medr einn kuist oliue[5] medr hardla feitum ok fǫgrum aauexti.[6] Geck Putiphar ok hans husfru ut i mot honum. lutu[7] honum ok i ollum lutum uirding ueittu. Eptir þat gekk Joseph inn i gardinn. ok þegar uaru byrgð aull hans port. Nu séér Aseneth Joseph ut um einn glugg[8] aa sinu herbergi. rugladiz hun þa þegar[9] af þeim ordum sem hon hafdi til hans talat. ok sagdi sua. Séé her. solin sealf er komin i sinni kerru hegat til uár ofan af himni. Ekki uissa ek þat at Joseph uæri guds sun. ok huar man finnaz sa madr um alldr er þilika fegrd megi[10] getit hafa. edr huerr konu kuidr megi liosit ok þilika birti[11] borit hafa. Joseph geck þa inn i herbergi Putiphars. ok uaru þuegnir fætr hans. Eptir þat spurdi Joseph. huer su kona uæri er hann [leit um[12] gluggann aa lopthusinu. fari hon i brott[13] sagdi hann. Fyrir þi taladi hann sua. at hann ottadiz at hon mundi þaleidis angra hann ok vnada. sem allar adrar konur þar sem hann kom. þær sendu þegar i stad sina sueina til hans medr einum ok ymissum dyrmætum giǫfum. huerium er hann nitadi[14] medr fullkominni ublidu. ok brott kastadi þeim til neisu ok nidranar sem sent hafdi. Þa suaradi Putiphar. Minn herra. þersi mær er min dottir. su sem huern karlmann hefir fyrirlitit hegat til. hana hefir ok engin karlmadr seed utan ek ok þer[15] i dag. Ok ef þer uilit sua. þa kemr hon her ok heilsar ydr. Joseph hugsadi þat er hun fyrirleit[16] huern karlmann[17] ok hatadi. at alldrigi mundi hun þa[18] þrábøn edr ofblid uidr hann uera. ok taladi sua til fedr hennar. Ef

[1]) [heyraz megha, B [2]) [kęmi þar i stað, B [3]) [*mgl.* B [4]) dyruztu, B [5]) *tilf.* B [6]) frykth, B [7]) luttu, B [8]) glugginn, B [9]) nǫkkut sua ok angraðiz *tilf.* B [10]) maa, B [11]) birtu, B [12]) [hafði seeð uiðr, B [13]) heðan *tilf.* B [14]) neitaði, B [15]) nu *tilf.* B [16]) *saal.* B; fyrirleti, A [17]) annan *tilf.* B [18]) *mgl.* B

dottir yd(u)r er skier iungfru. þa elskar ek hana sem systur mina. Gekk modir hennar þa upp til hennar kallandi hana nidr ok frammleidandi fyrir Joseph. Fadir hennar taladi henni sua til. Heilsa brødr þinum. þeim sem aa saumu leid hatar ok fyrirlitr allar þær konur sem annars kyns ok kindar[1] eru enn[2] hann. sem þu fyrirlitr alla karlmenn. Aseneth taladi til Josephs. þu blezadr af hinum hæsta gudi uer heill ok uel kominn. Joseph suaradi. Sa gud sem alla luti lifgar blezi þik. Putiphar bad þa dottur sina minnaz uid Joseph ok kyssa hann. Ok sem hun ætladi þat at gera ok gekk at honum. þa retti hann hǫndina framm. takandi moti hennar briosti ok bringu sua segiandi. Meðr ǫngu moti stendr þat. at sá madr sem lifanda gud dyrkar ok lifsbrauð etr ok heilsamligan dryck dreckr. kyssi þa konu [sem af heidinni þioð er getin. ok hon[3] dyrkar ok kyssir dauf ok dumba skurdgod. etandi braud sitt ok aðra[4] fędu af þeirra bordi. ok dreckandi sinn drykk af þeirra kerum ok kaunnum. ok smyriandi sik medr þi oleo. sem uarla uerdr skodat eðr skyniat huelikt[5] þat er.

Her segir af þui er guðs engill vitraðiz Asenech.[6]

63. Aseneth uard storliga[7] rygg heyrandi þessor hans orð. sua at nu tok hun at grata. Joseph leit þaa miskunnar augum til hennar. ok lagdi hann sina hond yfir hennar hǫfud ok blezadi hana. Aseneth gladdiz nockut sua af hans blezan. enn þo skyndi[8] hon heim til sins herbyrgis. ok kastadi ser þar nidr uidr sængina af þeim krankleika sem hon hafdi fengit af þeirra fundi ok vidtali. Jdraðiz hon þa þers mikilliga. er hun hafdi gudin dyrkat[9] ok afnitti[10] þeim þa fulluliga. Joseph aat þar ok drakk. ok eptir þat bioz hann til brottferdar. Putiphar beiddiz at hann mundi dueliaz þar um einn dag. ok feck hann þat eigi. For Joseph i brott ok het at koma aptr þagat eptir hina næstu .vii. daga lidna. Aseneth klæddi sik einum suortum kyrtli. huerr er hennar hrygdarklædnadr hafdi uerit. þann tima sem hinn yngri brodir hennar hafdi andaz. Byrgdi hon sik eina saman i nǫckurum klefa lokandi siolf hurdirnar. ok gret þar. [Aull sin skurdgod[11] kastadi hon ut um þann glugga. sem nordan uar aa fyrrgreindu herbyrgi.[12] ok huerium þeim hofdingligum rett sem henni uar settr kastadi hon

[1]) ettar, B [2]) sialfr *tilf.* B [3]) [af heiðinni þioð komna sem hun, B [4]) *saal.* B; sinna, A [5]) huilikt, B [6]) Fra þui er engillinn vitradiz Aseneth ok fra þeirra tali, B [7]) storleghans, B [8]) skundaði, B [9]) ok þeim uegsemd ueitt *tilf.* B [10]) afneitaði, B [11]) [Ollum sinum skurðguðum, B [12]) hennar *tilf.* B

aa golf framm ok gaf hundum at eta. enn ios molldu ok ðsku upp i hðfud sitt ok um allt herbyrgit. ok grét alla þersa .vii. daga miok saarliga. A hinum áttanda degi uard henni litit miok aarla ut um þann sama glugga sem til nordrs horfdi. sua sem hon heyrði hunda geyia ok hana gala. Ok er hon saa ut. þa birtiz henni su biarta stiarna nærri sealfum himninum sem Lucifer heitir. ok þar med sua mikit lios. at hon gat[1] eigi stadiz. ok af þi fell hon aa framm[2] sinar hendr ok aaseonu i þa ausku sem aa golfinu uar. ok henni syndiz. þar sem hon laa. sem madr nockurr stigi nidr af himninum ok stædi yfir hennar hðfdi kallandi hana medr sinu eiginligu nafni. Enn af þi at hun þordi sakir rædzlu ok mikils ótta aungu uætta at suara. þa het hann aa hana[3] annan tima sua segiandi. Aseneth. Aseneth. Hun svaradi þa. Ek er her minn herra. edr huerr ertu. seg mer þat. Ek er hofdingi guds huss sagdi hann. ok ek er hðfdingi yfir[4] sialfs hans utgordum ok herferdum. Ris upp ok statt aa þina[5] fætr. man ek þa tala medr þik. Ok er Aseneth freistaði aa fætr at fara[6] ok hon hof sitt hðfud upp. þa syndiz henni saa madr um alla luti likr Joseph. at klædnadi. krunu ok konungligum rikisuendi. sem þar uar kominn. Hans aasiona uar þilik sem[7] ellding. augun sem solar geislar. enn haarit ok hans lockar sem logandi elldr. Ok sem Aseneth saa þetta. uard hon sua ottafengin. at hon fell[8] framm annan tima. Engillinn sa sem henni [uitradiz i manz mynd[9] styrkti hana þa léttandi upp aa sina fætr. ok sagdi sua. Legg nidr þetta hit suarta haarkleði.[10] sem þu hefir klætt þik med. ok hrygdarlinda þann sem þu hefir um[11] þinar lendar. skak i brott or hðfdi þer dupt ok osku ok þua bædi hendr þinar ok aasionu i skięru uatni. ok klæd þik fagrliga med hinum heidrligztum þinum[12] klædum. ok eptir þat man ek tala uid þik. Ok þegar sem hun hafdi eptir hans áákuædi um buiz. þa kom hon skiotliga aptr til hans. Kasta af hðfdi þer skautum ok hðfudduk. þiat þu ert skięr iungfru. Styrkz þu ok fagna iungfru Aseneth. fyrir þi[13] at nu er þitt nafn aa lifandi manna bok skraad ok skrifuat. ok æfinligha man þat alldrigi[14] af mááz. Ek segir þer þat ok synir uissuliga. at upp fra þersum degi ert þu endrnyiat ok lifgat. Munt þu blezanar braud eta ok heilsamligan dryck drecka. þiat medr heilagri krismu[15] mant þu smurd uerda.[16] See her i dagh gef ek þik Joseph til brudar

[1]) fekk þat, B [2]) *saal. ogs.* B [3]) ok kallaði *tilf.* B [4]) fyrir, B [5]) eigna *tilf.* B [6]) fęrazt, B [7]) ein *tilf.* B [8]) þa enn *tilf.* B [9]) [syndiz maðrenn vera, B [10]) *saal.* B; klædi, A [11]) þik lagit. kasta ok i brott sorgarkleðnaði þeim sem þu hefir um *tilf.* B [12]) sialfrar þinnar hof, B [13]) þann skylld, B [14]) þar *tilf.* B [15]) *saal.* B; kristni, A [16]) uera, B

ok eiginhusfru. Man þitt nafn eigi[1] uera kallad Aseneth sem mikilsháttar hlifdar borg edr uerndar. fyrir þi[2] at idran þin bad hinn hæsta gud fyrir þer. huer er[3] uordin dottir þers sem haleitaztr er. glðd ok god guds iungfru hæuersk ok hááttsðm. Ok er engillinn uar eptir frettr af Aseneth. huert hans nafn uæri. þa svaradi hann sua. Medr guds hand[4] ok fingri er mitt nafn skrifuat aa þers bok sem haleitaztr er. eru þeir allir lutir oumrædiligir sem aa þeirri bok eru skrifadir. ok engum daudligum manni samir þa at segia ok eigi helldr heyra.

Her segir fra viðtali þeirra Aseneth ok guðs engils.[5]

64. Aseneth taladi þa til engilsins halldandi aa[6] ofuanuerdum hans mðttli. ok sagdi sua. Ef ek hefir nðckura giptu fundit ok fengit i þinu augliti. þa setz[7] nidr um eina litla stund hia sæng þersarri. hia huerri er alldrigi sat enn nockurr karlmadr.[8] ok man ek bua þer bord. Engillinn suaradi. Lat framm koma at þi skiott. Setti hon bordit buandi þat medr hit bezta braud ok sætt uin ok med gaumlu oleo. Ber mer ok hunangs seim. sagdi engillinn. Ok sem hun stod rygg af þersum hans ordum. fyrir þat er hun hafdi engan seim at faa honum. þa sagdi hann sua. Gakk inn i kiallara þinn. ok þar aa einu bordi þinu mantu hunangs seim[9] finna. Vard henni þersi uán eigi at hegoma. at hun fann þar sua huitan seim sem snior uæri ok hit skiærazta hunang gefanda hinn sætazta ilm[10] af ser. Aseneth taladi þa til hans. Eigi hafda ek seiminn minn herra. helldr hitt at hann uard þegar[11] þu taladir ok nefndir medr þinum helgum[12] munni. huadan[13] er hans ilmr man[14] rett þilikr sem[15] af sealfs þins [anda. er ferr af þinum[16] munni. Engillinn hlo þa lettliga at skilning ok skynsemd Aseneth. Retti hann þa framm hondina. leggiandi hana yfir hennar hðfud sua segiandi. Sæl ertu. fyrir þat er þu hafnadir skurdgudum ok fyrirleitz þau ok trudir upp aa lifanda gud. ok allir þeir eru sælir sem med idran koma til hans. þiat af þersum hinum sama seim munu þeir bergia. sem [guds byflugur af[17] paradiso hafa[18] saman borit. ok af rosauatni paradisi munu þeir drekka. ok her af bergia allir guds englar. deyia þeir ok alldrigi æfiliga.[19] sem af honum hafa nockurn tima etit. Hann

[1]) sua rettlegha siðan *tilf.* B [2]) þa sqk, B [3]) nu er *tilf.* B [4]) *saal. ogs.* B
[5]) Fra þui er engillinn blezaði hana ok gaf henni seiminn, B
[6]) *mgl.* B [7]) her *tilf.* B [8]) maðr, B [9]) seiminn, B [10]) ývt *tilf.* B
[11]) i stað sem *tilf.* B [12]) haleitum, B [13]) af *tilf.* B [14]) er B [15]) anginn *tilf.* B [16]) [*mgl.* B [17]) [byflugur af guðs, B [18]) gort ok *tilf.* B
[19]) eylifligha, B

retti þa enn framm hondina. ok tok einn hardla litinn part af seiminum ok áát sealfr suman. enn þat sem eptir var af honum lagdi hann i munn Aseneth. talandi til hennar þar med þersum ordum. See nu álz þu lifs braud. ok nu ertu smurð medr heilagri crismu. man [þitt holld[1] upp fra þeima degi endrnyiaz. ok hedan af munu þin bein bætaz ok grædaz. vþrotnandi man þinn kraptr uera. enn æska þin man alldrigi elli kenna. ok alldrigi man þin fegrd faulna. mantu þilik uera sem smidat hofudborg ollum þeim. sem sinni uan uenda flyiandi til nafns almattigs guds.[2] þess sem allra uerallda konungr er. Hann retti þa enn framm hondina. ok tok þann seim sem hann hafdi fyrr sagdan part af tekit. uard hann þa þegar heill ok uskaddr sua sem adr uar hann. Tok hann þa medr sinni hægri hendi ofanuerdan seimsins[3] part. þann sem til austrs uissi. medr þeim fingrinum einkannliga sem þumalfingrinum uar næstr ok tilsagnarfingr heitir. dragandi hann at ser til neðanuerdz seimsins. þers sem til uestrs uissi. Syndiz Aseneth þa sem bloð uæri alla uega. þar sem hann hafdi fingrinn um dregit. Sia nu seiminn sagdi engillinn. Sa hon þa. at margar huitar byflugur sem snior flugu ok foru utan[4] af seiminum. enn sumar af þeim hofdu raudan purpura lit sem iacinctus. kringdu þær allar [um Aseneth[5] saman berandi ok gerandi af nyiu hunangs seim i hennar hondum. [átu þær ok þar af.[5] Eptir þat taladi engillinn til byflygissins. Farit nu brott i þann stad sem ydr til heyrir. Hurfu þær allar þadan þegar i stad. ok uendu sinum[6] ueg til paradisum i austr. Engillinn taladi þa til Aseneth. A somu leid eru þeir allir lutir sannir. sem ek hefir talad fyrir þer i dag. sem byflugurnar foru brott i þann stad sem [ek uisada þeim.[7] Hann retti þa enn[8] þridia tima framm handina ok tok upp seiminn. kom þa elldr upp þar rett af bordinu ok eyddi ollum þeim seiminum sem eptir hafdi uerit. snart hann þo medr engu moti bordit. Vard af seimsins bruna hardla sætr ilmr ok angi. enn bordit var sua medr aullu ubrunnit. sem engan tima hefdi þi elldr námunda komit. Aseneth taladi þa[9] til engilsins. Seau iungfrur eru her dagliga [hia mer[10] minn herra. þær sem fra barndomi hafa her upp fædz medr mer. varu þær ok aa þeirri somu natt [fæddar ok getnar[11] sem ek. villda ek giarna kalla þær. til þers at þu blezadir[12] þeim [á somu leid[13] sem þu hefir mik blezad. Hann bad hana kalla þær. ok blezadi hann þeim sua segiandi. Hinn hæsti gud drottinn blezi ydr. at þer seed sua sem .vii. hlifdarborgir stydiur edr sterkir pilarar. Engillinn

1) [þin hǫrund, B 2) guðdrottins, B 3) hunangsins, B 4) vvt, B 5) [*mgl.* B 6) sinn, B 7) [þer voru aðr sem ek sagði þer, B 8) i *tilf.* B 9) enn *tilf.* B 10) [*tilf.* B 11) [getnar ok fęddar, B 12) blezer, B 13) [sua, B

bað þa Aseneth lietta borðinu. Hon gordi sem hann baud. Ok er hun ætladi bordit nidr at leggia. þa uar engillinn brott fra henni at syn. ok er hon snoriz aptr ok litadiz um. þa sa hon sua sem eina kerru medr .iiii. hestum[1] austr til himinsins framm farandi ok þagat huerfandi.

Aseneth lagdiz til bønar eptir þat er engillinn uar i brottu. Ok[2] sem hon bad ser liknar ok miskunnar. fyrir þat er hon hafdi sua diarfliga uidr[3] hann talad. þa kom einn iunkkiæri[4] til hennar. sa sem fedr hennar þionostumadr uar. berandi henni sealfs hans boð sua segiandi. Se nu kom Joseph. sterkr ok mektugr guds madr. er hans forrennari her nu rett uid portit aa [ydru herbergi.[5] Skundadi Aseneth þa ut i moti Joseph ok stod i suðlunum frammi fyrir herberginu. Ok þegar sem Joseph gekk inn i gardinn. kalladi[6] Aseneth upp aa hann. segiandi honum allt tal engilsins. þat sem hann hafdi uid[7] hana talat. ok þar medr þo hon sealfs hans føtr. Annan dag eptir bad Joseph konunginn sealfan Pharaonem gipta ser Aseneth til eiginhusfru. Var þat þegar[8] gort sem hann uilldi. at hon uar honum gefin.[9] ok setti konungrinn þær uænuztu coronur sem hann atti upp aa huars þeirra hðfud. ok let þau minnaz til ok kyssaz. Veitti sidan sealfr þeirra brudlaup.[10] gorandi þa sua gillda ok uæna ueitzlu. at hun uannz ual .vii. daga. biodandi þar med at engin[11] madr skylldi nockura[12] erfidiss orku uinna medan brudlaup Josephs stødi. Gaf honum[13] þa þat nafn. at hann skylldi guds son heita. enn Aseneth dottir hins haleitazta.

Her segir fra Joseph ok sonum Jacobs. capitulum.[14]

65. Joseph for um aull Egiptalandz herud.[15] Kom þar yfiruættiss freoleiki ok aauðxtr um hin næstu .vii. aar. Let hann allt þat korn saman taka ok i hlðdur bera. sem hann kunni faa. ok allt þat hueiti sem þa þotti sua nogt[16] ok mikit uera sem ægiss sandr. ok eigi kom mælingum aa. let hann i ymissum borgum hirdaz ok geymaz. ok engan lut let hann þi helldr unytaz edr at miskðstum faraz. Hann gat at eiga .ii. syni medr fyrr nefndri husfru sinni Aseneth. adr enn sulltrinn ok hallærit kom. kalladi hann hinn fyrra ok hinn frumgetna

1) i *tilf.* B 2) sua *tilf.* B 3) meðr, B 4) iunkherra, B 5) [yðrum garði, B 6) heilsaði, B 7) meðr, B 8) i stað *tilf.* B 9) ok gipt *tilf.* B 10) brullaup, B 11) eingi, B 12) nǫckurs konar, B 13) hann Joseph, B 14) Fra þi er breðr Josephs utan Beniamin komu til hans á Egiptaland. de genesi, B 15) herad, B 16) i nóg, B

sinn son Manasen. þat þydiz gleyming. ok sagdi sua. þat gaf gud ok gordi. at ek hefir nu gleymt ok afhuga uordit minum erfidum[1] ok mins fedr husi. Annan kalladi hann Effraym. þat er áuaxtan. sua segiandi. Vera let gud mik i minu fatækisslandi. Enn þann tima sem þau .vii. freoleiks aar uáru gengin. sem aa Egiptalandi hofdu uerit ok nu uar fra sagt. þa komu þau .vii. hallæriss áár ok sulltar aar. sem Joseph hafdi fyrir sagt. [sua at sulltr ok seyra gekk ngr[2] um allan heiminn. ok þar kom at uarla beid braud edr adra fædu a ollu Egiptalandi. Tok þa folkit at suellta ok kallza konunginn Pharaonem. at hann fengi þeim nǒckut til fædiss ok uidrlifis. Hann svaradi þeim. Farit til Josephs ok gǒrit huat er hann bydr ydr. Sulltrinn uox dagliga um allt landit. lauk Joseph þa upp kornlaudum. þeim sem kostinum geymdu. ok selldi Egiptalandz monnum. ok sua þeim sem af ǒdrum lǒndum ok herudum komu þangat séér kost at kaupa. Uaru þeir peningar greiddir i hendr konungsins féhirdzlumonnum[3] sem þar uaru i moti gefnir.

Enn þa er Jacob fretti. at miol ok korn selldiz aa Egiptalandi. þa taladi hann sua til sona sinna. Af þi at hin hardazta tid geriz[4] aa Chanaanslandi. fyrir hui erut þer sua uþrifnir. Ek hefir heyrt at hueiti selz aa Egiptalandi. freistit ok farit nidr [þann ueg.[5] ok kaupit oss til bordz þann kost þo at litinn sem oss naudsyniar. at uer halldim lifi uaru ok fyrirfarimz eigi af sullt ok fatækt. Foru sidan .x. brødr Josephs til Egiptalandz þers eyrindis[6] at kaupa þar hueiti. Enn Beniamin hinn yngzti af aullum þeim uar eptir[7] hia fedr sinum. at honum bæri engan daligan edr uadaligan lut til aa ueginum. Komu þeir aa Egiptaland medr odrum þeim sem þagat foru til kaupa. Var Joseph þar þa formadr ok hofdingi fyrir. ok eptir hans bodskap ok akuædi selldiz ollum monnum hueiti ok annarr kostr þadan. Nu sem hans brødr komu fyrir hann uegsamandi hann ok lotning ueittu[8] sem allir adrir. ok hann kendi þa giǒrla enn þeir kendu hann medr engu moti. þa taladi hann hardligarr ok ublidligarr til þeirra enn annarra manna [ok þo[9] fyrir einn tulk spyriandi þá. Huadan komut þer sagdi hann. þeir suorudu. Af Chanaanslandi komu uær at kaupa oss lifnæringar kost ok naudsynligha luti. Enn[10] nu sem hann kendi þa. enn þeir kendu hann eigi. þa minntiz hann aa drauma þa. sem fyrr meirr hafdi fyrir hann borit. ok sagdi sua. þer erut einir speiarar[11] ok komut fyrir þann skylld heghat.[12] at þer uilldut sia uarn fatækan ok ueslugan landzskap. þeir svorudu. Eigi er sua minn herra. helldr komum uer

[1]) eruiðum, B [2]) [*tilf.* B [3]) fehirði, B [4]) giǫrðiz, B [5]) [þannigh, B [6]) erendis, B [7]) heima *tilf.* B [8]) veitandi, B [9]) [*mgl.* B [10]) Ok, B [11]) spę̨iarar, B [12]) *tilf.* B

þinir þionostumenn til þers at kaupa oss fædzlu[1] ok fedr uarum. Vær erum allir eins manz synir. komu uær her medr nádum sem adrir[2] fridmenn. ok eigi bruggu uær brædr þionar þinir nǫckurs konar illt edr daligt. Ek ueit at odruuiss er sagdi hann. Til þers komu þer hegat. at þer skodadut[3] ok hugleiddut[4] uigleysi uars landz ok annan þers fatækdom. þeir svorudu. Vær sueinar þinir erum .xi. brædr. synir eins manz af[5] Chanáánslandi. ok er hinn yngzti eptir nu hia fedr uarum. en annarr er nu eigi til. Hitt er sannara sagdi Joseph. at þer erut speiarar[6] ok komut[7] til af [einum ok[8] ymissum londum.[9] Skal ek her þegar i stad profa. [hue sannordir[10] þer erut. þi at þat er undarligt ok miok sua umattuligt einum kotkarli at eiga [iafnmarga syni þilika.[11] einkannliga er þer segit einn uera eptir heima. þar sem uarla kunna konungar at fa [þilika suna nægd[12] sua mannuænliga. Ok þat segir ek upp aa konungsins heilsu Pharaonis. at alldrigi fyrri farit þer hedan allir i brott enn sa minnzti brodir ydarr kemr higat. Sendit einn huern af ydr þann sem hann flytr[13] higat. Skulu þer þar til i bǫndum her halldnir uera. sem profaz huart þat er satt [eðr logit[14] sem þer hafit sagt. Ella fyrir konungsins heilsu Pharaonis segir ek ok seer þat fyrir uist. at þer erut speiarar ok niosnarmenn. Ok fyrir [þi at hann[15] ottadiz. at þeir mundu[16] nockut illt gort hafa. þa let hann geyma þeim um .iii. daga. Hinn .iiii^a^. dag taladi hann til þeirra. sua sem þeir uaru ut leiddir. Gorit sem ek sagda. ok munu þer þa na at hallda lifinu. ef þer erut spaklatir fridmenn. þiat ek er gudhræddr madr. Vil ek at einn af ydr brædrum see her bundinn eptir i pant ok settr i myrkuastofu. en þer farit brǫtt adrir. ef ydr likar. ok berit heim til yduars huss hueiti þat sem þer hafit keypt. Flytit sidan[17] aptr til min þann unga yduarn brødr.[18] at ek megi sua profua sagnir ydrar sannar. ok munu þer þa ecki drepnir uera. þeir gerdu eptir þi sem hann baud. ok tǫludu þo sin i milli. sua at hann heyrdi upp aa. enn hugsadu[19] at hann mundi eigi undirstanda ebreska tungu. einkannliga fyrir þat er hann hafdi tulk fyrir ser i þeirra tali. ok sǫgdu sua. Verduliga þolum uęr þetta eptir sealfra varra tilskylldan. fyrir þat er uęr gǫrdum[20] uid uarn kiǫtligan brodur seandi hans neyd ok angist. ok eigi uilldum uer hann heyra[21] sem hann bad oss.

[1]) fezlur, B [2]) *mgl.* B [3]) skoðaðit, B [4]) hugleiddit, B [5]) aa, B [6]) spęiarar, B [7]) komner, B [8]) [*mgl.* B [9]) stǫðum, B [10]) [huiliker eðr huersu sannsǫgler, B [11]) [þilika ok iammikla suna nęgð, B [12]) [iammarga syni, B [13]) flyti, B [14]) [*tilf.* B [15]) [þa sǫk at hann vgði ok, B [16]) myndi, B [17]) hegat, B [18]) broður, B [19]) hugðu, B [20]) misgiorðum, B [21]) þar vm sua *tilf.* B

Fyrir þersa uára gord ok grimmleik kemr oss nu þersi naud[1] ok þrǫnguing. Ruben einn af þeim [.xii. brødrum[2] sagði[3] sua. Talada ek ekki þat þa til yduar. at ek bad ydr ekki syndgaz á sueininum edr uid hann misgǫra. ok uilldut þer eigi heyra mik. See nu er til hefnda eptir sed hans blod.[4] Enn af þi at Joseph skildi huert þeirra ord. þo at þeir uissi þat eigi sem sagt uar. þa snǫriz hann brott um eina litla stund ok komz uid sua at hann táradiz. veik ser aptr sidan. ok taladi uid þa sem adr. Let hann[5] taka Simeon brodur þeirra ok binda. sua at þeir sa upp aa. Baud sidan sueinum sinum at fylla sekki þeirra allra medr hueiti. ok i huers þeirra sekk let hann leggia þann fiarhlut[6] sem þeir hofdu moti hueitinu gefit. gefandi þeim þar medr sua mikinn kost sem þeim nægdiz i ueginum. Var sua gǫrt sem hann baud. Foru þeir i brott eptir þat. berandi hueitit aa sealfra þeirra ausnum.[7]

Nockuru sidarr tok einn þeirra[8] nidr i sinn [sekk ok ętlaði[9] eykinum aaifodr. ok er hann sa fiarlutinn i seckiar munninum. þa taladi hann til brødra sinna. See her er mer gefinn aptr kaupeyrir minn. hefir ek hann her nu i sekkinum. þeir uurdu hræddir ok ottafengnir. ok taladu sua sin i millum. Huersu man þetta uera edr uid uita. sem gud hefir gort uid oss. Eptir þat foru þeir ueg sinn. þar til er þeir komu heim til fedr sins Jacobs aa Chanaansland. ok sǫgdu honum. greinandi giorla ok skiluisliga ord ok gǫrdir ok allt.[10] sem farit hafdi medr þeim ok landzherranum i Egipto. sua þat at[11] Simeon uar þar eptir i bǫndum. ok þat at[12] hann bad þa sinn hinn yngzta brøðr þangat flytia. sem adr uar sagt. Eptir þat er þeir hǫfdu sagt honum allt hit sannazta af sinni ferd. þa fann huerr þeirra sinn fiarhlut ok kaupeyri bundinn i sinum sekk. vndraduz þeir þa ok ottaduz allir. Ok sem Jacob heyrdi þat. sagdi hann sua. Barnlausan hafit þer nu gort mik driugum. Joseph er eigi til. Simeon er i bǫndum hafdr ok halldinn. enn nu ętlit[13] þer Beniamin [brott at[14] taka. Allir þersir illir lutir ok dáligir huerfa til min ok koma nu mer i mot. þa svaradi Ruben. Fáá mer hann i hendr. ek skal hann aptr flytiá. Eigi man sia son minn þangat med ydr fara sagði Jacob. Brodir hans samborinn er allr. en hann er einn eptir. Nu ef hann mætir nockuru dáligu i[15] þi sama landi. sem þer farit til. þa munu þer minar ellihærur medr sut ok harmi til heluitiss færa.[16]

1) kuǫl, B 2) [bręðrunum, B 3) þa *tilf.* B 4) bloði, B 5) þa *tilf.* B 6) kaupeyri, B 7) asnum, B 8) af þeim, B 9) -[*saal.* B; klædseck. ladi(!), A 10) alla lut sua, B 11) sem, B 12) er, B 13) vili, B 14) [i brottu, B 15) a, B 16) leiða, B

Sulltr[1] ok hallæri þrôngdi þa af nyiu ollu þi landi ok môrgum odrum. Ok sem allr kostr sa var upp genginn. sem þeir hôfdu heim flutt af Egiptalandi. þa taladi Jacob enn til sona sinna. Farit nidr aptr a Egiptaland ok kaupit oss fæzlur þo at litlar. Judas svaradi. Sa madr sem þar uar stiuardr sóór sik um. at uær skylldim eigi sua mikit sysla at uær nædim at sia hann. utan uer flyttim þangat hinn yngzta[2] brodur uarn med oss. Villtu gefa gott orlof[3] at hann fylgi mer. þa munum uær fara allir saman ok kaupa þa luti. sem oss naudsyniar enn fara i engan stad. ef þu uill eigi þat. þat gerdut þer upp aa minn angr ok skada sagdi Jacob. er þer sogdut honum nôckut ifra. at þer ættit þenna brodur. þeir svorudu. þersi madr spurði oss innuirdiliga[4] eptir uárri ætt. bædi huart fadir uárr lifði edr ef uær ættim fleiri brødr en þar uaru þa. ok urdu uer honum uidrkuęmiliga at suara um þa luti sem hann spurdi. edr mattum uęr þat nôckut uita fyrir. at hann mundi þers beidaz at uęr flyttim þangat brodur uárn. Judas taladi þa enn til fedr sins. Sent þu sueininn medr mer ok undir minu nafni. at uer megim fara ueg uárn ok hallda lifi uáru ok synir uarir. Ek tekr giarna medr sueininum af scalfs þins hendi. kref hann ut af mer. skal ek uid ydr[5] alla tima mikilliga sakadr uera. ef ek flytr hann eigi heim ok færir[6] hann sealfum þer i hendr. Uærim uer nu aptr komnir [annan tima.[7] ef þetta hefdi eigi hindrad. Jsrael fadir þeirra svaradi þa. Ef sua mikil naudsyn liggr her vid. sem þer seghit. þa gerit sem þer uilit.[8] Takit af ollum hinum[9] dygduguztum iarðarinnar aauðxtum. er til bidr [i þersu[10] landi. berandi þa i budkum[11] med ydr. ok presentit þær giafir þessum manni. Nefndi hann þar til nockur .iiii. edr .v. þau hin dyraztu krydd ok iurtá[12] kyn. sem i nockuru landi kunnu faaz. ok þar medr sagdi hann sua. Hafit ok tuifalldan kaupæyri medr ydr. ok berit þann aptr þangat sem þer fundut i sekkunum. ef sua léttliga hefir kunnat til at bera. at nockut fals edr misfangi hefir[13] i farit. Takit ok nu þar med yduarn brædr. ok farit sua a fund þessa manz. Bidr ek.[14] at minn almattigr gud geri hann nu blidan ok miuklyndan uid yðr ok sendi þann brodur ydarn heilan aptr higat [medr ydr[15] sem hann helldr þar i bôndum ok Beniamin. Enn ek man nu sua sem barnlauss eptir uera.

1) *saal.* B; Sullt, A 2) minnzta, B 3) til *tilf.* B 4) meðr skipan *tilf.* B 5) þik, B 6) fær, B 7) [*tilf.* B 8) talit, B 9) beztum ok *tilf.* B 10) [her i, B 11) kerum, B 12) giurta(!), B 13) hafi, B 14) þers *tilf.* B 15) [*mgl.* B

Fra þui er Jacobs synir komu meðr Beniamin i Egiptum ok Joseph kendi þeim sialfan sik.[1]

66. Synir Jacobs toku þa giafir þær. sem hann hafdi til nefnt at Egiptalandz herranum skylldi presenteraz. ok tuifalldan kaupeyri ok þar med brødr sinn Beniamin. foru sua nidr aa Egiptaland ok komu fyrir Joseph. Ok þegar sem hann saa[2] þa alla samt ok Beniamin. þa baud hann sinum stiuard.[3] at hann skylldi þersa menn[4] leida inn i hans hus ok herbergi. bad hann ok buaz uid ueitzlu ok ráda ual til budaruardar. þiat þessir menn skulu eta medr mer i dag um middegiss skeid sagði hann. [Hann giǫrði sem honum var boðit ok leiddi þa inn meðr sier.[5] Vidr þetta[6] uurdu þeir ræddir ok taladu þersor ord leyniligha sin i milli. Fyrir þers sama kaupeyriss skylld ok fiarlutar uaru uær higat leiddir. sem uær barum næstum i sekkunum.[7] at hann kallzi oss ok klandi. leggiandi bædi oss ok eyki uara i þrældom medr sinu ualldi ok ofriki. Gengu þeir fyrir þersa grein þar i durunum til hans rádsmanz sua segiandi. Vær bidium minn herra. at þu heyrir oss. Vær uarum her hinn fyrra tima [ok keyptum[8] oss fædzlur sem þu uissir. Nu sem þat uar gǫrt ok uær kómum upp til saluhussins aa ueginum ok ver leystum til sekkianna.[9] þa fann huerr uárr þann fiarlut i sinum sekk. sem hann hafdi sellt. ok þann sama kaupeyri allan iafnueginn. Bárum vær nu aptr higat ok hǫfðum medr oss an̄at silfr eigi þi sidr at kaupa medr þi þa luti sem oss naudsyniar. Er þat eigi aa uaru uiti huerr þann fiarlut hefir þar latit. Hann svaradi. Fridr se med[10] ydr ok ottiz ekki. fyrir þi at gud ydarr ok fǫður ydars gaf ydr þann fiarlut.[11] sem i sekkiunum uar. þiat ek hefir allan þann kaupeyri prouadan ok rettliga rannsakadan sem þer lukut mer. Leiddi hann þa Simeon ut til þeirra. Tok sidan ualn. er þeir uaru inn komnir. ok þo fætr þeirra ok gaf [eykium þeirra.[12]

Eptir þat biðggu[13] þeir til giafir. þær sem þeir ætladu at presentera Joseph. þann tima sem hann gengi um miðdegis skeid inn þann ueg. þiat þeir hǫfdu heyrt at þeir mundu[14] þar eta um daginn. Ok þegar sem hann kom inn i þat herbyrgi sem þeir uaru fyrir. þa presenteruðu þeir honum þa luti. sem þeir hǫfdu til ætlat. fram fallandi ok honum uegsemd ueitandi. Heilsadi hann þeim þa bliðliga i moti spyriandi[15] þersum ordum. Var sa gamli fadir yduarr uel heill. sem þer sogdut mer fra næstunni. þeir svaradu. Fadir uarr ok þinn þeon-

[1]) *Overskrift og Capitelskifte efter* B; A *har her ikke nyt Capitel.* [2]) *tilf.* B [3]) stivarði, B [4]) alla *tilf.* B [5]) [*tilf.* B [6]) þersa hans giqrð, B [7]) sekkiunum, B [8]) [at ver keyptim, B [9]) sekkanna, B [10]) *tilf.* B [11]) thesaur, B [12]) [eykiunum fóðr, B [13]) biuggu, B [14]) myndi, B [15]) meðr *tilf.* B

ustumadr lifir enn ok er uel heill. Lutu[1] þeir honum þa enn ok tilæti ueittu. Ok sem Joseph litadiz um. þa sa hann sinn samborinn brodur Beniamin. ok sagði sua. Er þersi sa ungi brodir yduarr. sem þer sogdut mer fra. Ok enn sagdi hann sua. Gud miskunni þer son minn. Skundaði hann þa uikiandi ser brott fra þeim i klefa nockurn. fyrir þann skylld at hann uar[2] sua uarkunnigr sinum sammæddum brodur. at hann[3] taradiz. Enn þegar sem hann feck halldit sik fra þi ok hann hafdi þuegiz. þa [gekk hann út. ok[4] taladi hann uid sealfs sins sueina. Latit framm braud ok adra fædu. Ok sem þat uar gert. þa settiz Joseph ser einsliga. sua sem af odrum löndum[5] kyniadr ok kominn. Egiptzkir menn satu ser samt. sua sem innlendzkir menn. ok hinir komnu brødr ser einir saman.[6] sua sem ukunnir ok utlendzkir menn. þiat Egiptalandz monnum uirdiz þat eitt bannat uhæfu uerk. lettliga fyrir miok ulikan atrunat. at eta medr ebreskum monnum. Skipadi Joseph brædrum sinum eptir aulldrum þeirra. sem þeir uaru uanir at sitia i sins fedr husi. Enn er þeim uaru rettir settir edr sendir. þa undraduz þeir þat mikilligha. at sa partr sem Beniamin til heyrði uar .v. lutum meiri edr betri enn sa sem nockurum þeirra odrum til heyrdi. lettliga [fyrir þa[7] grein segir Commestor. at Joseph uaru .v. rettir settir. ok sendi hann Beniamin af huerium þeirra halfu meira part enn nockurum odrum hans brædra. Drucku þeir þar i hia honum um daginn ok uaru uel halldnir. Eptir þat baud Joseph radsmanni sinum. at hann skylldi fylla sekki þeirra allra medr[8] hueiti. sem [med mestu matti[9] taka. ok leggia þar i huers þeirra kaupeyri. sem hit fyrra sinn uar gort. ok þat med at eitt silfrker. þat sem sealfr hann atti. skylldi hann láta[10] nidr i hueitissekk hins yngzta þeirra brødranna. Hann gerdi sem honum uar bodit. ok annan dagh eptir[11] at morni foru þeir i brott medr ausnum sinum[12] sem þeir uaru bunir.

Joseph let kalla ser radsmanninn. þann tima sem þeir uaru driugum nyfarnir i brott af borginni. ok bad hann fara eptir þeim ok gripa þa alla.[13] ok segia sua. Fyrir hueria sauk[14] aumbunit þer þat illu. sem ual er vid ydr gert. þat sama ker sem þer hafit stolit aa minn herra. af hueriu er[15] hann dreckr dagliga ok er uanr sinn frodleik ok frammsyni at fremia ok frammi at[16] hafa. þer hafit gort eitt hitt uersta uerk. Hann for i brott ok gordi sem honum uar bodit. let gripa þa. ok taladi til þeirra sem fyrr uar sagt. þeir suorudu ok

1) luttu, B 2) varð, B 3) gréét ok *tilf.* B 4) [*tilf.* B 5) þioðum, B 6) samt, B 7) [meðr þeirri, B 8) af, B 9) [mest mętti þeir, B 10) leggia, B 11) [*saal.* B; tima foru þeir brott, A 12) sua *tilf.* B 13) *mgl.* B 14) grein, B 15) sialfr *tilf.* B 16) *mgl.* B

sǫgduz undraz. er[1] hann [uilldi tala þat.[2] at þeir mundi gort hafa þilikan gløp ok sua haduligt uerk. Barum uær higat aptr af Chanaanslandi kaupeyri þann sǫgdu þeir. sem uęr fundum i sekkium[3] uarum. sem þu uissir sialfr. ok huersu liklikt er þat at þi. at uer hafim af þins herra husi hans gulli stolit ok gripum. Rannsaka oss ok leita. Medr[4] huerium uarum er þu finnr þat sem þu leitar. þa se sa drepinn. enn uær adrir skulum uera þins herra þrælar ok þionustumenn. Se rett eptir yduarri bøn ok bodi segir hann. at sa yduarr se mins herra ok minn þionustumadr. medr huerium af ydr er ek finnr kerit. enn þer farit[5] lidugir. þeir skundudu nu[6] sem ǫruggir at taka niðr sekkina. leysti huerr sem aa iǫrd kom[7] sinn sekk. rannsakadi hann sua alla þa[8] fra hinum ellzta til hins yngzta. ok fann sua kerit i seckinum Beniamins. Vidr þersa syn rifu þeir ok skaru klædi sin af ser eptir [sinum uana[9] i hinum krǫnkuztum tilfellum. hofu sidan upp ok klyfiudu eyki sina. ok foru sua aptr hinn sama ueg i borgina. ok komu fyrir Joseph i þeim sama stad sem þeir hofdu medr[10] hann skiliz.

Gekk Judas þa fyrstr[11] af ollum þeim. Ok þegar sem þeir komu þar. þa fellu þeir allir framm fyrir hann allt nidr a iord. Hann taladi sua[12] til þeirra. Fyrir hui gerdut þer sua. edr uitit þer eigi. at engan bidr minn lika i frædi ok frammsyni at reyna eptir þi sem stolit er. Liettliga segir Commestor at hann taladi þetta med leik ok kallzi. þiat þat er medr aullu umælanda. at hann mundi sinn uisdom eðr frammsyni medr nokkurs konar uleyfiligri forneskiu fremia.[13] Judas suaradi þa. Huat munum uęr nu þers mega tala edr moti[14] mæla. sem uær uerium[15] oss uidrkuęmiliga edr rettliga fyrir þersum uarum herra. Gud hefir nu fundit ranglæti þinna þionostumanna ok þræla. Se nu her. vær erum allir þinir þrælar minn herra. bædi uær ok hann medr huerium er kerit fannz. Verði [eigi þat[16] sagdi Joseph. at ek gǫri sua. Sa einn skal minn þionostumadr uera. sem kerinu hefir stolit. en þer allir adrir farit i brott lidugir ok frealsir til feðr ydars. Judas gekk þa [nærrmeirr honum[17] talandi til hans diarfliga medr þersum ordum.[18] Ek bidr minn herra. at þu reidiz mer eigi þinum þionostumanni. ok gefir mer orlof til at ek tali nǫckur ord medr[19] sealfan þik. þiat þu ert minn herra meðr sealfum konunginum Pharaone. þu

[1]) at, B [2]) [skylldi þat vilia tala, B [3]) sekkum, B [4]) sem þer likar. ok meðr, B [5]) aðrer seeð sykner ok, B [6]) sua *tilf.* B [7]) ok lauk upp *tilf.* B [8]) rett ok slett hefiandi sina rannsokn *tilf.* B [9]) [þui sem þeirra vani var til, B [10]) viðr, B [11]) fyrst, B [12]) þa, B [13]) eðr frammi hafa *tilf.* B [14]) vm, B [15]) uerim, B [16]) [þat alldregin, B [17]) [framarr meirr, B [18]) eðr þersum likum *tilf.* B [19]) við, B

spurdir oss fyrra tima sem uær komum[1] her at fedr uarum ok brødrum. Enn uær suðrudum þer ok sogdum. at ugr attum gamlan fedr hardla ok einn ungan brodur. þann sem hann hafdi i sinum ellidomi getit. ok hans sammæddr brodir uæri allr. ok af þi at hans modir átti þann einn son eptir. þa elskar fadir uárr hann einkannliga hiartaliga. ok þu bautt oss[2] at færa þer þenna uarn brodur ok sagðiz uilldu sea hann. Hermdi Judas sidan aull ord ok atuik. huersu farit hðfdu bædi medr þeim Joseph. hid fyrra sinn adr þeir færi brott. ok fedr þeirra. þa er þeir komu heim. ok eigi[3] sidr huat [i for[4] medr þeim fedgunum. adr þeir fengi feðr sins orlof til þers. at Beniamin brodir þeirra fylgdi þeim. Her med hermdi Judas ord fedr sins til sin ok annarra brødra sua segiandi. þer bræðr uitit[5] þat ual sagdi Jacob. at ek átti medr minni husfru [.ii. syni. Rachel.[6] ok sem annarr gekk ut um einn dag. þa sogdu þer. at eitt skogardyr sualg hann.[7] saa ek hann ekki sidan. Nu ueit ek þat. ef þer takit þenna brott ok hafit medr ydr ok uerdr honum nðckut til meins i ueginum edr yduarri brðttferd.[8] þa munu þer minar hærur ok ellidom medr harmi til heluitiss leiða. Nu ueit ek[9] sagdi Judas. ef ek kemr sua heim til fedr uárs. at sueinninn fylgir eigi medr. ok hann seer hann eigi medr oss[10] sem ugr gðngum fyrir hann. þa man hann deyia af harmi ok helstridi. medr þi at hans lif er ok stendr þar undir. huersu medr sueininn er gðrt. Bydr ek þat. at ek skal eiginliga þinn [þionn uera.[11] fyrir þa sauk at ek tok hann upp aa mina tru. sua framt talandi ok fedr minum fyrirheitandi. at ek skyllda æfinliga[12] vidr hann sealfan sua sem af mikilli syndagerd sekr uera. ef ek flytta eigi sueininn heim aptr til hans. Skal ek fyrir þann skylld [i hans stað[13] minn herra ydarr þræll ok þionostumadr uera. er ek þer miklu ðruggari þræll ok [þionostumadr til orku[14] enn smásueinn þersi. Enn Beniamin fari heim med brødrum sinum. þiat eigi megum uær sua fyrir fedr uarn koma. at hann fylgi eigi medr. ok eigi fær ek þar sua komit. at ek uerdi uáttr edr hiauerumadr þeirrar angistar ok aafelliss. sem þa man at honum [koma ok[15] þrðngua.

Eptir þersor hans ord fekk Joseph eigi lengr halldit sik. sua at hann kigmiz eigi vid. sua at margir menn uaru hia. Hann baud þa at allir egiptzkir menn skylldi ut ganga af herberginu. til þers at þeir uæri eigi þa vid. er hann uilldi at hans brødr kendi hann. Ok sem[16]

1) vorum, B 2) einkannlegha *tilf.* B 3) engum mun, B 4) [er i fór, B 5) uitir, B 6) [Rachel .ii. syni, B 7) honum, B 8) brottveru, B 9) þat *tilf.* B 10) sua *tilf.* B 11) [þrgll vera ok þionn, B 12) gvilegha, B 13) [*tilf.* B 14) [orkumaðr, B 15) [*mgl.* B 16) *tilf.* B

allir adrir uaru ut gengnir. þa kalladi hann medr haari rödd u. sua at þeir hinir egyptzku ok heimolligir konungsins menn heyrdu sem uti uaru. medr taarfellingu til sinna brædra sua segiandi.[1] Ek er Joseph. edr lifir faðir minn enn. Vidr þersi hans ord uurdu þeir[2] sua ræddir.[3] at þeir mattu engu ugtta suara. Hann taladi þa blidliga ok sætliga til þeirra. ok sagdi sua. Gangit higat til min. Ok sem þeir komu til hans. sagdi hann sua. Ek er sa sami brodir ydarr Joseph. sem þer selldut aa Egiptaland. hirðit eigi at ottaz ok latit ydr nu ecki hardrædi i[4] þickia. er þer selldut mik hegat til þersarra herada. þiat gud sendi mik hegat fyrir aa Egiptaland ydr til hialpar ok heilsu. Sulltr þersi ok hallæri hefir nu uerit um .ii. aar. enn .v. ero eptir. aa huerium er huarki man mega eria ne korn skera. Huat er af yfiruættiss uexti aarinnar Nili. er fellr um allt Egiptaland. ok hennar æsingi[5] truiz at uordit hafi. Fyrir þa sǫk sendi gud mik hegat fyrir. at þer megit enn lengr uera ok uidr halldaz i uerolldinni. ok þer skylldut[6] her mega fædzlur kaupa[7] sealfum ydr til næringar ok uidrlifiss. Var þat eigi mest af yduarri radagerd. utan helldr medr guds uilia[8] uar ek hegat selldr ok sendr. þess sama sem mik gördi sua sem faudur Pharaoniss konungs ok herra yfir hans hall ok husi. ok þar medr höfdingia yfir ollu Egyptalandi. Skundit ok farit heim til fedr mins ok segit honum sua. þersi bod sendi þer sun þinn Joseph. Gud gerdi mik allz Egiptalandz herra ok höfdingia. far nidr þagat til min. at þu megir uel hallda lifi þinu. ok bygg i þeirri beztu landzins haalfu[9] sem Gersen heitir. ok uerit[10] ihia mer sealfr þu ok synir þinir. ok þar medr suna synir þinir saudir ok annarr þinn busmali ok ganganda fe medr allri þinni eign. man ek þar fædu ok annan kost fyrir þik leggia. til þers at þu ok hyski þitt ok adrir lutir þeir er þu áátt fyrirfariz eigi. þiat enn eru .v. aar eptir þersarrar krönku tidar ok hallæriss. [Siait þer nu ok sia(l)fer meðr yðrum augum ok broðer minn Beniamin þat sama sem ek talar uið yðr.[11] Segit[12] fedr minum sannliga mina dyrd ok mekt medr audrum þeim lutum sem þer hafit her seed aa Egiptalandi. Skundit ok flytit hann æ sem fyrst higat til min.

Eptir þersor hans ord ok þat er hann hafdi þa fadmat. þa lagdi hann hendrnar upp um haals brædr sinum Beniamin. faðmandi hann sua meðr taarfellingu. at huarr þeirra gret sem annan kysti ok fadmadi. Mintiz Joseph þa medr taarfellingu uidr alla sina brødr. ok eptir þat þordu þeir at tala uidr hann. For þetta nu ok flaug ok uar skiott

[1]) talandi, B [2]) hans brǫðr, B [3]) ok micklum otta slegner *tilf.* B [4]) þui *tilf.* B [5]) ǫsingu, B [6]) skylldit, B [7]) faa, B [8]) ok forsio *tilf.* B [9]) *tilf.* B [10]) namunda *tilf.* B [11]) [*tilf.* B [12]) af þi *tilf.* B

alræmt um alla konungsins hall. at brædr Josephs uaru þar komner. Vard konungrinn sealfr allgladr vidr þersa sǫgn ok allt hans heimolligt folk. ok [bað Joseph bioða[1] brædrum sinum fyrst at klyfia eyki sina med aullum hinum bezta kost. ok fara sua i moti fedr sinum Jacob.[2] ok flytia sua allt saman þangat til hans a Egiptaland. Skal ek þeim ueita ok gefa alla þa beztu luti sem i bidr allri Egipto. taladi konungrinn til Josephs. ok þat sem kiarni[3] er landzins skulu þeir sér til kostarhalldz hafa. Laat þa ok[4] af uarum kost[5] taka ser eyki. uagna ok uistir moti fedr sinum. konum ok bǫrnum ok aullu hans folki. Bid þa fara medr skundan ok flyta ser aptr hegat [æ sem fyrst[6] medr hann feðr sinn. ok lati ekki uætta þar eptir af aullu sinu godzi[7] þi sem þeir eiga. þiat allr Egiptalandz audr skal ydarr uera. Jsraels synir gerdu sem þeim uar bodit. Fekk Joseph þeim uagna ok uistir eptir konungsins bodskap ok aakuædi. Let hann þa bera .iii.[8] hin uænuztu klædi huerium[9] þeirra. enn Beniamin gaf hann .ccc. aurtuga silfrspeninga[10] medr þeim .v. klædum sem bezt uaru af aullum þeim. þilikan kleðnat[11] medr sua miklum ok morgum peningum sendi hann fedr sinum. leggiandi þar til .x. asna. þeir[12] sem honum fluttu af aullum Egiptalandz audæfum. ok adra .x. asna þa sem hueiti braud ok adrar uistir skylldu bera. sua sem þeir uæri[13] i ueginum. Gaf Joseph þa brødrum sinum blitt orlof. talandi til þeirra sua sem þeir [uaru i ueginum. at þeir geymdi at ok reiddiz eigi.[14]

Foru þeir[15] þa i brott at sinni af Egipto ok komu heim til fedr sins aa Chanaansland. ok sogdu honum. at Joseph sun hans lifdi ok uæri þa formadr yfir ollu Egiptalandi. Ok er Jacob heyrdi þetta. þa uar sem hann uaknadi af einum þungum suefni. ok þo trudi hann þeim eigi allt at eins i fyrstunni.[16] Enn sua sem hann sa uagna þa medr ollum þeim gripum ok godzi. sem Joseph hafdi þangat sent. þa endrlifnadi hans andi. ok sagdi hann sua. Nægiz mer ok þǫrf uinnr. ef son minn Joseph lifir. Sem hann segdi sua. Ekki hirtir ek sua mikit um þat huerrar[17] stettar hann er. mer nægiz[18] sem hann lifir. man ek fara at sea hann fyrr enn [ek deyia.[19]

1) [*saal.* B; baud Joseph, A 2) ok ǫllu frę̨ndliði *tilf.* B 3) kiarninn, B 4) sagði hann *tilf.* B 5) kosti, B 6) [*mgl.* B 7) goðz, B 8) tuau, B 9) sierhuerium, B 10) silfrpenninga, B 11) *tilf.* B 12) *saal. ogs.* B 13) voru, B 14) [byriaðu sina ferð. Geymit at þer reiðiz eigi. meðan þer erut i veginvm, B 15) *tilf.* B 16) i fyrstu, B 17) mektar eðr *tilf.* B 18) þegar *tilf.* B 19) [*saal.* B; hann(!), A

Her segir fra Jacob ok Joseph ok bræðrum hans ok Pharaone konungi.[1]

67. Jsrael bioz[2] til brottferdar af Chanaanslandi medr ollu sinu gozi ok folki. þii sem hann átti. ok kom til brunnz þers sem suardaga brunnr heitir. ok fyrri var fra sagt. Fornfærdi hann þar gudi þeim sama sem fadir hans hafdi truat aa.[3] Ok eptir þat uitradiz gud honum áá náttar tima. kallandi hann medr sealfs hans nafni ok sua segiandi. Ek er hinn sterkazti gud fodur þins Ysaachs. Rædz eigi þu. far helldr nidr aa Egiptaland. man ek þagat i for ok fylgiu medr þer uera. þiat þar man ek þik ok þitt afkuęmi eina mikla þiod uerda lata. ok ek skal þik þadan brott flytia þann tima sem þu mant aptr uenda. Joseph skal ok leggia hendr[4] yfir þin augu. Hann for eptir þat brott fra fyrr nefndum brunni ok fluttiz til Egiptalandz i uðgnum þeim. sem Pharao hafdi sent i mot honum[5] konum ok bðrnum. Kom hann þangat medr sunum sinum ok aullu sinu afkuęmi aa ðdrum manadi til annars hallæris ok sulltaráársins. sua sem .xx. dagar uaru lidnir af þeim manadi. Varu þar[6] þa uordnir nær .lxx. manna medr Joseph ok .ii. hans sunum. Ok[7] allt hans folk[8] iafnsaman þat sem medr honum kom i Egiptum uaru .lxxx. manna. Jacob sendi undan sun sinn fyrir til fundar uid Joseph. at segia honum kuamu sina i Gersen. þar er su borg er sidarr[9] uar kollud Thebais. af huerri er hinn heilagi Mauricius medr sinum kompanum[10] uaru komnir ok kalladir Thebei. J herudum edr endimðrkum þessarrar Egiptalandz haalfu. sem Gersen heitir. gerdu ebreskir menn sidarr meirr þa borg af fullkominni kugan ok naudgan Egiptalandz manna. sem Rameses heitir. eptir[11] þi sem nockut[12] man getit uerda af uppruna Moysi.

Kom Joseph i Gersen til fundar[13] uid fedr sinn. Ok þegar sem hann sa hann. fagnadi hann honum ok fadmadi grátandi. Taladi Jacob þa til Josephs. Nu man ek gladliga deyia. fyrir þa sǫk at nu hefir ek þina ásionu seed. ok þu mant lifa eptir mik liðinn. Joseph taladi þa til brødra sinna ok allz þess folks. sem fedr hans hafdi þangat fylgt. Ek man fara at segia Pharaoni. at fadir minn ok brødr ok allt hans hyski. þat sem aa Chanaanslandi uar. er nu komit[14] upp i mina uernd. Eru þeir ðruggir saudahirdar at[15] geyma iafnual annarra manna hiarda. fluttu þeir higat medr sér[16] bædi naut ok saudi ok

[1]) Af niðrferð Jsraels i Egiptum. capitulum, B [2]) byggiz, B [3]) ok treyst *tilf.* B [4]) sina hand, B [5]) þeim hinum gamla manni, B [6]) þat, B [7]) En, B [8]) *tilf.* B [9]) siðan, B [10]) .vi. hundraðum .vi. þusvndraðum ok .lx. *tilf.* B [11]) *tilf.* B [12]) sua *tilf.* B [13]) moz, B [14]) hegat *tilf.* B [15]) ok, B [16]) allan sinn smala *tilf.* B

annat godz þat sem þeir attu. Nu þann tima sem hann kallar ydr til sin ok spyrr ydr.[1] uid hueria athôfn ok orku þer erot klokaztir. þa skulu þer suara. Vær þeonostumenn þinir hôfum iafnan saudageymslumenn uerit fra barndomi allt til þersa dags. ok a sômu leid uaru fedr uarir fyrir oss. Fyrir þann skylld skulu þer þetta segia. at þer mættit byggia heimoliga ok einsliga i þersarri[2] landzins haalfu Gersen i brott ifra audrum Egiptalandz monnum. þiat þeir fyrirlita ok hallda alla saudahirda sem afleita. af þi at þeir eta þa ekki giarna. helldr dyrka þeir nockura af þeim sem gud sitt Hamonem.

Eptir þat gekk Joseph fyrir konunginn ok sagdi honum. at fadir hans ok brøðr ok allr þeirra busmali. naut ok sauðir med aullu þi godz sem þeir attu. uaru nu komnir af Chanaanslandi i Gersen. Hann hafdi þar ok medr ser .v. brædr sina. hueria er hann skipadi fremzta af aullum monnum fyrir konunginn. Spurði hann sealfr þersa menn. huat þeir kynni bezt uinna. þeir svorudu eptir þi sem Joseph hafði fyrir sagt. ok sogdu sik saudahirda [uerit hafa.[3] ok[4] þeir badu sér ok bui sinu[5] bygdarleyfis. þiat eigi bidr sua mikit gras sakir hallæriss aa Chanaanslandi sogdu þeir. at þat megi þrifaz vid. ok af þi bidium uær þrælar þinir. at uær mættim medr þinum boðskap ok bliðu orlofi stadfestaz i landinu Gersen. þiat uær uilldim giarna eigi skiliaz. ok mega sua allir sameiginliga neyta ok niota fodurligrar forsionar. Konungrinn taladi þa til Josephs. Medr þi at fadir þinn ok brødr eru komnir hingat til min[6] upp aa minar nadir. ok allt Egiptaland er þer sua kunnigt sem þat se þer fyrir augum. þa lát þa þann stad byggia. sem þu ueitz at beztan bidr til i ollu landinu. enn þat er i Gersen. ok faa þeim þa[7] saumu landzins haalfu[8] minna uegna i lén. Enn ef þu ueitz nockura uelkloka menn af þeim uera. þa gôr þa forsiomenn yfir minum hiôrdum. Eptir þat leiddi Joseph fôdur sinn fyrir Pharaonem. ok bad hann standa rett frammi fyrir honum. Ok eptir þat er hann hafdi blezat[9] honum. þa spurdi konungrinn. huersu gamall madr hann uæri. Hann suaradi. .c. ok .xxx. aara eru minir utlegdar ok lifsdagar. litlir ok dáligir. ok eigi komuz þeir enn til minna forfedra lifsdaga. aa hueriurn er þeir utlægduz. Fyrir þann skylld kalladi Jacob sinar lifstundir utlegdar daga. at heilagir menn taka þenna[10] ueralldar lifnað sua sem utlegd ok erlending. enn fyrir þi illa. at huerr uitr madr rópar sik helldr enn lofar[11] i sealfs sins tali. enn fyrir þat litla. at þeir komuz eigi til lika hans forfedra lifdaga. [eptir þi[12] sem

[1]) eptir, B [2]) beztu *tilf.* B [3]) [uera, B [4]) enn þat með at, B [5]) þar *tilf.* B [6]) ok *tilf.* B [7]) *saal.* B; þo, A [8]) af *tilf.* B [9]) sialfum *tilf.* B [10]) liðanda *tilf.* B [11]) rosar, B [12]) [*mgl.* B

hann sagði. Eptir þetta[1] tal blezadi Jacob konunginum ok gekk sidan i brott.

Joseph fekk feðr sinum ok brødrum medr bodi ok forsogn Pharaonis eign i Gersen. þeirri iordu sem bezta beid aa ðllu Egiptalandi. fæddi hann þa ok ueitti allan kost. bædi sealfum þeim ok[2] aullu þeirra hyski. þiat sulltr ok hallæri gekk sua nær um allan heim. at huarki kunni i nog at fa braud ne adra fædu. ok þo einkannliga mest aa Chanáánslandi ok Egipto. Let hann saman taka allan þann fiarlut ok kaupeyri. sem af[3] badum þersum londum uar uiðr hueitinu gefinn. ok i konungsins fehirdzlu nidr leggiaz ok geymaz. Enn þann tima sem folkit hindradi kaupeyri[4] i moti kostinum. þa kom allr Egiptalandz lydr [fyrir Joseph[5] ok sagdi sua. Faa oss fædzlur nockurar. edr fyrir huern skylld skulum uęr þi helldr deyia af sullti.[6] sua at þu seair upp aa at kaupeyrinn[7] hindri. Hann suaradi. Ef þer hafit eigi annat uerd edr kaupeyri moti kostinum at gefa. þa rekit higat allan busmala ydarn. ok gef ek ydr þar fyrir fædzlu[8] at sinni. Ok sem þat uar gert. þa gaf hann þeim hueiti moti hestum ok saudum. yxnum ok ausnum. lifdu þeir uidr þann hialpar atstudning sem þeir fengu þar i mot af honum aa þi aari. A næsta aari eptir komu þeir enn fyrir hann ok sogdu sua. Eigi faam uer lengr leynt uárn herra[9] konunginn. at nu er i kost genginn allr uarr kaupeyrir[10] ok busmali. ok sealfum þer er þat kunnigt. at uęr hðfum ekki uætta eptir utan iardir ok sealfa oss. Erum uęr nu sealfir ok allt uart godz i ydru[11] ualldi. kaup oss nu konunginum helldr til þræla ok mansmannan. en uęr deyim sua af sulltinum at þu siair upp aa. Veit oss sidan nockut saad ok frækorn. til þers at iordin leggiz eigi meðr ollu i eydi. ef engi finnz edr fæz saa er hana plægi. Joseph keypti þa allar þær iardir sem i uaru[12] ollu Egiptalandi. þiat huerr sem einn vard um sidir sakir yfiruættis hallæriss at selia sinar fasta[13] eignir. Kom hann sua aullum fasta[14] eignum undir konungdominn ok þar medr ollu landzfolkinu milli yztu endimarka allz Egipti. utan eigi kennimanna iardir. hueriar er konungarnir hofdu þeim adr[15] ueittar. ok fyrir þann skylld annan at þeim uar skipadr setningr[16] af almenniligum kornhlodum sér til kostar. þa urdu þeir ecki þrðngdir edr þuingadir til at selia sinar iardir.[17] Enn sua sem eigi uar langt hallæriss[18] eptir. taladi Joseph til folksins. þer

[1]) þeirra, B [2]) þar meðr *tilf.* B [3]) aa, B [4]) kaupeyrinn, B [5]) [til Josephs, B [6]) sullt, B [7]) *saal. ogs.* B [8]) fezlur, B [9]) sialfan *tilf.* B [10]) bęði *tilf.* B [11]) þinu, B [12]) beið, B [13]) *saal. ogs.* B [14]) Egiptalandz, B [15]) gefit ok *tilf.* B [16]) *saal.* B; seningr, A [17]) eignir, B [18]) hallęrissens, B

sialfir uitit þat uel. at allir þer bædi medr busmðlum ok ǫllum ydrum eignum ok iordum erut [i konungsins eign ok[1] ualldi. See nu ueitir ek ydr aptr allar iardirnar ok busmalann. ok þar med fær ek ydr saadkorn. þa skulut þer alla Egiptalandz iord plægia ok uinna ok saa[2] akra. sua at þer megit sem mestan uinning ok áuðxt [faa ok[3] þar af taka. ok fá konunginum hinn .vta. part af aullum aauextinum. enn hina .iiii. lofar ek ydr allt saman til saads ok atuinnu sialfum ydr. bðrnum ydrum ok ǫdru þi folki sem ydr til heyrir. þeir suorudu. J[4] þinu ualldi er uár hialp ok heilsa herra. Liti gud ok þi[5] miskunn-araugum[6] til uár. þa munum uǫr glaðliga konunginum þiona. Fra þeim tima hefir iafnliga konunginum lokiz hinn .vti. partr allz aauaxt-ar aa aullu Egiptalandi allt til þersa dags. eptir þi sem Joseph gordi þa rad fyrir ok nu uar fra sagt. utan kennimanna iardir uaru iafnan frealsar ok lidugar af allri konungsins krðf ok skilmála. enn um allar adrar uar þat endiliga sua sem med æfinligu lðgmaali sett ok stadfest.

Her segir af Aseneth ok Joseph.[7]

68. þann tima sem Jacob kom i fyrr nefnda Egiptalandz haalfu Gersen. for Aseneth mágkona hans medr Joseph bonda sinum at finna hann. ok sem hon saa hann. þa undradiz hun huersu fridr ok fagr hann iafngamall madr ok nær ðruasi matti vera.[8] sua sem fyrir uǫn-leiks skylld ok allz þrifligleiks uæri hann ungr ok aa æsku alldri. Hans hofud uar alhuitt sem snior. skeggit uar ok sniohuitt. ok sua sitt at þat breiddiz[9] um bringuna ok briostit. hann uar sua snareygr sem hans augu uæri gloandi edr gneistar flygi ut af þeim. hans sinar ok herdar. axlir ok armleggir uaru þa enn storliga[10] sterkligir. kne hans ok lær-leggir. fætr hans ok fotleggir varu þilikir sem risa fætr edr leggir uæri Blezadi Jacob þeim badum hiunum Joseph ok Aseneth ok mintiz uid[11] þau. Enn eptir þat sem þau hðfdu snæðt. foru þau heim aptr til sealfra sinna[12] herbergiss. ok medr þeim .ii. brædr Josephs Simeon ok Leui. þat bar til einn tima. at sua sem konungsins sun Pharaonis sa Aseneth gangandi i [sins feðr[13] herbergi at hann fystiz medr sua miklum girndar-hita til hennar fegrdar. at hann taladi til Simeonem ok Leui. bidiandi þa at þeir dræpi[14] brodur sinn Joseph. Enn af þi at hon uar þeim na-

[1]) [konungsins eign ok i sialfs hans, B [2]) sua, B [3]) [*mgl.* B [4]) Vpp aa, B [5]) þer, B [6]) *saal* B; miskunnar, A [7]) Af uelrǫðum konungs svnar við Joseph. de speculo hyst., B [8]) *saal.* B; uerda, A [9]) niðr *tilf.* B [10]) storleg-hans, B [11]) meðr, B [12]) heimollegs *tilf.* B [13]) [*saal.* B; sin, A [14]) drepi, B

uenzlat ok hann uilldi giarna fáá hennar seer til [eiginnar konu.[1] þa baud hann at gefa þeim þar til mikit goz[2] gull ok silfr. Enn þegar sem hann fann at þeir lyddu ekki aa[3] hans fortölur. þa tok hann ok ropadi Joseph þaleidiss uidr þa brædr[4] Dan ok Gád. sem ambatta synir uáru. at hann sagdiz heyrt hafa Joseph tala þat fyrir feðr sinum Pharaone. at hann skylldi sua fyrirkoma þeim. eptir þat sem fadir þeirra uæri allr. at alldrigi[5] skylldu þeir ambatta synirnir arfgengir uerda med eiginkuenna sonum fedr hans. ok hann skylldi þa muna þeim þat er þeir hôfðu sellt hann Ysmaelitis. Bad hann þa vid honum sea. eggiandi þa mikilliga[6] at þeir dræpi hann. enn sealfr hann sagdiz skylldu drepa fedr sinn. fyrir þa sǫk at hann uar sua sem fadir Josephs. Enn[7] aa nockurri nátt[8] sem hann uilldi framm hafa komit þui uaanda uerki. þa fyrirbudu þeir menn sem uôrdinn helldu. at hann gengi inn. ok sogdu sua til hans. Fadir þinn hefir miok krankt hôfud ok hefir nu þo sofnat allt at eins. ok af þi fyrirbaud hann oss adr enn hann sofnadi. at nôckurr madr gengi inn til hans at sinni. ok eigi þi helldr þo at hinn frumgetni [sun hans[9] kęmi til. Brott foru þeir þadan. ok [gengu .l. uel uæpntra karlmanna medr honum.[10] Lettu þeir allir samt eigi fyrr sinni ferd. en þeir fundu Dan ok Gad med hardla morgum uæpntum karlmonnum til bardaga bunum. veitandi badum þeim Joseph ok Aseneth fyrirsaat i þeim sama stad. sem honum[11] var sagt at þau mundu[12] koma. Nv bar sua til at Aseneth kom i þann sama stað. ok medr henni .dc.[13] ungra karla. Slær þar þegar i bardaga sem þeir mætaz. ok lykr sua. at þeir sem i fyrirsatinni uaru drapu huert manz barn af monnum Aseneth. utan þann einn suein sem medr laupi[14] komz [undan ok[15] aa fund fyrr nefndra brøðra Simeonis ok Leui. ok sagdi þeim þessi tiðindi sem gôrz hôfðu. Aseneth komz ok brott or bardaganum i einni kerru medr Beniamin brodur Josephs. Simeon ok Leui kôlluðu medr sér alla sina menn. þa sem uapnum mattu uallda. ok sottu fastafari eptir þeim sem i fyrirsatinni hôfdu uerit. liopu þegar i stad a þa medr harðri atsokn sem þeir komu eptir þeim ok drapu hardla mart folk. Enn þeir brødrnir Dan ok Gad komuz undan medr flotta ok faaluz i einum þyckum reyrskog.

A hinu .xii. aari hôfdingiadoms Josephs i Egipto andadiz Pharao konungr. a huers dôgum er hann hofz. þann segir Commestor ôdru

[1]) [eiginkonu, B [2]) bęði *tilf.* B [3]) upp aa þessar, B [4]) .ii. bręðr sina, B [5]) alldregin, B [6]) til þers *tilf.* B [7]) Ok, B [8]) sua *tilf.* B [9]) [sialfs hans sun, B [10]) [fengu fimmtighi uel uępndra karlmanna til ferðar meðr séér, B [11]) þeim, B [12]) myndi, B [13]) .vi. hundrat, B [14]) *saal.* B; kaupi, A [15]) [i brott, B

nafni kalladan hafa uerit Nefrem. Af hans dauda talar sua i þeirri frasǫgn sem gor er af Aseneth. at sua sem Beniamin sat i kerrunni medr Aseneth. eptir fyrr sagdan bardaga milli konungs sunar ok þeirra brædranna Simeonis ok Leui. sem nu uar fra sagt. þa sa Beniamin konungsins sun koma i moti ser. ok ætladiz i brott at taka hans brodur konu Aseneth. Hann leypr or kerrunni ok gripr einn stein upp or forsinum. hia huerium er þau oku. ok slær konungs sun medr hinn uinstra ueg[1] aa halsinn. sua at hann fell þegar i uuit nidr af sinum hesti. sem hann uæri dauðr. Eptir þat sa Beniamin brødr sina Simeonem ok Leui. leitandi þeirra Dan ok Gad. ok þottiz hann þa ǒruggr[2] uera. at þeir ætladuz[3] at drepa þa brædr þeirra.[4] Enn Beniamin hindradi þeirra ferd ok af taldi þat fyrir þeim. Toku þeir þa sun Pharaonis. þar sem hann lá. ok færdu hann a fætr. bundu saar hans ok [fylgdu honum[5] til fedr sins. segiandi honum allan þenna atburd med ordum ok atuikum sem farit hafdi. þakkadi konungrinn þeim mikilliga þat er þeir hǒfdu eigi drepit hann. Enn þo do hann af þi sama saari .iii. nattum[6] eptir bardagann. ok litlu sidarr andadiz konungrinn sealfr af þeim harmi ok angist sem hann fekk af sunar daudanum. sua sem hann hafdi .xc. ok .ix. aar. Leyfdi[7] hann allt sitt riki Joseph. upp aa þann haatt at hann helldi þi af smasueinsins uegna annars sunar Pharaonis. þerss sem þa uar briostbarn er fadir hans andadiz. Hellt hann þi riki þaleidiss nær .xl. ok .viii. aar. feck hann sidan af hǒndum ok gaf i ualld þeim sama syni Pharaonis. Var Joseph þo[8] sua framt forsiomadr rikissins med honum. at hann uar hans fadir kalladr um allt Egiptaland. þionadi hann þa ok [sem fyrr[9] sua uitrliga ok dyggiliga sinum herra. at hann lagdi medr sinni uitzku[10] allt Egiptalandz folk af nyiu undir hans þrældom ok þionostu.

Her segir af Jacob ok Joseph syni hans.[11]

69. Jsrael bygdi aa fyrr sogdu landi Gersen ok eignadiz þat. aukadiz [hann þa[12] storliga[13] miok ok hans afkęmi. ok lifdi þar .xvii. áár. urðu sua hans lifdagar allir saman[14] .c. tirætt .xl. ok .vii. aar. Enn sua sem hann fann at hans daudadagr nalgadiz. þa let hann kalla ser son sinn Joseph. ok taladi sua til hans. Sua framt sem ek

[1]) megin, B [2]) vruggr, B [3]) ętluðu, B [4]) sina, B [5]) [fęrðu hann, B [6]) siðarr *tilf.* B [7]) *saal. ogs.* B [8]) þa, B [9]) [*mgl.* B [10]) hueitis sǫlu mǫnnum til kostar, B [11]) Af suardaga þeim sem Joseph veitti feðr sinum ok blezaði Effraim ok Manasen. Genesis, B [12]) [*saal.* B; þat þar, A [13]) storlegans, B [14]) iafnsaman, B

hefir giptu ok gęfu fundit ok fengit i þinu augliti. bidr ek at þu leggir þina hand[1] aa mitt lær. iatandi mer þeirri miskunn medr sannindum ok einfalldleik. at þu skallt eigi iarda mik her aa Egiptalandi. flyt mik[2] hedan i brott af þessu landi ok iarda mik i þeim[3] stad sem feðr uarir[4] eru iarðadir adr. Bad hann fyrir þann skylld þersa. at hinum fyrrum heilagum hofudfedrum uar mikil fyst aa at uera i þeirri iordu greptir. i hverri er þeir uissu fyrir at guds son mundi[5] upp risa. til þers at þeir̃ mætti þa þar medr sealfum honum upp risa. [Hann sagði honum fra þui. huar moðir hans Rachel uar iarðat uiðr fyrr nefnda borg Bethleem eðr Effraym. sua sem hann var á vaartima i ueginum af Mesopotamia. sem afsakandi sik vm þat. er hann hafði eigi þar hana iarðat sem hann beiddiz at uera grafinn.[6] Er milli þers stadar sem hann ok allir þeir fedgar med Abraham eru iardadir ok Abrahamium er kalladr .xxx. milna ok þers stadar sem uars herra[7] likamr uar iarðadr[8] ok Caluaria uar kalladr. Joseph iatadi þi medr suardaga. sem faðir hans beiddi. Eptir þat sneriz Jsrael upp til hǫfdalagsins. er til austrs horfdi. ok dyrkadi gud drottin.

Nockuru sidarr uar Joseph sagt. at fadir hans hafdi fengit mikinn siukdom.[9] For hann þa medr .ii. sunum sinum Effraim ok Manase at finna hann. Ok sem Jacob uar sagt. at Joseph sun hans uar kominn. þa uar þilikt sem hann styrktiz þegar i stad. ok settiz upp i sænginni. En sua sem Joseph kom inn i herbergit til hans. ok hann sa syni hans .ii. ok þo ekki miok giorla. þa spurdi hann huerir þeir uæri. Joseph svaradi. Synir minir eru þeir fadir minn. þeir sem gud gaf mer i þersu landi. þersir .ii. synir þinir at eins sagði Jacob. skulu mer teliaz ok takaz i [suna stadi[10] undir samri grein sem Ruben ok Simeon. sem þer[11] fædduz fyrr aa Egiptalandi enn ek kęmi higat til. Sem hann segdi. at þaleidis mundi[12] huarr þeirra[13] fullgera sina kynkuisl. sem hverr eiginligra sealfs hans suna. Enn allir aðrir þinir synir. þeir[14] sem þu getr at eiga. skulu kallaz ok teliaz undir sealfra sinna brædra [nafni i sinum[15] eignum ok ættum. eptir þi sem þeir eru bornir[16] til. Ok leid þa[17] til min sagdi Jacob. at ek blezi[18] þeim. Maðrinn gerdiz þa ekki miok glauggskygn[19] fyrir elli sakir. Hann mintiz vid þa bada ok fadmadi þa. talandi þa[20] til sunar sins Josephs. þi sidr er ek nu suikinn edr afsuiptr þinni[21] asionu. at þar med

1) hǫnd, B 2) helldr *tilf.* B 3) sama *tilf.* B 4) ok forellrer(!) *tilf.* B 5) myndi, B 6) [*tilf.* B 7) lausnara, B 8) i *tilf.* B 9) siukleik, B 10) [sunar stað, B 11) *saal.* B; þeir, A 12) myndi, B 13) fremia ok *tilf.* B 14) þa, B 15) [*saal.* B; nǫfnusinum, A 16) uorðnir, B 17) hegat *tilf.* B 18) bleza, B 19) glǫgsynn, B 20) sua, B 21) sialfs þins, B

syndi gud mer þitt kyn ok afkuęmi. Lutti Joseph þa litillatliga allt nidr til iardar. er hann tok sueinana af fadmi feðr sinum.[1] bidiandi hann sua meðr uegsemð at hann blezadi þeim. skipandi Effraim son sinn honum til uinstri handar enn Manasen til hinnar hægri. Enn Jacob cancelleradi sua sinar hendr af heilags anda uitran. at hann lagdi sina høgri[2] hand[3] yfir hofud Effraim. þers sem yngri uar þeirra brædra. en hina uinstri yfir Manasen er frumgetinn uar. Blezaði[4] badum þeim. eptir þat er hann hafdi sinum hȏndum umuendat sem hann uilldi. ok sagdi sua. Sa hinn sami gud fedra uarra. sem mik hefir fætt fra minum barndomi allt til þersa dags ok frialsat mik af aullum illum lutum. blezi[5] sueina þersa. Se mitt nafn ok fedra minna nȏfn [Abraham ok Ysaach[6] yfir þeim nefnt ok kallat. ok uaxi þeir ok auaxtiz medr miklum afkuęmiss fiolda i uerolldinni. Joseph tok þi nockut sua þungliga. er fadir hans hafdi[7] sina hægri hand yfir hofud Effraim. þreif hann þa til[8] handarinnar ok uilldi letta henni brott af hans hȏfdi ok yfir Manasen. ok sem þat uard eigi gort. taladi hann til fedr sins. Eigi byriar at þu gorir sua. fadir minn. þiat Manases er frumgetinn. legg helldr fyrir [þann skylld[9] þina hægri hand yfir hans hȏfud. Hann nitadi[10] þi ok svaradi. Ek ueit sun minn. at af þessum man ok margr lydr fædaz ok fiolgaz. enn þo man hans hinn yngri brodir honum meira haattar uerda. þiat hans kyn ok afkuęmi man til mikilla þioda aukaz ok aauaxtaz.[11] Fylldiz þetta ok framm kom yfir[12] Jeroboam konungi þeim sem af Effraims ætt uar kominn. huerr er fyrstr rikti yfir .x. Jsraels ættum. Taladi hann þa enn til Effraym. J þer man Jsraels ætt blezad uerda. ok þersi maalshaattr ok ordzkuiðr[13] eptir hafdr. Gȏri gud drottinn sua uid þik sem medr Effraim ok Manasen. Skipadi hann þa ok setti Effraim framm fyrir Manasen. Sidan taladi hann til Josephs. Se nu man ek deyia. en gud sealfr man medr ydr uera. ok hann man ydr aptr leida til yduars landz ok faudurleifdar. ok af þi gef ek þer umframm adra brødr þina þann part af Sichima. sem ek uann ok sotta medr minu suerdi ok boga af hand[14] ok ualldi Amorrei. [*de scolastica hystoria*[15] þenna part keypti hann i fyrstunni af konunginum Emmor medr .c. lamba. Enn medr þi at honum uar fyrirgert i drápi Sichimitarum. þi sem [fyrr uar[16] sagt. ok hann hellt honum eigi þi[17] sidr þoat medr ualldi. þa komz hann fyrir þann skylld sua at ordi. at hann hefdi þann sama part af ualldi Amorrei sott ok uunnit.

1) sins, B 2) *saal.* B; høgd, A 3) hǫnd, B 4) blezandi, B 5) ok signi *tilf.* B 6) [Ysaachs ok Abrahams, B 7) lagði, B 8) þeirrar *tilf.* B 9) [þa sǫk, B 10) neitaði, B 11) vaxa, B 12) meðr, B 13) siðan *tilf.* B 14) *saal. ogs.* B 15) [*tilf.* B 16) [fyrri var fra, B 17) at, B

Er Jacob talaði fyrir sonum sinum.[1]

70. Eptir þat sem nu uar fra sagt kalladi Jacob til sin alla sunu sina. ok taladi sua til þeirra. Komit allir samt hegat til min. ek man tia ydr ok fyrir segia þa luti sem a hinum efztum ok siðarstum dǫgum manu frammkoma.[2] komit higat ok heyrit mik Jacob. heyrit fǫdur yduarn Jsrael. Blezadi hann þa mǫrgum af þeim sem honum þottu þers makligir uera.[3] Enn ollum þeim sagði hann fyrir uel ok spadomliga marga uuordna luti. Hann spaadi liosliga fyrir ok opinberliga af Gydingalandz surdrskiptinghu. þeirri sem lǫngu sidarr kom framm. ok af þeim steett[4] ok athǫfn sem fyrir mundi liggia huers þeirra ætt ok afkuęmi.[5] Enn þo spaadi hann berligaz af huarritueggiu hegatkuamu Jesu Christi i uerolldina.

Hann taladi sua til sunar sins Ruben. þu Ruben minn son frumgetinn ok minn sterkleiki. þiat þik gat ek at eiga aa hinum gilldazta minum alldri. uerandi upphaf minnar angistar ok umhyggia[6] vid mina sonu. þu hefdir aatt sakir frumburðarins at uera fremztr i fegiǫfum ok æztr i allri sæmd ok yfirlæti. Enn fyrir þa sauk at þu framm flautz[7] ok ut helltiz þaleiðiss til herfiligrar lostasemdar. sem þat uatn er sakir æsiligs uaxtar gengr or sinum farueg. þann tima sem þu komt i suefnklefa þins fǫður saurgandi ok suiuirdandi sealfs hans sæng. [þa mant þu ekki þann avoxt eðr framgang fa.[8]

þa taladi hann til Simeonem[9] ok Leui. Simeon ok Leui brøðrnir uaru bardagagiǫrn ok ufridsǫm ranglætiss ker edr herbergi. fyrir þa sauk at þeir drapu Sichimitas ok grofu murinn eptir sealfra sinna uilia. Komi alldregi min aund ne[10] aluara vid þeirra raad.[11] ok eigi verdi min dyrð[12] medr þeirra sueit ok samhelldi. Her[13] birtir hann þat segir Commestor. at þat uerk uar gǫrt utan hans orlof ok uilia. þeirra grimd[14] er bǫluad sagdi[15] hann. þiat hon er miok þralynd. ok aa saumu leið[16] er þeirra reidi. þiat hon er hǫrd ok miskunnarlaus. þetta spadi hann berliga[17] af Jesu Christo. þiat þeir formenn sem scribe uaru kallaðir [meðr Judum.[18] uaru komnir af ætt Simeonis. enn kennimenn af ætt Leui. af huerra radi[19] er sialfr Kristr uar krossfestr. Skilia man ek þa sagdi hann medr Jacob ok dreifa þeim meðr Jsraels folki. þessi hans spadomr kom audsyniligha framm. sua at ætt ok afkuæmi Leui hafdi ser einsliga edr eiginliga eigi nockut lutskipti

[1]) Fra þui er Jacob blezaði sonum sinum, B [2]) frammgenger uerða, B [3]) *mgl.* B [4]) *tilf.* B [5]) *saal.* B; athǫfn, A [6]) vmhyggi, B [7]) flyttiz, B [8]) [*tilf.* B [9]) Simeonis, B [10]) ok, B [11]) ǫnd, B [12]) *saal.* B; aund, A [13]) *tilf.* B [14]) giǫrð, B [15]) seghir, B [16]) *tilf.* B [17]) fyrir *tilf.* B [18]) [*tilf.* B [19]) ok atkalli *tilf.* B

i þi fyrirheitna landi. sem Jsraels folk fekk lǫngu siðarr eptir guds fyrirheiti ok sidan uar Gydingaland kallat.[1] helldr uar hann þar um i bland medr odrum Jsraels ættum. hafandi [sina bøi[2] til þess at geyma þar i sinum[3] busmala. Simeons ætt hafði þar ok aa sǫmu leid ekki lutskipti. utan þat er hon tokz inn i þat lutskipti sem lotnadiz ætt ok afkuęmi Jude.

þar næst blezadi hann Jude. talandi sua af honum ok spaandi af riki Jude. þi sem mǫrgum manzaulldrum sidarr kom framm. ok einkannliga liosliga af sealfum lausnaranum Jesu Christo. ok sagdi sua. Brødr þinir munu lofa þik Juda. þinar hendr munu standa ok starfa upp aa þinna uuina haals ok suira. ok þins fedr synir munu þik uegsama ok þer uirðing ueita. A þann haatt sottir þu son minn ok upp gekkt eptir brádinni ok[4] herfanginu sem nockurr leonshuelpr. Enn þa er þv huilldiz. lagdiz þu nidr sua sem[5] hans kuendyr lena.[6] Ok huerr man hann uekia edr upp reisa. Eigi man rikissuǫndrinn brott takaz af Juda. ok engum mun helldr hertoginn af hans lærum ok ættlegg. þar til er sa kemr sem sendr man vera. Sa hinn sami man uera [biðandi þiodanna heilsa.[7] bindandi son minn uidr uingard sinn[8] ungan eyk ok uidr uinuid sealfs sins ausnu. Sinn stola man hann i uini lita ok lauga. enn mǫttul sinn i uinbers bloði. Fagrligri ok uænni ero hans augu enn nockut uin. ok hans tenn eru huitari ok biartari enn [nǫckurs konar[9] miolk [*de scolastica hystoria.*[10] þat[11] sem Jacob taladi sua af syni sinum Juda. at hans brædr mundu[12] lofa hann. þa kom framm medr hans kynsmonnum ok afkuęmi. þann tima sem þeir redu fyrstir til af ollu Jsraels folki at ganga framm i hit rauda haf. annan tima eptir Moysen. [þa er hann[13] fekk riki. En þar merkir hann ok fyrirspáár þeirra ualld ok riki. þat sem sidarr kom framm. er hann sagði sua. þin hǫnd man [standa ok starfa[14] upp aa þinna uuina háals ok suira. ok synir sealfs þins fedr manu þik uirda ok uegsama. Enn þar sem hann nefndi Judam edr uidriafnadi leonis[15] huelpinum. noteraði hann hǫfud ok upphaf konungdomsins af hans ætt ok afkuęmi. þiat Dauid minztr ok yngztr allra sinna brøðra uar einn af aullum þeim til konungs tekinn ok ualdr. Ok enn taladi Jacob sua til Judam. Vpp stett þu til brádar edr ránfengiss sun minn. þiat Dauid konungr af hans ætt kominn hafdi i fyrstu hardla marga uuini ok motstǫdumenn. Enn sem þu huilldiz sagdi Jacob. lagdiz þu sem hans

1) bǫlvat, B 2) [uesla smabęi, B 3) sinn, B 4) eðr, B 5) sialfs *tilf.* B 6) leena, B 7) [*saal.* B; bidiandi þiodanna heilsu, A 8) fola *tilf.* B 9) [*mgl.* B 10) [*tilf.* B 11) þar, B 12) mundi, B 13) [þar sem hann oðlaðiz þa ok, B 14) [starfa ok standa, B 15) leons, B

léna. noterandi þat ok fyrirspáándi. at hann rikti sidarr medr meira fridi. ok þa uar storliga[1] mikill otti at honum. Huerr man hann upp uekia. þat talar hann til spadoms ok þers anda sem Dauid uar af sealfum gudi sendr ok gefinn. Sua ma þat ok[2] uel skiliaz ok segiaz af arftæki[3] sunar hans Salomonis. Eigi man rikisuðndrinn. þat er kon-ungdomrinn edr hðfdingskaprinn. brott takaz af Juda ok hans afkuęmi. allt til þers tima sem sá mun koma sem af [fedrnum man sendr uera.[4] þat er Jesus Christus. Allir þeir konungar sem medr Judum riktu uaru kynsmenn[5] Jude fra Dauid honum til tðldum. allt til hinnar miklu herleidingar [i Babilonem.[6] Vpp fra þeim tima varu hertogar ok adrir hofdingiar af hans ætt. allt framan til tima Hircani.[7] ok þa uaru enn konungar af kyni Jude nærri[8] uárs herra higatburd. sem Jacob hafdi fyrir sagt. Lyktaðiz[9] þeirra ueralldar riki. sua sem hinn illi konungr Herodes af odrum ættum getinn kom til rikiss. ok hann sealfr mun biðandi[10] manna. eigi at eins Juda utan[11] iafnual heidinna þioða. heilsa uera. Eptir þat uendir hann talinu til Judam sins sunar af hingat-kuamu Jesu Christi. sua segiandi. Sinn ungan fola mun hann vid uin-gard binda sun minn. ok sina ausnu medr[12] uinuið. þat er sua mikit at segia. at [sá man[13] ser huartlueggia heidinna manna lyd ok Juda samtengia sem sannr uinuiðr.[14] J uini man hann sinn stola lauga ok lita. ok sinn mðttul man hann rioða i uinbers blodi. þat er. at hann man i piningu af blods uthellingu lita ok lauga sinn likam. Hans augu. þat eru[15] postolarnir. eru ugnni enn nðckut uin. ok hans tenn heilagir predicarar eru miolkinni huitari.[16]

þar næst taladi hann ok spádi af Zabulon ok sagdi sua. A siofar strðndu ok uidr skipa lending edr uppsáát man Zabulon byggia ok nalgaz sua allt til[17] Sydonem. Ma þersor ord uel eptir þi sem letrit liodar af Zabulons ætt skilia. þiat hon eignadiz siobygdir.

Eptir þat taladi hann sua af Ysachar. Ysachar[18] sterkr asni huilandi sik ok liggiandi vid landamæri sá at huilldin uar god ok at iðrdin uar hardla freo ok god. Fyrir þann skylld kalladi Jacob Ysachar sterkan sem asna. at hans ætt ok afkuęmi uaru miklir orkumenn. einkannliga til [akrs ok annars iardarplógs.[19] enn fyrir þa grein liggia medr landamæri. at þersor ætt eignadiz mest mitt landit milli siobygdar[20]

[1]) storlegans, B [2]) *tilf.* B [3]) arftǫku, B [4]) feðr(n)um er sendandi, B [5]) ok afkiemi *tilf.* B [6]) [Babilonis, B [7]) *saal.* B; Hircarij, A [8]) fyrir, B [9]) þa *tilf.* B [10]) *saal.* B; bidiandi, A [11]) helldr *tilf.* B [12]) uið, B [13]) [sua man saa, B [14]) er *tilf.* B [15]) er at skilia, B [16]) de Gen. et scolastica hystoria *tilf.* B [17]) *tilf.* B [18]) verandi *tilf.* B [19]) [iarðplóógs ok akrgiorðar, B [20]) siobygða, B

ok fiallbygdar.[1] Enn þat fylgir. at hann saa at iǒrdin uar hardla god ok freo. [enn þat sidarst.[2] at hann setti sina ǒxl ok herdar undir byrdar. at hann þionadi ok sinnadi skǒttum. Sagdi hann fyrir þann skylld. at Ysachars ætt flutti þann kost frækiliga ok þrifliga[3] medr mikilli mædu til siofar. sem af seolfum[4] þrifnadi uar nogr i þeirra hálfum ok herudum. Enn fyrir þi sagdi Jacob [at hann þionadi skǒttum.[5] at þeir annzaðu[6] miok ok sintu skipum þeim sem skátta fluttu. Ebreskir menn skyra þetta medr annars haattar skilningu ok segia. at þersi ætt starfadi nætr ok daga stadfastliga i sinni stundan.[7] fyrir huern skylld er þeir segia. at allar adrar Jsraels ættir þionadu honum presenterandi margar godar giafir sem sinum meistara.

Eptir þat taladi hann af Dan ok sagdi sua. Dan man døma sinn lyð. sua sem ǒnnur Jsraels ætt. Verdi Dan hǒggormr i ueginum ok aa stiginum. sa ormr sem cerastes heitir. bitandi sua hestzins hófa. at sa falli aa bak aptr sem [aa honum[8] sitr. þetta fylldiz ok framm kom medr Samsoni sterka. sem hann segði[9] sua. þo af[10] Dan uerði[11] litils haattar ætt. þa man þo allt at eins[12] af henni[13] domandi upp fædaz yfir Jsraels folki. sua sem af odrum ættum. sem þaleidiss man uegunum[14] uardhalld uera.[15] sem nefndir ormar colubér ok cerastes. til þers at eigi gefiz Jsraels uuinum freals gangr at leita[16] sua medr auðn[17] ok ufridi nǒckurum Judeam sem [fyrri. ok[18] ofbelldi Philistinorum man hann bakferla ok aptrkast lata fá. Enn þo at hann se sua. þa er hann þo eigi Cristus. huar fyrir er Jacob leggr þetta þar til. Allt at eins man ek[19] þitt hialprad bida drottinn minn. þetta skal[20] skiliaz ok skyraz af Anticristo. þiat af Dans ætt man hann fædaz hegat i uerolldina. huerr er medr predicanar[21] ordum bite[22] sem coluber. ok með ofbelldis horni man moti helgum monnum uapnaz. sem cerastes. þiat marga þa man hann aa bak aptr fella. sem i kraptanna hæd ok heilagleik hafa adr upp stigit. ok þa man sa hialparinn koma [til hins efzta doms.[23] huers er langan tima hefir bidat[24] uerit.

þar næst spaadi hann af syni sinum Gaad. ok sagdi sua. Gáth[25] man suerdi gyrdr edr léttbuinn beriaz fyrir hans skylld. ok hann sealfr man um bakit aptr suerdi gyrdaz. þat fylldiz sua medr frammkuęmd. at Gaths ætt[26] aluæpnt[27] með halfri Rubens ætt ok Manase

1) fiallbygðarennar, B 2) [ok enn siðarr, B 3) þrifulegha, B 4) sialfra þeirra, B 5) [hann skǫttum þionanda, B 6) *saal.* B; andzakadu, A 7) studeran, B 8) [hann, B 9) *saal.* B; sagdi, A 10) at af, B 11) *saal.* B; uęri, A 12) a sǫmu leið *tilf.* B 13) saa *tilf.* B 14) veghinum, B 15) ueita, B 16) fara, B 17) auði(!), B 18) [*saal.* B; fyrir, A 19) *saal.* B; hann, A 20) sua *tilf.* B 21) predicanarennar, B 22) *tilf.* B 23) [*tilf.* B 24) beðit, B 25) Gad, B 26) gekk *tilf.* B 27) aluapnut, B

for[1] framm fyrir allt Jsraels folk a þat sama land sem gud hafdi þeim fyrirheitit. sua at hun let konur sinar ok bǒrn eptir fyrir utan Jordan. i þeim herudum ok endimǒrkum sem henni hafdi þar hlotnaz. Enn sua gyrdiz hun[2] sidan um bak[3] aptr. at hon fann þar þa storar orrostur heidinna manna ok sterka bardaga moti sinum monnum. þeim sem hun[2] hafdi þar eptir latit fyrir utan áána. sua sem [hun kom fyrst[4] af aullum aptr þagat eptir .xiiii. aar lidin. bardiz þa sterkliga moti sinum uuinum ok braut þa undir sik. fellandi sua þat folk ok sina motstǒdumenn fra laundum.

Af Asser taladi hann þar næst ok sagði sua. Asser er feitr hleifr ok feit fæzla. ok konungum man hann krasir ueita. þat kom sua framm. at su eign ok landaskipti sem Assers ætt lotnadiz var freott ok furðuliga aauaxtsamt ok fullt [allt af[5] girniligri giętzku.

Af Neptalims ætt spaadi hann þar næst ok sagdi. Neptalim er utsendr hiǒrtr [ok gefandi fegrðar[6] malsenda. Fyrir hiartarins skiotleik merkiz iardarinnar skiotleiki. þiat su iǒrd getr ok gefr medr sinni frygð ok nægð dyrsta ok dyggari[7] aauðxtu. sem sua er uorðin sik. Hennar fagrligir malsendar heyra fyrir þann skylld til fiallinu Tabor.[8] þi sem segiz at i hennar eydimǒrkum ok lutfalli uæri. at þar bygdu miok heilagir spamenn. ella fyrir þann skylld at af hinum fyrstum fiallzins aauðxtum uar iafnan fornfært aa pascha tima. huadan af er guds lof. þat sem utan ef er fegrdar tal. uard einkannliga. Heyrir þat[9] þo sannligarr ok enn sømiligarr af fyrr sǒgdum skiotleik sealfum Cristi til ok hans postolum. fyrir þann skylld at hann flutti þar i mesta lagi framm sina predican ok heilagar kenningar.

Eptir þat blezadi hann sinum elskuliga[10] syni Joseph. byriandi sua [sina rædu[11] af honum ok hans afkuæmi. Son minn Joseph er uaxandi ok uænn i asionu. Vaxandi uar hann eigi at eins af[12] tign ok krapti utan ok[13] iafnuel af .ii. paurtum meðr[14] Jsraels ęttum.[15] Dætrnar sagdi Jacob. þat eru iungfrur ok annat kuendi. runnu ok reikadu um murinn. J þersum ordum noterar hann þat ok tear.[16] huersu kuendit gekk ut ok spaceraði ser [fyrir þar[17] aa ueginum sem Joseph for ok fluttiz um Egiptaland. til þers at þær mætti hans frygdarsamliga fegrd ok framferdi sia. Ok enn sagdi[18] hann sua. Snarpa ok skarpa deilu gordu þeir honum medr þeim aufundar skeytum sem þeir hǒfdu.

[1]) *mgl.* B [2]) hann, B [3]) bakit, B [4]) [*saal.* B; hann kom fyrstr, A [5]) [nęr af allri, B [6]) *saal.* B; gefandi fegrð. ok, A [7]) dygðugari, B [8]) Thorbor, B [9]) *tilf.* B [10]) elskuligsta, B [11]) [sitt tal, B [12]) i, B [13]) þar meðr *tilf.* B [14]) *saal.* B; af, A [15]) *saal.* B; ætt, A [16]) téér, B [17]) [þar fyrir, B [18]) seger, B

þersor ord eru talat af sealfs hans brædrum. ella[1] af egiptzkum monnum. þiat huarirtueggiu uapnadu[2] sik um eina stund medr aufundar skeytum honum i moti. J [styrkleik séé ok[3] stadfestiz hans bogi segir Jacob. þat er i uars herra uernd ok ualldi. ok fyrir þi leystuz bǿndin af [hans hǿndum ok armleggium fyrir hendr uolldugs Jacobs. þat er at sealfr gud. sem ualld ok mattr er Jacobs. leysti þau bǿnd af[4] honum. meðr huerium er hans brødr hǿfdu bundit hann. Ok enn sagdi Jacob. þadan steig ok ut gekk Jsraels steinn ok hirdir. edr sua sem ebreskir men segia. at þadan gekk ut hirdaligr[5] steinn. þat er sua skilianda. at af hans ætt kom Roboam. sa sem sterkligha styrdi .x. Jsraels ættum. ella skal þat skilia til þers. at hann uar [hirðir ok[6] hǿfdingi allz sins fǿdur hyskiss aa Egiptalandi. Eptir þetta tal hit lofsamliga Jacobs af Joseph. byriar hann[7] sina blezan uidr hann. ok segir sua. Gud þins fedr[8] man þinn hialpari ok fulltingiari uera. ok almattigr gud [man þik meðr himinsins blezanum ofan at bleza enn neðan at meðr vndirdiupsins[9] blezanum. medr kuidarins ok briostanna blezanum man hann [bleza þik.[10] Medr þersum ordum æskir Jacob Joseph himinsins dǿgg ok iarðarinnar aauðxt. aarligs búss[11] ok busmalans freoleiks. agiętz afsprings ok honum sømiligs uppføðiss. Ok enn sagdi Jacob. Blezanir þins fodur styrktuz ok stadfestuz medr blezanum hans fedra. þar til er fyst ok girnd æuinligra halsa man framm koma. þersum ordum heyrir [nockurr til[12] annarr skilningr ok skyring enn þau heyra[13] hlioda. Sua [lesum uer[14] i psalminum. at sua fǿgnudu fiollin ok glǿdduz sem ueðrar. enn haalsarnir sem færsauda lǿmb. Segir hann þetta haalsanna girnd uera. þiat aa nockurum tima sua sem Jsraels folk for nærri þeim sama[15] stad sem Amon heitir ok þeir komu þar at gryttum ok miok uslettum fiallzhálsum. þa [neigðiz nǫckvrr partr af þeim.[16] ok sléttiz þi sama folki til [auðuelldligri yfirferdar.[17] sua sem glediandiz ok fagnandi þeirra tilkuamu. ok liettliga at haalf ætt Manase sonar Josephs hafdi[18] nærri þeim fiollum lotit sitt lutskipti. Sem hann segdi sua. Man Joseph blezaðr uerda sem ek hefir bedit. þar til er hans ætt ok Jsraels folk man um fagnandi haalsa áá hit fyrirheitna land inn ganga. Ok þi framarri segir Commestor. at hann spádi liettliga af fiallinu Effraym ok af fiallinu Samarie. þar sem Jsrael rikti. Jacob sagdi enn sua. Ok þersar allar blezanir uerdi yfir

1) ellar, B 2) þeir vepndu, B 3) [*saal.* B; styrkleiks lit, A 4) [*mgl.* B 5) hirðligr, B 6) [*tilf.* B 7) faðer hans, B 8) eiginleghs *tilf.* B 9) [*saal.* B; medr heimsins, A 10) [þik bleza, B 11) kyns, B 12) [nǫkkut, B 13) heyraz, B 14) [sem lesit er, B 15) *mgl.* B 16) [*saal.* B; neigduz þeir medr nockurn part af ser, A 17) [auðvelldligrar vmferðar, B 18) hafi, B

ok i Josephs [hofði ok i huirfli[1] Nazarei. þat er i huirfli hans heilags milli sinna brødra.

Sidarst blezadi hann Beniamin sun sinn. þiat hann uar yngztr af aullum hans sonum. ok spaði sua af honum ok hans afkuæmi. Beniamin uerandi skiæðr uargr man ùm morgininn þat eta. sem rænt er ok rifsat. enn at kuelldi man hann ránfenginu medr odrum skipta. þeir eru nockurir menn.[2] sem þersor ord uilia fyrir þann skylld af sealfri Jorsalaborg skilia. at hon uar[3] i lutskipti Beniamins ættar. hueria er þeir kalla skiæðan uarg. fyrir þi at hun hellti bædi ut spámanna blodi ok sua blodi Jesu Cristi. ok af þi at [Jsraels ætt[4] tok aa utferðarmorni sinum af Egiptalandi rifs ok ráán. eigi at eins af þi sama landi. vtan ok þar medr lðgmaalit þat sem hann tok sua sem snarat ut af sealfum gudi. ok enn er sua sem hun eti þat sama raanfengi. enn aa ueralldarinnar aptni ok endalykt man hann skilia ok sundrskipta lðgmaalsins lifganda skilningar anda af þi lðgmalsins letri. sem nu drepr ef þat er skyringarlaust skilit. Ebreskir menn skilia fyrr sðgd ord af alltari þi sem uar i Jerusalem. þat sem þeir kolludu skiæðan uarg fyrir elldzins skiædleik ok gleyping.[5] aa huert er kennimenn settu folksins offranir[6] gudi til þægiligra fornfæringa. Enn at aptni skiptu þeir þeim pðrtum sin i milli. sem þeim offraduz[7] af þi sem fórnfært[8] hafdi uerit. Enn þo ero þau rettligaz ok sannligaz skilin af Pali postola. þeim sem af ætt Beniamins uar kominn ok kyniadr. huerr er aunduerda æfi sina gerdi kristnum monnum ufrid. enn aa sidarra tima skipadi hann ok skipti truliga ok traustliga medr kristnum monnum gudligum maalum ok kirkiunnar grádum ok stettum. Ella[9] taladi hann þau fyrir þann skylld til Beniamins. at hans ætt ok afkuęmi uaru hinir mestu bardagamenn.

þersa luti sem nu var fra sagt taladi Jsrael[10] fyrir sunum sinum. ok blezadi þeim sérhuerium medr sinum eiginligum blezanum. eigi sua at hann segdi þeim aullum ok sérhuerium goda luti. sem heyraz matti. utan helldr[11] at hann blezadi morgum ok meira luta af þeim. enn hann taladi uel ok spádomliga af ollum þeim ok þeirra afkuęmi. sem fyrr uar sagt.

1) [*saal.* B; huirfli ok i hofdi, A 2) *mgl.* B 3) varð, B 4) [Jsrael, B 5) greypingh, B 6) at inna *tilf.* B 7) lotnaðiz, B 8) offrat, B 9) ellar, B 10) Jacob, B 11) þat *tilf.* B

Her segir af andlati Jacobs ok hans tilskipan.[1]

71. Eptir fyrr sagða luti taladi Jacob sua til sona sinna. [þat sér ek at ek lidr[2] framm eptir forlǫgum mins folks ok forellris. ok fyrir þi biðr ek ok byðr. at þer grafit mik ok iardit hia minum fedrum[3] i þeim tuifallda helli. sem i Effrons akri er aa Chanaanslandi moti borginni Mambre. huern er fǫdur fadir minn Abraham keypti medr akrinum ok einginni af þeim sama Effron[4] ser ok sinum ættmonnum til æfinligs graptar. þar sem hann er iardadr ok hans husfru Sára. Ysaach med sinni husfru Rebecche. þar liggr ok min husfru Lya. Ok sem hann hafði þersa luti ok þann fleira bodskap ok heilræði fyrir þeim talat sem honum likadi. þa lagdi hann sina fætr upp i sængina ok andadiz. ok for sua þann sama ueg um daudans dyrr eptir sinum forlǫgum. sem hans folk ok forellrismenn hofdu fyrir honum farit. Ok sem Joseph sa þat. þa lagdiz hann nidr yfir hans likam ok [hans aasianu[5] ok kysti hann gratandi. Sidan bauð[6] Joseph hinum beztum[7] læknum af[8] ollum sinum sueinum[9] ok þionostumonnum. at þeir skylldu smyria hans likam med aromatibus ok odrum þeim iurtum ok smyrslum sem til uáru. þeir gerdu sua sem hann baud. ok sua uarðueittu Egiptalandz menn hann um .xl. daga.

þat uar hááttr Egiptalandz gelldinga ok uani.[10] at uardueita um .ix.[11] daga andadra [mikils háttar[12] manna likami osmurda. sytandi þa ok gratandi aa ollum þersum dǫgum ok sérhuerium. þogu þa þar medr ok nærdu likamina med uǫrmu uatni. til þess at þar af mætti uissuligarr[13] uitat uerda. huart er aundin uæri medr ollu uidskild likaminn.[14] edr uæri hon odruuisi[15] suæfd. Enn smurda likamina uardueittu þeir um [.xl. daga. Ebreskir menn hofdu þann uana. at þeir uardueittu usmurda likamina um .vii. daga. enn smurda uardueittu þeir um[16] .xxx. daga. Nu uardueittu þeir sealfir hinir ebresku ok hirdu likam Jacobs .xxx. enn hinir .xl. sem sagt uar.[17] ok af þi [uurdu þat[18] .lxx. daga sem hann uar af huarumtueggium[19] geymdr ok gratinn. Kristnir menn syta ok gráta sua um .xxx. daga sina astmenn. (er) þeir segia edr trua medr truarinnar krapti nærða uera. at þeir segia edr syngia sua marga daga[20] messur fyrir þeirra saalum frammfǫrnum. Nockurir menn[21] hafa þann háátt. at þeir hallda mest hinn þridia

[1]) Af andlaati Jacob ok likferð hans i Ebron. de genesi, B [2]) [þer sieð at ek lið, B [3]) *saal.* B; fedr, A [4]) A *tilf.*: sem hann keypti [5]) [aasionu, B [6]) *saal.* B; bad, A [7]) *saal.* B; hæstum, A [8]) ok, B [9]) *saal.* B; læknum, A [10]) uenia, B [11]) .x., B [12]) [*mgl.* B [13]) vissulegha, B [14]) likamann, B [15]) ǫðruviss, B [16]) [*mgl.* B [17]) varð, B [18]) [varðueittu þeir, B [19]) iafnsaman *tilf.* B [20]) einkannlegha *tilf.* B [21]) *mgl.* B

daginn at messusöng[1] ok odrum saalutidum [sakir andarennar ok likamans.[2] Adrir hallda hinn .viida.[3] dag framarst. fyrir þa grein at hinir andadu hafi[4] til huilldar[5] seaundar andaz ok frammfarit.[6]

Eptir sagdan sytingartimann umlidinn gerði Joseph konunginum Pharaoni kunnigt fyrir sinn[7] sendiboda. huat er hann hafði sinum fedr heitit fastmælum eptir hans bodskap [ok bönarstad[8] af flutninginum ok greptinum iátat. Ok sem hann hafdi [harðla gott ok bliðt orlof af konunginum[9] fengit at fara ok flytia sinn fedr aa Chanaansland medr þiliku[10] fylgi ok föruneyti sem hann sealfr uilldi. sua þo at hann kiǫmi þegar aptr sem þat uæri gort. þa for hann ok [með honum breðr hans ok[11] allir hinir fremztu ok hinir buiðuguztu Egiptalandz menn heimolligir af konungsins hall ok herbergi. fluttu þeir medr ser likam Jacobs hafandi mart föruneyti ok miok ualit. hesta marga medr kerrum ok uögnum. Enn fyrir þann skylld at þeir ottaduz ufrid af landzmonnum. þa sneruz[12] þeir brott af [almennings ueg.[13] komandi framm aa sandi þeim sem liggr uid aana Jordan. er kalladr er Odady. huar er ebreskr lydr murrandi[14] sidan[15] ok moti gudi kiǫrandi eyddiz ok fyrirforz af gudligum elldi. Gerdu þa enn stadfastliga[16] hans likferd af nyiu ok syttu hann þar mikilliga .vii. daga. huar af er innbornir[17] menn þar töludu sin i milli. at þersi grátr ok sut uar mikil meðr[18] hinum egiptzkum. ok[19] fyrir þi kölludu þeir þann sama stad sidan Egiptalandz grát. Eptir þat gerdu synir Jacobs sua sem hann hafði bodit þeim. at þeir fluttu hann aa Chanaansland i Ebron ok grofu hann i fyrr sögdum Effrons helli. ok for Joseph sidan heim aptr aa Egiptaland medr brødrum sinum ok odru sinu fylgi ok föruneyti.

Her segir fra viðrtali bræðra(!) Jacobs ok Joseph.[20]

72. Eptir þat er Jacob uar allr. ottaduz brødr hans[21] Josephs. at hann mundi[22] minnaz aa þær miklu meingerdir ok hatr. sem þeir höfdu fyrri tima vidr hann haft. ok tolodu leyniliga sin i milli. at hann mundi þa liettliga giallda þeim ok ombuna liku likt eptir þeirra tilskylldan.[23] Gengu siðan fyrir hann ok sögdu sua. Fadir uárr[24] baud oss adr hann andadizst. at huerr várr brøðra[25] skylldi þersor ord edr

[1]) sǫnginum, B [2]) [*tilf.* B [3]) setta, B [4]) *saal.* B; hafdi, A [5]) huilldarennar, B [6]) frammliðit, B [7]) sina, B [8]) [*mgl.* B [9]) [*saal.* B; medr fastmælum af konunginum orlof, A [10]) þuilikt, B [11]) [*tilf.* B [12]) sneru, B [13]) [rettum almanna uegh, B [14]) *saal.* B; muradi, A [15]) siðarr, B [16]) festiflega, B [17]) iambornir, B [18]) þeim *tilf.* B [19]) *tilf.* B [20]) Af andlaati Josephs. Capitulum, B [21]) *mgl.* B [22]) myndi, B [23]) aastundan, B [24]) þinn, B [25]) brǫðranna, B

þersum lik til þin tala. þann tima sem hann uęri allr. Ek bidr þik. at þu minniz eigi aa þann gløp ok illgǫrdir sem brødr þinir gerdu þer i mot. Nu bidium uęr þik senniliga. at þu fyrirlaatir oss þionostumonnum þinum[1] þersi ranglætissuerk ok illgerdir. Joseph komz uid sua at hann táradiz. er hann heyrdi þersi ord þeirra. Gengu brødr hans þa nærr meirr honum. neigdu honum ok lutu[2] allt nidr at iorðu sua segiandi. þinir þrælar ok þionostumenn erum uęr. Hann svaradi þeim þa. Hirdit eigi þer at ottaz. mundim uęr nockut mega nita edr moti gǫra gudz uilia. þer hugsadut mer illt. enn gud uendi þi sua ok sneri fyrir þa grein til gods. at hann uilldi mik hefia ok heidra eptir þi sem nu siait þer. ok at ek skyllda landzfolkinu ok mǫrgum ǫdrum lydum hialp ok heilsu uinna. Hirdit eigi þer at ottaz. ek skal ydr kostinn gefa ok fæda bædi bǫrn yd(u)r ok eigi sidr sealfa ydr. Her medr huggadi hann þa margfalldliga medr mǫrgum blidum ordum ok fǫgrum fortǫlum. Joseph uard sua gamall madr. at hann sa sunu Effrayms[3] allt til [hinnar þridiu kynkuislar.[4] Afspringi Mathir sunar Manasen uard ok mart um Josephs daga. sua at hann saa þat allt.

Nu at þersum lutum aullum sua fylldum ok frammkomnum. taladi Joseph[5] til brædra sinna ok frænda. Af þi at gud man uitia yduar. eptir þat sem ek em allr. ok aptr leida[6] til þers sama landz. sem hann hafði[7] adr suarit fedrum uárum Abraham. Ysaach ok Jacob. þa berit bein min brott[8] hedan medr ydr. þangat sem þer farit ok ilendiz. Eptir þat sem hann hafdi her um sært þa. ok þeir hǫfdu ueitt honum þar til[9] þilik fastmæli sem[10] honum likadi. þa andaðiz Joseph sua sem hann hafdi .c. aara tirætt ok .x. aar. Var hans likami þa fyrst smurðr med aromatibus ok þar[11] hirdr ok nidr settr i Egipto. ok eigi nockurum[12] stad þadan i brott borinn. allt til þers er Jsraels folk gekk ut ok frealsadiz af Egiptalandi. Adrir hans brødr uáru fluttir aa Chanaansland. huerr eptir sitt andlát. ok iardaðir i fyrr nefndum stad Ebron. enn sidan fluttir i borgina Sichem. eptir þi sem Josephus segir.

Her segir af testamentis huersu skiput er(u).[13]

73. Af þi at .xii. synir Jsrael.[14] huerir er iafnliga heita sua sem þeir eru hǫfudfedr .xii. Jsraels ætta ok afkuęmis. gordu þau testamenta. sem i ser hafa hardla fagrligar ok storliga[15] opinberligar ok

1) þins feðr, B 2) luttu, B 3) sunar sins *tilf.* B 4) [hins þriðia kynkvislar ættleggs, B 5) sua *tilf.* B 6) heðan *tilf.* B 7) hefer, B 8) *saal.* B; burt, A 9) vm, B 10) hann krafði ok *tilf.* B 11) sua, B 12) nǫkkurn, B 13) Af testamentis .xii. suna Jacobs, B 14) Jacobs, B 15) storlegans, B

auðsynileghar[1] spásagnir af Jesu Christo. sem heyraz ma. hueriar er meistari Robert byskup af Lincolni. er kalladr uar grossum caput. snaradi nu nyliga af girzku til latinu tungu. þa syniz þat uel tilheyriligt. at nockurir lutir af þeim se her sagdir.[2] þeir sem serhuerr[3] taladi i sinu testamento fyrir sinum eignum sunum.

Af testamentu Ruben.[4] Huerr man lǫgmalit kunna fyrir gudi ok diuisera til rettdømis ok fórnfæringa fyrir aullu Jsraels folki. allt til fyllingar ok endalyktar tima Kristz kennimanna hǫfdingia.[5] huern er gud drottinn taladi. þi at medr honum ualdi uarr herra at rikia yfir ollum lydum. ok at uirda ok uegsama hans kyn ok afkuęmi. fyrir þa sauk at hann man i syniligum bardogum deyia fyrir uara sauk. ok hann man ueralldanna konungr med oss uera. Eptir þat andadiz Ruben.

Testamento Symeon.[6] Hinn mikli gud drottinn Jsraels man sua sem madr iardrikis[7] uitraz. ok medr honum sealfum man hann Adam hialpa. þa manu allir uillu andar undir uerda trodnir. ok þann tima munu mennirnir rikia ok ualld bera yfir skadsamligum andum. Medr gledi man ek þa upp risa. ok hinn hæsta gud mun ek þa bleza i sealfs hans stormerkium ok dasamligum lutum. þiat sealfr[8] gud man þa mǫnnunum[9] hialpa ok þa grøda. takandi likam upp aa sealfan sik ok etandi sina fæðu medr monnum. Ok lydit nu af þi synir minir Leui. ok[10] munut þer gleðiaz [i Juda.[11] þiat af þeim hinum sǫmum [.ii. ættum.[12] man oss guds hialpráád upp renna. fyrir þa grein at gud man kennimanna[13] hǫfðingia af Leui láta upp risa ok af Juða þann konung sem bæði man uera gud ok madr. Sua man hann allar þiodir [ok Jsraels kyn[14] upp reisa. Eptir þat sofnadi Simeon sua sem hans fedr ok forellri.

Testamento[15] Leui. Kenniz menn[16] uiðr ok undirstandi[17] segir hann. at gud man rettdømi gera ok yfir manna sonu[18] láta koma. fyrir þann skylld at sua sem steinarnir sundr rifna. enn solin sortnar. uǫtnin þorna. enn elldrinn óttaz ok sloknar. ok þar medr ruglaz aull skepna. vsyniligir andar fyriruerdaz ok brádna. enn[19] heluiti uerdr rænt aa piningartima hins háleitazta. þa munu mennirnir eigi at sidr [rangtruandi staðfestaz[20] i sinum ranglætisuerkum. fyrir hueria tilskylldan er þeir munu medr piningu fyrirdømaz.[21] Ok enn nockuru

1) *saal.* B; naudsynligar, A 2) ok i settir *tilf.* B 3) þeirra *tilf.* B 4) Þessor orð eru af testamento Rubens ok Simeonis, B 5) ok enn litlu siðarr *tilf.* B 6) Testamentum Simeonis, B 7) iarðriki, B 8) *mgl.* B 9) manninum, B 10) þa *tilf.* B 11) [Jude, B 12) [*mgl.* B 13) koma ok, B 14) [*tilf.* B 15) Testamentum, B 16) *mgl.* B 17) undirstandit, B 18) frammi *tilf.* B 19) *tilf.* B 20) [*saal.* B; truandi ok stadfestandi, A 21) fordęmaz, B

sidarr sagdi hann sua. Ek undirstod ok skilda nu synir minir af script Enochs ok hans ritningu. at þer munut i ueralldarinnar endalykt vmilldliga gera leggiandi medr allri illzku hendr aa uarn herra. munu ydrir brødr ok frændr þa hneykiaz ok suiuirdaz i ydr ok ydrum gerdum. ok man þar af medr ollum þiodum uerda mikit spott ok skalkheidr. þiat uissuliga man ydarr fadir Jsrael reinn uera af aullum umilldleik kennimanna hôfdingia. þeirra sem[1] hendr munu leggia aa heimsins hialpara ok grædara. Ok enn sidarr segir hann. Huat munu allar adrar þiodir þa gera. ef[2] þer myrknit ok blindiz medr vmilldleik. ok ef þer leidit inn bôluan yfir ydart kyn ok afkuǫmi. uiliandi drepa þann ok deyda sem sua uar sem heimsins lios. fyrir þeirra skylld medr yðr gefit til þers at lysa ok birta huern sem einn ueralldar mann. lærandi þau bodord sem gagnstadlig uaru gudligum rettlætum. Ok enn segir[3] hann. Ek hefir skilit i Enochs bok. at um .lxx. uikur manut þer uillaz ok kennimannzskapinn[4] suiuirda enn fornfæringar[5] saurga ok afuirda.[6] lôgmaalit manut þer eyda ok[7] hafna spámanna sôgnum.[8] meðr ranglǫti manut þer rettlatum monnum ufrið gera ok millda menn manut þer hata. sannorðra manna malsenda manut þer afrækiaz ok afuirda. Enn þann sem endrnyiar lôgmálit medr þers krapti sem háleitaztr er. munu þer uillumann kalla. ok at sidarstu munu þer hann drepa. eptir þi sem þer manut ætla. uuitandi hans upprisu. takandi hans saklaust blod af yduarri illzku[9] yfir yd(u)r hôfud. Fyrir hans skylld munu ydrar helganir bôluadar ok eyddar uerða allt nidr at iôrðu.[10] ok eigi man nockurr yduarr staðr reinn uera. enn medr heidnum þiodum man hann uera til [bannanar ok[11] bauluanar ok til ôruilnanar. þar til er hann sealfr man uitia ydar annan tima. ok þa man hann miskunnandi medr tru ok uatni medr ydr taka.[12] Her medr segir hann enn sidarr. þann kennimann man gud drottinn uppreisa.[13] huerium er allir guds maalsendar manu birtaz. ok hann man sannleiksins rettdømi aa iardriki gera. ok um mikinn daga[14] fiolda manu hans himintungl aa himninum þaleiðiss upprenna. [sem saa konungr er[15] lysir ok birtir skilningarinnar lios ok dagsins sol.[16] man hann i landanna hring ok heimi miklaz allt til sealfs hans uppnumningar. þersi man aa þann haalt um alla uerolldina skina sem sol. ok oll myrkr man hann nedan af [undir himninum[17] brott taka. ok um allt iarðrikit man þa friðr uera. A

1) sinar *tilf.* B 2) er, B 3) sagði, B 4) *saal.* B; kennimanz skipan, A 5) fórnfæringarnar, B 6) suiuirða, B 7) enn, B 8) sǫgum, B 9) illmennzku, B 10) golfi, B 11) [bannaðar, B 12) *saal.* B; uera, A 13) *saal.* B; syna, A 14) daganna, B 15) [*saal.* B; Enn sa konungr, A 16) *saal.* B; lios, A 17) [*saal.* B; heiminum, A

sealfs hans dogum manu himnarnir glediaz ok iarðrikit[1] fagna. skyin munu þa ok skemtan faa. enn gudlig kenning man sua nogliga[2] framm ueitaz i uerolldinni sem siofar lǫgr. ok dyrdar englar manu glediaz af guds aasionu. Medr honum munu himnarnir upplukaz. ok af dyrdar musteri man helgan medr fagrlighri[3] rǫdd yfir hann koma sua sem af Abraham fedr Ysaachs. hins haleitazta dyrd man [sealfum honum yfir[4] segiaz. ok helganar andi ok skilningar man yfir sealfan hann i uatni huilaz. Gudliga mekt ok miklan man hann [meðr sannleik[5] um alldr ok æfi gefa sinum sunum. Paradisar port man hann sealfr upp luka. ok þat suerd sem moti Adam ognar ok hætir man hann standa lata. heilagum monnum man hann gefa at eta af lifs trénu. enn Belial[6] man af sealfum honum bundinn uera. ok sunum sinum man hannualld gefa til þers at stiga yfir skadsamliga anda ok undir fotum at troda. Abraham. Ysaach ok Jacob manu þa glediaz. ok þa man ek fagna. ok allir helgir manu medr fagnadi ok gledi skrydaz. [Sidan dó hann.[7]

Testamento Jude.[8] Medr miskunn ok elsku uidr oss enn[9] medr hertekning uidr uuini uara man herra gud uár uitia. Eptir þat man himintungl ydr til fridar [af Jacob[10] upp renna. ok af minu kyni man sa madr sua sem siolf rettlætiss solin upp risa. sem medr mannanna sunum man medr hoguærleik ok rettlæti ganga ok framm fara. ok eigi nockur synd edr sekt man medr honum finnaz. Yfir sealfum honum manu himnarnir opnaz ok upplukaz til at ueita ok frammsenda heilags fedr blezanar anda. ok miskunnar anda man hann yfir ydr senda. ok medr sannleik manu þer i [sunar stað[11] honum uera gangandi ok frammfarandi bǫdi eptir hinum fyrstum ok sidarstum hans bodordum. þersi er freo ok getnadr almattigs guds. ok hann er umskipting huers sem eins likama til lifs. þa mun minn rikissuǫndr skina. ok af þeirri minni rot man plantanar ker fædaz. af huerri er heidnum þiodum man rettlætis uǫndr upp renna til at døma þa[12] ok hialpa ollum þeim sem a uarn herra heita ok kalla.

Testamento Ysacar.[13] Huert sem eitt skogardyr manut þer i þrældom undir leggia. hafandi med ydr himinrikis gud ganganda medr hiartans einfalldleik manna i milli. Sina fætr retti hann framm ok sua do hann.

Testamento Zabulon. þat ueit ek sagdi hann af ritning minna fedra.[14] at þer manut aa[15] sidarstum dǫgum fra gudi snuaz. ok

[1]) iǫrðin, B [2]) noglig, B [3]) guðlegri, B [4]) [yfer sialfum honum, B [5]) [*tilf.* B [6]) *saal.* B; Belian, A [7]) [*mgl.* B [8]) Testamentum Jude, B [9]) ok, B [10]) [*tilf.* B [11]) [*saal.* B; suma(!) stadi, A [12]) *mgl.* B [13]) Testamentum Ysachar, B [14]) forfeðra, B [15]) hinum *tilf.* B

manut þer þa skiliaz ok sundrskiptaz medr Jsraels folki. ok .ii. konungum munud þer þa fylgia. ok nær alla umenzku munu þer þa drygia[1] ok framinfara um nockura stund. Ok enn nokkuru sidarr segir hann. Eptir þat man rettlætis solin guddrottinn ydr upp renna. man miskunn ok heilsa i hans ųngium[2] uera. Sealfr hann man leysa alla hertekning [suna mannanna.[3] enn Belial ok huerr sem einn annarr uillu andi man undir fotum trodaz. ok aullum þiodum man hann snua til eptirlikingar uid sealfan sik. þa manu þer sialfan gud sea medr manzins mynd. huerri[4] er hann ualdi ser. herrann Hierusalem man hans nafn þa uera. Annan tima munu þer hann[5] medr ydrum illum ok daligum maalsendum reita ok reidan gera. ok þer manut ut uerda kastadir allt til þers tima sem endalyktin man uerda.

Testamentum Dan.[6] Dan[7] sagði sua. eptir þat sem hann hafdi talt ok tint þa daliga[8] luti sem hans syni[9] ok ættmenn mundi[10] henda kunna. Miskunn munu þer fá ok odlaz þann tima sem þer huerfit aptr til guddrottins. ok[11] til sinnar helganar man hann ydr leida gefandi ydr æfinligan frid. Vars herra hialprad man ydr þa af ætt Leui ok Juda upp renna. ok sealfr hann man þa orrostu byria moti Belial. gefandi uarum herudum ok landamærum sigranar hegnd. ok heilagra manna saalur man hann medr herfangi [af Belial[12] brott taka. Vtrulynd hiðrtu man hann snua til guddrottins. enn eylifan[13] frid man hann þeim gefa sem til hans kalla[14] ok [a hann[15] heita. ok med þeim hinum sama munu helgir menn huilaz. Ok i[16] þeirri nyiu Hierusalem munu rettlatir menn glediaz. sem um alla uerolldina man i guds dyrkan uera. Ok alldrigi upp fra þi man Hierusalem eydd uerda. ok eigi helldr Jsraels folk hertekit uerda ne fangit. fyrir þa sauk at drottinn hafandi sitt sidferdi medr monnum man rett i miðiu[17] þeirra i milli [vera. ok[18] Jsraels heilagr medr litillæti ok fatæki yfir þeim rikia. ok sa sem aa hann truir man medr sannleik aa himnum rikia. Ottiz nu[19] synir minir fyrir þersa grein guddrottin. hugsandi fyrir sealfum[20] yðr moti fiandanum ok hans aundum ok ðrindrekum.[21] þiat Jsraels lyðr man medr fridi standa moti uuinarins riki. þann tima sem gud nalgaz ok sa engill sem ydr man ueria ok afsaka. þiat þersi er meðalferdar madr milli guds ok manna. Fyrir þetta sama man uuinrinn upp aa þat stunda. at

[1]) giǫra, B [2]) *saal.* B; ueginum, A [3]) [*saal.* B; sinna manna, A [4]) *saal.* B; huern A [5]) ok *tilf.* B [6]) Af testamento Dan Neptalims ok Gads, B [7]) *saal.* B; Hann, A [8]) *saal. ogs.* B [9]) sunu, B [10]) myndi, B [11]) inn *tilf.* B [12]) [*tilf.* B [13]) eilifan, B [14]) *saal.* B; falla, A [15]) [*saal.* B; til hans, A [16]) *tilf.* B [17]) *saal.* B; imilliu, A [18]) [*saal.* B; ok uera konungr, A [19]) at þui *tilf.* B [20]) sealfa, B [21]) erendrekum, B

snua þeim ollum ok rangsnara sem aa guddrottin kalla ok heita. þiat hann ueit þat. at andskotans[1] riki man aa þeim degi lyktaz ok eydaz sem Jsrael man retttruadr uerda.

Testamentum Neptalim. Se her synir minir at ek hefir synt ydr hina sidarstu tima. þiat allir þeir manu uerda [framm at[2] koma medr Jsraels folki. ok fyrir þann skylld biodit sua eigi siðr sunum yðrum. at þeir hialpiz af Leui ok Juda. þiat fyrir Judam mun heilsa upp renna medr Jsrael. ok i sealfum honum man Jacob blezadr uerda. þiat fyrir rikissuðnd man gud birtaz byggiandi manna i millum. til þers at Jsraels kyn hialpiz. ok af heidnum þiodum man hann heidnum monnum saman samna.

Testamentum Gaadh.[3] Leggit [nidr ok latit[4] brott hatr af aundum ydrum ok elskiz medr hiartans rettuisi ydar i milli. Talit þer ok eigi sidr þat ok telit fyrir ydrum sunum. at þeir sæmi ok heidri Judam ok Leui. þiat af þeim man herra gud Jsraels hialpara ok græðara lata upp renna.[5]

Testamento Asser.[6] Asser taladi sua til suna sinna. Ek ueit þat [fyrir seger hann. at[7] þer munut misgera. ok þer manut i yduarra uuina hendr selldir ok gefnir uerda. ydart land man eydaz ok þer manut dreifaz um .vii. ueralldarinnar horn ok haalfur. [ok i dreifingunni manut þer sua sem unytsamleght vatn fyrirlitlegher ok afleitlegher verða.[8] allt til þers tima at hinn hæsti hialpari[9] man ueralldarinnar uitia ok [sua koma. at[10] hann man meðr iardneskum monnum eta ok drecka. lemiandi[11] medr leynd[12] fyrir uatnit drekans hðfud. [verandi guð meðr manndomi folginn. þerse man healpa Jsrael ok heilan gera ok þar meðr allar heiðnar þioðer.[13] Segit fyrir þa sauk ydrum sunum at þeir mistrui hann[14] eigi.

Testamentum Joseph. Ek sa þat sagdi Joseph. at ein mær hafandi fagran stola af bisso fæddiz [af Juda.[15] ok af henni for framm ok fæddiz eitt flekklaust lamb. ok aa uinstra ueg lambinu eitt leon. ok aull onnur dyr ædduz medr mikilli aakefð moti þi sama lambi. enn þat sigradi þau ok tortimdi[16] þeim. sua at þau tráduz undir. J þi sama lambi fognudu englar ok menn ok þar medr allt iardrikit. Nu

[1]) ok uuinarins *tilf.* B [2]) [ok framm, B [3]) Af testamento, B [4]) [af ok kastit i, B [5]) *tilf.* B [6]) Testamentum Asser, B [7]) [*saal.* B; at fyrir dreifingunni munut þer fyrirlitligir ok afleitligir uerða. ok, A [8]) [*tilf.* B [9]) sun, B [10]) [*tilf.* B [11]) *saal.* B; lemianda, A [12]) hanð, B [13]) [*saal.* B; sua sem unytsamligt. Vatn man hialpa ok heilan gðra Jsrael ok þar medr allar heiðnar þiodir. uerandi gud medr manndomi folginn, A [14]) honum, B [15]) [*tilf.* B [16]) tyndi, B

fyrir þersa grein geymit þer at guds bodordum synir minir ok uardueitit þeim. virdit ok uegsamit Judam ok Leui. þiat guds lamb grædanda[1] meðr miskunn allar þiodir ok Jsraels lyd man af þeim[2] ydr fædaz ok upp renna. ok þers eylift[3] riki man æfinliga uera ok eigi eydaz edr um lida.

Testamento[4] Beniamin. Beniamin sagdi sua talandi til sinna suna. Geymit at ok uardueitit uars herra bodorðum. allt til þers at[5] gud man sitt blezada[6] hialpráád ollum þiodum ueita ok birta. þa munut þer sia Enoch ok Noa. Sém ok Abraham. Ysaach ok Jacob medr fagnadi honum aa hægra ueg upp risandi. þa manum uer ok upprisa huerr sem einn til sins rikiss. dyrkandi[7] ok uegsamandi þann sama himna gud[8] sem her aa iardriki syndiz i mynd lágs ok litillátz manz. ok allir þeir munu þa honum samfagna sem honum truðu her i uerolldinni. þa munu ok allir menn upp risa. þersir uissuliga til eilifrar[9] dyrdar. enn hinir adrir til skemdar ok suiuirdingar. Man gud drottinn i fyrstu fordøma Jsraels folk fyrir ranglæti uid sealfan hann. [þat er[10] þeir[11] trudu hann eigi sinn frealsara ok lausnara uera. þann tima sem hann kom i likaminum til þeirra. Ok þa man hann døma allar þær þiodir. huersu margar sem þær uaru. sem honum trudu eigi. sua sem hann uitradiz her i uerolldinni. ok Jsraels lyd man hann iafnan med þeim uoldum monnum aasaka. sem af heidnum þiodum eru komnir.

Allir Jacobs synir uaru þegar huerr eptir sitt andlát fluttir i brott af Egiptalandi ok grafnir i fyrr nefndri Ebron i Effrons helli eptir søgn Josephi. utan bein Joseph sem fyrr uar sagt. enn sidan fluttir i borgina Sichem ok þar iardadir. Joseph uar um .v. konunga daga Egiptalandz hofdingi. Hinn fyrsti af þeim huerr er Joseph hof ok heidradi fyrsta tima. er eigi med hinum fyrrum sagnameistarum odru nafni nefndr enn Pharao. vtan Commestor nefnir hann Nephrem. Annarr het Amons. er rikti .v. áár ok .xx. aa huers .xiii[da]. aari er Jacob andadiz. Hinn .iii[di]. het Thebron. er rikti .xiii. aar. Hinn .iiii. Amenophes um eitt aar ok .xx. Hinn fimti het Mephres. er rikti um .xii. aar. aa huers hins .ix[da]. aari Joseph andaðiz. sua gamall sem fyrr segir. Lyktaz her hin fyrsta bok Moysi Genesis. enn byriaz onnur su sem Exodus heitir.

1) *saal.* B; grædandi, A 2) *tilf.* B 3) eilift, B 4) Testamentum, B 5) er, B 6) *tilf.* B 7) *saal.* B; styrkiandi, A 8) konung, B 9) *tilf.* B 10) [at, B 11) *her mgl. 1 Blad i* B

Her hefr ok byriaz vpp af annarri bok Moysi. þeirri sem Exodus heitir. ok segir fyrst af [ku]aul ok þrældomi ebreskra manna.

74. Her hefr frasðgn af annarri bok Moysi. þeirri sem Exodus heitir. Er hon eigi fyrir þann skylld (ðnnur). at hennar frasagnarefni leidiz eigi samfestiliga ok ut greiniz af fyrirfarandi frasðgn Genesis. utan helldr fyrir þat at hans uerk er til þers sundrgreint ok diuiserat i .v. parta. at þeim sem lesa megi sua liettara ok uleiðigiarnara uera. Hefir huerr þersi partr eiginligt bokarinnar nafn ok hennar þyding i sinu nafni. sua sem su bok Exodus er nu byreaz. þiat exodus upp aa girzku er upp aa latinu exitus. enn upp aa norrænu sua sem utferdarbok. þiat hon segir af utferd Jsraels folks af Egipto. huer er af þeirri sǫk ok tilgangi byriaz i fyrstu sem her fylgir.

Eptir þat er Joseph uar andadr ok allir hans .xi. bræðr. Ruben. Simeon. Leui. Judas. Ysachar. Zabulon ok Beniamin. Dan ok Neptalim. Gaad ok Asser. huerir er medr sinum fedr Jacob ilenduz huerr medr sinum hiunum ok hyski aa Egiptalandi. þa kom nyr konungr sidarr yfir Egiptum. sua sem þeirra nánazta kynkuisl ok ætt uar aull uordin. þessi uar hinn attandi fra fyrr nefndum Nephrem Egiptalandz konungi. þeim sem Joseph hof fyrst til hðfdingiadoms. ok uar hans eiginligt nafn Amenophis. aa huers dogum er Moyses var fæddr. Enn fyrir þa sauk at hann uar af annars háttar ættum ok husi til konungs tekinn enn hinir fyrri konungar. þa uilldi hann uminnigr uera þeirra uelgerninga sem Joseph hafdi Egiptalandz monnum gort. hatadi hann ok striddi af þi storliga miok ollu Jsraels afkuęmi. at allr Egiptalandz lydr ðfundadi medr sealfum honum þa hina ebresku. ok þo einkannliga mest af þersum .iiii. lutum. þat hit fyrsta. at þeir uaru i ollum lutum miklu uisari. enn þat annat at i ollum sinum uerkum ok gerdum uaru þeir miklu hagari ok klokari. þat hit .iii. at þeir urdu at godzinu miklu rikari. þat hit .iiii^a^. at þeirra getnadr ok afspringi uar miklu gilldari ok giptusamligri. Nu af sinni eiginni aufund ok illzku medr audrum saugdum lutum let hann þa hina ebresku marga uega uerda kualda. ok sagdi sua til sinna manna. þer siait at Jsraels[1] lydr geriz sua margr at hann er skiott oss ok uaru landzfolki fræknari ok sterkari. komit til at þi ok kreppit hann sua klokliga. at hann fiolgiz ecki. þiat ef hann eftir ufrid ok bardaga oss i mot. þa ma liettliga at hann fylli uárn uuinaflock ok komiz sua brott hedan or landinu ok uaru riki. ef sua berr til at þeir beriz uid oss. Til þersa þottiz hann faa ok finna

[1]) *r. f.* Jsmaels.

orugga klokskapar uęl upp aa þann hátt. at hann lagði sua þungar ok erfidar uerkanaudir upp aa þa. at þar af skylldi þeir fyrirleggiaz ok ecki til sambudanna fysaz. Var þersi hin erfida ok hin þunga uerknaud medr þrennum þyngslum ok þrældomi. sem aa þa uar lagt. Su uar ein. at þeir skylldu ellta leir ok gera tigl. steikia þat ok saman bera. af hueriu er þeir gordu konunginum þær .ii. tialldbuda borgir. sem onnur heitir Phyton enn onnur Rameses. Borgir hofdu þær eigi sidr fyrri kalladar uerit. enn ekki uaru þær þa uid tialldbudir kendar. Enn fyrir þann skylld at þær stodu uid landamæri i Egipto. ok þo ekki ual muradar. þa let fyrr nefndr konungr. huerr er Pharao er kalladr sem allir adrir Egiptalandz konungar. þær efla til þers. at hann uilldi þar iafnan lata uera ual uæpnta uakandi uarðhalldzmenn aa sömu leid sem i tialldbudum. at eigi mætti nockurr madr sinn fót aa Egiptaland setia utan medr konungsins bodskap ok blidum uilia. Varu þær fyrir þa grein tialldbuða borgir kalladar. ella fyrir þa sauk at i þeim uar adr mest fatækra manna bygd þaleidiss sem i tialldbudum uti. Enn sidan aukaduz þeir ok audgaðuz af þeirra aud ok erfiði. Ebreska menn skipadi konungrinn til allrar gerdarinnar setningar ok forsagnar. enn egiptzka menn ok meistara til þers at þeir kueldiz erfidandi sem mest ok þyldi sem uerst. Ǫnnur þeirra erfidissneyd. su sem konungrinn lagdi upp aa þa. uar eigi sua þungh sem hon uar ful ok þrælslig. at þeir skylldu bera þrekk ok leir i laupum i brott fra aullum bæium ok strætum. þar sem þeir uaru. af hueriu er þat er i psalminum lesit. Medr uandlaupi þionaðu ok þrælkaduz hans hendr. Hit .iiiia. þeirra uerk ok erfidi uar þat eptir sögn Josephi. at þeir skylldu aarinnar uatn Nili landinu til freoleiks ok aauaxtar ueita um eina stadi ok ymissa ok kringia sidan medr þeirri klokskapar uęl[1] umuergiss allar borgirnar. at uötnin mætti huergi mein gera edr of miok at þeim æsaz. Leiddu þeir hinir ebresku lyktada sina lifdaga i þilikri neyð ok þrældomi nær um .cccc. aara tiræ̆tt. Enn þi meirr sem þeir uaru af hinum egiptzkum þröngdir ok þrælkadir. þi framarri gaf gud at þeir freouadiz æ ok fiolgadiz.

Her segir fra Pharao konungi ok huersu hann bauð at gera skylldi.

75. Enn sem Pharao saa at hinir ebresku fiolgaduz eigi at sidr. þo at þeir uæri sua þungligha þrælkadir. þa hugsadi hann þeim annan prett ok suikrædi. taladi til þeirra ebreskra manna nærkuenna. sem

[1]) *först i A, som det synes, skrevet* gerd, *men senere rettet til* uęl.

skipadar uaru fyrir miklum fiolda þers kuendis sem þers haattar embætti hðfdu med hðndum. onnur þeirra het Sephora enn aunnur Phua. biodandi þeim at huern tima sem þær kięmi aa fædingartimanum til þeirra hinna ebresku. þa skylldu þær drepa sueinbðrnin. liuga sidan ok láta sem þær hefdi þau sua liflaus fætt. enn meybðrnin skylldu þær geyma ok uardueita. Gordi hann þetta bædi fyrir þann skylld at blaut ok breysk kuenna natura ok tegund matti þeim litit mein gora. enn uilldi at hinir ebresku þionadi lifdi ok lieti allt eptir egiptzkra manna lostasemd ok munudlifi. enn ottadiz. ef karlbðrnin lifdi. at þeir mundi moti risa hans riki ok rðngu ofbelldi. ef þeir freouaðiz ok fiolgaðiz. ok þo mest fyrir þa sǫk ræddiz hann þat. at einn frammsynn ok foruitri madr. af þeirra tðlu sem þar uaru fornfæringa skrifarar kalladir. hafdi konunginum fyrir sagt. at aa þeim tima mundi sa madr Jsraels folki fædaz. sem miok mundi leggia niðr ok neisa Egiptalandz riki. ok þar medr mundi hann medr sinum krapti ok kunnattu um framm alla aðra menn uera. Su uar hin þriðia sauk til þessa hans bodskapar. sem teez yfir aunduert gudspiallit heilags Mathei. at fiandinn uissi þat fyrir. at Kristr mundi af ebreskra manna kyni fædaz i uerolldina. ok fyrir þat uilldi hann eyda ok nidr drepa þeim lyd. Sinnadi Pharao hans raadum ok þionaði i þersu. Fyrr nefndar nauerukonur fylldu eigi þenna sagdan konungsins bodskap. þiat þær varu gudræddar ok letu þær karlbðrnin eigi sidr geymd uerda ok uardueitt. Enn þann tima sem konungrinn liet þær til sin kalla ok spurdi fyrir hueria grein þær gerdi moti hans bodi. þa diktadu þęr seer þau andsuðr sem eigi uaru sðnn. ok sðgdu sua at ebreskar konur uaru miklu kięnni ok klokari i þers haattar gðrdum ok aatǫkum enn egiptzkar konur. ok at þær fæddu fyrr enn þær kięmi til þeirra. ok hefdi uit til at uinna ser sealfar þann tima sem þær urdu liettari. Ok fyrir þann skylld at nærkonurnar ottaduz gud. þa segir bokin at hann gerdi þeim hus ok herbergi. þat er sua mikit at segia. at hann let þær audgaz sem adr uaru fatækar. enn hinar freouaz ok bðrn fæda sem adr uaru ubyrea. Augustinus segir þær i þersi sinni lygi leyfiliga[1] misgert hafa. enn Gregorius syniz meirr segia. at þær hafi daudliga misgðrt. hann segir at þeirra godgirnd ok giętzka[2] hefdi uel megat ðmbunaz i eylifu lifi. ef þær hefdi eigi logit. enn nu skiptiz þeirra uerdskylldan ok umuendiz til ueralldligs uerkkaups[3] ok stundligrar ðmbunar.

[1]) *rett. for* likamliga [2]) *her beg. atter* B [3]) verðkaups, B

Fra Pharao konungi ok goðum hans Apis ok Serapis.[1]

76. Nu sem Pharao sa. at hans leynilig flærd ok fyrr sögd [uæl komu fyrir[2] minna enn hann ugnti ok uilldi. þa ferr hann sua opinberliga framm i moti þeim hinum ebreskum. at hann byðr[3] hueriu þi sueinbarni sem þeim fæddiz [at hans menn skylldu[4] dreckia [aa ánni[5] Nil. er fellr um allt Egiptaland. sem fyrr uar sagt. Fyrirforuz sua ok tynduz þann tima mikill fioldi ebreskra manna smasueina. at þeim uar drekt eptir konungsins bodskap.

Scolastica hystoria.[6] Af þersi hinni grimmligu egiptzkra manna glæpagerd truiz. at gud leti þa falla ok uefiaz i þeirri ueslu uillu at hafa ok hallda Apin[7] fyrir sinn eigin gud ok trua upp aa hann. Apis uar sua uordinn sik sem einn gridungr. eptir þi sem Plinius segir. huerr er hann kallaz sééd hafa. Hann kom aa einum ok audrum ymissum timum aa uuart af kafi[8] upp or aanni Nil. hafandi eitt biart[9] mark áá hinum hægra bøginum. þilikt sem hornott[10] tungl uæri. Ok þegar sem Egiptalandz folk flyktiz at honum medr söngum ok allzkyns sinum söngfærum. þa fluttiz hann ok hofz sua sem syngiandi i loptit upp yfir þa. ok aa sömu leid foru þeir medr sinum söngum ok leik aa iördinni sem hann for medr ser i loptinu. þiat huern tima sem hann rærdiz. þa gengu þeir ok hoppudu. enn þa sungu þeir standande[11] er hann uar kyrr. Enn a þeim sama degi huarf hann þeim. Nockurir menn segia. at hann kafadi upp or aanni ok kom til þeirra meðr samri grein huert aar eptir annat aa hatidardegi þers fremzta þeirra guds sem Serapis heitir. huar af er þeir kolludu hann Serapium.[12] enn þat er sua mikit at segia. at þeir hugsa hann Serapi helgan[13] uera. Sumir segia hann hit tiunda huert aar [at eins[14] uitraz hafa. *speculum hyst.* Varu sua þersir .ii. Egiptalandz gudar Apis ok Serapis. sem þeir dyrkaðu mikilliga ok trudu upp aa. Serapis het ok[15] eigi sidr Apis i fyrstinni[16] sinu eignarnafni medan þat lifdi. hann uar sun Phoronei[17] konungs i Grecia ok atti[18] þann brodur sem Egialeus het. huern er hann skipadi fyrir sina fodurleifd eptir hans andlát i þeirri Girklandz haalfu sem Achaia[19] heitir. enn sialfr hann for ok fluttiz medr miklum mannfiolda til Egiptalandz. þersi Apis ilendiz i Egipto ok andadiz

[1]) Capitulum fra smasueina druknan ok af Egiptalandz godinu Api. af genesi, B [2]) [uelrǫði uunnu, B [3]) sinum monnum at *tilf.* B [4]) [skylldi, B [5]) [i aana, B [6]) Af scolastica hystoria ok af speculo hystoriale, B [7]) Apim, B [8]) hafi, B [9]) *tilf.* B [10]) hornutt, B [11]) *tilf.* B [12]) serapinum eða seraphun, B [13]) helgaðan, B [14]) [*tilf.* B [15]) *tilf.* B [16]) *saal. ogs.* B [17]) *saal.* B; Pharaoniss, A [18]) ser *tilf.* B [19]) *saal.* B; Athia, A

þar. Helldu landzmenn hann ok hôfdu sidan fyrir hinn fremzta sinn gud. sua at þeir skipadu þat ok domdu stadfastliga. at huerr sem einn sa madr skylldi halshôgguinn uera. sem þat segdi at hann hefdi madr uerit. Skylldi ok iafnan i þi hofi sem hann [hafdi dyrkadr uerit[1] þat eitt skurdgod uera. [sem sua[2] uæri skorit ok uordit sik sem þat legdi medr fingrunum saman aa ser uarrarnar. sua sem teiknandi ok biodandi medr þers hàttar þagnarmarki. at allir þegdi um þat at hann hefdi madr uerit. Enn fyrir þa sauk lengdu þeir hans nafn ok kolludu hann Serapim. at þeir dyrkadu hann i fyrstunni eptir hans liflát liggianda[3] i ork noekurri edr annarri hirdzlu. sua sem i grôf edr leiði.[4] [þar til er[5] hans musteri uar gort. Kalla þeir þat sarcophagum. enn Girkir saros.[6] sem uer kollum grôf edr leidi. Var hann af þi sama leidi sem hann uar i fyrstunni eptir andlatit i lagdr[7] sidan Serapis kalladr. undir huers nafni er Egiptalandz lydr fæddi honum til heidrs ok sæmdar upp einn huitflekkottan[8] uxa medr morgum lystiligum lutum af sinni hôrmuligri uillu ok uantru. huern er þeir kalladu fyrir þann skylld Apim af hans nafni. at hann uar honum helgaðr. ok þeir dyrkadu hann fyrir þi.[9] at þeim syndiz hann af ser gefa audsyn ok opinberlig môrk af morgum eptirkomandum lutum. Enn sem uxi[10] þersi uar daudr ok folkit leitadi hans ok grofz eptir honum. þa fannz þar einn ungr kalfr medr sama lit ok þilikum fogrum flekkum[11] sem hann hafdi uerit. þann sem þeir trudu ser dasamliga sysladan ok af Serapi gudliga sendan hafa uerit. Mundi ureinum aundum eigi mikit fyrir[12] uerda at syna [kunni gridungs edr uxa þilika[13] sionhuerfing. sua at hun sæi hana ein saman þann tima sem hun uæri yxna ok hennar burdr byreadiz medr henne. til þers at suikia þa hina egiptzku. sua at af þeirri seonhuerfingarsyn drægi hon þat i sealfum girndarpunctinum at ser. er sidan syndiz i hennar burd likamliga. sua sem Jacob gerdi af þeim mislitum uôndum sem hann setti fyrir saudina Labans. sem fyrr uar fra sagt.

Her segir fra Moyses ok huersu hann var vpp fæddr.[14]

77. Eptir fyrr sagdan konungsins bodskap Pharaonis byreaðan. at ebreskra manna born skylldi ut uera borin ok drekt. reis sa madr upp.

1) [var dyrkadr, B 2) [*saal.* B; sua sem, A 3) *saal.* B; leggianda, A 4) *saal.* B; hirdzlu, A 5) [*tilf.* B 6) eðr soron *tilf.* B 7) lagedr, B 8) huitflekkuttan, B 9) sem guð *tilf.* B 10) oxi, B 11) *saal.* B; litum, A 12) þui *tilf.* B 13) [kuunne þuilika gridungs edr vxa, B 14) Af fêdingu ok vppruna Moysi. Scolastica hystoria ok speculo hystoriale, B

kominn af ætt Leui Jacobs sunar. sem Amram het Gáds son. Amram uar sonar sonr Leui. hann gekk at eiga þa konu sem hans brødrungr uar ok Jocabeth het. þiat hun uar ok sunar dottir Leui. þau attu .ii. bðrn. het sun þeirra Aaron enn dottir Maria. Enn sua sem hann saa. at þetta konungsins bod geck framm at bðrnunum uar drekt. þa uilldi hann eigi nærri koma eiginkonu sinni. sua at hann byggi med henni. uilldi hann helldr eiga engi bðrn enn geta þau þegar leidis[1] til dráps ok dauda sem þau uæri[2] fædd. þa uitradiz gud honum i suefni eptir sðgn Josephi ok bad hann eigi ottaz at koma uid eiginhusfru sina. sagdi honum at sá sueinn mundi honum[3] fædaz sem Egiptalandz menn ottaduz ok rędduz. þar medr gerdi hann honum ok nockut kunnigt af kennimannzskap Aarons. Eptir þeirra sambud gat Jocabeth barn at eiga. ok aa tilheyriligum tima fæddi hon leyniliga sun i heim. Feck hon þat af þi leyniliga gort. at hun hafdi þar til ekki miok þunga edr saara sott eptir annarra kuenna uana. *exodus.* Ok sem hon sa. at sueinbarn þetta uar yfiruættis uænt. þa fal hun þat um .iii. manaði. Enn fyrir þann skylld at hun fekk honum eigi lengr leynt. þa tok hon einn siualan[4] stokk af tágum ok sefi geruan. bræddi hann allan utan medr bik ok tiðru ok lagdi þar i sueininn. lauk aptr sidan ok bio um sem bez kunni hon. bar hann eptir þat til aarinnar. ok skildiz sua uid. at hann flaut framm med aarbakkanum. Gordi hon þat til þers. at hon uilldi giarna at barnit bæriz eigi framm i strauminn i aarmegnit. þar stod miok langt brott i fra systir sueinsins Maria. eptir þi sem modir hennar hafdi bodit. at hon skylldi þar bida ok sea til huerrar[5] endalyktar þetta leiddi.

Se rett i þenna punct gekk nidr þann ueg konungsins dottir Pharaonis er Thermith[6] het. þers eyrindis at þuáz i aanni. ok þernur hennar ok þionostumeyiar medr henni. Ok sem þær gengu allar saman framm med aanni. saa þær þenna sama stokk medr sðgdum sinum umbuningi fliota fyrir ser framm meðr aarbackanum. Bad konungs dottir þa eina sina þionustumey bera sér stockinn. lauk hon upp stokkinum[7] ok sa þar i eitt ųgnt grátanda sueinbarn. til huers er hon leit miskunnar augum ok sagdi sua. þersi sueinn er af ebreskra manna bðrnum. [*scolastica hystoria.*[8] Sua uænan ok uel fallinn hafdi gud hann skapadan. at iafnual syndiz hans[9] uuinum ok aufundarmonnum ual uidrkuæmiligt at hann uæri upp fæddr. Margar[10] konungs dottur þionostukonur budu barni þersu briost at drekka. enn þat snðriz ifra ok

1) leið, B 2) voru, B 3) henne, B 4) sifalan, B 5) huers êventyrs ok B 6) Thermuth, B 7) stokkinn, B 8) [*tilf.* B 9) *tilf.* B 10) hinar egiptzsku *tilf.* B

uilldi at engri[1] þeirra miolk þiggia. *genesis.*[2] Fyrr nefnd Maria systir sueinsins uar þar i hia ok taladi til konungs dottur. Villtu at ek kalla þer nockura ebreska konu. liettliga at hann þiggi giarnara briost þeirrar sem hann[3] er samkynia. Hon bad hana ganga. Maria kalladi modur sueinsins ok leiddi hana undir þi uidbragdi[4] sem uskyllda konu ok ukunniga til konungs dottur. Ok þegar sem hun kom. drack hann giarna hennar briost. Konungs dottir bauð henni at taka suein þenna undir hennar uernd heim til sin ok fæda hann upp henni til handa. sagdiz sidan skylldu fullu ðmbuna[5] henni fyrir allan hans kost ok uppfædi. Su sama kona tok medr sueininum. sem hans modir uar. þo at konungs dottir uissi þat eigi. nærdi hann ok uppfæddi. þar til er hann uar ual af modur miolk. flutti hann eptir þat til konungs dottur ok fekk henni i hendr. ok þann sama suein gerdi hon ser at oskberni. ok kalladi hann fyrir þann skylld Moysen. at hun hafði hann af ualni medr hialparhendi tekit. þiat mos upp aa Egiptalandz tungu er ualn upp aa uárt maal. enn ys er upp aa norrænu sua sem hialpat.

[*Scolastica hystoria ok speculum hystoriale.*[6] Sua bar til einn tima at fyrr nefnd konungs dottir Thermith[7] gekk fyrir sinn feðr Pharaonem medr þenna sama suein Moysen. honum synandi ok til þers presenterandi at hann gerdi suelninn sér[8] at oskberni.[9] Konungrinn undradiz miok hans fegrd sem hann saa hann. ok sakir sæmiligs yfirlætiss tok hann sealfs sins coronu[10] af hðfdi ser ok setti aa hðfud sueininum. Enn aa þeirri sðmu coronu uar gðr edr grafin likneskia Hamonis. eins þers guds sem þeir dyrkadu. Smasueinninn greip af hðfdi ser coronuna ok kastadi brott ok braut i sundr. Konungsins kennimadr af Helyopoleos. sá sem sat hit næsta[11] honum. liop upp kallandi uid þersa gerd Moysi. ok sagdi sua. þenna smásuein eigum uær at drepa. eptir þi sem sealfr gudinn hefir oss synt ok sannliga[12] teed. til þers at uer megim alla gðtu [sidan ual[13] ottalausir uera. Hafdi hann þa þegar[14] ætlat at drepa hann. enn hann komz undan medr konungsins hialp[15] ok fulltingi ok eins annars uitrs manz áeggian ok tillðgu. þers sem þat tok upp fyrir þeim sem hia uaru. at pilltrinn hefdi þetta fyrir uuitzku sakir gðrt enn eigi illuilia. huat er þeir þottuz sua profa satt uera. at þeir baru brennandi glæðr at honum ok uilldu uita huersu honum brygdi uid. Enn hann tok nðckurn part af ok lagdi i munninn aa ser. sua at þar af brann framanuerd tungan hans ok spillt-

[1]) eingarre, B [2]) *tilf.* B [3]) honum, B [4]) yfirbragðe, B [5]) ambuna, B
[6]) [*tilf.* B [7]) Thermuth, B [8]) adoptiuum þat er *tilf.* B [9]) oskbarne, B
[10]) coronam, B [11]) sealfum *tilf.* B [12]) sennilegha, B [13]) [vel siðan, B
[14]) i stað *tilf.* B [15]) healpan, B

iz. huar af er ebreskir menn segia hann ecki miok malsniallan edr greiðtaladan uerit hafa. Enn sua fagran ok yfiruættis[1] giptusamligan segir Josephus hann uerit hafa. at engin madr mundi honum sua hardr eðr grimmr uera aðr. at hann mundi honum eigi blezanarord til tala edr eins huers gods bidia. þegar sem hann sæi upp aa hann. ok margir gafuz upp iafnan at sinum gerdum ok gadu eigi annars enn undraz hans fegrd ok sia þar upp áá sem hann uar fluttr um stręti. þar sem mart folk uar fyrir.

Er Moyses for til Blalandz ok huersu hann komz aptr aa Egiptaland.[2]

78. Sua bar til þann tima sem Moyses gerdiz uaxinn madr. at blalendzkr herr eyddi Egiptaland ok undir sik braut allt til borgarinnar Memphim[3] ok hafsins. af huerri sauk er Egiptalandz menn gengu til frettar[4] uid galldramenn sina huat tiltækiligaz uæri. Fengu þeir þau raad ok andsuðr þar i mot. at þeir skylldu faa ser ebreskan fulltingsmann[5] ok forstiora. Eptir þat badu þeir Thermith[6] konungs dottur. at hon ledi þeim Moysen til ferdarinnar formannz ok hofdingia. Enn þat fekz alldri fyrr[7] ne þááz af henni enn þeir soru þat. at þeir skylldu honum ekki mein[8] gera. Moyses gerdiz þa þegar hinn ðruggazti[9] ok hinn klokazti bardagamadr. Hann tok þat raad. at hann ueitti áána Nilum i nðkkurum stðdum uidara upp aa landit ok gerdi hennar farueg breiðara enn aðr hafdi uerit. at hann mætti þar medr herinn yfir[10] fara. sem hun uar adr ufær. til þers at hann kiæmiz sua[11] þann hinn skemra ueginn med her sinn aa uuart fyrir þa hina blalendzku. A þurru landi gðrði hann eigi sidr þa uegu sinu herfolki þaleidis ual færa. sem adr uaru fullir af eitrormum. at hann let bera medr ser i uðgnum þa Egiptalandz fugla. sem ibices ciconie eru kalladir. i þeim kðssum edr hirdzlum sem af sefi edr slyi uaru gðruir. þiat þeir uaru[12] nærri aanni Nilo. ok reinsa sua sinn kuid at þeir bera med nefinu uatnit i baklutinn aa ser sealfum. Ok fyrir þann skylld at þers haattar fuglar eru miok skadsamligir eitrormum. eptir þeirri naturu sem þeim er innborin. þa let hann sla þeim lausum. huar sem hann setti sinar herbudir. at þeir skylldu sua ellta ok eyda[13] eitrkuikendum. þar[14] sem þeir uaru. Matti hann sua ðruggr fara ok flytia sinn her fyrir þa sauk

[1]) vênan ok *tilf.* B [2]) Capitulum af hinne blaalendzsku konu Thabys ok Moysi. Speculum, B [3]) *saal.* B; Nephrem, A [4]) fretta, B [5]) mann til fulltings, B [6]) Thermuth, B [7]) fyrri, B [8]) til meins, B [9]) frêgiazte, B [10]) hana *tilf.* B [11]) vm *tilf.* B [12]) eru þraatt, B [13]) ollum *tilf.* B [14]) hvar, B

eigi sidr um nætr enn daga. [huar um landit er honum likaðé.[1] Kom hann fyrir þenna[2] klokskap blalendingum miok aa uuart ok bardiz vid þa. enn þeir lǫgduz[3] undan aa flotta ok flyðu til halldz ok [ǫruggs uigis[4] i þa borg sem konungrinn sealfr sat i ok þa het Saba.[5] hueria er konungrinn Kambises[6] kalladi lǫngu sidarr af nafni systur sinnar Mheroam.[7]

Vm þersa borg satu þeir Moyses ok hans menn langan tima. Enn af þi at þat uar nær umattuligt. at hun uyrði unnin. þa fengu þeir ecki uætta at gert. [fyrr enn[8] dottir konungsins er þar rikti ok Thebus[9] het kom augum aa Moysen ok kastadi girndarhug til hans sua framt. at hon gaf honum borgina ok allt þat folk sem þar [var i valld.[10] medr þeim skilmala at hann skylldi festa ser hana til[11] husfru. Vard þat huarttueggia sua frammgengt sem talat uar. þadan af er þat sem sidarr man [heyra mega.[12] at broðir hans ok systir kaullzudu hann.[13] sem brigzlandi honum þi at hann hefdi eiga gengit þa hina blalendzku konu. Enn fyrir þa sǫk at hon uilldi medr ongu moti fyrir astar sakir samþykkia hans brottferd. sua sem honum þotti til þers timi uera. þa gerdi hann eptir þeirra manna maneri. sem uisaztir eru upp á himintungla gang ok þar af[14] taka mestan klokskap ok kunnáttu. at hann grof þær .ii. myndir edr likneskiur aa .ii. gimsteinum. sem sua mikit afl ok nátturu hofdu med ser. at aunnur þeirra ueitti þeim manni hardla mikit minni. um þat framm sem hann hafdi ádr af sealfs sins naturugiǫf. sem þann stein med sua skapadri mynd bæri.[15] enn onnur gaf ok gǫrdi þeim yfiruættis uminni ok gleymsku sem hinn annan bæri. er þers haattar figura uar á markat. Til þersarra steina let hann gera .ii. gull sua lik. at huarki matti fra oðru af flestum monnum kend uera. Ok sem steinarnir uaru[16] i settir. þa gaf hann gleymskugullit husfru sinni. at hun skylldi þat bera. enn sealfr hann bar minnisgullit. Skylldi af þersarri hans gerd odrum monnum sua synaz. at aa sǫmu leid skylldu þau iǫfn gull bera ser til skrautz ok sæmdar. sem þau hefdi iafnan kięrleik ok [elsku huárt til annars.[17] Enn þegar sem hon bar þetta gull. sem hann hafdi henni gort ok gefit.[18] þa gleymdi hun at miklum luta allri þeirri[19] áástud sem hun hafdi til hans haft. fekk hann sua frealsan gang ok gott orlof meðr fogrum sigri heim aptr aa[20] Egiptaland.

[1]) [*tilf.* B [2]) sama *tilf.* B [3]) logðu, B [4]) [vrugs traustz, B [5]) *saal.* B; Sala, A [6]) Chambyses, B [7]) *saal. ogs* B [8]) [þar til er, B [9]) Thabys, B [10]) [*saal.* B; ualld lld(!), A [11]) eighin *tilf.* B [12]) [heyraz, B [13]) sua *tilf.* B [14]) *saal.* B; at, A [15]) *saal.* B; bædi, A [16]) þar *tilf.* B [17]) [elskugha sin i millem, B [18]) grafit, B [19]) elsku ok *tilf.* B [20]) i, B

Her segir fra þui er Moyses drap einn egiptzkan mann.[1]

79. þann tima sem Moyses uar fulluaxinn madr. fystiz hann at fara til fundar uid frȩndr sina. Ok sem hann kom til motz uid þa. sa hann þeirra kuðl ok angistar neyd. Hann kom þar at sem nockurr egiptzkr madr. sa sem uerkstiori uar skipadr yfir hina ebresku.[2] slo nockurn[3] af ebreskum monnum. Moyses litadiz um higat ok þigat. ok sem hann saa at ðngir menn uaru þar[4] namunda. þa drap hann hinn egiptzka ok fal hann sidan i sandinum. Ok annan dag eptir sem hann geck uti. kom hann þar at sem .ii. ebreskir menn kifudu ok deilldu sin i milli. Hann taladi þa til þers sem þrætunni uolli[5] ok uerr hafdi. Fyrir hueria sǫk slær þu þinn náung. Hann svaradi. Huerr skipadi þik hðfdingia edr domara yfir ockr. edr ætlaz þu sụa mik at drepa sem þu drapt i giar[6] hinn egiptzka mann. Moyses ottadiz þa ok svaradi sua. Huersu uard þetta opinbert ok alrømt manna i milli. Pharao fretti uig þetta ok uilldi[7] lata drepa Moysen.

[*Speculum hystoriale.*[8] J þeima stad kastar Faustus einn uandr uillumadr þersum mandrápslesti i moti Moysi. sua sem honum manndrápinu brigzlandi. Huerium er [hinn heilagi[9] Augustinus suarar sua i annarri þeirri bok sem hann gerdi honum i gegn. at eptir þi rádi ok rettuisi sem eylifu guds lðgmáli til heyrir. uar þat senniliga audsynt ok opinbert. at Moyses hafdi fyrir þa sauk senniliga eigi aatt at drepa þann hinn egiptzka mann. þott hann uæri bædi udyggr ok aaleitinn. at hann hafdi þann tima ecki orlof ne nockurs kyns ualld þar til þegit. huarki af gudi ser gefit ne af mannligum kompanaskap ser skipat. Huadan af er hann segir sua i odrum stað. Rettligha megu þeir menn miok lastadir ok aaleitadir uerda. sem medr stiornlausum ufridarstormi utan skynsamliga tilskipan strida medr hardri hirtingu upp aa þa menn sem medr aungu laugmaali ero þeim lydskylldir. Enn þo kann þat henda at þeir menn. sem andaligum krðptum uerða siðarr[10] ual uidrtækiligir. fremia fyrst ok falla sua sem af nockurri forsðgn i þa lðstu. fyrir hueria er þat birtiz ok audsyniz. at þeir uerda kraptanna uerkum sidarr uel uidrkuȩmiligir. þann tima sem þeir uerða meðr guðligum boðordum þar til samdir ok plagadir. Sua sem klokir akrplogsmenn gera þann tima sem þeir sea stor grðs þo at unytsamlig[11] aa nockurri iðrðu fyrir ser uerda. þa sia þeir þat þegar ok fyrir segia. at þau eru hueitiss aauexti uidrkuȩmilig ok ual tilheyrilig. ef þau eru til þers

[1]) Capitulum af flotta Moysi ok hans kvaanfangi. Exodus, B [2]) *mgl.* B
[3]) einn, B [4]) adrir *tilf.* B [5]) vollde, B [6]) giêr, B [7]) giarna *tilf.* B
[8]) [*tilf.* B [9]) [heilaghr, B [10]) ok *tilf.* B [11]) vnaðsamlegh, B

plagat ok plantat. A sŏmu leid er ok. ef þeir sia þat tre fiarri audrum monnum i fiallskogum sem oleaster heitir. þa efaz þeir ecki i at þeir taka olarr meirr þar af oleum. Fyrir þa grein heitir þat oleaster. at þat berr lik lauf aa sér utan uidara[1] ok oliua. Er þat eitt uplantat skogartre ok aauaxtarlaust til nockurrar mætrar ok mikillar dygdar af sealfu ser. enn ef þers kuistr er oliuotrenu samtengdr ok sua plantadr. þa skiptiz rotarinnar afl ok umuendiz til þilikrar dygdar sem sealft treit hefir i ser. Vpp aa þann haatt uar þersi hugar ruglan ok uandlæti Moysi þa enn sua sem usamit[2] ok utemprat. af hueriu er hann hefndi sua meingerdar[3] sins frǫnda aa hinum egiptzka manni. at hann geymdi eigi þar um rettar ok uidrkuǫmiligar ualldzins stillingar ok skipanir.[4] enn þo tedi þetta hans uandlætisuerk ok fyrir bendi mikit freoleiks mark ok aauaxtar. Meðr saumu grein var sa grimmleikr Pauli syndsamligr. med huerium er hann ueitti edr gerdi sua mikinn ofrid guds kristni. at hann þottiz halda i þi sinar fŏdurligar skipanir ok setningar ok gudi heidr ok þionostu ueita. enn þo uar hann eigi þi sidr mikit freoleiks ok uandlætis mark. þat sama uar ok medr Petro. sua sem hann bra suerdi uiliandi ueria uárn herra a sealfs hans piningartima. þiat sealfr hann aasakadi Petrum fyrir þat er hann hio[5] eyrat af einum sueini hans ufridar manna[6] er Malchus het.

Hŏfdu allir þersir ŏruggliga uandlæti i þersum sinum uerkum. eptir þi sem Augustinus segir. enn þo eigi sua uitrligt sem hæfdi ok fyrir þann skylld uuidrkuæmiligt. huert er fyrir heilags anda tilkuamu skipadiz sua sidar. ok samdiz medr þeim. at þat nægdiz þa sua med godu sem fyrri med daligu. þo at þeir þættiz eigi fyrir illu gera. Huaðan af er Moyses uar eptir þetta sama uerk sua skipadr hŏfdingi synagoge sem hinn heilagi Petrus eptir sitt uerk kristninnar hŏfdingi. Enn þo afsakaz Moyses miklu framarri fyrir þetta uerk er hann drap hinn egyptzka mann i glosa actibus[7] apostolorum. einkannliga i ordum hins heilaga Stephani. sua sem hann taladi langt ŏrindi ok sniallt fyrir Judum aa þi sama þingi sem hann uar sidan gryttr. ok sem hann hafdi getit þersa sama hans uerks. sagdi hann sua at [(hann) hugde at[8] hans brædr mundi þat skilia sem sealfr hann skildi. at gud drottinn mundi þeim fyrir hans hand hialp ok heilsu gefa. Enn þeir undirstodu þat medr ongu moti. Fyrir þenna uitnisburd syniz segir glosa[9] at Moyses hafi ual megat af gudligri aaminningu heyrt hafa. at hann skylldi þa þegar taka at hegna frænda sinna mein ok motgerdir aa hinum egiptzkum monnum.

1) *saal. ogs.* B 2) vansamit, B 3) *saal.* B; meingerdir, A 4) skipanar, B 5) setti, B 6) manne, B 7) yfer actus, B 8) [*tilf.* B 9) glosan, B

Exodus.[1] Enn fyrir þann skylld at hann uar her af[2] ropaðr uiðr Pharaonem. þa flydi hann i brott fra konunginum ok for um eina eydimðrk i þa landzins haalfu sem heitir terra Madian. [Var þat land sua kallat af syne Abrahe. huern er hann atti meðr hinne siðarre konu sinne Cethura.[3] Segir Josephus. at i þersarri ferd þoldi hann hardla karlmannliga mikinn sullt ok hardretti. þar til er hann kom fram til eins brunnz ok settiz þar niðr. Sa formaðr sem þar uar[4] het Raguel. enn Jethro uar hans ættar kenningarnafn. Hann atti ser .vii. døtr. var su þeirra daglig sysla. at þær geymdu ok giættu hiarðar fedr sins. þiat þat gerdi[5] þann tima ekki sidr kuendi enn karlmenn. þær komu til þers sama brunnz sem Moyses hafði fundit. ok sua sem þær ætladu at uatna hiðrdinni ok þær hðfdu aðr fyllt þær[6] þroar sem þær skylldu uatna i. þa komu þar[7] annarra manna hiarðrekar ok bægdu[8] þeim ifra. þar til er Moyses for til med þeim ok hialpadi meyiunum ok uatnadi ollum þeirra[9] hiðrdum. Enn sem þær komu heim til feðr sins. spurdi hann fyrir hueria sǫk er þær komu miklu skiotara heim aptr enn uani þeirra uar til. þær suðrudu ok sðgðu. at einn egiptzkr madr hefdi frelsat þær af hiardrekanna hðndum ok ualldi. ok þat medr at hann ios uatnit upp ok uatnadi saudunum.[10] Fluttu þær allt hit bezta. bidiandi þar med at hans uerdskylldan ok uelgerningr uęri uel ðmbunaðr.[11] Raguel spurdi huar hann uæri. bad þer[12] kalla hann ok bioda honum at eta. Ok sem Moyses kom þar ok hann hafdi þar eigi lengi dualiz. þa sór hann um at hann skylldi þar uidr hafaz. Gekk hann sidan at eiga eina hans dottur. þa sem Sephora het. þau attu ser .ii. syni. het hinn ellri Gersan edr Gersen. enn þat þydiz sua sem utlendzkr. fyrir þa grein at fadir hans gat hann i utlegð. annan kalladi hann Eleazar. enn þat er sua sem mins guds uidrhialp edr fullting. þiat gud mins fedr er minn hialpari sagdi Moyses. ok hann frealsadi mik af Pharaonis ualldi. Gaf [maagr hans[13] honum i ualld umseo at ueita ok at geyma ollum hans hiðrdum ok kuikfe. þiat hann hafdi sua sem nær allir adrir utlendzkir menn i fyrndinni i þat eina uarit driugum [allri sinni eigu.[14]

[1]) *tilf.* B [2]) miok *tilf.* B [3]) [*tilf.* B [4]) fyrer *tilf.* B [5]) giorðu, B [6]) byrður eða *tilf.* B [7]) at *tilf.* B [8]) skyfdu, B [9]) sauð ok *tilf.* B [10]) sauðinum, B [11]) ambunaðr, B [12]) *saal.* B; hann, A [13]) [*saal.* B; Moyses, A [14]) [ollu sinu fe ok eighn, B

Er guð vitraðiz Moyses i viðarrunni þeim er allr syndiz loga.[1]

80. Longu sidarr andaðiz saa[2] Pharao. fyrir huerium er Moyses flydi ok rymdi af Egiptalandi. þiat þersi uar hinn .vti. fra þeim er þa rikti er Moyses uar fæddr. badum þeim til toldum sem næst komu til rikis eptir þenna sem nu uar fra sagt. Het hinn fyrsti af þeim .v. Ammenophis at sinu eignarnafni. andadiz hann sua sem Moyses uar .vii. uetra. Enn sa het Horus sem næst honum rikti vm .xxx. ok .viii. aar. Eptir þann[3] rikti Acentris .xii. aar. Achoris het saa sem eptir þann rikti um .viii.[4] aar. Enn þersi het Centres sinu eignarnafni sem nu byreaz sagan af. hann rikti .xviii. aar. aa huers dǫgum er[5] Moyses tok hertogadom medr guds skipan ok þeima tilgangi sem her fylgir.

Exodus.[6] þenna tima sem fra uar sagt syttu Jsraels synir saarliga af sogdum aanaudaruerkum ok kolludu til guds akafliga. ok hann heyrandi þeirra [sarligu sut ok hǫrmuliga[7] angistar neyd mintiz upp aa þat saattmals samband ok skilmaala. sem hann hafdi sterkliga stadfest ok samtekit med þeirra forfeðrum Abraham. Ysaach ok Jacob. Ok sua sem hann leit Jsraels lyð[8] sinum milldum miskunnsemdar[9] augum ok hann kendi þa. bar sua til at Moyses geymdi sauda mágs sins Raguels. Ok sem hann hellt fenadinum lengra fram i eydimǫrkina. þa kom hann til fiallz þers sem guði hefir iafnliga sakir margra mikils háttar stormerkia einkannliga eignat uerit ok Synai heitir. af hueriu er nockurr partr er kalladr Oreb. J þi fialli uaru agiętir hagar bædi kostigir ok yfiruættis loðnir. fyrir þa sǫk at hiardrekar þordu engan tima upp þangat at fara. annat huart fyrir þann skylld at þat uar storliga[10] háátt. ella fyrir þat at þat uar margra manna ætlan ok ordtæki. at þar uæri einkannliga guds bygd ok nauera. Gud uitradiz honum þa i[11] einum uidarrunni. þeim sem hann saa at logadi. ok þo brann [eigi þi helldr[12] huarki blomstr hans [ne hann sealfr.[13] Nu sem hann sá at runnrinn allr logadi ok brann eigi þi helldr. talaði hann medr sealfum ser. Ek skal fara ok sia þersa hina miklu syn. [fyrer hvern skylld er runnrinn brann eighi. þar sem hann logar þo. Ok sem gud drottinn saa. at hann for at foruitnaz um þersa hina metu ok myklu syn.[14] þa kalladi hann Moysen rett af[15] midium runninum tueim sinnum rett medr

[1]) Capitulum af þui er Moyses saa runninn. Speculum hystoriale, B
[2]) *tilf.* B [3]) *saal.* B; þersi, A [4]) .vii., B [5]) nefndr *tilf.* B [6]) *tilf.* B
[7]) [*saal. ogs.* B [8]) meðr *tilf.* B [9]) miskunnar, B [10]) storleghans, B
[11]) miðium *tilf.* B [12]) [*mgl.* B [13]) [ok eighe sealfr hann, B [14]) [*tilf.* B
[15]) *saal.* B; aa, A

sealfs hans nafni sua segiandi. Moyses Moyses. Hann suaradi. Ek er her. Gakk eigi hegat segir gud þa til hans. tak helldr af þer skoklædin. fyrir þann skylld at sa stadr er heilög iorð. aa huerium er þu stendr. Ek er gud þins födur bædi Abrahams ok Ysaachs ok sua Jacobs. Moyses fal þa sealfs sins aasionu. fyrir þa sok at hann þordi eigi at sea i gegn gudi. Ok þo taladi gud enn til hans. Ek hefir seed þa kuðl ok neyð sem minn lydr þolir aa Egiptalandi. ok heyrt hefir ek hans kall. fyrir þi stig[1] ek nidr þannueg. at ek frealsi hann i brott af höndum ok ualldi Egiptalandz manna. ok ek leidi hann ut af þi landi til þers hins goda ok ruma landz sem bædi flytr ok nægiz medr miolk ok hunangi. til þeirra stada sem þersar þioðir hafa aðr ok hallda[2] af sinum fedrum ok forellrismonnum. Chananeus ok Etheus. Amorreus ok Ferezeus. Eueus. Jebuseus ok Gergeseus. Kallz[3] ok aaheit Jsraels suna[4] kom til min. hefir ek ok seed þeirra kuǫl ok angistar neyð. medr huerri er þeir eru af hinum egiptzkum þröngdir ok þrælkadir. Vil ek af þi senda þik til Pharaonem þers eyrindiss. at þu leidir minn lyd ut af Egiptalandi.

Moyses svaradi þa. Huat manna er ek til þers at ek fari þangat þiliks eyrindis. at ek leidi Jsraels lyd ut af Egiptalandi. Ek man medr þer uera sagdi gud. ok þat skalltu fyrir skyrt ok skiluist mark hafa at ek sendir þik. at þu munt a þersu fialli þann tima fornfæra sem þu hefir minn lyd leyst ok utleidt af Egiptalandi. Moyses [sagdi þa[5] sua. Ek man fara til Jsraels sona ok tala sua til þeirra. Gud fedra ydarra sendi mik til yduar hingat. Enn hueriu skal ek[6] suara. ef[7] þeir spyria[8] mik huert nafn hans er. Gud drottinn taladi þa til hans. Ek er saa sem ek er. Sem hann segdi sua. Ek kallaz saa sem ek er. Ok sua skalltu til þeirra tala. Sa hinn sami [sem er sendi mik[9] hingat til ydar. [herra guð feðra yðarra. guð Abrahams. guð Ysaachs ok gud Jacobs sendi mik til yðar.[10] þetta er mitt eylift minniligt[11] nafn. þiat þersir minir uattar manu eylifliga lifa. Josephus segir. at þat sialfs sins nafn tedi gud her Moysi. sem alldrigi[12] fyrri hafdi nockurr lifandi[13] madr heyrt ok mer er neppiliga lofat at nefna segir hann. Far ok kalla medr þer alla hina fremztu menn af Jsraels folki. sagdi gud til Moysen. ok seg þeim. at ek uitradiz þer. ok ek hefir þik til þers higat sent. at ek[14] frealsa þa. munu þeir þa[15] heyra þat er þu talar. Gakk sidan inn fyrir konunginn. ok þeir medr þer. ok tala sua til hans. Herra gud

1) steigh, B 2) sem sua heita *tilf.* B 3) kall, B 4) *tilf.* B 5) [suarade þa ok sagðe, B 6) til *tilf.* B 7) sua berr til at *tilf.* B 8) spyri, B 9) [*saal.* B; er sem mik sendi, A 10) [*tilf.* B 11) ok êvinlegt *tilf.* B 12) alldreighen, B 13) veralldar, B 14) *mgl.* B 15) giarna *tilf.* B

ebreskra manna kalladi oss. at uær farim .iiiia. daga ueg um eydimðrk. til þers at uer fornfærim þar gudi uarum. Enn ek ueit þat fyrir. at Egiptalandz konungr gefr ydr ecki brottferdar orlof utan fyrir nockura sterka ok harda hand. man ek mina hand framm retta ok sla Egiptaland medr ollum þeim minum undrum ok dasamligum lutum. sem ek man milli þeirra gera. Eptir þat fyllt ok frammkomit mun hann ydr liduga gera. man ek þa ok ydru folki mikla uinsæld ok giptu gefa fyrir hinum egiptzkum.[1] Eigi skulu þer ok medr ollu lausir ok lettbunir edr sua sem fatækir brott fara. þann tima sem þer gangit ut af Egiptalandi. helldr skulu þer sua ræna Egiptum at huerr[2] sem ein yd(u)r kona skal bidia sina uinkonu ok nagrðnnu lea[3] ser gullkerin ok silfrkerin. klædin ok aull[4] sin dyruztu clenodia. leggit þat allt iafnsaman upp á dætr ydrar ok syni. ok latit þau brott bera medr ydr.

Moyses svaradi.[5] Ekki munu þeir trua mer.[6] ok eigi manu[7] þeir heyra mik uilia. helldr manu þeir segia. at ekki hafi gud mer uitraz. Hvat er þat er þu helldr aa sagdi gud. þat er einn uaundr sagði Moyses. Kasta honum nidr aa iordina sagdi gud. Hann kastadi nidr uendinum. ok þegar i stad uard hann at einum hðggormi. sua at Moyses ottadiz ok uilldi flyia. Gud talaði þa til hans. bad hann retta framm hðndina ok gripa hoggormsins spord. Hann gerdi sem gud baud honum. greip hann um spordinn. ok þegar sem hann hellt þar.[8] uard hann at uendi. þetta sama takn matt[9] þu til þers gera sagdi guð. at þeir trui þer um þat. at gud hafi uitraz þer. Ok enn sagdi guð sua. Legg haund þina[10] i sealfs þins faðm. Ok þegar i stað sem hann hafdi þetta[11] gert. þa uard hon likþrá full ok sua alhuit þar af sem aa snio sæi. Tak aptr hðndina sagdi gud annan tima. Ok þegar sem hann [gerdi þat.[12] þa uar hun alheil[13] sem annarr hans likami. Hafa þeir eigi uiliat trua þer af þinu tali fyrir hit fyrra[14] taknit sagdi guð. þa ma at þeir trui fyrir hit sidarra. Enn ef þeir uilia eigi fyrir þersi bæði takn trua þer ok heyra þina fortðlu. þa aus upp[15] uatnit or Nil. ok hell þi niðr aa þurra iðrðina fyrir þa. ok skal allt þat uatn at blodi uerda. sem þu hefir ór aanni ausit. Moyses svaradi þa. Ek bidr minn herra at þu sendir nockurn annan. þiat ek er ekki maalsniallr madr. fra þi er þu taladir þegar i giar ok hinn fyrra dag til þins þeonostumanz. hefir ek bæði stirda ok seintalada tungu til nockurs frammburdar. Gud taladi þa til hans. Huerr gerdi [mannzins munn.[16] edr huerr skap-

[1]) monnum *tilf.* B [2]) *saal. ogs.* B [3]) leaa, B [4]) ðnnur, B [5]) þaa enn *tilf.* B
[6]) sagðe hann *tilf.* B [7]) *saal.* B; muna, A [8]) þa *tilf.* B [9]) mant, B
[10]) vpp *tilf.* B [11]) þat, B [12]) [hafde þat gert, B [13]) rett *tilf.* B
[14]) fyrsta, B [15]) aar *tilf.* B [16]) [manndoominn, B

adi mallausan mann ok daufan. ok þar med[1] seanda mann ok blindan. huart gerda ek þa edr eigi. Far nu af þi. fyrir þann skylld at ek man uera þer munnr ok mælandi tunga. huat er þu skallt tala. Hann svaradi. Ek bidr minn herra. at þu sendir þann sem þu ætlaz at senda. Gudi mislikadi þa nǒckut sua vid Moysen. ok sagdi sua. þat ueit ek.[2] at brodir þinn Aaron kominn af ætt Leui er ual snialltaladr madr. see hann man ganga ut aa ueginn i moti þer. ok sem hann seer þik.[3] man hann glediaz i[4] sialfs sins hiarta. Lat hann heyra ǒll þau[5] ord. sem ek hefir til þin talat. ok té honum innuirduliga allt ockat tal. man ek bæði uera til frammburdar i þinum munni ok hans. man ek syna yckr huat er þit skulut gera ok frammfara. Hann skal tala ok uera sua sem mælandi munnr af þinni haalfu fyrir folkinu. enn þu skallt fyrir honum uera i ollum þeim lutum sem gudi til heyra. Vǒnd þenna skalltu ok bera [meðr þinne hende.[6] med huerium er þu mant mǒrg stortakn gera.

Eptir þat for Moyses nidr af fiallinu ok heim til mags sins. ok taladi sua til hans. J brott man ek hedan fara ok heim aftr[7] til frænda minna aa Egiptaland ok uita at þeir lifi enn. Mágr hans svaradi ok bað hann i fridi fara huert[8] sem hann uilldi. Ok sem honum dualdiz enn um nockura stund i Madian. þa taladi gud til hans. Far aptr fyrir þann skylld aa Egiptaland. at þeir eru nu andadir sem eptir [þinu lifsblodi leitadu.[9] sua sem uar fyrr nefndr Pharao ok hans sambandzmenn.

Fra ferð Moysi ok fra Sephoro.[10]

81. Moyses tok husfru sina Sephoram ok syni sina .ii. utan guds bodskap. setti þau aa asna ok uendi [sinum ueg til Egiptalandz.[11] hafandi guðs uǒnd ser i hendi. Taladi gud þa enn til hans sua sem hann uar i ueginum. Far aptr til þers at þu gorir ǒll þau takn ok tilsyni fyrir Pharaone. sem ek hefir i þina hand skipat ok sett. Hans hiarta man ek hardna lata. sua at hann man eigi lidugan uilia gera ok upp gefa minn lyd. Enn sua sem Moyses kom i þann stad sem farandi menn uaru uanir um at buaz ok hann ætladi snæda fara. þa kom guds engill medr brugdnu suerdi honum i mot. sua sem buinn til at drepa hann. fyrir þa sǫk at hann flutti konu sina ok syni moti guds uilia

1) bæði *tilf.* B 2) *tilf.* B 3) þa *tilf.* B 4) vm, B 5) *saal.* B; þin, A 6) [*tilf.* B 7) *tilf.* B 8) sua, B 9) [leitadu þinu lifsblodi, B 10) Fra þui er Moyses snere aftr a Egiptaland. Exodus, B 11) [siðan vegh sinum aftr aa Egiptaland, B

medr sér. huar af er honum matti leiða mikit hindr ok tálman. ella fyrir þat er[1] hann flutti annan sun sinn uskirdan medr ser. En adr hafdi hann annan letthlegha[2] skirdan[3] skurdarskirninni. þiat eigi er þeim truanda. sem annan sueininn segia eptir hafa uerit medr mági hans. þar sem fyrr uar sua sagt. at hann flytti medr ser .ii. sina syni. Fyrr nefnd husfru hans Sephora bra uid skiott.[4] sem hon sa at engillinn ętladiz fyrir þenna skylld at drepa bonda hennar Moysen. ok tok einn hardla huassan stein. meðr huerium er hun af sneid hinn fremzta part getnadarlim sins sonar. eptir þi sem i skurdarskirninni uar skipat. þiat Moyses uar sua þrðngðr af englinum at hann matti þat eigi gera. Huadan af er hun reiddiz gripandi sueinsins fætr ella engilsins. ok taladi sua til sins bonda. Huart er[5] þu mer bloda brudgumi edr eigi. [*scolastica hystoria.*[6] Sem hun segði sua. huart skylldumz ek af þinum hiuskap til þers at gera sua mikinn glæp at hella ut mins sunar blodi. Medr ebreskum monnum er sua skrifat. at Sephora tok fætr Moysi. ok taladi til hans þilikum ordum. Mitt blod helltiz ut i mins sunar blodi. til þers at mykia ok stðdua engilinn. er þer ognadi dráp ok dauda. Eptir þat gaf engillinn Moysen lausan ok lidugan. Sephora for ok heim aptr til fedr sins med sun sinn. Sua segia nockurir menn. at af þessarri gord Sephore hofz[7] sa uani at snida medr steinknifi[8] i skurdarskirninni. Enn sumir segia at sa uani hofz af þi. at hertogi Josue gerdi sua uid folkit i Galgalis.[9] sem i sealfs hans sogu man heyraz mega.

Fra þeim bræðrum Moyses ok Aaron ok af Pharao konungi.[10]

82. Moyses for nu einn saman þann sama ueg sem til Egiptalandz laa. ok hafdi uðndinn i hendi ser. Gud uitradiz þa brædr hans Aaron ok bad hann framm i eydimðrkina fara. þa sem liggr nærri fiallinu Synay. Hann gðrdi sem honum uar bodit. ok mætti þar uid fiallit brødr sinum Moysi ok minntiz medr hann. Sagdi Moyses honum þa aull þau takn[11] ok tal sem gud hafdi honum teed ok boðit. foru þeir þa baðir samt ok kalladu til sin alla framazta[12] menn [ok skilrikazta[13] ok hina ellztu af Jsraels folki. Taladi Aaron þa ok teedi þeim oll þau ord sem gud hafdi talat medr Moysen. gorandi þar medr

[1]) at, B [2]) *saal.* B; leyniliga, A [3]) skirt, B [4]) sua *tilf.* B [5]) ert, B [6]) [*tilf.* B [7]) hêfiz, B [8]) steinknifum, B [9]) epthir þui *tilf.* B [10]) Fra fundi þeirra brêdra Moysi ok Aaron. ok þui er (þeir) gengu fyrsta tima fyrir Pharaonem. Exodus, B [11]) þa *tilf.* B [12]) fremztu, B [13]) [*mgl.* B

stortákn sua at þeir sá upp aa. ok fyrir þa sauk trudu þeir þeim bræðrum þa þegar i stad. at þeir heyrdu at gud drottinn mundi nu vitiat[1] hafa Jsraels sona [ok litit hafa þeirra[2] kuql ok neyd. Luttu þeir litillátliga dyrkandi gud.

Eptir þat gengu þeir Moyses ok Aaron framm fyrir Pharaonem ok toludu sua til hans. þersi bod ok ðrindi sendi þer gud drottinn Jsraels folks. Gef ok ger lidugan lyd minn. at hann fornfæri mer i eydimðrk. Hann svaradi. Huat herra er hann[3] þers at ek lyði sua mikit upp aa hans tal. at ek gefa lidugan Jsraels lyd. Ekki kennir ek þann herra. man ek fyrir þann skylld ekki Jsraels folk upp gefa. þeir taladu þa enn. Ebreskra manna gud kalladi oss. at uer færim .iiiia. daga leid[4] þers ðrindis i eydimðrk. at uær offrim þar ok fornfærim gudi drottni uarum. at eigi komi nockut hættligt sverd edr daligt drep[5] yfir oss. [*scolastica hystoria.*[6] Eigi bidr nokkurn gagnstadleik edr tuifalldleik[7] i þersum þeirra ordum. at þeir nefndu[8] .iii. daga til þersarrar ferdar. at folkit mundi þaleidis liettliga ut hafa uerit leidt[9] af Egipto. ef Pharao hefði þeim gott orlof gefit. þo at þat vyrdi nu langr uegr hia þi sem heyraz man mega. Her [minnti Moyses konunginn[10] upp a þa lidueitzlu ok uelgerning sem hann ueitti Egiptalandz monnum. þann tima sem þeir uaru þrðngdir ok bardir af Blalendingum. eptir sðgn Josephi. ok bad hann aa minnaz aull þau haskasamlig uerk ok erfiði sem hann hafdi fyrir þeirra skylld þolat. let þat fylgia. at hann hefdi eigi makliga ombun ok erfidislaun af þeim tekit fyrir sina uerdskylldan. ok þar medr sagdi hann þa luti sem teduz i fiallinu Synay. Her i mot gaf konungrinn honum ok gallt spott ok skalkheid. kallandi hann sinn ræddan ok flóttagiarnan þræl. segiandi hann nu fyrir styrialldar sakir ok ufridar aptr hafa horfit. Hann taladi sua til beggia þeirra. Fyrir hueria skylld kallzadut þit Moyses ok Aaron folkit fra uerkum sinum ok orku. farit aptr. kalla ek raad til orku yduarrar ok byrða. Sidan taladi hann til sealfs sins þionostumanna. Sialfir þer séð. at þersi lydr geriz driugum landz herr. ok at þat folk uex æ ok fiðlgaz. huersu miklu meirr ok framarri man þat fiolgaz at þi. ef uer gefum þeim nockura huilld af erfidisuerkum.

Aa þann sama dag let Pharao kalla ser uerkstiora. þa sem yfir hina ebresku uaru skipadir. ok taladi sua til þeirra. Nu skulut þer engan tima þeim sádir gefa til þers[11] hedan ifra. at þeir mali þær ok ellte[12] þar med tiglit. eigi ok til þers at þeir steiki tiglit þar med.

1) *saal.* B; uitat, A 2) [*tilf.* B 3) þat, B 4) vegh, B 5) *saal.* B; dráp, A 6) [*tilf.* B 7) fyrir þa grein *tilf.* B 8) *saal.* B; mundi, A 9) *tilf.* B 10) [*saal.* B; mintiz Moyses, A 11) *tilf.* B 12) *saal.* B; elldi, A

Fari þeir helldr sealfir ok leiti ser þar[1] at sáádum ok elldiuidarstikum edr sprekum. sem þeir kunnu[2] finna ok fáá. ok geymit þo þers innuirduliga. at þeir skulu iafnmart griot gera dagliga sem fyrr hafa þeir gert. ok i engu uætta minka þeirra orku ok erfidi. þeir eru allz of frealsir ok sealfradir. ok fyrir þi beidaz þeir i brott. ok sagdi sua. [Fðrum ok fornfærum[3] gudi uarum. Nu skulu þer enn allt framarri þrysta þeim ok þrðngua med erfidissuerkum[4] enn fyrri[5] hefir uerit. ok uita ef þeir kunni sik þa giðrr meirr. ok lydi eigi upp aa nokkurar lygifortðlur. þeir foru til fundar uidr hina ebresku flytiandi þeim allan þenna konungsins bodskap. ok sðgdu sua. Farit ok samnit ydr[6] þar sádum ok elldiuidarstikum. sem þer kunnit þau at faa. ok hugsit ydr sua um. at ekki uætta skal þo af leggiaz ydru uerki ok erfidi.

Her segir af aanauð ebreskra manna þar til er guð villdi frelsa þa.[7]

83. Hinir ebresku [dreifduz þa[8] ok rakuz driugum um allt Egiptaland at leita ser at sádum. uaru þeir sua kualdir bædi nætr ok daga. at þeir sðmnudu um nætrnar saadum enn um dagana gerdu þeir tiglgriotit. þar med gengu uerkstiorarnir hinir egiptzku fastafari med freku at þeim ok sogdu sua. Fyllit dagliga sua framt allt ydart uerk ok orku. sem þa er ydr uaru sadir gefnar. þar medr uaru hinir ebresku uerksins formenn iafnliga bardir ok driugum lamdir af hinum egiptzkum uerkstiorum. huerir er sua tðludu til þeirra. Fyrir huern skylld fylli þer eigi þat máter[9] i tiglgerdinni huarki i giar[10] ne i dag. sem ydr hefir sett uerit. Formenn Jsraels folks gengu þa fyrir Pharaonem ok sogdu sua. Fyrir hueria grein gerir þu sua rangliga uid oss þræla þina ok þionostumenn. ver kunnum nu eigi sadir at fáá edr adra naudsynliga luti til uarrar gerdar. ok þo skulum uer fylla hina fyrri tolu ok matér[11] i sialfri gerdinni. Se nu at uær þionostumenn þinir erum lamdir. ok urettliga er gort uid þenna lyd. Hann svaradi. þer erut syslulausir ok allz of frealsir. fyrir þa sauk beidiz þer a[12] brott ok at fornfæra gudi ydrum. Farit brðtt ok uinnit ok erfidit. Engar saadir skulu ydr gefaz. ok þo skulu þer hina fyrri tiglgerdarinnar matéér[13] ok tolu fylla ok fullgera. Ok þegar sem þeir gengu ut af konungsins hall. mættu þeir þeim Moysi ok Aaron. ok tðludu sua til þeirra.

1) *tilf.* B 2) þat *tilf.* B 3) [farim ok for(n)fêrim, B 4) erfiðisverkunum, B 5) fyrr, B 6) saman *tilf.* B 7) Af ebreskra manna kuol ok anauð, B 8) [dreifðu þa ser, B 9) maater, B 10) i giêr, B 11) maather, B 12) i, B 13) maater, B

Seai nu gud ykkra[1] gerd i gegn oss ok hegni. þiat sua leidiliga hafi þit oss gort i ykkru[2] tali ok fula uid Pharaonem ok alla hans menn. sem þit hafit honum suerd gefit at halshoggua oss medr.

Moyses sneriz þa til guds ok sagdi sua. Fyrir hui lætr þu lyd þenna kueliaz drottinn minn. edr fyrir hueria sǫk sendir þu mik hegat. Fra þeim tima sem ek gekk fyrir Pharaonem ok ek taladi nockut af þinu nafni. þa kuelr hann ok pinir[3] enn framarri þitt folk. þi sidr frealsadir þu þat. Gud taladi þa enn til Moysen. þu mant nu skiotligha siá. huat er ek man gera ok framm fara vid Pharaonem. fyrir þann skylld at hann man eigi lydinn utan fyrir sterka[4] hand lidugan gefa ok af sinu landi ut láta fara. Ok enn sagdi hann sua. Ek er saa sami drottinn. sem uitraðiz Abraham. Ysaach ok Jacob. ok þa tiada[5] ek þeim eigi mitt nafn Adonay. þat er sua sem ualld ok sterkleiki.[6] Enn þo stadfesta ek[7] mitt sáttmál med þeim. at ek skyllda þeirra utlegdarland. sua sem Chanaansland er. þeim gefa. Ek hefir nu heyrt Jsraels suna sorg ok sut af þi at egiptzkir menn þrðngua [ok þrælka þa.[8] ok af þi at ek endrminniz nu mins sáttmals ok fyrr sagdz skilmaala. þa seg Jsraels sunum. at ek gud drottinn man leida þa ut af myrkuastofu egiptzkra manna medr haleitum armlegg ok hardri hand ok sterkum áfallzdomum. man ek þa leysa[9] ok frealsa af þeirra þrældomi. þar med man ek þa minn lyd gera. ok þeirra gud man ek þar[10] uera. Huadan[11] af manut þer allir samt uita ok uisir af uerda. at ek er sa gud drottinn sem þa frealsadi ok utleiddi af Egiptalandz manna fanghelsi. ok at ek leidir þa sua framt inn aa fyrr nefnt fyrirheitit land. yfir huert er ek hóf mina hand til þers at gefa þat Abraham Ysaach oc Jacob ok sealfum ydr til eignar. sem ek er gud drottinn.

Moyses for ok flutti Jsraels folki alla þersa luti. enn þeir gafu engan gaum at hans ordum þersum[12] sakir sinnar angistar ok erfidisneydar. Gud taladi þa enn til Moysen. Gakk fyrir Pharaonem Egiptalandz konung. ok bid hann gefa Jsraels sonum frealsan gang ok lidugan ut af landinu. Moyses svaradi sua. Ysraels synir uilia nu ekki heyra mik. huat man Pharao at þi uilia mik heyra. einkannliga þar sem ek hefir ekki ual reinar uarrar edr ual fallnar til frammburdar. Gud taladi þa enn til þeirra brðdra Moysen ok Aaron. gefandi þeim badum þann bodskap til [Pharaonis Egiptalandz konungs.[13] at þeir skylldu alla Jsraels sunu ut leida af Egiptalandi. [*scolastica hystoria.*[14]

[1]) *saal.* B; ydra, A [2]) *saal.* B; ydru, A [3]) pinar, B [4]) ok harða *tilf.* B [5]) teeðe, B [6]) sterkleik, B [7]) sua *tilf.* B [8]) [þeim ok þrelka, B [9]) *saal.* B; utleida, A [10]) æ, B [11]) þaðan, B [12]) *mgl.* B [13]) [Egiptalandz konungs Pharaonem, B [14]) [*tilf.* B

Her telr Exodus ok téér nockura [þa af þrimr[1] ættum Jsraels. Rubens Simeonis ok Leui. sem hôfdingiar ok formenn uaru fyrir sinum hiuum ok husum. enn oss nægiz at segia her at eins af ættmonnum Leui. fôdurfedr Moysi. Leui atti ser .iii. syni. het einn Gersan.[2] annarr Gaad. hinn þridi Merari. Af þeirra nofnum greinduz[3] sidan nôfn þersa[4] kuenna sem fra Leui uaru komnar.[5] sua sem Gersonyte. Chaatyte. Meratyte. Synir Gaads uaru þeir Amram ok Jsuar. Synir Amrams [ok Jocabeths[6] uaru þeir Aaron ok Moyses enn Maria dottir. sem fyrr uar sagt. Enn sun Ysuars uar Chore. ok uaru þeir Moyses ok Chore sua brødra synir. huers Chore er enn uerðr sidarr getit i sôgunni. Aaron atti þa konu sem Elisabeth het. dottur Aminadab ok systur Naason. þau attu .iiii. syni þa sem her séé nefndir. het einn Nadabeth. annarr Abiu. .iii^di. Eleazar. ok hinn .iiii^di. Jthamar. Eleazar Aarons son gekk at eiga eina af Phanuels dætrum. ok gat medr henni þann son sem Phinees het ok enn uerdr getit sidarr at godu.

Fra tilskipan guðs ok fyrirsogn við þa bræðr Moyses ok Aaron.[7]

84. Eptir þat sem nu uar um rid fra sagt. taladi gud til Moysen. Tala sua framt uid Pharaonem [Egiptalandz konung[8] alla þa luti sem ek hefir þer til talat. sem ek er[9] gud drottinn. Hann svaradi. Huersu man Pharao mik uilia heyra. þar sem ek hefir ekki ual skirar uarrar.[10] Gud taladi þa enn[11] til Moysen. Hird eigi þu at ottaz. fyrir þann skylld at ek skipar[12] þik sua uolldugan yfir sealfan hann ok allt hans land til at gera stortakn ok iartegnir. sem þu seer hans yfirmadr.[13] Aaron skal þinn forsprakari ok mælandi munnr uera. enn þu skallt honum alla þa luti til tala ok tea sem ek byd þer. hann skal framm bera minn bodskap fyrir Pharaonem. at hann gefi Jsraels sonum gott orlof ok frealsan gang ut af Egipto. Enn hans hiarta man hardna. man ek þa fiolga minar iarteinir ok stortakn aa Egiptalandi. ok [þo man hann eighi heyra yðr. Mina harda hand man ek[14] senda yfir allt Egiptaland. leidandi allan minn lyd ok Jsraels her medr mikils háttar dæmum[15] ok stormerkium hedan i brott. Manu egiptzkir menn þa uita ok[16] uarir uerda. at ek er saa gud drottinn sem mina hônd hefir framm

1) [*saal.* B; af þeim, A 2) Gerson, B 3) *saal.* B; greiniz, A 4) þeirra, B 5) ok kyniadar, B 6) [*tilf.* B 7) Fra þui er venderner vvrdu af(!) eitrormum. exodus. Capitulum, B 8) [*tilf.* B 9) sennilegha *tilf.* B 10) varrer, B 11) sua, B 12) skipa, B 13) guð, B 14) [*saal.* B; þa man ek mina harda hand, A 15) domum, B 16) uissulegha *tilf.* B

rett yfir allt Egiptaland. ok alla Jsraels sonu sua milli sealfra þeirra ut leiðt. at sealfir þeir hafa hia uerit ok seed upp aa. Moyses ok Aaron gerðu alla luti eptir þi sem gud baud[1] þeim. ok for þat allt framm sem hann hafdi fyrir sagt. Var Moyses þa attræðr at ááratali enn Aaron .iii. uetrum ellri. er þeir fluttu þenna guds bodskap ok fram baru fyrir konunginn Pharaonem. Hann sat[2] i þeirri Egiptalandz hofudborgh[3] sem Thanes heitir. Enn fyrir þi heitir hun sua. at hana smidadu risar i fyrstunni. eptir þi sem Ysidorus segir. ok kallaðu[4] af sealfra sinna nafni Thanes. þi at þeir uaru þa af sinum þiodum kalladir Thitanes. Ok enn taladi Gud medr Moysen ok Aarón. þann tima sem hann biðr ykkr syna taknin. þa skalltu Moyses tala til Aarons brodur þins ok bidia hann taka uǫnd sinn ok kasta honum framm fyrir Pharaonem. man hann þa snuaz i eitrorms liki.[5]

þeir brødr gengu fyrir Pharaonem. sem gud hafdi þeim bodit. Tok Aaron uǫndinn. ok þegar leid sem hann kastadi honum framm fyrir konunginn ok hans þionostumenn. þa uerdr hann at eitrormi. Enn sem Pharao saa undr þetta. let hann kalla ser spekinga sina ok galldramenn. Toku þeir sér eigi sidr uǫndu. ok sem þeir komu fyrir konunginn. þa kuadu þeir ok sogdu yfir þeim egiptzkan galldr. ok þa medr adra þa leynilegha[6] fiolkyngi sem þeir kunnu. Kǫstudu sidan allir fram huerr sinum uendi. snoruz þeir allir eigi sidr i eitrorma myndir. Enn þo uann sá sem Aaron heyrdi til sua yfir hina. at hann sualg ok gleypti alla þa. Commestor segir. at galldramenninir gordu dárasamliga[7] ginning ok seonhuerfing þeirra manna augum. sem þar saa vpp aa. Aaron tok sidan ormsins spord. ok uar[8] hann þa uǫndr sem adr. Hiarta Pharaonis hardnadi at eins uid þersa syn. ok fyrir þi uilldi hann ekki heyra þa.

Her segir af fyrsta Egiptalandz vndre.[9]

85. Eptir þat taladi gud enn til Moysen. Af þi at hiarta Pharaonis hardnar at eins ok þyngiz. ok hann uill eigi lyðinn gera lidugan. þa gakk til hans at morni. sua sem hann gengr til uatz. ok statt rett aa aarbakkanum i gegn honum. sua sem hann gengr ut af sinni hall. hafandi þann sama uǫnd sem at orminum uard þer i hendi. ok tala sua til hans. Herra gud ebreskra manna bad mik bera þer hans ord[10] sua segiandi. Gǫr lidugan ok gef upp minn lyd. at hann

[1]) hafðe bodit, B [2]) þa *tilf.* B [3]) *saal.* B; haalfu, A [4]) hana *tilf.* B [5]) mynd, B [6]) *saal.* B; luti ok, A [7]) osannlegha, B [8]) varð, B [9]) Capitulum af Egiptalandz vnndrum ok afellum, B [10]) boð, B

fornfæri mer i eydimorkinni. sem ek hefir bodit. ok þo hefir þu enn eigi uiliat heyra her[1] til. Fyrir þersa þina tilskylldan segir sua gud sialfr. Af þersu mant þu fyrir uist uita mega. at ek er gud drottinn. at ek mun aarinnar uatn sua sla medr þersum uendi. sem ek hefir nu i hendi mer. at þat man ǫllt at blodi uerda. Vðtnin aull manu sua rotna ok ulldna. at allir þeir fiskar sem i aanni bidr manu deyia. ok allir þeir egiptzkir menn sem af aarinnar uatni drekka munu pinaz ok kueliaz saarliga. Her medr skalltu segia brødr þinum Aaroni. taladi gud til Moysen. at hann tæki sinn uðnd ok retti hann framm yfir Egiptalandz uðtn medr sinni hand bæði yfir aar ok bekki. yfir allar tiarnir ok stðduuðtn. til þers at þau uerdi oll at bloði ok alldri bidi þat uatn til i allri Egipto. huarki uti ne inni. huart sem helldr er i trekerum. bordkerum edr steinkerum. at eigi uerdi allt at blodi bædi at sea ok bergia þi.

Badir þeir brødr Moyses ok Aaron gordu sem gud [baud þeim.[2] Foru þeir um morgininn eptir aa konungsins fund Pharaonis. ok gengu fyrir hann aa árstrondinni. sua sem gud hafdi þeim[3] fyrir sagt. þeir baru honum guds ord ok erindi. ok eptir þat hof Aaron upp uðndinn. medr huerium er hann laust[4] áárinnar uatn. sua at konungrinn saa upp aa ok hans menn. ok þegar i stad uard uatnit allt at blodi. ok allir þeir fiskar do sem i henni uaru. þar med rotnadi hon ðll ok ulldnadi. sua at Egiptar mattu huergi drekka hennar uatn. Ok eigi at eins hennar uatn. utan oll uðtn i Egipto uurdu at blodi einu. eigi sidr at sapor[5] enn at syn ok lit. utan i þeirri landzins haalfu sem Gersen heitir. hueria er ebreskir menn bygdu mest. þa breyttiz þar ekki uatn ne uard at blodi. Ok ekki af aullum þeim .x. storslðgum ok aafellum kom þar. fyrir [þeirra skylld hinna[6] ebresku. sem gud lét fyrir ofbelldi Pharaonis ok illzkuþra[7] aa leggiaz annars staðar allt Egiptaland. Af huerium er þetta er hit fyrsta sem nu uar[8] fra sagt. Ok þo segir Josephus. at ebreskum monnum uar allt uatn aarinnar eigi at sidr sætt ok uel dreckanda. huar er þeir uilldu. þetta sama undr sem nu uar fra sagt synduz þeir galldramennirnir Jamnes[9] ok Mambres ok[10] gðra medr sinum gaulldrum ok fiolkyngi. Konungsins hiarta harðnaði at eins.[11] ok medr ðngu moti uilldi hann heyra þa.[12] helldr snðri hann medr stygð i brott ok gekk heim til sealfs sins herbergiss. Egiptzkir menn grofu umuergis aana Nil ok gerdu ser sua nyia brunna. Segia þat ok nockurir menn. at þeir bæri uatnit allt af nefndri landz-

[1]) heghat, B [2]) [hafðe boðit, B [3]) *mgl.* B [4]) niðr a *tilf.* B [5]) *saal.* B; sapio, A [6]) [*saal.* B; þann skylld fyrir hina, A [7]) *saal.* B; illzku þeirra, A [8]) er, B [9]) Amnes, B [10]) *tilf.* B [11]) enn *tilf.* B [12]) Moysen *tilf.* B

ins haalfu Gersen ser til drykkiar ok annarrar nytsemdar. Var þetta undr ok aafelli ok uannz um .vii. daga samfleytt. at oll aain ok Egiptalandz uðtn uaru þeim þalæidis unyt. Af þessu slagi segir Josephus at Pharao efaðiz nockut sua ok óttadiz ok gaf hinum ebreskum brottferðar orlof um eina stund. Enn þegar sem þat geck af honum. þa uendi hann ok aptr kastadi þeim sinum orskurdi[1] ok orlofi.

Annat Egiptalandz vndr.[2] Gud taladi þa enn uid Moysen ok sagdi sua. [Gakk inn fyrir Pharaonem ok segh honum sua.[3] at ek gud drottinn bydr honum enn sem fyrr. at hann gefi minn lyd lidugan. at hann fornfæri mer. Enn ef hann uill þat eigi. þa man ek sla aull hans herud ok landamæri med fulum froskum. skal aain aull Nil[4] uella ok fyllaz af froskunum. þadan skulu þeir skriða[5] inn i sealfs hans hall ok heimollig herbergi. J hans suefnhus ok eigi sidr upp i sealfs hans sæng. þar med i hus ok herbergi hans heimolligra þeonostumanna. upp aa sealfan hann eigi sidr ok aa hans menn. aa sealfs hans mat ok allt annat þat sem aa bidr [hans landi[6] skulu froskar þersir fara. Seg sua[7] brøðr þinum Aaron. at hann retti sina hand framm yfir aar ok ðnnur uðtn [beði fliotandi bekki ok stoðuvðtn.[8] ok lat sua froskana framm leidaz yfir allt Egiptaland. Eptir [þersi ord[9] almattigs guds gengu þeir Moyses ok Aaron enn[10] fyrir Pharaonem. segiandi honum guðs ord þau sem hann hafdi þeim bodit framm at bera. Enn meðr þi at hann uilldi ekki trua [þeim edr þeirra fortðlum.[11] þa laust Aaron uendinum[12] nidr aa Nil ok ðnnur Egiptalandz uðtn. Komu þar þegar framm i mot af uðtnunum sua mikill umáttiss froskafioldi. at þeir huldu driugum allt Egiptaland. þat fylgdi þar medr. at margir af þeim farandi heimolliga inn i hus manna ok herbergi funduz sumir i sængum. enn sumir i mat edr drykk. Varu þeir ok nockurir er skiotliga do. þegar þeir komu upp or uatninu. funadu þeirra hræ ok ulldnadu.[13] sua at þar af uard storliga[14] full þefr ok monnum miok skadsamligr. A somu leid synduz ok galldramenn Pharaonis medr sinum sionhuerfingum gera ok fiolkyngi ok giorningum. Konungrinn let þa kalla ser Moysen ok Aaron ok mællti. Bidit þit drottin. at hann láti froska þersa huerfa[15] fra mer ok minu folki. man ek þa gott orlof gefa yckrum lyd. at hann fornfæri gudi sinum.[16] Moyses svaradi. Set mer termin ok tima til. nær þu uill at

1) orskurð, B 2) Rubrica af odru Egiptalandz afelli, B 3) [*tilf.* B 4) ok *tilf.* B 5) *tilf.* B 6) [*mgl.* B 7) ok, B 8) [*tilf.* B 9) [þersar viðrêður, B 10) *tilf.* B 11) [þeirra tal eðr þeirra fortðlur, B 12) meðr sinne hende *tilf.* B 13) vlnaðu, B 14) storleghans, B 15) ok i brott flytiazst *tilf.* B 16) yðrum, B

ek bidi fyrir þer ok þinum monnum ok ollu þinu folki. at froskarnir huerfi brott fra yðr ollum saman. utan i aanni at eins skulu þeir eptir uera. J morgin bidr ek at þat þiggiz segir konungrinn. Eptir þi sem þu bidr man ek gera sagði Moyses. til þers at þu uitir ok uidrkenniz. at engi er liki uid þann gud[1] sem uær dyrkum. Moyses ok Aaron gengu þa ut ok i brott af fundi Pharaonis. Bad Moyses þa til guds. at þat þægiz sem hann hafdi konunginum heitit. Let gud allt þat geraz[2] ok eptir þi frammgengt uerda sem hann hafdi iatat[3] Pharaoni. at froskarnir do ok fyrirforuz i aullum husum ok herbergium. þorpum[4] ok konungsins kauptunum. ðkrum ok engium. Var þeim sidan saman samnat i stora lada ok hardla mikla hauga. Rotnadi þat sua ok funadi. at þar af ulldnadi iðrdin miok ok illa skapadiz.[5] En sem Pharao saa at hann fekk her af huilld ok nadir. þa uar hann [slikr edr þungari[6] Jsraels folki. sem fyrr hafdi hann uerit. ok at engu ugtta uilldi hann þat hafa ok[7] hallda sem hann hafdi ual talat.

Þriðia Egiptalandz vndr.[8] Eptir þetta taladi gud til Moysen. Biod Aaroni brødr þinum. at hann retti enn[9] framm sina hand ok slái nu iardarinnar dupt. til þers at þar af verdi cynifes[10] aa aullu Egiptalandi. [*scolastica hystoria.*[11] Cinifes[10] ero einar hinar smæstu flugur ok þo monnum miok angrsamar.[12] af þi at þær eru sua nærkuæmar i sinum flug. at þær taka driugum synina fra þeim monnum. sem eigi eru huasseygaztir. þær hafa ok uti bloð[13] aa huerium þeim likam sem þær aa setiaz. ok[14] þær hafa eina uesla pipu i munninum sem mior teinn.[15] medr huerri er þær suga þar til er likaminn dreyrir þar undir ok drekka sua blodit. þetta flugna kyn er i sumum stodum [kallat culex.[16] *exodus.*[17] Moyses ok Aaron gerdu sem gud baud þeim. at Aaron slo iardarduptit medr uendinum. Sneriz þat sama dupt þegar i adra mynd ok uard at þers háttar flugum sem nu uar fra sagt. ok lagdiz þat allt bædi upp aa menn ok sua[18] aa fenad. sua at huarki mátti þar fyrir frid hafa ne naadir aa aullu Egiptalandi. þetta sama undr ętladu galldramenninir at gera eigi sidr medr sinni fiolkyngi ok gerningum. ok mattu eigi. þeir taladu til Pharaonem ok toku sua til ordz. Guds fingr er her nu. [*scolastica hystoria.*[19] þat er guds andi. þiat sua sem guds son merkiz fyrir[20] hægri hand. sua skal heilagr andi skiliaz fyrir fingrinn. Augustinus spyrr. fyrir hueria grein er

1) drottin *tilf.* B 2) *tilf.* B 3) heitit, B 4) *tilf.* B 5) skipadiz B 6) [slikt eðr þyngri, B 7) ne, B 8) Rubrica af þridia Egiptalandz slaghi. capitulum, B 9) *tilf.* B 10) scynifes, B 11) [*tilf.* B 12) ok skaðsamlegar *tilf.* B 13) fyrir þa sok *tilf.* B 14) at, B 15) see *tilf.* B 16) [*tilf.* B 17) *tilf.* B 18) *mgl.* B 19) [*tilf.* B 20) guðs *tilf.* B

galldramennina þraut ok hindradi at gera þetta hit þridia undrit. enn eigi um hit fyrsta ok annat. Sealfr hann svarar þar til ok segir þat i þi merkiaz. at þo at heidnir philosophi hinir uisaztu ueralldar uitringar hefði nǒckura uissu af fedr ok syni. þa hǒfdu þeir ǒngua uissu[1] allt at eins af helgum anda. þersi .iii. tákn gerdi gud fyrir Aarons skylld. sem nu uar fra sagt. en þau gerdi hann fyrir sealfan sik. edr [ok nockut[2] af þeim fyrir Moysen. sem eptir fara. *exodus.*[3] Konungsins hiarta hardnadi enn at þessu sinni. huar fyrir er hann uilldi medr engu mote hlyda fyrr sogdum guds bodorðum.

Fiorða Egiptalandz vndr.[4] Gud taladi þa enn til Moysen. Ris upp aarla i[5] morgin. ok kom sua fyrir konunginn sem hann gengr til uatz medr sinum monnum. ok seg honum sua. at [ek byðr honum at[6] hann geri minn lyd lidugan. til þers at hann fornfæri mer. ella man ek allt þat flugna kyn sem til bidr upp aa sealfan hann lata koma ok aa hans heimolliga menn [ok allt hans folk[7] ok aull hans hus. ok Egiptalandz herbergi munu af allzkyns flugum fyllaz þegar i morgin. utan aa landinu Gersen þar sem minn lydr er skal ek sua dasamliga gera. at ek skal þar engar flugur medr aullu uerda lata. til þers at hann uiti uissuliga. at ek em gud drottinn áá iardriki. Skal ek sua gera grein ok skilnad milli mins lyds ok hans. Moyses gerdi sem gud baud honum. Hann gekk um morgininn a konungsins fund Pharaonis ok sagdi honum þersor guds ord. ok sem hann uilldi ǒngan trunad leggia upp aa hans tal ok fortǒlur. þa let guð allar hinar krankaztu[8] ok dáligztu flugur koma ok fylla aull hans herbergi ok hans manna um allt Egiptum.[9] utan i Gersen þar sem gydingar uaru komu eigi nǒckurar. Pharao let þa kalla ser Moysen ok Aaron. ok sagdi sua. Farit ok fórnfærit gudi ydrum ok þo her innan landz. Moyses svaradi. Ecki megum uær sua gora nee framm fara. fyrir þa skylld at þa er sem uęr fórnfærim gudi drottni uarum egiptzkra manna udadir ok umennzkur. þat ok i annan stad at egiptzkir[10] menn munu gryta oss i hel. ef uær søfum þaa sǒmu luti þeim aasiandum ok fornfærum. sem þeir dyrka ok fyrir gud hallda. Verðum uęr uissuliga .iii[ia]. daga uegh i eydimork at fara til þers at offra þar ok fornfæra gudi ùárum. [*scolastica hystoria.*[11] Fyrir þa grein talaði Moyses þat. at Egiptalandz menn mundi þa hina ebresku gryta. ef þeir sæfdi þat sem hinir dyrkadu.[12] at Egiptalandz menn dyrkadu gridung til uegs ok uirdingar uid Apim. enn ku til sæmdar uid gydiu sina Ysidem. enn

[1]) *mgl.* B [2]) [nokkor, B [3]) *tilf.* B [4]) Rubrica af hinu .iiii[da]. Egiptalandz slaghe. exodus, B [5]) *tilf.* B [6]) [*tilf.* B [7]) [*tilf.* B [8]) kronkauztu, B [9]) Egiptaland, B [10]) yðrer, B [11]) [*tilf.* B [12]) dyrkaðe, B

saud til sæmdar ok heidrs uid Hamonem. huadan af er þeim þotti þat afskapligt ok miok umannligt. at þersir lutir uæri[1] drepnir ok etnir. *Exodus.*[2] Konungrinn svaradi þa. Orlof man ek ydr gefa ok liduga gera. at þer fornfærit gudi ydrum i eydimorkinni. sua framt sem þer farit eigi lengra i brott. ok bidit fyrir mer at flugurnar huerfi fra mer. Sua sem ek hefir ut gengit. man ek bidia til guds[3] sagdi Moyses. man flugan fyrir mina bøn áá morgin a brott huerfa Pharao ok aullu þinu folki. Enn geym þers ok gaa. at þu gǫr oss ǫngan hegoma hedan i fra. sua at þu gefir eigi uarum monnum gott orlof. Eptir þat sem Moyses uar ut genginn. bað hann fyrir Pharaone ok hans folki. þááz hans bøn þegar i ridinni. sua at huer su fluga huarf ok flydi brott af sealfum honum ok þionostumonnum ok ollu hans folki. sua sem at þeim hafdi sótt. at eigi uar ein þeirra eptir. Konungsins hugr ok hiarta hardnadi enn at sinni. sua at hann uilldi eigi guds bodskap gera ok lydinn upp gefa. Af þersum .ii. hinum næstum undrum ok aafellum segir Josephus. at egiptzkir menn fengu sua mikla lyski. huer er af innrum ureinindum brautz ut um likamann. at þeim bættiz eigi ne eyd(d)iz huarki af baði ne laugu. eigi af heilsamligum smyrslum ne nockurum ǫdrum lækningar lyfum. þiat medr morgum odrum mikils haattar áfellum er truanligt at Egiptalandz menn hafi slegnir uerit um fram þau .x. sem frægiaz eru.

F i m t a E g i p t a l a n d z v n d r. Gud talaði þa enn uid Moysen. Gakk enn fyrir Pharaonem ok ber honum minn bodskap sua segiandi. Sua talar herra gud ebreskra manna. Gef lausan ok lidugan lyd minn. at hann megi fornfæra mer. Enn ef þu uill þat eigi ok helldr þu honum lengr. þa man min hand koma yfir alla þina eign. akra asna ulfallda yxn ok saudi ok hesta. þar medr allar þinar hiardir. Her medr man gud drottinn sua dasamliga medr alla Jsraels syni gera. at hann man greina milli þeirra eigna ok annarra manna. at engin lutr man sa tynaz ne fyrirfaraz sem þeim til heyrir. Skal þetta allt at morni frammgengt uera ok sua framm fara. ef þu stadfestiz i þinu þrái. Moyses for aa fund Pharaonis ok flutti honum þersi guds ord. Ok fyrir þa sauk at hann uilldi þeim ekki sinna. þa do aull egiptzkra manna kuikendi eptir guds aakuædi. þau sem i husum inni uaru. þiat hin tynduz af haglinu sem i hǫgunum uti uaru. sem sidarr man segiaz. Ella fyrirforuz þau greinarlaust segir Commestor. ok hefir þa sua langt uerit milli þessarra áfella. at þeir hafa uel megat or nockurum stǫdum faa ser fenað. Enn af ollum Jsraels suna kuikendum fyrirforst eigi edr tyndiz sua mikit at eitt ugri. Pharao sendi þa sina menn

[1]) voru, B [2]) *tilf.* B [3]) *her mgl. 2 Blade i* B

til hinna ebresku at foruitnaz. huart nockut hefdi dait af þeirra kuikendum. Enn sem þeir komu aptr. sǫgdu þeir sem satt uar. at þar uar huert kuikendi heillt ok halldit. Af þersu slagi segir Josephus at gud lét þeirra land ok herud hinna egiptzku driugum alskipad uerda af þeim margsháttar uillidyrum. sem engin madr þordi moti renna ne tilræði ueita. af huerium er landit eyddiz miok einkannliga at akrkǫrlum ok odrum orkumonnum. Konungsins hugr ok hiarta uar æ þi þungara uid hinn ebreska lyd. ok ecki nær um at hann uilldi hann liðugan gera.

Setta Egiptalandz vndr. Eptir þat taladi gud uið Moysen ok Aaron. Takit þit hondum fullum ǫsku af ofni ok farit aa fund Pharaonis. dreifi Moyses sidan ǫskunni ok kasti upp i loptit. sua at konungrinn sealfr seai upp aa. þat sama dupt man dreifaz um allt Egiptaland. sua at þar af manu þrutnandi blǫðrur ok bolur medr suiðandum saarum koma bæði aa menn ok fenad. Moyses ok Aaron gordu sem gud baud þeim. at þeir toku ausku af ofni ok gengu fyrir Pharaonem. Ok sem þeir komu fyrir hann. dreifdi Moyses ǫskunni i loptit upp. ok þegar i stad fellu stór saar med þrutnadum bolum bædi aa menn ok ǫnnur kuikendi um allt Egiptaland. Sua fellu ok eigi siðr saar aa galldramennina. at þeir mattu medr ongu moti standa upp ok fellu niðr af saarum. Konungsins hiarta hardnadi at eins. ok af þi uilldi hann ekki sinna þeirra fortǫlum.

Siaunda Egiptalandz vndr. Gud talaði þa enn uid Moysen. Ris upp aarla i morginn. ok uer aa ueg fyrir Pharaone ok tala sua til hans. þersa luti talar gud drottinn ebreskra manna þer til. Ger þu frealsan minn lyd. at hann fórnfæri mer. Enn ef þu uill þat eigi. þa man ek at þersu sinni aull min[1] aafellissaar senda upp aa sealfs þins hiarta. yfir þina heimolliga menn ok allt þitt folk. til þers at þer uitit ok uidrkenniz. at enginn bidr minn lika á aullu iarðriki. Man ek nu slaa þik meðr sealfs mins hendi sua sem ek rettir hana framm ok þitt folk medr sua þungu drápi ok aafelli. at þu mant fyrirfaraz af uerolldinni. Hefir ek þik til þers sent ok skipat. at ek syni minn sterkleika aa þer. sua at þadan af flytiz mitt nafn ok frægiz um alla uerolldina. Ef þu helldr enn lengr minn lyd ok gorir hann eigi lidugan. see þenna sama tima man ek her at morni láta regna sua stort hagl. sem alldrigi fyrri uaru slik i allri Egipto fra þeim fyrsta degi sem þat land uar skapat ok til þers tima sem nu er. ok eigi helldr i hinum nǫrdztum heimsins haalfum. Send nu þegar i stad at þi menn fyrir þa sǫk at samna saman aullum þinum fenadi ok audru þi sem þu átt uti i eng ok akri. at bædi menn ok aunnur kuikendi. ok allir þeir

[1]) *rett. for* þin

lutir sem þann tima eru uti sem haglit er. man(u) deyia fyrir þi. Moyses for eptir þi sem gud baud honum aa fund Pharaonis ok flutti honum aull þersi guðs orð. þeir af konungsins monnum sem nockut ottaduz þersor hans orð létu allt sitt folk ok fenad flyia ok i hus inn fara. enn hinir sem ekki annzadu þersum hans bodskap letu aa sômu leid uti uera sem aðr. Eptir þat taladi gud til Moysen. Rett upp þina hand til himinsins. man sua framt uerda mikit ok stort hagl um allt Egiptaland. skal þat falla bædi yfir folk ok fenat ok þar medr yfir allt Egiptalandz sædi. Moyses gordi sem gud baud honum. at hann retti upp handina i loptit. ok þegar i ridinni let gud uerda ogurligar elldingar medr hagldropum ok rædiligum reidarþrumum. Var þat hagl sua stort. sem fell um allt Egiptaland. utan eigi aa Gersen þar sem Jsraels synir uaru. at alldrigi fyrri uard slikt aa ollu Egiptalandi fra þeim fyrsta tima sem su þiod uar skapad. Meiddiz af þersu hagli bædi menn ok fé. þat sem fyrir þi uard uti. Grasit luðiz ok lamdiz. A skogartreanum uard ok sua mikill skadi. at þau brotnadu driugum aull ok meidduz. Konungrinn let þa kalla ser Moysen ok Aaron. ok sagdi sua. Vissuliga hefir ek nu misgert. herra gud er rettlátr. enn ek ok minir menn eru ranglaatir ok umilldir. Bidit nu til guds. at þersar hans reiðarþrumur ok hagl lietti af oss. ok gefi ek ydr gott brottferdar orlof. ok uerdit her alldrigi upp fra þeima tima. Moyses svaradi. Sua sem ek hefir ut gengit hedan af borginni. þa man þegar i stað þersar reidarþrumur ok hagl af lietta. sem ek rettir mina hand til himins ok gud drottins mins. til þers at þu uitir ok uidrkenniz. at allt iardriki er hans eign. Enn þo ueit ek allt at eins. at þu ok þinir menn ottiz enn ekki gud drottin. Moyses gerdi sem hann sagdi. at hann retti sina hand upp til himins. eptir þat sem hann uar ut genginn af borginni. ok lietti þegar af su hin rædiliga rid hagl ok reidarþrumur sua giðrsamliga sem uerit hafdi. at eigi kom nockut haglkorn sidan yfir iorðina. Lin ok bygg ok saa iarðarinnar aauðxtr sem snemmgrær er ok adr hafdi blomgaz uar mest skaddr ok skadaðr. enn hueiti ok annarr saa aauðxtr sem seinna blomgadiz uar minnr skadadr. Enn sua sem Pharao fann. at þersarri haglhrid ok reidarþrumur lietti. þa aukadi hann synd aa synd ofan. hardnadi hann nu enn ok hans menn. Var nu engin uan i at hann uilldi Jsraels lyd lidugan gefa fyrir Moysen. eptir þi sem gud hafdi bodit.

A a t t a E g i p t a l a n d z v n d r. Eptir þat taladi gud uidr Moysen. Gakk inn fyrir Pharaonem. þiat ek lætr hans hiarta ok hans manna nu harðna. til þers at ek gera þau min takn aa honum. sem þu skallt þinum sunum ok suna sunum segia ok kunnigt gera. huersu opt ok morgum

sinnum er ek hefir slegit ok lamit þa hina egiptzku ok min takn ok stormerki aa þeim gert. ok uitit sua allir samt at ek er gud drottinn. Moyses ok Aaron gengu inn fyrir Pharaonem ok toludu sua til hans. þersor ord bad gud ebreskra okkr tala þer til af sealf(s) hans uegna. Huersu lengi uilltu eigi gefaz ok mer lydinn goraz. Gef lausan ok lidugan lyd minn allan. at hann fornfæri mer. Enn ef þu ert mer enn motstadligr ok uill hann eigi upp gefa. þa man ek locusta inn láta leidaz i aull þin herud ok endimork. sua at hon skal alla iǫrdina hylia. skal hon allan þann hennar aauǫxtinn eyda ok eta sem af haglinu hefir eptir uordit. þar medr man hun aull þau tre gnaga sem nockurn frykt bera. Sialfs þins hus ok herbergi þinna manna ok allra egiptzkra manna munu locuste fylla. sua at slikt undr saa alldrigi um alldr þinir fedr ne fodur fedr. fra þeim fyrsta tima sem þeir uaru fæddir i uerolldinni allt til þersa dags. Eptir þat snǫri Moyses i brott ok gekk ut. Konungsins menn taladu til hans. Huersu skulu uær þola þersa neyd ok aafelli. Gǫrit sua uel at gefit liduga menn þersa. at þeir offri drottni gudi sinum. edr seer þu eigi at allt Egiptaland er fyriruordit sik. Voru þeir Moyses ok Aaron þa enn aptr kalladir til konungsins. huerium er hann sagdi sua. Farit ok fornfærit gudi drottni ydrum. edr huerir skulu fara medr ydr. Moyses svaradi. Vær skulum fara allir samt. huerr sem einn sa er af uaru kyni er kominn. bædi karlar ok konur. ellri menn ok yngri. synir uarir ok dætr. naut ok saudir. ok þar medr allr annarr uárr fenadr þa skal fylgia ok medr oss fara. Her til svaradi Pharao. Sua se rett gud drottinn med þer. sem ek skal sealfa ydr medr smasueinum ydrum aullum liduga gora ok upp gefa. edr mant þu nokkut efaz i huersu illa ok haduliga þer hugsa kunnit. Man ekki af þersu uerda. farit þer karlmennirnir helldr einir samt ok fornfærit. þa sem yǫr getz at. þiat þersa hafit þer beiǫz sealfir. Varu þeir brødr þa skiotliga utskyfdir af konungsins hall ok herbergi. Taladi gud þa enn til Moysen. Rett nu þina hand framm yfir allt Egiptaland. til þers at locusta leidiz yfir landit. eydi hun ok eti allt þat gras sem eptir hefir uorǫit haglariǫina. Moyses gerdi sem gud beiddi. at hann retti framm uǫndinn yfir Egiptaland medr sialfs sins hendi. ok þegar i stad let gud brennanda[1] uind blasa allan þann dag ok eptir um nattina. sua at saa sami blásandi uindr leiddi locustas framm yfir Egiptum eptir um morgininn. hvar af er þær hofuz upp ok flyktuz sua medr miklum umaattis fiolda um allt Egiptum[2]. at þær sátu utǫluligar i ollum landzins herudum ok endimorkum. huilikar er alldregi uurdu huarki adr ne sidan ok alldrigi munu uerda. Locustam telr Ysidorus

[1]) blasanda *tilf. her* A [2]) *rett. for* Egiptam

eitt flugn(akyn.) þat kuikendi er miok langfætt. at þi sem annarr uöxtr þers er. ok lifir huart er þi likar áá sio edr landi. þersi kuikendi locuste huldu alla iardarinnar aasynd. suelgiandi þar medr ok eyðandi aullum hennar grodrum ok grænum grösum. ok eigi sidr eplum þeim sem eigi hofdu adr tynz edr fyrirfariz af haglinu. sua at ekki uætta beid þat eptir i allri Egipto. huarki uidr ne gras. at sinn aauöxt ok blomstr bæri. Fyrir þenna skylld bad Pharao kalla ser Moysen ok Aaron. huerium er hann sagdi sua. Misgert hefir ek uid gud drottin ydarn. ok eigi sidr uid sealfa yðr. fyrirlátit mer mina synd ok sekt nu at sinni. ok bidit til herra guds ykkars. at hann lati þenna dauda brott takaz af mer. Moyses geck ut af konungsins fundi. ok þegar sem hann bad til guds. þa let hann koma sua huassan uind. at hann bles aullum locustis rétt ok slétt sua giorsamliga i brott ok bar nidr i rauda haf. at eigi uar[1] ein eptir i aullum Egiptalandz halfum ok heruðum. Konungsins hiarta Pharaonis hardnadi þa enn af nyiu ok uilldi hinn ebreska lyd ekki lidugan gera ne upp gefa.

N i u n d a E g i p t a l a n d z v n d r. Gud taladi þa enn til Moysen. Rett þina hand upp til himinsins. skulu þa uerda sua mikil ok þykk myrkr yfir allt Egiptaland. at þreifa man um þau mega ok medr höndum þeirra kenna. Moyses gerdi eptir þi sem guð baud. at hann retti sina hand upp i loptit. ok uurdu sua mikil myrkr ok ræðilig .iii. daga yfir aullu Egiptalandi. at enginn saa sinn bræðr edr kompan ne nockurskonar mann. ok enginn af ollum Egiptalandz monnum matti sik driugum ræra or þeim stad sem hann uar adr kominn. Margir af þeim hinum egiptzkum dó þa ok miok undarliga. Enn þar uar iafnan liost sem ebreskir menn bygdu. Konungrinn let þa enn kalla Moysen ok Aaron. ok taladi sua til þeirra. Farit til ok fórnfærit gudi ydrum. utan naut at eins skulu eptir uera ok saudir. enn smasueinar ydrir fari nu meðr ydr. Moyses svaradi. Lausa ok liduga uerdr þu alla þa luti at gefa. sem uęr skulum gudi uárum offra ok fornfæra. Skulu allar uarar hiardir medr oss fara. sua framt at eigi nockur klauf skal eptir uera af aullum þeim lutum sem naudsynligir eru til gud drottins þionostu ok dyrkanar. einkannliga þar sem uær uitum eigi huat er offraz skal. fyrr enn uær komum til þers stadar sem fórnfæring skal fram fara. Vidr þersi hans orð hardnadi konungsins hugr ok hiarta. ok af þi uilldi hann þeim ekki brottferdar orlof gefa. Hann taladi þa til Moysen. Gack i brott þina (leið) hedan fra mer. ok uaraz sua framt at þu[2] komir alldrigi mer i augsyn. sem þu uil(l) lifinu hallda ok heill uera. þiat þann sama dag skalltu drepinn uera sem ek sér þik. Moyses

[1]) at *tilf. her* A [2]) *rett. for* þa

svaradi. Far(i) þat sama rett fram sem nu sagdir þu. at ek koma alldregin þer i augsyn upp fra þersum tima.

Tiunda Egiptalandz vndr. Gud taladi þa uid Moysen. Eptir er enn eitt slagit. med hueriu er ek man nærr ganga konunginum Pharaone ok aullu Egiptalandz folki. Eptir þat man hann ydr upp gefa ok skyllduliga bioða ydr i brott at fara. þa skalltu tala þat fyrir aullu folki þinu. at huerr sem einn karlmadr bidi sinn kompán lia ser bædi gullkerin ok silfrkerin. ok aa sǫmu leid huer sem ein ebresk kona þa bidi bædi klædanna ok keranna af sinni egiptzkri uinkonu. Enn gud drottinn man þa giptu gefa ydr uid hina egiptzku. Allir konungsins þeonostumenn ok þar med landzfolkit allt saa þat. at Moyses uar einn agiętr ok hardla mikils háttar madr. Hann taladi þa enn at sinni sua til Pharaonem. fyrr enn hann færi fulluliga i brott af hans fundi. þersa luti segir sealfr gud drottinn. Sua man ek um midnættis skeid inn ganga. at huerr sem einn Egiptalandz frumburdr man deyia. sua frumburdr Pharaonis þers sem i konungsins hasæti sitr. sem þeirrar ueslaztu ambattar frumburdr er hon stendr uidr ok melr. ok medr huers kuikendis ok fenadar frumburdr. þar af man sua mikit óp ok kall þa uerða aa aullu Egiptalandi. sem alldrigi fyrr uard slikt ok eigi man uerda upp fra þeima tima. utan medr Jsraels sonum man allt sua kyrt ok halldit uera bædi medr monnum ok ollum odrum kuikendum. at eigi man þar helldr heyra til rakkans enn annars. til þers at allir þer uitit. medr huilikri iartegn ok stórtákni gud drottinn greinir ok skilr milli Jsraels folks ok Egiptalandz manna. Manu allir þinir þionostumenn þa ganga nidr til min neigiandi mer blidliga medr bønarordum ok sua segiandi. Gakk ut hedan þu ok allr þinn lydr sa sem þer uill lydinn uera. Eptir þat munum mer ut ganga hedan af Egiptalandi. Ok sem Moyses hafdi þersa luti talat fyrir Pharaone. þa geck hann storliga reidr ut ok i brott af konungsins fundi. Taladi gud þa enn til hans a þessa leid. Ekki mun Pharao enn heyra ydr. til þers at þar fyrir uerdi mǫrg takn aa Egiptalandi. Gordu þeir Moyses ok Aaron aull þersi takn fyrir konunginum Pharaone. sem nu uar fra sagt. Hardnaði hans hiarta eigi at sidr ok uilldi eigi Jsraels lyd til brottferdarinnar af sinu landi lausan edr lidugan gora.

Her greinir af Egiptus ok af þeim dogum er við hann ero kendir.

86. Fleiri uaru Egiptalandz slǫg ok undrsamlig aafelli enn þau .x. sem Moyses telr i sinni bok Exodus. sem fyrr uar sagt. Eru þau

lettliga fyrir þann skylld eigi tind ok talin. at þau hafi eigi iafnþung uerit ok hrædilig sem þersi .x. Huadan af er nockurir dagar kallaz fyrir þa grein egiptzkir. at Egiptus hafi aa þeim pinaz. af huerium er .ii. einir noteraz monnum til minnis aa serhuerium manadi. þo at þeir hafi lettliga fleiri uerit. Engin trunadr er ok upp aa þat leggiandi. at egiptzkir menn hafi þersa daga sem þaleidis eru kallaðir bannaða eðr driugum sua sem boluada fundit ok profat til at byria einshueria mannzins athðfn. þo at þeir uæri hardla uisir stiðrnurims meistarar. Huart sem helldr uilia menn aa þeim dðgum byria sina ferd edr sla ser blod. ok huat annat gott ok nytsamligt uerk er þeir uilia þa byreat hafa. þa skulu menn ekki þi trua. at þeir se til þers unytir ok uhelgir helldr enn adrir dagar. þat er ok noteranda. at nockurir mikilshaattar Egiptalandz menn foru þenna tima sialfkrafi þaþan i brott. sua sem þeir ottaduz at landit mundi tynaz ok fyrirfaraz af þersum undrum ok aafellum. Sem uar hinn frægi Cicrops. er þadan for ok stadfestiz sidan i Grecia. let hann þar gora þa borg sem hann kalladi Cicropiam af sialfs sins nafni. hueria er Anfixion hinn þridi Girklandz konungr eptir Cicropem helgadi þeirri gydiu er Minerua heitir. ok kalladi af hennar nafni Athenas. þiat hun heitir sua upp aa girzku. Af þersum ufridarstormi truiz ok at Dionisius Bachus hafi þadan flyit.[1] saa sem Argos smidadi ok Girkium kendi klokskap ok uana til þers at planta uingarda. Nærri þessum tima[2] segiz ok[3] at þat hit mikla flod hafi uordit i þeirri Girklandz hálfu sem Thessalia heitir aa dogum Diucalionis.[4] sem fyrr uar fra sagt at a dogum Moysi hafi[5] uordit. ok flestir flydu upp aa nadir þers sama Diucalionis.[4] þann tima uard ok hinn mikli bruni aa dogum Phetontis. þa sigradi ok Hercules hinn sterki Antheum.

Her segir af guðs skipan huersu lambit skylldi sæfa.[6]

87. Gud drottinn taladi þa enn til Moysen ok Aaron. sua sem þeir uaru aa Egiptalandi. þessi manadr skal ydr uera annarra manada upphaf sagdi hann. ok fyrstr[7] af ollum aarsins manadum. [*scolastica hystoria.*[8] þat er [Aprilis tunglkuama.[9] su sem optliga hefz ok byriaz i Marcio manadi. þiat gud uilldi at gydingar uæri sua greindir ok audkendir i timans skipan ok skynsemd fra odrum þiodum sem i skirnarinnar teikni[10] ok i sidferdis atrunadi. Romueriar. ok þeir flestir sem

[1]) *her begynder atter* B [2]) timum, B [3]) *tilf.* B [4]) Deucalionis, B [5]) hefðe, B [6]) Capitulum af hinu .x^da^. Egiptalandz vndri ok afelli. ok fyrst af paskalambe, B [7]) eðr êdzstr *tilf.* B [8]) [*tilf.* B [9]) [aðaltunglku., B [10]) *saal.* B; tekiu, A

nordrhaalfuna byggia. telia ok hallda Januarium af skipan ok setningu Pompilii fyrir þann skylld fyrstan. at solin gengr þann tima upp ok aukaz hennar gangr eptir þa sólstöduna sem aa uetrinn uerdr. [enn þeir sem Arabiam byggia byria sina aaratolu efthir hina solstoðuna sem a sumarit verðr.[1] Enn su syniz þo[2] uiðrkuæmiligaz. sem af ebreskum monnum er höfd ok halldin ok byriaz af Marcio. aa hverium er þat er lesit at heimrinn uar skapaðr. Samþyckia þeir um timahalldit medr oss i Aprili enn eigi um offranarinnar haatt eðr fórnfæring. Enn þar sem tunglit uar þa .x. nátta. er lambit skylldi takaz. téez þat ok audsyniz. at þat sama lamb merkir nöckut þat sem eylift ok æfinligt er. Segiz tunglit þa ok syniz sua sem .xiiii. natta uerit hafa aa þeim hinum .iiiiða. degi. sem þat uar skapat. sua sem þat hefdi .xi. natta uerit aa hinum fyrsta heimsins degi. enn .x. fyrir heimskapanina. ef þat hefdi þa til uerit.

Exodus.[3] Talit þit sagdi gud til Moysen ok Aaron sua af minna uegna til allz Jsraels suna folks [ok fiolda.[4] A .xda. degi þersa manadar skall huerr sem einn husbondi taka eitt uetrgamallt ok flekklaust[5] uedrarlamb ok hafa heim til sins herbergiss ok uardueita þi til hins .xiiiida. dags þers[6] manaðar. Hefir hann husbondinn sua fátækr uerit. at hann hefir eigi nockut færsaudarlamb[7] áátt ok til haft. þa skal aa sömu leid taka þat kid flekklaust.[8] [*scolastica hystoria.*[9] meirr undir þeirri grein at þat se eigi blint ne fotbrotit ok at ongu uætta uanat edr uanfært ok at ollu ual heillt enn þat se til reyfissins[10] talat. *exodus.*[11] Enn ef husbondinn hefir færa folk i sealfs sins herberghi sagdi gud. enn til uinnz at eta þetta sama lamb at einu sinni. þa skal hann kalla til sin sua marga sina granna þa sem þeim[12] eru nalægir.[13] at þeir allir samt faai uel upp etit allt lambit. þetta sama lamb skal allr Jsraels suna fioldi aa hinum .xiiiida. degi þers[14] manadar at kuelldi [huerr sæfa[15] sitt lamb. taka sidan blodit ok dreifa þi medr þeim sama[16] stöckli sem þar til skal af Ysopo görr uera. laugandi sua ok litandi bædi ofdyrit ok baaða[17] dyristafina fyrir þeim husum medr lambsblodinu. i huerium er þeir skulu sidan lambit sealft eta. A þeirri sömu nátt skulu þeir huerr sem einn allt sitt lamb eta. huarki hrátt ne i uatni sodit ok eigi odruvisi[18] til buit enn aa[19] elldi steikt. ok þar uidr skiært einbakat brauð ok beiskar surur.[20] huerra surleiki er

[1]) [*tilf.* B [2]) einkannlegha *tilf.* B [3]) *tilf.* B [4]) [*tilf.* B [5]) vflekkutt, B [6]) sama *tilf.* B [7]) saudarlamb, B [8]) sem flekklaust see, B [9]) [*tilf.* B [10]) einkannlegha *tilf.* B [11]) *tilf.* B [12]) honum, B [13]) naalēgazstir, B [14]) sama *tilf.* B [15]) [sēfa huerr, B [16]) *mgl.* B [17]) *tilf.* B [18]) oðruviss, B [19]) meðr, B [20]) suurur, B

monnum skal til æuinligrar þręldomsins minningar uera. Eta skulu þer [ok eighi siðr[1] lambsins hǫfud ok føtr medr ollum idrum ok innyflum. Eigi skal nockurr lutr af lambinu leifaz[2] ok til morgins eptir uera. enn ef nockut uætta leifiz[3] sua at eigi uerdi etit. þa skulu þer þat i elldi brenna. Skulu þer medr þeima hætti þat eta. sem nu hefir sagt uerit. Eigi skulu þer bein þers briota ok aungan lut ut af senda. Sua skulu þer bunir uera sem nu man ek segia. Lendar ydrar skulu þer gyrda ok sealfa ydr lettbuna gera. hafit skoklædi aa fótum en stafi i hondum. ok etid ual skiott. fyrir þann skylld at þa er Phase. þat er gud drottins umferd.[4] þiat aa þeirri sǫmu natt man ek um fara alla Egiptum ok ueita daudaslag huerium sem einum Egiptalandz frumburdi.[5] sua manzins sem annars kuikendiss. ok þa man ek gud drottinn gera fordømingar[6] rettdæmi a ollum Egiptalandz gudum.[7] Enn þat lambsins blod sem þer hafit litat medr ok laugat þeirra husa ofdyri ok bada dyristafi. sem þer munut þa byggia. man ydr uera til þers takns ok heilsumarks. at ek man þar drepsottina lata hia lida sem ek hefir blodit seed. [þann tima sem ek veithir þetta slagh Egiptalandz folki.[8] Munut þer þenna dag minniligan hafa ok medr æuinligri dyrkan hann gudi drottni hatidligan hallda[9] um allar yðrar[10] kynkuislir ok ąfkuæmi.[11] A hinum næstum .vii. dǫgum skulu þer þetta skiæra braud eta. Hinn fyrsti dagrinn man ydr heilagr ok hatidligr uera. ok aa saumu leid hinn .viidi. Enskisskonar uerk skulu þer aa þeim .ii. dǫgum uinna. at fra teknum þeim lutum sem monnum er til borðz at bua. A þeim hinum sama fyrsta deginum man ek ydarn her ut leida ok i brott af Egiptalandi. ok fyrir þat skulu þer ok allt ydart kyn ok afkuęmi þenna dag medr æfinligri sæmd ok sidsemd hallda ok uardueita. [*scolastica hystoria.*[12] Af fyrr sogdum lutum ma þat audsynaz. at þeim uar lofat aa þeim .v. meðaldǫgunum[13] at uinna þat sem þeir uilldu. Af þersu ma þat ok ual skilia. at þeir helldu huern sem einn laugardagh festiligarr[14] ok framarri at uerkinu enn nokkura adra daga sina hátid. aa huerium er þeim er[15] þat eigi sidr bannat at uinna sem til borðz ok matbunadar heyrir. Matti þat liettliga þadan af uera. at uars herra þeonostukonur hafi aa sealfri paschadags hatidinni megat smyrslin bua. til þers at smyria þar med sealfs hans likama. huat er þeim mundi aa laugardaginn eigi lofat uerit hafa. [*speculum hystoriale.*[16] Nu þo at þersi guds skipan ok fyrr sagt

[1]) [*tilf.* B [2]) leyfaz(!), B [3]) leyfiz(!), B [4]) *saal.* B; utferd, A [5]) frumburð, B [6]) min, B [7]) eðr fordêmingar *tilf.* B [8]) [*tilf.* B [9]) *her begynder* Fragm. V [10]) *saal.* B; adrar, A [11]) *saal.* B; afkuæmiss, A [12]) [*tilf.* B [13]) *saal.* B, Fragm.; dǫgum al dǫgunum(!), A [14]) festiflegarr, B; festiflega, Fragm. [15]) var, B [16]) [*tilf.* B

lamb skylldi medr sogdum greinum sæfaz til[1] frelsis Jsraels folki moti þeim eydanda engli sem truiz at nockurr dáligr engill hafi uerit. [þa er þo allt at eins formerking uárs herra piningar. fyrir hueria[2] er uęr frealsadumz af fiandans ualldi. upphaflig sǫk ok skynsemd til þersarrar sealfs hans skipanar.

Exodus.[3] Moyses let[4] kalla sér alla hina ellztu ok fremztu menn af Jsraels folki. ok sagði þeim greiniliga allan þenna guds bodskap. bædi huersu lambit skylldi sæfa ok sidan eta. er þeir hðfðu[5] dyristafina ok ofdyrit adr upp aa þann háátt medr þers blodi laugat ok litat sem nu uar sagt. ok at engin þeirra gengi þa natt allt til morgins nockur ut af þi sama sialfs sins husi. fyrir þa sauk at gud[6] mundi medr fyrr nefndu slagi ok aafelli aa þeirri natt um fara alla Egiptum. [utan þann sem slaghet veitti[7] mundi hann[8] aull hus um lata lida. þau sem medr lambsblodinu uæri litud. bad þa ok þersa laga boðorda[9] æuinliga geyma ok giæta bædi ser ok sunum sinum. ok sagdi þar medr sua til þeirra. þersar lagaskipanir[10] skulu þer eigi sidr hafa ok hallda þann tima sem þer hafit aa þat sama land komit ok inn gengit. sem gud drottinn hefir ydr fyrir heitit. Ok sua sem synir ydrir spyria ydr eptir liettliga. huers háttar sidr þat se. þa segit þeim sem satt er. at þetta er umferdar[11] færing ok fórnfæring i þa minning hofd ok halldin. sem hann um leid Jsraels sona hus frealsandi þau aull þann tima sem hann slo þa hina egiptzku. Vidr þersa tolu Moysi fellu þeir hinir ebresku til iardar ok lofudu gud. Sidan byriadu þeir sina ferd. eptir þi sem gud bauð[12] þeim Moysi ok Aaron. ok somnuduz saman uidr Egipti landamæri nærri fyrrnefndri borg Ramese. sua sem tunglit uar .xiiii. nátta ok sem þeir hofdu lambit sæft ok sua medr ollu farit sem fyrir[13] uar sagt.

þa let gud þat slag koma yfir allt Egiptaland. at huerr sem einn frumburdr uard þar bráddaudr um miðnættiss skeid. sua frumburdr þers sama Pharaonis. sem i konungsins hasæti sat. sem frumburdr þeirrar ueslu[14] ambáttar. sem i fanghelsi ok myrkuastofu uar [hertekin ok halldin.[15] ok þar medr allr fenaðarins frumburðr. Reis konungrinn[16] þa upp um nattina þionustumenn hans ok allt Egiptalandz folk medr miklu opi ok kalli. þiat alldregin uar þat driugum nockut hus. at eigi lægi nockurr daudr madr.[17] Liettliga segir Commestor at gud hafi sua

1) verndar ok *tilf.* B 2) [en þo allt at eins kom hann a vaars herra pininghartima, B 3) *tilf.* B 4) þa *tilf.* B 5) hefðe, B 6) drottinn *tilf.* B 7) [*tilf.* B 8) *saal.* B; ok *tilf.* A 9) boðorðz, B 10) ok fornfęringar *tilf.* B 11) *saal.* B; utferdar, A 12) hafðe boðit, B 13) fyrri, B; fyrr, Fragm. 14) veslaztu, B 15) [fiotrat ok hertekin halldin (helldr, Fr.), B, Fr. 16) sealfr *tilf.* B 17) i *tilf.* B

skipat.[1] þiat i flestum ollum husum hafi nockurr frumburdr uerit. Nu sem Pharao var sua þrǫngdr til ok þuingadr.[2] þa sendi hann sina menn medr þeim ordum ok erindum til Moysen ok Aaron. at þeir færi i brott [sem fyrst[3] ok allt þeirra folk fra [honum ok[4] hans monnum. Farit[5] allir Jsraels synir sagdi hann ok fórnfærit sua gudi ydrum. sem þer hafit adr talat ok til mællt. ok flytit[6] brott medr ydr allan ydarn fiarlut. bædi naut ok saudi. ok blezit mer sua sem þer farit i brott. Hinir egiptzku skundadu ok skylldadu þa hina ebresku til brottferdar af Egiptalandi sua segiandi. Allir munum uer deyia. ef þer farit eigi i brott. Jsraels synir gordu nu sem gud hafði bodit þeim. at þeir badu hina egiptzku lea[7] ser bædi gullker ok silfrker. ok þar medr mǫrg goð[8] klædi. Gaf gud þeim at þi sinni þa giæfu[9] uid hina egiptzku. at þeir ledu hinum ebreskum huat er þeir badu. Rænti þat folk sua ok fletti Egiptalandz menn medr guds orlofi ok bodskap. bædi fyrir þat sem þeir hofdu þrælkaz ok unnit fyrir þeim ok engan godan lut mot tekit ok i annan stad til þers at tialldbudin mætti þar af geraz sidan.

Her segir af ferð Jsraels lyðs.[10]

88. Jsraels lydr for af nefndri borg Ramese til þers stadar sem Sochoth heitir. Uaru þeir nær .dc.[11] þushundrada gangandi karlmanna. enn born ok konur medr odru þeonostufolki uar sua mart. at uarla uard talit. hofdu þeir bædi naut ok saudi ok allzkyns fenad[12] meðr ser. Hafdu Jsraels folk þa uerit [fiogur hundrat ok .xxx. aara[13] aa Egiptalandi. [*scolastica hystoria ok speculum hystoriale.*[14] medr þeim til tǫldum sem lidit hafdi[15] fra þeim tima sem gud uitraðiz[16] Abraham á ueginum til Mesopotamiam ok gaf honum sitt fyrirheit ok til þers er hann gaf Moysi lǫgmálit i fiallinu Synay. þiat eigi uaru þeir lengr i þrældominum þiadir enn .c. aara tirætt .xl. ok .iiii. aar. sua langt sem lidit uar fra andlati Josephs. Skilz ok undir Egiptalandz nafni ok telz allr timinn vpp fra þi er Abraham ok allt hans[17] afkuęmi utlægdiz af sinni fodurleifð ok fostrlandi Challdea ok til þers er logmálit gafz. Fyrir þann skylld fylgdu Egiptalandz menn þeim huergi. at þeir urdu hueruetna at grafa hina daudu. Enn þo idraduz margir af þeim ok gretu þat er þeir hǫfdu sua grimmir uerit. Enn fyrir þa

1) aðr *tilf.* B 2) þrugaðr, B 3) [*tilf.* B 4) [*mgl.* B 5) nu *tilf.* B 6) ok *tilf.* B 7) at þeir leði, B 8) dyr, B 9) ok giptu *tilf.* B 10) Capitulum af vtferð Jsraels lyðs af Egiptalandi. exodus, B 11) sex hundrat, B 12) i ferð *tilf.* B 13) [*saal.* B; .cccc. aara, A 14) [*tilf.* B 15) hofðu, B 16) *saal.* B; uitradi, A 17) kyn ok *tilf.* B

grein at gud drottinn hafdi drepit alla Egiptalandz frumburdi enn frealsat af engilsins hendi [i sealfra þeirra frealsan[1] ok brottferd alla þeirra frumburdi. þa taladi hann sua til Moyses.[2] Helga mer huern þann karlkindar frumburd. sua af monnum sem af aullum odrum kuikendum. sem medr Jsraels sunum eru i ferdinni. þiat allir þersir lutir eru mínir. Villdi hann af þersarri sauk þa lata sér helgaz ok fornfæraz. Er saa ok einkannliga i fyrstu medr hinum grænazta frykt[3] ok auexti uegsamandi. af huerium er allir þiggia alla goda luti. [Frumgetnir synir afkuemiss ok éttmanna Leui voru þaaleidiss offrader ok fornférðer. at þeir skylldu iafnlega guðe þiona. Enn frumgetner annarra Jsraels étta voru sua fornférder. at þeir skylldu leysaz medr .x. ðrtugum silfrs. Allr fenað(a)rins frumburðr. saa sem vel var vidrkiémilegr at offraz. þa voru kennimanna offr. Enn hinna frumburder. sem vreinne voru ok offrinu vtilheyrilegher. voru sumer leyster. sua sem asna frumburðr var skiptr sua at sauðr var i moti lagiðr ok offraðr. enn sumer voru drepnir ok eigi leyster. sua sem rakka frumburdr.[4]

Exodus. Moyses flutti allan þenna guds bodskap Jsraels folki. ok taladi sua til huers sem eins af ollum þeim. þann tima sem þinn sun hefir eptir frett. huart sem þat er fyrr edr sidarr. huat er þetta hefir at þyda. þa seg honum. at herra gud leiddi yðr medr sinni sterkri ok hardri hendi ut ok i brott af Egiptalandi ok af þeirra þrældomshusi. ok at hann drap allan þenna[5] frumburd. sua manzins sem huers sem eins annars[6] kuikendiss. þann tima sem Pharao hardnadi mest ok uilldi oss eigi lausa lata ne liduga gera. fyrir þenna skylld fórnfæri ek gudi drottni minum allan karlkindar frumburd. sua sunar mins frumburd sem allan annan. Skal þetta þer sua skyrt ok uissuligt mark uera. at hann frealsadi oss þadan medr sinni sterkri hand. sem þat er þu helldr upp aa medr sealfs þins hendi. edr þat eitt huat er fyrir þinum augum er uppfest þer til æuinligrar minningar. [*scolastica hystoria.*[7] at þersi frelsis minning gleymiz eigi giarnari af þer ok [þinu minne[8] en þeir lutir sem þu hefir ok helldr þer i hendi.

Exodus.[9] Nu[10] sem Pharao hafdi Jsraels folki brottferdar orlof gefit. sem fyrr uar sagt. þa foru þeir fyrir þa grein medr guds forsio þann æydimarkar ueg sem liggr uid hit rauda haf ok lengri uar. enn eigi þann sem var[11] um landlt Philistiim edr Palestinam. er næst lá uidr sealf Egiptalandz endimork ok landamæri ok skemri uar. at eigi uar ulikt at þeir hefdi aptr horfit i Egiptum ok idraz þers er þeir

[1]) [*saal.* B; ok sealfs þins hand, A [2]) Moysen, B [3]) frukt, B [4]) [*tilf.* B [5]) þeirra, B [6]) *mgl.* B [7]) [*tilf.* B [8]) [*saal.* B; þinum monnum, A [9]) *tilf.* B [10]) sua *tilf.* B [11]) *tilf.* B

hofdu[1] nokkurn tima þadan i brott farit. ef Philistei hefdi fyrir fornan fiandskap ok aufundarhatr vidr þeirra frændr ok forfedr medr bardagha moti þeim risit. J annan stad hafdi guð sua bodit ok fyrir sagt Moysi. sem heyraz mátti. at Jsraels folk skylldi um fiallit Synay brott fara ok sealfum honum þar fórnfæra. Hefde[2] þeir ok liettliga marga mikils háttar mædu ok kuǫl þolat aa þeim ueginum. ef hinir egiptzku hefdi idraz þeirra brottferdar [ok sott eptir þeim medr vfriðe[3] sem nu uard. Foru Jsraels synir sua medr miklum rikdomi ok herfangi brott af Egiptalandi. [*scolastica hystoria.*[4] þat bar [ok þa[5] til sem optarri kunni[6] uerda. at aain Nilus geystiz[7] or sinum farueg ok fell[8] miklu uidara enn[9] uani hennar uar til. Enn medr[10] þi at Jsraels synir hȯfdu Joseph þi medr særum[11] heitit at flytia hans bein brott medr ser. þann tima sem gud uitiadi þeirra ok greiddi þeirra ueg ut af Egipto sem fyrr uar sagt. ok aarinnar uatn flaut ok flæddi[12] þar yfir sem hann uar iarðaðr. þa skrifadi Moyses edr grof eitt hardla háleitt guds nafn tetragramaton aa einni gullspȯng. hueria er hann lagdi nidr aa uatnit. flaut hun ok fluttiz hegat ok þegat allt til þers er hon stoduaðiz aa uatninu þar beint yfir sem beinin Josephs[13] uaru grafin. Grofu þeir þa þar til er þeir fundu bein hans ok báru brott medr ser. af huerium er þat er lesit ok sua til ordz tekit. at þau hafi þeim forspaar ueitt. liettliga segir Commestor af leidarinnar frammferd ok þeirra farlengd. Ebreskir menn segia at saudr nockurr hafi komit til þeirra aa uuart ok stadit hia þeim. sua sem þeir stȯrfudu at beinunum. ok saa sami sauðr hafi talit med[14] þa. huar fyrir er þeir fluttu hann medr ser langan tima um æydimorkina ok kaulludu hann Josephs saud. Morg Egiptalandz hof fellu nidr medr ollum sinum skurðgodum ok fyriruurðuz af þeim iardskialpta sem uard i þeirra brottferð af Egipto.

Enn sua sem þeir fluttu sina ferd i brott af fyrr nefndum stad Sochoth. þa komu þeir i þann stad i hinum yztum eydimarkarinnar endimȯrkum. sem Ethau heitir. ok settu þar sinar herbudir. þat uar þa ein eydiborg. huar er Josephus segir at sidarr uar murat ok gȯr ein stor ualldborg.[15] þann tima sem Chambyses for herskilldi [yfir Egiptum.[16] Enn af þi at um eydimerkrnar uar faatt til leidaruisis. þa uar gud drottinn sua i fȯr ok i fylgiu med þeim ok þeirra leidsagi. at sky nockut. sua uaxit sem einn pilarr uæri moti solar hita um dag-

1) hefde, B 2) *saal.* B; hȯfdu, A 3) [*tilf.* B 4) [*tilf.* B 5) [þa enn, B 6) at *tilf.* B 7) êstiz, B 8) feell, B 9) daghleghr *tilf.* B 10) af, B 11) ok suardagha *tilf.* B 12) floaðe, B 13) *mgl.* B 14) viðr, B 15) ok sterk borgh, B 16) [ok eyddi Egiptaland, B

ana. let hann fyrir þeim fara. huert er þeir skylldu uikia ok uenda sinni ferd. enn um nætrnar elldligan stolpa[1] moti myrkrum ok eitrormum. sua at þeir uissi huat[2] þa uar at uaraz. hindraði þenna leidaruisi[3] engan tima huarki nętr ne daga frammi fyrir folkinu.

Her segir vm herleiðing þa er guð gerði yfir hafit rauða.[4]

89. Gud drottinn taladi þa enn til Moysen ok bad hann[5] gǫra rad fyrir. at Jsraels folk snǫri nockut sua ok uendi aptr ueginum[6] medr Egiptalandi. ok setia sinar herbudir milli þeirrar borgar sem Magdalon heitir ok stendr uid Egiptalandz landamæri ok hins rauda hafs. Pharao[7] man[8] þa tala til Jsraels suna sagdi gud. [Krepter ok þrongder eru þeir nu. hefer eydimorkin nu klypt þa.[9] Man hans hiarta þa hardna ok med ufridi eptir ydr sækia. man ek þa ok mina dyrd láta birtaz aa Pharaone ok aullum hans her. Gordu þeir sem gud bauð. [*scolastica hystoria.*[10] Ok[11] sem hinir ebresku hofdu þar nidr[12] sett sinar herbudir. þa uurdu[13] þeir[14] sua klyptir ok klembradir. at af annarri hálfu uar uthafit[15] enn af annarri ufær fioll ok æydimǫrk[16] at þeim. þar sem eigi lágu Egiptalandz halfur [ok landamæri[17] uid þa.

Egiptalandz konungi uar nu sagt. at Jsraels folk hafdi allt flyit ok brǫtt farit. Ok þegar sem hann fretti þat. þa kastadi hann vm[18] sinum hug ok hiarta til þeirra ok allir hans menn. sua segiandi. Til huers mundim uær þetta uilia sua gora. at gefa Jsraels lyd lausan ok lidugan sua at hann þionadi eigi ok þrælkadiz fyrir oss. Let Pharao þa taka .ccc. af uoldum sealfs sins kerrum. ok aunnur .ccc. aa sǫmu leid af þeim beztum kerrum[19] sem landzfolkit lagdi til herferdarinnar. hafdi hann þar til hertoga sina ok .l. þushundraða ualdra riddara ok ual uapnaðra. ok þar medr .cc. þushundraða ual buinna fotgǫngumanna.[20] For hann medr ollum þersum her ok sotti fast med[21] ufridi þann sama ueg eptir Jsraels sunum[22] sem þeir hofdu adr farit. ok fundu þa uidr hafit þar sem þeir uaru medr [sinar herbudir.[23] Nu sem Pharao nalgadiz. ok Jsraels synir litaduz um ok þeir sa hina egiptzku sækia fast eptir sér. þa ottaduz þeir storliga[24] miok hans her. bædi fyrir þat er þeir mattu huergi flyia eðr[25] undan fara. Eigi mattu þeir ok beriaz

[1]) pilar, B [2]) huar, B [3]) *saal.* B; leidaruisa, A [4]) Capitulum af vmferð Jsraels lyðs vm hit rauða haf. exodus, B [5]) sua *tilf.* B [6]) sinum *tilf.* B [7]) Ok at ek(!), B [8]) sua *tilf.* B [9]) [*tilf.* B [10]) [*tilf.* B [11]) Nu, B [12]) uiðr hafit, B [13]) voru, B [14]) þar *tilf.* B [15]) hafit, B [16]) eyðimerkr, B [17]) [*tilf.* B [18]) *saal.* B, Fragm.; sun, A [19]) [*her mgl. 1 Blad i* B [20]) fotgangandi manna, Fragm. [21]) fullkomnum *tilf.* Fr. [22]) lyð, Fr. [23]) [sinum herbuðum, Fr. [24]) storlegans, Fr. [25]) ne, Fr.

ne nokkura mottoku fyrir þa sauk ueita. at þeir uaru driugum uapnlausir. enga duðl máttu þeir ok þar eiga sakir matleysiss. Af þi kolludu þeir til guds talandi þar medr til hans þionostumannz Moysen. Huart flytr[1] þu oss fyrir þann skylld[2] til dráps ok dauda i eydimorkina. at engar mundi grafirnar hafa til fengiz at iarda oss aa Egiptalandi. Vitum ugr æigi til huers þu gordir þat at flytia[3] oss brott af Egiptalandi. edr taladum ugr eigi þat sama þann tima sem ugr uorum þar. at ugr uilldim at þu færir i brott fra oss ok þeonadim ugr hinum egiptzkum sem adr. Miklu betra þætti oss at hafa þeonat ok þrælkaz fyrir þeim enn deyia her i eyðimðrkinni. Moyses suaradi þeim ok segir sua. Hirdit eigi þer at ottaz. standit upp ok seait þau hin miklu stormerki. sem gud lætr i dag uerda[4] ok frammgeng geraz.[5] þiat þersa hina egiptzku hermenn[6] mun alldregi æfinliga upp fra þersum tima ydr optarr fyrir augu bera. sem nu seait þer. Man gud drottinn frammgðngu ueita ok beriaz fyrir ydr. enn þer manut þegia.

Lagðiz Moyses þa til bønar ok bað til guds. Eptir þat taladi gud til Moysen. Til huers [kallzar þu edr kallar[7] upp aa mik. Seg Jsraels sonum. at þeir [byri sina[8] brottferd. enn þu skallt taka uðndinn ok liosta honum meðr sealfs þins hendi nidr aa sioinn. man hafit þa sua i sundr skiptaz. at Jsraels synir munu þar þurrum fæti iafnuel mega yfir[9] fara. Manu Egiptalandz menn þa sua[10] harðna. at þeir munu med ufridi eptir ydr sækia. man ek þa mina dyrð synaz láta á Pharaone konungi ok hans kerrum. ok þar medr aa[11] aullum hans her ok hestum. Eptir þersor hans ord hofz saa sami guds engill upp medr leidsðgupilarinum. sem adr uar uanr fyrir at fara Jsraels folki ok hans herbudum. ok for nu sua eptir þeim. at sealfr hann ok pilarrinn uar millum ebreskra manna herbuda ok egiptzkra. farandi sua ok flytiandi þenna skypilar þeirra i milli. at þeim hinum ebreskum uard hann nu sem fyrr [til lysanda leidaruisis.[12] enn hinum egiptzkum til myrkrs ok mikillar tálmanar um eptirferdina ok atsoknina. Moyses laust þa uendinum nidr aa hafit. sem guð hafði bodit honum. ok þegar i stad brast siorrinn af þeim hinum stora ok sterka blásanda uindi. sem þar kom meðr guds uilia. ok sundr skiptiz medr tolfgreindri sundrskiptingu. sua at huer sem ein af aullum .xii. Jsraels ættum mátti þurrum fæti fara um serhueria[13] hafsins sundrskiptingargrein. [*scolastica hystoria.*[14] Kalladi Moyses þa seerhueriar ættirnar þagat til ok bad þær allar. fyrst Rubens ætt ok hueria sidan eptir sinni skipan ok all-

1) fluttir, Fr. 2) hegat *tilf.* Fr. 3) leiða, Fr. 4) giǫraz, Fr. 5) verða, Fr. 6) *mgl.* Fr. 7) kallar þu eðr kallzar, Fr. 8) [flyti sinni, Fr. 9) hann *tilf.* Fr. 10) miǫk, Fr. 11) *tilf.* Fr. 12) [at lysanda leiðarvisi, Fr. 13) þersa *tilf.* Fr. 14) [*tilf.* Fr.

dri sins forfedrs. diarfliga þar eptir fara[1] sem hann gengi fyrir. Enn sua sem engin af þrimr hinum fyrstum. Rubens ætt Simeonis ok Leui. þordi fram at ganga i hafsgreinina. þa réd ætt ok afkuęmi Jude fyrst til at ganga þar[2] eptir sem Moyses for fyrir. Ódlaðiz hun þadan af fyrir sina tru ok hlydni at hafa sidan rikisstiorn ok konungdom yfir aullum audrum Jsraels ættum. eptir þi sem Jacob hafdi longu fyrir sins sonar blezan Jude spád ok fyrir sagt. Eptir þat gengu allir Jsraels synir þurrum fotum rett um mitt hafit. þar sem þat hafdi skiptz i sundr ok skiliz. Var siorrinn þeim þa til beggia handa sua sem oruggr múrr.

Nu sua sem hinir egiptzku saa þetta. þa toku þeir sua i fyrstu. at þeir færi sua sem einir skynlausir menn ok medr aullu [sua sem[3] uitlausir. Enn sem þeir skildu. at þa skadadi ekki uętta. þa for allr konungsins herr ok riddarar[4] medr sinum kerrum hestum ok allri herneskiu fastafari fram eptir þeim i midia hafsgeilina. Ok sem at morgins tima [uar miok[5] sua komit. sua sem uęr kollum nætrellding. þa leit gud drottinn med þeima hætti um fyrr sagdan elldzins ok skyssins pilar yfir egiptzkra manna folk ok herferd. at hann let skadsamligar skurir hrædiligar þrumur[6] ok ogurligar elldingar yfir þa koma ok at þeim fliuga. huar af er mikill[7] þeirra herr fyrirforst. enn uagnahiolin umturnaduz. suarfadiz þa ok sopadiz allt iafnsaman ut i siofardiupit. Nockurir af hinum egiptzkum toludu. Flyium nu af þi fyrir Jsraels folki. at gud drottinn berst nu fyrir þeirra skylld oss i mot. Nu sua sem þeir rædduz þaleidiss. þa taladi gud sua til Moysen. Rett þu hand þina framm yfir hafit. til þers at siofaruatnit falli aptr at hinum egiptzkum kerrum þeirra ok allri konungsins herneskiu. Ok þegar sem Moyses hafði þat gort. þa sneriz hafit allt aptr at aunduerdum morgins tima ok fell i fyrra stad. sem þat uar adr uant. Kom siofarstormrinn sua framt þeim i mot. sem þeir ætludu at flyia ok undan at hallda. sumladiz konungrinn ok sopaðiz medr aullum sinum kerrum riddarum ok hestum ok þar medr aullum sinum herfórum sua i siofarins bylgium ok baarum. at þar drucknadi huert manzbarn. sua at engin komz medr lifi til landz aptr af aullum þeim monnum. sem fylgt hôfdu ok i hafit fram eptirferdina ueitt medr Pharaone. Enn Jsraels synir farandi frealsliga þurran ueg um mitt hafit. komu medr ollu heilu ok holldnu til þers landz sem gagnuart hafdi uerit odrum megin hafsins. Frealsadi gud þa sua at þi sinni af egiptzkra manna ualldi ok þrældomi. Sa þeir hina egiptzku dauda liggia um daginn

[1]) ok fylgia *tilf.* Fr. [2]) framm *tilf.* Fr. [3]) [*mgl.* Fr. [4]) riddaraskari, Fr. [5]) [myndi nokkut, Fr. [6]) reiðarþrumur, Fr. [7]) *her ender* Fragm. V

eptir aa landi. ok fyrir þat hit mikla ualld ok stortakn sem gud hafdi gort aa þeim. ottaðuz þeir þa gud ok trudu honum ok þar med hans þionostumanni Moysi. Toku þeir ok uapn hinna egiptzku. þar sem þeir láágu daudir aa siofarströndinni.

Sua segiz at þar syniz enn ok tééz hardla uissulig merki ok minningar þersarra tidinda. upp aa þann haatt at hiolanna kringlur ok kerrnanna tingiur megi þar synaz. eigi at eins aa siofarströndinni utan ok eigi sidr nidri aa grunnum i sealfu siofardiupinu. ef þat mætti sakir siofar synarinnar. Enn ef þersir lutir ruglaz um stundar sakir edr einshuerium atburð ok yfirkomanda tilfelli nockurs háttar umturnaz. þa endrbøtaz þeir fyrir þann skylld skiotliga ok aptr skipaz medr guds tilskipan af uindum ok baarum til hinnar fyrri myndar ok aasionu. at sa madr slæuiz ok ottiz gud drottin (sakir) sua lidinnar ok uordinnar hardligrar hegndar. sem hann uill eigi adr ottaz fyrir sealfs hans skylld ok aastundan lofligs sidferdis. Enn þeir Egiptalandz menn sem eigi hofdu uerit i ferd medr Pharaone. þa helldu þat allir ok hofdu ser fyrir gud. sem hann hafdi hindrad ok halldit fra ferdinni. sumir kaal. enn sumir ein ok onnur kuikendi. sua segiandi. þersi uar mer nu gud i dag um þat er ek fylgda eigi Pharaone. til þers at ek drektiz eigi i hafinu.

Eptir þersa hina haleitu iartegn ok frelsissigr. er gud hafdi þeim gort ok gefit. dictadi Moyses fyrir gud(s) elskhuga ok componadi medr sexfættu metri canticum. Cantemus domino. huers hin fyrstu uers medr enn fleirum hefir sua mikit at þyda upp i norrænu. Syngium uęr gudi drottni fyrir þann skylld. at hann mikladiz nu dyrdarsamliga sua sem hann niðr braut bæði hestinn i[1] hafit ok þann sem hann sat. Gud drottinn er mitt lof ok sterkleiki. uard hann ok mer til heilsu ok hialpar. þersi er minn gud. huern er ek dyrka. þersi er ok fedr mins gud. huern er ek man enn hefia ok heiðra. Gud drottinn er sem einn gilldr bardagamadr. almattigr er hans nafn. þiat hann kastadi konungsins kerrum Pharaonis ok aullum hans her i hafit nidr. Hans ualdir höfdingiar druknaðu i hinu rauda hafi. undirdiupin huldu þa. ok sua sucku þeir i siofardiupit sem einn steinn. Með sterkleik mikladiz þin hægri hand drottinn minn. þin hægri hand slo uuininn herra minn. ok medr margfalldri þinni dyrd ueittir þu þinum uuinum aptrkast. þina reidi sendir þu til at eyda þeim ok gleypa sem einn halm.[2] ok af þinum grimdaranda samnaduz uötnin saman. Fliotanda uatn stod um stund. ok i midiu hafinu samnaduz saman undirdiupin. Motstödumaðrinn ok uuinrinn taladu þa sua. Eptir skal ek sækia ok gripa

[1]) *rett. for* ok [2]) *rett. for* hialm

þeim. man min aund þa saudd uerda. er ek skiptir herfanginu eptir þa. Bregda man ek minu suerdi. skal min hand þa drepa ok af slá. Hitt uar helldr. at þinn andi bles sua i moti þeim at hafit huldi. sukku þeir niðr sem bly i akafligum siofaruotnum ok drukknadu. Huerr er þinn liki. sua mikiluirkr naduligr ok liufsamligr sem[1] þu ert i þinum heilagleik. sua dásamliga luti ok storiartegnir sem þu gorir. þiat sua sem Pharao konungr for ridandi medr aullum sinum kerrum ok riddarum framm i hafit. þa letz þu gud drottinn siofarins uðtn aptr leidaz ok yfir þa falla. enn Jsraels synir gengu þurt midleidis um þat allt til landz.

[*Scolastica hystoria.*[2] Josephus segir at þersi guds iartegn. er hann greiddi þaleidis Jsraels ferd um hit rauda haf sem nu uar fra sagt. er þi sidr grunanda edr mistruanda. at sua finnz lesit. at þat hit mikla haf sem Pamphilicum[3] heitir skiptiz ok fyrir þann skylld ok i sundr greindiz eptir guds uilia fyrir hinum mikla Alexandro Macedoni ok hans her. þann tima sem hann hafdi medr sinum mikla hernadi sótt eptir Dario konungi. at gud uilldi fyrir hann eydaz lata Serkia riki. Enn af þi at Jsraels lydr dualdiz þar um .vii. daga uid hafit. þa komu þeir dagliga medr sinum bumbum ok audrum sðngtolum nidr til strandarinnar. syngiandi þenna sama cantica upp aa þann haatt gudi til lofs ok dyrdar. at Maria systir þeirra Moysi ok Aaron[4] gekk fyrir hafandi bumbu i hendi sér. enn allar adrar konur þær sem til uaru gengu eptir henni medr sinum bumbum ok odrum songfærum. Sðng Maria[5] fyrir cantemus domino. en allt folkit song þar eptir. sua at karlmenn sungu ser i[6] stad. enn kuendit allt i oðrum. J minning ok merking þersarrar þeirra gongu ok gðrdar gðngum uɡr ok þaleidis hina fyrstu .vii. daga um fontinn syngiandi. sua sem uær hðlldum uara pascha.

Her segir fra Moyses ok hans lyð.[7]

90. Eptir þat er Moyses hafdi flutt Jsraels folk medr guds fulltingi yfir hit rauða haf. sem nu uar fra sagt. þa byriadu þeir sina ferd þadan i brott eptir .vii. daga lidna. farandi fram i þa eydimork sem Sur heitir. Gengu þeir sua .iii. daga um þersa eydimðrk. at þeir fengu huergi ne fundu nockut uatn. þar til er þeir komu i þann stad sem sidan[8] uar kalladr Marath. [þar uaru uðtn fyrir ok þo sua beisk. at

1) *her begynder atter* B 2) [*tilf.* B 3) Pamphiliticum, B 4) Aarons, B 5) þa *tilf.* B 6) odrum *tilf.* B 7) Af þui huersu votnin vvrdu vel set ok drekkande i Maarath, B 8) siðarr, B

engi uar uan i at þeir mætti drekka. Huadan af er sa staðr uar sidan uidrkuæmiliga kalladr Marath.[1] þat er beiskleiki. ella uar stadrinn sua kalladr af þeim hugar beiskleik. sem þeir hofdu af þorstanum. einkannliga sidan þeir fundu uatnit ok mattu þat eigi drecka. þiat nockuru huglettara er þeim. er sua þyrstir at hann finnr eigi dryckinn. enn hinum miok þyrstum. er dryckinn sér ok fær ekki[2] þi helldr. *Exodus.*[3] Gordiz þa illr kurr af folkinu. kiærandi sik fyrir Moysi sua segiandi. Hual skulum mer drekka. Moyses bad þa enn gud miskunnar. ok hann heyrdi skiott hans bøn ok syndi honum [iarteinasamliga þar[4] tre i eydimðrkinni. sem ecki tre uar uanl at uera. Ok sem Moyses tok þat sama tré ok setti þat nidr i uðtnin. þa urdu [þau þegar aull[5] sæt ok god at drecka. [*scolastica hystoria.*[6] Lettliga at þat tre hefdi[7] þers háttar afl ok natturu medr sér. Enn þo segia ebreskir menn. at þat tré uar hardla beiskt af sealfs sins naturu. ok at sua [gordiz ok uard sætleikinn[8] aa beisku uatninu. at beiskt uar uidr beiskt lagit.[9] til þers at guds kraptr skylldi þa enn dasamligri[10] tiaz ok synaz. Josephus syniz sua uilia segia. at uðtnin hafi[11] þersa spellan af þi fengit. at þau hafi iafnan uerit i sama stad á fialli nockuru ok sua spellaz. eptir þi sem segiz at uðtnin uerdi ecki uel nema þau ræriz. Segir hann þar[12] litinn brunn uerit hafa. ok [at Moyses hafi[13] sidan þann sama vond[14] um endilangan i miðiu sundr snidit. sem hann hefir þa hia sér haft. ok þann annan hans[15] helming nidr hafa sett i brunninn. Eptir þat [baud Moyses[16] sterkum monnum at bera uatnit upp or brunninum. steyptu þeir þi aullu nidr. sua at þeir nyttu til enskis. sem fyrst ok langan tima uar upp ausit. til þers at hit sidarsta skylldi þi sætara uerda ok betra at drekka. þat sem nysprottit uæri[17] upp ok betr hefdi[18] skirnat ok settz.[19] J þersum stad Marath het gud at hann [mundi skipa þeim[20] sin bodorð ok doma. ef þeir uilldi rettlatir ok sealfum honum hlydnir uera.

Fra Moyses er guð vitraðiz honum ok sagði honum fyrir.[21]

91. Moyses for medr allt sitt folk ok foruneyti af Marath i þann stad sem Helym heitir. vrdu þar fyrir þeim .xii. brunnar. ok [.lxx.

[1]) [*mgl.* B [2]) eighi, B [3]) *tilf.* B [4]) [iarteghnarsamlegha eitt, B [5]) [vel, B [6]) [*tilf.* B [7]) hafde, B [8]) [gerdiz sêtleikinn ok varð, B [9]) ok laatit *tilf.* B [10]) ok dyrdarsamlegre, B [11]) hofdu, B [12]) *saal.* B; þat, A [13]) [*saal.* B; Moyses hefdi, A [14]) *saal.* B; brunn, A [15]) vandarins, B [16]) [segher hann at Moyses bauð, B [17]) var, B [18]) hafðe, B [19]) siaz, B [20]) [myndi gefa þeim ok skipa, B [21]) Capitulum af þui er veittuz fuglarnir cot. ok, B

palmtrea.[1] [*scolastica hystoria.*[2] Segir Josephus at brunnar þersir hǫfdu sua litit uatn. at þat hit litla uard bædi leirugt ok saurugt sem þeir fengu medr hǫndum sinum upp ausit. Af þii sama urdu palmtrein þar miklu lægri enn i odrum stǫdum er þeirra nattura til. at þeim uard þar uǫkuskortr til uaxtarins. *Exodus.*[3] þadan foru þeir aa hinum .xv^da^. degi til annars manadar[4] fra þi sem þeir gengu ut af Egiptalandi um þa eydimǫrk sem Syn[5] heitir. huer[6] er liggr millum [þersa stadar[7] Helym sem nu uar fra sagt ok fiallzins Synay.

Ok af þi at þa hafdi upp gengit allr þeirra[8] kostr ok uistir. sem þeir hǫfdu medr ser brott flutt af Egiptalandi. þa kįrdi allr Jsraels suna fiǫldi sik i fastafari þar um eydimǫrkina[9] murrandi ok maugl-andi[10] moti þeim badum brødrum Moysi ok Aaron. sua segiandi. Betr mættim uær medr guðs ualld ok uilia aa Egiptalandi dait hafa. sua sem uęr saatum yfir sodkǫtlum.[11] þann tima sem kiǫt uar sodit. ok aatum sua brauðit i nog sem sealfir uær uilldum. Fyrir hueria[12] skylld lockudut þit ok leiddut oss til þers hegat i eydimǫrkina. at þit drepit allan þenna mannfiolda med hungr ok saara sullt. Eptir þat taladi gud sua til Moysen. Af himninum ofan man ek lata rigna ydr fædzlur. gangi þa allt folkit ut lesandi ser ok samnandi[13] dagliga sua mikit. at huerium sem einum uinniz dag fra degi. til þers at ek proui huart er þetta folk uill eptir minum uilia ok lǫgmaali framm fara eðr eigi. A hinum setta degi skulu þer tueggia daga kost ok atuinnu saman taka ok ydr til bordz bua. þiat þer skulut hinn .vii^da^. daginn sua um þetta sem[14] allt annat heilagt hallda.

Moyses ok Aaron taladu þa til allra iafnsaman Jsraels suna. At apni[15] manut þer uita ok uidrkennaz. at gud drottinn hefir ydr ut leitt ok i brott af Egiptalandi. ok at morni munut þer sealfir hans dyrd mega sea. At aptni man hann ydr gefa kiǫt enn at morni braud nogt[16] sem þer uilit sealfir. af þi at hann heyrdi ydart kallz ok kįrur sealfum honum. edr huat erum mit brødr. Ekki er þersi murran edr umlestr gǫrr i gegn okkr utan helldr i gegn sealfum gudi. Moyses tal-adi þa til Aarons. Seg ollum Jsraels suna fiolda. at hann gangi framm fyrir gud drottins auglit. Nu sem hann gerdi sua. sem honum uar bodit. ok hann taladi fyrir folkinu. uard honum litit til eydimerkrinnar. ok saa at guds dyrd birtiz i skyinu. sua at hann taladi til Moysen sua segiandi. Heyrda ek Jsraels suna kurr ok kiæru. at aptni man ek yðr

[1]) [.vii. tigher palmtreo, B [2]) [*tilf.* B [3]) *tilf.* B [4]) *saal.* B; aars, A [5]) Sur, B [6]) *saal.* B; huert, A [7]) [*saal.* B; þersarra stada, A [8]) sa, B [9]) i eydimorkinne, B [10]) moglande, B [11]) sodketlunum, B [12]) hvern, B [13]) samkande, B [14]) ok, B [15]) aptni, B [16]) i nogh sua, B

gefa[1] kiðt at eta. enn um morna munut þer uid braud fædaz[2] ok saddir uerda. uitandi þat at ek er ydarr gud drottinn. Bar þat ok sua til um aptaninn. at sua margr sa fugl sem coturnix heitir. ok uær kollum akrhænu. kom upp af þeirri rauda hafs halfu sem fiordrinn Arabicus er kalladr. þar sem hann fædiz einkannliga. at hann huldi driugum allar herbudirnar. sua at allr Jsraels lydr matti sua taka hann sem [hann uilldi[3] ok hann til lysti. [*scolastica hystoria.*[4] þenna fugl kallar Josephus ortigiam. enn Girkir kalla hann ortogomenam. huern er almenningr kallar af sinni raas curlerum upp i latinu. Enn um morgininn eptir kom su dǫgg af himni umuergiss allar þeirra herbudir. sua sem Moyses hafdi bediz fyrir. at hon loddi ok limdiz uid hendrnar. sua sem aa henni uar tekit. Hugdu þeir i fyrstunni sem þeir saa. at hagl eðr héluskur nockur mundi fallit hafa. þiat þat uar upp aa þann haatt huitt ok smakornott[5] uaxit ok uordit sik. Enn sua sem þeir kendu þat sua sætt sem hunang i bergingunni uera. enn sáá at eydimǫrkin uar ǫllum megin af þersu hulit i hia þeim. sua sem af helu edr sniohuitum haglkornum. þa talaðu þeir sin i milli ok toku sua til ordz. Manhu. þat hefir sua mikit at þyda. huat er þetta edr huat hefir þetta at merkia. þiat þeir uissu eigi huat er þeir sáá. þadan af uar þat sidan kallat manna. er þeir sogðu sua spyriandi manhu. þat sama kollum uær himnamiol edr himnafædu.[6]

Exodus.[7] Moyses svaradi þeim[8] ok sagdi sua. þetta er su fædzla sem gud drottinn hefir ydr gefit til fædzlu ok uidrlifiss. Er þat hans ord ok bodskapr. at huerr sem einn af ollum ydr lesi ok saman taki sér til kostar ok[9] eins dags atuinnu þa mæling sem gomor heitir fyrir huern mann ok eigi meira. þeir gerdu sem gud hafdi bodit þeim. at þeir lásu manna saman um morgininn. fyrir þann skylld at þat brádnaði[10] um miðdegis skeið. ef þat uar þa handlat ok samantekit. Enn þo at annarr tǫki ser miklu meira enn annarr minna. þa hafði saa eigi meira sem mikit hafdi samantekit.[11] ok eigi helldr sá minna sem [litit hafdi[12] samantekit. utan helldr hofdu allir iafnmikit eptir fyllingu fyrr nefndz kers[13] gomor. sua huerr sem þurfti. Liettliga at þat uar i einn stað nidrlagit. sua sem þat uar samanlesit. ok þaðan fyllt[14] sidan sérhuerium ok fengin þersi mæling. ella[15] hitt at huersu mikit sem einnhuerr hafdi lesit ok uti samantekit. þa fann hann eigi[16] þi meira edr feck þar af. þann[17] tima sem hann kom heim til sealfs

[1]) ydr *tilf. urigt.* A [2]) feddir, B [3]) [honum likade, B [4]) [*tilf.* B [5]) smakornutt, B [6]) himnafædzlu, B [7]) *tilf.* B [8]) þa, B [9]) *saal.* B; til, A [10]) af solarhitanum *tilf.* B [11]) samanlesit, B [12]) [adr hafde samnat ok litit, B [13]) mêlikers, B [14]) fylld, B [15]) ellar, B [16]) ekki, B [17]) *saal.* B; annan, A

sins. enn mælikerit gomor. Vard þat ok miok merkiliga ok taknsamliga. at su mæling nægdiz aullum slétt. [*scolastica hystoria.*[1] Sua uar þat ok eigi siðr. at þar sem manna brádnaði um middegiss skeid af solarhitanum. ef þat uar þa uti handlat ok halldit. þa hardnadi þat eigi[2] sidr uid elldinn. þiat sua biuggu þeir þat [til fædu ser.[3] at i fyrstunni molu þeir þat i sundr sem smæst. knodadu sidan saman semiandi[4] ok bakandi þaleidiss uid elldinn [sem annat brauð.[5] þat hafdi hardla sætan saporem i sealfu sér. Sumum uard þers ilmr ok angi[6] þi likaztr sem hunangbakat similiubraud. ôdrum uard þat þi likt i munni sem þat braud sem medr oleo er bakat. Enn med huerium sem einum hafdi þat þann þef mest i munninum ok bergingunni sem sealfum honum likadi bezt ok hann lysti mest.

Exodus.[7] Moyses baud þeim. at ekki ue̜tta skylldi eptir uera til morgins af þi sem þeir hofdu samanlesit adr um daginn. Nockurir af þeim gerdu moti þersum hans bodskap ok uardueittu til morgins þat sem af gekk um kuelldit. Var þat þa þegar allt alrotit ok uall upp af mǫdkum. Reiddiz Moyses þa folkinu ok ásakadi þa um sina afgord. Las þa huerr sér um morgininn sua mikit sem honum uannz þann dag til kostar ok atuinnu. þiat þat brádnadi sua sem solin skein sem biartaz.[8] Moyses baud þeim.[9] at þeir læsi sér ok tæki tuifalldan kost aa hinum .vita.[10] degi uiku. sua at huerr madr tæki þa .ii. fyrr nefnd mæliker gomor. vynni þa sydi ok matbiôggi[11] alla þa luti sem þeir þyrfti aa laugardaginn at hafa. Sagdi hann þeim sua. at laugardagsins huilld helgadiz af sealfum gudi. þeir gordu sem hann baud. at þeir uardueittu til laugardags morginsins þat sem aa freadaginn leifdiz. funadi þat medr ôngu moti ok eigi fannz þar nôckurr madkr i. [*scolastica hystoria.* Eru þeir þo nokkorer sem segia. at enghen af þeim lese meirr enn eitt meliker helldr a hinum .viida. deghi enn oðrum doghum. hefer saa kostr þa meðr iarteghnum sua fiolgaz ok aukaz. at hann skylldi vinnaz vm .vii. dagha. Hafa þeir þat fyrir seer til sannanar þersa skilnings ok skilrekkiss. sem her er nokkoru sidarr lesit. at fyrir þa grein hefer guð drottinn yðr a hinum .vita. deghi tuifalldar vistir veitt.[12]

Exodus. Enn sem laugardagrinn kom. þa gengu nockurir af Judum ut þers ôrindiss at lesa saman himnamiolit i moti guds bodskap ok Moysi. ok fundu þa[13] huergi. Taladi gud þa til Moysen. Huersu lengi uilit þer eigi hallda mitt lôgmaal ok at geyma minum bodord-

1) [*tilf.* B 2) þui *tilf.* B 3) [seer til bordz, B 4) þat *tilf.* B 5) [*tilf.* B 6) þefr, B 7) *tilf.* B 8) heitaz, B 9) ok *tilf.* B 10) .vii., B 11) matbygge, B 12) [*tilf.* B 13) þat, B

um. Seait hedan af ok at geymit. at gud drottinn hefir yðr huilldardaginn gefit. ok fyrir þa grein hefir hann yðr aa hinum .vita. deginum tuifalldar uistir ueitt. Ueri huerr sem einn þa heima at sealfs sins. gangi engi ut af sinum stad ok heimili aa hinum .viida. deginum. ok halldi folkit hatidliga hinn .viida. huern huilldardag. Kǫlludu Jsraels synir þersa fædzlu sidan manna. sem fyrr uar sagt. Var þat sniohuitt ok sua uordit sik sem haglkorn. ok flestum uard þers sapor likaztr[1] hunangsbakaðu similiubraudi edr setum[2] hueitissalla medr hunang.[3] Moyses taladi þa enn til folksins ok sagdi sua. Gud drottinn bydr. at þer fyllit mælikerit gomor medr himnamiǫlinu. til þers at þat uardueitiz ydrum kynkuislum[4] til æuinligs minnis um eptirkomandi ueralldir. huersu hann fæddi ydr i eydimǫrkinni. þann tima sem [þer vorut[5] utleiddir af Egiptalandi. Taladi hann þa sua til brædr sins Aarons. Tak þer eitt ker ok lát þar i sua mikit af manna sem mælikerit gomor tekr. hird þat sidan ok uarðueit i guds augliti. sua at þat geymiz um eptirkomandi alldir medr ydrum kynkuislum ok ættmonnum. eptir þi sem gud hefir boðit mer Moysi. Aaron gordi sem honum uar bodit. at hann lét þat nidr i eina þa ringiu sem af gulli uar giǫr. ok [hirði þat[6] fyrst i þeirri litlu tialldbud. sem ebreskir menn segia at þeir hafi i fyrstunni haft. i huerri er þeir radfrettuz i sinum uandamalum uid gud drottin. Fæddiz allt Jsraels suna[7] folk medr þersarri himnamiols fæzlu alla þa .xl. aara. sem þeir uoru i ueginum i eydmorkinni. þar til er þeir komu til Chanaanslandz herada ok landamæra.

Fra ferð Jsraels suna af eyðimork ok þui er guð talaði við Moyses.

92. Eptir þersar iartegnir foru allir Jsraels synir i brott af fyrr nefndri eydimork Sur medr guds tilskipan. hafandi sinar dualir ok náttstadi eptir skyssins teiknan ok tiluisan. þiat þeir foru iafnan þar eptir ok fylgdu sem hann[8] for fyrir. sem fyrr uar sagt. enn namu þa stadar ok settu sinar herbudir. er hann[8] stǫduadiz.[9] Foru nu þar til er þeir komu i Raphadim setiandi þar ok festandi sinar herbudir. Enn fyrir þa sǫk at þar beid engiss kyns uatn folkinu til drykkiar. þa kiǫrdi þat sik fastafari [þar um uid[10] Moysen. bidiandi hann gefa ser nockut uatn at drecka. Hann[11] sagdi þeim sua. Til huers deili þer

[1]) *tilf.* B [2]) *saal.* B; sem, A [3]) hunanghi, B [4]) ok afkuêmi *tilf.* B [5]) [*saal.* B; þeir uaru, A [6]) [*saal.* B; hirda þar, A [7]) *mgl.* B [8]) þat, B [9]) ok nam stadar *tilf.* B [10]) [kallzande þar um, B [11]) suaraðe *tilf.* B

upp aa mik. edr hui freistit þer guds[1] drottins. þeir suaradu. Fyrir hui leiddir þu oss til þers ut af Egiptalandi. at þu dræpir her bædi oss ok bȯrn uár ok þar medr allan uarn fenað af þorsta. Moyses het þa enn ok kallaði til guds[2] drottins sua segiandi. Huat skal ek uidr þetta folk ok mannfiolda gora. Ek hefir her enn litla stund fylgt ok medr þeim farit. ok man hann nu skiott gryta mik uilia. Guð taladi þa til Moysen. Kalla medr þer alla hina fremztu formenn af Jsraels folki[3] ok haf i hendi þer þann sama uȯnd. sem þu laust medr ána Nilum. ok far fyrir til fiallzins Oreb. man ek þar standa fyrir þer yfir þeim[4] fiallzins [hellum edr steinum.[5] sem þu skallt medr uendinum liosta. ok man þegar þar i mot or þeim sama steini sua mikit uatn framm fliota. at folkit man ual mega drekka. [*scolastica hystoria.*[6] Oreb er einn partr af fiallinu Synay. aunnur ok i ȯdrum stad er hellan[7] Oreb. huer er af þi uar kallat sua. at þar uar sa mikilsháttar madr drepinn sem Oreb het. *exodus.*[8] Moyses gordi sem gud baud honum. ok þegar i stad flaut[9] af þeim sama steini sua mikit uatn. at þeir allir fengu þar af i nog at drekka. Kalladi Moyses þann stad fyrir [þann skylld af þeirra kifan ok kallzi[10] sua sem freistnanar stad. þiat þeir freistadu þar gud drottins sua segiandi. Huart er gud drottinn medr oss edr eigi. Aunnur [er þar[11] sem motmælis uȯtn eru sidan[12] kȯllud. þoat iartegnin ok stormerkit se nockut likt. sem heyraz mun mega.

Fra þui er Josue barðiz við heiðingia.[13]

93. þann tima sem Moyses kom i Raphadim. sȯmnudu þeir heidnir[14] menn herlidi[15] saman. sem Amalechite uaru kalladir. ok foru medr þii sama herfolki i eydimorkina ok ætladu at beriaz medr Moysen ok hans menn. [*scolastica hystoria.*[16] Strabus segir at Amalech het[17] son Ysmaels Abrahams sunar. af huerium er Amalechite uaru kalladir enn stundum Ysmaelite. þeir hinir sȯmu ok allir einir eru ok Sarraceni. þersa segir Josephus hina mestu bardagamenn uerit hafa ok af nalægum[18] þiodum til bardaga moti hinum ebreskum leigda hafa uerit. *exodus.*[19] Nu sem Moyses spurdi til ufridar[20] þeirra Amalechs manna. þa [valde hann þann[21] einn hinn fremzta ok hinn fræknazta[22] bardagamann af Jsraels [suna ætt.[23] kominn af ætt Effraims Josephs sunar.

[1]) guð, B [2]) guð, B [3]) kyni, B [4]) þeirre, B [5]) [hellu eðr steini, B [6]) [*tilf.* B [7]) *saal.* B; kollut, A [8]) *tilf.* B [9]) spratt ok, B [10]) [þeirra kallz ok kiêru, B [11]) [eru þau, B [12]) siðarr, B [13]) *Overskriften mgl. i* B [14]) heiða, B [15]) ser her viða, B [16]) [*tilf.* B [17]) var, B [18]) fiarlêgum, B [19]) *tilf.* B [20]) ferða, B [21]) [*saal.* B; kalladi hann sér, A [22]) framazta, B [23]) [sonum, B

[meðr faam uépntum monnum til ferðar ok orrostu moti þeim Amalechitis.[1] þann sem Jesus het ok ðdru nafni Josue. [enn leet mestan luta lydsins viðr herbudernar efter vera at geyma þeim ok ollu þeirra godzi.[1] ok taladi sua til hans. Vel þer menn af uaru lidi til fðruneytis ok frammgðngu medr þer moti þeim Amalechitis. sem flokk ok ufrid hafa efldan i moti oss. þiat i morgin skulut þer beriaz uid þa. Enn ek man fara upp aa fiallit. þangat sem ek megi uel sia til bardagans. hafandi uðndinn mer i hendi ok bidiandi gud fulltings. Enn af þi at Josue uar einn raustr madr ok rettlatr.[2] godr ok gudhræddr. þa gerdi hann eptir þi sem Moyses baud. at hann ualdi nokkura menn ekki miok marga til fylgdar ok bardagha medr ser moti þeim hinum heidnum. Enn Moyses kalladi brødr sinn Aaron til ferdar medr ser. ok þann mann annan sem Ur het ok uar bondi Marie systur Moysi. enn þo segir i þeirri bok sem Paralippomenon heitir. at hann uæri son Caleph ok Marie ok fodur fadir smidsins Bethel.

Foru þeir allir samt upp a fiallit. þar sem þat uar i hæra lagi. huadan er þeir mattu ual sea. huersu bardaginn gekk huarum Josue edr hinum heidnum. Ok þegar sem bardaginn tokz ok Moyses hellt upp hðndunum til himins sua sem bidiandi til guds. þa hopudu heidingiar aa hæl ok flydu. Enn þegar i stad sem hann[3] let þær nidr siga. huersu litla stund sem þat uar at hann hellt þeim eigi upp. þa[4] gekk hinum heidnum betr. Nu af þi at Moysi uaru hendrnar miok þungar. en þeir Aaron ok Ur skildu þo. at bardaginn halladiz iafnan eptir þi áá hina heidnu sem Moyses hellt upp hðndunum. þa settu þeir undir hann einn stein. á huerium er hann sat. Enn undir sina hans hand studdi huárr þeirra. ok liettu sua upp at honum skylldi þær eigi þyngiaz eðr dofna. ok helldu[5] þersu framm allt til solar setrs. Flydu hinir heiðnu þa. enn Josue rak flottann ok drap þann dag margan mann af Amalechitis medr sinu suerdi. [*scolastica hystoria.*[6] J minning þersa handa upphalldz Moysi hefr prestrinn ok helldr upp sinum haundum i messunni. ok þo engum mun[7] minnr i minning þers ok merking sem Jesus Cristus rétti sinar hendr bidiandiz fyrir áá hinum heilaga krossi. *exodus.*[8] Eptir þat taladi gud til Moysen. Skrifa þenna sigr til æfinligs minnis upp aa þa bok. sem þu skallt Josue tiá ok i hendr faa. fyrir þi at ek man minning Amalechitarum eydaz lata manna i milli. Moyses gerdi sem gud baud honum. hann gordi þa ok guði alltari offrandi honum fornir kallandi þar medr ok heitandi aa sealfs hans nafn.

---

1) [*tilf.* B 2) rettviss, B 3) hafðe þêr niðr at ser ok hann *tilf.* B 4) vann Amalech ok *tilf.* B 5) hellt, B 6) [*tilf.* B 7) ok *tilf.* B 8) *tilf.* B

Her segir fra Moysi ok af tillaugu ok raðagerð Jethro.[1]

94. Enn sua sem fyrr nefndr Raguel kennimadr af Madians landi. mágr ok frændi Moysi. huerr er odru nafni het Jethro. heyrdi frasagnir af þeim lutum. sem gud hafdi gert Jsraels folki fyrir sinn þionostumann Moysen. ok at hann hafdi þann sama lyd ut leitt af Egiptalandi. þa kom[2] hann til fundar uid Moysen i eydimorkina. þar sem hann hafdi sinar herbudir sett[3] uidr guds fiall Synay. sua framt sem hann fretti þat uissuliga. at hann uar þar kominn. flytiandi þangat medr sér dottur sina ok husfru Moysy Sephoram ok syni þeirra .ii. Gersen[4] ok Eleazar. Ok þegar sem Jethro gordi honum bod. at hann mundi þar koma medr sunum hans ok husfru. þa geck hann blidliga[5] i moti honum. heilsadi þeim ok mintiz uidr þau ok baud þeim heim til budar sinnar. Ok sem Jethro uar þar kominn. tedi Moyses honum innuirduliga[6] oll þau takn ok stortidindi.[7] sem gud hafdi gort uid Pharaonem ok allt hans folk fyrir Jsraels skylld. ok huersu gud frealsadi þa af allri þeirri mædu ok erfidi. sem þeim hafdi i ueginum ok ferdinni til fallit. Jethro uard storliga[8] gladr. sua sem hann heyrdi þersi tidindi ok stormerki ok huersu marga goda luti er gud gerdi Jsraels folki. ok sagdi sua. Blezadr uerdi[9] gud drottinn. sa sem ydr frealsadi af Pharaonis ualldi ok hans folks áánaud ok ufridi. Nu skilr ek þat ok skyniar uissuliga. at herra gud drottinn[10] er yfir ok um framm alla adra guda. Offradi Jethro þa gudi fórnir. eptir þi sem mágr hans Moyses sa fyrir. Enn eptir þat átu þeir Aaron med oðrum hinum fremztum Jsraels formonnum allir samt i guds augliti. [*scolastica hystoria.*[11] Augustinus syniz[12] eigi uilia. at heidinn madr hafi gudi fórnfært. sua sem Jethro uar. Tekr hann helldr sua. at Moyses hafi fornfært af hans uegna. enn[13] sidan hafi Jethro tekit sinn part af þeirri sømu fornfæringu ok etid. Liettliga at Moyses hafi þann tima þa sømu fornfæring offrat uidr fiallit Synay. sem [gud baud[14] fyrr meirr. [þa er[15] hann uitradiz honum i runninum. þiat Josephus segir Jethron[16] þar hafa komit á fund Moysy uidr fiallit Synay. sem hann hafdi flestar synirnar ok uitranirnar i runninum seed. sem fyrr uar fra sagt.

Exodus.[17] Annan dag eptir sem Jethro uar medr Moysi. bar sua til sem iafnliga kunni til koma. at Moyses sat allt fra [morgins timanum ok[18] til aptans yfir domum ok odrum[19] uandamálum. Nu sem

[1]) *Overskriften mgl. i* B [2]) for, B [3]) settar, B [4]) Gersan, B [5]) vt *tilf.* B [6]) innuirðilega, B [7]) stormerke, B [8]) storlegans, B [9]) see, B [10]) yðarr *tilf.* B [11]) [*tilf.* B [12]) segiz, B [13]) ok, B [14]) [honum hafðe guð bodit, B [15]) [sua sem, B [16]) *saal. ogs.* B [17]) *tilf.* B [18]) [morgintima, B [19]) folksins *tilf.* B

Jethro sa. at folkit stod allan daginn bidandi þar eptir allt til aptans. þa taladi hann til Moysen. Huat hefir þetta at þyda. sem þu gerir medr folkinu. þar sem þu sitr allan daginn dømandi einn saman allra manna máál. enn almuginn bidar þar eptir allan daginn fra morni til aptans. Moyses svaradi. Folkit kemr dagliga fyrir mik ok beidiz þann orskurd ok endalykt aa sinum málum. sem gud leggr raad á. Ok þegar[1] sem þeim hefir [nokkurs kyns[2] grein edr áskilnadr til komit. þa fara þeir aa fund minn til þilikrar lausnar ok orskurdar. sem ek leggr raad[3] áá medr guds bodordum ok lǫgmali þeirra i milli. Ecki er þetta god gord ne uitrlig sagdi Jethro. at þu bindir þer sua mikla ok þunga byrði. at þu fáir medr ǫngu moti borit. Fæz þu ok allt þat folk sem með þer er i hardla heimsligu[4] hegomastarfi. þiat þetta starf allt saman er um framm þinn mátt ok megn.[5] at þu megir þi einn saman efla ok orka. Heyr helldr mina tillaugu ok haf min rad. ef þer likar. ok mun gud drottinn medr þer uera. J ollum þeim lutum skalltu folkinu ok almuganum til reidu ok þeirra forsiomadr uera. sem gudi til heyra.[6] segia lydinum innuirðuliga lagasetningar ok adra þa luti. sem af gudi ero til hans taladir. þu skallt ok skiluisliga skyra honum ok syna. medr huilikum hætti edr sidsemd er hann skal sealfan hann dyrka. ok þar medr huat er hann skal gǫra ok i aullu fram fara. Vel sidan medr sealfs þins forsio af ǫllu þersu folki uolldugha menn ok ual gudrædda. þa sem sannleik prisi ok plagi enn hati ok fyrirsmái yfirgirnd ok aagirni. Skipa þa sem þer þickia bezt tilfallnir af aullum þeim sinn formann ok hofðingia. fyrst yfir sérhueria ætt ok kynkuisl. edr sua ok yfir serhueria þusund. þar næst hundrads hǫfdingia. þeim næst þa sem forsio beri fyrir fimmtigum manna. eptir þat hina sem .x. manna formenn sé. at þersir dømi dagliga semiandi ok nidrsetiandi aull hin smæri mál manna i milli. Man þer þa miklu liettara falla. þo at þeir dæmi at eins um hin minni malin. enn hin se til þin lagit ok rekin. sem einna stærst ok mesthâttar eru. Mant þu sua uel mega fylla guds bodskap ok efla ollu þinu starfi. ef þu hefir þaleidiss gort. ok sua man allt þetta folk medr fridi aptr fara til sins heimilis.

[*Scolastica hystoria.*[7] þat er[8] mikilliga merkianda.[9] at fyrrnefndr Jethro telr uolldugleik fyrst af þeim .iiii.[10] lutum. sem hann teer ok synir. at medr þeim manni eru hugleidandi ok hæfir at séé. sem til formanz[11] er takandi[12] ok ueliandi. þiat hann stettir hardla mikit.

[1]) leið *tilf.* B [2]) [nokkur, B [3]) *mgl.* B [4]) heimsklegha, B [5]) megin, B [6]) sua ok *tilf.* B [7]) [*tilf.* B [8]) ok *tilf.* B [9]) greinanda, B [10]) *saal.* B; .iii., A [11]) formanzskapar ok doma, B [12]) tilhafande, B

ef hinir .iii. fylgia iafnframm ok fara medr honum. sem hann skildi til medr at þers háttar [menn skylldi uera gudræddir. elska[1] sannindi. enn fyrirsma mutur ok aagirni. ella er þilikaz sem undirmenninir se bædi sottir med eitr ok suerd.[2] Su uar ok hans rádagørd ok tilskipan. at huerr sa formadr[3] sem yfir uar skipadr hueria sem eina Jsraels ætt skylldi[4] þushundrads høfdingia hafa undir sér. enn huerr þeirra .x. hundrads høfdingia. huerr hundrads høfdingi .ii. fimtighe[5] manna hofdingia. enn huerr þeirra .v. þa sem .x. manna formenn uæri.[6] Skylldu þersir decani sem sidarstir uaru i formanna taulunni døma þau smæstu mal. sem til felli manna i milli ok eigi uæri fleiri i uafdir enn tiu. Tæki þeir eigi yfir. þa skylldi þi[7] skiota æ til hins næsta formannz ok domara. ok sua fra huerium [til hins[8] hæra doms. ok at sidarstu til sealfs Moysen. ef þers þurfti[9] uid. ok uar[10] þat hardla sialldan. utan þau hin størstu maal sem[11] honum einum saman til heyrdu. Vpp a þenna[12] haatt helldr ok hefir heilog Romueria kirkia hardla margar stettir til skynsamligrar skodanar ok skilrikra[13] málanna orskurda[14] heilagri kristni.[15] sua sem primates[16] edr patriarchas. erchibyskupa ok lydbyskupa. erchidiakna ok erchipresta. ok þar medr hinir minni[17] hattar kennimenn. þeir sem dom ok raad leggia aa medr monnum um hinar smæri sektir ok syndir. ok nøkkurar eigi sidr þær hinar størri sem leyndar eru. enn hinum storum[18] þeim sem opinberar eru stefna þeir ok bioda til byskups.

Exodus.[19] Enn sem Moyses heyrdi þersa hans radagiord ok tilløgu. þa giordi hann sua ok for her um allt þetta framm. sem hann hafdi fyrir sagt. Skammfylldiz eigi sia hinn heilagi madr Moyses. sem fullr uar af[20] gudligri [tru ok[21] giptu. at hafa þat raad. sem þersi hinn heidni madr mágr hans hafdi talat ok til lagit meðr honum. Eptir þat gaf Moyses honum gott orlof. for Jethro sua[22] aptr i sitt eigit land Madyan.[23]

---

1) [skylldi vera goðr formaðr at seghia, B 2) suerde, B 3) ok hofðingi *tilf.* B 4) æ *tilf.* B 5) *saal.* B; .l., A 6) hafi, B 7) maali *tilf.* B 8) [upp til, B 9) þyrfti, B 10) varð, B 11) sealfum *tilf.* B 12) þann, B 13) skilrekkra, B 14) i *tilf.* B 15) kirkiu, B 16) *saal.* B; primatus, A 17) *saal. ogs.* B 18) sterrum, B 19) *tilf.* B 20) *mgl.* B 21) [*mgl.* B 22) heim *tilf.* B 23) *Hvad her fölger fra Cap. 95 til 145 (svarende til Resten af Mosebögerne fra anden Bogs Cap. 19 af) er senere indskudt i Cod. A, skrevet paa 8 Blade og med en fra den övrige Text forskjellig yngre Haand. Den oprindelige Haand begynder atter med Josvæ Bog. I Cod. B mangler dette Stykke, og Afskriveren har ladet 2½ Spalte aaben for maaske senere at tilföie det her manglende.*

95.[1] A þridia manadi eptir brottfaur Gydinga af Egiptalandi komu þeir i audn Synay. þuiat þeir foru ur Raphedin i Sin. ok settu þar herbudir sinar vit fiall þat er þar var. Ok er þeir voru þar. þa kalladi drottinn aa Moyses[2] ok mællti. þessa hluti skalltu segia sonum Jacobs ok Jsraels. þer saud þa hluti er ek giorda egipzkum monnum. huersu ek bar ydr suo sem yfir arnaruængi ok vog ydr upp til handa mier. Nv ef þier heyrit raudd mina (ok) vardueitid þier saattmal mitt. þa munu þier vera mer einkannligr lydr af aullum lydum. þuiat ek aa alla iordina ok þer munut uera mier i kennimannligt riki ok i heilagt lan. Ok er gud hafdi þetta mællt. þa for Moyses ok kalladi aa kynstora menn ok sagdi þeim þat er gud hafdi mællt vit hann. Allr lydrinn suaradi honum. Giora munu uier þat allt er gud bydr. Nu er Moyses hafdi þessi ord lydsins framm rakit til drottins. þa mællti gud vit Moyses. Koma mun ek til þin i þoku skys. at[3] lydr minn heyre mik mælanda vit þik ok trui þier at eilifu. Far þu ok helga folkit i dag. ok aa morgin þuoi þeir klædi sin ok se bunir aa þridia degi. þuiat aa þridia degi mun drottinn nidr stiga yfir fiall Sinay fyrir aullu folki. Mark skaltu giora umhuerfiss fiallit ok bioda aullum lyd. at þeir gangi eigi yfir þat mark aa fiallit. þuiat sa er gengr yfir þat mark. þa deyi hann dauda. Eigi skulu hendr (til) hans taka. helldr se hann grioti bardr edr skeytum raufadr. huort sem yfir merkit gengr menn edr fenadr. Ok er þeir heyra ludrinn[4] syngia. þa rise aller upp ok gangi til fiallzins. Moyses sagdi lydnum þessi ord drottins. er hann hafdi mællt. Ok er þeir haufdu þuegit klædi sin. þa mællti Moyses. Verit þier bunir aa þridia degi ok halldit hreinlifi ydru þar til. Enn er enn þridi dagr var. ok um morguninn tok at skygia. þa heyrdu þeir reidarþrumur. ok þeir sa elldingar fliuga. ok þyck sky huldu[5] fiallit. Ok aakafligr ludrablastr heyrdizt. folkit hræddizt þat er i herbudunum var þessar ognir. Allt fiallit Synay rauk. þiat drottinn ste nidr i elldi yfir fiallit. ok af þeim elldi rann reykr upp sem af ofni. Allt fiallit var ogurligt. ok ludrablastr ox i hærra hliod ok leingra. þa leiddi Moyses lydinn allann ut ur herbudunum at fiallinu. Gud mællti þa vit Moyses. Far þu upp ok Aaron brodir þinn med þer.

96. Gud mællti vit allann Gydinga lyd. suo at aller heyrdu. Eg em drottinn gud þinn Gydinga lydr. sa er ydr leidde aa brutt af Egiptalandi. ok leysta ek ydr af þrældomi. Eigi skulu þier onnur gud dyrka enn mik. Eigi skulu þier ydr skurgod giora eptir likingu þeirri sem aa himnum er edr aa iordu i uotnum eda undir iordu. Eigi skulu þier

[1]) *Överst paa Siden staar:* Assit principio sancta Maria meo. [2]) *rett. for* Moysies [3]) *rett. for* ok [4]) *rett. for* lydinn [5]) *rett. for* huldi

þa hluti vegsama ok faga. Eg em drottinn gud yduarr styrkr kappi. vitiandi illzku fedra aa sonum ok i ætt ina þridiu ok ina fiordu þeirra er mik hata. ok gerandi miskun i þusund þeirra er mik elska ok min bodord varducita. Eigi skulu þier taka nafn drottins vit hegoma. þiat gud mun þann eigi saklausan hafa. er vpp nemr nafn mitt drottins guds yduars ofirirsyniu i hiegoma. Minnizt þier at hallda helgan þuottdag huern. Siex daga skulu þier vinna verk ydur. Enn aa sionda dag skalltu hallda huildardag drottins guds þins. Eigi skalltu neitt vinna aa þuottdegi. sonr þinn ok dottir þin. þræll þinn ok ambatt þin. eykr þinn ok vtlendr madr sa er med þer er. ok firir innan hlid þin skal ecki vinna aa þuottdag. A siau daugum giordi drottinn himin ok iord. sio ok alla hluti þa er i þeim ero. enn aa sionda degi huildizt hann af aullu verki. firir þui blezadi drottinn þuottdag ok helgadi. Vegsama þu faudur þinn ok modur þina. at þu sert langærr yfir iordinne. þa er gud mun gefa þer. Eigi skalltu vega. Eigi skalltu hordoma giora. Ok eigi skalltu stela. Eigi skalltu liugvitni bera i gegn naungi þinum. Ok eigi skalltu girnazt hus naungs þins. eigi skalltu girnazt konu naungs þins. eigi þræl. eigi ambatt. eigi vxa eda asna ok aungvann hlut þann er annar aa. Allr lydr heyrdi rauddina ok suo hornblastr ok sa dal ok riukanda fiall. ok hræddir voru þeir miok ok lostnir med ogn. ok mælltu vit Moyses. Mæl þu vit oss. at uer heyrim ok munu ver heyra. Mæli eigi drottinn vit oss. at eigi berizt suo at. at uer deyim. þa mællti Moyses vit lydinn. Hrædizt þier eigi. þuiat til þess kom gud. at hann reyndi ydr ok at ogn hans uæri yfir ydr. til þess at eigi misgerdi þier. Lydrinn stod miog langt fra fiallinu. Enn Moyses geck at þokunni þeirri er gud[1] var i. Drottinn mællti þa vit Moyses. þessa hluti skalltu seigia sonum Jsrael. þer sad ok heyrdu(t) þat er ek mællta vit ydr af himne. Eigi skulu þier gera ydr god af gulli eda silfri. Alltara skulu þier giora mer aa iordunne. ok þar yfir skulu þier færa fridsamliga hluti ydra. Saude ydra skulu þer i forn færa i huerium stad. þar er minning verdr gior mins nafns. Eigi skalltu aunnur god elska enn mik. þuiat ek mun koma til ydar ok bleza ydr. Ef þier gioret mier steinalltara. þa gior þu þat eigi af skornum steinum. þuiat ef þu hefr upp knif þinn yfir þat. þa saurgazt. Eigi skalltu vm palla vpp stiga til alltaris. at eigi uitrezt liotleikr þinn.

97. þesser ero domar þeir er þu skalt þeim firir setia. Ef þu kaupir ebreskan þræl. þa skal hann þer .vi. uetr þiona. enn hann skal aa sionda ari brutt fara kauplaust sem hann kom. Enn ef hann aa konu. ok fari hun aa brutt med honum. Enn ef hann aa sonu ok dætr. veri

[1]) *rett. for* fiallit

konan ok born hennar drottins sins þionar. enn hann sialfr fari aa brutt med klædum sinum. Nv ef þrællinn segir. Elska ek drottin minn konu ok sonu. ok þui vil ek eigi frials aa brutt. þa skal drottinn hans fæœra hann gudi. ok vit mun hann leggiazt vit dyr ok dyristafi. ok raufa mun drottinn eyra hans med al. ok mun vera hans i veralldir. Ef nockur madr selr dottur sina til ambattar. þa skal hon eigi suo aa brutt fara sem adrar ambattir ero vanar at fara. Ef mislikar augum drottins sins þess er hana hefir keypta. þa lati hann hana aa brutt fara. Eigi skal hann selia hana vtlendum lyd. þo at hann ræki. Ef hann fastnar hana syni sinum. giore hann vit hana sem vit dottur sina. Enn ef hann tekr adra konu. þa mun hann ok sia meynne giaford. ok eigi mun hann neita henni klædi ok verd med grandværi. Sa er mann lystr ok vill vega. deyi hann dauda. Sa madr er (eigi) sitr um annan. en gud selr annann i hond honum. setia mun ek stad þann er honum skal til fylgia. Ef nockur madr uegr naung sinn. ok um mot farar. rek þu hann aa brutt fra alltari minu at hann deyi. Sa er lystr faudur sinn eda modur. deyi hann dauda. Sa er manni stelr eda selr hann hann. deyi hann dauda yfirstiginn af sakfelli. Sa er bauluar faudur sinum ok modur. deyi hann dauda. Ef menn þrætazt aa. ok lystr annar annann med steine eda hnef(a). ok deyr hann eigi helldr liggr hann i reckiu. ok ef hann riss vpp ok gengr med staf vti. þa mun hann saklauss vera. ef hann helldr vpp verkum hans aamedann. ok gialldi hann allann lækningar kostnad. Sa er lystr med hendi þrel eda ambatt. ok deyia þau af hans haundum. lastar mun hann sekr vera. Enn ef hann lifir einn dag eda .ii. þadan af. þa mun hann eigi pisl undir liggia. þuiat þræll ok ambatt ero hans fe. Ef menn verda reidir. ok lystr madr kuiduga konu. suo at haufn sv deyr er hon ferr med. ok skilst hon vit haufnina. enn hon lifir sialf. sa er laust skal liggia undir domi þuilikum. sem buandi hennar ok domendr dæma. enn ef kona deyr. þa skal hann giallda aund firir aund auga firir auga tann firir tann hond firir haund fot firir fot bruna firir bruna sar firir sar. Ef nauckur madr lystr i auga þræls sins ok ambattar. þa skulu þau frelsi hafa firir augat þat er hann ut stack. Ef madr brytr taunn vr þræli sinum eda ambatt. þa skal hann þeim frelsi gefa. Ef gridungr stangar konu eda kallmann til bana. þa skal gridunginn grioti beria til bana. ok eigi skulu menn hann eta. ok sa madr er gridunginn aa mun saklauss vera. ef hann visse eigi at gridungrinn var ygr. Ef gridungrinn er ygr .ii. daga eda .iii. ok veit sa er aa at hann er ygr. ok vill hann eigi vardveita gridunginn. ok stangar hann karlmann eda konu til bana. þa skal beria gridunginn grioti til bana ok suo þann mann er aa gridunginn. Ef

menn vilia fe taka firir hann. þa skal hann giallda þuilikt firir sik sem hann er beiddr. þuilikv atkuædi skal hann undir liggia. þo at gridungr stangi son hans eda dottur. Ef naut stangar þræl eda ambatt til bana. þa skal sa er naut aa giallda gillda .xxx. ciklos drottni þræls eda ambattar. enn gridung skal beria grioti til bana. .xv. peningar ero ciklos. Ef nockur madr grefr grauf. ok fellr þar i oxi eda asni ok deyr. þa skal sa madr er grofina grof giallda verd fenadarins þeim er fied atti. en hann skal giallda naut firir naut. enn hann skal hafa þat naut er do.

98. Ef nockur madr tekr naut eda saud ok haugr eda selr. þa skal hann giallda .v. naut firir .i. ok .iiii. saude firir einn saud. Ef þiofr verdr fundinn er hann brytr hus eda ryfr. ok er hann ueginn at þui uerki. þa sek(i)zt eigi uegandi aa honum. Ef hann giorer þat at vpprunninne solo. þa framdi hann manndrap ok sialfr deyr hann þa. Ef þiofrinn hefir eigi fe til at giallda firir stuldinn. þa skal hann sialfan sik selia ok giallda sitt verd firir stuldinn. Ef saudr eda naut finnzt lifanda med þeim manni er stal. þa gialldi hann aptr tuigiolldum. Ef nockur madr beitir akr annars mannz eda vingarda. eda spillir annan ueg. þa gialldi hann þat firir er aa bizt aa okrum eda vingordum. Ef elldr brennir bæi eda akra. þa aa at bæta þann skada sa er elld kueikti. Ef nockur madr selr uin sinum ker eda annan grip til vardueitzlu. ok verdr þat stolit aa brutt. ok ef þat spyrst vpp. þa gialldi þiofnat tuennum giolldum. En ef eigi finnzt þat er stolit er. þa sueri[1] sa vit gud er vardueitti. at hann hefir eigi stolit ne suikit fe annars mannz. huort sem horfit hefir naut eda saudr eda annat fe. ok huatki er skadi ma at verda. [Ef madr selr[2] i hendr naungi sinum til vardueitzlu oxa eda asna eda annan fenad. ok deyr þat eda lemzt eda bitr dyr ok ser eingi madr þat. sueri hann eid. at hann rietti eigi hond sina til eigu naungs sins. Ok skal eigandi fiarins þiggia hans suardaga. ok er uardueitzlumadr þa eigi skylldr at giallda skada fiarins þeim er feit atti. Ef vardueitzlumadr fiarins færir eiganda þat sem dyr bitr. þa er hann eigi skylldr at bæta skadann. Sa madr er at lani tekr fe af manni. ok deyr þat eda lemzt suo at eigandi er eigi hia. þa skal hann giallda skadann þeim er atti. Ef eigandi er uit staddr. þa er hann eigi skylldr at giallda. ef leigt hefir verit þat ok komit mest firir verdkaupi verksins. Ef nockur madr suikr mey eigi manni fastnada ok misþyrmir hann henne. þa skal hann þa mey mundi kaupa ok ganga hana at eiga. Ef fadir meyiar vill honum eigi gefa hana. gialldi hann þa þuilickt fe med henni. sem mundr hennar er ok meyiar ero uanar at taka.

[1]) *rett. for* suari [2]) [*rett. for* komi

Eigi skaltu illuirkia lifa lata þann er vit kuikuendi aa vitskipti. deyi hann dauda. Eigi skaltu hryggia ne kuelia utlenda menn. þuiat [þer uorut[1] utlendir aa Egiptalandi. Eigi skulu (þer) grand giora eckiu eda vngum manni. þuiat þau munu til min kalla. ok mun ek heyra kall þeirra. ok mun reidazt hefnd min ok mun liosta ydr med suerdi. ok munu konur ydrar uerda eckiur ok synir ydrir litlir. vegizt sa er skurgod blotar. Ef þu gefr daudan fenat folki minu þui er med þer er. þa skaltu eigi þraungua þui suo sem heimtari. ok eigi med leigu skaltu þui þraungua. Ef þu tekr klædnat af naungi þinum. þa gialltu honum þat firir solar fall. þuiat sialft er eitt skryding likama hans. su er hann klædizt med. ok eigi hefir hann annat til abreidu þa er hann sefr. Ef hann kallar til min. þa mun ek heyra ord hans. þuiat ek em myskunnsamr. Eigi skaltu gudi hallmæla. ok eigi skaltu bolua haufdingia lyds mins. Tiundir skaltu eigi duelia at giallda ok frumburdi. Frumgetning sona þinna skaltu mer gefa. ok suo ed sama af nautum ok saudum. .vii. daga skal þat med modur sinne vera. enn aa atta degi skaltu mer þat giallda. Helgir menn minir skulu þier uera. þann fenad er dyr bitr ok etr af skulu þier eigi eta. helldr skulut þier þat hundum gefa.

99. Eigi skaltu liuga ne lygi trua. Eigi skaltu liuguitni bera med omilldu(m). Eigi skaltu flock fylgia til illgiorda. ok eigi skaltu hlyda margra manna atkuædi i dome. at þu gangir glapstiga fra saunnu. Eigi skaltu myskunn neita i fatækum kaupstad. Ef þu renn at moti vxa eda asna. þeim er villr hleypr ok ouinr þinn aa. þa skaltu hann aptr leida til hans. Ef þu sier asna þess er þik hatar liggia undir byrdi. þa skaltu upp lietta med honum ok eigi fra fara. Eigi skaltu fra hneigiazt i fatæks mannz domi. Fly þu lygi. Eigi skaltu uega riettlatan mann. þann er aa moti stendr omilldu. Eigi skaltu giafir þiggia þær er blinda uitra menn ok snua nidr hiortum riettlatra. Sex ar skaltu uinna iord þina ok safna saman auoxtum hennar. enn þu lat hana huilazt aa sionda ari. at fatækir menn þinir eti þat ok dyr er eptir hefir ordit aa iordunni. a aukrum ok uingordum ok vitsmiorstriam. þrim sinnum aa hueriu ari skulu þier hallda hatid. Paska fagnad skulu þier hallda .vii. daga aa hueriu ari. Adra hatid skulu þier hallda. þa er þier hafit saad iardir ydrar. þridiu hatid skulu þier hallda. þa er þier hafit saman fært korn ydur aa haustit. Eigi skaltu kalfs blod sæfa til hatidar minnar yfir hueiti. ok eigi skal eptir uera feiti hatidar minnar at morni. Frumuoxt iardar þinnar skaltu færa i hus drottins guds þins. Eigi skaltu sioda kid i miolk modur sinnar. Se herna. ek mun senda eingil minn þann er firir þer fari ok vardueiti þik ok tei þier. at ek leidi þik til þess

[1]) [*rett. for* þeir voru

stadar er ek hefi þier firir buit. Varducittu ok heyr raudd hans. at eigi misgerir þu. ok nafn mitt er i honum. Ef þu heyrir raudd hans ok gerir alla hluti þa er ek byd þier. þa mun ek uera ouinr ouinum þinum. ok mun ek kuelia þa er þik kuelia. ok mun eingill minn fara firir þer. ok mun hann leida þik til þioda Amorreum ok Etheum ok Ferezeum ok Cananeum ok Eueum ok Ebuseum. ok mun ek þa kuelia. Eigi skaltu god þeirra gaufga ne faga. ok eigi skaltu uerk þeirra gera. helldr skaltu þau nidr briota ok rækia aull skurgod. þiona skulu þier drottni gudi ydrum. at ek bleza bornum ydrum braud ok uotn. at ek færa aa brutt fra ydr allar illzkur. Eigi mun uera ofra kona ne obyria i husi þinu. þar til er ek fylli [tal daga[1] þinna. Ogn mina mun ek senda firir þier. ok allan lyd mun ek uega þa er þu kemr til. ok alla ouine þina mun ek flyia lata firir þer. Setia mun ek enndimark þitt allt fra hafinu rauda til siauar Palestinorum.

100. Stig upp þu til drottins ok Aaron ok Naadab ok Abiu ok .lxx. (aulldunga) af Jsrael. Ok munu þier uegsama min laug. en þu einn munt vpp stiga til drottins. Moyses for þa til fundar uit folkit ok sagdi þeim ord drottins ok doma. Lydrinn allr suarar. Aull ord drottins munu uer gera ok doma. þa ritadi Moyses aull ord drottins ok doma. ok eptir þat reis hann snemma upp um morguninn ok gerdi alltara hia fiallinu ok færdi þar .xii. kalfa firir .xii. ættum Jsrael. Moyses tok halft fornarblodit ok hellti þui i kerit. en halft blod hellti hann yfir alltarann. Eptir (þat) tok Moyses logbokina þa er hann hafdi ritad ok las upp firir folkinu. Lydrinn mællti þa. Alla hluti munu uer giora þa er drottinn bydr. þa tok Moyses fornarblodit ok stockti yfir lydinn ok mællti. þetta er sattmals blod þat er drottinn festi med ydr yfir aullum þessum malum. Eptir þat for Moyses ok Aaron ok Naadab ok Abiu ok .lxx. aulldunga til fulltings vit þa til fiallzins. ok þeir sau gud Gydinga lyds. Ok þeim syndizt undir fotum hans steinn saffirus ok suo se(m) himinn heidr. Ok eigi sendi hann hond sina yfir þa menn. er langt hofdu brutt farit fra sonum Jsrael. ok er þeir sau drottin þa toku atu ok drucku. Gud mællti þa uit Moysen. Stig þu upp til min aa fiallit ok uertu þar. ok mun ek gefa þer .ii. tabulur ok laug ok bodord þau er ek ritada. at þu lærir lydinn þadan af. Eptir þat reis Moyses upp ok Josue þion hans. Moyses mællti þa uit aulldunga folksins adr hann færi aa brutt. Bidit þier þangat til er uer komum aptr til ydar. Aaron ok Vr munu eptir uera med ydr. ok skulu þer uit þa til frettar ganga um þa hluti er þier þurfit. Ok er Moyses hafdi suo mællt. þa for hann vpp aa fiallit. ok þa huldi sky fiallit. Dyrd drottins bygdi yfir

[1]) [*rett. for* tald[a]

Synay þekiandi fiallit med skyi siau daga. A sionda degi kalladi drottinn aa Moysen or[1] midri þokunni. Asiona drottins var sem logandi elldr yfir huirfil fiallzins i augliti allz lyds Gydinga. Moyses var aa fiallinu .xl. daga ok .xl. natta.

101. Gud mællti þa uit Moysen. Biod þu sonum Jsrael. at þeir færi mer frumburdi allz fenadar. þeir (skulu) mer færa gull ok silfr. eir ok iacinctum. purpura ok tuilitadan guduef ok bissum. geitarhar ok hrutagærur raudar ok skinn iacinctina ok tre sethim ok uidsmior lios at kueikia. smyr(s)l ok smurning ok reykelsi gods ilms. steina onikilus ok gimsteina at pryda effod ok racionabile. Geri þeir[2] mer saunghus. ok mun ek byggia i midiu þeirra. geri þeir mer bygd eptir liking þeirrar er eg mun þier syna ok allra kera til embættis tialldbudarinnar. Gior þu mer aurk af triam sethim. Aurkin skal uera halfrar þridiu alnar laung. enn halfrar annarrar alnar breid ok halfrar annarar alnar ha. Gylla skaltu aurkina vtan ok innan. ok gera skaltu koronu yfir aurkina ok gylla skaltu hana. ok af gulli umhuerfis hana .iiii. gullhringa skaltu gera ok setia þa i .iiii. horn arkarinnar. þu skalt gera steingr af triam sethim ok bua þær allar med gulli ok stinga þeim i hringa erkrinnar. at hon berizt af þeim. Ok steingr skulu aavallt vera i hringum erkrinnar. Ok setia muntu uitni þau i orkinni[3] er ek mun gefa. Gera skaltu skrifunarfiol af gulli hreinu halfrar þridiu alnar langa ok halfrar annarrar alnar breida. ok þar skaltu aa skrifa .ii. eingla fylki sinu megin huort. ok skulu þau litazt til. ok yfir þeim mun ek vit þik mæla ok bioda þier þau bodord er þu skalt bioda Gydinga lyd. Bord skaltu giora af sithim alnar breitt ok tueggia alna langt. halfrar alnar hatt. bord skaltu bua allt med gulli. Aa bordinu skaltu gera uatzker ok þar yfir koronu. Fiora gullhringa skaltu gera ok bua ok setia i fiogur horn bordzins .ii. steingr skaltu gera af triam sethim ok bua med gulli. stinga þeim i hringa bordzins. suo at þat se aa staungum borit. Kerit skaltu gera af hreinu gulle i tabula ok fialar ok reykelsisker ok chiathos. i þeim fornir færa ok setia yfir bord i augliti minv iafnan. Gera skaltu kertistiku af hreinu gulli. A skapti hennar skulu uera ker ok knappar kalami ok lilii. Sex knappar skulu ut ganga af sidu kertastikunnar .iii. af huorri sidu. þriu ker uaxin sem hnot ok .iii. knappar skulu uera aa serhuerium kalamo. ok .iii. lilium. Siau lios skulu uera aa kertistikunni. Pund skal uega med aullum buningi sinum. Gera skaltu klofa af gulli lios at slockua.

102. Tialldbudina skaltu gera eptir þeirri er þier mun hier synd uera aa fiallinu. Tiu tiolld skaltu gera ofin af bisso ok purpura tuilit-

[1]) *rett. for* ok [2]) *rett. for* þier [3]) *rett. for* iordunni

udum guduef. skrifut med ymsum litum .viii. alna ok .xx. skal uera huort tialldit langt enn .iiii. alna breitt. Fimm tiolld skulu vitfost .v. tiolldum. Kroka skaltu gera i iodrum ok endum tialldanna. at þau megi samanteingia þegar er uill. Fimmtigir kroka skulu uera i iodrum tialldzins. at krokr komi kroki i mot. Gior þu ok .l. hringa af gulli. med þeim skal segl tialldanna samanteingia at ein bud verdi allt. Þu skalt ok gera lata. .xi. harklædi at hylia med þak budarinnar. .xxx. alna skal vera huert harklædit langt. enn fiogra alna breitt. .v. harklædi skal uit fimm festa. ok hid sietta skal tuefallda framan firir budina. .l. kroka skulu uera i huerium iadri hartialldanna. at þau megi samteingia. .l. nista or eiri gior skulu uit teingiazt krokunum. at tiolldin megi samanteingiazt. Gera skaltu af hrutagærum raudum ok yfir utan af skinnum iacinctinis. Þu skalt ok gera fialar þær er vppstandi i tialldbudina af tria(m) sithem alnar langar. enn halfrar alnar breidar. ok greypa hueria vit adra. Skulu .x. vera firir sunnan i tialldbudinne ok .ii. knutar af silfri geruir undir enda huerrar fialarinnar. firir nordan i tialldbudinne skulu vera adrar .xx. fialer ok þar unndir .xl. knuta af silfri geruir. firir uestan i tialldbudinne skulu vera .vii. fialir. adrar .ii. þær er i hornum skulu upp reisazt. Allar fialir skulu samfastar vera fra nedanverdu ok i ofanuert. ok ein samfesting mun allar fialir samanhallda. Þuilik stadfesting mun varduecitazt i .ii. fiolum þeim er i hornum ero vppreistar i tialldbudinne. .v. asa skaltu gera af triam sithim ok hallda saman fiolum firir sunnan i tialldbudinne. ok adrar .v. firir nordan. suo hid sama firir uestan. Allar fialir ok asa skaltu gulli bua. Gera skaltu hringa af gulli i fialer budarinnar. þar skulu asa(r)nir i gegnum ganga. er þa hallda saman. Budina skaltu gera eptir þui sem þier er synd aa fiallinu. Gera skaltu tialld af iacinctu ok purpura ok bissu snunu ofit med skrifsamligu uerki ok fogrum ymissleik. Fiora stolpa skaltu gera af triam cithim ok bua med gulli. hofud skulu uera af gulli gerr ok knutar af silfri gervir. þa stolpa skaltu setia i budina ok breida þar yfir tialldit ok greina suo ina ytri budina fra inne idri. Med hringum skal tialldit vppfesta. Aurkina skaltu setia inn i budinni. ok þar yfir skaltu setia skrifunarfiolina. Bord skal uera firir vtan tialldit ok firir nordan i budinne. enn kertistikan skal standa firir sunnan i budinne. Gera skaltu tialld at inngongo budarinnar af iacinctu ok purpura ok .ii. litudum guduef. þar skaltu gera .v. stolpa af triam cethim ok bua þa med gulli. firir vtan stolpana skaltu breida tialldit. aa stolpunum skulu uera hofud af gulli ok hnutar af eiri.

103. Gera skaltu alltara af triam cethim .v. alna langan. ok suo breidan at hann se ferskeyttr. ok .iii. alna hafan. Alltari skal med .iiii.

hornum uera. þat skal med eiri bua. Gera skaltu katla ok lata auskur i teingr ok sodala ok elldaherbergit. Aull ker skaltu gera af eiri. Fiora hringa skaltu gera af eiri i fiogur horn altarans. Arin skaltu gera ur eiri yfir alltarann. Tvær steingr skaltu gera af cethim ok bua eiri ok stinga þeim i hringa alltaris. at þat se aa staungum borit. Alltarid skal holt innan vera. suo sem er aa fiallinu synt. Gera skaltu ok gard um budina af bisso ofnu. Firir sunnan budina skulu uera tiolld .c. alna laung. ok þar undir .xx. stolpar med iafnmorgum knutum. a þeim stolpum skulu uera hofud af silfri giaur. Suo skal ok vera firir nordan i tialldbudar gardinum .c. alna laung tiolld. ok undir .xx. stolpar ok iammargir knutar. Firir uestan tialldbudina skulo uera tiolld .l. alna laung. ok þar undir .x. stolpar ok iammargir knutar. Suo skal ok uera firir austan tialldbudina tiolld .l. alna laung sem firir uestan i tialldbudar gardinum. Firir nordan ok sunnan skulo tiolld uera .xv. alna laung ok .ii. studlar ok iammargir knutar. J inngongu gardzins skal tialld uera .xx. alna langt ok þar undir .iiii. stolpar med iammorgum knutum. Tialldbudar gardrinn skal uera .c. alna langr en .l. alna breidr ok .v. alna har gior af bysso. Biottu sonum Jsraels. at þeir færi mier vitsmior hreint af vidsmiorstriam ok auallt hreint lios i tialldbudinne uppfest firir utan tialldit. þat skulu varducita Aaron ok synir hans. at þat lysi i budinne hueria nott allt til morgins.

104. Aaron brodur þinn skaltu uigia ok sonu hans til kennimanna. Gera skaltu heilog klædi. at þeir hafi þa er þeir þiona mer. racionali et superhumirali. linkyrtil þraunguan. koronu ok linda. Humerali skulu þier gera af gulli hreinu ok iacinctu purpura ok guduef ok bisso. .ii. skaut skulu aa uera. at þau megi samteingia .ii. steina onichulus skaltu þar aa setia ok grafa aa þeim nofn sona Jsraels .vi. aa huerium steini. ok bua þa med gulli. Sett þa aa huoratueggiu sidu humirali i minning sona Jsrael. ok mun Aaron bera nofn þeirra firir drottni yfir huorutueggiu oxl i[1] endrminning þeirra. Racionali skal ferskeytt uera lofa uitt aa alla uega ok tuefalt. ok aa þui skaltu setia[2] .iiii. skipaner gimsteina. J fyrstu skipan skal vera steinn sardius ok topadius ok smaragdus. i annarri skipan skal uera carbunculus ok iaspis. i þridiu skipan skal vera ligucius ok agates ok amesticus. i fiordu skipan skal uera crisolitus ok onichulus ok berillus. A þeim steinum skal uera nofn sona Jsrael. med gulli skaltu um steinana bua. Tvo linda skaltu gera af gulli ok festa þar aa racionali ok .ii. gullhringa. med þeim skaltu festa racionali vit humerali. Gera skaltu ok kyrtil yfir humerali. a midium honum skal hauttr vera. aa innztum hlut klæda. enn aa

[1]) *rett. for* ok [2]) *rett. for* sitia

nedanverdum kyrtlinum skaltu gera suo sem blalenzt epli af iacincto ok purpura ok guduef tuilitudum. enn þar med festum biollum i midiu. suo at gullig bialla se i odrum huerium stad. en audrum mikit epli. Ok skrydizt þui Aaron guds þionostumadr. at hliomr heyrizt þa er hann gengr ut ok inn i saunghus i augliti drottins. at eigi deyi hann. Gera skaltu ok spaung af gulli. ok grafa skaltu aa henne sanctum domino ok binnda hana med dregli iacinctam vit korono. at hon se aa enni byskups. Ok bera mun Aaron illzkur þeirra. þær er synir Gydinga færa til. at þeir er fornir færa i ollum giofum sinum. Gullspaung skal iafnan uera i enni byskups Aarons. at drottinn se honum iafnan sefadr. Coronan skal uera af bisso ger. Med þessum klædum skaltu skryda Aaron ok sonu hans ok uigia þa ok helga hendr þeirra. at þeir færi mer fornir. Gera skaltu þeim linbrækr. at hyli lendar þeirra ok lær ok allt holld liotleiks þeirra. J þeim linbrokum skal Aaron uera ok synir hans. þa er þeir ganga inn i tialldbudina eda til alltaris at þiona i helgum stad. at eigi dey(i) þeir sekir af illzku. Laugsamligt ok eilift mun þetta uera Aaroni ok kyni hans.

105. þa er þu vigir Aaron. þa skaltu taka kalf af hiord ok hruta alhuita tuo ok braud azimos. en dreg ok dreif af vitsmiorue. gera skaltu af braudi adzimos smurdu vitsmiorue ok hueitisalla. færi þat i forn sett i bolla. kalf ok .ii. hruta. Ok Aaron ok sonu hans skaltu leida til tialldbudarinnar. ok er þu hefir þuegit Aaron ok sonu hans. þa skaltu skryda þa klædum sinum. þat er linkyrtli ok humerali ok racionali. Ok setia skaltu coronu aa hofud Aarons ok gullspaung yfir coronuna. ok þa skaltu hella vidsmiorue yfir hofud hans. ok med þessum hætti skaltu uigia sonu hans. skryda skaltu þa linbrokum ok gyrda þa med belltum. Settu ok coronu aa hofud þeim. ok munu þeir vera minir kennimenn i eilift sidlæti. Eptir þat er þu hefir helgat hendr þeirra. skal leida kalfinn til tialldbudar dyranna. ok skal Aaron ok synir hans leggia hendr i haufud honum. ok skaltu þa sæfa kalfinn i drottins augliti vit dyrr tialldbudarinnar. þu skalt taka blod kalfsins ok rida þui yfir .iiii. horn alltarisins med fingri þinum. Enn þat er eptir er blodsins skaltu hella nidr vit alltarann. þa skaltu taka alla feiti þa er idrin hylr ok netiu lifrarinnar ok .ii. nyru ok þa feiti er yfir þeim er. ok skaltu færa þa hluti brenda i forn yfir alltara. Enn holld[1] kalfsins ok hud ok myki skaltu brenna firir utan herbudir. þuiat þat er firir synnd fært. Einn hrut skaltu vpp taka. ok skal Aaron ok synir hans leggia hendr yfir hofud hans. ok þa skaltu sæfa hrutinn ok hella blodi hans umhuerfis alltarann. enn sialfan hrutinn skaltu snida i stycki.

[1]) *rett. for* heild

idr hans ok fætr skaltu leggia yfir styckin ok yfir hofud hans. ok skaltu færa allann hrutinn i forn brenda yfir alltarann. er hann drottni ilmr enn sætazti tafn guds. þa skaltu taka annan hrut. ok skal Aaron ok synir hans leggia hendr sinar yfir hofud honum. ok sidan skaltu sæfa hann ok rida blodi hans yfir innzta hlut eyra Aarons ok sona hans. ok yfir þumalfingr innar hægri handar huers þeirra ok þumalta ena hægri fota þeirra. ok hella blodinu yfir alltaran ok stockua vitsmiorue smurningar Aaron ok klædi hans. yfir sonu hans ok klædi þeirra. Ok at þeim vigdum ok klædum þeirra taktu feitina af hrutinum. hala ok hiartmor ok net lifrar. ok tuo nyru. ok þa feiti er þar er um. ok enn hægra bog. þuiat hann er [uigsluhrutr. ok einn braudleif[1] ok stycki dreipt med olio. laganum[2] aa bolla azimorum þat er sett er i augliti drottins. þa hluti alla skaltu setia yfir hendr Aarons ok sona hans. ok skaltu helga þa vpphefiandi firir drottni. Ok þa skaltu taka þessa hluti alla ur hondum þeirra ok brenna yfir alltaran i forn ok sætum ilm i augliti drottins. þuiat þeir hlutir ero hans forn. þu skalt ok taka bringu af hrutinum þeim er vpphafidr er. ok helgadu hana upphafda firir drottni. Helga skaltu bringu ok bog af hrutinum. ok munu þeir hlutir falla til Aaroni ok sonum hans. Eptir þat skaltu taka vigsluhrutinn ok sioda holld hans i helgum stad. ok skal Aaron ok synir hans eta hrutinn. þeir skulu ok eta braud þat er i bollanum er i skrudhusi tialldbudarinnar. at hann se sefanlig forn ok helgiz hendr fornfærandi. Eigi fædizt af þui utlendr madr. þuiat þeir hlutir ero helgir. Ef nockut er eptir af hrutinum eda braudi. þa skal þat i elldi brenna enn eigi eta. þuiat þeir hlutir ero helgadir. þessa hluti alla sem ek baud þier skaltu suo gera yfir Aaroni ok sonum hans. Færa skal huern dag kalf i forn firir þa ok hreinsa þa af synd. þa skal ok hreinsa alltara. þa er þu færir fornir hreinsanar. ok smyria skaltv þat i helgan. Siau daga skaltu hreinsa alltaran. ok mun þat vera heilagt heilagra. ok huerr sa er þat ner mun helgazt. þu skalt taka .ii. lomb huern dag þeirra siav daga ok færa þau i forn. eitt lamb um morgininn. enn annat vm aptanin skaltu i forn færa. ok tiunda hlut hueitissalla dreift med olio hreinu. þat hafdi mæling enn fiorda [hlut hin.[3] ok uin at drecka med enni saumu mæling med einu lambi. Annat lamb skaltu i forn færa at apni. vit þann hatt sem þu færdir um morgininn. ok eptir þui sem uer hofum sagt þer. Ok vin sætleiksforn drottni med eilifv embætti vit dyrr uitnisbudarinnar firir drottni. þar mun ek vit þik mæla. Ok þar mun ek bodord bioda sonum Jsrael. ok þar mun helgazt alltari mitt i dyrd minne. Helga mun ek saattmalsbud med allt-

[1]) [*r. f.* uigsluhlutr *sancti* sueins braudleifs [2]) *r. f.* laugnum [3]) [*r. f.* hlutinn

ara ok Aaron ok sonu hans. at þeir neyti minum kennimannzskap. ok mun ek byggia mitt i medal sona Jsrael. ok gud mun ek uera þeim. Ok uita munu þeir. at ek er drottinn gud þeirra. sa er þa leiddi aa brutt af Egiptalandi. at ek skal medal þeirra drottinn gud þeirra (vera).

106. Gera skaltu alltara at færa reykelsi firir af triam sithim. alnar langt ok alnar breitt. at þat se ferskeytt. ok tueggia alna hatt med .iiii. hornum. ok bua skaltu þat med gulle hreinu. [suo brandreid sem ueggi ok[1] horn. Gera skaltu ok koronu af gulli vmhuerfis alltarann ok hringa .ii. undir coronunni um sierhueriar sidur hennar. at þar megi staungum i stinga. at hon se aa staungum borin. þær steingr skulu gioruar uera af triam scethim. ok skaltu þær med gulli bua. Alltari skaltu setia firir utan orkina. at ek mæla þar vit þik. þa er Aaron berr reykelsi sætliga ilmanda. þa er hann kueikir lios aa morgin ok aptan. Eigi skulu þeir færa yfir þui reykelsi annarar samsetningar ok eigi forn.[2] Bidia mun Aaron yfir horn alltarans vm sinn aara i blodi þui er fært er yfir ættir ydrar firir synd. Gud mællti þa enn vit Moysen. Gera skaltu uatn(ker) eirligt med knut sinum. at þuo megi menn ser þadan af. þat uatnker skal uera i uitnisbud ok alltara. Af þui uatnkeri skal Aaron ok synir hans þuo hendr sinar ok fætr. þa er þeir ganga inn i vitnisbud til alltara. at þeir færi fornir drottni. at eigi berizt suo at. at þeir (deyi). Laugsamt mun þetta vera ok eilift Aaroni ok sonum hans ok kyni hans.

107. Gud mællti enn vit Moysen. Se herna. ek kalla af nafni Beseel son Huri sonar Hurr af kyni Judas. ok fyllda ek hann minum anda ok speki skilningar i aullu uerki at smida gull ok silfr eir ok marmara ok gimsteina ok tre. ok ek mun gefa felaga þann er Chobab heitir son Josameck. hann er af kyni Dans. Ok setta ek i hiarta þeirra speki allz hagleiks at smida alla hluti þa er ek baud þeim at gera. sattmalsbuud ok uitnisaurk ok skrifunarfiol ok aulker ok alltara ok kertistikur ok heilug klædi. ok alla hluti þa er ek baud þer at gera. Gud gaf Moysi tuær steintabulur. aa þeim hafdi gud ritad med fingri sinum .x. laga bodord þau er hann baud Gydingum.

108. þa er Gydingar sau (at) Moyses dualdizt leingi aa fiallinu. þa saumnuduzt þeir saman ok foru aa fund Aarons ok mælltu. Gerr þu oss god þau er firir oss fari. þuiat ver uitum eigi huat af þessum Moysi er ordit er oss leiddi burt af Egiptalandi. Aaron suarar. Taki þier eyrnagull kuenna ydarra sona ok dætra ok færit mer. Lydrinn gerdi sem Aaron baud. þui baud Aaron at þeir skylldi færa honum eyrnagull sin. at hann uissc at þeir ætludu þar skurgod af at gera. Aaron

[1]) [r. f. ok brandreid þa sem vegst i [2]) r. f. færa

let þat gull i elld bera. ok ætladi suo at lemia firir þeim skurgods smidina. Enn er gull tok at brenna i aflinum. þa snerizt þat i nautz likneski. vaxit sem kalfr enn litt sem eir. En er Gydingar sa þetta undr er uordit var. ok þat uar likneski er ordit var i aflinum. þa mælltu þeir. þetta gud hefir leitt oss aa brott af Egiptalandi. Ok er Aaron sa at þeir villdi blota kalfinn. þa gerdi hann alltari firir þui gudi. ok let blasa til motz ok mællti. A morgin er hatid drottins. ok dualdi suo blotid. Um morgunin eptir risu Gydingar snemma vpp ok færdu fornir skurgodinu. ok sat lydrinn at at eta ok drecka. ok þa risu þeir vpp at leika.[1] Gud mællti þa vit Moysen. Far þu ok stig nidr af fiallinu. þuiat lydrinn misgerdi. sa er þu leiddir i brutt af Egiptalandi. ok hafa þeir skiott i burt farit af þessi gautu er þu syndir þeim. ok þeir hafa gert sier kalf af malmi ok vegsama nv hann ok færa honum fornir ok mæla suo. þetta gud leiddi oss aa burt af Egiptalandi. Sa ek sagdi drottinn. at lydr þessi er med hordum suira. Lofa þu mer at hefnd min reidizt i gegn Gydinga lyd. enn ek mun gera þik mikinn mann. Moyses bad þa til drottins ok mællti. Heyr þu drottinn. firir hui reidizt hefnd þin i moti lyd þinum. þeim er þu leiddir aa brutt af Egiptalandi med micille ok styrkri hendi. Bid ek þik drottinn minn. at eigi segi egiptzkir menn. Suikliga leiddi gud þa aa brutt hiedan. at hann drepi þa aa fiollum ok mai þa af iordunni. Bid ek þik drottinn. at huilizt reidi þin ok vertu sefadr yfir illzkur lydssins. Endrminnztv Abrahams. Ysaacs ok Jacobs þræla þinna. þeim suardir þu um sialfan þik ok mælltir. Margfallda mun ek kyn ydart suo sem stiornur himins. ok alla iord. þa er ek sagda fra. mun ek gefa kyni ydru. ok munu þier hana eignazt at eilifu. þa for Moyses af fiallinu ok hafdi i hendi sier .ii. tabulur. þær er drottinn hafdi badu megin ritad sinne hendi ok geruar. Ok er Josue for ofan firir fiallit med honum þionn hans. þa heyrdu þeir þyss æpanda lyds. Josue mællti þa vit Moysen. Herop er at heyra i herbudirnar. Moyses suaradi. Eigi er þetta herop er ek heyre. helldr er þat raudd syngiandi manna er ek heyre. Ok er Moyses nalgadizt til herbudanna. þa sa hann blotkalfinn ok flocka þeirra manna er þar haufdu hring um slegit. Hann reiddizt þa miog ok kastadi nidr tabulum badum þeim er hann hafdi i hendi. suo hart at þær brotnudu badar i fiallzhlidinne. Hann hliop þa at blotkalfinum ok braut hann allan i sundr ok brendi. suo at hann vard at ausku einne. þeirre ausku sneri hann i uatn ok gaf Gydingum at drecka af þui uatni. Moyses mællti þa vit Aaron. Huat giordi þier lydr sia er þu leiddir yfir hann enu mestu synd. Aaron suaradi. Reidzt eigi þu mier drottinn minn. þu

[1]) *rett. for* leita

uisser huern veg lydr sia er. at hann er iafnan buinn til illz. þeir mælltu vit mik. Ger þu oss skurgod þau er firir oss fari. þuiat ver uitum eigi huat af þessum Moysi er ordit. Ek suarada þeim. Færi þer mer gull ydart. þeir giordu suo at þeir færdu mer gull. ek kastadi þa þui i elld ok snerizt þat i kalfs likneski. Moyses sa þa at lydrinn var naucktr. þuiat Aaron hafdi rænt hann firir tignum skurgodsins ok sett naucktan medal fianda. Moyses stod i hlidi herbudanna ok mællti. Ef nauckur madr er guds her. þa fari sa hingat til min. þa saumnuduzt saman synir Leui ok foru þangat sem Moyses uar. þa mællti hann uit þa. Vopnizt þier nu ok farit fra hlidi til hlids um mitt herbudanna. ok uegit þa menn sem firir ydr uerda. ok uægit aunguin manni þeim er firir ydr uerda. eigi brodur eigi uin. eigi naungi. Synir Leui gerdu sem Moyses baud. ok aa þeim degi fiellu .iii. þusundir manna. Moyses mællti þa. Helgudut þer hendr ydrar i dag drottni. huerr yduar sem sonu aa. ok brodur sinum segi at ydr gefizt blezun. Suo segia sumar bækr. at Moyses stauckti uatninu þui er hann hafdi blandat uit ausku blotkalfsins yfir folkit. ok festizt vit þa eina sandr oskunnar. er sakbitnir voru af blotinu. ok hefdi synir Leui þat til marks hueria þeir skylldu vega. er sandr gullzins var festr annathuort i harinu eda skegginu mannanna. A odrum degi eptir þenna atburd mællti Moyses uit lydinn. Misgiordu þer ena mestu synd. þuiat ek mun vpp stiga til drottins. ok uita ef ek mega þiggia af drottni likn firir synd ydra. Moyses bad firir lydnum til drottins ok mællti. Bid ek þik drottinn. þo at lydrinn sia misgiordi vit þik ok giordi sier gud af gulli. at þu firirgefir þeim synd þessa. Enn ef þu giorer eigi þat. þa ma þu mik af þeirri bok er þu skrifadir. Drottinn suaradi honum. Af mun ek ma af minne bok þa er vit mik misgiordu. Enn þu far ok mæl vit lydinn þat sem ek mællta vit þik. Eingill minn mun firir þier fara. enn ek mun uitia þessa synd aa hefndardegi.

109. Moyses mællti uit drottinn. þu bydr at ek leida lyd þenna. enn þu segir mer eigi. huern þu sendir til þessa uerks þann er sendandi er. Ef ek fann myskunn i þinu augliti. þa syndu mer gautv þina. at ek uita þik ok finna ek myskun firir þinu augliti. Littu lyd þinn ok þiod þessa. Gud mællti vit Moysen. Andlit mitt mun ek lata firir þier fara. ok huild mun ek þier gefa. Moyses mællti. Eigi leidir þu oss ur þessum stad. nema þu sialfr farir firir oss. Eda huersu ma ek eda lydr þinn vita. huort uer haufum fundit myskunn i þinu augliti. nema þu farir med oss. at uier dyrkimzt af aullum lydum þeim er aa iordu ero. Gud mællti þa uit Moysen. Gera mun ek þetta ord er þu mælir. þuiat þu fant myskunn firir mier. ok uissa ek þik sialfan at

nafni. Moyses mællti. Syndu mier dyrd þina. Gud mællti. Allt gott mun ek syna. ok miskunna mun ek þier. ok milldr mun ek þeim uera er mer likar uel uit. Enn eigi muntu sia mega andlit mitt. þuiat eingi madr mun mik sia mega suo at hann life. Se herna sagdi drottinn. nær mer er stadr. sa er þu munt standa yfir stein. Ok þa er framm mun fara dyrd min. mun ek sitia uit rauf þa er aa steininum er. ok mun ek hlifa þier med hægri hendi minne. þa er ek fer framm. Ok taka mun ek haund mina. sia muntu bak mitt. enn andlit mitt muntu eigi sia mega.

110. Giorr þu tuær tabulur af steine þeim er þu attir fyrri. ok mun ek rita aa þeim þau ord sem uoru aa enum fyrrum tabulum. Vertu buinn snemma aa morgin. at þu stigir upp aa fiallit skiott Sinai. Ok standa muntu hia mer yfir huirfil fiallzins. enn eingi madr skal med þer upp stiga aa fiallit. ok eigi skal fenadr fædazt aa fiallinu. Moyses gerdi sem gud baud. hann gerdi .ii. tabulur af steine þuilikar sem hann hafdi fyrr giort. Hann reis upp snemma um morguninn ok for upp aa fiallit. sem gud baud honum. ok hafdi tabulurnar i hendi sier. Ok þa ste drottinn nidr i skyi yfir fiallit. Moyses stod þa hia honum ok kalladi aa nafn drottins ok mællti. Heyrdu drottinn. milldr ok myskunnsamr. styrkr ok þolinmodr. sannr ok fullr mikillar myskunnar. þu er vardueitir miskunn i þusundir. þu er[1] aa brutt færir uorar illzkur ok aa brutt tekr glæpi ok syndir. ok (engi) madr er saklauss vit þik um sialfan sig. þu er gelldr illzku fedra i sonum ok sonarsonum allt i þridiu ætt ok fiordu kynslod. Moyses fiell þa skiott til iardar ok mællti. Ef ek fann myskunn i þinu augliti drottinn. þa bid ek þik at þu farir med oss. þuiat lydr sia er med hordum suira. bid ek at þu færir aa brutt illzkur. ok eignazt þu oss. Drottinn mællti þa. Ek mun sattmal mitt gera med ydr at ollum asiaundum. ok ek mun takn gera. þau er eigi munu fyrr hafa sen uerit aa iordunni þuilik ok med aungum þiodum. at lydr sia uiti. er þu styrir. ogurleik drottins um þat er ek mun gera. Vardueittu alla hluti þa er ek baud þier. Moyses var aa fiallinu med drottni .xl. daga ok .xl. natta. suo at hann át eigi ne drack. Gud ritadi þa aa tabulum tiu laga bodord. suo sem fyrr hafdi hann ritad. Eptir þat ste Moyses af fiallinu Sinay ok bar tabulur þær i hondum sier. ok uoru horn uaxin aa hofdi honum af samuelldi gudligs mals. ok uisse Moyses þat eigi. Ok er Aaron ok synir Jsrael sau hyrnda aasionu Moysi. þa hrædduzt þeir ok þordu eigi at ganga at Moysi. Moyses kalladi aa þa ok bad þa eigi hrædazt. Ok þa for Aaron til fundar vit Moysen ok hofdingiar Gydinga lyds. Moyses sagdi

[1]) *rett. for* ert

lydnum þa hluti alla er gud hafdi mællt vit hann aa fiallinu. Lydrinn mællti þa. Alla hluti munu uer gera þa er gud baud. Moyses huldi asionu sina. þa er hann taladi firir folkinu. þuiat Gydingar hrædduzt hans hyrnda aasionu. Enn þa er hann geck til mals uit drottin. þa tok hann af haufdi sier þa hulning er hann taladi vit gud.

111. Moyses liet gera tialldbudina eptir þui sem gud baud honum ok allt skrud tialldbudarinnar. Beseleel ok Cobab þeir smidudu þa alla hluti er gud baud þeim. Moyses reisti budina þa vpp. er hon uar gior. Budin var upp reist aa fimta degi annars ars bruttfarar Gydinga lyds af Egiptalandi. þa uoru uppreist tialldbudar þili. stolpar med knutum. asar ok þauk yfir gior suo sem gud hafdi bodit. Aurk sattmals var þa sett i saunghus budarinnar. skrifunarfiol ok gulligt alltari med reykelsi ok smurningu. Tialld medal saunghus ok budar. bord med braudum firirsetninga ok kerum. kertistikur med liosum ok sinum buningi. Eirligt alltari med brandreid ok kerum. teingr ok sodalar ok vatnker giort af skuggsia kuenna. Klædi heilug þau er Aaron ok synir (hans) skylldu hafa. þa er þeir fraumdu kennimannzskap. Moyses gerdi gard umhuerfiss tialldbudina. tialld i kirkiugardinum. Ok er Moyses hafdi þessa hluti alla algerua. huldi sky sattmalsbudina. ok fylldi dyrd drottins budina. suo at Moyses matti eigi inn ganga i tialldbudina firir skyi hylianda alla hluti ok skinanda guds uelldi. En er skyid leid upp af budinne. þa for folkit til budarinnar. Enn er skyid var yfir budinne. þa þordi eingi nær at koma budinne. ok var þa huerr i sinum stad. Sv dyrd drottins uar at sia um daga sem sky. en um nætr sem elldr. ok sa allr lydr þessa dyrd drottins um allar herbudir sinar.

112. Eptir þessa hluti gerdi gud laugmal uit Moysen vm fornfæringar. hueriar fornir skylldi færa firir huerri synd. Ef kennimadr misgerdi nockura hluti firir ouitzku sakir. þa skylldi hann kalf alhuitan i forn færa. kalf skylldi þa i forn færa er allir menn misgiordi firir ouitzku sakir. Ef hofdingi nockur misgerdi firir (ouitzku) sakir. þa skylldi færa i forn firir honum hafr alhuitan. Ef nockur madr ouigdr misgerdi firir ouitzku sakir nockut. þa skylldi færa i forn firir honum geit alhuita. Moyses uigdi Aaron ok sonu hans eptir þeim hætti sem gud hafdi bodit honum. A .vii. dogum fylldizt vigsla Aarons. Eptir þat vigdi Aaron tialldbudina. eptir þeim hætti sem gud baud honum. ok færdi þær fornir sem gud baud. kalf alhuitan firir synd ok hrut alhuitan i forn. Lydr færdi hafr firir synd. kalf ok lamb. huortueggia var i forn fært alhuitt. hrut ok oxa firir fridsamligum hlutum. Ok er Aaron hafdi uigt budina. þa blezadi hann lydinn. þa uitradizt dyrd drottins ollum lyd Gydinga. ok þa kom elldr af himne

ok brendi fornina ok alla feiti þa er yfir alltarinu uar. Ok er lydrinn sa þann elld. þa lofadi hann drottin ok fiell allr til iardar.

113. þa toku þeir Nadab ok Abiu synir Aarons glodker sin ok letu i annan[1] elld enn þann er yfir alltarinu var. ok laugdu þar reykelsi i. En þat var bannat af gudi at hafa annan elld til reykelsisburdar enn þann er yfir alltarinu var. þa kom elldr af himne ok laust þa bada til bana Nadab ok Abiu. Moyses mællti þa vit Aaron. Nv er þat framm komit sem gud mællti. Helgazt mun ek aa þeim er mer nalgazt. ok i augliti allz lyds mun ek dyrkazt. Aaron suaradi aungu. Moyses mællti þa uit Misael ok Elesafan sonu Oziel faudurbrodur Aarons. Farit þer ok berit aa brutt lik frænda yduarra ur tialldbudinne. ok fęrit þau ut fra herbudunum. þeir giordu sem Moyses mællti. at þeir færdu lik þeirra Nadabs ok Abiu aa brutt fra herbudunum. Moyses mællti þa vit Aaron ok sonu hans Eleazar ok Jþamar. Gerit þier eigi nockt haufud ydur. ok eigi slitid þer klædi ydur. at eigi berizt suo at. at þer deyit ok renni reidi vpp yfir allann flockinn. þeir gerdu sem Moyses baud.

114. Gud mællti vit Moysen ok Aaron. Segit þid sonum Jsraels. þessi ero þau kuikuendi er þier skulit eta af aullum kuikuendum hreinum iardarinnar. Huert kuikindi þat er klauf hefir ok iortrar skulu þier eta. enn þat er iortrar ok hefir eigi klauf. suo sem vlfalldi er. skulu þer eigi eta. Cirogrillus iortrar ok hefir eigi klauf. eigi skal hann eta. Heri iortrar ok hefir eigi klauf. suin hefir klauf ok iortrar eigi. þat huorki skal eta. Ok eigi skulu þier taka aa hræum[2] þeirra. þuiat þau kuikindi ero ohrein. þesser hlutir ero þeir er i uotnum fædazt ok þier skulut eta. Enn þeir hlutir er eigi hafa synduga hluti ok eigi hreistr. ok fædazt þo i uotnum. skal eigi eta. ok ræk ero hræ þeirra. þesser ero þeir hlutir i fuglakyni er eigi er lofat at eta. Aurn ok gafe ok vkitum giod dulcorem. ok allt kyn þeirra skal eigi eta. skruccionem ok noctuam ok latum ok onoctutulum ok persiconem heredioonem ok caradrionem. ok allt þeirra kyn. Ypupam ok uespertilionem ok allt fuglakyn þat sem fiora fætr hefir. þat skal eigi eta. Huatki er yfir fiora fætr gengr ok hefir leingri ena eptri leggi. ok hleypr þat yfir þa um iordina. þat skulu þer eta. sem er brutus ok hans kyn. ok attakus ok orformatus ok locusta i sinu kyni. Alla fugla þa er fiora fætr hafa skal eigi eta. ok huergi madr er tekr a hræum[2] þeirra. þa saurgazt hann ok mun ohreinn uera allt til aptans. Ef naudsyn berr til at menn beri dautt nockud kuikuendi. þa skal hann þuo klædi sin. ok mun hann ohreinn uera allt til solar fallz. Huert kykuendi þat

[1]) *rett. for* hreinan [2]) *rett. for* hrærum

sem eigi hefir klauf ok eigi iortrar mun ohreint uera ferfætt. þesser hlutir ero ohreinir aa iordunni. hreysikattr ok myss. cocodrillus ok kyn hans. tingali ok camellion. stelia ok lacerta. talpa. þeir hlutir aller ero ohreinir. ok sa madr er tekr aa hræum þeirra mun ohreinn vera allt til aptans. ok ef hræ þeirra fellr yfir nockurn hlut. þa saurgazt þat er firir uerdr. huort sem er ker eda klædi. þa skal þa hluti þuo i uatni. ok ero þeir hlutir ohreinir allt til aptans. Ef rækindi falla i grytu af leire giorua. þa saurgazt hon ok skal hana i sundr briota. Ef þat vatn slagnazt yfir fædzlur ydrar er ohreinir hlutir hafa þuegnir i uerit. eda koma þess hattar rækindi [a. þa eru[1] þeir hlutir ohreinir er firir verda. Enn ef brunnar eda uotn saurgazt af hræi ohreinna kuikinda. ef þau falla i ofan. eigi saurgazt þott þau falli yfir. En ef nockur madr heller vatni yfir sadit. sidan er daudifli fiell yfir. þa saurgazt þat. Ef eitrkuikuendi deyr. þa saurgazt sa madr er aa þui tekr. ok mun ohreinn vera allt til aptans. Rækt er huert kuikuendi þat er skridr aa iordu. ok skal þat eigi til fædzlu hafa. Eigi skulu þier þau kuikuendi nyta til fædzlu er marga fætr hafa[2] ok dragast yfir briost. at eigi saurgizt andir ydrar ne neitt suo at þer uerdit af þui ohreinir. þuiat ek em drottinn gud yduarr. Veri þier helgir. þuiat ek em heilagr. Saurgi þier eigi andir ydrar af hueriu skridkuikuendi þui er hrærizt aa iordu. þuiat ek em drottinn sa (er) ydr leidde af Egiptalandi. talandi at ek væra ydar gud. Helgir erut þier. þuiat ek em heilagr. þetta er laugmal fugla ok kuikuinda ok huerrar lifandi andar. su er hrærizt i uatni ok skridr aa iordu. at þier uitid grein hreinna kuikuenda ok ohreinna. at þier uitid huat þer skulit eta eda huat þier skulut rækia.

115. Gud mællti þa enn vit Moysen. Mæl þu uit sonu Jsraels ok seg þeim suo. Ef kona fædir sueinbarn. þa mun hon ohrein vera .vii. daga ok aa sæng huila. ok aa enum atta degi skal barnit skira umskurdarskirn. Enn eptir þat skal kona uti standa .xxx. daga ok ganga eigi i kirkiu. Ef kona fædir meybarn. þa mun hon ohrein vera .xiiii. daga ok aa sæng huila. ok eptir þat uti standa .xl. daga. ok er fylldir uerda dagar hreinsanar hennar. þa skal hon færa i forn firir sier ok dottur sinne ok syni sinum lamb uetrgamallt ok dufuunga eda turtura firir synd. hon skal þa hluti færa til dura tialldbudarinnar ok selia i hond kennimanni þeim er þa (mun) færa i forn ok helga firir drottins augliti. ok mun kennimadr bidia firir henne. mun hon suo hreinsazt af synd sinne. Ef kona hefir eigi lamb til at færa i forn. þa skal hon

[1]) [*rett. for* eda [2]) *rett. for* hefir

færa .ii. turtura eda .ii. dufuunga. einn i forn enn annan firir synd. ok mun kennimadr bidia firir henni til guds.

116. Gud setti langt laugmal um likþra menn. huersu med þeirra mali skylldi fara. þuiat gud baud at þeir skylldu eigi samuista uera vit heila menn. helldr skylldu þeir firir utan herbudir herbergi hafa einir saman. Ef lærdum manni batnadi þeirrar sottar. þa skylldi fornir firir honum færa adr enn hann uere samuistum vit adra menn. Tuo titlinga þa er æter uæri skylldi færa lifandi i forn. ok tre cedrine ok uermiculum ok ysopum. Kennimadr skylldi sæfa annan titling ok lata renna blodit i ker ofan. þat er uatn er i. Af þui blodi skal hann rioda annan titling lifanda med tre cedrinu ok guduef ok ysopo. ok blodi skylldi hann stockua .vii. sinnum yfir manninn þann er hreinsazt skylldi. Lifandi titlingr blodi rodinn skylldi aa brutt fliuga. Eptir þat skylldi madrinn uera .vii. daga firir utan herbudir. ok aa .vii[da]. degi skylldi hann taka locka sina skegg ok brynn ok oll har likamans. ok þa skylldi þuo klædi hans. ok aa atta degi skylldi hann koma i þuegnum klædum til tialldbudarinnar. ok hafa þangat .ii. lomb ok alhuitan saud uetrgamlan ok hueitisalla med oleo. Vit þeim hlutum skylldi kennimadr taka firir tialldbudar dyrum ok færa i forn firir þeim manni er hreinsadr var. ok rida fornarblodinu ok vidsmiorue yfir id hægra eyra hans ok þumalfingr ok þumalta ena hægri. ok færa þa hluti alla i forn firir honum sem nu uoru taldir. Gud setti laugmal um þa menn er hofdu fluxum seminis uakandi ok sofandi. huersu þeir skylldu hreinsazt firir fornir. þa er af hyrfi meinsemdin. firir þeim skylldi færa i forn .ii. turtura eda dufuvnga. Slikt hit sama ef konur hofdu blodsott. ok suo um þa menn er vit þær hofdu samrædi aa þeim timum. huersu þeir skylldu ohreinir uera eda þær. firir þeim skylldi i forn færa .ii. dufuunga ok .ii. turturis.

117. Eptir andlat sona Aarons mællti gud vit Moysen. Mæl þu vit Aaron brodur þinn. at eigi gangi hann aa huerri tid inn i saunghus. þat er firir utan er tialldit þar er aurkin er. at eigi deyi hann. þuiat i skye mun ek vitrast yfir oraculum. nema hann gerdi þessa hluti fyrr. Kalf skal hann i forn færa. linkyrtli skal hann skrydazt ok linbrok ok linlinda. ok linliga koronu skal hann hafa aa hofdi. þuiat þessi klædi ero heilug. þeim skal Aaron skrydazt þa er hann er þueginn. Ok þa skal hann taka af ollum sonum Jsraels .ii. hafra firir synd ok einn hrut i forn. Ok er hann færir kalf i forn firir sier ok sinum monnum. þa skal hann lata leida hafrana firir tialldbudar dyrin. ok skal hann leggia aa hond sina ok hluta huorn i forn skal færa eda huorn aa brutt senda. þess hlutr er uppkemr skal færa drottni firir

synd sona Jsraels. enn þann hafr er aa brutt skal senda. þa skal hann setia lifanda firir drottin. at Aaron helgi bænir yfir honum ok sendi hann i audn. At þessum hlutum holldnum skal Aaron færa kalfinn i forn. ok bidia firir ser ok sinum monnum ok sæfa kalfinn. þa skal hann taka glodker ok fylla þat af glodum. þeim er aa altarinu ero. ok leggia þar yfir reykelsi. ok þa skal hann ganga med glodkerit innar um tialldit i saunghusit ok bera reykelsit hia. suo at reykinn leggi um allt saunghusit. at eigi deyi hann. Eptir þat skal hann taka af blodi kalfsins ok stockua i gegn propiciatorium til austrs .vii. sinnum. ok þa skal hann sæfa kalfinn firir synd lydsins ok bera blod hans innan um tialldit. ok stockua þui innar yfir propiciatorium ok hreinsa suo saunghusit af synd lydsins. Eingi skal inn ganga i tialldbudina. þa er Aaron gengr i saunghusbudina at bidiazt firir ok hellir blodi kalfs ok hafrs yfir horn alltarans ok umhuerfis alltarann. ok stockui blodinu .iiii. sinnum yfir alltarann ok helgi þat fra syndum Gydinga lyds. Ok er hann hefir vigt saunghusit ok budina ok altarann. þa skal hann færa lifanda hafr til tialldbudar dyranna. ok skal hann leggia huoratueggiu hond sina yfir hofud hafrinu(m) ok iata allar syndir Jsraels ok bidia lydnum hialpar yfir hofdi hafrinum. ok þa sentu einn mann brutt med hafrinn i eydimork. ok lati þar lausann hafrinn i eydimorkinne at hluta illzkur sona Jsrael þar aa eydimorkinne. ok fari hann aptr til fundar vit þa Aaron. sa er med hafrinn for. Ok þa fari Aaron til tialldbudarinnar ok leggi af sier þau klædi er hann hafdi haft. þa er hann uigdi tialldbudina. ok þa skal hann þuo allan likama sinn i helgum stad. ok eptir þat klædizt hann klædum sinum. Ok er Aaron gengr ut ok færir forn sina ok lydsins. þa skal hann bidia firir sier ok sonum sinum ok ollu folkinu. ok þa skal hann brenna yfir alltarinu þa feiti er færd er firir syndum lydsins. Sa madr er med hafrinn for i eydimorkina skal hann þuo allan likama sinn ok klædi sin i uatni. adr enn hann gengr inn i tialldbudina. Kalf ok hafr þa er færdir hafa verit firir syndum lydsins skal brenna i elldi. iafnt skinnet sem bein ok slatr ok myki þeirra. ok sa madr er þa hluti brenner skal þuo klædi sin ok allan likama sinn i uatni. adr hann gangi i tialldbvdina ok i herbudir. þetta laugmal skal ydr vera eilift.

118. Gud mællti þa vit Moysen. Mæl þu þessa hluti vit sonu Jsrael ok seg þeim suo. Ek em drottinn gud yduar. uardueiti þer bodord min ok doma mina þa er þier skulut gera. þiat huer madr lifir i þeim. þuiat ek em drottinn. Eingi madr skal ganga til frændkonu blods sins. at hann uiti liotleik hennar. þuiat ek em drottinn. Eigi skaltu beran gera liotleik fodur þins eda modur þinnar. þuiat hann er þinn

liotleikr. Eigi skaltu beran gera liotleik konu faudur þins. þuiat hennar hlutr er fodurs þins. Liotleik systur þinnar sammædra ok samfedra skaltu eigi syna. eda dottur sonar þins eda sonarsonar skaltu eigi syna. þuiat þat er þinn liotleikr. Liotleik systur konu fodur þins skaltu eigi syna eda dottur konu fodur þins skaltu eigi syna eda systur fodur þins skaltu eigi syna. þuiat þat er holld fodur þins. eda modursystur þinnar skaltu eigi syna. þuiat hon er holld modur þinnar. Liotleik faudurbrodur þins skaltu eigi syna. ok eigi skaltu ganga til konu hans. þuiat hon er sifkona þin. Liotleik brodurkonu þinnar skaltu eigi syna. þuiat þat er liotleikr brodur þins. Liotleik[1] dottur þinnar eda dottur hennar skaltu eigi syna. ok suo sonardottur hennar eda dotturdottur. þa skaltu eigi syna þeirra otign. þuiat þær ero konu þinnar holld. Systur konu þinnar skaltu eigi taka eda eliu hennar. ok eigi skaltu syna liotleik hennar. Vardueiti þier laug min ok doma mina.

119. Kona het Salamid. hon var dottir þess mannz er Dafri het. hann var af kyni Daans sonar Jacobs. Salamid gat son vit egiptzkum manni. Sonr hennar vox þar vpp med lidi Moysi. ok er hann uar fulltida at alldri. þa þrætti hann vm dag vit einn Gyding. ok i þeirra þrætu gudlastadi hann nafn drottins ok boluadi guds nafni. ok firir þat vard hann leiddr aa fund Moysi. ok var honum saugd gudlastan hans. Moyses liet setia þann mann i myrkuastofu. ok sagdi at hann skylldi þar bida þess. er gud uitradi huat hann uillde firir honum sia. Gud mællti þa vit Moysen. Leid ut ur myrkuastofunne þann mann er gudlastadi. ok ut fra herbudum skulu þier hann færa. ok skulu þeir menn er heyrdu hans gudlastan leggia hendr sinar yfir hofud honum. ok eptir þat skal allr Gydinga lydr beria hann grioti til bana at ollum aasiáundum.

120. Gud mællti þa vit Moysen i eydimork Synai i sattmalsbud aa fyrsta degi annars manadar aa audru ari bruttfarar þeirra af Egiptalandi. Skaltu telia alla kallmenn tuituga ok þadan af elldri þa er med ydr ero. ok munu þesser menn vera haufdingiar yfir þeim. er ek mun nu telia. Ebsur af kyni Rubens. hann er sonr Sedeur. Salares het sonr Salai af kyni Simeons. Naason son Aminadab af kyni Juda. Natanael sonr Suar af kyni Ysachar. Heleab son Helim af kyni Zabulon. Elisama son Amiud af kyni Effraim son Joseps. Gamaliel son Fadasin son Manases son Joseps. Abida son Gedeons af[2] kyni Beniamin. Abiezer son Amissadai af kyni Dans. Raguel son Akram af kyni Asser. Elesaphan son Doel af kyni Gad. Haiara son Enam af kyni Neptalim. þessir menn voru haufdingiar yfir Gydinga lidi huerr i sinu kyni.

[1]) *rett. for* eda [2]) *rett. for* ak

þa toldo þeir alla kallmenn tuituga ok þadan af ellri i þessum kynsþattum. er nu voru taldir. J kyni Rubens voru .xl. þusunda ok .vi. þusundir ok .vc. J kyni Simeons voru .l. þusunda ok .ix. þusundir ok .ccc. J kyni Gads voru .xl. þusunda ok .v. þusundir ok .dc. ok .l. J kyni Juda voru .lxx. þusunda ok .iiii. þusundir ok .vic. J kyni Jsachar voru .l. þusunda ok .iiii. þusundir ok .xl. manna. J kyni Zabulon voru .l. þusunda ok .vii. þusundir ok .cccc.. J kyni Joseps voru þui er komit var fra Effraim .xl. þusunda ok .d. fra Manases syni Joseps uoru komnir .xxx. þusunda ok tuær þusundir ok .cc. J kyni Beniamin voru .xxx. þusunda ok .v. þusundir ok .cccc. J kyni Dans uoru .lx. þusunda ok .ii. þusundir ok .dcc. J kyni Asser voru .xl. þusunda ok .m. ok .d. J kyni Neptalim voru .l. þusunda ok .iii. þusundir ok .cccc. J þessum kynsþattum voru hofð allz .dc. þusunda ok .dc. ok .l. Gud mællti uit Moysen. Eigi skaltu telia kyn Leui til bardaga. helldr skaltu þat vardueita i fortialldi budar ok þa hluti er til guds þionustu þarf at hafa. Gud mællti þa vit Moysen. Lydrinn skal setia tialldbudir sinar umhuerfis tialldbudina federis. Kynsþattr Judas skal setia herbudir sinar i austr fra sattmalsbudinne. ok þar hia honum kynsþattr Ysakars ok Zabulons. J sudr fra sattmalsbud skal setia sinar herbudir kynsþattr Rubens ok Simeons ok Gads. Kynsþattr Leui skal bera tialldbudina. ok vpp taka þa er þeir fara. ok nidr setia þa er þeir nema stadar. ok reisa vpp budina þar sem þeir skulu huilazt. J vestr fra sattmalsbudinne skal setia sinar herbudir kynsþattr Effraims ok Manases ok Beniamins. J nordr fra sattmalsbud skal setia sinar herbudir kynsþattr Gadz ok Neptalims. Gud baud Moysi. at hann teldi álla kallmenn i kyni Leui. þa er uoru manadar gamler eda elldri. ok voru þeir menn .xx. þusunda ok .ii. þusundir. Gud baud Moysi. at hann skylldi gera lata .ii. ludra af silfri. ok skylldi þeim blasa. þa er lydrinn skylldi vpp hefia faur sina. Gud kuat aa huerr flockr fyrst skylldi fara eda þar næstr fara. ok suo huerr at odrum. Gud kuat aa ok huerir lærdir menn skylldu bera þa hluti er vigdir uoru. tialldnidu eda þak budarinnar. aurk eda alltari. skrifunarfiol eda adra hluti. þa er til guds embættis skylldi hafa. Gud setti laugmal vm synduga menn. at þeir skylldu eigi samuistum uera vit adra menn. þeir skylldu helldr vera firir vtan herbudir. ok fæRa forn firir þeim þa er þeir sættuzt vit gud. Vm Nazareorum setti gud laug ok þeirra fornir ok huersu þeir skylldu bleza lydinn. Gud setti ok uandlætislaugmal um þær konur. er menn grunadi at fifldu zt fra bondum sinum. huersu kennimenn skylldu þeim skirslur gera. þa baud Aaron ok synir hans. at þeir skylldu med þessum ordum bleza lydinn. Benedicat tibi dominus et custodiat te ab omni

malo. ostendat dominus faciem suam tibi miseratus tibi. conuertat dominus uultum suum ad te et det tibi pacem. Gud setti laugmal. huad .xii. hofdingiar af .xii. kynsþattum skylldi i forn færa aa .vii. dogum i tialldbudar vigslu.

121. A audru ari brottfarar Gydinga folks af Egiptalandi ok aa tiunda degi þess ars hofst upp sky þat er yfir tialldbudinne var. ok þa foru synir Jsrael med flocka sina ur eydimork Synay. Ok for fyrst flockshaufdingi med flocki sinum Naason. hann var af kyni Judas. þa for næst med sinum flocki Natanael. hann var af kyni Jsachar. þa for Eliab med sinn flock. hann var af kyni Zabulon. þa var nidr laugd tialldbud. hana baru synir Gerson ok Merari. þeir voru lærdir menn. þa for Disui med flock sinn. hann uar af kyni Rvbens. þa for Salamid med sinn flock. hann var af kyni Simeons. þa for Elesaphat med sinn flock. hann var af kyni Gads. þa foru lærdir menn þeir er kalladir voru Kaadite. þeir baru saunghus tialldbudarinnar. þa for Helai med sinn flock. hann var af kyni Effraim. þa for Gamaliel med sinn flock. hann var af kyni Ase. þa for Aminadaan med sinn flock. hann var af kyni Dans. i hans flocki for med lidi sinu Faguel. han var af kyni Asser. med Dans flocki for Elkeran med sinum flock. hann var af kyni Neptalim. Medr þessi lidsskipan foru Gydingar iafnan er þeir færdu sinar herbudir. Sky for firir þeim i eydimork Faaran. ok þar settu þeir sinar herbudir. Moyses mællti vit Ozihab son Raguels mags sins. Far þu med oss til þess stadar er gud mun gefa oss. ok munu uer gera til yduar uel. Ozihab svaradi. Eigi mun ek fara med ydr. helldr mun ek fara heim til minnar ættiardar. Moyses suaradi. þat uilldu uer. at þer firirletut oss eigi i þesse for. þuiat ydr er kunnig eydimorkin. huar ver skulum setia[1] vorar herbudir. Nv uilldum ver. at þu uærir vorr leidtogi. Enn ef þu kemr med oss til þeirrar iardar er gud hefir oss firir heitid. þa munum ver gefa[2] þier þat er bezt er aa þeirri iordu. er gud gefr oss. Moyses for þa med sinu foruneyti fra fiallinu þriggia daga leid. enn aurk sattmals drottins for firir þria daga at sia firir herbudar stadi. Sky drottins var firir þeim um daga er þeir foru. Ok er aurkin var upptekin. þa mællti Moyses. Ris vpp þu drottinn. ok slitizt i sundr ouinir þinir. ok flyi aller af þinu augliti þeir er þik hata. Enn er aurkin var nidr sett. þa mællti Moyses. Snu aptr þu drottinn til fiolda hers Jsraels.

122. J þui bili gerdizt gnadd i folkinu. ok hormudu sitt erfide ok maugludu i gegn drottni. Ok firir þui laust gud þa elldingu. ok brann enn yzti hlutr herbudanna. þa kalladi lydrinn til Moysen. at hann

[1]) *rett. for* sitia [2]) *rett. for* gafa

skylldi þeim uit hialpa. Moyses bad þa firir þeim til almattigs guds. at hann byrgi þeim. ok þa slocknadi þegar elldrinn. Moyses kalladi þann stad bruna. Gydingar girntuzt þa slatr at eta. ok mælltu þa. Huerr mun gefa oss slatr at eta. Endrminnumzt uer fiska þeirra er ver atum aa Egiptalandi. i hug koma oss kocumeris ok pepones ok porti ok tepi ok adrir hlutir þeir er ver atum aa Egiptalandi. Vit þesse þeirra ord reiddizt gud þeim. Moyses mællti þa. Firir hui kallar þu drottinn aa þræl þinn. hui finn ek eigi myskun firir þier. firir hui lagdir þu drottinn firir mik byrdi lyds þessa allz. Eda huort gat ek allan þenna mannfiolda. þar er þu mælir vit mik. ber þu þa i þinum fadmi ok fær þu þa til þeirrar iardar. er þu suardir fedrum þeirra. Eda huadan mun mer koma suo mikit slatr at gefa suo miklum mannfiolda. þuiat þeir grata i gegn mer ok mæla. Gef þu oss slatr at eta. Nv ma ek eigi einn bera allan lyd þenna. þuiat hann er mer hardla þvngr. eda synizt þier eigi suo drottinn. Bid ek þik drottinn minn. at þu drepir mik ok finna eg myskunn firir þinum augum. at eigi kueliumzt ek af suo miklum illum hlutum. Gud mællti þa vit Moysen. Kalladu saman lydinn firir mitt auglit .lxx. haufdingia lydsins. þa er þu veizt at meistarar ero ok olldungar lydsins. ok leid þa til dura tialldbudarinnar. ok lat þa þar standa hia þier. at ek stiga nidr ok mælag vit þik. ok mun ek færa af anda þinum. ok mun ek segia þeim. at þeir beri byrdi lydsins. at eigi þyngizt þu einn af þessu erfidi. Þu skalt ok mæla vit lydinn. Hvggizt þier. þuiat aa morgin munu þer eta slatr. þuiat ek heyrdag þa segia. Huerr mun gefa oss slatr at eta. gott var oss aa Egiptalandi. Nv mun drottinn gefa ydr slatr at eta. eigi einn dag eda tuo .v. eda .x. eda .xx. helldr allan manud. þar til er ut ferr fnykr[1] um nasar ydrar. þuiat þier rakud aa brutt drottin þann er aa millum ydvar var. ok grættut þer hann. ok gretut þier firir honum ok mællt-ud. Firir hui erum uer aa brutt farnir af Egiptalandi. Moyses mællti vit drottin. Sex hundrut þusunda er þessi lydr fotganganda lids. ok segir þu drottinn þeim suo. Gefa mun ek ydr slatr at eta allan manud. Huort mun allr sauda fioldi eda nauta vera aflatinn.[2] at þeim vinne þaurf til fædzlu. eda munu aller fiskar siofar samnazt saman i einn stad. at þeir sedizt af. Drottinn suaradi. Huort er ostyrk hond drottins. Mitt mal mun med verki fyllazt. ok mun synazt huort min haund er ostyrk. Moyses gerdi sem gud baud. at hann samnadi saman .lxx. manna. þeirra er hofdingiar voru firir lidinu. ok let þa standa firir tialldbudinne. Þa ste drottinn nidr i skyi ok mællti vit hann. A brutt mun ek færa af anda þeim er i Moysi er. ok mun ek gefa .lxx. manna.

[1]) *r. f.* frykr [2]) *r. f.* aflitinn

Ok þa er heilagr andi huilizt i þeim. munu þeir spa. ok eigi munu þeir fyrr aflata. Tueir menn uoru eptir i herbudum. þeir er Moyses hafdi nefnda til vtfarar af þeim .lxx. manna. er adr var fra sagt. annar þeirra het Helldab. enn annar Medab. yfir þa kom heilagr andi. ok toku þeir at spa heima i herbudunum. þa tok sa madr til orda er Josue het. hann uar Nuns son. hann var þionn Moysi ok ualidr einn af fleirum ok mællti. Heyrdv drottinn minn Moyses. Banna þu þeim at þeir spai er heima ero. Huat talar þu firir mier. huerr veitti at allr lydr spadi nema gud. at hann gefi þeim anda sinn. Ok eptir þat huarf Moyses i herbudirnar. ok allir haufdingiar med honum. þa liet gud koma coturnices[1] af sæ i herbudir Gydinga. ok þar umhuerfis suo uitt sem dagleid ueri. þeir flugu i loptinu tueggia alna hatt upp af iordunni. þa reis lydrinn upp ok samnadi saman coturnicibus ok bio sier til fædzlu. ok var þa slatr gnogt ollum lyd. ok eigi þraut þa þessa fædzlu medan þeir uoru i eydimork. Firir þessa girnd þeirra uaktizt vpp hefnd drottins vit lydinn. þa laust gud lydinn bradum bana. ok do þar þa mikill mannfioldi. firir þat er þeir girntuzt slatr at eta. þann stad kolludu þeir girndar grafar. þuiat þar grofu þeir þa menn. er þar do ok girnzt hofdu slatr at eta. Moyses for med lidi sinu ur girndar graufum ok i þann stad er kalladr var Maserad.

123. Ok er Moyses uar þar kominn. þa maugladi Maria systir hans ok Aaron i moti Moysi firir sakir konu hans. þeirrar er Peokilla het ok blalendzk var. Maria mællti þa vit Aaron. Huort mællti drottinn at eins vit Moysen. eda huort mællti hann uit oss slikt hid sama. Enn er gud hafdi heyrt dramb ok maugl Aarons ok Mariu i mot Moysi. þa reiddizt hann. þui Moyses var inn miuklyndazti madr vm framm alla þa er aa iordunni uoru. Gud mællti. Moyses ok Aaron ok Maria. komit þier þriu til sattmalsbudar. þau gerdu sem gud mællti. Ok er þau voru þar komin (til) tialldbudar duranna. þa ste drottinn i stolpa skysins i tialldbudar dyrunum ok mællti vit Aaron ok Mariu. Heyrit ord min. Ef nockur madr verdr spamadr drottins i medal yduar. þa mun ek uitrazt honum i suefnum ok mæla vit hann vm drauma. Enn eigi er þuilikr þionn minn Moyses. sa er trulyndastr er allra manna. þuiat ek mun vit hann mæla munni til munnz berliga. eigi um gatur eda drauma eda myndir. helldr mun hann berliga sia drottin. Ok firir hui hrædizt þier eigi þa at hallmæla þræli minum Moysi. Eptir þessi ord ste drottinn upp til himins. ok skyit huarf þat er yfir tialldbudinne var. þa fiell likþra aa Mariu suo þyckt sem snær uæri. Ok er Aaron sa likþrasott þa er fallit hafdi aa Mariu. þa mællti hann vit Moysen.

[1]) *r. f.* cokurnisis

Bid ek þik drottinn minn. at eigi virdir þu vit oss þessa synd. er uer haufum misgiort heimskliga. at eigi verdi sia kona sem daud eda daudyfli þat er kastazt fra modur kuidi. þuiat se herna. þat er mitt holld er hennar er ok nu er solgit af likþrasott. Moyses kalladi þa til drottins ok mællti. Heyrdu gud minn. er ek bid þik at þu grædir Mariu. Gud suaradi. Ef fadir hennar hefdi hrægt i andlit henne. huort skylldi hon þa eigi hrellazt af kinnroda. þo at eigi væri leingr enn .vii. daga. Ok eptir þat færi hun aptr i herbudir. Þa uar Maria byrgd firir utan herbudir .vii. daga. ok lydrinn var i sama stad þar til er Maria kom aptr.

124. Gydingar foru af Meserad ok i eydimork. þa er Pharan var kaullud. Ok er þeir uoru þar komnir. þa mællti gud vit Moysen. Sentu menn til Kanaans iardar. at sia þat land er ek mun gefa sonum Jsrael. .xii. menn af hofdingium vr sierhuerium kynsþætti Gydinga skaltu þangat senda. Moyses gerdi sem gud baud. Hann sendi þessa haufdingia sem nu munu nefndir uerda ur eydimork Pharan til Kanaans iardar. Af kyni Rubens for Semma son Zecuri. Af kyni Simeons for Saphad son Uri. Af kyni Juda for Kabeb son Jefone. Af kyni Jsachar for Jgal son Joseps. Af kyni Effraim for Josue son Nuns. Af kyni Beniamin for Falan son Rafu. Af kyni Zabulons for Gadeel son Sadi. Af kyni Joseps for Skept Manase son Sub. Af kyni Dans for Anvel son Gemani. Af kyni Asser for Stur son Mikael. Af kyni Neptalim for Nabbe son Nabsi. Af kyni Gadz for Gabeb son Maka. Þessa menn sendi Moyses at sia Jorsalaland. þat var þa kallad Kanaans iord. Moyses mællti vit þa. Farit þier sunnan aa landit. ok gangit aa fioll upp. ok litid þadan yfir landit. huilikt þat se. Litit þier lyd þann er landit byggir. huersu styrkr hann er eda huersu fiolment landit er. ok huersu storar borgir eru eda styrkar aa landinu. Litid þier vandliga aa huersu grosugt landit er eda skogott. færit þier oss af iardar auoxtum þeim er aa landinu eru. Sendimenn Moysi foru eptir þui sem hann baud þeim ok rannsokudu landit ok toku einn uinuid af landinu ok hofdu med sier. Hann uar suo mikill. at tueir menn baru hann aa staung medal sin. Þeir hofdu med sier af landinu epli stor ok fiktres alldin. J þesse sendifaur voru sendimenn Moysi .xl. daga. ok er þeir komu aptr ur þessi for til fundar vit Moysen. þa saugdu þeir þau tidindi er þeir hofdu sied i sinne ransokn ok syndu auoxt iardarinnar. þann er þeir hofdu þadan ollum Gydinga lyd. Þeir mælltu suo. Vær kuomum aa þat land er þer sendut oss til. ok ma suo riett at kueda. at su iord flioti miolk ok hunangi. sem þier megit sia af þeim auoxtum er ver hofum haft þadan. A þui landi ero storir menn ok sterker. borgir

miklar ok ramgioruar. Ver saum þar þa menn er risa kyns voru. Amalec bygguir sudr aa landit. Etheus ok Ebucius ok Amoreus byggia i fiallbygdum landzins. Cananeus byggia vit sio ok nordan vid.

125. Nv er þeir saugdu þessa hluti fra landzbygdinne. þa hræddizt lydrinn ok aamællti Moysi firir þat. er hann villdi þa leida til þess landz. er suo torsottligt var at uinna. Ok er Calep heyrdi þeirra gnadd i gegn Moysi. þa mællti hann. Faurum ver at visu þangat ok munum ver vnnit fa landit. þuiat ver munum þat audlazt. Forunautar Kalep svorudu. Alldri munu uer þann lyd yfirstiga. er þat land i byggir. þuiat hann er miklu sterkari enn ver. Enn sa lydr sem þar er ero med risa uexti ok suo margir sem locusta. Enn (er) lydrinn heyrdi þessa frasaugn sendimanna Moysi. þa gretu Gydingar med miklu opi aa þeirri nott ok maugludu allir i moti Moysi ok Aaron ok mælltu. Veri suo vel at ver fæ(r)umzt hier aller. ok leidde eigi drottinn oss til þess landz. at eigi seum uer þar suerdum hoggnir. ok eigi se synir uorir þar i þrældom lagdir. mun oss eigi betra vera at snua aptr til Egiptalandz. Ok þa mællti þetta huerr at odrum. Fa munum ver oss leidtoga. ok munum ver huerfa aptr til Egiptalandz. Ok er Moyses ok Aaron heyrdu þessi ord lydsins. þa fiellu þeir til iardar firir augliti allz lyds. Josue son Nuns ok Kaleph son Jefone slitr klædi sin ok mælltu vit lydinn. þat land er uer litum er hardla gott. Nv ef drottinn uerdr oss myskunnsamr. þa mun hann leida oss til þeirrar iardar er flytr med miolk ok hunangi. Nu verit þer eigi motþarligir i gegn drottni. ok eigi skulu þier hrædazt lyd þessa landz. þuiat eigi mun oss meira toruelldi vera at vega þa enn eta braud. þuiat allt fullting huarf i brutt fra þeim. Hrædizt þier eigi. þuiat gud er med oss. Enn allr lydrinn æpti i mot ok villde beria þa med grioti Moysen ok Aaron ok Josue ok Kaleb. Ok þa vitradizt dyrd drottins yfir tialldbudinne. Gud mællti þa vit Moysen. Huar til mun mer hallmæla þesse lydr. eda firir hui trua þeir eigi suo morgum iarteignum sem ek hefi giort firir þier. Særa mun ek þa ok eyda med skelmisdrepi. enn ek mun giora þik mikinn haufdingia yfir mikla þiod ok meir styrkia enn sia þiod er. Moyses suaradi. Egiptzkir menn hafa heyrt iarteignir þær er þu hefir giort med oss i bruttfor uorri af Egiptalandi. ok þat er þu sier til vor augliti þins andlitz. ok þat er sky þitt hlifir. ok i skystolpa ferr þu firir oss um daga. enn i elldzstolpa um nætr. Nv ef þu uegr allan þenna mannfiollda suo sem einn mann. þa munu egiptzkir menn þetta mæla. Eigi matti hann leida lydinn til þess landz er hann hafdi suarit þeim. ok firir þat drap hann þa i eydimork. Miklizt nu styrk dyrd þin drottinn. suo sem þu suardir mælandi. Drottinn

þolinmodr ok mikillar myskunnar. aa brutt færandi illzku ok syndir ok aungan saklausan mann firirlatandi. þu er[1] uitiar syndir fedra i ætt ok kynkvisl þridiu ok fiordu. Bid ek þik drottinn. at þu firirgefir lydnum syndir þeirra. ok gior uit þa eptir fiolda mysk(un)semda þinna. suo sem þv vart myskunsamr vit þa i bruttfaur þeirra af Egiptalandi ok allt til þessa dags. Gud mællti þa vit Moysen. Firir þinar sakir mun ek þeim firirgefa þat sem þeir uit mik mysgiordu. life eg ok mun fyllazt dyrd drottins aa allri iordu. Enn þeir menn aller er sia uelldi mitt ok iarteignir þær er ek giorda á Egiptalandi ok i eydimork ok freistudu[2] min .x. sinnum. ok uoru[3] ohlydnir minne rauddu. þeir munu eigi sia iord þa er ek suarda fedrum þeirra. ok eingi þeirra manna er mer hallmæla mun sia þat land. Enn þræll minn Kalep. sa er fullr er af helgum anda ok fylgdi mer. hann mun ek leida til þess landz er hann sa ok for yfir. ok kyn hans mun eignazt þat land. Gud mællti þa enn vit þa Moysen ok Aaron. Huersu leingi mun sia enn uesti lydr mogla i gegn mer. Heyrda ek illzkur sona Jsrael. Seg þu þeim. suo life ek sagdi drottinn. gera mun eg uit ydr suo sem þer sogdut at mer heyranda. J þessi audn munu liggia hræ ydur. Aller tuitugir menn ok ellri þeir er gnoddudu i gegn mer munu eigi koma aa Jorsalaland. nema Kalep ok Josue. Enn sonu ydra mun ek leida aa Jorsalaland. þa er þier saugdut at verda mundu at herfangi fiandmanna yduarra. En ydur hræ munu liggia daud hier i eydimorkinne. Synir ydrir munu utlendir uera .xl. uetra i eydi(morkinne). ok munu bera yduarn hordom þar til er hræ fedra yduarra funa. þer munut taka giolld firir syndir ydrar ok munut þer reyna hefnd mina. þuiat ek mun suo giora sem nu hefi ek mællt vit þenna allan enn uesta mannfiolda. þann er upp reis hier i gegn mer i eydimorkinne. hann mun hier deyia ok þrotna. þeir menn er Moyses leidde aa Jorsalaland at sia landit ok hallmælltu landinu ok letu af þui maugla allan þenna mannfiolda er þeir lostudu landit. þeir munu aller deyia i minu augliti. en Josue ok Kalep munu eigi med þeim deyia. Nv er gud hafdi þessa hluti mællt. þa fiellu sendimennirnir aller daudir nidr. nema þeir Josue ok Kalep. Moyses sagdi lydnum þessa alla hluti sem gud hafdi mællt vit hann. Ok vit þessi tidindi gret lydrinn e miog. Vm morguninn risu Gydingar snemma upp ok foru aa fiall þat er hia herbudunum var ok mælltu. Nv ero uer bunir at fara aa Jorsalaland. þuiat uer haufum miok[4] misgert. Moyses mællti vit þa. Firir hui giore þier i gegn ordum guds almattigs. ok eigi mun ydr þat til farsælu snuazt. Nv farit þier eigi. þuiat eigi er gud med ydr. ok munu þer falla firir

[1]) *r. f.* ert [2]) *r. f.* freistudut [3]) *r. f.* uorud [4]) *r. f.* nu ok

ouinum ydrum. ef þier farit án guds leyfi. Amalegites ok Kananeus munu koma i mot ydr ok beriazt vit ydr. firir þeim munu þer falla. þuiat þier vilid eigi guds ordum hlyda. þui er eigi drottinn med ydr. Lydrinn gaf eigi gaum at ordum Moysi. ok foru þeir eptir þui sem þeir hofdu ætlad. Moyses var eptir i herbudum ok aurk drottins. Amalechite ok Kananei foru i moti Gydingum ok borduzt uit þa ok unnu aa þeim mikinn sigr. Gydingar laugdu aa flotta. enn heidnir menn elltu þa langa leid allt til þess stadar er kalladr var Horma.

126. Sa atburdr vard þa er Gydingar voru i eydimorkinne. at þeir fundu einn mann af sinum monnum. þann er vit bar saman aa þuottdegi. þann mann færdu þeir heim þeim Moysi ok Aaron. Moyses liet þann mann setia i myrkuastofu. þuiat hann visse eigi huat gud villdi firir. Gud mællti vit Móysen. þann mann skal af life taka sem þier hafit i myrkuastofu settan. ok skal allr lydr beria hann grioti til bana firir vtan herbudir. Eptir þessa uitran liet Moyses manninn leida ur myrkuastofunni ok ut fra herbudum. þar baurdu Gydingar hann grioti til bana. sem gud baud þeim. Gud mællti vit Moysen. Mæl þu vit lydinn. at þeir giore trauf med dreglum um skickiur sinar. at þeir minnizt minna bodorda. þa er þeir hafa traufin aa klædunum. at eigi fylgi þeim rangar hugrenningar sinar til ymissligra hordoma. helldr minnizt þeir minna bodorda ok giore þeir þau ok se þeir helgir. firir þui at ek em drottinn gud þeirra.

127. Madr het Chore. hann var son Ysachar Kaadsson Leui sonar. annar madr het Dathan ok enn þride Abiron. þeir voru synir Hebab. Hon het madr son Felie. hann var af kyni Rubens. þesser menn risu upp i moti Moysi ok .cc. ok .l. manna annara. þeir voru þinghus haufdingiar[1] ok þeir kolludu saman aa þingi. ok stodu i moti Moysi ok Aaron ok mælltu. þaurf uinnr ydr er allr þessi mannfioldi er heilagr. ok gud er med þeim sialfum. firir hui hefizt þier vpp yfir lyd drottins. Ok er Moyses heyrdi ord þeirra. þa fiell hann til iardar ok mællti uit Kora ok forunauta hans alla. Gud mun ydr kunnigt giora snemma aa morgin. huerer hans menn ero eda hueria hann mun sier kiosa eda huerir honum munu vit teingiazt. Nv taktu Kori ok aller þinir menn glodker ydur ok latit elld i ok leggit aa reykelsi firir drottins augliti. ok mun þa synazt huerer guds menn ero. Eda huad syniz þier ok ydr þat litils vert vera. er gud greindi ydr fra ollum lydum odrum ok helgadi ydr sier. at þer þionadit honum i faugnudum heilagrar sattmalsbudar ok stædit firir offron lydsins ok þionadit gudi almattigum. Firir þui[2] let gud ydr at sier ganga. at þier eign-

[1]) *r. f.* haufdingium [2]) *r. f.* hui

adizt kennimannzskap. Enn nu giorer þu Kore ok aller þinir menn i gegn drottni gudi minum. Eda huat hefir Aaron gert til saka vit ydr. er þier mavgludut i gegn honum. þa sendi Moyses eptir þeim Datanh ok hans monnum ok Abiron. at þeir kæme aa hans fund. þeir suorudu. Eigi munu ver koma aa hans fund. Eda synizt honum þat litils vert. er hann leidde oss i brutt af Egiptalandi i þessa eydimork. at hann dræpi oss hier alla ok styrdi oss med ofride. Eda huar kemr þat nu framm. er hann sagdizt oss mundu leida til iardar þeirrar er fliota mundi med miolk ok hunangi. ok sagdizt hann mundu gefa oss akra ok vingarda ok adrar eignir. Enn oss synizt hinu nær. at hann vile vor augu ut stinga. Nv munu ver eigi koma aa hans fund. Ok er Moyses visse þesse suor þeirra. þa reiddizt hann miog ok mællti. Litt eigi þu drottinn forn þeirra Datans ok Abirons. þu ueizt drottinn. at eg hefi eigi tekit asna þeirra ne adra hluti. ok eigi hefi ek kualit neinn þeirra. Vm morguninn eptir þessar vitrædur kom Kori med sinn flock til tialldbudarinnar. þeir voru .cc. ok .l. manna. þeir baru allir glodker i hondum ser. þar var i elldr med reykelsi. þar kom ok Aaron med sinu glodkeri ok hans menn. þeir stodu huorertueggiu firir tialldbudar dyrunum. þa uitradizt dyrd drottins ollum yfir tialldbudinne. Gud mællti þa vit Moysen. Skilizt þer fra flocki Kora. þuiat ek mvn uega þa med skiotu voueifi. Moyses ok Aaron fellu badir til iardar firir augliti drottins ok mælltu. Heyrdu hinn styrksti gud anda allz holldz. huort mun þin reidi grimmazt i gegn ollum monnum at einum manni misgioranda. Gud mællti vit Moysen. Biod þu ollum lyd. at þeir skilizt i brott fra lidi þeirra ok tialldbudum þeirra Datans ok Abirons. Honum fylgdu hofdingiar Gydinga lyds þangat. Ok er þeir voru komnir til þeirra tialldbuda. þa mællti Moyses. Farit þer aa brutt aller fra budum þessa omilldu manna. ok komit aungu þui i nand er þeir eiga. at eigi uefizt þer i syndum þeirra. þa foru aller menn aa brott fra budum þeirra Datans ok Abirons. Enn þeir stodu vti hia budum sinum ok konur þeirra ok synir ok allr þeirra flockr. Moyses mællti þa. J þessum atburd er nu mun verda mvnu þier vita mega. huort gud sendi mik eda eigi. at ek reynda þa hluti alla er þier hafit sied eigi af minv hiarta helldr af guds trausti. Ef þesser menn deyia eptir þui sem adrir menn ero vaner lif at lata. þa sendi eigi gud mik til stiornar þessa folks. Enn ef gud gerir nyian hlut. ok lætr hann iordina vpp luka sinn mvnn ok suelgia þa Datan ok Abiron ok alla þeirra menn ok fiarhlut. ok fari þeir lifandi i heluiti. þa skulu þier vita. at þeir hafa gudlastad. Ok er Moyses lauk mali sinu. þa sprack iordin undir fotum þeirra Dathans ok Abirons. ok foru þeir lifandi i iordina nidr

ok do suo. ok aller þeirra menn ok allr þeirra fiarhlutr med þeirra herbudum. Allr lydr flydi þadan aa brutt. er þessi atburdr vard. med mikille hrædzlu. ok badu gud almattigan. at eigi dæi þeir med suo miklu voueifi. J þui bile kom elldr af himne ok brendi Kora til bana ok þau .cc. manna ok her er honum fylgdu.

128. Eptir þessa ena ogurligv atburdi þa mællti gud vit Moysen. Biod þv Eleazaro kennimanni syni Aarons. at hann taki glodker þau er liggia i brennunne ok roti elldinum i sundr hingat ok þangat. þuiat glodkerin ero heilug i dauda syndugra manna. Nu giore Eleazar af þeim speingr ok festi aa alltara. þuiat i þeim var reykelsi fært drottni. ok ero þau af þui heilug. Nv skulv þav uera a alltara til uitnis þess atburdar. er giorzt hefir i liftioni Kora ok hans manna. Moyses sagdi þessa hluti Eleazaro. Eleazar tok glodkerin ok giordi af þeim speingr ok festi aa alltara. suo sem gud baud honum. til vitnis þeirra inna ogurligu atburda er giorzt hofdu. Eptir þessa atburdi giordu Gydingar gnadd i moti þeim Moysi ok Aaron ok mælltu. þier draput þenna lyd drottins. Ok þa giordizt osætti mikid med lydnum. ok uilldu margir Gydingar drepa Moysen ok Aaron. þeir flydu undan til tialldbudarinnar. ok þa vitradizt dyrd drottins yfir tialldbudinne. Gud mællti þa vit Moysen. Farit þier aa brutt fra folki þessu.[1] þuiat ek mun[2] drepa þa nu. Ok er þeir lagu aa iordunni. þa mællti Moyses vit Aaron. Taktu glodker þitt ok lat i elld af alltaris elldi ok legg aa reykelsi. ok far til lydsins. at þu bidir firir þeim. þuiat gud hefir lostit þa med elldingu. Aaron gerdi sem Moyses mællti. hann tok glodkerit ok elld af alltari ok lagdi þar reykelsi yfir. ok for til folksins þar sem þat brann. ok geck aa medal daudra manna ok lifandi ok bad firir lydinn. ok þegar slocknadi elldrinn. J þeirre brennv forvzt fiortan þusundir manna adrir enn Kori ok hans menn. Aaron for þa aptr til fundar vit Moysen til tialldbudar duranna. þar sem Moyses var aa bænum.

129. Gud mællti vit Moysen. Tak þu af Gydingum uondu tolf ur kynsþattum þeirra .xii. ok rita þu huers þeirra nafn yfir huers þeirra vendi. Nafn Aarons skaltu rita i kyni Leui. þu skalt setia uonduna i tialldbvdinne. þar sem ek mællti vit þik. ok mun ek syna huern ek uel. þuiat eg mun giora þess uond med berki ok næfr ok alldine. er ek vel. Moyses tok .xii. vondv adra enn Aarons uond ok setti i tialldbudinne. Ok um morguninn eptir fanzt Aarons vondr grænn ok groinn berki ok næfri ok alldine. þa tok huerr þeirra vit þeim vendi sem atti. ok sau allir þa iarteign er ordin var aa uendi Aarons. Gud mællti

[1]) r. f. þessum [2]) r. f. enun

vit Moysen. Settv vond Aarons i tialldbudinne til vitnis þessa alburdar. er giorzt hafdi aa vendinum. Moyses giordi suo sem gud baud.

130. Eptir þessa alburdi for Moyses med ollum Gydinga lyd i eydimork. þa er Sin var kollut. i þann stad er Kades het. Ok er þeir voru komnir þar. þa andadizt Maria systir þeirra Moysi ok Aarons. þat var aa enum fyrsta degi manadar mulseta. Maria var þar grafin i Kades. Ok er lydrinn var þar. þa gat þar eigi vatn at drecka. Vm þat maugladi lydrinn med osætt vit Moysen ok Aaron ok mællti. Veri suo vel at uer hefdim dait medal brædra vorra firir drottni. Firir hui leiddut þier lyd drottins i eydimork. at uer ok fenadr vorr dæim. firir hui letud þier oss i brutt fara af Egiptalandi i þenna enn uesta stad. er eigi fær vatn at drecka ok eigi getr fikiur ok timeas ok eigi skoron. ok þat aa annat ofan er eigi getr vatn at drecka. Moyses ok Aaron gengu þa aa brutt fra folkinu til tialldbudarinnar ok fiellv til iardar ok kolludu til drottins ok mælltu suo. Heyrdu drottinn gud kall lyds þessa ok luk þeim vpp fehirdzlu þina. brunn lifanda vatz. at aflati gnadd þeirra. þa er þeir ero saddir. Ok þa uitradizt dyrd drottins yfir þeim. Gud mællti þa vit Moysen. Tak þu vond þinn ok safna saman lydinn. þu ok Aaron brodir þinn. ok mæl þu vit steininn firir þeirra augliti. at hann gefi vatn ok þer leidit ut uotn af steininum. þa mun lydrinn drecka ok fenadr þeirra. Moyses tok þa vondinn vr tialldbudinne ok kalladi saman lydinn til eins steins. Heyri þier motbarligir ok otruer. huad munu ver mega leida vt vatn af þessum steine. Ok þa lystr Moyses uendinum tysvar sinnum aa steininn. ok þa sprettr þar vpp þegar vatn. god ok nog. suo at lydrinn allr drack ok fenadr þeirra. Gud mællti þa vit Moysen ok Aaron. þui at þer trudut eigi mer. at þer helgadit mik firir sonum Jsrael. þui [munu þer[1] eigi leida þa lyd þenna til þeirrar iardar. er ek mun þeim gefa. þetta er gagnmælis uatn. þar þrættu synir Jsraels i gegn drottni. ok helgadr var hann med þeim. þa sendi Moyses menn aa fund konungs þess er Edom het. at bidia sinum monnum fararleyfis um hans riki. Ok er sendimenn Moysi komu aa fund Edoms. ok þeir mælltu. Brodir þinn Gydinga lydr mæler suo til þin. Vita muntu allt vort erfide þat er uer haufum haft. huersu uorir langfedr foru til Egiptalandz. ok hofum ver þar langa æfi verit þiadir ok uorer langfedgar. Heyrt muntu hafa. at uer hofum til guds kallad. ok hann hefir heyrt vora bæn ok sendi eingil sinn til vor. þann er oss leiddi i brutt af Egiptalandi. ok er nu uorr flockr i borg Kades. su er i hinum yztum morkum. Nv bidium ver. at þu lofir oss at fara um þitt riki. ok munu uer eigi troda akra þina eda uingarda. ok eigi

[1]) [r. f. mun ek

munum uer drecka votn vr brunnum ydrum. helldr munu ver fara þiodgautur eptir midiu landi ydru. ok eigi munu ver hneigia af til hægri handar eda vinstri. medan ver forum yfir þitt riki. Edom konungr svaradi. Eigi mun konungr ydr lofa at fara um mitt riki. ok med uopnum mun ek ydr ueria at fara um mitt land. Sendimenn Moysi mælltu. Ver munum skiott yfir fara. ok ef uer dreckum ydur votn eda vorr fenadr. þa munu ver þar fe firir giallda. Edom suaradi. Eigi munu þier i minu leyfi fara um mitt land. Edom samnadi þa miklu lidi ok ætlar þa at veria vopnum landit ok bardaga. at eigi fari Gydinga lydr yfir hans riki. Sendimenn Moysi foru aptr til fundar vit hann ok saugdu honum ord Edoms. ok huersu hann bannadi þeim yfirfaur um sitt riki. Moyses hrærdi þa herbudir sinar ur Kades. hann for þa med sinv foruneyti aa fiall þat er Horr heitir. þat fiall var i endimorkum rikis Edoms konungs. Ok er lydrinn var aa fiallit vpp kominn. þa mællti gud vit Moysen. Fari Aaron nu til framlidinna ættingia sinna. þuiat hann mun eigi koma aa þat land. er ek mun gefa sonum Jsraels. firir þui at hann trudi eigi minum ordum vit uatn gagnmælis. Nv leidtv Aaron ok son hans Eleazar aa fiallit ofanvert. ok þa færdv Aaron af klædvm sinvm. ok skryd med þeim klædum Eleazar son hans. ok þa mun Aaron andazt. Moyses gerdi sem gud baud honum. at hann for aa fiallit vpp ok Aaron brodir hans ok Eleazar son Aarons. at aasiaundum Gydingum. þa færdi Moyses Aaron af klædum sinum ok skryddi þeim klædum Eleazar son hans. Ok er Eleazar var skryddr þessum klædum. þa andazt Aaron. Ok er hann var andadr þar aa fiallzbruninne. þa for Moyses ok Eleazar til fundar vit lydinn. Ok er folkit visse at Aaron var andadr. þa gretu allir Gydingar andlat Aarons .xxx. daga.

131. Konungr het Kananeus. hann ried firir þeim stad er Arath het. ok er hann heyrdi sagt fra faur Gydinga. þa efldi hann herlid i mot þeim ok bardizt vit þa ok sigradizt aa þeim i fyrstu ok toku af þeim herfang. En Gydingar hetu þa aa gud til traustz sier ok mælltu. Ef þu selr lyd þenna i vorar hendr. þa munu ver drepa hann ok briota borgir þeirra. Ok þa baurduzt þeir vit Kananeum. J þeim bardaga fiell Kananeus. enn Gydingar sigruduzt. þa brutv þeir borg þa er Kananeus hafdi firir radit. Gydingar foru þa af fiallinu Horr langa leid. þa hallmælltu þeir gudi ok Moysi ok saugdu suo. Firir hui leiddir þu oss i brutt af Egiptalandi. at ver dæim her i eydimarkinne. þar er eigi getr vatn. þuiat aund vor hravrnar af þessi fædzlu enni lietluztv. Firir þetta gnadd Gydinga sendi gud elldliga eitrorma til Gydinga at særa þa til dauda. Ok er þeir voru lostnir af þeim elldligum eitrorm-

um. þa flydu þeir aa fund Moysi ok mælltu. Misgerdum uer. er ver mælltum i moti gudi ok þer. nv bid þv firir oss. at gud firirlati oss þessi vandrædi. Moyses bad þa firir lydnum. þa mællti gud vit Moysen. Giordu orm ur eiri. ok set hann til marks þeim monnum er lostnir verda af eitrormvnum. ok munu allir heilir verda þeir er eirorminn sia. Moyses gerdi sem gud baud. at hann liet gera orm af eire. ok vrdu aller heiler þeir er þann orm litu. þoat þeir væri adr af eitrormunum særdir. Moyses sendi menn aa fund konungs þess er Seon het. ok mællti suo til hans. Bid ek þik. at þu lofir oss at fara vm þitt land. ok munu ver eigi troda vingarda þina ne akra. ok eigi munum ver drecka vatn ur brunnum ydrum. helldr fara konungs gautur þar til er vier komum aa burt vr þinu riki. Ok er þessi ordsending Moysi kom til eyrna Seem konungi. þa reiddizt hann miog vit þat ok lofadi eigi lydnum at fara um sitt land. Seon samnadi herlide ok for med miklum her i eydimarkina i mot Moysi. Ok er þeir funduzt. þa baurduzt þeir. J þeim bardaga fiell Seon konungr ok fioldi annarra manna. þa lagdi Moyses vndir sik þat riki er alt hafdi Seon konungr ok firir radit. ok bygdu Gydingar þa i þeim borgvm er i þui riki var(u). Konungr het Ogg. hann var med risa vexti. hann atti reckiu af iarni gerua. hon var .ix. alna laung enn .iiii. alna breid. Sia konungr for med her miklum i moti Moysi. Ok er Gydingar sav þann enn ogurliga her er Ogg hafdi. þa hrædduzt þeir þann enn mikla uoxt er Ogg hafdi ok margir adrir hans menn. Gvd mællti þa vit Moysen. Eigi skalltu hrædazt Ogg konung eda hans menn. þuiat eigi mun ydr meira verda firir at drepa hann enn Seon konung. Gydingar borduzt þa vit Ogg konung ok sigruduzt aa honum ok hans monnum. þar fiell Ogg ok mikill mannfioldi med honum. Gydingar laugdu þa undir sik land þat er Ogg konungr hafdi firir radit.

132. Eptir þat foru Gydingar aa vollv þa er voru i riki Moabs þiodar skamt fra Jordan. þar sem gagnvart stod borg su er Hiericho heitir audru megin aa backanum. Konungr het Balak. hann var yfir Moabs þiod. Hann sa þa hluti alla er Gydingar hofdu giort lydnum Aamorrea. ok þat er Moabite hofdu hrædzt þa ok mattv eigi bera þeirra ofrid. Balakh atti þa fund vit hofdingia. þa er voru i hans riki. Á þeim fundi mællti hann suo. Mikil reidi liggr aa folki voru af yfirgang Moysi ok hans manna. þuiat þeir eyda suo miog konunga riki. sem oxi er uanr at bita allt gras med rotum. A þeim fundi tok konungrinn þat til rads. at senda menn eptir manni þeim er Balaam het. Hann var son Hehor. hann var blotmadr mikill. hann bygdi vit Jordan i riki Balaks konungs. Konungrinn hafdi mikinn aatrunat þar sem Bal-

aam var. Ok þa er sendimenn konungs komu aa fund Balaams. þa mælltu þeir. Lydr margr er kominn i riki vort af Egiptalandi. ok fara þeir med ofridi þar sem þeir koma. Nv sendi konungr vor þier ord. at þu kæmer ok litir yfir lyd þenna. er miklu er styrkari enn vier. Vill konungrinn at þu bauluir lydnum. at uer megim sigrast aa honum ok reka þa i brutt af landinu. þuiat konungrinn truir þui. at sa muni blezadr vera er þu blezar. enn sa boluadr er þu baulvar. Sendimenn greida framm giafir þær er konungrinn sendi Balaam. Blotmadrinn suaradi. Uerit þer her i nott. ok mun eg aa morgin segia ydr þat sem drottinn segir mer. Sendimenn uoru med honum um nottina. Ok aa þeirre nott kom drottinn til Balaam ok mællti vit hann. Huat uilia þesser er komnir ero til þin. Balaam svaradi. Balak konungr sendi þa til min. ok bad at ek skyllda koma at baulua lyd þeim. er kominn er af Egiptalandi hingat i vort land. ok reka þa menn med boluan brutt af voru landi ef ek mætta. Gud mællti vit Balaam. Eigi skaltu fara med þeim. ok eigi skaltu bolua lyd þessum. þuiat hann er blezadr. Vm morgunin eptir þessa uitran reis Balaam snemma vpp ok mællti vit sendimenn konungs. Nv skulv þier fara heim. ok mvn ek eigi med ydr fara. þuiat gud bannar mer at fara. Sendimenn Balaks voru hofdingiar. þeir foru þa heim aa konungs fund ok saugdv honum. at Balaam villdi eigi fara aa hans fund. Balak konungr sendi þa fleire hofdingia ok gofugligri enn þeir er fyrr hofdu komit aa fund Balaams. Ok er þeir komu aa hans fund. þa mælltu þeir. Balak konungr mælir suo til þin. Duel eigi þu at koma aa fund uorn. þuiat ek em buinn at koma aa þinn fund ok uegsama þik. ok mvn ek gefa þer þat sem þu villt. Nv kom þu at bolua lyd þessum. er kominn er i vort riki. þa er sendimenn konungs hofdu suo mællt. þa suaradi Balaam. þo at konungr gefi mer hus sitt fullt af gulli ok silfri. þa ma ek þo eigi skipta vm ord guds drottins mins. at ek mæla meir eda midr enn gud bydr mier. Nv uerit þer hier i nott. at ek mega vita huat drottinn bydr mer at mæla vit ydr. A þeirri nott kom drottinn til Balaams ok mællti vit hann. Enn ef þesser menn ero komnir aa þinn fund ok bidia þik at fara med sier. þa ris þu upp ok far med þeim. ok gior þo þat eitt er ek byd þier. Balaam reis þa vpp snemma vm morginինn ok lenadi ausnu sina. ok for med sendimonnum konungs. Ok firir þat reiddizt gud honum. Enn huskarlar Balaams foru med honum. Hann reid epter gautu framm. þar er akrar voru aa tuær hendr honum. Enn eingill guds stod aa gotunni firir honum i gardzins hlidi ok hafdi brugdit suerd i hendi. Asnan sa huar eingillinn stod. ok þui geck hon af gautunne. enn hann sa eigi eingilinn. Enn hon geck at gard-

inum ok þordi þo eigi at ganga i gardzhlidit. þar sem eingillinn stod. Hon þraungdi fæti Balaams vit gar(d)inn. Balaam bardi osnuna miog. enn hon geck þo eigi framm. hon lagdizt þa nidr vndir honum. Balaam tok þa kylfu mikla ok bardi osnuna med henni. ok uar miog reidr. Drottinn lauk þa vpp munn osnunnar. suo at hon mællti. Firir hui berr þu mik suo hart. huat hefi ek misgiort vit þik. er þu hefir barit mik þrysuar sinnum. Balaam suaradi. þess ertu uerd at eg beria þik. þuiat þu bleckir mik. Væri suo uel at ek hefda suerd i hendi. ok mvnda eg þa hoggua þik. Asnan mællti. Huat er. em ek eigi þitt kuikuendi. þat er þv ert uanr at sitia yfir iafnan er þu ferr leidar þinnar allt til þessa dags. Segdu huat ek hefi þuilickt giort vit þik. sem þu giordir nu vit mik. Balaam suaradi. Ecki hefir þu suo vit mik giort. sem ek hefi nv vit þik giort. Gud lauk skiott upp augu Balaams. suo at hann sa huar eingillinn stod aa gautvnni firir honum. Eingillinn mællti þa. Firir hui bardir þu ausnuna þrysvar sinnum. Eg kom til þess. at asnan giordi þier i mot. þuiat raung er gata þin ok mier gagnstædlig. Enn ef asnan hefdi gautuna gengit. þa munda ek hafa gefit henni fararleyfi. enn ek munda hafa hogguit þik. Balaam suaradi. Misgiorda ek ouitandi at þu stædir aa gautunni. ok mvn ek aptr huerfa af þessi minne for. Eingillinn suaradi. Far þu med þessum mönnum. ok varazt at eigi mæler þv fleira enn ek byd þer. Balaam for þa med hofdingium. þeim er eptir honum voru sendir. Ok er Balak konungr visse þangatfor hans. ok er þeir funduzt. þa mællti Balak konungr. Firir hui komtu eigi þegar aa minn fund. er ek senda menn eptir þier. huort ætladir þu at ek munda eigi aumbuna þer þina for. Balaam suaradi. Ek em nu kominn. enn huort ætlar þu. at ek muna mæla annat enn þat er gud gefr mer at mæla. þeir foru þa i borgina. þa er var i ydztum endimorkum hans rikis. Balak konungr let þa hoggua naut ok saudi ok sendi þa hluti Balaam[1] ok þeim hofdingium er honum fylgdv.

133. Vm morguninn eptir fylgdi konungr Balaam til hofs Baals. þat stod á einne hæd. þadan sa inn innzta hlut herbuda Moysi. Balaam mællti þa vit Balac. Gior þu mier hier .vii. stalla. ok bu hier til fornfæringar .vii. kalfa ok .vii. hruta. Balak konungr giordi sem Balaam mællti. Ok er hann hafdi lagt kalfana ok hrutana yfir stallana. þa mællti Balaam vit Balak konung. Bid þu hier littad hia forninne. þangat til er ek kem aptr. Ek mun fara skamt aa brutt hiedan ok uita ef drottinn komi til min. ok mun ek vit þik mæla þat er hann bydr mer. Konungr kvat suo vera skylldu. Ok er Balaam var skamt

[1]) *r. f.* Balak

þadan aa brutt farinn. þa kom drottinn i mot honum. Balaam mællti þa uit hann. .vii. stalla hefi ek hier vpp reist ok þar yfir lagt suo marga kalfa ok hruta. Drottinn lagdi þa ord i mvnn honum ok mællti. Far þu aptr til konungs ok mæl þa hluti er ek byd þier. Balaam for þa aptr til fundar vit konung. þar sem hann var hia forninni ok hofdingiarnir. Balaam mællti þa at uppnuminne dæmisaugu sinne. Konungr Moabitarum Balak leidde mik af austrligum fiollum. mællti vit mik. Kom þu at bolua Jacob ok skyntu ok lasta Jsrael. Ok huersu mun ek þeim bolua mega. er gud boluar eigi. eda huersu mun ek þann lasta mega. er gud lastar eigi. Sia mun Gydinga lyd af hinum hæstum stodum steinum eda holum. mun ek hann lita. Einn lydr mun her byggia ok mun (eigi) skipazt medal heidinnar þiodar. Huerr mun telia mega dust eda uita tolu kyns Jacobs. Deyi aund min dauda rettlatra manna. ok uerdi minir hlutir enir siduztu likir þeirra hlutum. Balak konungr mællti vit Balaam. Huat giordir þu nu. Ek baud þier til þess hingat. at þu boluadir ouinum minum. enn þv giorir þar gegn. þuiat þu blezadir þeim. Balaam svaradi. Huat mun ek mega annat mæla en þat sem gud leggr firir mik at mæla. Kom þu med mier i annan stad. þar er þu sier meir yfir Gydinga lyd. ok þeir megi þik eigi sia. ok bolua þu lydnum. þa for Balak konungr ok Balaam med sinv foruneyti aa fiall vpp. þat er Fvlgor het. Ok er þeir voru þar komnir. þa giordi Balak sier .vii. stalla ok lagdi yfir huern stall(a) kalf ok hrut. sem Balaam baud honum. Balaam mællti þa vit Balac konung. Bid þu hier hia forninne. medan eg fer aa brutt. Konungr kuad suo uera skulu. Nv er Balaam var skamt aa brutt farinn. þa kom drottinn til fundar vit hann ok lagdi ord i munn honum ok mællti vit hann. Far þu aptr til Balaks konungs ok mæl vit hann þat sem ek byd þier. Balaam for þa til fundar vit konung ok hofdingiana. þar sem þeir stodu hia forninne. Konungr mællti þa vit Balaam. Huat mællti gud vit þik. Balaam mællti þa at vppnuminne sinne dæmisogu. Heyrdu Balak konungr son Sefor. Stattu ok hlyd þeim hlutum er ek mun mæla. Eigi er gud sem madr. at hann liugi. ok eigi sem sonr mannz. at hann skiptizt. Eda huort sagdi gud þat. at hann mundi gera þat er hann gerdi eigi. eda huort het gud þui nockuru. er hann endi eigi. Til þess em eg hingat kominn. at ek bleza. ok firir þui mun ek eigi blezan banna. Eigi er blot med Jacob. ok eigi sezt skurgud med Jsrael. Drottinn gud hans er med honum. ok sigr drottins er med honum. Gud sendi hann aa brutt af Egiptalandi. likr er styrkr hans cinocedris. Eigi er fiolkyngi med Jacob ok eigi blotskapr. Ok Jsrael mun segia aa sinum tidum huat gud gerdi. Se herna. lydr sia mun vpp risa sem

leena. ok vpp mun hann orgazt sem leo. Eigi mun hann huilazt fyrr enn hann suelgr herfang ok hann dreckr blod ueginna manna. Balak konungr mællti þa vit Balaam. Eigi muntu bolua lydnum. ok eigi muntu bleza hann. Balaam suaradi. Huort sagda ek þier eigi. at ek munda þat mæla er gud bydi mer. Balak konungr mællti. Far þu med mer til annars stadar. ok kann vera at þadan boluir þu at lofanda gudi. þa foru þeir aa fiallit vpp. þar sem hæst var fiallit. þadan sa uida. Balaam mællti þa vit konung. Giordu mer hier .vii. stalla. ok lat þar yfir .vii. kalfa ok .vii. hruta. Konungr gerdi sem Balaam mællti.

134. Ok er Balaam sa at gudi likadi at hann blezadi lydnum. þa for hann eigi sem fyrr hafdi hann farit. at hann leitadi spaleiks. helldr leit hann yfir lydinn. ok sa tialldbudir þeirra ok þa sialfa. huar þeir voru. Ok þa fiell i briost honum guds andi. ok hann mællti at vpptekinne dæmisaugu. Hann mællti suo. madr þess auga byrgdizt. sagdi heyrari guds mala. sa er litr syn almattigs guds. hann fellr ok suo lukazt vp augv hans. Suo fagrar tialldbudir þinar Jacob ok tiolld þin Jsrael. sem daler skogafuller [sem grasgardar vit ar uokuader.[1] þær tialldbudir festi drottinn suo sem cedri vit morg votn sett. Firir lyd þessum mun takazt Agagg konungr. ok mun hans riki aa brutt færazt. Gud leidde lyd þenna af Egiptalandi med styrkt. hann er likr rinocerodis. Suelgia munu heidnar þiodir fiandmenn hans. ok munu þeir briota bein þeirra. ok med orum munu þeir þa reyfa. [Liggiandi mun hann sofa sem leo ok leena þau[2] er eingi mun þora vpp at vekia. Sa mun blezadr er þeim blezar. ok sa mun boluadr er þeim boluar. Balak konungr reiddizt þa Balaam firir þessi ord ok mællti. Ek kallada þik aa minn fund til þess at þu boluadir ouinum minum. enn þu gerdir þar i gegn. ok hefir þu nu þrysvar sinnum þeim blezad. Nv far þu heim til þins heimilis. Ek hafda radit at uegsama þik. enn drottinn rænti þik þeirre vegsemd. Balaam suaradi. Huort sagda ek eigi sendimonnum þinum. þeim er þu sendir til min. þo at þu gæfir mer hus þitt fullt af gulli. þa munda ek eigi mega um lida ord guds drottins mins. ok eigi munda ek mega mæla af minu hiarta huorki gott ne illt. helldr vard ek þat at mæla sem gud baud mer. Nv mun ek fara heim. ok mun ek gefa ydr rad adr enn uer skilium. huat þer skulut gera vit þenna lyd. Balaam mællti þa[3] at uppnuminne dæmisaugu. Balaam Beors son sagdi suo. madr mællti suo. þess auga byrgdizt. sagdi heyrari guds mala. sa er ueit læring hins hæsta guds. ok ser sa almattigan gud. sa hefir fallandi vpplokin augu. Sia mun ek

[1]) [r. f. eigi er þat uor at uokua [2]) [r. f. eggendr munu þeir sæfa sem leo. ok lækna þann [3]) r. f. þo

hann. enn eigi mun ek hann lita. Vpp mun renna stiarna af Jacob. ok mun vpp risa Jsrael. ok mun liosta hertuga Moab. ok mun eyda alla sonu Seth. ok mun uera onyt eiga hans. þeir munu falla af ouinum sinum. enn Jsrael mun styrkliga gera. Af Jacob mun sa uera er styra mun. ok mun hann glata erfd borgar. Ok er Balaam sa Amalek. þa mællti hann at vppnuminne dæmisaugu. Styrk er at uisu bygd þin. ok setia muntu at visu aa steini hreidr þitt. ok validr muntv uera af kyni Kaams. suo leingi sem þu matt vera. þuiat Assur mun þik (taka). Balaam mællti þa enn at uppnvminne dæmisaugu. Hev huerr er sigruegari. þa er drottinn gerir þessa hluti. koma munu med uopnum af Jtalia. þeir er yfir munu stiga Arcerius ok munu eyda Ebreos. ok sidaz munu þeir farazt. þa er Balaam[1] hafdi suo mællt. þa for hann heim til heimkynna sinna. þa reiddizt konungr Balaami firir þau ord er hann hafdi mællt. Ok er Balaam uisse konungs reide. þa gaf hann þau rad til konunginum. at hann sendi fagrar konur margar til Moyses manna. at leika firir þeim ok uita ef þær lockadi hug þeirra til blota eda til samræda vit sig. Hann sagdi suo. at gud mundi reidazt þeim. ef þeir blotadi eda hefdi samrædi vit heidnar konur. ok munu þeir þa auduelldliga mega yfir stigazt. ef eigi væri guds gætzla yfir þeim. Konungr gerdi sem Balaam gaf rad til.

135. A þeirri tid var Gydinga lydr i þeim stad er Sedi var kalladr. ok heidnar konur komu þangat. þa hofdu margir menn samrædi vit þær ok blotudu med þeim. Firir þat reiddizt gud þeim. hann mællti þa vit Moysen. Tak þu nu hofdingia lydsins ok fest þa vpp aa galga i gegn solu. at reide min huerfi i brutt fra lydnum. Moyses mællti þa vit domendr. þa er yfir voru lydnum. Uegi nu huerr sinn naung þann er blotad hefir Belfegor. Madr het Zambre[2] hann var Saul son. hann var einn hofdinge af kyni Simeons. hann lagdi hia sier eina portkonu heidna. þa er Kozbi het. hon var dottir Sur Madianitarum. mikils hofdingia. Zambri var suo diarfr i saurlifis synd. at hann hafdi samrædi vit Kozbi at aasiaanda Moysi ok ollum lyd. þau hormudu allir godir menn ok gretu. þeir er þann leik sau. ok stodu firir dyrum tialldbudarinnar. Madr het Finies. hann var son Eleazar Aaron sonar. hann reis vpp ok bra saxi ok lagdi þau bædi i gegnum til bana i lostalid kallmanninum enn þurftarlid konunni. Moyses liet þa vega .iii. menn ok .xx. adra. ok af þeim vigum sefadiz guds reidi. Gud mællti þa vit Moysen. Finees son Eleazars kennimannz sefadi reidi mina fra sonum Jsrael. þuiat hann hrærdizt af minu kappi i gegn þeim. at eigi dræpa ek þa i minne hefnd. þui skaltu nu honum segia. at ek mun gefa

[1]) *r. f.* Balaac [2]) *r. f.* Mambre

honum frid mins saltmals. ok mun hann vera ok kyn hans eilift saltmal kennimannzskapar. þuiat hann kepti firir gudi sinum ok hreinsadi glæpi sona Jsraels. Eptir þessa atburdi bavd gud Moysi. at hann teldi alla kallmenn. þa er i hans foruneyti voru ellri enn tuitugir. Moyses giordi sem gud baud honum. J kyni Rubens voru þa .xl. þusunda ok .ii. þusundir ok .dcc. ok .xxx. manna. J kyni Simeons voru .xx. þusundir .ii. þusundir ok .cc. manna. J kyni Gads voru .xl. þusunda ok .d. J kyni Juda voru .lxx. þusunda oc .ii. þusundir oc .d. manna. J kyni Jsachar voru .xl. þusunda .iiii. þusundir ok .ccc. J kyni Zabulon voru .xl. þusunda ok .v. þusundir. J kyni Manases voru .xl. þusunda .ii. þusundir ok .dcc. J kyni Effraim voru .xxx. þusunda .ii. þusundir ok .d. J kyni Beniamin voru .xl. þusunda .v. þusundir ok dc. J kyni Dáns voru .xl. þusunda .iiii. þusundir ok .cccc. J kyni Asser voru .l. þusunda .iii. þusundir ok .cccc. J kyni Neptalim voru .xl. þusunda .v. ok .cccc. Sia tala er oll saman sex hundrut þusunda ok þusund ok .dccxxxx.

136. Gud mællti vit Moysen. Stig þu vpp aa fiall Eborim. ok lit iord þa er ek mun gefa sonum Jsrael. Ok er þu sier þa iord. þa muntv fara til frammlidinna frænda þinna sem Aaron brodir þinn. þuiat þer stygdut mik i eydimork Sin ok gagnmælis lydr. ok eigi villdut þier mik helga firir sonum Jsraels firir votn gagnmælis i Cades i eydimork Sin. Moyses suaradi. Drottinn gud andi allz blods. sia firir nockurn mann. þann er styre þessum mannfiolda ok megi fara firir lydnum vt ok inn. at eigi se lydrinn suo sem saudir þeir er eigi hafa hirde. Gud mællti vit Moysen. Taktu Josue son Nuns agætan mann. i honum er guds andi. ok legg þu hond þina yfir hann. þa er hann stendr firir Eliazaro kennimanni ok ollum þessum mannfiolda. ok muntu þa gefa honum bodord at ollum asiaundum monnum ok hlut dyrdar þinnar. at aller synir Jsrael veiti honum hlydni. Eleazar skal til frettar ganga um þa hluti er þess þarf vit. ok Eleazar skal firir rada. huenær lydrinn skal vpp hefia faur sina eda huenær hann skal standa. Moyses gerdi sem gud baud honum. hann setti Josue firir Eleazaro ok ollum lydnum. ok lagdi hendr sinar yfir hofud honum ok sagdi honum þa hluti er gud baud honum. þa sagdi gud Moysi þau laug er hann setti um huersdagligar fornfæringar a morgun ok aptan. ok þa greindi gud fornfæringar þær er lydrinn skylldi færa aa sierhuerium timum.

137. Eptir þat mællti gud vit Moysen. Hefn þu nu adr enn þu andazt þess er portkonur spilltu lyd þessum. Moyses mællti þa vit lydinn. Velit nu þusund manna af lydnum af sierhuerium kynsþætti Jsraels. ok uopnit þat lid ok buit til bardaga. ok berizt vit Madianitis

þiod. ok hefnit þess er þer letud portkonur ydr suikia. Lydrinn gerdi sem Moyses baud. þeir voldv af lidi sinv .xiiii. þusundir manna. Moyses setti Finies son Eleazar hofdingia yfir þat lid. ok selldi honum heilug ker ok ludra at blasa til þess er þurpti. þa for Finies med þessu lide i moti heidnum monnum. Heidnir menn efldv lid i moti Gydingum. ok er þeir funduzt. þa baurduzt þeir. J þessum bardaga sigruduzt Gydingar ok drapu alla heidna menn. þa er i moti þeim haufdu farit. suo konunga þeirra ok hofdingia. þar fiell Balaam Beors son. þeir toku þar at herfangi konur þeirra ok baurn ok fenadi alla. ok allt fe þat er þeir haufdu att. ok eyddu borgir þeirra ok kastala ok bæi ok brendv i elldi. Ok er þeir komu aptr til fundar vit Moysen ok Eleazar. þa saugdu þeir þeim sigr þann er þeir hofdu unnit. ok syndu þeim menn ok kuikfe þat er þeir haufdu at herfangi tekit. Enn annat fe haufdu þeir saman borit aa vollum Moab. Moyses ok Eleazar gengu i moti þeim med miklv fiolmenni vt fra herbudum. Ok er Moyses visse at þeir hofdu konur at herfangi tekit. þa reiddezt hann hofdingium þeim er firir þui hofdu radit. Moyses mællti þa. Firir hui toku þier þessar konur at herfangi. ero eigi þessar þær hinar saumu er tældv fyrr frændr ydra ok teygdu þa til blotz Bals. ok lietv firir þa synd margir menn lif sitt. Nv drepit þier oll sueinborn ok konur þær er vit kalla hafa att samrædi. enn vardveitid ydr til handa allar ungar meyiar. verit þier nu .vii. daga firir vtan herbudir. Sa huerr er heidinn mann vegr eda tekr aa heidins mannz like vegins. þann mann skal rannsaka aa þridia degi ok sionda. Alla hluti skal hreinsa. þa er þeir hafa at herfangi tekit. Eleazar kennimadr mællti vit alla hermenn. þa er barizt hofdu aa moti Madianitis monnum. þetta er laugmal þat er drottinn baud sinum monnum. gull ok silfr. iarn ok eir. tin ok bly. ok allt þat er elld ma þola skal i elldi hreinsa. A sionda degi skulu þier þuo klædi ydur. ok suo skulu þer hreinsadir ganga i herbudir. Lydrinn gerdi sem Eleazar baud. Gud baud Moysi. at hann skipti herfangi med lydnum er þeir hofdu feingit i forinne. ok sagdi vandliga firir. at þeim hlutum skylldi skipta med aullum þeim er barist hofdu. ok suo þeim er heima voru. þat baud gud. at eitt kuikindi af .v. hundrudum iafnt af monnum sem odrum kuikuendum skylldi færa Eleazaro. þuiat þeir hlutir ero frumtignir drottins. Enn helming allra kuikvenda skylldu hafa lærdir menn. þeir er þionudu i tialldbud drottins. Moyses ok Eleazar haufdingiar lydsins skiptu herfangi med folkinu. sem gud baud þeim. þat herfang var .dc. .lxx. ok .v. saudir. naut voru .lxx. ok .v. asnar voru .lx. þusund manna .xxx. ok .ii. konur þeirra er eigi hofdu vit kallmenn att samrædi.

138. Kynsþattr Rubens ok Gads voru audgir menn ok attv margt kuikfe. Ok er þeir sa þar godar iardir ok heraud Jaredh ok Galeath. þa foru þeir aa fund Moyses ok Eleazar ok annarra hofdingia. ok mælltu suo. Jord Jazareth ok Bebon ok Jareth. Nema. Esbon. Eskale. Soba ok Neba ok Beon. þessar iardir hefir gud gefit i yduart valld ok ero uel grosugar ok kostgodar. enn ver þrælar þinir hofum margt kuikfe. Nv bidium ver þig. ef ver hofum fundit myskunn firir þinum augum. at þu gefir oss þessar iardir til eignar þinum þionum. ok lat oss eigi fara yfir Jordan. Moyses suaradi. Huort skulv þier hier sitia. þa er frændr ydrir fara til bardaga. Firir hui snuit þier nidr hugi frænda yduarra sona Jsraels. at þeir þori eigi at fara til þess stadar er gud hefir þeim gefit. Suo giordu ok frændr ydrir. þeir er ek senda at niosna Jorsalalandz. þa er þeir komu aptr. þa sneru þeir nidr hugi sona Jsraels, at þeir færi eigi til þess landz er gud baud þeim til at fara. Firir þat reiddizt gud þeim ok sagdi. at ongvir tuitugir menn ok elldri mundu koma aa Jorsalaland nema Kaleb ok Josue. ok firir þat let gud þenna lyd .xl. vetra i eydimork. til þess er hann eyddi þa menn alla er vit hann misgiordu. Ok nu risit þer vpp eptir þeirra dæmum illra yduarra frænda. ok giorezt fostrar syndugra manna. at þier aukit vit reidi drottins yfir sonum Jsraels. Nv ef þier vilid eigi gudi fylgia. þa mun hann lyd þenna firirlata i eydimork hier. ok mvnu þer vera sauk bana þeirra manna allra er lif sitt lata her. Nv er Moyses hafdi þessa hluti mællt. þa gengu þeir nær er landzins badu ok mælltu. Uer hofum nu hus ok rettir fenadi vorum, borgir ok kastala konum vorum ok bornum. þui munum ver fara vopnadir til bardaga med lydnum þangat til er þeir fa unnit landit. Enn ver munum hier eptir lata konur vorar ok born i stærstum borgum. Enn ver munum eigi hingat aptr fara fyrr enn synir Jsraels hafa unnit þat land er gud hefir þeim gefit. Moyses mællti. Ef þier giored [eptir þui[1] sem þer mælit. at þier farit firir guds saker fuser fyrr til bardaga vel vopnadir ok fylgit lyd guds þangat til er þeir hafa þat vnnit er gud hefir þeim gefit, þa eignizt þer þessar iardir er þier beidizt. þeir suorudu. Alla hluti munu ver efna. þa er ver hofum mællt vm þetta mal. ok dreingiliga skulu ver fylgia folkinu i ollum mannraunum þeim sem at berazt. Moyses vottadi þetta mal firir Eleazaro ok lydnum ok ollum hofdingium. Hann gaf þa kyni Rubens ok Gadz ok halfu kyni Manases syni Joseps þær iardir sem þeir beiddu. þat riki er haft hafdi Seon konungr Amoriorum þioda ok Ogg konungr Basan med borgum ok kastolum. Kynslod Gads skipadi hann Bidon ok Astareth. Aro Efrod. Somphon. Jaredd. Jeobab.

[1]) [*r. f.* eigi

Bedueta. Beþeron. þær borgir voru allar miklar ok sterkar. Frændr Rvbens skipudu þessar borgir. Esbon. Eskale. Cariatharim. Naba. Baul. Meon. Frændr Malor son Manases foru i Galaath ok drapu þar Amoræum hofdingia þess herads ok eyddu ollum monnum þeim er þar hofdu bygt. ok eptir þat bygdu þeir þar sialfir. Jair son Manase eyddi marga borg firir heidnum monnum. þeim er voru i Galaath. ok gerdi þar mikla borg. þa kalladi hann Annat. Nvbe vann þa borg er Kanaan var kollut ok þær borgir er þar lagu vit. ok gaf sitt nafn borginne ok kalladi Nube.

139. Moyses ritadi nafn stada þeirra allra er þeir settv herbudir sinar i eydimarkinne. þar sem gud baud þeim. Gud baud Moysi ok sagdi med huerium endimorkum var þat land er hann gaf sonum Jsraels. bædi nordr ok sudr. austr ok uestr. Gud mællti vit Moysen. þessi ero naufn þeirra manna er skipta skulu landi medal allra manna yduarra. Eleazar kennimadr ok Josue son Nuns. ok sierhuerir hofdingiar i ollum kynium Jsrael. þeim er ek mun nu nefna. Af kyni Juda Kalef son Efona. Af kyni Simeons Fanuel. Af kyni Dans Boczi son Augli. Af kyni Manase Hamel son Epod. Af kyni Effraim Kanuel son Serfaan. Af kyni Zabulon Elesaphad son Faron. Af kyni Jsacar hertugi Fallziel son Ozan. Af kyni Asser Abiut son Salomi. Af kyni Neptalim Fedael son Ameþad. þessum monnum baud gud at skipta landi med sonum Jsrael. Gud mællti þa enn vit Moysen. Biod þu sonum Jsrael. at þeir gefi lærdum monnum af sinu fe ok eignum borgir at byggia i ok undirborgir frændum þeirra. Af þeim borgum er lærdir menn eigu skulv uera .vi. borgir. þær er allir menn skulu frid hafa. þeir er þangat sækia. .xl. annarra borga skulu lærdir menn eiga til bygdar. ok þar vm framm vndirborgir fenudum til fædzlu.

140. Moyses skyrdi þa firir folkinu allt laugmal þat sem gud baud þeim. ok iarteignir þær er gud hafdi gert firir þeim. ok eggiadi lydinn til astar vit gud ok vardueitzlu guds bodorda. Moyses sette menn til at bleza þeim er guds laug helldu ok bolua þeim er guds laug brutv. ok sette huorumtueggium formæli. huersu þeir skylldu bleza eda bolua. J þessum ordum mællti hann suo. þessi ord skulu lærdir menn mæla med harri rauddu vil allan Gydinga lyd. Bauluadr se sa madr er skurgod gerir ok blotar. ok þa skal allr lydr suara ok segia amen. þa skulu lærdir men mæla. Bauluadr se sa madr er eigi vegsamar faudur sinn ok modur. ok þa skulu aller menn segia amen. Bolvadr se sa madr. er aa brutt færir landamark naungs sins. ok þa skulu aller svara ok segia amen. Boluadr se sa er blindan mann lætr villazt aa gautu. þa skulu allir suara ok segia amen. Boluadr se

sa madr er rangsnyr vtlendz mannz dom eda ungs mannz eda eckiu. þa skulu aller suara ok segia amen. Boluadr se sa madr er sefr med konu fodur sins ok synir yfirbreidzlu reckiu hennar. þa skulu aller suara amen. Boluadr se sa madr er vit ferfætt kuikendi aa samrædi. ok þa skulu aller segia amen. Boluadr se sa madr er sefr med systur sinne ok dottur fodur sins ok modur sinnar. ok þa skulu aller svara ok segia amen. Boluadr se sa madr er sefr med suæru sinne. þa skulu aller suara ok segia amen. Boluadr se sa madr er leyniliga lystr naung sinn. ok þa skulu aller suara ok segia amen. Boluadr se sa madr er fe tekr til þess at liosta naung sinn. þa skulu aller suara amen.

141. Enn ef þu heyrir ord drottins guds þins ok gerir ok vardueitir bodord hans oll. þau er ek byd ydr i dag. þa mun drottinn æ giora þik ollum þiodum ædra þeim er aa iordu ero. ok munu koma yfir ydr allar hans blezaner ok munu gripa þik. ef þu giorir hans bodord. Blezadr skaltu uera i borg ok blezadr vtan borgar. Blezadr se aauoxtr kuidar þins ok blezadr auoxtr iardar þinnar ok fenada þinna. Blezadar se iardir nauta þinna ok sauda ok riettir þeirra. Blezadar se bygghlodur þinar ok leifar þeirra. Blezadr siertu inngangandi ok suo utgangandi. Falla mun gud lata þina ouine i þinu augliti. þa er vpp risa i moti þier. Um eina gautv munu þeir koma i moti þier. enn um .vii. munu þeir flyia af þinu augliti. Senda mun drottinn blezan sina yfir burd þinn. ok bleza mun hann þier aa þeirri iordu er þu bygguir aa. Drottinn mun þik upp uekia ser i[1] helgan lyd. suo sem hann suardi þier. ef þv vardueitir bodord drottins guds þins. ok gengr þu i hans gautum. þa mun allr lydr virda suo. at guds nafn er yfir þik kallat. ok munu aller þik hrædazt. Drottinn mun þik gnægta ollum godum hlutum af aaueksti kuidar þins ok auexti fenada þinna ok auexti iardar þinnar. ok drottinn suardi fedrum þinum at hann gæfi þer. Vpp mun drottinn luka fehirdzlu sina inu beztu himins. at hann ueiti regn aa iordu sinne. at hann bleze ollum uerkum handa þinna. ok morgum monnum muntu fe lana. enn þu munt at ongum þurfa fe at[2] lani at taka. Drottinn mun þik setia i hofut enn eigi i hala. ok iafnan muntu yfir odrum vera enn eigi undir. Ef þu hefir bodord drottins guds þins. þau er ek byd þer i dag. ok vardueitir ok giorer vel ok hneigir þu huorki af þeim til hægri handar ne vinstre. ok fylgir þu eigi skurgodum ne blecktu. þa mun sia blezan oll yfir þik koma.

142. Enn ef þu villt eigi heyra rodd drottins guds þins. suo at þu giorer oll bodord hans. ok vardueitir þu eigi giafir þessar er ek byd þier i dag. þa munu koma yfir þik allar boluaner þessar ok munu

[1]) *r. f.* ok [2]) *r. f.* af

gripa þik. Boluadr muntv vera i borg ok utan borgar. Boluod mun vera bygghlada þin ok hennar leifar. Boluadr mvn vera aavoxtr quidar þins ok auoxtr iardar þinnar. Bauluadar munu uera iardir nauta þinna ok sauda. Boluadr muntu vera utgangandi ok inngangandi. Senda mun drottinn yfir þik sullt ok hungr ok aauit um aull uerk þin þau er þu gerir. þar til er hann knosar þik ok glatar skiott firir hinar uestu putlingar þinar. i þeim firirlieztv (mik). Vit teingdi þer drottinn skelmisdrep. þar til er hann eydir þik af þeirri iordu er hann gaf þier. Liosta mun drottinn þik med ridusott frosti ok bruna. hita ok hryggiligu lopti ok rydi. ok muntu sekiazt til þess er þu deyr. Himinn se eirligr[1] sa er yfir þier er. Gefi drottinn skur iordu þinne. ok hann lati nidr stiga molldausku af himne yfir þik. til þess er þu knosazt. Seli drottinn þik fallanda firir fiandr þina. Vm eina gautu muntu vtganga i mot þeim. enn vm .vii. gautur muntu flyia ok dreifazt af aullu riki iardar. ok hræ þitt mun vera fædzla fuglum himins ok dyrum. ok eingi mun þik fra þui leysa. Liosta mun drottinn þik med hrufu Egiptalandz a þeim hluta likama þins er taud fara aa brutt fra þer. vella muntu hrufu ok vogi. suo at þu munt eigi heill uerda. Liosti drottinn þik vitleysi ok hugarædi. ok þreifir (þu) aa midium degi suo sem blindr er vanr at þreifa i myrkrum. ok eigi greidir þu gautur þinar. Bera skalltu hadung aa huerri stundu ok þraunguazt af ofrafli. ok eigi skal þik leysa. Konu mvntv eiga ok annar madr mun med henni sofa. Hus muntu upp gefa, ok i þui muntu eigi byggia. Wingard muntv grodrsetia. ok aungvan auoxt muntu af honum taka. Uxi[2] þinn mun hauguenn uera firir þinu augliti. ok ecki muntu af honum eta. Asni þinn mun tekinn vera at þier sjaanda. ok ecki muntu af honum audlazt. Saudir þinir munu teknir vera af ouinum þinum. ok eingi madr mun rietta þitt mal. Synir þinir ok dætr munu herteknar vera af utlendum monnum at asiandum augum þinum ok þrottnandum[3] af augliti þeirra aa aullum daugum. ok eigi se styrkr i þinne hendi. Ok lydr[4] mun eta auoxt iardar þinnar ok aull erfidi þin. at þu berer iafnan hadungar ok þraunging kome yfir þik aa aullum daugum. ok undrandi vit ogn þa er augu þessi munu sia. Drottinn liosti þik enni vestu hrufu a getnadarlim ok lærum. suo at þu verdir eigi heill allt fra ilium ok til huirfils. Drottinn mun leida þik ok konung þann er þu munt setia yfir þik til þeirrar þiodar er þu ueiz eigi skyn aa. ok aunguir frændr þinir ero. ok muntu þeim þiona ok vtlendum godum triam ok steinum. ok glatadr muntu vera i uidri iordv ok skrauksaugum ollum lydnum þeim er gud leidir þik til. Morg sad muntu i iord kasta. ok muntv

[1]) *r. f.* lopligr [2]) *r. f.* Auxi [3]) *r. f.* drottnandum [4]) *r. f.* udr

þar litid gott aftaka. þuiat locuste mun þin sad eta. Vingarda muntv grodrsetia. ok eigi muntu þar af uin drecka. ok eigi muntu þar gott af taka. þuiat madkar munu þat eyda. Vitsmiorstre muntu setia i endimorkum þinum. ok eigi muntu af vitsmiorui audlazt. þuiat vitsmioren mvnu nidr[1] renna ok farazt. Sonu ok dætr muntu eiga. ok aungvar nytsemdir muntu þadan hafa. þuiat þeir munu þrælkadir vera. Aull tre þin ok auoxtv mun ryd eyda. Vtlendr madr sa er med þer er aa þinne iordu mun upp stiga yfir þik ok mun verda þer ædri. enn þu munt nidr stiga ok uera honum minne. hann mun af þer fe taka. enn þu munt ecki af honum hafa. hann mun uera i hofud en þu i hala. Koma munu yfir þik allar boluanir þessar. ok ofsækiendr munu þik gripa. til þess er þu ferzt. þuiat þu hlydir eigi rauddu drottins þins. ok eigi vardueitir þu bodord hans ok astgiafir. Maurg undr munu þier verda ok þinu kyni allt at eilifu. þuiat þu þionadir eigi gudi þinum drottni i fagnadi ok gledi hiarta þins firir gnott allra audræda. þiona muntu ouinum þeim er gud mun þier til senda i sullt ok þorsta ok nockleik ok allra hluta fatæki. Gud mun setia iarnligt ok[2] yfir suira þinn. at hann knosi þik. Leida muntv yfir þik þiodir af fiarlægum ok af ollum enum yztum herudum iardar i liking fliugandi arnar med gny. þess gny muntv eigi mega skilia. Su hin huarkuænta þiod mun eigi gomlum uægia ne ungum myskunna. Su þiod mun suelgia auoxtu iardar þinnar. þar til er þu ferst. ok munu þeir þar eigi eptir lata uin ne hueiti eda vidsmior. eigi naut ne saudi. þar til er hann drepr þik ok knosar i ollum borgum þinum. Nidr munu briotazt styrkir ok hafir uegger borgar þinnar þeir er þu treystizt. A allri iordu þinne mun vm sitiazt firir innan[3] hlid þin aa allri iordu þinne þeirri er drottinn gud mun gefa þier. Eta muntu auoxtv quidar þins ok holld sona ok dætra þinna i þreyngingum ok audn þeirri er fiandmenn þinir munu gera þer. J þinu kyni mun fædazt vitlaus madr ok lostafullr hardla. sa er ofunda mun brodur sinum ok konu þeirri er huiler i hans fadmi. at eigi gefi hann þeim af holldi sona sinna. þui er hann mun eta. þuiat hann mun ecki annat hafa enn vmsat ok fatæki. þuiat ouinir þinir munu þik eyda[4] firir innan hlid þin. Vng kona ok audskæd matti eigi inn ganga yfir iord. ok eigi matti festa fotspor fota firir blautleik ok mikinn meyrleik. hon mun aufunda manni sinum þeim er huiler i fadmi hennar yfir blodi sonar ok dottur ok i ofati annarra. þeir er vt ganga af midiu kuenna hans. ok yfir sonum þeim er bornir ero firir fatækis sakir allra audræda ok umsata. ok audn su er þraungua mun þik af ouenium þinum firir hlidin. Nema þu vardueitir aull ord laugmals þessa.

[1]) *r. f.* vid [2]) *r. f.* ax [3]) *r. f.* mann [4]) *r. f.* fæda

þau er ritud eru aa þessi bok. ok hrædizt þu nafn guds dyrdligt ok ogurligt. auka mun drottinn sar þin ok sar konu þinnar ok sona þinna. ok þola munu þau enu uestu siukleika. ok snua mun hann til þin allar kualer Egiptalandz. þær er þu hrædizt. ok þer munu vit festazt allar sottir ok sar. Ok þau er eigi ero ritud i þesse lagabok ok munu þau leida yfir þik ok knosa. til þess er þier erut fair eptir i tolu þeirre er fyrr uoru suo margir sem himintungl. Firir þui munu þessir hlutir yfir þik koma. er þu vart ohlydinn rauddu guds drottins þins. Suo sem gud gladdizt vel vit ydr giorandi ok margfalldandi. ok suo mun hann glediazt ok drepandi ydr ok nidr snuandi. at þer færizt aa brutt af þeirri iordu er ydr var til tignar gefin. Dreifa mun drottinn þig i alla lydi[1] ok af ofanuerdri iordu allt til inna ydzsta endimarka hennar. ok muntu þa þiona vtlendum þiodum þeim er þu ueizt eigi deili aa ok eigi fedr þinir. þuiat þu munt þiona triam ok steinum. Med þeim þiodum muntu þiona. ok eigi mun þar uera hvilld[2] spora fotar þins. þuiat drottinn mun þar gefa þier hrætt hiarta ok þrotnandi augv ok eyda aund af hatri. ok lif þitt mun suo uera sem þat hangi firir þier. þuiat þu munt hræddr vera aa degi ok nott. ok eigi muntu trua[3] þinv life. Vm morgin muntu segia. huerr mun mer gefa at lifa til aptans. ok at apni muntv spyria. huer mun mer gefa at lifa til morgins. þessa hluti muntu segia firir ogn hiarta þins ok firir þa hluti er þu munt sia firir augum þinum. Drottinn mun leida þik med skipastol aptr aa Egiptaland. ok um þa gautv er drottinn sagdi at þu mundir eigi sia hann optar. Enn þar munu þier selldir uera ouinum þinum til præla ok ambatta. ok eingi mun ydr þadan leysa. þessi ero ord sattmals þess er drottinn baud Moysi. at hann lysti firir sonum Jsraels aa iordu Moab umframm um þat sattmal er gud baud aa fiallinv Oref.

143. Ok er Moyses hafdi þessa hluti mællt vit lydinn. þa mællti hann. Himin ok iord nefni ek i uætti. at ek hefi skyrt firir ydr lif ok dauda. boluan ok blezan. Velit þier ydr lif. at þer lifit ok kyn yduart. Elski þier drottin gud yduarn ok hlydit honum ok festizt honum vit. þuiat hann er ydart lif ok langleikr daga yduarra. at þier megit byggia aa iordu þeirri er hann gaf ydr ok suardi fedrum ydrum Abraham. Ysaac ok Jacob. Ek hefi nu hundrat ara ok .xx. ar. ok mun ek nu eigi leingr lifa. þuiat drottinn sagdi mier. at ek mvnda eigi fara yfir Jordan. Drottinn gud yduar mun firir ydr fara. hann mun af ma allar þioder þessar. ok munut þier þær[4] eignazt. Ok Josue mun ydr styra. þuiat gud hefir honum þat ualld gefit. Giore þier styrkliga ok karllmannliga ok hrædizt eigi asionv fiandmanna yduarra. þuiat gud drott-

[1]) *r. f.* lidu [2]) *r. f.* holld [3]) *r. f.* tyna [4]) *r. f.* þau

inn mun uera yduar leidtogi. Eigi mun hann ydr firirlata. Moyses mællti þa vit Josue. Styrkstu ok uer styrkr. þuiat þu munt leida lyd þenna aa þa iord er drottinn hefir suarit fedrum þeirra. þu munt landi skipta ok hlutum aa kasta. huert huergi skal eiga. Moyses ritadi laug guds aa bok ok baud lærdum monnum. at þeir legdi þa bok i sattmals aurk[1] ok vardueitti þar. Moyses orti þa cantica Audite celi at heyranda aullum Gydinga lyd. Eptir þat mællti gud vit Moysen. Stig vpp þu aa fiallit Aabarim. þat er aa iordu Nebor ok Moab gagnuart Hiericho. ok sier þu iord Canaan. þa er ek sel i hendr sonum Jsrael til eignar. þar skaltu andaz aa fiallinu. suo sem Aaron þinn brodir andadizt aa fiallinu Hor. ok var þar nidr lagdr af lydum sinum.

144. Moyses blezadi sonum Jsrael adr hann andadizt ok mællti suo. Drottinn kom þu af Sina. ok rann vpp af Sir firir oss. Hann uitradizt aa fialli Faraan. ok þusund heilagra manna med honum. Elldlig laugmal er i hendi honum enni hægri. elskadi hann her alla lyde. Helgir menn ero i hans hendi. taka munu þeir af hans læringu er nalgazt fotum hans. Moyses baud oss laugmal erfd Jacobs fiolda. þat laugmal mun vera med hinum riettlatazta at samansomnudum sonum Jsrael. Life Ruben ok deyi eigi. ok se litill i taulu. Sia er blezan Jude. Heyrdu drottinn raudd Jude. ok leidtu hann inn til lyds þins med hendi. Hann mun beriazt firir honum. ok fulltingiare hans mun hann vera i gegn motstodumonnum hans. Vit Leui mællti Moyses. Algiorleikr þinn ok læring þin af helgum manni þinum. þann reyndir þu i fyrstu ok dæmdir vit votn gagnmælis. Hann sagdi faudur sinum ok modur sinne. Eigi veit ek ydr. eigi veit ek þa. ok eigi vissv þeir sonu sina. þeir vardueittv mal þitt. sattmal þitt vardueittv þeir ok doma þina. heyrdu Jacob laugmal þitt. heyrdu Jsrael. Setia munu þeir forn ok reykelsi yfir alltari þitt. Blezadu drottinn ok styrk lid hans. ok tak þu drottinn verk handa hans. Liostu drottinn bak ouina hans. ok eigi rise uel þeir er hann hata. Moyses mællti vit Beniamin. Enn astsamligazti drottinn mun byggia med honum traustliga. suo sem (i) brudhuilu. aullum degi mun hann þar dueliazt. ok medal axla hans mun hann huilazt. Moyses mællti vit Joseph. Af blezan drottins er iord hans. af eplum himins ok daugg ok diupe liggianda. af eplum oc aauexti solar ok tungls. af huirfli fornra fialla. ok af eplum eilifra halsa. ok af iardar aauoxtum ok fyllingv hennar. Blezan hans sv er vitradizt i rvnni. hon mun koma yfir Joseph ok hans hofud ok yfir huirfil Nazarei medal brædra sinna. Fegrd hans mun uera suo sem frumgetins gridungs. horn hans munu uera sem horn rinocerotis. Med þeim mun

[1]) *saal. rettet i Margen, i Texten staar* bud.

hann stinga allar þioder allt til iardar enda. þesser ero fioldar Effraim. ok þessar þusundir Manase. Moyses mællti vit Zabulon. Gledizt þu Zabulon (i) utfor þin(ni). ok Ysachar i budum þinum. þar mun kalla[1] lydi til fiallz. sæfa munu þeir taufn riettlætiss. [þeir munu suga miolk[2] i aagang siofar ok folgnar fehirdzlur sanda.[3] Moyses mællti vit gud. Blezadr se Gad i vidleik. suo sem leo suo huildizt hann. ok tok hann armlegg ok huirfil ok sa hann haufdingskap. ok þat er i hans hlut var kennari skapadr. leitadi hann med hofdingium lyds sins. ok gerdi drottinn riettlæti ok dom sinn med Jsrael. Moyses mællti vit Daan. Dan er huelpr hins oarga dyrs. fliota mun hann aurliga af Basan. Moyses mællti vit Neptalim. [Gnott áuaxtar[4] mun hann eignazt aa morni ok middegi. Moyses mællti vit Asser. Blindr se Asser medal sona likandi brædrum sinum. ok vokva mun hann fot sinn i vitsmiorue. iarn[5] ok eir skulu klædi hans. Elli þin mvn vera suo sem æskv þinnar dagar ero. Eigi er annar gud sem gud ins riettlatazta. himins vppstigari. fulltingiare þinn. mikileikr hans [mun um[6] sky renna. bygd hans [uppi ok vndir eilifir armleggir.[7] Brvtt mvn hann reka af þinu augliti ouin þinn ok segia mun hann farztv. Byggia mun Jsrael styrkliga einn. Avga Jacobs aa iordv hueitis ok vins. ok himnar munu þyckna af daugg. Sæll ertu Jsrael. heyrdu lydr. huerr er þer likr. þu er greidizt af drottni. skiolldr fulltings. þar er ok suerd dyrdar þinnar. Neita munv þik ouinir þinir. ok þu munt troda halsa þeirra.

145. Ok er Moyses hafdi þetta mællt. þa ste hann vpp aa fiallit Nebor aa huirfil Faska gagnvart Hiericho. ok syndi gud honum alla iord Galaath allt til Dans iardar. Neptalim ok iord Effraim ok iord Manase. ok alla iord Juda allt til ins yzta siofar. ok austrhalfur ok vidleik vallar Hiericho Palma borgar allt til Segor. Drottinn mællti vit Moysen. Sia er iord su er ek suarda ok gaf Abraham Ysaac ok Jacob ok kyni þeirra. Nu sattu þat augum þinum. Enn þu munt eigi koma fotum þinum aa þat. þa andadizt Moyses þar aa fiallinu þionn drottins at bioda(n)da gudi. ok var hann grafinn i dal Moab iardar gagnuart Fotor. ok eingi madr veit huar hans grauf er allt til þessa dags. Moyses hafdi hundrat ara alldrs ok .xx. ar. þa er hann andadizt. Eigi daucktuzt augu hans. ok eigi losnudu hans tenn ne hreyrnudu. Lydrinn gret andlat Moysis aa vollum Moab .xxx. daga. Josue son Nuns fylldizt af spektar anda. þuiat Moyses setti hendr sinar yfir hofud honum. Synir Jsraels ueittv Josue hlydni ok giordu suo sem gud baud Moysi. Eingi spamadr var iafn vit Moysen i Gydinga laugum sa er

[1]) *r. f.* kasta [2]) [*r. f.* Vpp mun risa miog [3]) *r. f.* senda [4]) [*r. f.* griot áuaxtar ok [5]) *r. f.* iardar [6]) [*r. f.* vpp mun [7]) [*r. f.* ok vndir dreifa armleggi

(gud) uisse andliti til andlitz i ollum taknum ok undrum. þeim er gud gerdi um hann aa Egiptalandi Faraoni ok hirdmonnum hans ok ollu landi hans ok mikinn krapt ok iarteignir þær er Moyses giorde at aasiaanda ollum Gydinga lyd. Ok firir þa hluti alla se almattigum gudi lof ok dyrd nu ok iafnan. þat se ok veri an enda. Amen.

---

[1]Her byriaz bok af hinum agieta guðs vin Josue hertuga. er Moyses aðr hann andaðiz setti yfer allan Gyðinga lyð.

146. Moyses agietr guds vin aðr hann andadizt hafðe at guds raaðe ok fyrersðgn sett þann mann hertogha yfer allan Gyðinga lyð er heet Josue. faðer hans er nefndr Nun. Josue heet oðro nafne Jesus sun Naue. Ok efter andlaat Moysi vittraðiz guð drottinn Josue sua seghiande. Moyses minn þionn er andaðr. nu ris þu vpp ok flyt allan minn lyð yfer aana Jordan. aa þa iorð er ek man gefa Gydinga lyð. Huern þann stad sem þer komit fotum a man ek selia vnder ydart valld. sem ek sagða Moysi. fra eyðimork ok fialli Libano allt til hinnar miklu aar Eyfraaten. alla iorð þeirra þioða er Ethei heita til hafsins mikla moti solar setri. þetta er vmmerki ydars rikiss. Eingi maðr skal yðr megha i moti standa sua leingi sem þu lifer. Sua sem ek var meðr Moysi meðan hann lifdi. slikt hit sama skal ek nu meðr þer vera ok eigi þik vpp gefa ok eigi forlaata. Styrktz þu ok ver oflugr. þuiat

[1]) *Herefter lægges Codex C (Cd. Arn. Magn. 228 fol.) som det ældste Haandskrift til Grund for Texten. Dog da Capp. 146, 147 og den störste Del af Cap. 148 paa Grund af en Defect i Begyndelsen af C her mangler, tages disse Capitler af Codex B (Cd. Arn. Magn. 227 fol.); det samme er Tilfældet ved et Par senere Lacuner i C. De sidste Capitler i Bogen, der mangle baade i C og B, tages af Codex A (Cd. Arn. Magn. 226 fol.) Da dette sidste Haandskrift A har Josvæ Historie i en fra C og B temmelig afvigende Recension, saa trykkes denne her nedenunder med mindre Skrift.*

Eptir andlat Moyses ok harmsong þann er Gydingar sungu eptir hann. þa mællti gud uid Josue son Nun. Moyses þionn minn er nu andadr. Nu ris þu upp ok far yfir Jordan. ok allr Gydinga lydr med þer. Enn ek mvn vera medr þer. sem ek var medr Moysi. ok þer mun ek selia i hendr borgir ok fyrirheitz iörd. þa er ek sagda Moysi fra. Josue kallar þa til sin lydinn ok taladi sua. Buit þer ydr uistir. þiat ugr munum aa fára daga fresti fara yfir Jordan. Lydrinn gerdi sem Josue baud. Sidan sendi Josue .ii. menn yfir Jordan i Jericho at niosna huat þar er til tidinda. Ok er þeir voru brottu. tok Josue upp herbudir sinar ok for med lidi sinu varla allt til Jordanar. ok setti sua nockuru langt herbudir sinar fra aanni Jordan. at .xl. skeida voru i milli. Niosnarmenn Josue komu i Jerichoborg ok duolduz þar. ok kalladuz vera fáuisir menn fyrir þeim er þeir taladu vid. þeir niosnadu vand-

þu skallt skipta iorðu þeirri medr þessum lyð. er ek heet[1] at gefa fedrum þinum. Styrktz þu ok ver stoðugr at fremia ok fullgiora allt lǒghmaal. þat er minn þionn Moyses bauð þer. Eigi skallt þu hneigiaz fra þui loghmaale til hęgre handar ne vinstre. at þu meger skilia skynsamlega huat þu giorer. Latt þu loghmáálsbok þessa þer eigi or minne falla. helldr hugleid vm netr ok dagha. at þu vardueiter ok vinner alla luti þa sem a henne eru skrifaðer. at þu greider gotu þina ok skiler hana. Séé nu. ek byð þer at þu styrkiz ok ver stadfastr. hirð ekki at hręedaz. þuiat drottinn gud þinn er meðr þer i ollum lutum til huerra sem þu ferr.

Josue kallade saman hofdingia.

147. Efther þersa guðlegha vittran kallar Josue saman alla hofdingia Gydinga sua segiande. Farit skiott vm allar herbuder ok bioðit folkinu. at huerr maðr bui sinn varnað ok vister. þuiat efther þrea dagha skulut þer fara yfer Jordan ok ganga til eighnar aa þa iorð er drottinn guð man ydr gefa. Sidan kallar Josue til sin þa menn sem komner voru fra Ruben ok Gaað sunum Jacobs ok helming kyns Manase. þersu folki hafde Moyses meðan hann lifde gefit riki þat er þeir hofdu vunnit fyrer austan Jordan af heidnum konungum. þeim er þeim bannade medr bardagha. er þeir beidduz meðr friðe at fara yfer þetta riki. Josue talar nu sua vidr þenna lyð. Minniz nu a friðar felagh. huat hinn męti Moyses guðs þionostumadr bauð yðr. þa er hann veitti sem þer beiddut til frelsis iorð þersa ok oðul. sem nu erum ver a stadder. Latit her efter vnder guðs þionostu ok geymslu konur yðrar ok kuikfe born ok busmala. Enn þer takit vaapn ok viðrbunað ok gangit medr goðfysi dreingilegha ok dearflega fyrer breðr ydra moti

[1]) *r. f.* heit

---

liga alla luti i borginni. Kona het Raab. hon var ein lettlætisskona. Hon atti hus i utanuerdri borginni nærr borgarhlidinu. þangat foru þeir vm kuelldit. ok tok hon vel vid þeim. Vm kuelldit er konungr Jerichoborgar sat yfir bordum. þa var honum sagt. at þeir menn vęri komnir i borgina um daginn. er menn grunadu at niosnarmenn uæri. Konungr fretti huat menn uissi til þeirra. Honum var sagt. at þeir foru til husa Raab. Konungr sendi þagat sina menn at leita þeirra. Ok er Raab vard vǒr vid kuámu konungs manna. þa fal hon niosnarmenn Josue i halmi. þar er hon þurkadi korn aa borgarueggium. Konungs menn spurdu. hvart hon vissi nockut til vtlendra manna er þar hǒfdu komit. Hon svaradi. Komu her .ii. menn i kuelld ok foru til árinnar litlu adr enn borgin var læst. Nv farit þann ueg. ef þer vilit þa finna. Konungs menn trudu ordum hennar ok foru þann ueg at leita þeirra sem

heiðingium. þar til er guð gefr þeim fagnaðar frelse. sua sem hann hefer yðr adr gefit. Enn þa er þeir hafa alla iorð oðlaz. þa sem guð man gefa þeim. þa huerfi þer aftr til ydarrar eignar iardar. buiz þa vm ok byggit hana medr friðe ok farsélu. Sem Josue hétte sinne rédu. suara þeir a þersa lund. Meðr glodum hugh ok goðum vilia skulum ver giora alla luthi efter þinni bén ok boðe. Sua sem ver hlyddum Moysi medan hann lifde. sua skulum ver nu vera þer auðuellder ok ofletter til allra lutha er þu vill at ver giorim. Veri guð drottinn meðr þer sem hann var medr Moysi ok styrki þik. sua at þu strider styrklegha ok knoser knaalegha þina motstoðumenn. Se sa drepinn ok deyddr er neitlar nokkoru orði þui er þu byðr.

Her sender Josue menn sina i Jiericho at skoða landzlegh.

148. þa er Josue var i þeim stad er Sathim heiter. sende hann .ii. menn fra herbudum leynilegha yfer Jordan at skynia ok skoða landzlegh[1] ok niosna. ef þeir néði i borg Jericho er stoð a vollunum odru megin aarinnar. þeir foru ok framm komu. toku ser herbergi i husum einnar portkonu innan borghar er heet Raab. Ok þegar var sagt konungi borgarinnar. at þar véri komner[2] a þeirri natt niosnarmenn Gydingha. Konungr sender iafnskiott menn til husa Raab ok bað hana framm selia gesti þa er þar voru. þuiat þat voru niosnarmenn segia þeir komner at ranzsaka land vaart. Sem Raab var uon viðr konungs menn. for hon at fela gesti sina i nokkoru leyni husa sinna Geingr siðan at suara konungs monnum. Jatti ek segher hnn. at komu .ii. menn til min vkunner mer. ok visse ek eigi huadan þeir voru. ok struku brottu baðer i myrkrinu við þat sealft er borgarhlið voru byrgd. visse ek eighi huert þeir sneru af sidan. Farit nu sem skiotaz

[1]) *r. f.* landzlogh [2]) *r. f.* kominn

Raab lagdi raad aa. Enn hon fann gesti sina ok mællti vid þa. Weit ek at drottinn man gefa ydr þetta land er vęr byggium aa. þiat ver heyrdum sagt fra morgum iartegnum er gud gordi ydr. hversu hann þurkadi hafit rauda. ok fæddi ydr med himna miol. ok gaf ydr uatn or steini. ok huersu þer drapud .ii. konunga Amorreorum þioda Seon ok Ogg. ok sua huer vndr gud gerdi aa Egiptalandi fyrir ydr. ok engin er annarr gud aa himni ok iordu enn gud yduarr. Nu mundut þit hafa vordit handteknir af konungs monnum ok til kuala leiddir. ef ek hefdi æigi hialpad yckr. þui vil ek at þit suerit eid vid drottin. at þer veitit mer miskunn ok frid. ok ollum minum monnum ok fiarlut. þa er þer farit higat at heria. þeir suaradu. Mackligt er at ver gefim þer frid ok þinu fee. ok suoru eidinn sem hon bad. Raab tok þa eina festi af guduef ok knytti vm sendimennina. ok let þa siga vt vm einn

at handla þa. Konungs menn kostgiēfðu sem fyrst at finna þa. fyrer þui skynda þeir i brott af borginne a þē̄r gotur er greidaz laa vegr til Jordaanar. var þa borgarhlið byrgt aftr efter þeim. Enn Raab geingr inn til gesta ok talar sua. Eigi dyl ek. helldr þikki mer vis vaan. at guð man gefa yðr iorð þersa. þuiat eingi er sua styrkr ok stoðugr ok hraustr hofdinghi a vaaru lande at eighi hreðiz yðra tilkuamu. sua at vggr ok otti gerdir ok grefr vm váár hiortu. at oss er varla lifs von fyrer hrē̄zlu. siðan ver heyrdum at drottinn þurkaðe hafit rauda ok giorde ydr þar yfer greiða gotu. er þer forut af Egiptalande. ok huersu þer draput .ii. konunga Aamorreorum þioða. þui trui ek ok þat hyggr ek. at guð yðarr er drottinn bē̂di vppi a himni ok nidre a iorðu. Nu þa suerit mer fyrer dyrð drottins. at sua sem ek gerir vidr ykkr milldi ok miskunn. slikt hit sama skulut þer giora viðr mik. Gefit mer skyrt ok skiott mark til. at þit manit mer heaalp veita ok heilsu foður minum ok modur bredrum ok systrum ok ollu þui gods er ver eigum. ok allt vart hyski ok heimamenn leysa fra dauða ok draapi. þeir suorudu. Sennilega skulum við selia okkr i lifs haaska fyrer yðr. ef þu selr okkr nu eighi framm. ok þa er guð gefr þersa iorð a vaart valld. þa skulum ver giora vidr þik sannleik ok maklega miskunn. Nu fyrer þui at hennar herbergi voru afost borgarvegginum. leet hon þa siga i festi i gegnum einn glugg ofan fyrer murinn. ok mē̂lti viðr þa. Farit nu fiallueghu vt yfer aana eighi hit beinsta. at þeir finne ykkr eigi. er þeir huerfa aftr er ykkar fara at leitha. þeir snua þuers fra borginne ok fara efther fealli allt til[1] Jordanar. oc sva yfir ana til fvndar við Josve oc segia honvm allt þat er gerðiz[2] i þeirra ferð. kvaðvz þat oc vist hyggia. at gvð myndi gefa i þeirra valld alla þa iorð. þiat allir landzmenn ero ottafvllir segia þeir.

---

[1]) *her begynder* C [2]) giorzt hafde, B

---

glugg aa husi sinu nidr fyrir borgarmurinn. ok bad þa fara fialluegu til aarinnar ok leynaz aa daga. Niosnarmenn mælltu. þersa guduefiarfesti skaltu her lata vera. þa er ver herium higat. at ugr kennim herbergi þin. Enn ef þu gerir ægi sua. þa erum ver lausir allra heita ok suardaga vid þik. þeir foru nu á eitt fiall ok leynduz þar .iii. daga. ok foru sidan til Josue ok sogdu honum allt þat er gerz hafdi i þeirra ferd. ok sua vm heit ok suardaga vid Raab. En hann sagði ok Eleazar. at sa suardagi skylldi halldaz. Eptir .iii. daga þadan fra mællti Josue vid lyðinn. Herklædiz þer i morgin. þiat drottinn man dasamliga luti gera fyrir ydr. Vm morgininn mællti Josue til kennimanna lydsins. Takit upp orkina ok berit fyrir lydnum. ok farit ægi lengra fram enn .mm. alna iafnan sua at allir megi ydr sea. Ok er þer komit til Jordanar. þa man hon þorna sem golf. Kennimenn gordu sem Josue

Fra ferð Gyðinga.[1]

149. Um morgvninn eftir sem Josve oc allr herrinn var klæddr. taka þeir at hræra herbvðir sinar oc fara fram til arinnar Jordanar oc dvðlldvz þar .iii. daga við ana. At þrim davgvm liðnvm fara rennarar vm allar herbvðir oc toko at kalla sva segiandi. þann tima sem þer siait kennimenn fram bera sattmalsðrk drottins. þa risi þer vpp oc sękit framm[2] eftir. Enn fyrir þi at þer ęigit at ganga gavtv vkvnna. þa sem þer hafið æigi fyrrvm farit. þa skvlv þer þessa menn er ðrkina bera lata [alldri skemra[3] fram fara vndan en .ii. þvsvndir alna se milli yðar oc archarinnar. til þess at þer megit iafnan liosan læiðarvisi hafa af þeirra fyrirferð. Josve talar nv [til lyðsins.[4] Hręinsit yðr oc helgit. þiat a morgin man herra gvð gera fvrðvliga favgr takn i yðrv avgliti. Siðan mællti hann[5] til kennimanna. Takit vpp hina helgv ðrk oc gangit fyrir folkino. En þeir fliott fyllandi hans boðskap barv framm ðrkina. Gvð drottinn talar þa til Josve. J dag man ek til taka þik vpp at hefia fyrir ðllvm Jsraels[6] lyð. at þeir megi þaðan af skilia. at ek em nv sva með þer sem ek var með Moyse. Enn nv bioðtþv[7] kennimonnvm at bera avrkina. Ok þegar sem þeir stiga vt

[1]) Her vitraz drottinn guds uin Josue. capitulum, B [2]) þar, B [3]) [alldregin leingra, B [4]) [fyrer folkinu, B [5]) Josue, B [6]) *saal.* B; C *skriver her og overalt* Jrael *for* Jsrael [7]) bioð þu, B

---

baud. ok þar eptir foru konur ok bðrn. ok þa for allr lydr medr uapnum. Ok er þeir komu til Jordanar. var aain mikil ok oyfirfærilig. þiat vatnavextir voru miklir. þo þegar kennimenn gengu framm aa ána med orkina. nam hon stadar. ok stod uatnit vpp fra þeim sem fiall væri. enn þurt var i aarfaruegnum. en nidr frá þeim þornadi aain þangat til er Mare mortuum var kallad. þar hðfdu stadit borgir Sodoma ok Gomorra. Kennimenn stodu i midium aarfaruegnum medr ðrkina. til þers er allr lydr var yfir kominn aana. þa valdi Josue .xii. menn af serhuerium kynsþættinum. þeir toku .xii. steina or aarfaruegnum. þar sem kennimenn hofdu stadit. ok baru aa land upp. .xii. steina adra toku þeir af landi ok baru i aarfarueginn. þar sem kennimenn stodu. ok lodu saman þar til vitnisburðar þersar iartegnar. sem gud hafdi þeim gðrt. Ok eru þeir steinar þar allt til þessa dags. Ok sem þeir voru komnir yfir aana. þa fellu vðtnin saman þegar. sua sem þau hofdu fyrr verit. Lydrinn for yfir Jordan aa fyrsta manadi missera ok aa .vi[ta]. degi þers manaðar. þeir settu herbudir sinar i Galgala .x. skeid fra Jerichoborg. Josue gerdi þa alltari af þeim steinum er hann hafdi or aanni tekit. ok lagdi þar fornir yfir. A þeirri tid let Josue skira vmskurdarskirn þa menn sem æigi voru adr skirðir. þiat margir menn hofdu æigi gaum at gefit aa eydimorkinni at snida vm sonu sina. þeir voru vmsnidnir medr steinknifum. Gud mællti þa vid Josue. Brðtt tokt þu i dag brigzli Egiptalandz af ydr. þann stad kalladi hann Galgala. þat er helgan at þyda. er þersi tiðindi gerduz. sem Dauid segir. Facta est Judea sanctificatio eius. þat er sua

a Jordan. þa nemi þeir[1] stað oc standi[2] þar. þa mællti Josve til lyðsins. Gangit nv higat oc heyrið orð drottins. J þesso megvt þer vist vita segir hann. at varr herra lifandi gvð er með yðr. at hann man dreifa oc dræpa i yðvarri avgsyn þessar þioðir Chananeum. Etheum. Eveum. Ferezeum. Gergeseum. Amorreum oc Jebuseum. at[3] þa er kennimenn þeir er bera sattmalsörk drottins allrar iarðar snerta sinvm fotvm vatn Jordanar. þa man sa hlvtr arinnar sem niðr er fra þeim þrotna oc þorna af. enn þat sem vpp er fra þeim man styrkiaz oc standa vppi.

Ferð Gyðinga yfir Jordan.[4]

150. Nv biozt allr herr[5] sem akafaz or herbvðvm. oc er kennimenn koma at ainni[6] með örkina. þa ferr allt sem fyrr[7] var sagt. at i ainni var vöxtr Jordan mikill. sem verða kann vm kornskvrðar tima. sva at fylldi allan farveg vpp a backana baðvm megin. Ok þegar sem þeir stiga i vatnit er á flavt backann. þa nam staðar stravmrinn vpp fra þæim oc þrvtnaði. þilikaz sem fiall stæði sva hatt. at langa læið sa til allt af borg Adóm oc til þess staðar er Sartan heitir. Enn þav

[1]) þer, B [2]) standit, B [3]) ok, B [4]) Kennimenn baaru orkina, B [5]) herrinn, B [6]) aanni, B [7]) fyrir, B

---

at þyda. Gordiz Gydinga land helgan hans. Lydrinn var i herbudum sinum þar til er menn voru heilir þeirra saara er menn höfdu fengit i umsnidninginni. Gydingar gerdu þa pascha aa .xiiii[da]. degi þers manader at aptni þess dags aa uollum Jericho. aa odru aari brottferdar Gydinga lyds af Egiptalandi. Enn eptir þat fell nidr paschahalldit ok umskurðarskirn. til þess er Josue tok upp huartueggia. þa er þeir komu aa Egiptaland(!). Lydrinn aat af þeim iarðar vexti er þar var. ok görðu polenta þat eru kornsaadir. þegar er þeir komu aa Jorsalaland. þa kuiknadi(!) þegar himnamiolit. þat er þeir hofdu medr ser haft þa .xl. uetra er þeir uoru i eydimorkinni.

Fra þui er engillinn vitraðiz Josue. A fyrstu paschanatt for Josue brott fra lidinu einn samt at niosna vm borgina. huersu vænaz væri hana at vinna. Ok er hann for i borgina. þa saa hann einn mann standa fyrir ser ok hafdi brugdit suerd i hendi. Saa mællti. Huart ertu uárr madr edr motstödumadr. Josue svaradi. Eigi em ek yduarr motstöðumadr. helldr em ek höfdingi hers drottins. ok fer ek nu at niosna um borg Jericho. huersu vænst se at vinna hana. Sa er suerdit hafdi i hendi var engill guds. ok sagdi honum fyrir huersu borgina skylldi uinna. ok þat at hon var bannsett ok allr hennar fiarlutr. Josue fell þa til fota englinum. Engillinn mællti. Leystu skoklædi af fotum þer. þiat þat er heilagr staðr er þu stendr. Eptir þersa engils uitran for Josue aptr til herbudanna. Ok um morgininn snimma vakti Josue vpp .vii. kennimenn. ok mællti at þeisr kolo blasa i ludra sina.

vavtn sem neðar voro fello fram i sia þar sem hæitir davða haf. þar hðfðv staðit borgir Sodoma oc Gomorra. Varþ[1] þa með ðllo ecki vatn eftir i farveg arinnar. Geck þa allr lyðr þvrrvm fotvm yfir Jordan. Enn kennimenn með ðrkina helgv stoðv a þvrrv grioti i miðivm farveg Jordanar. þar til er allt folk var yfir komit ana a fyrirhæiz iorð.

Gyðingar toko steina or Jordan ok baru til herbuða sinna.[2]

151. þa er allr Jsraels lyðr var yfir kominn farveg Jordanar. valði Josve eptir þi sem gvð bavð honvm .xii. menn. sinn af hverio kyni .xii. sona Jsraels. oc sagði sva til þeirra. Sinn stein skal hverr yðvarr taka or miðivm farveg arinnar rett vndan fotvm kennimanna oc bera a avxlvm yðr. þar til sem ver setivm landtiðlld vár i kvelld. til marks vm miklar iartegnir[3] gvðs. Sem þetta var gert oc allir hlvtir fylldir eptir gvðs fyrirsðgn. þa bavð[4] drottinn Josve. at hann skylldi kennimenn lata avrkina a land bera. Ok þegar sem þeir vorv komnir a þvrra iorð stræymðv[5] vðtnin i sinn farveg oc flvtv at vanða. Synir Rubens oc Gað oc helmingr kyns Manase gengv vapnaðir fyrir herinvm oc bvnir at beriaz fyrir folkinv.

---

[1]) var, B [2]) Josue let taka steinana or farueg Jordanar, B [3]) almattigs *tilf.* B [4]) gud *tilf.* B [5]) *saal.* B; stræymði, C

---

at herrinn risi upp. þat var aa fyrsta degi azimorum. Viðr þann luðraþyt reis upp allr lydr ok herklæddiz. Seau kennimenn baru orkina medr helgum domum ok blesu i ludra .vii. ok margir menn foru bædi fyrir ok eptir medr vapnum. þeir gengv vmhuerfiss borgina ok blesu i .vii. ludra. Ok eptir þat foru þeir aptr til herbuda med hliodi. Sua foru þeir .vii. daga i samt. at þeir gengu i hring vm borgina. ok blesu .vii. kennimenn i .vii. luðra huern dag. A .vii[da]. degi foru þeir .vii. sinnum vmhuerfis borgina ok blesu i seau ludra. ok i hinni .vii[du]. mællti Josue vidr lyðinn. Æpit nu herop ok gangit at borginni. ok vitit at hon er bannsett ok allt fe hennar. ok þi skolo þer þat æigi taka ok æigi nyta. vtan gull ok silfr ok eir. ok þa munu þer uardueita frumtignir drottins. Raab skolo þer grid gefa ok aullu hennar fe. enn alla menn adra skolo þer drepa. þa æpti lydrinn herop. enn kennimenn blesu i ludra. Ok vid þann gny fellu allir borgarueggir til iardar. sua at huerr matti þar vpp ganga sem at kom. Gydingar gengu þa i borgina ok drapu konunginn ok huert mannzbarn er þar var. nema Raab ok hennar menn. þeir hiðggu kuikfee allt þat er i borginni var. nema þat er Raab atti. Eptir þat brendu þeir borgina ok alla luti þa er þar voru. Raab hofðu þeir brott medr ser ok alla hennar menn ok fiarlut. Hon var gipt sidan þeim manni er het Salmon. hann var af kyni Juda. þa mællti Josue. Boluadr see saa er endrbætir Jerichoborg. þat geck eptir sidan sua sem sagt er. Achior het madr. hann var son þess mannz er Charin het. hann stal af bannsettu fee i Jerichoborg gulluofnum guduefiarmðttli. Josue sendi menn

Gyðingar settu herbuðir.[1]

152. A fyrsta degi hins tivnda manaðar. sem allr lyðr var yfir kominn Jordan. barv kennimenn hina helgv ðrk drottins enn fram fyrir folkino með þeirri somo skipan sem fyrr[2] var sagt. þar næst fyrir ððrvm herinvm þeir menn sem aðr var getið at til þess voro[3] skipaðir. gengv bryniaðir oc til bardaga bvnir .xl. þvsvnda millvm annarra flocka oc fiolmenniss.[4] Sottv sva fram a slættur oc viða vðllo borgar[5] Jericho. settv sinar herbuðir i Galgalis. þat er fyrir avstan borgina. þar setr Josve þa .xii. steina sem þeir hðfðv tekit or farveg Jordanar eptir tðlu .xii. svna Jsraels. Josve segir sva til lyðsins. Hier i Galgala skvlv standa steinar þessir at æilifv. at þa er siðarri synir yðrir spyria eptir. þeir er[6] æigi vita skyn a hvat þessir steinar takna. þa skal hverr yðarr læra sina syni[7] með slikvm orðvm. þat merkia steinar þessir skvlvt þer segia. at sva sem drottinn gvð þvrkaði hafit ravða fyrir sonvm Jsraels er þeir foro af Egyptalandi. slikt it sama þvrkaði hann oc i avgsyn varri vavtn Jordanar. sva at ver gengvm þvrrvm fotvm yfir farveg hennar. Nv skal þetta segia hverr faðir sinvm syni vm alldr oc ęfi. at ðll veralldar bygð megi skynia

[1]) Ork drottins borin fyrer folkinu, B [2]) fyrer, B [3]) vęre, B [4]) *saal.* B; fiolmenni, C [5]) borgarinnar, B [6]) *tilf. B* [7]) sunu, B

---

fra Jerichoborg til þeirrar borgar er Hay het. at niosna vm huersu audueIldlig su borg var. Ok er sendimenn komu aptr. sogdu þeir at su borg væri audsottligh. at eighi mundi meirr þurfa til at vinna hana enn .xxx. manna. þa sendi Josue menn til borgarinnar vel uapnaða. ok er þeir komu þar. þa gengu borgarmenn i moti þeim ok bðrduz. i þeim bardaga fellu Gydingar. enn borgarmenn sigraðuz ok drapu af monnum Josue .xxx. ok .vi. menn. Ok er Josue veit þenna usigr. þa sleit hann klædi sin ok laa á kniám fyrir ðrkinni allt til aptans. ok ðlldungar lydsins skryddduz hárklæðum. Drottinn mællti þa vid Josue. Saurgadr er lydr þinn af banni. ok æigi man ek vera medr lydnum. þangat til sem hann er reinsaðr. þu skalt á morgin kalla til þin lyðinn ok luta medr aullum kynsþattum Jsrael ok þadan af med ollu folkinu. huerr misgert hafi uid mik. ok þann mann skaltu af lifi taka er misgert hefir ok stolit af bðnnudu fee. enn brenna i elldi fe hans allt. Josue gerdi sem gud baud honum. Hann lutaði med lydnum um stuldinn. ok hlautz i kyn Jude. ok siðan kom vpp lutr Achior. Josue mællti þa vid hann. Gef þu gudi dyrð ok iata fyrir honum þat er þu hefir misgert. Achior segir þa hueriu hann hafði stolit. ok at hann hafdi folgit i iorðu þat fé. Josue sendi þa menn til tialldz Achior. þeir toku þadan þat fe er Achior hafdi stolit ok færdu Josue. Hann let leiða hann i dal einn diupan. ok þangat let hann færa allan hans fiarlut. Josue baud þangat aullum Gydinga lyd at beria Achior grioti i hel. þeir gerdu sua. Sidan brendu þeir alla fiarluti þa er hann hafdi att. Eptir þat gerdu þeir haug yfir liki hans. ok er saa dalr sidan kalladr Achiors dalr.

oc skilia halæita hond drottins vera miog mattvga. oc at þer ottiz yðvarn herra gvð a hveriom tima. A þeim tima miklaði drottinn Josve. sva at allt Jsraels folk ottaþiz hann sem þeir hðfðv ottaz Moysen meðan hann lifði.

Gyðingar toko vmskurðarskirn[1].

153. Allir konvngar Amorreorum þioða. þeir er riktv fyrir vestan Jordan. oc allir konvngar Chanaans iarðar allt vestr at hafino mikla sem þeir hæyrðv at hæilagr gvð hafði latið standa stravm Jordanar oc þvrkað hennar farveg sonvm Jsraels til yfirferðar. þa tok stormiog at stallra hiarta hæiðingia. sva at varla var lifs andi með þeim af vgg oc otta þeirra þarkvamo. A þeim tima bavð drottinn Josve at gera hvassa stæinknifa oc væita vmskvrðarskirn sonvm Jsraels. Enn sv savk var til þess. at allr sa lyðr er i fyrsto hafði farit með Moyse af Egyptalandi oc þar hafði aðr tekit skvrðarskirn var nv andaðr. enn þat allt folk er fætt var a eyðimðrkinni. er þeir ferðvðvz .xl. ara. hafði ecki tekit skvrþarskirn sakir vass[2] oc vesalldar. er þeir hðfðv[3] i þeirri[4] ferð. oc þi væitti nv Josve sem gvð bavð honvm vmskvrðarskirn ǫllvm karlmonnvm i kyni Jsraels. oc voro þeir nv i sama stað

[1]) Josue baud umsk., B [2]) vaass, B [3]) þoldu, B [4]) þeirra, B

Er Josue vann borgina Hay ok drap konunginn. Eptir þenna atburd for Josue ok allr lydr uapnadr medr honum til Ahilam borgar. Hann skipti þa lidi sinu. ok sendi þa .xxx. þusunda manna milli Bethel ok Hayborgar .v. þusundir manna let hann i leynum uera. Konungr Hayborgar varð varr vid þenna mannfiolda. hann reis vpp snimma vm morgininn ok geck ut med herklæddu lidi. Ok er Josue vissi huar herlid þeirra for. þa let hann vndan i fyrstu. enn konungr hellt eptir þeim. Ok sem hann var sua langt kominn fra borginni at mikit rum var millum herlidsins ok borgarinnar. þa bra Josue vpp skilldi sinum ok gerdi sua visbending þeim monnum. sem hann hafdi i leynum sett. ok spruttu þeir vpp ok liopu millum borgarinnar ok lids konungs. þa brendu sumir borgina. enn sumir komu a bak konungsmonnum ok drapu þa. J þeim bardaga fell konungr Hayborgar. Josue skipti þa herfangi millum sinna manna. Gabaon het borg er æigi var langt brott fra þi er Hayborg hafdi stadit. þær þiodir voru kalladar Gabaonite er hana bygdu. þeim var sagt huersu Josue hafdi vnnit .ii. borgir ok ongu vægt. sem gud baud honum. þa gerdu þeir raad med miklum slægleik. huersu þeir skylldu sættaz vid Jsraels lyd. þeir sendu menn til Josue ok sogduz vera komnir vm langan veg. þeir hðfdu slitna skua aa fotum ok myglugt braud i kaussum sinum. Ok er þeir komu aa fund Josue. þa mælltu þeir. Wær erum komnir aa yduarn fund vm langan vegh af fiarlægu landi. ok eru þau ðrindi var vid ydr. at vęr vilium vera ydrir þrælar. Nv gefit oss frid ok suerit oss eida. þiat vęr erum af ydrum monnum. Gydingar

i herbvðvm frialsir þar til er þeir[1] voro gronir. þa mællti drottinn við Josve. Nv hefi ek tekit af yðr brigzli Egyptalandz. [Heitir sa staðr er þeir voro þa i staddir[2] Galgala allt til þessa dags.

Paskahalld Gydinga.[3]

154. þa er Gyðinga lyðr var i Galgalis hofv[4] þeir paschahalld hinn .xiiii. dag manaðar at kvelldi a vǫllum við Jericho. oc atv annan dag nyian iarðar avǫxt oc nytt bravð. þravt þaðan ifra fæðzlv þa er manna heitir oc ver kavllvm himnamiǫl. sva at Gyðingar næytlv siþan ecki þeirrar fæðv. helldr atv þeir þa alldin oc iarðar avǫxt þess árs er þa var komit.

Drottinn vittradiz Josue medr suerde.

155. þa er Josve var staddr a akri við borg Jericho. sa hann standa fyrir ser mann með brvgðnv sverði. Josve geck at honvm oc spvrði. Hvart ertv varr maðr segir hann eða af motstoðvmonnvm varum. Hann svaraði. Vist æigi em ek yðvarr vvin. helldr hǫfðingi drott-

[1]) *tilf.* B [2]) [enn sa stadr er þeir voru þa i staddir heet, B [3]) *Overskrifterne tages herefter af* B, *da* C *i det fölgende kun har et aabent Rum for dem.* [4]) hofdu, B

---

svorudu þa ordum þeirra ok gengu æigi til frettar vid drottin vm þetta mal. Josue ok Eleazar ok allr Gydinga lydr gerdi sætt vid þa ok sóru þeim eida. þrimr dǫgum sidarr enn þessir menn hofdu komit biogguz Gydingar at beriaz vid Gabaonitas ok briota þa borg. þa gengu þessir menn fyrir Josue. er honum hofdu eiða suarit. ok segia þa hit sanna huerir þeir voru. Josue mællti. Fyrir hui gerdut þer þetta vid oss. þeir svorudu. Vær hræddumz þitt riki ok fiolmenne. Nu gerit þer vid oss sem ydr syniz rett vera. þa kalladi alþyda lydsins ok sagdi. at saa suardagi ætti ecki at halldaz er medr suikum hafdi gorr verit. allra hellz er gud bannadi þeim at sættaz vid þersa menn. Enn hofdingiar þeir sem suarit hofdu villdu hallda sina eida ok skipadu sua. at þeir gerðu Gabaonitas sina þręla ok vatndragara. ok eptir þat foru þeir aptr i Galgala.

Fra þeim kraft er guð veitti Josue. A þeirri tid var sa konungr yfir Jorsalalandi er Adenisedech het. Nu er hann hefir heyrt at Gabaonite hofdu sættz vid Gydinga. þa kalladi hann til sin .iii. konunga heidna. Sidan foru þeir .v. konungar med miklu lidi til Gabaonite borgar ok satu um borgina. Enn borgarmenn sendu menn aa fund Josue ok badu hann hialpa ser. ok for hann þa medr vapnaðu lidi til Gabaonite borgar ok komu aa vvart konungi ok bǫrduz vid þa er þeir funduz. Enn konungar lǫgðu aa flotta. Gud let koma mikit hagl yfir heidingia. sua at fleiri menn dó af haglinu enn fyrir vapnum. Nu saa Josue at aa leid daginn. ok þotti honum sem hann mundi vega sigr aa konunginum. ef honum yrdi

inligs hers oc nv nykominn at væita yðr lið. Josve fiell allr til iarðar oc tignaði hann sva segiandi. Hvat villt þv minn herra mæla við þræl þinn. Hann svaraði. Læyst[1] þv skva[2] af fotvm þer. þiat þat er hæilagr staðr er þv stendr á. Hann gerði sem honvm var boðit. Borgarmenn Jericho byrgðv borgina oc biðggvz[3] fyrir til varnar. þiat sva mikil hrygð oc hræðzla stoð þeim af Gyðingvm. at ęngi maðr þorði af borginni at ganga vt ne inn. Nv segir guð drottinn sva til Josve. Se nv gef ek Jericho i þinar hendr konung hennar oc kappa. Gangi þer vmhverfiss borgina sinn a degi hverivm.[4] sva skvlv þer gera .vi.[5] daga i samt. Hinn .vii.[6] dag segþv kennimonnvm. at þeir taki .vii. lvðra sina. þa sem þeir ero vanir at hafa til gleði oc gamans. þa er þeir fretta fagnaðar tiðendi. oc fari fyrir sattmalsðrkinni syngiandi lvðrvm. kringit vm borgina .vii. sinnvm enn .vii.[6] dag. Ok þa er þeir hafa þæytt sva lengi lvðra sina. gangi allr lyðr með miklo kalli. þa manv bresta borgarveggir fyrir yðvarri avgsyn. Siþan kallar Josve saman kennimenn oc segir þeim þessi ðll orð drottins. Gera þeir nv sva eftir gvðs boði oc tilskipan Josve. at fyrst ganga hermenn til bardaga bvnir. siðan .vii.[7] kennimenn með þæytandi lvðrvm. þa var borin hin agæta ðrk drottins. oc fylgði þar ðll alþyða eptir. Sem folkit allt villdi þegar þæyta sina lvðra. þa mællti Josve til mvga

[1]) *saal. ogs.* B [2]) sko, B [3]) biugguz, B [4]) *her beg.* Fragm. VI. [5]) .iii., B
[6]) fiorda, B [7]) fiorer, B

æigi dagfatt. Hann bað þa almattigan gud. at solin næmi stad ok gengi æigi sinn gang. Ok þat ueitti honum gud. at sol ok tungl namu stad at .ii. dagar foru saman iafnlangir. Konungar flydu þa i einn helli. þa baud Josue sinum monnum. at þeir byrgdi hellinn medr grioti ok helldi uðrdu at engin þeirra kęmiz ut. Enn sumt lidit skylldi reka flotta ok drepa af þeim slikt er þeir mætti. þeir gerdu sem Josue baud ok drapu fiolda heidingia. ok sidan foru þeir aptr til Josue ok hðfdu ðngan mann latit i ferdinni. þa mællti Josue. Leidit vt hofdingia or hellinum. ok leggit þa nidr ok stigit aa haals þeim ok gangit aa þa ofan. þeir gorðu sua. at þeir tradu þa undir fotum ok hengdu þa sidan. sem Josue baud. Ok vm kuelldit toku þeir ofan lik þeirra ok drogu i hellinn. ok byrgdu munnann medr grioti. Ok er su kaus þar enn allt til þersa dags.

Her segir fra þui er guð mællti við Josue. Eptir þat uann Josue þa borg er Macedon het. ok braut nidr þat riki sem þar var. Eptir þat eyddi hann Jabin ok Fabrum ok Egion. Ebron ok Olabre. Konungr het Jabin er red fyrir borg þeir(ri) er Ersor het. Ok er honum var sagt fra morgum bardðgum þeim er Josue hafdi átt. þa samnaði hann ser lidi ok hafdi medr ser .xxiiii. konunga. þeir hofdu medr ser .iii. þusundir vapnadra manna. ok .ii. þusundir vagna. þeir komu til vatna þeirra er Meron heita medr sitt herlid. Gud mællti þa vid Josue. Æigi skaltu ræddaz þenna mannfiolda. þiat vndir þin vapn man ek leggia þenna lyd. ok manut þer a þeim sigraz. Eptir þersa uitran for Josue til bardaga moti heidingium ok drap

manna. Latið með ęngv moti af yðr hæyra hark ne haræysti fyrr en ek byð yðr æpa. þeir gera nv þilika processionem .vi.[1] daga i samt vmhverfiss[2] Jericho. Hinn .vii.[3] dag risa þeir vpp þegar i lysing. bvaz bardagamenn at vanða með allvæpni[4] til fyrirgavngv. oc .vii.[5] kennimenn með sinvm sigrlvðrvm. en siðarst eftir ðrkinni ganga flockar oc allr fiðlðinn. fara nv sva .vii.[6] sinnvm þenna dag vmhverfiss borgina. Ok [it .vii.[7] sinn er þeir hafa þæytt lvðra sina lengi sem til vorv settir. þa mællti Josve við allan herinn. Æpit nv ogvrliga. þiat nv man gvð gefa þessa borg vndir yðvart valld. Nv sem allr lyðrinn[8] ępti sva gnogliga at gnast i eyrvm borgarmanna. þa fello sva fvllkomliga niðr allir veggir Jericho. at hverr maðr matti hit gegnasta ganga[9] þar vpp sem þa var hann kominn. Nv er þeir voro allir komnir i borgina. þa mællti Josve til þeirra tveggia manna. sem hann hafði senda fyrr til borgarinnar. Farit nv sem skiotaz til hvsa portkonv þeirrar er ykr hialpaði. oc læiðit hana brottv or harki oc haska. sem þið hętvð henni. Sem þeir skygnðuz[10] vm. sa þeir einstaðar[11] i gegnvm glvgg nackornn v́t hanga festi af gvðvef gerva. kendo þeir at þar myndi Raab inni vera. þiat þav hðfðv þat rað gert með ser. at hon skylldi með þessi gvðvęfiar taug[12] ęinkenna sin hus. Læiddv þeir hana v́t af borginni

[1]) .iii., B [2]) umbergis, Fragm. [3]) fiorda, B [4]) aluepni, B [5]) fiorer, B [6]) þrim, B [7]) [hit fiorda, B [8]) mugrinn, B [9]) *tilf.* B [10]) skygnuduz, B [11]) eins stadar, B [12]) *saal.* B; tǫg, C

---

mikinn fiolda af þeim. Enn þeir er vndan komuz liopu i eina borg ok vðrduz þadan. Enn Josue eyddi miok her heidingia ok skipti fee þeirra medr sinum monnum. þa er .v. uetr voru liðnir. fór Josue medr aullu. lidi sinu af Galgala i Sylo. ok reisti upp sattmalsaurk drottins medr aullu skrudi sinu. þadan for hann medr aullum Gydingum i Sichem ok gerdi þar alltari aa fialli þui er Jebal heitir. Yfir þui alltari færdu þeir fornir almattigum gudi. ok ritadu þar yfir bodord guds drottins. med þeim hætti sem ritit er i deutronomio. Josue setti i fiallinu helming lids med kennimonnum ok deaknum. ok setti þar annan helming er Gazen heitir ok skipadi kennimonnum. ok skipadi þar blezanir sem gud hafdi bodit Moysi. Eptir þat for Josue aptr i Sylo. Josue gaf kyni Juda fiallbygdir sudr aa landit. þiat þa var enn æigi landinu skipt sem gud hafdi bodit. Effraims kyni gaf hann fiallbygdir nordr i landit. ok þar milli gaf hann Manase. Chaleph geck þa at Josue ok mællti. Vissir þu huat gud mællti vid mik ok þik vid Moysen. ok þat er Moyses mællti vid mik. þa er vid komum or niosnarfðrinni af Jorsalalandi. Ok hann mællti sua. Su iord er fotr þinn tredr mun þin vera at eylifu. Josue blezadi honum ok gaf honum Ebron til eignar. Josue kalladi þa saman allan lydinn i Sylo.

Her segir fra landaskipt(i) med sonum Jsraels. A þeim fundi mællti Josue sua. Ek elldumz miok. Nu þicki mer radligt at ver skiptim landi þersu er gud hefir gefit oss. Hann valdi þa .iii. menn af sérhuerium kynsþattum. þa er uitrir voru ok radspakir at skipta landinu. Hann feck þeim .x. menn til fylgdar. þa

oc gafv henni frið oc frelsi. favðvr hennar oc moðvr oc frendvm oc ðllv þi goðsi er henni hæyrði.[1] Læiddv hana til landtiallda sinna. Var hon siðan gipt ęinvm hðfðingia af kyni Jvde svnar Jacobs. oc af hennar ætt virðiz siðan varr herra Jesus Cristr at lata beraz i þenna heim til lavsnar ðllv mannkyni. Enn Josve oc hans hermenn toko borg Jericho oc drapv sva konvr sem karla. bðrn oc bvsmala. navt oc savði. asna oc æyki. oc allt þat er kvikt var i henni. Ok siðan leggia þeir elld i borgina oc brenna alla lvti þa sem þar vorv vtan gvll oc silfr ęir oc iarn. þetta hðfðv þeir at smiða ór þa lvti sem þvrfti[2] til drottins þionosto. Siþan bannsetti Josve borgarstaðinn oc bavlvaði þeim er Jericho ræisti siþan. Nv var gvð drottinn með Josve oc [varð hann nafnfregr[3] nær vm allan hæim.

Achior medr gekk sinum glepum.

156. Sem Josve hafði brent borg Jericho. sendi hann sina menn at skynia hverso styrk ęða fiðlmenn sv borg vęri er het Hay. Oc er þeir komv aptr. sðgðv þeir sva Josve. Ecki þarf at þæysa allan her til borgar þessar. þiat hon er mannfa oc miog vstyrk. sva at vel

[1]) til *tilf.* B [2]) þyrfti, B [3]) [var hans nafn frēgt, B

---

er rettuisir voru at mæla iordina. Josue baud at þeir skylldi sua landinu skipta. at þat land skylldi vidara vera er ogagnaudgara vęri. þeir foru nu sem Josue sagdi fyrir vm landit ok skiptu landinu iafnliga. ok voru i þeirri fðr .vi. manaði. Sidan komv þeir aptr ok sogdu Josue. huert landaskipti þeir hofdu gðrt. þa var lutat huat huerr skylldi hafa. Fyrst kom vpp lutr Juda. þa Symeons. ok sidan Beniamins. hans iðrð var vviduz ok gagnaudguz. þa kom vpp lutr Effraims. þa Manase. þa Ysachar. þa Zabulon. þa Neptalim. Sidarst kom vpp lutr Dans. Nu er landinu var skipt med sonum Jsraels. þa skipti Josue af aullum þeirra eignum .viii. borgum ok .xl. til handa kennimonnum. Josue setti .iii. fridar borgir. sem gud hafði bodit. Su var ein Ebron i landi Juða. aunnur Sichem i landi Effraim. þridia Cades i lut Neptalims. Kynsmenn Joseps komu fyrir Josue ok mælltu. Fyrir hui gafut þer oss æigi eins reips iord. sua margir sem vær erum. Hann svaradi. þer erut miklir kappar. þi farit til fiallbygda vm fram þersi landamðrk[1] sem nu er skipt. ok nemit ydr þar iarðir. Caleph for til þeirrar iardar er honum hafði lotiz. ok er hann kom i Ebron. drap hann .iii. syni Enoch. þeir voru med risa uexti. þaðan for hann til þeirrar iardar er Dacuen het. Ok er Calef kom til þeirrar borgar. saa hann at hon var torsottlig miok at vinna. þa mællti Caleph. Sa madr er fyrstr kemr vpp i þersa borg ok hana vinnr. þeim manni man ek gefa dottur mina Axam. Samnes het madr er þa borg vann. honum var gefin Axa. Caleph let henne heiman fylgia godar iardir.

[1]) *r. f.* landi mǫrk.

megv vinna hana .ii. þvsvndir[1] manna eða þriar.[2] Hann sendir nv til[3] .iii. þvsvndir bardagamanna. Enn borgarmenn rçðvz vt i mot þeim til bardaga. Enn menn Josve snero þegar baki við [.Ok i fyrsto atlögv[4] fello af þeim .vii.[5] menn hins .xl. oc snero þa fvllkomliga a flotta. Borgarmenn ellto þa allt til þess staðar er het Sabbarim. oc fello flottamenn nær hverr vm annan þveran. Viðr þetta þiðna miog hiarto[6] hersins af ofmiklvm otta oc havrmvligri hræzlo. Sem Josve sa vfarar sinna manna. bra honvm oc miog við. sva at hann ræif klæði af ser oc fell fram fyrir örk drottins allr til iarðar oc allir avlldvngar Gyðinga lagv þar allt til aptans oc baro molld i höfvð ser. Oc [sva mællti Josve. O ho[7] drottinn gvð. hvi villdir þv læiða lyð þenna vtan yfir Jordan at glata honvm her oc gefa oss i hendr Amorreis þioðvm. Makara at ver hefðim helldr sem ver ætlvðvm bviz þar vm[8] fyrir vtan Jordan. Hæyr minn herra gvð. hvat skal ec gera eðr mæla. er ek se Jsrael[9] blavtliga bakverpaz við sinvm vvinum. þetta manv hæyra Chananei. oc allir hierlendzkir heiðingiar manv saman samnaz oc öllvm megin at oss sçkia oc vara minning ma af iorðvnni. hvat mantv þa gera þinv miklo oc mattvgv nafni. Drottinn mællti við Josve. Ris vpp skiott. fyrir hvi liggr þv. Jsraels lyðr hefir misgert. rofit satt-

[1]) .ii. þushundrat, B [2]) .iii., B; þriu, Fr. [3]) borgarinnar *tilf.* B [4]) [i fyrstu atlogu, B [5]) .iii., B [6]) hiortu, B [7]) [þa mællti Josue sua. ho. ho, B [8]) ok buit *tilf.* B [9]) Jsraels lyð, B

Her segir fra Josue ok Phinees hofðingia. A .xiiii. aari bygdar Gydinga lyds aa Jorsalalandi. mællti Josue vid kynsþatt Rubens. þer hafit gört sem Moyses baud i fylgd uid folk várt. Nv fyrir þi at gud hefir frid gefit Juðum. þa farit þer til iarda yduarra ok eigna. ok halldit guds bodorð ok dyrkit engan vtan almattigan gud. Sidan foru þeir brott. Ok er þeir komu til iarðanna þar er þeir hofdu yfir farit. gördu þeir alltari ok ritadu þar yfir þersi ord. at þi sem Josephus segir. þetta alltari er várt vitni. at drottinn er sealfr gud. Ok er þeir voru komnir til sinna iarda. þa var Josue sagt at þeir hofdu alltari vpp reist. þa ætladi hann at þeir mvndi þar fornir yfir færa. Enn þat var æigi lofat. at annars stadar væri fornir færdar enn yfir þat alltari er var i tialldbud drottins. Josue sendi þa Phinees höfdingia ok .x. menn med honum at hefna þersar syndar. er sagt var at þeir hofdu gert. Ok er Phinees kom aa þeirra fund. þa mællti hann. Huer er þessi synd er þer hafit gert. fyrir hui latit þer gud yduarn. þeir svaradu. Verdi æigi at vær gorim þilika synd. ok æigi höfum vær gert. Drottinn setti markland millum vaar ok yduar. þui gördum uçr alltari at þat skylldi uera minniligt mark várrar frændsemi. ok þers at vçr erum bræðr. Phinees blidkadiz vidr þessi ord ok for aptr aa Jorsalaland. ok sagdi Josue fra sinni ferd ok ollum Gydingum. þeir lofudu allir hans ferd.

Er Josue talaði fyrir Gyðinga lyð. capitulum. þa er Josue tok at elldaz. þa kalladi hann saman allan Gydinga lyd i Sichem. A þeim fundi mællti

mál mitt oc brotið boðskap. þiat þeir hafa tekit bannat blotfe. stolit oc lygiliga[1] læynt i sinni varðvæizlo. Nv man Jsrael[2] a flotta rekinn oc æigi mega moti standa sinom vvinvm. þiat hann er savrgaðr af bavlvoðv blotfe. Æigi man ek vera með yðr heðan i fra þar til er þeim er hefnt er þenna glæp gerði. Nv ris þv vpp oc kalla saman allan lyð. oc seg sva til þinna manna. Helgizt þer oc hræinsizt til morgins. þiat þessa lvti segir drottinn gvð Gyðinga. Bannsett fe er með þer Jsrael. oc þi mattv æigi viðnam veita þinvm vvinvm [fyrrvm enn fra þer er dómðr oc drepinn sa[3] er þessa verks er valldr. A morgin skvlvt þer til hlvtfallz ganga. hverr vvnnit hefir vandskap þenna. Josve riss[4] nv vpp arla morgins oc læiðir folkit til hlvtfallz vm sierhveria kynþattv .xii. sona Jsraels. oc kom hlvtr vpp yfir kyn Jvde. Siþan er þar til hlvtað er hlvtr berr a einn mann. sa hæitir[5] Achior son Carmi. sonar Zabdi. sonar Zare af kyni Jude. Josve talar þa til Achior sva segiandi. Son minn. dyrka þv drottin gvð Jsraels. Jata oc seg mer hvat þv hefir gert oc læyn æigi længr.[6] þa svarar Achior. þat er satt at ek hefi [misgert miog[7] moti gvði. at þa er ver hôfðvm vvnnit borg Jericho. sa ek eina harðla goða gvðvæfiarskickiv oc .cc. skillinga silfr[8] oc gvlliga reglv eðr rettiskið[9] vegandi .l. skillinga. þessa hlvti agirn-

[1]) *saal* B; læyniliga, C [2]) Jsraels lyðr, B [3]) [fyrr en sa er dæmdr ok drepinn, B [4]) reis, B [5]) heet, B [6]) *her end.* Fragm. VI. [7]) [sua miok misgiort, B [8]) sylfrs, B [9]) rettaskið, B

---

hann sua. Ek ueit at ek á skamt vlifat. ok veit ek at þer munut bunir vera at skelkia at gudi. þa er min er æigi uid kostr. Kiosit nu þat er ydr likar. huart þer vilit þiona almattigum gudi þeim er ydrir langfedgar þeonaðu. æda vili þer dyrka gud Amorreorum. Lydrinn suaradi. Drottin vilium ver dyrka ok æigi fra honum huerfa. Josue mællti. Vattar eru þer. at þer uòldut ydr einn gud at trua aa. þeir suorudu. Vist erum ver uattar þess. þa for Josue ok allr Gydinga lydr i Sylo til tialldbudar drottins. Ok a þeim degi festi lydrinn saattmál vid gud. þa hellti Josue uatni aa iord til vitnis þessa sattmáls er þeir hofdu gòrt. þui voru heidnir menn vanir. at þeir helltu suins blodi aa iord. þa er þeir gerdu sattmaal vid menn. ok mælltu. Fari sua blod þers mannz er þessu sattmali bregðr ok aull hans kynslod. sem allt þat er vær helltum nidr. Josue setti einn stein mikinn vndir eina eik er stod fyrir tialldbudinni. ok mællti. þenna stein set ek vpp[1] i minning varra eida. Sva voru fornir menn vanir at gera sætt uid menn. at þeir reistu vpp steina til uitniss vm þeirra sætt. Eptir þessa hluti baud Josue. at lydrinn færi heim til sinna eigna. ok sua gora þeir.

Her segir fra Phinees hofðingia. capitulum. Eptir þat andadiz Josue. þa hafdi hann .c. vetra ok einn vetr. Hann hafdi .iiii^a. hins fiorda tigar er hann kom til Moyses. enn hann var .xl. uetra i eydimork. enn hann styrdi riki .vi.

[1]) til *tilf.* A

dvmz ek oc bravt[1] berandi fal ek i iorðv gagnvart[2] miðio minv landtialldi. Josve sem hann hæyrði þetta. sendir hann menn til hans herbvða.[3] oc þetta allt sem hann [hafði stolit oc hann[4] visaði til fvndv þeir oc fęrðv Josve oc ǫllvm lyð. þa liet Josve taka Achior oc allt þetta sem hann hafði stolit. sva syni hans oc eign alla. navt oc savði oc allt kvikfe er hann atti. sva tialldbvð hans oc allan vmbvning. oc flytia þeir oc fęra[5] þetta allt saman i dal þann er siþan hæitir Achior af hans nafni. þa mællti Josve. Hrelli þik drottinn gvð i dag Achior. fyrir þat er þv hrælldir[6] oss oc hrygðir. Eptir þat grytti [Achior allt Jsraels folk[7] til bana. brendv a bali allt saman þat er aðr[8] var talt. oc aðr þeir gengi fra. giǫrðv þeir yfir[8] griothavg mikinn. þess sier enn merki segir hinn helgi Jeronimvs prestr. Eptir þetta sneri drottinn reiði sinni af Jsrael.[9]

Josue vann borgh Hay.

157. Eptir þat er Achior var dømðr oc drepinn. sem nv var sagt. talar drottinn til Josve sva segiandi. Hirð ecki at ottaz. far nv til borgar Hay með allan fiolða bardagamanna. þiat nv man ec i þitt valld gefa konung hennar oc allan lyð. Gier nv slikt við Hay oc hennar folk. sem þv giǫrðir við Jericho aðr. vtan allt kvikfe taki þer at herfangi. Settv[10] lavnsatir[11] at baki borgarinnar. [þat er[12] þeim megin sem þer sekit æigi til. Nv byr Josve her sinn or herbvðvm. hann velr af lyðnvm .xxx. þvsvnda hinna sterkvztv[13] bardagamanna oc fara vm nottina til borgar Hay. Hann setr eptir .ii. þvsvndir manna i lavnsat nær borginni fyrir vestan i milli oc Bethel. oc segir sva til þeirra. Nv skvlu þer vera her albvnir oc hræraz hvergi langt a brottv. þar til er ek geri yðr eitt hvert mark. En ek oc[14] allr fiolði folksins mvnvm[15] er mornar ganga i glett við borgarmenn oc vita ef ver gętim ginnt þa fra borginni. Ok ef sva verðr sem mik varir. þa man ek gera yðr visbending. skvlvt þer þa skvnda[16] i borgina. rvpla hana oc

1) brott, B 2) i *tilf.* B 3) herbvðar, B 4) [*mgl.* B 5) fara(!), B 6) hrellder, B 7) [Jsraels folk Achior, B 8) *mgl.* B 9) Jsraels lyð, B 10) sett þu, B 11) launsaater, B 12) [*mgl.* B 13) *saal.* B; sterkvz, C 14) *tilf.* B 15) ver *tilf.* B 16) skynda, B

---

vetr ok .xx. Hann var grafinn i stad þeim er Comnasara heitir. Sa stadr er i fialli Effraim. Eptir þat andadiz Eleazar kennimadr. hann var grafinn i Gabaa. Phinees var kennimadr eptir Eleazar fodur sinn ok var nytr hǫfdingi. Her lykr bok Josue vinar almattigs guds. þers er lifir ok rikir eylifr gud um allar alldir amen.

---

ræna ǒllo þi sem þer finnit femett. leggia siðan i elld oc brenna borgina. Gæymit nv oc gerit alla hlvti sem ek hefi fyrir sagt. Nv ferr Josve með herinn allan annan vm nottina norðr vm borgina oc fylkir þar sva. at[1] annarr fylkingararmr er miog sva við borgina. enn annarr vissi til landnorðrs. var þar dalverpi nockvt sem þeir dvavldvz vm nottina. Ok er lysir ser konvngr Hay oc borgarlyðrinn. hvar þeir Josve vorv[2] bvnir til bardaga. briota þeir vpp vapn sin oc bioggvz sem skiotaz til ofangavngv. Ok sem allr herr var vtkominn af borginni. skipa þeir sinar fylkingar i mot Josve. Enn þiat þeir visso æigi lavnsatina. þa drifv þeir sva giðrsamliga or borginni. at æigi einn maðr vapnferr var eptir. þa mællti Josve til sinna manna. Nv skvlvm ver vndan snva oc gera þat bragð a[3] sem ver vilim flyia oc teyia[4] þa sva or borginni. Enn er þat sia borgarmenn. ætla þeir þa fyrir hræzlo sakir flyia sem fyrra dag oc sekia eptir með opi oc eggian.[5] sva at hverr hleypr fyrir annan fram oc þickiaz hafa i hendi sigrinn. Nv sem Josve sneri til eyðimerkr. mællti drottinn við hann. Bregðv[6] nv vpp skilldi þinvm moti borginni Hay. þiat nv gef ek hana þer oc þinvm monnvm. Hann gerði sva. Enn er þat sa þeir er i satinni vorv. sprvttv þeir þegar vpp oc rvnnv i borgina. er hinir hǒfðv fra lavpit opinni. reka brottv kvikfe oc ræna ǒllv þi sem femætt var. enn leggia elld i hvs oc herbergi. Nv sem borgarmenn sa[7] reyk oc loga til hvsa sinna. varþ þeim seinna vm eptirsoknina. Oc þegar er Josve oc hans herr væit. at borgin var fangin af hans monnvm. snero þeir moti sinvm vvinvm með hinvm harðazsta bardaga oc mannfalli miklo. Enn er þeir sia bardagann er i borginni vorv. letta[8] þeir af borgar[9] brennvnni oc snva til orrostv með ognar opi oc gny. koma þeir hæiðingivm i opna skiolldv oc sa a þeim hęfiliga hoggstaði. Ganga sva[10] allir samt. at þeir lętta æigi fyrr bardaganvm enn þeir hǒfðv drepit alla vvini sina þa er þar vorv vtan ęinn konvng þeirra. hann havndlvðv[11] þeir oc fęrðv lifanda Josve. Josve hiellt vpp skilldi sinvm sem gvð bavð honvm sva lengi sem bardaginn var. J þessi snerrv liętv Gyðingar ęngan mann. Snerv siþan at borginni Hay oc slogv með sverði[12] konvr oc bǒrnn. sva at a þeim degi drapv þeir allz með konvm .xii. þvsvndir manna. Eptir þat brendo þeir borg alla Hay at kavlldvm kolvm. Enn liðsmenn skiptv með ser kvikfe oc avllo herfangi þi sem þar hafði femætt verit. J þann tima sem lengi siþan þotti sa davði hæðiligazstr at hanga a krossi. þi bavð Josve at krossfesta konvng Hayborgar.

[1]) *tilf.* B [2]) komner ok *tilf.* B [3]) oss *tilf.* B [4]) teygia, B [5]) aeggian, B [6]) Breghd þu, B [7]) sea, B [8]) lecttu, B [9]) *mgl.* B [10]) at *tilf.* B [11]) handlodu, B [12]) suerðum, B

Heck hann þar allt til aptans. enn eptir solar setr bauð Josve at taka hrę hans af krossi. þeir gerðv sva oc kastaðv honvm i borgarstaðinn oc vvrpv yfir harðla mikinn havg af grioti. þess ser enn merki allt til þessa dags.

Alltariss giorð Josue drottni.

158. At æyddvm vvinvm oc brendri borg Hay gerði Josve alltari drottni gvði Gyðinga af vtelgðvm steinvm. þeim sem ecki iarn hafði snortið. sva sem dyrðligr[1] drottins þionn Moyses hafði boðit i lꝍgvm oc ferði þar gvði fornir yfir alltarið a fialli Hebal. ok þackaði sva guði sigr sinn. Josve skipaði yfir alltarit devtronomivm. þat er annat lavgmal ęða endrnyiað lavgmal Moysi. Allt folk skipaðiz i tva flocka fra hinni helgv sattmalsꝍrk drottins oc kennimonnvm þeim er þar til þionoðv. stoð annarr flockr við fiall Gazirim[2] enn annarr við fiall Hebal. sva sem Moyses hafði boðit. Ok i fyrsto blezaðæ Josve allt Gyðinga folk oc las af lꝍgbok Moysi ꝍll blezanarorð oc siþan bavlvanar. oc engan lvt læt hann eftir standa. at hann fremði æigi oc fvllgerði þat sem Moyses hafði boðit.

Allir konvngar þeir sem rikto avstan fra fialli Libano oc allt vestr at hafino mikla oc vt at Jordan. sva vm fiallbygðir sem vm iafnlendi. samnaz saman. sem hæyra sagt fra þessvm tiðendvm er nv var vm talat. oc gera rað sin með einvm[3] hvg oc samþycki. at hverr skal striða með ollvm sinvm afla oc herskap sem mest moti Josve oc Jsraels folki.

Fra Gabaaons monnum.

159. Gabaon het ein miog mikil borg a Gyðinga landi. þessar[4] borgar menn sem þeir fretta athafnir Josve oc Gyðinga. bvaz þeir við bravgðvm með þess hattar slægð. taka ser nest oc navðsynliga lvti. vinberla brotna oc bvnna saman. secki savrga oc slitna leggia þeir a asna sina. hvarki hꝍfðv þeir asna feita ne feliga.[5] helldr þa er þeir fengv herfiligsta. fotabvnað fatækligan oc annan klæðnað slitinn af fyrnskv. bravð harðt til vista[6] sva at varla var monnvm ætt. oc allr var þeirra heimanbvnaðr hinn hæðiligsti. raðazt nv til ferðar oc fram koma i Galgalis. þiat Josve hafði þar sinar herbvðir. Gabaonite ganga fyrir Josve oc allan lyð sva segiandi. Ver ervm komnir vm langan

[1]) dyrlegr, B [2]) Garizim, B [3]) einn, B [4]) þesser, B [5]) felaga(!), B [6]) ser *tilf.* B

veg af fiarrlægv landi at gera við yðr frið oc felagskap. Hðfðingiar hersins svaraðv sva. Ecki sattmal megvm ver við yðr setia. þiat ver vilivm ecki yðra bygð með oss a þeirri iorðv er gvð varr hefir heitit at giefa oss. þa męltv kvamvmenn við Josve. þinir þrælar erom ver. Hann svarar. Hvaðan ero þer ęða hvaþan komv þer. þeir svara. Ver þrælar þinir sem vęr savgðvm hðfvm haft langan farveg af fiarrlægri iorð i nafni drottins gvðs þins. þiat ver hæyrðvm fregð hans mikla mattar[1] oc alla þa hlvti er hann vann a Egyptalandi. ok sva hvat hann gerði fyrir yðr .ii. konvngvm Amorreorvm þioða[2] Seon konvngi af Esebon oc Ogg konvngi Baasan er vorv i riki Astaroth. Sðgðv oss sva oc allir ðlldvngar oc aðrir landzmenn varir. Bvit yðr vistir oc aðra hlvti. þa sem þer þvrfit at hafa til langrar læiðar. oc farit til fvnndar við lyð þenna er miklar sðgvr ganga fra þeirra freknleik.[3] oc setið sattmal við þa af varri hendi. Nv með þi at þer trvið æigi varvm orðvm. þa litið á fargagn vart. se her bravð vart er ver tokvm nybakat aðr ver hæiman forvm. enn þat er nv harðt oc af mikilli fyrnsko myglat oc mað i gegnvm. sva at æigi er manna matr. þa lietvm ver oc nytt vin i nyia berla. enn sakir sva langrar læiðar er vinit rotið enn leglar lekir oc lavggstocknir. sva ok[4] varar gangverior oc klæði[5] er þa tokvm ver ny. enn nv ero drivgvm farin[6] af fyrnskv. Nv sem þeir sia þeirra favng[7] hæitr Josve þeim friði. oc setia sattmal sin a milli. sva at allir hðfðingiar sveria þeim grið. sva at þeir baðv ecki gvð aðr segia ser sannendi her af. Fara þa Gabaonite brottv með sva systv ęrendi. Enn .iii. davgvm siðarr hæyra Gyðingar þann kvitt. at þessir menn er þeir hðfðv sętt við gert attv[8] þaðan skamt i brottv bygð. oc siðan myndi þeir æ hliota at æiga sambygð við Gyðinga a fyrirheitz iorðv. Jsraels lyðr hrerði þa herbvðir sinar or Galgala oc flvttvz[9] fram til þeirra borga er bygðv þessir menn. sem þeir hðfðv sattmalit svarit. þat var borg Gabaon oc .iii. aðrar er þangat lagv vndir. Caphira. Beroth oc Cariath. Oc[10] drapv þeir[11] æigi þenna lyð. þiat[12] hðfðingiar Gyðinga hðfðv svarit þeim grið i nafni drottins gvðs sins. Enn almvgrinn kvrraði illa oc amællti[13] hers hðfðingiom. sðgðv þessa sætt ecki ęiga at halldazt. er með slikvm prettvm var giðrt oc lygi af Gabaonitis. Hðfðingivm [þotti þat satt talat.[14] enn kvaðvz hræðaz gvðs ræiði. ef þeir ryfi þann frið er þeir hðfðv svarit i hans nafni. oc fyrir þessa skylld sðgðv þeir verðvm ver at lata þa

1) *mgl.* B 2) *saal.* B; þriðia, C 3) *saal.* B; frenklæil(!), C 4) *saal.* B; at, C 5) skoklêðe, B 6) fuin, B 7) fargðgn, B 8) êtti, B 9) fluttiz, B 10) Nu, B 11) þui *tilf.* B 12) er, B 13) amêltu, B 14) [þottu þeir satt tala, B

lifa þo at með nockorvm navðakostvm. Nv sem þeir attv vm þetta at kiera. kallar Josve til sin Gabaons menn sva segiandi. Hvi villdo þer sva svikia oss með vandri vel. segiandi at þer ættið allfiarri oss riki. þar sem þer bygðvt her bæint hia oss. Nv fyrir þessa yðra liota lygi. þo at ver latim yðr lifi hallda sakir svardaga varra hôfðingia. þa skvlvt þer allt at einv vndir bva æylifvm vfagnaði. sva at af yðr oc yðvarri ætt skal alldri ganga þat anavðarok at ęylifv. at þer skvlvt þiona Jsraels folki. bera at þeim vatn oc hôggva ris oc sva annað embætti þat er vássamast verðr. þeir svaraðv. Oss þrælvm þinvm var sannliga sagt. at herra gvð yðvarr hęfði hæitið sinvm sęla þion Moysi at gefa yðr alla þessa iorð enn dreifa ęða[1] drepa alla hennar abvðarmenn. Nv sem oss flavg þetta i eyro. vvrðvm ver ogn oc otta slægnir. ok fyrir siaandi varo lifi. giôrðv ver þetta rað. enn vart goðs er allt a yðrv valldi. Gerit nv við oss sem yðr likar oc þo somir yðrvm rikdomi oc réttlæti. Siþan var þat dômt oc lavgtekit með svardavgvm hinna beztv manna or hvarra tveggia liði. at Gabaonite skylldo hallda lifi oc limvm með slikri lyðskylldo vndir Gyðinga sem aðr var talt. oc hellzt þat æ siþan. Eftir þetta hvarf Josve aptr með allan sinn her i Galgala.

Fra konungum er þeir settuz vm borgina Gabaaon ok Josue ok hans monnum.

160. Adonisedech het konvngr er ręð fyrir Hiervsalem. sem hann frettir at Josve hafði vvnnit Jericho borgir[2] oc Hay. drepit konvnga þeirra enn brotið oc brent borgir.[3] oc sva þat at Gabaonite hôfðv sialfkrafa sottan hans fvnd oc þeir hôfðv gert sętt sin i milli. þa tok hann at hreðaz harðla miog. þiat Gabaon var ęin hin mesta af konvngligvm borgvm i rikinv oc allir hennar menn vorv miog styrkir oc hinir vaskvzstv til vapna. sva at nær hveriom manni vorv þar iafnbvnar baðar hendr til bardaga. Adonisedech konvngr af Hiervsalem sendir nv boð Oham konvngi Ebron oc Pharan konvngi af Herimoth. oc Japhie konvngi af Lachis[4] oc Dabir konvngi af Eglon. Hann segir sva til þeirra. Komit til min sem fyrst með allan yðvarn her oc beriomz a[5] borg Gabaon. fyrir þat er þeir hafa gengit til handa Gyðingvm oc gerðvz menn Josve. þessir .v. konvngar sem aðr vorv nefndir koma nv skiott saman oc setiaz vm borgina með allan sinn afla oc herskap oc striða fast a hana. Enn þiat[6] borgarmenn sa[7] ægi sinn

[1]) ok, B [2]) gorgh(!), B [3]) borgirnar, B [4]) *saal.* B; Jachis, C [5]) vidr, B
[6]) þeir, B [7]) sea, B

afla i mot þessvm ǫllvm her. senda þeir orð Josve i Galgala. baðv hann koma sem skiotazt at hialpa ser. þiat allir konvngar segia þeir ofan af landi oc fiallbygðvm hafa saman samnaz oss i moti með vvigian her ok sitia nv vm borg vara at briota enn oss bana at væita. þiat þeir gefa oss þat at savk. er ver hǫfvm gert sætt við yðr. þegar sem Josve kæmr þessi orðsending. bregðr hann við skiott oc byr alla hina sterkastv bardagamenn oc allan vapnferan her. þa mællti drottinn til hans. Eigi skalltv[1] ottaz þenna hæiðingia[2] her. þiat ek man selia þa i þinar hendr. sva at æigi nokvrr af[3] þeima fiolða man þer mega motstǫðv væita. Josve ferr nv með allan herinn af Galgala oc hlæypr vm nott a hæiðingia vvara með braðvm bardaga. sva at hann væitir sinvm vvinvm mikit[4] slag aðr mornaði. Enn gvð drottinn gaf heiðingivm hræzlv sva mikla. at þeir flyǫv felms fvllir þegar er dagaði. Enn Josve oc Gyðingar rakv flottann oc fylgðv þeim vpp a veginn er liggr til Bethoron oc drapv hvern mann er þeir naðv. allt þar til er þeir hǫfðv rekit flottann til þeirra staða er sva hæita Azecha oc Maceda. Nv sem herr hæiðingia flyr niðr fra Bethoron. þiat þeir naðv eigi borginni. þa letr drottinn gvð rigna a þa af himni sva storv grioti [sem hagl veri[5] aðr þeir komo til borgar Azecha. at miklo flæiri fiello oc fengv bana af griothaglino enn fyrir vapnvm Gyðinga. Nv ser Josve at honvm man verða dagfatt at sigraz sem hann vill a sinvm vvinvm. bað hann bǫn sinni til gvðs oc sagði siþan. sva at allir hans menn heyrðv. Sol[6] gegnt Gabaon æigi skalltv hræraz. oc tvngl æigi[7] ganga yfir dal Haylon. Er[8] æigi sva ritat oc fyrir spað i ættlattra manna bokvm. at sol oc tvngl manv standa þar til er þioð min hefir hefnt sin a heiðingivm oc sinvm vvinvm segir drottinn. Sem hann hafði þetta mællt. stoð sol a miðivm himni. sva at hon geck með engv moti til setrs sva lengi sem æins dags læingð er. Alldri aðr ne siðan varð sva langr dagr sem þa er gvð hlyðnaðiz rǫddv þessa mannz. er rǫttliga oc goðfvsliga barðiz fyrir hans folki. Enn er Josve hafði drepit oc dreift ǫllvm vvina her. hvarf hann aftr til herbvða sinna i Galgala.

Josue let heingia konunga.

161. Nv frettir Josve at þeir .v. konvngar er fyrr vorv nefndir hǫfðv komiz brott or bardaga við Gabaon. oc læyndiz[9] nv i helli ǫinvm miklvm við borg þa er Maceda heitir. Segir Josve þa sinvm felagvm.

[1]) skulut þer, B [2]) *mgl.* B [3]) ollum *tilf.* B [4]) *saal.* B; mikinn, C [5]) [*mgl.* B [6]) er *tilf.* B [7]) *r. f.* til, C; man eigi, B [8]) ok *tilf.* B [9]) *saal. ogs.* B

Farit nv sem skiotazt oc velltit storv grioti fyrir hellismvnnann. þar er konvngar ero inni. oc setiđ[1] siđan til vrvgga varđhallzmenn. at þeir komiz[2] hvarki brottv međ sinvm mætti ne annarra fvlltingi. Siđan er yđr enn ecki setvefni at sinni. helldr skvlvt þer sækia nv af nyio eftir yđrvm vvinvm vndan flyiondvm. Drepit æ þa af flottamonnvm sem siđarst fara oc yđr ero næstir. Farit nv hermannliga. geymit[3] til oc gietit vendiliga. at engir þeir varir vvinir sem gvđ gefr i vart valld nai sinvm borgvm ser til verndar ęđa viđrstođv. þeir fara oc gera alla hlvti eptir bođi Josve. sva at þeir drapv drivgvm allan her heiđingia. er dreifđz hafđi her oc hvar. oc þeir æinir þagv lifit er međ flotta komvz i styrkar borgir oc byrgđv sik þar. Siđan hverfa Gyđingar aftr oc finna Josve viđ Macedam. þiat hann hafđi þagat flvtt međan herbvđir sinar. Enn i ǫllvm þessvm socknvm. sem nv var fra sagt. var engi hans manna[4] fallinn oc engi sarr vorđinn. siđan hinn vandi þiofr Achior var davđr. þorđi nv engi at krytia ęđa kvæina moti Jsraels lyđ. Eftir þetta bavđ Josve sinvm monnvm at opna helli þann er konvngar varv byrgđir i oc læiđa þa fyrir sik. Sem þat var gert. kallađi Josve saman allan lyđ oc talar sva til allra hǫfđingia Gyđinga.[5] Farit nv til oc fottroþit þessa konvnga oc gangit a þeirra halsa þeim til hađvngar. Sem þeir þetta giorđv. mællti Josve til sinna manna. Hirđit ecki at ottaz. styrkiz helldr oc verit vrvggir. þiat sva man drottinn gera viđ [yđra alla[6] vvini. þa sem þer striđit dreingiliga i mot. Enn Josve barđi þa oc bavđ siđan vpp at festa þessa .v. konvnga. oc hęngv þeir allt til aptans. oc at solar setri eptir bođi Josue voro þeir af galga teknir. oc [dregin hre þeirra[7] i helli þann sem þeir hǫfđv ađr læyndz i. baro siđan at stort griot oc kasvđv þa. oc sva velltv þeir storvm stęinvm fyrir hellissmvnnann. sem enn ma merki sia.

Her vinnr Josue borgirnar ok drepr folkit.

162. Eptir þetta settiz Josve međ sinn her vm Macedam oc vann hana. drapv þeir konvng hennar oc slogv međ sverđi hvern mann er bygđi borgina. sva konvr sem karla. Af Maceda for Josve međ allan herinn til þeirrar borgar er heitir Lebna[8] oc striddi a hana þar til er gvđ gaf i hans valld borgina. drapv konvng hennar oc hvert mannz barnn a sǫmv leiđ sem i Maceda. Fra Lebna[8] for hann međ alltt Jsraels folk til þeirrar borgar er Lachis[9] hæitir oc sętti þar herbvđir sinar

[1]) laatit, B [2]) *saal.* B; komvz, C [3]) nu *tilf.* B [4]) madr, B [5]) *mgl.* B [6]) [alla yđra, B [7]) [dregner, B [8]) *saal. rett.*; Jebna, C; Lebija, B [9]) *saal.* B; Jachis, C

vmhverfis oc barðiz þar a[1] .ii. daga. feck þa vvnnit þa borg með gvðs fvlltingi. drap hann oc dæyddi hvernn mann er i var borginni. sem hann hafði giort við Lebna.[2]

Fra Jram konunge af Gaze.

163. J þann tima samnaði Jram konvngr af Gazer at ser miklvm her. for siðan oc ætlaði at hialpa Lachis monnvm. Enn þat varð æigi sva. helldr hefir Josve af hans ætlan niosn. snyr þa i mot honvm. oc æiga orrosto beði langa oc harða[3] striða oc stranga. sva at æigi liettir fyrr enn þar fellr [konvngr Jram[4] oc allr hans herr. sva at engi maðr var eptir vdrepinn af hans liði. Eptir þat for Josve með allan sinn her til þeirrar borgar er Eglon het. oc kringði[5] þegar vm borgina með bardaga oc atsokn sva harðri. at hann vann hana a ęinvm degi oc drap allt þat er þar var mannkyns. ok æyddi allt þat herað er þar la til borgarinnar. Af Eglon for hann i Ebron oc vann þa borg. oc æyddi allt þat riki er þangat la vndir. þaðan for hann með allan sinn her i Dabir oc vann hana oc æyddi með eggiv ǫll þorp vmhverfiss. Sva gersamliga drap hann menn i ǫllvm þessvm borgvm. at æigi lifði æitt barn eptir. þiat sva hafði gvð boðit honvm. Alla [konvnga oc riki þeirra[6] eyddi hann með ęinni enndalykt fra Chadesbárne. þeim stǫðvm er sva hæita. allt til Gazeborgar. alla iorð Gesen til Gabaon. þiat gvð drottinn Jsraels barðiz fyrir hann. Siþan hvarf hann aftr fyrst at sinni til herbvða staðar i Galgala með allan sinn lyð.

Af Jabin konunge af Asor.

164. Sem Jabin konvngr af þi riki er heitir[7] Asor hæyrir gętit hernaðar Josve. ętlar hann at afla ser fregðar oc reisa her i mot Gyðingvm. Sendir hann þa orð Jobab konvngi Aðon oc ǫllvm þeim konvngvm er riktv norðr fra honvm vm fiallbygðir oc sliettlendi svðr fra Tenaroth[8] oc [a vǫllvm oc heroðvm Din[9] allt til siafar. Hann kallar oc til sin kynsmenn Chanaan beði avstan oc vestan. sva oc allar þioðir er bygðv vndir fialli Hermon a iorðv Masphat. þegar sem þeim komo boð Jabins konvngs. for hverr konvngr sem hvatligazt til motz við annan með sinn her oc allan afla. þar til er allir þessir konvngar komv saman i einn stað. hverr með sina flocka oc fiolmenni. við vǫtn

1) vm, B 2) *rett.*; Jebna, C; Lebija, B 3) *tilf.* B 4) [Jram konungr, B 5) kringdu, B 6) [borgina ok riki þetta, B 7) het, B 8) Cenaroth, B 9) [af ollum heroðum Dor, B

þav er Meron hæita. Var þar þa saman kominn sva margr lyðr sem siavar sanndr. þiat hestar þeirra oc kerrvr var sva mart at varla kom tölv a. þessi hinn mikli herr heiðingia biozt til bardaga moti Gyðingvm með ognar[1] miklv harki oc haræysti. [opi oc eggian.[2] oc sva gnogvm gny oc vapnabraki at viða landz hæyrði. þa mællti drottinn til Josve. Ottazt þv ecki mikinn her hæiðingia. helldr bv þik oc þina menn til bardaga moti þeim [hvglavsvm. oc ver orvggr.[3] þiat a morgin miog i þenna tima dags man ek þa selia i yðart valld oc vapna. Mantv mǫiða vagna[4] oc hamla hesta þeirra enn flesta drepa oc kerrvr a bali brenna. Josve vrvggr oc ottalavss af gvðligv fyrirhæiti kǫmr nv i mot heiðingivm með allan Jsraels lyð við vötn Meron. fyrr enn þeir vissi ván. hlavpa þegar a þa með höggvm storvm oc stinnvm[5] lögvm. sva at hæiðingiar vikna fyrir.[6] slær þeim þa skiott skelk i bringo. þiat gvð gaf þa sem hann hafði hæitið i hendr Gyðingvm. Leggia hæiðingiar a flotta. þeir fyrst er fremstir stoðv. Enn Josve oc hans menn [vissv þa hvat vinna skylldi. þiat þeir fylgðv flottamonnvm oc bæittv sverðvm a bak þeim er næstir vorv. sva at drivgvm fiell hverr vm þveran annan er vndan flyði. Forðaðvz þa allir fvnd Gyðinga sem þeir mattv mest. Josve oc hans herr[7] fylgðv flottamonnvm allt til hinnar miklo borgar er Sidon hæitir[8] oc til þeirra vatna er hæita Masserephot. oc allt elltv þeir þa a vǫllo[9] Masphe. oc drapv sva vm siðir hvern mann af þeim mikla her. at eigi dro einn vndan. Nv gerði Josve sem gvð bavð honvm. mæiddi ǫða[10] dæyddi hæsta heiðingia. enn bravt oc brendi kerrvr þeirra oc vagna.

Josue brendi borg Asor.

165. Eptir þetta[11] sem Josve sneri[12] aptr af þessvm flottarextri. tok hann borg Asor. hon var at fornv hin hæsta höfvðborg af þessvm öllvm rikivm. Drapv þeir þar hvern mann vngan oc gamlan sva konvr sem karla oc börn. enn rakv brottv kvikendi oc rǫnntv fe öllo. lögðv siðan elld i oc brendv vpp borgina at kölldvm kolvm. Ok með sama hǫtti eyddi Josve vmhverfiss allar borgir oc böi. kastala oc kavptvn. sem hinn dyrligi gvðs þionn Moyses meðan hann lifði hafði boðit honvm. vtan þær borgir er settar vorv a hǫðvm ǫða hæiðvm. Enn Asor eina af þessvm borgvm er allra var mest oc styrkvzt brendi hann alla

[1]) ope *tilf.* B [2]) [ok aeggian, B [3]) [vgglauss ok vruggr, B [4]) *mgl.* B [5]) *tilf.* B [6]) viðr, B [7]) [*mgl.* B [8]) heet, B [9]) voll, B [10]) ok, B [11]) þat, B [12]) meðr sinn her *tilf.* B

vpp. Nv at ðllvm monnvm drepnvm oc dæyddvm skiptv Gyðingar með ser kvikfe af ðllvm avði þeirra borga sem aðr var giętið. Enn Josve framdi oc fvllgerði alla lvti. sem gvð hafði boðit Moysi enn Moyses Josve. sva at æigi eitt hit minzta liæt hann eftir liggia af gvðs boðorðvm. Nv þa skiott yfir at fara þa vann Josve vndir Jsraels folk alla iorð vpplægia i svðrætt oc allt riki Gessen oc iafnlændi til vestrs. fiall Jsraels með sinvm vðllvm oc nðckorvm lvt fiallz þess sem er at fara vpp til Seir allt til Baalgath. vm sliettv[1] Libani fram vndir fiall Hermon. alla þa konvnga er þar riktv sem nv var talt vann Josve með herskap. Miog langan tima striddi Josve við þessa konvnga. oc var sv engi borg ęða þioð er sialfkrafa giefiz vpp i hans valld vtan lyðr Evevs er bygðv i[2] Gabaon oc þeim þrimr smaborgvm[3] er þangat lagv vndir. Enn allar aðrar þioðir feck hann oc vann með bardavgvm. þiat þat var drottins atkvæði. at heiðingiar harðnaðv[4] i hiortvm til obbelldiss[5] at beriazt i moti Jsrael. oc þeir skylldi sva falla fyrir þeirra vapnvm. at þeir veri engrar vegðar verðir. oc sva fyrirferiz þeir vtan alla milldi oc miskvnn sva sem drottinn hafði boðit Moysi. [J þæim tima[6] kom Josve oc drap til davða alla þioð Anachim af fiallbygðvm Ebron oc Dabir oc Anab[7] oc ðllvm fiðllvm Gyðinga landz. enn eyddi oc bravt borgir þeirra. sva at æigi liet hann nockvra eptir þa er kynsmenn Anachim bygðv a iorðv sona Jsraels. vtan i þessvm borgvm Gaza Geth oc Azoto i þeim liet hann lifa nockora ętt kynsmanna Anachim. Hafði Josve nv vvnnit allar borgir oc heroð i Jvdea. er forðvm het Chananea enn ver kðllvm Gyðingaland. oc hafði sigrað i þessvm bardavgvm sem nv var fra sagt vm hrið .ii. konvnga hins fiorða tigar. oc gaf riki þeirra til ęignar Jsraels folki. Liætti þa af fyrirhæitz iorðv fyrst i stað ðllvm vfriði oc orrostvm. oc gaf gvð sinvm lyð frið oc frelsi. For þa allr sa herr i orlofi Josve vt[8] yfir Jordan. sem Moyses hafði þar riki gefit sem fyrr er[9] getið. oc settiz hverr at sinni eign oc hlvtskipti.

Her seger af Chaleph ok landaskipti.

166. þa er Josve var staddr i Galgala. gengv fyrir hann Gyðingar oc sa maðr er het Chaleph oc var kallaðr Cenezevs. Hann var kominn af ætt Jvde. þessi Chaleph var æinn af þeim .xii. monnvm er Moyses hafði sent eftir gvðs boði af æyðimðrk at skynia hvilik veri sv iorð

[1]) slettur, B [2]) *tilf.* B [3]) [saman borgum, B [4]) harðnade, B [5]) ofbelldiss, B [6]) [þenna tima, B [7]) Onab, B [8]) *saal.* B; yt, C [9]) var, B

er gvð hiet at gefa þeim. Ok fyrir[1] þi at þeir .ii. einir Josve oc Chaleph af þeim .xii. sendimonnvm helldo einorð vm goðlæik Gyðingalandz. þa er þeir komv aftr i eyðimörkina til fvndar við Moysen. þa naðv þeir nv oc at gvðs vilia .ii. einir at koma a fyrirheitz iorð af öllvm Jsraels lyð. þeim sem i fyrsto for af Egyptalandi með Moyse. Nv sem Chaleph kom fyrir Josve. segir hann sva. Eigi hygg ek þer vkvnnikt vera hvat sialfr gvð talaði við sinn þion Moysen af okr i Chadesbarne. þeim stað er sva heitir. þa var ek fertogr at alldri segir hann. er Moyses sendi mik af Chades at skoða oc skynia giezko oc goðlæik landz þessa. oc barvm við honvm þat sem ockr syndiz sannendi. enn aðrir þeir sem vorv ockrir felagar i þeirri ferð reittv hvgi oc hiortv lyðsins. oc ecki þvi siðr fylgða ek sannleik fyrir gvði minvm. Ok a þeim degi sagði sva Moyses oc sor. Sv iorð er þv Chaleph komt a føti framarst skal vera þin æign oc þinna sona at eylifv. Nv hefir drottinn gvð sem hann het Moysi lieð mer lifdaga allt higat til. halfan fimta tög ara siþan ek var sendr til landzins at niosna. sva at nv halfnireðr em ek i engi stað aflaminni til bardaga eða vhressari til gavngv enn i dag enn þa var ek. Nv bið ek at þv gefir mer til eignar. sem drottinn het at þer ahæyranda. þessa fiallbygð oc þessar hinar[2] sterkv borgir. er aðr byggir hæiðin þioð Enachimen. ef ek giet þer með gvðs fvlltingi vvnnit vndir mik. sem drottinn hefir mer hæitið. Josve blezaði hann oc gaf honvm til eignar Ebron sem hann beiddiz. oc er þat riki æ siþan eign Chaleph oc hans ættmanna. þiat hann hellt gvðs drottins boðorð i alla staði. Ebron var fyrr kallvð Cariatharbe. þar var iarðaðr enn mikli Enachim. hinn mesti maðr er verit hefir a iarðriki. oc hinn fyrsti faðir Adam.

Josue skipte lande sem gud baud honum.

167. Josve gerðiz alldri orpinn.[3] talaði þa drottinn til hans a þessa lvnd. þv hefir lengi lifat oc geriz nv gamall miog. enn þat er harðla viðt land er þer hafit vvnnit vndir yðr. siþan þer komvð higat yfir Jordan a fyrirhæitz iorð. Nv er allri þessi iorðv vskipt segir drottinn. sem þer hafit eignazt þessvm megin arinnar. fyrir þi kalla þv saman allt Jsraels folk. oc skaltv hlvtskipta iorðv þessi með halfvm [tivnda kynþætti[4] sona Jsraels. Josve giörði sem gvð bavð honvm. at allri iorðv fyrir vestan Jordan skipti Josve vndir hlvti. oc með honvm Eleazar kennimaðr oc allir hinir hæstv[5] höfðingiar Gyðinga.

[1]) af, B [2]) hinu, B [3]) vorpinn, B [4]) [tiu hundrade, B [5]) êzstu, B

með halfri tivndv ætt Jsraels. þat er með kynsmonnvm Jvde oc Effraim oc halfv kyni Manase. með sonvm Simeon oc Neptalim. Beniamin oc Zabvlon. Ysachar Asser oc Dán. enn kynsmonnvm[1] Josephs skiptv þeir[2] i tvęr ættir Manase oc Effraim. Nv skiptv þeir allri iorðv vndir hlvti. Tok þa hverr þessi kynþattr slikar iarðir oc æignir sem hlvtr bar til handa. Enn sonvm Levi oc þeirra ættmonnvm skiptv þeir engri iarðar ęign vtan gafv þeim borgir at byggia með ser i ỏllvm kynþattvm sona Jsraels. þetta iarðarskipti gerþi Josve oc Eleazar kennimaðr oc hỏfðingiar Gyðinga i þeim stað er Sylo heitir a sliettvm velli fyrir tialldbvðar dyrvm sattmáls[3] drottins eftir hans boði. Enn þi var ættmonnvm Levi engri iorð skipt til eignar ęða erfðar. at sialfr gvð drottinn er þeirra eign oc erfð. þiat hann valði þa ęinkannliga til sinnar hæilagrar þionostv. sem segir i sỏgv Moysi. Ok þi var þeirra eign allt ofr[4] oc fornir i lavgmals tialldbvð oc allt þat er gvði var gefið. þat var allz .xl. borga oc .ii. er Gyðingar gafv Levitis til bygðar með ser i sierhverio hlvtskipti.

Gydingar gafu Josue Tha(m)nak.

168. Eptir þat er hlvtskipt var allri iorð með Jsraels folki. gafv Gyðingar sem gvð hafði boðit Josve til eignar borg þa er hann bæiddiz er het Thamnach i riki Saraa a fialli Effraym. Smiðaði Josve þa borg vpp oc efldi oc bygði þar til davðadags. Hiellt Josve þa frið við allar þioðir oc Gyðingar vmhverfis. þiat engi lyðr þorði þeim motstoðv at veita. helldr hlyddv allir þeirra boði oc banni. þiat þeir þionoðv gvði oc helldo vel hans boðorð vm alla daga Josve oc lengi siþan. meðan margir vorv þeir a lifi. er visso ỏll stormerki þav er drottinn hafði vvnnit fyrir sina þræla Moysen oc Josve. Enn fyrir þvi villdi gvðlig forsia eigi æyða ollvm heiðnvm þioðvm a Jorsalalandi. helldr bygðv nỏckvrir hæiðingiar með Gyðingvm i hverio hlvtskipti sem siðarr man segia. at þa er Gyðingar hyrfi fra gvði sinvm oc misgiorði i hans avgliti. hefði þeir æ nockvra vvini við at beriazt.

Nu andadiz guds madr Josue.

169. Nv andaz hinn goði gvðs vin Josve. þa hafði hann at alldri .x. ár oc tiræðt hvndrat. Chaleph hafði þa lifað .c. vetra tiręðt. Josve var iarðaðr af Gyðingvm með mikilli hrygð oc grati allz lyðs i sinni eigin borg Thamnach a fialli Effraim. Enn bæin hins agæta Josephs.

[1]) *saal.* B; kynsmenn, C [2]) *tilf.* B [3]) ork *tilf.* B [4]) offr, B

er Jsraelite hǫfðv flvtt af Egyptalandi sem hann bæiddi. grofv þeir i Sichem a akri þeim er Jacob faðir hans hafði keypt af sonvm Emor. favðvr þess mannz er Sichem het oc borgin tok nafn af. fyrir .c. lamba. er þat æ siþan ęign ættmanna Josephs. J þann[1] tima andaðiz oc Eleazar kennimaðr son Aarons. oc grofv hann Finees son hans oc aðrir frendr a fialli Effraim i borg þeirri er het Gaab. sv hafði honvm verit gefin til bygðar. Oc lykr her nv sǫgv Josve hins agæta hertoga Gyðinga.

Skyring af Josue ok Jericho.[2]

170. Josve er Jesus het ǫðrv nafni merkir æigi at eins varnn herra Jesum Cristum i nafni. helldr iafnvel i framferð oc flæstv alhęfi. siþan hann kom[3] yfir Jordan. Borg Jericho er luna þyðiz a latinv merkir verolld þessa. er sva liðr fram sem tvngl. fyrst til avka oc algerfi hefz vpp [ok hreyfiz[4] i farsælligvm lvtvm. a annarri stvndv lægiz hon[5] i gagnstaðligvm hlvtvm til þvrðar oc þrotnanar.[6] Josve sendi .ii. menn i Hiericho. Almattigr gvð sendi i verolldina tvenn lǫgmál. þat er Moyses[7] oc hæilagt gvðspiall. Konvngr borgar Jericho merkir fiandann. enn Raab portkona hæilaga kristni snvna oc valða af hæiðnvm þioðvm. er fyrr var þionostofvll oc vndirorpin sinvm vnnazstvm. þat er mǫrgvm dioflvm oc þeirra þionkan. Konvngr Jericho villdi drepa sendimenn Josve. þiat fiandinn fyrir sina limv. þat er fyrir ofsækendr[8] oc villvmenn. kostar alla vega at lemia niðr oc lyta lǫgmalit hvartveggia enn drepa oc dæyða þa sem þav[9] varðvæita. Enn Raab tok við sendimonnvm oc varðvæitti i sinv herbergi. oc liet[10] verða vmæidda aptr[11] venda til Josve. þviat heilog kristni sendir[12] aptr til sins drottins predicara hæilagra laga. Jordan er þyðiz niðrstigning merkir davða varn. Jsraels lyðr cristinn lyð. fyrirhæitz iorð eylifa sęlo er ollvm er fyrirhæitit[13] eftir davðann. þæim sem aðr hafa gvði trvliga þionat. J yfirferð Jordanar rąnn hennar inn næðri hlvtr til sęvar. enn hinn ęfri lvtr stoð styrkliga. Sva oc inn næðri hlvtr[14] mannzins sekir[15] niðr i davðanvm. þiat likaminn ferr þa i iorð. er af iorðv[16] var skapaðr. Enn hinn ęfri hlvtr mannz er salin. stendr[17] þa styrk.[18] þiat sva sem hon tekr pryði sina. ferðaz hon þegar til eylifleiks. Jordan merkir oc hæilaga skirn. þiat sva sem Jsraels lyðr geck fram af[19] fyrirhæitz iorð. meðan kennimenn stoðv

[1]) þenna, B [2]) Her segir af merking Josue, A [3]) vt *tilf.* A [4]) [*saal.* A, B; hryfiz, C [5]) [þat ok lytiz, B [6]) þornanar, B; þrotnadar, A [7]) madr(!), B [8]) ofsækiendr, A [9]) villdu *tilf.* A [10]) þa *tilf.* B [11]) at *tilf.* B [12]) vendir, A [13]) fyrirheitin, A [14]) luti, B [15]) sêker, B [16]) henni, A [17]) saalin *tilf.* B [18]) styrkt, B [19]) a, B

i farvæg Jordanar. slikt it sama cristinn lyðr gengr inn i gleði oc fagnat hins eylifa lifs fyrir skirnarþionosto kennimanna. Steinar þeir .xii. er Jsraelite toko[1] or Jordan merkia styrklæik postoligrar trvar. þa tokvm ver .xii. steina or Jordan. er ver holldvm i hvgskoti postoliga trv oc lavgligan lifnað. Paskahalld þat er Gyðingar helldo. þa er þeir vorv yfirkomnir Jordan. merkir rętt paschahalld oc sanna sæfing hins goða gvðs lambs. þat er varr herra Jesus Cristr. Sattmalsörkin merkir varnn herra Jesum Cristum. þiat i örkinni vorv varðvæittar .ii. tabvle lavgmals Moysi. er merkia spekt oc vitzkv. oc manna er merkir miskvnn. oc vavndr Aarons er merkir rettlæti. Sva hirðiz i varvm herra Jesu Cristo öll avðefi vitrv oc visdoms. af þeim lærir hann oss til sannleiks kynningar. J honvm varðvæitiz oc andlig miskvnn. með þeirri fæðir hann oss. oc sva rętlęti er hann styrkir oss með. Órkin var borin .vii. daga vm Hiericho. Kristr er nv boðaðr i hæiminvm allt til enda þessar veralldar. er vm velltiz a .vii. vikv davgvm. Enn bvrðarmenn þessar arkar ero postolar oc predicarar. Af þeim er þetta ritað. Hliomr þeirra for vm allan hæim oc orð þeirra a hvern vtskaga. Eirligir lvðrar merkia styrkia oc vyfirstiganliga predicanar ravksemð. þessa lvðra hallda þeir með havndvm sem þa þæyta. þa er helgir predicarar fylla þat i verki er þeir hlioða i orði. Veggir Hiericho merkia fornspekinga læring ęða enn helldr skvrðgoða blotskap. er efldr var oc vppræistr vmhverfiss heiminn. Allir menn Hiericho borgar vorv drepnir oc dæyddir. þiat þeir menn sem þiona þessa heims fystvm oaflatliga manv fyrirdömaz at eylifo. þessir heiðnir domar hravpvðv fyrir arkar[2] vmlæiðing. [þa er forvz[3] fyrir Krist[4] predican hlioðandi vm heiminn. Raab liet koma gvðvefiartavg i glvgg[5] vt. enn hon hafði enndann annan inni hia ser. Sva gerir oc hæilog cristni. at hon megi hialpaz. hon iatar Cristz pisl[6] með mvnni. þa er hon trvir i hiartanv sik læyst hafa fra drapi oc davða oendiligra kvala til eylifs rikis. Siþan samtęingdiz hon höfðingia komnvm af kyni Jvde. þat er varvm herra Jesu Cristo eylifliga rikianda. Borg Hay merkir hæim þenna. enn konvngr hennar vvin allz mannkyns. Konvngr Hay vissi ęigi lavnsatir Josve. þiat myrkiar[7] spamanna[8] forspar oc læynd stormerki lögmals ritninga læyndvz fyrir fiandanvm. sva at hann vissi engan hatt lavsnar varrar. Josve tok til at flyia. oc sik sva[9] synandi yfir myndv[10] verða stiginn af konvngi Hay sigraðiz hann slægliga a honvm. þiat varr drottinn Jesus Cristr syndi a ser ostyrklæik mann-

1) upp *tilf.* A, B 2) arkarinnar, B 3) [er þeir foru, B 4) Kristz B, A 5) glugga, B 6) pinsl A, B 7) myrkar B, A 8) bøkr ok þeirra *tilf.* A 9) *mgl.* B 10) *saal.* A, B; myndi, C

domsins. þa er hann læyfði fiandanvm at fræista sin oc hans erendrekvm at sialfvm honvm samvinnanda sik a[1] kross festa oc sigraði litillatliga drambsemi[2] diðfvls oc hans vandskap vitrliga. Vpphalld skialldar Josve merkir vpphalld heilagrar trvar. Ólldvngar þeir sem vorv með Josve oc aðrir bardagamenn merkia postola oc predicara. Borg Hay er brend var. þa er hverr[3] sem æ elskar illt at gera brendr i vslavckanda[4] elldi helvitiss. þa er konvngr Hay drepinn oc hans herr. er gvð tekr fra fianda oc hans arvm allt valld sinvm monnvm mæin at gera. þat er sol stoð. meðan Jesus son Nave barðiz fyrir Jsraels folki oc meðan hans menn eyddv sinvm vvinvm. merkir þat at rættlætiss solin setz nv æigi ęða hverfr fra varvm hvgskotzavgvm. ef vęr striðvm knaliga moti andligvm ilizkvm með himneskv fvlltingi vars herra Jesu Cristi. þiat sialfr hann segir sva. Ek em með yðr allt til enda veralldar. At eyddv oc vndirbrotnv riki sinna vvina skipti Jesus son Nave fyrirhæitz iorðv sinvm lyð er sigraz hafði. Sva gerir varr greðari[5] við sina valða menn [at sigraðvm[6] hðfðingia heimsins með sinvm svæitvngvm. þat er vhræinvm anda oc hans erendrekvm. þa væitiz hveriom sem ęinvm fyrst i þessi verolld hæilags anda birting til nytsemðar. þiat fyrir þann helgan anda er oðrvm gefin spect. qðrvm spalæiks andi. qðrvm malsnilld. qðrvm miklar iartegnir. Enn siðan eptir græin giafanna væitiz græin goðra hlvta. [þat er[7] eptir verðlæikvm veitaz ðmbvnir i himinrikiss fagnaði vtan enda amen.

Her byriaz af domendum fyrst af Chalef.[8]

171. Efter andlat Josve læitaði Jsraels lyðr raðs við gvð sva segiandi. Drottinn. hverr skal nv vera varr hertogi oc hðfðingi at ganga fyrir oss at[9] hæyia bardaga við hæiðinn lyð Chananevm. er enn byggir þetta land. Drottinn svaraði. Sa lyðr er kominn er fra Jvda skal vera fyrir herskap. þiat ek gef heiðingia i hans valld. Af nafni Jvda sonar Jacobs ens gamla ero Jvðar kallaðir hans ættmenn. Jacob hinn gamli het avðrv nafni Jsrael. oc er þaðan af kallaðr optliga Jsraelite allr Gyðinga lyðr ęða Jsrael. sa er kominn er fra hans sonvm .xii. þetta nafn Jsrael gaf sialfr gvð Jacob. þa er hann vitraþiz honvm i Bethel. sem segir i Genesy. Jvðar kallaz[10] nv saman oc gera rað sin. þeir tala sva til ættmanna Symeons. þat er varr vili at ver

[1]) at, B [2]) *saal.* A, B; drambsðmi, C [3]) sa *tilf.* B [4]) vslokkuanda B; osloknanda, A [5]) herra, A [6]) [er sigradu, A [7]) [*saal.* A; þiat B; þiat er, C [8]) *Overskr. af* B; *her har ogsaa* C *Overskr.*: Chaleph var gorr domandi; *Overskr. mgl. i* A [9]) ok A, B [10]) samnaz, A

striðim allir samt a[1] heiðingia. með þvi moti at þer væitið oss lið at vinna oc frelsa vart riki. enn siþann ver yðr i yðrv hlvtskipti. Sva gerðv þeir [sem Jvðar mællto[2] oc forv þegar a hendr hæiðingivm. Enn gvð gaf þeim i hændr hæiðnar þioðir Chananevm oc Ferezevm. J þeim stað er Betzech hæitir fvnndv þeir ein̄n konvng rikan oc ramman bardagamann er het Adonibezech. slo þar þegar i bardaga oc sneri bratt mannfalli i lið konvngs. oc fiello hæiðingiar er kallaðir vorv Chananei oc Ferezei. enn Jvðar fengv sigr oc drapv i Bezech .x. þvsvndir hravstra dreingia. En Adonibezech flyði or bardaga. Jvðar sotto eptir honvm oc gatv handtekit hann. oc hivggv framan af fotvm hans oc fingrvm. þa mællti hann. Rættlátr er gvð oc gelldr mer nv makliga [þat er ek hefi til vvnnit.[3] þiat .lxx.[4] konvnga af mer herteknir at afstyfðvm fremstvm kavglvm[5] fota oc fingra hafa samanlesit ser til fæðv mola vndir mino borði. [Siþan flvttv Jvðar hann i Hiervsalem oc þar do hann. Nv settvz Jvðar vm Hiervsalem[6] oc vvnnv hana. oc slogv menn[7] sverðvm enn brendo borgina alla. Eptir þat bavrþvzt þeir við hæiðinn lyð Chananevm er bygðv i fialldavlvm svðr fra borginni oc sigrvðv þa. Siþan forv þeir til motz við Chananevm er bygðv i Ebron. sv borg het fyrr Carcatharbe. þar drapv þeir Sisai Haiman oc Tholmai. þa hôfðingia er sva hiętv. þaðan forv þeir a hendr hæiðingivm þeim er bygðv Dabir. sv borg var aðr kavllvð at fornv Cariathsepher. þat er at varv mali letrgerða borg. J þenna tima stiornaði Chaleph er fyrr var gêtið Gyðingvm i stað Josve. hans dottir het Axa. Chaleph atti allt riki i Ebron. sem aðr var sagt. Nv sem Jvðvm væitti erfitt at vinna borgina Dabir. þa mællti Kaleph. þeim manni sem vinnr Dabir oc æyðir hana. skal ek gipta[8] Axam dottvr mina. Othoniel het maðr. hann var son þess mannz er het Cenez. Othoniel var broðvrson Chaleph. hann vann borgina oc geck siðan at eiga Axam. Ok er þav forv fra brvllavpi[9] oc Kaleph fylgði dottvr sinni a læið. þa minnir Othoniel Axam a. at hon bæiði favðvr sinn gefa ser til eignar einn akr. Hon snyr at feðr sinvm sitiandi a asna sinvm oc andvarpaði miog. Kaleph spvrði hvat henne vere. Hon svaraði. Faðir minn gef mer blezan. þv hefir gefit mer þvrra iorð i landsvðri. bið ec at þv gefir mer nv vavkva[10] iorð. Hann gaf henne þegar [iorð davggvaða beði[11] ofan oc neðan. Chaleph merkir i þessvm stað skaparann sialfan.

[1]) við, A [2]) [*mgl.* A [3]) [min verk, A [4]) .lx., A [5]) kogglum, B [6]) [Allir heidingiar flydu. enn Judar drapu konung i Jerusalem ok satu um borgina, A [7]) [hvert mannzbarn, A [8]) gefa, A [9]) brudkaupi, B [10]) vokua, B [11]) [vokua iord, A

enn Axa dottir hans cristins mannz salv. þess er synða iðrazt með viðrkomning hiartans. sem Gregorivs pavi skyrir i dyalogo.

Judar wnnu borgirnar.

172. Jvðar forv nv sem þeir hðfðv heitið með ęttmonnvm Simeons oc bavrðvz við hæiðingia Chananeos. er bygðv i þeirri borg er Sephath het. oc drapv þann lyð. oc er sv borg siþan kavlloð Horma. þat er bannsett at varo mali. Eptir þat vnnv þeir Gazam oc Askalon oc Accaron með ðllvm heroðvm oc rikivm þeim er liggia vndir þessar borgir. Oc þiat drottinn var með þeim eignvðvzt þeir allar fiallbygðir oc vpplęg heroð. enn dalbygðir mattv þeir æigi vinna. [þiat heiðingivm vann þar mikinn styrk gnogt[1] hestalið[2] oc bardaga bvnir vagnar með morgvm vigvęlvm.[3] Nv geck með slikv moti hverr kynþattr sona Jsraels til eiginnar iarðar sem hlotnaz hafði oc striddv við hæiðingia. Enn þo i hverio hlvtskipti lifðv eftir nockvrar hæiðnar þioðir oc bygðv með Jsraelitis. Enn þa er Gyðingar staðfestuzt i riki. skattgilldo þeir Kananeos oc gerðv sett við þa oc veittv þeim bygðarlag með ser. Enn þeir hæiðingiar er Amorrei vorv kallaðir þravngðv sva þi folki er komit var fra Dán a þi fialli er Ares[4] hæitir. at ættmenn Dáns naðv með ðngv moti at koma niðr a iofno. ok fyrir þvi bygðv þeir i fiallborgvm[5] þeim er sva heita Achilon oc Salabim. Enn kynsmenn Josephs vrðv hæiðingiom harðir viðreignar.[6] þiat gvð var með þeim. þat var þa er þeir gengv til sins hlvtskiptis. at þeir komv i Bethel oc satv vm borg þa er fyrrvm het Lvza. þa sa þeir mann einn ganga fra borginni. þeir meltv við hann. Syn oss inngavngv borgar þessar oc manvm ver gefa þer grið. Hann gerði sva. Vvnnv þeir þa borgina oc drapv menn alla. nema þessvm manni gafv þeir frið[7] oc frelsi allri hans ætt oc eign. For hann þa með allt sitt a iorð Achim oc gerði ser þar borg oc kallaði Lvzam. oc sva heitir sv borg enn i dag.

Drottinn sender eingil sinn til Gydinga ly(ðs).[8]

173. Nv fyrir þi at Gyðingar hðfðv gert sattmal við hæiðingia i moti gvðs boði. þa sendir[9] drottinn til þeirra engil sinn i þeim stað er siðan het gratandi manna staðr. Enn engillinn talar sva til þeirra.

[1]) gnott, B [2]) liðs, B [3]) [sakir styrks heiðingia, A [4]) Ores, B [5]) fiallbygðum, B [6]) i horn at taka, A [7]) grid, A [8]) Fra þui er engillinn talaði guðs eyrendi, A [9]) gud *tilf.* B

Ek em sendr at segia fram þessi orð drottins. Ek leidda yðr segir drottinn yðvarr. af Egyptalandi a þa iorð sem ek hiet feðrvm yðrvm. oc sagða ek at ek mynda æigi rivfa sattmal mitt við yðr at eylifv. oc þo með þeim maldaga[1] at æigi skylldo þer semia[2] sattmal við þessa landz menn. oc þer skylldvt briota hof þeirra oc havrga.[3] Nv villdv þer æigi hæyra rødd mina segir drottinn. fyrir þvi vil ek æigi æyða hæiðingiom ęða af ma yðrvm asianvm.[4] til þess at þer hafið æ[5] vvini at beriazt við. oc þeirra gvðar se yðr til tions oc tapanar. þa er engill drottins hafði þessi[6] orð talat fyrir ǫllo Jsraels folki. gret allr lyðr með mikilli sorg oc svt. Ok heitir þar siþan sytandi manna staðr æða gratandi. oc þar ferðv þeir fornir gvði drottni sinvm.

Gydingar gerdu enn vdaader.[7]

174. Sem Josve var davðr oc Chaleph oc allir hinir æzsto [ǫlldvngar Jsraels.[8] þeir sem verit hǫfðv með þeim Moyse oc Josve oc seet þav stormerki sem gvð hafði gert með þeim. oc aðrir risv vpp i þeirra stað. þeir sem æigi visso hveria hlvti gvð giorði við þeirra feðr. þa tokv[9] Gyðingar at gera illzkvr oc vdaðir i avgliti drottins. sva at þeir fyrirlętv lifanda gvð feðra sinna. er þa hafði leiðt af Egyptalandi. Enn þeir fylgðv falsaðvm gvðvm heiðinna þioða. er bygðv vmhverfis. oc tignaðv skvrðgoð er sva hiętv Báál oc Astaroth. oc ræittv sva reiði drottins i gegn ser. þar fyrir syndi gvð þeim sina rettvisa ræiði oc gaf þa i valld vandra hermanna. þeirra er þa selldo með[10] verði vvinvm þeirra. er bivggv vmhverfis i þian oc þręldóm. ok mattv þeir ecki viðrnam væita sinvm motstoðvmonnvm. þiat hvert sem þeir villdo fara ęða flyia. þa var æ yfir þeim hefndar hǫnd drottins fyrir þeirra illgerðir. sva at hvervitna vorv þeir akafliga kvalðir. þar til er gvð drottinn sneri til þeirra mivkri miskvnn oc sendi þeim domendr at frelsa þa af fianda[11] yfirgang oc anavð. enn siða oc semia folkit með stilliligri stiorn til hlyðni við almatkan gvð oc dyrðligvm dǫmvm sinna fyrri feðra. Enn [þiat þeir villdo æigi miog hlyðnaz þeim domendvm[12] er gvð gaf þeim. þa for sva lengi fram. at þeir lifðv at nockvrv hofi meðan domendr stiornaðv þeim.[13] enn þa iafnan er domandi var davðr. vikv þeir aftr af þeim visenda[14] veg. er þeir vorv a

[1]) skilmala, A [2]) gora, A [3]) horga, B; hǫrga, A [4]) asionum, B [5]) nǫckura *tilf.* A [6]) þessor, B [7]) Her segir fra illzku Gyðinga, A [8]) hofdingiar, A [9]) enn *tilf.* A [10]) vidr, B [11]) fiandmanna, B [12]) domandum, B [13]) [þa er domendr lifdu ok stiornadu þeim. lifdu þeir nockuru likt, A [14]) sanninda, A

læiddir. oc gerðv gagnstaðliga hlvti gvðs boðorðvm. sva at vngir menn gerðv þa flæira oc mæira illt. ef þat mętti. enn þeirra feðr hôfðv gert. fylgiandi oc fagnandi gięzskvlavsra goða blotvm heiðinna þioða. oc villdo vist eigi fyrirlata þann [vanda oc hinn vesta[1] veg. er þeir hôfðv vaniz at ganga. Ok þar fyrir vôcktv þeir vpp gvðs ræiði i gegn ser. at sialfr drottinn segir sva. Fyrir þi at þessi þioð [hefir brigðt oc brvggat[2] satmali minv. er ec samða við feðr þeirra. oc vilia þessir menn æigi hæyra rôdd mina.[3] þa man ek nv æigi æyða þeim hæiðnvm þioðvm. sem Josve hefir eftir leift þa er hann andaðiz. at ek mega sva ræyna Jsraelitas. hvart þeir vilia ęða eigi ganga þa gavtv sem feðr þeirra oc varðvæita vegv mina. Nv ero þessar hæiðnar þioðir þer ær gvð æyddi æigi fyrir Gyðingvm .v. hôfðingiar Philistinorvm rikia. allir Chananei. Sidonii oc Evei. er bygðv við fiall er Libanvs hæitir. allt fra fialli Hermon til þess er fram kęmr i þat riki er hæitir Emath. Bygðv nv Gyðingar með þessvm þioðvm er sva hæita. Chananei. Ethei. Amorrei. Pherezei. Evei oç Jebusei. oc gengv at æiga dętr þeirra oc[4] giptv þeim sinar dętr. oc glæymðv sva gvði sinvm at þeir þionaðv skilmiligvm[5] skvrðgoðvm Baal oc Astaroth. Oc þi rętti drottinn sinn reiðisprota yfir þa. sva at hann selldi þa i valld konvngi Mesopotamie. er het Cvsanrath. oc þionvðv þeir honvm vndir anavðaroki .viii. ár. Jsraelite kallaðv þa til gvðs sins. enn hann hæyrði bęnir þeirra oc sendi þeim hialparmann þann er þa frelsti Othoniel broðvrson Chaleph oc mag. sem fyrr var getið. Var með honvm andi drottins oc giorðiz hann domandi yfir Jsrael. Dregr hann nv her saman oc ferr at beriaz við Cvsanrath Syrlandz konvng. Giefr gvð heiðingia i hans valld. sva at hann sigraz i þeirri orrostv oc drepr konvnginn. Hôfðv þa Gyðingar goðan frið oc frelsi meðan hann lifði. Othoniel var domandi yfir Gyðingvm[6] .xl. ára oc andaðiz siðan.

Her seger fra Eglon konungi ok þui er Aoth drap hann.[7]

175. þa er andaðr var Othoniel. avkaðv Gyðingar illgiorðir i avgliti drottins. fyrir þvi vacti hann vpp i mot þeim Eglon konvng þeirra þioða er Moabite hæita. Komo til liðs með honvm þeir menn er[8] kallaðir vorv synir Amons oc sa lyðr er het Amalech. For Eglon konvngr með vvigian her a hendr þeim Gyðingvm oc barðiz við þa. oc vann i fyrsto borg þa af þeim er hæitir Palmaria oc eignaðiz. Siþ-

[1]) [versta, B [2]) brugdit, B [3]) [vill eigi heyra rodd mina ok geyma bodord min sem fedr þeirra, A [4]) enn, A, B [5]) skelmilegum, B; *mgl.* A [6]) *her beg.* Fragm. VII. [7]) Er Aoth drap Eglon, A [8]) *tilf.* A, B

an lagði hann vndir sik allan Jsraels lyð. sva at Jsraelite vorv lyðskylldir vndir Eglon konvng af riki Moab oc þionoðv honvm .xviii. ár. þa kallaðv Gyðingar enn til gvðs drottins sins. Enn hann lęit þegar miskvnnar avgvm a þa oc ræisti þeim vpp agętan hǒfðingia. þann er þeim hialpaði. Sa er nefndr Aoth. hans faðir het Gera son Gemini. Aoth vorv iafnbvnar baðar hendr til bardaga. Jsraelite bæiddv Aoth fara oc fera Egloni konvngi giafir þer er þeir sendo honvm. Aoth iataði sendifavrinni. Enn aðr hann byggiz heiman. smiðaði hann ser sax eineggiað. oc a miðiv saxinv hialt ęða fornám þvers lofa langt. þesso vapni gyrðir hann sik vndir yfirhofn a hægri hlið. Siþan ferr hann oc fram kęmr i riki Moab oc ferir giafarnar Egloni konvngi. Eglon var mikill maðr oc vmatvliga[1] fæitr oc digr fra þi sem flestir menn aðrir. Nv sem Aoth hafði ofrat[2] konvngi giǒfvm þeim er sendar vorv. sneri hann þegar brottv með sina felaga oc fǒrvnæyti. Ok er hann var kominn fram vm Galgala. þar attv hæiðingiar hof stor. þa mællti hann til sinna manna. Farit nv fram a veginn til þess staðar er heitir Serath oc biðit min þar. þiat ec a erendi aptr til konvngs. Oc er hann kom fyrir Eglon.[3] segir hann sva til hans. Ek hefi ęitt læyndareyrindi til þin konvngr. Enn hann bavð þegar sinvm monnvm at gefa hlioð til oc naðir. Dreif þa vt or herbergino allt folk. sva at konvngr sat ęinn eftir i lopthvsi agætv. er hann atti oc var vanr at hafa fyrir svmarherbergi.[4] þa geck Aoth at honvm oc męllti. Mins drottins orð oc erendi hefi ek þer at bera. Konvngr spratt vpp skiott af stolinvm. er hann hafði setið á. En Aoth drap sinni vinstri hendi a sina hęgri siðv oc bra saxinu ęða mækinvm hart oc titt oc lagði framan i kvið konvngi sva mattvliga. at þegar geck vpp yfir hialltið. oc æigi tok hann saxit or sarino. þviat fornamit hafði fest i istrvnni. hratt hann þa fra ser ǒllo saman. ok við davðann sprændi fram savrrinn nattvrvliga af læyni kviðarins. Aoth lokar oc lęsir nv innan lopthvsit sem vanndligazt. gengr siðan ofan vm riðit i vndirskemmvna oc þar vt. Enn er konvngs menn koma at lopthvs dyrvnvm[5] vtan oc sa at læst var. ætlvðv þeir i fyrstv. at konvngr þeirra myndi ganga eyrna[6] sinna oc hafa þvi byrgt hvsit. Stoðv þeir þar sva lengi at þeim læiddiz. oc vndra hvi æigi var vpp lokit. læita nv inn vm siðir i vndirhvsit oc sva vpp i loptið. finna þar sinn herra liggia davðan a golfino. Enn vegandinn var allr i brottv. þiat meðan þeir stallraðv[7] vti

[1]) [vmattvlega A, B; maattulega, Fragm. [2]) offrat A, B [3]) konung *tilf.* B [4]) synarherbergi(!) B, Fragm. [5]) durunum, A [6]) *saal. ogsaa* A; heimolega (ǒrna *tilf.* B); B, Fragm. [7]) stodu, A

fyrir dyrvm. þa flyði Aoth fram vm blothvsin[1] ok kom i Serath til sinna manna. ok li̧gt iamnskiott kveða við lvðra 'a fialli Effraim. Drifa þa Gyðingar at honvm. þeir er næstir vorv. oc sękia sva ofan af fiallinv. at hann var sialfr i ferðar broddi oc eggiaði sina menn sva segiandi. Fylgið mer drȩingiliga. þviat drottinn er með oss. oc hefir gvð nv gefit vara vvini alla Moabitas i vart vald. þeir forv fyrst oc toko alla vego oc vavð a Jordan. er lagv til rikis Moab. sva at þeir lietv ȩngan mann af Moabitis yfir komaz ana. oc drapv af þeim i þvi sinni .x. þvsvndir. alla þa er hravstaztir vorv oc aflamestir. sva at engir[2] af þeirra kenpvm[3] komvz[4] vndan. oc a þeima degi lægði sik lyðr Moab vndir Jsraelitas. Friðaðiz þa enn oc lietti bardaganvm fyrst i stað. Hinn agiæti Aoth domði Jsraels lyð .lxxx. ara. eptir þvi sem segir Ymago mvndi. þat segir oc sv sama bok. at a hans davgvm varð sa hinn mikli bardagi við Gabaon. er striddvz[5] sialfir Gyðingar. þviat kynsmenn Beniamin væittv lið Gabaonitis. þviat þeir vorv i þeirra hlvtskipti oc þeim lyðskylldir.[6] enn i mot striddv allar aðrar ættir Jsraels. Enn tilgang þessar orrostv segir sva Specvlvm ecclesie oc enn flæiri bǫkr.

Af bardaga Gabaons manna.[7]

176. Einn vngr maðr af ætt Levi feck ser hvsfrv af borg Bethleem oc flytr hana hæim með ser til sinnar fostriarðar oc favðvrlæifðar. Enn litlo siðarr fylgir hann henne heim i Bethléém. þiat hann villdi hana eina lata. Enn frendr hennar toko inn vnga mann oc lietv engan kost a at þav skilði. Ok með þeirra aeggian oc atfylgio með sinni frendkono sȩttaz þav enn oc samvægia. flvtti hann hana þa enn[8] avðrv sinni með ser til sinnar ættiarðar. Enn sva berr[9] til ferð hans. at vm farinn veg snyr hann i borg Gabaon til gistingar. A þeirri samo nott samnaz saman æskomenn borgarinnar. taka konv hins tilkomna oc ofþravngva henne sva miog til savrlifnaðar samlags. at þeir ganga af henne davðri. Sem gestr riss vpp arla.[10] tekr hann lik konv sinnar oc skiptir i svndr i .xii. stycki. sendir siþan sinn lvt hverri ætt .xii. sona Jsraels. at af gvðligv vandlæti skylldi þeir sem skiotaz saman samnaz oc hȩfna[11] með rȩttlætiss striðv[12] laganna sva vhæyriligan osoma. Nv sem .xii. [ættvm Jsraels[13] koma þessar sendingar.[14] bregða

[1]) *saal. rettet*; lopthvsin, C; lopthusit A; blothus.iii., B; blothofin.iii., Fragm. [2]) eingin, B, A [3]) kempum A, B [4]) komz, A [5]) a *tilf.* B, A [6]) lydskylldugir, B [7]) Fra borgarmonnum i Gabaon, A [8]) heim *tilf.* B, Fragm. [9]) *her ender* Fragm. VII. [10]) vm morgininn *tilf.* A [11]) hegna, B [12]) *saal. ogs.* B, A [13]) [*saal.* A, B; Jsrael, C [14]) orðsendingar A, B

þæir þegar við. oc koma allir i einn stað með sinn her. senda siþan boð borgarmonnvm i Gabaon. at þeir skylldi fram sęlia til hægningar hęfiligrar þa vando vikinga. sem framit hôfðv þenna gvðrækiliga[1] glæp. enn þeir næitaðv. Nv fyrir þi at ættmenn Beniamin attv valld yfir Gabaon. þa flvttvz[2] saman allir Beniaminite oc gengv i lið til verndar Gabaon[3] með borgarmonnvm. Nv kęmr allr herr[4] at borginni. setiaz vmhverfis oc sękia a hana með bardaga. Enn þvi at borgin var styrk. en Gabaonite[5] allra manna freknastir oc vapnfimazstv.[6] sem fyrr er[7] ritað. sva at hveriom manni vorv þar baðar hendr iafnar[8] at beriaz með. þa geck þeim litt atsoknin.[9] sva at Jsraelite lietv af sinvm her .xl. þvsvnda enn gatv þo æigi vvnnit borgina. Oc nv er þeim fellr sva erfiðliga. bera þeir rað sin saman. oc kęmr þat vpp at þeir setia lavnsatir vm[10] borgina af sinvm monnvm. Eftir þat bvaz hvarirtveggio borgarmenn oc þeir er til sekia til bardaga at vanda. ok þegar er soknin tekz leggr Jsraels lyðr a flotta oc teygia Gabaonitas sva slægliga fra borginni. snerv siþan a moti þeim. enn hinir[11] i opna skiolldo er i lavnsatinni vorv. oc drapv af þeim .xx. þvsvndir. en fair menn forðaðvz banann. Eftir þat ganga þeir i borgina er sigraz hôfðv oc slogv sverði alla karlmenn eyddv[12] elldi konvm ok bôrnvm. sva at graðvgr logi liek oc brendi borgina alla. oc allt herað vmhverfis eyddv þeir með elldi oc vapnvm. sva at þeir drapv oc dæyddv beði karla oc konvr. þa var þar sem van var[13] hinn mesti gratr. sva at viða oc langt i loft vpp hæyrðiz þessi þytr. er synir Rachel vorv gratnir[14] vtan hvggan. þiat fair fvnndvz þeir er eftir lifði[15] af ætt Beniamin sonar Rachel. Segir sva Ymago mvndi at i þessv striði fiellv af Jsrael .xl. þvsvnda sem aðr var sagt enn af Beniamin .xxv. þvsvndir oc .c. karlmanna. Gliking[16] þessar sôgv tekr til dømis miklo siðarr hinn agięti Jeremias spamaðr. oc segir fyrir at þvilika hlvti myndi þola af Babilons monnvm Hiervsalem oc[17] ætt Jvde. er var son Lie systvr Rachel. þat geck skiott eftir sem spamaðrinn hafðı sagt. með þeima atbvrð at Babilons menn settvz vm Hiervsalem með miklvm herskap. gatv vvnnit borgina oc brvtv alla. enn æyddv ætt Jvða með eggiv oc elldi enn herlæiddv þat folk er þeir drapv æigi. Enn siþan var Babilon niðr brotin af Ciro oc Dario. Enn þessi allri liking oc forspa vikr gvðspiallamaðrinn til ofsoknar[18] hæilagrar kristni. er til tok i

[1]) *saal. ogs.* A, B; *dog har en ny Haand i* A *skrevet* o *over og saal. rettet Ordet til* ogudrækiliga. [2]) flykktuz, B [3]) *mgl.* A [4]) herrinn, B [5]) voru *tilf.* A [6]) vapnfimaztir, A, B [7]) vąr, A, B [8]) til *tilf.* A [9]) at sognum(!), B [10]) vidr, B [11]) komu *tilf.* A [12]) með *tilf.* A [13]) at *tilf.* B [14]) grêtter, B [15]) lifdu, A [16]) Likingh, A, B [17]) af B; or A; at *oprindelig i* C, *men dette er underprikket og* oc *skrevet over.* [18]) afsakanar(!), B

barna drapi vndir Herode enn lyctaz vndir Anticristo sem sv bok skyrir er hæitir Specvlvm ecclesie.

Fra Samgar domanda.

177. Samgar er maðr nefndr. hans faðir het Anath.[1] Samgar var havfðingi yfir Jsraels lyð næst eftir Aoth. Sva er sagt af honvm. at hann drap af heiðingivm Philistim er agang væittv Gyðingvm .vi. hvndrat manna með æinv arðriarni. þi er ristill hæitir. oc varði sva lyð gvðs oc læysti vndan þeirra valldi. Samgar var .x. ár domandi yfir Jsrael. þat er oc vitanda. at sva sem Josve merkir varn drottin Jesum Cristvm. slict hit sama merkia Othoniel oc Aoth oc aðrir eftirkomendr Josve helga postola oc aðra eptirkomendr Kristz lærendr ok stiornendr heilagrar kristni.

Hertugi Sisara þraungdi Gydingum .xx. aar.[2]

178. Jsraels lyðr framði enn illifnað[3] oc vnyta alferð i avgliti drottins eptir andlat hins agiæta Aoth. oc þvi gaf gvð Gyðinga[4] vndir valld þess konvngs er næfndr er Jabin. Hann helt riki yfir þeim hæiðnvm [þioðvm oc[5] lyð er kallaðr var[6] Chanáán. oc hafði atsetv i þeirri borg er heitir Asor. Enn fyrir herliði Jabins konvngs rieð einn hertogi er het Sisara. hann bygði þann stað er kallaðr var Aroseth heiðinna þioða. þessi hertogi Sisara þravngði akaliga Gyðingvm .xx. ár i samt. þiat með ððrvm miklum herskap vvnnv honvm mestan styrk iarnaðir vagnar oc kerrvr bardaga bvnar. er hann hafði .ix. hvndrat. kallaði þa enn Jsraels lyðr til drottins.

Barak ok Delbora fara mot Sisara.[7]

179. J þann tima var yfir Jsraels folki einn[8] spakona er het Delbora. hon var þa eckia. þiat bondi hennar var andaðr[9] er hęt Lapidoch. Hon hafði atsetv i[10] fialli Effraim vndir einvm palmviðar skogi. er kallaðr var af hennar nafni Delbora. þat er milli þeirra staða er annarr hæitir Rama en annarr Bethel. Ok hvat sem at barsk[11] með

[1]) Anoth, A [2]) Fra þui er Jabin þrongði Gyðingum, A [3]) ill lifnat, B; illan lifnat, A [4]) þa *tilf.* B [5]) [*mgl.* B [6]) [þioðvm er kalladar voru, A [7]) Fra Delbora spakono capitulum, A [8]) *saal. ogs.* B; ein, A [9]) daudr, B [10]) a, B [11]) barst, A, B

Gyðingvm. þa komv þeir til hennar. þiat hon dømði doma alla. Delbora sendir nv menn sina oc boðar til sin þeim manni er nefndr er Barach. son þess mannz er het Abinoem af þeim stað er het Cades i hlvtskipti Neptalim. þa er Barach kom. mællti Delbora til hans. Drottinn gvð Jsraels byðr þer Barach sva segiandi. Far oc flyt hvatliga her[1] a fiall þat er Thabor heitir. þv skalt hafa með þer .x. þvsvndir bardagamanna af sonvm Neptalim oc Zabulon. enn ek man segir gvð drottinn leiða til þin viðr fors Cison Sisaram hersshôfðingia Jabin konvngs. kerrvr hans flocka oc fiolmenni man ec selia i þinar hendr. Sem Barach hæyrði þetta. mællti hann við Delboram. Fara man ek moti Sisara. ef þv ferr með mer. enn ef þv vill þat æigi. þa man ek fara hvergi. Delbora svarar. Senniliga skal ek fara. Enn þo fyrir þat er þv þrekar[2] mik til þessar ferðar. þa man æigi metaz þer þessi sigr sem faz man i ferð þessi. helldr man nv Sisara verða selldr i konv hendr. Nv byr sik Delbora oc ferr með Barach fyrst i Cades. heimtir Barach þa til sin Zabvlons ættmenn[3] oc Neptalims. oc velr af þeim .x. þvsvndir bardagamanna. ferr siþan með þat lið oc hafði i fôr með ser Delboram.

Fra drape Sisara medr nagla.[4]

180. Maðr er nefndr Aber. hann var einn af þeim monnvm er Cinei vorv kallaðir[5] synir Obab mágs Moysi. Cinei hôfðv gengit til landz með ættmonnvm Jvde. oc tekit ser bygð i þeirra hlvtskipti. Aber hafði þa snvit[6] fra Jvðvm[7] frendvm sinvm oc sett sinn bvstað i afdal þeim er heitir Sennim skamt fra borg þeirri er Cades hæitir. Nv sem Sisara hôfðingi hæiðingia frettir at Barach var kominn með her a fiall Thabor. þa byr hann sinar iarnvarðar[8] kerrvr .dcccc. oc dregr saman allan [sinn afla[9] af riki Aroseth. oc flytr til fors Cison oc setr þar sinar herbvðir. þa mællti Delbora spakona. Ris þv nv vpp Barach. þiat nv er sa dagr kominn er drottinn man selia Sisaram i þinar hendr. þiat þinn læiðtogi er lifandi gvð. Barach bio sik skiott oc for ofan af fialli[10] Thabor með .x. þvsvndir hermanna til motz við Sisaram. Enn gvð drottinn slo sva mikilli hrǫðzlo Sisaram oc hans her enn mikla. þegar er þeir sa vapn Barach oc hans manna a lopti. at allr mvgrinn heiðingia [sneri baki við vapnvm þeirra oc villdi engi vera þeim næstr.[11] Enn sialfr Sisara varð sva hræddr. at hann hliop

[1]) herinn, B [2]) þrǫlkar, B [3]) ętt, B [4]) Her segir fra Barach oc Gyðingum. capitulum, A [5]) Cinei voru *tilf.* B, A [6]) snuiz, A [7]) rikum, B [8]) iarnaðar, B [9]) [her sinn, B [10]) fiallinu, B [11]) [flydi, A

or kerro sinni oc flyði a fæti. Barach oc hans menn rakv flottann oc fylgðv flottamonnvm. rakv hesta lið oc allan herinn allt til Aroseth. lętlv æigi fyrr enn drepinn var drivgvm sa allr fiolði hæiðingia. Enn sialfr Sisara hôfðingi hersins lietti eigi fyrr flotta enn hann kom at þvi herbergi er sv kona rę̄ð fyrir er het Jabel ęða Jael. hon var hvsfrv Aber Cenei. er aðr var nefndr. Enn friðr oc felagskapr hinn kerazsti var með konvngi Jabin af Asor oc Aber oc hans svæitvngvm. þegar sem Sisara gengr at herbergino. gengr Jabel vt a mot honvm. þiat Aber bondi hennar var æigi hæima. Hon fagnaði Sisara oc mællti. Minn herra gack inn i mitt herbergi. [gack inn[1] oc ottaz ecki. Hann [geck inn[2] oc lagðiz niðr. enn hon bræiddi a hann [skickiv sina[3] oc fal hann sva. Hann mællti. Bið ek min kera. at þv giefir mer vatn at drecka. þviat mik þyrstir miog. Hon for skiott oc rendi miolk af ginvm legli oc gaf honvm at drecka. Siþan hvldi hon hann enn með môtli sinvm sem aðr. þa mællti Sisara til hennar. Far þv nv oc statt við herbergiss dyrr. oc ef nockorr kemr [sa er[4] spyrr hvat manna her se inni. seg þv at ecki se. Sisara sofnar nv skiott oc fast. Enn Jabel tok bvðarnagla sinn ęða lokv oc einn hamar. geck inn hlioðliga þar at sem Sisara la. hon lietti af hôfði honvm môtlinvm. setti naglann a hans þvnnvanga[5] þann er vpp horfði. slo siðan [a hamrinvm[6] sva hart. at i gegnvm geck [heilann oc havsinn[7] oc i iorðv nam stað. Var nv allt senn[8] at hann vaknaði oc lięt lifit. Barach æptir læitandi Sisaram kom þar litlo siðarr. Enn Jabel vt gengin i mot honvm segir sva. Kom her Barach. ek man syna þer þann mann er þv læitar. Sem hann var inn kominn. sa hann þar Sisaram liggia davðan. Nv lægði gvð drottinn Jabin konvng Chanaan vpp fra þeima degi fyrir Gyðingvm. Enn þeirra afli ox dag fra degi. sva at með harðri hendi þravngðv þeir honvm þar til er at lyctvm eyddv þeir hans afla ôllvm enn drapv sialfan hann. A þeim degi svngv þav Delbora oc Barach lof drottni oc þackoðv gvði sigr sinn oc þann frið oc farsælo er hann væitti þa Gyðingvm. J þeim halæita lofsavngi ravcktv þav framm af gift heilags anda margar fagrligar forspár gvði til dyrðar oc hans heilagri eftirkomandi kristni til somðar. enn til asakanar envm siðarrvm Gyðingvm oc avðrvm þeim er heiminn ęlska oc of fast fylgia fiandans teygingvm oc fyrir þat letiaz oc afrękiaz gvði at þiona.

---

[1]) [*mgl.* B [2]) [gerdi sua, A [3]) [môttul sinn, A [4]) [ok, A [5]) kinnvanga, B [6]) [hamrinum ofan aa naglann, A [7]) [hausinn ok heilann, B [8]) i senn, B

Capitulum af huerium þydiz.[1]

181. Delbora er at varv mali þyðiz malsnilld merkir fagrliga fyrirsavgn ovorðinna hlvta er framm flvttv helgir spamenn. Barach er þyðiz blik ęða brianda[2] merkir Gyðinga lyð þann er litt birtiz i goðvm siðvm [ęða hlvtvm. helldr sva sem nockvt blik eða favlnanar[3] briandi.[4] Sisara merkir sialfan fiandann. enn Jabel helga cristni saman samnaða af heiðnvm þioðvm. Nv var enn Gyðingvm goðr friðr æ[5] meðan Delbora dømði Jsraels lyð oc Barach stiornaði með henni.

Fra striði vpp aa Gyðinga lyð.[6]

182. Þa er hin agiæta kona Delbora var davð. villtiz skiott Gyðinga lyðr [a villistigha fra þeirre gudlegre gotu sem hon hafde þeim a visat.[7] giorðv þeir nv sem fyrr illa hlvti i avgliti drottins. þvi gaf gvð þa i hendr heiðingivm þeim er hæita Madianite .vii. ár i samt. sva at þeir vorv af hæiðingivm harðla miog þravngðir oc þiaðir. Enn Gyðingar hivggv ser hella i biorgvm oc fiðllvm oc bioggv sem þeir mattv ðll sin vigi til verndar. Nv sem ner allr Jsraels lyðr stirðnaði oc stærðiz moti gvði með grimmvm glæpvm[8]. þa samnaðvz saman Madian oc Amalech oc margar aðrar avstrhalfv þioðir. sva mikill mannfiolði sem my veri. með vtalligvm vlfallda her oc hesta liði. ętla allir með afla oc herskap a hendr Gyðingvm. oc hvar sem þeir komo ęða slogv sinvm landtiðlldvm. þa æyddv þeir ðllv [þvi er graskyns var[9] allt avstan til Gaze borgar. oc með ðllo ecki lietv þeir eptir af Jsraels folki at þeir dræpi eigi þat er [lifs var.[10] æigi navt. æigi savði. æigi asna. ęða avnnvr kvikendi.[11] Sva eyddv þeir alla iorð. at allt var svart sem sviðit veri eptir þar er þeir foro. þiat þeir flvttv með ser allar sinar hiarðir oc herbvðir. Tok nv fyrir þvi miog lagt at lvðra Jsraels lyðr i asianv[12] Madian. kallaðv þa allir Gyðingar til drottins oc baðv hann væita ser fvllting moti Madianitis. Drottinn hæyrði kall[13] þeirra oc sendi þeim einn spamann. þann er sva mælti. þessa hlvti segir drottinn gvð Jsraels. Ek liet yðr leiðaz af Egiptalandi oc frelsta ec yðr af þian oc þreldomi oc vndan vandv valldi Egypta oc allra annarra vvina þeirra er yðr kvalðv. enn ek gaf þa vndir yðvart valld oc vapn oc þeirra iorð yðr til eignar oc sagða

[1]) Af nafna þyðing, A [2]) briandi, A [3]) folnar, B [4]) [*mgl.* A [5]) .xl. aara, B, A [6]) *saal.* A; *Overskriften kan ikke sees i* B [7]) [*tilf.* B [8]) [ok striddu medr glæpum moti gudi. þa selldi gud þa i hendr heidingium Madianite .vii. aar i samt i þian ok þrelkan, A [9]) [grasi, A [10]) [lif var medr, B [11]) [kuikt var, A [12]) asionv, B [13]) bønir, A

ek sva. Ek em drottinn gvð yðarr. eigi skvlv þer ottaz oc æigi tigna gvða Amorreorvm ęða annarra hæiðinna þioða. oc villdo þer æigi hæyra rődd mina. fyrir þvi fellr yðr nv sva erfiðliga segir drottinn.

Her seger af Gideone ok engillinn vittradiz honum.[1]

183. Maðr er nefndr Joas. hann atti bygð a fialli Effraim oc var hőfðingi fyrir þvi folki er kallat var [hvs ęða hyski Ezre. Son[2] Joas het Gedeon. enn atti hann flæiri syni.[3] Sva bar til sem Gedeon var staddr vti a akri favðvr sins oc barði hveiti af halmi. [þvi at hann bioz við sem annat folk at flyia vndan hernaði hæiðingia.[4] þa vitraðiz honvm engill gvðs oc settiz vndir ęina eik er þar stoð. Eingillinn mælti við Gedeon. Drottinn er með þer hinn styrkazti allra manna. Gedeon vissi æigi at engill veri. enn þo svaraði hann sva. Hæyr minn herra. ef drottinn er með oss. þa bið ek þic attv segir mer fyrir hvi sva margir illir hlvtir [hafa oss at hendi boriz vm hrið.[5] hvar ero nv þav miklo oc mætv stormerki drottins er varir fyrri feðr hafa fra sagt. at hann læiddi þa af Egyptalandi. enn nv fyrirletr hann oss oc selr i hendr Madian. Eingillinn er drottinn var ræyndar leit til hans oc mælti. Far þv oc mantv i þinvm styrklæik frelsa syni Jsraels af hendi hæiðingia Madian. vita skaltv at ek man miskvnna þer. Hann svaraði. Hvat man ek drottinn minn mega læysa ęða frelsa Jsrael. allz er[6] minir svæitvngar ero lægstir af ęttmonnvm Manase. enn ek þi[7] minnzt hattar af minvm frendvm oc hvsi favðvr mins. Drottinn mælti enn til hans. Ek skal vera með þer. oc sva skaltv sla oc sigra alla Madianitas sem einn mann. Gedeon mælti. Ef ek fann miskvnn fyrir þer. þa gef mer þat [til marks.[8] at þv bið min her meðan ek geng brottv. eftir þi sem ek vil þer ofra.[9] Hann svarar. Her man ek biða þinnar tilkvamv. Gedeon geck hæim skyndiliga. tok æit kið slatraði oc savð. leggr siðan kiotið a disk enn lætr soðit i einn litinn ketil. oc þar með hefir hann nockora nyia bravðhlæifa. ferr nv með þetta allt saman vndir eikina oc ferir þeim er þar sat. Eingill drottins mælti til hans. Tak nv kiot þetta oc bravð oc kom niðr a hellv þessa. er her er fyrir þer. oc steyp þar yfir soðinv. Hann giorði sva. Engillinn rętti þa til vőnd er hann hafði i hendi. oc spratt þegar elldr vpp or stęininvm oc brendi þetta allt saman. Hvarf þa engill drottins fra avgliti Gedeons. Sem Gedeon sa at hann hafði við engil drottins

[1]) Her segir af Gedeon syni Joas, A [2]) Enn ellzsti sun, B [3]) sonu B; [Jezre. hans son het einn Gedeon, A [4]) [*mgl.* A [5]) [liða yfir oss, A [6]) *mgl.* A [7]) þo, B; er, A [8]) [mark til, B [9]) offra, B, A

talat. segir hann sva. Ho ho herra gvð. miog em ek hręddr at ek man dæyia. ef ek hefi eiginligvm avgvm setð engil þinn. þa mælti drottinn til hans. Friðr se þer. hirð ecki at ottaz. þviat ecki mant þv sva skiott dæyia. Siþan gerði Gedeon þar alltare drottni til dyrðar oc kallaði þat Domini pax. oc sva heitir sa staðr siðan æ drottins friðr. þat var ęina nott litlv siðarr er Gedeon var heima i Effraim. at drottinn vitraðiz honvm sva segiandi til hans. Tak þv griðivng[1] favðvr þins oc annan griðivng[1] .vii. vetra. far til siðan oc briot niðr blotstall[2] favðvr þins oc goðit Baal er þessa heraðs menn hafa allz til lengi dyrkat. oc havgg þv vpp allan blotskap vmhverfis hofið. oc af þeim sama stað sem[3] þv hefir vpp hǫggvit blotstallinn skaltv gera alltare a þeim steini er þv settir fyrrvm fornina yfir oc þv kallaðir domini pax. siðan tak þv oc fornfer yfir alltarit þann gamla griðivng.[1] Gedeon gerði nv sem gvð bavð honvm. Hann kvaddi með ser at kvelldi dags .x. menn af sinvm svæinvm oc fvllgiorði þessa alla hlvti vm nottina. þiat hann ottaðiz at hann mvndi æigi na at briota hofið ęða havggva vpp blotlvndinn fyrir hæimamonnvm favðvr sins ok ǫðrvm þeirrar borgar monnvm. ef hann veri at vm liosan dag. Nv sem heraðs menn [risv vpp arla. sa þeir[4] at blothvs Baal var niðr brotið oc allr lvndrinn vmhverfis vpphavggvinn enn þar gert nytt alltaræ oc vxa[5] yfir lagðan. þa mellto þeir milli sin. Hverr man með dǫmalavsri dirfð hafa þessv bellt at briota gvð várnn Baal. Ok er þeir attv vm þetta at tala. var þeim sagt at Gedeon son Joas hafði gert þessa hlvti alla. þeir[6] gengv þegar með mikilli reiði at Joas sva segiandi. Sel þv fram son þinn. þiat hann er vlifismaðr. hefir brotið blothvs gvðs vars Báál oc hǫgvit vpp hans hinn helga lvnd. Joas svaraði. Ero þer nv til settir at hefna honvm þetta verk oc beriaz fyrir Baal. Ek gef til annat rað [æigi vsniallara.[7] Latit sialfan Báál hefna[8] þeim er honvm gerði skomm. þiat ef hann er gvð sva mattvgr sem þer segit. þa man sa davðr aðr morginn kęmr er brotið hefir blothvs hans. Forv þeir brǫt við sva bvið. enn Gedeon fecc þar nafn af. at hann var kallaðr vpp fra þeima dęgi Jeroboal fyrir þat er Joas bað Baal hefna [sinnar svivirðingar.[9]

Fra þui er guð talaði við Gedeon.

184. Nv er þar til at taka er fyrr var fra horfit. at Madian oc

[1]) gridung, B, A [2]) bolstad, B [3]) er, B [4]) [vakna vm morgininn risu þeir upp aarla ok saa, A [5]) gridung, A [6]) *her mgl. 4 Blade i* B, *dog er der en Levning tilbage af det 3die.* [7]) [sniallara, A [8]) sin a *tilf.* A [9]) [sin a Gedeone, A

Amalech oc allir avstrhalfv lyðir hðfðv saman samnaz. Oc sem þeir vorv komnir avstan yfir Jordan. settv þeir sinar herbvðir i dal þeim er heitir Jezrael. Enn andi drottins var með Gedeone. Hann þæytir nv sinn herlvðr oc stefnir til sin ðllo folki af heraði Abieser. Hann sendi oc boð vm allt riki Manase. at allir vapnferir menn skylldi fylgia honvm. þeir gerðv þegar sva. Hann sendi oc menn i heroð Asser Zabvlon oc Neptalim. oc komv þeir allir til hans. Gedeon kallaði þa til gvðs sva segiandi. Ef þv drottinn minn vill frelsa lyð þinn Jsrael fyrir minar hendr. sem þv hefir hæitið. þa ger mark til at ek megi æigi við dyliaz. Siþan tok hann æitt vllar ræyfi oc mælti. Nv set ec þetta ræyfi vt i lafagarð minn. Oc ef davgg er a mor(gv)n er ek kem til a reyfinv einv enn ðll iorð er þvrr. þa væit ek drottinn minn at þv mvnt sem þv hefir mælt fyrir minar hendr frelsa folkit. Sva varð at vm morgvninn er hann ræis vpp var ðll iorð þvrr oc davgglavs. enn ræyfit var sva fvllt af davgg. at hann vatt þar vr skal fvlla vatz. Oc enn mælti hann. Bið ek drottinn minn. at æigi ofrir þv ræiði þinni i mot mer. þo at ek gera enn annat sinni ravn til vm ræyfi þetta. Bið ec þik at nv se ræyfit æitt þvrt enn ðll iorð vat af davgg. Oc sva giðrði gvð a þeirri nott sem hann hafði beðit. Hinn næsta morgin eftir þetta reis Gedeon vpp snæmma oc allr herrinn. bivggvz þa sem akafazt a hendr heiðingivm. forv siþan oc framkomv at brvnni þeim er heitir Arath. Enn heiðingia herrinn var þa i dal æinvm norðr fra þvi er het hafa hæiðr. þa mælti drottinn við Gedeon. Of mannmart hefir þv með þer. þviat æigi man ek Madian selia i hendr her þessvm ðllvm. þviat þa myndi[1] Gyðingar dyrkaz i sialfvm ser oc dramba i moti mer. oc sva segia. Vér erom frelstir með sialfra var afla vndan vfriði illra þioða. Nv kallaðv saman lyðinn. oc seg fram þessi orð sva at allir hæyri. Hverfit her[2] nv aptr vr þessi herferð. hverr sem einn maðr sa er nockvrn vgg eða otta hefir með ser ęða berr i briosti. Gedeon gerði sem gvð bavð honvm. hvrfv þa aftr af herinvm .xxii. þvsvndir. en eftir vorv með Gedeone eigi meirr enn .x. þvsvndir. þa mælti drottinn við Gedeon. Enn er mart lið með þer. nv skaltv læiða lyðinn[3] til vatna þeirra er fram ero a veginn fyrir yðr. oc vil ek þar[4] prova þa. Siþan [lattv þa með þer fara[5] sem ek byð þer. enn hinir hverfi aptr er ec vil æigi at fari. Sem folkit kemr fram at vavtnvnvm. mælti drottinn enn við Gedeon. Nv skaltv sva greina lyðinn at skipa[6] þeim saman er savtra vatn vr lofvm ser. allt æitt[7] oc rackar metia með tvngv. enn hinvm i annan stað er at bæygðvm likam

[1]) mundu, A [2]) *mgl.* A [3]) með þer *tilf.* A [4]) *saal.* A; þat, C [5]) [vil ek at þeir fari medr þer, A [6]) skipta, A [7]) eins, A

leggiazt at niðr oc drecka sva. Nv koma þeir at vavtnvnvm allir miog þyrstir. enn eigi vorv þeir meirr en .ccc. manna er baro vatn at mvnni ser með hǫndvm oc drvckv sva. en allt annat folk lagðitz at niðr.[1] Þa mælti enn drottinn við Gedeon. Með þessvm þrim .ccc. manna. sem drvckv með hǫndvm ser. man ek yðr frelsa fra heiðingia yfirgang enn selia Madianitas vndir yðvart valld. ok þa skal allt annað folk snva aptr til sinna heraða. Siþann snyr hverr maðr til sins hæima. vtan þessi .ccc. sem nv var fra sagt bvazt til bardaga með Gedeon. Enn herbvðir hæiðingia vorv þar riett vndir niðri i dalnvm.

Her segir fra þui er guð taladi við Gedeonem.

185. A næsto nott eftir þat er herrinn Gedeons hvarf aftr. þa mælti drottinn sva til hans. Ris þv vpp oc gack ofan i herbvðir heiðingia. þiat nv gef ek þa i þitt valld. enn ef þer þickir oeinsligra. þa fari með þer svæinn þinn er hæitir Phara. kann vera er þv kemr þar i herbvðir hæiðingia oc hæyrir hvat þeir tala. at helldr styrkiz hvgr þinn oc hiarta [oc ser þa allt orvggari[2] at ganga i moti þeim. Nv geck Gedeon ok Phara svæinn hans niðr til herbvðanna. þar sem vorv varðmenn þeir er vaka skylldo yfir her Madian i fiallzhliðinni. Enn Madian oc Amalech oc [allir avstrhalfv lyðir. sva margir[3] sem locvste þeir fvglar er sva hæita koma flestir saman. lagv niðri i dalnvm. ok þat til marks vm mannfiolðann at vlfallda þeirra oc æyki matti æigi telia fyrir fiolða sakir. Nv er Gedeon kom at varðmanna bvðinni. hæyrði hann at æinn maðr sagði dravm sinn felaga sinvm með þessvm hætti. Mier syndiz i svefni sagði hann sem einn avskvbakaðr bygghlæifr vyllti[4] ofan or hliðinne fiallzins rigtt i[5] miðiar herbvðir Madian. oc er hann kom at eno ęzta landtialldi. slo hann þat oc bravt niðr sva giorsamliga [með grvnndvelli[6] at allt varð sliett eptir. Enn hinn svaraði er sagðr var dravmrinn. Skiott reð[7] ek dravm þenna sagði hann. Maðr heitir Gedeon Joas son. hann er einn Jsraelita. Nv er æigi annat hleifr þessi er þik dræymði enn sverð Gedeons. þiat gvð man gefa i valld hans Madian oc allan hans afla oc herskap. Sem Gedeon hæyrði dravminn oc sva hverso raðinn var. lofaði hann gvð oc hvarf aptr til sinna manna. sva segiandi. Risit vpp skiott þiat nv gefr gvð i varar hendr herbvðir Madian. þeir klæðaz hvatliga. siðan skipar Gedeon þeim i þria flocka. hann fer

[1]) nidri, A [2]) [*mgl.* A [3]) [allr austrhalfu lydr. sua margr, A [4]) *saal.* A; yyllti, C [5]) aa, A [6]) [*mgl.* A [7]) ræd, A

sinn lvðr i hendr hveriom þeirra. oc þar með favtvr tomar vtan logandа liosker stoð i hverri favto. Hann segir sva til þeirra. þa ær ver komvm til herbvða ovina varra. þa hafiz þer slikt at sem þer siait mik gera. at þa er ek þæyti minn lvðr. blasi þer allir i yðvr herhorn. oc hlavpvm sva i hring vm herbvðir með opi oc eggian. þiat litið vinnvm ver með vapnvm fair menn a vtalligvm her hæiðingia. Gedeon ferr nv með .ccc. manna oc kemr til herbvða heiðingia. þa ær varðmenn skiptvz til vavkv fyrir miðia nott. Tok þa Gedeon oc hans menn at blasa herblastr[1] allir senn. brvtv þeir þa favtvrnar oc helldv þa vinstrvm hðndvm liosvm logandvm. enn i hegrvm hðndvm hðfðv þeir lvðra er þeir þæyttv með miklo opi oc þess hattar orðvm. Sverð drottins oc Gedeonis. Hæiðingiar i herbvðvm vðcknvðv æigi við goðan dravm. vvrðv sva hræddir at allir flyðv þegar felmssfvllir ǫpandi oc ylandi. Enn æigi at helldr lietti[2] lvðragangi þav .ccc. manna er vorv með Gedeon. Ok sva mikinn otta sendi gvð i allar herbvðir Madian. at þeir veslir sem vitlavsir bðrðvz sialfir oc drapvz með sinvm sverðvm[3] i flottanvm. Nv sem Jsraels folk heyrir lvðraganginn oc ser elltan her hæiðingia. þa sekia Jsraelite til af riki Neptalim oc Asser oc allir kynsmenn Manase við.[4] oc fylgia flottamonnvm Madian með opi oc eggian. Gaf þa enn herra gvð halæitan sigr sino folki. Gedeon sendi þa boð vm alla fiallbygð Effraim oc bað at Gyðingar þeir er þar bygðv skylldo gera i moti hæiðingivm oc varða þeim avll vðtnfavll oc vavð a Jordan til yfirferðar. þeir bregða við skiott sem þeim koma boð. hlavpa nv saman allir bygðarmenn Effraim oc taka oll vavð a vðtnvm allt til þess staðar er heitir Bethbara. Siþan snva þeir i mot Madian. Fiorir konvngar er fyrir vorv hæiðingia herinvm hietv sva. Oreb oc Zeb. Zebee oc Salmana. Nv sem þeir menn er komnir vorv af Effraim hvrfv i mot hæiðingiom. handtokv[5] .ii. af þessvm hðfðingiom er aðr vorv næfndir Oreb oc Zeb. oc drapv þa baða þar sem siðan ero avrnefni við kend. Oreb a biargi þvi er [þaðan af[6] het Oreb. enn Zeb við vingarð er siðan er kallaðr Zeb. þeir hðfðv með ser hðfvð konvnganna oc forv þar til er þeir fvndv Gedeon við Jordan. þeir talvðv til hans með mikilli ræiði sva segiandi. Hvi þottizt þv þer æinn sva ærinn. at þv villdir oss æigi i fyrstv kalla með þer. er þv fort at beriazt við hæiðingia Madian. Oc varo i illv fari her vm.[7] at viðrlægt var at þeir myndi a[8] hann raða með afli aðr hann svaraði sva. þolit vel þiat[9] yðr hefir hent mikit happ sva at viðfregt man verða. þiat drottinn hefir sellt vndir[10] yðvart valld oc vápn konvnga

[1]) i luðra sina, A [2]) letti, A [3]) vapnum, A [4]) *mgl.* A [5]) *saal. ogs.* A
[6]) [sidan, A [7]) sua *tilf.* A [8]) *saal.* A; at, C [9]) *mgl.* A [10]) i, A

Madian Oreb oc Zeb. ok hafit þer vvnnit þann sigr[1] sem langt er vm mitt magn [at afla slikv.[2] sem þat er at likendvm at ecki megi plogarar heraðzs Abiethzer[3] iafnaz i nockvrvm hlvtvm við agiæta þioð Effraim. Nv við þessvr hans orð sęfaðiz ræiði þeirra [er þrvtnat hðfðv honvm i mot.[4]

Fra ferð Gedeons yfir aana Jordan.

186. Nv sem Gedeon kom at Jordan. for hann yfir hana eftir flottamonnvm með æigi męira lið enn þav .ccc. manna er fylgðv honvm i fyrstv. Enn fyrir mǫði oc matleysi mattv þeir æigi fylgia hæiðingiom er vndan flyðv. Sv borg er Socchot het stoð riętt við veginn. Enn er Gedeon kom at þessi borg. talar hann sva til borgarmanna. Gerit sva vel goðir dreingir fæðit menn mina. þiat þeir ero miog at þrotvm komnir sakir fðstv[5] ok mikillar mǫðv. sva at [siþan hrestir oc hvilldir mætti[6] ver sækia eftir konvngvm Madian Zebee oc Salmana. Hðfðingiar Soccholh svaraðv helldr hæðiliga[7] sva segiandi. Vera kann at þi biðir þv oss gefa monnvm þinvm mat. at þer i hendi lęiki velldissvðndr Zebee oc Salmana. [ęða hitt æigi siðr at drænglæysi hafi dvl i hiarta.[8] þa mælti Gedeon. þessor yðor svivirðingarorð skal æk grimmv giallda þann tima sem gvð drottinn minn hefir gefit i mitt valld hæiðingia[9] Madian. sva at ek skal yðra hvð ellða[10] knaliga með klvngrvm eyðimerkr [oc yðvarn likam lyia með[11] hvossvm hagþornvm. Eptir þetta sneri hann fra borginni oc fram til þess kastala er het Phanvel. oc bæiðir enn þess staðar menn at fæða flock sinn. Enn þeir [næita rięt með sama orðtaki[12] sem hinir fyrri. Hann svarar þeim oc a þessa lvnd. Annat sinn er ec kęm her með sigri. þa er ec hefi friðat oc frelsat gvðs lyð oc goða menn. þa skal ek æyða oc niðr briota allan þenna kastala. Zebee oc Salmana toko með sinn her hvilld er Gedeoni sæinkaðiz eptirsocnin.[13] þa var æigi mæirr eptir af ðllvm heiðingia her enn .xv. þvsvndir karla. enn fallit hafði i þessvm flotta .c. þvsvnda oc .xx. þvsvndir vigra manna. Gedeon for nv af Phanvel til þeirra borga er sva heita Nobe oc Lechaa. þar fyrir avstan borgirnar hðfðv hans vvinir slegit sinvm landtiolldvm. Enn þvi at Madianite er i herbvðvm vorv þottvz nv sva orvggir at þeir ottvðvz ecki at ser. þa kom Gedeon sva a vvart. at þeir fvndv æigi fyrr enn hann hliop a þa með braðvm bardaga. sva at þegar slo otta a hæið-

[1]) *tilf.* A [2]) [*mgl.* A [3]) Abiezer, A [4]) [ok skildu sattir, A [5]) hungrs, A [6]) [þi betr megum, A [7]) med haadi, A [8]) [*mgl.* A [9]) hðfdingia, A [10]) ellta láta, A [11]) [edr, A [12]) [svðrudu sva, A [13]) eptirferðin, A

ingia herinn. oc flyði viðs vegar hverr er vndan komz. enn fiðlði var drepinn. Flyðv þa oc konvngar Zebee oc Salmana. enn Gedeon sotti eptir þeim oc gat handtekit hvarntveggia. Siþan hvarf hann aftr. oc a þeim sama degi fyrir solar setr gat hann fangit einn svein af borgarmonnvm Soccholh. oc spvrði hann hvat hiḙti hðfðingiar borgarinnar. enn svæinninn skrifaði honvm .vii. ðlldvnga navfn hins atta tigar. Sem Gedeon kom til Soccholh. sagði hann sva til borgarmanna. Her megi þer nv sia Zebee oc Salmana. er þer væittvð mer mðrg haðvngarorð vm hvat ek myndi þa sigra. Hvi gangit nv æigi oc takit makliga ðmbvn sem þer hafit til vvnnit oc yðr var hæitið. enn þat er hin hæðiligsta hyðing með þeim hvassasta þyrni er til fær. Eftir þat liḙt hann taka alla ðlldvnga borgarinnar oc beria með klvngrvm oc þyrni oc hinvm snarpasta æyðimerkr æini. Enn kastala Phanvel bravt hann allan niðr at iorðv enn drap þa menn sem þar bygðv.

Drepnir Zebec ok Psalmana.

187. Eptir þetta talar Gedeon við konvnga Zebee oc Salmana sva segiandi. Hverso vorv þeir menn i hatt er þer drapvt i Thabor. Konvngar svaraðv. þeir menn vorv þer miog likir oc einn af þeim sem konvngs son veri. Gedeon mælti. þat vorv bræðr minir sammðððra. Ok þvi skyt ec til gvðs. ef þer hefðit þa lifa latið. vtan ef skyllda ec yðr nv grið gefa. þa mælti hann við hinn ellzta son sinn. sa het Jezer. Statþv vpp skiott oc drep þa. Hann þorði æigi at bregða sinv sverði. þviat hann var þa enn barn at alldri. þa mælto konvngar. Vinn þv sialfr at okr. ef engi er lifs ván. þiat afl fylgir alldri mannz. Gedeon gerði sva. at hann drap baða konvnga Zebee oc Salmana. Tok hann tignarklæði þeirra oc allt þat skravt er konvnga ræiðskiotar vorv bvnir með. þa samnaz saman allr Jsraels lyðr. oc mḙlltv sva við Gedeon. þat vilivm ver at þv drottnir oss oc þinn son eptir þik. fyrir þat er þv hefir með gvðs fvlltingi frelst oss fra vandv valldi Madian. Hann svaraði. Eigi man ek yfir yðr drottna oc æigi son minn helldr. engi vtan einn gvð yðvarr drottinn. enn hins vil ek biðia. at þer gefið mer at herfangi ðll hðfvðgvll oc eyrnabvnað.[1] þiat Jsmaelite[2] vorv vanir at hafa til pryði oc tignar marks gvlligan vangabvnað. þeir kvaðvz þat giarna vilia. Var þa niðr bræiddr einn mðttvll oc þar tind a af herfangi ðll eyrnagvll. oc varð þetta sva mikit fe er Gedeon bæiddiz af herfangi at æigi va minna enn .xvi. hvndrat skill-

[1]) eyrnagull, A [2]) Jsraelite, A

inga gvllz. oc var þa hia allr klæða bvningr sva men oc pvrpvri er konvngar Madian hǫfðv at tignarklæðvm. oc enn vorv vmfram briostgiarðir oc bitlar oc avnnvr pryði er konvnga vlfalldar oc hestar vorv bvnir með. þar af ligt Gedeon gera kennimannz klęði agiet er þeir kallvðv ephot. Ligt hann epholh liggia i sinni borg Effra. Enn þat varð þo siþan til mikilla mæina Gedeoni oc hans hvsi. fyrir þi at þar fyrir savrgaðvz synir Jsraels. Enn sva var legðr ofstopi Madian fyrir Gyðinga folki. at þeir mattv alldri siþan hofvðs hęfia. helldr var nv enn allt kyrt oc agalavst .xl. ara meðan Gedeon var domandi yfir Gyðingvm.

Nv for Gedeon er ǫðrv nafni het Jeroboal hæim til sinnar borgar eptir drap Zebee oc Salmana oc bygði a favðvrlæifð sinni i Ephra.[1] Hann atti margar konvr oc með þeim .lxx. sona. Enn þa ær Gedeon var i Sicchem. þeirri borg er sva het. gat hann einn son við frillv sinni. oc var sa nefndr Abimelech. enn þo fæddiz hann vpp hæima i Ephra með breðrvm sinvm oc var þeim litt astfolginn. Nv andaz Gedeon i goðri elli oc varð miog gamall. hann var gravinn i Ephra hia feðr sinvm Joas.

Fra Gedeon capitulum.

188. Gedeon merkir varn herra Jesum Cristum enn Madianite daliga diðfla er fyrir kristz tilkvamv kvalðv grimliga gvðs[2] lyð. Gedeon sigraði vvini oc læysti lyð gvðs af anavð oc yfirgangi Madian. Varr herra Jesus Cristr frelsti mannkynit fra diofla þrældomi oc þeirra þravngingvm. [Enn at skyra til mannligs siðferðiss merkir Gedeon hvern sem einn trvlyndan cristinn mann.[3] Lafinn er Gedeon hręinsaði [hvæiti með vendi[4] merkir læyni hiarta mannzins. vǫndrinn rięttlæti skynsamligrar græinar goðs oc illz. hvęitið manndygðir[5] ęða krapta.[6] enn helmvr lyti oc lavstv. Sva skyra helgir kennifeðr. at lavagarðr sa er Gedeon lagði ræyfit á merkir hæim þenna. enn reyfið helga kristni. enn davggin miskvnn heilags anda. þiat þa yrðiz davgg a ræyfið er [hin blezaða mær[7] Maria gat[8] son gvðs varn herra Jesum Crist. oc þaðan af davggvaðiz lavagarðrinn þa er hæilog cristni yfir fliotandi hæiminn trvði a þann sama sinn lavsnara Jesum Crist. Nv var ræyfit lagið i lavagarð. þat er sæl mær Maria vavkvaðiz[9] af gvðs krapti oc speki. [enn Gyðinga þioð þornaði af vtrvlæik. Enn merkir þvrrlæikr garðzsins mæydom sęllar Marie. enn vavkva ræyfissins frio-

[1]) Effath, A [2]) Gydinga, A [3]) [*mgl.* A [4]) [hueitit aa, A [5]) mannkosti, A [6]) verk *tilf.* A [7]) [sancta, A [8]) ok fæddi *tilf.* A [9]) dogguadiz, A

læik moðvr drottins.[1] Oc þvi segir David sva. at drottinn ste[2] niðr sem davgg a ræyfi. þiat hann væitti friolæiks avðxt moðvr sinni [enn tok æigi þvi helldr brottv mæydominn.[3] Margar eiginkonvr Gedeons merkia margar kirkivsoknir oc margar þioðir þer er samteingðar ero Cristi i hæilagri trv. Enn synir Gedeons ero sierhverir kristnir menn. Enn frilla sv er hann gat með Abimelech er Gyðinga þioð. af þvi [frilla er synðvg er.[4]

Er Gyðingar villtvz fra guði.

189. Skiott eptir andlat Gedeons villtvz Gyðingar af rettvm vegvm oc horaðvz með hæiðinni þioð Baalim. friðmælltvz við skvrðgoð Baal oc hietv at þeir skylldi hann dyrka. enn þeir glæymðv gvði sinvm er þa frelsti vndan vandv valldi allra sinna vvina. er hvaðan æva hðfðv þeim agang væitt. Oc enga miskvnn gerðv Jsraelite við hvs Gedeonis i ðmbvn allra þeirra goðra hlvta er hann hafði giort þæim.

Abimelech frilloson Gedeonis for eptir andlat favðvr sins i Sicchem til moðvrfrenda sinna. Hann kallar saman alla sina frendr þa sem þar vorv oc segir sva til þeirra. Þat legg ec til með yðr. at þer stefnið þing við alla borgarmenn i Sicchem. oc telit fyrir þeim at ðllvm yðr samt er betra at æinn hravstr hðfðingi riki yfir yðr helldr enn hitt at bva vndir anavðaroki allra svna Gedeonis. oc drottni yfir yðr .lxx. manna iafnfram. Hvgsit þat oc allir samt. at ek em yðarr nainn[5] frendi oc ecki verr til hðfðingia fallinn enn bræðr minir. ero þeir allir yðr vskylldir. Moðvr bręðr hans oc aðrir nafrendr kalla nv saman allan borgar lyð. tia oc tina fyrir þeim þessor orð sem Abimelech hafði lagt vndir tvngvrætr þeim. flvttv þeir alla vega hans mal. kallaðv hann vera sinn broðvr oc allra manna bazt til hðfðingia fallinn. oc sva gatv þeir sinvm fortavlvm fram komit at allt folk sneri til hans sinni alvðrv. Læiddo siðan Abimelech i blothvs goða sinna Baal oc Berith. lvkv vpp fehirðzlor oc gafo honvm af goða feno .lxx. pvnda silfrs. Með þesso fe læigði hann ser lið einlæypinga felavsa.

Her segir af Joathas. capitulum.

190. Abimelech hefr nv þenna ransflocc i Sicchem. ferr fyrst til Ephra til favðvrhvs sins oc tekr þar brøðr sina syni Gedeons .lxx.

[1]) [Enn þurrleiki gardzins merkir Gydinga þiod er þornadi af otru. Enn vðkua reyfissins merkir meydom ok freoleik sællar guds modur, A [2]) steig, A [3]) [at hðlldnum hennar meydomi, A [4]) [at hon er syndug, A [5]) skylldr, A

manna oc drepr þa alla a einv bergi vtan enn ynxti er het Joathas komzt vndan læyniliga. Eptir þat samnaðvz saman allir karlmenn i Sicchem oc setia Abimelech havfðingia yfir sig oc gefa honvm konvngs nafn vndir eik einni. Sem Joathas frettir at Abimelech var til konvngs tekinn. ferr hann a blæzanar fiall er heitir Garram.[1] stendr þar a kolli fiallzins oc kallar hátt sva segiandi. Hæyrit mic [menn Sicchem[2] segir hann. sva sem þer vilit at gvð hæyri yðr. þiat ek man segia yðr eina dǫmisðgv. Skogtre forv at velia oc vigia ser konvng. þav fvndv i fyrstv viðsmiorstre. oc savgðv sva til þess tres. Vertv konvngr oc bioð yfir oss. Viðsmiorstre svaraði. Hverso [3]ma þat vera at ek fyrirlata feitleik minn þess er nyta oc niota beði gvðar oc menn. enn ec taka i staðinn hræring oc vkvirlæic[4] milli skogtrea. Forv þav þaðan oc fvnndv fiktre. sva segia þav. Kom þv oc tak riki yfir oss. Fiktre svarar. Hvat man ek glata oc gefa vpp sǫtlæik minn oc ilmandi avðxto enn fara oc hræra mic milli annarra trea. Nv tala þav sva til vintress. Kom þv oc bioð yfir oss. Vintre segir sva. Verþi þat æigi at ek fyrirlata vin mitt. þat er beði gleðr[5] gvða oc menn. enn ek hrærvmzc með skogtream. Nv komv skogtre til þess tress er ramnvm hǫitir oc mælltv sva. Vertv varr yfirkonvngr. Ramnvm svarar. Ef þer skipit mik með alvðrv yfir yðr konvng. þa komit þer oc hviliz fyrst vndir skvgga minvm. Enn ef þer[6] vilit þat æigi. þa kæykiz[7] elldr af ramno oc eyði ðllvm cedris Libani. Nv þa segir Joathas. ef þer Sicchems menn hafit þetta gert vel oc riættliga við Gedeon favðvr minn andaðan oc við hans hyski oc golldit honvm makliga ðmbon sinna goðgerninga er hann barðiz fyrir yðr oc lagði lif sitt i haska at hann frelsti yðr vndan valldi Madian. enn nv risv þer [vpp i moti hvsi[8] oc drapvð syni hans .lxx. manna yfir einn stǫin enn settvð ambattar son Abimelech konvng yfir bygðar menn fyrir þat er hann er frendi yðarr. nv ef þer hafit þetta gert vtan lavst oc lyti við favðvr minn oc hans hv́s þa manit[9] þer glæðiaz með konvngi yðrvm Abimelech oc hann með yðr. enn ef þer hafit þetta rangt gert. þa mgli ek [vm þat[10] at af Abimelech kyndizk sa elldr er vppbrenni byggendr Sicchem oc kavptvn Mello oc sva sialfan hann. Enn er Joathas hafði þetta talat. flyði hann oc for i þann stað er hǫitir Berara oc bygði þar þvi at hann ottaðiz Abimelech broðvr sinn.

---

[1]) Gazam, A [2]) [Sichems menn, A [3]) *her begynder Brudstykket af 3die Blad i Lacunen i* B, *Spalte 1.* [4]) okyrrleik, B, A [5]) *tilf.* B, A [6]) *her ender 1ste Spalte af Brudst.* B [7]) kueykiz, A [8]) [vpp, A [9]) munud, A [10]) [þat um, A

Her segir af Abimelech. capitulum.

191. þa er Abimelech hafði rikt miog sva .iii. ár. sendi gvð svndrþyckiss anda milli Abimelech oc bygðarmanna Sicchem. þetta for sva sem hann męllti. at þeir tokv honvm enga virðing at væita helldr fiandskap fyrir þat er hann hafði drepit syni[1] Jeroboal oc með hinvm mesta glæp hellt ví saklavso bloði .lxx. brǫðra sinna. Ok sva kastaði almvgrinn staðarmanna oþocka a alla hôfðingia sina. þa ær hann hôfðv i fyrsto efldan [2]til slikrar vhæfv. Abimelech var bravtfarinn af borginni at afla ser rikiss. enn hafði sett til stiornar oc gietzlo Sicchem einn sinn þion þann er het Zebul. Borgarmenn Sicchem efla nv flock a[3] hęstvm fiôllvm meðan Abimelech var i brottv oc ætlaðv at væita honvm vmsatir oc atgavngv er hann kvæmi aptr. Nv sem frestaðiz hans tilkvama mæirr enn þeir hvgðv. þa sla þeir i [vikingsskap oc ræna bæði[4] bǫndr i nand oc ferðamenn oc gera margar vspectir. Allt frettir þetta Abimelech. J þenna tima kęmr sa maðr er Gaal het með bręðrvm sinvm i Sicchimam. hann var hôfðingia ættar oc atti þar frendr. faðir hans het Obeth. Viðr hans kvamv[5] rættvz vpp at nyio[6] frendr Sichem til vspectar. gengv vt af borginni oc æyddv akra oc vingarða allt i nand. Ok af sinv ránfeingi efldv þeir allzkonar pris oc gleði. þeir gerðv kvęði oc kantilior. slogv siþan hringlæik. oc með þess hattar glavm gengv þeir inn i æitt hóf. settvz þar til samdryckiv oc bavlvaðv i sinv orði Abimelech. Gaal kallar þa hátt sva segiandi. Hvèrr er þessi Abimelech sva mikill oc mattvgr. æða hverir erom ver Sicchems menn sva litils hattar at ver eigvm honvm at þiona oc leggiaz sem þrælar vndir hans anavðarok. er æigi þessi hinn sami son Jeroboal er fyrir agirndar sakir hefir drepit bræðr sina saklavsa. ok a þetta ofan hefir hann þræl sinn Zebul sęlt hôfðingia yfir alla sina frendr. Hvat skylldar oss nv til at þiona honvm. makara at þessi vęsli lyðr gefiz i mitt valld. liettliga at ek myndi skiott frelsa folkit vndan ofsa Abimelech. Hann talaði sva hátt at Zebvl borgar hôfðingi hæyrði fvllgiorla vti hia hofino hvat hann sagði. Zebvl var miog reiðr viðr tôlo Gaal oc sendi þegar læynilig boð Abimelech sva segiandi. Gaal son Obeth er nv kominn i Secchimam oc byðr bardaga vpp a borg vara. Riss vpp nv þa oc hæimt her saman sem skiotazt oc skvnda til borgarinnar. eigi sæinna en þegar i nott. læynzt i ekrvm við borgina þar til er dagar. enn i solar vpprás raðit i borgina. Enn ef Gaal gengr ít með lyðinn i moti þer. ger [7]honvm

[1]) sonu, A [2]) *her beg. 2den Sp. af Brudst.* B [3]) hinum *tilf.* B [4]) [raan vid, A [5]) tilkvamu B; þarkuamu, A [6]) *her ender 2den Sp. af Brudst.* B [7]) *her beg. 3die Sp. af Brudst.* B

þa slict illt sem þv hefir til. Abimelech bra við skiott oc for þegar vm nottina með allan her sinn i Sicchimam. oc setti fernar lavnsatir við borgina. Oc sem Gaal var vt genginn arla oc stoð við borgarhlið oc litaðiz vm. j þi bili spratt vpp or lavnsatinni Abimelech oc sotti til borgarinnar með allan sinn her. þa kallaði Gaal a Zebul oc mællti. Se nv hvar mikill fiolði manna skvndar til borgarinnar fra fiollvm ofan. Zebul svaraði. þer gefr glámsyni[1] sva at þv væizt æigi hvat þv segir. ætlar þat manna hofut[2] sem þv ser skvgga fiallanna. þa mællti Gaal. Senniliga ferr her mart folk riett af læitino ofan oc vist hygg ek vfrið vera. Zebul mællti. Hvar er mvnnrvgl[3] þitt er þv gambraðir i giær oc spvrðir hvat manna Abimelech veri þess at þer skylldvt honvm þiona. man æigi sa her kominn er þær þotti þa litils verðr.[4] Gack vt nv þa oc strið við hann. Gaal gerði sva. bio sik skiott oc sina menn. for siþan vt. enn lyðr Sicchem skylldi biða i borginni. Rieð hann þegar til bardaga er hann kom vt við Abimelech. Enn hann tok sva snart i mot at Gaal sneri þegar með sina felaga a flotta. ellti Abimelech Gaal aptr i borgina. oc drap af honvm miog sva allt lið. oc fylgdi flottamonnvm allt til borgarhliðs. sneri fra siþan oc villdi ecki at sinni i borgina. Enn meðan Gaal var i brottv hafði Zebvl vapnat sik oc sina menn. kom hann nv a moti Gaal oc rac hann ór borginni sva at hann naði ecki þar at vera. Enn næsta dag eftir geck borgarlyðrinn vt a slættan vǫll at skemta ser. þæss verðr varr Abimelech. oc byr skiott her sinn oc skipar i þriar fylkingar. Hann setti oc lavnsatir við borgina. Siþan hlæypr hann a borgarmenn sem harðazt með fylktv liði oc berzt við þa. oc þegar er liðit tekr at dreifazt þa striðir hann a borgina með þriðivng hersins. enn .ii. flockar [ellta folkit[5] higat oc þigat vm vǫllvna. Abimelech sǿkir a borgina allan þann dag oc gǿtr vvnnit. drepr hann folkit enn brytr niðr borgina sva fvllkomliga at þeir sa sallti i borgar staðinn eftir. Sem þessa verða varir þeir menn sem satv i kastala[6] Sicchimorvm er het Berith. gengv þeir i hof gvðs sins Berith er þeir hǫfðv þar[7] blotað. oc þaðan af hafði kastalinn nafn tekit. Var þessi staðr ið agiętazta vigi. Nv sem Abimelech frettir at hans motstoðvmenn flyckiaz saman i kastala Sicchimorvm. ferr hann a fiall Selmon með sina menn. Hann tekr æina bolavxi oc mælti til sinna manna oc felaga. Gerið slict allir sem þer siait mig gera. Gengr hann þa at einv tre ok kvistar af limit með avxinni. Nv gerir sva allr hans herr

[1]) glaamsyni, B [2]) *tilf.* B [3]) *her ender 3die Sp. af Brudst.* B [4]) um vert, A [5]) [elltu herinn, A [6]) *her beg. 4de Sp. af Brudst.* B [7]) lengi *tilf.* A

at hverr maðr havggr hris oc byr ser byrði.[1] oc bera þenna við vmhverfiss kastalann. sla siðan i elldi oc vinna sva þetta vigi. oc sva varð mikill elldzgangrinn vm hrið. at .m.[2] manna alt saman karllar oc konvr kafnaði af ræyk oc hita. þat vorv allt Sicchems menn.[3]

Her segir fra drapi Abimelechs. capitulum.

192. Þaðan for Abimelech til þess staðar er hęitir Thebes oc settiz þar vm með allan sinn her. oc þegar flyðv staðarmenn bęði karlar oc konvr i einn hafan tvrn oc miog styrkan er stoð i miðri borginni. byrgðv siþan kastalann með styrkvm hvrðvm. bvaz þa hðfðingiar oc hravstir dreingir til varnar i herbergivm oc hvsaþekivm kastalans. enn almvgrinn skytr avrvm æða grytir or svavlvm ęða vigskavrðvm a vikinga herinn. Abimelech geck fast fram at tvrninvm oc barðiz allstyrkliga. Sem hann nalgaz tvrninn. leitar hann til at kynda elld fyrir sialfv porti kastalans. Enn þat berr sva til at ein kona i kastalanvm þrifr vpp kversteins brot oc sendi[4] ofan oc setr beint i hðfvð Abimelech. sva at þegar brotnaði havssinn oc hæilinn vti. Hann kallaði skialldsvein sinn oc mællti. Bręgð sem skiotaz sverði þino oc slá af mer hðfvðit at æigi segiz kona hafa væitt mer liflat. Sveinninn gerði sem hann bavð sló af honvm hðfvðit. At honvm davðvm ravfz samnaðr sa er með honvm hafðe verið oc for hverr Jsraelita til sins heima. Enn kastalamenn toko lik Abimelech oc brendo a þi sama bali sem hann hafði tekit til at kynda. Nv með þessv moti gallt gvð Abimelech þat illa verk sem hann gerði við favðvr sinn framliðinn er hann drap .lxx. sona hans. Var nv oc makliga ðmbvnat Sicchems monnvm þat ær þeir efldv hann til agangs oc ofbelldiss við brǫðr sina. sva at yfir þa kom ðll bavlvan Joathe sonar Gedeonis.

Her segir fra merkingo manna oc viða. capitulum.

193. Abimelech merkir Antecrist. þiat saman samnandi tynðar þioðir oc tapaðar man hann sva ofsækia cristna menn sem Abimelech drap oc dæyddi brǫðr sina. Joathas merkir þa menn er fyrir miskvnn gvðs stiga vpp a hæð andligs[5] lifs oc forðaz sva fyrirdømingar glæp. Skogtre merkia þioðir þær er engan avðxt gera oc alla þa menn er sva elldaz i fornvm synðvm at þeir verða fyrirbvnir elldibrandar eylifs

[1]) [byrd]ar, B [2]) .iii.c., B [3]) *her ender 4de Sp. af Brudst.* B [4]) sendir, A
[5]) eylifs, A

loga. Viðsmiorstre merkir miskvnn. þiat sva sem viðsmior er halæitra hveriom legi. sva er ok miskvnn vmfram alla krapta. Eignvm ver oc gvði feðr miskvnn sva sem ver segivm hann sialfan lofandi. Blæzaðr se gvð faðir drottins vars Jesu Cristz faðir miskvnnar. Vintre merkir son gvðs. sem hann sialfr sagði. Ec em sialfr satt vintre. Enn fiktre merkir helgan anda er a ser berr sætan oc ilmanda avðxt sem ritað er. vndarliga sætr er drottinn. andi þinn er i ðllvm hlvtvm. oc sva segir sialf spekin. sætari er andi minn enn hvnang. Nv koma skogtre til olifatres vintres oc fiktress at læita ser konvngs. þa (er) menn sem øngan bera avoxt goðra verka segia sva feðr ok syni oc helgvm anda með fvllvm vilia varvm Drottinn drottinn. Enn olifatre vintre oc fiktre[1] neita riki skogtria. þiat faðir oc son oc hæilagr andi hefia æigi til rikis [sona ranglata menn[2] vfriova vtan þeir geriz avaxtafvllir af goðvm lvtvm. þiat varr herra segir sva. Eigi man sa hverr inn ganga i himna riki er mik kallar herra drottin. nema þeir æinir sem gera vilia favðvr mins þess er a himnvm er. Nv taka skogtre yfir sik til rikis ramnvm. þiat ranglatir manv sik sialfviliandi vndir setia yfirboð Anticristz. Enn sva sem skogtre oc ramnvm eyðaz vpp hvarir af annarra elldi. sva man Anticristr oc hans þioð fyrirdðmaz af sameiginni illzkv.

Her segir af Thola domanda. capitulum.

194. Næst eftir Abimelech reis vpp hertogi Jsrael[3] er het Thola. son þess mannz er Thav[4] het. hann var favðvr broðir Abimelechs. Thola var ættaðr af Sicchar. hann bygði i þæim stað er Sanir heitir. þat er við fiall Effraim. Hann var domandi yfir Jsrael .xxiii. ár. Siþan andaðiz hann oc var gravinn i Sanir.

Fra Jair domanda.

195. þar næst var domandi yfir Gyðingvm sa maðr er het Sair af Galaað .ii. ár oc .xx. Jair atti .xxx. sona. þeir vorv allir agætir riddarar oc hðfðingiar yfir .xxx. borga er af hans nafni vorv kallaðar Avothiair. þat ero[5] kavpstaðir Jair. oc sva heita þer borgir allt til þessa dags a iorðv Galaath. Jair andaðiz i þeim stað er het Chamo oc þar var hann grafinn.

[1]) *saal.* A; olifatre, C [2]) [sonu ranglatra ok, A [3]) Jsraels, A [4]) Thauar, A [5]) þydaz, A

þa avkaðv Jsraelite enn [fornar synðir með nyiom glæpvm oc gerðv þa verra[1] enn alldri fyrr i avgliti drottins sva at þeir þionaðv þa berliga skvrðgoðvm Baalim oc Astaroth oc annarra hæiðinna þioða gvðvm[2] Syrorvm oc Sidoniorvm Moabitarvm oc sona Amon[3] oc Philistim. enn fyrirlietv [sinn drottin.[4] fyrir þi syndi gvð þeim sina ræiði sva at hann selldi þa i hendr hæiðingivm Philistim oc sonvm Amon. oc[5] vorv af þeim akafliga þiaðir oc þravngðir .xviii. ar allir þeir Jsraelite er vorv fyrir vtan Jordan a iorðv Amorrei vm allt riki Galaath. Oc sva miog gæisaði vm siðir ofsi heiðingia oc yfirgangr at synir Amon forv vtan yfir Jordan með sva mikinn hernað [at þeir æyddv drivgvm riki Jvða oc Effraim oc Beniamin.[6] Var þa allr Gyðinga lyðr miok kvalðr þar til er Jsraelite kallaðv þa enn til drottins sva segiandi. Miog hðfvm ver misgert oc margfalldat synðir varar i þinv avgliti drottinn gvð varr. er ver fyrirlietvm þik enn þionaðvm bavlvaðvm Baalim. Drottinn hæyrði akall þeirra oc talar sva við þa. Minnaz megi þer a þat at yðr þravngðv Egiptar oc Amorrei [synir Amon[7] oc Philistei. sva Sidonii oc [hæiðingiar Amalech oc Canaan.[8] oc kallaðv þer þa til min oc ek frelsta yðr vndan valldi allra þeirra. enn þo fyrirlietvð þer mik oc dyrkaðvt annarliga gvða. oc fyrir þvi man ek nv æigi sva skiott leysa yðr. farit nv oc kallit a þa davða sem þer hafit yðr valit til atrvnaðar. þeir manv frealsa yðr a þessvm eymðar tima. þeir svarcðv. Ver erom senniliga synða fvllir i þinv avgliti drottinn. nv gialltv oss syndir varar sem þer likar [þess er fyrir þina miskvnn frelstv oss[9] nv at sinni af hendi[10] varra vvina. þetta mælltv þeir oc kastoðv brottv ðllvm skvrðgoða blotvm oc þionaðv drottni. enn hann lietti[11] þegar þeirra eymðir oc vnaðir. J þenna tima hðfðv synir Amon dregit saman mikinn her. oc vorv þa komnir i riki Galaað oc settv þar sinar herbvðir. enn moti samnaz Gyðingar oc setia sin landtiðlld i þeim stað er heitir Masphat. þa æiga hðfðingiar Galaað stefnvr til raðagiorða. en þat kemr samt með þeim at sa skal vera hertogi þeirra oc hðfðingi er fyrst af þeim vegr vig a sonvm Amon.[12]

Her segir fra Galaath ok Jepte syni hans. capitulum.

196. Maðr er nefndr Jepte. hann var einn hinn styrkazsti kappi

[1]) [illgerdir framarr, A [2]) skurdgodvm, A [3]) Amons, A [4]) [lifanda gud, A [5]) sua at þeir, A [6]) [i riki Juda Effraym ok Beniamin ok aleyddv nęr allt, A [7]) [Amonite, A [8]) [Amalechite ok Chananei, A [9]) [þers þo at þu frelsir oss fyrir þina miskun, A [10]) valldi, A [11]) linadi, A [12]) Amons, A

af monnvm Galaað oc hinn mesti hermaðr. hann var einnar portkonv son enn faðir hans het Galaað. Galaað var eiginkvangaðr oc atti hann með hvsfrv sinni marga syni. enn þeir vxv vpp allir samt. oc er faðir þeirra var allr þa rakv hinir skilgetnv Jepte fra ser. segiandi sva. Með engv moti mattv taka arf með oss i hvsi favðvr þins þar sem þv ert horkonv son. Jepte flyði favðvr hvs oc forðaðiz brǿðr sina. oc bygði a þeirri iorðv er heitir Tób. drifv þa til hans vngir menn felavsir oc vikingar ęða vspectarmenn [fylgðv honvm sem sinvm eiginhofðingia.[1] J þenna tima veittv Amonite hinn mesta agang Jsraels lyð sem aðr er gętið. forv þa geðingar[2] af Galaað til fvndar við Jepte frenda sinn oc biðia hann veita ser lið með sinn styrk. Jepte segir hveria framferð þeir hôfðv við hann. þer erot þeir savmo er mik rakvð brott af hvsi fôðvr mins enn komit nv til min er þer eroð i navðvm staddir. Hôfðingiar Galaað mælltv. Satt er þat at sv er savk til varrar herkvamo at ver villdim hafa þik með oss til bardaga við Amonitas. oc þo með þi at þv ser hertogi yfir oss Galaaðs folki. Jepte svaraði. Til man ek hætta at striða við syni Amon oc ættmenn. með þvi at þer hæitið til fasta at ek skal vera yðarr formaðr ef gvð vill gefa þann[3] hæiðingiaher i minar hendr. þeir sogðv sva. Sa hinn sami gvð a himnvm er nv hæyrir vartt viðrmæli. se hann sannr vattr oc vitni at ôll var hæit við þik skolvm ver vel hallda. Jepte for nv með hôfðingiom Galaath oc iataði honvm allt folk hlyðni. Hann tiaði oc tindi allan sinn malavôxt fyrir drottni i Masphat þiat þar var hinn mesti bǫnarstaðr.

Siþan sendi Jepte boð til konvngs Amonitarvm sva segiandi af sinni personv. Fyrir hveria skylld hefir þv her dregit saman moti mer at eyða mitt riki. Hann svarar sva þesso ęrendi. Sv er savk til mins hernaðar at Jsraelite toko mina iorð. þa er þeir forv af Egyptalandi. fra vmmerkivm Arnon allt til Jaboch oc Jordanar. Nv þa ef þv vilt mer avðveldliga aftr giallda þessa iorð þa man ek lietta af hernaði a hendr yðr. Sem Jepte heyrði þessi andsvôr konvngs Amons þioðar. sendir hann sômv menn sem fyrr til fvndar við hann oc byðr þeim at flytia fram dreingiliga þav orð sem hann segir fyrir. Sendimenn fara oc koma fram i herbvðvm Amonitarvm. ganga fyrir konvng oc segir sa er fyrir þeim var. þessa hlvti sagði Jepte oc bavð mer at bera yðr til eyrna. Eigi tok Jsraels lyðr iorð [4]Moabs oc Amons með rani ęða rangendvm. nema helldr sem Gyðingar forv af Egyptalandi gengv þeir vm avðn oc vbygðir allt til Ravða hafs. oc siðan

[1]) [ok gerdu hann sinn hofdingia, A [2]) hôfdingiar, A [3]) þenna, A [4]) *her beg. atter* B

komv þeir i þann stað er het Cades. þa sendo þeir menn til konvngs þess er rikti i Edom sva segiandi. Læyf þv oss at fara rętta læið yfir riki þitt oc skolvm ver hvarki gera þer skǫmm ne skaða oc engv misbrigða þvi er þv att. Enn hann bannaði þeim berliga at fara vm sitt riki. þeir sendo þa en sǒmv[1] orð konvngi Moab. enn hann næitaði þeim þverliga framferð vm sina iorð. Dvalǒvz þa Gyðingar i Cades oc forv þaðan fram fyrir iorð Edom sva at hon var a aðra hǒnd. oc sem þeir komo gagnvart riki Moab til avstrss settv þeir sinar herbvðir fyrir vtan Arnon oc villdo æigi ganga [vlofat vm endelǒnd Moab. þiat fors ęða á Arnon er vmmerki[2] þess rikis. Sendo Jsraelite þa enn menn til fvndar við Seon konvng Amorreorvm þioða er bygði i Esebon at biðia hann ferðarleyfiss fram til Jordanar vm vtanverða hans iorð. enn hann væitti þeim þvi siðr til yfirferðar vtskaga sins rikis at hann dro saman vtalligan her i þann stað er Jeska[3] heitir oc væitti viðrnam Jsraels følki með allan sinn styrk oc afla. Enn gvð drottinn gaf hann oc allan hans her i hendr Gyðingvm. drapv þeir hann oc eignaðvz sva allt riki Amorrei oc allar bygðir þeirrar iarðar fra Arnon allt til Jaboch. oc allar vbygðir oc avðnir allt til Jordanar. með þessvm hætti hefir gvð drottinn sialfr vndirbrotið Amorrevm oc gefið sigr sinvm lyð er barðiz við hann. Nv væit ek eigi hver sannendi þv finnr til þess er þv vill æignaz jorð drottins gvðs vars oc taka hans riki at herfangi. hvgða ek at þer hæyrði rętlliga at hallda þeim hlvtvm ef nockvra eignaz klækiafvllr Chamos gvð þinn. enn þeir hlvtir hafi fallit frialsliga i vara eign er varr hinn sigrsæli herra gvð a himnvm hefir vvnnit oc ǒðlaz eigi með minna krapti enn nv var talt oc tint vtan þv ser miklo betri enn Balach konvngr Moab þioða. er dirfðiz at dæila við Jsraels lyð. oc næmir þv nv af hans dǒmvm at veita agang oc vnaðir þesso folki er bygð hefir i Esebon oc i ǒllvm borgvm oc bæivm við Jordan vel .ccc. ara. ęða fyrir hvi hafi þer alldri akert sva langan tima ef þer vilit nv væita oss vmaka. Nv geri ek þer ecki mein. enn þv eflir illzkv oc ræisir rangliga bardaga i mot mer. þvi bið ek at varr drottinn styrkr stiornandi þessa dags dǒmi meðal var oc yðvar. Enn konvngr Amonitarvm anzaði ecki þessvm orðvm Jepte er sendimenn barv framm.

Nv var andi drottins með Jepte oc efldi hann. oc for hann nv vm þessi riki Galaað oc Manasen oc Masphat oc þaðan til motz við syni Amons. þa hięt Jepte a gvð til sigrs ser sva segiandi. Ef þv drottinn minn selr mer i hendr syni Amon þa skal ek þer offra til eignar þann mann er fyrst kemr moti mer af minv hvsi þa er ek

[1]) bênar *tilf.* B [2]) [vm merki vlofat, B [3]) Eleska, B

kęm aftr með friði at sigrvðvm sonvm Amons. Jepte rędr nv til bardaga við Amonitas. oc gefr gvð þa þegar i hans valld sva at hann vann af þeim .xx. borgir oc lægði Jsrael nv ofstopa Amons. Nv sem Jepte kom heim til sins oðals i Masphat eftir þenna sigr. rann i mot honvm einga[1] dottir hans með skemtanar savngfæri. þiat hann atti enga syni. Sem hann sa hana.[2] reif hann klæði sin sva segiandi með miklvm harmi hvgar. Hó hó min einga[1] dottir. sarliga hefir þv mik svikit oc æigi siðr sialfa þig. þviat ek hefi hæitið at forna þik gvði sva at ek ma þvi æigi bregða. Hon svaraði. Minn sæti faðir. með þvi at drottinn villdi þiggia hæit þitt oc gaf þer at sigra syni Amons oc þina alla vvini. þa ger þat sama sem þv hefir hæitið. Enn með þvi at þv matt mik eigi manni gipta fyrir sakir hæitz þins. þa gef mer frest vm .ii. manaði oc orlof at fara vm allar fiallbygðir at grata með minvm fosystrvm minn mæydom. Siðan sem ek kem aftr vil ek vera eggiandi at þv efnir hæit þitt við gvð. For hon nv með læyfi favðvr sins með sina sveina oc meyiar .ii. manaði vm fiðll at grata sinn meydom. [Eftir þat[3] fornferði hann hana gvði sem hann hafði hæitið. þaðan af tokz þat i vanða sem leingi hiellt(z) siðan at allar Jsraels konvr komv saman i einn stað a hverio ari oc grietv dottvr Jepte af Galaað .iiii.[4] daga.

Eftir þetta keykiz vfriðr i riki Effraim með þvi moti at Effraims menn komv saman oc forv norðr i Galaað til fvnndar við Jepte oc savgðv sva til hans. Fyrir hvi villdir þv sva vanvirða oss at þv villdir æigi [kalla oss til bardaga[5] með þer við Amonitas. oc fyrir þessa svivirðing skvlv ver þik i elldi brenna oc allt þitt hyski oc hæimamenn. Hann svaraði. Harðla mikil haðvng var mer at oc minvm monnvm at striða við Amons þioðir. oc þi bað ek yðr veita mer fvllting enn þer villdvt vist æigi oc fyrir þvi lagða ek lif mitt i haska oc for ek með [litið lið[6] i mot heiðingivm. oc varð sa várr fvndr sem nv ma vita at gvð gaf þa a mitt vald oc vapn. Nv væit ek ęigi hvat yðr skylldar til at ræisa her a hendr mer vtan æin saman yðvr ðfvnd oc ofbelldi. Siðan kallar Jepte saman alla vapnfæra menn þa er hann feck i Galaað oc hellt til bardaga við Effraims menn oc veittv þeim mikit slag oc þo mest fyrir þa skylld at Effratei hðfðv mællt mðrg haðvlig[7] orð við Galaditas. þeir hðfðv oc sva sagt at Galaað hefði fyrr vorðit forflotta fyrir Effraim oc bygði sa lyðr nv fyrir þvi milli Effraim oc Manase. Galaaðs menn komvz fyrir Effraim oc tokv ǫll vðð a Jordan þar sem van[8] var at Effraim myndi yfir læita. oc sva

[1]) einka, B [2]) dottur sina, B [3]) [Ok er hon kom aptr, A [4]) .iii., A [5]) [at ver berdimz, A [6]) [litlu lidi, A [7]) hēðilig, B [8]) von, B

varð mikill atgangr Jepte oc hans manna at i þvi striði fello af Effraim .xlii. þvsvndir. Jepte Galadites var domandi yfir Gyðingvm [Jsraels folki[1] .iii. ar. siðan andaðiz hann oc var grafinn i Galaað.

Skyring af Jepte.[2]

197. Sva hafa helgir feðr skyrt at Jepte merki varnn herra Jesum Crist. [þviat Jepte[3] brot rekinn fra sinvm brǫðrvm ǫðlaðiz hǫfðingskap. Varr herra Jesus Cristr feck halæitan hǫfðingskap yfir ǫllvm [rættrvanda lyð[4] þa er hann var aðr rækr oc rækinn af Gyðingvm. Jepte læysti Jsraels lyð af [illvm yfirgang[5] sona Amons. Jesus Cristr frelsti sina valða menn af diofla þionkan oc þrældomi. Jepte fyrir sigr sinn fornfærði sina einga[6] dottvr. Varr herra Jesvs Cristr sǫfði sinn eiginn likama til lavsnar ǫllvm sinvm[7] mavnnvm.

Af Abesan.

198. Abesan het maðr ættaðr af borg Bethleem. hann dǿmði Jsrael næst eftir Jepte. Abesan atti .lx. barna iafnmart hvart syni oc dǫtr. ǫll hans bǫrn vorv vel mannvð. Hann gipti vt allar dǫtr sinar oc tok inn iafnmargar eiginkonvr svnvm sinvm. Abesan var domandi yfir Gyðingvm .vii. ár. þa andaðiz hann oc var iarðaðr[8] i Bethleem.

Fra Ahilon.

199. Eftir Abesan var domandi oc hǫfðingi sa maðr er het Ahilon. hann var kominn af kyni Zabvlon. hann dǿmði Jsraels lyð .x. ár. oc andaðiz siðan oc var grafinn i riki Zabvlon sem [hann atti kyn til.[9]

Her segir af Abdon domanda.

200. Siðan var domandi yfir Jsraels lyð Abðon. hann var son þess mannz er het Hellel. Abðon var ættaðr af þvi heraði æða borg er het Pharathon. þvi var hann kallaðr Pharathonites. Abdon atti .xl. sona oc .xxx. svna sona. þessir .lxx. manna vorv allir hravstir ridd–

1) [*mgl.* A 2) Her segir af merkingu nafns Jepte, A 3) [*tilf.* B 4) [rettruande monnum, B 5) [vandu valldi, A 6) einka, B 7) cristnum, A 8) grafinn, A 9) [hans ætt ok kynferdi var til, A

arar oc tǫmðv sik við hesta oc hervapn. Abdon Pharathonites var domandi .viii. ár. þa do hann oc var grafinn i Pharathon. þat er i riki Effraim a fialli þi er hęitir Amalach. [At davðvm[1] Abdon tokv Gyðingar enn at hafa[2] vhęfvr oc illifnat sem fyrr. [þar fyrir[3] selldi drottinn þa enn i valld hæiðingia Philistim .xl.[4] ara.

Her byriaz saga fraa Samson hinum sterka domanda sunar(!) Manue ok af Dalida.[5]

201. Maðr er næfndr Manve af þeirri borg er Saraa[6] hæitir. hann var kominn af kyni Dán svnar Jacobs hins gamla. Manve var eiginkvændr.[7] kona hans var vbyria oc er æigi nefnd. Sva bar til einn dag at engill drottins birtiz henne sva segiandi. þv hefir verit[8] vbyria oc gętið enga erfingia við bonda þinvm her til. enn varaztv vin at drecka ęða annan afeinginn dryck. oc æigi skalltv vhræint eta. þviat þv mant verða gętandi i kviði oc þann son fęða at hans hǫfvð skal harknifr alldri snerta. þiat hann man vera nazarevs domini. þat er gvði helgaðr allt fra moðvr kviði af barns alldri oc honvm merktr. hann man frelsa folk yðart oc allan Jsraels lyð af allri anavð Philistinorvm. Nv sem þessi kona kom til bonda sins segir hon sva. Ek hefi þer ny tiðendi at segia. Gvðs maðr kom at mer sa er hafði eingiliga asianv[9] oc var miog ogvrligr. Sem ek eftir spvrða hverr hann veri[10] ęða hvaðan hann var[11] ęða hvat hann hieti. villdi hann eigi segia mer. nema enn helldr sagði hann sva. þv mant son geta oc fæða. oc þi bað hann mik eigi vin drecka ęða styrkan dryck. oc æigi [ne eitt[12] ęta vræint. at hann kvað þenna svæin[13] verða mikinn fyrir ser snæmmendiss oc vera gvði helgaðan fra moðvr kviði allt til davðadags. þa hof Manve vpp bæn sina til drottins sva segiandi. Ek bið drottinn minn at sa hinn sami maðr er þv sendir til konv minnar komi ǫðrv sinni oc segi oss hvat ver skvlvm gera við svein þenna er fęddr man vera. Gvð hæyrði bǫn hans oc sendi eingil sinn til konv hans sem hon sat vti a akri ein saman. Oc þegar sem hon sa eingilinn rann hon sem skiotazt oc segir bonda sinvm. at nv birtiz henne sa hinn sami dræingr er hon hafði fyrr seeð. Manve spratt þegar vpp oc fylgði henne. oc er þav komv at einglinvm. mællti Manve til hans. Ert þv sa dreingr er komt fyrrvm oc talaðir við

[1]) [A dǫgum, A [2]) hefia, B, A [3]) [fyrir þi, A [4]) .xxx., A [5]) Her segir af Manue ok konu hans. capitulum, A [6]) Sarra, A [7]) eiginkuêntr, B [8]) lengi *tilf.* A [9]) asionu, B [10]) var, B [11]) vêre, B [12]) [nokkut, B [13]) myndu *tilf.* B

kono mina. Hann svaraði. Ek em sa hinn sami. þa mællti Manve. Nv þa þann tima er þat kemr fram[1] sem þv fyrir sagðir. hveria framferð skal sveinninn hafa ęða við hverio skal hann [viðrsia væita.[2] Eingillinn andsvaraði. Eigi skal hann ęta þat er vræint er oc ecki þat er i vingarði vex. oc halldi sik sva at ǫllo sem ek bavð konv þinni. Manve vissi enn eigi at eingill gvðs veri sa er hann talaði við oc mællti til hans. Bið ek felagi at þv biðir her meðan ec geng at matbva þer eitt kið af hiorð minni. Eingillinn svarar. Eigi man ek ęta fęðv þina þo at þv skylldir mic til. enn ef þv vilt drottni fęra fornir æða offr þa mattv þat vel gera. Manve męllti. Seg mer nafn þitt. at ver megim þer makliga virðing[3] veita. ef[4] með framkvęmð fyllaz orð þin. Hann svarar. Hvat þarft þv at spyria at nafni minv þviat[5] þat er miog vndarlict.[6] Manve rann nv skiott til hiarðar sinnar oc tok eitt kið. oc þar með aðra hlvti þa er hann villdi forna. oc er hann kemr aptr. setr hann niðr a eitt berg þat er hann for með. offrar hann drottni fyrir sin stormerki með þvi moti at þar spratt vpp logi or steininvm. oc brendi offrit[7] [með þæima hætti. enn með[8] ræyk er þar stoð af for engill gvðs til himins. Enn er þetta sa Manve oc hvsfrv hans. fiello þav til iarðar af hræðzlo. oc mællti Manve. Við manvm skiott dæyia er við hǫfvm seeð drottin likamligvm avgvm. Hon svaraði. [Til hvers veri drottni at hafa þegit ofr oc fornir af ockarri hendi. ok[9] alldri hefði hann synt ockr þessa[10] hlvti oc sagt fyrir þat er siðarr man fram koma[11] ef hann villdi nv þegar drepa okr.

Her er Samson fœddr sun Manue. capitulum.[12]

202. Nv kemr at þeirri stvndv er kona Manve fęðir son oc nefnir[13] Samson. þessi sveinn vox vpp með favðvr oc moðvr oc blezaði gvð hann. oc var styrkr andi drottins með honvm snemmendiss. Sva bar til einn tima þa er Samson var frvmvaxta at hann kom i riki Philistim i þann hǫfvðstað er het Thomnatha.[14] oc sa þar konv eina þa sem honvm fiell vel i skap. Hon var af ætt Philistim.[15] hann for hæim til favðvr[16] sins oc moðvr[17] oc segir sva til þeirra. Ek hefi litið konv þa af dǫtrvm Philistinorvm er ek vil fyrir hvernn mvn

[1]) vm suein þenna *tilf.* A [2]) [varna, A [3]) vegsemd, B [4]) þa er, A [5]) *mgl.* B [6]) dasamligt, A [7]) alla fornina, A [8]) [ok með þess haattar B; ok með þeim, A [9]) [*mgl.* A [10]) alla *tilf.* B [11]) ędr þegit offr ok fornir af ockar(!) *tilf.* A [12]) Fra þvi er Samson var fæddr, A [13]) er nefndr, B [14]) Thamnath, B; Tamnata, A [15]) Philistinorum, B [16]) fedrs, B [17]) mêdr, B

at ið[1] fait oc fastnit mer til eiginkonv. þav svaraðv beði. Hvart er nv engi kona sv ær þer se ęigandi i varri ætt ęða i ǫllv Gyðinga kyni. er þv vill fa þer konv af dǫtrvm Philistim þeirrar þioðar er ecki hefir[2] vmskvrðar skirnn.[3] Enn mællti Samson til favðvr sins. Ecki likar mer annat enn þv fangir[4] mer þessa konv til hvsfrv. þiat hon þocknaðiz vel minvm avgvm. Enn Manve oc kona hans vissv æigi at af gvðligri fyrirhyggiv myndi þetta kvanfang Samsons verða Philisteis til sva mikils tions oc tapanar. þiat i þann tima gæisaði sem mest ofsi Philistinorvm yfir Jsraels lyð. Nv fyrir bǫn Samsons oc aeggian fara þav með honvm i borg Thamnath.

Nv sem þav komv at vingavrðvm borgarinnar rann i mot þeim einn leo grimmr oc graðvgr þo at vngr veri hræðiliga ręmiandi.[5] við þessa syn flyðv þav með mikilli hræðzlo Manve oc kona hans. en andi drottins kom yfir Samson með miklo kappi oc afli. Snyr hann þegar at[6] dyrino sva at hann hafði ecki i hendi. hann ræðr a[7] oc lięttir æigi fyrr enn hann hefir drepit dyrit. oc sva lamit oc smátt i svndr slitið sem hann hefði brytiað eitt kið til kietils. Siðan for hann at læita foðvr sins oc moðvr oc fann þav þar sem þav hǫfðv folgiz. enn eigi villdi hann þeim segia þetta þrekvirki er hann hafði vvnnit. Fara þau nv i Thamnath. oc tala þetta mal. oc var honvm heitið konv.[8] Forv þav Manve þa hæim. Enn Samson dvalðiz þar eptir nockvra daga. oc sem hann for heim til hvs favðvr sins. veik hann af veginvm oc villdi sia hræ dyrsins. Ok er hann kom at sa hann at byflygi hafði borit hvnang æigi litið i mvnn dyrinv. hann tok hvnangit oc át[9] enn svmt ferði hann hæim fǫðvr sinvm oc moðvr oc sagði þeim ecki til hvaþan honvm hafði komit.

Litlo siðarr for Manve i borg Thamnatha at bva brvllavp svnar sins. sem margtiðt er. Enn er þess staðar menn sa at Samson var famennr fengv þeir honvm til fylgðar .xxx. vngra manna. Samson talar sva til þessa svæina. Ek man bera vpp fyrir yðr eina litils hattar gatv. enn ef þer getið læyst innan þessa .vii.[10] daga sem væizlan stendr. þa man ec gefa yðr .xxx. linklæða oc sva marga kyrtla.[11] ef þer giętið æigi gatv mina læyst sva at mer liki. þa skvlv þer gefa mer [.xxx. skyrtna oc .xxx. kyrtla.[12] þeir baðv hann bera vpp gatvna. hann gerði sva oc mællti. Matr[13] for vt af etanda oc af styrkvm stormikill sætlæikr. æigi er mæiri segir Samson min gata. þeir briotaz við oc giæta ecki at gert. Ok sem nalgazt hinn .vii. dagr væizlvnnar.

[1]) þit, B, A [2]) hafa, A [3]) tekit *tilf.* A [4]) fair, A [5]) emiandi, B [6]) i mot, A [7]) þat *tilf.* A [8]) konunni, A [9]) sumt *tilf.* A [10]) fiogurra, B [11]) en *tilf.* B, A [12]) [slikt hit sama, A [13]) *saal. rettet;* mattr, C, A; madr, B

tavlvðv þeir sva til brvðarinnar. Gior þik bliða við bonda þinn Samson oc locka hann sva[1] at segia þer þessa gatv sem hann hefir vpp borit fyrir oss oc sva hvat hon merkir. Enn ef þv vill þetta æigi þa manvm ver þig inni brenna oc allt hyski favðvr þins. ęða hafi þer þi boðit oss til væitzlo at þer villdit[2] ræna oss varvm penningvm. Hon læitar eptir við Samson hvat þesse[3] gata merkir. oc biðr með tarvm sva segiandi. Hatar þv mik enn elskar æigi. ef þv vill æigi skyra mer gatv þa er þv hefir vpp borit fyrir mina frendr. Samson svaraði. Etlar þv at ek mvna þer þat segia er ec villda hvarki favðvr minvm ne moðvr. En þo vm siðir a siavnda degi brvllavpsins sem hon gerir honvm allar vnaðir með akafligvm grati verðr þat at hann segir henne hvat gatan merkir. enn hon segir þegar sinvm borgarmonnvm. Oc a þeim sama degi fyrir solar sętr ganga þeir fyrir Samson oc segia[4] til hans. Hvat er sætara hvnangi oc hvat styrkara leone.[5] Hann svaraði. Enn hafi[6] þer æigi fvndit divpan grafning gatv minnar vtan þer hefðit arit til með minni[7] kvigv. Endrnyiaz þa andi drottins i hans briosti honvm til styrktar. geck hann þegar i þa borg Philistinorvm er Aschalon hæitir oc drap þar .xxx. manna af hæiðingivm oc tok þeirra klæði þeim at gialda er gatvna hðfðv græiðt. Varþ hann fyrir þetta fvrðvliga ræiðr Philisteis er honvm þotti[8] þeir hafa gabbat [sik oc gint[9] kono sina at segia þeim gatvna. ferðaðiz hann nv heim til fððvr sins. en hvsfrv hans dvalðiz eptir. Ok litlo siðarr tok hon ser annan mann einn af vinvm Samsons oc giptiz þeim at fððvr raði.

Nv sem sa timi kom er menn skylldo skera hvæitiakra sina. þa for Samson oc ætlaði at vitia konv sinnar. Tok hann einn bvck fæitan at fera henne.[10] Enn er hann kom at hennar herbergi oc ætlaði inn at ganga at vanda sem siðr var til. liet faðir hennar a þi engan kost oc sagði sva. Vęr ætlvðvm at þv villdir fyrirlita hana oc lata æina. fyrir þi gipta ek hana einvm þinvm vin. Enn ef þer mislikar þetta þa skal [ec þer[11] skiott bðta. ek a aðra dottvr [miklo yngri[12] fegri oc friðari. oc gack þv nv þa at æiga. Samson svaraði. En ek ætla hitt nv rað at glæpaz ecki lengr i felagskap við Philistim. nema enn helldr vpp fra þeima degi skvlv þer til þess ætla at ec man gera yðr slict illt sem ec orka.[13] Oc þegar for hann þar til sem hann vissi at refa vrð var. oc tok þar .ccc. refa oc let alla lifa. enn veitti þeim þess hattar vmbvð. at hann batt saman halana a

[1]) til *tilf.* A [2]) villdut B; villd^t, A [3]) þessor, B [4]) sva *tilf.* B [5]) leoni, B [6]) hefde, B [7]) *saal.* A, B; mvnni, C [8]) þottu, A, B [9]) [eigin, B [10]) konu sinne, B [11]) [þat, B [12]) [yngri. myklu, B [13]) ma, A

hveriom tveimr. oc þar meðal[1] batt hann loganda elldskið.[2] Sem hann hafði sva vm bvit lięt hann lavsa alla refana senn.[3] Enn þeir hliopv logandi higat oc þigat. komv niðr vm siðir i sæðvm Philistinorvm. lavst þa loganvm i hialma þeirra er þeir hôfðv hlaðit saman[4] hveiti sino. toc þa at loga hvat af ôðrv sva at engv matti biarga þar til er vpp vorv brendir akrar þeirra allir oc vingarðar. olivatre oc alldinskogar. þa talaðv Philistei vm með ser hverr þeim myndi gertt hafa sva mikinn skaða. var þeim þa sagt at Samson magr hôfðingians af Thamnatha hafði þetta gert fyrir þat er hann hafði tekit dottvr sina eiginkono Samsons oc gipt ôðrvm manni. Við þessa sôgv fyllaz Philistei vpp reiði. fara til sem skiotaz oc brenna inni kono þessa er Samson skylldi att hafa favðvr hennar oc[5] frendr hyski oc hæimamenn. Kemr þa Samson at i þvi oc mællti til þeirra. Nv þickiz þer vel hafa syst oc hęfnt skaða yðars. enn þer manvt þo æigi lengi þessv fagna. þiat ek skal sannliga hefna yðr minnar svivirðingar. er þer hafit brent konv mina oc mag. enn siðan man ek sefaz oc læita þa enn ecki a yðr fyrrvm en þer synit yðr þa enn i nockorri vvisv við mig. Samson bra þa sverði sinv oc hio bæði hart oc titt oc væitti þeim sva harða hrið at allir þeir er þi komv við flyðv skialfandi oc felmsfvllir með sva skiotri ras sem føtr mattv þa mest bera. Nv dreifði hann sva hermonnvm Philistim. Segiz oc sva at i þessarri snerrv drap hann af þeim þvsvnd manna. sem æigi ma vndarliict þickia at þi sem eptir ferr at hann drepi mart manna með sinv sverði. þiat fyrir þa skylld var hann kallaðr Samson hinn sterki at sva miog efldi hann andi drottins i hverri þravt at honvm varð til engiss[6] lvtar aflfatt.

Fra þui er Samson drap þusund manna með asnakialka.

203. Eftir þenna atbvrð for Samson til eins helliss i biargi þi er Etham heitir. bioz hann þar vm oc bygði hellinn. Enn Philistei draga nv her saman at[7] nyio oc fara i riki Jvða. setia sinar herbvðir i þeim stað er siðan hæitir [Lehi ęða[8] Thei. þat er kinnarkialki at[9] noręnv. þar coma til þeirra ættmenn Jvde oc eptir spyria hvi þeir hefði her samnat a hendr þeim. þeir svarvðv. Til þess ervm ver her komnir at taka Samson oc giallda honvm grimliga alla þa illa hlvti sem hann hefir oss gert. nv ef þer komit honvm bvndnvm i vara avgsyn þa manvm ver æigi yðr mæin gera. Jvðar vôlðv þa [.iii. þvs-

[1]) i medal, B; millum, A [2]) elldiskid, A, B [3]) i senn, B [4]) af *tilf.* A
[5]) moður *tilf.* B [6]) einskiss, B [7]) af, B [8]) [*mgl.* A [9]) a, A, B

vndir[1] af sinvm monnvm. þeir forv til helliss Etham oc fvndv þar Samson oc savgðv sva til hans. Fyrir hvi hefir þv rǫitta Philisteos i mot oss sva at þeir ero nv komnir með mikinn her i vart riki oc ætla at eyða enn oss at drepa. Nv er þat vart ǫrendi til þin at taka þik oc selia bvndinn i hendr Philisteis. Samson svaraði. þat skolo þer fyrir vist vita at ecki em ek einn vppnæmr fyrir yðr ǫllvm. Enn til þess at ek spilla æigi minvm ættmonnvm. nema enn helldr ef gvð villdi tima til gefa mætti Jsraelite fyrir minar hendr frelsaz af vandv valldi sinna vvina. þa man ek kost þann gera yðr at þer bindit mik sem yðr likar oc fǫrit mik sva Philisteis at kavpa yðr frið oc frelsi oc ǫllo yðro goðs[2] ef þer vilit aðr hǫita oc sveria vpp a trv yðra at þer skvlvt æigi drepa mik. þeir dvǫlðv ecki þat at sveria at þeir skylldi[3] hann æigi drepa helldr selia bvndinn i hendr vvinvm.[4] Taka hann nv oc binda[5] tvennvm hinvm styrkaztvm nyiom ræipvm. oc sva bvinn[6] flvttv þeir hann oc ferðv brotto af biargi Etham. Enn er þeir nalgaz herbvðir hæiðingia [Philistinorvm. þa hlavpa þeir[7] þegar i mot þeim með [miklo opi[8] oc vapna braki. þa kemr enn [knyiandi styrktar[9] andi drottins yfir Samson. hann sva miog eflandi at æigi sæinna slæit hann ǫll i senn þav ræip sem hann var bvndinn með helldr enn akafr elldz logi brennir lim[10] ǫða lavf af þvrrvm viði. Vorv þa þegar hans vvinir æigi iafnakafir at honvm at ganga er hann var lavs vorðinn. Nv sem Samson var vapnlavs fyrir sinvm vvinvm oc motstǫðvmonnvm svifz hann vm. gripr hann vpp einn asnakialka fornan er la i læirinv fyrir honvm. hlæypr þa þegar a alvapnaðan heiðingia[11] her oc berr a tvær hendr sva at hann drepr af þeim þvsvnd manna með ǫinvm asnakialka. enn allir flyðv þeir sem eftir lifðv. Samson lofaði gvð[12] oc kastaði þa niðr kialkanvm oc kallaði þann stað Ramathehi. þat þyðiz vpptaka kinnarkialka. Samson var nv oc[13] miog sva at þrotvm kominn af þorsta oc mikilli moði. sva at hann matti varla vppstanda. kallaði hann þa til drottins sva segiandi. þv minn herra gvð gaft þenna kinnarkialka i havnd mer præli þinvm oc væittir mer styrk at sigra vvini mina með sva miklo stormerki. enn nv se ek at ek man dæyia oc sva i hendr falla hæiðingia vtan[14] þv hialpir mer með þinni miskvnn oc milldi. Enn herra gvð hæyrði þegar bǫn hans oc hrærði einn iaxl i asnakialkanvm er hann hafði bariz með. oc fyrsti þar þegar vatn or sva gnogliga sem hann þvrfti at drecka.

[1]) [.iii. hundrat, B [2]) goðzi, B [3]) skylldu, B [4]) hans *tilf.* B [5]) festa bundinn, B [6]) bundinn, B [7]) [ok Philistei laupa, B [8]) [gny, A [9]) [styrkr, B [10]) sinu, A [11]) vuina, B [12]) fyrir sinn sigr *tilf.* A [13]) *mgl.* B, A [14]) nema, A

hrestizt Samson þa skiott oc toc afl sitt. Oc til vitnis vm þetta halæita takn hæitir sa staðr[1] brvnnr rennandi framkallaðr af asnakialka oc sva kallaz sa staðr enn i dag. Tokv nv Gyðingar Samson til hðfðingia oc hertoga yfir sik at hallda strið oc hæyia bardaga við Philistim. dðmði hann yfir allt Jsraels folk .xx. ár.

Fra Samson ok hans sterkleika.[2]

204. A nockorvm tima þa er Samson var staddr i borg þeirri er Gaza heitir. læit hann þar æina portkonv oc geck inn i hennar herbergi oc svaf þar vm nott. þetta fretta Philistei at Samson myndi vera innan borgar i Gaza. hlavpa þeir þegar saman. taka borgarhliðin lykia oc lesa ramliga. oc setia þar með varðhalldzmenn at engi skylldi vpp lvka. Siþan sla þeir mannhring vm herbergit er hann svaf i. biðv nv sva dags oc ætlaðv at væita honvm atgavngo þegar er hann gengi vt vm morgvninn oc drepa hann. þottvz þeir nv fvllkomliga hafa rað hans i hendi. Enn þeir hðfðv hann einn sinna manna inni byrgt i borginni sva at hann matti með engo moti vt komaz. Samson svaf i naðvm allt til miðrar nǫtr. Siþan reiss hann vpp oc geck vt ætlar nv a brott af borginni. [3]varð hann varr við vmsatina. oc snyr vt at[4] borgarhliði oc ser þat með styrkvm lasvm lvkt. hann gengr þo til oc faðmar portið með þi moti at hann tekr[5] sinni hendi hvarvm megin oc spennir sva vm vndirstolpa hliðsins. en hann setr hals oc herðar vndir yfirportið. treystir a siðan þar til er losnar allt saman. kemz hann nv sva or klandi sinna motstoðvmanna. at hann berr þann allan borgarhliðs vmbvnað[6] a avxlvm ser allt a ofanvert þat hið hæsta fiall er veit til Ebron. Philistei missa nv með þessvm hætti Samsons i Gaza vm morgvninn.

Her segir huersu prettafull Dalila sueik Samson sterka. capitulum.[7]

205. þesso nęst lagði Samson ast við þa konv er bygði i ęinvm afdal þeim er heitir Soreth. [Philistei verða varir oc visir at Samson elskaði þessa konv. enn hon er nefnd rętto nafni Dalila þo at margir menn kalli hana Dalidam.[8] fara hðfðingiar þeirra at finna hana oc

[1]) siðan *tilf.* B [2]) Her segir fra sterkleika Samsons, A [3]) Nv *tilf.* B [4]) *saal.* B; af, C [5]) medr *tilf.* B [6]) brott *tilf.* B, A [7]) Fra Samsone ok Dalila hans vnnostu, A [8]) [þesse kona er nefnd Dalila rettu nafni þo at marger menn kalli hana Dalidam. Nu þegar sem Philistei verda viser at Samson elskade Dalilam, B

segia sva til hennar. [Allz þv ert[1] einkannliga vnnastza Samsons. þa vitvm ver at hann væitir þer allt þat er þv biðr hann. oc þi man hann segia þer sina alvðrv. Nv vilivm ver gera kavp við þik at þv komiz a slęglæiks mvni við Samson með þino bliðlæti oc klokskap. sva at þv verþir viss af honvm ens sanna hvaðan honvm kęmr sva mikill mattr oc styrklæikr at honvm verðr til einkiss[2] aflfátt. sva oc skaltv vis verða með hverio moti ver megim hann sigra oc sigraðan pina vegðarlavst. Enn ef þv kęmr þessv a læið oc kannt oss at segia þessa alla hlvti sem nv hðfvm ver tint oc talt. þa skalltv þetta æigi til eingiss[2] vinna sem verðvgt er. helldr sva margir sem ver ervm hðfðingiar Philistinorvm. skal hverr varr gefa þer .iii. .c.[3] silfrpenninga. þesso iatar hon [at gera.[4] oc gera þeir þetta kavp stalt við hana.

Nv sem þav Samson finnaz oc taka tal sin i milli segir sva Dalila til hans. Bið ek minn keri at þv segir mer i trvnaði hvaðan þv hefir sva mikinn styrklæik vmfram alla veralldar[5] menn ęða með hverio þik[6] ma binda[7] at þv megir æigi slita. Samson svaraði. Ef ek em bvndinn með siðfalldvm[8] sinstreingivm hrablavtvm. þa em ec ecki sterkari enn aðrir menn. Litlo siðarr segir hon Philisteis. Enn þeir fa henne þegar þess hattar ræip. oc þar með bindr hon Samson sofanda. Enn Philistei læyndvzt i herbergino. ꝥiat þeir villdo vita hverso feri með þeim. Nv sem hon hefir bvndit Samson sem hon kann kallar hon hátt oc segir sva. Philistei[9] taki þik Samson. Hann bregðr við hartt[10] er hann hæyrði Philistim nefnda. slitr þegar bavndin af ser sem [hann veri bvndinn með brvnnvm havrtygli.[11] oc væit[12] nv ecki giorr vm afl hans enn aðr. þa mællti Dalila sva sem með glænzi. Se nv hverso þv hæddir mik. ær þv sagðir mer æigi satt. Nv bðt yfir við mik oc seg mer sannlæic af með hverio þik ma binnda attv[13] slitir æigi.[14] Hann svaraði. Ef ec em bvndinn með skavrpvm ræipvm oc þo nyivm sva at til engrar vinnv hafi havfð verit oc æigi a klyf komit. þa verð ec vstyrkr sem aðrir menn. Dalila ræyndi enn[15] oc batt hann með þesskonar ræipvm oc mællti siþan. Komi nv Philistei er læynaz i þesso herbergi oc handtaki þik Samson. Enn hann slitr af ser bǫndin æigi seinna enn einarðan vef. Oc enn mællti Dalila. Hvi villtv sva svikia mik at þv lygr æ at mer. Nv seg mer satt [.iii.[16] sinn með hverio þic skal mega binda.[17] Samson svaraði. Ef

[1]) [Ef þu ert allz, B [2]) einskiss, B [3]) .iii. hundrat, B, A [4]) [*mgl.* B; at fremia þessi suik, A [5]) *mgl.* B [6]) þess *tilf.* B [7]) sva *tilf.* A [8]) siaufolldum B; seaufðlldum nyium, A [9]) Philistim B [10]) skiott, A [11]) [fuinn hðrtygil, A [12]) hon *tilf.* A [13]) at þu, B [14]) af þer *tilf.* B [15]) til *tilf.* A [16]) þridia, B [17]) [fyrir mina ast, A

þv tekr mina .vii. locka snyr saman með hardregli oc bindr ramliga við einn [hęl hafan[1] oc setr hęlinn i iorð niðr. þa verð ek þegar vstyrkr sva at ek ma ecki at færaz.[2] Oc sem Dalila hafði þetta gert við Samson sofanda. kallar hon hátt sva at hann vaknar við. Philistei hlavpa at þer Samson. segir hon. Hann bregðr þa enn við oc kippir vpp hælinvm þegar með harinv. þa mællti Dalila. Harðla miog hryggir mik þat er þv segiz elska mik. enn þat er þo ekki vtan hægomi þinn. þiat hvgr þinn er mer hvar fiarri. Nv hefi ek þrysvar ravn til gert hvernn trvnað þv villdir vndir mer eiga. oc hefir þv[3] hverio sinni logit at mer enn[4] viliat mer ecki satt fra[5] segia vm þitt it mikla afl. Nv sem hon helldr æ a hinni samv bøn við hann oc gnaddar ið sama [dag oc dægr. sva at hann ma hvarki fyrir henne hafa naðir nott ne dag. læiðiz honvm lox[6] oc møðiz hvgr fyrir hennar vnaðvm[7]. segir hann henni nv vm siðir sannlæik af þessv efni. Hann mællti þa til hennar. þat er mer skylldvliga boðit af gvði minvm at ec skal alldregi nockvrs konar iarn lata snerta hôfvð mitt. þiat ec em nazarevs. þat er gvði helgaðr allt fra moðvr kviði. Ok fyrir þvi ef allt hár er rakat af hôfði mér þa er brotið[8] allt mitt afl oc verð ek þa ekki styrkari en einnhverr vbræytr[9] maðr. þvi at þa man andi drottins flyia fra mer.

Nv sem Dalila sa at Samson bar satt vpp fyrir hana. sendir hon þegar til allra hofðingia Philistinorvm með þeim grendvm at hon bað þa enn vm sinn koma með vapnvðv liði. sagði nv Samson hafa fvllkomliga birt ser sina alvôrv. þeir bvaz sem skiotaz fara oc fram koma með vapnvðv liði til hvsa Dalile. hafa nv með ser oc fe þat er þeir hôfðv hæitið.[10] Enn sv bannsætta[11] oc bitra naðra er alla vega var[12] vtan a at sia tigvrlig oc tillystilig.[13] þiat hon var friðvzt allra kvenna synvm. enn innan liot oc læiðilig fvll æitrs oc vlyfians. plagar sik nv alla vega viðr skravt oc skart. klæðiz hinni bæztv gangverio oc ôllvm hinvm fegrsta bvnaði. gengr siðan inn fyrir Samson. byrlar oc bærr honvm hinn styrkazta dryck oc lockar hann miog til at drecka með bliðvm halsfôngvm oc blavtligvm kossvm. Með þeima hętti sem nv megi þer hæyra svæik oc sigraði þessi prettafvll pvta með æitri sinnar illzkv þann agæta kappa sem alldri aðr varð yfirstiginn af sinvm vvinvm. Nv sem Dalila ser at dryckr møðir Samson oc svæfn sigr a hann. sættiz hon niðr hia honvm oc læggr hann sitt hôfvð i kne henne. sofnar bæði skiott oc fast. Nv helldr hon þann hertekinn með sinni

[1]) [iardfastan hæl, A [2]) hafaz, A [3]) i *tilf.* B [4]) ok, B [5]) til, B [6]) adr lauk, B [7]) [nætr ok daga. sua at hann ma alldri nadir hafa, A [8]) þrotit, B [9]) vbreyttr, B [10]) henne *tilf.* B [11]) puta *tilf.* A [12]) *tilf.* B [13]) lystilegh, B

illzkvfvllri vndirhyggiv. er hvarki matti aðr sem þer hafit hæyrt hallda bavnd ne borgir. Hon kallar til sin einn raxtrmann oc at hennar bæiðni fer hann henne enn hvassazta harknif oc rakar hon af Samson .vii. hans locka. Siþan skræiðiz hon vndan hofði honvm oc kallar þa hátt sva segiandi. Philistim [yfir þik[1] Samson. Hann vaknaði oc ræis vpp skiott oc mællti i hvg ser. Ek man enn vt ganga sem ek hefi fyrr gert oc man ek æigi mæira við þvrfa at [hræða hæiðingia[2] enn hrista mik at eins. Ok þvi sagði hann sva at hann var nyvaknaðr oc visse æigi hversv hæðiliga[3] hann var læikinn. enn drottins andi oc allr hans styrkr var[4] fra honvm horfinn. Philistei lavpa nv til ok handtaka hann. beria oc bæysta oc blinda hann baðvm avgvm. Siðan fiotra þeir hann oc fęra[5] til borgar Gaze. byrgðv hann þar i dyflizv oc liætv hann mala korn. Var hann[6] sva þiaðr mörgvm harmkvælvm þar til er lockar hans tokv at vaxa. þat höfðv Philistei oc iafnan til skemtanar at samkvnndvm ęða þa er þeir helldo hatið guða sinna at Samson skylldi læika fyrir þæim. oc hrosoðv sva sigri sinvm er þeir höfðv hann feingit.[7]

Fra dauda Samsons sterka. capitulum.

206. þa er sva hefir fram farit vm hrið. senda höfðingiar af Gaza boð vm öll riki Phistinorvm at allir hinir rikastzv menn hverrar borgar oc bæiar skylldi saman koma i Gaza at fornfera gvði sinvm Dagon. hverr eftir sinvm favngvm oc fiareign. fyrir þat er hann hafði með sinvm[8] mætti sęllt Samson vndir þeirra valld oc vilia. Nv bvaz Gaze borgarmenn með bæztvm föngvm er til vorv oc[9] tigvrligv hatiðar halldi oc höfðingia kvamv. Nv sem þar gerðiz mikill mannfiolði var [feingit at bloti miklo.[10] sva at þeir offraðv vlitinn fiölða yxna oc graðvnga[11] gvði sinvm Dagon. sva segiandi. þessi gvð varr Dagon hefir gefið Samson varn hinn mesta vvin i vart valld. Eftir þetta setia þeir samdryckio oc virðvliga væizlo i þeirri steinhöll sem mest var i borginni. Oc er dryckr kietir höfðingia. enndrnyia þeir villtir snapar[12] at lofa gvð sinn með slikvm orðvm. þackir gervm ver drottni varvm Dagon fyrir þat er hann gaf i varar hendr Samson inn sterka er flæst illt hafði gert. drepit fyrir oss mikinn mannfiolða oc eyðt riki vart. Oc nv senda gęðingar Gaze borgar at læiða Samson or myrk-

[1]) [eru yfir þer, B; taki þik, A [2]) [hrinda heiðingium, A [3]) haduliga, A [4]) *tilf.* A, B [5]) sua bundinn *tilf.* A [6]) nu *tilf.* B [7]) fangit, A [8]) mikla *tilf.* B [9]) vidr, B [10]) [geingit at blotum miklum, B [11]) gridunga, B [12]) snaapar. B

vastofv at læika fyrir ser eftir vanða. Sem hann hafði leingi leikit a miðiv hallar golfi oc tok miog at møðaz. mællti hann til sveinsins er til var feinginn at læiða hann blindan. Fylg mer svæinn segir hann til stolpa þeirra .ii. sem hallda vpp hǫll þessi. at ek mega þar staðar nema oc styðiaz við vm litla stvnd meðan mǫði rennr af mer. Svæinninn gerði sem hann bæiddi. Enn hvsit var fvllt af monnvm bæði karlvm oc konvm. sva at þar var inni allt saman eigi færa enn .iii. þvsvndir manna oc allir hinir hæsto hofðingiar Philistinorvm með glavm oc glæði oc vgðv nv ecki at ser. þviat ǫngvir þvrftv nv at ottaz Samson blindan. helldr væittv honvm allir þeir sem inne voro hormvliga haðvng.[1] Hann mælltiz nv fyrir hlioðliga a þessa lvnd.[2] Herra gvð segir hann. minnztv min a þessi stvndv oc giallt mer aftr nv drottinn minn styrkleic minn hinn fyrra. sva at ek mega hefna min a minvm vvinvm oc gera þeim æinnhvern vfagnat fyrir þat er þæir ræntv mik baðvm avgvm. Siþan græip hann sinni hendi hvarnn stolpann[3] oc męllti. Enn bið ek þik drottinn minn at þv latir mik hęr nv dæyia með Philistim. J þessv bili sviptir hann stolpvnvm styrkliga vndan. sva at allt herbergit hrapar sva skiott niðr a þa sem inni vorv at engi maðr komz hæill vndan. Liæt þar Samson lif sitt oc allir hǫfðingiar oc sva mikill [fiolði manz[4] sem aðr er talt. Var þessi hinn siðarsti sigr Samsons at hann drap nv miklo flæiri dæyiandi enn hann hafði aðr drepit meðan hann lifði. Siþan foro til frendr Samsons oc tokv likam[5] hans oc ferðv i sitt riki oc grofv hann hia feðr sinvm Manve i milli þeirra staða er sva hæita Saraa ok[6] Estaol. Samson var domandi yfir Gyðinga .xx. ár sem fyrr segir. J þann tima var eingi konvngr yfir Jsrael oc lifði þa hverr sem syndiz.[7] þvi at Hely kennimaðr af Sylo. er næst[8] var eptir Samson domandi yfir Gyðingum .xl. ara. er sagt at vęri linr oc æigi stiornsamr.

Skyringh huat huert merker.[9]

207. Samson merkir várn herra Jesum Crist. þiat getnaðr Samsons var fyrirboðaðr af gvðs engli sva sem vars herra. Samson drap leonem. enn varr herra sigraði fiandann. Samson tok hvnang or mvnni [hins varga dyrs.[10] enn Jesus Cristr dro mannkynit or kverkvm fiandans.[11] Samson bravt vndir sik Philisteos. enn várr drottinn lagði

[1]) hêding, B [2]) leid, B, A [3]) enn bad sueininn skyndiliga vt ganga er honum hafdi fylgt *tilf.* A [4]) [mannfiolde, B, A [5]) likama B; lik, A [6]) *tilf.* A; *mgl.* C, B [7]) lysti, A [8]) næstr, A [9]) Fra þyðingu nafns Samsons, A [10]) [leonis, A [11]) fiaandans, B

fyrir alla vvini andliga oc likamliga. Samson gecc vpp a[1] fiallzbrýn með borgarhlið Gaze. enn Jesus Cristr ste[2] vpp til himna at niðrbrotnvm byrgivm helvitis. Nv með slikvm oc mðrgvm ðððrvm [myndvm oc merkingvm[3] i fyrra lðgmali boðaz fyrir halæit stormerki mannligrar lavsnar.

Her seger af Noemi ok Ruth mouerskum. capitulum.[4]

208. Saga þessi giðrðiz a æfi domanda. þa varð sva havrð avlld oc hallæri i riki Jvda at færikir menn fengv varla lifs biðrg. þa for æinn maðr af borg Bethleem fyrir svlltar sakir með konv sina oc .ii. syni[5] i riki Moab. at hann mætti þar matar afla er árferð var goð sem aðrir vtlendir menn[6] eða vtanheraðs menn. þessi maðr hięt Elimelech en kona hans Noemi. synir þeirra Maalon oc Celeon. Nv sem þav komv i riki Moab. dvðlðvz þav þar vm hrið. oc þar andaðiz Elimelech bondi Noemi enn hon lifði eftir með sonvm sinvm. þeir kvangaðvz baðir oc fengv þarlænzkra kvenna hæiðinna. hięt ðnnvr Orfa enn ðnnvr Rvth. þav vorv .x. ar i riki Moab. enn þa andaðvz þeir baðir Maalon oc Celeon. Var þa Noemi eftir bęði bondalavs oc sonlavs.[7] fystiz hon nv at fara aftr i riki Jvða til frenda sinna með hvaratveggiv sina sonarkván.[8] þiat hon hæyrði sagt at gvð drottinn hęfði litið miskvnnar avgvm a lyð sinn oc batnað[9] arferð a Gyðinga landi.

Siðan bioz hon til hæimferðar oc fylgði henne hvartveggi snavr[10] hennar. Ok sem þęr hðfðv farið vm hrið męllti Noemi til þeirra. Nv hafi þið vel[11] læiðt mig af garði. man ec nv venda til minnar oðaliarðar.[12] enn þið hverfit aptr i moðvrhvs yckart. oc syni ykr almattigr gvð sina mikla miskvnn i ðmbvn allra þeirra goðra hlvta sem þit hafit við[13] mik giðrt oc mina syni[14] er nv ero andaðir. Giefi gvð ykr at finna hvilld oc hægiar naðir i hvsvm yckarra eiginna bonda. er[15] ykr hæfir enn at giptaz. Siþan kysti hon þær. enn þær tokv at grata með miklo hareysti oc sva savgðv þær. þær vilivm við fylgia oc þinvm lyð þiona. Hon svaraði. Hverfit aptr minar kiæro dðtr. hvat hæfir ykr með mer at væra. æigi er sem ek mega manni giptaz at geta þa syni[14] i minvm kviði at værða mætti ykrir eigin-

[1]) *mgl.* B [2]) steigh, B [3]) merkileghum B; [stormerkium, A [4]) Her segir af þrimr konum Noemi ok snorum hennar .ii., A [5]) sunu, B [6]) *mgl.* B [7]) sunalaus, B [8]) sunarkuēn, B [9]) batnade, B; bætt, A [10]) sunarkona, B; snðr, A [11]) val, A [12]) odalsiardar, A [13]) med, A [14]) sunu, B [15]) enn, B

bvendr[1] sem lavg vár standa til. fyrir þi snvit nv aptr i ykra ættlæifð at ec em sva alldri orpin sem þit megit sia at mær hæyrir ecki at giplaz. Enn þo at ec ætti mer bonda oc mætti ek a[2] þessi nott giæta syni oc villdi þit þeirra biða til giptingar. þa veri þit fyrr gamlar kerlingar helldr[3] enn þeir veri sva frvmvaxta at þeir mætti kvangazt. Nv hirðit þið[4] ecki mer at fylgia. þi[5] at ykr skortir ecki með frendum ykrum enn mik sækir mikit fatæki oc er mer ykart mein miklo sarara en mitt. Nv toko þer enn at grata hastðfvm. [Minntiz þa Orpha við svero sina oc hvarf aptr. enn Rvth fylgði Noeme.[6]

Þa męllti hon við Rvth. Nv snyr Orpha aptr til favðvrhvss sins. far nv með henne oc hirð ecki vm mik. Hon svaraði. Bið ec[7] at þv skylldir mik æigi til aftr at hverfa. þiat fyrir vtan ef skal ec þer fylgia oc þik alldri fyrirlata. hvar sem þv ferr ęða dvelzk þa skal ec þar vera. þinn lyðr skal vera minn lyðr heðan af oc þinn gvð minn gvð. a hverri iorðv sem þv andaz a þæirri skal ek deyia oc hafa hinn sama graptarstað sem þv ef ek ma raða. Ok þess bið ec gvð hier með at hann lati okr ecki skilia nema einn davðann. Nv sem Noemi ser at Rvth vill ecki annat enn fylgia henne. fara þær þa oc fram koma baðar samt i Bethleem. Oc[8] þi at Noemi hafði fyrr verit vinsęl i þeirri borg. þa þegar sem hæyrinkvnnig[9] var hennar aftrkvama. forv til fvndar við hana hinv[10] æzsto konor borgarinnar oc savgðv sva. Glæðr oss þat Noemi er þv ert heim komin or sva langri vtlegð sem þv hefir þolat. Hon svaraði. Eigi skvlvt þer nv kalla mik Noemi. þat þyðiz favgr. helldr skal ek heðan af hæita Amara. þat er bæisk at varo mali. þvi at nv fyllvmz ec af[11] bitrvm bæiskleik. Ek var aðr ek for heðan gnægð[12] af goðvm hlvtvm oc fylld farsęllda. enn nv læiddi mik drottinn aptr avða at ynði oc aflæita hamingivnni. Nv væit ek æigi fyrir hveria skylld þer kallit mik fagra þa konv er sva er lęgð oc lytt sem ek em nv vtan gvð drottinn vili gefa mer enn siðarr bliðari daga. J þann tima missera kom Noemi heim i Bethléém or vtlegð með Rvth moversko er menn tokv at skera akra sina.

Af Booz ok Ruth.[13]

209. Einn maðr var miog rikr i Bethleem oc[14] het Booz. mikill

[1]) eiginbøndr, A [2]) nêstu *tilf.* B [3]) *mgl.* A [4]) þui B; *mgl.* A [5]) *mgl.* B [6]) [Mintiz þa Noemi vid snðr sina Orpham ok huarf hon aptr. en Ruth fylgdi snæru sinni, A [7]) þik *tilf.* B [8]) fyrir *tilf.* B [9]) *saal.* A, B; hæyrigkvnnig, C [10]) hinar, B, A [11]) *mgl.* B [12]) nêgd, B [13]) Her segir fra Booz ok Ruth, A [14]) er, A

oc mattvgr. Booz var nainn [at frendzemi[1] Elimelech [er verit hafði bvandi[2] Noemi. Einn dag segir Rvth sva til Noemi sværv sinnar. Ef þv vill frv min þa man ek fara vm daga vt a akra þar til er ek finn þann bonda[3] er æigi amaz við mik. oc man ek lesa saman axhelmvr þær sem fivka ęða fallaz vm hendr kornskvrðarmavnnvm. Noemi bað hana vist fara.

Rvth kom nv a akrinn oc tok at lesa saman avx at baki þeim er skarv oc geck helldr vdiarfliga. Enn sva bar til at þann akr atti Booz frendi Elimelech oc sona[4] hans sem aðr er sagt. Hann kom þa[5] a akrinn oc kvaddi sva kornskvrðarmenn sina. Veri drottinn með yðr. þeir svarvðv. Gvð blezi þik. Booz męllti til fyrirmannz kornskvrðarins. Hverr a þessa hina ivngv[6] konv. Hann svaraði. þessi er sv hin moverska er hingat kom fyrir skommv[7] i borg vara með Noemi magkonv þinni. Nv bæiddi hon at fara þar eftir sem ver skervm[8] akrinn oc henda ef nockot stendr eptir ęða fykr fra oss. Ecki giet ek at hon salog se miog diarftęk. nv hefir hon hier staðit a akrinvm fra morni oc allt hier til oc hvergi gengit. oc æigi helldr hæim vikit til herbergiss. þa mællti Booz við Rvth at hon skylldi hvergi fara annarstaðar vm akra enn fylgia hans þionostomðnnvm[9] hvern dag meðan akrverk vęri oc henda þar sliet sem verða mætti. eta oc drecka með þæim. enn hann kvæðz mvndv bioða sinvm svæinvm at eingi maðr giorði henni mæin. Rvth fiell þa ðll framm til iarðar fyrir fotr honvm sva segiandi. Hvaðan bar mer sva mikla hamingio til handa at ec skylldi[10] finna sva mikla miskvnn i þinv avgliti at þv virðiz at kynnazt við mik avma konv oc vtlenda. Hann svaraði. Sagt er mer hverso marga goða lvti þv hefir gert við þina sværv siþan bondi þinn andaðizt. oc nv fyrirlatið frendr þina oc favðvrhvs oc ært nv komin hier með vkvnnvm lyð er þv hefir æigi fyrr seð. Nv ðmbvni[11] þær almattigr gvð [allt þat goðs[12] er þv gerir.[13] oc taktv af giæzkvfvllvm gvði Jsraels fvll starflavn[14] vndir hverss vengia skiol þv ært nv komin. þvi at þv hefir til hans fvlltings flyit. Rvth mællti. Væit ek minn herra at ec em æigi sva mikils hattar af mer sialfri at ec mega þar fyrir samvirðaz þinvm ambattvm. allt at æinv þo at ek hafi nv fyrir þinvm avgvm fvndit sva mikla miskvnn at þv virðiz at glęðia mina fatękt með mðrgvm hvgganarorðvm þeim er minv hiarta ero miog lystilig.

[1]) [frændi, A, B [2]) [er var bondi, B [3]) husbonda, B [4]) kona, B [5]) *mgl.* B [6]) ungu, A [7]) litlu, A, B [8]) skaarum, B [9]) þionostukonum, B [10]) skyllda, A, B [11]) ambani, A [12]) [alla þa goda luti, A [13]) hefir henne gert, A [14]) starfalaun, B

Rvth snæddi a akrinvm vm daginn oc liet Booz i engan stað henne verr bva[1] enn sinvm verkmavnnvm. oc sialf hirði hon læifar sinar sem hon var mett at færa fostro sinne. Enn aðr Booz gengi brott af akrinvm segir hann sva til sveina sinna oc kornskvrðarmanna. Æigi skolv þær ama Rvth. helldr vil ek at þær kastit til hennar sva af yðrvm[2] bvndinvm at henne se skammlavst at lesa saman. oc æingi yðarr skal dirfazt at gera henne kinnroða ęða klækia hana vm[3] at hon fari fatækliga. Rvth var þar allt til aptans. Siþan tok hon þvst oc barði kornn af halmi þæim er hon hafði saman lesit vm daginn. Feck hon þar af þria mela bygs. bar hon þetta i borgina oc syndi svęrv sinni. sva oc fęrði hon henne þær vista læifar sem hon hafði ætlað vm morgvninn. Þa męllti Noemi til hennar. Hvar hefir þv vvnnit i dag er þv hefir sva mikils aflat. Blezaðr se sa maðr er þer hefir hialp væitta.[4] Rvth segir at sa maðr hiet Booz er þann akr atti sem hon hafði vvnnit a vm daginn. Noemi svaraði. Se hann gvði blæzaðr. þvi at nv endrminniz hann at gera slik milldiverk fyrir goðvilia sakir við andaða syni mina sem hann framði fyrrvm[5] við þa lifandi. Er þessi maðr oc skylldr frendi varr. Þa mællti Rvth. Ek [gęt hann eigi þessa eina hialp okr væita.[6] þviat hann bavð mer at fylgia sinvm kornskvrðarmavnnvm þar til er lokit er ǫllo akrverki. Noemi svaraði. Miklv er þer oc betra at ganga til akrverks með hans þionostomæyiom enn at læita þęr til annarra akra þar sem æigi er ǫrvęnt at snapar snvbbi þik. Rvth giorði nv sva at hon fylgði iafnan mæyiom Booz ok vann með þæim þar til er bæði bygg oc hvæiti var i hlǫðvr komit. Hefir Rvth nv aflat þæim mikillar atvinnv.

Ruth lagðiz vnder kleðin hea Booz.[7]

210. Sem Rvth var heim komin til sværv sinnar at lyctaðv akrverki. męllti Noemi til hennar. Nv skal ec læita þær dottir min hvilldar oc hoglifis fyrir þat erfiði sem[8] þv hefir fyrir mer haft. oc sva skal ec vm hvgsa at eitthvert gott rað geriz fyrir þær. Booz þessi var miog skylldr sonvm minvm sem ek hefi sagt þær. Nv man hann þessa nott hvgsa vm korn sitt oc sofa i lafagarði sinvm. Enn nv skalltv lavgaz oc smyria þik agętvm ivrtvm. siþan klæðtv[9] þik sǫmiligri gangverio oc gack læyniliga i lafagarðinn.[10] gæym þv þess at

[1]) matbua, A, B [2]) *mgl.* B [3]) þo *tilf.* B [4]) nu *tilf.* B [5]) fyrri, A [6]) [truir at hann geri ockr meiri hialp, A [7]) Her segir fra Ruth ok Booz, A [8]) er, B [9]) klæd A; klæð þu, B [10]) ok *tilf.* A

eingi maðr verði þar varr við þik. en þa er Booz gengr at sofa. hvgsaðv[1] vandliga hvar hann liggr. Nv sem hann er somfnaðr.[2] gack þv þar til oc [liett vpp abræiðvnni[3] at fotvm honvm oc ligg þar vndir.[4] Siðan man hann segia þer hvat þv skallt at hafazt. Rvth gengr nv i garðinn oc gerir alla hlvti sem svęra hennar hefir fyrir sagt.

Nv sem Booz er mettr vm kvelldit oc gleðikendr af dryck. for hann vt i garðinn oc lagðiz[5] til svefns rætt vndir kornhialminn. Enn er hann var sofnaðr kom þar Rvth læyniliga oc kastaði ser vndir klæðin at fotvm honvm. Nv sem Booz vaknar vm miðnætti slær i fyrsto a hann otta oc vndran mikilli. vissi hann æigi giorla [hveriv fa myndi[6] er hann sa þar konv liggia at fotvm sér. Hann spvrði þa hver hon væri. Hon svaraði. Ek em ambatt þin Rvth. oc bið ek þik at þv bræiðir a mik þitt skickivskavt þviat þv ært nafrændi minna vandamanna. Booz svaraði. Væl ert þv signvð[7] af sialfvm gvði. þiat þa sðmv milldi oc miskvnn sem þv hefir aðr vvnnit i þionkan[8] við þina sværo avkar þv nv oc endrnyiar i þessi þinni[9] meðferð. er þv svæimar æigi vti vm nætr með galavsvm[10] garvngvm. hvarki ferikvm ne fatækvm. Nv hirð ecki at ottaz. þviat þessi[11] þin meðferð man þer snvaz til fvllkominnar farsælo oc æigi næita ek mik vera yðr vandabvndinn. enn þo er hier i borginni annarr maðr enn nanari þinni sværv oc hennar framliðnvm svnvm. Sof þv þar nv[12] i nott sem [nv ert þv[13] komin. enn i morgin ef þessi maðr vill þik taka til sin eftir skylldlæika riettendvm. þa ferr þat vel til vegar. enn ef hann vill æigi. þa skyt ek þi til gvðs at vtan ef skal ek gera fyrir þer gott rað eftir riettv lavgmali. Enn þat bvðv lavg Moysi ef kvangaðr maðr af ætt Jsraels andaðiz barnlavss. þa skylldi broðir hans ęða hinn nanasti frendi hans fa þeirrar konv er hann hafði att oc keykva[14] sva vpp kyn hins andaða.

Rvth sefr nv at fotvm Booz þar til er dagaði. oc ræis þegar vpp fyrr enn nockorr maðr mætti kenna hana. Þa mællti Booz til hennar. Gæym þv at engi maðr verði varr við at þv hafir her komit. Oc enn mællti hann. Græittv til yfirklæði þitt oc hallt vpp baðvm hðndvm. Hann lætr þa koma i mðttvl hennar .vi. mæla miols oc bio sialfr vm hana. Oc bar hon þetta i borgina. Ok þegar er Noemi sa hana męllti hon. Hverso hefir þer at farit dottir. Rvth sagði henne allt sem farit

[1]) hugsa vm, A [2]) sofnadr, A, B [3]) abreizlinu, B [4]) [legz vpp a beðinn at fotum honum ok ligg þar, A [5]) nidr *tilf.* B, A [6]) [*saal. ogs.* B, A [7]) signat, B; signad. A [8]) þionan, A [9]) metu *tilf.* B [10]) gedlausum, B [11]) þessor, B [12]) *mgl.* A [13]) [þu ert, B [14]) kveykia, B, A

hafði oc hvat Booz hafði talat til hennar. oc se her nv segir hon miol sva mikit sem hann gaf mer. oc kvaz æigi vilia at ek færa með tvær hendr tomar til fostrv minnar. Noemi mællti. Dvelz þv nv her með mer þar til er við[1] siam hver endalyckt a fellr þitt mal. þiat Booz er sva goðr dreingr at æigi liettir hann fyrr enn hann hefir fvllgert alla þa hlvti sem hann heitr.[2]

Booz gekk at eiga Ruth moversku.[3]

211. Þegar vm morgvninn sem Booz var klæddr geck hann i borgina oc settiz við sialft borgarhlið. Nv sem hann sa þann mann ganga þar nær er hann hafði gętið fyrir Rvth vm nottina at henne veri vandabvnndinn. kallar Booz hann til sin með eiginligv nafni oc bað hann sitia hia ser vm litla stvnd. Hann sneri þegar þangat oc settiz niðr. Booz hæimti þa til sin .x. menn af avlldvngvm borgarinnar oc bað þa sitia. Siþan męllti Booz til þess mannz sem aðr var getið. Þat er sem þer er kvnnict frendi segir hann at Noemi er aftrkomin til ęttlæifðar sinnar i borg vara af riki Moab. oc verðr hon nv at selia[4] þann akr [oc eign[5] er att hefir Elimelech frendi varr.[6] Nv segi ek þer þætta at ahæyrandvm ǫllvm þeim sem her sitia oc rikbornastir ero i þessi borg. ef þv vill eignaz eptir ríęttv frenðzemis lavgmali þessa iorð kavp þv. enn ef þer likar annan veg seg mer þat skiott. sva at ec megi vita hvat ec skal at gera. þiat engi maðr er her nalegr[7] fyrir frenðzemis sakir vtan við .ii. oc ert þv þo nerri oc nanari. Hann svaraði. Ec vil vist kavpa akrinn. Þa mællti Booz. Nv þa sem þv kavpir akrinn oc iorð at Noemi. þa hlytr þv þar með at taka þer til hvsfrv Rvth moverskv. er verit hefir eiginkona ens andaða þins frenda[8] at þv alir vpp erfingia þins frenda[9] oc keykir[10] vpp attboga vndir hans nafni af hans eiginkván sem lavg bioða. Enn er hinn hæyrir þetta segir hann sva. Vægia vil ec oc vndan skeraz þessv lavgmali þiat ec vil [enga arfsvipting gera minv afkvęmi.[11] ok fyrir þvi vil ec at þv næytir her vm minnar frvmtignar oc gangir i mitt hlæyti[12] þo at ec se nanari. þiat ec iati mik giarna vilia vpp gefa oc þarnaz allt saman. Enn þat vorv oc lǫg Gyðinga. ef hinn nanasti frendi sa er tilkominn var fyrir laga sakir næitaði at taka til sin

[1]) mit, A [2]) hefir heitit, A [3]) Fra þui er Booz gat at eiga Ruth ok sun með, A [4]) ser til atvinnu *tilf.* A [5]) [ok eing B; *mgl.* A [6]) *her beg.* Fragm. VIII. [7]) naalegri, B [8]) til þers *tilf.* B [9]) naunga, B [10]) kveykir, B, Fragm.; kueikir, A [11]) [æigi gera arfsvik vid mina erfingia, A [12]) ruum, B; leyti, Fragm.

eiginkono hins andaða oc villdi vpp gefa ǫðrvm frenda sinvm þeim sem firnari var. þa skylldi hann læysa skoklæði af føti ser oc gefa þeim er við villdi taka þeima raðahag. ok skylldi þat þa vera vitni þess giaforðz. Nv segir Booz sva sinvm frenda. Með þvi at þv næittir[1] þesso raði oc vill at ec taki Rvth til min. þa tak skoclæði þitt oc syn sva þina alvǫrv her vm. Hann dvelr þat ecki. læysir þegar af føti ser oc fer Booz. þa mællti Booz til allra hǫfðingia oc mvgamanna er við vorv. þer eroð segir hann vattar oc vitnissmenn her i dag at ek eignvmz nv alla hlvti þa sem att hafa varir frendr Elimelech oc synir hans. Oc nv selr Noemi af hendi með þvi moti at ec tek Rvth moversko til min i hivskapar samlag er verit hefir eiginkvan[2] Maalon. at kveykia vpp kyn hins andaða frenda mins i[3] sinni erfð. at æigi falli sva niðr allr hans attbogi[4] at hans nafn maiz af sinv hvsi[5] oc brøðrvm oc borgarlyð. Nv tel ec yðr vatta at ec eignvmz allt þeirra[6] goðs. hvs oc herbergi eign[7] oc akra. þa svǫrvðv avlldvngar oc allr sa lyðr er við var sva segiandi. Ver ervm vist þessa vattar. gefi gvð drottinn ykr goðan tima oc geri þessa konv Rvth slika i þinv hvsi sem þęr vorv systr Rachel oc Lia[8] er allt Jsraels folk er fra komit. at hon se dygðar dømi i Effra oc hennar nafn se iafnan halæitliga tignat i Bethleem. sva verþi þitt hvs halæitt af þeima afspring er gvð man þer gefa af þessi konv sem var hvs Phares sonar Jvde oc Thamar. Eftir þetta geck Booz at eiga Rvth oc gat með henne son. Ok þegar sem borgarkonvr i Bethleem frietta at Rvth hafði svæin fæddan. komv þer saman i herbergi Booz oc sǫgðv sva með miklvm fagnaði til Noemi. Lofaðr se drottinn gvð varr sa er þitt hyski lięt æigi koma vndir annarlict valld. þiat nv er þinn erfingi alinn sa er æ man nefndr verða[9] i ætt Jsraels. hann man hvgga þitt lif oc með gleði fram læiða þina elli. þiat nv er sa fǫddr af þinni snavr er þic man ęlska oc þer[10] einn betri [heldr enn[11] þv ęttir sialf .vii. sonv. Nv tok Noemi þenna svæin sem fæddr var. lagði hann i faðm oc fostraði við mikla ast oc ælskv sem hann veri hennar eigin svn. Enn nagrannar[12] hennar samfǫgnvðv henni sva segiandi. Nv er Noemi fęddr nyr svn. þessi svæinn var nefndr Obeth. hann var faðir Ysai[13] fǫðvr Daviðs. Nv er þessi ættartala. at Phares son Jvde var faðir Esrom. fǫðvr [Aram. fǫðvr[14] Amminadab. fǫðvr Naason. fǫðvr Salmon. fǫðvr Booz. fǫðvr Obeth. fǫðvr Ysai. fǫðvr Davids konvngs.

[1]) neittar, B [2]) eiginkona, B, A [3]) *saal.* Fragm.; oc, C, B [4]) ęttbogi B, Fragm. [5]) hyski, B, Fragm. [6]) þetta, B [7]) engh, B; eing, Fragm. [8]) Lya, B [9]) vera, B [10]) er *tilf.* Fragm. [11]) [en þoat, A, Fragm. [12]) nagravnnur, Fragm. [13]) eða Jesse *tilf.* Fragm. [14]) [*tilf.* Fragm.

Skyring huat hvert merker.[1]

Jorð oc riki Moab merkir heiðinn dom. Rvth helga cristni fra læidda hæiðni. iorð Jsraels andliga atferd. sa navðlæytamaðr er æigi toc Rvth til sin merkir Jon baptista. Booz merkir varn herra Jesum Cristum. akr heim þenna. sęði menn.[2] enn kornskvrðarmenn merkia eingla.

Vna pars de libri regum. ok segir i fursta capitulo af Helkane ok Anne fodurmodur Samuels spaamannz er hann var fêddr i Raamatha.[3]

212. Hælchana er[4] maðr nefndr. hann var son þess mannz er hæt Jeroboam [sonar Hæliv[5] sonar Thav sonar Suphs. Hęlchana var kallaðr Effratevs þviat hann var ættaðr af fiallbygð Effraim. oc þar bygði hann i borg þeirre er [her er kolloð[6] Ramatha en i qðrvm bokvm Rama. hon stendr i þvi heraði a Gyðingalandi er heitir Sophim. Hann var rikr maðr oc avðigr. Enn þvi at þat var miog siðr i fyrra lǫgmali at einn maðr ætti flæiri senn[7] enn æina kono. sem segiz af hinvm agæta Jacob er allt Jsraels[8] folk er fra komit. at hann atti .ii.[9] systr. þa atti þessi maðr Hælkana .ii. eiginkonvr. hæt avnnvr Anna enn qnnvr Fenenna. Fenenna atti bǫrn meðr[10] bónda sinvm. en Anna atti ęingan ærfingia. þuiat drottinn hafði byrgt qvið hennar sva at hon var vbyria. Hælkana for iafnan at lǫgligvm hatiðvm oc þæim davgvm sem siðr oc setning var til rikvm monnvm af sinne borg Ramatha i þann stað er Silo hæitir at dyrka drottin gvð Jsrael oc færa fornir sem Moyses lǫg bvðo. þviat i þann tima var bęnastaðr oc kennimanna sęta[11] i Sylo. þviat þar var hin hęlga sattmals ǫrk drottins er Moyses hafði gera latið i æyðimorkinne eftir gvðs boði. oc þar vorv i hirðir allir helgir domar Gyðinga. Vorv þar fyrir kennemenn drottins Ophni oc Finees. þæir vorv synir Heli kennimannz hins gamla. Hann var þa enn a lifi oc þo ellihrvmr. Nu kęmr sa dagr sem Hælkana atti at fornfæra. oc sem hann hefir sæft fornina. þa skiptir hann með hyski sinv sem siðr var til. gæfr Fenenne hvsfræyiv sinne oc ǫllvm bǫrnvm sinvm lvti. en hann gaf Anne kono sinne æinn lvt meðr hrygð oc harmaði þat er gvð hafði byrgt qvið

[1]) Her segir fra þyðingu nafna, A [2]) *saal.* A, B, Fragm.; mann, C [3]) Her hefr vpp ok segir fra Helchana ok konum hans .ii. Anna ok Fenenna, A [4]) var, B [5]) [sun Hely, B [6]) [kallat er, B [7]) i senn, B [8]) *saal. de övr.*; Jsrael, C [9]) konur ok *tilf.* B [10]) vidr, B, Fragm. [11]) setr, A

hennar sva at hon matti æigi barnn geta. þvi at hann ælskaði Annam miok. En[1] elia hennar gerði henne iafnnan skapravn i orðvm oc brigzlaði henne iafnan barnlæysi meðr rangri asakan. kvað drottin dǫma hana vverðuga at æiga byri[2] við bonda sinvm. Hælkana gerði með sama ·hætti sem nv var sagt a hverio ari [þa er[3] sa timi kom er hann for at fǫra fórn[4] i Sylo. Enn Anna var þa iafnan vgloð oc græt iafnan[5] sva at hon matti æigi fæðv næyta. Oc a einn tima sem þav vorv i Sylo mælti Helchana. Hvi gretr þv[6] Anna oc næytir æigi fæðzlv. fyrir hvi hryggiz hiarta þitt. ær þer æigi bætra at ęiga mik æinn at bonda helldr enn þv ættir .x. syni. Nv sem Anna hafði snætt oc drvckit i Sylo. stendr hon vpp oc gengr til mysteris drottins oc lægz til bǫnar. Enn Heli kennimaðr sat i sæti sinv gegnt dyrvm mysterisens. Ok er Anna biðz fyrir með bęiskvm hvg gratandi gnogligvm tarvm hæt hon a himna gvð sva segiandi. Hæyrðu drottinn [gvð allzhęriar.[7] ef þv virðizt at lita avmlæik ambattar þinnar oc minnaz min oc glæyma mer æigi[8] þinni salugri þionostokono. oc gefr[9] þv mer þo að vverðugri vm siðir drottinn minn at geta syn við bonda minvm. þa skal ek þann svein þer gefa æilifr gvð at hann þioni þer alla daga lifs sins. oc eigi skal harknifr snærta hǫfvð hans. Nv sem Anna læingði oc margfalldaði bǫnir sinar i avgliti drottins. þa hvgsaði Heli vm hvað hon hælðiz[10] at. Enn Anna baðz fyrir i[11] hvg oc hiarta. sva at hennar varrar hrerðvz at æins enn ecki matti hæyra rǫdd æða orða skil. Heli ætlaði hana[12] vinoða oc mælti til hennar. Lætt af þv vm litla stvnd at drecka vin [sva at þv gerir þik[13] ginta.[14] Anna svaraði. Vist æigi em ek vindrvckin minn herra. þvi at ek em ein avm kona oc vesiog. oc enn alldregi drack ek vin æða annan dryck sva at a mik megi[15] fa. nema enn helldr mycti[16] ek ǫnd mina i avgliti drottins. etlaðv æigi mik ambatt þina sem æinhveria af dætrvm æða blotkonvm Belial. þvi at allt her til hefi ek talat af mikillæik mins angrs oc ecka. þa mælti Heli til hennar. Farðv i friði. [oc gvð Jsrael virðiz[17] at væita þer bǫn þa er þv hefir hann beðit. Anna mælti. [Makara at ec mætti[18] þin ambatt finna sva mikla miskunn i þino avgliti sem þv hefir til talað. Snyr hon nv i brotto til bonda sins. Henni var þa sva hvglætt at hon matti vel næyta fæðv með fagnaði oc varð alldregi sva hrygg siðan sem aðr hafði hon verið.

[1]) *tilf. de övr.* [2]) *saal. ogs.* B, Fragm.; bǫrn, A [3]) [þegar, B [4]) forner, B [5]) iafnlega, B [6]) sva *tilf.* Fragm. [7]) [allzualldande gud heriar, B [8]) með ollv *tilf.* Fragm. [9]) gefir, Fragm. A. B [10]) hafdiz, B [11]) medr, B [12]) vera *tilf.* Fragm. [13]) eigi *tilf.* B [14]) [ok gera þik ginta, Fragm. [15]) mêtti, B [16]) mykta, B [17]) [þuiat guð Jsraels man virdaz, B [18]) [Gefi gud at ek metta, B

Vm morgvninn eftir risv þav Hælkana vpp snimma[1] oc dyrkvðv drottin. hvrfv[2] siðan aftr til sins hæima[3] i Ramatha.

Fêddr Samuel spamadr sun Helkane. capitulum.[4]

213. Litlo siðarr kennir Hælkana Annam eiginkono sina.[5] enn[6] gvð drottinn minniz þa Anne sem hon hafði beðit i Sylo oc gaf henne getnað af bonda sinvm. sva at a tækiligvm tima feðir hon svn oc nefnir Samvel. þvi at hon hafði [þa hann[7] getið at bøn þeirri er hon bað drottin. Helchana for nv at vanda sinvm meðr allt hyski sitt i Sylo at offra drottni hæit sin[8] oc hatiðligar fornir. Enn Anna var eftir. þvi at hon villdi æigi fyrrvm fara enn hon hefði[9] sveininn af briosti. oc offra hann þa sem hon hafði hæitið gvði til þionostv alla ævi. Enn Hælchana bað hana gera sem hon villdi. oc þess bið ec segir hann at drottinn fvllgeri sitt orð þat ær hann hefir fyrirætlat. Nv var Anna heima i Ramatha meðan sveinninn var a briosti. enn siþan for hon oc ferði hann i Sylo [meðr .iii.[10] yxn oc .iii. mðla[11] miǫls oc vintvnnv. Samuel var þa enn litið barnn. Ok sem þav Hælkana komv i Sylo. sælðv þau einn vxann oc offroðv svæininn Heli kennimanni. Anna kvaddi Heli virðuliga. oc siðan sagði hon sva. Ek em sv kona minn herra er her stoð i þino avgliti a gvð kallandi i hiarta mino. nv hefir drottinn veitt mer bðn mina oc gefið mer at geta svn meðr[12] bonda minvm. ok þar fyrir fðri ek hann nv gvði. at hann þioni honvm alla daga meðan hann lifir. Nv dyrkoðv þav drottin þar i Sylo. Enn Anna þackaði gvði með fagrligri bǫn oc mikilli glæði alla þa miskvnn oc eftirlæti er hann hafði henni væitt i þessvm getnaði. sva at þa orti hon þann halæita lofsðng er siðan er i minne hafðr oc i tiðvm svnginn i hæilagri kristni. oc þetta er vpphaf.[13] Exvltauit cor meum in domino. Eftir þetta for Hælkana með hyski sitt heim i Ramatha. enn svæinn[14] Samuel var[15] eftir i avgliti drottins oc ox[16] vpp með Heli kennimanne i Sylo.

Fra vsidum suna Hely kennimannz.[17]

214. Synir Heli vorv miok vsiðugir oc [kvnnv æigi gvð drottin

[1]) snemma, B [2]) þau *tilf.* B [3]) herra, B [4]) Fra Annam ok syni hennar, A [5]) kuidugha *tilf.* B [6]) þuiat, B [7]) [*saal. ogs.* B; hann þa, A; hann, Fragm. [8]) sitt, B [9]) tekit *tilf.* Fragm. [10]) [ok medr honum þrea, B [11]) mêla, B, A [12]) vidr, B [13]) at *tilf.* B [14]) sueinninn, B, A [15]) þar *tilf.* A [16]) vox, B, A [17]) Fra ospekt sona Heli. capitulum, A

oc[1] eigi æmbætti kennimannzskapar er þeir vorv skylldir[2] at veita lyðnvm. nema enn helldr hverr maðr sem kom i Sylo oc færði fornir. oc sem hann hafði svndrað fornarkvikendit oc hann tok at sioða kiot.[3] þa kom sveinn kennimannz oc hio i ketilinn með [þriðngðvm soðal[4] er hann hafði i hendi oc fęrði vpp slikt er hann villdi. oc tok þat kennimaðr til sin. Nv gerðv synir Heli slikt við allt Jsraels folk er þar kom i Sylo. Var þat oc siðvenia oc sva bvðv login at mǫr eða fæiti fornar hverrar skylldi æinkannliga gvði offra oc brenna yfir altari. Enn nv aðr en sa er sæfði fornina hęfði mǫrinn[5] til bvið. þa kom svæinn kennimannz oc sagði til þess er svndraði[6] fornina. Gef mer kiot at matbva kennimanni. þvi at ek vil æigi at þv fair mer soðit helldr rátt. Sæfarinn svaraði. Bið þv þess er buinn[7] er mǫrr oc fornaðr sem siðr er til [i dag.[8] oc tak siðan slikt er þer likar. Svæinninn segir. Meðr ǫngv moti skal sva vera. helldr gefðu[9] nv i stað. ælla tekr ek með afli. Nv vorv sva hǫrmvlegar synðir svæina i avgliti gvðs at þeir [(toko) menn af fornvm drottins.[10] Enn Samuel þionaði þa þegar sem hann var ęinn smasvæinn klæddr linklæði þvi er Ephoth hęitir oc sva var kallað. oc moðir hans gerði honvm [litinn kyrtil[11] oc færði honvm þa er hon kom með bonda sinvm at akvæðnvm hatiðvm fornir at færa. Enn Heli[12] blæzaði Hælchane oc hans hvsfrv sva segiandi. Gvð drottinn gefi þer kyn af konv þessi fyrir þat halæita offr er þið gafvð gvði svn yckarnn. Forv þav við þat heim i Ramatha. Nv vitiaði gvð Anne sva at hann gaf henne at gęta oc fæða siðan .iii. syni oc .iii. dætr. Enn svæinn[13] Samuel mikladiz fyrir gvði i goðvm lutvm dag fra dęgi. Hæli var þa miog gamall[14] oc hæyrði illa luti er synir hans gerðv ǫllo folki. hverso þæir spillto oc savrgvðv fornir oc lǫgðvz með konvm þæim er [þionoðv oc[15] fornir fęrðv at tialldbvðar dyrvm[16] drottins. Oc sva segir Heli til þeirra. Fyrir hvi geri þer slikt sem ek hæyri sagt at þer hagið yðr verr enn annarr lyðr. Nv gerið æigi sva læingr. þvi at þat er æigi goð fregð er af yðr segiz helldr mikil vsǫmð[17] at þer latið sva aflaga ganga lyð drottins. þo at [maðr misgeri[18] við menn. þa ma gvð þat likna honvm. enn ef maðr misgerir við gvð. hverr man þa biðia fyrir honvm. Enn þeir villdo ecki [lyðnaz orðvm favðvr sins.

1) [kenduz litt vidr gud drottin ok kunnu, B 2) skulldugir, B 3) kiotit, Fr. 4) [þriengdum (þriðnguðum, B) soðaal, A, B, Fr 5) *her ender* Fragm. VIII. 6) sundrat hafdi, A 7) soðinn, B 8) [*mgl.* A 9) mer *tilf.* A 10) [toko forner drottins ok atu, B; toku af monnum naudgum fornir drottins, A 11) [linkyrtil, B 12) kennimadr *tilf.* B 13) sueinninn, B, A 14) madr *tilf.* B 15) [*mgl.* B 16) durum, A 17) vfrægd, A 18) [ver misgiorum, B

þvi at[1] gvð villdi æigi at þeir lifði længr til sliks vsoma. enn svæinn[2] Samuel [þroaðiz oc vox i goðvm lvtvm dag fra dęgi oc var þeckr[3] gvði oc goðvm monnvm.

Vm aminningh vidr Hely kennemann. capitulum.[4]

215. Nv kom æinn gvðs maðr af honvm sęndr i Sylo til aminningar[5] við Heli sva segiandi til hans. þessa lvti segir gvð drottinn oc bavð mer at flytia þer til eyrna. Ek vittroðvmz[6] optliga segir hann þino forællri. þa er þeir vorv þiaðir oc þrǫngðir[7] a Egyptalandi i hvsi Pharaonis. oc valði[8] ec þina fręndr af ǫllvm ættvm Jsraels mer til kennimanna at ganga að minv alltari oc forna mer reykælsi æða bera fyrir minne asynd ið hælga klæði epholh. oc gaf ek þeim allar hælgar fornir sona Jsraels. fyrir hvi[9] villdir þv nv þa bakverpaz við forn minne oc hældrepa hælgar giafir minar. þær er ek bavð[10] offra i minv mvsteri. oc sǫmðir þv syni þina męirr enn mik. sva at i moti mino boði [attv þæir val a[11] hverio sem ęino fornarkvikændi þvi sem fornað var oc minn lyðr Jsrael offraði. Ok fyrir þessa skylld skal þat af nemaz þer oc þinne ætt sem ek hæt fyrir [frendvm þinvm[12] a Egyptalandi. at þæir oc þæirra afkvæmi skylldi ævilega[13] þiona i minv avgliti ef þeir villdi mer lyðnaz.[14] Enn nv segir drottinn. þann skal ek vegsama sem mik dyrkar. ęnn þeir er mik fyrirlita mvnv verða liotir oc hæðilegir. Se. nv nalgaz þeir dagar segir drottinn er ec man æyða oc af næma þinn frendastyrk [oc ættfærslo[15] favðvrhvs þins. enn þv mannt sia þinn vndirmann i minv mvstæri fram ganga i ǫllvm farsæligvm lvtvm Jsraels.[16] Enn æigi man vm alldr nokkvrr maðr hæðan af gamall verþa af[17] þinne ætt. oc æigi man ec þiggia þionosto af[18] minv[19] alltari af [ne ęinvm[20] þinna sona. þv mant þat oc taka viti a sialfvm þer at avgv þin[21] vskygnaz oc slioviz[22] vit þitt. oc mikill lvti þins hyskiss man deyia a lættazta skæiði alldrs sins. Enn er til marks at þetta man allt eftir[23] ganga. at .ii. synir þinir Ophni oc Finees manv baðir a æinvm dęgi deyia. Enn ek man vpp vækia þann kennimann er mer se trvlyndr oc alla lvti geri eftir minvm vilia. oc ek man

1) [lyða fodur sinum. Enn, A 2) sueinninn, B, A 3) [þockadiz val, A 4) Fra sendimanni i Sylo, A 5) fundar, A 6) vitradiz, B 7) þrælkadir, A 8) valda, B, A 9) hueria skylld, B 10) at *tilf.* B 11) [gripu þeir ualit af. A 12) [þinum ættmonnum, A 13) efinlega, B, A 14) hlydnaz, B 15) ettarferslu, B 16) [*mgl.* A 17) i, A 18) at, B 19) musteri eda *tilf.* B 20) [neinum, B, A 21) manu *tilf.* B, A 22) sleofaz B; minkaz, A 23) framm, B, A

væita honvm lyðmenn dyggva oc drængi goða til þionosto. oc man hann vera forgavngomaðr kristz mins vm alla daga. Cristus þyðiz at varo mali sva sem smvrðr. oc þvi þarf æigi at vndraz þo at tignir menn se kristar kallaðir i þessarre bok. at þat var þegar siðr i fyrra lavgmali hinna fyrri fęðra taknsamlig fyrirmerking varss drottins er æiginliga kallaz kristr. oc af þvi halæita sinv nafni virðiz hann fyrir sina miskvnn sva at næfna sina savði þa er hann læysti meðr sinv blæzaða banabloði. þvi at hverr sem æinn kallaz nv kristr ęða kristinn maðr sem hann er smvrðr hælgvm krisma i skirninne. Sveinninn Samvel þionaði drottni fyrir Heli kennimanni oc fylldvz a honvm agæt gvðs orð oc þat fyrirhæit sem nv var aðr fra sagt. A þæim davgvm var ęingi sa maðr er[1] [opinberliga birtiz[2] merkiligar vittranir æða spadomligar synir.

Gud vitradiz Samuel. enn hann etlade at vere Hely kennimadr.[3]

216. Sva bar til æinnhvern dag at Heli la i hvilo sinne. hann var þa miok ellihrvmr oc nesta blindr. enn Samvel svaf i mvsteri drottins hia hinne hælgv ðrk gvðs. þa kallaði drottinn Samvel. Enn hann sva. Se her em ek segir hann. Spratt hann vpp þegar oc rann til Heli oc sagði sva. Se nv em ek her. þvi at þv kallaðir mik. Heli svaraði. Ekki kallaða ek þik. far þv aftr til hvilo þinnar oc sof. Samvel lagðiz niðr oc sofnaði skiott. Enn drottinn kallaði i annað sinn. Samvel.[4] Hann vaknaði við kallið oc rann þegar þangat sem Heli la oc mælti. Her em ek enn sem þv kallaðir mik. Hann svaraði. Eigi kallaða ek þik svn minn. far oc sof. Samvel vissi þa enn æigi[5] æða kendi drottin. þvi at æigi hafði honvm fyrr birtz mal drottins. Nv sem hann var sofnaðr. kallaði drottinn enn ið .iii^{ia}. sinn. Samvel. Oc enn reis hann vpp oc rann til Heli oc mællti. Se nv enn em ek her kominn. þvi at vtan ef hygg ek at þv kallaðir mik. Heli skilði nv at drottinn myndi kalla sveininn. oc mællti sva til hans. Far þv enn svn minn oc sof. enn ef hæðan af er a þik kallað. þa skalltv sva segia. Tala þv drottinn þvi at [hæyrir þræll þinn.[6] Nv for enn Samvel at sofa. enn iafnskiott kom drottinn til hans oc kallaði enn sem fyrr. Samvel Samvel. Hann svaraði. Tala þv drottinn. þvi at hæyrir þrell þinn. Drottinn mællti þa við Samvel. Þat orð man ek

[1]) at, B [2]) [drottinn birti, A [3]) Her segir fra Heli ok Samuel, A
[4]) kuad hann *tilf.* B [5]) gud *tilf.* B [6]) [heyri ek kall þitt, B

fram segia at ymia mvn i baðvm æyrvm þæim er þat hæyrir. Sa dagr man koma at ek man vpp hæfia at fremia oc fvllgera alla lvti þa er ek hæfi talað yfir hvsi[1] Heli. at ęk man hans kyn oc hyski dǫma fyrir ranglæti. þvi at hann kannaðiz við lǫst sona sinna oc æigi at hælldr hirti hann þa. fyrir þvi segir drottinn man ek æigi linaz æða liknaz ranglæti hvs[2] hans meðr fornvm oc fegiofvm at æilifv. Nv svaf Samvel allt til morgins. Ok sem hann vaknaði lavk hann vpp dyrvm a drottins hvsi enn kom æigi til Heli. þvi at hann ottaðiz at segia honvm syn þessa. Nv kallaði Hæli Samvel til sin sva segiandi. Hæyr nu svn minn Samuel. Hann svaraði. Her em ek hia þer fostri minn. Hęli mællti. Bið ek at þv latir i lios við mik oc læynir ǿngv af þvi er drottinn talaði til þin a þessi nótt. Se gvð þer sva hollr sem ecki orð felr[3] þv fyrir mer af ǿllo þvi sem hann sagði þer. þa mællti Samvel oc sagði honvm ǿll orð drottins oc læyndi ǿngv af. þa mællti Hæli. Giǿri drottinn þat sem honvm syniz gott i sino avgliti. Samvel ox vpp oc var drottinn meðr honvm sva at æigi eitt orð hans varþ at hægoma. Ok heðan af kannaðiz við allt Jsraels folk af Dan oc Bersabee at Samuel var trvlyndr spamaðr drottins. Oc nv tok drottinn enn at birtazt Samvel i Sylo oc vitraði honvm alla lvti sem hann villdi vera lata. [Flǿg þa oc for[4] fregþ Samvelis vm allt Jorsalaland oc riki Gyðinga.

Fra usigr(i) Gyðinga. capitulum.[5]

217. J þann tima samnaðiz saman Jsraels lyðr oc for til bardaga moti hæiðingiom Philistim oc herioðv a riki þeirra. Settv Gyðingar herbvðir sinar við biarg æitt er þeir kavllvðv fvlltings stein æða hialpar. Philistei vorv þa comnir i þann stað er hæitir Affeth oc fylktv liði sinv i moti Gyðingvm. Enn þegar i vpphafi orrostvnnar snero Gyðingar baki við Philisteis oc flyðv sem mest. hæiðingiar ællta[6] þa her oc hvar vm æng oc akra. J þeim bardaga fellv af Gyðingvm [.iiii. þvsvndir[7] karla. Nv sem Philistei hvrfv aftr til herbvða sinna. þa samnaz enn saman gæðingar Gyðinga oc sǿgðv sva sin i millvm. Hvi man drottinn oss hafa latið fara[8] mikinn vsigr æða svaðil fyrir hæiðingivm i dag. Nv mvnv ver þat bragða taka at fara oc flytia hingat[9] hælgv sattmáls ǿrk drottins at hon frelsi oss vndan valldi varra vvina. þeir gerðv nv sendimenn i Sylo. oc flvttv þeir þaðan

[1]) huus, B [2]) huuss, B [3]) feler, B [4]) [for þa ok flaug, B; flaug þa ok for, A [5]) Fra sonum Heli ok huersu varð vm dauða hans, A [6]) elltu, B, A [7]) [fiǫgur þusundrat, B [8]) sva *tilf.* B [9]) hina *tilf.* B

hina hęlgv ǫrk drottins. Enn .ii. synir Hęli Ophni oc Phinees foro með ǫrkinne oc ferðv hana til herbvða Gyðinga. Ok sem avrkin kom til herbvða Gyðinga. gekk allt folkit vt með [miklo opi oc fagnaðar[1] ravst. sva at viða þavt iorðin af þeirra[2] hlioðan. Enn er Philistei hæyrðv þetta. frættv þeir eftir hvat vissi hark þetta oc haræysti er þæir hæyrðv i herbvðvm[3] enna ebræskv manna. Enn þegar er hæiðingiar vvrðv visir hins sanna. at ǫrk drottins var komin til herbvða Gyðinga. ottvðvz þeir æigi litt oc syttv sva segiandi. Væi oss vesolvm[4] þvi at nv er gvð kominn i herbvðir þeirra. oc æigi vorv Ebrei meðr sva mikilli glæði i gær æða fyrra dag. Vęi oss væsolvm.[4] hverr man oss varðvęita við valldi þeirra halæitv gvða sem nv ero til þeirra komnir. þvi at þessir ero þeir samo gvðar sem forðvm slogv Egyptaland meðr miog mǫrgvm bysnvm oc bardavgvm oc læiddv siðan syni Jsrael vm æyðimerkr. Hvat nv þa allt at æinv styrkiz þer Philistei oc verit hravstir dræingir oc striðit styrkliga moti Ebreis. oc kostgęfit nv karlmannliga at þær komit æigi vndir anavðarok oc þeirra þræl-dom sem aðr hafa yðr þionað.

Eftir þessa aeggian lavpa vpp allir Philistei oc fylkia sinvm her meðr ognar miklvm gny opi oc aęggian[5] oc vapnabraki. liopv þegar til bardaga a Gyðinga oc hivggv a .ii. hendr. enn viðrtaka[6] varþ æingi. helldr flyði hverr sem hvataz er þvi kom við til sinna herbvða oc i ymsa staði ser hæliss at læita. þar feck Jsrael lyðr sva mikit tion oc tapan sinna manna at æigi fell fǫra[7] af þeim enn .xxx. þvsvnda[8] fotgangandi manna. þar vorv oc drępnir baðir synir Hęli Ophni oc Phinees. enn hertekin ǫrkin helga af hæiðingivm Philistim. Einn maðr af ætt Beniamin komz or bardaga oc rann sem [mest matti hann.[9] sva at þann dag kom hann i Sylo. [þessi maðr sem hann kom i Sylo.[10] var hann miog moðr[11] ræif af ser klæðin oc bar molld i hǫfvð ser. Hęli hinn gamli kennemaðr sat i sæti sinv vti við æitt stræti oc bæið sva hver tiðendi hann spyrði fra herbvðvm. þvi at hann var miok hvgsivkr vm hina hęlgv ǫrk. Nv sem sendimaðr var kominn. boðaði hann bǫiar folki fra bardaga allt hið sanna. Tok þa allr lyðr sarliga at syrgia meðr hǫrmoligre hrygð.

Ok sem Hęli hæyrði haræysti þessa gratz. þa mællti hann. Hvat væit þessi gratr æða hǫrmvngar hliomr er ek hæyri. Rennarinn skvnndaði þa at segia Hęli allan atbvrð bardagans oc ændalykt. Hęli var þa sva gamall at hann hafði at alldri .viii. ár hins tivnda tigar oc

[1]) [fagnadar sǫngum ok mikilli, A [2]) þeirri, B [3]) herbuðer, B [4]) ueslum, B [5]) eggian, B [6]) uiðrtakan, B [7]) fęra, B [8]) þusundraða, B [9]) [hann maatti, B [10]) [*mgl.* B [11]) ok *tilf.* B

var þa blindr baðvm avgvm. Kvamvmaðr[1] segir nv sva til Hęli. Ek em her nv nykominn oc a þessvm sama degi flyði[2] ek fra bardaga Jsraels oc[3] Philistinorvm. Hęli mællti. Sæg mer svn minn hvat þar var tiðenda. Hann svaraði. Þat kann ek þaðan at segia at allt Jsraels folk flyði ór bardaga oc fengo mikinn mannskaða i hǫfðingia falli oc fiolmennis. oc þar fello fyrir hæiðingivm baðir synir þinir oc hin hęlga ǫrk hertekin. Enn i þvi bili er Hęli hæyrði næfnda ǫrk drottins þa fell hann a bak aptr or sætinv sva hart at allr hans havss lamðiz. sva at þat varþ þegar hans bani. Hafði hann verið domandi yfir Gyðingvm .xl. ara. Enn svnarkona Heli var með barni sv er att hafði Phinees. oc þa komit at þeirri stvndv er hon atti at fæða. Sem hon hæyrði at hin helga ǫrk drottins var hertekin af hæiðingivm. enn Hęli magr hennar davðr oc bondi hennar. þa stoð hana sott sva at hon fæddi svæinbarn. Slogvz þa til ofverkir oc ǫnnvr sott af hrygð oc harmi. Enn þær konvr sem yfir henne satv melto. Ver þv hravst oc hirð æigi at ottaz þvi at þv hefir svæin fæddan. Enn hon svaraði ǫngo orði oc litt hvglæiddi hon hvat þær sǫgðv. Enn þo[4] gaf hon nafn svæininvm eftir sinne tvngv Hichaboth. þat er at varo mali brotborin dyrð. Oc sva segir hon. Þvi kalla ek sva svn minn at ǫll dyrð er af nvmin Jsraels folki. er [ǫrkin hin hęlga[5] er hertekin. Enn hitt bar þo mæirr til er hon næfndi hann sva er bęði var davðr magr hennar oc maðr.[6] oc þegar i stað do hon.

Fra vandreði heiðingia.[7]

218. Nv er þar til mals at taka sem aðr var fra horfit. at æftir þat hið mikla mannfall sem Philistei giǫrðv Gyðingvm við fvlltings stæin hertoko hæiðingiar ǫrk drottins oc flvttv hana þaðan i þa borg er heitir Azotvs oc þottvz sætia hana sǫmiliga i mvsteri gvðs sins er þeir kǫlloðv Dagon. oc rætt sem næst [sialfvm Dagon.[8] gengo brot siðan. lvkv aftr oc læsto mvsterit. Enn vm morgvninn eftir sem dagaði foro prestar Dagons oc aðrir borgarmenn til hofs honvm at þiona eftir vanda. Ok sem þeir hǫfðv vpp lokit mvsteri Dagons. sia þeir þar standa ǫrk drottins sem þeir hǫfðv hana sętt vm kvelldit. enn Dagon gvð þeirra [grvfði a golfi[9] frammi fyrir ǫrkinne. Þeir gengv til oc ræisto vpp Dagon oc sęttv hann i stað sinn. Nv annan dag er

[1]) Sendimaðrinn, B [2]) flyða, B [3]) fyrir, B [4]) þegar, B [5]) [hin helga ǫrk drottins, B [6]) bondi, B [7]) Fra guðs hefnd a heiðingium, A [8]) [godinu, A [9]) [laa aa grufu, A

þeir kómv til hofsins. la Dagon a grvfv[1] sem fyrr fyrir ǫrk drottins. oc var þa af honvm brotið bęði hǫfvð oc hendr sva at hvartvæggia la vtan gatta.[2] enn bolrinn la frammi fyrir ǫrkinni hælgv. Oc fyrir þessa savk gæyma[3] æ siðan allir blotmenn oc hæiðingiar i Azoto at stiga alldregi a þręskavlldo[4] þa er þeir ganga i blothvs Dagons. þvi at hann hafði þar brotnað vm. oc hęllz þat enn i dag segir hinn helgi Jeronimvs.

Eptir þetta kyn[5] þyngiz hǫnd drottins yfir Azotos. sva at hann striðir þeim með mǫrgvm bysnvm oc bardavgvm. Már[6] sva af oc minkar þeirra styrk a marga vega. oc æyðiz[7] þeirra obbelldi[8] með sva miklvm[9] firnvm oc fadǫmvm. at iorðin bręstr niðr vndir bęivm borgarinnar oc [savkkva þar[10] ęng oc akrar margra i miðio hennar heraði. enn þar fæddvz myss oc[11] mæinkykvændi er spilltv bæði mat oc mavrgv qǫrv. þeir þolðv oc sva sialfir borgarmenn i Azoto mikla skavmm oc scripi[12] til davða. þvi at gvð drottinn slo þa með þeirri pino sem Grickir[13] kalla sinkopan. þat var með þæima hætti at þeir hǫfðv sva mikla vtsott oc iðra verk. at þaðan[14] svllo innan lęyniligir vegar[15] vallgangsins með sva liotri oc læiðiligri pino. oc gvmprinn fvnaði neðan. dó mikill fiǫlði manna i Azoto. Enn allir karlmenn vngir oc gamlir syktvz með þvi moti sem nv var[16] sagt. þo at lif hæfði at kalla. Nv sem Azoti sa sik stangaða sva striðv afelli. melto þeir[17] með ser. Alldri skal ǫrk þessi læingr meðr oss vera. þvi at gvð Gyðinga slǫr[18] oss oc Dagon drottin gvð varnn sannliga[19] með sinni hęiptar hendi. Siþan senda þeir oc saman kalla alla vittringa oc visendamenn Philistinorvm oc segia sva til þeirra. Hvat skolvm ver gera við ǫrk þessa. þeir svaraðv. Hvat manv þer gera við hana nema flytia[20] fra yðr til annarrar borgar. Nv sva sem ǫrkin flvttiz vm borgir Philistinorvm hveria fra annarri. þa fylgði Philisteis[21] hinn sami vfagnaðr at þeir fvnvðv neðan. oc dó af þvi sva gamlir menn sem smasvæinar. Ok vm siðir sendv þeir ǫrk drottins i þa borg er hęt Accharon. [Enn Accharonite sǫgðv[22] sva. þvi hafa þeir hingat flvtt[23] i borg vara ǫrk drottins Jsraels. at þeir vilia [at hann drepi[24] oss sem vara lavgvnavta. Accaroniss[25] borgarmenn senda nv sem skiotaz eftir ǫllvm hæiðnvm hofprestvm oc margvisvm mæistarvm. Ok sem þeir koma saman.[26] segia þeir sva til hǫfðingia Philistinorvm.

1) golfi, B 2) gaatta, B 3) varaz, A 4) þreskelld(!), A 5) kynzl, B 6) hann *tilf.* A 7) eyðer, B 8) ofbelldi, B, A 9) mǫrgvm, B 10) [sukku þar niðr, B 11) madkar ok *tilf.* A 12) skript, B, A 13) Girker, B, A 14) af *tilf.* B 15) ueger, B 16) fra *tilf.* B 17) *saal.* B, A; þar, C 18) slær, B, A 19) barið *tilf. her* C; *mgl.* B, A 20) hana *tilf.* B 21) æ *tilf.* A 22) [Einn Akkaronita sagði, B 23) sent, B 24) [drepa, A 25) Accarons, A 26) heim, A

Giorið sva vel goðir drgingir. gefið vpp ðrk drottins oc sendit hana hæim i sitt riki at æigi drepi drottinn oss oc allan lyð. þvi at vggr oc otti daligs davða er nv kominn i allar borgir Philistinorvm. sva at iafnvel hravstir dræingir æpa oc yla með hðrmvligri sorg oc svt.

Vii.[1] manaði var hin hælga ðrk i riki hgiðingia. þa tokv Philistei at æpa oc kalla til kennimanna Dagons gvðs sins oc annarra galldramæistara sva segiandi. Gæfið til gott rað goðir halsar. hverso ver skolvm til haga at senda hæim avrk þessa til sins staðar. þeir svara. Eigi hæfir yðr hana meðr ðngri sæmð senda i brottv avða[2] helldr með verðvgri[3] virðing skolo þer læysa skylldv yðvarra synða. oc manv þer skiott hæilir verða [oc þa[4] við kannaz fyrir hveria skylld hæiptar hðnd drottins hvarf[5] æigi fra yðr. Philistei mglto. Hvat er þat er vgr gigvm fyrir vara glgpi[6] at giallda. Hæiðnir spamenn oc spekingar svðrvðv. þær vitið vm riki Philistinorvm at æitt[7] afelli oc davðadrep hæfir alegit yðr oc ðllvm hofprestvm yðrvm. Nv skolo þer gera .v. gvllker vaxin a þa mynd sem gvmpar yðrir. oc þar með gerið enn af gvlli .v. likneski i mynd mvsa yðvarra þeirra er miok hafa æytt yðrv korni oc mðrgvm avðrvm[8] gæðvm. þetta allt skolo þer gefa gvði oc dyrka drottin Jsrael. til þess at hann virðiz at hefia hðnd ræiði sinnar af yðr oc yðrvm gvðvm oc avllo yðrv riki. Fyrir hvi herðit þær hiortv yðvr sva sem Egiptar oc Pharao er forðvm grimmoðvz moti gvði oc varð[9] þa vpp at gefa gvðs lyð er [hann var þa aðr sleginn[10] mðrgvm mæinvm. Enn þvi at [hann villdi[11] æigi af lata sinvm grimlæik við Gyðinga. þa var honvm oc hans lyð[12] vm siðir dreckt i siovar divp.[13] Nv þa siaið við slikvm dðmvm oc gerit sem skiotaz æinn nyian vagn vel ramligan. siðan takit .ii. kyr fæitar þær er kelft[14] hafi fyrir scavmmo. oc gangi kalfarnir vndir þeim. þessar kyr skolo vera vtamðar sva[15] alldri [hafi vndir ok[16] komið. þessar kyr skolo þær bæita fyrir þann hinn nyia vagn enn byrgia inne kalfa þeirra. þa skal taka avrk drottins oc setia i vagninn. oc þar hia þann kistil sem i ero lvkt mvsa likneskin oc þav gvllker sem getið var er þér gialldit fyrir glæpi yðra. Farið nv sva með ðllvm vmbvnaði sem ver hðfvm fyrir sagt. Gæfið siðan vpp kyrnar með ðrkinni. oc hyggit at hvert þær snva. af þvi at þat er visvitað[17] at gvð Gyðinga hefir oss barið með sinne harðri hendi ef

[1]) Siau, B [2]) *mgl.* B, A [3]) uirðulegri, B [4]) [eðr, B; ok, A [5]) huerfr, B [6]) gløpi, A [7]) grið, B [8]) yðrum, B [9]) urðu, B [10]) [þeir uurðu aaðr slegner, B [11]) [þeir uilldu, B [12]) liði, B [13]) diupi, A [14]) borit, B [15]) at *tilf.* A, B [16]) [skolo undir ok hafa, B [17]) vist uitat, B; vist, A

kyrnar fara rettan veg til þess rikiss er hæitir Bethsamiss.[1] enn ef þat er æigi þa hefir þessi vfarnaðr[2] a oss fallið meðr nockorvm atbvrð. Nv forv Philistei með ǫllvm lvtvm sem þeirra visdomsmenn oc meistarar hofðv rað til kent [oc til skipað.[3] Enn þegar sem kyrnar vorv fyrir bæittar vagninn. gengo þær beliandi hinn bæinsta veg þann er la til Bethsamiss. sva at [þær snero ǫngan veg[4] af hvarki til hægri handar ne vinstri. Enn hofprestar Philistinorvm er rað hǫfðv til gefið foro eftir at forvitnaz allt til Bethsamiss.[5]

Fra ork drottins.[6]

219. Betsamite vorv at kornskvrði i dal æinvm. oc er þeir sa vagninn oc ǫrkina hina helgv vvrðv þeir miok fegnir. Kyrnar gengv þar til er þær komo i landeign þess mannz er hæt Jesus. þar namv þær stað [vndir æinvm miklvm stæini.[7] Svæinar þeir er at kornskvrðinvm vorv rvnnv til oc tokv kyr þessar. hivggv við oc hloðv bal oc fornfærðv baþar kyrnar drottni. Siðan komo þar til diaknar þeir er[8] voro i Bethsamis er[9] tokv ǫrkina oc gvllhvsið yr[10] vagninvm oc bivggv vm a þvi sama bergi. Sǫmnvðvz þa saman Bethsamite oc ferðv gvði fornir þann dag meðr mikilli glæði oc fagnaði. Enn er hofprestar hæiðingia hǫfðv setð þessa alla lvti hvrfv þeir aftr i Accaron. Enn þvi at drottinn villdi æigi at ǫrkin veri i Bethsamis. þa drap hann af þeim er i fyrsto sa ǫrkina .lxx. manna. enn af samfingno[11] folki .l. þvsvnda.[12] Sneriz þa allr lyðr sa er eftir lifði i sorg oc svt. Sendo þeir[13] boð i þat herat er hæitir Cariath. oc bvðv þeim bygðarmonnvm fara þangat oc flytia til sin ef þeir villdi ǫrk drottins er Accarons menn hǫfðv þangat sent. Var hitt ræyndar at Betsamite villdv fra ser færa[14] ǫrkina oc þorðv hvergi nær at koma sakir þess mikla davðadreps er a þa lagðiz. Folkit af Cariath for þegar fagnanda eftir hinne helgv ǫrk oc flvttv hana i herbergi þess hǫfðingia er hæt Amminadab i borg Gabaa. enn svn hans þann er hæt Eleazar volðo þeir oc vigðv til kennimannz at varþvæita ǫrk drottins. þar var oc við kosning Eleazari Samvel. þaðan af var hin helga ǫrk i Cariatharim .xx. ár.

---

[1]) i riki Juda *tilf.* A [2]) vfagnaðr, B [3]) [*mgl.* B [4]) [huergi viku þær, A [5]) borgar *tilf.* B; hvat fram færi *tilf.* A [6]) Her segir fra Noa(!) aurk, A [7]) [vid einn stein, A [8]) þar *tilf.* B [9]) ok, B [10]) or, B [11]) samfengno, A, B [12]) þusundraða, B [13]) þa *tilf.* A [14]) flytia, B

Fra sigri er guð ueitti fyrer Samuel.[1]

220. Samvel gęriz[2] nv allagætr oc ælskaðr af gvði. Hann talaði þa fyrir ǫllo folki þvi er við var. þa er ork drottins kom aftr or herlæiðing Philistinorvm sem nv var sagt. hann sagði sva. Ef þær vilið af ollo hiarta oc hæilvm hvg snvaz til drottins. þa flytið fra yðr oc kastið brot [annarliga gvða[3] Baal oc Astaroth. enn bvið drottni hiortv yðvr oc þionið allzvalldanda gvði. þa man hann [yðr minir sætv synir[4] fagrliga frelsa af vando valldi Philistinorvm. þeir gerðv þegar eftir hans bæn oc boði. flvttv i brott oc brvtv Baal oc Astaroth er þeir hǫfðv aðr tignað[5] oc þionvðv nv vel æinvm drottni.[6] Ok enn mællti Samuel til þeirra. Samnið nv saman ǫllvm Jsraels lyð oc setið þing i Masphat at ek biðia til drottins fyrir yðr. Nv komv saman allir Gyðinga hǫfðingiar oc ǫll alþioð[7] i Masphat. oc helltv vt mǫrgvm tarvm i avgliti drottins. oc fastaði[8] þann dag. oc savgðv sva með iðranar grati. Við þik hǫfvm ver miok misgert drottinn. Samvel gerðiz þa domandi oc dǫmði yfir allt Gyðinga folk. Nv verða Philistei varir við at Gyðingar vorv saman komnir i Masphat. senda þeir þa sina hofpresta oc visendamenn at niosna hvat þeir bęriz[9] fyrir. Enn er Gyðingar finna þat. þa ottaz þeir at hæiðingiar mani[10] enn vm bravgð bva oc með nockorvm svikvm sitia vm þa. þeir mælto þa við Samvel.[11] Bið þv fyrir oss hinn goði gvðs maðr at varr drottinn virðiz at frelsa oss af hendi[12] hęiðingia. Samuel tok þa æitt vnglamb oc fornfærði alhæillt drottni oc bað til gvðs fyrir ǫllo folki. Enn meðan hann fornfærði. þa hliopv Philistei a Jsraels lyð með braðvm bardaga. Enn fyrir bęnir[13] Samuels væitti drottinn fullting sinvm lyð oc hræddi hæiðingia a þæima degi með ognar gny oc vndarliga storvm brestvm i lopt vpp at hæyra. þæir vvrðv sva ottafvllir at þeir lætv elltaz fyrir Gyðingvm allt fra Masphat til þess fiallz[14] er Bethacar het. oc drapv Jsraelite fiolða af Philisteis. þa tok Samuel æinn stęin oc sętti niðr milli Masphat oc þess staðar er het Sén. oc kallar þann stað fvlltings stæin. [ok segir hann sva at fyrir þvi kallaði hann[15] sva. at með gvðs fvlltingi hǫfðv þeir allt þangat fylkt[16] flottamonnvm. Lægþiz þa sva ofstopi Philistinorvm. at þeir samtoko þat með ser[17] at væita alldri agang siðan Gyðingvm. þvi at iafnan var drottins hæfndarhǫnd yfir Philistęis. sva at þeir fengv æingan framgang moti

[1]) Fra Samuel domanda, A [2]) gerdiz, A [3]) [annarligum gudum, A [4]) [yðra sętu sunu, B [5]) dyrkat, A [6]) guði, B [7]) þioð, B; alþyða, A [8]) favstudu, A [9]) bædiz, A [10]) muni, B [11]) Samuelem, B [12]) valldi, A [13]) bønir, A [14]) stadar, A [15]) [fyrir þui, B, A [16]) fylgt, A [17]) ok reðu *tilf.* B

Jsraelitis meðan Samuel lifði. helldr gvlldv þeir aftr allar þær borgir oc bæi[1] ær þæir havfðv vvnnið af Gyðingvm. allt þat riki með sinvm vmmerkivm sem verðr fra Accaron til þeirrar borgar er het Gęth. Oc frelsti Samuel með gvðs fvlltingi Gyðinga lyð vndan ofsa[2] oc agangi Philistinorvm. Þa [var oc[3] friðr goðr milli Gyðinga oc þess hæiðins lyðs er hæt Amorrevs. Samuel for a hverio ari yfir rikið oc dômði monnvm lǫg oc siðaþi folkit oc atti iafnan þing i þessvm stǫðvm Bethel oc Galgala oc Masphat. hann dômði oc Jsraels lyð i Ramatha oc þar[4] var æinkannlega hans hæimile a favðvrlæifð sinne. þar smiðaði hann alltari drottni oc þionaði gvði með allri kvnnvzto oc goðvilia. Samuel atti .ii. syni.[5] het hinn ællri Johel eņn annarr Assa.[6] Enn þa er Samvel tok at ęlldaz. setti hann syni sina domendr yfir folkit i þann stað er het Bersabee. enn þeir gengo eigi gôtvr favðvr sins. helldr sneroz þeir til ofmikillar agirni oc toko [giafir af monnvm[7] at dôma rangt.

Spa Samuelis við Gyðinga.[8]

221. Nv er þat sagt þesso nest. at hôfðingiar oc allir rikbornir menn af Jsrael samnaz saman oc fara a fvnd Samvelis i Ramath. þeir hefia sitt ærendi a þessa lvnd. Þat er sem þær er kvnnict at þv geriz gamall enn synir þinir vilia æigi fylgia þinvm fotsporvm i gvðs hræðzlo oc goðv framferði. þvi biðivm ver at þv velir oc setir yfir oss konvng af varvm lyð sem allar aðrar þioðir hafa. at hann dømi oc bioði yfir oss. Samvel sem hann hæyrir[9] þessor þeirra orð. mislikaði honvm miok þeirra bęn ok bað drottin syna ser sinn vilia her vm. Drottinn męlti þa við Samvel.[10] Hæyrði[11] ek hvat lyðr þinn talaði [til þin.[12] enn æigi hata þæir þik sva miok i þesso sem [mik fyrirlita þeir i ôllvm lvtvm þessvm[13] sem[14] þæir hafa gert i moti mer fra þeim degi er ek læiddi[15] þa af Egyptalandi oc allt hær til. oc vilia allt annað helldr enn ek rikia yfir þa. þvi at sva sem fyrr fyrirleto þeir mik oc þionoðv annarlegvm gvðvm. slikt ið sama vilia þeir segiaz vndan minni þionkan[16] oc [þinv yfirdômi.[17] Nv skaltv hlyðnazt[18] þeirra akalli. oc þo allt at æinv haf við vatta oc seg þeim [fyrir fram ôll rættarlôg[19] oc lyðskylldo er þeim hæfir at væita konvngi sinvm. Samvel gerir nv sem gvð bavð honvm. Hann hefr sva

[1]) bøi, A [2]) ofstopa, A [3]) [vard, A [4]) þat, B [5]) sunu, B, A [6]) Abia, B [7]) [fe til, A [8]) Er guð talaði við Samuel, A [9]) heyrði, B [10]) Samvelem, B [11]) Heyrða, B [12]) [uið þik, B [13]) *saal.* A; i þesso, C [14]) [*mgl.* B [15]) leidda, B [16]) þionan, A [17]) [þinum yferdomi, B [18]) hlyða, B [19]) [fram fyrir rett log, A

sina rǫðv við alla þa sem konvngsins bæiddo yfir sik. þetta er lǫgmal konvngs þess er rikia man yfir yðr. Hann man taka syni yðra. setia þa oc semia ser til þionosto. man hann svma gera riddara. svma fyrirrennara [sinna reiðskiota.[1] hann man skipa til ármenn oc aðra hǫfðingia at hæimta læiðangra oc lyðskylldir.[2] oc syni yðra man hann gera sina akrkarla oc kornskvrðarmenn. aðra man hann lata smiða sér vápn oc kerror.[3] Dǫtr yðrar man hann gera ser at þionostokonvm til bravðgerðar oc annars starfs. Hann man oc taka vingarða yðra oc akra oc olivotre oc alldingarða þa er þér eigvð bæzta oc gefa sinvm þionvm. sva oc yðra þræla oc ambattir oc aðra mansmenn. Asna oc æyki þa er þer ęigvt bæzta man hann brott taka oc sætia vndir sina vini. Sæði yðvr oc vingarða oc garða[4] avðxt oc sva hiarðir[5] man hann tolla oc tivnda oc gefa gelldingvm þeim sem honvm þionoðo.[6] oc oka yðr sialfa vndir þravngvan þrældom. A þæima degi manv þær kvæina oc kalla til drottins at hann frellsi yðr vndan anavð konvngs þess er þer hafið valit yðr. oc er þa vęnna at drottinn vili ęigi hæyra. Nv villdi lyðrinn æigi heyra Samvel[7] her vm. helldr kǫllvðv þeir oc ǫptv i mot honvm sva segiandi. Alldri skal annað verða enn ver hafim konvng yfir oss sem allar aðrar þioðir. at hann dǿmi oc halldi af varri halfv [at veria oss við[8] agangi varra vvina. [Nv sem Samvel hefir hæyrt[9] orð ok akafa Gyðinga. biðr hann til gvðs oc tiar fyrir honvm ǫll þeirra orð. Drottinn mælti til hans. Hæyrði[10] ek hvat þeir savgðv. nv ger þv sem þeir bęiða oc set yfir þa konvng. Samvel bavð nv ǫllo liði oc folki. at hverr maðr sem ęinn skyllde fara til sinnar borgar oc annaz sin[11] hvs oc heima. enn ek man yðr hvgsa konvng sagði hann sem þer hafið beðit. Var þa slitið þesso þingi. oc for hverr til sins hæimilis.

Fra þui er Saul fann Samuelem.[12]

222. Maðr er nefndr Cis. hann var kominn af ætt Beniamin. Cis var son þess mannz er het Abiel. son Sesor.[13] sonar Bechorethei. [sonar Jareth.[14] sonar Asia. sonar Emini[15] hins sterka. Cis atti þann son er Savl het. hann var sva valdr oc vinsęll at engi maðr fannz bętri i þann tima af ollo Jsraels folki. hann var manna styrkaztr oc sva mikill at ęngi maðr i ætt Jsraels toc meirr enn i avxl honvm. þat

[1]) [*mgl.* B [2]) landzskyllder, B [3]) vagna kerrur ok kastala, A [4]) iarða, B allan, A [5]) hiarðar, B [6]) þiona, A [7]) huat Samuel talaði, B [8]) [bardaga fyrir, A [9]) [Sem Samuel heyrði, A, B [10]) Heyrða, B [11]) sitt, B [12]) Fra Saul ok Samuel. capitulum, A [13]) Seor, B [14]) [*tilf.* B [15]) Jemini, B

barsk[1] at með Cis[2] at asnar hans hvrfv oc fvndvz æigi [er læita var farið [3] Hann bæiddi þa Saul son sinn. at hann myndi fara at læita asnanna með ęinhveriom[4] svæine. Saul bio sik oc foro þeir .ii. saman vm fiall[5] Effraym oc vm þa iorð er het Salisa oc vm Salim oc vm iorð Gemini oc fvnno æigi asnana. Enn er þeir komo a þa iorð er Svph het. þa mællti Savl við svæininn er for með honvm. Nv manv við hverfa aftr. at æigi [verði faðir minn mæirr sivkr vm ockra ferð oc vm asna sina sem mik varir ef við komvm æigi skiott hæim.[6] Svæinninn svaraði. Her rętt i [þessi borg[7] er æinn agętr gvðs vinr. [sva at æigi ęitt orð verðr at hægoma þat er hann talar nema helldr at sannlæik oc visendvm[8]. nv fǫrvm til fvndar við hann [at vita[9] ef hann [vil oss[10] visa gera oc sannyndi segia vm þetta ockart æyrendi sem við erom[11] sendir. Saul svaraði. Hvat litið hǫfvm við lavst til at gefa gvðs manni ef við fǫrvm at finna hann. þvi at þat er vhæversklict at færa honvm ekki. enn við hofvm nv æigi til vistir ne vandlavp æða æitthvat annað þat er sendilict er. Svæinninn mælti. Hafa man ek litið af silfri. gefvm honvm þat. at hann segi hver verða mvnv lok læiðar okkarrar. Saul læt ser þetta vel lika. Foro þa baðir samt til borgar þeirrar er gvðs maðr var fyrir. Nv sem þeir gengv vm æinstigi er la vpp til borgarinnar. þa komv i moti þeim męyiar nockðrar[12] er forv at taka vatn. þæir spvrðv hvar spamaðrinn var i borginne. Mæyiarnar svaraðv. Her er hann bæint fram[13] fyrir ykr. hann kom her i dag. skvndit þo helldr þvi at i dag helldr allt folk mikla hatið i hæð borgarinnar oc ferr spamaðrinn skiott vpp þanngat til borðz. þvi at boðsmenn biða hans oc snæða æigi fyrr enn hann kęmr oc blæzar fornir. Nv var þat siðr i þann tima meðr Gyðingvm at dyrka drottin i hæstvm stǫðvm[14] hverrar borgar. allt þar til er Salomon smiðaði drottni mvsteri i Hierusalem. Nv sem þeir Savl komv i miðia borgina. fvndo þeir Samvel.[15] þvi at þa rætt geck hann vt or herbyrgi sinv oc ætlaði vpp þar sem þeir kolloðv a hæð at hælga fornir. Enn drottinn hafði vitraðz honvm annan dag aðr Savl kom oc sagði[16] at hann myndi hinn næsta dag eftir senda til hans af riki Beniamin þann mann sem hann skylldi til hǫfðingia smyria yfir Gyðinga. Sa man sagði drottinn hialpa folki mino oc frelsa vndan agangi Philistinorvm. þvi at ek læit miskvnnar avgvm a lyðinn. Oc i þvi ær

1) barst, A, B 2) fǫður Saul *tilf.* B 3) [þa er leitat var, B 4) einshuerium, B, A 5) fiǫll, B 6) [ryggiz fadir minn meirr af ockru brotthvarfi, A 7) [þersum stað, B 8) [er Samuel heitir er reyndr er at rettvisi ok sannindum, A 9) [ok uitum, B 10) [uili okkr, B 11) epter *tilf.* B 12) nǫkkurar, B 13) frammi, B, A 14) hædvm, A 15) Samuelem, B 16) sagt, B

Samvel læit Saul. þa mælti drottinn við hann. Sæ her nv þann mann er ek sagði[1] þer fra fyrra dag. þessi skal drottna oc dôma yfir mina þioð. Saul geck fyrir Samuel[2] i miðiom herbergiss dyrvm oc mælti. þvi at hann hafði æigi [fyrr sæð Samuel.[3] Seg mer satt goðr maðr. hvar ero hvs æða herbergi spamannz.[4] Samvel svaraði. Ek em sa spamaðr er þv spyrr at. Nv skaltv ganga vpp a hæð með mer oc vera i boði minv i dag. enn i morgin gef ek þer orlof. oc þa man ek segia þer hvat sem þik forvitnar æða þv hefir i hvg oc hiarta. þv þarft nv oc æigi at [ahyggiaz vm asna[5] favðvr þins þvi at þeir ero fvnnir.[6] Ok hveriom man til hæyra at ęiga hina bæztv lvti Jsraels nema þer oc þino favðvrhvsi. Saul svaraði. Ek em kominn af ætt Gemini[7] af hinvm minnzta kynþętti Jsraels. oc ero þvi minir frendr minnz hattar oc siðarzt[8] i ættartǫlo Beniamin. oc þvi skil ek æigi [hvat[9] þetta þitt mal væit.[10] Samvel læiðir nv Saul oc svæin hans i þat hæsta herbergi sem aðr var getið oc sętti Saul i ôndvegi millvm boðsmanna. þar var æigi inne mæirr enn .xxx. karla. þa mælti Samvel við matbvðarmanninn. Tak nv þat er ek bavð þer enn fyrra dag at varþvæita oc sæt fyrir Saul. Hann gerði sva. þa mællti Samvel við Saul. Tak nv oc snæð þessa litlo sennding sem eftir varð af þeim fagnaðarkrasvm er ek kallaði[11] lyðinn til. Sat Saul þar at sæmiligri væizlo þann dag. Vm kvelldit gengo þeir ofan i borgina. oc svaf Saul þar vm nottina i málstofv Samvel. Ok þegar vm morgvninn sem liost var geck Samuel i stofvna oc mælti við Saul. Statt vpp oc bv þik þvi at nv dvęl ek þik æigi lęingr at sinne. Saul spratt vpp oc klęddiz. gengo siðan .iii. samt. oc sem þeir vorv komnir i vtanverða borgina. þa męlti Samvel við Saul. Sæg þv svæininvm at hann gangi fyrir fram[12] a veginn. enn þv nęm staðar vm litla stvnd at ek megi segia þer æitt dyrligt drottins orð.

Fra þi er Samuel smurði Saul.[13]

223. Samvel tok þa ker þat er hann kallaði lenticulam fvllt viðsmiors oc geck at Saul oc stæypti þesso hino hęlgv viðsmiorvi yfir hôfvð honvm. oc kysti hann sva segiandi. Se nv smvrði drottinn þik til hôfðingia yfir sina ærfð. at þv læysir lyð hans af hendi sinna vvina

[1]) sagða, B [2]) Samuelem, B, A [3]) [fyrr sieð hann, B [4]) spamannzins, B; Samuelis, A [5]) [bera ahyggiu fyrir ausnum, A [6]) fundner, B, A [7]) Emini, A [8]) siðazter, A, B [9]) hvar, B [10]) til *tilf.* B; [hvar til koma þersi þin ord, A [11]) kallaða, B [12]) yðr, B [13]) Er Samuel smurði Saul ti hofðingia, A

er hvaðan æva heria a oss.[1] Enn þat skalt þv at marki hafa at þetta er allt satt sem ek segir.[2] at i dag at miðivm dęgi mant þv koma til læiðiss Rachel[3] oc finna þar menn .ii. er þer manv segia at fvnnir ero asnar þeir er þv fort at læita. oc þat með at faðir þinn er[4] nv ahyggivfvllr vm þina fęrð hvat af þer man vorðit. Nv sem þv ferr þaðan oc kęmr at æik ęinne þeirre er stęndr a fialli Thabor. þa[5] mant þv finna .iii.[6] menn er fara at dyrka drottin oc biðiaz fyrir i Bethel.[7] Einn þeirra man bera kið .iii. annarr .iii. męla bravðs. þriði byttv fvlla vins. Ok sem þer hæilsiz. þa manv þeir gefa þer tva læifa[8] bravðs. oc þv mvnt við taka. Eptir þetta mant þv koma þar[9] [sem hæitir staða Philistinorvm. oc sem þv gengr inn i borg þa er þar verðr. man[10] i mót þer koma fiolði spamanna er þeir ganga ofan or hæð með allz hattar [læika[11] oc skemtan. simphon oc psalterivm. gigior oc hǫrpvr oc aðrir stręinglæikar.[12] enn þeir sialfir manv spa með fagrlegvm framsynvm. þa man koma yfir þik andi drottins oc mant þv taka at spa með þeim oc allr skiptaz i annan mann enn aðr erttv. Enn ef þetta gengr[13] allt eftir minne frasǫgn. þa ger þv hvat er hǫnd þin visar þer a. þvi at þa er drottinn með þer oc man fara fyrir þer i Galgala. enn ec man koma til motz við þik þa er ek vil at þv fornfærir drottni til friðar oc farsælo oc sæfir sigrfornir .vii. daga sem siðr er til. Enn þess skaltv biða er ek kęm til motz við þik at syna þer hverso þv skalt hverivm lvt skipa. Nv þegar [enn sem sinn veg geck hvarr Samvel oc Saul.[14] þa skipti gvð [hans hiarta oc hvg.[15] oc ǫll þesse merke sem Samuel hafði sagt komo fram oc fylldvz a þæima dęgi. Ok sem þeir mættv spamanna flockinvm þar sem hæitir hals æða hæiðr drottins. þa kom fvllkomliga gvðs andi yfir Saul. sva at hann rakti fram fagrligar forspár millvm spamanna. Enn allir þeir sem kendo hann męlto sva sin a mille. Meðr hveriom atbvrðvm hefir þessi spadómr komit at syni Cis. þaðan [af var þat haft fyrir orðzqvið.[16] hvart er Savl i spamanna tǫlo.[17] Eptir þat geck hann vpp i hæð þar sem var bǫnarstaðr borgarmanna. þar var fyrir gamall maðr favðvrfaðir Saul. hann spvrði hvert þeir hæfði farit. Saul segir. Við forvm at læita asna favðvr mins oc komvm við til fvndar við Samvel.[18] Segit mer þar af[19] segir hann. hvat talaði spamaðrinn Samvel við yckr. Saul svaraði. Hann sagði okr at fvnnir vorv[20] asnar varir.

[1]) hann, A [2]) segi, B [3]) Rachelar, B [4]) *tilf.* B [5]) þar, B [6]) þa, B [7]) Bethleem, B [8]) hleifa, B [9]) *tilf.* B [10]) [i borg Philistinorum er stada heitir. þar munu, A [11]) leikum, B [12]) [gledi ok strengleikum, A [13]) ferr, B [14]) [sem þeir skildu, B; sem sinn veg for hverr þeirra Samuel ok Saul, A [15]) [hiarta ok hvg Saul, B [16]) [hofz saa ordzkuidr, A, B [17]) tali, B [18]) Samuelem, B [19]) nǫkkut *tilf.* B [20]) uęri, B, A

Enn Saul villdi æigi segia karli þat er Samvel hafði talað vm rikit. For Saul þa[1] hæim til favðvr sins.

Vm konungs tekiu. capitulum.[2]

224. þesso næst kallar Samuel saman allan lyð fyrir avglit[3] drottins i Masphat oc talar sva til þeirra. þessa lvti talar gvð Jsrael. Ek læiddi[4] yðr af Egiptalandi oc frialsaða ek yðr af vvina hendi oc allra konvnga er yðr kvolðv. enn nv segir Samvel kasti þer yðr sialfviliandi vndan þionkan vars drottins þess[5] sem yðr hefir læyst af ðllo illo klandi oc kvðlvm hæiðingia. þvi at þer savgðvt sva. at þer villdit ekki annað enn ek setti yfir yðr konvng. Nv skipiz[6] þer saman i svæitir fyrir avglit[7] drottins sva sem til hæyrir ættvm Jsrael. Siðan lvtar Samvel vm konvngs kosning oc [berr lvtr kynsmonnvm[8] Beniamin. Samvel lvtar enn allt þar til er hlvtr kęmr yfir Saul son Cis. Var hans þa læitað oc fannz æigi þar a þingino. þa var gengit til frettar við drottin. hvart Saul myndi nockvð þar koma. Enn drottinn sagði hann folginn hæima i herbergi. Havfðingiar foro þa oc flvttv hann a þing.[9] Ok sem hann stoð a millvm þeirra. var hann halsi oc hðfði hæri enn hverr manna annarra. þa mællti Samvel við folkit. Hér megi þer nv séa þann sem drottinn hefir yðr til konvngs valið. at æingi er honvm likr af ǫllvm þessvm lyð sem her er saman kominn. þeir kalla þa allir sva segiandi. Lifi konvngr varr. Samuel kvaddi sér[10] hlioðs. oc þegar er staðnaði óp oc akafi lyðsins. þa talaði hann oc tiaði [vpp fyrir[11] ðllo folki rikis ręttindi oc laga stiorn oc lyðskylldo konvngs þeirra. oc skrifaði[12] a bok oc lęt koma til hirðzlo i tialldbvð drottins i gvðs avgliti. Siþan gaf hann hveriom manne hæimfarar læyfi. For þa oc Savl konvngr hęim i borg sina er het Gabaath með þann lvta hersins er honvm villdi fylgia oc gvð gaf i briost gott[13] hiarta með hvgpryði. enn þeir vorv aðrir er sinvm frendvm hðfðv ætlað konvngdominn oc fyllaz[14] þegar vpp illzkv oc ðfvndar i mot honvm sva segiandi. Hvat man þessi konvngr litillar ættar oss hialpa. Oc sva stærðvz þeir oc fyrirlito hann at þeir væitto honvm ęingar giafir ne goða hlyðni. enn hann læt at sinne sem hann vissi æigi.

---

1) siðan, B 2) Er Saul var til konungs tekinn, A 3) augliti, B, A 4) leidda. B, A 5) *saal.* B; þann, C 6) skiptiz, B 7) augliti, B 8) [kemr upp lutr kynsmanna, B; berr lut yfir kynsmenn, A 9) þingit, B 10) þa, B 11) [*mgl.* B; fyrir, A 12) skipaði, B 13) *saal.* B, A; gvtt, C 14) fyllduz, B, A

Sneypufǫr Naas oc tilrǫði Saul.[1]

225. A þæim sama tima for sa hǒfðingi Amons[2] þioðar er het Naas oc heriaði með storsamligo[3] striði i[4] riki Galaath a þa borg er kǒlloð er Jabes. Enn þeir[5] borgarmenn sa æigi sinn afla at risa i moti hans hernaði. baðv þeir Naas gefa ser grið oc gera sętt við þa með þvi moti at þeir skylldo honvm þiona. þessarri griðabæiðni þeirra svarar sva Naas. Kostr skal yðr af mer lifs oc griða með þeim skildaga at ek skal stinga vt ið hægra avga or [hǒfði hveriom yðr[6] sem ęinvm manni.[7] til þess at þat verði sva æylif skomm ǒllo Jsraels folki. Avlldvngar borgarinnar bæiðdo þa Naas gefa ser .vii. daga frest til raðagerþar oc orðsendingar til vina sinna oc sambygðarmanna. enn þeir myndi taka þenna afarkost sem hann hafði boðit ef þeim kǫmi æingi hialp aðr en vti veri þeir .vii. dagar. þesso iatar Naas. Nv sem þeir hafa fęingit þesse frest. senda þeir boð a[8] alla vega fra ser oc lata Gyðinga vita i hveriar þrǒngvar[9] þeir ero komnir fyrir hæiðingivm. Ok sem þeirra sendimenn vorv komnir i Gabaath til herbergia Saul oc hǒfðv fram flvtt sin æyręndi.[10] tok allt folk at syta sarliga þeirra ęymð með andligo opi. A sǒmv stvndo kom Saul með svæina sina af akri með .ii.[11] gamla arðryxn. Sem hann kom i garðinn oc hæyrði grat lyðsins mælti hann. Hver vndr ero vorðin folki þesso er sva syrgir sarliga. þa vorv honvm savgð ǫll þesse tiðendi oc hverra harmkvęla[12] Jabes borgarmenn attv visa ván af heiðingiom. ef þeim kvęmi ecki fvllting innan[13] þeirra .vii. daga sem þeim vorv griþ gefin. Saul[14] sem hann hæyrir þetta fylliz hann af anda drottins með miklo kappi oc konvngligri ræiði. gripr þegar yxinin[15] oc havggr hvartveggia[16] i sma stycki. þar með sendir hann sina menn i borgir oc bęi[17] vm ǫll lǫnd oc a hvern vtskaga Jsraels rikiss sva segiandi. þessi stycki skolo þer fram bera[18] fyrir hvers mannz herbergi[19] með þæima boðskap. at sva smatt skal brytia þæss[20] mannz æyk oc vxa er hæima sitr oc vil nv eigi fylgia Saul oc Samvel. Við þessi ognarboð vvrðo allir slægnir hrǫðzlo drottins oc [skvndar þa[21] hverr sem æinn hravstr dreingr til fvndar við Saul konvng. Nv sem saman kom allr herrinn i þeim stað er hæitir Bethec.[22] þa var skorað manntalit.

1) Her segir fra Naas ok Saul konungi ok hans boðskap, A 2) Amonitis, B 3) stormsamleghu, B 4) aa, B 5) *mgl.* B; þeirrar, A 6) yðrum, A 7) [huers yðars hofði, B 8) *mgl.* A 9) þrǫnguingar, B, A 10) erendi, B, A 11) tva, B 12) *saal.* B, A; harmq̄la, C 13) *saal.* A; manna, C; manna á, B 14) konvngr *tilf.* B 15) yxnina B; yxnin, A 16) þegar huarntueggia, B 17) bøi, A 18) leggia, B 19) dyrr, A 20) huers, B 21) [*saal.* B; skundadi, A; skvnndaða, C 22) Bezeth, B

oc vorv þa með Saul .ccc. þvsvnda af lyð Jsraels. oc vorv þa hia ættmenn Jvda. þat vorv .xxx. þvsvnda. Saul męlti þa til sendimanna Jabes borgar.[1] Farið nv fyrir oc segit sva yðrvm borgarmonnvm. at a[2] morgin sem sol sękir a himin man þeim koma hialp oc hæilsa. Sendimenn Jabes[3] komv hæim oc savgðv sinvm monnvm allt hið sanna vm sina ferþ. Við þat verþa þeir glaðir sem ván var at. þeir sendo þegar þav boð Naas. at hann bviz sva við at þeir manv vm morgvninn ęptir ganga a hans valld. at hann geri þeim þa slikt sem honvm likar. Saul skipar nv sinvm her .iiii.[4] fylkingar. ok koma þeir at herbvðvm hęiðingia þegar i dagan oc drapv hvern þar er kominn var miok sva til hadægiss. Enn þeir vavknvðv ecki vel er þeir visso ser aðr ęngiss otta vanir. enn allir þeir er þvi komv við oc livið þago flyði[5] ser hverr sva at ęngi for mæirr samt en æinn.

Tala Samuelis fyrer Gyðingum.[6]

226. Eptir þenna bardaga tǫloðv sva Jsraelite við Samvel.[7] Nv syniz oss vel fallið at þv fair menn til at drepa þat folk er fiandskapaðiz a Saul. þegar sem hann var til konvngs tekinn. oc savgðv[8] þat bervm orðvm at þeir villdi[9] ecki hans riki yfir ser. oc nv syna þeir þat sama at þeir [væita honvm ęnga hlyðni.[10] Saul svaraði lyðnvm. Eigi skal þvi lavna drottni þann sigr sem hann hefir oss gefið at drepa ne ęinn mann af varo folki a þæima[11] degi. Samuel bað nv allt folk þat er þa var með Saul fara i Galgala oc setia þar þing. Ok a þvi allzheriar þingi var Saul tekinn til konvngs at[12] nyio i gvðs drottins avgliti yfir allt riki Jsraels. Sæfðv þeir siþan friðsamligar fornir með mikilli glęði konvngs oc allz lyðs fagnaði. Eptir þat stoð Samuel vpp oc talaði fyrir ǫllvm Gyðingvm oc bæiarlyð þeim er þar var saman kominn. Hann hof sva sitt mal. þat er yðr kvnnict ǫllvm. at ek hefi hæyrt akall yðart vm alla lvti er þer hafið til min talað oc[13] skipað konvng yfir yðr sem þer bæiddvt. gengr hann nv i bardaga oc er fyrir yðr [briost oc brynia i hverio striði.[14] Synir minir ero oc með yðr. Nv em ek gamall oc grar fyrir hærvm. hefi ek með yðr verit fra barnæsko oc er yðr miok kvnnict mitt athæfi. Nv standi þer her fyrir drottni gvði varvm oc þessvm hans kristi Saul konvngi. berið nv satt vitni vm minar framferðir at mer hiaveranda.

[1]) manna *tilf.* B [2]) i, B [3]) borgar *tilf.* B [4]) *saal. ogs.* B; i .iiii^ar^., A [5]) flydu, A [6]) Fra Samuel ok Saul konungi, A [7]) Samuelem, B [8]) sagði, B [9]) villdu, A [10]) [vilia honum ǫngva lydni veita, A [11]) þersum, B [12]) af, B [13]) ek hefi *tilf.* B [14]) [ok er yduart traust, A

hvart ek hefi fyrir nǫckorvm manne rangliga halldit vxa æða asna. sva oc ef ek hefi einshveriom[1] manni mæin gert æða þravngt með nockorv moti. ef ek hefi af yðr tekit mvtvr moti sannendvm þa skal ek a þessvm dęgi af lata oc aptr giallda hveriom manni sitt æigin. þa svaraði allr lyðr. Eigi hefir þv nockorvm manni mæin gert oc ęngan ofsott oc æigi dregið þer i sioð annarra æigin. Samvel mælti. Drottinn gvð væit at þessi hans kristr Saul konvngr er hæyrandi váttr i dag at þer manvð ecki yðvars goðs finna i minne hendi. þeir savnnvðv þat allt með svardaga sem hann sagði. þa tok Samvel sva til mals. Nv þa standi[2] þer i avgliti þess gvðs er miklaði Moysen oc Aaron oc læiddi fæðr vara af Egiptalandi. fyrir þeim sama drottni man ek diarfligan dóm setia yðr i mot af ǫllvm hans miskvnnsęmðvm er hann gerði við yðr oc yðra fæðr. Tek ek þar fyrst til sem Jacob kom a Egyptaland. oc siðan vorv fæðr yðrir þar þiaðir þar til er þeir kǫlloðv til gvðs. enn hann sendi þeim Moysen oc Aaron oc læiddi þa með mǫrgvm oc miklvm taknvm af Egiptalandi oc skipaði þeim þenna stað oc riki sem nv byggi þer. Enn þeir glæymðv gvði sinvm. oc fyrir þvi selldi hann þa vndir valld Sisare hertoga Assvr oc i hendr hęiðingivm Philisteis oc vndir anavð Moabitarvm þioða. sva at þessir oc margir aðrir lyðir striddv i mot þeim með miklo ofbelldi. Siðan kollvðv þeir til drottins oc savgðv sva. Miok hǫfvm ver misgert er ver fyrirlætvm[3] drottin gvð varnn oc þionoðvm annarligvm gvðvm bǫlvoðvm[4] Baal oc hinvm illa Astaroth. Nv frialsaðv oss drottinn gvð af anavð oc yfirgangi varra vvina ok manv ver þer þiona. Sva męlto þeir. Enn drottinn hæyrði bǫn þeirra oc sendi þeim hialparmenn [Gedeon oc Jepte oc Samson.[5] en siðazt[6] sendi hann yðr til aminningar þenna Samvel sem nv talar við yðr. hefir hann[7] nv læyst[8] yðr af hendi yðvarra vvina er bygðv vmhverfiss.[9] sva at þer mattvð vel vera i naðvm vtan vgg oc otta. Nv sem Naas konvngr Amons þioðar væitti yðr motgang. sǫgðvzt þér ecki annað mega nyta enn [konvngr iarðligr[10] stiornaði yðr. þar sem gvð drottinn yðvarr hafði aðr raðit riki yfir yðr. Nv er her sa konvngr sem þær vǫlðvt oc gvð gaf yðr eftir yðvarri bæiðni. oc ef þer ottiz drottin gvð yðvarn oc þionið honvm enn ræitið æigi mvnn hans moti yðr. þa manv þær oc konvngr yðarr sa er yðr stiornar vera i naðvm oc fylgia drottni gvði yðrvm. Enn ef þer hæyrið æigi rǫdd drottins með athygli gvðs vilia

1) *saal.* B; eins, C 2) *her beg.* Fragm. IX. 3) fyrirlitum, B; fyrirletum, Frag. 4) hinum bǫluaða, B 5) [Jerobaal ok Bedan ok Barach ok Jepte Samson ok Gedeon, B 6) siðan, B 7) guð, Frag. 8) frelst, Frag. 9) yðr *tilf.* B 10) [iarðligr konvngr *de övr.*

nema helldr ræiti þer ræiði hans. þa man hans hæfndarhȯnd [koma yfir yðr sem yðra fyrri frendr.[1] Enn sitið þer oc siaið þann ognarlvt er drottinn man gera i yðrv avgliti. Nv er sa timi er hveitiakrar[2] ero vpp skornir oc [sizt er[3] regna ván. nv man ek biðia gvð at hann syni yðr hverso mikit þer hafið nv misgert i mins drottins avgliti. Samvel kallaði þa til drottins. oc gaf gvð þegar a þæima dęge ræiðir[4] oc regn sva at allr lyðr ottaðiz drottin oc Samvel. Oc sva mælti allt folk við Samvel. Biðv[5] fyrir oss þrælvm þinvm til drottins gvðs þins. at hann drepi oss eigi nv i stað sem ver ervm verþir. þvi at ver iatvm allir at þenna glæp hȯfvm ver nv við lagt varar fornv synðir er ver bæiddvm oss konvng.[6] þar sem ver varvm aðr vndir raði oc riki vars drottins. Samvel svaraði.[7] Hirðit æigi[8] at ottaz þo at þer hafið þetta illa gort. bakverpiz[9] þa nv æigi við yðrvm drottni. helldr þionið þer heðan af gvði allzvalldanda með hræinvm hvg oc hiarta. enn hirðit æigi at hnæigiaz ęptir [vandvm villvm oc þeim gvðvm[10] er yðr stoða ecki ne styðia oc æigi mega yðr frelsa vndan anavð vvina yðarra[11] þvi at þeir ero harðla hęgomligir. Nv ef þer hverfið æigi fra gvði. þa væit ek fyrir vist at hann fyrirlætr yðr æigi fyrir sitt[12] mikla ok mattvga nafn. þvi at hann hefir svarið at gera yðr ser at ęlskvlegvm ęignarlyð ef þer vilið æigi honvm bregðaz. oc æigi lati gvð mik þann glæp hęnda at ek lætti af at biðia yðr miskvnnar af gvði. oc senniliga skal ek æigi aflata þat sem ek orka yðr at læiða a ręttan veg oc goða gavtó. Fyrir þvi bið ek minir kero synir. at þer vinnið rættlæti oc ottiz gvð yðvarnn oc þionið honvm i siðlæti oc sannlæik oc ast oc ælsko af ȯllo hiarta. þvi at hann hefir nv synt yðr sinn mikla matt. Enn[13] ef þer gróð sem gvð lati æigi vera þralatir a yðra illzsko. þa manv þer fyrirfaraz. oc sva konvngr yðarr. Meðr þvi moti lavk Samvel tǫlo sinne bæði langri ok sniallri. A þesso þingi valði Saul konvngr .iii. þvsvndir af ǫllvm lyð. [skylldo .ii.[14] vera með konvngi i þvi heraði er het Machimas oc a fialli Bethel. enn þvsvndrat manna var með Jonathas syni hans i borg Galaath. þat er a iorðv Beniamin. Enn allan annan Gyðinga lyð lęt hann hvernn fara til sins hæimiliss. Saul konvngr atti þa kono er het Achinoem. enn hennar faðir var nefndr Achimaas. þessir vorv synir Saul. Jonathas Jesvi oc Melchis. dottir hans hin

1) [refsa ydr sem ydrum fyrrum frændum, Frag. 2) *saal.* Frag.; hann veitti akrar, C, B 3) [siaið þer, B 4) reiðar, B; reidarþrumur, A 5) Bið þu, B; bið nu, A 6) konvngs, B 7) męlti, B 8) þer *tilf.* B 9) þer *tilf.* B, Frag. 10) [villumonnum at þiona falsgudum, Frag. 11) *saal.* B, Frag.; sinna, C 12) hitt *tilf.* Frag. 13) *saal.* Frag.; at, C; ok, B 14) [skylldi tuær, B

ęllri het Merob enn Michol en yngri. Jonathas settiz i Gabaa oc vęitti þegar alavp hæiðingiom Philistim ok gaf þeim hartt slag er honvm vorv nęstir.

Fra lagabroti Savl konvngs er hann fórnfærði.[1]

227. Eptir þat mikla mannfall Ammonitarvm er fyrr var getið gladdiz allr Gyðinga lyðr með hverskonar skemtan. oc hæiðingiar Philistim hæyra hvert lof Gyðingar væita Saul konvngi vm allt Gyðingaland með lvðra þyt oc þesshattar kalli. Hæyri Hebrei oc allt Gyðinga folk fregð þessa er Saul hefir drepit sva mikinn her hæiðingia. oc man Jsrael nv rættaz vpp i mot Philisteis. Philisteis æirir þetta[2] illa. þeir draga þa her saman oc ætla at beriaz a gvðs lyð. þeir fengv sva mikinn her. at þeir hðfðv i kerrvm oc vagnvm æigi færa enn .xxx. þvsvnda oc .vi. þvsvndir æinvala riddara. oc fotgðngvlið var torvellt at telia fyrir fiolða sakir. þæir flytia allan her þenna i Gyðingaland oc setia sinar herbvðir i Machimas. Enn Saul konvngr var þa i Galgala. oc þvi var allt folk i Machimas ottafvllt. at Gyðingar sia at þeir manv miok verða þravngðir af hæiðingivm. Dræifþvz þeir þa af hræðzlo oc faloz her oc hvar i hellvm oc holvm iarðar. i biargrifvm æða bergskorvm. enn Hebrei flyðv vt yfir Jordan a iorð Gath oc Galaath. Sva oc allr lyðr með Saul i Galgala var slæginn miklvm otta af hernaði hæiðingia. Samvel var þa æigi með Saul i Galgala. oc biðv þeir hans þar .vii. daga sem hann hafði orð vm sent. Nv sem hann kom æigi. þa tok miok at drifa liðit fra konvngi fyrir hræðzlo sakir. Oc nv er Saul ser þat. bað hann ser færa þa lvti sem kennemenn vorv vanir at fornfæra gvði til sigrs oc friðar. Ok er þat var gðrt. færði hann sialfr fornina. enn þat atti kennimaðr at gera sem lðg bvðv. Ok þegar sem hann hafði lokit at fornfæra þa kom Samvel. Konvngr geck vt i mot oc hæilsaði honvm. Samvel spvrði hvat hann hæfði[3] gert. Saul svaraði. Ek sa at mitt folk fættiz[4] oc flyði fra mer. enn þv komt sæinna enn ver ætlvðvm.[5] nv sem herr hæiðingia oc varir motstðððvmenn drogvz at ðllom megin[6] oc Philistei vorv komnir allt i Machimas. syndiz mer[7] sem þeir ætti harðla skamt hingat i Galgala. enn ek hafði[8] þa enn ecki mykða asionv drottins mins. Nv af þesse navðsyn allri samt tilknvinn fornfærði ek sialfr drottni. Samvel męlti. Hæimsliga[9] hefir þer tekiz er þv hefir brotið

[1]) Fra Saul konungi ok Samuel, A [2]) nu *tilf.* B [3]) hafði, B [4]) fęckaðiz, B [5]) hugðum, B [6]) megum, B [7]) monnum, B [8]) hefði, B [9]) heimsklega, B, A, Frag.

boðorð drottins gvðs þins oc bratt sva skiott af þvi sem ek bavð þer. þvi at ef þv hefðir æigi þetta gert. þa mvndi[1] gvð drottinn hafa þitt riki avkit oc [yfir skipað[2] Jsraels lyð at æylifv. enn nv man þitt riki engan vppgang fa heðan af. þvi at drottinn man læita þess mannz til hôfðingia yfir sitt folc er mæirr se eptir hans hiarta oc hvgarlvnd. þa man æyðaz [þinn rikdomr.[3] þvi at þv varðvæitir æigi hans boðskap. Eptir þetta stoð Samvel vpp oc sneri brott af Galgalis.[4] oc for hann þa i Gabaath a iorð Beniamin. Enn Saul var eptir i Galgala oc skoraði þa hverso mart lið hann hafði þa með ser. Enn sva hafði folkit fra honvm skotiz at þar fannz æigi mæirr enn .dc. karla. oc vmframm Savl oc Jonathan.[5] Var þat folk flest er fra þeim hafði lavpiþ komið i Gabaath.

Hinn agieti sigr Jonate.[6]

228. Hæiðingiar Philistim sato i Machimas oc bioggvz at beriaz a Gyðinga. Ok sem þeir vorv herclæddir gengv þeir fra herbvðvm oc þriskiptv sinv liði. for æinn flockr gegnt Effraim i riki Savls. annarr flockr for þann veg sem liggr til Bethoron. [enn hinn þriði sneri[7] fram at dal þeim er hæitir Oim.[8] er liggr við æyðimôrk. J þann tima fannz engi iarnsmiðr i riki Gyðinga. þvi at Philistei hôfðv sva til gilldrat með sinvm raðvm at Hebrei skylldo engi vapn mega smiða. helldr forv Gyðingar iafnan i borgir Philistinorvm [þar sem þeir vorv at[9] hvessa eða sla ôxar sinar æða gref eða avnnvr verkferi. Nv sem her var komið at Jsraelite skylldo til bardaga. þa fannz æigi[10] sa maðr i þeirra liði at hefði sverð æða spiot at vega með vtan Saul oc Jonathas son hans. Jafnan vm daga gengv fylkingar hæiðingia fra herbvðvm oc syna sik vera bvna til bardaga.

Ok einn dag talar Jonathas til skialldsveins sins. Fôrvm fram til [þess segir hann sem stendr fylking[11] Philistinorvm. Ecki sagði Jonathas til þessa favðvr sinvm. Saul var þa staddr i yztv halfv rikis Gabaa[12] i þeim stað er Magon hæitir vndir æinv alldintre. hann hafði æigi flæira lið enn .dc. bardagamanna. þar var þa með honvm Achias son Achitob broðor[13] Jchabod[14] sonar Finees sonar Hely kennimannz af Sylo. Bar Achias þa kennimannz nafn oc hið hælga clæði er þeir

[1]) myndi, B [2]) [skipat þik yfir, B [3]) [þitt riki, Frag. [4]) Galgala, B [5]) Jonathas, B, A [6]) Fra Jonathas ok heidingium, A [7]) [þriði flokkr sneri til iarðar Sabaa ok sva, B [8]) Soboim, B [9]) að *tilf.* B; [at, A, Frag. [10]) eingi, B, A [11]) [fylkingar, Frag. [12]) Galgala, Frag. [13]) sonar, A [14]) Jkaboth, B; Hicaboth, A

kǫlloðv Ephot. folkit vissi ekki til[1] hvat Jonathas barsk[2] fyrir. Enn þar sem Jonathas ætlaði at fara fram til fvndar við Philisteos var hið brattasta æinstigi vpp at ganga. oc [i harða ha[3] clif. enn tveim mgin gengv at glivfr ha oc hin brattazto biǫrg [.hæita þav biorg er norðan ganga or[4] staðnvm Machimas Bosess. enn svðr fra moti borginne Gabaa ganga þav biorg er hæita[5] Sene. Nv sem þeir sǫkia fram at ginstigino. mælti Jonathas við skialldsvæininn. þat vil ec at við farim til motz við þessa bannsætta hæiðingia oc vita ef gvð drottinn vili nockoð vinna fyrir ockrar hendr. þvi at honvm er iafnavðvellt[6] at hialpa sino folki við[7] fa menn sem marga. Svæinninn svaraði. Far sem þik fysir. enn ek man þer fylgia hvat sem þv vill at hafaz. Jonathas mælti. þa er mið[8] komvm at ginstigino oc hæiðingiar megv sia okr. ok ef þeir tala sva. Biðit þar til er ver komvmz[9] til motz við yðr. þa skolom mið[8] staðar nema oc ganga æigi vpp at þæim. [Enn ef þeir bidia ockr fara til fundar vid þa. þa skolum mit ganga vpp at þeim[10] þvi at þa man drottinn selia þa vndir ockvr vapn. Nv skolvm við hafa þat at marki her vm.

Sem þeir koma fram i klivin i avgsyn hæiðingiom. þa mlto Philistei með ser vppi a biǫrgvnvm. Se. nv fara her Hebrei oc hafa nv vm siðir skriðit v́t sem myss or holvm. þeir kolloðv a Jonathan sva segiandi. Gangið vpp hingat oc mvnvm ver syna yðr æinn lvt. Jonathas mælti við svæininn. Fylgðv[11] mer dræingiliga oc gavngvm vpp at þeim. þvi at nv hefir gvð drottinn várr svipta þa hamingivnni oc þa vndir gefið Jsrael[12] lyð. Enn sva var vegrinn brattr. at Jonathas grvflaði helldr enn géck oc klæif æigi siðr með hǫndvm enn fótvm vm æinstigið. oc þar svæinninn eftir. Ok þegar sem þeir komv at her hæiðingia vpp a bergið. hioggv þeir baðir iamfram a tvær hendr hvat sem fyrir varþ. Var þat þeirra hið fyrsta atlavp at þeir drapv af Philisteis .xx. hravsta dræingi oc rvddv ser sva veginn rætt i miðia fylking Philistinorvm. a savmv læið oc .ii. iafnir æykir drægi æinn arðr vm akra. For þetta oc flavg þegar með mikilli vndran vm allar herbvðir þeirra. Ok sva gǫrði gvð þetta takn með myklo stormerki. at ógn oc otta sló a allan her hæiðingia [er aðr var til bardaga bvinn. Giorðiz þa mikill gnyr[13] af opi oc hlavpvm hæiðingia sva at viða þotti iorðin skialfa vmhverfiss.[14] þvi at þeir visso æigi hvar þeir skylldo koma ser fyrir hræðzlo.

[1]) *mgl.* B [2]) barst, B; ætladiz, Frag. [3]) [harðla haatt, B; i ha klif, Frag. [4]) [at or, A; at, Frag. [5]) [er heita Boses enn ǫnnur, B [6]) iafnmikit fyrir, Frag. [7]) fyrir, B [8]) uið, B; mit, Frag. [9]) komum, B [10]) [*tilf.* Frag. [11]) Fylg, B, Frag. [12]) Jsraels, Frag. [13]) ok gnydr *tilf.* Frag. [14]) [sua at uiða þotti iǫrðin skialfa af opi ok hlaupum heiðingia, B

Nv [gato at lita[1] varðmenn Saul konvngs þar sem þeir vorv i hæstvm tvrnvm Gabaath at fiolði Philistinorvm var niðr drepinn enn allr annarr mvgr flyði her oc hvar. þeir sǫgðv þetta[2] konvngi. Læt hann þa kanna lið sitt oc vita hvart er nockorir [veri i[3] brottv af hans her. Ok sem hann varð viss [at Jonathas oc skialldsvæinn hans var[4] brottv.[5] þa bað hann Achiam kennimann framm bera ǫrkina hælgv. þvi at Gyðingar hǫfðv i þann tima sattmalsǫrk drottins i herfǫr[6] með ser. A þessi savmo stvnndo gerðiz sva mikit gnadd i herbvðvm hæiðingia. at Gyðingar heyrðv fvllgiǫrla hǫrmvngar þyt[7] þeirra oc hræðzlo. Sotti þa Saul framm af vætfangino oc allr hans herr með opi oc eggian. En er opino slo saman. þa vrðv hæiðingiar sva hræddir. at af þvi varþ mest [mannfallit er[8] þeir baroz sialfir vapn a. sva at hverr drap sinn felaga oc frænda þann er nęstr[9] honvm var. Enn allir hebreskir menn þeir sem vorv i herbvðvm Philistinorvm oc aðr hǫfðv fyrir hræðzlo sakir tekit ser grið af hæiðingiom flyðv nv til fvndar við Saul oc Jonathan oc bavrðvz með þeim. Sva at hverr maðr sem ęinn af Jsrael sa er sik hafði aðr folgið i fialli Effraim æða avðrvm læynvm fyrir otta Philistinorvm. þa hliopv nv allir til sinna vápna sem þeir sa at Philistei flyðv oc slogvz i bardaga með þeim Saul oc hans[10] monnvm.

þessi sokn var harðla lǫng. sva at akafi orrostvnnar hellz allt til þess staðar er het Bethven.[11] Kom þa saman allr herr Gyðinga. þa mælti Saul með svardaga við allan lyð. at hverr sa maðr skilldi vera bǫlvaðr oc til davða dǿmðr er dirfðiz at bergia nockvrvm lvt a þæima[12] degi fyrr enn hann hefði sigraz a sinvm vvinvm sem hann villdi. þenna boðskap hellt allr lyðr sva rikvliga. at þa er þeir komv i flottarextrinvm fram i[13] skog þann er avll iorðin flavt af hvnangi var ęingi sva moðr ęða hvngraðr at sina hǫnd rętti til at kenna vtan Jonathas. hann hafði æigi fyrr[14] hæyrt hvat faðir hans hafði vm talað. Hann rætti fram sverðit er hann hafði i hendi i hvnangið. [þa bra hann[15] i mvnn ser. þvi at hann var miok[16] moðr at hann matti varla sia læið sina. Enn þegar sem hann hafði bergt. lvkvz vpp avgv hans.[17] þa mælti maðr til hans oc sagði [hveria varygð[18] konvngr hafði mælt oc svarit vm at ængi maðr skilldi a fæðv kenna a þæima dęgi sa er lifino vil hallda. Jonathas svaraði. [Mikil vanðręði[19] hefir faðir minn

[1]) [sia, B [2]) Saul *tilf.* B [3]) [eru aa, B [4]) uoru i, B [5]) [at Jonathas var i brottu ok skialldsveinn hans, Frag. [6]) herfǫrum, B [7]) sut, B [8]) [mannfall at, B [9]) nęrst, B [10]) Jonathan ok þeirra, B [11]) Bethauen, B, Frag. [12]) þeim, B, A [13]) a, B [14]) *mgl.* B, A, Frag. [15]) [ok bra, A, B, Frag. [16]) sva, A, B, Frag. [17]) ok rann mædi af honum *tilf.* A [18]) [hvat, A, Frag.; huersu, B [19]) *saal.* B; vændreði, C; [Mikinn þunga, Frag.

gert allri iarðarbygðinne i þesso. þvi at þer gatvð nv at lita hverso lystvz avgv min sem ek bergþi[1] harðla litlo af þesso hvnangi. þar sem ek matti[2] aðr drivgvm ecki sia fyrir møði. ok þvi hefir hann þetta mǫllt mæirr af akæfð[3] enn alitvm. þvi at vtan ef myndi þessi lyðr er nv er naliga at þrotvm kominn af þorsta oc hvngri styrkligarr striða a heiðingia oc reka flottann i dag. ef þeir veri saddir af herfangi sinna vvina.

A þeim degi hialpaði drottinn sino folki. oc rako Gyðingar flottann oc drapo Philisteos allt fra Machimas til þess staðar er hęt Aialon[4]. þa var allr lyðr miok moðr af erfiði oc fðsto. sva at þeir toko navt oc savði at herfangi oc drapo niðr. oc þegar sem þeir hðfðv svndrat tok folkit at æta ratt. Enn svæinar konvngs sǫgðv honvm hverso Gyðingar glæpðvz i gvðs avgliti. er þeir atv vsoðit oc bloðvgt kiot. Saul mælti þa til hersins. þer hafið i þessvm lvt gert mikit lðgbrot sva at storvm berr oc hæfir æigi at læingr se vbętt. velltið nv i stað hingat ęinvm miklvm stæini. Ok er þat var gert. talar konvngr til sinna svæina. Farið skiott vm allan herinn. oc bioðit hveriom manni at flytia hingat sitt[5] navt ęða savð oc sæfi[6] hér yfir þenna stęin. matbvið siðan oc snęðit. enn gerit æigi sva mikinn glæp at þer ætið ratt sem hæiðingiar. Nv gerði folkit sem hann [fyrir sagði[7] allt til nætr.

þar smiðaði Saul[8] drottni hið fyrsta altari. Eftir þat sagði hann sva herinvm. Hlavpvm[9] nv sem harðaz a hæiðingia oc drepvm þa i alla nótt þar til er lysir af dęgi. oc æyðvm sva illvm vikingvm at ver latim [æigi ne æinn[10] eftir liva af þæima[11] her. Folkit bað hann raða. þa męlti Achias[12] kennimaðr. Gðngvm fyrst til sattmalsarkar drottins oc vitvm hvert rað gvð[13] gefr til. Saul bað gvð segia ser ęða syna hvart hann skilldi sękia[14] eptir Philisteis æða hvart gvð villdi gefa þa fram[15] vndir valld Gyðinga. Enn hann fekk þar vm ęngi visendi [i þat sinn.[16] þa mælti konvngr. Misgert hefir nv æinn[17] af varvm monnvm i dag. kalli nv saman allan herinn oc rannsaki vandliga hverr þessa er valldr. Ok þat væit lifandi gvð gręðari Jsrael. þo at [þessi glæpr[18] at gera gvð ræiðan hafi hęnt Jonathan son minn. þa skal hann æigi með drætti[19] vndan domi frelsa. helldr skal hann þegar i stað dæyia. þesso męlti ęngi maðr i mot at sinne. Konvngr bavð nv at allr lyðr skipiz[20] i æinn stað. enn þeir .ii. i annan stað

[1]) bergða, B, Frag. [2]) maatta, B. Frag. [3]) kappi, Fragm. [4]) ok drapu mikit ugrynni hers *tilf.* A [5]) sin, B [6]) sæfa, B [7]) [sagði fyrir, B [8]) konvngr *tilf.* B [9]) hlaupit, B [10]) [engan, B [11]) þeirra, B [12]) Achaz, B [13]) hann, B [14]) herskilldi *tilf.* Frag. [15]) framarr, B; *mgl.* Frag. [16]) [at sinni, B [17]) einnhverr, Frag. [18]) [þenna glæp, B [19]) nǫkkurum undandrętti, B [20]) fęri, B

Saul oc Jonathas. Enn er sva var gert. þa kallaði Saul sva segiandi. Seg mer[1] drottinn hvi þv væitir ęngi andsvðr þreli þinvm i dag. Nv ef þetta ræiði ranglæti liggr a mer ęða Jonatha[2] syni minvm. þa giallt þv okr vití fyrir. enn ef lyðrinn [er sękr.[3] þa gęf þeim hirting til hęlganar. Siþan var hlvtað oc fannz lǫstr með Jonatha[2] oc Saul. þa bavð konvngr at lvta skylldi með þeim. var þa sva gert. ok kom vpp lvtr Jonathe.[4] þa bað Saul hann segia hvat hann hafði gert. Jonathas svaraði. þa er ver komvm i dag a þann hvnangs fliotanda skog. bergði[5] ec oc þo sem minnz af hvnangi. Sæ nv[6] þer vilið at ek dæyi[7] firir þetta. Saul svaraði. þat væit gvð at nv i stað skallt þv dæyia. Við þessor orð konvngs liop vpp allr lyðr sva segiandi. Ogvrlig vhæfa[8] at drepa þann mann er æinn hæfir mesta hialp vvnnið Jsraels folki. sem gvð lifir a himnvm at æigi skal nðckorr maðr a iarðriki blasa hár af hðfði honvm at sinne. Toko þeir þa Jonathan með valldi oc frelstv hann fra davða. For Saul þa i Gabaath oc lattiz at sækia eptir Philisteis. flyðv þeir hæim i riki.[9] oc skilði þar meðr þeim þvi[10] sinne.

Er gud baud Samueli at drepa Amalech.[11]

229. þa er Saul konvngr hafði staðit[12] oc styrkt riki sitt ifir Jsrael. heriaði hann a riki hæiðingia oc striddi við alla vvini Gyðinga. við þær þioðir er kallaðir[13] vorv synir Moab oc synir Amons. ok hann barðiz við þann konvng er rikði i Edom oc við konvng þess rikis er kallað var Soba. oc iafnan hęllt hann striðv[14] við Philisteos. Enn hvar sem hann sneri a sinvm hernaði. þa hafði hann æ sigr oc bravt vndir sik allar þioðir oc ðll riki i nand oc frelsti Gyðinga af allra þioða agangi. Enn hinn hæsti hðfðingi i herinvm með Saul var sa maðr er het Abner frendi konvngs. skylldr sva at þeir[15] vorv [brǫðr. synir þess mannz er het Abihel. Cis faðir Saul oc Nęr faðir Abnęr.[16] Enn fyrir þvi at allar stvndir var hið mesta strið oc vfriðr milli Philistim[17] ok Saul konvngs meðan hann lifði. þa valði Saul ser til fylgðar hvernn mann er hann fann styrkan[18] oc vigkęnan. þenna[19] tima var með Saul Samvel. Ok a nðckorvm degi kęmr hann at mali við kǫnvng oc sagði sva til hans. þat er þer æigi vkvnnict. at gvð

[1]) þu, B [2]) Jonathe, B [3]) [hefir misgert, Fragm. [4]) *her ender* Fragm. IX. [5]) bergða, B [6]) ef *tilf.* B [7]) deyia, B [8]) er *tilf.* A [9]) sitt *tilf.* B [10]) at, B [11]) Fra hernaði Sauls konungs a heiðingia, A [12]) staðt, B, A [13]) kallaðar, B [14]) striði, B; strid, A [15]) feðr þeirra, B [16]) [brødra synir, A [17]) Philisteis, B [18]) styrkztan, B [19]) þann, B

drottinn sendi mik at velia þik oc vigia til konvngs yfir sinvm[1] lyð. fyrir þvi hæyrðv nv orð drottins oc gef [at gavm.[2] þvi at þessa lvti talar drottinn gvð allzheriar. Nv endrminnvmz ek sagði drottinn hvat hinn vandi lyðr Amalech gerði við[3] mitt folk er ek læidda af Egiptalandi. er þeir striddo oc stoðv alla vega mot Gyðingvm. fyrir þvi far þv nv með þinn her oc drep i davða allan [þann lyð[4] Amalech. oc ger sva mikla alæyðv[5] vfagnaðarfolki þvi. at þv þyrm hvarki elli ne æsko. bana sva [konvm sem karlmonnvm.[6] bðrnvm oc[7] bvsmala. vxa oc asna. kið sem kalf. oc æyð ðllv þvi er lifs er i þvi riki.

Saul konvngr byðr nv at ser her vm allt Gyðingaland. Ok sem saman kemr liðit. lætr hann skora manntal. hafði hann þa .cc. þvsvnda fotgavngvhers. en .x. þvsvndir hinna hravstvstv[8] bardagamanna af ætt Jvde. Sem Saul konvngr kom með sinn[9] her i riki Amalech. at þeirri borg er sat i konvngr þeirra er het Agag. settiz hann vm borgina oc slo sinvm landtiolldvm við æinn fors. Sendi Saul þa sina menn til þeirra þioða er Cinei vorv kallaðir. sva segiandi. Bviz brotto þer [oc farið sem fyrst[10] langt or riki Amalech með allt yðart goðs. at æigi veviz þer i vandreðvm[11] með þeim sva at ver drepim yðr. þvi at ver vilivm yðr ekki mæin gera sakir þess er þer æinir af ðllvm þioðvm giorðvt Gyðingvm miskvnn oc manndom er þeir forv af Egiptalandi. Cinei gerðv sva. forv oc flvttvz brott sem þeim [boð komv[12] af riki Amalech. Enn þvi at Amalechite hðfðv litinn viðbvnað enn Saul mikinn her oc matkan. þa vann hann skiott oll riki þeirra fra þæim stað er het Eivla allt þar til er fram kemr þar sem het Assvr. þat riki liggr við Egiptaland. þeir handtoko Aggag konvng oc ferðv i bðnd oc flvttv með ser lifanda. enn allt annað samfengið folk slogo þeir sverði. Saul konvngr oc hans liðsmenn[13] læto lifa [konvng Aggag[14] oc þyrmðv þvi ollo er þeim þotti fagrt fyrir avgvm. kvikfe oc klæðvm. yxnvm oc æykivm. hðfrvm oc hrvtvm. oc ðllv þvi er eigvlict þotti villdo þeir eigi tortima helldr taka at herfangi. enn drapv allt þat sem var aflæitt eða ælict[15] hrvmt eða hervilict.

A þessi sðmv stvndv vitraþiz gvð Samvel sva segiandi. Ofgert hefi ek þat er ek setti[16] Saul konvng yfir lyð minn. þvi at hann fyrirlætr mik oc brytr boð min oc vill æigi gera eftir orðvm minvm. Við þetta hrygðiz miok hiarta Samuelis. sva at hann vakði alla þa nott oc kallaði til gvðs drottins. Enn þegar sem lysir byr Samuel sik at fara

[1]) sinn, B, A [2]) [gaum at, B, A [3]) mik ok *tilf.* B [4]) [her, B [5]) a *tilf.* B [6]) [korlum sem konum, B [7]) sem, B [8]) roskuztu, B [9]) sinum, B [10]) [sem fyrst ok farit, B [11]) *saal.* B; vendreðvm, C [12]) [uar boðit, B [13]) lið, B [14]) [Agag konung, B, A [15]) elikt, B, A [16]) setta, B

til fvndar við Saul. Var honvm þa sagt at Saul hafði komit i Karmel þann stað er sva het. oc þar ræist vpp altara[1] til marks oc minnis sigrs sins. oc þaðan aftr hverfandi hafði hann snvið i Galgala. þar fann Samvel konvng. Saul qvaddi þegar Samvel sva segiandi. Blæzaðr ser þv gvði. framit ok fyllt hefi ec alla lvti eptir orðvm drottins. Samuel svaraði. Hvat væit rðdd þessi navta oc savða er ek þyckivmz hæyra til herbvða.[2] Saul svaraði. þat er litils hattar er menn minir hafa tekit or riki Amalech. þvi at lyðrinn hefir valið hið villdazta af savðvm oc navtvm at fornfæra herra gvði þinvm.[3] enn allt annað drapvm ver. Lętt af þv nv at livga [segir Samvel.[4] oc man ek segia þer hvat drottinn minn talaði til min i nott. Saul bað hann segia slikt er hann villdi. Samvel mælti. þat væizt þv at þv vart settr af gvði hðfvð oc hðfðingia ifir allt Jsraels folk. þa er þv vart lagr oc litils verþr af [sialfs þins[5] domi meðan þv þottiz [æigi gvði[6] ofgoðr at þiona. ok smvrði gvð þik til konvngs yfir allan sinn lyð. 'siðan sendi gvð þik sinna ęyrenda[7] sva segiandi. Far þv oc drep glępafvllt folk Amalech. oc sva skallt þv ogvrliga æyða ðllo þeirra goðsi[8] með elldi oc eggiv at æigi æitt kvikenndi [latt þv[9] eptir lifa. Nv þa fyrir hvi hæyrðir þv æigi orð gvðs þins. helldr sneriz þv til rans oc rangenda oc framðir illzkv oc agirnd i avgliti drottins. Saul svaraði. Lofaðr se drottinn gvð at ek hefi fyllt hans boðskap oc gengið i ęngan stað af þeirre gðtv er hann bavð mer. sva at ek eyddi[10] ðllvm Amalechitis. enn ek læidda lifanda hingat Aggag konvng þeirra. þvi at ek villda sva sǫma gvðs boðorð at hann dæyi[11] her ef drottinn vill. enn fæita yxn oc fagra savði sem ek sagði fyrr þat flvtti[12] ek til þess at fornfæra drottni her i Galgalis.[13] slikt allt sem hann villdi þiggia. þa svaraði Samvel. Lætt af falsi oc hægoma. hverso ma drottinn þiggia i forn þav kvikęndi er hann hefir aðr bannsett oc bðlvað i ręiði sinne. þat skallt þv fyrir vist vita at betri[14] þyckir gvði trvliga[15] halldin hlyðni sinna boðorða helldr en fornfæring rvta ęða hafra. þvi at mæiri glæpr er[16] en skvrðgoða blot at [briotaz gvði mot[17] oc vilia honvm æigi hlyðnaz.[18] Hæyr nv þa oc gef gavm at savnno. fyrir þat sama er þv castaðir brotto boðskap drottins þins. þa kastar hann þer af hendi at þv ser æigi konvngr yfir hans lyð. Saul mælti þa. Misgert hęfi ek er ek bravt boð drottins oc þin orð. en ek hlyddi[19] þessa folks fortǫlvm. Nv bið ek at þv berir oc bætir[20]

[1]) alltari, B, A [2]) herbuðanna, B [3]) sinum, A [4]) [*tilf.* B, A [5]) [sialfum þinum, B [6]) [guði æigi, B [7]) erenda, B [8]) *saal.* A, B; goð, C [9]) [laattu, B; skal, A [10]) eydda, B [11]) dęi, B [12]) flutta, B, A [13]) Galgala, B [14]) betra, B, A [15]) *mgl.* B [16]) þat *tilf.* B [17]) [briota moti guði, B [18]) hlyða, B [19]) hlydda, B [20]) bøtir, A

synð mina. far nv oc fylg mer at dyrka drottin. Samuel mælir oc svarar. Eigi man ek fara með þer þvi at þv [vrækþir orð[1] drottins. oc þar fyrir af setr hann þik konvngdomi yfir Jsraels lyð. Samvel spratt þa vpp oc ætlaði snva brotto.[2] þa græip Saul til hans i ofanvert yfirklæði hans sva at rifnaði. þa mælti Samvel. Sva slitr drottinn af þer a þæima degi riki Gyðinga oc gefr þat navngi þinvm þæim sem betri er en þv. Saul mælti. Jati ek at ek hefi misgðrt. en þo allt at æino[3] væitt þv mer nv virðing fyrir hðfðingiom oc ðllvm Gyðinga lyð. sva at þv far með mer at dyrka drottin gvð þinn. Samvel gðrði nv sva at hann fylgði Saul at sinne oc [dyrkaði þa[4] drottin i Galgalis. þa bavð Samvel liðsmonnvm at læiða fyrir sik Agag konvng. Agag var allra manna fæitaztr. Var hann nv fram lęiddr oc færðr Samveli skialfandi oc sva segiandi. Hvat er. skal nv bæiskr davði [bana mer[5] væita. Samvel svaraði. Sæ. þitt sverð gerði marga kono sonlavsa. sva skal þin moðir milli annarra kvenna alldri siðan ęiga ęrfingia. Bra Samvel þa sverði oc snæið hann[6] i sma stykki fyrir avgliti drottins i Galgalis. Epir þat for Saul i Gabaath. enn Samvel i Ramatha. oc sa hann Saul alldri siðan meðan hann lifði.

Upphaf sogu Dauiðs oc fra hǫrpulist hans.[7]

230. Jsay ęða Jesse het æinn rikr maðr i borginne Bethleem. hann atti .viii. syni.[8] oc ero her .iiii. nefndir. het hinn ęllzti Eliab enn annarr Amminadab .iii. [Ama æða[9] Samaa .iiii. ero æigi nefndir. Dauid het hinn[10] yngzti. hann var virðr minnzt af þeim. þvi var hann vti a æyðimðrk oc gætti hiarðar[11] favðvr sins. hann vanðiz við stræinglæika oc lęk manna bezt hðrpv. þat er sagt þa er honvm þotti of miok dræifaz hiðrðin [tok hann[12] hðrpv sina oc drap stræingi til slattar.[13] tifaðiz þa þegar saman fenaðrinn oc lagðiz vmhverfiss hia honvm oc gaði æigi at bita. Ok þa þegar sem hann var vngr svæinn var gvð með honvm oc vann fyrir hann mikil stormerki. þat var æinn dag þa er Dauid gętti hiarðar. at hiðbiornn æinn kom or skogi oc tok kið fra hiorðinne oc rann til skogar með. David sa þetta oc rann þegar eptir birninvm. ferr sva læikr með þeim. at hann lęmr leggi biarnarins oc drepr hann enn frelsar kiðit hæillt oc

[1]) [villdir æigi lyda ordum, A [2]) i brott, B, A [3]) eins, B [4]) [dyrkaðu, B [5]) [mer bana, B [6]) Agagh i sundr, B [7]) Er Dauid konungr reif kiapta a oarga dyri, A [8]) sunv, B [9]) [*mgl.* B [10]) *her beg.* Fragm. X. [11]) sauða, B [12]) [at hann tok, Frag. [13]) slagar, Frag.; slags, A

vsakað. Annan tima kømr af mørkinni ser matar at læita með miklvm grimleik[1] leo oc græip einn rvt af hiorðinni. Dauid sneri þegar eptir honvm. Enn er dyrið fann ser eptirfør væitta. snaraz þat þegar i moti oc ognaði manninvm með grimligri asiono oc grettiz ræiðvliga enn villdi þo æigi lavst lata sitt ranfæingi. Dauið er vapnlavss oc rennr þo at diarfliga. þrifr baðvm høndvm [i faxið[2] dyrino[3] oc kastar ser vpp a halsinn. spennir saman baðvm fotvm vndir kverkina enn tekr sinne hendi hvarnn kioptinn[4] oc rifr fra niðr kialkana. Ferr sva hrvtr feginn til hiarðar. en Dauid gengr af [davðvm leone.[5]

Valiðr David til konungs af guði.[6]

231. Eptir þat er þeir skilðv i Galgalis Samvel oc Saul. sem aðr er ritað. oc Samvel var hæim kominn i Ramatha. græt hann Saul er hann hafði til þess vvnnið at drottinn tæki[7] af honvm konvngdominn. þa vitraðiz honvm almattigr gvð sva segiandi. Hverso lengi skallt þv syta Saul. þo at æk vili[8] æigi at hann eða hans afkvæmi riki yfir lyð minvm. Far nv oc fyll horn þitt af hælgv viðsmiorvi. þvi at æk vil senda þik i Betleem til Jesse.[9] þvi at þar se ek fyrir oc vel ek mer til konvngs æinn af sonvm hans. Samvel svaraði. Hverso ma ek þessi før fram koma. þvi at Saul man verða varr við oc man vilia drepa mik. Drottinn mællti. þv skallt taka æinn vxa af hiørð þinni oc læiða með þer oc segia at þv ferr at fornfæra drottni. oc þv skallt Jesse til fornarinnar bioða. Siðan man ek segia þer hvat þv skallt gera oc hvernn sona hans þv skallt smyria til konvngs. Samvel gerði nv sem gvð bavð honvm. Sem hann kom i Betleem rvnno i mot honvm ølldvngar borgarinnar vnndranndi er hann var þar kominn ok sva segiandi. Hvart er friðsamlig þin kvama. Hann svaraði. Með friði fer ek. em ek kominn at offra drottni vxa þenna. Hræinsiz þer ok hælgiz. komit siðan [oc sæfit[10] fornir með mer. Nv hælgaði Samvel Ysai oc syni hans oc kallaði þa til hæilags æmbættis með ser. Samvel segir Ysai at gvð drottinn hafði valið til konvngs einn af sonvm hans. Ok sem þeir vorv inn gengnir. sa Samvel Eliab hinn ælzta son Ysai. oc mællti til gvðs. Hvart er þessi sa er þv hefir mer til visað. Drottinn sagði. Ekki[11] skallt þv lita asiono hans æða virða vøxt hans. þo

[1]) rennandi *tilf.* Frag. [2]) [faxit a, B [3]) [i fax dyrsens, Frag. [4]) kiǫptinn, B; kiaptinn, A [5]) [daudu leoninu, A [6]) Er sialfr guð vitraðiz Samuel ok sagði honum fyrir, A [7]) tok, B [8]) uilia, B [9]) eða Ysai *tilf.* Frag. [10]) [oc fęrit, B; at sæfa, Frag., A [11]) Eigi, B

at hann se mikill. þvi at brot[1] kasta ek þessvm. ok eigi dǿmi ek eptir manna asynd. þvi at maðr[2] sęr þat er vtan birtiz a bvkinvm. en gvð litr æigi siðr hiarta ok hvg mannzins. þa kallaði Ysai Amminadab oc læiddi hann fyrir Samvel. Samvel męlti. Eigi hefir gvð þenna valið til konvngs. Nv sem Ysai hefir fram læiðt .vii. syni[3] sina. segir Samvel drottin ǒngan hafa af þessvm[4] valið. Samvel spvrði[5] ef Ysai ætti[6] flæiri syni enn hann hafði þa sęð. Hann svarar. Sva er nv sem lokit sę. þo er æinn smasvæinn er gętir savða minna. Samuel mælti. Sęntþv[7] skiott[8] oc læið þann inn. þvi at æigi skolvm ver fyrr taka samsæti en hann kęmr her. Jsai sendir ęptir honvm oc læiddi hann fyrir Samuel. Dauid var ravðblæikr a har ok[9] friðr i asióno oc æygðr vel. Nv sem hann var kominn. mælti drottin við Samuel. Ris vpp þv oc smyr hann. þvi at þessi er sa er ek valði.[10] Samvel tok viðsmiorshorn sitt ok smvrði hann milli brǫðra sinna til konvngs yfir Jsrael.[11] Græiddiz þa þegar sem æ siðan hęilagr andi drottins yfir Dauid. Eptir þetta ræis Samuel vpp oc for hæim i Ramatha. enn Dauid gætti savða sem aðr.

Fra þi er Saul konungr kualdiz.[12]

232. Milldi drottins hvarf nv fra Saul enn illr andi skælfði hann oc sturlaði. þa męlto þionostomenn hans. Herra konvngr. latið læita at harpslaga nǒckorvm. at þa er illr andi sækir yðr læiki hann hǒrpvna fyrir yðr. oc vita at[13] þer berit lęttligarr yðvart mæin. Saul svaraði. Hvgsit vm goðir halsar hvar þenna mann kann fa sem þer talið til. Einn af svæinvm hans svaraði mali konvngs. Ek kann þann mann. Ysai af Bethleem a .viii. syni. hæitir hinn yngzti Dauid. hann kann harðla vel hǒrpo at læika. hann er storhvgaðr oc manna sterkaztr. vænn oc vitrmall. vapnfimr oc væl at ser[14] vm alla lvti. þvi at drottinn er með honvm. Sem Saul konvngr hæyrði þetta. sendi hann þessi orð Ysai i Bethleem. Send til min son þinn. þann er Dauid hęitir oc hiarðar gætir i havgvm vti. Ysai þegar sem honvm kom[15] konvngs boð. tok hann æinn asna oc klyfiaði af vistvm oc vini oc einn bvkk fæitan. þetta sendir hann Saul með syni sinvm Dauid. Nv hvernn tima sem illr andi ærði konvng þa tok Dauid hǒrpv sina oc

[1]) brott, B [2]) *saal.* Fragm.; mæirr, C, B [3]) sunv, B [4]) þeim, B [5]) þa *tilf.* B [6]) nakkuat *tilf.* B [7]) Sendtu, B; sentv, Fragm. [8]) eptir honvm *tilf.* Fragm. [9]) fagr oc *tilf.* Fragm. [10]) valða, B [11]) Jsraels lyð, B [12]) Fra Saul konungi ok Dauid syni Ysay. capitulum, A [13]) *saal. ogs.* Frag.; ef, B [14]) giorr *tilf.* B [15]) komv, B, A, Fragm.

læk fyrir honvm. linaðizt þa þegar hin mesta hans hvgar stvrlan. oc iafnan flyði fra honvm illr andi sem Dauid læk hörpvna. þar fyrir ælskaði Saul hann harðla miok oc gerði hann skialdsvæin sinn. enn hann lęt sva segia Ysai. Vær þv æigi hvgsivkr vm Dauid son þinn þo at hann se með mer. þvi at hann fann miskvnn i mino avgliti.

Digryrði Goliathz.[1]

233. [A þæssom[2] tima drogo hæiðingiar Philistim saman allmikinn her oc bvaz at striða a Gyðinga. þeir sętto sinar herbvðir i þeim stoðvm er sva hæita Soccoth oc Azech.[3] þat er i vthalfvm[4] þęss rikiss er het Domin. Saul oc Gyðingar samna liði i mot. oc koma saman i dal þeim er Therebintvs het. oc bioggv sinn her at striða við Philistęos. Nv höfðv hæiðingiar sętt sinar herbvðir[5] a fialli ęinv æða hæiði. enn Jsraelite vorv a avðrv fialli með sinar fylkingar. sva at dalr ęinn æigi mikill var milli þæirra. þa geck maðr einn miok mikill fra herbvðvm Philistinorvm fram at dalnvm. oc skialdsveinn hans rann fyrir honvm. þessi mikli maðr het Goliath[6] oc var kallaðr Gethęvs. þvi at hann var af þeirri borg er Geth het. Goliath var .vi.[7] alna harr þeirra sem þa vorv oc þverrar hanndar. hann hafði æirhialm gylltan[8] a höfði. brynio hafði hann sva harða sem sa stæinn er aðamas hæitir. hon var sva þvng at hon va .v. þvsvndir[9] skillinga. neðan at brynivnni[10] hafði hann brynhosor af æiri. ęirskiolld gylldan[11] a herðvm bæði þyckan oc viðan. spiot i hendi af[12] harðazta iarni. sva þvngt at skaptið va .vi. hvndrað skillinga. þat var sva vaxið at fioðrin var bræið vpp at falnvm enn slęgið ferstręnt fram. slikt er nv kallað bryntravll. hann var gyrðr sverði þvi er bæði var mikið oc hvast. Nv sem Goliath kom gagnvart fylkingvm Gyðinga. nam hann stað oc kallaði ogvrligri röddo sva segiandi. Fyrir hveria skylld[13] ero þer her komnir meðr vapnvðv liði oc til bardaga bvnir. þvi at ver viliom hafa aðra atför oc með minna mannspelli beriaz enn þer hyggit. Ek em Philistevs en þer[14] þrælar Sauls.[15] Velið nv af yðrv liði ęinn mann at striða við mik.[16] oc ef sa fær hæra lvt oc fellir mik i ęinvigi. þa skolo Philistęi vera yðrir þrelar. enn ef ek em fræknari oc ber ek sigr af þeim. þa skolo þer oss þiona at æylifo.

[1]) Er Dauid vann Goliam risa, A [2]) þeim, B; [J þenna, A [3]) Azecha, B [4]) vthalfu, B [5]) *her beg.* Fragm. XI. [6]) Golias, A [7]) .vii., A [8]) gylldan, B, Frag. X [9]) .v. þusundrat, B, Frag. XI [10]) *mgl.* B [11]) gylltan, Frag. XI [12]) hinu *tilf.* B [13]) sqk, B, Frag. XI [14]) erut *tilf.* B, Frag. XI [15]) Saul konvngs, B, Frag. XI [16]) i einuigi *tilf.* B, Frag. XI

Oc enn mællti hann. Sæ nv hversso hæðiliga ek hęfi brigzlað Gyðingvm i dag. þvi at ęngi af ollvm [þeirra her[1] man þora at striða við mik. Sem Saul oc [allir hans menn hæyrðo[2] þessi orð hæiðingians. vrðv þeir ottaslegnir oc hræddoz harðla miok hans hit ogvrliga op.

Dauid drap Goliath risa.

234. Dauid er fyrr var fra sagt var yngztr sona Jesse af Bethleem. Jesse var kominn at langfæðga tali fra Jvda syni Jacobs hins gamla. er mestr hôfðingi[3] oc kynsælstr varð allra hans sona. þvi at af hans ætt virðiz varr drottinn Jesus Kristr at berazt[4] i þenna hæim til lavsnar ôllo ręttrvðv[5] mannkyni. oc þat var sem annað fagrlig fyrirboðan æylifss rikis vars herra Jesu Kristi. er sv[6] var tignazt[7] allar stvndir oc mest frelsoð[8] með Gyðingvm er fra Jvda var komin. Enn þvi at Jesse var miok gamall i þann tima sem nv var fra sagt. þa var hann æigi i þessi herfôr sialfr með Saul konvngi. helldr gerði hann heiman .iii. hina ællztv af sonvm sinvm Eliab Amminadab oc Semma.[9] Nv sem þeir fylgðv Saul. þa for Dauid hæim i Bethleem til favðvr sins at gæta hiarðar hans sem fyrr. Enn sa fagnaðarlavsi Philistęvs Goliath geck fram sið oc snimma a [hveriom dęgi oc spottaði[10] Gyðinga. er ęngi af þeim þorði at beriazt við hann. Sva gerði hann .xl. daga i samt.

A nôckorvm dęgi talar Jsay sva við Dauid son sinn. Ek vil senda þik til brǫðra þinna með vistir. oc sęgia þeim kveðiv mina ok vita hvat þeim liðr ęða meðr hveriom hôfðingia þeir ero i svæit. [oc verð viss[11] hvat til tiðęnda geriz i herinvm. Nv ræis Dauid vpp snimma vm morgininn oc feck mann til at gęta hiarðar. enn hann for með þa lvti sem faðir hans hafði til græitt oc kom i þann stað er het Magala. hæyrði hann þa hark oc baræysti til herbvða.[12] þvi at hvarirtveggio hôfðv þa fylkt sino liði oc vorv bvnir til bardaga. sottv þa hvarir i mot ǫðrvm. Dauid læt þa eptir vndir goðri gæymslo þa lvti sem hann for með. enn hann rann fram til hersins oc spvrði at brôðrvm sinvm. J þi bili kom framm sa hinn grimmi hæiðingi Goliath or herbuðvm Philistinorvm ok talar slikt hit sama sem hann var vanr. sva at Dauid hæyrði giôrla orð hans. Enn allir Gyðingar sem hann gato at lita vvrðv þegar felmsfvllir oc flyðv sem mest hans

1) [þeim, B 2) [hans herr heyrði, B 3) var *tilf.* B, Frag. XI 4) fęðaz, B, Frag. XI 5) rett truaðu, B, Frag. X; rettruuðu, A, Frag. XI 6) ætt *tilf.* A 7) tignuz, B, Frag. 8) þrelkut(!), Frag. XI 9) Samaa *de övr.* 10) [hvern dag at spotta, B 11) [ęðr, B 12) herbuðanna, B

asiono. oc sva sagði hverr til annars. Hvartt satt þv þenna vvin er brigzlaði varvm monnvm. þann sem fellir þenna Philistęvm man konvngr varr gæða miklvm avðæfvm oc gipta honvm dottvr sina. oc favðvrhvs hans man hann frelsa oc frialst gera af hverri skylld[1] oc skatti. Dauid talar nv við þa menn er næstir vorv honvm. oc spvrði eptir inneliga hverio þeim mvndi[2] avmbvnað ef ęinnhverr yrði til at drepa þenna Philistęvm hinn mikla oc ræki sva svivirðing af Jsrael. ęða hverr er þęssi hinn bannsętti sagði hann er sva dirfiz at brigzla oc bǫlva lyð gvðs lifanda. Folkit flvtti Dauid allt hit sama sem aðr hafði hann hæyrt. Nv sem Eliab hinn ællzti broðir Dauids hæyrir hvat hann talar við menn. vęrðr hann ræiðr miok [við orð[3] hans oc męlti sva til hans með mikilli stygð. Til hvers fort þv hingat oc fyrirlætz a ęyðimǫrk i varga mvnni þa[4] fa savði er þv skylldir gęta. enn væit ek dramb þitt oc dvl. ǫfvnd oc illzko hiarta þins. oc fyrir hæimsko oc mętnað hefir þv farið at sia bardagann. Dauid svaraði. Broðir minn. hvat gerða ek til at[5] þv talar sva harðliga til min. þat ero dǫmi at maðr mæli mælt mal ęða spyri ęptir þvi sem aðr er orðflæygt. Væik hann þa þaðan [af þangat[6] sem bræðr hans vorv. enn[7] talar i lioði við menn vm þat sama sem fyrr. Enn allir segia ęitt til. hverso[8] Saul konvngr hafði hęitið þeim manni er felldi enn gęzkolavsa Goliath. þessi ǫll orð sem Dauid hefir talað koma[9] skiott [fyrir konvng Saul.[10] Enn hann lætr þęgar kalla hann til sin.

Nv sem Dauid kom fyrir konvng. segir hann sva. Minn herra. ęigi þarf at stallra hiarta nǫckors mannz. fyrir þa skylld at ek þrell þinn man ganga i mot Philistęo þessvm oc beriaz við hann. Saul svaraði. Ecki mant þv mega honvm motstoðv væita ęða striða við hann. þar sem þv ęrt ęinn smasveinn enn hann hinn mesti oc hinn matkazti kappi ok hefir vaniz vigfimi allt fra æskoalldri. Dauið mælti. Eigi em ek mikill.[11] þo hefir þinn þionostomaðr vorðit skogdyrvm hælldr harðlæikinn. þa er ek gætti[12] hiarðar fǫðvr mins. þo at kømi [af mǫrkinni[13] leo oc biorn oc tæki af hiorðinne rvt ęða hafr. þa sotti[14] ek eftir oc drap ek dyrin [oc læysti ek[15] savðina. þvi at beði hefi ek banað birni oc leoni. Nv væit ek at þessvm [vfagnaðar oc[16] vansignaða vikingi man[17] fara allt a ęina læið oc avðrvm þeim sem dirfaz at bǫlva oc banna lyð lifanda gvðs. þvi at ek tręysti at sa drottinn sem mik læysti fra leons mvnni oc biarnar biti. hann sialfr ma

[1]) skylldu, B; skulld, Frag. XI [2]) myndi, B [3]) [orðum, B [4]) hina *tilf.* B, Frag. XI [5]) er, B, Frag. X [6]) [brott, B [7]) ok, B [8]) hveriu, B, Frag. XI [9]) *her ender* Fragm. X [10]) [til Saul konungs, B, Frag. [11]) enn *tilf.* B, Frag. [12]) gietta, B [13]) *tilf.* B, Frag. [14]) sotta, B, Frag. [15]) [enn ek leysta, B, Frag. [16]) [*mgl.* B [17]) *her ender* Fragm. XI

mik enn frelsa af hendi þessa hins hamingiolavsa hæiðingia. Saul mælti. Drottinn sæ með þer. oc far nv i hans travsti. Saul dvbbar nv Dauid með sialfs sins herklæðvm. sætti gylldan ǫirhialm a hôfvð honvm. ferði hann i brynio bǫði viða oc siða. oc gyrði hann sino sverði. Siðan provaði David ef hann gǫti gengit. oc matti hann æigi. þvi at honvm vorv helldr sið herklæði konvngs. Þa mælti Dauid. Eigi hefi ek vanða[1] til vapn at bera. fyrir þvi ætla ek at þav vinne mer [æigi mikit[2] at sinne. Lagði hann þa af ser vapnin enn[3] toc staf sinn oc skrǫppo sem hiarðarsvæina háttr var at bvaz. Hann geck at forse ǫinvm oc valði þar or .v. hina lættvzto stǫina oc kastaði i skrǫppo sina. Siðan tok hann ser slôngv i hônd. þvi at hann hafði vaniz at fleygia[4] til fvgla stǫinvm. þa er hann gætti hiarðar. Rann hann nv sva fram a mot hinvm mikla Goliath Philistǫo. Goliath i annan stað sotti fram fra hæiðingiom ok skialdsvæinn hans með honvm.

Nv sem þeir nalgaz hvarr i mot avðrvm. oc hinn vandi vikingr gat at lita Dauid. fyrirlæit hann hann þegar. þvi at þessi vngi maðr var friðr [oc fagr i asiono[5] sem aðr er sagt enn ecki sva storskorinn sem Goliath. Þessi hinn herviligi hæiðingi kallaði þa með ogvrligri rôddo a Dauid sva segiandi. Hvart em ek hvndr ǫr þv smasvæinn gengr i mot mer sem þv ætlir at lvrka mik. Sæz hann þa niðr oc tok at bôlva Dauid i sinvm gæzkolavsvm gvðvm. Oc enn sagði hann sva. Kom hingat ef þv þorir. oc man ek skiott gefa hrôfnvm hræ þin oc skogdyrvm. Dauid svaraði. Þv ert kominn i mot mer með alvæpne. enn ek em vist vapnlavss sem þv sagðir. þvi at ecki ær mitt travst vndir herclæðvm. helldr treystvmz ek i nafni drottins allzheriar oc i krapti gvðs Gyðinga lyðs. hveria er þv he͞fir hæimsliga[6] hæðt i dag. þvi at gvð drottinn minn man þik gefa i mitt vald. skal ek þa afhôfða þinn bannsetta bvk oc brytia i smatt oc gefa a þæima de͞gi bôlvaða bvka Philistinorvm hræfvglvm himins oc ǫllvm skogdyrvm iarðar. at ôll veralldar bygðin viti at drottinn gvð er með Jsraels folki. ok allt þetta rǫttrvað folk sem her er nv saman komit megi skynia oc skilia at hialp oc fagrlict fvllting varss drottins er æigi vndir herclæðvm. man hann nv selia yðr i varar hendr þvi at ver hæyiom hans orrostor. Goliath þotti Dauid helldr[7] stororðr. Ræis hann nv vpp með rǫiði mikilli oc ætlaði at Dauid yfir litið dalverpi er varð[8] milli þeirra. Enn Dauid skvndaði sem mǫst i mot honvm oc rann at [fram dalinvm. hann[9] græip þa æinn stǫininn[10] or skreppo

[1]) uana, B, A [2]) [litit gagn, A [3]) ok, B [4]) *saal.* B, A; flyia, C [5]) [synum ok fagr, B [6]) heimsklega, B [7]) vera *tilf.* B [8]) var, B, A [9]) [honum ok, B [10]) stein, B, A

sinne oc skavt i slôngvna. slôngði siðan ok slo[1] rætt framan i ennið þæim[2] vanda vikingi Goliath sva[3] snart at þegar festi oc fal stæininn i hans havsi oc hæila. Enn hann fell afram[4] við havggit. Nv sigraði Dauid sva sem þer mattvð[5] hæyra með æinvm litlvm steini þenna hinn hræðiliga hæiðingia. oc ræyndar með gvðs miskvnn oc fvlltingi. Sem Goliath var fallinn. en hann hafði ekki vapn i hęndi. þa [rann hann yfir dalinn oc liop[6] vpp a Goliath oc bra þa sialfs hans sverði er hann var gyrðr með oc hio af honvm hôfvð. þa er Philistęi sa a[7] at davðr var þeirra enn sterkazti kappi ær þeir þottvz mest travst vndir æiga. lôgðv þeir a flotta. enn Gyðingar qptv sigróp oc ellto þa fram eptir dalinvm.[8] oc fello Philistęi svmir sarir enn svmir davðir vm alla læið[9] sem þeir flyðv þar sem[10] het Sarym allt til borgar Geth oc Accaron. Enn er Jsraelite hvrfo aptr af flottarextrinvm. rannzakaðv þeir oc rænto herbvðir hæiðingia oc toko at herfangi þat er femætt var. Enn Dauid tok hôfvð Goliath oc hafði með ser i Jęrvsalem. enn vapn þav sem hann hafði att feck hann til varðvæizlo i tialldbvð drottins.

Felags giorð þeirra Dauiðs ok Jonathas.

235. þat var fyrr þa er Dauid gęck af konvngs fvndi oc [ætlaði sem hann gerði at fara[11] i mot Goliath. þa spvrði Savl Abner hôfðingia sins hers oc frenda sem fyrr var nefndr. Hverrar ættar er þessi hinn vngi maðr sagði konvngr. ęr hann læit eftir Dauid. Abner sagði at hann vissi þat æigi. Saul mælti. þa skallt þv spyria eftir oc segia mer siðan. Nv sem Dauid kom aptr til herbvða Gyðinga oc hann hafði drepið Philistęvm. tok Abner hann oc læiddi inn i landtialldit fyrir konvng. sva at hann hafði i hendi ser hôfvð af[12] Goliath. Saul mælti til hans. Hverrar ættar ęrt þv dręingr. Dauid svaraði. Ek em son þrels þins Jesse af Bethleem. Sem Jonathas konvngs son hæyrði Dauid sva litillatliga tala við favðvr sinn. slika frægð sem hann hafði vvnnið. þa keyktiz[13] hann til sva mikillar astar við Dauid. at hann ælskaði hann æ siðan rætt sem sialfan sik meðan hann lifði. A þeim dęgi tok Saul hann[14] sva fvllkomliga til sin i hinn mesta kęrlæik. sva at hann naði með ęngv moti at fara hæim til favðvr sins i Bethleem. Bvndv þeir Jonathas þa sinn fagrligan felagsskap meðr sva vleysiligv astar sambandi. sem þeir helldo allar stvndir sinar[15] siðan. at hvargi

[1]) kom, B [2]) hinum *tilf.* B [3]) fast ok *tilf.* B [4]) aaframm, B [5]) megit, B [6]) [liop Dauid, A [7]) *mgl.* B, A [8]) dalnum, B [9]) þar *tilf.* B [10]) *mgl.* B [11]) [for, B [12]) *mgl.* B, A [13]) kueyktiz, B [14]) Dauid, B [15]) *mgl.* B

villdi vita annars męin hęlldr en sialfs sins. Enn þvi at Dauid var æigi sva vel klęddr sem Jonathas villdi [(oc hafði) ęingi vapn.[1] þa syndi hann þegar i þvi sitt litillæti oc þa hina miklv ælskv er hann hafði a Dauid. oc hann læt æigi gera honvm avnnvr clæði. helldr af klæddi hann sik sinvm kyrtli oc steypti yfir Dauid. oc ǫll sin[2] sǒmiligstv klęði gaf hann honvm.[3] iamnvel bellti sitt oc boga sverð oc spiot oc allar herneskior. en þo var Jonathas hinn mesti bogmaðr. Dauid var sva lyðinn oc þionostofvllr Saul konvngi. at hann framði oc fvllgerði alla lvti vel oc vitrliga eptir hans boði. Setti Saul hann þa hǒfðingia yfir kappa sina. oc var hann sva tekinn með Gyðingvm at hann var mest virðr[4] allra konvngmanna.[5]

Hin fyrsta reiði Saul við Dauid.[6]

236. Þa er Gyðingar hvrfv aptr or þessi herfǒr at feingnvm sigri sem nv var sagt. þa gingv[7] vt konvr af[8] hverri borg Gyðinga oc slogv hringlæika með hverskonar[9] savngfærvm oc fagrligvm ravstvm a mot Saul konvngi. Svmar slogv hǒrpvr oc gigivr. svmar svngv i pipvr æða með eigenligri ravst. enn æitt var sen[10] i allra þeirra sǫng. þat at Saul hefði vvnnið sigr a þvsvnd manna enn Dauid a .x. þvsvndvm. Þesso ræiddiz Saul oc mislikaði honvm miog þessi sǫngr. oc sva męlti Saul. Dauid gafv þer til lofs .x. þvsvndir enn mer ęina. hvat skortir hann þa við mik nema konvngdominn æinn. Oc af þessi savk fylldiz hann vpp sva mikillar ǒfvndar oc illzkv við Dauid. at vpp fra þæima[11] dęgi matti hann æigi ręttvm avgvm sia Dauid. helldr mælti hann sva við sialfan sik i hvginvm. Nv skil ek af slikvm[12] lofsǒngvm sem þessar konvr flvttv fram oc enn helldr af forsǒgn Samveliss. at gvð hefir þæima manni ętlað at taka riki eptir mik en æigi sonvm minvm. en ek skal læita við at fyrirkoma þvi raði. oc þo meðr þeirri list at ęngi skal vita at ek drepa hann sialfviliandi. Annan dag eptir þetta ęste illr andi konvng[13] sem fyrr. [var hann þa[14] hæim kominn i borg sina Gabaath. Dauid tok þegar hǒrpo sina oc lęk til hvgbotar[15] konvngi sem hann var vanr oc sat gagnvert[16] honvm. Saul hællt a ęino spioti. sneri hann þa fram oddinvm oc sendi til Dauid oc ætlaði at nista hann i gęgnvm við hallarvegginn.[17] Dauid

[1]) [*mgl.* B [2]) hin *tilf.* B [3]) Dauid, B [4]) uerðr, B [5]) konungsmanna, B, A [6]) Fra Saul konungi ok Dauid, A [7]) gengu, B, A [8]) or, B [9]) huerskyns, B [10]) *saal. ogs.* B, A [11]) þersum, B [12]) þersum, B [13]) Saul, B [14]) [þa er hann var, B [15]) huggunar, B [16]) gagnuart, B [17]) hallarvegginum, B

hnæigði ser vndan. oc kom ęigi a hann. Syndi Saul þat nv með verki sem hann hafði hvgsat hinn fyrra dag. þvi at þegar tok af honvm orarnar [sem fyrr[1] ær Dauid læk hǫrpvna. enn hann hafði sva ætlað at forða ser við manndraps sauk. at allir hvgðv[2] at hann hęfði drepið Dauid af orvm oc vitlæysi enn æigi af sinvm vilia. Kom nv sva at Saul tok at ottaz Dauid. þi at hann sa þat oc skyniaði þegar er ęrslin gengv af honvm. at hæilagr andi var fra honvm horfinn. enn gvð drottinn var Dauid samvinnandi i ǫllvm lvtvm. Ok nv hrærði hann Dauid fra ser oc sętti hann hǫfðingia yfir þvsvnd hermanna oc sœmði hann sva i avgsynð[3] allz lyðs. Enn Dauid gerði væl oc vitrliga i ǫllvm [lvtvm oc[4] sinvm meðferðvm þvi at drottinn var með honvm. enn allt Jsraels folk ælskaði hann þi at hann geck fremstr[5] fyrir þeim i hverri mannravn.[6] Enn sem Saul sa at gvð efldi Dauid i ǫllvm lvtvm. þi meirr ǫfvndaði hann[7] hann oc kostgęfði at fyrirkoma honvm með læyndvm vælvm. oc þi syndi hann honvm optliga mikinn bliðskap fyrir alþyðv avgvm. enn Dauid þionaði honvm með fvllkomnvm goðvilia oc trvlæik.[8]

þat var æinn tima at Saul talar sva við Dauid. þess ær ván at þv vilir mer æigi leingi til litils þiona. nv vil ek gipta þer til æiginkonv dottvr mina [ena ęllri[9] er hæitir Merob. enn þv skallt vera mer styrkr kappi oc hæyia bardaga drottins af minni halfv.[10] Hitt bio ræyndar vndir. at hann villdi ętia honvm a hæiðingia herinn. oc hvgsaði at hann skylldi æigi sialfr leggia sinar hendr til at drepa hann helldr með þess hattar slęgð oc vndirhyggio [koma honvm[11] i valld Philistinorvm. Dauid svaraði [Saul a þessa lvnd.[12] Hvarki hefi ek til þess ætt ne sialfs mins meðferði ęða framkvæmð at [geraz magr sva riks konvngs.[13] Nv sem sa time kom er konvngr ætlaði at gipta Dauid dottvr sina Merob. þa villdi Dauid þat æigi. helldr geck hann at æiga þa konv ęr het Adiel[14] oc var kǫllvð Malathatha.[15] Enn Mikol en yngri dottir konvngs ælskaði miog Dauid. Enn er þat var sagt fǫðvr hennar. varð hann glaðr við oc mælti sva fyrir trvnaðarmonnvm sinvm. Michol dottvr mina skal ek gipta Dauid sialfvm honvm til vfarnaðar.[16] sva at þa se helldr hǫnd Philistinorvm ifir honvm en aðr. Bavð hann þa svæinvm sinvm at tala þetta fyrir Dauid sva at Saul[17] veri hvergi ner. þeir fvndv Dauid oc sǫgðv sva læyniliga til hans. Sæ hverso vel þv þockaz konvngi oc allir hans menn ælska þik. fyrir

[1]) [*mgl.* B [2]) hygði, B, A [3]) augliti, B, A [4]) [*mgl.* B [5]) fremzt, B [6]) raun, B [7]) Saul, B [8]) *Nyt Cap. i* A: Er Dauid feck Michol konungs dottur. [9]) [hina ellztu, B [10]) enn *tilf.* A [11]) [ok koma honum sua, B [12]) [sva, B [13]) [vera konungs maagr, B [14]) Adrihel, B [15]) Malatitha, B [16]) ufagnaðar, B [17]) hann, B

þi viliom ver vera fysandi at þv geriz hans magr oc gangir at æiga dottvr hans Michol er allra mæyia er friðvz. Dauid svaraði. Syniz yðr þat rað [litils vert[1] at vera konvngs magr. ek em ęinn fatækr svæinn oc hefi ek hvarki til avðæfi ne avrlæik at kavpa mvndi[2] mæy sva rikborna. þeir segia þegar konvngi øll hans andsvør. Saul mælti. Talið enn sva til hans. Konvngr er sva avðigr oc rikr at hann þarf ecki peninga at taka i festingarfe[3] dottvr sinnar. nema enn helldr at vvinvm hans se golldinn motgangr. nv bæiðiz hann æigi mæira til mægðar af þer enn þv ferir[4] .c. prepvcia af hæiðingiom Philistinorvm.[5] þat hæita prepucia er sniðit er framan af gętnaðarlimvm karlmanna. Nv bæiðiz[6] Saul þessa fyrir þi at hann villdi koma Dauid i hendr Philistinorvm sva at þeir dræpi hann. Sem konvngs menn flvttv þetta allt til ęyrna Dauid lęynilega. þocknaðiz[7] honvm vel oc þotti þetta æigi mikit at vinna til mægðar við konvng. Oc fam davgvm siðarr geck Dauid a hendr [hæiðingiom Philistim[8] með sina svęit oc drepr af þeim .cc. manna. sneið hann af þeim prepucia [oc talði þat i sva mavrg hvndrat sem hann[9] hafði bæiðt. þottiz[10] þa tilkominn at mægiaz við konvng. Saul giðrði oc sva at hann gipti honvm dottvr sina Michol. Skilði konvngr[11] nv at drottinn var með Dauid. sva at hann gat honvm æigi fyrirkomit. enn Michol ælskaði miog Dauid. Oc af þesso øllv iafnsaman þrvtnaði ræiði konvngs til fvllz fianzskapar[12] moti magi sinvm. sva at hann hvgsaði a hverri stvndo at raða honvm bana. enn i annan stað ottaðiz hann Dauid mæirr oc mæirr sva sem hann sa at gvð [æflði hann.[13] þi at æ sva[14] sem heiðingiar villdo heria a Gyðinga. þa æyddi Dauid oc støðvaðe ~~þeirra~~ hernað með mæiri vitro oc visdom[15] enn allir aðrir konvngs hermenn oc høfðingiar. þi varð viðfrægt hans nafn.[16]

Aaeggian Saul at drepa Dauid.[17]

237. Litlo siðarr enn nv var sagt talar Saul við Jonathan son sinn oc aðra sina svæina at þeir skylldi[18] drepa Dauid. Enn fyrir þi at Jonathas konvngs son hafði mikla ast oc ælsko a Dauid. þa gęngr hann þegar til fvndar við hann oc segir sva til hans. Minn kæri fe-

[1]) [litiluert, B [2]) *mgl.* B [3]) festarfe, B, A [4]) honum *tilf.* B, A [5]) *mgl.* B [6]) beiddiz, B [7]) likaði, B [8]) [Philisteis, B [9]) [sua mǫrg sem konungr, B; ok taldi þar af sva marga sem konungr, A [10]) hann *tilf.* B, A [11]) Saul, B, A [12]) fiandskapar, B, A [13]) [elskaði hann ok efldi, B [14]) *mgl.* B [15]) uisdomi, B, A [16]) vm avll nalæg riki *tilf.* A [17]) Er Saul konungr villdi suikia Dauid, A [18]) skylldu, B, A

lagi. vara þig oc varðvæit. fyrir þi at faðir minn vill fyrir vist drepa þig. Fyrir þa skylld [biðr ek a myrgin snæmma fel þv þig i ęinhverio[1] læyni þar sem þer syniz. en ek man þa ganga inn fyrir favðvr minn oc flytia þitt mal sem mer likar. enn sęgia þer siðan hvers ek verð af viss. Jonathas geck fyrir fæðr sinn vm morgininn oc [segir sva[2] til hans. Goðan dag minn herra. ek em skylldr at veita þer hlyðni oc hæil rað ef ek hęfi til sem hverr[3] son sinvm fæðr. Gær æigi sva mikinn glęp a þinvm þionostvsvæine[4] Dauid sem ætlað var fyrra dag. stillt[5] helldr ræiði þina. þi at hann hefir enn alldri misgert við þig. helldr hefir hann gort marga goða lvti siðan hann kom til þin. hann lagði lif sitt i hætto þa er hann drap grimðarfvllan Goliath risa oc vann vapnlavss maðr meðr gvðs fvlltingi sva mikla hialp oc hæilso ðllo Jsraels folki. aflaði þer hans þræcvirki þat mikillar gleði sem van var at. þi at ęingi annarr var sva hravstr dræingr þo at vapnaðr veri ęptir sialfs sins vilia. at aræði beri til at ganga i mot þeim illa vvin. Fyrir hvat villt þv nv[6] sva sarliga glępaz a saklavso bloði at drepa Dauid. þi at ęptir alþyðv vitni oc vitorði er hann hlvtlavs[7] lastanna. Saul sæfaðiz at sinne af fðgrvm fortðlvm sonar sins oc sor við gvð at æigi skylldi drepa Dauid. Jonathas kallaði þa Dauid a æinmæli oc sagði honvm allt tal þeirra feðga. læiddi hann[8] inn fyrir favðvr sinn. oc þionaði Dauid konvngi enn meðr ðllvm goðvilia sem fyrr.

Slægð Michol við feðr sinn.

238. J þann tima samnaz enn saman hæiðingiar oc ætla at heria a [riki Gyðinga.[9] Saul sendi Dauid með sina svæit i mot þeim. þeir æiga bardaga oc for sem fyrr at Dauid gefr þeim mikit slag oc fær sigr. falla Philistęi. enn svmir flyia. Nv sem hann kęmr aptr með sigri or þesse herfðr. þa ærir[10] ohræinn andi Saul sem męst. hann sat i herbergi sino oc hafði spiot i hendi. enn Dauid innkominn settiz niðr oc toc at læika hðrpv sina. Saul skavt at honvm spiotinv oc stefndi a hann miðian oc ætlaði[11] enn sem fyrr at nista hann við vegginn. enn Dauid flyði oc gat holpit ser oc hallaðiz vndan. varð hann litt sarr. enn spiotið stoð fast i vegginvm. Flyði þa Dauid oc gat holpið ser þa nott hæima i herbergi sino. Saul sendir nv hirð-

[1]) [bið ek þik fel þu þik snimma a morgin i einshueriu, B [2]) [sagði, B [3]) annarr *tilf.* A [4]) þionostumanni, B [5]) still, B [6]) þa *tilf.* B [7]) saklauss, A [8]) þa Dauid *tilf.* B [9]) [Gyðinga ok þeirra riki, B [10]) enn *tilf.* A [11]) nu *tilf.* A

menn sina til hvsa Dauid at gæyma til at hann seti[1] æigi a brott vm nottina. oc bavð at hann skylldi drepa þegar er dagaði. Enn er Michol hvsfrv hans varð þessa vavr[2] gengr hon skiott til fvndar við hann oc segir sva. Ef þv forðar þer æigi i nott. þa mant þv dæyia a morgin. Hann byr sig hvatliga. oc hon lætr hann siga i festi ofan fyrir mvrinn i gêgnvm glvgg æinn. flyði hann þa oc hialpaðiz[3] sva at sinni. Michol tok mannlikan æitt oc sętti i sæng Davið.[4] oc gerði hðfvð a þvi af loðno gæitskinni sem þat veri mannz har. siðan hvlði hon þat klæðvm. sva at þa syndiz sem maðr lægi i sænginne. Nv sem konvngs menn komv inn þeir sem hann hafði til sett at handtaka Dauid. var þeim sagt at hann veri sivkr. Enn er þeir komv aftr oc sðgðv þat konvngi. sendir hann þegar aðra menn sva segiandi. þer skoloð fera mer Dauid hverso sivkr sem hann ęr. þa i sæng ef hann ma æigi sitia vpp. þi at rætt i stað skal hann drepa sem hann kęmr til min. þessir[5] sendimenn forv til herbergiss Dauid. Sva sem þeir komv allt at sænginni finna þeir þar [liknæski oc loðit gæitskinn vm hðfvðit. Saul kallar þa til sin dottvr sina Michol[6] oc męlti. Fyrir hvi spottaðir þv mik sva hæðiliga[7] at þv lęzt brottv[8] setia minn hinn mesta vvin. Hon svaraði. Faðir minn. ek matti[9] ęigi raða. þvi at hann hæitaðiz[10] at drepa mik nema ek læynda brotfavr hans.

Dauid kom til Samuel i Ramatha.

239. David for þar til er hann fann Samuel i Ramatha. oc sagði honvm allt hið sanna til hvat Saul gerði við hann. forv þeir Samuel þa baðir samt [oc settvz i þeim[11] stað er Nathiath[12] het. þetta frettir Saul oc sendir þęgar gesti sina at gripa hann þaðan oc færa hann ser. Nv sem þeir koma þar oc sa[13] spamanna flockinn framflytianda[14] sinn visdom. oc Samuel[15] er þo var fręmstr ok fyrstr þeirra allra. þa kom andi drottins ifir sendimenn konvngs. sva at þeir sialfir toko at spa meðr hinvm sem fyrir vorv. Ok sem[16] þetta var sagt Saul. þa sendir hann aðra menn. oc spa þeir þegar er þeir koma þar. Hann sendi hina þriðiv. oc ferr allt samt at þeir styðia spadom oc gvðs lof meðr hinvm. enn handtaka ecki Dauid. Saul fylltiz[17] nv mikillar ræiði oc ferr sialfr i Ramatha. Ok sem hann kom i Nathi-

[1]) setti, B [2]) uis, B [3]) hialpaði sier, B [4]) *saal.* A; við, B; hans við, C [5]) *mgl.* B [6]) [mannlikanit ok færdu konungi. Hann vard nu reidr Michol dottur sinni, A [7]) haðulega, B [8]) brott, B, A [9]) maatta, B [10]) uið mik *tilf.* B [11]) [i þann, B [12]) Haioth, B [13]) sia, B [14]) framflytiandi, B [15]) Samuelem, B [16]) er, B [17]) fylldiz, B

ath.[1] þa græiddiz gvðs andi ifir hann oc tok hann at spa sem aðrir. hann kastaði oc sialfr af ser ǫllvm sinvm klæðvm [oc hlioðaði[2] sva nocktr sin spadoms fræði allan þann dag oc vm nottina eftir. þaðan af hófz sa orðzqviðr. hvart er Saul með spamonnvm.[3]

Raað fostbrȩðra Dauid ok Jonatas.[4]

240. Nv sem Saul kom i Nathiath.[5] þa flyði Dauid þaðan oc for þar til er hann fann[6] felaga sinn Jonathan i Gabaa. oc sagði sva til hans. Eigi væit ek minn kæri hvert[7] ranglȩti[8] ȩða sva mikil min sȩkð er i avgliti favðvr þins. er hann vill iafnan sitia vm lif mitt. Jonathas svaraði. Eigi man sva illa vera at faðir minn vili enn drepa þik. þvi at ȩngi rað væit ek hann þav meðr hǫndvm hafa er[9] hann segi mer æigi. hvarki stor ne sma. ok þvi ma þetta meðr ǫngv moti vera. David sor vm at þetta var satt. Enn faðir þinn er nv viss vorðinn at ek hefi fengið miskvnn i avgliti þino. oc þi vill hann æigi at þv vitir þessa raðagiorð at hann væit at þv mant styggiaz við. þat vȩit lifandi gvð at æigi skal ek livga a favðvr þinn. enn iafnnsatt er [þat lifi þino[10] at skiott man davði okr skilia ef hann ma raða. þa mælti Jonathas. þat skaltv vita at ek man læita at fvllgera hveria lvti sem þv vill mer til segia með alvorv. David mælti. A morgin sȩm þv væitz hæfiaz hatiðligir kalende[11] dagar. en ek em þa iafnan vanr at sitia at konvngs borði. nv gef mer orlof at felaz vti a akri þessa .iii. daga. Enn ef faðir þinn lætr læita min. þa segðv honvm at frendr minir æiga mikið hatiðarhalld. oc fyrir þi bæiði ek læyfiss at fara hæim i Bethleem oc hallda þar hatið með frendvm minvm. Nv ef hann segir at þat se vel. þa væit ek at mer man vera friðt. enn ef hann roðnar oc ræiðiz við. þa mantv vita at hann fylliz vpp illzko mot mer oc vill mik hafa at davðamanni. Giðr þv nv miskvnn við mik þrel þinn. þo at ek hafi æigi verðlæika til at tȩlia við þik. vtan þat er þv letz þer soma at binda felagskap við mik at gvðs vitni. Enn ef þv finnr með mer ranglæti ȩða liotligar lymskvr. þa drep þv mik oc lat mik ekki koma i avgsyn favðvr[12] þinvm. Jonathas svaraði. Verði þat æigi at ek drepa þik. oc alldri skal mik þa skǫmm henda. [13]ef ek finn at illzka favðvr mins ǫflgaz i gegn þer [at ek geri þer þat ȩigi[14] kvnnict. Dauið mȩlti. Hverr man mer segia þo at faðir

[1]) Haioth, B [2]) lioðaði, B [3]) [syngiandi sva gudi lof, A [4]) Fra raðagiorð Jonathas ok Dauid, A [5]) Haioth, B [6]) *tilf.* A, B [7]) uin huart, B [8]) mitt *tilf.* B [9]) at, B [10]) [þetta þinu lifi, B [11]) kalendis, B [12]) feðr, B [13]) Enn *tilf.* B [14]) [þa skal ek þat gera þer, B

þinn svari mer harðliga vm mitt efni. Jonathas mælti. Ek skal gera gott rað fyrir. Gangvm nv vt a akrinn baðir samt. Nv sem þeir komv a akrinn mælti Jonathas. Heyri þetta gvð Gyðinga lyðs. Ef ek gęt fvnnit alvorv favðvr mins [i morni[1] ęða [hinn daginn[2] nęsta ęptir. oc se nockoð gott i lyndi hans eptir við þik Dauid. oc senda ek æigi þegar til þin at gera þer kvnnict. þa gialldi gvð mer [enn harðara[3] enn ek hefi til vnnið. Enn ef staðfestiz með favðvr minvm falslig flærð. þa skal ek sialfr vęndiliga þik visan gera sanninda[4] þar af oc gefa þer gott[5] orlof at fara i friði i brotto. Sæ gvð með þer sem hann var með feðr minvm. þi at ek væit ef ek helldr[6] lifi oc verði valld þitt mæira en nv. at þv lætr mik æigi missa miskvnnar drottins. enn ef ek dey þa væitir þv hialp hyski minv at eylivo þi ær eptir lifir. Ok þa er gvð drottinn hefir eytt oc af mat[7] iorðvnni alla þina vvini enn læyst þik oc læiðt or vtlegð oc vndan valldi annarligra þioða. þa man birtaz at Jonathas hefir samit satmal oc halldit dygð við Dauid. Ok enn sor Jonathas við allzvalldanda[8] gvð. at hann ælskaði David rætt sem sialfs sins anda. Ok enn męlti hann við Dauid. Nv skalt þv fara oc læynaz i dag oc a morgin. enn hinn .iii. dag skaltv sitia vndir stęini þessvm[9] er her stendr fram a placið[10] er [het Ezel.[11] en ek man ganga vt af borginne at skæmta mer. þa man ek skiota .iii. ǫrvm oc[12] fram at stęininvm sem til hæfiz. siðan man ek senda svein minn at sækia avrvarnar. Nv ef ek segi sva svęininvm. sæ þar ero skæytin rætt hia þer tak þv þav. þa kom þv til min oc ottaz ecki. þi at þa er þer friðt[13] oc ecki illt skal þer gert. gvð væit at æigi skal ek svikia þik helldr en sialfan mik. enn ef ek tala sva. þar æro avrvarnar fram [fra þer.[14] þa skaltv fara oc forða þer sem gvð vill. Drottinn styrki ockarn felagskap at ęylifo þann sem við hofvm saman talað[15] með ockr.

Nv fal Dauid sik a akrinvm. enn Jonathas geck hæim til hallar favðvr sins. Koma nv at hendi hatiðar dagar. Gengr Saul konvngr nv til borðz oc sęttiz[16] i sæti sitt at vanda. sat Abnęr frendi hans a aðra hǫnd honvm. enn Jonathas stoð vpp[17] oc þionaði. Var þa avðt sem vita matti sæti Dauids. talaði konvngr ecki þar til a þeim dęgi. þi at honvm þotti þat vera mega. at Dauid hęfði nǫckvrr sa lvtr at borizt at hann þyrfti at þeirra sið hræinsan fyrir at taka oc mælti hann fyrir þi æigi ganga i hatiðarhalld. Ok annan dag ęptir var enn

1) [a morgin, B 2) [annan dag hinn, B 3) [æigi uharðara, B 4) *mgl.* B 5) *saal.* B; gvtt, C 6) helld, B 7) maað, B 8) hinn hesta, B 9) þeim, B 10) plaazit, B 11) [heitir Azel, B 12) *mgl.* B 13) friðr, B 14) [fyrir þik, A 15) tekit, B 16) setz, B 17) *mgl.* B

avðt rvm Dauid. þa mælti Saul við Jonathan son sinn. Fyrir hvat kemr son Jsay æigi til borðz með oss. æigi i dag oc æigi i gẹr. Jonathas svaraði. Hann bað mik allkostgefliga at fara sem skiotaz i Bethleem at vitia frenda sinna. þvi at hann sagði æinn af bræðrvm sinvm hafa boðit ser til hatiðarhalldz. nv[1] fyrir þessa skylld kom hann æigi til borðz. Saul fylldiz þegar reiði[2] i mot Jonathan sẹm hann hæyrði þetta. oc mælti hðrðvm orðvm til hans. þv vandr[3] pvtoson sagði hann. ætlar þv æigi at ẹk vita at þv ælskar son Jsay sialfvm þer til sviviroingar oc til skammsamligrar[4] hnæykingar þinni lytafvllri møðr. Skilr þv æigi skynlavss snapr. at meðan son Ysai lifir mant þv alldri fa frẹlsi ne þitt riki staðfestaz. oc fyrir þvi sẹndt[5] þv þegar i stað oc lat læiða hann[6] fyrir mik. þvi at hann er hinn daligsti davða son.[7] Jonathas svaraði. Hvat hefir Dauid þess gðrt at hann se davða fyrir verðr. Saul græip þa spiot er stoð hia honvm oc villdi sla hann með. Jonathas sa nv at fððr hans var alogat[8] at drepa Dauid. Geck hann þa i brott fra borðino ræiðr oc i hðrðvm hvg. sva at hann snæddi ecki a þeim degi. þi at miog hrygðizt hiarta hans sakir þeirrar vlbvðar[9] er faðir hans hafði a Dauid. Ok þegar er lysir[10] vm morgvninn. geck hann vt a akrinn sem þeir Dauid hðfðv mællt.[11] oc æinn smasvæinn með honvm. Hann mẹlti til svæinsins. Far oc fær mer ðrvar er ek flæygi. Nv sem svæinninn rann fram a akrinn oc tok saman ðrvarnar oc ferði sinvm herra. oc visse [með ðngv moti[12] til hvers kom. Jonathas sendi aðra fram ifir hann oc kallaði hatt. Sæ þar er skæytið fram fra þer. skvnnda þv sem mest oc næm æigi stað. Svæinninn tok enn saman ðrvarnar oc ferði sinvm herra. [Vissi þetta rað ẹngi vtan[13] þeir .ii. Jonathas oc Dauid.[14] Jonathas fer nv svæininvm vapn sin oc bað hann bera i borgina. Enn þegar sem hann var brotto. ræis Dauid vpp vndan stæininvm oc fell fram allr[15] þrim sinnvm ok baðz fyrir. Enn er þeir Jonathas fvndvz. [þa felldi hvartvẹggi[16] tar. þa mælti Jonathas. Far þv i nafni drottins oc forða þer. oc halldi hvarr ockarr við annan hæverskliga alla lvti sem við hðfvm svarið. se drottinn meðal ockar oc ockars afkvæmiss at æylifo. Siðan stoð Dauid vpp oc for brotto læið sina. ẹnn Jonathas snẹri aptr i borgina með hryggvm hvg.

---

[1]) ok, B [2]) *tilf.* B [3]) hinn vaandi, B [4]) skemmilegrar, B [5]) send, B [6]) *tilf.* B [7]) sun, B [8]) alhugat, B [9]) ǫfundar, B [10]) hann sier, B [11]) uið mẹltz, B [12]) [æigi, B [13]) nema, B [14]) [Ok red engin i þetta, A [15]) *mgl.* B; til iardar *tilf.* A [16]) [kystuz þeir ok favðmoðuz ok felldu, A

Fra Abimelech kennimanni.

241. Dauið for nv oc fram kom i þa borg er het Nobe til fvnndar við Abimelech byskup. hann var Aarons ættar oc kominn fra Hęly af Sylo. Abimelech bra nǒckvð i brvn er Dauid var þar kominn oc mælti til hans. Fyrir hvi fęrr þv æinn saman sva at ęngi maðr ær með þer. Hann svaraði. Konvngr hefir sęnt mik at sinvm læyndvm[1] ęyrendvm. oc þvi hefi ek visat fra mer ǒllvm svæinvm i ymsa staði. at ęngi maðr skylldi vita með hvershattar boðskap ek fer.[2] Nv ef þv hefir nockvrar vistir. þa fa mer. Kęnnimaðrinn svaraði. Eigi hefi ek [nockvra vist[3] vtan[4] hæilagt fornarbravð drottins. þat ma ek gęfa þer ef svæinar þinir ero hræinir[5] ęinkannliga af kvænna samvisto. Dauid svaraði. Mattv þat fyrir þvi vel gęra at ver hǒfvm halldit varvm hiortvm hræinvm siðan ver forvm hæiman. Siþan gaf Abimelech honvm[6] hæilagt fornarbravð. Einn af konvngs monnvm var þar við staddr oc sa þessa alla lvti. þessi maðr er nefndr Dohec[7] kyniaðr af þvi riki er het Jdumea. hann var æinn [hinn mattkasti af[8] hirðsvæinvm Saul. Enn męlti Dauid við Abimelech byskup. Fa þv mer ef þv hefir at varðvæita vapn nockvð. spiot ęða sverð. þvi at sva braðvm[9] bar at vm hæimanferð mina at ek gaða æigi at taka vapn min. Hann svaraði. Vapn hefi ek æigi til[10] nema þv vilir hafa sverð þat er þv tokt af Goliath risa. oc hefir her hirðt verið siðan hia hino helga clæði ephoth. Dauid svaraði. þetta sverð vil ek giarna af þer þiggia. þvi at ecki man annað iafngott[11] finnaz a ǒllo Gyðinga landi.

Dauid fann fręndlið sitt.

242. þenna sama dag for Dauid af Nobe oc forðaðiz sem mest asiono Sauls.[12] Kom hann þa fram i þi riki er hęt Geth. þar reð fyrir sa konvngr hæiðinn er het Achis. Sem Dauid kom til hirðar hans. męlto sva þionostomenn konvngs. Hvat er vm. er æigi her kominn konvngr iarðrikiss Dauid. þann[13] er kvinna[14] flockar lofvðv fyrrmęirr i sinvm sǒngvm[15] segiandi. Saul drap þvsvnd manna enn Dauid .x. þvsvndir. Dauid hvgfęstir þetta tal[16] oc trvir illa Achis konvngi. Ottaz hann nv miog er hann var kendr af konvngs monnvm. tekr nv þat rað at hann bræytir sem mest ma hann sinni asiono oc

[1]) leyndar, A [2]) *tilf.* B [3]) [nokkurar uister, B [4]) nema, B [5]) ok *tilf.* B [6]) Dauid, B [7]) Bohet, B [8]) [af hinum matkvztum, B [9]) bradan, A [10]) *mgl.* B [11]) *saal.* B; iafngvtt, C [12]) Saul, B [13]) huern, B [14]) kuenna, B, A [15]) sua *tilf.* B [16]) maal, B

torkennir sik. sva at hann kastar molldo i avgv ser oc andlit enn þęnr vpp[1] hvarmana oc glikir[2] sik gômlom karli. [hann hostar miog oc hrækir i skegg ser. hyrr[3] hann hvrðir oc hvetvitna[4] þat er fyrir honvm verðr oc lætr ner sem vitstoli. Nv sem Achis konvngr sa hann. mælti hann sva til manna sinna. Hvart hafi þer tynt vitino. er þær sôgðvt þenna enn gamalæra glop vera Dauid af Bethleem. til hvers læiddv þær þetta fol fyrir mik. ęða skortir oss aðr skynlavsa skiptinga. þo at þessi vfarnaðr[5] æriz æigi inni her fyrir avgvm mer. hæilir sva skyndit[6] til oc rekið vt vvin þenna. sva at hann komi æigi siðan i min herbergi. Dauid for nv þaðan hvlðv hôfði til hęllis þess ęr het Odolla. Nv sem brǫðr hans oc aðrir ættmenn fretto hvar hann var. savmnvðvz þeir saman oc forv til fvnndar við hann. sva oc allir frendr hans þeir sem þravngðir vorv skôttvm ęða skylldvm ęða nockvrv moti avmstaddir hryggir oc hvgsivkir þa komv til hans oc gerðiz hann þeirra hôfðingi. vorv þa með honvm .cccc. hravstra dręingia. Dauid for nv[7] i Masphath. þat er i riki Moab til konvngs þess er þar ręð fyrir oc gerði sætt við hann. siðan męlti hann [til konvngs.[8] Herra. biðiandi[9] vil ek vera at faðir minn oc moðir se her með yðr þar til er ek[10] væit hvat gvð vill gera við[10] mik. Konvngr iatti þi. Ysai var þa fyrir skômmo[11] kominn til Dauids með allt sitt hyski. þi at Saul læt honvm ecki friðt[12] i Bethleem. oc ęngi nafrendi Dauids matti frælsi[13] hafa i hans riki. Dauid setz nv með sina menn i æitt virki. enn faðir hans oc moðir vorv með konvngi meþan hann sat þar. þa var æinn spamaðr með Dauid er het Gath. hann gengr nv fyrir Dauid oc segir sva. Herra hirðit ecki at sitia i virki þesso sem vikingar. farið helldr hæim i riki Jvda. Dauid for þegar með sina svæit. þar til er hann kom i skog þann er het Aręth. var þa þegar sagt Saul hvar Dauid var með sina menn.

Er Saul konungr let drepa halfan .ix[da]. tug kennimanna.

243. Nv var Saul i Gabaa. hann hafði sva mikinn fiandskap a Dauid magi sinvm at hann matti æigi nefna hann rętto nafni. þat var æinn dag at konvngr sat vtan borgar a æinne hæð skogar oc hęllt a kesio. hôfðingiar hans oc hirðmenn stoðv i hring hia honvm. Saul

[1]) ut, B [2]) liker, B [3]) *saal. ogs.* B, A [4]) [hyrr ok hrækir i skegg sitt ok huatvitna, A [5]) ufagnaðr, B [6]) skundit, B [7]) þaðan *tilf.* B [8]) [við konung, B [9]) *saal.* B; biðandi, C [10]) *tilf.* B [11]) litlu, B [12]) vera *tilf.* B [13]) frið, B

talar sva til þeirra. Hæyri þer frendr minir er komnir ęroð af ætt Emini.[1] hvat ætli þer at son Ysai man gefa yðr akra oc vingarða oc gera yðr alla rika valldzmenn oc hǫfðingia ef þer hafið raðagiorð með honvm oc eroð hans æiðsvarar. þat [fyrst oc mest[2] er son minn hefir sik bvndit i felagsskap við hann. Nv er sa engi af yðr er slict harmi fyrir mina hǫnd æða mer segi til slikrar vhæfv at son minn eftir þræl minn til motgangs við mik. þann er æ sitr vm at svikia mik. Mali hans svaraði Doech af Jdvmea. þat kann ek at segia þer at ek var i Nobe i tialldbvð drottins. oc þar kom son Ysai. oc Abimelech byskup geck til frettar við drottin fyrir hans hǫnd. oc hann gaf honvm vistir oc sva sverð þat er att hafði Goliath risi. Sem Saul hæyrir þetta. sendir hann þegar eftir Abimelech byskupi oc ǫllvm kennimonnvm sem vorv i Nobe. Ok er þeir komv til konvngs mælti hann við Abimelech. Fyrir hveria skylld bindr þv svikræði i mot mer við son Ysai. sva at þv gaft honvm vistir oc sva sverð þat er Goliath[3] hafði att oc raðgaðiz við drottin fyrir hans hǫnd hverso hann skylldi risa gégn mer. þvi at enn i dag sitr hann vm at svikia mik. Byskup svarar. Minn herra segir hann. ek gengr við þvi at ek gaf Dauid vist oc vapn þat æina sem ek hafði til oc þo fyrir þa skylld at hann sagðiz fara ęyrenda yðvarra. enn ætlið æigi at ek hafi nockvra raðagiǫrð með honvm yðr i mot. Enn fyrir hvat[4] myndi ek æigi vel taka við þvilikvm manni. þar sem hann sagði mer at hann færi með yðrvm boðskap. þi at ęingi finnz dyggri dræingr i allri þinne hirð oc þer truligarr þionandi með ǫllvm goðvilia en Dauid magr þinn. þa mælti Saul með akafri ræiði. þess sver ek sagði hann. at i dag skalt þv dæyia ok allt þitt kyn. oc þvi næst bavð hann sinvm svæinvm at drępa kennimenn drottins. þvi at þeir allir ero hallir vndir Dauid sva at þeir visso at hann flyði fra mer oc villdo æigi segia mer. Enn konvngs þionar villdo vist[5] æigi rætta sinar hęnndr til at gera mæin kennimonnvm drottins. þa bað konvngr[6] Doech at hann drepi þa. enn sa svikari enn vandi sem[7] þa hafði rægt Doech dvalði ecki oc drap með sinni hęndi a sama dęgi halfan nivnda tog þeirra manna er allir voro pryddir kennimannligri tign. Siðan for Doech eptir konvngs boðskap i borgina Nobe. er kennemenn hǫfðv att. oc slo með sverði sva konvr sem karla. vngmenni oc briostbǫrn. navt oc savði oc allt þat er kvikt var vtan æinn son Abimelech byskups er het Abiathar. flyði hann til fvndar við Dauid oc sagði honvm at Saul hafði drepið[8] kennemenn drottins. Dauid felldi tar sem hann hæyrði þessi tiðendi

1) Jemini, B 2) [fremzt, B 3) risi *tilf.* B 4) hui, B 5) *mgl.* B, A
6) hann, B 7) er, B 8) drepa laatit, B, A

oc svaraði með miklvm harmi hvgar. Lifandi [gvðs son[1] fyrirlati mer mina sækð með sinne miskvnn. þat ær mer hræðilict at ek se ofmiok lvttakari þessa illa verks. þvi at giorla vissi[2] ek at Doech af Jdvmea var þann dag i Nobe er ek kom til føðr þins. matti[3] ek þat oc vita at vtan ef mvndi[4] hann segia Saul hvat þar giorðiz. oc fyrir þvi er sem ek se davðasavk fǫðr þins oc allra þeirra er þar vorv drepnir. Nv ver þv með mer. oc ef gvð vill at ek lifi[5] þa þarftv æigi at ottaz. þvi at æitt skal yfir ganga okr baða. oc ef nockorr maðr vil mer mæin gera ęða þer þa skal eingi þin vęrr gæyma en min.

Drottinn vitraðiz Dauið.[6]

244. Nv koma þav tiðendi til eyrna Dauid. at Philistęi veri komnir með mikinn her i þann stað er Cehilam het. bðrðvz þar a Gyðinga.[7] hðfðv hæiðingiar[8] lið miklo mæira. rvplvðv þeir oc ræntv hvivitna allt vmhverfiss[9] borgina. Dauid bað gvð syna ser hvart hann skylldi fara at striða við þessa hæiðingia. Drottinn bað hann vist fara oc frelsa borgina Cehilam enn drepa Philistęos. þa mælto menn Dauids við hann. Hvat manvm ver fair menn fara i Cehilam moti sva miklvm her hæiðingia. þar sem ver erom her heima i Gyðinga landi með vgg oc otta oc fðrvm miog hvlðv hðfði. Dauid bað enn til gvðs. Drottinn mælti til hans. Ris vpp þv oc far i Cehilam. þvi at ek man sęlia Philisteos i þinar hęndr oc valld. Dauid for þa með sina svæit oc ręð þegar til bardaga við hæiðingia. feck hann i fyrsto nað ræiðskiotvm þeirra. hann drap hæiðingia oc væitti þeim mikit slag enn frelsaði[10] borgarmenn.

Abiathar giorr kennimaðr.

245. Dauid hof nv Abiathar son Abimelech til kennimannz eptir fǫðr sinn. hann hafði haft með ser hið hęlgazta clæði ephoth. þa er hann flyði er faðir hans var drepinn. þętta clæði hðfðv þeir til þess at verða visir [af gvði[11] þeirra lvta er þa forvitnaði. þi at drottinn sagði þeim þar yfir þat sem þeim varðaði. Nv kom þetta fyrir Saul konvng at Dauid var[12] i Cehilam með sina menn. Varð Saul við þat

[1]) [guð, B [2]) uissa, B, A [3]) maatta, B [4]) myndi, B [5]) lifa, B [6]) Fra Dauid konungi ok Saul konungi, A [7]) ok *tilf.* B [8]) þar *tilf.* B [9]) umhuergis, B [10]) frealsaði, B [11]) [*mgl.* B, A [12]) uęri, B

gæysi glaðr. þottiz[1] þa hafa hans rað allt i hendi. oc sva mælti hann. þat varð vm siðir at gvð gaf hann i mitt valld. er hann hefir nv gengit sialfr inn i þa borg er hann er drivgvm[2] hirðr oc læstr sem savðr i kvi. Byðr Saul þa ǫllvm sinvm her at bvaz til bardaga. fara siðan oc sitia vm Dauid oc hans svæitvnga. Sem Dauid fer af nockvrn kvitt at Saul myndi enn bva honvm læyniliga vmsat. þa bað hann Abiathar kennimann færa ser hið helga clæði ephoth. Hann giorði sva. þa mælti Dauid. Hæyrðv herra gvð Gyðinga. þat flygr nv i æyro mer þreli þinvm at Saul ætli her at koma oc briota niðr borg þessa alla fyrir minar sakir. Nv ef hans er hingat van æða borgarmenn þessir se mer vtrvir oc vili mik sælia i hans hendr. þa bið ek drottinn minn at þv segir mer præli þinvm. Drottinn mælti. Hann kęmr her skiott. ok ecki skaltv trva borgarmonnvm. Dauid bra við skiott oc for með sinn flock brotto af Cehilam. [hann hafði þa með ser .dc. manna. gengo þeir nv hingat oc þingat. þvi at þeir visso æigi giðrla[3] hvert þeir skylldo af snva. Saul kom til borgar Cehilam.[4] oc hafði niosn af at Dauid var brotto. Sneri hann þa aptr með sina menn. enn Dauid for a æyðimǫrk þar sem vorv vrvgg[5] læyni ef þyrfti. oc dvalðiz þar i æyðifialli[6] er Zvph het. Saul læitaði hans hvern dag með sinn her. enn gvð vill ęigi læiða hann i hans valld. Nv sem Dauid ser at Saul sitr vm lif hans. hefz[7] hann við a eyðimǫrk Zvph oc læyniz þar i skogi. Jonathas konvngs son for þa æinn samt fra hirð favðvr sins a þann sama skog at læita Dauid. oc fann hann. Varþ með þeim hinn mesti fagnafvndr. Jonathas styrkði með fagrligvm[8] fortǫlvm hvg oc hiarta Dauid. oc sva mælti hann. Æigi skaltv ottaz minn kæri felagi. þvi at æigi man hæiptarhǫnd favðvr mins fyrirkoma þer. nema en helldr manttv avðlaz riki ifir Gyðingvm. oc mant þv þa væita mer sǫmð oc minv hyski [9]goða virðing. oc allt þetta væit faðir minn. oc þi ofsækir hann þik. at hann vill þi fyrirkoma at þv verðir konvngr ifir Jsrael. enn lifandi gvð gæti þin oc hǫlldvm [ockarn fagran[10] felagsskap at hans vitni. Siðan for Jonathas hæim i Gabaath oc villdi æigi fylgia her[11] favðvr sins læingr at sinne. Enn Dauid dvalðiz[12] eptir a skoginvm. þeir menn sem þar bygðv næstir við fiall þat er aðr var næfnt oc kallaðir Ziphei[13] þæssir menn fara nv til fvndar við Saul oc segia sva til hans. þat hyggivm ver hęrra at Dauid læyniz þar með oss i sva vrvggvm læynvm sem þar skortir æigi þav fylskni[14]

[1]) hann *tilf.* B [2]) *saal.* B; drygvm, C [3]) glǫgt, A [4]) [*mgl.* B [5]) *mgl.* B [6]) þi *tilf.* A [7]) *saal.* B, A; hǫfz, C [8]) fǫgrum, B [9]) ok *tilf.* B [10]) [okkrum fǫgrum, B [11]) herinum, B [12]) dualdi, B; vard, A [13]) Zuphei, B [14]) leyni, B

at varla megv[1] finnaz. nv far þv ofan sem hvgr þinn girniz. en þat skal vart at koma honvm a þitt valld. Saul mælti. Blezaðir verði[2] þer af drottni. þvi at þer harmið mina vansǫmð. farit nv fagnaðarsælir oc læitið vendiliga hvar hann læyniz eða hverr honvm hefir þangat visað. þvi at sa man hafa vitað at ek vil sitia vm hann. Actið þer oc innelega ðll læyni þav er hann ma felaz i. oc komið sva til min avðrv sinne at þer hafið vrvgga visso af hvar hann er. at ek megi þa finna hann iamfnvel þo at hann læyniz i hællvm eða holvm iarðar. Ziphei[3] fara nv sem Saul hafði boðit þeim at niosna vm Dauid. enn hann var þa með[4] sina svæit a þeirri æyðimork er het Maon[5] a slættvm nðck-orvm. Saul ferr nv með sinn her a þann sama skog at læita hans. Ok sem Dauid fer niosn af. læitar hann vndan a æitt berg. þat var vigi gott. Saul verðr þess varr oc sækir eptir honvm sva at æigi var længra a milli þeirra enn æitt litið fiall. tok Dauid þa ner at ðrvænta at hann myndi længr forðaz mæga asionv Saul. þvi at þa tok Saul með sinvm[6] her at kringia sem korona veri ðllvm megin[7] vm Dauid oc hans felaga. oc var þa viðrlægt at hann myndi gæta fængit[8] hann.

Fra sigri Saul konungs ok vsigri heiðingia.[9]

246. A þeirri stvndv kom æinn lavpandi svæinn með miklvm skvnda fyrir[10] Saul konvng[11] sva segiandi. Minn herra skvndit sem mest moti Philistеis. er með harþla miklvm her ero komnir i yðvart riki oc æyða hvivetna með [eggio oc ælldi.[12] Sem Saul komv þessi tið-endi for hann þegar með allan sinn her mote hæiðingiom oc skilði þar at sinne með þeim Dauid. fyrir þvi kðllvðv þeir þat skilnaðar-berg sem Dauid var þa a staddr. Litlo siðarr for Dauid oc læitaðiz vm þa staði er vrvggastir veri til hæliss. hann dvalðiz þar sem hæitir Engaddi. Saul með sinn her barðiz við Philisteos. þegar þeir fvndvz flyðv Philistеi. en Saul feck sigr oc ellti þa or sino riki.

Miskunn Dauid við Saul konung.[13]

247. Sem Saul kom aptr af[14] þeirri fǫr. var honvm sagt at Dauid var a æyðimðrk Engaddi. Hann valði þa af sinvm her [.iii. þvs-

[1]) megi, B [2]) se, B [3]) Zuphei, B [4]) uið, B [5]) Meron, B [6]) sinn, B [7]) megum, B [8]) fangit, B, A [9]) Fra bardaga Sauls konungs ok Philistei, A [10]) til, B [11]) konungs, B [12]) [elldi ok eggiu, B, A [13]) Her segir fra Saul konungi ok Dauid, A [14]) or, B, A

vndir[1] ęinvalaliðs oc for nv af nyio at læita Dauids[2] oc hans manna. ok atti[3] sva ærfiða færð vm bravtt biorg oc vm hamra oc glivfr. at varla matti nockvt kvikęndi fram komaz vtan þav fravasto[4] dyr sem þar liggia i mǫrkvm er ibices[5] hæita. Nv sem þeir koma fram yfir klifin. verþr fyrir þæim ęinn mikill hęllir. Saul snyr ęinn samt fra liði sino inn i hellinn at navðsynivm sinvm. Sem Dauid með sina menn læyndiz i þessvm sama hęlli oc sa Saul innkominn. þa mælto felagar Dauids til hans. Nv hęfir gvð þat hęfnt[6] við þik sem hann hefir þer hæitið oc sent i hendr þer vvin þinn. kom nv at nyta þer þessa væiði. Dauid ræis vpp oc bra sverði sino oc geck framm i hællinn lioðliga at konvngi. oc snæið skavtið af skickivnni er hann hafði yfir ser. sva at hann varð eigi varr við. Dauid slo þa með iðran hiarta sitt oc hępti hvginn er hann hafði giǫrt lyti a yfirclæði konvngs. snere þa innar i hęllinn til sinna felaga. þeir męlto til hans. Ef þv vill æigi lęggia hendr a Saul. þa lat oss drepa hann. Dauid svarar. Jofn er sǫk min fyrir gvði [at ek geri[7] þat[8] ęða [sendi ek[9] aðra til. Gvð geymi min. at [ek verði æigi[10] sva diarfr at ek [leggi minar[11] hęndr a minn herra. Gvð firri þeim glæp alla mina menn. þvi at hann er kristr drottins. hann er min yfirmaðr. oc hefi ek honvm lęngi þionað. æigi er oc sem ek eiga a honvm favðvr at hęfna æða [brǫðr ęða aðra nafrendr.[12] oc æigi er sem hann hafi vvnnið vndan minvm frendvm með nǫckvrvm svikvm ęða avðrv[13] afli þetta sæti sem nv hefir hann. nema gvð kavs hann til oc helgaði hann ser til þionostvmannz oc skryddi hann meðr sialfs sins nafni. oc er þat rættlict at sa taki hann fra [með sinvm vilia[14] sem hann kavs til. enn æigi ek meðr agiarnligri girnd. Ok þess sver ek i dag. at gvð skal kalla hann. annaðhvart at hann skal falla i bardaga fyrir vvinvm sinvm [ęða ella kræfr[15] gvð hann andar sinnar. enn lifa skal hann mega marga daga fyrir minna handa sakir.

Sem Saul var kominn til manna sinna oc hęllt fram a fyrirætlaðan vęg. þa geck Dauid vt af hellinvm oc rann a hæð ęina[16] oc kallaði ęptir konvngi sva segiandi. Hæyr minn herra konvngr. Saul lęit aptr er hann hæyrði kallið. oc þegar fell Dauid allr til iarðar [oc tignaði hann[17] sva segiandi. Eigi skylldo þer minn herra trva rogi þeirra manna er þęr sęgia at ek vili[18] sitia vm lif þitt. Sæ nv til at ek hefi her vitnisbvrð i hęndi mer at drottinn selldi þik i minar hendr

[1]) [þriu þusundrat, B [2]) Dauið, B, A [3]) aattu, B [4]) frafuztu, B [5]) ilicas(!), B [6]) efnt, B, A [7]) giǫra, B [8]) [hvart ek drep hann, A [9]) [ek senda, B [10]) [æigi uerða ek, B [11]) [leggia, B [12]) [bræðra eðr annarra nafręnda, B, A [13]) nǫkkuru, B [14]) [*mgl.* B [15]) [ella krefi, B [16]) nǫkkura, B [17]) [*mgl.* B [18]) vilia, A

þa ær þv geckt inn ęinn fra þinvm monnvm i þenna hælli. þi at kost atti[1] ek at drepa þik þa er ek snæið þetta blað af þino ifirklæði. Nv mantv[2] hvgsa at æigi er illt męð mer. oc æigi giðrði[3] ek við þik ranglæti ne sviksamliga synð. en þv sitr vm lif mitt oc vill hafa mik at davðamanni. þat er forn orðzkviðr. at af vmilldvm monnvm[4] komi miskvnnarlæysi. hęfni drottinn min a þér sem honvm likar. enn ek skal æigi minar hęndr til þess hafa at ek leggia[5] a þik. Nv man birtaz þat er fyrir spaði æinn [spakr maðr[6] fyrir skommv sva sęgiandi. Hvern ofsækir þv konvngr Jsrael. hvernn ofsækir þv nema racka davðan ęða einn kleggia. þi at ek virði mik litlo męira i þino avgliti en þessi kvikendi. Nv profi mik drottinn oc dǿmi mina savk oc frelsi mik af þinni hendi. Saul linaðiz[7] oc mykløiz miog fyrst i stað fyrir orð Dauid. þvi at hann fann at hann sagði satt. oc mælti með tarvm til hans. Senniliga ma þat sia at þv ęrt ręttlatari en ek. þvi at þv hefir gert mer goða lvti en ek ǿmbvnað illo. i dag syndir þv þinn goðlæik. hverso drottinn gaf mik i þitt valld. enn þv villdir æigi drepa mik. fagætt er slict er[8] maðr finnr vvin sinn at hann gefr[9] vpp a goðan veg oc geri honvm ecki mæin. ef hann a [þo allz kost[10] við hann. Nv gialldi gvð þer makliga verðskvlld[11] fyrir þa miskvnn er þv syndir mer i dag. oc nv væit ek ið visazta at þv mant avðlaz riki oc hafa valld yfir ǿllo Jsraels folki. Nv væittv mer svardaga fyrir gvði at þv skalt æigi æyða mino afkvæmi eftir minn dag oc æigi mitt nafn ma af hvsi favðvr mins. en ek hæit þęr i mot at ek skal þik alldri siðan hata ne ofsækia. Dauid dvalði ecki at sveria þat er hann bæiddi. For þa Saul heim i Gabaath. en Dauid dvalðiz enn með sina svæit a fiǫllvm vti oc læitaði ser fylskna. þvi at hann trvði Saul enn æigi til fvllz [þo at hann hęti honvm friði.[12]

Andlaat Samuel ok svt Gyðinga.[13]

248. Nv anndaðiz hinn agæti gvðs maðr Samuel. Samnaðiz þa saman allr Gyðinga lyðr oc gretv davða hans oc grofv hann i Ramatha. þesso nęst for Dauid af fiǫllvm ofan i æyðimǫrk þa er Pharan het. þar við skoginn i þæim stað er Charmelvs[14] het atti .i.[15] rikr maðr bygð. oc var hiorð hans halldit iafnan a þa mǫrk sem Dauid var með sina menn. þessi maðr sem nv var gætið var mikils hattar

[1]) aatta, B, A [2]) maattu, B [3]) giǫrða, B, A [4]) manni, B, A [5]) leggi, B [6]) [spamaðr, A [7]) linaði, B [8]) ef, B [9]) hann *tilf.* B [10]) [allz kosti, B [11]) uerðkaup, B [12]) [*mgl.* B [13]) Fra Dauid ok Abigail husfreyio, A [14]) Karmelus, B [15]) einn, B, A

oc miog avðigr. hann atti [.iii. þvsvndir[1] savða oc þvsvnd[2] gæita. þessi maðr er nęfndr Nabaal en kona hans Abigail. hon var [kvinna vitraz.[3] væn at asiono oc vel at ser vm alla lvti. Nabaal var grimmr maðr oc harðr viðræignar. illzkv fvllr oc ærr i skapi. sva at æigi varð verri maðr til. Nv sem Dauid hæyrði sagt a æyðimǫrkina at Nabaal myndi klippa hiorð sina. sendir hann til hans af sinvm monnvm .x. vnga dreingi oc mælti til þeirra. þer skolvt fara i Charmelvm til fvndar við Nabal oc hæilsa honvm friðsamliga af minne halfv. Siðan segir Dauid þeim ęyrenðit.[4] Sendimenn forv oc framkomv til fvndar við Nabal oc sǫgðv sva til hans. Ver ęrom sendimenn Dauid sonar Ysai af Bethleem. hann bavð oss at flytia þer þessor hans orð sem nv skaltv hæyra. Friðr se þer Nabal. friðr se þino hyski oc heimamonnvm oc ǫllo þvi goðs[5] ęr þv æignaz. Ek hæyri sagt at hiarðsvæinar þinir þeir er hia oss hafa verið i eyðimǫrk ætli nv at klippa savði. enn bæði er at ver hǫfvm þeim æigi vnað[6] gert ne latið gera aðra þo at viliat hafi. sva at æigi hafa þæir æins savðar mist meðan þeir hafa her verit hia oss a mǫrkvm.[7] enn þo mattv sialfa þa eptir spyria oc manv þeir sva segia. Nv kollvmz ek oc minir menn þinir svæinar. lattv oss fyrir þvi þina þionostomenn finna miskvnn i avgliti þino oc send oss vistir slikar sem þv fer til. Nabaal tok sęint til orða oc sagði þo sva. Fvrðv diarfr er Dauid þessi oc allmiog[8] stæriz hann nv son Ysai. sa vtlaga þræll er flyið hefir fra sinvm hęrra. hvat man[9] þa. skal ek taka [vistir oc vatn[10] fra minvm hirðsvæinvm oc hvskarlvm oc gæfa þeim ær ek væit æigi hvat manna ero. Sendimenn forv aftr við svabvið oc sǫgðv Dauid ǫll þessi hans[11] andsvǫr oc orð sem hann hafði talat. Dauid bavð þa sinvm monnvm at [vapna sik.[12] [ręz hann til ferðar sem hann var bvinn. oc með honvm .cccc. hans manna. enn .cc. dvalǫvz eptir at starfa oc bera at þeim þat er þeir þvrfto.[13]

Nv er þar til mals at taka at æinn hiarðarsvæinn Nabal kæmr at Abigail hvsfrv hans sva segiandi. Jlla hefir Nabaal nv til tekiz. Dauid son Ysai sendi menn af eyðimǫrk meðr hæilindiss[14] kvæðio til hans. enn hann fiandskapaðiz við þa. Dauid oc hans menn varo oss yfrit goðir oc havlltzti[15] hægir. þvi at a ǫllvm þeim tima sem ver helldvm hiorð [i æyðimǫrkinni[16] hia þeim. þa hǫfvm ver æigi latið æitt lamb. þvi at þeir vorv oss bęði a nott oc[17] degi sem styrk vernd æða

1) [þriu þusundrat, B 2) þusundrat, B 3) [kuenna uitrvz, B 4) erendit, B 5) goz, B 6) unaðer, B 7) eyðimorkum, B 8) allzmiqk, B 9) nu, B 10) [uin ok uister, B; vistir, A 11) *mgl.* B 12) [vapnaz, B, A 13) [ok fara at Nabaal ok drepa hann aa þeirri natt. Hafa þeir sik nu i veg, A 14) heilsanar, B 15) hǫllzti, B 16) [a eyðimǫrkina, B 17) aa *tilf.* B

[veggr við[1] ǫllvm [atkomanda haska[2] oc ransmonnvm ęða męinsδmvm dyrvm. Nv fyrir þessa skylld hygg at min frv hvat þv skalt gera. þvi at bondi þinn man skiott finna þann vandskap sem hann hefir vakið vpp i gegn sialfvm ser oc sinv hyski. þvi at hann ęr sva hæimskr oc hæiðarlavss bδlvanarsoninn at eingi maðr ma orðvm við hann koma. þegar sem Abigail hefir hæyrt orð hans. brægðr hon við oc tekr .cc. bravðs oc .ii. vintvnnvr oc .v. rvtafavll soðin oc mikla gnott grasa [ęrtra oc[3] epla oc margskonar alldins. sva at hon klyfiar marga asna af δllo saman. Hon mælti þa til svæina sinna. Farit nv fyrir. enn ek kæm skiott ęptir yðr. Ecki vissi þetta bondi hennar Nabal. Hon stęig þa a asna sinn oc ræið fram a skoginn með svæinvm sinvm. Enn Dauid ferr nv með[4] sina sveit oc ætlar at Nabal vm nottina. Hann segir sva til sinna manna. Sennilega hδfvm ver at þarflavso gæymt oc gætt allra lvta þeirra er þessi niðingr Nabal atti a æyðimδrkinne. sva at æigi hit minsta fyrirforsk[5] af hans goðs. enn hann gelldr oss illt fyrir gott. þess skal hann nv giallda. þvi at ver skolvm hann drepa a þessi nott. oc æigi skal æinn hans manna[6] er at ær veganda lifa til morgins.

Sem Abigail for ofan[7] fyrir fiallzhlið nockvra. sa hon hvar Dauid for [með sinn flock.[8] hon stę[9] þa af asnanvm[10] oc rann sem mest a mot honvm. Ok sem þav finnaz fellr hon δll til iarðar fyrir fǫtr honvm oc vegsamar hann sva segiandi. [Liggi minn vandskapr[11] a mer. Bið ek minn goði herra at þv afvirðiz æigi at hæyra orð min þo at vverðvgrar þinnar ambattar. þess vil ek biðia þo at min[12] se diarflict. at þv setir æigi hvg þinn oc hiarta yfir þenna hinn ranglatazta mann Nabal. eptir þvi sem heimska hans hefir til vvnnið.[13] þvi at fvllkomin folska oc foraðskapr er með honvm. enn ek fann ecki þina svæina þa er sendir vorv til hans. oc varð ek þvi sæinne til fvndar við þik enn vera skylldi.[14] Nv mattv trva orðvm minvm. þvi at þat væit ek fyrir lifanda gvð[15] a himnvm oc fyrir lif andar þinnar at sa hinn sami drottinn sem bannaði þinvm vvinvm vt at hella þino saklavso bloði. oc hialpaði hann þer oc varðvæitti hæilan styrk hanndar[16] þinnar. sa hinn sami drottinn lofar þer æigi at drepa Nabal ęða aðra þina vvini þa er liggia vm lif þitt æða læita þer annað illt at gera. helldr vill hann sialfr hęfna þin a Nabal oc hans iafningivm. fyrir þi tak nv minn herra þann goðvilia sem ek hefi fert þer. Vita

[1]) [vegr fyrir, B [2]) [atkomendum haaskum, B [3]) [ok sua, B [4]) við, B [5]) fyrirforst, B [6]) maðr, B [7]) með sinn flokk *tilf.* B [8]) [*mgl.* B [9]) steig, B [10]) asna sinvm, B, A [11]) [Vaandskapr minn liggi, B [12]) *saal. ogs.* B [13]) gort, B [14]) [Miskunna mer minn herra þoat vverdugri ok vandskap mins bonda Nabal, A [15]) guði, B [16]) andar, B

skaltv oc þat at gvð man gæfa þer trvlynda liðsmenn. þv mant hans orrostor hæyia. Alldregi man onyt[1] illzka finnaz með þer meðan þv lifir. oc fyrir þi þo at nockarr[2] maðr risi þer i mot þik ofsækiandi oc siti vm lif þitt. (man lif þitt) sva sem i bvndini [lifandi manna[3] með sialfvm gvði enn ǫnd æða lif vuina man vera sem a hverfanda hioli læiki ęða stæinn vellti[4] i slǫngv. Nv þa er drottinn hefir fyllt oc framkuæmðt[5] alla þa lvti sem hann hefir þer fyrirhæitið oc sett þik domanda ifir allt Jsraels folk. þa man þer æigi verða skravk æða hægomi at þv mant þa mega standa i manndrapvm oc hęfna þin sialfr ef þv vill. Mant þv þa[6] minnaz hvat ek hefi nv talat oc væita mer miskvnn þinne æligri[7] ambatt. Nv sem Abigail lætti af at tala. þackar Dauid henni sinn goðuilia sva segiandi. Lofaðr se drottinn gvð minn er hann sendi þik til fvndar við mik. oc blæzvð ser þv oc þin tala er þv bannaðir mer i dag at fara til manndrapa oc hęptir mik at hęfna min með sialfs mins hendi. þi at þat væit gvð sa er mer bannar at gera þer męin. hæfðir þv æigi sva skiott til fvndar[8] við mik komið. þa myndi æigi nockvrr af monnvm Nabal hafa beðit morgins vdrepinn sa ęr vapnvm matti vallda. Siðan tok Dauid með þavckvm af hendi Abigail alla þa lvti sem hon hafði fært honvm oc mælti til hennar. Far þv nv með[9] friði oc fagnaði til þins heima. þvi at mikils [skal ec[10] virða þina fegrð enn mæira snilld þina oc litillæti með goðvilia. Abigail kom heim oc fann Nabal bonda sinn. Hann hafði þa i hvsvm[11] sva fiolment drivgvm sem konvngs væizla veri. þvi at þat var siðr Gyðinga at hverr bondi þa er hann klipti savði sina. skylldi væita vinvm[12] oc hvskǫrlvm. oc kolloðv [þat hiarðarvæizlo eða vllarvæizlo.[13] var Nabal þa hinn katazti. Abigail mælti ecki orð við hann a þeirri nott. þvi at hann var allmiog drvckinn. enn vm morgvninn arla sem af honvm lætti vinorvm. sagði hon honvm allt hve[14] farit hafði með þeim Dauid oc hverso hon hafði þegit hann oc allt hyski[15] vndan drapi oc davða. Enn hann [varð við sva harðbrystr oc hiartadavðr at hann anzaði ęigi helldr enn mællti við stock æða stæin.[16] Nv sem .x. dagar vorv liðnir. þa slo drottinn Nabal daligvm davða.

Fra þi er Dauid fekk Abigail til eignar.

249. þa er Dauid frettir at Nabal var davðr. segir hann sva.

[1]) unytt eðr, B [2]) nokkurr, B [3]) [lifanda mannz, B [4]) velltiz, B [5]) gort *tilf.* B [6]) *tilf.* B [7]) *mgl.* B [8]) moz, B [9]) i, B, A [10]) [á ek at, B [11]) sinum *tilf.* B [12]) sinum *tilf.* B, A [13]) [þeir þat ullarueizlu, B [14]) huersu, B [15]) hans *tilf.* B, A [16]) [þagdi vid, A

Blæzaðr se drottinn minn er [hann dǫmði[1] sǫk minnar svivirðv oc haðvngar a hônd Nabal oc varðvæitti mig þrel [sinn. en læt[2] hans vandskap koma honvm i koll. Sendi þa Dauid þegar sina menn til Abigail meðr þeim ęrendvm at hann villdi[3] fa hennar ser til ęiginkono. Svęinar hans fvndv Abigail i Charmelo oc taloðv sva til hennar. Dauid sendi oss til þin með þeim boðscap[4] at hann vill taka þik ser til ęiginkono. Hon stoð vpp rætt i stað oc fell fram[5] ôll til iarðar oc mælti. Varla ęm ek verðvg at vera hans ambatt ęða bera skoclęði [hans þionostomanna.[6] Siðan bio hon sik skiott oc stę[7] hon a bak asna sinvm. oc .v. þionostomæyiar hennar foro með henne. kom hon til Dauid oc giorðiz hans hvsfrv. Þa feck hann oc kono þeirrar er het Achinoem af Jezrael. oc vorv þær baðar iafnfram ęiginkonvr Dauid. En Saul gipti þa Mikol dottvr sina þeim manni er het Phaltiel Lais son af þeim stað sem hæitir Gallim.

Fra dygð Dauid uiðr Saul konungh.[8]

250. Ziphei sem fyrr var ggtið er[9] Saul setti til niosna vm[10] Dauid. þeir komv nv til fvndar við hann i Gabaa oc sôgðv honvm at Dauid læyndiz skamt fra bygðvm þeirra i skogarhalsinvm er hæitir Acile.[11] Saul bra við þegar oc for i æyðimôrk Ziph[12] með [.iii. þvsvndir[13] einvalaliðs oc kom þar sem het Gabaa Acile.[14] þat er skamt fra æyðiskogi þeim sem Dauid dvalðiz[15] a með sina svæit. Dauid grvnar[16] at Saul man enn sitia vm hann[17] með sinn her. Hann ferr nv sialfr læyniliga fra sinvm monnvm þar til sem Saul la með sinn her. hann sa at konvngr svaf oc sva Abner hinn æzti hans hertogi oc frendi oc allt hans lið. sneri hann þa sem skiotazt til sinna manna oc kvaddi til farar með ser [ęinn hôfðingia er het Abisai.[18] þeir komaz[19] vm nottina þar sem Saul[20] svaf i skialldborg. enn Abner oc allr herrinn la i hring vm skialldborgina. oc svaf hverr maðr sva at [æigi vaktði nockvrr.[21] Þa męlti Abisai. Nv mattv sia at gvð vill gefa þenna mann oc vvin þinn i þinar hendr. er nv æinsætt at hafna eigi þeirri veiði er sialfr gvð byðr þer. nv man ek leggia spioti mino i gôgnvm hann sagði Abisai ef þv bannar mer eigi. Dauid

1) [dæmder, B 2) [þinn ok letz, B 3) vill, B, A 4) boðum, B 5) þegar *tilf.* B 6) [at hans þrælum, A 7) steig, B 8) Fra Saul konungi ok Dauid. capitulum, A 9) ok, B, A 10) uiðr, B 11) Achille, B 12) Cipa, B; Zuph, A 13) [þriu þusundrat, B 14) Acille, B 15) leyndiz, B 16) um *tilf.* B 17) lif hans, A 18) [Abimelech Etheum ok Abysai son Saruie broður Joab, B 19) koma, B 20) konungr *tilf.* B 21) [eingi vakti, B

svaraði. Gæymðv minn goði felagi oc giðr honvm ecki illt.[1] þvi at engi man sva rætta hæiptarhendr a krist drottins at þat se sæktalavst við gvð. nv er enn sem fyrr at gvð gerir þetta til ravnar við mik. hvart ek vil rættindvm fram fara i hans avgliti. Enn ek segi enn sva. at hann skal lifa langan alldr ef gvð vill fyrir minvm savkvm. oc þat væit lifandi gvð at ek skal æigi minar hęndr ne hvg til lęggia at drepa hann. Nv tak þv spiot er stendr at hofði honvm. enn ek man taka borðkær hans. til iartegna[2] at við hǫfvm her komit. oc fǫrvm siðan til liðs ockars. þeir giǫrðv sem hann talaði.[3] forv siðan a brottv sva at ęingi maðr varð varr við.

Sem þeir vorv langt brottv komnir sva at þo matti[4] nema kall milli þeirra oc manna Saul. oc namo stað a hæð ęinne gagnvart[5] herinvm. þa kallaði Dauid a Abner hertoga sva segiandi. Matt þv andsvara mer Abner. Abner[6] svaraði. Hverr ęrt þv er sva øpir oc gerir vnaðir konvngi varvm. Dauid mælti. þv þickiz sem þv ęrt hinn æzti[7] konvngs hǫfðingi oc eingi[8] annarr iafningi þinn með Gyðingvm. nv þa fyrir hvat gæymðir þv æigi þins herra konvngsins. þvi at þv svaft meðan ęinn maðr af annarligvm flocki geck inn i skialldborgina at drepa hann. Nv hefir þv gert æigi vęl. oc þat væit gvð at senniliga veri þær allir verþir daligs davða fyrir dygðarlæysi. er þer varðvæitið[9] æigi konvng yðarn. hygg at þv nv Abner hvar se kęsia hans æða dryckiarkęrið[10] ær stoð at[11] hǫfði honvm. Saul kendi ravst Dauid oc mælti. Er æigi þat þin rǫdd son minn Dauid segir hann. Vist er þetta min rǫdd herra konvngr. Nv sęg mer minn herra. hvat ęr sva illt með mer þræli þinvm at[12] þv ofsækir mik a hveriom tima rætt sem væiðimaðr hiǫrt ęða hæra. en þo man gvð vilia at æigi verði[13] ek væiddr. þvi at þat væit ek at ek skal alldregi hefia vpp mina hǫnd[14] þer til vþvrftar. þa męlti Saul. Misgert hefi ek þat[15] er ek villdi hafa þitt lif. hverf þv nv aptr til min minn sæti son Dauid. þvi at [vm alldr skal ek þer eigi[16] illt gera vpp fra þesso[17] fyrir þina dygð oc trvlæik.[18] J dag birtiz þat at ek hęfi þer hæimsliga moti bariz [oc verið vm marga lvti miog vvitandi.[19] þa mælti Dauid. Sæ her nv spiot konvngs. fari einn af svęinvm hans at sękia þat. ęn almattigr gvð a himnvm avmbvni hveriom sitt rættlęti oc trvlyndi. þi at drottinn minn gaf þik Saul konvngr enn i dag i mitt valld. oc villdi[20] ek æigi hefia mina hǫnd a kristi[21] drottins. oc sva

1) mein, B 2) iarteina, B 3) bað, B 4) vel *tilf.* B 5) gegnt, A 6) hann, B, A 7) hæsti, A 8) er *tilf.* A 9) varðueittuð, B, A 10) borðkerit, B 11) hia, A 12) er, B 13) uerða, B 14) hand, B 15) þa, A 16) [alldri um alldr skal ek þer, B 17) þessum deghi, B 18) truleika, B 19) [*mgl.* B 20) uillda, B, A 21) krist, B

sem þin avnd er i dag mikloð oc sǫmð fyrir minvm avgvm. slict ið sama mikliz min ǫnd i avgliti drottins gvðs mins oc frelsi hann mik af ǫllvm vandvm lytvm.[1] þa mælti Saul. Blæzaðr ser þv son minn Dauid. þi at þinn styrkr oc afli man vaxa. sva at þv megir gera hvat er þv vill.

Eptir þetta for Dauid veg sinn. enn Saul sneri þa aftr [ok settiz i borg sinne i[2] Gabaath. Dauid hvgsar nv sitt mal at hann [man varla gæta[3] forðat ser við[4] Saul. en[5] hann sitr iafnan vm lif hans oc vill svikia hann alldri[6] at siðr þo at hann hæiti honvm friði. Giðrir hann þa þat rað staðt með[7] ser. at hann skal flyia i riki Philistinorvm til þess at Saul [skilldi þa lętta[8] helldr af[9] svikrę̨ðvm við hann. ef hann hæfði ęinga vænting a at hann mætti finnaz i hans riki. Villdi [hann þa[10] forðaz hans hendr. at hann villdi æigi at Saul giðrði honvm skaða oc hans monnvm. enn hann var raðinn i sem aðr ræyndiz at gera honvm ęinga svivirðing [þo at[11] færi gęfi a.[12]

Fra þi er Dauid uar i Geth með Akis.[13]

251. Dauid ræð til ferðar sem hann var bvinn. oc með honvm .dc. hermanna. hann kom fram i þi riki Philistinorvm er Geth het. oc dvalþiz þar vm hrið með þeim konvngi er het Achis[14] oc tok ser grið af honvm oc avllvm sinvm monnvm. [vorv þa með honvm .dc. bardagamanna oc[15] allt hans hyski oc hvsfrvr .ii. Achinoem oc Abigail er att hafði Nabal. þetta frettir Saul at Dauid hafði flyið or hans riki til Akiss konvngs i Geth. lię̨tti hann þa af at læita eptir honvm. Dauid dvalðiz nv með Achis konvngi sem aðrir vtlendir menn. Einn dag kęmr hann at mali við konvng oc segir sva. Ef ek fann miskvnn i þino avgliti. þa gef mer borg nockvra æða kastala i þino riki [til ibvðar.[16] þi at ek ma æigi her vera i sialfri borg þinni sakir fiolmennis oc [fiolskyllda minna.[17] Achis konvngr gaf honvm borg þa er het Sicileg.[18] oc þvi la sv borg iafnan siðan vndir þann konvng er rę̨ð fyrir riki Jvða.

þa er Dauid hafði verið .iiii. manaði i riki Philistinorvm. giðrði hann ęina vppras með sina menn oc heriaði i riki þeirra þioða er sva hæita Gessim oc Gætri oc Amalechiti. þav heroð bygðvz i fyrsto

[1]) lutum, B [2]) [settiz hann i borg sina, B; ok settiz i borg sinni, A [3]) [gę̨ti, B [4]) fyrir, B [5]) er, B, A [6]) *saal. ogs.* B, A [7]) fyrir, B [8]) [letti þa, B [9]) enn aðr, A [10]) [sva, B [11]) [þa er, B [12]) þui *tilf.* B [13]) Fra Achis konungi ok Dauid, A [14]) sun Mahoch *tilf.* B [15]) [var þar með honum, B [16]) [i at bua, A [17]) [fiǫlskylldu minnar, B [18]) Sicelech, B; Sichileg, A

af þeim monnvm er ferðaz ætlvðv til Egyptalandz. Dauid eyddi þessa iorð sva giðrsamliga at hann drap allt mannfolk[1] enn tok at herfangi navt oc savði. asna oc vlfallda. oc allt þat ær fæmætt var. Siþan hvarf hann aftr oc hitti Achis konvng. Akiss mælti til hans. A hvern lyð hefir þv nv heriað. Dauid sagði honvm [ið sanna til.[2] oc læt ek [hvarki lifa karl ne kono i þeim heroðvm.[3] oc æigi herlæiddi[4] ek hingat nockvrnn mann. at æigi mætti þer þat segia at ek væktði[5] vpp her a hændr yðr. Achis konvngr trvði vel Dauid. oc hvgsaði hann þat at hann skilldi hallda hann ser til þionosto[6] ævinlega.

Þenna tima draga enn [hæiðingiar Philistim[7] her saman vvigian oc bvaz at heria a Gyðinga. [Konvngr Achis[8] talar til Dauids. Vita skaltv at ek ætla[9] þer oc þinvm monnvm at fara með mer i þessa herfðr. oc þi at ek væit þik vrvggan i allri trvlyndi. þa skaltv vera hðfvðvavrðr minn [allar stvndir[10] meðan þv ært með mer. Dauid svaraði. Hvi mant þv æigi þi raða herra hvat ek skal gera sem aðrir þinir þionostomenn æða svæinar. Sem allr herr Philistinorvm var saman kominn i þeim stað sem het Apheth. oc[11] settv þeir[12] sinar herbvðir. Enn sv var skipan a iafnan þa ær þeir flvttv her sinn. at fyrst forv hðfðingiar oc hofprestar Philistinorvm með sinar svæitir. enn Dauid oc hans menn vorv i siðvrstv fylking með Achis konvngi af Geth. Þa mglto hðfðingiar til Achis. Hvat vilia þessir Ebrei. hvi ero þeir her. Konvngr svaraði. Kenni þer æigi Dauid er verið hefir svæinn Saul konvngs Gyðinga. enn nv hefir hann marga[13] daga með mer verið. siðan hann var[14] landflotta[15] fyrir Saul konvngi. oc fann ek enn alldregi illt meðr honvm. Hæiðingiar rgiðaz[16] konvngi sinvm er hann lofaði Dauid. oc sðgðv sva til hans. Hverfi þessi maðr aptr með sina svæit til þess staðar sem þv skipaðir honvm. þi at ver vil-ivm fyrir engan mvn hafa hann með oss til orrosto.[17] at æigi sniviz hann [þa i mot[18] er væst[19] gegnir. æða hverso man hann komaz aptr i kerlæika við sinn hðfðingia þann er hann hefir aðr forflotta[20] fyrir vorðit vtan hann kavpi ser frið með hðfðvm varvm. æða er æigi þessi sa hinn sami Dauid er forsparnar visa sva til. at hann felldi þar .x. þvsvndir er Saul slær[21] æina.

Achis kallar Dauid a æintal oc segir sva til hans. Þat sver ek at þv ert rættlatr oc ravskr at minne ravn. oc hefir þv nv verit vm

[1]) folk, A [2]) [þar af sannindi, A [3]) [þar hvarki lifa eptir karl ne konu, A [4]) herleidda, B [5]) uekta, B [6]) þionostumannz, B [7]) Philistei, B [8]) [Achis konungr, B [9]) *saal.* B, A; ætli, C [10]) [allan tima, A [11]) *saal. ogs.* B; *mgl.* A [12]) þar *tilf.* B [13]) nockura, A [14]) varð, B, A [15]) landflotti, B [16]) nu *tilf.* A [17]) bardaga, A [18]) [i moti oss, B, A [19]) uerst, B, A [20]) forflotti, B, A [21]) felldi, B

rið með mer bęði hæima oc i herbvðvm. oc fann ec ekki [vtan gott[1] með þer fra þeim fyrsta degi sem[2] þv komt til min oc [allt hingat[3] til. enn æigi þocknaz þv hðfðingiom varvm. þi vil ek nv at þv hverfir aptr i friði. at æigi styggim ver vara valldzmenn. Dauid svaraði. Hvat hefir þv minn herra [til þess[4] fvnnit segir Dauid i minne þionosto. at ek megi[5] æigi beriaz með þer moti þinvm vvinvm sem aðrir þinir svæinar. Konvngr svaraði. Væit ek at þv ert goðr oc gæðfastr i mino augliti sem æinn gvðs ængill. enn þo vilia vist æigi varir raðgiafar at þv farir til bardaga með mer. fyrir þi ris vpp arla a[6] mðrgin oc far aptr með alla þina menn til borgar[7] þeirrar sem ek gaf þer. kann vera at þi se æigi vęrr raðit. Dauid gerði sva. ferðaðiz[8] heim i riki Philistim með alla sina svæit. en hæiðingiar[9] helldo fram sinne ferð þar til er þeir komv þar sem hæitir Jazarael.[10]

Dauid sigraði vikinga.[11]

252. A þriðia dęgi þaðan fra er Dauid skilðiz fra heiðingia herinvm. kom hann i Sicileg[12] með sina menn. þar var þat[13] tiðenda. at meðan þeir vorv brottv[14] hðfðv þeir menn er Amalechite vorv kallaðir sott svnnan a Sicileg. oc gert sva mikla styriðlld at þeir hðfðv vnnið borgina oc bręnt oc hertekit hvert[15] barnn sva karla sem konvr oc drepit[16] ęnga menn. Vorv þeir þa nyfarnir brottv er Dauid kom. Nv sem Dauid oc hans svæitvngar fvnno borgina brotna oc brenda enn herlæiddar konvr sinar oc bðrn oc allt þeirra[17] goðs a brott borit. toko þeir at syta sarliga þar til er þeir vrðv moðir af sorg. þar vorv oc herteknar .ii. eiginkonvr Dauid Achinoem oc Abigail. oc angraði hann þat ecki sva miog sem[18] mæirr hrygðiz hann af þi er hann sa harm sinna manna. þi at allir vorv þa með sva bæiskvm hvg vm konvr sinar oc bðrn at þeir vissv varla hvat þeir giðrðv. sva at þa villdi lyðrinn ganga at oc gryta Dauid. enn hann styrkðiz af gvðs miskvnn oc bavð Abiathar kennimanne at fera ser hinn helga kennimannzbvnað ephoth. Kallaði Dauid þa til gvðs oc bað hann segia ser hvart hann skylldi sękia eptir vikingvm þessvm. Drottinn bað hann fara oc læita þeirra oc taka af þeim allt herfang.

Dauid for þa með sina menn þar til er þeir komv at ęinv stravngv

[1]) [nema gott eina, B; þat er illt er, A [2]) er, B [3]) [her, B [4]) [þess, B; þat, A [5]) mega, B, A [6]) i, B [7]) þinnar *tilf.* B [8]) for hann, B [9]) hðfðingiar, A [10]) Jezrael, B, A [11]) Her segir fra Dauid konungi, A [12]) Sicelech, B; Sichileg, A [13]) til *tilf.* B [14]) i brottu, B; aa brottu, A [15]) mannz *tilf.* B [16]) drapu, B [17]) sitt, A [18]) *mgl.* A

stravmvatni er het Besor. þar namv þeir stað mǫddir[1] af mikilli gavngv. Siðan sotti Dauid yfir ana með .cccc. manna. enn .cc. mattv æigi fylgia honvm fyrir þravtlæika.[2] Liðsmenn[3] fvndv fyrir ser a akri nockorvm ęinn egypzkan mann oc ferðo Dauid. Hann lęt gefa honvm at drecka oc æta af þi sem þeir hðfðv til. þvi at hann var aðr drivgvm at davða kominn. toc hann þa helldr at hressaz. þi at hann hafði aðr æigi helldr kęnnt vatn[4] enn[5] fæðv a .vi. davgvm. þa mællti Dauid til hans. [Hverss hattar maðr[6] ærtv æða hvaðan[7] ęða hvert skalt þv fara. Hann svaraði. Ek em egypzkr maðr. var ek þionostosveinn eins Amalechite. enn minn męistari lęt mik her eftir fyrra dag þvi at ek syktvmz.[8] enn[9] hðfvm heriað svnnan a riki Achis konvngs oc æyddvm með elldi borg Sicileg. Dauid mælti. Mattv segia mer læið þangat sem þessi hermanna flockr er nv. [Hann svaraði.[10] Sver þv mer nv[11] við gvð. at þv skalt æigi drepa mik oc æigi gęfa mik i valld mins herra þess er sva haðvliga lęt[12] mik her eptir. oc skal ek[13] senniliga vera yðarr læiðtogi þar til sem þessir vikingar ero.

Siþan fara þeir eftir leiðsðgv[14] hans oc finna heiðingia þar sem þeir helldo rika væizlo sem hið mesta hatiðarhalld veri. er þeir favgnvðv[15] sigri sinvm oc ranfęngi er þeir havfðv saman dregit af iorðv Philistim oc or riki Jvða. Var þar stormikill herr saman kominn. sva at viða landz hvlði iorðina. Dauid kom at þeim vvarvm með sina svæit oc drap þa alla nottina oc vm daginn eptir allt til aptans. sva at æigi sættv[16] mæirr vndan af þæim mikla her en .cccc. vngra manna. er naðv hęstom oc riðv brotto.[17] Tok Dauid þar baðar konvr sinar oc ręttí[18] allt ranið sva gersamliga. at æigi misti[19] hins minsta lvtar af ðllo þi er Amalechite hðfðv hertekit. helldr toko þeir þar annað fe allmikit er hæiðingiar hðfðv att. forv nv aptr við sva bvit. oc komv þar sem vorv þav .cc. manna sem Dauid hafði eptir latið við forss Bæssor.[20] er æigi mattv fylgia honvm fyrir mðði sakir. þeir gingv nv i mot Dauid oc [þi er með honvm var.[21] oc þegar þeir fvnnvz hæilsaði Dauid þeim með friði oc fagnaði. þa mælti einn vandr maðr oc ranglatr af þeim sem farið hðfðv með Dauid. Ecki manv ver lata þessa menn hafa ransfe þat[22] er ver hofvm aptr heimt ęða af[23] herfangi þvi er ver hðfvm aflat i þessi ferð. þeim monnvm vinnr þavrf

[1]) moðir, A [2]) þreytleika, B, A [3]) hans *tilf.* B [4]) vaz, B, A [5]) annarrar *tilf.* A [6]) [Hvat manna, A [7]) komtu *tilf.* A [8]) *saal.* B, A; syktðvm, C [9]) ver *tilf.* B [10]) [*tilf.* B [11]) þat *tilf.* B [12]) setti, A [13]) þa *tilf.* A [14]) leiðsǫgn, B, A [15]) sva *tilf.* A [16]) flyðu, B [17]) a brott, B [18]) aptr *tilf.* B [19]) hann *tilf.* B [20]) Besor, B, A [21]) [þeim er með honum uoru ok þui er hann for með, B; *mgl.* A [22]) *saal.* B, A; þvi, C [23]) *tilf.* B

[at æiga[1] vel yfir at lata at [hverr þeirra taki sina æiginkonv[2] oc bðrn. allz[3] þeir hafa hvergi ner komið þessvm vikingvm oc ecki til vvnnið. Dauid svaraði. Eigi skolot þer þetta gera brǫðr minir at lavna sva litt þat er gvð gallt oss eign vara oc varðvæitti oss i þessvm haska. enn gaf spellvirkia þessa i varar hendr er oss hðfðv gert sva mikinn vmaka. latið æigi nockvrn mann [hæyra slict optarr koma vndan yðrvm tungurotum.[4] þvi at rætt skal slikt lvtskipti taka sa ær til bardaga ferr sem hinn er eptir dvelz at bera clæði æða annað fargagn.[5] Var þetta dðmt oc lðgtekið [at raði[6] Dauid sem hann hafði fyrir sagt vm herfangs skipti. oc þetta helldo Gyðingar ǫ siðan sem annað lðgmal. Sem Dauid kom til Sicileg. þa sendi hann virðvlegar vingiafir af herfangi sino avlldvngvm Juda frendvm sinvm i allar hðfvðborgir þer ær hann hafði fyrr i verið oc hans menn.

Fra þi fitonsanda kona kom til konvngs.[7]

253. Nv var andaðr gvðs maðr Samuel sem fyrr var sagt. enn Saul tok af livi alla visindamenn oc æyddi af iorðunne ðllvm fiolkvngvm[8] monnvm oc dravmspekingum. Þa er Saul konvngr fretti at herr Philistinorvm var kominn i Jezrael[9] sem [aðr er[10] ritað. þa stefnir hann saman ðllvm Jsraels lyð oc kǫmr með allan herinn a fiðll er hæita Gelboe. oc sem hann ser yfir allar herbvðir hæiðingia. þa toc [miog at stalla[11] hiarta hans af akafligvm otta.[12] læitaði hann þa til vmraða við gvð drottin.[13] oc feck af honvm ǫingi andsvðr æða visendi. hvarki i dravmvm ne fyrir [kennimonnvm æða spamonnvm.[14] Saul [mælti þa til sinna manna. Meðr þvi at drottinn vill mer nv ðngv svara oc ǫngi visendi gera. hveria framferð skolom ver nv hafa. farið oc læitið mer[15] nockorrar kono er hafi phitons[16] anda. oc man ek fara til fvndar við hana oc vita at ek fai af hennar kvnnatto[17] nðckorn visdom.[18] Svæinar hans svðroðv. Kona sv sem miog ær fiðlkvnnig af phitons anda byggir i þeim stað er hæitir Endor.

Konvngr skipti þegar clæðvm oc bio sik sem æinn vtiginn mann. for siðan við hinn þriðia mann oc kom við[19] nott til þæirrar

[1]) [ok eigu, B [2]) *saal.* B; æiginkonvr, C; [at þeir taki sinar eiginkonur, A [3]) þui at, B [4]) [optarr heyra yðr slikt mela, B [5]) farargagn, B [6]) [um daga, B [7]) Fra Saul konungi ok galldrakonu, A [8]) fiǫlkunnigum, B, A [9]) Azrael, B [10]) [fyrr uar, B, A [11]) stallra, B [12]) [hiarta hans at ottaz akafliga, A [13]) huat hann skylldi raðs taka *tilf.* A [14]) [kennimenn (visindamenn A) eðr spamenn, B, A [15]) nu *tilf.* B [16]) fitons, B [17]) kunnostu, B [18]) [leitar þa raðs við sina menn, A [19]) um, B, A

fiðlkvngv konv oc mælti. Syn mer þinn visdom oc kvnnattv[1] oc vek vpp or iorðv ęinn davðan mann þann sem ek kann þer til[2] segia. at ec megi[3] þaðan af viss verða sanninda vm þa lvti sem mik forvitnar. Hon svaraði. Þv ært af monnvm Saul konvngs oc er þer æigi vkvnnict at hann hefir latið drepa oc ma af iorðunni alla visdomsmæistara oc vtisetomenn. fyrir hvi [vill þv[4] þa sitia vm lif mitt. er þv biðr mik a þat stvnda er ek væit visan bana minn ef Saul verðr varr við. [Hann svaraði.[5] Þat sver ek við gvð at æigi skal þer nockvð grand gera. Hon mælti þa. Hverr er sa hinn davði maðr er þv vill lata vpp vekia.[6] Hann svaraði. Samuel. Hon for þa oc framði sinn galldr oc kvęði þar til er henni syndiz Samuel vpp risa. tok hon þa [at kalla[7] mikilli rðddo oc sagði sva. Hvi bavð þv mer þetta at gera. þar sem þv ært sialfr Saul konvngr. [Saul mælti.[8] Hirð ecki[9] at ottaz. hvat satt þv. Hon svaraði. Mann gamlan sa ek vpp risa oc hafði svęipað at ser mðttli ęinvm oc hygg ek at se ęinnhverr af gvðvnvm. Saul þottiz skilia at þar mvndi[10] vera Samvel oc fell fram til iarðar oc lavt honvm. Dravgrinn[11] mælti. Fyrir hvi gerðir þv mer vnaðir oc letz vekia mik vpp or iorðo. Savl mælti. Þvi at mer þravngir[12] nv miog. heiðingiar striða nv styrkliga i mot mer. enn drottinn er horfinn fra mer oc vill vist ęigi hæyra mik oc ęnga visso mer gera hvarki fyrir spamenn ne svęfnasynvm.[13] fyrir þessa skylld kallaða ek þik at þv syndir mer hvat ek skylldi[14] gera. [15][Hinn davði[16] svaraði. Hvat spyrr þv mik at þinvm athðfnvm með þi at drottinn se horfinn fra þer oc til mags þins. Þvi at nv man þat fram koma sem þer var heitið. at drottinn man svipta þik rikino ok gefa þat navngi þinvm Dauid. fyrir þat er þv villdir æigi lyðnaz[17] drotni gvði þinvm oc saddir æigi stormsamliga ræiði hans a lyð Amalech sem hann bavð þer. Nv fyrir þessa skylld man drottinn gefa þik i valld Philisteis. oc a morgin mant þv oc synir þinir koma til min enn herbvðir hðfðingia seliaz i hendr hæiðingiom. Þegar i stað slo Saul ser flavtvm a iorð niðr þi at hann varð hræðzlofvllr við orð þessi. oc sva var honvm ner farið af ðllo samt otta oc favsto. þi at hann hafði æigi fæðv[18] kent a tvæim dægrvm[19] oc drivgvm dro vr[20] honvm allt aflið. Þa geck at honvm phitonsanda konan oc mælti. [Bið ek[21] minn herra. at sva sem ek ambatt þin lagða lif mitt i þitt valld oc fylldi[22] ek alla lvti sem þv bavðt mer. sva væit þv mer nv æina bðn. oc

[1]) kunnostu, B [2]) *mgl.* B [3]) mega, B [4]) [uilltu, B [5]) [*tilf.* B [6]) reisa, B [7]) [ok kallaði, B [8]) [*tilf.* B [9]) æigi þu, B [10]) myndi, B [11]) Samuel, B [12]) þrǫnguer, B, A [13]) svefnasynir, B, A [14]) skyllda, B [15]) *Her beg.* Fragm. XII. [16]) [Samuel, B [17]) hlyða, B, Frag. [18]) fęzlu, B [19]) dogum, Frag. [20]) or, B, A [21]) [Ek biðr þik, B, Frag. [22]) fyllda, B, A, Frag.

lofa mer at bva þer bvðarvavrð. þo at æigi verði sva sęmiliga sem skylldi. enn þat veri þo til styrkingar ef þv villdir a kenna. sva at þv mættir siðan fara veg þinn. Hann næitaði oc kvaðz æigi mvndv[1] ęta. enn þo vm siðir sem hans þionostomenn skylldoðv hann til oc sva konan. sættiz hann vpp i ęina sæng er honvm var bvin. Enn þessi kona hafði i hvsi sinv ęinn vxa hagenginn.[2] hon skvnndaði oc drap vxann oc bio grænt kiot til fæðo með avðrv þvi sem hon hafði til. setr siðan fyrir Saul oc hans menn. Oc sem þęir hǫtǫv snæðt stoðv þeir vpp oc gengv alla[3] nott oc komv aptr i dagan til liðs sins.

Fall Saul konungs ok svna hans.[4]

254. Herr Philistinorvm kom nv til motz við Jsraels lyð a fialli[5] Gelboe oc slo þar i hinn harðasta bardaga. oc sneri þegar mannfallino i lið Gyðinga. sotti þa allr herrinn heiðingia sem akafast a[6] fylking Saul konvngs. oc i þeirri rið fello þeir Jonathas oc Amminadab oc Melchisve[7] synir Saul konvngs. Sneriz þa almenningr[8] vpp a Saul konvng sialfan.[9] enn hann varðiz með miklvm hravstlæik [oc ravskleik.[10] oc i þvi bili koma at bogmenn hæiðingia. beraz þa sar a hann af þeirra skotvm bęði mǫrg oc stor. Hann mælti þa við skialldsvein sinn. Bregð skiott sverðino oc dręp mik. at æigi nai þessir vansignaðir[11] hæiðingiar[12] at velia mer hæðiligan davða. Svęinninn sagðiz æigi þora oc æigi vilia sva mikið niðingsverk gera at drepa sinn herra konvnginn helgaðan drottni. Saul gręip þa sverð sitt oc sneri[13] vpp oddinvm. oc lęt fallaz a ofan.[14] þa ær skialldsvæinninn sa [at Saul myndi skiott dæyia.[15] sneri hann sverðino oc lagði i gǫgnvm sik oc do[16] hia sinvm herra. Nv lęt Saul konvngr þar lif sitt. oc .iii. synir hans oc skialldsvæinn hans. oc allir hinir hravstvztv menn oc kappar Gyðinga fello a þæim degi. enn þeir flyðv er þi komo við. Nv sem Jsraelite [þeir sem vorv ǫðrvm[17] megin dals þess er þar verðr. oc sva þeir er bygðv fyrir vtan Jordan. sa flotta Gyðinga oc hæyrðv þann kvrr at Saul mvndi[18] þa davðr vera oc synir hans.[19] þa fyrirlęto þeir borgir sinar oc bæi oc flyðv a fiǫll vpp

[1]) myndu, B [2]) haggenginn, Frag., A [3]) þa *tilf.* B, A [4]) Er Saul konvngr drap sik sialfr, A [5]) fiǫllum, A [6]) at, A [7]) Melchisor, B [8]) almugrinn, *de övr.* [9]) með harðri atsokn *tilf.* A [10]) [*mgl. de övr.* [11]) vansignaðu, *de övr.* [12]) hundar, A [13]) nidr hiolltunum en *tilf.* A [14]) varð þat hans bani *tilf.* A [15]) [þat, A [16]) deyði, Frag. [17]) *Her mgl.* 2 *Blade i* B [18]) myndi, Frag. [19]) [frettu fall Saul konungs ok sona hans, A

æða i annarra þioða riki. Enn Philistei toko siþan borgirnar oc bygðv. Annan dag eptir orrosto þessa foro Philistęi at kanna valinn. oc fvndv Saul oc [syni hans .iii.[1] liggia davða a fialli Gelboe. þeir hioggv hǫfvð af Saul davðvm oc fletto hann herclæðvm oc sendo vm allt riki Philistinorvm i[2] hveria borg. oc læto lysa i hverio hofi þessvm tiðendvm. oc syna i fiǫlmenni hǫfvð Saul oc herclæði. Siþan festo þeir vpp vapnin til syniss i hofi gvðs sins Astaroth. enn likama festo þeir vpp a vegg borgarinnar er Bethsan het. Nv sem bygðarmenn Jabes[3] Galaath hæyrðv hvat Philistei hǫfðv gert við Saul. forv til vm nott hinir styrkvztv kappar þeirra oc tokv i brotto af mvr Bethsan lichama Saul oc sona hans oc flvttv i sina borg Jabes oc brendo þar. Toko siþan bæin oc ǫskv oc grofv vti i stormavrk[4] hia staðinvm.

Her hefz vpp af David er hann var til konungs tekinn yfir allt riki Juða. capitulum.[5]

255. A þriðia degi fra þvi er Dauid var aptr kominn til Sicileg[6] fra vikinga drapi Amalech sem fyrr var ritað. þa kom ęinn lavpandi maðr or herbvðvm Saul. hann[7] ræif af ser clæðin oc ios molldo i hǫfvð ser. Ok sem hann kom fyrir Dauid fell hann allr til iarðar oc kvaddi hann. Dauid spvrði hvaðan hann kom.[8] Hann [segir sik flyið hafa[9] fra herbvðvm Gyðinga. Dauid mælti. Hvat er þar tiðenda. sęg mer satt af. Hann svaraði. Þav ero tiðendi þaðan at segia. at þar varð mikil orrosta. Gyðinga folk flyði or bardaga enn fiolði var fallinn. Saul konvngr drepinn oc Jonathas svn hans. Sem Dauid hæyrði þesse tiðendi. tok hann [oc sleit[10] clæði sin með hǫrmvligri hrygð ok allir þeir menn er með honvm vorv. fostvðv þann dag allan til aptans oc syrgðv sarliga eptir Saul konvng oc Jonathan[11] svn hans oc allt Jsraels folk[12] er þar hafði fallið.

Dauid gret miog davða Savl oc Jonathas sva segiandi. Agætir hǫfðingiar þinir Jsrael hafa nv fallið a fiǫllvm þinvm. æigi skylldo[13] þessi tiðendi flytiaz i Geth ęða vera fram borin fyrir fiotraða menn Askalonis.[14] at æigi glæðiz þaðan af konvr Philistinorvm ęða dætr vansignaðra hæiðingia. Bǫlvat[15] verit þer fiǫll Gelboe. lati gvð alldri

[1]) [sunu hans þrea, Frag. [2]) vm, Frag. [3]) ok *tilf.* Frag. [4]) storri mork, A [5]) *Denne Overskrift har* A; tiðenda sogn af falli Saul til Dauid, Frag. [6]) Sichileg, A; Sicelech, Frag. [7]) ok, Frag., A [8]) kiemi, Frag. [9]) [suaraðe. Ek hefer flyit, Frag. [10]) [at slita, Frag. [11]) Jonathas, A [12]) þat *tilf.* A [13]) skulu, Frag. [14]) *saal.* Frag.; Aiaskolo, C, A [15]) Boluud, A; Bolfut, Frag.

ifir yðr koma dôgg ne groandi grǫs. þi at þer væittvð Saul konvngi oc Jonatha[1] svivirðliga[2] sliga enn villdot æigi væita þeim linligar gavtvr þer er þeir mætti forða lifi sino fyrir vvina hôndvm. oc æigi væittv þer þeim hermannlegar varnir a hæðvm yðrvm. Bæiskr harmr er þetta ôllo Jsraels folki er sva agætir hôfðingiar ero fra fallnir raðagiôrð oc rikisstiorn sem Saul var oc Jonathas. fagrir oc ynnilegir feðgar oc samvistiligir i lifi sino skilðv æigi i davða. Mikill þrekr oc afl hefir tynzt a þeima dęgi sem sva goðir hofðingiar oc dyrðligir[3] riddarar. oc mart vapn oc goð brynia sem þar hefir tynz ok glataz[4] með þeim.[5] þeir vorv skiotari ærni oc styrkari leoni. Avr Jonathe flavg alldri vint ęða skęift. oc sverð Saul hio alldri mis. Variz nv smælingar[6] gvðs ræiði. þar sem hann lofaði hæiðingiom at leggia hendr a þann er honvm var helgaðr. Syrgi allr lyðr karlla oc kvinna[7] slict tion oc tapan rikissins. er sva styrkir kappar skolo falla[8] fyrir hęiðno folki. harmr er mer at[9] þinvm davða minn kæri broðir Jonathas. miog fagr oc ęlskvligr framarr enn kvinna ast. Sem moðir ęlskar sinn æinga son. sva ęlskaði ek þik minn goði felagi. Meðr hveriom hætti fello sva hravstir dræingir.

Siþan kallar Dauid til sin [ęinn vngan mann þann[10] er tiðendin bar. oc spvrði hvaðan hann veri. Hann svaraði. Faðir minn var ęinn vtlendr maðr með Gyðingvm kyniaðr af borg Amalech. Dauid mælti. Hvaþan af[11] vissir þv at Saul veri davðr oc Jonathas son hans. Hann svaraði. þat var með þæima atbvrð at ek kom a fiall Gelboe. oc þar la Saul a grofv yfir kęsio sina. oc vagnalið oc riddaralið hæiðingia sottv fast eftir honvm oc atto þa skamt til hans. Enn er hann sa mik. kallaði hann oc spvrði hverr ek veri. en ek sagði[12] at ek var einn Amalechita. þa mælti hann. Gack hingat oc drep mik. þi at enn er avnd i briosti mer. enn þo [standa mik sva storar þrôngslor[13] at mer er verra lif enn hel. Nv giôrði ek[14] sem hann bæiddi at ek drap[15] hann. þi at ek sa at hann matti ecki lifa sakir storra [sara oc sarligra harma.[16] tok ek þa tignarkoronv af hôfði [honvm ok gvllhring af armi hans.[17] oc hafði ek hingat at fæ ra þer minn herra. Dauid mælti. Hvi vartv sva diarfr hinn avmi maðr at þv þorðir at leggia þinar hendr til at drepa krist drottins. oc er þer bętra at taka her skiota hęfnd fyrir. helldr en þessi sok fylgi þer til

1) *saal. ogs.* A; Jonathe, Frag. 2) suiuirdiliga, A; suiuirdulega, Frag. 3) dyrlegher, Frag. 4) tapaz, Frag. 5) a þeima degi *tilf.* A 6) smælingiar, A 7) kuenna, Frag. 8) fallit hafa, A 9) af, Frag. 10) [þann unga mann, A; einn vngan mann, Frag. 11) *mgl.* Frag. 12) sagða, Frag. 13) [er ek sua storliga þrôngdr, A 14) sua *tilf.* A 15) drêpi, Frag. 16) [harma ok ogurligra sara, A 17) [*saal.* Frag.; oc þrôngvin af harmi hans, C; *mgl.* A

helvitiss ęfiliga.[1] þi nęst bavð Dauid at hann skilldi[2] drepa. En þa er hann sa at honvm mvndi davði ætlaðr. þar sem hann hvgði sik nockvrn fagnað myndo i moti taka sinvm tiðendvm oc gott[3] yfirlęti ęða giöf. þa iðraþiz hann er hann hafði logið [þeirri sok[4] a hendr ser oc villdi giarna aptr kippa orðvm sinvm. En Dauid sagði[5] sva. Sialfs þins mvnnr oc tvnga dömir þik til draps verðan en æigi ek. þvi at þv sagðir sialfr a hendr þęr at þv hefðir drepit krist drottins. Var hann þa halshavgginn at boði Dauids.

þvi næst bað Dauid drottin syna ser hvart hann skylldi æigi þa[6] fara vpp i æinhveria borg i riki Jvða. Enn drottinn bað hann fara i[7] Hebron. Dauid bio sik sem skiotazt oc flvttiz or vtlęgð sinne vpp i Gyðinga land með [sinar .ii. æiginkonvr[8] Achinoem oc Abigail. oc allir hans menn fylgðv honvm hverr með sitt hyski oc settoz i borgir oc bęi[9] Hebron. Drifv þa til hans höfðingiar oc raðsmenn þess rikiss oc toko hann til konvngs oc smvrðv hann sem siðr þeirra var til yfir allt riki Jvda. Var honvm sagt at Jabesborgar menn höfðv grafit Saul. Hann sendi þegar sina menn til[10] oc þackaði þeim þetta starf sva segiandi. Gvði veri þer blęzaðir er þer gerðvð sva mikinn manndom við yðarn herra Saul konvng at þer grofvð hann. þar fyrir man drottinn væita yðr hialp oc hæilso. en ek skal giallda yðr fyrir þetta þaccsamlega[11] vinatto. Styrkiz hęndr yðrar ok vaxi afl yðvart. Nv þo at Saul konvngr se davðr. þa hafa ættmenn Jvde[12] tekit mik til konvngs yfir sik oc sitt riki.

Fra .iii. bræðrvm Joab Abisa ok Asael.[13]

256. þrir bræðr ero nefndir þeir er vorv með Dauid konvngi. het .i. Joab. annarr Abisay .iii. Asael. [faðir þeirra er nefndr Sarphia.[14] Allir vorv þeir hravstir kappar. Joab var þeirra ellztr ok hermaðr mestr. enn Asael yngstr ok ræyndr minzt. hann var allra manna fothvataztr sva at ecki skogdyr[15] var skiotara at ras. Dauid konvngr sętti Joab son Sarphia[16] höfðingia yfir herlið sitt oc skipaði þeim bręðrvm i borg Gabaon[17] til verndar við borgina oc gezlo rikiss sins fyrir hernaði hæiðingia oc innlenzkvm vfriði.

---

[1]) efinlega, Frag., A [2]) skylldi, Frag., A [3]) *saal.* Frag.; gvtt, C [4]) [þersv verki, A [5]) þaa *tilf.* Frag. [6]) þegar *tilf.* A [7]) þa borg er heitir *tilf.* A [8]) [sinum tueimr eiginkonum, Frag. [9]) i *tilf.* Frag. [10]) þeirra *tilf.* A [11]) (með *tilf.* A) þacksamligri, Frag., A [12]) Juda, Frag., A [13]) Nofn sona Sarphie, Frag. [14]) [moder þeirra er nefnd Saruia syster Dauid, Frag. [15]) dyr, A [16]) Saruie, Frag. [17]) Gabaath, A

Fra þi er Abner drap Asael.[1]

257. Abner frendi Saul konvngs oc hans hôfðingi tok þegar eptir frafall konvngs son hans er het Hisboseth oc læiddi vmhverfiss herbvðir Gyðinga.[2] oc tok hann til konvngs[3] yfir allan Jsraels lyð. þa var Hisboseth fertogr at alldri. hann rikti .ii. ar ifir Jsraels folk.[4] Enn Dauid hafði ecki mȩira en riki Juda. var þat .vii. ar oc .vi.[5] manaðr[6] er hann rikti i Ebron yfir Juda at ȩins. Abner oc sveinar Hisboseth forv með mikit lið fra herbvðvm[7] i Gabaon. En Joab oc menn Dauid gengo þegar vt af borginne i mot þeim. Sem þeir hittvz við tiorn nockvra. sva at sinvm megin settvz[8] hvarir. þa mælti Abner við Joab. Standi vpp sveinar hvarratveggio oc læiki nockoð til skȩmtonar oss. Joab bað sva vera. þeir risv vpp oc gengvz [at moti[9] fram a vôllvna .xii. svæinar af hvarra liði. enn nockvð varð læikrinn graligr er þeir komv saman. þvi at eitt bragð hafði hverr þeirra við sinn iafnoka. tok[10] annarri hendi i hôfvðit en pikaði[11] með annarri hendi sino sverði a siðvnni þeim er i moti stoð.[12] sva at þar fello þeir allir senn davðir niðr til iarðar. þaðan af var sa staðr siðan kallaðr avflogra manna akr i Gabaon. Stvkkv þa vpp hvarirtveggio oc hofz með þeim af þessvm atbvrð hin snarpazta [hrið oc bardagi.[13] oc at lyktvm flyr Abner með [sina svæit fyrir[14] svæinvm Dauid.

Nv sem þeir Joab rako flottann. rann Asael langt fra sinvm monnvm eftir Abner. Hann læit aptr oc mælti. Ertv Asael son Sarphia.[15] Hann sagðiz sva hæita. þa mȩlti Abner. Vik þv þer af vt annaðhvart til hægri handar ȩða vinstri. oc hôndla einnhvernn vngan dreing oc tak af honvm herfang. Asael villdi ecki annza hvat hann sagði. þa mȩlti Abner avðrv sinne við Asael. Far brotto oc hirð ekki lȩngr at sækia eptir mer. at æigi verði[16] ek næyddr til at drepa þik oc þaðan af megi[17] ek alldri ottalavss lifa fyrir ofsokn bræðra þinna. Asael lȩt sem hann hæyrði eigi hvat hann sagði. oc villdi æigi hnæigiaz fra honvm. Abner væik þa i mot honvm hart oc titt. oc sneri þo[18] spiotino i hendi ser oc lagði avrfalnvm i kviðinn framan. sva at hann fell þegar i stað davþr niðr til iarðar. oc hverr sa maðr sem þar kom [er Asael la[19] nam staðar. Dro þa Abner vndan oc

[1]) *Overskr. sees ikke i* Fragm. [2]) heidingia, A [3]) ok skipadi hann yfer Galaath ok yfer Gelim ok yfer Jezrael ok Effraim ok Beniamin ok *tilf.* Frag. [4]) folki, Frag., A [5]) .vii. Frag. [6]) manadi, Frag., A [7]) Gydinga *tilf.* A [8]) satu, A [9]) i moti, A [10]) toku, Frag. [11]) pickaði, A; pickadu, Frag. [12]) stodu, Frag. [13]) [orrosta, A [14]) [sinum sueinum fyrir Joab ok, A [15]) Saruie, Frag. [16]) verda, Frag. [17]) mega, Frag. [18]) þa, Frag., A [19]) [ok saa Asael, A

hans sveit. enn Joab oc Abisai brę̄ðr Asael sottv eftir Abner allt til solarfallz oc vorv þa komnir til þess staðar er het vatnvæito hals. þat er a bak dal þeim er liggr til eyðimerkr Gabaon. þa sômnvðvz saman kynsmenn Beniamin til liðs með Abner oc skvtv a fylking a breckv ęinne. þa kallaði Abner a Joab oc mælti. Hvart manttv ęigi fyrr lętta enn þv hefir hvetvitna[1] eyt með oddi oc ęggio. ęða veitztv ęigi hversv bęisk endalykt eptir man koma ok haskasamlig ôrvilnan. ef þv lætr sva lęngi lyðinn ofsækia sina brę̄ðr. Joab svaraði. þat væit gvð. hefðir þv fyrr til talað þa hęfði folkit fyrir lôngv af lætt[2] að ellta yðr.

þæytti Joab þa lvðr sinn ok stôðvaðiz þa allr herrinn. oc skilðv þeir þa at sinni sitt strið. for Abner þa oc hans menn fram eftir vôllvnvm oc sva yfir Jordan. oc gingv þa alla nott sem læið liggr vm Bethoron oc komv sva[3] til herbvða sinna. Enn Joab at vppgefnvm Abner hvarf hann[4] aptr oc kannaði lið sitt. oc vorv fallnir af svęinvm Dauids .xix. menn aðrir enn Asael. enn þeir hôfðv drepit af Beniamin oc þeim monnvm er vorv með Abner .lx. manna oc .ccc. Joab oc hans menn toko Asael oc færðv i Bethleem oc grofv hann[5] hia fęðr sinvm Sarphia. þeir Joab gingv oc alla nottina siðan þeir Abner skilðv oc [komv i dagan[6] til fvndar við Dauid i Ebron. Giôrðiz þaðan af oc lengi siðan agi ok vfriðr milli frendaliðs[7] Saul oc þeirra manna er honvm hôfðv þionað oc svæitunga Dauids. oc ox iafnan styrkr oc afli Dauids dag fra dęgi. enn þvarr i hverri[8] mattr oc afli svęitvnga Saul. Abner var þa mestr raðsmaðr [oc stiornar[9] þess liðs.

Her segir af Abner ok Dauid.

258. Kona er nefnd Rępha.[10] faðir hennar het Ahia. hon hafði verit frilla Saul. Ok ęinn tima talaði Hisboseth son Saul við Abner frenda sinn oc fostra sva segiandi. Hvi ertv sva diarfr at þv þorir at liggia með frillo favðvr mins. Abner ræiddiz miog orðvm hans oc mælti. Of miog hefi ek vsyniv fest hvnndzhôfvð a mik moti ættvm Jude er ek [drygða mann[11] yfir hvs favðvr þins oc hans frendr. er ek sęlldi þik æigi i hendr Dauid oc hans monnvm. en þv sitr vm at þv megir nockvð þat finna með mer er saknęmt er[12] oc asakar

[1]) huiuetna, A; allt, Frag. [2]) liett, Frag., A [3]) i mornan *tilf.* Frag., A [4]) *mgl.* Frag., A [5]) þar *tilf.* Frag., A [6]) [foru, A [7]) frænda, A [8]) *saal. ogs.* A, Frag. [9]) [ok stiornari, Frag.; *mgl.* A [10]) Respha, Frag. [11]) [setta mann, A; drygda manna, Frag. [12]) se, A

mik vm konv mal. Gęri gvð mik þa hvarki hęilan ne sælan ef ek stvnda æigi a ęptir megni at fram komi oc fylliz [fyrr en siðarr[1] þat er gvð drottinn hefir Dauid hęitið. at allt riki takiz af Saul en rikiss sæti oc æinvalld Dauids hefiz vpp yfir Jsrael oc Jvda. Jsboseth þorði þa ǫngo orði at svara. þi at hann ottaðiz eigi litt Abner.

Abner sendi þa sina menn til[2] at flytia ęręndi sitt við Dauid. hann[3] segir sva. Sv er [min bæiðni Dauid.[4] at þv gerir sætt við mik oc fastan felagsskap. enn ek skal með allan minn afla með þer vera ok heimta vndir þik sem ek orka allt Gyðinga folk. Dauid sendir þessi orð i moti. Þat likar mer hit bezta at binda felag við þik Abner. enn til verðr þv at vinna ęinn lvt. þv skalt æigi fyrr koma mer i avgsyn en þv hefir at færa mer Mikol dottvr Saul konvngs ęiginkonv mina. er ek festi mer fyrir .c. preputia Philistinorvm. Hisboseth sendi þegar [oc tok[5] systvr sina Michol at[6] navðgvm Phaltiel Lays syni. er hann hafði þa eiga gengit at raði favðvr hennar sem fyrr var sagt. enn Phaltiel fylgði henne með mikilli sorg oc svt allt til þess staðar sem hæitir Barim. þa mælti Abner til hans. Far [oc hverf[7] aptr sem skiotaz. þvi at þv fær hana alldri siþan. Phaltiel hvarf[8] aftr með miklvm harm[9] hvgar.

Abner [a nv[10] tal við avlldunga[11] Jsraels. Þer hafið vm hrið talað til at Dauid skylldi rikia yfir yðr. gęrið nv þat sama. gangit nv til handa honvm. þi at drottinn segir sva. J hendi Dauid þræls mins man ek læysa lyð minn Jsrael vndan vandv valldi Philistinorvm oc allra hans vvina. Slikt hit sama talar Abner við[12] Beniamins lyð. oc toko hvarirtveggio þvi val. Siþan bioz Abner at fara til fvndar við Dauid [oc segia[13] honvm hvar þa var komið ęða hverso Jsrael oc Beniamins lyðr villdi allt vera lata. Abner hafði með ser lið mikit oc Michol konvngs dottvr. for hann þa oc fann Dauid i Ebron. Fagnaði konvngr honvm með ǫllvm bliðskap oc giǫrði honvm oc hans monnvm hina bezto væizlo. Siþan mælti Abner. Nv man ek fara minn herra konvngr oc[14] hæimta vndir þik sem ek ma við komaz allan Jsraels lyð oc semia þat sattmal við yðr. at þv æinn skalt raða oc yfir alla bioða sem þv vill. Nv iafnskiott sem Dauid hafði Abner læiðt vt með sǫmð oc lęt hann fara i friði. þa komv hæim hermenn Dauids. oc var Joab hǫfðingi þeirra. konvngr hefir þa sent moti heiðingiom oc vikingvm er gengo a rikit. hǫfðv þeir fengit oc flvttv með ser ofa mikit herfang.

1) [*mgl.* A 2) *mgl.* A 3) ok, A 4) [bøn min, A 5) [menn til at taka, A 6) af, A 7) [*mgl.* A 8) sneri, Frag. 9) harmi, A 10) [atti, A 11) hofðingia, Frag. 12) allan *tilf.* A 13) [ok segir, A; at segia, Frag. 14) at, A

Nv sem Joab var kominn i Ebron oc hans menn. enn Abner er nv farinn brottv. þa var Joab þegar sagt at Abner hafði komit til konvngs oc at konvngr hafði tekit honvm val oc bliðt[1] oc latið hann fara frialsan oc i friði. Joab geck þegar inn fyrir konvng. ecki kvaddi hann konvng. nema með ræiði oc asakanar orðvm segir hann sva til hans. Hvat hefir þv gðrt. vissir þv ęigi at Abner kom til þess hingat at svikia þik oc verða viss vm alla þina framfęrð oc raðagiðrð. oc æigi veit ek hvi þv letz þann svikara frialsan fara brotto. Konvngr svarar ðngv. Joab geck vt. sendi þegar menn eptir Abner at vvitanda Dauid. oc bað segia at konvngr villdi finna hann. Sem Abner kom aptr i borgina. settiz hann niðr ęinshvers staðar með svæina sina oc geck æigi þegar inn fyrir konvng þvi at hann vissi ser eingiss otta vanir. þa gecc Joab at honvm oc læiddi hann a ęintal fra sinvm monnvm i miðt lið borgarinnar. hann hafði brvgðit sax vndir ifirhðfninni oc lagði i gðgnvm hann. sva at hann fell iafnskiott davðr niðr a iorð. Joab mælti við[2] er hann lagði hann. Sva hæfni ek Asael brǫðr mins. Sem konvngr fretti vigit með ǫllvm atvikvm sem til bar. mælti hann. Hræinn em ek ok saklavss oc allt mitt riki af bloði Abnęr sonar Ner. komi hęfnd bloðs hans i hðfvð Joab oc yfir favðvrhvs hans. sva at alldri missi hann oc hans frendr nðckvrs vfarnaðar.[3] sotta ęða vfriðar. fęarskaða ęða fatæktar.

Dauid konvngr kallar nv saman allan lyð þann er með honvm var. oc segir sva. Her hafa vorðit mikil tiðendi oc ill er Joab son Sarphie[4] hefir drepið Abner með samþycki Abisai brøðr[5] sins. fyrir þat er Abner hafði navðigr fellt i bardaga[6] brǫðr[7] þeirra Asael. Nv fyrir þetta hit hðrmvliga verk skaltv Joab oc allir menn slita af þer oc yðr clæðin oc clæðaz seckvm oc hrygðarbvningi. oc sva syta drap oc davða þessa hins agęta hðfðingia Abner. oc gerið nv hans likferð með hrygð oc harmi. þeir gerðv sva sem hann bavð. enn sialfr Dauid konvngr fylgði bðrvnvm. Oc er þeir hðfðv iarðat hann talaði konvngr yfir greftinvm með miklvm ryggleik sva segiandi. Sømð er þer þat Abner ęr þv hefir æigi hlotið daligan davðann þann er makligr er vdyggvm monnvm oc illgiðrnvm. ęigi vorv hęndr þinar daliga bvnndnar ne fætr þinir fiotrvm lęstir. helldr vart þv vapndavðr sem verða kann fyrir svikafvllvm sonvm ranglætiss. Felldi þa konvngr sialfr tar. oc allr lyðr græt vðrmvm tarvm a læiði Abner oc var i sorg oc svt alla þa nott. Enn at liosvm degi eptir komanda sem [allt folk[8] ætl-

[1]) blidlega, Frag. [2]) *saal. ogs.* A; *mgl.* Frag. [3]) vfagnadar, Frag. [4]) Saruie, Frag. [5]) brodur, Frag. [6]) *Her ender* Fragm. XII. [7]) brodur, A [8]) [allr lydr, A

aði til borðz at ganga eftir vanda með konvngi. þa sagði hann sva. þat veit gvð at ek skal æigi snæða a þessvm degi fyrir solarsetr. Allr lyðr hæyrði þat hvat hann sagði oc þocknaðiz þeim vel allt þat er hann giðrði. oc fðstoðv allir þann dag. vvrðv þa hðfðingiar Gyðinga visir oc ǫll alþyða at þetta var ecki rað Dauids er Abner var drepinn. Konvngr talar þa enn til sinna manna. Eigi er yðr vkvnnict felagar. at nv er drepinn hinn męsti oc hinn mattkasti hðfðingi Gyðinga. en þo at ek se valðr oc vigðr[1] þa verða mer þo allt at æino harðir i hðnd at taka synir Sarphie. sem gvð drottinn hęfni þeim [illzkv sina er illt gera.[2]

Fra (dauða) Hisboseth sonar Sauls konungs.

259. Nv sem Hisboseth son Sauls frettir at Abner var felldr i Ebron. angraði hann þat miok. oc allt Jsraels folk fylldiz við þav tiðendi af vgg oc otta. En .ii. synir Sauls lavgdvzt vt a fiðll til spellvirkia oc gerðvz þeirra hðfðingiar. het annarr þeirra Banaa ęða Bechana. enn annarr Rechab. þeirra moðir het Remon. hon var komin af kyni Beniamin oc ættvð af þeirri borg er Beroth het. Enn at davðvm Saul var henni skipat riki Beniamin sem hon atti ætt til. enn synir hennar flyðv i þann stað er het Gęrahim[3] oc hęlldo sik þar vm hrið sem aðrir vtlendir menn ęða læysingiar. Jonathas son Saul atti oc eptir ęinn son er het Miphiboseth. hann var fotlama. þi at þa var hann .v. vetra gamall er frettiz fall Sauls oc Jonathe. við þav tiðendi varð fostra svæinsins sem annað folk felmsfvll. toc hon svæininn oc villdi flyia. oc er hon skvnndaði sinne fęrð sem męst i flottanvm fell hon með svæininn oc mæiddiz hanṇ at fotvnvm. sva at hann var æ siþan halltr oc miog hrvmr til gðngv. þat var æinn dag sem varla matti vti vera fyrir hita at Hisboseth svaf vm hadęgi inni i herbergi i sæng sinne. þa koma þar[4] Banaa oc Rechab synir Remon sem fyrr er ritið. þeir gingv inn i herbergit at hvilvnni er Hisboseth svaf i. baro þegar vapn a hann oc drapo. slogv siþan hðfvð af honvm oc hðfðv með ser. forv þa brotto oc gingv alla nottina vm ęyðimðrk. komv fram i Ebron oc færðv Dauid konvngi hðfvð Hisboseth brǫðr sins. sva segiandi. Sæ her herra konvngr hðfvð Hisboseth sonar Sauls þins vvinar er sat vm lif þitt. oc hefir nv hęfnt fvllkomliga þinna mæingerða a Savl oc hans kyni. Konvngr svaraði. Lifandi gvð væit sa er mik læysti af mðrgvm navðvm. at þa er sa maðr kom til min i

1) til konungs *tilf.* A 2) [*mgl.* A 3) Geraphim, A 4) brødr hans *tilf.* A

Sicileg er drepið kvaðz hafa Saul konvng af sialfs hans bøn oc ætlaði ser þat til sômðar oc framkvæmðar við mig. tok ek hann oc læt ek drepa hann. þi at mer þotti þat hæyrilict at gæfa honvm slika ômbvn fyrir sina ofdirfð er hann þorði sva miklvm glæp at lysa a sialfan sik. þa er mer nv miklo skylldra at ǫmbvna ykkr miskvnnarlavsir morðingiar þenna grimðarfvlla glæp. er þið niddvz a herra ykrvm oc drapvð saklavsan broðvr ykkarn sofanda i sialfs sins herbergi. gvð lati mik æigi sva lyta lavgin at þið lifið lengi fyrir þetta niðingsverk. þi at þat er min navðsyn at hræinsa iorðina i ykro afnami. enn ykr er mikil hialp at taka helldr braða hęfnd oc skiota refsing enn þessi sǫk læiði ykr til eylifra qvala. þvi nęst bavð Dauid sinvm monnvm at hôggva af þeim hendr oc føtr. oc eptir þat læt hann hæingia þa við stavðvvatn æitt þar i Ebron. Enn hôfvð Hisboseth let hann grafa með sômð hia Abner hôfðingia fostra sinvm.

Fra sonum Dauid konungs. capitulum.

260. Davið konvngi fæddvz þessir synir meðan hann rikðti i Ebron. Hinn ęllzti het Ammon. hans moðir var Achinoem af Jezrael. annarr het Chelaab. hans moðir var Abigail er att hafði Nabal i Charmelo. þriði var Absalon. hans moðir het Maacha dottir Tholomei konvngs af Gessvr. .iiii. Adonias. hans moðir het Aggith. .vti. Saphathia. hans moðir var enn Abigail. .viti. Jetraan. hans moðir het Egla ęða Agal. hon var enn eiginkona Dauids.

Her segir af Dauid konungi. capitulum.

261. [1]þa er Dauid hafði konvngr verið i Ebron [i riki yfir[2] Juda .vij. ar oc .vj. manaði. þa komv menn or ôllvm kynkvislvm[3] Jsrael til fvndar við hann. sva segiandi. Ver ervm þinir ættmenn oc nv hôfðingialavsir. enn þa fyrrvm er Saul konvngr var a lifi. vart þv settr hôfðingi ok hertogi oc þi heitið af gvði at þv skylldir fęða lyð drottins. nv vilivm ver allir þer þiona þi at þv ert ælskvligr faðir ôllvm þinvm monnvm. þa komv oc til hans margir hôfðingiar Gyðinga oc gerðvz allir hans menn oc hętv honvm hlyðni. var hann þa til konvngs tekinn ifir Jsraels riki oc Juda. Dauid konvngr bioz nv af Ebron með alla sina menn er þa vorv með honvm. oc for fyrst

[1]) *Her begynder atter* B [2]) [yfir riki, B, A [3]) kvislum, B

til motz við þann lyð er het Ebuseus er bygði[1] Hiervsalem oc þat riki sem[2] þar liggr til. Var þa sagt Dauid at blindir menn oc halltir i Hiervsalem heitaðiz[3] at banna honvm borgina. Dauid tok þegar i fyrstv tvrninn Sion oc settiz þar i með sina svæit. Lęt hann þaðan væita arasir heiðingiom oc drepa[4] allan lyð Jebuseum i Hiervsalem enn[5] reka a brotto alla blinda menn oc hallta þa sem honvm hǫfðv aðr hotað. þaðan[6] er sa orðzqviðr at blindr oc halltr skal æigi hafa herbergi. Konvngr læt gera hinn styrkasta[7] vegg oc vigi vm Sion. oc kallaði Dauid[8] borg. þroaðiz þa oc ox hans styrkr oc afli. þi at drottinn gvð allzheriar var með honvm. Sa konvngr er Hiram er nefndr sendi nv menn til [konvngs Dauid[9] með vinmalvm[10] oc mǫrgvm presentvm oc með ǫðrvm goðvm giofvm. sendi Dauid konvngi agæt tre cedrina er alldri kvnnv at[11] fvna. þar með hina hagosto smiða[12] a tre oc stein at smiða honvm [hvs ok herbergi.[13] Skilði Dauid at drottinn hafði nv skipað honvm ęinvalld yfir allan sinn lyð Jsrael. hvgsar þat með ser at hann a þetta gvði at giallda með allri ast er goðviliaþionosto.[14] sem enn man siðarr birtaz i frasǫgvnni.[15] Dauid tok ser enn frillor oc sva ęiginkonvr i Hiervsalem siþan hann kom af Ebron oc gat við þeim bęði syni oc døtr. þessi ero[16] navfn sona hans þeirra sem honvm fęddvz i Hiervsalem Samaa[17] oc Sabab.[18] Nathan oc Salomon. Hibaar oc Helisva. Nephęc oc Japhia.[19] Helisama. Hęlida oc Heliphelech.

Fra vsigri heidingia ok flotta.[20]

262. Heiðinn lyðr frettir nv Philistim at Gyðingar hafa tekit Dauid til konvngs ifir allt sitt riki. fara[21] þa Philistim með mikinn her vpp i Gyðingaland oc sitia vm ef þeir næði Dauid. Sem hann fer[22] niosn af.[23] þa læitar hann þangat raða sem hann var vanaztr. at hann [frettir drottin[24] hvart hann skal fara i mot hæiðingiom er þa vorv komnir i dal þann er hęt Raphaim. ęða hvart gvð mvndi[25] gefa þa i hans valld. þa mælti drottinn við Dauid. Far þv avrvggr i mot Philistim. þi at ek man fvllkomliga selia þa i þinar hendr. Konvngr for þa með sina menn. þeir bǫrðvz i þeim stað er kallaðr

[1]) i *tilf.* B, A [2]) er, B [3]) heitaðvz, B, A [4]) drapu, B [5]) ok, B [6]) af *tilf.* B, A [7]) sterkazta, B [8]) Dauids, B [9]) [Dauid konungs, B [10]) vinmælum, B [11]) *mgl.* B [12]) smiði, B, A [13]) [*saal.* A; herbergi, B; hvs herbergi, C [14]) ok sęmð *tilf.* B [15]) frasǫgninni, B [16]) vorv, B [17]) Samua, B [18]) Sobab, B [19]) Saphia, B [20]) Er guð talaði við Dauid, A [21]) foru, B [22]) frettir, B [23]) þeim *tilf.* B [24]) [biðr drottin syna sér, B [25]) myndi, B

var Baalpharasim. oc fekk konvngr sigr oc drap fiǒlða hæiðingia.[1] enn þo flyðo flęiri. þa mælti Dauid. Lofaðr se drottinn minn er hann hefir dræpit[2] oc i svndr græint mina vvini. a sǒmv læið oc rennandi vavtn svndr[3] gręinaz. Var nv fyrir þi sa staðr kallaðr Baalphasarim[4] at hæiðingiar hliopv þar fra skvrðgoðvm sinvm gvlligvm.[5] oc tok Dauid konvngr þav oc hans menn með qðrv herfangi. Philistim gafvz[6] enn æigi vpp. helldr samnvðv þeir nv her[7] af nyio ok flvttvz saman i dal[8] Raphaim oc ætla þa fullkomliga at hęfna sin a Gyðingvm. Sem Dauid hæyrði þetta. raðgaz hann vm við drottin. Enn drottinn mælti til hans. Eigi skaltv nv raða at þeim. helldr skaltv kringia lioðliga með þitt lið fram hia þeim. sva at þv komir siþan a bak þeim ovqrum oc lavpa þegar a þa með hǒrðvm bardaga er þv hæyrir hornblastr a hęð sytandi manna. þi at þa man ek segir drottinn ganga fram fyrir þik oc sla herbvðir Philistinorvm. Konvngr giǒrði sem gvð bavð honvm. oc þegar sem þeir fvnndvz flyðv Philistęi. enn Dauid oc hans menn [fylgðv oc[9] rakv flottann oc drapv þa allt fra þeim stað er Gabe hęitir þar til er fram kęmr i Gezer. eptir þat hvarf hann aptr i Hierusalem.

Fra þi er sott var orkin helga.[10]

263. þi nęst kallar Dauid konvngr saman allan lyð Jsrael oc lysir þi fyrir ǒllo folki. at hann ætlar at fara i Gabaa at flytia þaðan hina hælgv sattmalsǒrk drottins. Hann velr nv af Gyðingvm allt hið friðazta lið til þessar ferðar .lxxx. þvsvnda.[11] Siþan [lyptir hann sinne[12] ferð með þetta lið af Hierusalem oc kom fram i Gabaa til herbergia Abinadab[13] kennimannz er þa varðvęitti ǒrkinni. þeir toko ǒrkina[14] oc baro vt oc sętto i einn nyian vagn. Enn Oza oc Haio synir Abinadab[13] styrðv vagninvm. ok sem þeir tokv til ferþar geck Haio fram fyrir ǒrkinni hęlgv enn Oza eptir. En Dauid konvngr oc allt folkið læko fyrir drottni hǒrpor oc gigior. symphon oc psallteria. oc allz hattar songfæri [sem af tre verða gior.[15] ok sem þeir koma fram at þeim garði er hæitir Nachors garðr. þa rętti Oza til hǒnd sina oc hęllt aptr qrkinni. en vxarnir er drogv vagninn oc avrkina spyrndo við fast. Drottinn reiddiz Oze[16] oc slo hann fyrir sina of-

[1]) riddara, B [2]) dreift, A [3]) *mgl.* B [4]) *saal. ogs.* B; Baalpharasim, A [5]) gylldum, B [6]) þo *tilf.* A [7]) saman *tilf.* B [8]) þann er heitir *tilf.* A [9]) [*mgl.* B [10]) Fra Dauid konungi, A [11]) þusundraða, B [12]) [hefr hann sina, B [13]) Aminadab, B [14]) af husi Aminadab *tilf.* B [15]) [*mgl.* A [16]) i moti Ozam, B

dirfð. sva at hann fell þegar davðr niðr. Dauid konvngr varþ miog ryggr við davða Oze[1] oc ottaðiz at flytia avrk drottins at sinni i Hierusalem. helldr sneri hann með hana til herbergia þess mannz [er het Obethedom.[2] oc var hon i hans hvsi .iii. manaði. Gvð drottinn blezaði Obethedom[3] oc alla hans ęign fyrir hina hęlgv ǫrk. Eptir .iii. manaði for Dauid konvngr oc flvtti þaðan ðrkina i Hierusalem með glæði oc fagnaði. Konvngr sialfr afclæddr[4] konvngligvm bvnaði oc skryddr litillatligvm linclæðvm lięk fyrir drottni með ðllo magni oc kvnnattv.[5] oc þar með allr lyðr kringði vm ðrkina með skęmtan oc sðngfęrvm. Sem ðrkin kom innan borgar i Hiervsalem lęit Michol drotning vt vm ęinn glvgg oc sa Dauid konvng litillatliga læikanda fyrir drottni.[6] þa fyrirlæit hon hann[7] i hvg ser. Nv flvttv þęir ðrk drottins i kastalann Sion[8] oc setto hana niðr i miðia tialldbvð[9] er Dauid hafði aðr ręist oc vmbvið fyrir ðrkinne. Siþan ferði konvngr þar friðsamligar fornir i avgliti drottins. Eptir þat for allr lyðr brotto sem [hann hafði fyllt[10] allt embętti fornfęringar oc [blæzað allan lyð[11] i nafni drottins. hvarf[12] þa hverr til sins heima. Sneri þa konvngr hęim at blæza hirð sina [oc herbyrgi.[13] Enn Michol drottning þrvngin af metnaði geck vt i mot honvm sva segiandi. Ho ho. hverso tigvligr var i dag konvngr Jsrael. er [hann afklæddiz fyrir ambattvm þræla sinna oc[14] liæk navkðr sem æinn snapligr trvðr. Konvngr svarar litillatliga sva segiandi. Leika skal ek oc gera mik lagan i sialfs mins avgliti oc virða mik sialfr þi minna sem drottinn setr mik hęra. fyrir hvat skal ek lagr oc litill dramba af gvðs giðf. þo at gvðs miskvnn hafi mik valit til hertoga oc hðfðingia yfir sinn lyð vtan allan minn verðlæik. oc þi skal ek nv [enn giarna[15] skęmta gvði minvm oc litillatligarr læika fyrir honvm helldr enn ek liek fyrrvm fyrir feðr þinvm oc allri hans hirð. oc man ęngi goðr maðr mer þat virða til nðckorrar smanar.

Fra syn Nathan spaamannz.[16]

264. Sem Dauid konvngr hafði frelst oc friðað fyrst i stað riki sitt. oc gvð gaf honvm naðir oc aflętti þeim illa agangi oc vfriði sem vvinir væitto Gyðingvm oc hann sęttiz vm kyrt i Hierusalem.

[1]) Ozam, B [2]) [Obethoedom gethei, B [3]) Obethoedom, B [4]) afkleddiz, B, A [5]) kunnostu, B [6]) ork drottins, B [7]) konung, B [8]) *mgl.* B [9]) drottins *tilf.* A [10]) [fyllt uar, B [11]) [blezaðr allr lyðr, B [12]) for, A [13]) [*mgl.* B [14]) [*mgl.* B [15]) [enn giarnara, B; giarna, A [16]) Fra Nathan spamanni, A

þa kallar hann til sin ęinn agætan spamann er Nathan er nefndr oc [talar sva segiandi.[1] Varla syniz mer viðrkvęmilikt sem þv malt sia segir konvngr. at ek byggi[2] i þeim hðllvm oc herbergiom sem giðr ero af agætvm triom[3] cedrinis. enn hin helga ðrk drottins er sętt i ęina fatækliga oc skinnþakða tialldbvð. fyrir þi hvgsa ek at gera drottni hvs til helganar hans nafni. Nathan svaraði konvngi. Giðr alla lvti minn herra konvngr sem þv hefir i hvg oc hiarta. þi at drottinn er með þer. Se nv a næsto nott eftir þetta kom yfir Nathan rðdd sva segiandi. Far þv til fvndar við minn trvlyndan þrel Dauid konvng oc tala sva til hans. Hvat mant þv smiða mer hvs til ibvðar. þar sem ek hęfir enn alldri i hvsi bygðt siþan ek [læiddi syni[4] Jsrael af Egyptalandi oc allt til þessa dags. nema helldr flvttvmz ek iafnan i tialldbvðir hvar sem ek for með þeim. Eigi bavð ek nðckorvm[5] domanda [þeim sem ek sętti til at stiorna minvm lyð.[6] at hann skylldi mer hvs gera af triam cedrinis. Ok nv skaltv sva segia þionostvmanni minvm Dauid. þessa lvti segir drottinn gvð allzheriar. Ek tok þik or hogvm fra hiarðargezlo oc sętti[7] ek þik hertoga yfir lyð minn. oc var ek með þer i ðllvm lvtvm hvar sem þv fort. oc æyddi[8] ek ðllvm ovinvm þinvm [fyrir asyn þer[9] oc gaf ek þer tignarnafn sem hinvm eztvm[10] hðfðingiom heimsins. oc man ek planta oc groðsetia[11] þann stað sem lyðr minn Jsrael skal byggia. oc æigi man hann þvrfa at ottaz vm þina daga at ranglatir menn mani kvælia hann sem fyrr a dðgvm domanda. oc ek man gefa þer naðir oc frelsa þik af ðllvm þinvm vvinvm oc segia þer fyrir hverso þv skalt sialfvm þer gęra hvs oc herbergi. Oc vel hefir þv þat hvgsað at þv mant mer hvs gera til dyrkanar. æigi man þer þess avðit verþa. helldr [sem fylldir verða[12] dagar þinir at þv sofnir i friði með fęðr þinvm af þesso lifi. þa man ek vekia vpp kyn þitt eptir þik oc man ek styrkia riki sonar þins. hann man smiða hvs oc helga mino nafni. Ok man ek styðia riki hans at eylifo oc vera honvm vbrigðr faðir. enn hann mer ęlskvligr son. ef hann gæymir minna boðorða oc fręmr ręttlætis doma. enn ef nockot gerir hann rangliga. þa man ek asaka hann oc hirta með raðningarvęndi mannligrar[13] striðv enn taka æigi fra honvm mina miskvnn sem ek tok fra Saul. Oc man hyski þitt oc riki vera þer tryggt oc trvlynt iafnan i þino avgliti. oc stoll þinn þat er konvnglict valld man iafnan styrkiaz.

[1]) [sagði sua, B; talar sva, A [2]) byggia, B [3]) tream, B, A [4]) [leidda sunu, B [5]) stiornara eðr, B [6]) [sem ek setta yfer minn lyð til at stiorna honum, B [7]) setta, B [8]) eydda, B [9]) [*mgl.* B [10]) hęstum, B [11]) rotsetia, B [12]) [manv fyllder, B [13]) makligrar, B

Nv for Nathan þegar i stað til fvndar við konvng oc sagði honvm syn þessa alla. oc flvtti fram hvert orð sem gvð bavð honvm. [Konvngr Dauid sem hann[1] hæyrði þetta. geck hann iafnskiott til tialldbvðar drottins oc lagðiz litillatliga til bǫnar i gvðs avgliti oc sagði sva. Hæyrðv drottinn minn gvð. Hvers nyt ek at oc mitt hyski er þv læz[2] þer soma at læiða mik fram með þinni halæitri hialp allt til þessa tima sem nv er yfir mik kominn. Ok enn syndiz þer drottinn minn æigi fvllgiðr sv hin mikla miskvnn er þv virðiz at vȩita mer vverðvm þinvm þrȩli allt hingat til. vtan iafnvel talaðir þv fram ifir mitt hvs langa ȩfi hȩðan af þin fagrlig fyrirhæit. Lofaðr ser þv at eylifo almattigr gvð. þi at ȩngi er annarr þer likr oc ȩngi er gvð vtan[3] þv æinn lofandi oc ȩlskandi i ǫllvm lvtvm. Eingi er slik þioð a ǫllo iarðriki sem þinn lyðr Jsrael. er þv læystir af Egyptalandi oc valðir af ǫllvm þioðvm þer til ærfðar oc æignar oc lagðir þitt nafn a. oc syndir þeim þin stormerki mikil a sia[4] oc a landi. oc styrkðir þinn lyð iafnan at þv fremðir oc fvllgiðrðir þitt orð hit hȩlga oc styrktir til mikils mattar moti þinvm vvinvm. Nv biþ ek drottinn minn at þv fremir oc fyllir þitt hit helga orð. þat er þv hefir talað fram ifir mik oc mitt hvs. Blæzaðv mer þræli þinvm oc minv hvsi oc [hirð oc[5] ǫllvm Gyðinga lyð er þv hefir mer a hendi folgit at eylifv. þvi at þv ert drottinn gvð allzheriar oc orð þin ero savnn vm alldir verallda.

Sigraðer Philisteos af Dauid.[6]

265. Eptir þetta ferr Dauid konvngr með her sinn a hȩndr Philisteis oc bravt þa vndir sik oc tok af þeim [giǫlld stor[7] oc giǫrði þa skattgillda. þa barðiz hann við þa þioð er het Moab oc tviskipti þeim lyð. sva at hann drap helming enn lȩt lifa annan hȩlming oc skattgilldi. þvi næst striddi hann við þann konvng er [nefndr er[8] Adadezer.[9] hann reð fyrir þi riki er het Soba. þeir fvnnvz vm farinn veg þa er Adadezer flvttiz með allmikinn her oc ȩtlaði at setiaz að riki avstr við hina miklo Evfratȩn. Felldi Dauid konvngr af honvm þvsvnd ȩinvala riddara oc .xx. þvsvndir [fotganganda hers.[10] hann mæiddi ȩða drap eyki þeirra enn bravt kerrvr þeirra oc vagna. sva at æigi vrðv meirr eptir enn .c. vagna. J þeirri ferð kom Dauid

[1]) [Sem Dauid konungr, B [2]) liez, B [3]) nema, B [4]) sio, B [5]) [blif, B
[6]) Er Dauid vann borgina Damasco, A [7]) [stoor inngiǫlld, B [8]) [het, B, A [9]) son Reob *tilf.* B [10]) [fotgonguliðs, B

konvngr [avstr i[1] Syrland allt til Damaskoborgar at sitia þar fyrir Adadezer konvngi. Syrlandz hôfðingiar ęflðv her i mot honvm oc bavrðvz við hann. oc felldi hann af þeim [.xxii. þvsvndir[2] hravstra dręingîa. Vann hann af þeim Damaschvm oc sęttiz þar með sinn her. oc striddi þaðan a landzmenn[3] langan tima oc skattgilldi vnndir sik allt Syrland. Dauid konvngr tok at herfangi i Syria mikinn fiolða vapna þeirra er af gvlli voro ger. oc enn mikit fe i gvlli oc męnivm oc ôðrvm bunaði er menn Adadezer konvngs hôfðv att. flvtti hann þetta fe allt i Hiervsalem hæim. enn þetta gvll tok siþan Svsis[4] konvngr af Egyptalandi. þa er hann heriaði i Hiervsalem a dôgvm Roboam sonar Salomonis.[5] Dauid konvngr tok oc ęir mikit oc annan malm mikinn or þeim hôfvðborgvm er hæita Batha[6] oc Boroth. þat var allt riki Adadezer konvngs. af þæim malmi giôrði siþan Salomon konvngr ęirlig ker oc aðra navðsynliga[7] lvti i mvsteri drottins.

Konvngr er nefndr Thoy[8] er ręð fyrir þvi riki er het Emath. [hann sendi[9] svn sinn er Joram het til fvnndar við Dauid konvng með vinmęlvm oc môrgvm presentvm. oc heilsaði hann með miklvm fagnaði oc væitti honvm margfalldar þackir fyrir þat er hann striddi við Adadezer konvng. þi at hann var hans[10] mesti vvin. [oc með ôðrvm giofvm sendi Thoy[11] Dauid konvngi môrg kęr giôr af gvlli oc silfri oc ôðrvm hnossum.[12] Enn þessa lvti hęlgaði Dauid oc gaf gvði með þvi ôðrv gvlli oc silfri er hann dro saman af ôllvm rikivm þessvm. af Syria riki oc Moab oc Amon oc Philistim oc Amalech. oc þat allt sem hann tok af Adadezer konvngi oc hans monnvm. Giôrðiz þa Dauid konvngr allnafnfregr. Sem hann hvarf aptr með sinn her [er hann hafði vvnnið Syrland. þa kom hęiðingia herr i moti honvm[13] oc drapv Gyðingar af þeim i dal Salinarvm[14] [.xviii. þvsvndir[15] manna. Litlo siðarr bôrðvz þeir þar sem het Gebelem oc felldo af hæiðingiom [.xxviii. þvsvndir.[16] Dauid ęfldi vigi i Jdumea ok setti þar i sina menn til landzgezlo. þvi at allt þat riki var honvm lyðskyllt. oc varðvæitti gvð drottinn Dauid i ǫllvm þessvm hernaði oc fôrvm. Settiz hann nv i riki sitt oc dômði allan sinn lyð með miskvnn oc ręttlęti oc stiornaði sino riki val[17] oc vitrliga með vingan allra Gyðinga.

---

1) [a, B 2) [tuær þusunder ok .xx., B; .lxx. þusunda, A 3) landzfolk, B 4) Svsak, B 5) ok hann kom i Hierusalem af iǫrðu Machimas *tilf.* B 6) Bethe, B 7) þarfliga, A 8) Chori, B 9) [ok heyrði hann at Dauid konungr hafði brotit hans afl ok sendi hann, B 10) hinn *tilf.* B, A 11) Chori, B 12) *tilf.* B; [*mgl.* A 13) [a moti Adadezer, B 14) *saal.* B; Salmarum, C, A 15) [.xii. þusundrat, B 16) [.iii. þusunder ok .xx., B 17) vel, B

Fra agietisuerkum Dauid ok kappa hans.

266. Margir agætir hôfðingiar at hræysti oc styrklæik vorv með Dauid. Enn fyrstr oc fremstr[1] at telia var[2] sialfr Dauid konvngr sitiandi i sino velldiss sęti. hinn spakasti hôfðingi milli sinna kappa. Hann er sva agætr oc berr af ǫðrvm[3] vm alla fremð oc fręgð sem hinn fegrsti kvistr nyrvnninn vpp af algræno alldintre. þat er æitt af mỏrgvm hans fremðarverkvm at hann drap[4] .dccc. hęiðingia i ęinni snerro. Nęst konvngi at allri hræysti oc hvgpryði var Eleazar frendi hans. þeir vorv brǫðra synir oc Dauid konvngr. Einn tima þa er Philistim mælto morg haðvlig orð við Dauid konvng oc allt Gyðinga folk oc liopv a þa með sva akavfvm bardaga at Jsraelite lętv vndan. vtan Eleazar stoð ęinn eptir oc veitti ęitt embætti ǒllvm hæiðingiom þeim sem hann naði sino sverði til. at hann drap Philisteos allt þar til er hỏnd hans þreyttiz [oc þrvtnaði[5] af ęrfiði oc krepti[6] at meðalkaflanvm sva at hann matti lengi æigi rætta. vann gvð fyrir hann a þeima degi Gyðingvm micla hialp oc hæilso. sva at þat folk sem aðr hafði flyið hvarf þa aptr at rvpla oc ręna valinn er hann hafði drepið. þar nęst vm allan hvatleik gecc sa maðr er Samaa het. þat var enn at Philistei striddo a Gyðinga við ęinn akr oc baro þa ofrliði.[7] sva at allir læitaðv vndan nema Samaa stoð eptir a akrinvm oc hio a tvęr hęndr oc drap hæiðingia. Gaf drottinn þa enn mikla miskvnn fyrir hans handaverk.

þat var miclo fyrr þa er Dauid hafði flyið vndan ofsokn Saul konvngs oc læyndiz i riki Philistinorvm. þa foro þrir hôfðingiar oc hans kęrir vinir at læita hans oc fvnndo hann i helli Odolla. Einn af þeim .iii. hôfðingiom var Abisai son Sarphie broðir Joab. annarr het Sibachai. hinn þriði het Nathan. Litlo siðarr sem Dauid með sina svæit sat i virki ęino i riki Geth. sem fyrr er ritað. enn Philistęi vorv þa enn komnir með mikinn her i Gyðinga land oc kringðv sinvm herbvðvm vmhverfiss Bethleem. þa var þat æinn dag sem Dauid oc hans menn męddvz af miclvm solar hita at Dauid męlti fyrir mvnni ser. Mikit eptirlæti veri nv at drecka kallt vatn or þeim fagra brvnni er stendr við borgarhlið Bethleem. Enn þessir .iii. kappar sem nv vorv[8] nefndir Abisai oc hans felagar [hleyptu sem[9] hvatazt[10] mattv þeir i herbvðir hæiðingia oc toko vatn or þeim brvnni sem hann hafði til talat oc ferðv honvm. Sem hann tok við vatnino. villdi hann æigi drecka. helldr ofraði[11] hann þat drottni sva segiandi. Drottinn

[1]) af þeim *tilf.* B [2]) *tilf.* B [3]) ǫllvm, B [4]) með sverði *tilf.* B [5]) [*mgl.* B
[6]) kreptiz, B [7]) ofliði, B [8]) aaðr *tilf.* B [9]) [*tilf.* B [10]) skiotaz, B
[11]) offraði, B, C

gvð [siæ[1] miskvnnar avgvm a mik.[2] at ek fvllgeri[3] æigi mina rangliga fysi. Hvi man æigi sem ek drecki[4] bloð þeirra rętllatra manna er lif sitt lavgðv i haska at sekia þetta vatn ef ek dreck þat. þat var enn hræystiverk Abisai. at hann drap ęinn tima með sinni kęsio .ccc. manna. Nv var hann allfregr hǫfðingi[5] en þo æigi iafn við hina [þria er fyrst[6] vorv nefndir. Banaias[7] son Joade ęr nefndr allagætr kappi Dauid konvngs. [hann var son Joade.[8] hann var ifirmęistari [allrar vinno oc smiðar[9] a garðinvm. þat var hans þrekvirki at hann drap [.ii. hin oavrgv dyr[10] i riki Moab oc hið .iiia. a ęinvm vazis[11] þa er sniovar vorv a[12] vętr. þat varð með þæima atbvrð at hann drap ęinn egypzkan mann. þann sem frasagnar er verðr fyrir afls sakir oc vaxtar oc hvgar. [er hann geck i mot hinvm egipzka manni hafði sa[13] mikit spiot i hendi. enn Banaias geck i mot honvm oc hellt a ęinvm vendi. hann slo með afli spiotið or hendi honvm oc drap hann með þi. Banaiam giðrði Dauid konvngr sitt hið hęzta[14] rað ęða trvnaðarmann vm læynda lvti. Enn ero talðir .xxx. annarra hravstra kappa Dauids konvngs. Einn af þeim het Vrias Etheus oc[15] enn man gętið verða siðarr. Joab son Sarphie[16] setti Dauid hǫfðingia yfir allan sinn her. Josaphat son þess mannz er het Alilid[17] hann var fehirðir konvngs oc tok saman skatt[18] oc skylldir. þessir vorv kennimenn konvngs Sadoch son Haitob[19] oc Abimelech[20] son Abiathar. ritari konvngs het Sęralas.[21]

Miskunn Dauid uið Miphiboseth.

267. Davið konvngr hvgsar nv ef nockoð er eptir af nafrendvm Saul. at hann skal þeim miskvnn væita sakir hins[22] goða felaga Jonathe. Hann kallar þa til sin þann mann er nefndr er Siba. hann hafði fyrr[23] verit svæinn Saul konvngs. Konvngr spvrði ef hann vissi nockvrn[24] mann eptir af ætt Saul konvngs. sva at hann mætti hialp væita fyrir miskvnn gvðs. Siba svaraði. Væit ek at er a lifi son Jonathe er hæitir Miphiboseth oc er miog hrvmr[25] oc fotlami. Konvngr spvrði hvar hann veri. Siba sagði at hann var [þar sem hęt Jodabar.[26]

[1]) siai, B [2]) [miskunni mer, A [3]) fullgiora, B, A [4]) drekka, B, A [5]) maðr ok hofðingi mikill, B [6]) [er fyrr, B [7]) Bananias, A [8]) [*mgl.* B, A [9]) [allra smiða, B, A [10]) [tuau leon, B [11]) vazisi, B [12]) um, B [13]) [hinn egiptzki maðr hafði, B [14]) æzta, B [15]) er, B [16]) Saruie, B [17]) Ahilut, B; Absid, A [18]) skatta, B, A [19]) Achitob, B, A [20]) Abimech, B [21]) Saraias, B [22]) sins, B [23]) fyrrum, B [24]) þann *tilf.* B [25]) hrummr, B [26]) [i husi Machir sunar Amihel, B

Konvngr sendir þegar sina menn [oc lætr[1] flytia hann til sin i Hiervsalem. Nv sem Miphiboseth kom fell hann allr til iarðar oc lavt konvngi. Dauid mælti. Eigi skaltv ottaz Miphiboseth. þvi at ek man væita þer miskvnn sakir favðvr þins Jonathe. oc ek skal þer lata aptr giallda akra oc æignir Saul favðvrfavðvr[2] þins. en ek skal hallda þer borð með sialfvm mer. Hann fell þa enn fram fyrir konvng oc mælti. Hveria makliglæika hefi ek til þrǫll þinn herra konvngr. at þv litir sva miskvnnar avgvm a mik fatækan oc herviligan smasvæin. Konvngr kallaði þa til sin Siba oc sagði sva til hans. Alla þa lvti sem atti Saul[3] oc hann tok at ærfð eptir favðvr sinn. hvs oc herbergi. akra oc iarðir. gef ek nv Miphiboseth sonarsyni hans. oc þar með set ek þik til með sonvm þinvm oc þrælvm at vinna iarðir hans honvm til avaxtar oc afla. þi at þv hefir aðr lǫngi þionat hans forǫllrvm. enn hann skal með mer vera oc taka iafnan fǫðv af minv borði. Siba atti .xv. syni[4] oc .xx. þræla. hann iatti giarna at giðra sem konvngr bavð. oc þionaði hann með alla sina menn Miphiboseth. enn [Miphiboseth var sialfr[5] með konvngi i ǫngan stað verr halldinn enn hann sialfr oc hann veri hans son. Enn þo varo hans fǫtr baðir mæiddir sva at hann matti varla ganga. hann atti ǫinn vngan svn er het Micha.

Fra vuitzkv Amons konungs. capitulum.[6]

268. þat verþr nv næst til tiðenda at andaz Naas konvngr þeirra manna er Ammonite ero kallaðir. tok riki eptir hann Amon son hans. þessi konvngr Naas[7] hafði val tekit við Dauid einn tima þa er hann varð forflotta[8] fyrir Saul konvngi. Ok sem Dauid konvngr spvrði hans davða [sagði hann sva.[9] Ek skal nv giallda þat með goðv Amon konvngi er Naas faðir hans væitti mer miskvnn þa er ek þvrfti[10] hans. Sendi þa Dauid sina menn með vingiofvm til Amon konvngs at glæðia hann oc lina með fðgrvm fortðlvm hans hrygð oc harm er hann bar af favðvr davða. Sem sendimenn Dauid konvngs komv til fvnndar við Amon konvng. gengv þegar hðfðingiar þess rikis fyrir sinn herra sva segiandi. Ætlarðv at Dauid[11] hafi senda þer hvggendr sakir sǫmðar fððr þins. enn ver hyggiom helldr at þessir se hans niosnarmenn oc skyli skoða með hveriom vigvælvm

1) [at leita hans ok, B 2) fǫðurfeðr, B 3) konungr *tilf.* B 4) sunu, B 5) [hann sialfr var, B 6) Fra Dauið konungi ok Amon, A 7) Naason, B 8) forflotti, B, A 9) [*saal.* B; sva segiandi, C 10) þurfta, B 11) konungr *tilf.* B

vara borg megi vinna. enn hann man koma [með svik[1] oc heria a hendr oss. Amon varð[2] bernskr oc lyðdi a fortðlor sinna manna oc raðgiafa. Lęt hann þegar taka sendimenn Dauids konvngs oc raka af þeim skegg allt ððrvm megin. oc þar með til haðvngar sniða af þeim clæðin sva at þeir vorv[3] alberir a aðra hlið allt niðr [til þionappa.[4] oc sva herviliga hnæista[5] læt hann þa brot fara. Sem Dauid frettir at hans menn vorv sva liotliga[6] skemðir. sendir hann i mot þeim þess hattar boðskap. Farið i Hiericho sagði hann oc verit þar. oc komið þa til min er skegg yðor ero vel vaxin.

Fra ufǫrum heiðingia.

269. Ammonite sia nv at þeir hafa[7] misboðit Dauid oc þickiaz manv sęta hans fiandskap fyrir. Senda þeir þa til Syrlandz[8] oc læiga[9] ser til liðs [þarlendzkan her[10] með miclvm fekostnaði .xx. þvsvndir fotgangandi manna oc .xii. þvsvndir riddara oc .m. ęinvala kappa. Sem þetta fregn[11] Dauid konvngr. sendir hann i mot þeim Joab með allmikinn her oc vel bvinn. Ammonite flvttv sinn her af borginne oc sęttv sina fylking rætt við sialft borgarhliðit. Syri[12] vorv annan veg a vǫllinn[13] með sina fylking. enn Joab flytr sinn her ok finnr æigi fyrr enn hann er kominn [með allt sitt lið[14] fram i klðmbrina miðia milli þessa fylkinga. Hann valði alla sina hina hravstvstv menn af Gyðingvm oc skipar þeim i fylking i moti Syriss. hann gerir aðra fylking moti Amons þioð. sętr hann fyrir þat lið Abisai brǫðr[15] sinn oc sagði sva til hans. Ef Syri[16] avflgaz i mot mer oc bera mik magni. þa skaltv fvlltingia mer. enn ef Amonite aka þer a bvg. þa man ek þer hialpa. Verit nv styrkir oc standit fast goðir dræingir. beriomz hravstliga fyrir [lavg var oc lyð[17] oc hina agætv borg Hiervsalem. gæti hverr sin enn gvð allra var. giðrvm hæiðingiom harða hina fyrsto hrið. sva at þa fysi litt til annarrar. oc gangi nv sem gvð vill. Ræið þa þegar Joab til orrosto með[18] sina fylking við[19] Syross. enn þeir flyðv fyrir honvm iafnskiott sem til tok bardaginn. Enn er Amonite gatv at lita hverso Syri flyðv fyrir Joab. enn þeir sa sverð Abisai oc annarra Gyðinga bita vel bvka sinna manna. þa læiddiz þeim þar at standa

1) [*saal.* A; svik, C; suiksamlega, B 2) var, B 3) aller *tilf.* B 4) [um miaðmer, A, B 5) neista, B 6) leiknir ok suiuirdliga *tilf.* A 7) miok *tilf.* A 8) Rohob Sirum ok Saba *tilf.* A 9) leigia, A, B 10) [þarlendzka hermenn, B 11) frettir, B 12) Syrer, B 13) Soba ok Roob ok Jstob ok Maacha *tilf.* B 14) [*mgl.* B 15) broður, B, A 16) Syrer, B 17) [guðs lǫg ok lyð vaarn, B 18) uið, B 19) moti, B

oc flyðv allir aptr i borg sina oc lęto hana gæta sin. Enn Joab oc Gyðingar snero aptr með sigri oc forv þar til er þeir komv hæim i Hierusalem.

Fra flotta Syris.[1]

270. Nv sem Syri sia hvern svaðil þeir hafa farit fyrir Gyðingvm i flotta oc falli sinna manna. samnazt þeir saman oc ætla nv fvllkomliga at hęfna þeim.[2] sendir þa Adadezer konvngr avstr yfir Evfraten til þeirra þioða sem[3] þar bygðv oc dro saman allan her þann sem hann feck. Hann sętti[4] Sobach riddaramęistara sinn[5] hðfþingia fyrir þat herlið er avstan kom yfir ana. Sem þessi tiðendi komv fyrir Dauid konvng i Hiervsalem. bavð hann þegar saman ðllvm her. oc for sialfr i mot hæiðingivm vt yfir Jordan. fvnnvzt þeir þar sem het Elema.[6] Adadezer oc Syri[7] ræðv þegar til bardaga við Dauid konvng. oc varð sv orrosta hin harðasta oc ecki lðng aðr Syri[7] flyðv. enn Dauid drap af þeim allt þat lið sem flvtz hafði til bardagans i .vii. hvndraðvm vagna [ok .xl. þusunda riddara liðs.[8] enn Sobach agætan hðfðingia felldo Gyðingar. oc með honvm æigi fera enn [.lx. þvsvnda[9] riddara. Nv sem allir hæiðnir konvngar þeir sem komiz hðfðv i æitt virki sa sig yfirkomna oc sigraða. gingv þeir[10] til griða oc gerðv sętt við Gyðinga oc þorðo þo æigi siðan at væita fvllting [sonvm Amon.[11] For þa Dauid konvngr til Jorsalaborgar með favgrvm sigri oc sat þar[12] vm kyrt[13] eitt ar.

Dauid lagðiz með Bersabee.[14]

271. Þa er liðit var fvllt ar fra þi er Dauid konvngr barðiz við Syross sem nv var sagt. sendi hann Joab með riddara sina oc miog sva allan Gyðinga lyð at strið vpp a Amons[15] þioð. fyrir þa vsømð er Amonite[16] hðfðv giðrt monnvm hans enn ræist siþan vfrið i mot honvm. Joab oc hans menn æyddv riki Amons[15] þioðar hvar sem þeir komo. þeir sęttvz þar vm sem var hinn sterkazti staðr.[17] Dauid konvngr sat heima i Hiervsalem oc for æigi þessa herfðr.

[18]Sva bar til einnhvernn dag sem konvngr var vtginginn.[19] hann

[1]) Her segir fra Dauid konungi. capitulum, A [2]) sin, A [3]) er, B, A [4]) sendi, B [5]) ok setti hann *tilf.* B [6]) Elama, B [7]) Syrer, B [8]) [*tilf.* B [9]) [.lx., B [10]) *tilf.* A; *mgl.* C, B [11]) [Ammonitis sonum, B [12]) þa, B [13]) um *tilf.* B [14]) A *har her ikke nyt Capitel.* [15]) Ammonitis, B [16]) Ammoniti, B [17]) Rabath *tilf.* B [18]) *Her har* A *nyt Cap. med Overskrift:* Er Dauid konungr let drepa Vriam etheus. [19]) utgenginn. enn, B

hafði aðr legit i sęng sinni vm hadęgi sem hann var vanr. hann gat at lita hvar ęin harðla fǫgr kona þo ser i grasgarði[1] einvm skamt fra hǫllinni. Konvngr [spvrði eptir hver sv kona[2] veri. Honvm var sagt at hon het Bersabe riks mannz dottir er nefndr er Hęliam.[3] oc var nv ęiginkona ęins [riddara konvngs[4] er het Vrias Ethevs. Konvngr lęt hana læiða i sitt herbergi. oc siðan svaf hann með henni. Eftir þat for hon heim til hvs sins oc hafði feingit barngętnað af þeirra samvistv. Ok þegar er hon væit þat. lęt hon segia konvngi at hon er með barni. Konvngr sendi þa boð Joab hertoga. at hann skilldi senda heim Vriam Etheum. Gyðingar satv þa vm staðinn Rabba[5] sem aðr var gætið. Joab giǫrði sem konvngr bęiddi.[6] oc sem Vrias kom a fvnd konvngs. frętti Dauid fyrst [hverso Joab ęða herrinn ęða bardagar gingv.[7] Siþan mælti hann við Vriam. Far þv nv hæim til hvsa þinna oc lavgaz. tak siþan a þik hvilld oc naðir. Oc iafnskiott sem Vrias var vtginginn.[8] var bvið borð konvngs. Enn Vrias for ekki hæim a þeirri nott. helldr svaf hann fyrir hallardyrvm með ǫðrvm þionostvsvęinvm konvngs. Þess verðr konvngr varr vm morgininn. hann kallar Vriam til sin oc mælti til hans. Fyrir hvat villdir þv sva pina þik er þv fort æigi hæim til herbergis. sva farmoðr maðr oc þolt aðr mart [valk oc vas[9] i herbvðvm. Vrias svaraði.[10] Jsrael lyðr oc Jvða byggia marga vasbvð. oc minn mæistari Joab oc aðrir þinir hǫfðingiar oc hirðsvæinar liggia allir vm nętr a berri iorðv enn beriaz vm daga. þa er æigi hæyrilict[11] at ek kræsvmz oc sofa ek hia minni hvsfru. Nv fyrir þitt lif oc hęilso minn[12] konvngr skal mik alldri þa skom henda. at ek fari[13] at læik minvm oc skemtan meðan aðrir yðrir sveinar ero i slikvm navðvm. Konvngr sagði. Nv at[14] þi ver her i dag. enn i[15] morgin man ek þik brotto senda. Hafði konvngr þann dag Vriam i boði sino oc lęt honvm með kappi væita at hann yrði ofdrvckinn. Enn vm kvęlldit geck Vrias at sofa i sama stað sem hina fyrri nott oc for ecki hæim a þi kvelldi til konv sinnar.

Snimma vm morgininn sendir konvngr Vriam með brefi til fvndar við Joab. þar stoðv þessi orð a. Skipi þer Vria þa er þer beriz við Ammonitas[16] i ǫndverða fylking þar sem mest se mannravn.[17] oc hagit sva til at vist se at hann komiz æigi með fiǫrvi[18] i brott. Nv

[1]) garði, B [2]) [sendi epter þessi konu ok spurði huerr hun, B [3]) Helyas, B [4]) [mannz, B [5]) Raba, B [6]) bauð, B [7]) [epter (at A) Joab ok herinum eðr huersu bardagar gengu, B, A [8]) utgenginn, B, A [9]) [vaalk ok vaas, B [10]) guðs ǫrk ok *tilf.* B [11]) tilheyrilikt, B [12]) herra, B [13]) fara, B [14]) *saal. ogs.* A; af, B [15]) a, B [16]) Ammonitis, B [17]) i *tilf.* B [18]) lifi, B

sem Joab barðiz a borgina. skipar hann Vria[1] þar til atsoknar sem hann vissi mesta vorn oc sterkasta kappa fyrir vera. Gingv[2] þa borgarmenn dræingiliga vt[3] oc bavrðvz alldiarfliga. drapv þeir mart[4] af Gyðingvm. oc i þeirri rið fell Vrias Ethevs oc lęt[5] sitt lif með hræysti oc goðvm orðzstir. Joab sendir þegar mann i Hiervsalem at segia konvngi tiðendin. Joab mælti við sendimanninn. þa er þv hefir flvtt konvngi sem græiniligast allan atbvrð þessa bardaga. oc finnr þv at honvm mislikar var framferð oc kallar sem mik varir [at ver hafim[6] vvitrliga rasat fyrir rað fram vndir vapn varra vvina oc hvglæiðt æigi forn dômi. hverso litt þat hefir iafnan gefiz at ganga vvarliga[7] under borgarueggi. sem uarð Abimelech syni Jerobaal[8] er hann barðiz i[9] Tesbes ok gekk allt under murinn meðr sina menn. sua at uuiner hans aattv at bera vapn[10] under fętr sier niðr aa þa. enn ein kona setti kuernsteins brot i hǫfut honum ok uarð þat hans bani.[11] þa seg þu sua til konungs at lyktum. Ammoniti gengu uut af borginni a vǫll nokkurn ok veittu oss hart athlaup[12] ok ver tokum i mot fulldrengilegha ok komum stokk[13] i lið þeirra ok elltum þa allt til borgarhliðs ok siðan barv borgarmenn ofan aa oss skot ok griot af murinum. fell þa mart af yðrum hirðsueinum oc þar[14] let sitt lif þinn þionostumaðr reyndr at allri dygð ok drengskap Vrias Etheus. Sendimaðr[15] fann Dauid konung ok sagði honum [alla þersa luti.[16] Konungr męllti[17]. Far þu aptr til herbuða ok seg Joab þersi min orð. at hann laati þenna atburð ekki bita á sik þo at hann hafi laatit nǫkkura menn. þi at opt kann þat henda [sem męllt er at fall er farar heill. ok giorer þeim ekki er i bardǫgum starfa at sakaz þo at ymser falli[18] fyrer ǫðrum. bið hann helldr styrkia sitt herlið oc eggia þa[19] at briota borg sinna uuina ok kostgęfa at retta þann krók i baki þeirra[20] er þeir beygðu. Nu sem Bersabee fretti fall bonda sins. harmar hon þat harðla miǫk ok gret lengi sem liklikt var hans dauða. Ok þegar sem nǫkkut linar hennar sorg ok suut. sender Dauid konungr epter henni ok let leiða hana i sitt herbergi. ok litlu siðarr tekr hann hana sier til eiginkonu oc fęddi hun honum sun.

þetta mislikaði guði miǫk sem Dauid hafði gort. Sendi drottinn nu til konungs einn sinn þion er het Nathan at asaka konung. Sem

1) Vrie, B 2) Gengu, B 3) framm, B 4) manna *tilf.* A 5) hann þar *tilf.* A 6) [*mgl.* B; oss hafa, A 7) *Her mgl. 1 Blad i C; suppleret efter* B 8) Gedeonis, A 9) vid, A 10) vapnin, A 11) Nu ef konungr leidir framm slik dømi segir Joab ędr onnur þvilik *tilf.* A 12) aalaup, A 13) þegar stǒck, A 14) þa, A 15) for ok *tilf.* A 16) [avll þau ord sem Joab hafde kent honum, A 17) svaradi sua sendibodanum, A 18) [at ymissir felli menn, A 19) *mgl.* A 20) þeim, A

Nathan kom fyrer konung. seger hann sua. Minn herra konungr. Tueir menn uoru i einni borg annarr auðigr miǫk enn annarr furðulega[1] fatękr. Hinn riki maðr aatti mikinn fiǫlða nauta ok sauða. enn hinn fatęki meðr ǫllu ekki kuikfe utan einn litinn smasauð er hann hafði keypt ser til hugganar ok ol heima i husi sinu meðr bǫrnum sinum. þersi alisauðr uar sua spakr at hann aat brauð ok drakk af keri hins fatęka mannz ok suaf i faðmi hans. fyrer þui var honum þersi gymbr sua kięr ok elskuligh sem sinn sǫnn[2] eigin dotter. Nu berr sua til sem uerða kann at einn vtlendr maðr kemr til hins auðga mannz. hann tekr honum vel oc uill gera honum fagnaðarveizlu i husi sinv. hann leit þa yfer allan fiǫlða nauta ok sauða ok syniz allt sua fagrt at hann timer af ǫngu at sia ne taka gestinum til buðaruarðar. verðr þat fyrer um siðer at hann tekr einga[3] sauð þersa fateka mannz ok lætr bva til borðz gestinum er til hans uar kominn. Huat demi[4] þer herra konungr vm þenna hinn agiarna mann er sauðinn tok seger Nathan. Konungr suaraði. þat ueit lifandi guð at saa[5] maðr er dauða uerðr. Nathan męllti. þu sialfr konungr ert þessi hinn riki[6] maðr. þui skaltu nu heyra huat seger [af þui[7] guð allz heriar drottinn. Ek smurða þik til konungs yfer minn lyð ok frelsta ek þik af hendi Saul konungs ok annarra þinna uuina ok gaf ek under þitt valld hirð ok hyski Saul konungs þins herra bǫrn hans ok eiginkonur. ok þer hefi ek gefit allt riki Jsrael seger drottinn ok Juda. Nu ef þetta er litils uert. þa man ek enn til gefa[8] marga luti micklu stęrri. fyrer hui vanręker þu min orð[9] sua at þu giorðer[10] illzku i minu augliti. Vriam Etheum hefer þu drepit meðr suerði suna Amons enn hans husfrv tekit þer til eiginkonu. fyrer [þersa þina sekt[11] ert þu þers uerðr at alldri gangi suerð ok sut af þinu[12] afkvęmi at eylifuu. Ok enn seger drottinn þersa luti. Af sialfs þins huusi man upp uekiaz illzka i gegn þer. sua at þinn naungr man taka þinar eiginkonur eðr frillur [sua at þu sialfr siaer aa[13] ok man hann leggiaz meðr þeim um liosan dagh[14] at skinandi solu. þui at þu hefer gort leynilega þinn glæp. enn drottinn man þer giora sem ek hefer þer sagt seger Nathan sua opinberlega at allr lyðr megi sia ok uita. Konungr męllti þa meðr[15] iðran sua segiandi. Sua er glæpr minn illr ok þungr at ek em uist dauða uerðr ok ek em aumr ok vesæll er ek gaf slik demi[16] folki guðs. þar sem hann skipaði mik [stiornarmann

[1]) hardla, A [2]) son edr, A [3]) *saal.* A; einka, B [4]) dømit, A [5]) hinn auðgi, A [6]) auðgi, A [7]) [*mgl.* A [8]) leggia, A [9]) bodord, A [10]) framdir glæp ok, A [11]) [þenna glæp, A [12]) þer ok þinu hyski ætt ok, A [13]) [*mgl.* A [14]) i sealfs þins husi *tilf.* A [15]) grati ok mikilli *tilf.* A [16]) dømi, A

at dęma[1] yfer sinn lyð. ok uil ek þola nu dauða helldr enn sia glæpr [leiði mik[2] til heluitis. Nu meðr þui at ek hefer gort syndsamlig dæmi i dauðligum glæp fyrer guðs folki. þa er ek nv buinn epter uilia[3] drottins mins at þola refsing [fyrer þersa synd[4] at æigi falli folkit at minum dęmum i siikan glæp. þa męllti spamaðrinn til Dauid. Sannlega[5] sier guð iðran þina ok vill æigi að þu taker dauða fyrer þersa þina synd. helldr uill hann vęgia þer meðr sinni miskun. þui at þu hefer optlega striðt [meðr þinni hendi ok harðri refsing uuinum drottins.[6] Enn þo man guð meðr mundangshofi hefna þer þetta uerk[7] meðr þui moti at sueinn sa er Bersabee hefer nu feddan man skiott deyia.

Epter þetta for Nathan spamaðr i brott til sins heima. enn drottinn slo sueininn meðr þungri sott sua at eingi maðr ugnti honum lifs. [þa bað drottin Dauid meðr alhugha barninu lifs[8]. Dauid konungr stoð upp þegar sem Nathan var utgenginn ok kastaði konungligum bunaði ok klæddiz herfilegv hárkleði ok gekk i einn kofa ok fastaði ok laa a berri iǫrðu. þa sǫfnuðuz saman hans æztu raaðgiafar ok hirðstiorar ok komu fyrer konung ok skylldaðu hann til meðr bliðum fortǫlum ok bęnarorðum at risa af iǫrðu ok hrinda harmi. Enn hann uilldi þat fyrer engan mun ok huarki kendi hann aa fęðu ne uatni .vii. daga i samt. ok sua segiz sem truanlegt er at þa hafi hann ort saalminn Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam. þat segia sumer menn at hann leti giǫra ser diupa grof sua at .xx. pallar ueri at ganga niðr i iǫrð. ok settiz hann þar eðr lagðiz i neðanuerða grǫfina. Enn meðr miskunn guðs lyptiz hann upp um pall uið huert uers sem hann sagði fram i saalminum. til at syna at guð saa iðran hans ok fyrerlet honum synðina ok þo æigi refsingarlausa.[9] A .vij. degi andaðiz barnit er Dauid bað fyrer til guðs at lifa skylldi. þui at guð uilldi æigi unna honum [nytia ok skemtanar at[10] þui barni er hann hafði sua syndsamlega getit meðr Bersabee konu Vrie.[11] Enn sv var avnnvr hefnd fyrir þenna glæp. at gvð villdi æigi þiggia af Dauid at hann gerði honvm mvsteri ok kallaði hann manndrapa[12] mann fyrir þat er hann hafði raðit Vriam af lifi. sva ok[13] allar þær skapravnir[14] ęr synir hans væitto honvm. sem siþarr man segia. þolði hann fyrir horan Bersabee.

[1]) [stiornara ok domara, A [2]) [fylgi mer, A [3]) domi, A [4]) [til þeirrar vidrsyndar, A [5]) Senniliga, A [6]) [ok niðrat hans vvinum, A [7]) fyrst *tilf.* A [8]) [*mgl.* A [9]) þi at Dauid bad gud lifs barni þeirra Bersabee *tilf.* A [10]) [yndis af, A [11]) *Her begynder atter* C [12]) manndraps, A [13]) at, B [14]) motgordir, A

Herbergiss svæinar hans þorðv æigi at segia honvm andlat barnsins. oc sva męlto þeir sin a milli. Ver tǫloðvm til konvngs þa er svæinn þessi var a lifi. oc ætlaðvm at glæðia hann.[1] villdi hann þa ecki hæyra oss. hverso miclo helldr man hann nv pinaz af hrygð oc harmi er hann frettir davða svæinsins. Nv sem konvngr [ser sina menn qvisa[2] með ser.[3] þyckiz hann vita hvat vallda man. Hann mælti þa til sinna þionostomanna. [hvat er.[4] er svæinninn davðr. þeir sǫgðv sva vera. Hann ræis þa vpp or molldo [oc var malræifr við menn.[5] Ok sem hann hafði gert clæðaskipti. geck hann til hinnar hælgv tialldbvðar oc þackaði litillatliga gvði þetta allt er at hafði borið.[6] for siðan hęim til herbergiss oc bað sveina bva ser borð. oc siþan snæddi hann glaðliga. Raðgiafar konvngs tala til hans sva segiandi. Hveria skynsemð synir þv herra[7] konvngr i þesso er þv fastaðir oc syttir saran[8] meþan barnið lifði. enn nv [þegar sem svæinninn er davðr[9] ræis þv vpp af iorðv oc læz[10] þer borð bva oc ært nv glaðr oc katr. Konvngr suarar. þat kęmr til þess at ek fastaði[11] oc gret meðan svæinn þessi lifði. at mer þotti vera mega þo at ek veri vmakligr. at drottinn minn gæfi mer þa hvggan at hann lifnaði. Enn hvat gerir mer nv[12] syrgia ęða męða mik[13] miklvm fǫstvm. þi at ek ma hann nv ecki aptr kalla siþan hann var allr. a ek oc litillatliga þetta at þacka gvði minvm sem allt annað. þi at þat ferr eptir natvro at drottins mins vilia oc skipan at ek fęri[14] nv eptir syni minvm þegar gvð vill helldr enn hann risi vpp mer til hvgganar. Skal ek oc glaðliga vndir ganga alla þa lvti er gvð skipar[15] hvart sem[16] þickir bliðt ęða stritt. þi at hann er rættlatr oc miskvnnsamr.

Feddr Salomon sun Dauid.[17]

272. Eptir þetta hvggaði Dauid konvngr Bersabee ęiginkonv sina ęr att hafði Vrias oc glæðr hennar harm með ælskvligvm bliðskap. gęrir hana drottning sina oc lætr [læiða ser i sama sęng[18] oc gætr son við konv sinni. þann nefndi hann Salomon. þenna svæin ælskaði drottinn þegar i fyrsto. oc sendi til konvngs[19] spamann oc bavð at kalla svæininn a þeirra tungv Jdidiam. þi at Jdidias er at varo mali ęlskaðr drottins.[20] Nv barðiz Joab sem aðr var sagt við Amonitis oc

[1]) *tilf.* B [2]) kuisa, B [3]) [heyrdi kuis þeirra, A [4]) [huart, B, A [5]) [*mgl.* B, A [6]) boriz, B, A [7]) oss, B [8]) saart, B [9]) [er þat er dauðt, B, A [10]) liez, B [11]) fastaða, B, A [12]) at *tilf.* B [13]) i *tilf.* B [14]) fera, B [15]) yfir mik ok skriptar mer *tilf.* A [16]) mer *tilf.* B [17]) Fra Amon ok Thamar systur hans, A [18]) [hana leiða i sama sęng sier, B [19]) Nathan *tilf.* B [20]) drotni, B

sotti fast a sialfa konvngsborgina Rabba.[1] þat kǫllvm ver vatnaborg. Sem miog var vvnnin borgin sendir Joab menn a fvnnd Dauids konvngs sva segiandi. Ek oc yðrir menn hǫfvm[2] langan tima setit vm borg Rabba.[3] oc man sv borg[4] skiott vpp gefaz i vart vald. oc fyrir þi kom nv til min með nockvð lið oc vinn hana með ǫllo. at æigi se mer kendr sigr þessi sem vera kann ef ek æyði hana sva at [þv ser[5] æigi við staddr. Ok sem Dauid konvngi [kom þessi orðsending.[6] ferr hann með mikinn her oc berz i[7] borgina oc vinnr hana skiott. Tok hann þar tignarkoronv af hǫfði Melkolm konvngs[8] þeirra. Melkolm þyðiz i[9] varo mali konvngr þeirra. enn þat var allt at ęino[10] skvrðgoð Ammonitarvm. þessi korona var giǫr af gvlli oc sett með hinvm agætvztvm gymsteinvm[11] ok með miclvm haglæik. oc sva mikil at hon va pund gvllz. Var þessi korona sett a hǫfvð Dauid konvngi. oc þaðan flvtti hann ofa mikit herfang. enn borgarlyðinn lætr hann sętia i halsiarn. oc i þessi ferð gerði hann slikt við allar borgir Ammonitarvm. oc siþan hvarf hann aftr með herinn i Hiervsalem.

Fra þi er Ammon laa meðr systur sinni.

273. Davið konvngr atti þa dottvr er het Thamar. allra meyia friðvzt at sia. hon var sammǫdd Absalon[12] konvngs syni. enn Ammon son Dauids konvngs lagði hvg a hana oc sva mikla ofrast at hann sycðtiz af [hennar astar brima.[13] þvi at honvm syndiz æigi avðvęlldlict ęða hæyrilikt[14] at gera henni nockvra vansǫmð.[15] þar er hon er konvngs barnn oc systir hans sialfs oc hin fęgrsta męr. Ammon atti æinn kæran vin oc frenda er het Jonadab son Semma brǫðr[16] Dauids. Jonadab var manna vittraztr. Hann mælti ęinn dag við Ammon konvngsson. Hvat er þer at mæini minn kæri felagi. þi at þv nytr ǫngrar gleði at þi sem mer syniz. en þv megriz sva at dagsmvn ser a. fyrir hvat[17] læynir þv mik hvat vm er. Ammon svaraði. Ec hefi sva mikla ast a Thamar systvr Absalons at ek ma ęinskiss niota fyrir. Jonadab męlti. Skiott rað geri ek þar fyrir. þv skalt leggiaz i reckio þina oc segiaz sivkr. oc ef faðir þinn kęmr at vitia þin sem mik varir. þa bæið[18] þv hann at Thamar systir þin komi at matbva þer. oc seg

[1]) Raba, B [2]) hafa, B [3]) Raba, B [4]) nu *tilf.* B [5]) [þer seeð, A [6]) [komu þersi orð, B [7]) aa, A [8]) konungi, B [9]) at, B [10]) eins, B [11]) gimsteinum, B; dyrum steinum, A [12]) Absaloni, B [13]) brima *ell.* bruna, B; [*mgl.* A [14]) tilheyrilikt, B; vidkvęmiligt, A [15]) vsæmð eðr uanuirðu, B [16]) broður, B [17]) hui, B [18]) bið, B

at þv vill[1] af hennar hendi fæðv taka. Ammon gerir sva. slær ser niðr sem hann se sivkr. oc gengr allt eptir þvi sem Jonadab gat. at konvngr ferr at finna son sinn. Amon talar sva til konvngs. Bið ek minn sęti faðir at Thamar systir min komi her at bua mer bvðarvðrð. þvi at hon man bezt kvnna. man ek oc ecki feðv neyta vtan ek taki[2] af hennar hendi. Dauid sendir þegar[3] til hennar herbergiss. oc bavð at hon skylldi fara i hvs Amons brǫðr sins. oc bv honvm fæðv sem þv kant bezt. Hon giðrði allt sem faðir hennar bavð. oc setti[4] fyrir Ammon er hon hafði matbvið. Hann villdi ecki a taka oc mælti. Lat þv alla menn[5] vt or herbergino. Ok sem þav vorv tvav eptir. þa bað hann hana fa ser þat er hon hafði aðr [til bvið.[6] Nv sem hon geck at honvm með vistina. þræif hann til hennar oc mælti. Kom her oc ligg hia mer. Minn kæri broðir[7] gæym oc ger þetta æigi at þravngva mer til samlags við þik. þi at æigi varð slik vhæfa enn giðr i Jsrael. Nv hirð æigi at hallda framm þinni hæimsko. þi at þat er sva mikil min skom at ek gæt[8] æigi vndirstaðit. ęnn þv mant æ siðan virðr sem hinn hæimskazti snapr með Gyðingvm. Gęr nv sem ek gef rað til. tala þetta mal helldr við konvng ef þer er fyst a mer. oc fyrir þi at við[9] erom æigi sammǫdd. þa man hann æigi mæina at þv fair min til ęiginkono. Enn hann villdi þvi ecki samþyckia [hennar bæiðni her vm.[10] helldr lęt hann kenna aflsmvnar oc la með henni [berliga vviliandi.[11] oc þegar eptir lagði hann a hana sva mikla vþyckio at hann hataði hana nv miklo mæirr enn hann hafði aðr ælskað[12] oc bað hana brotto verða. Hon svaraði. Miklo męiri skom oc verri er þetta er þv gerir nv i þinvm brotrękstri oc hatri en aðr hefir þv gert i savrgan oc mæydoms spelli. Hann annzar ecki hvat hon segir. oc kallar til sin þionostosvæin sinn oc bað hann læiða hana vt oc byrgia eptir dyrrin. Hann giðrði sva. Thamar var clædd fotsiðvm kyrtli oc hafði allan bvnað sem siðr er til konvnga detrvm[13] meðan þer ero vsavrgaðar meyiar. hon dræifði molld[14] i hǫfvð ser oc ræif af ser kyrtilinn oc tok baðvm hǫndvm i har sitt oc ryskti[15] sik. Sva for hon til herbergia[16] Absalons brøðr sins oc geck þar øpandi inn. Sem Absalon sa hana sva rygga.[17] mælti hann til hennar. Hvat er.[18] hefir Ammon broðir þinn spillt [þinvm hag oc[19] fagra meydomi. Nv allt at æino læyn þessvm glæp oc þegi yfir systir min. þi at hann er broðir þinn. Nv var Thamar harmþrvngin i hvsi Absa-

[1]) uilir, B [2]) *saal.* B, A; tak, C [3]) menn *tilf.* A [4]) setr, B [5]) ganga *tilf.* B [6]) [matbuit, B [7]) sagði hun *tilf.* B, A [8]) fær, A [9]) mit, A [10]) [*mgl.* B [11]) [sua at hon var berliga naudig, A [12]) hana *tilf.* A [13]) døtra, A [14]) molldu, B [15]) reytti, B [16]) herbergis, B [17]) hryggia, B [18]) nv *tilf.* B [19]) [þer ok þinum, B, A

lons.[1] Enn konvngr var[2] hryggr er hann hæyrði þetta. Enn Absalon mælti hvarki gott ne illt við Ammon. [þi at honvm mislikaði[3] miog. er hann hafði sva sarliga savrgat Thamar systvr hans. oc hataði hann i hvg ser. Var nv þo kyrt vm hrið.

Absalon drap Ammon brodur sinn.[4]

274. Sva bar til þa er tvæir vętr vorv liðnir at Absalon skilldi klippa savði sina i þeim stað er Ballassor[5] het.[6] þa hafði Absalon bvit vllarvęizlo rika. sem siðr Gyðinga var til. oc bavð til ǫllvm konvngs sonvm.[7] Hann geck þa fyrir fǫðr sinn sva segiandi. Se nv skal klippa savði mina þræls þins. fyrir þi bið ek minn herra at þv virðiz at koma með þina hǫfðingia til þeirrar vęizlo sem ec hefi fyrir buit. Konvngr svaraði. Hirð ęigi son minn at biðia þessa. þvi at ekki hefir þv kost til þess at veita sva mǫrgvm [mǫnnvm oc[8] hǫfðingivm senn. Sem Absalon hafði beðit sem hann kvnni. oc feck æigi af feðr sinvm [at hann kęmi til veizlvnnar[9] helldr gaf hann honvm orlof oc bað hann vel fara. þa mælti Absalon. Meðr þi minn herra at þer vilit æigi virðaz at þiggia væizlo at[10] mer.[11] þa latið þo Ammon brøðr minn oss fylgia [oc vera i samsinni[12] mer til sǫmðar með ǫllvm ǫðrum sonvm yðrvm. þvi at þat er hæyrilict[13] at hverr varr brǫðra væiti ǫðrvm viðkęmilikt eptirlæti til sǫmðar sva virðvlegan[14] favðvr sem ver ęigvm. Konvngr sagði þat sitt hvgboð at Ammon myndi þarflavst[15] eyrendi þangat hafa til þessar[16] væizlo. oc með þvi at Absalon bað mivkliga með morgvm fagrligvm orðvm. þa læyfði konvngr Ammon oc ǫllvm sonvm sinvm at fara með Absalon. þa er þeir koma til væizlvnnar bavð Absalon sinvm monnvm at sitia vm Ammon ok bað þa ecki ottaz at drepa hann. þvi at þęr ęigit[17] þvi at lyða sem ek byð yðr með þvi at ec skal hæita yðarr hǫfðingi. þeir forv þi fram sem hann [lagði fyrir þa[18] oc giorðv Ammon miog drvckinn. baro siðan vapn a hann oc drapo. Sprętta þa vpp allir konvngs synir oc flyðv[19] sva hverr sem naði sinvm ræiðskiota.

Nv sem þeir forv sinn veg. þa flavg[20] til konvngs nockvrr kvrr at Absalon hęfði drepit alla syni[21] hans. [sva at ęigi myndi æinn

[1]) Absalonis, B [2]) varð, B, A [3]) [enn þo mislikadi honum, A [4]) Fra þui er Amon var drepinn, A [5]) Baalasor, B [6]) nęr Effraim *tilf.* B [7]) sueinum, B [8]) [*mgl.* B [9]) [þessa bæn, A [10]) af, B [11]) *Her begynder* Fragm. XIII. [12]) [*mgl.* B [13]) tilheyrilikt, B [14]) *saal ogs.* A; uirðuligvm, B, Frag. [15]) þarfleysu, B [16]) þeirrar, B, A [17]) eigut, B [18]) [sagði fyrir, B [19]) flyði, B [20]) firir *tilf.* Frag. [21]) sunu, B

eptir lifa nema sialfr Absalon.[1] Davið konvngr stoð vpp við þessa harmsǫgv. ræif af ser clæðin oc fell siþan framm allr til iarðar. oc slikt ið sama allir hans menn þeir er við vorv. vtan æinn Jonadab broðvr son konvngs. hann talar sva. Eigi skilldi[2] þer minn herra trva at allir synir yðrir se[3] davðir. þvi at ek þickivmz vita at Ammon æinn man vera drepinn. þi at Absalon hefir haft a honvm illan hvg. siðan hann tok oc lagðiz með navðigri Thamar systvr hans. Ok fyrir þi þvrfi[4] þęr æigi herra konvngr at ætla at Absalon hafi flæiri drepit sonv yðra enn[5] æinn. Dauið konvngr hafði iafnan ęinn svęin i hæstvm tvrnvm borgarinnar at sia allar mannaferðir ęða aðra lvti. þa sem at kvnnv at[6] beraz bęði nær ok fiarri. kallaði hann þenna speculatorem. þat er vmskygnari[7] at varo mali. Nv sem Jonadab hafði þetta talat. litaðiz speculator vm þar sem hann var staddr oc sa mikinn mannariðvl sękia til borgarinnar ofan vm fiallhliðina[8] þar sem ecki var almanna vegr. Hann sagði þetta Dauid.[9] þa mællti Jonadab til konvngs. Nv for[10] sem ek ætlaði.[11] at þar fara synir þinir minn herra oc ero ęigi allir drepnir. Sem hann hætti sinni ręðv komv konvngs synir. þeir gingv[12] inn fyrir fęðr sinn oc savgðv honvm davða Ammons með miclvm harmi hvgar. Aflaði þetta mikillar vglęði oc hrygðar konvngi oc allri hans hirð. Absalon flyði[13] i riki Gessvr. oc var þar .iii. ar með [konvngi þæim er het Tolomevs[14] er þar reð riki. Lattiz þa Dauid konvngr at sækia eftir honvm sva sem hann hvgði af harmi[15] oc gladdiz eptir Ammon svn sinn.

þetta skilði skiott Joab son Sarphie[16] at konvngi rann ræiði við Absalon. þi at hann vnni honvm mikit. Sendi Joab þa menn til borgar þeirrar er Thetva[17] het eftir einne visdomskonv er hann vissi malsniallazta. Oc sem hon kom til fvndar við Joab. mællti hann til hennar. þv skallt lata sem þv ser miog harmþrvngin oc clæða þik sorgarbvningi. Ecki skaltv bera a þik oleum ęða [aðrar lyfðir[18] at þv syniz at ǫllo sem sv kona er lengi hefir gratið saran manna missi. oc inn gengin fyrir konvng skalltv fram segia slikt sem ek kenni þęr. Lagði þa Joab ǫll orð i mvnn henne þav er hann bað hana fram bera fyrir konvng. Enn hon inn gengin [i havllina[19] kastar hon ser fram a golfit[20] fyrir fǫtr konvngi oc dyrkaði hann sva segiandi með miclvm harmi. at þi sem konvngr ætlaði oc[21] þeir er hia vorv. Miskvnna þv

[1]) [*mgl.* B [2]) skulo, B; skylldvt, Frag., A [3]) drepner ok *tilf.* B [4]) þurftu, B; þvrfit, Frag., A [5]) hann *tilf.* Frag., A [6]) *mgl.* B, Frag. [7]) umskygningarmaðr, B [8]) fiallzhliðina B, A, Frag. [9]) konungi, B [10]) ferr, B [11]) ætlaða, B [12]) gengu, B, A, Frag. [13]) til Tholamai sunar Amiur *tilf.* B [14]) [Tholamai konungi, B [15]) honvm, B [16]) Saruie, B [17]) Takva, B [18]) [iurter, B [19]) [fyrir konung, B [20]) hallargolfit, B [21]) allir *tilf.* A

mer avmri konv minn herra. Konvngr svarar. Hvat er þer kona. hvi lętr þv sva. Hon mællti. Ho ho vei[1] mer vęsalli. ec em ęin eckia. oc atti[2] ek eftir bonda minn .ii. syni[3] mannvęna. þeir vvrðv missattir sin a milli vm ęinn lvt oc striddvz a með ofrkappi vti a akri. þar sem ęingi var sa er þeim bannaði slika vhæfv. oc lavk sva þeirra samanęign[4] at annarr drap annan. Se nv minn herra. Allir frendr þeirra risv vpp með æinv raði. gengv at mer ambatt þinni með mikilli akefð sva segiandi til min. Sel fram svn þinn er drepið hefir bręðr sinn. þvi at ver[5] vilivm hann af lifi[6] oc hefna sva hins vegna. oc skolvm ver æyða ærfð hans fyrir broðvrvig. Nv hafi þer hæyrt konvngr hverso sarliga þeir vilia slavckva þenna ęina[7] gnæista minnar hvgganar sem enn lifir. til þess at niðr falli nafn bonda mins oc æigi megi avkaz hans afkvęmi a iarðriki ęða nockvrar miniar eftir lifa hans minningar. Konvngr svaraði. Far þv i hvs þitt oc man ek bioða boð fyrir þik oc svn þinn. Konan sagði. Liggi a mer ranglęti þetta oc a favðvrhvsi minv. enn minn herra konvngr oc hans tignarsæti se frialst oc akerolavst[8] her firi. Konvngr svaraði. þa geri ek[9] annat rað fyrir. lat þv þann til min er i mot þer mælir ęða misbyðr oc skal sa æigi þer siðan męin gera. þa mællti konan. þess bið ek minn herra at þv minniz drottins gvðs þins. sva at æigi latir þv margfalldaz ęða avkaz ættvig enn framarr til hefndar eptir þann er drepinn var. oc æigi se son minn af lifi tekinn. Konvngr mællti.[10] þess sver ek við gvð at ęngi maðr skal blasa har af hǫfði þer ęða syni þinvm. Konan sagði. Eigi þickivmz ek enn hafa fvllnat mins ęyrindiss. vtan þær gefit mer orlof at tala enn flæira við yðr. Konvngr bað hana tala sva mart sem hon villdi. Hon mællti. Hverso lęingi skalltv herra lata lyð gvðs sva misgera at kalla eigi aptr þann er lęingi hefir vtlaga verið. ǫll ęigvm ver einn veg fyrir hendi at ver skolvm deyia. oc dregr þa iorðin sitt til sin. sva at hvers mannz likami skriðnar til sinnar natvrv i iorðina sem vavtn þav er æigi kvnnv aptr at hverfa. enn allir menn æigv sal. oc er ecki hennar at vęnta i iorðina[11] þi at drottinn vill vist æigi lata hana fyrirfaraz. helldr hvgsar hann oc setr sva[12] rað til at sa tapiz æigi með ǫllo er misgerir þo at hann se rækr oc rekinn vm stvndar sakir. Nv kom ek til þess hingat at flytia þetta mal fyrir þer konvngr oc allri hirð hia verandi. þvi at ek var orvgg at tala slict hverso sem þv tękir minv mali. En nv hefir þv minn herra þvi helldr heyrt minn fram-

[1]) *saal. de övr.*; ve, C [2]) aatta, B [3]) sunu, B [4]) sameign, B; vidskipti, A
[5]) mer, A [6]) slaa, A; taka *tilf.* B, Frag. [7]) einn, B [8]) kierulaust, B
[9]) *mgl.* B [10]) suaraði, B [11]) iorðvnne, Frag. [12]) sier, B

byrð at þv hefir hæitið at frelsa mik af valldi þeirra oc[1] bęði villdv mik oc son minn ma af ęrfð drottins. Bið ek nv þess at ek ęiga þat at segia at hæit þitt herra konvngr se sva fast sem svardagi. þvi at sva ert þv geðfastr sem gvðs ęngill. at hvarki vikr þv af ręttindvm fyrir bliðv ne striðv. oc þvi er drottinn gvð með þer. Konvngr mællti til hennar. Seg mer satt af oc læyn mik ęigi [þann lvt er ek vil spyria.[2] er æigi þat nv at Joab se i raðvm með þer vm þessa lvti. Konan svaraði. þess sver ek fyrir hęilso andar þinnar minn herra at þv hnæigir[3] hvarki til hægri handar ne vinstri af rættvm veg her vm. at Joab lagði þetta vndir tvngvrætr mer oc bavð mer at bera fram merkingar[4] figvrv þessa mala.[5] Enn þv konvngr ert sva vitr[6] oc visdomsfvllr sem sa gvðs eyrendreki er alla lvti skilr oc skyniar. oc þv mættir finna a minv tali at son minn likamligr atti ecki slict at kæra sem ek sagði[7] fram. þa mællti konvngr við Joab. Nv skalltv sia hverso mer likar þessi þin raðagiorð. Far þv nv oc læið vr vtlegð Absalon son minn. Enn Joab iafnskiott fram fallandi a hallargolfið oc[8] lavt konvngi oc þackaði honvm þessa milldi sva segiandi. A þessvm degi skil ek at ek hefi fvnnit miskvnn i þinv avgliti minn herra. er þv gerðir þetta eftir minvm orðvm.

Joab bioz nv sem skiotaz. [for siþan avstr[9] i Syriam i riki Gessvr ok flvtti Absalon konvngs svn þaðan oc hæim i Hiervsalem. Sem konvngr spvrði kvamv þeirra. sendi hann orð Joab at Absalon skylldi hæim fara til bva sinna enn koma ecki a konvngs[10] fvnd. oc sva giorði hann. Absalon var fegri oc friðari skapaðr fyrir allra lvta sakir en engi maðr annarr i Gyðinga kyni. sva at þat er[11] sannsagt af honvm. at milli hæls oc hvirfils fannz hvergi fleckr ęða lyti a hans likam at maðr myndi sik annan veg kiosa skapaðan. Hann var oc frægðarsamliga hærðr fra þi sem aðrir menn beði at fęgrð oc væxti. oc þat til marks vm mikilleik hars hans. at þat þyngði hann sva at hann varð vm sinn a hverio ari at lata reka[12] af ser. Ok einn tima hafði klipparinn forvitni til at færa a vag har af hǫfði honvm. oc va .cc. skillinga. Absalon atti .iii. syni[13] oc eina dottvr harðla fagra synvm er het Thamar. hana atti siðan Roboam konvngr son Salomons.[14] oc var þeirra son Abia konvngr Juda. Absalon var nv sva .ii. ar i Hiervsalem at hann kom ecki til fvndar við feðr sinn oc æigi naði hann at sia konvng. Hann giorði þa orð Joab hertoga. at hann villdi

[1]) at, Frag.; er, A [2]) [*mgl.* B; þui er ek mvn spyria, A [3]) hneigiz, B [4]) *mgl.* B [5]) maals, A, B, Frag. [6]) maðr *tilf.* B [7]) sagða, B [8]) *saal. ogs.* B, A; *mgl.* Frag. [9]) [ok for, B [10]) hans, B [11]) var, B [12]) *saal. ogs.* B, A, Frag. [13]) sunu, A, B [14]) Salomonis, A, B

senda hann til konvngs. Enn Joab villdi æigi koma til moz við Absalon. Sem Absalon hafði sendt tysvar eftir honom oc villdi hann æigi koma. þa mællti hann til svęina sinna. þat er yðr kvnnict at akrar ockrir Joab liggia saman. farit nv til oc leggit i elld i akr[1] hans oc brennit vpp. þeir giðrðv sem hann bavð oc brendo allt sęði Joab. Enn er þrælar hans komv til oc sa þar [verks ofmerki.[2] rvnnv þeir með hrygð oc rifv klęði af ser oc savgðv Joab skaða sinn. Joab for þa at finna Absalon oc mællti sva til hans. Firir hveria savk leztv [þræla þina[3] brenna sæði mitt.[4] Absalon svaraði. Ek senda þer boð tveim sinnvm biðiandi at þv skylldir koma til min. þvi at ek villda senda þik til konvngs [at forvitnazt[5] fyrir hvi ec var kallaðr vr vtlegð. þvi at bętra var mer at vera i Gessvr ęða annarri vtlægð enn her. ef ek skal alldri koma i konvngs avgsyn. Nv bið ek at [ek na vm siðir at sia hann.[6] enn ef hann vill þat æigi. þa væit ek at hann minniz ranglætis mins oc man lata drepa mik.

Joab for þa at finna konvng oc talaði[7] þetta mal [fyrir honvm.[8] oc tok hann þvi vel. Var þa Absalon [til kallaðr.[9] Sem hann kom inn i hǫllina fell hann fram fyrir feðr sinn oc kvaddi hann virðvliga. Konvngr [tok til hans.[10] ręisti hann vpp oc kysti oc tok hann með fagnaði i fvlla sętt. Eptir þetta lęt Absalon giðra ser ęina agæta oc hǫfðingliga kęrrv oc dvbbaði .lx. riddara[11] oc .l. fylgðarmanna ser til þionosto oc sinni kerrv til verndar. Hvern morgin sem Absalon var clęddr. geck hann vt at borgarhliði. settiz þar oc sætti komandvm.[12] með þi moti at hvernn mann þann er nǫckvð ætti[13] at kæra oc veri kominn at læita doms konvngs a sinv mali kallaði Absalon til sin. oc spvrði af hverri borg [ęða hverr[14] veri ęða hverra ęyrinda[15] færi. Ok sem sa er hann talaði við sagði hvaðan hann var æða hverrar ættar ęða hvat hann atti at kæra. þa svaraði Absalon. Malæfni þin synaz mer goð oc rętt. enn ęngan vrskvrð fer þv þinna mala. þvi at konvngr hefir ǫngan til sętt at hæyra þik. oc þat[16] væit trv min at slik mal skyllda ec skiott oc vel græiða ef nockvrr villdi mik taka til domanda yfir folkit. Absalon var sva bliðr við allt folk með frabęro yfirbragði sinnar halæitv fegrðar.[17] at hann kvaddi oc kysti hlæiandi[18] hvern mann er til hans kom. Sva giðrði hann við allt folk Gyðinga þat er for at sękia doma konvngs oc heyra af

[1]) akra, B [2]) [*saal. ogs.* Frag.; verks ummerki, B; vex ummerki, A [3]) [*mgl.* B, A [4]) min, A, B [5]) [*mgl.* B [6]) [sia hann um siðer, B [7]) flutti, A [8]) [uið hann, B [9]) [kallaðr til konungs, B [10]) [*mgl.* B [11]) riðandi manna, B [12]) komendum, A, B [13]) atti, A [14]) [hann, B; hverr, Frag. [15]) hann *tilf.* B, A [16]) *mgl.* B [17]) *saal. de övr.*; fregðar, C [18]) *saal. de övr.*; hlægiandi, C

honvm rettendi. oc margs mannz hiarta giorði Absalon abyggiv-fvllt.

Fra vppreist Absalonis moti Dauid.[1]

275. þa er liðnir vorv .xl. vetra fra þi er Saul konvngr let drepa kennimenn drottins sakir Dauids sem fyrr var sagt. gengr Absalon einn dag fyrir favðvr sinn sva segiandi. Gefit mer orlof herra konvngr at leysa heit þat er ec het þa er ek var i riki Gessvr i Syrlandi. at ek skylldi fara oc fornfera i Ebron ef gvð villdi læiða mik aptr i Hiervsalem af þeirri vtlægð. Konvngr bað hann fara i friði oc fremia rettlæti. Absalon bio sik skiott oc for i Ebron. hann sendi sina menn i alla kynþattv Jsraels oc bavð sva. at þann tima sem Gyðingar hæyrði[2] lvðr hans skylldi[3] þeir segia at Absalon rikir[4] i Ebron. Absalon hafði .cc. manna af Hiervsalem [þeirra er hann kvaddi til farar með ser.[5] þeir vorv allir með hreinv hiarta oc einfavlldvm hvg oc vissv ecki til hvat vndir bio. Absalon hæimti oc til[6] Achitophel af Gilo. þeirri borg er sva hæitir. hann var raðgiafi Dauid konvngs. Sem Absalon hafði seft fornir i Ebron. læt hann allt folk sveria ser trvnað. dreif þa lið til hans hvaðan æfa. sva at hann hafði skiott allmikinn her.

Nv sem Dauid konvngr frettir ǫll þessi tiðendi kallar hann saman[7] sina menn i Hiervsalem ok segir sva. þav tiðendi hefi ec spvrtt fra Absalon syni minvm er mik tregar miog. Vil ec þat rað gefa yðr goðir felagar[8] at hverr bvi sik sem skiotaz oc skvndvm vt af borginni. þi at eigi man siðarr kostr at flyia er Absalon kemr með allan her oc teppir[9] oss inni oc [drepi enn slai[10] sverði alla borgina oc eyði.[11] þa svarvðv allir hans menn. Giarna vilivm ver þinir þrælar herra konvngr þeim ǫllvm lvtvm at fylgia oc algera[12] eptir matt[13] oc megni sem [þv vill[14] bioða oss. Siþan for konvngr oc ǫll hans hirð af Hiervsalem a feti sva at æigi reið helldr konvngr sialfr. Enn hann læt eftir i borginne til at gæyma konvngs herbergia .x. frillvr sinar. Ok sem konvngr var vt kominn. ok allr Jsraels lyðr næytti eiginligra[15] fota til gavngv. nam hann stað langt fra borginne oc bæið sinna manna þeirra er seinne vvrðv. Sottv þa til [motz við kon-

[1]) Fra ferð Absalons i Ebron. capitulum, A [2]) heyrðu, B [3]) skylldu, B [4]) *saal. ogs.* Frag.; man rikia, B; rikti, A [5]) [*mgl.* B [6]) sin *tilf.* B, Frag. [7]) *tilf.* B, Frag. [8]) hǫfðingiar, A [9]) kneppir, A [10]) [*saal. ogs.* B, Frag.; slær, A [11]) eyðir, A [12]) giǫra, B [13]) mętti, B [14]) [þer uilit, B [15]) *mgl.* A

vng[1] allir trvlyndir þionostomenn oc sva þeir menn með sinar fylkingar er hætv Cherethi oc Phelethi. þa gengv fyrir konvng þav .dc. manna sem honvm hôfðv fylgt or riki Geth þa er hann toc riki i Ebron. hôfðingi þeirra hęt Ethai. Dauid[2] mællti til hans. þv Ethai ert vtlendr maðr oc hefir verit með mer vm hrið oc fyrirlatið fyrir mina skylld fe þitt oc fostrland. nv man ek fara sem fyrir liggr oc avðæt[3] ma verða. en æigi skal nær fara at ek lavna[4] þer þi dygð[5] oc dræingskap er þv hefir mer synt með trvlyndri þionkan.[6] at vefia þik i vandręðvm[7] með mer. oc fyrir þi snv þv aftr með alla þina svęitvnga oc tak þer bygðarlag i Jorsalaborg með þessvm nyia konvngi. Ethai svaraði konvngi a þessa lvnd. þess sver ek við lifanda gvð oc lif þitt konvngr. at ek þręll þinn skal þar vera sem þv ært oc þer fylgia minn herra. hvart sem þv ert lifs æða davðr. oc ôngvm ôðrvm konvngi þiona vndir heims solo. Konvngr mællti. Far at þi sem þer likar.

þa ręð Dauid konvngr til ferðar oc með honvm Ethai með sina svæit oc þar með annað folk. oc allr lyðr geck með hrygð oc harmi. For þa[8] konvngr með allt sitt lið [yfir forss[9] Cedron þann veg sem[10] liggr til eyðimerkr. Kom þa til motz við hann Sadoch kennimaðr oc allir Levite með ser flytiande ena helgv sattmalsôrk drottins oc settv hana þar niðr. Abiathar byskup var oc þar. oc Achimaas son [Abiathar. oc son hans Jonathas.[11] þa mællti Dauid. þat vil ek at þer hverfit aptr oc verið frialsir i Hiervsalem. enn ek man her læynaz i [æyðimôrkvm[12] i eyðirioðrvm[13] þar til er mer kemr fra yðr nôckvr tiðendasôgn. þi at þat skolot þer annaz at gera mik varan við þa lvti sem að kvnnv beraz hæima i landinv oc mik varðar at vita. Sadoch oc Abiathar flvttv nv aptr avrkina i Hiervsalem. Enn David konvngr geck með hrygð oc harmi oc berføttr at[14] hvlðv hôfði framm a skoginn þar sem heitir olifaborg. oc sva allir hans menn gengv með sorg oc svt oc hvlðv hôfvð sin. þa fretti konvngr þav tiðendi. at Achitophel er verið hafði hans hinn hęsti raðgiafi hann var nv æiðsvari Absalons[15] til allra raða. þa mællti konvngr oc sa til hersins.[16] Vandr svikari er Achitophel. bið ec drottinn minn at þv latir með nockvrv moti vvitrliga verða hans raðagerð. Sem [hann[17] toc[18]

1) [konungs, A, B 2) konvngr *tilf.* B 3) auðit, B, Frag. 4) launi, B 5) þina *tilf.* B, A 6) þionan, A, B 7) *saal.* B, A, Frag.; vændreðvm, C 8) Dauid *tilf.* B 9) [*saal.* A, Frag.; til fors, B; yforss, C 10) leið *tilf.* B 11) [hans ok Jonathan Abiathar sun, B; hans ok Jonathas, A 12) eyðimǫrk eðr, B 13) [eyðirioðrvm a morkinni, Frag.; eyðimorkinni, A 14) ok, A, B 15) Absalonis, B 16) lydsins, A; himins, Frag. 17) Dauid, B 18) [þeir toku, Frag.

hvilld a ęinne fiallzhæð. kom til hans ęinn vin[1] hans er het Cvsai með sorgar yfirbragði at rifnv clæði oc molldarfvllv[2] hǫfði. Konvngr mællti til hans. Ef þv fylgir mer Cvsai oc minvm flocki. þa verðr mer helldr[3] at þi þvngi enn[4] gagn. oc ef þv vill mer nockvt lið væita. þa snv þv aptr i Hiervsalem oc męl til friðar við Absalon. Oc ef hann vill sem mik varir þiggia þina þionostv. þa skalltv kostgefa at eyða oc vnyta raðagiǫrð Achitophel. Nv ero þar kennimenn Sadoch oc Abiathar. oc skallt þv segia þeim hvert orð er þv heyrir a konvngs garði. oc siþan skolot þer allir samt senda til min oc [segia mer oc gera[5] varan við allar þeirra framferðir oc raðagiǫrðir sem þer verðit visir. Cusai for nv sem konvngr gerði rað fyrir. Ok sem hann hafði skamma hrið[6] dvaliz i Hiervsalem kom þar Absalon konvngsson með sinn her.

Siba fęrði Dauið uistir.[7]

276. [Þo er nv[8] fyrst fra þi at segia. at þa er þeir skilðv konvngr oc Cvsai sneri konvngr yfir fiallit þvert. oc avðrvm megin i fiallzhliðinni kom til hans Siba sem fyrr var nefndr er Dauid setti til at þiona Miphiboseth með tva asna klyfiaða af vistvm oc vini. Konvngr spvrði hvat þat skilldi[9] sem hann for með. Siba svaraði. þessa hlvti ferða ek þer minn herra. asna til ræiðar at þv gengir æigi sialfr. vistir at fęða með svęina þina. vin at drecka ef nǫckvrir þreytaz[10] af þorsta oc erfiði a eyðimorkinni. Konvngr mællti. Hvar er mæistari þinn Miphiboseth. Siba svaraði. Hann var eptir i Hiervsalem oc sagði sva at Gyðinga lyðr myndi nv skipa[11] honvm riki favðvr sins. oc bręgða ætlar hann nv sinvm trvnaði við yðr. enn ek bið at finna miskvnn i þinv avgliti. Konvngr mællti. Allir lvtir þeir er att hęfir Miphiboseth skolo nv vera þinir.

Fra illyrðum Nabath uið Dauid.[12]

277. Sem Dauid konvngr kom[13] þar framm sem heitir Bavrim. geck vt i mot honvm[14] ęinn frendi Saul konvngs er het Sęmei oc avðrv nafni Nabath. Hans son var Jeroboam er siðarr[15] man getið

[1]) uinr, B [2]) molldvgv, A [3]) *mgl.* A [4]) eigi *tilf.* A [5]) [giǫra mik, B
[6]) stund, B, Frag. [7]) Fra Dauid konungi ok Semei, A [8]) [Nu er, B
[9]) skal, B [10]) sykiaz, A [11]) skipta, B [12]) A *har her ikke nyt Capitel.*
[13]) for, B [14]) af staðinvm *tilf.* Frag. [15]) siðan, B

verða. Sęmei for a veginn fyrir konvng oc hans menn með bǫlvan oc banni. sva ærr oc oðr at hann barði grioti til konvngs oc hans svęina. enn þeir gengv tvęim megvm[1] hia konvngi oc hlifðv honvm við griotflavginni. Semei bolfaði konvngi [i akafa[2] með þessvm orðvm. Drags[3] þv a brott hęðan diðfvls maðr oc morðingi. Nv hefir gvð golldit þer er[4] þv hefir raðit bana allri hirð oc hvskǫrlvm Saul konvngs. en þv setz[5] i rikið efter með rani oc rangendvm. fyrir þvi hefir gvð nv gefið rikit Absalon syni þinvm. enn þik taka at þravngva þinar illzkvr þi at þv ert vandr manndrapari. þa mællti Abisai son Sarphie[6] til konvngs. Hvi bǫlvar sva þessi bannsettr[7] hvndr minvm herra. nv vil ek fara oc sla af honvm hǫfvð. Konvngr svaraði. Hæyrið mik synir Sarphie.[6] Hvat skaðar[8] oss orð hans. latið hann bǫlva sem hann vill. þi at ec trvi at drottinn hafi boðit enn bannat æigi at illyrða mik fyrir minar synðir. oc hverr[9] man sva diarfr at þori at spyria eftir hvi gvð gerði sva. Ok enn mællti hann til Abisai oc annarra sinna manna. Litið a goðir dreingir. Minn ęigin svn sitr vm lif mitt oc vill drepa mik. Hverso myklo helldr er mer van grimðarfvllz fiandskapar af frenda[10] Saul mer vandalavsvm. Kann oc vera ef gvð litr mina mǫðv. at hann avmbvni mer með ęinhverio goðv ef ek hefi þol við. Geck þa Dauid konvngr leið sina oc hans felagar. enn Sęmei for [æ iafnfram[11] vm fiallzavxlina[12] it efra bǫlvandi oc barði grioti til þeirra oc ios a þa iorva[13] oc molldo sem hann komz við. Konvngr for þar til er hann kom a ęinn slettan hialla[14] i fiallzhliðinni. vorv þa allir hans menn moðir [af gavngv[15] oc tokv hvilld.

Fra raaðagiorð Achitophel.[16]

278. Nv er þar til at taka sem aðr er fra horfit. er[17] Absalon oc Achitophel drottins svikari[18] oc ner allr Jsraels[19] lyðr kom i Jorsalaborg. þa geck Cvsai sannr vinr Dauids konvngs fyrir Absalon sva segiandi. Hæill heill herra konvngr. Absalon svaraði. þessi er virðvlig oc vinsamlig kvęðia. enn fyrir hvi ert þv her enn fylgðir æigi þinvm herra oc felaga[20] Dauid konvngi. Cusai svaraði. Uist ecki vill sva vera. þi at þeim man ek þiona sem drottinn hefir valið

[1]) megin, B, Frag. [2]) [akafliga, A [3]) Dragz, B. A, Frag. [4]) at, Frag.; þat er, A [5]) *saal. ogs.* Frag.; settiz, B; hefir setz, A [6]) Saruie, Frag., B [7]) *saal. ogs.* B, Frag.; bannsetti, A [8]) *saal. ogs.* B, Frag.; saka, A [9]) *tilf.* B, Frag.; engi *tilf.* A; *mgl.* C [10]) fręndum, A [11]) [iafnan, B [12]) fiallzhliðina, Frag. [13]) iǫrfa, B [14]) vǫll, B [15]) [*mgl.* B [16]) Raðagerð Absalons ok Cusai, A [17]) at, B [18]) suiki, B [19]) Jsrael, B [20]) uin, B

ok allt þetta folk Gyðinga lyðr lætr ser soma lotning at væita. ok sva man ek þer reynaz sem ek hefi ræyndz favðvr þinvm. þa mællti Absalon við Achitophel. Undir þer ero ǫll rað hvat ver skolvm at hafaz. Achitophel svaraði. þat er mitt hit fyrsta rað at þv gangir inn oc leggiz með frillvm feðr þins er hann hefir til sętt at gæyma sinna herbergia. þi at þa er allt Jsraels folk frettir at þv geriz æigi minni fyrir þer enn feðr[1] þinn. þa manv allir astvnda at efla þik sem mest i mot honvm. Siþan slogv þeir landtialldi Absalons[2] i ęinvm grasgarði. enn hann geck inn til frillna feðr sins at avgsiandvm ǫllvm lyð. þi at i þann tima var sva mikil virðing væitt Achitophel. at ǫll hans raðagiǫrð var sva tekin [fyrir fvllnað[3] i alla staði sem þat veri gvðs forsia[4] er hann sagði fram. sva þa oc[5] er hann var með Dauid sem nv með Absalon.

Eftir þetta talar Achitophel við Absalon. Nv man ec segir hann velia .xii. þvsvndir[6] hravstra dreingia af [her þinvm[7] a þessi natt er nv kęmr. ok man æigi mikill vandi at raða a hann[8] vvaran oc vapnlavsan oc mǫðdan af miklo vasi. þi at allir hans menn manv verða felmsfvllir oc flyia viðs vęgar fra honvm. enn ec skal drepa hann þegar hann er ęinn eptirlatinn. þi at betra er oss at ver þręlar þinir takim af lifi ęinn mann enn gera[9] æigi męira mannspell. [Siþan man ek[10] læiða aptr allan lyð sva myktan vndir þitt valld. rętt a [sǫmv læið[11] sem misgerandi kona friðmęliz við sinn bonda. þetta þockaðiz[12] vęl Absalon oc avllvm hǫfðingivm hersins. þa mællti Absalon til svæina sinna. Kallit mer Cusai. oc vil ec hæyra hvat hann segir. Ok sem Cusai kom [til hans segir sva Absalon[13] til hans. Hvert rað gefr þv til hvart ver skolvm [eða æigi gera eptir þi[14] sem Achitophel hefir rað til gefið. Jnnir hann þa vpp fyrir honvm raðagiǫrð hans oc tilskipan. Cusai svaraði sva. Æigi syniz mer þetta gott rað er Achitophel hefir þessv sinni til lagt. Hann þagnaði þa vm litla stvnd oc mællti siþan. Sialfvm þer Absalon er æigi vkvnnict at faðir þinn oc allir þeir menn er honvm fylgia ero hinir mestv kappar. þicki mer oc van.[15] at bæði se at hann þickiz nv bæiskliga vera bæiddr enda [ætla ec hann sva nv vera[16] i bæiskvm hvg. at hann [ęiri eingv vætta[17] helldr en birnan er [nyręnt er[18] sinvm hvnvm. Hann er oc bęði vitr oc vigkęnn til allrar forsia[19] oc herstiornar oc þvi man

[1]) *saal. ogs.* A; faðer, B, Frag. [2]) Absalon, B [3]) [*mgl.* B [4]) forsio, B
[5]) *mgl.* B [6]) þusundrat, B [7]) [hermonnum, B [8]) konung, A [9]) gerim, A
[10]) [ok siðan, B [11]) [sama vegh, B [12]) þoknaðiz, Frag. [13]) [fyrer Absalon seger konungsson sua, B [14]) [sua gera, B [15]) von, B [16]) [er hann nu sua, B [17]) [man engu vetta eira, B [18]) [hon er nyrænt, A
[19]) forsio, B

hann æigi raðlavss fyrir[1] uerða. oc æigi minni van at hann se nv ecki með sinvm her oc flocki. nema enn helldr hafi hann folgiz i hreysvm ęða holvm iarðar æða [fangit ser[2] hæli i einshverivm[3] stað þeim er hann se æigi avðfvndinn. Nv er þat kvnnict orðit[4] ǫllvm Gyðinga lyð. at faðir þinn er manna styrkaztr[5] oc hefir orvggan hvg oc hiarta sem leon oc hann ottaz ecki. hann hefir oc þa æira með ser at allir ero hravstir hermenn oc vrvggir til vapns. Enn ef ęinnhverr hǫfðingi af her þinvm fellr i fyrsto. þa man þat segia maðr manni at þegar hafi vegiz a þinn her. oc manv þinir menn þa allt slioligarr[6] at ganga enn hinir diarfligarr i mot taka. Nv syniz mer þat męira rað at þv stefnir til þin hveriom manni er vapnvm ma vallda af Jsraels kyni fra endilavndvm[7] Dan allt til Bersabe. Enn þa er saman kęmr vtalligr herr sem siavar sandr oc þv ært æinn yfirmaðr allra. þa manvm ver hlavpa a Dauid oc hans svæitvnga. sva þyckt oc margr vm einn sem vr ęða davgg kann at falla a iorð. oc drepa sva giǫrsamliga niðr alla þa ær með honvm ero at æigi sę einn eptir. Enn með þi at þeir seti vndan ser til hæliss i nǫckvra borg. þa [skal allt Jsraels folk til fara oc bera bǫnd oc stręingi vm þa borg. siþan[8] skolv ver draga allt saman borgina oc byggendr hennar i forsa æða fen. oc savckva sva ollo samt at hvarki hittiz eptir stęinn[9] ne stika. Lavk Cusai sva sinni ræðv at Absalon oc allr herr[10] gerði goðan rom at hans mali. vrðv allir a æitt sattir. at raðagiǫrðin Cusai var bæði bætri oc nytsamligri i alla staði helldr enn Achitophel.[11] Savgðv sva ef hans raðvm vęri fram farið at þat horfði Absalon[12] til mikils vaða. at[13] drottinn mvndi[14] honvm lata nockvð illt at hendi bęraz.[15]

For þa þegar Cvsai oc sagði Sadoch oc Abiathar kennimonnvm allt hverso [farið var[16] oc hvar þa var komið.[17] oc sva hvert rað hvarr [þeirra Achitophel hafði[18] til gefið. Sendit nv[19] segir Cvsai sem skiotaz til konvngs oc latið hann vita þessa alla lvti. oc segi[20] honvm [þav þar með[21] min orð at hann læiti brotto vtan[22] alla dvǫl[23] a þessi nott þaðan sem[24] hann er nv a vǫllvm æyðimerkr. at æigi verði hann oc hans menn bornir ofrliði ef hann biðr þar þess er Absalon kęmr með sinn vvigian her. Jonathas oc Achimaas synir

[1]) *mgl.* B [2]) [fenger(!) sua, B [3]) einhuerium, B [4]) *mgl.* Frag. [5]) sterkaztr, B [6]) *saal.* A, B, Frag.; skiotligarr, C [7]) *saal. ogs.* A, Frag.; endimǫrkvm, B [8]) [*mgl.* B [9]) staurr, A, B [10]) herrinn, B, A [11]) reð *tilf.* B [12]) Absaloni, B [13]) ok, B [14]) myndi, B, Frag. [15]) bera, B [16]) hafði, Frag. [17]) [komit uar ok huat þeir hofdu talat, B [18]) [Achitophel eðr Cusai hǫfðu, B [19]) siðan *tilf.* B [20]) *saal. ogs.* B, Frag.; segit, A [21]) [þar með þau, A, B, Frag. [22]) aan, A [23]) rett *tilf.* Frag. [24]) *Her ender* Fragm. XIII.

byskvpa[1] voro þa staddir við brvnn Rogel. þar kom ęin ambatt send af byskvpvm oc sagði þeim alla þessa lvti. þeir brvgðv við þegar. oc [forv þaðan sem þeir vorv at bera[2] niosn Dauid konvngi. þi at þeir mattv [ecki koma[3] innan borgar. Enn svæinn ęinn sa ferð þeirra oc þottiz vita hvat þeir ætlvðv.[4] Gecc hann þegar fyrir Absalon oc sagði honvm. Sendi hann siþan sina menn [at taka.[5] En er sendimenn sa ser væitta eptirfðr. skvnndvðv þeir sem mest sinni ferð. ok er þeir komv fram at borg Barim. hliopv þeir i garð ęins bonda. þar var brvnnr i garðinvm oc harðla [hatt at niðr.[6] Gengv þeir niðr at brvnninvm. enn hęimakona[7] tialldaði yfir sva at ecki sa til at þar vere niðrganga.[8] þi likt at[9] hon þvrcaði[10] hvsbvnað sinn. Ok sem svæinar Absalons[11] komv i garðinn. spvrðv þeir konvna hvar þeir veri[12] er þar komv litlo aðr. Hon svaraði. Brottv forv þeir oc attv her ecki lęingri dvðl enn þeir drvckv vatn er ek gaf þæim. Ok ær þeir fvndv þa æigi. hvrfv þeir aptr i Hiervsalem. Enn þegar sem þeir vorv brotto stoðv hinir vpp fra brvnninvm oc forv veg sinn. þeir fvndv Dauid konvng oc flvttv honvm ðll tiðendi þav sem þeir visso af Jorsalaborg. Siþan mællto þeir. Nv vitvð þer af varvm orðvm raðagiðrð Achitophel i mot yðr. risit þvi vpp skiott oc skvndit vt yfir Jordan. Dauið konvngr bioz hvatt með alla sina svæit. Var konvngr oc hverr sem æinn hans manna kominn vt yfir ana aðr lysti af dęgi.

Achitofel drap sik sialfr.

Achitophel sa nv at hans raðagiorð myndi[13] at ǫngv havfð. tok hann þa asna sinn oc biotz a brotto af Hiervsalem. for hann sva bvinn til sins heima i borg Gilo. hann skipaði [til allra lvta[14] i hvsi sinv. siþan hæingði hann sik sialfr oc var þat hans bani. var hann grafinn i Gilo [hia frendvm sinvm.[15]

Fra Dauid konungi ok Absaloni.[16]

279. Davið konvngr kom þar sem kallaz Castra. Absalon for eptir honvm vt yfir[17] Jordan. oc með honvm hverr maðr drivgvm

[1]) þeirra, B [2]) [barv, A, B [3]) [æigi komaz, B; huergi koma, A [4]) mundu ætla, A [5]) [at taka þa, B; eptir þeim, A [6]) [diupt at ofan, A [7]) þeonostukona, A [8]) niðrgangr, A [9]) ok, B; sem, A [10]) þar *tilf.* B [11]) Absalonis, B [12]) menn voru, A [13]) myndi, B; var, A [14]) [rað fyrir aullum lutum, A [15]) [i leiði fǫður sins, B [16]) Fra herbunaði Dauids, A [17]) aana *tilf.* B

sa er vapnvm matti vallda i Jsrael. sęttv þeir sinar herbvðir i Galaath. Absalon sętti þann hðfðingia yfir sinn her er het Amasa [af Jesreli.[1] Amasa geck inn i herbergi þeirrar konv er het Abigail oc lagðiz með henne. Abigail var systir Sarphie[2] moðvr Joabs hershðfðingia Dauid konvngs. Sobi het maðr[3] annarr Machir.[4] hinn þriði er nefndr Berzellai [af Galaath.[5] þessir .iii. menn af miklvm manndom hvglæiddv hverso miklar navðir [konvngr Dauid[6] hafði þolað a æyðimðrkvm. oc hans menn mvndv[7] miog at þrotvm komnir af hvngri oc þorsta. Nv sem konvngr var kominn i Castra. þar[8] var æin sterk borg. bva þessir menn sem nv vorv nefndir til hvæiti oc hvnang miol oc mallt oc allz hattar iarðar avðxt. sva oc allan hinn agætazta dryck. savði oc yxn fæita oc allt annað þat er til mannfæðv[9] ma hafa flvttv þeir til herbvða Dauid konvngs. oc gafv honvm oc hans monnvm sva mikla gnott vins oc vista at þeim mætti[10] vinnaz marga manaði. Nv sem Dauid hefir skoðat lið sitt oc sett hðfðingia yfir .ccc. manna oc sva yfir hvert .c. siþan þriskipti hann herinvm. oc sętti Joab hðfðingia yfir ęinn þriðivng. enn Ethai af Geth yfir annan þriðivng [enn yfer hinn þriðia þriðiung setti hann Abysay sun Saruie broður Joab ok þar fylgði konvngr sialfr þeim þriðiungi. Konungr[11] mællti þa til lyðsins. Nv er vænaz at ek fari með yðr til bardaga. Enn allr herrinn svaraði þegar at þat skylldi með ęngv moti vera at hann fęri með þeim at sinni. þvi at þeir hęliarmenn ero i moti segia þeir ef ver komvm saman. at ecki mikit manv vm hirða hvart ver menn þinir fðllvm ęða flyivm. þvi at helldr mvnv þeir vilia na þær ęinvm enn .x. þvsvndvm annarra manna. Er oss hitt betra at þv ser her i orvggri[12] borg. hvers sem ver [kvnnvm við þvrfa.[13] þi at oss þickir allz gięlt ef yðar er. Konvngr svaraði. Sva man ek gera at sinni sem þer vilit. Stoð konvngr þa við borgarhlið meðan hðfðingiar forv vt hverr með sinar svæitir. þa mællti konvngr til[14] Joab oc Abisai oc Ethai. sva at allr herrinn hæyrði. þat byð ek yðr skylldvliga ðllvm. at þer drepit æigi Absalon son minn þo at yðr gefi færi a. nema enn helldr feri [hann mer[15] lifanda. þvi at mer man miog mislika ef þer bregðit af þessv minv boði.

---

1) [sun þers mannz er kallaðr uar Jethra af Jezeli, B 2) Saruie. B 3) sun Naas af Rabad sonar Ammon *tilf.* B 4) het Machir sun Amihel af Lodabar, B 5) [Galadites af Rogelim, B 6) [Dauid konungr, B 7) myndv, B 8) þat, B 9) mannfeðis, B 10) maatti, B 11) [*saal.* B; enn sialfvm konvngi fylgði þriðivngr. Hann, C; enn hann sealfr styrði enum þriðia, A 12) ǫruggum stað ok, B 13) [þurfum uið, B 14) uið, B 15) [þer mer hann, B

Fall Absalonis ok hans manna.

280. Hofðingiar Dauid flvttv herinn[1] a skog Effraim. þar kom a mot þeim Absalon með allan sinn her. oc var allmikill liðsmvnr [at herr konvngsmanna var minni.[2] Hofz þar þa hin snarpazta orrosta oc sneri skiott mannfalli a[3] lið konvngssonar. oc sva væitti herrinn[4] Dauids konvngs harða snerrv[5] at þeir felldo af [hinvm a þeim degi .xx. þvsvndir.[6] [Tok þa at riðlaz bardaginn oc rɛiða ymsa vega vm vǫllvna.[7] ok vm siðir brast flotti a her Absalons.[8] oc varð þeim þat haskasamt. þi at skogrinn tynði oc tapaði miklv flɛirvm helldr enn fello fyrir vapnvm sinna vvina. Absalon konvngsson reið ɛinvm mvl vm daginn. Enn sva bar til at allr herrinn dreifðiz fra honvm. enn hann hlæypti hvast[9] vm skoginn vndan monnvm Dauids. ok sem mvllinn vndir honvm rann fram at ɛinni ɛik mikilli oc margkvislottri. þa snart hǫfvð hans ɛikina oc brazt harið vm ɛinn kvist sva[10] honvm kippti[11] vpp or savðlinvm. enn mvllinn rann framm vndan honvm oc hɛck hann sva i loptinv. þetta gat at lita ɛinn konvngsmaðr oc sneri þegar aptr i mot Joab oc sagði sva. Nv rɛtt sa ec Absalon konvngsson hanga i halimvm ɛinnar æikr her frammi[12] fyrir oss. Joab svaraði. Ef þv satt hann hanga. [13]hvi drapt þv hann æigi. oc myndi ec hafa gefit þer .x. skillinga af skirv silfri oc þar með gott bellti. Hann svaraði. þat vɛit ec vpp a trv mina þo at þv gefir mer .m. skillinga. at æigi þvi helldr legða ek hendr minar a hann. sva mikla varhygð[14] sem faðir hans bavð yðr hǫfðingivm a at ǫllvm oss aheyrandvm at þer skylldvt varðvæita hann [lifanda oc hæilan[15] honvm færa. Nv ef ec hɛfða drepit hann. [þat veri diarfliga[16] minn davði þi at þat mætti ecki læynaz fyrir konvngi. ætla ec at þv [mvndir giarnn at[17] bera þat verk a mik enn [afsaka sialfan þik.[18] Joab svaraði. Sɛ ec hvat þv vill. oc man eigi sva fara at hann lifi enn ec se drepinn. þi at ec skal fvlldiarfliga [fyrir þer at honvm ganga.[19] þræif hann þriv spiot oc [flæygði sitt sinn[20] hverio at Absalon oc nisti hann[21] sva at ǫll namv stað i hiartanv. Ok sem Absalon spornaði enn a æikinni. rvnnv til .x. skialldsveinar Joab oc sɛrðv hann til davðs. Læt Joab blasa sigrblastr oc stǫðvaði herinn af[22] flottarekstrinvm oc villdi æigi

1) her sinn, B 2) [*mgl.* B 3) i, B, A 4) herr, B; menn, A 5) sokn Jsrael, B 6) [þeim .xx. þusundrat a þeim degi, B 7) [Ridladiz þa bardaginn i flocka, A 8) Absalonis, B 9) hart, B; hvatt, A 10) at *tilf.* A 11) lypti, B 12) framm, B 13) fyrir *tilf.* B 14) uaruð, B 15) [ok lifanda, B 16) [þa uɛri þat uiss, B; þa veri þat senniliga, A 17) [myndir giarnara, B 18) [af þer, A 19) [at honum ganga fyrir þer, B 20) [skaut sinu sinni, B 21) vpp við eikina, *tilf.* A 22) aa, B

[lata drepa.[1] Toko þeir þa Absalon oc kastaðv honvm i ęina grof divpa þar a skoginvm oc giorðv mikinn griothavg[2] vpp af honvm. Enn þo er læiði hans i Hiervsalem. er hann lęt ser bva virðvliga sem margra rikra manna siðr var til meðan [hann lifði.[3] oc er þat[4] merkt vndir hans nafn oc hæitir Absalons læiði allt til þessa dags. Achimaas son Sadoch byskvps mællti við Joab. Nv man ek renna oc segia konvngi at drottinn hefir dømt makligan dom vvinvm hans. Joab svaraði. Eigi skalltv oc ęngi yðarr[5] þat flytia daglangt at konvngs son se davðr. Joab mællti til þess mannz er Chusi het. Far þv oc seg konvngi þav tiðendi sem þv hęfir sęt. Chusi lavt honvm oc rann siþan. Þa mællti enn Achimaas. Hvat dvelr mik[6] nv er Chusi er þo farinn. Joab sagði. Hvat fysiztv[7] felagi sva miog þessa. æigi mantv [fagnaðartiðendi flytia konvngi.[8] far nv sem þær likar. Achimaas rann þegar sem mest matti hann allan[9] hinn bæinsta veg oc komz fyrir Chusi.

Dauið konvngr sat þar er borgarhlið vorv til beggia handa. Enn speculator litaðiz vm i hæð borgarinnar oc sa renna ęinn mann. hann kallaði hatt oc sagði[10] konvngi. Hann svaraði. Þessi maðr man segia goð tiðendi ef ęinn saman ferr. Ok sem þessi maðr nalgaðiz borgina kallaði speculator i tvrninvm oc mællti. Enn sæ ec annan mann renna ęinn saman. Konvngr svaraði. Þessi man oc[11] goðr sendiboði. Enn mællti svæinninn. Þat hygg ek at Achimaas ręnni fyrr. Konvngr mællti.[12] Hann er goðr maðr oc man bera goðan boðskap. Achimaas kom þa oc hæilsaði hatt a konvng oc fell til fota honvm sva segiandi. Lofaðr se drottinn gvð sa er [saman byrgði[13] oc bravt niðr þa menn sem sinar hendr hofv vpp i mot þer minn herra konvngr.[14] Hvat er nv sagði hann. ero æigi grið gefin svæininvm Absalon. Achimaas mællti.[15] Eigi væit ek þar męira af at segia konvngr enn þa er Joab sendi mik sa ec æina mikla dys. Stat vpp segir konvngr oc bið her vm[16] hrið. [Hann gerði sva. Kom þa[17] Chvsi oc mællti. Goð eyrindi[18] ber ec minn herra. at drottinn hefir dǫmt fyrir þik alla i dag þa er meðr ofrdirfð[19] risv i gegn þer. Konvngr mællti. Er æigi [friðt syni minvm[20] Absalon. Chvsi mællti.[21] Fari sva allir sem Absalon þinir vvinir konvngr oc þeir sem þer

1) fleira Jsrael lyð *tilf.* B; [lengr drepa láta lydi, A 2) *saal.* A; griothǫg, C; griothǫrg, B 3) [lifðu, B 4) þar, A 5) annarr, A 6) *mgl.* B 7) fysiz þu, B, A 8) [segia konungi feginsǫgu i þessu, A 9) *mgl.* B, A 10) sva *tilf.* B 11) enn, B 12) svaraði, B 13) [i dag lægdi, A 14) Konungr svaradi *tilf.* A 15) svaraði, B, A 16) litla *tilf.* A 17) [J þvi bili kom, A 18) erendi, B; tidindi, A 19) ofdirfð, B, A 20) [friðr sueininum, B 21) svaraði, B

gera mæin ęða misbioða. þvi at nv er hann fallinn. Konvngr varð nv harðla hryggr við þessi tiðendi. Geck hann þegar vpp i lopthvsit[1] yfir portinv sarliga syrgiandi oc sagði sva. Hvat skylldi mer gavmlvm karli at lifa hravrnanda[2] a hveriom degi. enn þv son minn Absalon skylldir deyia i blomi[3] alldrs þins. makara at ek mætta nv helldr deyia ef gvð villdi. en þv lifa son minn Absalon. Var þa þegar boðat oc borið vpp fyrir alþyðv at konvngr græt sarliga son sinn davðan. Sneriz þa ǫllvm lyð i svt oc sorg þessi haleiti sigr. oc ræikaði rað-lavsliga vtan borgar allr herr konvngs er heim var kominn fra bar-daga oc dreifðiz[4] her oc hvar þvi likara sem flottamenn helldr enn sigrvegarar. þi at flestir forðvðvzt at koma innan borgar meðan kon-vngr mǫðdiz[5] af sva mikilli hrygð oc harmi. Joab geck þa vpp i loptið til konvngs sva segiandi. Miog lytir þv oc svivirðir [i dag asianvr[6] allra þinna manna. þeirra sem hialpað hafa bęði þino lifi oc sva[7] sona þinna oc dęttra oc frialsvðv fra skomm oc skaða allar þinar æiginkonvr oc frillvr. þv ęlskar þa er þic hata enn hatar þa er þik ęlska. oc synir nv af þer sva mikla vansǫmð at þv hirðir ecki vm hertoga þina oc hirðsvęitir. Enn giorla skil ek nv hvat vm er. ef Absalon lifði enn ver allir verim davðir þa myndi þer lika. Nv þa ris vpp oc ger sva mikit tillæti þinvm monnvm. at þv væit þeim viðmæli. þvi at ek segi þer satt af oc þar sver ek vm fyrir sialfan drottin. sva er nv komið. vilir þv æigi vt ganga oc glæðia þina menn sva[8] man fra þer dræifazt folkit. [9]at æigi man ęinn maðr eptir vera með þer aðr þessi natt er brottv. ok er þer þetta verra. ef sva ferr. enn allar æymðir oc illir lvtir þeir er þer hafa til handa borið fra barns alldri oc allt her til. [manv[10] skiott fra þer hverfa[11] ef þv lętr æigi[12] at minv mali verða farið.

Konvngr ręis þa vpp oc geck ofan or loptinv oc sęttiz i sialft borgarhliðit. oc sem þat frettir folkit. drifv til hans allir hans menn. Enn Gyðinga[13] herr sa er verit hafði i bardaga með Absalon flyði i herbvðir sinar. Atti þa allt Jsraels folk þing oc stefnvr sin a milli oc giorðv[14] rað sin.[15] Gæystiz fram allr almvgrinn með ęinv sam-þycki oc sǫgðv sva til sinna stiornara. Dauið konvngr er agætr hǫfð-ingi. hann hefir frelst oss af valldi[16] Philistinorvm oc annarra varra vvina oc ęr nv vorðinn forflotta[17] fyrir Absalon oc rangliga rekinn af rikino. enn Absalon er ver vǫlþvm oc vigðvm oss til konvngs

[1]) er var *tilf.* A [2]) hrǫrnanda, B, A [3]) bloma, B, A [4]) hann *tilf.* B [5]) meðiz, B [6]) asionur, B; [sigr þenna, A [7]) annarra *tilf.* B [8]) þa, A [9]) sva *tilf.* B, A [10]) man, B [11]) [*mgl.* A [12]) *tilf.* B, A [13]) lyðr ok *tilf.* B [14]) giorði, B [15]) sitt, B [16]) uelldi, B [17]) forflotti, B, A

rangliga[1] er davðr oc drepinn i bardaga. Hverso lęingi ętli þer nv þa hǫfðingiarnir[2] at hindra oc vilit æigi aptr kalla ręttan konvng i riki sitt.

J þenna tima sendir konvngr boð byskvpvm Sadoch oc Abiathar. at þeir skylldi[3] boða saman hǫfðingiom i riki Jvda oc flytia fyrir þeim sin eyrendi. Kennimenn giǫrðv sem konvngr bavð. oc er þing var sętt. bera þeir fram boð oc bręf konvngs þav er sva segia. Amase hǫfðingia oc ollvm rikbornvm monnvm i riki Juda sendir qvæðiv Dauid konvngr. Orðsendingar Jsraelitarvm komv til min. at [þeir villdi[4] sættaz viðr mik oc kalla[5] aptr til rikiss stiornar. Nv með þvi at þer eroð minir bræðr oc ver allir af ęinv kyni komnir. þa væit ec æigi hvat yðr dvælr er þer komið siðarst[6] oc verþit sæinstir til[7] at læiða mik [heim i riki mitt ęigit.[8] Enn þv Amasa allz þv ert mer sva kiærr oc ælskvligr nafrendi sem þv ser mitt bæin oc bloð. þa sver ek við lifanda gvð at þv skallt hvern tima vndir mino valldi vera yfirmæistari allra minna kappa oc formaðr hverrar[9] herferðar i stað Joabs[10] er mer verðr ofiarll fyrir storlæika sakir. Viðr þessi[11] orðsending konvngs vvrðv allir menn i riki Jvda þvi samþyckir at senda honvm þav boð at moti at hann skylldi sem fyrst aftr vęnda or vtlægð með alla sina menn. Enn þeir forv mot honvm i Galgala. Sneri konvngr þa þegar til ferðar vtan at Jordan. komv þa frendr hans oc vinir af Juda at flytia hann vtan yfir ana.

Semei gefin grið af Dauid konungi.[12]

281. Sęmei Nabath[13] af Bavrim er bǫlvað hafði konvngi. hann skvnndaði nv sem mest sinvm bvnaði oc for moti konvngi með monnvm Juda. Sęmęi hafði með ser af ætt Beniamin þvsvnd [sinna manna oc svæitvnga.[14] þar var oc i fǫr Siba er verið hafði svæinn Saul með syni sina .xv. oc svæina sina .xx. þessir sem nv var getið vorv læiðsǫgvmenn fyrir liði konvngs yfir Jordan. þegar sem Dauid konvngr nam stað[15] yfir kominn ana. ste[16] Semæi af hesti sinvm oc fell til fota konvngi oc la þar allr til iarðar sva segiandi. Gerið æigi herra við mik[17] sem ek em verðr fyrir min rangindi oc minniz æigi

[1]) *mgl.* B [2]) hofðingiar, A [3]) skylldu, B, A [4]) [þer villdut, A [5]) mik *tilf.* A [6]) æigi, A [7]) *mgl.* B [8]) [aptr i eignarriki mitt, B [9]) minnar *tilf.* A [10]) Joab, B, A [11]) þessa, A [12]) Fra Dauid konungi ok Semei. capitulum, A [13]) sun Gera sunar Jemini *tilf.* B [14]) [karlmanna, B; sinna manna, A [15]) staðar, B [16]) steig, B, A [17]) sva *tilf.* B

a mina illzkv. er ec synda yðr [j illvm orðvm oc[1] vmannligvm er ec væsell[2] væitta yðr þa er þer forvð næsta sinne af Hiervsalem. þi at ec kannvmz[3] við þann mikla glęp sem mik hefir hęnt. oc fyrir þvi varð ek nv skiotaztr af ættmonnvm Josephs at fara a mot þer minn herra. Abisai son Sarphie[4] svaraði fyrst mali hans. Hvat ætlar þv Semęi segir hann. at þv mvnir með afsakanarorðvm frelsa þik vndan davða. þar sem þv vart þa sva bannsettr at þv bavlvaðir oc barðir grioti krist drottins. Konvngr svaraði. Fyrir hvi vili þer geraz[5] grimðarfvllir fiandans þionar oc þola ecki[6] hefndalavst. þat væit gvð at æigi skal ek lata drepa[7] nockvrn mann af Jsrael a þęima degi. ęða ma ek æigi nv minnaz at gvð hefir giort mik konvng yfir sinn lyð af litlvm svæini. Nv ris vpp Semei oc skalltv æigi fyrir þessa savk dæyia at sinne. Geck hann þa til griða oc svarði konvngi trvnað.[8]

Fra flutningi Mifiboseths.[9]

282. Miphiboseth for i mot konvngi sem hann kom i rikit með savrgvm bvnaði oc vskapvðv skeggi. þvi at æigi hafði hann latið męita[10] skegg sitt ne skera har fyrir hrygðar sakir meðan konvngr var[11] brottv. i slikv vasi oc vesolld [sem nv var fra sagt.[12] oc allt þar til sem nv kom hann aftr i Jorsalaborg með friði oc fagnaði. Nv sem Miphiboseth geck fyrir konvng[13] i Jervsalem. mællti konvngr til hans. Fyrir hvi fort þv æigi oc fylgðir mer bravttv[14] er ek flyða hęðan. Hann svaraði. þvi minn herra at ec em sva fotlami oc hrvmr sem þer vitvð at ek em ecki gavngvfęrr. enn minn þionostomaðr Siba fyrirlæit[15] mik sva sem nv ma hæyrazt. Ek bavð honvm með bǫnarorðvm at hann skylldi bva mer asna til ræiðar at ec mætti[16] fylgia þer[17] herra konvngr. enn hann giðrði þat þvi siðr sem ek bæidda. at[18] a þetta allt ofan bar hann mik i rog við yðr. Nv giðrðv[19] við mik minn herra konvngr sem gvð kennir yðr oc þinn stendr vili til. þvi at æigi var favðvrhvs mitt saklavst við þik[20] konvngr. helldr allt til[21] davða sialfdǿmt ef þv hefðir sva viliað. en þer syndiz þo fyrir þins goðlæika sakir at miskvnna mer þinvm þræli.

[1]) [i minvm orðum, B [2]) uesæll, B; vesall, A [3]) kennumz, B, A [4]) Saruie, B [5]) uera, B [6]) engar motgerdir, A [7]) *tilf.* B, A [8]) trunaðareiða, A [9]) Fra Miphiboseth ok Dauid konungi. capitulum, A [10]) skapa, A [11]) i *tilf.* B, A [12]) [*mgl.* B [13]) hann, B [14]) brottu, B, A [15]) fyrirlet, B, A [16]) mętta, B [17]) yðr, B [18]) helldr ok, B [19]) giðr, B; gerit, A [20]) yðr, B [21]) *tilf.* B

sva at þv virðiz at væita mer samsæti at sialfs þins borði milli þinna kæraztv vina. hvat hefi ek nv þa rættendi til nockvrrar kęrslv[1] ęða hval ma ek framarr kalla a yðr enn þer vilit. Konvngr mællti.[2] Eigi þarftu her sva mart til at tala. allt skal þat standa sem ek hefi þar aðr vm mællt. at þit Siba skiptið eign[3] oc avkrvm[4] með ykr sem verða ma. Miphiboseth svaraði.[5] Giarna minn herra þo at þer vilit at hann hafi ęinn.

Chamaam for til Dauid konungs.[6]

283. Berzellai [af Galaath[7] hafði fæddan konvng i vtlęgðinni oc hans menn meðan þeir vorv [i vtlægð þessi.[8] Hann for nv oc at flytia hann vtan yfir Jordan. var hann oc þa bvinn oc bavð[9] at fara lęingra með þeim. þa var hann attræðr[10] at alldri. Konvngr mællti til hans. Far þv nv Berzelai oc sit vm kyrt með mer i hvilld oc hoglifi i Hiervsalem. Hann svaraði. Ec em nv miog gamall sva at ek hefi lifat .lxxx. ara. sliofaz mer nv miog vit oc skilning. sva at ec kann varla gręina hvart ek bergi sætt ęða beiskt. oc litt ma mik gleðia fęða ęða[11] dryckr. er mer oc æigi mikil skemtan heðan af at hæyra a fagra sôngva læikara[12] ęða ęinhveria glæði. Hvi man ek nv þa afgamall[13] karll vera þer sva miog til þvnga oc mæðv minn herra konvngr. Nv man ek fylgia þer æigi langt a læið fra ainne[14] Jordan. enn ek þarf [ecki þeirrar bræytni at ek se nv[15] með yðr i Hiervsalem a gamals alldri. helldr bið ek yðr at þer gefið mer orlof [aptr at hverfa[16] i mina borg. þi at fallz er van at fornv tre. enn mer er mikil hvggan at vera grafinn hia feðr minvm oc frendvm.[17] Nv er her son minn Chaam.[18] fari hann með þer minn herra. honvm er vel hent yðr at þiona. oc ger þv við hann slikt er þer likar. Konvngr svaraði. Sva skal vera sem þv segir at Chamaam[19] skal með mer fara. ok þv skallt þess vanir vita at þv mant avðlaz[20] af mer hvat sem þv vill beðit hafa. Siþan minntiz konvngr við hann oc bað hann vel fara. Hvarf Berzellai þa aftr til sins staðar. enn konvngr[21] framm i Galgala oc med honvm Chamaam. Kom þar þa saman allt

1) kięru, A 2) svaraði, B, A 3) eignum, A 4) ǫkrum, B 5) męllti, B 6) Fra Berzellai ok Dauid konungi. capitulum, A 7) [Galadites af Rogelim, B 8) [þar, B 9) bauðz til, B 10) .lxxx. vetra, A 11) ne, A 12) leika, B 13) maðr ok *tilf.* B 14) aanni, B, A 15) [nu æigi at vera, A 16) [at ek huerfa aptr, B 17) moður minni, B 18) Chamaam, B 19) Chaam, A 20) þiggia, A 21) for *tilf.* A

Gyðinga folk þat er farit hafði i moti Dauid. þar var allr lyðr Juda oc hælmingr af Jsrael. Juda ęða menn Juda ero kallaðir allt þat folk er komit var[1] fra Juda syni Jacobs hins gamla. oc þat riki Jvda er þeir hǫfðv hlotið i landaskipti sem segir i savgv Josve. enn allar aðrar ættir Jacobs[2] vorv kallaðar Jsrael ęða Jsraels folk. oc sva riki þeirra kallat Jsrael ęða Jsraels riki. sem enn grȩiniz[3] siðarr mȩirr þa er rikin skiptaz eftir [davðan Salomon.[4]

Fra aþrætni Jsrael ok Juda.[5]

284. Nv sem Dauid konvngr var hæim kominn i Gyðinga land. giǫrðiz þegar svndrþycki oc nockvrar ǫfvndargræinir [með þi folki er farið hafði i mot konvngi. þi at Jsraels lyðr talði a[6] þat er menn Juda gengv framarri[7] at allri fylgð oc þionkan við konvng oc hans menn. Enn menn Jvda svarvðv allt þo helldr storligarr enn hinir mellto til. Forv[8] þa i orðahnippingar oc akęrslor. kallaði Jsrael at Jvðar hęfði stolit fra þeim konvngi. sva at þeir mętti ecki niota hans. Savgðv Jvðar sva at af þi vorv þeir nakvæmri konvngi at hann var þeim nanari at frendzemi oc af þeirra ætt kominn. Hof hann oc her i fyrsto riki sitt savgðv þeir. ok enn helldr þat til at ver hǫfvm mȩiri ast a konvngi enn þer. sem nv bar ravn a at ver komvm fyrri at kalla hann aftr i rikit. vitv ver oc æigi þess van at konvngr gefi oss giafir framarr enn yðr ęða geri i nockorv varn rætt sva mikinn at þer þvrfið fyrir þat at kasta ræiði ęða vþyckiv a oss. nema helldr fyrir ęina saman ofvnd. Jsraelite svaraðv sva. þar æigv ver at tęlia til konvngs .x. ęttir sem þer ęigit æina. oc þi a hann helldr til var at hniga en[9] yðar. [var oss[10] ęigi fyrr orð ger at ver skylldim leiða aptr konvng varn i rikit enn þer hǫfðvt[11] til dyttz. Skilðv þeir sva at hvarigvm likaði vel.[12] Enn sva bar til at her var við staddr einn daligr drottins sviki[13] af Jsrael er nefndr er Seba. son Bochri þess mannz er sva het. hann var enn kominn af ætt[14] Gemini.[15] þersi maðr þeytti sinn luðr ok sagði sua. Huat er oss maalskipti um Dauid þenna. ok æigi er vaar erfð under syni Ysai. Snu þu Jsrael aptr til herbuða þinna. Skilðiz þa allr Jsraels lyðr uiðr konung ok fylgðu

1) er, B 2) af Jacob, B 3) greinir, B 4) [dauða Salomonis konungs, B 5) Fra Dauid konungi, A 6) [milli Jsraels lyðs ok Juða vm, A 7) framarr, B 8) Fara, B 9) til *tilf.* B 10) ok *tilf.* B; [voru oss, A 11) aðr *tilf.* A 12) *mgl.* B 13) suikari, A 14) *Her mgl. 1 Blad i* C, *suppleret efter* B 15) Emini, A

Seba ok hans raaðum. enn menn Juda foru meðr konungi allt heim i Hierusalem. Dauid konungr sem hann uar heim kominn i borgina. tok hann þęr .x. konur sem verit hǫfðu frillur hans ok Absalon hafði saurgat. hann[1] setti þær allar i rikt uarðhalld ok fekk þeim atuinnu sem þær þurftu. enn ekki aatti hann samræði uið þęr [helldr helldu þær hreinlifi[2] allt til dauðadags.

Fra þi er Joab drap Amasa hertoga.[3]

285. Konungr kallaði nv til sin Amasa fręnda sinn er hann hafði þa gort hertoga yfer herlið sitt ok sagði sua til hans. Kalla þu saman hermenn Juda. sua at þeir komi aller til min ok sua þu sialfr a þriðia degi heðan. Amasa giorði sem konungr bauð. hann for ok stefndi saman ǫllum lyð Juda. enn þa dualðiz honum ok uarð hann seinni aptr til konungs enn hann hafði aa kueðit. þa męllti konungr til Abysai. Hinn vaandi uikingr Seba man enn fleira ok meira illt giǫra oss ok riki voru ef hann maa enn Absalon giǫrði. nu þa tak þu her hirðsueiter minar ok sęk epter Seba sem harðaz. at hann seti æigi sua undan oss at hann nai styrkum borgum eðr ǫðrum uigium. Abysai lypti sinum her af Hierusalem. ok uoru i þersi ferð með honum Joab broðer hans ok þeir Cerethi ok Feleti ok aller hiner styrkuztu kappar. Sem þeir uoru komner með herinn i Gabaon at þeim mickla steini sem þar stendr. kom epter þeim með [mickla sueit[4] hinn goði hǫfðingi uinr konungs ok frændi Amasa. Joab uar sua buinn at hann hafði einn þrǫngvan kyrtil yztan klæða ok þar gyrðr yfer utan tuieggiuðu suerði[5] i umgiǫrð. ok þo sua umbuið at þegar var bert þo at æigi uęri brugðit ef skiott þurfti til at taka. huart sem uilldi leggia eðr hoggua. Joab gekk þegar i moti Amasa er hann kom ok męllti til hans. Heill heill broðer. ok tok hægri hendi til hǫku hans sem hann uilldi kyssa hann. Amasa geymdi æigi saxens er Joab hafði. þui at hann vænti ser einskis af honum nema goðs.[6] Enn Joab setti suerðit utan a siðuna[7] sua at þegar [fellu út[8] iðrin. Var þetta hans bani sem uita maatti. Enn Joab ok Abysai sottu þa framm sem oðaz epter Seba. Ok sem sueitungar Joab komu þar at sem likami Amase laa i bloði sinu. męlltu þeir. Morgu skipter skiott um. sa liggr her nv er giarna villdi vera [hǫfðingi Dauid fyrer Joab

[1]) ok, A [2]) [þadan af ok engin annarr, A [3]) *Her har A ikke nyt Capitel.* [4]) [marga menn, A [5]) saxi, A [6]) ok varaðiz ecki *tilf.* A [7]) sidu Amasa, A [8]) [lagu vti, A

hertuga varn.[1] Ok sem einn af liðsmonnum ser aa at allr herrinn dvalði hia Amase ok undruðuz er hann laa þar drepinn rett a veginum. tok hann ok kipti likinu af brautinni i akrinn ok kastaði[2] yfer klæði. at æigi [duelði þetta folkit.[3] Fór þa huerr leið sina.

Seba suikari sem hann hafði umfarit allar kynkuislir Jsrael i Afla ok i Bethmacha. vǫlðuz til hans hinir mestu bardagamenn ok kappar Jsrael. settiz hann meðr sinn her i borg þa er Abella het oc i Bethmacha. Nu sem Joab kom til Abella setti hann sinn herskiolld umhuerfis borgina ok barðiz aa með marghaattuðum uiguelum. Enn er allr hans herr kostgięfði sem mest at briota murinn. gekk ut a uegginn ein kona drengilig ok diarfmęllt froð ok forsial i frammburði mikillar vitru ok visdoms. Hun kallaði haatt sua segiandi. Heyrit heyrið hermenn. kallit hingat hǫfðingia yðarn Joab. ek uil tala uið hann. Sem hann gekk fram spurði hun ef hann veri Joab. Hann sagðiz sua heita. þa heyr þu orð min ambaattar þinnar. Fyrer hueria skylld leitar þu at briota eyða ok umsnua alla þersa borg er vel ma moðer heita annarra borga meðr Gyðingum. huat dirfiz þu at tapa ok tyna eðr fyrerfara erfð almaattigs guðs. Joab suaraði. [Eigi æigi sagði hann. fiarri mer slik firn at ek uili eyða erfð drottins eðr afmá yðart riki.[4] helldr er hitt at einn vaandr uikingr af fialli Effraim er heiter Seba sun Bokri hefer vpp hafit sina illzkv ok ofbelldi a mot Dauid konungi. Nu selit hann [einn i vaart valld ok skulum uer þegar huerfa fra borginni.[5] Hun suaraði. þat ueit [ek fyrer monnum[6] at alldri skal hans hǫfut hafa borg vaara i háska. Sneri hun þa framm i borgina ok talaði vel ok uitrlega fyrer borgarmonnum. þar til er þeir toku Seba ok slogu af honum hǫfut ok slôngðu [ut af murinum.[7] Enn Joab leet þegar blasa ǫllvm herinum fra borginni til herbuða ok huarf siðan aptr til konungs i Hierusalem. Var þa Joab enn einn hǫfðingi yfer her Gyðinga. Enn Banaias sun Joade[8] uar skipaðr hǫfðingi yfer [her Gyðinga er kallaðer[9] uoru Cerethi ok Felethi. Aduram het skattahǫfðingi konungs. Josaphat svn Achilud skyringameistari eðr tulkr konungs. enn Siba ritari. Sadoch ok Abiathar yferbyskupar. Hira sun Jarithes heet kennimaðr konungs innan hirðar.

---

1) [hershofdingi Dauid yfir hertoga varum Joab, A 2) breiddi, A 3) [staðnadi þar herrinn vid, A 4) [Æigi æigi er þat minn vili, A 5) [framm ok hafit frid i moti, A 6) [gud, A 7) [sidan vt af borgarvegginum, A 8) Joiade, A 9) [þeim þiodum er kalladar, A

Drepner fręndr Saul konungs.[1]

286. A dǫgum Dauid konungs uarð hallæri mikit i Gyðinga landi .iii. uetr i samt. Konungr bað guð giora ser uissv af huat uolldi þersi ánauð ok uhamingiu er aa lagðiz Jsraels folk. enn drottinn sagði at þat uęri[2] fyrer saker Saul konungs ok hans manna[3] i Gabaon ok þers uar enn uhefnt. Konungr let þegar kalla[4] til sin Gabaonitis ok sagði sva til þeirra. þat ueit ek sem yðr er kunnikt at Gabaonite uoru ekki af ættum Jsrael helldr epterleifar Amorreorum þioða. enn hofðingiar Gyðinga soru þeim sætt ok frið. enn Saul konungr let drepa marga menn af þeim fyrer eina saman ǫfund. huat skal ek nu þa uinna til uið yðr at þer sieð i goðum hugh uið Gyðinga ok męlit vel fyrer erfð drottins. Gabaonite suǫruðu. Ekki agirnumz uér gull eðr silfr ok æigi girnumz[5] uer at nǫkkurr yðarr maðr se drepinn. helldr er vaar kięrsla[6] moti [Savl konungi.[7] ok þui laattu gefa oss .vii. hina nanuztu hans menn til uppfestingar i augliti drottins. at uer megim sua hefna saklaussa frænda vaarra at eyða ok af ma iǫrðunni ætt ok afkuęmi þers heruikings er oss ok vaara frændr [þrǫngði ok pyndi[8] ranglega. Konungr giorði sem þeir beiddu [hann. Konungr[9] let taka tua frillusunu Saul Armon ok Miphiboseth. moðer þeirra het Respha dotter Haia. ok .v. sunu Michol dottor Saul er hun hafði fengit af Adrieli syni Berzellai. sa uar af Molathi. þersa .vii. menn gaf konungr i hendr þeim Gabaonitis. enn þeir festu þa upp aa galga a hafu fialli i Gabaath. þat uar i ǫnduerðan kornskurðartima. Enn Mifiboseth sun[10] Jonathe lęt konvngr vndan ganga fyrir felagsskap oc svardaga er þeir hǫfðv svarið sin a millvm [við gvðs vitni.[11] Enn Respha sem hon spvrði at synir hennar vorv vppfestir. for hon þar til oc kastaði ęino harkleði a bergið oc la[12] oc gæymði likama[13] þeirra .vii. sva at hvarki let hon slita hrę[14] þeirra fvgla vm daga ne dyr vm nętr allt þar til er rigndi af himni yfir þa. Sem Dauid konvngr frętti hvat Respha hafði gǫrt. giǫrði hann [heiman sialfr fǫr[15] sina með mikla svæit manna. lætti [ęigi fyrrvm[16] enn hann kom til borgar Jabes i Galaath. þess staðar menn hǫfðv grafið i borg sinni sem fyrr var getið[17] likami þeirra feðga Saul konvngs oc Jonathe.[18] Ok nv fengv þeir bęin þeirra[19] i hendr konvngi. sem

[1]) Er guð talaði við Dauid konung ok sagði honum fyrir, A [2]) var, A [3]) er hann hafdi drepa latit saklausa menn *tilf.* A [4]) blasa, A [5]) beiðumz, A [6]) aakiersla, A [7]) [fręndum ok felǫgum Saul konungs, A [8]) [þyngdi ok þrǫngdi, A [9]) [Hann, A [10]) *Her beg. atter* C. [11]) [til guðs uitnis, B [12]) a *tilf.* A [13]) lika, B [14]) likami, B; ræ, A [15]) ferð, B; [sealfr heimanfǫr, A [16]) [hann æigi fyrri ferð sinni, B [17]) ritat, B [18]) [huerer er þau hofðu stolit af stræti Bethsan *tilf.* B [19]) feðga *tilf.* B

hann beiddiz. for hann siðan oc flvtti með ser bęinin. oc sva bęin[1] þeirra .vii. manna sem nv var fra sagt at[2] Gabaonite hǫfðv vpp fest. þeir flvttv oll þessi bęin i riki Beniamin oc grofo ǫll saman hia Cis favðvr Saul. Siþan settiz Dauid konvngr i Hiervsalem. oc gerðv þa Gyðingar alla hlvti sem hann bavð. Liknaði drottinn þa lyð sinum oc sendi ar a iorðina.

Frammgangr Abysai meðr Dauid.[3]

287. þesso næst taka enn Philistei at ęfla vfrið oc draga her a hendr Gyðingvm. en Dauid konvngr for a mot þæim með sitt herlið oc tokz[4] þegar hin akafazta orrosta sem þeir fvnndvzt. Maðr er nefndr Jesbe[5] af þeim stað er Nob[6] het. hann var kominn af [ętt þess konvngs Philistinorvm er het Repha.[7] þessi maðr Jesbe[5] var styrkaztr oc mestr kappi i heiðingia herinvm. hans spiot var giǫrt af[8] stinnazta[9] stali. þat va skaptlavst .ccc. avra. hann var gyrðr nyio sverði þvi er hann sialfr hafði gera latið eftir sinvm vexti oc afli. Enn þvi at þessi bardagi var beði langr oc strangr. þa varð[10] Dauid konvngr miok moðr oc navðvgliga[11] staddr. þvi at Jesbe[5] sotti hann i akafa oc kostgefði með ǫllo megni at drepa hann með sinv bitra sverði. sem aðr var gętið. J þvi bili kom þar at Abisai son Sarphie[12] oc geck fram diarfliga moti Philisteo oc hlifði konvngi. Vęitti þar hvarr ǫðrvm mǫrg havgg oc stor af mikilli[13] ręiði. oc lyktaðiz með þvi at Abisai drap Jesbe. letv heiðingiar þa vndan at sinni. Enn hǫfðingiar Gyðinga gengv[14] at Dauid sva segiandi. Nær hafði nv miklvm vaða. oc þat væit lifandi gvð. fyrir þess nafn sveriom ver. at þv skallt æigi siðan ganga i bardagá með oss. at æigi beri sva illa til oc vhęfiliga sem nv var viðrlægt at þv slǫckvir lofsamlegt lioskęr Jsraels. þat[15] erttv[16] sialfr. þvi at oss þickir allz[17] gętt ęr[18] þin er. Nv kom þar sem mælt er. at sialldan vegir hinn verri. Philistei vorv enn ęigi af horfnir illvilianvm við Gyðinga þo at þeir veri nockvt tannsarir. snero þeir enn i moti oc tokz bardagi með þæim avðrv sinni þar sem het Gob. J þeirri snerrv[19] felldi sa kappi

[1]) *mgl.* B [2]) er, B [3]) Fra Dauid konungi ok heiðingium, A [4]) tekz, B [5]) Lesbi, B [6]) Nobe, B [7]) [kyni Rafa konungs Philistinorum, B [8]) hinu *tilf.* B, A [9]) sterkazta, A [10]) var, B, A [11]) nauðulega, B, A [12]) Saruie, B [13]) grimmligri, B [14]) þa *tilf.* A [15]) *saal.* B, A; þar, C [16]) ert þu, B [17]) *saal.* B, A; allt, C [18]) ef, B [19]) sokn, B

Dauid konvngs er het Sabochai[1] þann hôfðingia er het Sephi af Geth. hann var kominn af ætt Arepha.[2] Enn[3] þriðia bardaga attv Gyðingar enn i Gob við Philisteos. þar drap [af gvði gefinn[4] Polimitarivs[5] af Bethleem Goliath Gethevm. hans hoggspiot var harðla mikit oc af stali giðrt. ferstrent fram enn fioðrin breið vpp. Fiorða bardaga attv þeir i Geth. i þeim bardaga fell einn fagnaðarlavss hæiðingi.[6] sa[7] er miog hafði bôlvat oc bannað Jsraels folki oc gvðlastat i mot Gyðingvm. þessi heiðingi var sva mikill vexti sem storir risar. hann hafði .vi.[8] fingr a hvarri hendi oc .vi.[9] tær a hvarvm fôti. [þenna mann drap Jonathas broðvrsvn Dauid konvngs.[10] Allir þessir .iiii. vorv hinir fræknvstv hæiðingiar[11] er nv var fra sagt oc vorv komnir af ætt Arepha[12] konvngs af Geth.

Er Dauid orti saalminn Diligam.[13]

288. þa er drottinn hafði frialsat Dauid[14] af hendi allra sinna vvina oc valldi Saul konvngs mags sins. geck hann inn i tialldbvð drottins oc flvtti fram i hans[15] avgliti með ôllo litillæti af gift hins helga anda þetta lofsamliga fræði oc segir vt til enda Dominus petra et robor meum et saluator meus. þetta fræði er psalmrinn Diligam te domine fortitudo mea.

Fra mannfalli fyrir brot Dauid.[16]

289. Nv reitti Gyðinga lyðr enn reiði drottins fyrir môrg misfelli oc lôgbrot. þa bavð drottinn Dauid konvngi at telia allan lyð Jsraels oc Juda oc refsa þeim rangendi er þess vorv verðir. Konvngr kallaði þa til sin Joab hertoga oc segir sva. Far þv vm allt riki Gyðinga fra Dan oc allt til Bersabe. oc tel allan lyð at ek megi[17] vita hverso mart hermanna er vndir[18] minv valldi. Joab svaraði konvngi a þessa lvnd. Gvð drottinn avki við þann lyð er nv er i kyni Jsraels at hann hvndraðfalldi hans tôlo i þino avgliti herra konvngr. enn æigi veit ek hvat yðr er i slikv. Nv for þetta fram sem konvngr

1) Sadochai af Osathi, B 2) Arapha, B; Arethe konungs af Geth, B 3) Hinn, B, A 4) [*mgl.* A 5) son Saltus *tilf.* B 6) fyrir Joab *tilf.* A 7) ok uar af Arapha, B 8) .vii., A 9) .vii., A 10) [hann het Belebuzar. Jonathas brodurson Dauid konungs drap ok mikinn kappa er het Beleath, A 11) hôfðingiar, B, A 12) Arapha, B; Arethe, A 13) *Her har A ikke nyt Capitel.* 14) konung *tilf.* B, A 15) guðs, B 16) Fra drepsott aa Jsraels lyð. capitulum, A 17) mega, B 18) aa, B

mællti at Joab oc allir hans hǫfðingiar forv at telia Gyðinga lyð. Foro þeir fyrst af fvndi konvngs vt yfir Jordan oc komo fram i Arohel til hęgri handar fra borg þeirri sem er i dal Gath. oc sva gengv þeir fram vm Jazer [ok i iorð Galaath ok komu i Dan ok Siluestria ok uið Sidonem ok foru um Menia ok Tyri ok sua um alla iorð Eiueth ok Chananei.[1] sva forv þeir vm ǫll endilavnd Gyðinga oc komv framm i Bersabez[2] Juða. Ok at vmkringǫv ǫllv landi komv þeir eftir .ix. manaði oc .xx. daga aptr i Hiervsalem. feck Joab konvngi skrifaða tǫlo Gyðinga lyðs. Varo þeir af Jsrael .dccc. þvsvnda[3] vapnfęrra [manna enn af Jvda .l. þvsvnda[4] bardagamanna. Gvði mislikaði við Dauid konvng er hann villdi æigi sialfr fara sem hann hafði boðit at akta folkit ok hægna vsiðv.

Nv sem [lyðr var manntaldr.[5] hugsaði Dauid hvat hann hafði gǫrt oc stvrlaðiz miog hiarta hans. þi at hann iðraðiz sinnar vhlyðni. oc sva sagði hann. Harðla miog hefi ek misgert[6] i þessv verki. þvi bið ek drottinn minn at þv takir brottv[7] ranglæti mitt. þi at miok vvitrliga hefir mer til tekiz. Enn þv miskvnna mer gvð þinvm þræli. Gvð sendi þa Gath spamann til konvngs. hann segir sva til hans. þessa lvti segir drottinn gvð. þrir ero þer kostir gerfir enn þv kios hvern þv villt hellzt af þessvm. at .vii. ar [i samt[8] komi hvngr oc hallæri vm allt þitt riki. æða þv verðir .iii. manaði forflotta[9] fyrir þinvm vvinvm. sva at þv læitir[10] vndan enn þeir sęki æ eptir oc siti vm lif þitt. ęða komi þrysvar akof drepsott i riki þitt. Nv hvgsa þv segir Gath oc seg mer siðan at ek megi birta fyrir þeim er mik sendi hvern þv hefir hellzt kiorit[11] af þessvm.[12] Konvngr svaraði. Miok þyngiomz ek i þesso. enn þo þarf þess æigi. þvi at betra er mer at gefaz vpp a valld gvðs mins enn i hendr heimligvm manni[13] þvi at margfǫld er miskvnn drottins mins.

Nv sendi drottinn drep i allt rikit sva langan tima sem fyrr var sagt. sva akaft at a þeim .iii. davgvm do æigi fęri enn [.lxx. þvsvnda karla[14] enn vtalðar konvr oc bavrnn. Ok sem sottin nalgaðiz til Jorsalaborgar. þa sa Dauid ęngil gvðs standa milli himins oc iarðar yfir garði þess mannz er het Arevnan.[15] þessi engill drap folkit með elldligv sverði. Dauid konvngr ręlti þa halsinn vndir sverðit sem hann sa engilinn bvinn at hǫggva oc mællti. þess bið ec drottinn minn at þetta sverð snvizt mer a hals oc ræiði drottins mins seðiz

[1]) [*tilf.* B [2]) Bersabee, B [3]) [.ix. tiger þusundraða, B [4]) [karlmanna ok fimtiger þusundraða, B [5]) [lyðrinn var talðr, B, A [6]) i augliti þinu *tilf.* A [7]) af mer, A [8]) [*mgl.* B [9]) forflotti, B, A [10]) flyir, A [11]) kiǫrit, B, A [12]) luthum *tilf.* B [13]) monnum, A [14]) [.vii. tiger þusundraða karlmanna, B [15]) Reunan, A

helldr a mer oc minv kyni enn folk gvðs se nv fleira drepit fyrir [minar sakir misverka oc vrækt.[1] Lat æigi drottinn þinn lyð flæira tynaz fyrir mitt ranglæti. þi at ec em sekr oc davða verðr i þinv avgliti. enn þessir þinir menn ero sva mæinlavsir sem savðir. Sem drottinn sa iðran Dauids oc hæyrði sva þeckiliga oc miskvnnsamliga bęn hans. bavð gvð[2] englinvm af at lata at drepa folkit. Ok þegar lætti af sottin vm allt rikit. Oc a þeirri savmv stvndo com Gað[3] spamaðr til konvngs af gvði sendr sva segiandi. Farðv konvngr oc gior drottni alltari i grasgarði Arevnan sem þv satt engilinn standa með brvgðnv sverði. Konvngr geck þegar vpp i garðinn sem [Gað mællti oc gvð hafði boðit.[4] En Arevnan garðzbondinn sem hann gat at lita oc kendi konvng oc hans menn fara til sin. geck hann i mot þeim oc fell a kne oc lavt konvngi sva segiandi. Gvði se þer vel komnir. hver er savk til er þv virðizt minn herra at vitia[5] þins þionostosveins. þat er mitt erendi hingat segir konvngr at ek vil kavpa at þer þenna litla grasgarð er þv att oc[6] gera þar alltari gvði oc færa fornir. at drottinn virðiz at nema drep oc davða af folkinv. Arevnan svaraði. Giarna giarna minn herra. tak alla lvti af minv goðs[7] þa er þer likar. þi at grasgarðinn oc allt annat sem þv þarft gef ek þer goðfvsliga. yxn oc avnnvr kvikendi skalltv hafa at[8] sæfa i forn. eyki oc vagn til vinnv at flytia til við ok navðsynliga lvti til þessa ęmbęttis. Lati gvð drottinn ser soma at þiggia þin hæit oc þionostv. Konvngr mællti. Eigi dvgir at sva se sem þv hefir til skipat. helldr skal ek kavpa at þer þat er ek vil. þi at æigi skal ek offra gvði drottni minvm i forn nockvt þat er ec þigg kavplavst. Kæypti konvngr þa grasgarðinn oc yxn til at fornfæra fyrir .l.[9] skillinga silfrs. Siþan ræisti hann þar alltare oc færði gvði fornir oc friðsamligt ofr.[10] Giðrðiz drottinn þa enn liknsamr oc sneri sinne reiði oc raðningarvendi af Jsraels lyð.

Nv ma a þessi frasavgn marka ok mǫrgvm ǫðrvm þvilikvm sem nv hafa sagðar verið. hverso liknarfvllr oc giezkv Dauid konvngr var við allt folk. at hann villdi helldr davða þola enn sia annars[11] davða. nema þar er hann sa at fyrir ręttlætiss sakir veri refsing ger. Hann var manna vaskastr til vapna i orrostvm oc vel harðr i rættri ręfsing. hann var maðr goðgiarnn oc asthollr hveriom manni oc avmhiartaðr yfir vfǫrvm hvers mannz. hann var tryggr oc trvr i ǫllvm lvtvm oc sva lastvarr at hann villdi ecki vamm vita a sik. raðvandr

[1]) [minna misuerka sakir ok uræktar, B; mina misuerka ok vrækt, A [2]) þaa *tilf.* B [3]) Gath, B, A [4]) [guð mællti, B [5]) min *tilf.* B [6]) at, B [7]) goz, B; goðz, A [8]) ok, B [9]) fimmtigi, B [10]) offr, B, A [11]) annarra, B

oc fastorðr i vinattv oc i ðllvm lvtvm. litillatr oc þolinmoðr vmfram aðra menn sva at æigi var annarr[1] hans maki[2] i Jsraels folki at allri gæzkv. þi at sialfr gvð tok sva til orðz i vitnisbvrðinvm þa er hann valði Dauid til konvngs. at hann kvaz[3] fvndit hafa mann eptir lvnderni[4] sinv. Enn þvi volldi bræysklæikr mannligrar vstyrktar er hann fell i synðir ęða afbrigði gvðs boðorða. enn hann var hinn hogverasti ok hinn miskvnnsamasti. sva at hann iðraðiz oc græt akafliga[5] oc bað gvð ser liknar ok bavð sik vndir hans raðning þegar hann fell i nockvra savk.

Huersv Abysach þionaði Dauid konungi.[6]

290. [7]Konvngr gerðiz nv gamall en þo mæirr ðrvasi enn alldr stoð til. þvi at kvlði nalgaðiz hðrvnd hans sva at af klæða yl matti hann æigi hæitr verða ęða varmr. Var þat rað herbergiss svęina oc raðgiafa konvngs at læita skylldi at meyiv nockvrri. at hon þionaði oc legi i sęng hia honvm til þess at hann mętti fa verma af blavtv [oc hennar hæitv hðrvndi.[8] Var þa farit at þeirra raði vm allt rikit oc fvndin æin mer vng sv er af bar ǫllvm ððrvm at fęgrð oc ætt. hon het Abisach.[9] Var hon þa læidd til sęngr konvngs. svaf hon hia honvm oc vermði hann oc þionaði honvm með mikilli list oc hæverskv. Konvngr ęlskaði hana sem sina fostrmoðvr en ęigi konv. þi at hann atti ecki savrvgligt samlag við hana oc ęnga[10] brvgðning hennar hræina meydoms. Enn sva helgaðiz hennar tign af faðmlagi Dauids at allr lyðr sęmði hana. sva at af ðllvm var hon virð sem hðfvðdrottning yfir ðllvm drottningvm konvngs.[11]

Adonias let sik til konungs taka.[12]

291. Adonias het son Dauid konvngs. hans moðir het Aggith.[13] hann var harðla friðr oc fagr synvm sva at hann geck næst Absalon[14] at allri likams[15] skapan. J þann tima sem faðir hans var gamall oc nær ðrvasa. sem nv var sagt. giorði Adonias vppręist i moti[16]

[1]) ne einn, A; *mgl.* B [2]) liki, A [3]) kueðz, B, A [4]) lyndi, A [5]) sinar afgiǫrðir *tilf.* B [6]) Fra Dauid konungi ok af Abisach, A [7]) Dauid *tilf.* B [8]) [ok heitu hennar hǫrundi, B; hennar hðrundi ok heitu, A [9]) Sunamitis *tilf.* B [10]) engan, B [11]) hans, B [12]) Fra Adonias syni Dauids konungs. capitulum, A [13]) Agith, B [14]) Absaloni, B [15]) *mgl.* A [16]) i gegn, B

honvm með miklv ofbelldi oc kavs sik sialfr til konvngs yfir riki favðvr sins at honvm vvitanda. Tok hann ser þa þegar hirð oc giorði handgengna menn. Siþan giorði hann hatiðliga væizlo sva sem nyvigðr konvngr. lęt renna vm borgina með bvmbvm oc pipvm oc lęt boða vm allan staðinn at þa var Adonias konvngr. þessir vorv i raðagiðrð með honvm Joab hertogi Dauids ok Abiathar byskup oc margir aðrir hðfðingiar. at þeirri væizlo vorv oc allir konvngs synir þeir sem þa vorv a lifi nema Salomon. honvm hafði Adonias æigi boðit. þi at hann vissi at Dauid konvngr hafði hæitið honvm riki eftir sinn dag. Sadoch byskup oc Nathan spamaðr Banaias hðfðingi[1] oc aðrir kappar konvngs oc mestr styrkr hans hers var i engv[2] samþykki her um meðr Adonia. Nathan spamaðr gekk þa til Bersabe drottningar moður Salomonis oc sagði sua til hennar. Er þer nǫkkut heyrinkunnikt huat nu ferr framm. at Adonias lætr nu gefa seer konungs nafn oc dregr rikit undir sik enn minn herra Dauid konungr er þersa enn uuitandi. Nu tak[3] af mer heil raað ok hialpsamlig þer ok syni þinum Salomon. Far þu nu til fundar uið konung ok seg honum þersi tiðindi. siðan skalltu spyria huert raað hann giǫrer fyrir þer ok syni þinum. man ek þa ok til koma er þu talar uið konung ok styðia þitt maal. Bersabee drottning gekk þegar inn fyrir konung. hon hneigði sik litillaatlega ok laut honum. Sem Dauid saa Bersabee[4] męllti hann til hennar. þu ert með hrygðar yferbragði.[5] huat uilltu af mer þiggia. Hun suaraði. Minn herra konungr. ek minnumz a þat er þu hefer heitit mer þinni þionostukonu fyrir guðs nafn. at Salomon son minn skylldi setiaz i þitt sęti ok rikia epter þik. Enn nu at þer uuitanda hefer Adonias laatit gefa ser konungs nafn ok ætlar at taka under sik allt rikit. enn þo seer enn allr Jsrael[6] lyðr til orlausnar hingat sem þer erut ok biðr yðarra atkuęða minn herra. huerr setiaz skal i þitt tignarsęti epter þik. þikkiumz ek nu ok sia huersu ferr þa er þin missir uið. ef þu giǫrer ekki raað aaðr fyrir rikinu. at uið bęði ek ok Salomon son minn munum[7] dæmð sek ok utlæg. Varla hafði hun lokit sinni ræðu aðr sueinar konungs sogðu[8] at Nathan spamaðr uar kominn. ok sem hann kom inn i augsyn konungs. kuaddi hann konung ok siðan tok hann sua til orðz frammfallandi allr til iarðar. Hafi þer spurt minn herra konungr at a þersum[9] degi hefer Adonias son þinn laatit drepa yxn ok fiolða ruta. ok til ueizlu hefer hann kallat bræðr[10] sina ok Joab hertuga ok Abiathar byskup. ok

[1]) ok Semei *tilf.* B [2]) *Her mgl. 1 Blad i* C, *suppleret efter* B [3]) þu *tilf.* A [4]) inn koma. þa *tilf.* A [5]) bragði, A [6]) Jsraels, A [7]) bæði *tilf.* A [8]) honum *tilf.* A [9]) þeima, A [10]) brøðr, A

sitia þeir nu i samdrykkiu með honum ok marger aðrer hǫfðingiar uiðr glaum ok gleði ok hafa uigt hann til konungs. En nu hugða ek minn herra konungr at þu myndir þersu æigi hafa raaðit utan mitt uitorð huerr setiaz [skylldi yfir[1] sætisstol þins rikis eptir þik. Enn þat skal guði þakka at ek þinn þionn ok Sadoch byskup ok Banaias raðgiafi yðarr ok Salomon sun þinn hǫfum þersu ekki [samraaða uorðit.[2] Dauid konungr sem hann heyrði þersi tiðindi. þa þagnaði hann [uið þersi orð[3] nǫkkura hrið. þui næst tok hann sua til orða[4] með micklum harmi hugar. Eigi vilia minir synir segir hann draga mina natturu til sin. þui at ek þionaða Saul konungi marga daga uið þat at hann laa um lif mitt ok hafði þo guð kosit mik til konungs. þi at hann var reiðr Saul konungi. enn þo beið ek þers doms at er guð dæmði[5] hann af riki. [enn æigi villda ek døma hann af riki[6] þo at hann vęri minn uuin. Nu hefer sun minn gort þat uið mik er ek uillda æigi giǫra uið uuin minn. Nu meðr þui at Adonias hefer dæmt[7] mik fra riki þui er guð gaf mer. fyrr enn ek segða upp eðr sa tęki[8] mik fra er mik kaus til. fyrer þui skal hann[9] með haðung fra falla þersari sęmð. sua sem sa fell er hina fyrstu vppreist giorði með drambi moti sinum drotni.

Konungr męllti þa til Bersabee drottningar. þat ueit lifandi guð saa er mik leysti or huerri aanauð ok ufriði. at nu rett á þersum[10] degi skal þat allt framm koma ok fullgiǫrazt sem ek hefer þer heitit uið guðs uitni. at Salomon skal konungr uera son þinn ok taka riki ok sitia i minu sęti epter mik. Sem hun heyrði þessor orð af konungs munni. fell hon þegar framm ok þakkaði[11] sem makligt var þessa skipan. þui nęst męllti Dauid konungr uið Sadoch byskup. Tak þu mul minn ok laat bua með ǫllum þeim bunaði sem hann hafði þa er ek reið honum meðr allri tign. ok set þar aa Salomon son minn ok tak með þer Nathan spamann ok Banaiam hǫfðingia ok alla hina trygguztu mina riddara ok riðit til tialldbuðar drottins ok smyrit þar Solomon til konungs. þui nęst laat taka luðra mina ok laat[12] blaasa um alla borgina meðr hatiðlegu kalli. ok laat boða at Salomon er uorðinn konungr at[13] guðs uilia ok at kosningi[14] Dauid konungs. þui næst leið hingat Salomon sun minn. at ek mega fagna nysettum konungi i mitt seti. Enn at lokinni ręðu konungs. þa giorði Sadoch alla luti sem Dauid bauð honum. Enn þa er Salomon kom aptr far-

[1]) [*saal.* A; skal, B [2]) [raðit medr Adonia, A [3]) [*mgl.* A [4]) ordz, A [5]) dømdi, A [6]) [*tilf.* A [7]) dømt, A [8]) tøki, A [9]) *tilf.* A [10]) þeima, A [11]) honum mikilliga *tilf.* A [12]) *mgl.* A [13]) medr, A [14]) kosning, A

andi skryddr allri konungs tign. þa stóð upp Dauid sialfr [ok hneigði[1] honum ok blezaði hann meðr þersum orðum.

Salomon til (konungs) tekinn af feðr sinum.[2]

292. Blezaðr seer þu drottinn guð minn. er þu letz þer soma at hefia mik til sua mikillar semðar af litlum stigum sem ek em nu i skipaðr. ok hefer holpit mer i mǫrgum haaskum ok leiddan mik [til þeirrar hugganar[3] epter mart uandrędi ok mart ok langt starf. at augu min megu i dag sia þann frammgenginn af minum lendum er þu hefer nu skipat i þat sęmðarsęti sem þu hefer mik aaðr i skipat. epter þui sem þu hefer mer heitit. þers bið ek þik drottinn minn at þu tuifallder ok þrifallder manuit ok tign Dauid yfer þeima æskumanni ok giǫr hann fullkominn hǫfðingia ok stiornara þinu folki epter þinum vilia. þui [nęrst kyrsti[4] Dauid Salomon sun sinn ok męllti til hans. Sa guð er himnum styrer margfalldi þer frið á iǫrðu umframm alla konunga ok gefi þer af iarðar auǫxtum alla sęlu. þers uil ek beiða þik[5] son minn. at þu væger frændsymi[6] uið Adoniam broður þinn. ef þu sier sanna iðran hans. fyrer þat er hann giorði suikliga uppreist i moti mer.[7] At lokinni blezan þa suaraði Banaias ræðismaðr hans ok sagði amen. Ok enn męllti hann. Guð drottinn laati allt þetta epter þui fara sem þu hefer talat. ok sua sem drottinn hefer uerit meðr þer herra konungr sua se hann nu með syni þinum Salomon ok giǫri haaleitara hans tignarsęti ok sęmð rausn ok riki ok frialsara i alla staði enn yðart riki hefer uerit minn herra. Epter þetta męllti Dauid konungr uið Sadoch byskup ok Nathan spamann. Leiðit nu þenna unga konung Salomon i holl sina ok setið hann i hasęti mitt[8] með ǫllum hatiðlegum fagnaði ok goðri veizlu. Enn þeir fylldu allt þat sem Dauid konungr bauð þeim.

Enn at lokinni veizlu Adonie þa heyrðu þeir sǫngua[9] fagra pipur ok huerskyns gleði sua sem með nykomnum fagnaði um borgina. Enn Adonias spurði epter[10] hverio gegndi sia fagnaðr folksins. hvart sv glæði var fyrir hans [sakir oc tignar[11] ęða vorv [nockvr ny[12] tiðendi. Oc a þeirri [stvndo sômo[13] kom þar Jonathas son Abiathar byskups oc geck fyrir Adoniam[. Adonias mællti til hans. þv ert

[1]) [hneigiandi sik fyrir, A [2]) Fra Dauid konungi ok Salomone syni hans, A [3]) [*tilf.* A [4]) [næst kysti, A [5]) *tilf.* A [6]) frændsemi, A [7]) feðr sinum, A [8]) sitt, A [9]) stora ok *tilf.* A [10]) *Her begynder atter* C [11]) [tignar saker, B, A [12]) [onnur, A [13]) [sǫmu stundu, B, A

hravstr drɛingr oc mant þv hafa fram at bera nockvr[1] goð ɛrendi. Hann svaraði. þo verðr at segia at æigi se goð.[2] Dauid hefir gefið Salomon syni sinvm konvngs nafn ok allt sitt riki. Segir Jonathas þeim þa gersamliga allt sem fallit var. at Salomon var þa vigðr til konvngs oc i hasæti sættr favðvr sins Dauids með allri hatiðligri glæði oc allz hattar fagnaði[3] sva sem a agættri hatið. þa er Adonias heyrði þessi tiðendi. varð hann harðla hrɛddr oc allir þeir sem i raðagiðrð vorv með honvm. oc flyði hverr til [sinna hæimkynna.[4] Enn Adonias flyði til tialldbvðar drottins oc lagði hǫnd sina a hæilagt alltari sva sem iatandi sik til hræinlifiss oc vndir þionosto i helgv landtialdi gvðs. þvi næst sendi hann mann til[5] konvngs ok mællti. Her skal ek dæyia. nema minn herra Salomon konvngr hæiti mer með fastmælvm. at hann drepi mik æigi þion sinn fyrir [þat er ec hefi misgert.[6] þa segir[7] konvngr. Adonias er broðir minn at frændsɛmi.[8] oc vil ek giarna þyrma honvm. ef hann vill rɛttliga iðraz fyrir þat er hann gerði svikliga vppræist moti feðr sinvm Dauid konvngi. ek vil bera þessa byrði með honvm fyrir gvði með þeim maldaga at hann verði iafnan[9] kendr við trygglæik[10] oc litillæti fyrir vtan alla flærð. enn ef nockvr flɛrðsamlig agirnd verðr fvndin með honvm. þa a hann visa van hɛfndar yfir hǫfði sino.[11] Nv fari hann heim til ɛigna sinna oc nioti þeirra æ meðan hann helldr þetta sem nv er mɛllt.

Tilskipan Dauid.[12]

293. Nv nalgaz[13] davðadagr hins blæzaða[14] Dauid konvngs. kallar hann þa til sin Salomon son sinn oc segir sva til hans. Nv er þat likazt son minn at ec gangi þann veg sem allir menn a iarðriki ɛiga fyrir hǫndvm. Nv minnztv iðvliga at gvð hefir gefið þer spect oc mannvit.[15] oc þvi gæym þv iafnan hans [boðorða oc ɛlska hann[16] vm alla lvti fram. Styr þv riki þinv með vitrligv rɛttdømi. [sva nockvrv refsingasamr[17] at æigi syniz riki þitt stiornarlavst fyrir þinnar ofblæyði sakir. Gɛt[18] oc með mvndangshofi harðrar[19] ræfsingar. at æigi verðir þv fvndinn miskvnnarlavss með ofmiklvm grimleik.

1) morg, B 2) [ok mællti, A 3) þessvm tiðendvm *tilf.* C; *mgl.* B, A 4) [sins heima, A 5) Salomon *tilf.* A 6) [minn glæp, A 7) mællti, B 8) frændsymi, B 9) *mgl.* B 10) truleik, B 11) ser, B 12) Fra fortolum Dauid ok heilræðum við Salomon son sinn, A 13) naalgaðiz, B 14) dyrðliga, A 15) manuit, B 16) [boðorð at elska ok unn honum, B 17) [hæf sva refsingum, B 18) Giǫr, B 19) harðar, B

þo[1] skalltv minnaz Joab frenda þins er mer hefir længi þionað[2] með miklo starfi. oc hęfir þat æigi at synðligar[3] sakir þęr er hann hefir i fallit fylgi honvm til helvitis. þvi at hann drap Abner ok Amasa agiæta hôfðingia i minvm griðvm. er lengi hôfðv þionað Saul konvngi með miklvm trygglæik.[4] oc miog margir ero þeir aðrir[5] er hann hefir drepið fyrir ofrkaps sakir helldr enn rettrar ręfsingar. oc er betr at þv latir hann taka her skiota hefnd helldr[6] en hann tyniz ęylifliga i þessvm savkvm. Hallt oc orð min við Sęmei[7] þo[8] at hann bavlvaði mer er ec flyði[9] fyrir riki Absalons[10] broðvr þins. oc þo með þeim hętti at hann hafi nockora minning þess glęps. at æigi staðfestiz sv bavlvan yfir honvm at ęylifv er hann bavlvaði mer saklavsvm. Minnztv þess at Abiathar byskup lęt[11] fęðr sinn oc alla frendr [fyrir þat er ek var feddr j Nobe[12] þa er ek flyði[9] af avgliti Saul konvngs. þess a Abiathar oc at niota. er hann for með mer oc flvtti ork drottins fyrir mer oc þolði [mǫrg vas oc vandreði fyrir minar sakir. þo[13] gæymðv þess at hann hafi retta minning iðranar fyrir þat er hann var nv i svikraðvm[14] við mik með Adonia broðvr þinvm oc moti mer. at sv sok fylgi [æigi honvm[15] til davða. Ver þv son minn diarfr oc harðhendr ok þo hofsamr vm alla lvti. Giæt[16] oc geym i ôllvm lvtvm gvðs vilia at gera. þa man drottinn styrkia oc styðia efla oc avka[17] riki þitt. oc manntv æignaz hvartveggia eylifa sælv oc[18] stvndliga.

Andlat hins blezaða Dauid.[19]

294. þi næst andaðiz hinn dyrðligi konvngr Dauid i goðri elli. oc græt Salomon konvngr davða hans marga daga oc bio groft hans [i Hiervsalem[20] með allri konvngligri tign oc vtallegvm avðęfvm.[21] Enn fyrir þi at nv er læiði hans tomt segir hinn helgi Jeronimvs prestr. þa er þat margra manna ætlan at hann hafi vpp risit af davða með varvm herra Jesu Cristo. eptir þvi sem gvðspiôll visa til at margra manna likamir lifnaðv[22] i vpprisv vars lavsnara Jesu Cristi. [Er þat oc[23] vel trvanda. at þessi enn dyrðarfvlli Dauid konvngr man

[1]) þa, B [2]) ok hann hefir iafnan uerit i mǫrgum vtgiǫrðum ok herferðum ok þionat *tilf.* B [3]) syndsamlegar, B [4]) truleik, B [5]) *mgl.* B [6]) *mgl.* B [7]) son Gera sunar Jemini af Baurim *tilf.* B [8]) þui, B [9]) flyða, B [10]) Absalonis, B [11]) fyrirlet, B [12]) [sina i Nobe fyrer minar saker, B [13]) [marga uásbuð. Nu, B [14]) suikręðum, B, A [15]) [honum æigi, B, A [16]) Gior, B [17]) þik ok *tilf.* B [18]) sva *tilf.* B [19]) Her segir af liflati ens dyrliga Dauid konungs, A [20]) [*mgl.* B [21]) athefum ok uanduirkt, B [22]) *saal.* B, A; lifnaði, C [23]) [enn þat er, B

nv glæðiaz i eylifri sælv vtan enda með þeima gvðs syni lifanda sem hann bar merking vm marga lvti i þessvm hęimi. þvi at sialfr allzvalldandi gvð bar vitni hans goðlæik sva segiandi. at Dauid son Jesse gerir flest manna[1] at minvm vilia. Dauid konvngr var þa siavtogr[2] er hann andaðiz. hann hellt riki .xl. ara. hann var fyrst konvngr i Ebron yfir riki Jvda at ęins .vii. ar. enn siðan i Hiervsalem hellt hann .iii. ár oc þriatigi ęinvalldzriki yfir allan Jsraels lyð. En hann var þritðgr[3] þa er hann tok at rikia i Ebron oc Saul var fallinn.

Her hefr .iii. bok liber regum. Vpphaf rikis Salomonis.[4]

295. At frammliðnvm Dauid konvngi af þessv lifi sęttiz Salomon svn hans yfir hasæti rikiss hans oc gerðiz skiott hinn virðvligsti hofðingi. A þeim sama tima sem Dauid konvngr var andaðr geck Adonias til fvnndar við Bethsabe[5] drottningo oc bað hana bæiðaz af Salomon[6] syni sinvm. at hann gipti honvm til ęiginkonv Abisach hina friðv mæy er þionað hafði Dauid[7] i elli.[8] Enn með þeirri athygli læitaði hann þessa kvanfangs. at hann ætlaði sva at [komaz at[9] rikino með flærðsamligri vel. þi at sva mvndi allt folk virða. ef hann fengi Abisach. at sa veri makligastr at sitia i sęti Dauids er verðr var at liggia i sæng hans oc i þeim faðmi sem Dauid hafði helgat með sialfvm ser. þat ætlaði hann oc sem vera myndi at bręðr Abisach oc allir hennar frendr myndi betr vnna honvm rikiss ef hann fengi hennar helldr enn þeim manni er ecki veri við þa vandabvndinn.

Nv þi at drottning var goðvilivð[10] oc litillat með hręinv lyndi oc flærðlavso. þa kendi hon æigi vndirhyggiv oc flærð Adonie oc tok við ęrendi hans. for þegar til fvnndar við Salomon konvng. Oc sem hon kom i hǫllina. stoð konvngr vpp oc geck fagnandi moti moðvr sinni. hann lavt henne oc læiddi[11] til sætiss með ser. þvi næst birti drottning eyrindi sitt oc mællti sva. Ek hefi ęina litla bǫn at flytia til þin minn herra. ok vil ek eigi birta[12] fyrr enn þv væitir mer aðr. Konvngr svaraði. þv ert moðir min oc hæfir mer æigi at synia þer. oc vil ek giarna at þv þiggir þat er þv bæiðir[13] meðr skynsęmð. enn þat hęfir þer at hvglæiða at þv bæiðir þess sem[14] mer er[15] vel væit-

[1]) *mgl.* B [2]) siavtugr, B; .lxx. aara, A [3]) þritugr, B; .xxx., A [4]) Her byriaz vpp ok segir fra Salomon konvngi er hann let drepa Adoniam broðor sinn fyrir retta sok, A [5]) Bersabe, A [6]) Salomone, B, A [7]) konungi *tilf.* B [8]) sinni *tilf.* B [9]) [naa, A [10]) goðuiliug, A [11]) hana *tilf.* A [12]) hana *tilf.* A [13]) biðr, B [14]) er B; eins er, A [15]) se, B, A

anda. þa mællti drottning. Ek vil þess biðia at þv giptir Abisach til ęiginkonv broðvr þinvm Adonie. Konvngr sa þegar hvat vndir þessi bęiðni[1] bio af hendi Adonie oc svaraði ræiðr. Hvat þarft þv moðir at biðia honvm Abisach til ęiginkonv. nęma helldr ef þv vnnir[2] honvm betr konvngsdomsins[3] þa bið honvm rikissins. fyrir þvi at þv væitz at Adonias broðir minn er ellri enn ek oc gaf ser sialfr konvngs nafn með kosning hinna agætvzstv hǫfðingia fyrr enn faðir minn kysi[4] mik til konvngs at gvðs vilia. Nv ero þeir sǫmv enn i dag i ǫllv fvlltingi með honvm Joab hinn rikasti hǫfðingi oc hertogi oc Abiathar byskup. Enn Abisach er af þi bezta kyni sem i er ollo rikinv oc nv virð af ǫllvm lyð hin hæsta drottning sakir fostrs þess er hon væitti feðr minvm i elli sinni.[5] Enn ef Adonias fær hennar til konv.[6] þa [virðir alþyðan[7] sva at hann se makligaztr at sitia i sæti Dauids. þar sem hann er verðr at sofa i þeirri sæng oc a þeim armi sem Dauid la sialfr. Nv meðr þvi at Adonias giǫrði[8] drottinssvik moti feðr sinvm. þa bvðvmz ek til at bera abyrgð þeirrar[9] synðar með honvm við gvð fyrir frendsæmi[10] ockarrar sakir. enn nv þrefalldar[11] hann i annað sinn þav svik við mik broðvr sinn er hann hof vpp i avndverðv við sinn feðr. fyrir þvi sver ek við þann gvð er mik [skapaði oc[12] skipaði i sæti Dauids. at Adonias skal bera savk sina oc sva hverr annarr þeirra er i þvisa niðingsraði vorv með honvm.

þvi næst mællti Salomon við Banaiam hǫfðingia. Far þv til oc drep Adoniam broðvr minn. þvi at helldr vil ek at hann taki her skiota hefnd. [eptir þvi sem regla hæilagra laga byðr fyrir drottinssvik.[12] helldr en hann beri niðingssavk til helvitis. Drep þv oc Joab hertoga. þvi at hann giorði .ii. niðingsverk þa er hann drap Abner oc Amasa agæta hǫfðingia i griðvm oc trvnaði Dauid konvngs. en þessi er hin þriðia savk er miklo er mest. at hann giǫrði drottinssvik moti feðr minvm þa er hann gaf Adonie konvngs nafn. oc er hann at viso tyndr annars hæims eylifliga nema hann taki iðran þessa hæims með lǫgligri refsing. Banaias giǫrði sem konvngr bavð oc drap Adoniam.

Enn sva sem Joab oc Abiathar vorv i raðagiǫrð at gefa Adonie konvngs nafn. sva vorv þeir oc i þeirri[13] raðagiǫrð at hann skilldi biðia Abisach. Ok þa er þeir spvrðv davða Adonie. vęntv þeir ser ecki griða. Banaias tok Abiathar byskup oc læt lęiða fyrir Salomon

[1]) bøn, A [2]) ant, B [3]) konvngdomsins (enn mer *tilf.* B), B, A [4]) kiǫri, B, A [5]) hans, A; *mgl.* B [6]) eiginkonu, B, A [7]) [uirða aller, B [8]) aaðr *tilf.* B [9]) þersarar, B [10]) fręndsymi, B [11]) þrifalldar, B, A [12]) [*mgl.* B [13]) *mgl.* B

konvng. Enn Joab flyði i tialldbvð[1] drottins oc hællt sik þar við hæilagt alltare gvðs. Banaias kom til tialldsins oc mællti. þat er boðskapr mins herra konvngs[2] at þv Joab gangir vt or tialldi gvðs. Joab svaraði. Meðr þi at ec em her kominn a gvðs grið. þa skal ec her annathvart davða þola ęða i griðvm vera. þa sendi Banaias mann til konvngs með Abiathar byskup oc læt segia honvm þessa alla lvti. Konvngr segir sendimanninvm. Far þv oc seg sva Banaia at hann drepi Joab hvar sem hann er staddr. þi at verk hans sialfs oc domr hæilagra laga drepr hann enn hvargi ockarr. Banaias gerði sem konvngr bavð. geck[3] inn i tialldbvð drottins oc drap Joab.

Enn konvngr mællti a þessa læið við Abiathar byskup. Vita matt þv þat. at þv ert davða verðr at ręttri reglo hæilagra laga. enn fyrir þi at þv ligtz foðvr þinn oc alla frendr a ęinvm degi fyrir þat er faðir þinn fęddi Dauid i Nobe. sva bart þv oc ðrk gvðs[4] oc þolðir meðr fęðr minvm mart vas oc ærfiði. þess skalltv niota er ek læt æigi drepa þig at sinni. Far þv nv til æigna þinna oc lif þar sem æinn plogkarll oc niot með þvi allra ęigna þinna. at þv halldir iafnan aminning iðranar þinnar fyrir drottinssvik þav er þv giðrðir við Dauid. sva at þv skallt æcki byskuplict ęmbętte flytia.[5] Enn vit þat vist. at sva skiott sem þv fremr nockvrn kennimannzskap vpp fra þvisa.[6] þa er þat þinn davði.[7] Abiathar for hæim oc hellt þetta allt sem konvngr bavð oc lifði lęngi siþan sviptr allri kennimannzskaps[8] tign. oc fylldiz[9] sva a honvm fyrirhæit gvðs þat er hann hafði fram talat yfir afkvęmi oc ættir Hely af Sylo. þi at Abiathar var af hans kyni[10] kominn. Konvngr skipaði Sadoch yfirbyskup i hans stað enn Banaiam gerði hann hertoga i stað Joab.

Drepinn Nabath fyrer vhlyðni sina.[11]

296. Litlo siðarr sendi [konvngr Salomon orð[12] Sęmei Naþath. oc sem hann kom a konvngs fvnd. segir konvngr sva til hans. Far oc hvsa þer her garð i Hierusalem til bygðar oc ver þar siþan stððvgr oc staðfastr at hæimili þino. enn gack ecki vtan borgar með nockvrri lavsvng. þi at ef nockvrn tima ferr þv yfir forss Cedron. þa skalltv vist vita at þat er þinn davði.[13] oc þitt bloð man dreifaz þer i hðfvð ef þv gerir æigi sem ec byð. Sęmei svaraði. þessi þicki mer hinn

[1]) landtialld, B [2]) konungsins, B [3]) hann *tilf.* B [4]) drottins, B [5]) fremia, A [6]) þersu, B, A [7]) bani, A [8]) kennimannz, B, A [9]) fylliz, B [10]) ætt, B [11]) Fra Salomon konungi ok Semei. capitulum, A [12]) [Salomon konungr epter, B [13]) bani, A

bǫzti kostr. oc skal ec þinn þionn þetta giarna gera sem þer hafið talað minn herra. Bygði þa Sǫmei vm hrið i Jorsalaborg. enn eftir .iii· ar varð [þat með atbvrð.[1] at þrælar hans hliopv fra honvm i riki Geth. ok er hann spvrði til þræla sinna. bio hann ser reiðskiota. [for siðan[2] oc flvtti þrælana aptr i Hiervsalem. þetta fretti Salomon konvngr[3] oc sendi[4] þegar eptir honvm oc sagði sva til hans. Mvna manttv Semǫi hvat ec sagði þer við gvðs vitni. at a þæima degi sem þv gengir[5] vt af Hierusalem [eftir þinni villd oc[6] lavsvng. at þat mvndi vera þinn davði. enn þv sagðir at þer likaði þat vel. Nv þa fyrir hvi gæymðir þv æigi þess logmals er ec setta þer til ravnar oc iðranar. þar sem þv veitz með sialfs þins samvizko hveria illzko þv gerðir við feðr minn. er þv bavlvaðir honvm saklavsvm oc gryttir hann oc hans menn. nv gialldi gvð þer þessa meingiorð oc hefni þer stvndliga[7] þina illzko. En konvngr Salomon se blæzaðr oc allt [riki Dauids[8] se styrkt fyrir drottni at eylifo. þvi næst bavð konvngr Banaie at drepa hann. oc sva giorði hann.

Vitran drottins við Salomon.[9]

297. Nv tok mikinn styrk oc framgang riki Salomon konvngs. hann mǫgðiz við Pharaon[10] konvng a Egiptalandi. sva at hann feck dottvr hans oc flvttv hana hǫim i Syon oc læt hana þar vera. meðan hann hvgsaði ser hallir oc herbyrgi oc efldi Hierusalem [at veggivm vmhverfvm.[11] Ok meðan æigi var gert mvstari[12] drottins [ok enn[13] þa fornfærði lyðrinn i hæðvm ǫða tvrnvm hverrar borgar. Salomon konvngr ǫlskaði miog gvð oc geck fram i boðorðvm feðr sins Dauids. vtan þat at hann ferði ofr[14] oc lǫgligar fornir i hæðvm sem siðr var til. Nv [for Salomon konvngr i Gabaon at fǫra fornir. þi at þa var þat hinn mesti oc halæitasti bǫnastaðr.[15] fǫrði hann i forn yfir altari[16] i Gabaon þvsvnd fornarkvikenda.

A ǫinne nott vittraðiz drottinn Salomon konvngi i svæfni sva segiandi. Bið mik þess sem þv vill at ek vǫita þer. Salomon svaraði. Mikla miskvnn væittir þv þinvm þionostvmanni Dauid konvngi feðr minvm. sva at hann geck fram i þinv avgliti með sannlæik oc rættlæti

[1]) [sa atburðr, A [2]) [ok for i Geth til Achia konungs, B [3]) at Semei hafði farit i Geth ok huarf aptr i Hierusalem *tilf.* B [4]) konungr *tilf.* B [5]) gengr, B [6]) [at þinni villd með, A [7]) stranglega, B [8]) [hans riki, A [9]) Er drottinn uitraðiz Salomon konungi, A [10]) Pharaonem, A [11]) [*saal. ogs.* B; vmhuerfis at veggivm, A [12]) musteri, B, A [13]) [*mgl.* A [14]) offr, B, A [15]) bønarstaðr, A [16]) [fører Salomon konungr, B

með hræinv hiarta. oc varðvæittir[1] þv honvm micla hialp[2] i marga staði oc gaft honvm þann son er settiz i hans rvm oc gaft mer riki eftir hann. Enn ek em einn smasvæinn sva favitzkr[3] at ek kann varla fotvm minvm forrað meðal þessa lyðs. er þv hefir þer valið oc sva er margr at varla ma tavlv [ęða ætlan[4] a koma [fyrir fiolða sakir.[5] Nv er sv bǫn minn drottinn minn at þv gefir[6] vit oc visdom i hiarta mitt. sva at ek megi[7] með ręttvisi dǫma þitt folk oc gera græin goðs oc illz. [þi at[8] hverr megi[9] dǫma sva mikinn fiolða þins lyðs af sialfs sins hvgviti vtan giof gvðligrar miskvnnar. þessi orð Salomonis þocknaðiz[10] vel drottni. oc segir hann sva til hans. Fyrir þa skylld at þv bæiddir[11] æigi langlifis[12] ęða avðęfa ęða fa valld a þinvm ovinvm. helldr baðt þv þer gefaz vitrv til at greina doma. þa skal ec gera eptir þinv tilmæli. at ek gef[13] sva mikla speki ok skilning i þinn[14] hvg oc hiarta. at ęngi iarðligr maðr [se þer[15] likr at speki hvarki aðr ne siðan. veiti ek þer eptir bęn[16] þinni. oc þar með avðęfi oc alla dyrð. sva at ęingi konvngr verði slikr siðan. Oc ef þv gengr gavtvr minar oc varðvæitir boðorð min [sem faðir þinn.[17] þa man ec gefa þer langa lifdaga. þvi næst vaknaði Salomon[18] ok kom[19] skilning a dravm sinn. Ok sem hann kom heim i Hierusalem. ferði hann ofr[20] oc friðsamligar fornir til tialldbvðar drottins fyrir hinni helgv ork gvðs. Siþan giorði hann agæta væizlo ǫllvm sinvm hǫfðingivm oc hirðsveitvm.[21]

Fra domi Salomonis.[22]

298. At þeirre væitzlo komv fyrir konvng at kięra sitt mal .ii. pvtvr ęða portkonvr. Oc sem þęr stoðv a hallargolfino. tok sva avnnvr til mals. Minn herra konvngr. ec bið at þęr virðiz at hæyra [hvat ec segi.[23] Ec oc þessi kona bygðvm baðar samt i ęinv herbyrgi. Nv bar sva til sem konvr kann[24] henda at ek var með barni. oc i natvrvligan tima fædda ek svęinbarn. enn a .iii^a. degi þaðan ifra fęddi oc þessi kona svæin. Enn nv var ęngi maðr i þessv hvsi vtan[25] við .ii. Oc sva bar til a ęinni natt at hon sofandi[26] hafði sva[27] þravngt syni

[1]) veittir, B [2]) miskunn, A [3]) fauitr, B, A [4]) [*mgl.* B, A [5]) [*mgl.* B [6]) mer *tilf.* B, A [7]) mega, B [8]) [Ok, B; eðr, A [9]) ma, A [10]) *saal. ogs.* B; þocknaduz, A [11]) beiddiz, A [12]) langs lifs, B [13]) þer *tilf.* B [14]) þinum, B [15]) [skal þer uera, B; er þer, A [16]) bøn, A [17]) [*mgl.* B [18]) konungr, B [19]) *saal.* A; setti, B; *mgl.* C [20]) offr, B, A [21]) med hinum mesta kostnaði *tilf.* A [22]) Her segir fra .ii. portkonum, A [23]) [mitt mal, A [24]) opt *tilf.* A [25]) nema, B, A [26]) *saal.* A; sofnaði (ok *tilf.* B), C, B [27]) of *tilf.* A

sinvm. at hann var davðr er hon vaknaði. Hon rȩis vpp vm miðmyrknȩtti[1] oc geck hlioðliga til hvilo minnar oc tekr minn svn sofanda[2] af faðmi mer sofandi.[3] oc setr[4] sinn davðan i staðinn. Enn vm morgvninn arla sem ek ætlaða at gefa miolk syni minvm. þa syndiz hann davðr. ok sem ek hvgði at vandligarr i biortv liosi. kenda ec at ecki var sa svæinn[5] minn son. þa svarar ðnnvr. Ecki er þetta sva sem þv segir. þi at þinn son er davðr enn minn lifir. þv lygr segir hin. þi at þinn son er davðr enn minn lifir. Með þessvm hætti þrȩttvz þer a fyrir konvngi vm stvnd. Konvngr mællti vm siðir til sinna manna. þessar konvr sem þer megvð hæyra þrætaz a vm bǫrnn sin. segir hvar aðra livga. þi at hvartveggi segiz ȩiga lifanda svæin[6] enn hvargi vill ȩiga hinn davða. Færit mer nv [ȩinn bitran brand.[7] þat var þegar giðrt. þa mællti konvngr. Takið nv oc [tviskiptið hinn lifanda svæininn.[8] faið siþan sinn lvt hvarri þeirra. þa mællti ǫnnvr. Ho ho harðla sart er mitt hiarta. Bið ec þic herra konvngr. at þer gefið henne þetta lifanda barn [enn drepit æigi.[9] Hin kallaði i moti. Drepit oc skiptið sagði hon. þi at ec vil giarna at hvargi ockvr nioti. þa mællti konvngr. Gefið nv þeirri hinn lifanda svæininn sem æigi villdi drepa[10] lata. þi at sv er moðir hans. Nv sem allr Jsraels lyðr hæyrði þenna konvngs dom. ottaðvz þeir hann. þi at þeir sa mikla gvðs speki vera með honvm at dðma sva vitrliga.

Fra rikdomi Salomonis.[11]

299. Salomon konvngr hafði nv ȩinvalld yfir allan Jsraels lyð. þessir vorv hðfðingiar hans. Azarias son Sadoch byskups Heliareph[12] oc Abia[13] synir Sesa ritara. Josaphat[14] skyringameistari. Banaias[15] hertogi. Sadoch oc Abiathar byskupar. Azarias son Nathan spamannz var hið æzsta rað konvngs oc fremstr af þeim er fylgð helldv oc nakvæmstir vorv konvngi i allri þionosto. Zabvth kennimaðr[16] enn son Nathan[17] var hinn kiærasti vin konvngs. Achisar[18] reðissmaðr innan hirðar. Adoniram[19] skattahðfðingi. Salomon konvngr setti oc .xii. menn yfir allt Gyðinga folk. þeir skylldo annaz konvngi borð hvert ar fra avðrv oc allri hirð hans sinn manað hverr þeirra. oc afla

1) myrknætti, B; midnætti, A 2) *mgl.* A 3) *mgl.* B 4) sun *tilf.* B, A 5) *mgl.* B, A 6) sun, B 7) [eitt bitrt suerð, B 8) [skiptit i tua luti sueininn þann sem lifer, B 9) [*mgl.* B 10) skipta, A 11) Fra Salomon konungi hinum spaka, A 12) Heboreth, B 13) Haia, B 14) sun Ahilut *tilf.* B 15) sun Joade *tilf.* B 16) var *tilf.* B 17) hann *tilf.* B 18) Achasar var, B 19) sun Abdia var *tilf.* B

þar til allra lvta þeirra er þvrfti. hverr þeirra hafði mikit riki oc margar borgir oc fiolða folks til forraða. En Salomon konvngr hellt einvalld yfir ǫllvm[1] rikivm fra þeirri miklo á er vmmerkir riki Philistim allt til endimarka Egiptalandz. sva at allir hǫfðingiar oc rikissmenn væittv honvm vingiafir oc þionoðv[2] honvm meðan hann lifði. Enn til borðz konvngs var at ætla hvern dag .xxx. mæla similvbravðs[3] oc [.ii. slik rvgbravð[4] .x. yxn feita oc .xx. haggengna .c. hrvta. oc vmframm[5] skogarhirtir oc avnnvr veiðidyr er iafnan vorv gnog.[6] oc enn alifvglar.

Nv var Salomon yfirkonvngr allra rikia milli Evfraten oc Gaze borgar a Blalandi. oc allir konvngar þeirra landa hnigv vndir hans valld oc helldv við hann hinn bezta frið. Sva ok innanlandz bygðv[7] Gyðingar við sømð oc sællifi vtan vgg oc otta oc groðrsettv ser akra oc alldingarða hverr a sinni ęign oc iorðv. Salomon konvngr atti .xl. þvsvnda vagnhesta með kerrvm bardaga bvnvm oc .xii. þvsvndir riddarahesta vel tamða til orrosto. alla þessa hesta hvaratveggio olo oc ǫnnvðvz þessir .xii. greifar sem aðr er gętið oc flvttv til borðs[8] bygg oc bravð halm oc hæy. æ þangat sem konvngr var með sinn her. þeir helldo oc honvm sialfvm borð með hinni bęztv gæymslv oc allmiklvm kostnaði hverr a sinvm tima sem þeim var skipað.

Fra frægð ok speki Salomonis.[9]

300. Nv gaf gvð Salomon konvngi harðla mikla spect [oc vitrv.[10] divpsæi hiartans oc hvgvit. sva at hans speki oc visdomr geck langt vmfram vitrv oc visendi allra[11] spekimæistara avstralfvnnar[12] oc Egiptalandz. oc varð hann nafnfregr með ǫllvm þioðvm vmhverfiss. hann talði fram .iii. þvsvndir dǫmisagna [oc vm[13] lofsamlig savngva dict. oc dispvtaði af triam cedro oc ysopo. sva[14] af skogdyrvm oc skriðkvikendvm. af fvglvm oc fiskvm. oc komo menn til at hæyra hans speki af ǫllvm þioðvm viða vm verolld oc fra ollvm konvngvm þeim er heyrðv hann nefndan oc getið hans speki.[15]

---

[1]) þeim *tilf.* B [2]) þegnadu, A [3]) similiubrauðs, B, A [4]) [*saal. ogs.* A; .lxx. mela rugbrauðs, B [5]) at auk, B [6]) i nog, B; nog, A [7]) lifdu, A [8]) *mgl.* B [9]) *Her er ikke nyt Capitel i* A. [10]) [uizku, B [11]) annarra, B [12]) austrhalfunnar, B, A [13]) [oc, B; vm, A [14]) ok *tilf.* B [15]) ok þotti aullum mikils vm hana vert *tilf.* A

Fra vinattuboðum konunganna.[1]

301. Jram konvngr af Tyro sem hann fretti at Gyðingar hôfðv tekit Salomon til konvngs i stað favðvr sins. varð hann geysi glaðr við oc sendi þegar sina menn[2] at hæilsa hann[3] af sinni halfv. þi at hann hafði verið ęinn hinn kęrazsti vin Dauid konvngs allar stvnndir meðan hann lifði.

Salomon konvngr sendi þa menn a fvnnd Jram konvngs með þessvm orðvm. Giorla vissir þv vilia feðr mins. Enn þi at hann matti æigi sakir agangs oc vfriðar [er hvaðanæfa vęitti[4] agan[5] oc vnaðir hans riki at[6] smiða þat hvs sem hann hvgsaði gvðs nafni at gera. enn nv hefir gvð drottinn gefið mer oc minv riki sva mikinn frið oc frelsi at ęngi andskoti ęða vfriðar akvama stvrlar mik ęða minn her. fyrir þvi hvgsa ek at smiða mvsteri mins drottins nafni eptir þvi sem sialfr gvð sagði fyrir feðr minvm. at sa hans son er settiz i tignarsęti hans skylldi smiða hvs hans hæilaga[7] nafni til lofs oc dyrðar. fyrir þessa skylld sent[8] þv til [smiða þinna[9] með minvm monnvm at hôggva mer hin goðo tre cedros i skogi Libano[10] til þessar hvsgerðar. enn ek man giallda þinvm monnvm [slika læigv[11] sem þv bæiðir.[12] þi at þv væitz at ęngi minna manna [er iafnkænn[13] i viðartalgv ęða sva hagr[14] a tresmiði sem Sydonii.

Sem Hyram konvngr heyrði þessa orðsending Salomonis gladdiz hann harðla miog oc sagði sva. Blæzaðr se drottinn gvð er hann gaf Dauid konvngi hinn spakasta mann at ęiga at syni. þann sem makligr er at styra sva môrgvm lavndvm oc lyðvm. Siþan sendi hann Salomon konvngi þessor andsvôr i mot. Heyrða ec segir hann yðvarnn boðskap oc vil ek giarna gera yðvarnn vilia. sva at svæinar minir skolo hôggva cedros oc avnnvr hin agætazstv tre oc flytia or fialli Libano[15] allt til siavar. Siþan skal ec sialfr viðr taka oc a skip leggia. oc flytia þar a land sem þv kant fyrir[16] segia. Enn þv hlytr at veita mer navðsynliga hlvti til vista at fæða folk mitt. Nv gaf Hyram konvngr Salomon konvngi tre cedrina oc abigiena.[17] sva[18] sem hann villdi hafa. enn Salomon væitti honvm til vista .xx.[19] þvsvndir mæla hvęitiss oc .xx. męla af hinv skięrazsta viðsmiorfi[20] a hverio ari. Ok bvndo

[1]) Fra Jram konungi ok Salamon konungi, A [2]) til *tilf.* B; til hans *tilf.* A [3]) honum, B [4]) ueittv, B [5]) *saal.* B; agang, C [6]) [heiðingia, A [7]) heilagu, B [8]) send, B, A [9]) [smiði þina, B; smidu þina, A [10]) Libani, B [11]) [slikt kaup, A [12]) byðr, A [13]) [eru iafnkęner, B [14]) hager, B [15]) Libani, B [16]) at *tilf.* B [17]) *saal. ogs.* B; abigena, A [18]) noglig *tilf.* A [19]) .xl., A [20]) oleo, B; vidsmiori, A

þeir með ser frið oc felagsskap oc helldo vel meðan þeir lifðv [allar stvnndir[1] baðir.

Salomon let efla mvsteris smið.[2]

302. [Konvngr Salomon[3] hæimti nv saman smiðv oc vinnvmenn [vm ðll sin riki.[4] Hann sendi .xxx. þvsvnda vinnvmanna i fiall Libanvm með þeirri tilskipan at þeir skylldi[5] skiptaz við. sva at .x. þvsvndir veri senn at vinnv ȩinn manað. ȩnn siðan skylldo þeir hvilaz .ii. manaði hæima i herbergivm sinvm. Adoniram skattahðfðingi konvngs var þeirra mæistari. Salomon hafði .lxx. þvsvnda hvskarlla þeirra er byrðar baro. [.lxx. þvsvnda[6] þeirra manna er hann hafði i fialli at[7] griotstarfi oc stȩintalgv. oc enn vmframm þeirra tðlo mæistarar þeir er til skipvðv oc fyrir savgðv hverri vinnv. þeir[8] vorv .iii. þvsvndir oc .ccc. Nv bavð konvngr þessvm vinnvmðnnvm at flytia agiætt griot til grvnndvallar mvstarissins.[9] oc at gera ferstrenda þa stȩina sem aðr hðfðv þeir aformat steinsmiðirnir. Enn allir villdo sva gera alla lvti sem konvngr bavð. oc vorv nv til bvnir viðir oc griot at smiða hvsit.

Fra vexti ok smið musteris guðs.[10]

303. A hinv attoganda ari hins fimta hvndraðs fra þvi er Gyðingar gengo af Egiptalandi. þat var a fiorða ari rikiss Salomons[11] a manaði zio. þa tok Salomon at smiða mvstari drottins. enn þat hvs er Salomon giðrði gvði var .lx. alna langt þeirra sem þa vorv. enn .xx. alna bræiðt .xxx. alna hatt. Enn forskotið framm af mvstarinv. þat kavllvm ver nv forkirkio. var sva langt sem mvstarit var bræiðt .xx. alna. enn .x. alna a bræiðdina[12] fram fra mvstarino. Glvgga gerði hann a mvstarino i hinvm hæstvm plazvm veggianna. þi at hann þilði alla veggi hvssins með þrennvm þilivm a hæðina. var hit næðsta þili .v. alna hatt enn annat .vi. [hið þriðia .vii.[13] Hann sȩtti allt grindvm ȩða skotvm[14] hit ytra vmhverfiss innan i mvsterino. sva at hvergi matti koma við veggina. Enn golf oc grvnndvellir sva veggir

1) [*mgl.* B, A 2) Af Salamon konungi ok hans tilskipan. capitulum, A 3) [Sal. konungr, B 4) [sina, B 5) skylldu, B, A 6) [.lxxx. þusundraða, B 7) i, B 8) þat, B 9) musterissins, A 10) Her segir af musterisgiorð drottins, A 11) Salomonis konungs, B 12) hȩðina, B 13) [*mgl.* B 14) *saal.* B, A; skaretvm, C

oc allt mvstarit var fyrst smiðat af styrkvm stęinvm oc aðr[1] telgðvm oc algerfvm. Oc hvergi hæyrðiz i hvsinv meðan þat var smiðat hamars hǫgg ne [ǫxar talga[2] oc til ęngra smiðartola. Allt hvsit hvælfði hann innan oc þackti með cedrinis triam. þa kom yfir Salomon[3] rǫdd drottins sva segiandi. Hvs þetta sem þv smiðar þat likar mer segir drottinn. ef þv gengr framm [eptir vegvm[4] mins lǫgmals oc dǫmir rætta doma oc gæymir i alla staði minna boðorða. þa man ek efna þat sem ec hæt feðr þinvm Dauid. at ec man byggia millvm sona Jsraels i hvsi þesso oc æigi fyrirlata lyð minn.

Salomon konvngr algerði nv mvsterit oc þilði innan alla veggi [sem aðr var sagt[5] með spiolldvm ęða[6] spilvm cedrinis. af golfi neðan oc iafnsiðt ofanverðvm veggivm allt vt [af rafri.[7] Enn golfið þilði hann með þeim triam er abigiena[8] hęita. Hann giǫrði oc innan af mvsterino hvs oc þilði með fiǫlvm cedrinis i milli allt[9] i ræfr. þat kalla þeir sancta sanctorvm. enn ver kǫllvm savnghvs. þat var iafnbræiðt mvsterino .xx. alna oc sva langt. þat var oc tvitǫgt[10] at alnatali a hæðina. Varð nv fertogt[11] mvsterit fram fra savnghvsino. Nv var allt þilið með cedrinis hvarttveggia hvsit bæði hit æfra oc hit nęðra sva at hvergi matti beran stęininn sia. J savnghvsino bio hann fyrir þar er setia skylldi hina helgv sattmalsǫrk drottins. oc allt savnghvsit innan læt hann þeckia með hinv skięrazstv[12] gvlli. sva oc mvsterit fyrir framan sǫnghvsit læt hann bva með hreinv gvlli oc sæymði a spęingr oc listvr með gvllnǫglvm. oc ecki var þat i mvsterino er æigi var[13] sem gvll eitt sæi. þar sem bæta[14] þotti bvnaðr[15] a. Alltarið i savnghvsino þilði hann með cedro oc þackti allt með gvlli. Siþan gerði hann [i savnghvsino[16] tvav engla likneski chervbin af olivatriam. var hvart likneskit .x. alna hatt oc hafði .ii. vængi .v. alna hvarn. setti hann cherubin i miðiv savnghvsino. Hvarntveggia cherubin læt hann gylla. Alla veggi mvsterissins innan vmhverfiss lęt hann grafa oc penta með vndarligvm hagleik. oc giǫrði engla likneski oc manel[17] oc ymisligar figvrvr sem kvæmi ęða liti framm or veggivnvm. sva golfið sialft lęt hann gvlli bva bæði i miðiv oc vm[18] it ytra. þar sem gengið var i savnghvsit gerði hann dyristafi [19]ferstrenda oc .ii. hvrðir af olivatriam [oc skar[20] þær[21] oc pęntaði[22] hagliga með marghattaðvm myndvm oc manelvm[23] oc bio allt með gvlli. Sva oc

1) qðrum, B 2) [exar taalgu, B 3) Salomonem, B 4) [vegu, B 5) [*mgl.* B 6) ok, A 7) [at rafi, B, A 8) abigene, A 9) upp *tilf.* B 10) tuitugt, B 11) fertugt, B, A 12) skięrazta, B, A 13) vęri, B 14) bøta, A 15) buningr, A 16) [i musterinu, B; *mgl.* A 17) maner, B, A 18) *mgl.* B 19) *Her beg.* Fragm. XIV. 20) *saal.* A; slar, C 21) [*mgl.* B, Frag. 22) þęr *tilf.* B, Frag. 23) manerum, B, A

vm dyrr mvsterissins bio hann halæitliga[1] með miklvm haglæik a marga vega skrifat. vorv þar dyristafir af olifis oc hvrðir af triam abigienis. oc allar sættar oc hasæymðar með gvllspǫngvm. þvi næst gerði hann garðinn vm mvsterið. [.iii. plazin[2] af telgðv grioti enn eitt af triam cedrinis. A fiorða ari rikiss sins i manaði zio hof Salomon konvngr vpp[3] at smiða templvm domini. enn a ellipta ari rikis hans i manaði bol.[4] sa er hinn atti manaðr. varð algiǫrt með ǫllvm bvnaði oc þarfindvm þeim sem þar þvrfti. þi at þat var .vii. [ar i smið.[5] Enn sialfs hans herbergi varð[6] algiort a .xiii.[7] ari.

Smiðat saltus Libani ok aðrer luter.[8]

304. Þa er algiǫrt var templvm domini lęt konvngr smiða ser herbergi þat er hann kallaði hvs[9] saltvs Libani. þat er sva sem af skogtriam Libani. þetta hvs var hvndrað alna langt oc fimtigi alna bræiðt ęnn .xxx. alna hatt. þetta hvs var smiðat með męira vitrlæik oc visdom marghattaðra lista oc halæitra[10] haglæik. segir sa er savgvnni hefir snvið til sinnar tvngv af latinv. enn min fafræði kvnni skilia ęða skyra. Enn þa er ræist var hvsit. feck hann til hinn hagazsta [smið a gvll oc silfr.[11] hann var oc fvllr skynsęmdar oc skilningar æir oc allzkonar[12] malm at stæypa. þessi maðr het Hyram af Tiro. þi at faðir hans [hafði verit þeirra[13] borgarmaðr. enn moðir hans var þa orðin eckia. hon var Gyðinga kyns komin af ætt Neptalim. Enn sem hann kom til konvngs var hann hǫfvðmæistari at steypa æirstolpa oc [fyrir ǫllo þi[14] sem af malmi var gert. Hann steypti oc [eitt kęr[15] ęða en helldr hver kringlottan af æiri eftir forsǫgn konvngs til mvsteris drottins. þat kallaðv þeir enevm mare. þat er æirligr siar [at varv mali.[16] þat var .xii. alna ofan yfir þvert þrama i milli. enn .v. alna hatt ok .xxx. alna[17] vmmals vtan. Enevm mare setti hann til hęgri handar. þat er envm syðra megin i mvsteri drottins. En ǫll þionostokær in templo domini sva mikinn fiolða at varla [gat vegit[18] fyrir þvnga sakir ǫll saman gerði Hyram af brendv gvlli.[19] [Hann gerði oc gvllikt allteri oc borð af gvlli.[20] þar skylldi a sætia hina helgv

[1]) heiðrlega, B [2]) [þriu plaz, B, Frag. [3]) *mgl.* B, Frag. [4]) ebal, B; ahil, Frag. [5]) [aara smið, B, Frag. [6]) var, B [7]) xiiida, B [8]) Her segir fra meistara Jram. capitulum, A [9]) *mgl.* B [10]) haleitum, B, Frag. [11]) [mann aa silfrsmið ok gull, B, Frag. [12]) allzkyns, B [13]) [var þeirrar, B, Frag.; hafði verit þeirrar, A [14]) [allt þat, A [15]) [eirker, B, Frag. [16]) [a vara tungu, A [17]) var *tilf.* A [18]) [matti vega, A [19]) kerin *tilf.* B, Frag. [20]) [*mgl.* B, Frag.

fornarhlæifa er þęir kavllvðv panes propositionis. Oc .x. kertastikvr[1] gerði hann af skiro[2] gvlli steyptar sva sem með lavfvm oc lilivm. skylldo .v. standa til hvarrar handar at ganga i savnghvsit. þar yfir stikvrnar[3] liosker af gvlli [oc kærtaklofa.[4] ræykelsisskær af hræinv gvlli oc mart annat miklo flęira en ek kvnni græina gerði Hyram af gvlli til þionosto i templo domini. iafnvel hiarrarnir [er hvrðir[5] savnghvssins oc sva sialfs mvsterissins [lekv a[6] vorv af gvlli gervir. Sem Salomon[7] hafði algert alla hlvti sem hann vildi i nytsemðvm oc navðsynivm mvsteriss drottins. þa læt hann þangat bera oc varðvæita i fehirðzlvm mvsterissins allt gvll oc silfr oc agæt ker er Dauid konvngr faðir hans hafði helgat oc gvði gefit.

Fra vigslvgiorð mvsteriss.[8]

305. Eptir þetta samnaðiz[9] saman eptir boði oc bęn Salomon[10] konvngs i Hierusalem allir hinir rikvzstv hðfðingiar oc hertogar Gyðinga. oc þar með allir rikbornir bøndr oc allr lyðr. Sem allir avlldvngar Jsraels vorv komnir til konvngs a miklvm hatiðardegi i manaði bethanim.[11] sa er hinn .viidi.[12] manaðr at þeirra tǫlv. for [konvngr Salomon[13] með allan herinn oc hirð sina i Syon at flytia þaðan hina hælgv sattmalsðrk drottins. toko þa kennimenn oc diaknar ðrkina oc alla tialldbvð drottins með kervm oc avðrvm hlvtvm þeim sem tialldbvðinni fylgðu[14] oc hafa þvrfti til hęilagrar þionosto. enn konvngr oc almvgrinn geck fyrir ðrkinni oc sæfðv fornir savði oc navt. męira fiolða enn hægt veri at telia ęða ętlan a at koma. flvttv þeir þa ðrkina með allri glæði oc fagnaði i mvsteri drottins oc settv hana i[15] savnghvsino i þann stað sem henne var fyrirbvinn vndir vengi ęngla likneskianna. sva at chervbin [rættv vęngi[16] yfir ðrkina oc skyldv[17] henne.

Enn þegar kennimenn vorv vt gengnir af savnghvsinv. þa fylldi þoka lios mvsterit sva at kennimenn mattv æigi standa at æmbætti. þi at dyrð drottins fylldi allt[18] hvsit. þa mællti konvngr. Nv sannaz þat sem gvð[19] hefir fyrir sagt. at hann myndi byggia i þokv. Oc enn

[1]) kertistikur, B, Frag. [2]) skięru, B, Frag. [3]) voru *tilf.* B, Frag. [4]) [kertaklofar, B, Frag. [5]) [ok hurðirnar ok, B; ok hurðir, Frag. [6]) [er a lekv, B [7]) konvngr *tilf.* B, Frag. [8]) Er Salomon konvngr biðr til guðs. capitulum, A [9]) *saal. ogs.* A; sǫfnuðuz, B, Frag. [10]) Salomonis, B [11]) bethan, B, Frag. [12]) .viii., B; aatti, Frag. [13]) [Salomon konungr, B, Frag. [14]) *saal. de övr.*; fylgði, C [15]) niðr i, B, Frag. [16]) [rettu uengina, B, Frag. [17]) *saal.* A; skylldi, B, Frag.; skylldu, C [18]) *mgl.* B, Frag. [19]) drottinn, B

mællti hann. Nv hefi ec smiðat hvs þetta drottinn minn þer til hins styrkazsta herbyrgiss oc tignarsætiss at eylifv. Siðan sneriz konvngr oc blæzaði allan[1] lyð oc rętlrvaðan [samansamnat Gyðinga[2] þann er þa var[3] við staddr. oc enn[4] sagði hann sva. Blęzaðr drottinn gvð Gyðinga lyðs hefir þat nv fyllt [með framkvemð[5] er hann hęt [með orðvm[6] Dauid [konungi feðr minvm.[7] þa er hann talaði sva til hans. Vel hvgsar þv þat Dauid sagði drottinn at þv skylir[8] mer hvs smiða. enn æigi man þer þess avðit verða helldr þinvm syni. Nv hefir drottinn sva sannat sitt fyrirhęit segir konvngr. at hann setti mik i tignarsæti fððvr mins til rikiss stiornar yfir Jsrael. Ok nv hefi ek hvs smiðat hans hæilaga nafni oc þar sælt ðrkina hęlgv i þann hæfiliga stað sem henni[9] var fyrirbvinn. J þeirri ðrk er friðgiðrð sv er drottinn gerði við[10] feðr vara þa er þeir forv af Egyptalandi.

Siþan fell konvngr Salomon a kne fyrir alltari drottins i avgliti allz lyðs oc hellt hðndvm til himins sva segiandi. Heyrðv drottinn gvð Jsraels. Eingi er gvð þer likr a himni ęða a iorðv. þvi at þv varðvæitir frið oc miskvnn þeim er þer þiona oc með ðllv hiarta fylla þin boðorð. þv fvllgiorðir með frammkvęmð þat er þv talaðir með þinvm blæzaða mvnni fyrir þręl þinn Dauid[11] feðr minn sem nv birtiz i dag. Nv þa drottinn gvð minn. minnztv þess er þv hętz honvm. at æigi skylldi ganga or hans ætt riki Jsraels. ef hans synir græiddi sinar gavngvr i þinv avgliti i alla staði eftir hans dęmi[12] oc villtiz ęigi af þeim rętllætissveg sem hann geck fyrir. Enn hvat[13] mantv allzvalldandi gvð [virðaz at[14] byggia a iorðvnni. þar sem hinir hæsto himnar ero varla verðir at taka við þer. hverso miklo siðr þetta hvs er ek hefi smiðat. Enn þo allt at æino[15] lit a lofsavng þrels þins oc hæyr bøn mina er[16] ek bið þik i dag drottinn gvð minn. at þv lvkir vpp avgv þin oc litir bæði dag oc nott oc a hverri stvndo yfir hvs þetta oc þenna stað. sem þv hefir hæitið at þitt nafn skylldi her byggia. Hæyrðv drottinn minn bǫnir minar oc allra þinna[17] manna er a þik kalla i þessvm stað. oc ver þeim mivkr ok miskvnnsamr. Ef maðr verðr ofsottr af sinvm navngi oc harðliga halldinn oc komi hann fyrir þitt alltari i þessv hvsi a þik kallandi. heyrðv hann af þinvm halæita himni oc giallt sina grimð hinvm vmillda enn ðmbvna rętllatvm sinn goðvilia oc goðlæik. Ef þinn lyðr verðr

[1]) Gyðinga *tilf.* B, Frag. [2]) [samansafnaðan, B, Frag. [3]) þar *tilf.* B [4]) *mgl. de övr.* [5]) [ok frammkuemt, B; ok framit, B, Frag. = C [6]) [forðum, Frag. [7]) [*saal.* B, Frag., A; konvngs feðr mins, C [8]) *saal. ogs.* B, A; skalt, Frag. [9]) *tilf. de övr.*; *mgl.* C [10]) fyrer, B, Frag. [11]) konung *tilf.* B, Frag. [12]) domi, B, Frag.; dømi, A [13]) hvar, B, Frag. [14]) [*mgl.* B, Frag. [16]) eins, B, Frag. [16]) *Her end.* Fragm. XIV. [17]) minna, B

forflotta[1] fyrir sinvm[2] vvinvm sakir synða sinna. er þeir hafa við þik misgiort. oc ef þeir giora iðran ialandi þinv nafni oc biðia þik miskvnnar með litillæti. hæyrðv af himni bǫn þeirra oc fyrirgef glæpi þeirra. oc læið þa aptr or herlæiðing a þa iorð sem þv gaft feðrvm þeirra. Ef himinn byrgiz. sva at æigi nai at rigna[3] yfir iorðina sakir synða manna. ok [ef þeir kalla[4] i þessvm stað til þin með iðran oc aflati synða. heyrðv þa drottinn minn oc fyrirlat þeim oc kenn þæim at ganga goðan[5] veg. oc gef regn til groðrar a [iðrð þeirra.[6] Ef hvngr ęða hallæri kęmr a land þetta. drep æða davði. hagl eða hrið. maðkr ęða mygla.[7] locvsta[8] my ęða avnnvr męin þravngva þinv folki. vvina vmsatir. sar ęða sottir. fiaravðn ęða fatękt oc hverskonar tilfelli sem at kvnnv beraz[9] til erviðiss ęða þravngsla[10] lyð þinvm. oc ef nockorr er sa af ðllo[11] folki at við kanniz[12] sin hiartasar oc [rætti hann[13] sinar hendr til þin biðiandi i þesso hvsi. þa bið ek at þv hæyrir hann oc liknir honvm oc gialldir hveriom eptir þvi sem til vinnr. oc sva sem þv ser hans hiarta. þvi at þv ęinn kennir hiðrtv oc [hvgar læyni[14] allra manna. Ok til þess striðir þv misgiorandvm enn miskvnnar iðrandvm. at þinir menn ottiz þik a hverri stvnndv. Enn ef annarligr[15] maðr sa ęr æigi er kominn af ætt Jsraels sækir til af fiarlægvm lðndvm þik at dyrka i þessvm stað. fyrir þa skylld at hann hafi kannaz viðr þitt halæita nafn sem hvervitna man heyrinkvnnict verða. þa mant þv sem mik væntir þenna vtlenda mann af þinv himnæskv tignarsæti gera sem hann biðr. til þess at allar þioðir a iarðriki nemi þitt nafn at ottaz sva sem þinn lyðr Jsrael. ok[16] allir sannprofi at a þitt nafn ęr kallat yfir hvs þetta. Ef þinn lyðr ferr at þinv boði til bardaga moti sinvm vvinvm ok lægia sik ok lvta moti þeim veg sem liggr at þessi borg oc minnazk[17] þeir þessa hvss sem ek hefi smiðat þinv nafni til dyrðar. nv hafi þinir menn misgert við þik sem verða kann. þi at ęngi iarðligr maðr lifir synðalavst. oc þar fyrir verði þeir herlæiddir [langt ęða skamt brottv[18] af sino landi i riki vvina sinna. oc [meðr þi at þeir snviz[19] til þin af ollvm hvg oc hiarta með fvllkomnvm goðvilia oc[20] dyrka þic með minning þessar heilvgv[21] borgar Hierusalem oc þessa mvsteriss. bið ec þic at þv hæyrir þa oc væitir þeim miskvnn i avgliti þeirra er þa hafa herlæiðt. þi at þesse lyðr er þin ærfð er þv læiddir af Egyptalandi

1) forflotti, B, A 2) þinum, A 3) regna, A 4) [kalli menn, A 5) rettan, A 6) [iordina, A 7) *saal.* B; mykla, C, A 8) eðr *tilf.* B 9) at bera, A 10) þrǫngua, B 11) þinu, A 12) kenniz, B 13) [rettir, A 14) [hugrenningar, B; leynda luti hiartans, A 15) vtlendr, A 16) at, B 17) minnaz, B 18) [brott, B 19) [ef þeir snuaz, B 20) at, B 21) heilagv, B

vndan þvngri þrælkan þarlendzkra manna. Ok enn bið ec drottinn minn at þv virðiz at hæyra i þesso hvsi bǫn mina þræls þins oc allra þinna manna i hveriom navðsynivm sem þeir kalla a þig. þi at þv valðir þetta folk þer til erfðar af ǫllvm þioðvm a iarðriki sem þv talaðir fyrir mvnn Moysi þins blæzaða þions.[1]

Fra ueizlu Salomonis.[2]

306. Nv sem[3] konvngr giǫrði enda a bǫn sinni rettiz hann vpp fra alltarino. þi at alla þessa stvnd hafði hann a kniam staðit oc halldit hǫndvm til himins. Stoð hann þa vpp oc blæzaði ǫllo rettrvǫðv[4] Gyðinga folki þvi sem þar var samankomið oc mællti hatt sva segiandi. Lofaðr oc blæzaðr se gvð drottinn varr. sa er gefið hefir frið oc frelsi sino folki. sva at æigi ęi'l hit minnzta liggr eptir af ollo þi goðs[5] er hann hęt sinvm lyð fyrir mvnn Moysi sins blæzaða þionostomannz. Nv se varr herra gvð með oss sva sem hann var með feðrvm varvm. ok[6] æigi fyrirlati hann oss ęða kasti fra sino avgliti. nema[7] helldr[8] hnæigi hann hiartv var til sin. sva at ver gangim hans gavtvr oc gæymim boðorða hans oc laga oc ręttra doma vm alla lvti sem hann bavð feðrvm varvm. Ok þessi min bǫnarorð er ek hefi beðit i dag drottin gvð varn se þęgilig i hans avgliti. at hann væiti mer þræli sinvm miskvnnardom oc sinvm lyð Jsrael a hveriom tima. at ǫll veralldar bygð viti at engi er gvð vtan [varr drottinn[9] a himnvm. Nv veri vartt hiarta sva algiǫrliga styrkt ok staðfast i vars drottins setningvm æ meðan ver lifvm sem nv i dag. þvi næst sęfði konvngr fornir drottni oc allr Gyðinga lyðr sa er [með honvm[10] var [.xii. þvsvndir navta[11] oc [.cxx. þvsvndir[12] savða. oc vigðv sva allir samt templvm domini. A þeim sama[13] degi helgaði konvngr halfan garðinn þann hlvtan[14] sem fram var fyrir[15] mvsterino. oc hafði þar fornir oc brendi þar ræykęlsi oc fiǫlða fornarkvikenda sem lavg bvðv. þvi at æigi matti fyrir fiǫlða sakir kvikendanna sæfa ęða brenna yfir þat æirliga alltari[16] er til þess var giǫrt. Konvngr giorði þa agiętt hatiðarhalld. oc með honvm allr fiǫlði Gyðinga lyðs er hann hafði til sin boðit vm allt sitt riki. Stoð sv hatið .vii. daga. hinn atta dag gaf hann [orlof til brottferðar tilkvamvfolkino.[17] Enn

[1]) *tilf.* B [2]) A *har her ikke nyt Capitel.* [3]) Salomon *tilf.* B [4]) rettruaðu, B, A [5]) goz, B; *mgl.* A [6]) at, B [7]) enn *tilf.* B [8]) geri hann oss einkenda ser ok *tilf.* A [9]) [guð vaarr, B [10]) [þar, B [11]) [.ii. þusunder ok .xx. yxna, B [12]) [.c. ok .xx. þusundrat, B [13]) *mgl.* B [14]) lutann, B, A [15]) fra, A [16]) alltara, B [17]) [aullum lyð orlof til heimferdar, A

hann væitti þa hirð sinni oc hðfðingiom aðra .vii. daga. sva at .xiiii. daga hellt konvngr mvsteriss helgina. At lokinni þessi veizlo for hvert[1] til sins hęima með mikilli glæði lofandi gvð fyrir alla goða hlvti er hann hafði gert við Dauid oc Salomon son hans oc allan Gyðinga lyð.

Fra þi er drottinn vitraðiz Salomoni.[2]

307. Sem [konvngr Salomon[3] hafði algert templvm domini oc sva [sialfs sins[4] herbergi oc alla lvti þa sem hann villdi smiða lata. þa vitraþiz honvm drottinn a sðmv læið sem hann hafði vitraz honvm fyrr i Gabaon. oc sagði sva til hans. Hæyrt hęfi ek bǫn þina oc helgað hvs þetta sem þv smiðaðir.[5] oc mvn min dyrð þar byggia. Ef þv læiðir þina framferð fyrir minv avgliti eftir þvi sem feðr[6] þinn giðrði i ęinfelldi hiarta oc iafnlyndi oc gerir alla lvti sem ek byð oc varðvęitir min lðg oc doma. þa man ec setia þinn rikiss stol yfir allan Jsraels lyð at æilifv. sem ek sagða[7] feðr þinvm at æigi myndi ganga vndan hans ætt riki Gyðinga. Enn ef þv oc þitt afkvæmi snyzt rangliga fra mer oc fylgir æigi minvm boðorðvm oc varðvæitir æigi þat lðgmal sem ek hefi yðr sætt. nema enn helldr gangit eptir illvm raðvm oc dyrkit [annarra þioða[8] gvða oc þionið þeim. þa man ek reka brottv Jsraels lyð af þesso riki sem ek hefi þeim gefið. oc sva man brott snva[9] min asiana[10] fra þesso mvstari sem nv hefi ek helgat minv nafni. Man þa Gyðinga lyðr verða at skavmm oc skavpi[11] ðllvm þioðvm oc þetta mvsteri at vsǫmð oc avgabragði. sva at hverr maðr er fram gengr hia hvsi þesso man ottaz með vndran [oc eptir spyria[12] hvi gvð giðrði sva við þenna landzlyð oc þetta mvsteri. Enn þeir sem vita manv andsvðr væita. at fyrir þvi liæt gvð ganga sva marga illa lvti yfir lyð þenna. at þeir fyrirletv drottin gvð sinn. þann er feðr þeirra læiddi af Egyptalandi. enn þionaðv oc dyrkaðv[13] annarliga gvða.

Fra þui er Salomon let borger smiða.

308. þa er liðin vorv .xx. ar fra þi er Salomon konvngr hafði latið smiða templvm domini oc sialfs sins herbergi oc Hyram konvngr

[1]) hverr, B, A [2]) Her segir af Salomon konungi, A [3]) [Salomon konungr, B [4]) [sitt, B; sin, A [5]) hefir smiða latit, A [6]) faðir, B [7]) het, A [8]) [annarliga, A [9]) snuaz, B [10]) asiona, B, A [11]) *saal. rettet*; skavpi oc, C; sviuirðing, B; skavpi af, A [12]) [*mgl.* B [13]) meðr fullri aastundan *tilf.* B

af Tyro hafði honvm þar til stoðat. sva at hann gaf honvm tre cedrina oc abigiena oc sva mikit gvll sem hann þvrfti. þa gaf Salomon konvngr honom .xx. bæi ęða kavptvn i Galilea.[1] Ræið Hyram konvngr þa vt af Tyro at sia þessa giof. [gaf ser litið vm enn fannz þo a[2] at honvm þocknaðiz æigi. Hyram[3] sendi Salomon konvngi .c. pvnda [gvllz oc .xx. pvnd.[4] þetta gvll var þo litit til vpphafs þess[5] kostnaðar sem hann lagði til at smiða templum domini oc sialfs sins herbergi oc kastala[6] oc mvra [vm þessar borgir[7] Hierusalem oc Eser Mageddo oc Gazer. Gazer hafði aðr vvnnit með hernaði[8] af heiðnvm lyð Chananeo Pharao konvngr af Egyptalandi. gaf hann siðan borgina oc allt þat riki sem þar la til Salomoni konvngi i heimanfylgio dottvr sinnar. Enn Salomon[9] læt vpp ręisa borgir Gazer oc Betharon hina minni oc Balaath oc Palmiram við eyðimörk. oc allar borgir oc bęi i sinv riki lęt hann efla oc vpp ręisa ef aðr vorv niðr fallnar ęða fyrndar. oc sętti til geymslo i allar borgir riddara sina oc iarnvarða vagna oc annan herskrvða sem hæfði[10] hveriom stað. Ok allt læt hann þat smiða er honvm likaði i Hierusalem oc i öllv sinv riki. Allar eftirlæifar hæiðinna þioða oc[11] Gyðingar höfðv æigi æyðt i öllo hans riki skattgilldi hann. Enn hann sætti þat[12] at ængi af Jsraels ætt skylldi þræll vera. helldr gerði hann alla Gyðinga ser at hermonnvm oc höfðingivm. [hirðmenn oc hertoga oc riddara oc greifa.[13] Enn vinnogreifar konvngs þeir sem fyrir vorv[14] avllvm starfa. þeir vorv halft sętta[15] hvndrat oc hafði hverr þeirra mart folk vndir ser er þeir stiornaðu oc skipaðv til smiðar ęða ymissar iðnar fram at flytia.[16] Drotningin[17] dottir Pharaonis flvttiz af Dauids borg til þeirra herbergia sem konvngr hafði latið henne gera þegar þav vorv bvin. Enn konvngr lęt þa smiða vpp borg Mello.[18] Konvngr Salomon ferði ofr[19] oc friðsamligar fornir þrysvar a hverio ari i mvsteri drottins.

Saba drotning kom til Salomons.

309. Enn er algert var templum domini. læt hann smiðv sina raða til skipasmiðar i þeim stað er hæitir Asiongabęr.[20] þat er skamt fra Ahilam. sv borg stendr við Rauða haf i riki Jdumea. Til at hallda

[1]) iǫrðu *tilf.* B [2]) [ok fannz honum litit um. enn þo saa menn, A [3]) konungr *tilf.* B [4]) [ok .xx. gullz, B [5]) þessa, B [6]) Gaze *tilf.* A [7]) *mgl.* B [8]) herskilldi, A [9]) konungr *tilf.* B, A [10]) i *tilf.* B [11]) *saal. ogs.* B [12]) þau lög A [13]) [hirdmonnum ok hertogum riddarum ok greifum, A [14]) smidum konungs voru ok, A [15]) setta, B; dc^{ta}(!) A [16]) føra, B [17]) drottning, B [18]) mickla, B [19]) offr, B, A [20]) Asiongabør, A

þessvm skipastol með monnvm Salomons feck Hyram konvngr af Tyro sina menn þa sem hann feck skipkænazsta [oc męsta siagarpa.[1] þeir siglðv til þess landz er hęt Ophyr.[2] þaðan flvttv þeir oc ferðv Salomon konvngi[3] .cccc. pvnda oc .xx. pvnd gvllz.

Fra Saba drottningu ok Salamon konvngi.[4]

310. J þenna tima for drottning Saba at profa með ęiginligri ravn hvat sannlæikr[5] veri vm þa miklv fregð er flavg hvervitna vm heiminn af speki oc rikdomi Salomon konvngs. Kom hon i Hierusalem með mǫrgv fǫrvneyti oc miklvm avðæfum. Flutti hon a vlfǫlldum oc ǫðrvm eykivm[6] agætar vrtir[7] oc vvęgilikt gvll oc gimstęina[8] dyrliga með marghattaðvm dyrgripvm. Sem hon fann konvng. talaði hon fyrir honom diarfliga alla lvti þa sem henne bio i hug oc hiarta. Enn konvngr lærði hana af mǫrgvm visdomi. ok [hvarki þeirra leyndi annat nockvt af sinv hvgarfari[9] ok vitrv. Sem drottning sa speki Salomons[10] oc hvs þat hit agæta sem hann hafði smiða latið oc allan hans borðbvnað oc vistagnott sva mikla sem hann hafði hversdagliga ser til borðz. þar með herbergi hans þionostvmanna. kvrtæisi klęðnað oc fagrliga skipan þeirra sem honvm þionvðv ok hæversko hans skenkara[11] oc skvtilsveina oc þær miklo fornir sem hann offraði i mvsteri drottins. þa bra henne sva miog við at hon gat varlla hvglæiðt allan hans[12] rikdom. hon mællti þa til konvngs. Satt er þat þo at ek tryði[13] æigi þi sem mer var sagt a minv landi fra þinni vitrv oc visdomi. þi at nv hefi ek sialf[14] komit oc sannprobat[15] at mæirr enn halfv męiri er þin spect[16] enn sv fręgð sem fra fluttiz. þi at mikla sømð oc sælv hafa þeir menn er þer na at þiona ok þer ero sva nakvęmir at þeir megv hæyra þina speki. Lof ok dyrð se drottni gvði þinvm[17] þeim er þv likaðir sva vel at hann virðiz at skipa þer yfir [rikisstol sins lyðs[18] Jsrael. er hann ęlskaði iafnan. Ok þvi setti gvð þik hinn hæsta konvng. at þv gerir hans vilia oc dǫmir ręlta doma. Þa gaf drottning konvngi .c. pvnda gvllz oc .xx. pvnd oc marga agęta gimsteina[19] oc marghattaðar oc miklar vrtir[20] oc ilmandi smyrls.[21] sva at hvarki aðr ne siðan flvttvz slik i Hiervsalem sem Saba drottning gaf Salomon

[1]) [*mgl.* B [2]) Ephir, B [3]) aa hveriu aari *tilf.* A [4]) *saal.* A; B *har ikke nyt Capitel.* [5]) sanninda, A [6]) kuikendum, B [7]) iurter, B, A [8]) *saal.* B, A; gymstęina, C [9]) [hvart þeirra birti ǫdru sitt hugarfar, A [10]) Salomonis, B [11]) skenkiara, B, A [12]) þann, B [13]) tryða, B [14]) *mgl* B, A [15]) sannprofat, B, A [16]) speki, B [17]) *mgl.* B [18]) [sinn rikisstol ok allan lyð B [19]) *saal.* B, A; gymsteina, C [20]) ivrtir, B, A [21]) smyrsl, B, A

konvngi. Salomon konvngr gaf [drotningv Saba[1] alla hlvti þa sem hon villdi þiggia af honvm oc þackaði henne þær gersimar sem hon hafði gefið honvm. Vændi hon þvi næst aptr til sins rikiss með sinv fðrvnæyti.

[Konvngr Salomon[2] flvttiz[3] af Ophyr[4] a skipvm þeim er hann atti með Hyram konvngi. [mikill fiolði[5] þeirra trea er thyma[6] hæita oc mikil[7] dyrðligra gimsteina gnott með ymissvm natvrvm. Af tream thymis[8] læt konvngr [sęti bva[9] i templo domini oc sva i hðll sinni horpvr oc gigivr oc ðnnvr savngfæri. Thyma[10] ero sva fagæt[11] tre at alldri vorv slik fyrr sen i þeim lavndvm. Salomon konvngi var fert a hverio ari .dc.[12] pvnda[13] oc .lx. oc .vi. pvnd gvllz. oc vmfram skatta[14] oc landskylldir. oc[15] kavpmenn ferðv honvm oc allir konvngar Arabie. sva hertogar oc hofðingiar er sottv til hans viða vm hæim. Hann læt gera .cc. holfinna[16] skiallda oc bva með ręinv gvlli. sva at .dc.[17] skillinga gvllz [gaf hann til bvnings a einn hvern[18] skiolldinn. hann liæt oc gera .ccc. flatskiallda af ęinv saman brendo gvlli. oc kostaði .ccc. gvllpenninga þeirra er mime hæita at bva hvern sem ęinn þann skiolldinn. þessa skiolldo hvaratveggio hafði hann til hallar pryði. þvi næst let konvngr gera ęinn hasætiss stol[19] harðla mikinn af filsbęini oc þeckia[20] allan með ravðv gvlli. .vi. gradvr[21] vorv vpp at ganga til stolsins. Ofanverðr stollinn a bakið[22] var kringlottr oc sem .ii.[23] manna hendr hęlldi vpp sætinv sinvm megin hvarr. ok þar skornir sem leones .ii. hia sinni hendi hvarr.[24] Enn .xii. smadyr giðr enn[25] i mynd leons[26] hvelpa stoðv .ii. a hverri gradv er vpp var [at ganga til hasætissins[27] til sinnar handar hvart.[28] Alldri varð giort [slict smiði ęða annat þvilict ęða[29] þesskyns a iarðriki bæði at efnvm oc haglæiks list.

Avll ker þav er konvngr drack af vorv af gvlli giðr oc allr borðbvnaðr. oc ðll þarfendi þav er hafa þvrfti til þionosto i sialfs hans herbergi. [skogarhvs Libani vorv bvin af hinv skirazsta gvlli.[30] oc æigi þotti silfrið nockvrv verði[31] kavpanda a hans davgvm i Jorsalaborg. þi at hans hinn mikli skipastoll hellt samflot við [skip Hyr-

[1]) [Saba drottningu, B [2]) Salomon konungr, B [3]) flutti, A [4]) Ephir, B [5]) [mikinn fiǫlða, B, A [6]) thimia, B [7]) mikill fiǫldi, B; með mikilli, A [8]) thimis, B [9]) [*saal.* B; setia bvin, C; gera sęti bvin, A [10]) Thimia, B [11]) agęt, B, A [12]) .vi. hundrat, B [13]) *Her begynder* Fragm. XV. [14]) skattar, A [15]) *saal. ogs.* B, Frag.; er, A [16]) *saal. ogs.* B, Frag., A [17]) .vi. hundrat, B [18]) [voru vpp a einn, B [19]) stool, B [20]) þekia *de övr.* [21]) graður, B [22]) þakit, Frag. [23]) tueggia *de övr.* [24]) *saal. de övr.*; hvart, C [25]) *mgl.* A [26]) leonis, A [27]) [gengit til stolsins, B; at ganga til alltarissins, Frag. [28]) huarr, B, Frag. [29]) [jafnagęt smidi, A [30]) [*mgl.* A [31]) *mgl.* A

am konvngs.[1] þeir siglðv vm sinn a hveriom þrimr arvm i þat riki er Tharsis hęitir oc flvttv þaðan ofa mikit gvll oc silfr filatænnr apynivr oc pafvgla oc aðrar torvgætar[2] gersimar.

Nv miklaðiz Salomon konvngr vmframm iarðliga konvnga bæði at avðæfvm oc speki oc ǫllvm rikdomi. sva at þa þotti engi slik fręgð hǫfðingia oc hravstra dreingia vm allan hæim sem at[3] fara at[4] sia Salomon[5] konvng oc hæyra þa spect sem gvð hafði gefið i hans briost oc hiarta. Enn allir þeir[6] sem komo hann at finna ferðv honvm agætar giafir. kær af gvlli ger [ęða silfri.[7] fagæt klæði ęða vapn. fasænar vrtir.[8] hæsta ęða mvla er rikir konvngar ferðv honvm ęða sendv a hverio ari. Salomon konvngr [dro saman kerrvr oc riddara. sva at hann[9] atti herligar kerrvr þvsvnd oc .cccc.[10] oc .xii. þvsvndir ęinvala riddara. þeim skipaði hann sem honvm syndiz[11] i styrkiar[12] borgir. enn svmir vorv með honvm sialfvm i Hiervsalem. Ok sva [gerði hann avðgan[13] at æigi var onægra silfr i Jorsalaborg enn griot. oc cedri sva nog sem skogtre. Bæði vorv honvm ferðir hestar af Egyptalandi oc[14] þi riki er Coa[15] heitir. [þi at kavpmenn konvngs[16] kæypto i Coa bęði hesta oc aðrar gersimar.[17] Ein kerra með .iiii. hiolvm var honvm send af Egyptalandi. enn þa kerrv kostaði .dc. skillinga af skirv silfri. þaðan vorv honvm oc keyptir [halft annat hvndrat[18] hinna bęzstv vapnhæsta. oc með sama hętti sendv honvm ęða selldo hina bæstv hæsta allir konvngar þeirra þioða er hæita Ethei ęða Siri.

Fra hormulegri villu Salomonis.[19]

311. þvi næst gerðizt þat sem miog er sorglikt at segia oc hrygglikt[20] at hæyra vm sva spakan oc i ǫllvm lvtvm agætan konvng sem Salomon var. at fyrir ofmikla kvinna[21] ast bravt hann boðorð drottins. þi at gvð hafði boðit Gyðingvm at þeir skylldo æigi samtęingiazt hæiðnvm konvm. Enn nv gerðiz konvngr sva vsiðvgr at hann samlagaði[22] ser með hinni hæitazstv ast oc hivskapar sambandi mikinn[23] fiǫllda hæiðinna kvinna[21]. þi at allra þioða konvngar ferðv honvm hæim dætr sinar til samlags. sva at hann atti allz .dcc.[24] ęiginna

[1]) [Hyram konung, B [2]) torvgiętar, Frag.; torgiętar, B; torfengar, A [3]) *mgl.* Frag. [4]) ok, A [5]) Salomonem, B [6]) menn *tilf.* A [7]) [*mgl.* B [8]) iurter *de övr.* [9]) [*mgl.* A [10]) hann hafði *tilf.* B, Frag. [11]) likaði, B [12]) sterkar, B [13]) [vard hann rikr, A [14]) af *tilf.* B, Frag. [15]) Koe, B [16]) hans, B [17]) [*mgl.* A [18]) [*saal. ogs.* A; .l. annars hundraðs, B; fimmtigir ann. hund., Frag. [19]) Af misfellum Salomonis, A [20]) hryggilikt *de övr.* [21]) kuenna *de övr.* [22]) *saal. ogs.* A; samlagði, B, Frag. [23]) *mgl.* B, Frag. [24]) .vii. hundrat, Frag.

kvenna sem drottningar veri. enn frillvr .ccc. Ok sva snero hæiðnar konvr hvg hans aflæiðiss. at fyrir þeirra ast glæymði hann gvði sinvm enn[1] tignaði annarliga gvða oc gerði þeim hof a fiðllvm ęða hęiðvm.[2] Hann dyrkaði gyðiv Sidoniorvm þioða er het Astarten oc skvrðgoð Ammonitarvm er þeir kalloðv Maloth.[3] Hann læt hof gera a fialli gegnt Jorsalaborg skvrðgoði Moab þioðar er het Chamos.[4] Ok með sama hætti gerði hann ðllvm sinvm ęiginkonvm þeim er hæiðnar vorv. sva at þær fornferðv gvðvm sinvm bęði kvikendi oc annat ofr.[5] [Drottni gvði[6] mislikaði miog við konvng þat er hann sneri [sitt hvgscot[7] fra honvm oc hans þionosto. allra hellzt [þar sem[8] gvð hafði aðr vitraz honvm tveim sinnvm oc æinkannliga varað hann við at hann skylldi ęigi þiona annarligvm gvðvm. Ok nv segir drottinn sva til hans. Fyrir þa skylld er þv[9] brigðaðir ęinorð þinni oc hællzt[10] eigi vpptękinni þionosto við mik oc varðvæittir æigi lðgmal mitt oc þav boðorð er ek bavð þer. þa man ek svndr slita oc skipta þinv riki oc gefa þat þinvm vndirmanni. Enn þo fyrir sakir mins kęrazsta þionostomannz Dauids favðvr þins þa man ec æigi ręna þik riki meðan þv lifir. helldr man ek son þinn svipta riki. Oc enn með þvi moti[11] at ek man af honvm taka ęign oc hlvtskipti .x. kynkvisla Jsraels. enn[12] gefa honvm oc hans afkvæmi riki Jvda oc ęna helgv borg Hiervsalem er ek hefi valið til dyrðar mins nafns. oc enn geri ek þetta allt fyrir dygð Dauids vinar mins.

Fra orrostu ok sigri Adad.[13]

312. Nv er þat at segia sem miklo var fyrr. þa er Dauid konvngr hafði i Syrland heriað. at hann sendi fra ser i þat land er Jdvmea hęt Joab hertoga sinn með mikinn hlvta Gyðinga hers.[14] Dvalðvz þeir Joab i Jdvmea .iii.[15] manaði oc rakv sva harðan hernað vm allt þat riki. at þeir drapv hvern mann þann er vapnferr var oc þeir gatv nað. Maðr er nefndr Adað.[16] hann var konvnga ættar af Jdvmea. Adað komz vndan þessvm hernaði með nockorvm monnvm. hann var þa barn at alldri. þeir flyðv af Madian oc komo þar sem hæitir Pharan. þar toko þeir ser læiðtoga[17] til Egyptalandz oc lættv æigi fyrr

[1]) ok, B, Frag. [2]) hæðum, Frag. [3]) Moloth, B, Frag. [4]) Chamos, B; Camos, Frag. [5]) offr *de övr.* [6]) [*saal.* A; Drottinn gvði, C; guði, B; drotni, Frag. [7]) [*saal. ogs.* A; sinu hugskoti, B, Frag. [8]) [þat er, B, Frag. [9]) *saal. de övr.*; þy, C [10]) hellt, B, Frag. [11]) *mgl.* B, Frag. [12]) ok, B, Frag. [13]) Af herian Dauids i Syrland, A [14]) lyðs, Frag. [15]) .vi., B, Frag. [16]) Adad *her og senere* B, Frag. [17]) leidsðgvmann, A

enn þeir komo til fvnndar við Pharaonem konvng er þa reð Egyptalandi. Hann tok bliðliga við Adað oc gaf honvm herbergi oc hellt honvm borð. Pharao konvngr var kvangaðr oc het drottning hans Tapnes.[1] hon atti ęina systvr [oc er sv æigi nefnd.[2] Litlo siðarr kom Adað ser i sva mikla kerleika við konvng. at hann gipti honvm þessa konv systvr drotningar. þav gatv[3] son er het Genebath. oc fęddi hann vpp Tapnes[1] með sonvm sinvm i hôll konvngs. Enn þa er þav tiðendi komo a Egyptaland at Dauid konvngr var andaðr oc Joab drepinn. þa geck Adað fyrir Pharaonem konvng oc segir[4] sva. Nv ero davðir minir hinir mesto vvinir þeir sem mik rænto riki oc allri semð. fyrir þi vil ek. nv meðr yðro orlofi fara til mins[5] fostrlandz. Pharao bað hann fara i sinv læyfi hvert sem hann villdi. Adað for þar til er hann kom i Syrland. þar reis i moti[6] með mikinn her [einn vikingr er het Ravztim.[7] Hann hafði verit maðr Adadezer konvngs oc varð missattr við hann. flyði fra honvm þa oc aflaði ser svæitar oc gerðiz hermaðr. Sem þeir Adað fvnndvz bavrðvz þeir með miklo kappi. feck Adað sigr enn Ravztim[8] fell. Settiz Adað þa i Damaskv borg oc toko Siri[9] hann til konvngs yfir allt Syrland. oc hellt hann siðan allar stvndir strið við Gyðinga meðan Salomon konvngr lifði.

Fra Jeroboam oc hans vppreist. capitulum[10]

313. J þann tima hofz vpp i mot Salomon konvngi eftir gvðs vilia [oc fyrirsôgn[11] fyrir ohlyðni oc vsiðv konvngs ęinn af þionostomonnvm hans[12] Jeroboam son Nabath er avðrv nafni het Semei. Jeroboam var þa frvmvaxta oc þo manna styrkaztr. er[13] Salomon konvngr lęt drepa Nabath favðvr hans fyrir þat er hann hafði bôlvat Dauid konvngi saklavsvm oc villdi þa[14] æigi halda þa litlo iðranar minning sem [konvngr Salomon[15] bavð honvm. Ok eptir davða Nabath sem Salomon konvngr sa at Jeroboam var siðlatr [oc gott mannzefni.[16] skipaði hann honvm græifadom yfir kyn Josephs. þvi næst bar sva til einn dag sem Jeroboam var vt genginn af Hiervsalem. þa kom i mot honvm Ahias spamaðr af Sylo. hann var [sva bvinn at hann hafði svæipað at ser[17] yfir avðrvm clæðvm ęinvm môtli nyiom. Ok er þeir fvnndvz a einvm akri. tok spamaðrinn sina nyia yfirhôfn oc ræif i svndr

[1]) Tafnes, *de övr.* [2]) [sv er nefnd er Germana, B, Frag.; *fra* hon atti ęina — nefnd *mgl.* A [3]) aattu, B, Frag. [4]) sagði, *de övr.* [5]) *Her ender* Fragm. XV. [6]) honum *tilf.* B [7]) [Razon sun Eliadam, B [8]) Razon, B [9]) Syrer B [10]) Af vppreist vid Roboam, A [11]) [*mgl.* A [12]) er het *tilf.* B [13]) enn, B [14]) *mgl.* B, A [15]) [Salomon konungr, B [16]) [maðr, B [17]) [sveipadr, A

i .xii. hlvti oc mællti sva við Jeroboam. Tak þv nv til þin þessa .x. spotta mottvlsins. þi at sva segir drottinn gvð Jsraels. sva man ek svndr skipta riki Salomons[1] oc gefa þer .x. ættir Jsraels. enn ęitt kyn man ek eftir lata segir drottinn sakir mins þionostomannz Dauids oc gefa syni Salomons. at afkvęmi Dauid riki yfir Jvda oc mina hina helgo borg Hiervsalem. til þess at alldri slokni ręttlætiss lampi ęða tyniz með ǫllo minning mins vinar Dauids er mer þionaði oc varðvæitti rættlætis doma oc min boðorð. Ok enn fyrir hans skylld man ec æigi taka af Salomon konvngi riki meðan hann lifir. helldr man son hans oc allt[2] afkvæmi giallda þess er hann geck æigi vega foðvr sins oc glæymði[3] mer gvði sinvm oc minvm boðorðvm oc fagaði hæiðin gvð. Nv man ek segir drottinn gvð þik vpp hefia oc setia[4] konvng yfir Jsrael. Oc ef þv gengr ręttliga framm [eftir minvm vegvm[5] oc geymir þeirra hlvta allra sem ek byð þer oc vinnr[6] rættlæti fyrir minv avgliti i alla staði sem Dauid konvngr. þa man ek vera með þer oc efla þitt hus oc hamingiv sem ek giǫrða við hann oc gefa i þitt valld Gyðinga lyð. enn þravngva kyni Dauids oc Salomons. oc þo æigi ęylifliga. Nv sem Salomon konvngr varð allz þessa viss. villdi hann drepa Jeroboam. enn hann flyði vndan til Egyptalandz a valld Svsach konvngs er þa reð[7] Egiptalandi. oc þar var hann allt til davðadags Salomonis. Nv ero þeir margir lvtir er mikillar frasagnar veri verðir af Salomone er her græinir æigi bæði vm speki hans oc athafnir. þi at hinn heilagi[8] Jeronimvs visar til i þa bok er heitir Paralypomenon[9] en a latino liber regnorum. þat er [i margra manna vitorði[10] at Salomon[11] hefir sett saman .iii. bękr er sva heita. parabole Salomonis. oc ecclesiastes. oc cantica conticorvm er ęzst er allra spamanna boka oc mest lof i almatkvm gvði oc hæilagri cristni.

Andlaat Salomonis konungs.[12]

314. Salomon konvngr hellt einvalldzriki yfir ollo Jsraels folki .xl. ara oc hafði iafnan hasęti rikiss sins i Hiervsalem. Eptir þat for hann almenniliga gavto feðra sinna oc varð sottdavðr oc var gravinn i borg Dauid favðvr sins.

---

[1]) konungs *tilf.* B [2]) hans, B [3]) *saal.* A; glæymð, C; gleymt, B [4]) þik *tilf.* B [5]) [*mgl.* B [6]) *saal.* B, A; vinn, C [7]) fyrer *tilf.* B [8]) helgi, B [9]) Paralipponienon, B [10]) [margra manna vitorð, B [11]) konungr *tilf.* B [12]) Af rikisstiorn Salomonis konungs, A

Af iðran Salomonis.[1]

315. Sva segir hinn heilagi Avgvstinvs byskvp er hann getr Salomons konvngs i skyring[2] yfir Genesim. Með engv moti er þat ætlanda [ęða trvanda[3] segir hann. at slikr spectarmaðr sem Salomon konvngr var myndi trva nockvra nytsemð[4] i dyrkan skvrðgoða. nema helldr varð[5] hann dreginn til slikrar vhęfo oc illzko af ofmikilli heiðinna kvinna[6] ast. oc hann nænti eigi at hryggia sinar vnnastvr. þa giðrði hann þat sem hann vissi fvllkomliga at vgeranda var. Sva segir oc hæilagr Jeronimus i skyring yfir Ezechielem. er hann talar vm hina siðvrsto syn hans er honvm syndiz mvsteri smiðat a fialli. þa minniz Jeronimvs Salomons sva segiandi. þo at Salomon glæptiz miog i skvrðgoða fagan. þa giorði hann iðran fyrir glæpi sina. sem hann setti saman oc ritaði siþan þa bok er hann kallaði Proverbia. oc þar segir sva sialfr Salomon. A siðvrstvm stvndvm giorða ec iðran. oc hvgða ek at ek skyllda velia mer raðning ęða refsing. Sva segir enn Jeronimus i skyring yfir Ecclesiasten. þessa[7] kalla ebreskir menn bok iðranar Salomonis. Hinn agæti Ambrosivs byskup kallar Salomon[8] helgan i þeirri bok er hæitir Exameron. [oc sva[9] i þeirri bok er hæitir Apologia Dauid segir[10] sva Ambrosius. Hvat man ek tala af Dauid. oc hvat af hinvm helga Salomone. hvat nema hann fell af gvðligri fyrirhyggio i vstyrkt til þess at hann syndiz æigi vmfram mannliga natvrv. þi at allr fiolði Gyðinga etlaði hann vera sialfan Crist. Nv talar Ambrosivs fyrir þi ecki þar til hvart Dauid er heilagr ęða æigi. at þat er flestvm monnvm kvnnict at hann er heilagr. enn þi kallar hann Salomon helgan at hann taki af oss allan efa vm hans iðran. Sva segir hinn helgi Ambrosivs i einvm stað. þat sanna ebreskar bøkr segir hann at Salomon konvngr hafi latið sik draga .v. sinnvm vm stræti Jorsalaborgar. þat segia[11] ebreskir menn at hann hafi komit með .v. vavndvm i mvsteri drottins. þat sama sem hann hafði gera latið. oc með þeim vavndvm bavð hann .vii. lǫgmonnvm at beria sik oc afhyða. Enn þeir svaraðv allir einn veg. sǫgðv sik alldregi skylldo leggia hendr a crist drottins. Segiz siþan at hann hafi sialfr bart sik.

Vpphaf rikis Roboam yfer Jvda ok Hierusalem.[12]

316. Roboam son Salomonis stefnir ǫllvm Gyðinga lyð i Sichem

[1]) *Ikke nyt Cap. i* A. [2]) skyringu, B [3]) [*mgl.* B [4]) vera mundu *tilf.* B [5]) var, B, A [6]) kuenna, B, A [7]) bok *tilf.* B [8]) Salomonem, B [9]) [sva ok, B [10]) ok *tilf.* B [11]) ok *tilf.* B [12]) Her hefz þattr af Roboam syni Salomonis konungs ok ath hann var til konungs tekinn, A

at taka sik til konvngs þegar faðir hans var andaðr.[1] Enn Jsraelite bera rað sin saman. oc kom þat a samt með þeim at þeir sendo boð [a Egyptaland[2] Jeroboam syni Nabath. þi at hann hafði þar verit siðan hann [var landflotta[3] fyrir Salomon.[4] Sem sendimenn komv a Egiptaland oc Jeroboam fretti davða Salomons konvngs. bra hann við skiott. oc sem hann kom i[5] Gyðinga land. dræif til hans nær allr Jsraels lyðr. forv sva allir samt i Sichem til fvndar við Roboam. Ok sem þing var sett toloðv Jsraelite sva til Roboam konvngssonar. Hart þickir oss vndir at bva þvi þvnga anavðaroki sem feðr[6] þinn setti a oss. Enn ef þv vill nockoð lina [hið harðazsta hans[7] riklyndi þa vilium ver giarna þer þiona. Roboam svaraði. Farit nv brot[8] at sinni oc komit aptr allir til min a þriðia degi. þeir gerðv sva.

Roboam kallar þa saman ǫlldvnga oc spekinga þa sem verit hǫfðv raðgiafar Salomon konvngs meðan hann lifði. oc segir sva til þeirra. Hvert rað gefit þer til hverso ec skal svara lyðnvm. þeir svaraðv. þat er vart rað at þv svæigir til nockoð við lyð þenna. ver æigi miog harðr við þa i fyrsto oc tala til þeirra linliga. oc manv þeir þa allar stvndir þer þiona goðfvsliga. Roboam svaraði fa. ok fannz þat þo [a at honvm[9] likaði æigi raðagiorð avlldvnganna. þvi nęst kallaði hann til sin vnga menn þa sem verit hǫfðv hans læiksvæinar oc mællti til þeirra. Hvat leggi þer til. hverio ek skal svara þesso folki er mik bæiðir[10] vægðar vm [herðv þa[11] sem feðr minn hefir a þa lagt.[12] Ek hefi nv læitað raðs[13] vndir gamla spekinga er læingi hafa verit með feðr minvm.[14] ok baðv þeir mik vægia eptir bęiðni folksins. Læiksvęinar svaraðv. þat er vart rað at þv gerir vdællt við þik oc segir[15] sva þessvm lyð. Minn hinn minnzsti fingr skal yðr verða bræiðari en bak favðvr mins. ok þar sem hann lagði a yðr þvngt anavðarok. þa skal ek þat a ęngan veg lina ęða lætta. heldr i alla staði [mikit a avka hans alǫgvr.[16] Faðir minn barði yðr[17] vavndvm ęða svipvm. enn ek skal með hǫggormvm oc haldrekvm.

A þriðia degi kom Jeroboam oc allr Jsraels lyðr [sem Roboam mællti fyrir.[18] flvttv Jsraelite fram [savmv bæiðni sem fyrr.[19] Enn Roboam svaraði allstvtt[20] oc storliga. oc vm siðir talaði hann ǫll þessi orð sem hinir vngv menn hǫfðv honvm til[21] kent oc nv var aðr sagt. Enn með engv moti villdi hann hafa rað avlldvnga at vegia

[1]) dauðr, B [2]) [af Egiptalandi(!) B [3]) [varð landflotti, B, A [4]) Salomoni konungi, B [5]) a, B [6]) faðer, B [7]) [hans hinni hǫrðuztu, B [8]) brott, B, A [9]) [*saal.* A; a honvm, C; a honum at honum, B [10]) biðr, B [11]) [þunga þann, A [12]) [þat sem faðer minn giǫrði ok lagði a þa, B [13]) raaða, B [14]) *tilf.* B [15]) seg, B [16]) [auka, B [17]) med *tilf.* A [18]) [*mgl.* B [19]) [sitt erendi enn sem fyrr a sǫmu leið, B [20]) stygt, B; stutt, A [21]) *mgl.* B

almvginvm. þi at ræyndar var gvð almattigr honvm gagnstaðligr. fyrir þvi at drottinn villdi fylla með framkvęmð þat er hann hafði fyrir hæitið Jeroboam fyrir mvnn Ahie[1] spamannz af Sylo.[2] Nv sem hôfðingiar Gyðinga oc allr lyðr sa at konvngsson villdi ecki vikia eptir þeirra bæiðni. savgðv sva hôfðingiar. Hvat æigvm ver malskipti ęða vara ęrfð vndir Dauid ęða hans ættmonnvm. farðv Jsrael til þinna ęiginna staða er gvð hefir gefið þer. enn Roboam siai rað fyrir ser oc sinni hirð oc ęttlæifð Dauids. Meþ þesso ravfz þingit. oc for hvert[3] til sins hæima. Enn Roboam let a þvi þingi gefa ser konvngsnafn oc hafði ecki męira af riki Gyðinga enn þat er bygðv ættmenn Jvde sonar Jacobs ens gamla. Oc er þat kallat þaðan[4] af riki Juda. oc sa lyðr[5] Jvðar ęða menn Jvða. Enn hinar .x. ęttir Jacobs þat hæitir Jsrael ęða Jsraels riki. oc þat folk Jsraels lyðr ęða Jsraelite. Ok af[6] þesso sama þingi sendi Roboam konvngr til at handtaka einn hinn bęzsta mann af Jsraels lyð er het Vras.[7] hann var skattahôfðingi yfir ollo riki Gyðinga oc var hann gryttr til bana at konvngs raði. þetta verk var miog vþockat af alþyðv. Oc þegar ste[8] konvngr i kerrv sina oc flyði helldr skyndiliga i Hiervsalem. oc alldri siðan a konvnga ęfi þionaðv Jsraelite vndir afkvęmi Dauids konvngs.

Jeroboam tok konvngdom.[9]

317. þi næst samnaz saman allr Jsraels lyðr oc settv þing. sendo siðan eptir Jeroboam oc tokv hann til konvngs yfir allt Jsraels riki. Enn i annan stað sem Roboam kom i Jorsalaborg. stefndi hann at ser [þegn oc þræl[10] vm allt riki Jvda oc Beniamin. sva at hann hafði æigi fęri[11] en [.clxxx. þvsvnda[12] hermanna. flvtti hann her þenna oc ætlaði at beriazt a Jsrael oc vinna rikit sva aptr vndir sik. þa kom rodd drottins yfir einn gvðs mann er het Semeias. sva segiandi. Far þv til fvnndar við Roboam konvng Jvda oc allan þann her sem hann hefir saman dregit. oc tala fram þessi orð sva at allr lyðr [heyri a.[13] þessa hlvti segir drottinn. Eigi skolv þer fara at beriazt við yðra bręðr sonv Jsraels. fyrir þvi snvi hverr maðr til sins heimilis. þvi at allt þetta ferr eptir minvm vilia segir drottinn. Semeias for sem gvð bavð honvm oc flvtti skavroliga sitt ęręnndi. oc þegar hvrfv allir Jvðar aptr af þessv herhlavpi oc rvfv samnaðinn. sem þeir hæyrðv þenna

1) Ahye, B 2) Syro, B 3) hverr, B, A 4) *saal.* A; adan, C; Judea, B 5) eru *tilf.* B 6) a, B 7) Urias, B 8) steig, B, A 9) Er Jeroboam var til konungs tekinn ok fra Semeias, A 10) [þegni ok þręli, B 11) fęra lið, B, A 12) [.c. ok .lxxx. þusundraða, B; .lxxx. þusunda, A 13) [heyri, B, A

boðskap drottins. Jeroboam smiðaði vpp borg Sichem a fialli Effraim oc hellt þar hasęti rikissins.[1] þvi nęst gerði hann aðra borg er het Phanvel.

Fra illgiorðvm Jeroboam konvngs.[2]

318. Jeroboam hvgsar nv ef folkit feri i Jorsalaborg at dyrka drottin i Salomons[3] mvsteri. at þa myndi lyðrinn skipta trvnaðinvm oc hverfa aftr vndir Roboam oc myndi sva ganga vndan honvm rikit. oc ef sva [fęri veri[4] æigi orvænt at Jsraelite drepi hann sialfan. Ok af þessi sinni hvgsan stofnar Jeroboam illt rað. Hann lætr gera .ii. kalfa af gvlli oc siðan segir hann sva til lyðsins. Hirðit æigi nv at fara i Hiervsalem. Se her ero nv gvðar þinir Jsrael þeir sem þik læiddo af Egiptalandi. Setti hann annan gvllkalfinn i Bethel enn annan i Dan. þetta varð til mikilla glæpa. þi at nv for allt Jsraels folc at dyrka gvllkalfana eftir hans boði. Hann gerði hof oc havrga a hæðvm æða hęiðvm oc sętti kennimenn af hinvm lægstvm ęttvm lyðsins enn ecki af sonvm Levi sem gvð hafði boðit. Jeroboam sętti mikit hatiðarhalld hinn .xii.[5] dag hins atta manaðar ars. i þa liking[6] sem halldit var i Hiervsalem. hann gerði alltare bęði i Bethel oc Dan. A .xii. degi hins atta manaðar ste[7] Jeroboam vpp a alltaret er hann hafði gert i Bethel at fornfæra gvllkalfinvm.

Sem hann stoð a altarinv oc brendi reykelsi fyrir skvrðgoðinv. þa kom einn gvðs maðr af riki Jvða þar i Bethel með drottins eyrendi. Ok þegar kallaði hann sem hann kom gegnt alltarinv sva segiandi. Hæyrðv alltare alltare. þessa lvti segir drottinn gvð. Svæinn man fęðaz af kyni Dauids. sa man Josias hæita. hann man sæfa yfir þik oc æigi hrvta oc[8] hafra. helldr kennimenn heiðna oc hofpresta. oc manna bæin man hann brenna þeirra somv sem nv þiona þer oc brenna ræykelsi yfir þik.[9] Enn þat er [mark til[10] at þetta er drottins orð er ek flyt framm. at a þessvm degi man þetta alltare i svndr rifna oc öll aska niðr steypaz sv sem nv er a þvi. Sem konvngr Jeroboam heyrði hvat þessi gvðs maðr kallaði. rętti hann hond sina af alltarinv til hans oc bað sina menn taka hann. þa varð þegar sva stirð hond konvngs at hann matti með öngv moti henne vikia at ser. Losnaði þa oc i svndr alltarit oc stæyptiz niðr askan sem gvðs maðr hafði sagt. þa mællti konvngr til spamannzins. Bið þv nv gvð þinn þarflatliga

[1]) rikis sins, B, A [2]) Fra Jeroboam er let gera .ii. gullkalfa, A [3]) *saal. ogs.* B, A [4]) [vęri þotti honum, B [5]) tolfta, B [6]) minning, B [7]) steig, B, A [8]) ne, A [9]) þer, A [10]) [til marks, A

at [hond min[1] mykiz [oc mega ek[2] vikia henne sem fyrr. Gvðs maðr giðrði sva. oc varð þegar hȯnd konvngs[3] hæil. þa mællti konvngr enn til hans. Gack nv til borðz með mer oc skal ek velia þer goðar giafir. Spamaðr[4] svaraði. þo at þv gefir mer helming rikis þins. þa kem ek eigi til borðz með þer. ok þi siðr næyti ec fęðv i þessvm stað at ec skal æigi drecka[5] einn vatzdryck. þvi at sva bavð minn drottinn mer. at ec skyllda her hvarki eta ne drecka oc æigi enn sama veg aptr snva sem ec for hingat. Eftir þetta for hann brotto vm annan veg enn hann hafði þangat farit.

J þenna tima var einn spamaðr gamall i Bethel. synir hans voro við staddir þessa alla lvti sem fram forv a þæim[6] degi. þeir koma heim oc sȯgðv favðvr sinvm hvat fram hafði farit. oc sva þat at gvðs maðr var brottv farinn. Spamaðrinn spvrði syni sina. hveria læið hann hafði brott farit. þeir sȯgðv sem var. Hinn gamli spamaðr lęt bva ser asna oc ręið eptir honvm sem skiotazt[7] þann sama veg sem hinn hafði brotto farit. Oc hitti [a þar sem hann sat[8] i dal Therebinto oc sagði sva til hans. Ef þu ert sa gvðs maðr er komt[9] af riki Jvda. þa stig a asna þinn oc far heim með mer at snæða. Hann svaraði. þat ma ek eigi gera. þi at gvð drottinn minn sa er mik sendi bavð mer skylldv-liga hvarki at eta ne drecka i þessvm stað. Hinn[10] svaraði. Ec em oc spamaðr ecki siðr enn þv. ok kom ęngill at mer með boðskap drottins sva segiandi. Far þv oc læið hann aptr[11] at snæða með þer. Oc sva gat hann bleckt hann. at þeir hvrfv aftr baðir samt oc snæddv i hvsi spamannzins. Nv sem þeir satv baðir samt at borði. þa kom andi drottins yfir þann gamla spamann oc kallaði hann. sva segiandi til hins er til var kominn. Sva segir drottinn. Fyrir þa[12] skylld at þv villdir æigi hlyða orði gvðs þins oc gæymðir æigi þess er hann bavð þer hvarki[13] ęta ne drecka. enn nv hefir þv beði gertt i þeim stað sem hann bannaði þer. þvi man þinn likami æigi avðlazt gravft hia þinvm frendvm ne forellrvm.

Sem þeir vorv mettir bio gestrinn asna sinn oc ręið brottv. enn er hann hafði skammt riðit kom at honvm leo or skogi oc drap hann. Ok sem farandi menn koma nęr vndrvðvz[14] þeir miog er likit la a veginvm oc þar stoð asninn yfir. enn [hit varga dyr[15] er þar stoð hia með skęðleik sinn grandaði æigi asnanvm oc ræif æigi likamann. þeir gerðv vm þetta margtalað er þeir koma i Bethel. Sem hinn gamli

[1]) [hondin, B [2]) [at ek mega, B [3]) hans, B, A [4]) Spamaðrinn B, A [5]) her *tilf.* A [6]) þersum, B [7]) maatti hann *tilf.* B [8]) [*saal. ogs.* B; hitti hann sitianda, A [9]) komit hefer, B [10]) Hann, B [11]) spamanninn *tilf.* A [12]) þann, B [13]) at *tilf.* B [14]) vndraðu, B [15]) [leoninn, B

spamaðr sa er hann hafði vælltan hæyrði þetta. mællti hann sva. þetta er engi fvrða er dyrit hefir drepit þenna mann. fyrir þat er hann var [æigi hlyðinn[1] gvði sinvm. enn þat grandar æigi nv honvm davðvm. þi at nv er hann heilagr oc af hræinsaðr[2] glępvm fyrir davðann. Bað hann þa sonv sina bva ser ręiðskiota. þvi næst for hann oc fann likit alheillt oc vskatt. enn leo[3] stoð nær oc hafði hvartveggia varðveitt. sva at engi hrękvikendi naðv at granda. Tok þa spamaðr[4] likamann oc setti vpp a asnann ok flvtti i borg Bethel oc grof i læiði þi sem hann hafði ser bvit. Spamaðr oc synir hans grietv yfir grefti hans.[5] hins andaða. oc mællto með harmi hvgar. Ho ho broðir. þa mællti spamaðr til sona sinna. þat byð ek yðr skylldvliga. at þa er ec em davðr iarðit mik i þessi[6] sǫmo grǫf hia gvðs manni. þi at allt man þat fyllaz sem hann sagði fram með gvðs orði a mot altari i Bethel oc i gegn[7] ǫllvm hofvm i borga[8] hæðvm Samarie.

Fra ręðum spamanna ok spasǫgum.[9]

319. Nv er þar til at taka at Jeroboam batnaði ecki við slikar aminningar oc gvðligar benndingar. sem nv var fra sagt vm hrið. helldr geck hann fram sinn hinn versta veg sem hann hafði vpp hafið.[10] oc setti kennimenn moti gvðs vilia af hinvm [lægstvm ęttvm lyðmanna.[11] oc skipaði þæim yfir hof[12] oc havrga. er hann efldi i tvrnvm ęða hæðvm hverrar borgar. Hverr sem villdi skylldi verða hofprestr ęða hæða kennimaðr. Ok með þessv moti læiddi hann i eylift tion oc tapan alla sina hirð oc hyski oc alla þa menn er honvm þionaðv.

J þann tima syktiz[13] son Jeroboam konvngs er het Abia. Jeroboam mællti þa til drottningarinnar moðvr sveinsins. Far þv segir hann oc skipt bvningi.[14] at [eigi megi kenna at þv ser drottning.[15] Tak siðan .x. hlæifa bravðs oc eina krvs vins oc ker fvllt hvnangs. þetta skalltv fęra Ahia spamanni i Sylo. er mer sagði fyrir at ec myndi konvngr verða yfir Jsrael. Hann man kvnna at sęgia þer. hvart sveinn þesse man lifna[16] ęða æigi or sott þessi. Hon gerði sem hann bavð. for oc fram kom i Sylo. Ahia var þa blindr vorðinn af elli. Enn aðr

[1]) [vhlydinn, A [2]) *saal.* B; af hræinsvðum, C; reinsaðr af, A [3]) leon, B [4]) spamaðrinn, B [5]) *mgl.* B, A [6]) *saal.* A; þersa, B; þesso, C [7]) i mot, B [8]) *mgl.* B [9]) Fra ferð drottningar i Sylo ok fra Ahiam spamanni, A [10]) tekit, A [11]) [lægsta lyð, B [12]) ok turna *tilf.* B [13]) sykiz, B [14]) þinum *tilf.* B [15]) [þu ser æigi kend sva at þu meger drottning vera, B [16]) lifa, B; deyia, A

hon geck inn i hans herbergi mællti drottinn við hann. Her er komin eiginkona Jeroboam at fretta þik eptir vm sottarfar sonar sins. en þv skallt segia henne bęði þat oc annat þat sem ek man [kenna þer.[1] Nv sem Ahia hæyrði til fota hennar er hon geck inn. mællti hann til hennar. Gack inn diarfliga drottning Jeroboam. Hvi vill þv dyliaz oc likia þik annarri konv enn þv ært. Eingiss[2] þarftv at spyria. þi at ek hefi [hart ęryndi[3] at segia þer. far aptr oc seg sva bonda þinvm. at þessa lvti segir gvð drottinn Jsrael. Ec hof þic vpp af litils hattar manni. oc sętta ek þik hertoga oc hôfðingia yfir lyð minn. oc slæit ec i svndr riki Dauid oc gaf ec þer mestan lvt þess rikiss. Enn þv[4] gerir þik vlikan minvm þionostomanni Dauid. er varðvæitti boðorð min oc fylgði mer af ôllvm hvg oc hiarta oc gerði þat iafnan sem mer var þęgilict. Enn þi i mot hefir þv gert sva illt sem ęngi[5] annarr fyrir þer. þv steyptir þer skvrðgoð af malmi ok dyrkar þav enn lætr mik at baki þer oc ræitir mik þer i gegn sva til reiði. Nv[6] man þin illzka þravngva hyski þino. þvi at ec man sla með harðri raðningarsvipv allt þitt afkvęmi oc alla þina vndirmenn meira hattar sem minna. Oc sva man ek[7] hreinsa aflæifar þinnar ættar oc þinna manna [af riki Jsrael[8] a somo læið sem þvattr[9] hræinsar klæði. þeir sem dæyia innan borgar af þinvm sveitvngvm Jeroboam. þa manv hvndar eta.[10] enn þa sem vtan borgar dæyia manv slita fvglar himins oc hrækvikęnndi. Nv far þv heim drottning segir Ahias. oc haf þat at marki at þetta allt ero gvðs orð oc ęręndi sem ec hefi nv fram flvtt.[11] Ok sva sem þv kęmr innan borgar i Bethel. man [smasvæinn þessi[12] sem [þik forvitnar[13] vm davðr.[14] oc allr[15] lyðr man sytandi iarða[16] með sǫmð. þi at þessi einn fra Jeroboam kominn man fa sômiligan grôft. Enn drottinn[17] man skipa annan konvng yfir Jsraels lyð. sa man væita Jeroboam hart slag a nalægvm tima. oc man drottinn gvð [lyia[18] oc lęmia sem ræyr i vatni oc[19] bravt hræra þann lyð af þesso goða landi sem hann gaf feðrvm þeirra. oc hann man þa i vtlegð fęra oc dreifa þeim i ǫnnvr riki. þi at þeir gerðv ser blotskoga enn hęddv sinn herra gvð. þetta allt man gvð gera fyrir glæpi Jeroboam. þi at æigi at eins synðgaðiz hann sialfr. helldr lęt hann allan lyð misgiora moti gvði. þvi nest stoð hon vpp oc for [bravttv vfegin.[20] Oc iafnskiott sem hon kom hæim[21] oc geck inn i sitt herbyrgi. þa do svæinn-

[1]) [segia þer ok kenna, B [2]) Einskis, B [3]) [heyrt(!) erendi þitt, B [4]) *tilf.* B, A [5]) hefer *tilf.* B [6]) ok, B [7]) eyda ok *tilf.* A [8]) [*mgl.* A [9]) þu þuær ok, B [10]) ræ þeirra *tilf.* A [11]) sagt, B; borit A [12]) [son þinn saa, A [13]) [þu foruitnaz, B [14]) deyia, B; vera dauðr, A [15]) Jsrael *tilf.* B [16]) hann *tilf.* B [17]) guð, B [18]) *saal.* B; lina, C [19]) [*mgl.* A [20]) [i brottv vglǫð, B [21]) inn i Thersa borg, B

inn. oc for allt eftir þvi sem Ahia hafði sagt. at allir Jsraelite greto hann oc grofo með sômð.

Fra illzkv ok blotvm Roboam.[1]

320. Nv er þar til at taka er Roboam son Salomons rikti i Hierusalem. Hann var þa ęinvm vetri meirr enn fęrtôgr er hann tok konvngdom yfir riki Jvda. Roboam var þegar sem hann hafði tekit rikit[2] illa lvti iðnandi fyrir drottins avgliti. þi at hann oc hans menn afræktvz almatkan gvð. enn heiðingiar spottoðv hann oc [frændr þeirra[3] i sinvm glæpiligvm synðvm. sva at þeir gerðv a hverri hæð oc halsi heiðinglig hof oc blotvðv bęði skoga oc skvrðgoð vndir hverio blomgvðv tre. Ok enn vmfram allar mannligar[4] illzkvr afręktvz svmir konvr enn þyddvz karla. oc allar vmenzkvr hęiðinna þioða frômðv þeir. þer[5] sem drottinn hafði mest fyrirboðit Gyðingvm.

Fra Roboam ok Susak konvngi.[6]

321. A fimta ari rikis Roboam heriaði Svsack[7] Egyptalandz konvngr a Roboam[8] oc tok allar fehirðzlor or mvsteri drottins oc sva konvngs [fehirðzlor. oc eigi siðr[9] þa hina gvlligv skiolldo er Salomon konvngr hafði gera latið til pryði mvsterino. þa hafði Roboam aðr brott tekit [or mvsterino[10] oc fęingit sinvm monnvm enn latið gera ęirskiolldv i staðinn. oc[11] hvivitna ręnto Egyptar þvi sem þeir mattv hôndvm a koma. þeir Roboam oc Jeroboam helldo oc alla stvnd strið sin i milli meðan þeir lifðv baðir. Roboam andaðiz þa er hann hafði .xvii.[12] ar konvngr verit oc var[13] grafinn i borg Dauid hia forellrvm sinvm.[14]

Fra þui er Abia tok riki.

322. A .xviii.[15] ari rikis Jeroboam konvngs Jsraels tok Abia son Roboam riki eftir feðr sinn. oc var konvngr .iii. ar i Hiervsalem yfir Jvda. hans moðir het Thamar[16] dottir Absalons.[17] sem fyrr er

[1]) Her segir af Roboam konungi syni Salomonis, A [2]) i Hierusalem *tilf.* B [3]) [hans frendr, B [4]) malegar(!), B [5]) þar B; þær, A [6]) *Ikke nyt Cap. i* A. [7]) Susak, B; Susach, A [8]) i Hierusalem *tilf.* B [9]) [fehirdzlum alla dyrgripi ok sva, A [10]) [*mgl.* B; þadan, A [11]) en, B [12]) .xviii., B [13]) *tilf.* B; *mgl.* C, A [14]) moðer hans het Naaman *tilf.* B [15]) .xviii^{da}. B, A [16]) Maacha, B [17]) Abesalon, B; Absalon, A

getið. Abia var sliktt illr sem faðir hans oc hellt eigi gvðs boðorð. Enn þo fyrir sakir Dauids er alldri hnæigðiz fra gvðs boðorðvm a avllvm davgvm lifs sins vtan[1] mal Vrie Ethei. þa kæykti[2] drottinn vpp af Abia agętan lampa at lysa sinni[3] helgv borg Hiervsalem. þi at Abia gat agætan son er het Asa. þeir attv bardaga oc vfrið saman alla sina daga Abia oc Jeroboam konvngr Jsrael. Ok segir sva sv bok er heitir Ymago mvndi. at Abia konvngr sigraði oc drepi Jeroboam. þa tok konvngdom eftir hann Nadab son hans oc rikti yfir Jsrael .ii. ar. hann [geck feril favðvr sins vm illzkv oc efldi allan Jsraels lyð til glæpa.[4] Nadab for með her a hendr Philisteis oc settiz vm borg þa er het Gebethon. Baasa er maðr nefndr hann var kominn af ætt Ysachar sonar Jacobs[5] gamla. hann var svæitarhôfðingi i her Nadab oc drap hann við[6] borg Philistinorvm Gebethon er þeir sato aðr vm. Enn Abia konvngr af Hiervsalem varð sottdavðr oc var iarðaðr i borg Dauids. þa hafði hann[7] konvngr verit yfir Hiervsalem oc riki Jvda .iii. ar. Nv sa er vita vill glavgligarr ęfi þessa konvnga oc bardaga þeirra oc allra annarra[8] vpp fra Dauid oc allt til hinnar miklo herlæiðingar Gyðinga i Babilon. þa læiti i þa bok er hæitir Liber regnorvm.

Fra hinum goða Asa konungi.[9]

323. Asa son Abia Jorsala konvngs tok konvngdom i Hiervsalem eftir fôðvr sinn oc [rikti i[10] Jvda ęitt ar oc .xl.[11] hans moðir hęt Maacha.[12] Asa var goðr konvngr sva at hann geck fram ręttliga[13] rettan veg i avgliti drottins eftir dômvm Dauids konvngs frenda sins. Hann tok af lifi alla þa menn er karlla þyddvz.[14] oc hræinsaði oc æyddi ôll blot[15] skvrðgoða. er faðir hans hafði eflt oc vppræist oc Roboam favðvrfaðir hans. Maacha moðir hans var hin versta kona oc [forgangskona annarra[16] vm blotskap. sva at hon lagðiz vt oc bygði einn helli. Hon lęt gera ser skvrðgoð i þa mynd sem karllmannz skavp[17] oc blotaði oc lvnd ęinn oc gaf hann gvðinv. Enn [konvngr Asa[18] setti moður sina af ôllvm blotskap oc bravt niðr hellinn. enn brendi við fors Cedron [bęði saman[19] blotskoginn oc þat hit skamsamliga skvrðgoð. En þi[20] feck hann eigi til læiðar komit við folkit. at niðr legðiz fornfæringar

1) um *tilf.* A 2) kveykti, B; kveikti A 3) *mgl.* B; sina hina, A 4) [hann var slikt illr sem fadir hans, A 5) hins *tilf.* B 6) i, A 7) *tilf.* B, A 8) sem vorv *tilf.* A 9) Af Abia Jorsala konungi, A 10) *saal.* B, A; riki, C 11) .xx., B 12) dottir Abesalon *tilf.* B 13) *mgl.* A 14) *saal.* B, A; þyðvz, C 15) aullvm blotvm, A 16) [forgongukona annarra, B; veitti forgang A 17) skôp, A 18) [Asa konungr, B 19) [*mgl.* B 20) þo, B

i hæðvm [ęða tvrnvm[1] hverrar borgar. þo var hann trvr oc ęinarðr[2] i hiarta sinv við gvð alla sina lifdaga.[3] Nv var þat a þriðia ari rikis Asa konvngs Jvða[4] ær Baasa drap Nadab við Gebethon oc tok rikit eftir hann oc gerðiz konvngr yfir [Jsraels lyð.[5] Hann æyddi sva gersamliga oc drap niðr hirð oc hyski Jeroboam. at æigi [var nǫckvt mannzbarnn eftir a lifi[6] af hans ætt. eftir þi sem drottinn hafði talað fyrir sinn sendiboða Ahia spamann af Sylo. Alla stvnd[7] meðan þeir vorv baðir vppi helldo þeir strið sin a milli Asa konungr af Hiervsalem oc Baasa. Baasa hellt hasæti rikis sins i þeirri borg er hęt Thersa. þa er Baasa hafði niðr drepit allt afkvæmi Jeroboam. þa for hann með allmikinn her i riki Jvda oc ræisti þar borg er het Rama. sva at æigi matti nǫckvrr af monnvm Asa konvngs þar ganga vt æða inn. Enn Asa hafði æigi lið til [ęða styrk[8] at stavckva honvm a brottv ęða veria riki sitt.

J þann tima ræð fyrir Syrlandi sa konvngr er het Benadab. hann sat i þeirri hǫfvðborg er hęt Damascvs. Við þenna konvng hafði Baasa Jsraels konvngr gert frið. oc ecki hafði Benadab heriað i riki Jvða. Konvngr Asa tok þa þat rað. at allt gvll oc silfr þat er hann feck til oc eftir hafði vorðit i fehirðzlvm þa er Egiptar heriaðv i Hiervsalem þat sendi hann Benadab konvngi [sva segiandi. Vær[9] hǫfvm halldit frið allar stvndir ockar i milli oc sva feðr ockrir. þvi sendi ek þer þessar vingiafir biðiandi at þv brægðir vpp þeirri sętt [oc friði[10] sem þv hefir her til halldit við Baasa konvng Jsraels. oc komir[11] til með her þinn at stavckva[12] honvm or minv riki. Benadab tok [vel orðsending Asa.[13] Sendi hann þegar sina hǫfðingia með her i riki Jsraels [oc forv[14] herskilldi yfir alla iorð Neptalim. Nv sem Baasa fretti þesse tiðendi. gaf hann vpp borgarsmiðina oc sneri hæim i hǫfvðborg rikiss sins Thersam. Enn konvngr Asa sendir þa vm allt sitt riki oc stefnir til[15] ǫllvm lyð oc lætr briota niðr at iorðv þat sem Baasa hafði efnað til borgar Rama. Enn af þeim efnvm sem hann hafði latið til flytia smiðaði konvngr Asa .ii. borgir. het avnnvr Gabaa Beniamin enn ǫnnvr Maspha. Baasa konvngr af Thersa rikti yfir Jsrael .vi.[16] ar oc .xx. Hann var iafningi at allri illzkv oc glæpvm hins illa[17] Jeroboams sonar Nabath. Son Baasa het Hela.

Maðr er nefndr Annani.[18] hans son het Hiev. þenna Hiev sendi

[1]) [*mgl.* B [2]) einfalldr, A [3]) lifs daga, B [4]) *mgl.* B [5]) [Jsrael, B [6]) [lifdi nǫckvt mannzbarn eptir, A [7]) daga, A [8]) [*mgl.* B [9]) [syni Dabremon sunar Ezion meðr þersum orðum. Við, B [10]) [*mgl.* B [11]) æigi(!) *tilf.* B [12]) stǫkkua, B [13]) [vid giǫfvm þessum ok, A [14]) [ok i borgir Ahion ok Dan ok hus Maacha oc alla Ceneroth ok foru siðan, B [15]) at ser, B [16]) iiii, B [17]) vonda, A [18]) Annon, B

drottinn með sinn boðskap til fvndar við Baasa. Ok sem Hiev kom [fyrir konvng[1] sagði hann sva til hans. þessa lvti segir drottinn gvð Jsrael til þin Baasa. Ek hefi þik vpp hafið af molldo iarðar oc sęttan þik hôfðingia yfir lyð minn. ęnn þv gelldr þat sva at þv hatar mik oc hęðir enn gengr fram enn versta veg eftir dômvm Jeroboam oc lætr allt folk misgera i minv avgliti. þi mvnt þv fyrirfaraz sem Jeroboam oc ǫll þin ætt. oc ęngi maðr af þinni halfv man fa sômiligan grôft vtan þv sialfr. þvi at þa manv hvnndar ęta sem innan borgar dæyia enn hina hrefvglar sem [i heraði[2] deyia vtan borgar. Baasa batnaði ecki við þetta. helldr læt hann taka Hiev spamann oc drepa fyrir þessa savk er hann hafði borið framm gvðs ęrendi a mot honvm. Baasa varð sottdavðr oc var grafinn i Thersa.

Fra þui er Zambri drap Helam.[3]

324. Hela son Basa tok konungdom eftir favðvr sinn oc riki[4] i Thersa yfir allt Jsraels folk .ii. ar. Zambri het maðr hann var hôfðingi yfir helmingi riddaraliðs Jsraels vndir Hela konvngi. þa var sa borgargræifi i Thersa er het Arsa. Zambri er aðr var nefndr fylldiz ôfvndar oc illzkv oc sat með svikvm vm sinn herra Hela konvng. Sva bar til at konvngr þa væizlo at Arsa borgargræifa i Thersa. þa kom þar Zambri með riddaraliði oc sotti þegar með vapnvm at herbergino. Hela oc hans menn vorv miok vindrvcknir oc varþ þvi litil vôrnin. fell þar Hela konvngr oc allir hans menn. Var þat makliga[5] þi at Hela framði oc fiôlkyngi oc fylgði oc fvllgerði allar illzkvr feðr sins. Zambri drap oc niðr sva giorsamliga hirð oc hyski Hela konvngs. at æigi lifði eitt barn eftir af hans frendvm ęða vinvm oc fylldiz sva þat er drottinn hafði talat fyrir mvnn Hiev spamannz oc alagt fyrir glæpi þeirra feðga Baasa oc Hela.

J þenna tima hôfðv Jsraelite heriað a Philisteos oc satv vm þa borg sem aðr er nefnd Gebethon. Var hôfðingi [fyrir her[6] sa maðr er nefndr er Amri. Nv þegar sem herrinn sa er i borginne sat fretti þessi tiðendi af[7] Thersa at Zambri hafði[8] bariz[9] við sinn herra oc drepit.[10] gera herhôfðingiar[11] þat rað at þeir taka Amra til hertoga yfir allt riki Jsrael. Enn a þesse stvndv sem Zambri hefir eyðt ôllo afkvęmi Baasa oc Hela sonar hans i Thersa. þa settiz hann i rikit oc læt gefa ser konvngs nafn. oc rikti Zambri þręll [i Thersa .vii. daga.[12]

1) [til konungs, B 2) [*mgl.* B, A 3) Af Ela syni Basa, A 4) rikti, A 5) makligt, A 6) [yfer þeim her, B 7) i, B 8) *tilf.* B, A 9) barðiz, B 10) hann *tilf.* B 11) hershôfðingiar, B, A 12) [.vii. aar, B

Amri oc herrinn [læt nv[1] af at striða a Gebethon. snero þa hæim i rikit oc settvz með herskilldi vm borg Thersa. Oc sem Zambri ser at [bariz er[2] a borgina oc hon man skiott vvnnin verða. gengr hann inn i konvngshôllina sialfa oc setz þar með alla sina hirð. lętr hann siðan sla [i elldi[3] oc brenna vpp allt saman. Nv lavk sva hæðiliga hans æfi sem maklict var. þi at hann var bęði svikall oc synðafvllr sem þeir konvngar sem[4] verstir vorv fyrir honvm yfir Jsrael.

Einn hôfðingi i rikinv het Thebni.[5] faðir hans er nefndr Gineth. Enn eftir davða Zambri hofz ofriðr oc agangr með sialfvm Jsraelitis. sva at i tva staði geck allr Jsraels lyðr. villdo svmir taka Thebini[6] til konvngs enn aðrir Amri.[7] þeir dæilldv þetta með ser sva miklv kappi. at hvarirtvæggio drogv at ser sem mestan her oc bôrðvz. Oc fyrir þvi at Amri var liðfleiri. þa fell Thebini[8] enn Amri settiz i rikit oc læt gefa ser konvngs nafn oc rikti yfir allt Jsraels folk .xii. ar. [.vi. i Thersa. en[9] þa kæypti hann fiall æitt i Samaria fyrir .ii. pvnd silfrs. þar giðrði hann[10] borg er hann kallaði Samer.[11] oc sat þar ônnvr .vi. ar. Hann var sliktt illr sem Jeroboam son Nabath oc geck [alla hans vegv.[12] þvi at hann svivirði gvð drottin margfalliga[13] i sinvm vandskap. Hann varð sottdavðr oc grafinn i Samaria. hans son het Achab er riki tok eptir hann a .viii. ari hins fiorða tigar konvngs Asa. Achab rikti i Samaria yfir Jsrael .ii. ar oc. .xx.

Upphaf rikis Josaphat.[14]

325. Hinn goði konvngr Asa i Hiervsalem atti þa konv er het Azvba enn faðir hennar Salai. þav Asa konvngr oc Azvba gatv[15] son er het Josaphat. Hann var snemmendiss[16] vitr oc vinsęll. mikill vexti styrkr oc manna friðaztr synvm.[17] limaðr oc lataðr vel. ælskaðr miok af konvngi oc drottningv. hyrr oc hvgþeckr allri alþyðv. þa er Asa Jorsala konvng sotti elli. giðrðiz hann miok hrvmr[18] til gavngv þi at verkr la i fotvm hans. Ofarliga a hans davgvm birtiz hinn agæti gvðs vinr Helias spamaðr af Thesbes þeim stað er sva hæitir. oc var hann af þi kallaðr Thesbithes. Konvngr Asa andaðiz i goðri elli oc var honvm væittr virðvligr groftr sem verþvgt var i borg Dauids frenda sins.

1) [letti, A 2) [hermenn beriaz, A 3) [elldi i, B, A 4) er, B 5) Thebin, B; Tephni, A 6) *saal. ogs.* A; Thebin, B 7) Amra, B 8) Thebin, B 9) enn .vi. i Tersa, B; .vi. j Thersa, A 10) *tilf.* B, A 11) Semer, B 12) [allar hans gotur, A 13) margfalldlega, B; a alla vega, A 14) Af Asa goda konungi, capitulum, A 15) attv, A 16) snemma, A 17) *mgl.* B, A 18) hrummr, B

Tok þa riki yfir Jvda ok Hiervsalem Josaphat son hans oc for allan feril feðr sins i goðvm hlvtvm fyrir gvði oc monnvm. Josaphat tok konvngdom a .iiii. ari [Achab konvngs Jsraels oc rikti halfan þriðia tðg ara. Hann hellt frið oc sętt við Jsraels konvnga Akab oc syni[1] hans. hann var alla æfi hlyðinn gvði oc hans boðorðvm. Josaphat eyddi ðllvm blotmonnvm[2] þeim sem eftir vorv i hans riki oc faðir hans hafði æigi nað. Enn æigi nam hann af þær vvænior sem læingi hðfðv staðit. at lyðrinn ferði[3] fornir oc brendi ræykelsi i hæðvm hvers staðar. enn vm allt annað samði hann oc siðaði sitt riki vel oc fagrliga.

Achab konvngr Jsrael var hinn versti konvngr oc hðfðingi. þi at hann endrnyiaði i avgliti drottins allar illzkvr hinna fyrri konvnga Jeroboam oc annarra eftir hann komandi. Ok enn [læt hann æigi ser þeirra vandskap[4] ęinlitan. helldr tok hann þeirra illzkvr. hann geck at æiga hina verstv kono er het Jezabel dottvr Methbaal[5] konvngs Sidoniorvm þioða. oc fyrir hennar [blotgirni oc vandskap[6] gerði hann hit mesta hof i Samaria oc [skvrðgoð Baal oc dyrkaði þat.[7] oc plantaði lvnd vmhverfis hofið oc æignaði bannsettvm Baal. A davgvm Achab var vpp ræist oc endrbætt borg Hiericho af þæim manni er het Ahiel af Bethel.

J þann tima kom Helyas Thesbithes til fvndar við Achab oc mællti sva til hans. þvi skyt ec til gvðs lifanda a himnvm. fyrir þess asionv stend ec[8] i dag. at fyrir þina glæpi kemr langan tima or lofti hvarki dǫgg ne ręgn a iorðina nema þat verði fyrir min orð. þegar sem hann hafði þetta mælt kom rǫdd drottins yfir hann sva segiandi. Verð a brottv hęðan oc far til forss þess er hæitir Charith oc fel þic. þar mattv drecka af forsinvm. Enn ec man segir drottinn bioða fvglvm at fæða þik. Helyas gerði sem gvð bavð honvm. for til forsins Charith oc settiz þar i læyni. þat er gegnt Jordan. þar fæddv hann hrafnar at gvðs [vilia ok[9] boði. sva at þeir fęrðv honom bravðhlæif oc kiotstycki kvelld oc morgin. enn hann drack af forsinvm. Oc eftir langan tima þornaði af forsinn. þvi at alldri rigndi yfir iorðina. oc hafði Helyas þa ecki at drecka. þa kom ravdd drottins yfir hann oc mællti. Ris vpp[10] nv segir drottinn oc far i riki Sidoniorvm i þann garð ęða bæ er hæitir Sarepta. þar byr eckia ein. henne hefi ec boðit segir drottinn at fæða þik. Helyas for nv þegar oc kom i Sareptam. oc sem

[1]) [rikis Achab ok suna, B [2]) blotum, B [3]) fær, B [4]) [æigi let hann æigi sinn vándskap ok þeirra illzku ser, B [5]) Metabal, B [6]) [girnd ok vaandan blotskap, B [7]) [dyrkaði þar skurðguð Baal, B [8]) her *tilf.* B [9]) [*mgl.* B [10]) þv *tilf.* B, A

hann com at garðzhliði. sa hann þessa kono sem honvm var til visat. þvi at hon var vti oc las ser elldivið. Helyas kallaði a hana oc mællti. Gef mer litið vatn [i keri[1] at drecka. Nv sem hon for at sękia vatnið kallaði Helyas [eftir henne.[2] Giðr sem ek bið kona segir hann. at þv fær mer i hendi þer af bravði þo at litið se. Hon svaraði. þat segi ec satt til vitnis drottins gvðs þins. at ec hefi æigi bravð ęða fęðv meiri enn sva litið i steinkeri af miolfi at hafa ma i hendi ęða hnefa oc allitið[3] af viðsmiorfi i koppi. Sæ nv tek ek saman .ii. tre. siðan geng ek inn oc by ek þetta hit litla til matar mer oc syni minvm. [at við farim[4] siðan at dæyia sem við hðfvm þessv snæðt. Helyas mællti. Hirð ecki at ottazk.[5] far nv oc gior sem þv sagðir. Enn þo allt at ęinv giðr mer fyrst af þessv litla miǫlfi litinn hlæif oc baka a gloðvm oc fęr mer. enn siðan [giðr þer oc syni þinvm.[6] þi at sva segir drottinn gvð Gyðinga. at miǫl i steinkeri man ęigi þrotna oc viðsmior i koppi æigi[7] þverra þar til er gvð gefr regn a iorðina. Hon for nv oc giðrði sem hann [sagði fyrir.[8] Oc af þesso fęddi hon Helyam oc sialfa sik oc allt sitt hyski oc heimamenn. Oc þvarr hvarki fra þæim degi miðl hennar ne viðsmior. eftir þi sem drottinn hafði hęitið oc talat fyrir mvnn Helye. Nockorv siðarr tok sott sonr hvsfreyio[9] oc andaðiz. Hon mællti þa við Helyam. Gvðs maðr. hverio skiptvmz við nv við. Gecktv til þess i min herbergi at[10] endrminntiz min ranglæti. sva at þar fyrir drepir þv son minn. Helyas bað hana fa ser svæininn. Tok hann þa likið oc lagði niðr i sæng sina oc kallaði til drottins sva segiandi. Heyrðv drottinn gvð minn. Lit þv goðvilia eckiv þessar[11] sem ec em með. hvi villdir þv sva hryggia hana at þv lietz dæyia son hennar. þvi næst rętti Helyas hendr sinar þrim sinnvm yfir likit oc mællti. Biþ ec þik drottinn minn at þv sendir aptr sal svæinsins i likamann. Drottinn hæyrði akall hans. oc lifnaði svæinninn. Helyas tok hann oc sętti niðr i vndirhvsið oc męllti til moðvr.[12] Sæ nv lifir son þinn. Hon svaraði. J þessvm hlvt kðnnvmz[13] ek við fvllkomliga at þv ert gvðs maðr. oc sannliga er[14] hans orð i þinvm mvnni. þa mællti drottinn til hans. Far þv nv oc syn þik Achab til þess at ec gefa regn a iorðina. Helyas for til fvndar við Achab sem drottinn bavð honvm. þa var mikit hallæri i Samaria sva at menn oc kvickendi do af svllti. þi at iorðin gaf ðngan avðxt. oc æigi gręri

[1]) [*mgl.* B [2]) [a hana, B [3]) alllitit, B, A [4]) [Enn uið fǫrum, B; at mit farim, A [5]) [*saal. rettet;* ottak, C; ottaz, B, A [6]) [matbv þer ok syni þinum þat sem avk er, A [7]) man *tilf.* B [8]) [męllti, B; hafdi fyrir sagt, A [9]) husfruinnar, B [10]) ok, B [11]) þersarar, B [12]) sveinsins *tilf.* B; hans *tilf.* A [13]) kennumz, B, A [14]) eru, B

gras af þvrkv oc solar hita. þi at alldregi kom dŏgg ęða regn a .iii. arvm sem Helyas hafði fyrir sagt.

Her segir af Abdias.[1]

326. Abdias er maðr nefndr goðr oc gvðhræddr. hann var ræðissmaðr með Achab konvngi. þat var þa er Helyas hafði fram flvtt eftir gvðs boði spasŏgv vm þessi harðendi oc hallæri sem alagðiz Jsraels folk sakir illzkv konvngs oc Jezabel konv hans. Sem Helyas var horfinn enn Achab læt leita hans. þa bavð hin bannsetta drottning Jezabel at taka alla gvðs spamenn oc kennimenn þa sem ræltrvaðir vorv oc liet drepa. þa kom þessi Abdias sem aðr var nefndr [oc kom[2] vndan læyniliga .c. spamanna. oc fal þa i hellvm tvæimr er hann vissi hvar vorv enn fair menn aðrir. vorv .l. gvðs manna i hvarvm hellinvm. Enn hinn goði maðr Abdias gaf þeim bęði mat oc dryck sem [þeir þvrftv[3] at hafa. Nv sem .iii. [vetr vorv liðnir[4] hallærissins. kallaði Achab til sin Abdiam ræðissmann sinn oc mællti. þat er rað at við farim vm ŏll hin næsto hæroð. til allra brvnna ęða vatna er þv væizt. oc vm alla dali oc laglændi. oc vita ef við finnim[5] nŏckvr gras[6] æða hæy hæstvm varvm oc mvlvm at þeir męlti[7] lifa við.[8] þeir skiptv þa[9] með ser til yfirfarar.[10] for Achab annan veg enn annan Abdias. Sem Abdias var a ferð kominn geck i moti honvm Helyas. Ok er Abdias þottiz kenna hann. fell hann þegar fram allr til iarðar sva segiandi. Hvart kenni ek rętt at her se kominn minn herra Helyas spamaðr. Hann svaraði. [Rętt kendan[11] hefir þv mann.[12] Nv far þv oc seg Achab konvngi at þv hefir fvndit Helyam. Abdias svaraði. Hvat hefi ek þręll þinn sva miog misgert at þv vill sęlia mik[13] til davða vndir avxi[14] Achab.[15] þat væit lifandi gvð at hann hefir sennt vm ŏll riki oc til allra þioða at læita þin oc mattir þv hvergi finnazt. fyrir þa skylld hefir hann sent til allra þioða at segi[16] til þin hvar sem þv kęmr fram. Nv ef ec fer sem þv mælltir[17] með þetta ęrendi til konvngs.[18] þa kann vera at andi drottins flyti þic i ęinnhvern þann stað sem mer er okvnnr. oc ef ek segi Achab til þin [en hann finni[19] þik æigi þa er þat viss minn bani. Ec hefi ottaz drottin allan alldr minn. æða hefir minn herra þer æigi sagt verið þat er[20] Jezabel drap gvðs vini

1) *Overskriften af* A; C *og* B *have ikke nyt Capitel.* 2) [*mgl.* B, A 3) [þurfti, A 4) [aar vorv liðin, A 5) finnum, B 6) grǫs, B 7) megi, B 8) *mgl.* B 9) landi *tilf.* A 10) yfir, B; yfirferdar, A 11) Rettkendan, B, A 12) manninn, B 13) *tilf.* B, A 14) exi, B 15) konungs. þvi at *tilf.* B 16) segia, B, A 17) męler, B 18) hans, B 19) ok finnr hann, B 20) at, A

fyrir þat er þv fannz[1] eigi æða hverso ek skavt vnðan .c.[2] spamanna ok fal ek þa oc fædda ec. Enn nv vilt þv senda mik til davða. Helyas mællti. þess sver ek við gvð fyrir þess avgliti stend ek nv. at ek skal þenna dag syna mik Achab.[3] Abdias for nv til fvndar við Achab oc sagði honvm slict sem Helyas hafði boðit honvm. Achab rann þegar moti Helya oc mællti [til hans þegar er þeir fvndvzt.[4] Ert þv æigi sa hinn sami er skelfir oc hræddan gerir allan Jsraels lyð. Helyas svaraði. Ecki skęlfi ek lyðinn sem þv segir. helldr þv sialfr oc favðvrhvs þitt. er þer fyrirletvð gvð yðvarn enn þionit bannsettvm Baal.[5] Enn þo lattv nv saman kalla allan Jsraels lyð oc set þing a fialli Carmelo.[6] stefn þv oc til þess þings spamonnvm oc blotmonnvm Baal gvðs[7] yðars. þat [er halft fimta hvndrat[8] manna. sva lattv oc kalla a þetta þing spamenn Jezabel drottningar. þa sem hon fęðir at sinv borði til þess at blota með ser skoga oc skvrðgoð. þat ero .cccc. manna.

Fra Helia spamanni ok blotmonnvm.[9]

327. Achab sendi þa boð vm allt sitt riki oc setti þing i Carmelo þar sem Helyas hafði boðit. þar com Helyas oc .dccc. oc .l. falsaðra visendamanna oc blotmanna. Sem þingit[10] var sett. stoð vpp Helyas oc hof sva sitt mal. Hverso leingi ætla Jsraelite sva at halltra fram tviskiptir i yðrvm trvnaði. Gęrit nv sva sem ec segi fyrir. Ef minn drottinn himna konvngr er gvð. þa þionit þer honvm með allri [tign oc[11] trvlyndi. Enn ef hitt ræyniz sannara a þessv þingi at Baal se gvð. þa þionið honvm oc fylgit. Nv ero allir drepnir drottins[12] spamenn nema ek einn. Enn spamenn Baal oc aðrir villospamenn[13] ero her komnir halft .ix.da hvndrat. Gefið oss nv .ii. yxn til fornfæringar. oc taki þer þann sem betri er oc sæfi[14] brytiandi[15] i sma stycki sem til heyrir þeirra tǫlo [fvllvm fiðlǫm.[16] oc leggi hverr þeirra[17] sinn hlvt a viðarbvlvng[18] æða alltari. oc veiti vmbvð sem þa er þeir ero vanir at brenna fornir. vtan þat at þeir skolo engan elld vndir hafa. Ek skal oc taka annan vxann oc bva vm a savmv læið sem þeir at hafa ęngan elld vndir trianvm[19] sem ek set vxann a. siðan kalli hvarir a sinn gvð. Oc ef annarr hvarr hæyrir oc gefr elld vndír timbrit. þa er avðsynt at [saa er[20] sannr gvð. þa svaraði allr lyðr. savgðv allir

[1]) finnr(!), B [2]) hundraði, B [3]) konungi *tilf.* B [4]) [*mgl.* B [5]) Baalim, B [6]) Karmeli, B; i Carmelo, A [7]) *saal.* B, A; gvð, C [8]) eru .l. ok .cccc., B [9]) C *og* B *have heller ikke her nyt Capitel.* [10]) þing, B [11]) [*mgl.* A [12]) guðs, B [13]) villumenn, A [14]) sęfit, B [15]) brytiaðan, B [16]) [*mgl.* A [17]) *mgl.* B [18]) *saal.* B, A; viðan bulung, C [19]) þar *tilf.* B [20]) [*tilf.* B, A

þetta vera hina beztv tilskipan oc ena visaztv ravn hvarr gvð veri dyrkandi Baal ęða drottinn gvð Gyðinga. þa mællti Helyas [til villospamanna.[1] Velið nv vxann oc bvit til fornfæringar. þvi at þer eroð flæiri. enn æigi skoloð þer elldinn vndir leggia. kallið siðan a gvð yðvarn at hann gefi yðr elld. Nv sem þeir hðfðv hlaðit alltarit af triam ok gert til vxann. þa kallvðv þeir a Baal[2] allt fra morni oc til miðs dags oc rvnnv vmhverfiss alltarið sva segiandi. Hæyr oss nv hinn blezaði Baal gvð varr. Enn þar komv ęngi svavr[3] a moti. Sem miðr dagr var.[4] þa tok Helyas at gabba þa oc mællti. Kallit miklo hæra. þvi at vera kann at gvð yðvarr se a malstefnv ęða eigi gestvm at æmbætta ęða se farinn nðckvr. vera ma oc at hann sofi. nv kallit [fyrir þi[5] at vist se at hann vakni. þeir kallaðv þa sem þeir mattv mest ępa oc særðv sik með knifvm [oc handavxum[6] sem siðr þeirra var til. sva at bloð rann vm þa alla. Nv sem liðit var hadegi oc sv stvnd sem[7] vandi var[8] at fornfæra. en Baal væitti engi andsvðr spamonnvm sinvm [oc ecki andsvaraði hann[9] þeirra bðnvm. þa kallaði Helyas til sin allan lyð. Hann fann i þeim stað hvar fyrr hafði verit alltari drottins oc var nv allt[10] niðr brotið. Tok hann þa[11] .xii. stæina eptir tðlv .xii. sona Jsraels oc gerði þar af alltari drottni. Hann gerði oc vatzras ęða diki vmhverfis alltarit sva divpt sem tvęnnar arðrforar. siþan hloð hann a alltarit bvlvng af viði. þvi næst limaði hann i svndr vxann oc lagði vpp a bvlvnginn. oc mællti til þeirra manna er næstir vorv. Takit[12] nv .iiii.[13] sai fvlla vaz oc steypit yfir allt saman fornina oc viðinn. þeir gerðv sva. Helyas bað þa sva gera annat sinn oc þriðia. Sem þat var gert. þa var alvatt alltarit oc rann af trianvm oc fornarvxanvm. sva at fvllar vorv allar vatnrasir[14] er hann hafði gert vmhverfiss alltarit. þi næst geck hann at alltarinv oc mællti. Heyr þv drottinn gvð Abraham [Ysaachs oc Jacobs.[15] Ek bið at þv synir a þessvm degi at þv ært gvð Jsraels. oc ec þræll þinn hefi alla hlvti gert [eftir þi[16] sem þv bavðt mer. Heyrðv drottinn minn oc væit mer.[17] at þessi lyðr fai rętta[18] skilning af at þv ert æinn gvð. oc þv snvir[19] sva hiðrtvm þeirra enn a rættan veg. Sem hann hafði varla lokið bæn[20] sinni. þa com elldr drottins af himni ok brendi æigi at æins fornina oc trein vndir. helldr oc iafnvel [sva at at[21] engv varð steinalltarit oc molldin[22] i nand oc allt

1) [uið uilluspamenn, B 2) guð sinn *tilf.* B 3) annsvqr, B 4) kom, A 5) sua hatt *tilf.* B; [sua, A 6) [*mgl.* B; ok handsauxum, A 7) er, B 8) til *tilf.* B, A 9) [ne, B 10) *mgl.* B 11) nu, A 12) Taki þer, B 13) fiora, B; .iii. A 14) vazraaser, B, A 15) [Ysaac ok Jacob, B, A 16) [*mgl.* B, A 17) *mgl.* A 18) rettan, A 19) snu, B, A 20) bøn, A 21) *tilf.* B 22) [steinalltarit ok molldina, A

vatnið or dikinv vmhverfis. Oc þa er lyðrinn sa þetta. fiellv[1] allir til iarðar oc kallaðv hari ravddv sva segiandi. [Eingi er gvð nema sialfr gvð drottinn[2] Jsraels. þa mællti Helyas til lyðsins. Handtakit nv sem skiotaz alla spamenn Baal. sva at æigi nai nðckvrr vndan at flyia. Sem þeir vorv hðndlaðir.[3] læiddi Helyas þa fram at forsi Cison. oc þar drap hann þa alla. þi nęst mællti hann til[4] Achab. Nv er ęngi þavrf at svellta leingr. Gack nv til herbergis[5] snæð oc dreck. þi at nv þytr fyrir miklo regni. þegar sem Achab var brott genginn. for Helyas a hit hęsta fiall sem þar var til i Carmelo oc lagðiz þar a grvfv til bðnar. enn bað þonostosvæin sinn ganga a eina hæð oc lita i haf vt ef hann sęi [nðckvt til[6] nylvndo. Hann gerði sva oc sagðiz ęnga nyiong sia. þa var hæiðskerr[7] himinn. Helyas mællti þa til svæinsins. at hann skylldi snvazt .vii. sinnvm. Svæinninn gerði sva. Ok hit siðnda[8] sinn sem hann sneriz. þa dro vpp or [hafi litinn[9] skyfloka. þa bað Helyas hann fara at segia Achab. at hann skvndaði til sinnar borgar at æigi teki hann regnit. þi næst var veðr alþyckt oc fvllt af þokv oc vindi. oc dvndi akaft regn or lopti. þa for Achab þar til er hann kom hæim i borg sina [er het[10] Jezrael. Enn hond drottins kom yfir Helyam. oc gyrði hann sik til gavngv oc rann sva hart. at hann kom fyrr i borg Jezrael en Achab.

Er guð talaði við Heliam spamann.[11]

328. Achab sagði sem hann kom hæim sinni vandv drottningv Jezabel alla hlvti þa sem Helyas hafði gert. oc hann hafði með sialfs sins hendi drepit alla spamenn þeirra. Jezabel sendi þegar boð[12] Helye sva segiandi. Eigi þotti þer fvllgert þat. er þv hefir margan lyð svællt til bana oc byrgt sva himininn at alldrigi naði[13] rigna a .iii. arvm. vtan[14] nv hefir þv vegit[15] alla spamenn vara. þar fyrir hialpi mer sva ðll gvðin. at a morgin i þenna tima skal ek þik ræna lifinv oc æigi vægiligarr þik pina enn þv gerðir viðr einnhvernn þeirra. Helyas ottaðiz hæit hennar. stoð hann þegar vpp oc for [brotto þannig[16] sem hvgr hans visaði honvm hælzt.[17] Hann kom niðr i riki Jvda þar sem hæitir Bersabe. þar læt hann eptir svein sinn. enn hann for þaðan daglæið a[18] æyðimðrk. Hann settiz þar niðr vndir ęinv tre er hæitir ivnipervs. þat kalla svmir menn eini. hann beiddiz þar þa

1) falla, B 2) [Einn er gud, A 3) handtekner, B 4) vid, A 5) ok, *tilf.* B 6) [nockura, A 7) heiðskirr, B, A 8) siavnda, B; .vii.da, A 9) [hafinv, B 10) [*mgl.* B 11) C *og* B *have ikke nyt Capitel.* 12) eptir, A 13) at *tilf.* A 14) enn, B 15) drepit, A 16) [þangat, B 17) til, A 18) i, B

at deyia oc sagði sva. Heyrðv drottinn. mal er nv at þv takir sal mina fra likam. þi at æigi em ek betri enn minir fæðr oc ero þeir davðir. þi næst lagðiz hann niðr oc sofnaði i skvgga tressins. Sem hann hafði sofið vm hrið. kom at honvm engill drottins oc tok a honvm oc mællti til hans. Ris[1] vpp oc snæð. þi at þv att enn langan veg at ganga. Hann litaðiz vm oc sa at hǫfði ser einn elldbakaðan[2] bravðlæif oc ker fvllt vatz. hann at oc drack enn siðan sofnaði hann. Engillinn vakti hann ǫðrv sinni oc mællti. Ris[3] vpp oc snæð. þi at þv att[4] enn langt[5] at ganga. Hann sa enn slict sem fyrr. Enn er hann hafði snæðt oc drvckit. rę̨ðz hann til ferðar oc geck i styrkleik þeirrar fæðv[6] .xl. daga oc .xl. natta allt til hins hęlga fiallz gvðs. er Oreb hæitir oc avðrv nafni Synai. oc þar dvalðiz hann i helli nockorvm. þa kom rǫdd drottins yfir hann sva segiandi. Hvat gerir þv Helya. Hann svaraði. Ek fylgi með ǫllo kappi oc kostgęfi vandlæti þino drottinn gvð allz heriar. þi at synir Jsraels hafa fyrirlatið sattmal þitt oc brotið niðr alltari þin enn slægið sverði spamenn þina. sva at ek em æinn eftir vorðinn. oc læita þeir[7] hvern tima at taka mik af lifi. Roddin mællti. Gack vt oc statt i avgliti drottins a ofanverðv fiallino. Helyas dro yfirklæði sitt fyrir andlit ser[8] ok geck vt i hellissdyrnar oc stoð þar. Oc enn mællti rǫddin til hans. Hvat gerir þv her. Enn hann svaraði allt a savmo læið sem[9] fyrr. þa mællti drottinn. Far þv nv[10] oc snv aptr veg þinvm[11] til Damascv borgar. þi at þar skalltv vigia til konvngs yfir Syrland þann mann er hæitir Azahel. enn þann mann er Hiev heitir son Namsi skalltv smyria til konvngs yfir Jsraels lyð. Vigia skalltv oc spamann i stað þinn Helysevm son þess mannz er hęitir Saphat. þi at þeir .iii. manv æyða ǫllo þvi folki er niddiz a mer. sva at hvern þann mann er vndan setr[12] sverði Azahel man Hiev drepa. en Helysevs þann er Hiev fær æigi nað. [Enn eftir[13] man ec lata oc varþveita ęinkannliga mer til þionosto segir drottinn .vii. þvsvndir[14] af Jsrael þeirra manna sem ecki bæygia sin knę fyrir skvrðgoðit Baal. oc alla man ec frelsa fra haska þa sem hann tigna æigi ęða kyssa honvm a hǫnd.

Nv for Helyas allan veg sem fyrir la þar til er hann fann Helyseum vti a akri. þar sem hann arði [ęinn samt[15] a .xii. yxnvm. Helyas toc af ser mǫttvl sinn oc lagði yfir hann. Enn Helysevs fyrirlet[16] þegar yxnina oc rann eftir Helya oc mællti. Bið ec at þv læyfir mer

[1]) þv *tilf.* B [2]) *saal.* B, A; elldbakaða, C [3]) þu *tilf.* B [4]) aatt, B [5]) *saal.* B, A; lang, C [6]) fezlv, B [7]) *mgl.* B [8]) sitt, B [9]) ok, B [10]) *mgl.* B [11]) þinn, B [12]) flyr, B [13]) [*mgl.* B [14]) þusundrat, B [15]) [*mgl.* A [16]) *saal.* B, A; fyrirleit, C

at minnaz við feðr minn oc moðvr.[1] enn siðan man ek fylgia þær. Helyas svaraði. Far nv þa oc kom siðan aftr. þi at þat var mitt sem ek gerða þer.[2] Nv sem þeir skilðvz tok Helysevs yxnina oc drap oc gerði þar af væizlv lyðnvm. þvi næst for hann til fvnndar við Helyam oc fylgði honvm oc þionaði.

Fra agietvm sigri Gyðinga.[3]

329. Benadab het konvngr yfir Syrlandi. hann dro nv saman her vvigian. sva at hann hafði með ser .ii. konvnga oc .xxx. oc mikinn fiǫlða vagna oc riddara oc margskonar herbvnað. þegar sem hann er bvinn. flytr hann allan [sinn her[4] vpp i Gyðingaland oc sęttiz vm Samariam oc barðiz a borgina. Hann giǫrði oc sendiboð vpp i borgina at segia Achab konvngi Jsraels með þessvm orðvm. Gvll þitt oc gersimar eiginkonvr oc agætir synir allt þetta er mitt. Achab svaraði sva. Allt a savmv læið minn herra konvngr sem þer hafið nv talað em ek oc allt mitt goðs[5] a yðrv valdi. Benadab sendir enn[6] sǫmv menn til hans sva segiandi. Gef mer nv i stað gvll oc silfr þitt konvr þinar oc syni. þi at a morni[7] rętt i þenna tima dags man ek senda til þręla mina at rvpla oc rannzsaka oll þin hvs oc herbyrgi oc þinna manna. at þeir ræni oc bravt[8] beri slikt sem þeir vilia oc þeim þickir bętra at hafa enn an[9] at vera.

Achab kallaði þa saman alla ǫlldvnga oc vittrvzstv menn rikissins oc segir sva til þeirra. Hyggit at goðir hǫfðingiar hverso mikit ofbelldi oc viafnað Syrlandz konvngr synir oss. Hann sendi til min sem þer hæyrðvt. at minar eiginkonvr oc synir veri hans oc allar minar gersimar. oc æigi afnæitta ek at sva veri. Leggit nv gott rað til. hverso ek skal svara þessvm hans siðarra boðskap. Enn hǫfðingiar oc allr lyðr svaraði a ęinn veg hans mali. at þesso skylldi hann alldri iata ęða samþyckia. Hann mællti þa til sendimanna Benadab.[10] Farit nv oc flytið þessi min orð til konvngs yðvars. at [alla[11] lvti[12] sem hann sendi mer i fyrstvm boðvm oc ek iataða honvm. þat skal allt halldaz af [minni hendi.[13] Enn ef hann vill gera mik fatækian[14] svein oc alla mina menn at stafkarlvm. þa er þi með engv moti iatanda. Forv þa sendimenn oc flvttv sinvm konvngi [hans orð ǫll.[15] Syrlandz

1) mina *tilf.* B 2) við þik, B 3) Fra Benadab konungi. capitulum, A 4) [herinn, B 5) goz, B; godz, A 6) hina *tilf.* A 7) morgin, B, A 8) brott, B, A 9) aan, B 10) konungs *tilf.* B 11) þa *tilf.* B 12) [allt þat, A 13) [minna vegna, A 14) fatękan, B, A 15) [oll þersi (hans *tilf.* A) orð, A, B

konvngr sem hann hæyrði þetta varð hann miog reiðr við oc segir sva. Öll min gvð hialpi mer sva. at æigi skal[1] Jsraelitis sva mikit læifa[2] af Samaria. at hverr þeirra hafi hnæfa fvllan molldar. farit helldr minir menn þegar i stað. kringið vm borgina oc beriz a hana.[3] þeir gerðv sem hann bavð.

Enn a þeirri stvnndo sem herrinn flvttizt fram at borginni. þa geck einn[4] spamaðr fyrir[5] Achab sva segiandi. þessa hlvti segir varr drottinn. Nv hefir þv sęð Achab hverso mikit ogrynni hers þessi konvngr hefir. Vtan ef segir drottinn man ek a þeima degi gefa allan þenna mannfiðlða a[6] þitt valld. til þess at þv kenniz við at ek em[7] drottinn gvð. Achab svarar. Hverr man mer vinna sva mikinn styrk. Spamaðrinn mællti. Sva segir drottinn. Ef þv hefir drepit hęsta hôfðingia er i mot þer ero. hverr man þa vig vekia nema þv oc þinir menn. Nv segir sva drottinn. at þv mant sigraz fyrir freknlæik þionostosvæina þinna hôfðingia. Konvngr læt þa telia skialldsvæina rikismanna. oc vorv þeir .cc. oc .ii. ens fiorða tigar. þa var talinn samfenginn lyðr vapnfærr sa er innan borgar var með Achab [.vii. þvsvndir.[8] [Geck þa[9] Achab vt af borginne vm hadegiss skeið með þenna litla flock hia hæiðingia herinvm.

Fra Benadab Syrlandz konvngi.[10]

330. Benadab Syrlandz konvngr sat oc drack i landtialldi sinv oc var allmiog vindrvckinn. oc þar með honvm aðrir .ii. konvngar oc .xxx.[11] þeir sem komið hofðv til liðs við hann. þa komv varðmenn inn fyrir hann oc sǫgðv at Jsraelite vorv þa gengnir vt af borginne. Hann svaraði. Farit þa i mot þeim oc handtakit þa alla lifandi. hvart sem þeir vilia beriaz ęða [biðia friðar oc griða.[12] Achab ferr nv með sina menn. oc ero rikra manna sveinar fremstir fyrir merkivm. enn þar eptir fylgir annat folk. Fvndr þeirra varð skamt fra herbvðvm heiðingia[13] Ok er þat skiotazst af at segia. at Jsraels menn gengv [at sva. at hverr sem ęinn drap þann er hann matti fyrst[14] af Syris. Tokv þeir þa at flyia. enn[15] Jsraelite fylgðv þeim oc rakv flottann. Benadab konvngr komz a hest ok flyði með riddarvm. Achab oc Gyðingar drapv menn oc hesta alla þa sem þeir fengo nað ok

[1]) *saal. ogs.* B; ek *tilf.* A [2]) goðz hafa(!), B [3]) þa, B [4]) enn, B [5]) at, B, A [6]) i, B, A [7]) *tilf.* B, A [8]) [.xii. þusundrat, B [9]) [Gakk þu, B [10]) *Overskriften af* A; C *og* B *have ikke nyt Capitel.* [11]) .xx., B [12]) [eigi, A [13]) Gyðiñga, B [14]) [sva fast framm. at þeir drapu hvern er þeir nadu, A [15]) *Her mangler 1 Blad i* B.

brvtv vagna þeirra oc kerrvr. þeir rakv þa allt heim i Syriam oc gerðv þar allmikit hervirki. þa geck einn [af spamonnvm[1] fyrir Achab konvng oc mællti til hans. Far nv heim[2] i riki þitt. oc bvz sva við [vm allan styrk oc afla.[3] at Syrlandz konvngr man koma at vitia þin a næsta ari.

Nv er þar til at taka at Benadab konvngr er aftr kominn i riki sitt með vsigr oc svivirðing. þa ganga hans menn fyrir hann oc segia sva. þat er æigi vndarligt at Gyðingar hafi sigraz a oss þessv sinni. er ver hǫfvm við bariz a fiollvm vppi. þi at þeir dyrka fiallagvðin oc þvi hafa þav verit [i sinni þeim.[4] Nv man ecki sva fara. ef ver berivmz a iafnlendi. fyrir þvi ger sva sem ver gefvm rað til. Sent þv a brottv alla konvnga. þa sem nv ero með þer. hvern til sins rikiss. enn set i stað þeirra hǫfðingia yfir herinn. Dvbba oc aðra riddara i stað þeirra er fallit hafa af þinvm monnvm. bv til vagna oc valslavngvr. hesta oc herskrvða. vapn oc vistir oc allan tilbvnað sem fyrr. Siþan manv ver striða a slettvm vǫllvm við Gyðinga. skalltv þa mega sia at ver vinnvm þa. ef fiallagvðin fylgia þeim æigi. Benadab hlyddi a þeirra fortǫlor oc giorði alla hlvti sem þeir gafv rað til.

Ok sem eitt ar var afliðit heimti hann saman Syros. for þa[5] vpp i Gyðingaland oc striddi[6] við Jsraels lyð. Syri hǫfðv her sva mikinn at drivgvm þotti ǫll iorð[7] skriða fyrir mannfiolða. Jsraelite i annan stað heimtvz saman oc hǫfðv viðrbvnað slikan sem þeir mattv vm vapn oc vistir. forv siþan oc settv herbvðir a moti envm syrlendzka herinvm. oc þotti þeirra folk æigi meira enn litill riðvll manna hia heiðingivm. þa geck enn einn gvðs maðr fyrir Achab konvng sva segiandi. Fyrir þa[8] skylld segir drottinn gvð Gyðinga er Syri kalla mik fiallagvð oc ętla mik ecki fvllting mega veita minvm lyð i davlvm ęða a iafnlendi. þa man ec nv gefa alla þessa hæiðingia i þinar hendr. at allir viti at ek em einn gvð a himni oc a iorðv. sva a fiǫllvm sem i fialldavlvm. Nv er skamt i millvm þeirra oc hafa hvarirtveggiv settar sinar herbvðir a viðvm oc slættvm vǫllvm. Var þat .vii.[9] daga i samt at hvarir fylktv liði i mot ǫðrvm enn hvarigir rgðv a. Enn a .vii. degi sigv saman fylkingar. tokz þa hinn [harðazsti bardagi.[10] oc snęri þegar mannfallinv a hęiðingia. sva at Jsraelite drapv a þeim degi af Syriss .c. þvsvnda fotgavngvmanna. Enn þeir sem [eptir lifðv[11] flyðv i borg þa er hęitir Aphet.

Ok a næstv nott varð sa atbvrðr at borgarmvrrinn fell a þa. sva

[1]) [spamadr, A [2]) aptr, A [3]) [*mgl.* A [4]) [þeim i sinni, A [5]) siðan, A [6]) *saal.* A; striddv, C [7]) kuik *tilf.* A [8]) þann, A [9]) sex, A [10]) [snarpazta orrosta, A [11]) [undan komuz, A

at af þi tyndvz .xxvii. þvsvndir af flottamonnvm. Enn Benadab konvngr þeirra flyði i hit styrkazsta herbergi borgarinnar oc byrgði sik þar. þa gengv hans menn fyrir hann oc sögðv sva. Herra þat hefir verit almęli allar stvndir. at konvngar Gyðinga se mivkir ok miskvnnsamir við sina vvini. þegar þeir gefaz vpp oc væita þeim lotning. Nv þa leggivm niðr vapn oc villdarklæði. enn skryðvmz herviligvm harklæðvm oc vefivm var höfvð fatækligvm böndvm. förvm sva til fvndar við konvng Jsraels. oc biðivm hann griða. kann vera at hann gefi oss lif oc limar. ef ver gavngvm a hans valld viliandi.[1] þeir forv nv með þesso moti til fvnndar við Achab. Enn konvngr sat eptir i borginni. Sem þęir fvnndv Achab. mællti sa sem ęrendit bar. Sva segir þinn þræll Benadab. Bið ek þarfliga[2] þina milldi konvngr. at þv gefir mer lif með slikri lavsn sem þv vill a læggia. Achab svarar. Ef hann [lifir enn oc[3] vill vera mer sem broðir. Sendimenn tokv þegar þessi orð. hann vill giarna geraz þinn fostbroðir oc felagi sögðv þeir. Achab mællti. Farit nv oc latið hann koma a minn fvnd. Nv sem hann kom. setti Achab hann i sina konvngliga kerrv oc sagði sva til hans. Allar þær borgir sem faðir minn vann af þinvm favðvr með hernaði[4] vil ec nv þer aptr gefa skattalavst oc skyllda. oc settv hasæti þins rikiss i Damasco oc efl hana sem faðir minn efldi Samariam. Ok með þessv sattmali oc friði ockar milli man ek aptr hverfa i mitt riki. Benadab toc þessa sętt sem van var. Bvndv þeir þetta svardavgvm oc skilðv at þi. For þa hvarr hæim i sitt riki.

Her segir af spamanni einum.

331. þa bað einn maðr kominn af ætt spamanna. sem hann metti sinvm felaga. at hann skylldi sla hann mikit högg. Enn hann villdi vist æigi liosta saklavsan sinn vin. þa mællti hinn. Fyrir þat sama er þv villdir æigi heyra orð drottins þins sem ek bar fram. far nv brottv fra mer sem skiotaz. þvi at it varga dyr man drepa þik fyrir þessa savk. þat for sva. at þegar sem hann hafði fa fet gengit. kom at honvm leo oc drap hann. Enn er spamaðr fann annan sinn kvnningia. bað hann þann sla sik. Hann gerði sva oc særði hann mikit sar. Oc sva særðr rann spamaðr a veginn fyrir Achab. hann bar molld i mvnn ser oc avgv. sva at æigi matti kenna hann. þvi at [varla var likams litr[5] a honvm oc hans asionv. Hann kallaði a kon-

[1]) Konungr bad þa sva gera *tilf.* A [2]) miukliga, A [3]) [*mgl.* A [4]) herskilldi, A [5]) [hvergi saa likams lit, A

vng sva segiandi. Minn herra. vęit andsvðr minv mali oc orskvrð. Ek þręll þinn for til bardaga með ððrv folki. þar varð einn maðr hertekinn. enn sa sem hann hafði feingit.[1] læiddi hann til min sva segiandi. þenna mann skallt þv varðvæita. oc ef hann setr fra þer. skallt þv lata lifit. ella giallda pvnd silfrs þar fyrir. Nv varð ek hræddr er hermenn sottv mik. oc læitaða ec mer hialpar higat oc þigat. enn þa er ec svipvðvmz[2] vm. þa var hinn hertekni brott.[3] Konvngr svaraði. þenna skalltv þola dom. sem þv sagðir þer sęttan. Enn iafnskiott þerði [spamaðr im[4] af andliti ser. [Kęnndi þa konvngr[5] at hann mvndi vera af spamonnvm. Hann mællti þa til konvngs. þessa lvti segir drottinn. Fyrir þi at þv gaft þæim frið[6] sem rættliga var davða verðr af þinni hendi. þa attv at lata þitt lif fyrir hans lif oc giallda þinn lyð fyrir hans lyð. oc hefir þv nv sialfvm þer sett þann dom. sem þv hvgðiz mer dðma. Konvngr for heim i Samariam oc [gaf ser ecki vm orð[7] spamannzsins.

Fra Achab konungi ok Naboth. capitulum.

332. þessv næst verðr at nefna ęinn hðfðingia i Samaria er hęitir Naboth. Hann var ættaðr af þeirri borg er het Jezrael oc þar bio hann. Naboth atti ęinn vingarð mikinn oc goðan rętt hia hðll[8] konvngs. Achab konvngr bað Naboth gefa ser þenna vingarð. sagði ser vel falla at gera ser þar af alldingarð. er hann var miog afastr hans herbergivm. enn kvaðz mvndv gefa honvm við annan vingarð. vtan honvm kvęmi bętr lavsafe sva mikit sem maklict veri. Naboth sor vm við gvð. at hann skylldi með engo moti honvm vpp gefa sina frendlæifð oc favðvrarf. Achab varð miog ręiðr hans andsvðrvm. oc feck honvm sva mikils. at hann lagðiz i reckio af oc navt hvarki svefns ne fęðv.[9] Jezabel eiginkona hans for at finna hann oc mællti. Hvat [væit hrygð þessi oc harmr er þv þolir.[10] Hann segir henne allt viðrtal þeirra Naboth. oc[11] hann nair eigi vingarðinvm af honvm. Hon svaraði. þv ert mikils hattar maðr vm marga lvti oc styrir vel riki Jsraels. Nv ris vpp skiott ok giðr þik glaðan [enn avvirðz æigi fyrir þessa skyld.[12] þi at ek skal skiott fanga[13] þer þenna garð.[14] Hon ritar nv bref vndir nafni Achab konvngs oc innsiglar meðr hans fingrgvlli oc sendir til rikborinna manna oc gęðinga Jezrael borgar.

[1]) fangit, A [2]) saaz, A [3]) i brottu, A [4]) [spamadrinn molld, A [5]) [Kendiz konungr þa vid, A [6]) grid, A [7]) [sinnti ecki ordum, A [8]) hall, A [9]) matar, A [10]) [berr ydr til rygdar, A [11]) *saal. ogs.* A [12]) [*mgl.* A [13]) faa, A [14]) vingard, A

A þeim brefvm var sa boðscapr. at þeir skylldi[1] kalla saman alla borgarmenn oc boða fôstv vm alla borgina. oc þa er borgarmenn koma saman [setia Naboth[2] millvm hinna hęstv hôfðingia.[3] siðan heimtið til .ii. blotmenn. þa er vitni beri[4] a Naboth davðasavk. oc eptir þeirra vitnissbvrði gripit hann oc grytið til bana. Borgarmenn Jezrael forv með ôllvm lvtvm sem bref bvðv. at .ii. hinir verstv menn lvgv a Naboð enne daligsto davðasavk. oc þar fyrir drapv þeir hann. Sendv siðan orð Jezabel at Naboth var gryttr til bana. Enn hon geck þegar fyrir Achab oc mællti. Ris nv vpp ok æignaz kavplavst vingarð Naboth. þann er hann villdi æigi selia þer við verði. þi at nv er hann davðr. þegar sem Achab hæyrði þetta. for hann til oc tok með valldi vingarðinn.

A þeirri sômv stvndo mællti drottinn við Helyam spamann sva segiandi. Far þv i Samariam til fvnndar við Achab konvng Jsraels. hann er nv kominn i vingarð Naboth at taka hann með ofriki oc illzkv. Enn þv skallt sva tala til hans. þessa lvti segir drottinn. Nv hefir þv drepit Naboth saklavsan. oc þar a ofan tekr þv [með rangendvm[5] þa æign sem hann hefir att. Helyas for nv oc flvtti fram fyrir Achab þessor orð sem nv vorv tind.[6] Ok enn segir Helyas sva. J þessvm stað segir drottinn sem Naboth var veginn.[7] manv hvndar sleikia þinn davða dreyra. Achab mællti. þorir enn vvinrinn at asaka mik. Helyas svaraði. Nv hit fyrsta hefi ek fvnndit. at þv hefir þic veðmęlltan[8] at gera allt illt i avgliti drottins. oc þvi segir hann sialfr sva. at hann man læiða [9]þina illzkv yfir þik oc æyða ôllv þinv afkvæmi oc ætt enn gefa avðrvm þinar hallir oc herbyrgi. sva sem hann giôrði við Jeroboam oc Baasa. þi at þv hefir alla vega ręitta ræiði drottins i gegn þer með þinvm illvm verkvm. oc þv hefir marga latið glæpaz Gyðinga i motgiôrðvm við gvð. Enn af Jezabel segir sva drottinn. at hrę hennar manv hvndar slita. þi at hon eggiaði þik a allzhattar[10] vhæfvr. sva at þv ært verri enn hverr konvngr fyrir þer. þi at þv hefir fyrir hennar ast oc aeggian dyrkað berliga bannsett skvrðgoð. þav er gert hafa Amorrei. þeir menn sem drottinn hefir fvllkomliga fra skilit ôllo samlagi sinna manna. Sem Achab hafði hæyrt ôll þessi orð drottins er Helyas bar fram. reif hann af ser konvngs skrvðann oc skryddiz harclæði oc hrygðarbvnaði. hann fastaði i savrgvm seck oc svaf litit. geck lagliga með lvtv hôfði. þa mællti

[1]) skylldu, A [2]) [*saal. rettet*; segia brefin, C [3]) *Fra* oc þa er borgarmenn koma — hęstv hôfðingia *mgl.* A [4]) *mgl.* A [5]) [rangliga, A [6]) greind, A [7]) drepinn, A [8]) vedsettan, A [9]) *Her begynder* Fragm. XVIa. [10]) allzkonar, Frag.

drottinn við Helyam. Hvart ser þv nv hverso Achab lægir sik i minv avgliti. þar fyrir man ek eigi illzkv læiða yfir hans hvs meðan hann lifir. helldr a davgvm svnar hans. Nv var kyrt[1] at kalla oc fritt[2] .iii. ar milli Syrlandz oc Jsraels lyðs.

Fra Josaphath konvngi ok Achab konvngi.

333. A þriðia ari fra þeim mikla bardaga sem aðr var getið. er Achab vann Siros oc gaf grið oc giðrði sætt við konvng þeirra. þa kom Josaphat konvngr af Hiervsalem til fvnndar við Achab konvng at hans orðsending. Achab kallar þa saman sina hirð oc svæitarhðfðingia. oc segir sva til þeirra. Vita manv þer. at borg sv er[3] heitir Ramoth Galaath er at rętt vár eign oc riki. þo at ver hafim nv nockvra hrið vanrękt oc æigi gæymt at taka hana af Syrlandz[4] konvngi. Nv vil ec vita af þer Josaphat konvngr. hvart þv vill þessa ferð fara með mer at vinna aptr borgina. Josaphat konvngr svaraði. Væitz þv [þat. at sva er fasttekinn með ockr friðr oc felagskapr.[5] at sva er sem ęinn maðr se ec oc þv. sva minir svęitvngar ero þinir oc [þinir minir menn.[6] Enn þo vil ek biðia. at þv læitir til drottins oc vitir hans vilia her vm. fyrr enn þv [raðir til þessar ferðar.[7] Achab lęt þa saman samna spamonnvm sinvm. þat vorv .cccc. Hann mællti til þeirra. Hvat segi þer til. hvart ec skal fara æða æigi at beriaz[8] a borg Ramoth.[9] þeir svaraðv. Sannliga skalltv fara. þi at þessa borg man drottinn gefa i þitt valld. þa mællti Josaphat konvngr. Engi af þessvm monnvm er sannsðgvll. sva at ver [megim enn visir verða[10] drottins vilia her vm. þvi at þessir [menn þiona ecki[11] gvði. Achab mællti. Eptir er enn[12] einn af spamonnvm. sa er [ma vel[13] segia sannan gvðs vilia. enn þo hefi ec hann hatað. þvi at hann spar mer iafnan illt enn alldri gott. þessi spamaðr heitir Micheas.[14] Josaphat svaraði. Eigi skallt þv illa [til hans[15] tala. þi at hann er enn bezsti maðr. Achab kallaði þa til sin einn gellding oc bað hann sekia sem skiotaz Micheam spamann. Konvngar satv nv i einvm grasgarði klęddir konvngs skrvða. a sinvm stoli hvarr þeirra. Oc þar stoð[16] hia þeim þessi svæit spamanna sem aðr var[17] sagt oc ravcktv fram sin visendi. Einn af þeim

[1]) *Her ender* Fragm. XVIa. [2]) fridr, A [3]) *tilf.* A [4]) *Her beg.* Fragm. XVIb. [5]) [at ockr vinatta er sua sambundin, A [6]) [[minir menn þinir, A [7]) [farir i þessa ferd, A [8]) *Her begynder atter* B. [9]) Galaath *tilf.* B [10]) [seem enn visir vorðner, B; megim enn vita visan, A [11]) [manv ekki þiona, B [12]) *mgl. de övr.* [13]) vel ma, B; ma, A [14]) sun Hemila *tilf.* B; *med Ordet* sun *ender* Fragm. XVIb. [15]) [uið hann, B [16]) *mgl.* B [17]) fra *tilf.* B

het Sedechias.[1] hann giðrði ser [sva sem eitt horn af iarni[2] oc mællti siðan. þessa lvti segir drottinn. Með þessvm hornvm mant þv Achab [af stanga[3] Syriam. þar til er þv hefir alæyt. oc slikt hit[4] sama spaðv[5] allir spamenn oc baðv Achab fara þessa ferð oc sȯgðv goða mvndo verða. oc drottinn myndi gefa i hans vald borgina.

Nv kom sendimaðr konvngs til [fvnndar við Micheam spamann[6] sva segiandi. Achab konvngr bað þik koma a sinn fvnd. þar ero komnir allir spamenn oc segia honvm allir sem einn fyrir farsæliga lvti vm sina herfȯr. Nv verð[7] þv þeim samþyckr i þinvm orðvm oc væit honvm gott formæli. Micheas mællti. þat væit lifandi gvð. at ek skal þat tala sem drottinn byðr mer. Oc þegar sem hann kom fyrir Achab konvng. mællti konvngr til hans. Micheas. hvat segir þv til. hvart ver skolvm fara at striða a borg Ramoth ęða sitia vm kyrt. Hann svaraði. Vist skallt þv fara. þi at þv mant sękia farsęllikt ęrendi. sva at drottinn man[8] gefa þat riki i konvngs valld. Konvngr spvrði þa i annat sinn. oc sagði hann allt hit sama. Ok hit þriðia sinn segir konvngr til hans. Ek særi þik i drottins nafni. at þv segir mer æigi annat enn satt er. þa mællti Micheas. þat segi[9] ek satt. at ek sa allan Jsraels lyð dræifaz vm fiǫll sem savði hirðisslavsa. oc sva mællti drottinn. þessir hafa engan herligan hȯfðingia. fyrir þvi snvi[10] hverr til sins heima i friði. þa mællti Achab við Josaphat konvng. Hvart ferr nv [æigi sva[11] sem ec sagða þer. at æigi mvndi[12] hann mer nv gott spa heldr enn fyrr. Micheas mællti enn. Ek ætla nv þat sannaz. at æigi þvrfi at hlifazt við at segia hvat ec hefi seðt.[13] Ek sa gvð drottin sitia yfir sitt[14] tignarsæti oc allan himneskan her standa a tvęr hendr honvm. þa mællti drottinn.[15] Hverr skal svikia Achab konvng Jsraels. sva at hann fari til bardaga oc falli i Ramoth. þa geck fyrir drottin ęinn andi sva segiandi. Ek man svikia hann með þvi moti at villa synir fyrir hans spamonnvm oc kasta lygiorðvm i mvnn ȯllvm þeim. Drottinn mællti. þv mant hann [mega vel[16] vęla. far nv oc gior sva. Se nv segir Micheas. hverso gvð hefir gefit lygianda i mvnn allra spamanna þinna. þeirra sem her ero nv. enn drottinn byðr slik mein i mot þer. þa geck at sa maðr sem aðr var nefndr Sedechias. hann slo Micheam mikinn pvstr a kinn oc mællti. Hefir mik þa fyrirlatið andi drottins oc sagt þer sannendi. Micheas svarar. þat

[1]) son Chanaan *tilf.* B [2]) [af iarni vaxit sem eitt horn, A [3]) [stanga, A; af ma, B [4]) *Her beg.* Fragm. XVIc. [5]) sȯgdu, A [6]) [Micheam spamannz, B, A [7]) uert, B; ver, A [8]) *tilf. de övr.* [9]) *Her ender* Fragm. XVIc. [10]) fari, A [11]) [at þvi, A [12]) myndi, B [13]) sieð, B [14]) sinu, B [15]) *Her beg.* Fragm. XVId. [16]) [vel mega, B.

mant þv sia a þeima degi. er þv ferr at felazt fyrir hręðzlo sakir i læyndarkofa þins herbyrgiss. Konvngr Achab bað sina menn taka Micheam oc fera .ii. borgarhôfðingivm. hęt annarr Amos einn[1] hinn rikasti maðr borgarinnar enn annarr Joas.[2] Konvngr bavð sva sendimonnvm. at þessir hôfðingiar skylldv[3] hallda Micheam miskvnnarlavst i harðri myrkvastofv. sva[4] at bæði angri hann hvngr oc þorsti. þar til er ek kęm aptr sagði[5] hann með friði oc fagnaði or þessi herfor. Micheas mællti. Hæyri þer allir lyðir oc skilit sva min orð. Ef þv Achab kęmr heill aptr. þa talar alldri drottinn fyrir minn mvnn.

Nv forv [konvngar baðir[6] þar til er þeir komv i Ramoth.[7] þar var fyrir konvngr Syrie með [allmikinn viðrbvnað oc vagnalið mart.[8] þa mællti Achab við Josaphat konvng. Tak þv vapn þin oc konvngligan herskrvða ok gack i bardagann. Enn Achab skipti bvningi oc torkendi sik. er hann geck til orrosto. Enn aðr orrostan[9] hofztk.[10] talaði Syrlandz konvngr til sinna hôfðingia þeirra er vôgnvnvm styrðv. þat vorv .ii. menn oc .xxx. Gefi þer segir hann alldri gavm at nôckorom manni ôðrvm helldr[11] enn konvngi Jsraels. Kostgefið með ôllo kappi hann at fanga. þvi næst lavst saman liðino með miklo opi oc eggian i hvarntveggia flock. Josaphat konvngr var avðkendr fra ôllvm Gyðinga[12] lyð sakir agætz bvnaðar. þi ætlvðv hæiðingiar[13] hann konvng Jsraels. var þar þa æinna[14] mest atsoknin oc akafazstr bardaginn sem hann var. Kallaði þa Josaphat hatt oc eggiaði sina menn oc barðizt sialfr alldiarfliga. Enn er vagnamęistarar heiðingia[15] hæyrðv kall hans oc kendo at hann var ecki Achab konvngr. þa linvðv þeir þar[16] atsokninne. enn þo vissi ęngi þeirra hvar Achab konvngr Jsraels var i orrostvnne. Enn þo sendi einn af Syriss avr af lasboga i lið Gyðinga oc þo ovitandi a hvern hann stefndi. Enn þessi ôr nam staðar a kviði konvngs Jsrael ok rendi vpp i lvngvn. Achab stoð i kerro vm daginn oc barðiz allfræknliga. Hann mællti þa til þess mannz er styrði kerrvnni. Tak til hendi þinni oc vik mer fra bardaganvm. þi at ek hefi fengit [hættlikt sar miog harðla.[17] Bardaginn helldzt[18] hinn harðazsti. Ok enn stoð Achab konvngr i kerrv sinni oc lifði miog sva til aptans. enn blod flavt vm alla kerrvna or sari konvngs. Enn aðr sol settiz þann sama dag rann kallari vm allan herinn sva segiandi. Sæki nv hverr sem einn heim i sina borg

[1]) *mgl.* B, Frag. [2]) sun Amalech *tilf.* B, Frag. [3]) skolo, B, Frag.; skylldi, A [4]) *Her ender* Fragm. XVId. [5]) segir, B [6]) [konungarner, B [7]) Galaath *tilf.* B [8]) [allmicklum uiðrbunaði ok morgu vagnaliði, B [9]) bardagi, B [10]) hofz, B, A [11]) *mgl.* B [12]) Jsrael, B [13]) hôfðingiar, B; gyðingar(!), A [14]) *mgl.* A [15]) *mgl.* B [16]) *mgl.* A [17]) [harðla hęttlikt saar, B; miok hættligt saar, A [18]) var, A

oc a oðalsiorð. þi at fallinn er konvngr Jsraels. Gyðingar flvttv Achab i Samariam oc grofv hann þar. Enn þeir hræinsoðv bloð hans af kerrvnni oc annars staðar þar sem a hafði komit við ęina tiorn ęða stoðvvatn þar i Samaria. nær þvi sem Naboth var gryttr. oc sleiktv[1] hvndar hans bloð. sem drottinn hafði talat fyrir spamann sinn.

Mart giðrði Achab. þat er her gręinir æigi. i borga smið enn bravt niðr svmar. sva þat at hann giðrði hvs af filsbęini. Achab atti mæirr en .lxx. svna. oc ero .ii. nefndir. Ochozias annarr. er riki tok eptir feðr sinn yfir Jsrael. enn annarr Joram. Ochozias tok konvngdom a .xvii.da ari rikiss Josaphat konvngs. Ochozias rikti .ii. ar yfir Jsrael. Hann for feril feðr sins oc moðvr vm alla illzkv oc vsiðv. þi at hann blotaði Baal sem faðir hans oc trvði a hann enn niddiz a gvði drottni sinvm.

Josaphat konvngr styrði vel oc fagrliga sinv riki. Hann var halffęrtogr er hann tok konvngdom eftir Asa fęðr sinn oc rikti i Hiervsalem yfir Jvda [halfan þriðia tðg[2] ara. Var þa længstvm goðr friðr i hans riki. þi at hann hellt iafnan sætt oc frið við konvng Jsraels. Josaphat konvngr lęt gera mðrg skip oc bio til siglingar i þat riki er hæitir Opphyr.[3] at flytia þaðan gvll oc aðrar gersimar. Enn þeir er með skipin forv komv æigi fram ferðinni. þi at þeir brvtv skipin þar sem hæitir Asiongber.[4] þa bavð Ochozias honvm.[5] at [þeir myndi bæta oc fa til menn baðir samt at hallda.[6] enn Josaphat villdi þat æigi.[7]

Fra sigri Josaphat ok heiðingiar drapvz.[8]

334. A davgvm Josaphat konvngs droz saman vflyiandi[9] herr at striða a Jvda oc Hiervsalem. þat vorv þer þioðir er hęita Moabite oc Ammonite. þessi hersaga flvttiz konvngi æigi fyrr enn hæiðingiar vorv komnir i hans riki. Josaphat konvngr kallaði þa sem iamfnan a gvð drottin. Drottinn hæyrði kall hans oc sendi sinn anda yfir þann mann er hæt Hiazael. Hann geck fyrir konvng oc mællti hatt. Hæyrið Jvda oc Hiervsalem. Hirðit ecki at ottaz. A morgin[10] manv þer vt ganga a mot hęiðingivm oc mvn drottinn vera með yðr. A næsta degi eptir kom heiðingiaherrinn at Hiervsalem. Enn Josaphat konvngr geck þegar a moti með sitt lið þo at litið veri oc ræð til orrosto. Ok

[1]) þa *tilf.* A [2]) [.xxv., A [3]) Epir, B [4]) Asyongaber, B; Asiongabær, A [5]) Josaphat, B [6]) skipunum *tilf.* B [7]) [lata bðta. oc helldi þeir badir samt. Enn Josaphat villdi þat æigi, A [8]) Er Josaphat konungr barðiz, A [9]) vtolvligr, B [10]) mergin, B

meðan bardaginn var. skipaði konvngr[1] kennimonnvm til[2] at syngia lof gvði [hatt með fögrvm hlioðvm við þessor orð.[3] Confitemini domino. quoniam bonvs. quoniam in eternum misericordia eius. þat segir[4] sva. Jati þer drottni. þi at hann er goðr. [þi at ęylifliga man halldaz miskvnn hans.[5] Enn hæiðingivm bra sva við. er þeir heyrðv þenna savng. at þeir barvz vapn á oc drapvz niðr sialfir. oc gaf gvð drottinn konvngi Josaphat fagran sigr a þæim degi.[6]

Fra hinum agięta Helya spamanni.

335. þa er hinn illi konvngr Ochozias hafði rikt i Samaria æigi[7] fvll .ii. ar. varð sa atbvrðr. at hann fiell harðla hatt ofan vm loptsvalir nockvrar oc mæiddiz. Var hann[8] þa inn borinn i sęng sina. Hann liet kalla til sin nöckvra[9] sina þionostomenn oc segir sva til þeirra. þer skolot fara i borg þa er heitir Accaron oc ganga til frettar við gvð þeirrar borgar er heitir Beelzebvb. hvart ek man lifna oc verða hæill maðr[10] mæizla þessa.[11] A þeirri savmo stvndo vittraðiz ęngill drottins Helye spamanni sva segiandi. Ris vpp oc gack fram a veginn fyrir sendimenn Ochozie konvngs af Samaria oc tala sva til þeirra. Hvart er nv æigi gvð til með Jsrael. er þer [farit til at ganga[12] til frettar[13] við Beelzebvb skvrðgoð Accharons borgar. Fyrir þa skylld segir drottinn man konvngr æigi risa or þessi reckiv hæill. Helyas for til sendimanna oc sagði þeim öll þessi orð. Hvrfv þeir aptr þa til konvngs. Hann mællti. Hvi ero þer sva skiott aptr horfnir.[14] Maðr rann i mot oss sǫgðv þeir oc bað oss aptr snva. sagði hann þat drottins orð ok atkvæði. at þv skylldir deyia enn risa æigi or þessi reckiv fyrir þat sama er þv sendir til frettar[15] við Beelzebvb. sem æigi veri gvð með Gyðingvm. oc villdir þv ecki annza drottni. þa mællti konvngr. Hverso var sa maðr i hatt er yðr bavð þetta ęrendi. þeir svaraðv. Hann var maðr[16] loðinn vm andlit oc gyrðr vm lendar með albellti.[17] Konvngr sagði. Sva segi þer fra manni. at þar man vera[18] Helyas Thesbites. Konvngr kallaði til sin einn riddarahöfðingia. oc mællti til hans. þv skallt fara með .l. riddara þeirra er þer þiona oc læiða Helyam til min.

[1]) Josaphat, B [2]) *mgl.* B [3]) [með þersum orðum ok haari raust, B [4]) þydiz, A [5]) [ok hans miskun man halldaz aan enda, B [6]) ok at lyktum flyðu heiðingiar i sitt riki *tilf.* B [7]) varla, A [8]) *tilf.* B, A [9]) *mgl.* B [10]) *mgl.* B [11]) edr æigi *tilf.* A [12]) [gangit nv, B [13]) fretta, B [14]) komner, B, A [15]) fretta, B [16]) *mgl.* B [17]) aalbellti, B [18]) verit hafa, B

Hann for með sina sveit oc fann Helyam a fiallzhęð ęinne. hann geck fyrir Helyam oc mællti. Hæyr gvðs maðr. konvngr byðr þer a sinn fvnd. Helyas svaraði. Ef ek em gvðs maðr. þa komi elldr af himni oc brenni þik oc þina felaga .l. manna. þa kom þegar elldr af himni oc brendi þa alla at ðskv. Konvngr sendi til hans annan hðfðingia með .l. manna. Hann fann Helyam sitia i sama stað. oc mællti. Gvðs maðr. konvngr bað þik sem skiotaz koma a sinn fvnd. Helyas svarar. Ef ek em gvðs maðr sem þv segir. þa komi elldr af himni oc brenni þik ok svelgi oc alla þina svæitvnga. þat for þegar sva[1] sem hann talaði. Konvngr sendi hinn þriðia hðfðingia[2] með .l. riddara.[3] Hann fann Helyam.[4] fiell a kne fyrir hann fram [segiandi sitt ęrenndi með þesshattar bęnarorðvm helldr enn boðskap konvngs.[5] Heyrðv hinn goði[6] maðr. hirð æigi at fyrirlita[7] lif mitt ok sal oc þinna þionostvmanna. þeir[8] sem með mer ero. Sæ. nv hefir elldr af himni brenda þessa .ii. hðfðingia er fyrr komv. oc .c. manna með þeim. en nv bið ek þic. at þv miskvnnir minv lifi oc minna manna. þa mællti ęngill drottins við Helyam. Far þv[9] með honvm oc ottaz ecki. Helyas stoð vpp oc for með honvm a fvnd konvngs oc talaði sva til hans. Sva segir drottinn. at fyrir þat er þv sendir i Accharon at fretta eptir bolvaðan Beelzebvb vm þinn vanmatt. sva sem æigi veri[10] gvð i[11] Jsrael. sa er þer mætti sannendi birta. þa skalltv hvarki finna lif ne hęilso oc æigi or þessi reckiv risa. helldr mant þv fyrirfaraz i daligan davða. Litlo siðarr do hann eptir orðvm drottins. sem Helyas hafði fyrir sagt. Enn þi at Ochozias atti ðngan son eptir. þa tok riki yfir Jsrael Joram broðir hans.

Fra uppnumning Helye.[12]

336. Nv nalgazt sa timi er drottinn villdi Helyam vpp nema af iorðvnni i þann stað er hann hefir hvgat að varðvæita hann með ðnd oc likam lifanda til enda veralldar. þi at vtan ef ero þat sannyndi. eftir þi sem almattigr gvð hefir synt oc fyrir sagt Joni postola oc enn flæirvm helgvm monnvm. at Helyas skal aptr koma i þenna heim a davgvm Anticristi oc annarr maðr Enoch.[13] er þo var enn[14] miclv fyrr vppnvminn fra monnvm a fyrsta heimsalldri. Skolv þessir .ii. gvðs kappar ganga i mot Anticristo oc predica opinberliga gvðs

[1]) framm *tilf.* B [2]) riddara, B [3]) sueina, B [4]) ok *tilf.* B [5]) [með bęnarorðum sua segiandi, B [6]) guds *tilf.* A [7]) fyrirlata, A [8]) þeirra, B, A [9]) nv *tilf.* B [10]) til *tilf.* B [11]) *mgl.* B; med A [12]) Er Helias spamaðr var vppnumenn, A [13]) *mgl.* B [14]) *mgl.* B

ȩryndi[1] oc af honvm[2] vera pindir oc þola likams davða fyrir gvðs sakir. Enn þat væit sialfr lifandi gvð. hvar ȩða hverso hann varðvæitir þa þar til. enn þat er visvitað[3] at æigi dæyia þeir fyrr enn þa.

Nv forv þeir Helyas oc Helysevs tvȩir samt af Galgalis. þa mællti Helyas við Helysevm. Sittv her eptir. enn ec man fara sem drottinn hefir sent mik allt til Bethel. Helysevs svaraði. þi skyt ek til gvðs lifanda. at sialfviliandi man ek æigi þik fyrirlata. Ok sem þeir forv ofan or[4] fiallzhliðinni til borgar Bethel. gengv vt af borginni i mot þeim spamanna synir þeir sem þar vorv. þeir snero allir at Helyseo sva segiandi. Hvart væiztv. at drottinn man a þessvm degi þinn herra fra þer taka. Hann svaraði. Vist væit ek. verit hlioðir. þa mællti Helyas við Helysevm. Vert[5] þv nv her eptir. þvi at drottinn hefir mik sent i Hiericho. Hann svaraði. þess sver ek fyrir gvð lifanda oc fyrir sal þina. at þik fyrirlæt ek enn æigi. þa er þeir komv til[6] Hiericho. gengv vt spamenn. þeir sem þar vorv. oc mælltv við Helysevm. Hvart væiztv. at a þeima degi ætlar drottinn fra þer at nema[7] þinn mæistara. Hann svaraði. þat væit ek giðrla. latið hliott. Helyas mællti enn til hans. Sit þv nv[8] her eptir. þi at drottinn sendir mik fram til Jordanar. Helysevs svaraði. þat veit lifandi gvð. at þer skal ek fylgia meðan ec ma raða. þeir forv enn .ii. samt. Enn .l. af spamanna sonvm forv eftir nockvrv siðarr oc namv stað langt fra[9] þeim. þa er þeir komv til Jordanar. tok Helyas mavttvl sinn oc vafði saman oc lavst með ana. enn vatnit skiptiz þegar i tva staði. oc forv þeir baðir samt þvrrvm fotvm yfir. Nv sem þeir gengv fram fra ainni.[10] þa mællti Helyas. Nv skalltv biðia mik þess er þv vill. aðr ek se fra þer tekinn. Helysevs svaraði. þess bið ek þa. at þinn andi tvefalldiz[11] i mer. Helyas mællti. þess hefir þv bȩðit sem æigi er avðvellt at væita. enn þo allt at einv. ef þv ser mik þa er ec ȩm nvminn fra þer. þa man sva verða sem þv beiddir. enn ella æigi. Enn sem þeir gengv oc talvðvz við. þa komv elldligir hestar fyrir þa af himni. oc skilði sva með þeim. at Helias settiz i kerrvna oc hofz vpp til himins sva sem með vindzbyl. Helysevs sa þetta fvllgiðrla. hann kallaði eptir honvm með miklvm hrygglæik sva segiandi. Faðir minn. faðir minn. kerra Jsraels oc stiornarmaðr hennar. Nv fal syn með þeim. oc sa hann æigi Helyam siðan. Helysevs þrȩif þa klæði sitt oc rȩif i svndr i tvav. Hann tok þa mðttvl Helye. er hann hafði kastat til hans þa er

1) erendi, B; ðrindi, A 2) þeim, B 3) *saal. ogs.* A; vist uitat, B 4) af, B
5) *saal. ogs.* A; ver, B 6) i, A 7) taka, B 8) *mgl.* A 9) i fra, A
10) aanni, B; anni, A 11) tvifalldiz, B, A

hann var vppnvminn. oc hvarf nv aptr til Jordanar oc nam staðar a backanvm. Hann lavst vatnit með mǫtlinvm oc skipadiz ecki við. þa lavst hann i annað sinn oc mællti. Hvar ert þv nv gvð Helye. þa brast i svndr vatn[1] arinnar. sva at stoð vpp fra honom oc ofan. enn Helysevs geck þvrrvm fotvm fram i milli. Enn er þetta sa spamanna synir af Hiericho. þa mællto þeir með ser. Sannliga hviliz andi Helye yfir Helyseo. Gengv þeir þa mot honvm oc fello[2] allir fram oc lvtv honvm. [þeir sǫgðv sva til hans.[3] Her með oss þrælvm þinvm ero .l.[4] hravstra dręingia. þeirra sem vel ero til fallnir at læita þins mæistara vm fiǫll oc dali. ef andi drottins sem verða kann hafi[5] sett hann niðr i einshveriom[6] stað. Hann svaraði. Ecki skolvt þer senda til þess. þeir tǫlvðv[7] vm[8] fyrir honvm þar til er hann bað þa senda oc læita hans ef þeir villdi. Sem .l.[9] manna hǫfðv leitað hans .iii. daga oc fvnndv[10] eigi. hvrfv þeir aftr til fvnndar við Helysevm. þi at hann dvalðiz[11] i Hiericho. Hann mællti þa. Sagða ek yðr æigi at ecki myndi gera at læita Helye.[12]

Litlo siðarr gengv fyrir Helysevm borgarmenn Hiericho sva segiandi. þessi borg er hin bezta ibvðar fyrir allra lvta sakir. sem þv matt nv sialfr sia herra. vtan þat at her ero vavtn verri enn hvar[13] annarstaðar oc iorð vfrio. Hann bað þa fera ser sallt i nyio keri. for hann þa til vppsprettv þeirrar sem vǫtnin fiello or. Hann steypti þar i salltino[14] sva segiandi. þessa lvti segir drottinn. Nv geri ek heilsamlig þessi vǫtn. sva at i þeim skal hvarki vera siðan davði ne vfrialæikr.[15] Oc ero þav vǫtn æ siþan hræin oc hæilend[16] allt til þessa dags. [eptir þi[17] sem drottinn mællti fyrir mvnn Helysei. Af Hiericho for Helyseus til borgar Bethel. Enn er hann geck vpp eptir veginvm til borgarinnar. komv vt af borginni margir svęinar. þeir vorv glęnzmiklir oc gavbbvðv hann sva segiandi. Stig vpp skalli. stig vpp skalli. Hann læit við þeim oc bǫlvaði þeim i nafni drottins. komv þa .ii. birnir af skogi oc drapv [af svæinvnvm[18] .ii.[19] hins fimta tigar. For hann þaðan a fiall Carmel[20] oc siðan aftr i Samariam.

Joram giorr konvngr yfer Jsraels lyð.[21]

337. A attianda ari rikiss Josaphat konvngs Juda tok riki i

[1]) vatnit, B [2]) falla, B [3]) [sva segiandi, B [4]) .v. tiger, B [5]) hefir, A [6]) einhuerium, B; einshuerium leyndum, A [7]) toldu, A [8]) *mgl.* B [9]) .v. tiger, B [10]) hann *tilf.* B, A [11]) medan *tilf.* A [12]) hans, A [13]) *mgl.* B, A [14]) vatninu, A [15]) vfrioleikr, B, A [16]) heilsǫm, B; heilind, A [17]) [*mgl.* B [18]) [sveinana, A [19]) tva, B [20]) Carmeli, B [21]) Fra Josaphat konungi ok Joram, A

Samaria oc konvngdom yfir Jsrael Joram svn Achabs konvngs. oc rikti[1] .xi.[2] ar. Hann gerði mart illt i avgliti drottins. en þo æigi sva sem faðir hans oc moðir Jezabel. þi at hann bravt niðr skvrðgoð Baal þav[3] er faðir hans hafði gera latið. enn þo geck hann fram epter synðsamligv dômi Jeroboam svnar Nabath ęða annarra ęigi betri.

Fra vsigri Moabitis.

338. Konvngr er nefndr Mesa[4] hann ręð fyrir riki Moab. Hann var æigi sva viðlendr sem[5] rikr at kvikfe. Hann var lyðskylldr konvngi Jsraels. sva at hann gręiddi honvm i[6] skatt a hverio ari .c. þvsvnda lamba oc .c. þvsvnda gamalla hrvta meðr ræyfvm. Enn nv sem Achab var konvngr. [brvggar hann[7] ok brytr allt sattmal oc gelldr Gyðingvm ęngan skatt. þetta likar illa Joram konvngi. Hann sendir boð vm allt sitt riki oc heimtir saman allan Jsraels lyð. Hann sendir oc orð Josaphat konvngi i Hiervsalem. at hann komi til fvlltings[8] við hann at beriazt við Moabitas. er sannir vorv at svikvm oc landraðvm við hann. Josaphat konvngr kvað[9] þat skyllt.[10] sagði[11] at þæim skylldi samęiginn allr hans afli. þegnar oc þrælar. hestar[12] oc herklæði.

Lyptir nv Joram sinvm her af Samaria. oc finnaz þeir Josaphat við ęyðimôrk Jdvmee sem þeir hôfðv akveðit. þar kom til motz við þa konvngr af Edom. þeir flvttv herinn .vii. daga i samt vm eyðimôrk. oc nv kom sva at þeir fengv æigi vatn. hvarki ser at drecka ne faraskiotvm[13] sinvm ęða[14] fenaði er þeir flvttv með ser. þa tok Joram illa at þola. hann væinaði miog oc mællti sva. Ho. ho. ho. Seet[15] þer nv at gvð hefir [til þess oss[16] saman hęimt þria konvnga. at hann gefi oss i hendr hęiðingivm Moab. Josaphat konvngr svarar. Ecki man sva fara. ęða er her engi spamaðr drottins. sva at ver megim fyrir þess goðleic flytia fram milldar bônir oc bliða[17] sva varn drottin. Einn af [monnvm Joram[18] svaraði. Her er i fôr varri Helysevs er verit hefir þionn Helye hins agæta spamannz. þa mællti Josaphat. Vist er[19] gvðs orð með þeim goða manni. Gengv þeir þa .iii. konvngar til tals við Helyseum. Hann mællti við Joram konvng þegar hann sa hann. Hvat villtv hinn vandi hingat. hvat [skylldar mer[20] við þik. far þv til spa-

1) hann *tilf.* B, A 2) .xii., B 3) *mgl.* B 4) Masa, B 5) hann var *tilf.* A 6) *mgl.* B 7) *saal. ogs.* A; feller hann niðr, B 8) lids, A 9) sagði, B 10) vera *tilf.* B 11) ok mællti, B 12) ok huskarlar. vapn *tilf.* A 13) fararskiotum, B, A 14) ne, B 15) Siai, B; Seait, A 16) [oss til þessa, B; oss nu til þess, A 17) bliðka, B, A 18) [þrælum Jsrael konungs, B 19) erv, B 20) [skylldumz ek, B; skylldar mik, A

manna favðvr þins oc moðvr. Joram svaraði. Til hvers hefir drottinn heimt oss saman .iii. konvnga at selia oss i valld Moabitis. Helyseus svaraði. þat væit drottinn allz heriar. i þess avgliti stend ek nv. þætti æigi Josaphat konvngi [vsǫmð i ęða ser i męin[1] gert. at þer skyllda ek alldri [segia þat er þer veri gagn i.[2] oc þi siðr at þik skyllda ek alldri sia fyrir min bęði[3] avgv. Enn nv sakir þess[4] goða konvngs kallit til min þann mann er vel læiki psallterivm. Nv sem[5] þessi maðr tok at læika. kom yfir hann andi drottins oc mællti hann. Sva segir drottinn. Grafi þęr þenna [ár farveg[6] sem her er nv þvrr. þi at æigi mvnv þer sia vind ęða vætv segir drottinn. oc man þo vatn dynia vm farveg þenna. sva at fylli lægðir allar oc grafar. megi þer þa drecka.[7] herr yðarr oc hestar. Enn er þetta æigi mikit [i avgliti[8] drottins. þi at her eftir man gvð gefa riki Moab i yðvart valld. sva at þer manvð vinna vigskęrðar borgir oc hvern styrkan kastala oc valit[9] vigi. þær manvð vpp briota hvern lvnd blomgaðan oc byrgia brvnna ęða vpp-sprettvr allra vatna. ok hvern agætan akr grioti hylia sva at æigi megi siðan sia. þetta for sva at arla vm morgininn dvndv vavtn. sva at drivgvm flavt avll iorð af.

Nv er þar til at taka at Moabite fretta at konvngar draga her a hendr þeim. Stefna þeir þa saman þegn oc þręl hvern þann mann er vapnvm matti vallda. kom þar saman þeirra herr sem mætiz[10] riki þeirra oc Gyðinga. þat var snimma vm morgininn er Moabite vorv klæddir. at vavtn flvtv vm alla vǫllo. þa rann sol vpp oc skæin i vavtnin. oc syndvz[11] þeim miog ravð vavtnin. er þeir attv at sia [i mot[12] morginskininv.[13] þeir mælltv þa sin a milli. þetta [er ecki vǫtn[14] helldr bloð er her rennr.[15] Nv manv konvngar þessir hafa bariz oc drepiz niðr. oc ær þetta þeirra sara lavgr[16] er her renn[17] [vm vǫllvna.[18] fyrir þi fǫrvm nv til valsins oc til herbvða þeirra oc tǫkvm þar herfang. Moabite forv þa til herbvða Gyðinga. oc var[19] þar ðǫrvviss enn þeir hvgðv.[20] attv þeir helldr vapnvm at mæta enn val at ręna. þi at Jsraelite hliopv a þa or herbvðvm með braðvm bardaga oc hivggv þa niðr sem navt er næstir þeim vrðv.[21] enn allir flyðv þeir sem þi komv við. Jsraelite fylgðv flottamonnvm oc drapv alla er þeir [gatv nað.[22] For nv sem drottinn hafði fyrir[23] sagt. at

1) [ser mein, B; vsæmd i ędr ser mein, A 2) [goda sǫgu segia, A 3) *mgl.* A 4) þessa, B 5) hann kom fyrer hann ok *tilf.* B 6) [aar veg, B 7) nogt vatn *tilf.* A 8) [ranglæti(!), B 9) valin, B 10) mettiz, B; mættiz, A 11) *saal.* B, A; syndiz, C 12) [við, B 13) morginsolinni, A 14) [er æigi vatn, B; ero ecki vǫtn, A 15) renn vm vǫlluna, A 16) lǫgr, B; logr, A 17) rennr, B, A 18) [*mgl.* A 19) varð, B 20) ætluðu, B 21) vorv, B 22) [maattu naa, B 23) *mgl.* B, A

þeir rakv hernað[1] vm allt riki Moab. brvtv borgir enn[2] brendv herbyrgi. sva at ecki stoð eftir vtan[3] avðir tiglveggir. byrgðv þeir brvnna oc vppsprettvr allar. eyddu akra oc alldinskoga. sva at þar vorv nv margstaðar eftir gryttar grvndir sem aðr [hðfðv verit[4] eng oc akrar enir beztv. Konvngr hæiðingia hafði flyið með mart liðit[5] i hina sterkvstv borg. oc vm siðir settvz þeir vm þar Gyðingar oc giðrðv til valslavngvr oc aðrar vigvelir.[6]

Nv sem Mesa konvngr ser i hvert efni komit var.[7] at borgin man[8] bratt vvnnin verða. þa velr hann af sinv liði .dc.[9] manna. oc ætlaði með þessa svæit at konvngi Edom oc væita honvm aras vvðrvm með hinvm harðazta bardaga. Oc er hann ser at hann fær þi ecki fram[10] komit. þa tok hann hinn ęllzta svn sinn. hann var hinn mannvænsti[11] oc vel til hðfðingia fallinn oc konvngs eftir feðr sinn. [enn nv[12] fornfærir hann [þann son sinn[13] gvðvnvm oc sęvir hann[14] sinni hendi vt a borgarmvrinn.[15] sva at Jsraelite sia þetta.[16] oc varð þeim þetta hin mesta vþeckt. [lęttv þeir nv[17] vmsat oc atsokn borgarinnar oc snva heim i sitt riki.

Fra þi er Heliseus ęxlaði viðsmiǫr.[18]

339. Nv er fra þi sagt þesso nęst. at ein af eiginkonvm spamanna veitti akall Helyseo sva segiandi. Nv er andaðr þinn þræll bondi minn. Enn þer er æigi vkvnnict. at hann var gvðhreddr oc með goðri atfęrð. hann atti mikla skvlld at gialda ęinvm rikvm manni. Enn þi at ek hefi ecki at giallda. þa vill hann nv taka .ii. syni mina ser til [þianar oc þionkanar[19] oc þręldoms. Helyseus svaraði. Hvat villtv at ek gera þer. Seg mer hvat þv hefir i hvsi þino. Trv þv[20] mer ambatt þinni segir hon. eigi hefi ek nockot i hvsi minv vtan litið af viðsmiorvi at smyria mik með. Helyseus svaraði. Far þv nv oc bið þær konvr er næstar bva þer. at þer fai þer ker tom æigi allfa. oc þa er þv kęmr i þitt herbyrgi. [lattv sonv þina vera inni hia þer.[21] þa skalltv byrgia dyrr a hvsi þino. þa[22] skalltv lata nackvað af þesso litla viðsmiorvi i ðll kerin. oc tak siðan til þin er fvll ero. Konan [for með oc giðrði[23] sem gvðs maðr mællti. byrgði sik[24] oc syni sina.[25]

[1]) flottann ok heriuðu, A [2]) ok, B [3]) nema, B [4]) [voru, A [5]) lið, B [6]) vigvelar, B; viguælar, A [7]) er, B [8]) mundi, A [9]) .vii. hundrat, B [10]) aa, B; a leid, A [11]) mannvęnligsti, B, A [12]) [ok, B, A [13]) [*mgl.* B, A [14]) med *tilf.* A [15]) borgarvegginn, A [16]) þat, B; vpp aa, A [17]) [letu þeir nu af, B [18]) Fra Heliseus ok konu einni, A [19]) [þionvnar, B; þianar, A [20]) *mgl.* A [21]) [*mgl.* B [22]) epter þat, B [23]) [giqrði nu, B [24]) siðan husit, A [25]) hia ser *tilf.* A

Barv þeir at henne kerin enn hon hellti i. oc vox sva i kervnvm at ðll vorv fvll af viðsmiðrfi. Hon bað þa enn [son sinn[1] fera ser ker. enn [hann kvað[2] æigi til vera. Toc[3] þa oc af at vaxa viðsmiorið. For hon þa til fvnndar við Helysevm oc sagði honvm hvat vm var. Hann mællti. Far nv oc sel viðsmior þetta. oc giallt verðit skvlldarmanni þinvm. enn haf til viðrlifiss þer oc sonvm þinvm þat sem avk er.

Fra þui er Heliseus reisti mann af davða.[4]

340. Þat var ęinn dag at Helyseus for at nockvrvm navðsynivm.[5] enn læið hans la vm borg þa er Svnam het. Þar var fyrir ein hvsfrv gavfvg oc gestrisin. hon tok Helysevm oc laðaði[6] i sin herbyrgi með fvllkomnvm goðvilia oc bað hann þar iafnan gisting taka. ef hann fęri[7] i nand. Hann giðrði oc sva. sneri þangað optliga oc þa af henne goðan bęina. Einn tima talar hon sva til sins bonda. Þat hefi ek hvgsað segir hon. at þessi hinn helgi gvðs maðr fyrir fiðlskyllda[8] sakir a her iafnan veg vm var herbyrgi. þvi vil ek at við[9] gerim honvm ęitt litið lopthvs oc bvim honvm þar sæti[10] oc sæng. borð[11] oc bravð. kęr oc kertastikv.[12] oc þa er hann sækir hingat hvilld. megi hann þar frialsliga niota naða. Bondi gerði sva sem hon bað.

Nv bar enn sva til [ęinn dag[13] sem optarr. at Helyseus sneri þangat vm farinn veg oc tok hvilld i þessv lopthvsi. oc þionostvsvæinn hans með honvm er het Giezi. Þa mællti Helyseus til svæinsins. Far ok kalla hvsfrv þessa.[14] Hon kom oc stoð fyrir Helyseo. Helysevs mællti [við svæininn.[15] Spyr hana epter.[16] hverio hon vill at ek ðmbvna henne sva margfalldan goðvilia sem hon synir mer [i optligv ęmbętti[17] oc storligvm starfa oc kostnaði. Skal ek oc vera bvinn oc boðinn til at flytia fyrir konvngi ęða hans hðfðingiom. ef hon a nockvr ęrendi ęða malakęrslvr. Giezi geck til hennar oc kom aftr sva segiandi. Hon kveðz ðngan hlvt kera ęiga fyrir hðfðingiom. þi at hon byggvir her i miðri sinni frendlæifð oc verðr henne þvi her ecki agengt. Helyseus mællti. Spyr hana nv þa. hvat hon vill af mer þiggia hellzt.[18] Sveinninn svaraði. Ek þarf æigi eptir at spyria. hana angrar einn lvtr. Bondi hennar er nv miok gamall. þav eiga einga erfingia enn avð

1) [*saal. ogs.* B; sonu sina, A 2) [þeir kuaðu, A 3) let, B 4) Fra Helyseo ok husfreyio einni, A 5) erendum, B 6) hann *tilf.* A 7) þar *tilf.* A 8) fiǫlskylldu, B 9) mit, A 10) hasæti, A 11) *saal.* B, A; bavrð, C 12) kertistiku, B 13) [*mgl.* B 14) hegat, B 15) [til sveinsins, B, A 16) *mgl.* B 17) [optlega i sinum embęttum, B 18) *mgl.* B

mikinn. þa mællti Helyseus til hennar. At iamfnlæingð[1] ars rętt a sama tima sem nv er ef þv lifir mant þv son geta. Hon svarar. Bið ek minn goði herra at þv livgir eigi at mer ambatt þinni.

þetta for sva sem gvðs maðr sagði at hon fæddi son. vox[2] þessi sveinn þar vpp með favðvr oc moðvr. þat var einn tima at svæinninn rann vt a akr til feðr sins. sem hann var hia kornskvrðarmonnvm. Sveinninn nam stað[3] a akrinvm oc mællti. Faðir minn. virkir mik i hðfvðit. Bondi bað einn þionostomann[4] [læiða svæininn[5] hæim til moðvr sinnar. Hon setti hann i kne ser. sat hon sva vndir honvm allt til miðs dags. þa andaðiz hann. Hon geck þa vpp i þat litla lopthvs. er þav havfðv bvið gvðs manni Helyseo. oc lagði likamann i hvilo hans. [Hon geck oc læsti loptino. Siðan kallaði hon[6] bonda sinn oc bað hann[7] bva ser asna til ræiðar oc fa ser mann til fylgðar. þi at ec vil sagði hon fara at finna gvðs mann Helyseum oc koma aptr sem skiotazt. Hann svaraði. Hvat skal[8] nv sva skyndiliga til motz við hann. þar sem nv ero ęigi helgir dagar æða hatiðarhalld. Enn þo bio hann asnann. Stæig hon a bak oc bað hann vel lifa. Hann[9] bað sveininn ręnna hart oc kæyra asnann ef hann veri latr. þessi kona fann Helyseum i fialli Karmel.[10] Hvsfrv þessi var kend við borg þa er hon bio i oc kðllvð Svnamitis. þegar sem Helyseus sa hana. mællti hann við Giezi svæin sinn. Her ferr hvsfrv Svnamitis. far þv þegar a mot henne oc spyr eftir[11] hvart hæillt ok kyrt er með henne bonda hennar oc syni. Hon kvað[12] þar kyrt vera. Oc er hon kom til gvðs mannz. fiell hon ðll til iarðar [oc havndlaði fętr hans.[13] Giezi geck til oc villdi vikia henne fra. Helyseus mællti. Lat vera hana. þi at hon er harmþrvngin. enn drottinn læyndi mik hvat hana angraði. Hon mællti þa. Ek bað þik at þv skylldir æigi gabba mik. þa er þv sagðir at drottinn mvndi[14] mer svn gefa. Helysevs mællti við Giezi. Bv þik skiott oc gyrð þik til gavngv oc tak staf minn i hðnd þer. far siþan skyndiliga. oc þottv[15] finnir mann a læið þinni. þa skalltv æigi hæilsa honvm oc æigi svara þott[16] hann hæilsi þer. Siðan sem þv kęmr þar sem svæinninn er inni davðr. þa skalltv leggia stafinn yfir asionv liksins.[17] Nv ferr hann. þa mællti moðir svæinsins við Helysevm. þat sver ek við lifanda gvð oc við ðnd þina. at heðan geng ek æigi vtan þv farir með mer. Hann reis þa vpp oc for með henne.

1) iafnlengð, B, A 2) fæddiz, B 3) staðar, A 4) sinn *tilf.* B 5) [fylgia sveininum, A 6) [ok læsti siðan loptinu. Hon kallaði, B 7) [Hon læsti lopthusinu ok geck i brott. Sidan bad hon bonda sinn, A 8) skaltu, A 9) Hon, A 10) Karmeli, B 11) hana, A 12) sagði, B 13) [*mgl.* B 14) myndi, B 15) þo at þu, B, A 16) þoat, B 17) sueinsins, B

Giezi kom til svæinsins oc lagði stafinn a likið. oc skipaðiz ecki við. Rann hann þa i mot þæim Helyseo oc sagði þeim[1] at sveinninn risi[2] eigi vpp. Helysevs geck inn i lopthvsit sem hann kom at. [la þa[3] svæinninn davðr i sæng hans. Hann byrgði hvrðina sem hann var inn kominn. oc bað fyrst bôn sina[4] til drottins. Siðan geck hann at reckivnni oc lagðiz vpp yfir svæininn. sva at mvnnr mætti mvnni oc avgv avgvm ok hendr hôndvm svæinsins. oc beygði hann sik sva allan yfir hann. þa tok at flona likit. Eptir þat stoð hann vpp oc geck[5] vm sinn vm hvsit innan. Oc er hann kom aftr til hvilvnnar. lagðiz hann enn yfir likit. Enn svæinninn hostaði sið[6] sinnvm oc hof vpp avgv sin. Helysevs kallaði þa a Giezi oc bað hann þangat heimta hvsfrv Svnamitis. Hon geck inn i loftið. þa mællti Helysevs. Tak þar nv svn þinn. Hon fiell þa til fota honvm oc tignaði hann lofandi gvð. Tok[7] þa svn sinn oc geck vt. enn Helysevs hvarf aftr i Galgala.

Fra þi er Helisevs reinsaði fęzlv.[8]

341. þa var hallæri oc hvngr a iorðvnni.[9] læitvðv þa allir spamanna synir at byggia i nand Helyseo. Ok ęinn dag talar hann til eins af sinvm svæinvm. at hann [skylldi festa[10] vpp mikinn ketil oc bva bvðarvǫrð svnvm spamanna. Svæinninn hliop vt at lesa akrkál[11] at sioða. Hann fann a akrinvm fyrir ser [þvi likazst[12] sem skogvaxið vintrę. þar af las hann sem hann matti mest hafa i môtli sinvm. þat væit ek æigi hvat hæitir. þat var þi likaz vaxit sem akrdae.[13] Oc er hann kom heim. saxaði hann þetta i ketilinn oc vissi æigi hvat var. Enn er hann hafði vellt sem hann villdi. þa ivsv[14] felagar hans vpp oc settv fyrir spamanna syni. Nv sem þeir kenndv a. kavllvðv þeir sva segiandi. Davði er i katlinvm gvðs maðr oc megv ver æigi ęta. Hann toc litið [af miðlfi[15] oc kastaði a ketilinn. siðan bað hann færa folkino at ęta. oc var þa af[16] ôll remma oc bæisklæikr i[17] katlinvm.

Fra þi er Helisevs exlaði fęzlv.

342. A þeim sama tima kom ęinn maðr af þeim stað er hęitir Balsalisa[18] oc fęrði Helyseo frvmsarbravð sem Moyses lôg bvðv oc

[1]) honum, A [2]) reis, B [3]) [*saal.* A; laa, B; þa, C [4]) sinni, B [5]) siþan *tilf.* A [6]) .vii. B, A [7]) hon *tilf.* A [8]) Fra Helyseo ok sueine einum. capitulum, A [9]) iôrðina, A [10]) [festi, A [11]) akrkaal, B, A [12]) [þilikt, A [13]) akrdai, B, A [14]) iosu, B [15]) [miðl, A [16]) *mgl.* B [17]) or, B [18]) Balsilisa, B

þar með .xx. bygghlæifa oc nytt hvæiti i skreppv. En Helysevs bað þegar gefa lyðnvm at snæða [er aðr var hvngraþr.[1] þionn hans svaraði hvat þat veri at setia[2] fyrir .c. manna. Helysevs mællti þa enn. Gefðv lyðnvm at snæða. þi at sva segir drottinn at folkit man ęta sem vill. oc man þo af ganga. þionostomaðrinn setti þa fram fyrir lyðinn. oc for sva sem gvðs maðr sagði at þeir læifðv æigi litið.

Naaman reinsaðr af likþra.[3]

343. Maðr het Naaman. hann var hershöfðingi Syrlandz konvngs mikill oc mattvgr. rikr oc raðvgr. hann var göfgaztr allra[4] i Syria þegar [konvngr var fra.[5] þi at fyrir hans hreysti oc harðfeingi hafði drottinn væitt hialp oc heilso Syrlandi. Enn þo var Naaman likþrar. Sva hafði at boriz. at nöckorir vikingar væittv vppras af Syria[6] oc heriaðv a Gyðingaland oc herleiddv þaðan ęina mey litla. þessi męr var nv þerna. þionaði hon hvsfrv Naamans oc[7] af henne halldin sömiliga. Hon talar sva optliga fyrir sinni frv. Makara at minn herra Naaman veri nær spamanne gvðs. þeim sem er i Samaria. oc mvndi[8] hann skiott heill verða sinnar vanhæilso. Ok ęinn dag geck fyrir Syrlandz konvng Naaman oc sagði honvm hvat męr þesse talar[9] iafnan. Konvngr svaraði sva. [Skiot ero[10] her rað vm.[11] þv skallt fara með minvm brefvm til konvngs Jsraels. Naaman bio sik sem skiotaz með vegligv förvnæyti. Hann hafði með ser .x. pvnd silfrs oc .vi. þvsvndir[12] gvllpenninga oc .x. manna gangverior hinar agætazstv. Ok sem hann kom til fvndar við konvng Jsraels. bar hann fram bref Syrlandz konvngs. þar stoð þetta a. þa er þv hefir lesit þessor[13] bref. skalltv vita at ek sendi til þin minn þion Naaman. at þv gręðir hann af likþra. Oc þegar sem hann hefir lesit þetta bref. reif hann af ser klæðin sva segiandi. Hvart man Syrlandz konvngr sa snapr vera. at hann ætli mik gvð. sva at ek megi[14] lifga oc deyða. er hann sendi til min þenna mann at ek skylldi[15] græða hann af likþra. Hvgsit nv goðir höfðingiar segir hann. með hverri væl ęða villv man hann ætla at gabba oss. Nv sem Helysevs fregn þetta. at[16] konvngr ręif klæði sin. þa sendi hann til hans menn með þessvm orðvm. Fyrir hvi ræift þv klæði þin. Lat þv þenna mann til min[17] koma. at hann viti at enn er

[1]) [þi at sva seger drottinn, B [2]) fram *tilf.* A [3]) Her hefr af Naaman hofðingia, A [4]) manna *tilf.* A [5]) [konunginn leið, A [6]) Samaria, B [7]) *saal. ogs.* B; var *tilf.* A [8]) myndi, B [9]) talaði, B [10]) [Skiott er, B, A [11]) *mgl.* A [12]) þusundrat, B [13]) min *tilf.* A [14]) mega, B [15]) skyllda, B [16]) Jsrael *tilf.* B [17]) *saal.* B, A; þin, C

spamaðr með Jsrael. Nv kom Naaman með sinv fðrvnæyti til hvsa Helysei. Enn hann sendi þegar boð vt i mot honvm. at hann skylldi fara oc þva sik[1] .vii. sinnvm i Jordan. oc þa mvndi[2] hann hęill verða. Naaman varð við þetta allræiðr. sneri þegar brottv oc sagði sva. Ek hvgða[3] at þessi maðr mvndi[4] vt ganga til min oc akallandi herra gvð sinn hafa hændr at[5] likam minvm oc gera mik sva hęilan oc hræinan. Hvat nv þa. ero æigi aar Damaschv borgar Abana oc Pharphar[6] betri ðllvm vðtnvm a Gyðingalandi. at ek þvavmzt þar.

Nv sem hann sneriz til brotferðar i hðrðvm hvg. þa gengv at honvm menn hans sva segiandi allir sem einn. Herra. þo at spamaðr þessi hęfði[7] boðit þer nockvra navð ęða torvellda hlvti. allt at einv hæfði þer sva at gera sem hann legði fyrir þik. hversv miklo helldr heyrir þer nv æigi at vnyta hans boð.[8] er hann bað þik þvaz at eins i vatni ok kvað þik hręinsazt mvndv oc hæilan verða. Ok af þeirra fortavlvm for hann til Jordanar oc þo sik .vii. sinnvm i ainni.[9] þa varþ hans likami sva skęrr oc alhæill sem a vngvm svæini. er aðr vall allr vagi milli hæls oc hvirfils. Hann hvarf nv aftr til fvnndar við Helysevm glaðr oc i goðvm hvg meðr ðllo sinv fðrvnæyti. Ok er hann kom oc stoð fyrir gvðs manni.[10] mællti Naaman til hans. Nv væit ek visliga. at engi er gvð a ðllo iarðriki vtan[11] gvð Gyðinga. fyrir þi bið ek litillatliga. at þv þiggir þessa litlv goðvilia minning af þręli þinvm. Bar hann þa fram sva mikit fe sem aðr var talt.[12] [i gvlli oc silfri oc agætvm klæðvm.[13] Helysevs svaraði. þat væit gvð. fyrir þess avgliti stend ek nv. at fyrir þenna hlvt þigg ek æigi [ęinn penning þins fear.[14] Naaman bað þa enn þarflatliga oc læitaði allz við. at hann þegi giafar hans. enn þat fieck hann ecki. Ok enn mællti hann við Helysevm. Se nv sem þv vill. Enn bið ek at þv gefir mer tvęnnar klyfiar af þessi hinni[15] helgv iorðv. þi at ek hæit vpp a trv mina. at alldri siðan skal ek fornfęra annarligvm gvðvm vtan ęinvm drottni. Ok fyrir þa skylld er sa ęinn[16] hlvtr er ek vil at þv biðir drottin gvð þinn fyrir mer. Ef sva berr til sem henda kann. at minn herra Syrlandz konvngr skylldar mik til at ganga með ser til mvsteris Remmon gvðs sins oc lætr mik þo at vvilianda[17] hann dyrka. þa bið þv drottin at þat fyrirlati hann mer. Helysevs iataði þesso oc bað hann fara i[18] friði. [For Naaman þa veg sinn.[19]

Enn Giezi þionostosvęinn Helysei mælltiz þa við ęinnsaman.[20] Ok

[1]) ser, B [2]) myndi, B [3]) hugsaði, B [4]) myndi, B [5]) a, B [6]) Parphar, B [7]) hafi, B [8]) *tilf.* B; rad *tilf.* A; *mgl.* C [9]) aanni, B, A [10]) Helyseo *tilf.* A [11]) nema, A [12]) talit, B [13]) [*mgl.* B [14]) [fee af þer, A [15]) *mgl.* B [16]) sua *tilf.* B [17]) uuiliandi, B [18]) guðs *tilf.* B [19]) [*mgl.* B [20]) einnsamt, B

minn herra segir hann vegði sva þessvm ęnvm syrlendzka. at hann villdi ecki þiggia þat er hann færði honvm. þat væit ek fyrir monnvm. at ek skal strykia[1] eptir honvm oc vita at[2] ek fai[3] nockvað af honvm. Rann hann[4] eftir [honvm Naaman[5] sem mest matti hann. Enn er Naaman gat at lita eftirfðr hans. stavck[6] hann or kerrvnni i mot honvm oc mællti. Hvat er nv. haga ek nockvrn veg minni ferð ððrvviss enn vera ætti. Giezi kvað allt ręttliga fram fara. Minn herra sendi mik til þin. at[7] .ii. spamanna synir af fialli Effraim ero komnir til hans. oc bað hann at þv skylldir gefa þeim eitt pvnd silfrs oc tveggia manna klęðabvnað. Naaman qvað betr fallit allz þeir vorv .ii. at þeir þegi helldr .ii. pvnd enn ęitt. oc sagði sva vera skylldo. Siðan feck hann til .ii. sveina sina at bera með Giezi .ii. pvnd oc tvennan klæðnað. Nv sem þeir komv til herbyrgiss[8] Giezi vm kvelldit. tok hann við feno ok hirði i hvsi[9] sinv. enn svæinar forv sem skiotaz aftr til Naaman. Siþan geck Giezi inn til sins meistara. Helysevs mællti. Hvaðan komtv Giezi. Hann svaraði. [Eigi ne eins staðar[10] hefi ek farið. Nęi segir hann. Var æigi nær hvgr minn oc hiarta. er Naaman spratt or kerrvnni oc rann i mot þer. Nv hefir þv tekit silfr oc dyrlig klæði ok ætlar þar[11] með at kavpa þer[12] vingarða oc alldinskoga. navt oc savði oc mansmenn. enn ec kann segia þer annat. Likþra Naamans skal ataz a þig oc þina ætt at eylifo. Ok iafnskiott geck hann vt fra hans avgliti sniahvitr af likþra.

Er iarn sotti fra grvnni.[13]

344. Nv gengv fyrir Helysevm spamanna synir ok sðgðv sva til hans. Se nv gvðs maðr. [at ver megvm æigi[14] her bva hia þer fyrir þrðnglendi. oc þvi vilivm ver[15] til Jordanar at havggva hvsavið oc efnitre i eyðiskogvm enn[16] taka oss þar bvstað við ana sem gnogt er viðlendi. Helysevs bað þa sva gera. þa mællti ęinn þeirra. Vær villdim oc giarna at þv ręðiz oc[17] þangat með oss. Hann svaraði[18] kvað oc sva vera skylldo. oc for með þeim. [19]Einn dag er þeir hivggv ser efnitre við ana. þa hravt ðx af skapti fyrir ęinvm þeirra vt a vatnit oc savck þegar sem van[20] var. þessi maðr rann þegar til motz við Helysevm harmandi oc mællti. Ehev. ehev. ehev. minn herra. mer

[1]) striuka, A [2]) ef, B [3]) nai, B [4]) þa *tilf.* A [5]) [Naaman, B; honum, A [6]) stǫkk, B, A [7]) þui at, B [8]) husa, A [9]) herbyrgi, A [10]) [Huergi, B [11]) þer, B [12]) *mgl.* B [13]) Fra Helyseo ok spamanna sonum, A [14]) [huar megum ver, B [15]) fara *tilf.* B [16]) ok, B [17]) *mgl.* B [18]) *mgl.* B, A [19]) Ok *tilf.* A [20]) von, B

var ligð þessa verkfæriss sem nv er tynt. Helysevs tok ðxarskaptið[1] oc rætti framm i vatnit þar sem ðxin[2] hafði a[3] hrotið. Enn iarnit rendi þegar or divpino a mot. oc tok með fagnaði sa [er tynt[4] hafði.

Lyðr blindaðr fyrer bęner.[5]

345. Þat segir nv þesso nest. at Syrlandz konvngr striðdi með allmikinn her a Jsraels lyð. hann hafði raðagiorð við sitt lið. oc kom þat a samt með þeim. at [þeir skylldo setia margar[6] lavnsatir fyrir Gyðingvm. ef þeir ræði til bardaga við þa. Helysevs sendi a þeirri stvndv orð konvngi Jsraels. at hann skylldi gæyma at fara æigi til orrosto með sina menn i þann stað sem hann kvað a fyrir honvm.[7] þvi at þar vilia Syri sitia vm þik með svikvm. Konvngr [bra við þegar. sendi[8] til [sinna manna[9] at taka læyni þav ðll er Syri hðfðv ser ætlað fyrr enn þa varði. For sva tysvar ęða þrysvar. at Syri naðv æigi læynvm[10] fyrir Jsraelitis. Toc þa Syrlandz konvngr at ottaz oc kallaði saman alla sina menn sva segiandi. Segið mer. hverr er sva svikall oc vtrvr at vara læynda raðagiorð hefir [borit a ofroð oc[11] birt Jsraelitis. Einn af hans hðfðingivm svarar sva mali hans. Þat væit ec sannliga minn herra konvngr.[12] Eingi varð[13] sva diarfr af þinvm monnvm at þetta giðrði. nema enn helldr spamaðr sa sem er með Jsraelitis oc hęitir Helysevs. hann gerir konvngi þeirra kvnnict hvert orð. þo at þv talir með læynd i læstvm herbergivm. Konvngr mællti. Hæilir sva. hafið gæymð a. farit til oc verit[14] visir hvar þessi hinn vandi maðr er. oc skal ec þegar senda til at[15] taka[16] hann. Þeir foro oc aftr komo. sðgðv konvngi at Helysevs var i þeim stað sem heitir Dotham.[17] Konvngr sendi þegar riddara sina með kerrvm oc hestvm oc hinvm mesta afla oc styrk hersins. Koma þeir at vm nott oc slogo herskilldi vm borgina. Einn af þionostomonnvm [Helysei sem hann klæddr[18] geck vt i dagan oc sa harðla mikinn her ganga[19] ðllvm megvm[20] vm borgina með hestvm oc kerrvm. Honvm bra miog við þessa syn. sva at hann hliop inn oc øpti hatt sva segiandi. Hai. hai. hai. minn herra. hvat skolvm ver[21] at hafazt. Helysevs svaraði. Ottaz þv ecki. þi at flæiri væita oss enn þęim. Helysevs bað þa bęn[22] sinni

[1]) exarskaptit, B [2]) exin, B [3]) af, B; i, A [4]) [aptr er fyrr, B; er tapat, A [5]) Fra Helyseo spamanni oc vorum Herra, A [6]) [setti, B [7]) þeim, B [8]) [sendi þegar, A [9]) [sina menn, B [10]) launsatum, A [11]) [*mgl.* A [12]) at *tilf.* A [13]) var, B [14]) verðit, B, A [15]) ok, B [16]) drepa, A [17]) Dothaim, B, A [18]) [*saal. ogs.* B; hans var klæddr hann uar klæddr(!), A [19]) vera, B [20]) megin, B [21]) mer, A [22]) bøn, A

til gvðs með þęima hætti. Lvk þv vpp drottinn avgv þessa mannz. at[1] hann siae hvat vm er. Svæinninn sa þegar at[2] allt fiallit vmhverfiss Helysevm var[3] fvllt af hestvm oc kerrvm elligvm.[4] Hæiðingiar snero þa at Helyseo oc ætlvðv at handtaka hann. Enn hann hafði bǫn sina fyrir hlif sva segiandi. Bið ec þic drottinn minn. at þv slair blindi þessa [hina hæiðnv[5] þioð. Oc rætt i stað vvrðv steinblindir[6] allir heiðingiar. Helysevs geck þa at þeim oc mællti. Þer farit ecki rętlan veg oc æigi er þessi sv borg er þer skolvð til sękia. Fylgit nv mer. oc man ec syna yðr þann er þęr læitið. Hann læiddi nv allan her heiðingia þann sem þar var þa kominn i miðia borgina Samariam. Helysevs kallaði þa a drottin oc mællti. Lvk þv vpp nv drottinn avgv[7] þeirra. at þeir siae hvar þeir ero komnir. Þeir tokv þa syn sina. Enn er konvngr Jsraels gat þa[8] at lita. þa mællti hann við Helysevm. Hvat er nv minn kęri faðir. skal ec nv drepa þa. Hann svaraði. Með engo moti. þess sver ec at þv skallt þa æigi með ǫrvm ravfa ne sverði sla. lattþv[9] helldr bva þeim borð með goðri vist oc dryck. Nv var sva gert. at þeim var borð bvið oc bvðarvǫrðr. Oc er þeir hǫfðv snæðt oc drvckit. toko þeir orlof af Helyseo oc forv brottv[10] til sins herra. oc alldri siðan gerðvz þessir til vspektar a Jsraels lyð.

Fra þi er heiðingiar flyðv fyrir otta.[11]

346. Efter þetta dregr Benadab konvngr Syrie saman allan sinn her oc flvttiz vpp i Gyðingaland oc settiz vm Samariam sva þratt oc lengi. at allt var[12] ętið fyrir svlltar sakir i borginne þat er tǫnn matti a festa. iafnvel eykir oc asnar. oc vm siðir fvgla savrr oc dvfna drit kæypt við verði. [sva at[13] æitt asna hǫfvð var[14] sellt[15] .lxxx. silfrpenningvm.[16]

Oc einn dag er konvngr Jsraels var genginn vt a mvrinn. kallaði a hann ein kona sva segiandi. Hialpþv[17] mer minn herra konvngr. Hann svaraði. Eigi man ek hialpa þer. hvaðan man ek hialpa þer. hvart af lafa[18] ęða vinþrǫng. ęða hvat villt þv. Hon svaraði.[19] Her er kona sv hia mer er til talaði. at við myndim taka svn minn oc skylldim við matbva oc ęta hann i dag sagði hon. enn[20] minn svn a morgin. Nv sellda ec minn son til soðningar sem við hǫfðvm mællt.

[1]) sua at, B [2]) *tilf.* A; *mgl.* C, B [3]) *mgl.* B [4]) elldlegum, B, A [5]) [*mgl.* B [6]) blindir, B [7]) augum, B [8]) *tilf.* B, A [9]) lát, B, A [10]) brott, B [11]) Fra Benadab konungi ok Helyseo, A [12]) vard, A [13]) [.v. penningum silfrs, B [14]) ok *tilf.* B [15]) keypt, A [16]) *saal. ogs.* A; silfrpenninga, B [17]) hialp þu, A [18]) laafa, B, A [19]) mællti, B [20]) *tilf.* B, A

enn annan dag fal hon son sinn oc villdi æigi fram selia. Sem konvngr hæyrði þetta. ræif hann af ser [klæði enn[1] svæipaði sik herfiligv harclæði. sva at allr lyðr sa. Hann mællti. Lati gvð mik sva svællta æða henda annat illt. ef ek lęt Helysevm bera hæillt hðfvð a sinvm bvk vpp fra þæima degi. Helysevs sat þa i sino herbergi oc vmhverfiss hann[2] ðlldvngar borgarinnar. Konvngr sendi nv mann[3] til at drepa Helysevm. Enn aðr sa kom. mællti Helysevs til ðlldvnganna. Hvart vitvð þer at þessi manndrapasvnrinn hefir nv sett til mann at sniða af mer hðfvðit. Nv gæymit til oc byrgit hvsit. sva at þessi sendimaðr komiz ecki inn. þi at hans herra kemr skiott eptir honvm. [Sem hann hafði varla lokit sinni ræðv.[4] kom sendimaðr at hvrðv oc þegar konvngr[5] eptir með sina menn. Enn þi at hann matti æigi inn komaz segir hann sva. Se hverso mikit illt yfir liðr. hvat man ek lengr biða harðenda af drotni. Þa mællti Helysevs. Hæyrit nv orð drottins. A morgin. [rętt i[6] þenna tima dags segir drottinn. man mælir similio[7] seliaz i hliði Samarie fyrir ęinn staterem. þann penning er sva heitir. oc at slikv verði .ii. mælar bygs. Þa svaraði einn hertogi konvngs. Þo at drottinn bori himininn oc rigni[8] þar ofan hveiti oc byggi. þa mætti þetta með engv moti vera sem nv segir þv. Helysevs svaraði. Þer mvn syn sðgv rikri her vm. Enn þo allz þv forslægir[9] orð drottins. þa mant þv þetta sia enn mega ecki af ęta.

Fiorir fatękir menn satv við borgarhlið Samarie oc allir likþrair. þeir talaz við a þessa lvnnd. Hvat þvrfvm ver her heliar at biða. Nv þo at ver vilim inn i borgina. þa svelltvm ver þar til bana. Hæilir sva. tǫkvm helldr skiott rað oc skðrvlikt. flyiom til herbvða Syrorvm.[10] Vili þeir þyrma oss. þa megvm ver lifa. ella væita þeir oss braðan bana[11] oc harmkvælalavsan.[12] A þessvm sama aptni ręðvz þeir til ferðar. Enn er þeir komo til herbvða Syrorvm.[13] bra vndarliga við. þeir fvnndv þar [enga menn.[14] enn þat bar[15] til með gvðs forsia oc fyrirskipan. at Syri heyrðv i herbvðvm vm nottina vagna gny oc vapna brak. horna þyt oc hesta gneg. með marghattaðri ogn oc vkyrlæik.[16] sęm hinn flæsti[17] herr færi at þeim alla vega. Þa męlltv hæiðingiar. [Seet er[18] þat at konvngr Jsrael hefir nv læigt til liðs ser alla konvnga Etheorvm þioða oc Egipta.[19] oc ero þeir her nv komnir at oss vvðrvm. Við þetta hliopv þeir vpp i nattmyrkrinv

1) [klæðin ok, B 2) *mgl.* B 3) menn, B 4) [Nu, B 5) herran, B 6) [*mgl.* B 7) similie, B; similiubrauds, A 8) rigndi, A 9) *saal. ogs.* B; forsmár, A 10) Syriorum, B 11) dauða, B 12) harmkvælalausari, B 13) Syrie, B 14) [engan mann, B 15) sva *tilf.* B 16) *saal.* B, A; vkvrlæik, C 17) mesti, B 18) [Siai þer, B; Seet þer, A 19) Egipti, B

allir ottafvllir oc flyðv. hverr sem mest matti.[1] at biarga lifi sino. læifðv þar eptir allt sitt goðs.[2] fe oc fôt. hesta oc herskrvða. asna oc allar herbvðir með vavgnvm[3] oc vistvm. Nv sem hinir likþra menn komv i herbvðir. snæddv[4] þeir fyrst oc drvckv sem þa fysti.[5] Stoðv siþan vpp oc bvndv ser byrðar af gvlli oc silfri oc agætvm klęðvm. forv með þat a brot oc falo.[6] Eptir þat snero þeir aptr at annarri tialldbvð oc baro þaðan slict æða męira[7] oc falv sem hit fyrra. Þi næst tôlvðv þeir með ser. at nv veri[8] vel fallit at boða i borgina þessi fagnaðartiðendi oc til konvngs hallar. þi at ver ervm makliga asakaðir[9] vm mikla glępskv. ef ver þegivm yfir þessvm lvtvm allt til dags. Þeir forv nv oc kallaðv hatt. sem þeir komv at porti borgarinnar. Vęr varom farnir til herbvða hæiðingia oc fvnndvm þar landtiǫlld tom oc avð. hesta bvnna[10] [asna oc æyki[11] enn engan mann. Hliðverðir borgarinnar rvnno þegar til hallar konvngs oc sôgðv honvm at Syri vorv brottv. Konvngr stoð vpp oc mællti við sina menn. Ec kann segia yðr at þetta er ecki vttan prettr hermanna. þeir vita at ver erom miok at þrotvm komnir fyrir svlltar sakir. fyrir þat hafa þeir drifið fra herbvðvm oc læynaz i avkrvm vti. oc þa ær ver gôngvm vt af borginni. ętla þeir at hôndla oss oc hafa[12] sva valld [a borginni.[13] Þa svaraði einn af hans monnvm. Þetta megv ver skiott prova. Enn ero eptir .v. hestar i allri borginni. [14]allir aðrir hafa ętnir verit fyrir svlltar sakir. tôkvm þessa hesta oc sendvm a niosn til herbvðanna. Konvngr lęt taka .ii. hesta. oc kvaddi til .ii. hina freknazsto menn af sinv liði at vita hvat vm veri. Þeir riðv oc komo skiott a farit[15] heið-ingia oc sękia eptir þeirra farveg allt til Jordanar. Enn vm [alla læið[16] lagv kęr oc klæði. er Syri hôfðv slavngt fyrir hræðzlv sakir. Nv hvrfv aptr sendimenn oc sôgðv konvngi slikt sem þeir vvrðv visir. dreif þa þegar allt folk sem fara matti at rvpla oc ręna herbvðir hæiðingia.

Var þa þat torg sett við borgarhlið Samarie. at þar geck mælir similiobravðs fyrir einn staterem. oc at slikv verði .ii. mælar bygs. eptir þi sem gvðs maðr Helysevs hafði fyrir sagt enn fyrra dag. Enn hertoga þann er i mot męlti[17] Helyseo oc kvað þat eigi vera mega sem hann sagði. þo at drottinn gerði ravfar a himninvm. þenna mann setti konvngr nv við sialft portit borgarinnar at gæyma til. at ængi giðrði ǫðrvm vskil. oc sva þrôngðiz lyðrinn. at hertoginn fiell oc var

[1]) *mgl.* B [2]) goz, B [3]) vapnum, B [4]) átu, A [5]) lysti, B, A [6]) *Her mangler 1 Blad i* B. [7]) fe *tilf.* A [8]) mundi, A [9]) asakandi, A [10]) bundna, A [11]) [*mgl.* A [12]) faa, A [13]) [yfir henni, A [14]) þi at *tilf.* A [15]) far, A [16]) [allan veg, A [17]) hafdi mællt, A

fottroðinn til bana. oc fylldiz enn[1] a honvm gvðs orð þat sem Helysevs hafði fram flvtt. at hann mvndi sia ganga fęðzlv enn mega ecki af næyta.

Þi nest bavð Helysevs hvsfrv þeirri. er soninn atti þann[2] sem hann hafði af davða ræistan. at hon skylldi brottv[3] fara af sinni ęign með allt sitt hyski oc hæimamenn at læita ser hialpar. þvi at sakir illgerða þessa lyðs sagði hann man drottinn senda hallæri yfir þetta riki .vii. vetr i samt. Hon giorði sem gvðs maðr mællti. for með allt sitt hyski i riki Philistinorvm oc vtlændiz þar. Enn er .vii. ar vorv liðin. hvarf hon aptr til sins fostrlandz. Enn þat bar saman er hon geck til konvngs fvndar at kalla til garðz sins oc annarra eigna er hon atti i borg Svnamite. oc þa hafði konvngr kallat til sin Giezi er verið hafði svæinn Helysei oc bað hann segia ser stormerki þav er gvðs maðr giorði. Oc i þann pvngt sem Giezi sagði konvngi hversv Helysevs hafði reist mann af davða. þa kom þar Svnamitis oc kallaði a konvng vm ęignir sinar oc akra. þa mællti Giezi. Minn herra konvngr. nv er komin sv [sama kona[4] með son sinn þann er Helysevs ræisti af davða. Konvngr spvrði konvna ef sva veri. Hon kvat[5] þat satt. Feck þa konvngr til einn gellding at skipa henne aptr allar eigvr sinar með fvllvm avðxtvm. siþan hon for fra oc þar til sem þa var komit.

Fra Helysevs ok sendimanni konvngs.

347. J þann tima for Helysevs i Syriam oc kom fram i Damaskvm. enn Benadab Syrlandz konvngr la þar sivkr i borginni oc var honvm sagt at Helysei var[6] þangat van. Konvngr kallar til sin einn hǫfðingia er het Azael. oc bað hann fara með agętar giafir oc gersimar i mot Helyseo oc biðia hann læita eptir við drottin hvart konvngr mvndi hęill verða þessar sottar. Nv for Azael eptir boði konvngs. oc flvtti með ser allar hinar mestv gersimar Damaschv borgar at gefa Helyseo .xl. vlfallda klyfiaða af margskonar fe. Oc sem þeir fvndvz. mællti Azael við Helysevm. þinn svn Benadab sendi mik at verða viss af þer. hvart hann man hæill verða [sottar sinnar.[7] Helysevs svaraði. Far þv oc seg honvm at hann man hęill verða. enn þo syndi drottinn mer at hann man deyia. Azael sa at asiona Helysei tok at hryggiazt af miklvm harmi. Azael mællti. Fyrir hvi gretr þv minn herra. Hann svaraði. Þi at nv væit ek hveria[8] illa hlvti þv mant gera Jsraelitis.

[1]) sua, A [2]) sama *tilf.* A [3]) brott, A [4]) [kona hin sama, A [5]) kuad, A
[6]) vęri, A [7]) [ędr æigi, A [8]) hue mikla, A

Styrkar borger þeirra mant þv elldi eyða oc vnga menn þeirra með sverði sla. en smasvæina lvrka oc læmia oc ohravstar konvr i svndr sniða. Azael svaraði. Hvi man ek þionn þinn vera sa mannhvndr at væita þeim lyð sva mikit afelli. Helysevs mællti. þat hefir drottinn synt mer. at þv skalllt vera Syrlandz konvngr. Azael sneri þa aptr. oc sem konvngr sa hann. mællti hann. Hvat sagði Helysevs þer. Hann svaraði. þat sagði hann mer. at þv mvndir enn taka hęilso. Ok sem annarr dagr kom. þa andaðiz Benadab konvngr. enn Azael settiz þegar i rikit eftir hann. sem Helysevs hafði fyrir sagt. þat var a. .v.ta ari rikis Joram konvngs Jsraels.

Her segir af Joram konvngi.

348. Nv er þar til at taka. at hinn goði konvngr Josaphat tok sott oc andaðiz. var honvm væittr virðvligr groftr sem maklict var hia Dauid konvngi oc [ððrvm sinvm frendvm.[1] þa var hann siotðgr[2] at alldri. Joram het son hans. er konvngdom tok eftir hann oc rikti .viii. ar i Hiervsalem. Hann hafði þa .ii. ar oc þritogt er hann tok konvngdom. Joram gerðiz bratt illr oc vlyðinn gvði. sva at hann læiddi fram sitt lif eftir vandvm vegvm Jsraels konvngs Achabs[3] oc annarra hans maka. þi at Joram geck at ęiga dottvr Achabs oc Jezabel. hon var systir Joram konvngs i[4] Samaria. Enn þo at Joram i Hiervsalem giorði illa lvti i avgliti drottins. þa villdi gvð enn eigi fyrir sina miskvnn dreifa riki Jvda. þi at[5] sakir Dauids vinar sins villdi drottinn at allar stvndir lifði nockvrr gnæisti ættar hans til rikiss yfir Jvda oc Hiervsalem. J þann tima geck vndan valldi Jvda þat riki er hæitir Edom. Tok sa lyðr ser konvng oc villdi ecki vera lyðskylldr vndir Jvda riki. sem aðr hafði verið. Joram konvngr for þa með allan her sinn a hendr Jdvmeis. Hann lagði at þeim vm nott þar sem hæitir Seir. Enn þo hðfðv Jdvmei vorðit fyrri at bragði oc hðfðv lið miklo meira oc kringðv vm Jsraelitas. Enn þo drap Joram konvngr af þeim marga hðfðingia oc þat lið sem til hafði flvtz i vðgnvm ęða kerrvm. enn eigi gat hann vvnnið aftr rikit. þa geck oc vndan hans riki sv borg er heitir Lopna. Joram andaðiz þa er hann var fertðgr at alldri oc grafinn hia frendvm sinvm i Dauids borg.

Ochozias het svn hans er riki tok eftir hann. þat var a siðarsta ari rikis Joram konvngs i Samaria svnar Achab. Ochozias hafði þa

[1]) [fręnda sinum ok ðdrum sinum forellrum, A [2]) seautðgr, A [3]) Achab, A [4]) af, A [5]) fyrir *tilf.* A

.ii. ar oc .xx. oc rikti ęitt ar i Hiervsalem. Moðir hans het Atthalia dottir Amri konvngs Jsraels. hann var slikt illr sem faðir hans oc vanði hann sik eptir vsiðvm Achab oc hans manna. Ochozias for herfðr með Joram konvngi af Samaria i Ramoth Galaað at beriaz við Azael Syrlandz konvng. þar var Joram konvngr særðr miog af Syris. Hann var þa flvttr til lækningar i borg Jezrael. enn eptir satv i Ramoth til landzgietzlo margir hðfðingiar af Jsrael. Einn þeirra het Hiev. son þess hðfðingia er het Josaphat. Ochozias konvngr af Hiervsalem sneri þa oc heim i sitt riki. er Joram var særðr af Syriss. Enn fam davgvm siðarr for hann at finna Joram konvng. sem hann la i sarvm i Jezrael.

Fra Helysevm ok sendimanni hans.

349. J þenna tima[1] kallar Helysevs til sin ęinn af spamanna sonvm oc mællti til hans. Bv þik skiott oc gyrð þik til gavngo. tak siðan heilagt viðsmior. þv skallt fara i Ramoth til fvndar við Hiev son Josaphat. þv skallt kalla hann a æintal i ęitt afhvs fra ǫðrvm hðfðingivm. siþan skaltv taka viðsmior oc vigia hann til konvngs yfir Jsrael. Eigi skaltv þar læingr dveliaz. far þa bravttv[2] vm þav[3] dyrr sem þar verða a herbergino. Svæinninn for nv [oc fram kom[4] i Ramoth. Hann geck inn þar sem hershðfðingiar[5] satv allir samt. oc mællti. [6]Ek a ęrendi við þik[7] hðfðingi. [Hiev svaraði. Hier sitivm ver margir.[8] við hvern attv ęrendi. Sveinninn svaraði. Við þik sialfan.[9] Hiev stoð vpp oc geck i annat herbergi með honvm. þa tok sendimaðr viðsmiorsker. er þeir kavllvðv lentvlam olei. oc steypti yfir hofvð honvm sva segiandi. þessa hlvti segir drottinn gvð Jsraels. Ek smyr þik konvng yfir[10] lyð minn. at þv drepir niðr hirð oc hyski Achab[11] oc hefnir sva minna spamanna oc allra þionostomanna. er Jezabel hefir drepa latið. Oc sva giðrsamliga skaltv eyða allri ætt þeirra oc afkvæmi. at æigi einn hinn minnzti svæinn skal eptir lifa i Jsrael. Enn hræ hinnar illv Jezabel manv hvndar rifa a akri Jezrael oc engi man grafa hana. Eptir þetta lavk sendimaðr vpp hvrðv oc flyði [vt þar.[12] Enn Hiev geck til [sinna felaga. Hðfðingiar[13] mællto. Hverr var þessi hinn vitlavsi snapr æða hvat villdi hann þer. Hiev svaraði. Kenna megi þer manninn oc visir manv þer verða ęrenda

[1]) A þessum tima, A [2]) aa brottu, A [3]) þær, A [4]) [framm, A [5]) hofdingiar hersins, A [6]) *Her begynder* Fragm. XVIIa. [7]) Hieu *tilf.* A, Frag. [8]) samt *tilf.* Frag. [9]) [*mgl.* A [10]) ifir, Frag. [11]) konungs *tilf.* A [12]) [þar vt, A, Fragm. [13]) [annarra hðfdingia. þeir, A

hans. þeir sǫgðv þat hegoma oc baðv hann[1] birta ser hvat hann sagði. Hiev sagði ęitt oc annat helldr allt vmerkiliga. oc sva sagði hann vm siðir. þessa hlvti segir drottinn. Ek smyr þik til konvngs yfir Jsrael. Enn hǫfðingarnir sem þeir hæyrðv þetta. skvndaði hverr fyrir annan oc tokv sina mavtla oc bræiððv vndir fętr honvm oc bivggv honvm haseti. Siþan þæyttv þeir lvðra sina ok kavllvðv hatt. at Hiev konvngr skylldi rikia yfir Jsrael. Eptir þat sor hann eið. at hann skylldi væita motgang Joram konvngi. enn aðrir hǫfðingiar[2] at væita honvm lið þar til. þvi næst segir hann sva. þat syniz mer rað. ef þer vilit sva. at ver setim sem rikazst[3] varðhǫlld fyrir. at ęingi maðr komiz vt af borginni at bera niosn vm þetta i Hiezrael.

Bioggvzt þeir nv sem skiotazt oc forv vpp i Gyðinga land til borgar Hiezrael. Joram la þa enn i sarvm. Ochozias var þa oc þar kominn af Hiervsalem at vitia hans. sem aðr var sagt. Varðmaðr er þeir kǫllvðv speculatorem var i hæsta tvrni borgarinnar. hann gat at lita. hvar Hiev for með flock sinn. Hann mællti. Ek se riðvl manna sękia til borgarinnar. Konvngr Joram mællti. Taki eyk[4] oc ræiðslæða oc sendi mann[5] i moti flockinvm at vita hvat vm er. Sva var gert. Oc er sendimaðr fann Hiev. mællti hann. Konvngr sendi mik eftir at at fretta hvart þer fęrit með friði. Hiev svaraði. Hvat varðar þik vm frið. far oc fylg mer. Speculator mællti. Nv er sendimaðr kominn til flocksins oc snyr ecki aftr. Konvngr sendi þa annan mann a hęsti. Enn[6] er sa kom i mot þeim [7]mællti hann. Konvngr forvitnaz hvart friðr er. Hiev svaraði. Hvat man varða vm frið. far oc fyll flock minn. Speculator sagði enn konvngi. at þessi maðr var kominn til flocksins oc hvarf ecki aftr. Enn likt þicki mer segir hann. at her fari Hiev son Josaphat. oc æigi syniz mer fvllkomliga[8] friðlikt. Joram bað[9] bva kerrv oc bæita hesta fyrir. Geck hann þa vt oc sęttiz i kerrv[10] oc for sialfr i mot Hiev. enn Ochozias[11] i annarri kęrrv. þeir fvnndv Hiev a akri Naboth. er Jezabel [12]lęt drepa saklavsan. sem fyrr var sagt. Joram mællti þa. Hvart er friðr Hiev. Hann svaraði. [Hvat friði.[13] Hordomar oc hofleysvr oc ærslafvll[14] grimð Jezabel moðvr þinnar hefir enn her til margan mann svikliga sigrað. Joram bra þa vpp hendi sinni oc sneriz[15] a flotta. Hann kallaði a Ochoziam[16] oc mællti. Svik svik Ochozia.[17] Hiev þręif einn handboga oc lavst avro

[1]) *Her ender* Fragm. XVIIa. [2]) sóru *tilf.* A [3]) rikuz, A [4]) eyki, A [5]) *mgl.* A [6]) ok, A [7]) *Her begynder* Fragm. XVIIb. [8]) miok, Frag. [9]) þa *tilf.* Frag. [10]) kerruna, A [11]) Achazias, Frag. [12]) *Her begynder atter* B. [13]) [*mgl.* A [14]) *saal.* B, A, Frag.; ærslvfvll, C [15]) sneri, Frag [16]) Achaziam, Frag. [17]) Achazia, Frag.

milli herða Joram konvngi i gegnvm hiartað. sva at vt geck vm briostið. Hann steyptizt afram i kerrvnni. þa mællti Hiev við hertoga[1] ęinn er het Baddacher.[2] [Tak þv oc kasta[3] Joram or kerrvnni i[4] akrinn. þi at ek man giorla. hverso gvð heitaðiz fyrir mvnn Helye spamannz at hefna Naboth. er saklavss var drepinn a þessum akri. Ochozias konvngr Juda sem hann ser þetta. flyr hann vndan. Enn Hieu sækir eptir oc eggiar sina menn at drepa hann. ef þeir mega. Hann flyði i þann stað er heitir Maggedo. oc þar do hann litlo siðarr. Flvttv hans menn lik hans i Hiervsalem oc grofv hann hia frendvm sinvm.[5]

Drepin hin illa Jezabel drotning.[6]

350. Enn[7] er Hieu hafði drepit Joram. þa sotti hann til borgarinnar Hiezrael. Ok sem hin illa drottning Jezabel moðir Jorams konvngs heyrði sagt. at Hieu nalgaðizt til borgarinnar. hratt hon af ser elliþocka sem hon matti oc pryddi sik agætvm hofvðbvnaði oc hinvm bezta klęðnaði. Hon geck vpp i ęinn tvrn oc sa til. er Hieu ręið i borgina með [sina menn.[8] Hon mællti þa. Hvart matti vandr drottins svikari[9] Zambri [nðckvrn frið hafa.[10] er drap svikliga sinn herra. Hieu lęit vpp til hennar. oc spvrði hver sv kona veri. Enn .ii. gelldingar er þar vorv i tvrninvm[11] hia henne [hnæigðv honvm oc[12] sðgðv. at þar[13] var drottning Jezabel. Hieu bavð þeim at taka hana oc hrinda henne ofan or tvrninvm. þeir gerðv sva. Hravt hæili hennar oc bloð viða vm hvsveggi. enn hestar Hieu traþv hrę hennar vndir fotvm. þvi nęst geck Hieu til borðz. Enn er hann hafði snæðt. mællti hann til sinna manna.[14] þessi bannsætta[15] Jezabel var konvngs dottir. farit þi til oc grafit hana. þeir forv oc fvnndv ecki af henne vtan [havsinn oc litit[16] framan af fingrvm oc fotvm. þeir sðgðv Hieu til sva bvins. Hann svaraði þa. Fylliz[17] enn i þesso þat er drottinn mællti fyrir mvnn Helye spamannz. at Jezabel myndi[18] hvndar rifa oc hennar hrę myndi[19] ðllvm monnvm verða at avgabragði sem annarr fvll iarðar savrr.

---

1) *Her ender* Fragm. XVIIb. 2) Baddazer, B 3) [Kasta þu, B 4) aa, B 5) i borg Dauid *tilf.* B 6) Her segir af dauða Jezabel drottningar, A 7) Eptir þat, A 8) [flock sinn, A 9) suikarinn, B 10) *tilf.* A; [með nǫkkurum friði uera, B 11) murinum, B 12) [*mgl.* B 13) su kona, A 14) undirmanna, A 15) ok hin bǫlfaða *tilf.* B 16) [*mgl.* A 17) Fylldiz, B 18) mundu, A 19) mundi, A

Drepner aller syner Achab konungs.[1]

351. Achab konvngr atti .lxx. syni[2] i Samaria. sem fyrr var gętið. oc vmfram þessir[3] .ii. Ochozias oc Joram. Hieu sendir nv bref i Samariam. þav bref segia sva. Hieu sendir qveðiv hôfðingivm i Samaria. baronvm[4] ok borgargræifvm oc ôllvm ræðismonnvm oc rikbornvm. þeim sem vpp hafa fæðt oc fostrað syni Achabs. þęr hafið mikit hôfðingiaval. vigskerða vagna oc vapnabvnað. hestalið oc hǫllzti[5] styrkar borgir. Nv[6] sva skiott sem yðr ero[7] borin þessi bref. þa velit til konvngs oc setið i tignarsæti feðr sins einn þann er bezt er[8] tilfallinn[9] af .lxx. sona Achabs konvngs. Fylgið þessvm[10] siðan oc verið með oddi oc eggio riki hans. Enn þessir hôfðingiar vvrðv ottaslęgnir. oc talvðv sva sin a milli. at þeir [mvndo[11] ecki mega[12] striða i mot Hiev. allz æigi mattv .ii. rikir konvngar. Sendv þeir þesshattar[13] bref oc boðskap i mot brefvm Hieu. Vęr ervm allir þinir þrælar. firir þi manvm ver gera alla hlvti sem þv byðr enn geraz ecki sva diarfir at taka konvng æða ræisa flock i moti þer. Sem honvm [koma þessar orðsendingar.[14] ritar hann enn til þeirra. þar[15] segir sva. Ef þer hôfðingiar Samarie vilit vera minir menn oc mer hlyðnaz.[16] þa takit alla syni Achab oc latið koma til min hôfvð þeirra æigi seinna enn a[17] morgin i þenna tima. Nv þegar sem [bref komo.[18] drapv gięðingar[19] Samarie .lxx. konvngssona[20] oc sendv Hieu hôfvð þeirra. Oc er [sendimaðr sagði[21] honvm. at hôfvðin vorv[22] komin. þa mællti hann. Kastið saman i tvęr hrvgvr vtan borgar oc biði sva morgins. Enn er lysti vm morgvninn. geck Hiev vt at sia hôfvðin. Hann mællti þa við allan lyð. þer erot rættlatir. litið nv a allir. at ek hefi drepit Joram konvng oc sva þessa hans [bręðr. er[23] her liggia nv hôfvðin. oc til yðvars vitniss hefi ek [æigi æitt latið enn her til niðr falla[24] af boðskap drottins. þeim er hann hefir framm sagt yfir hvs Achabs fyrir mvnn Helye af Thesbes. þvi nęst liet Hiev drepa þa. sem eptir vorv af monnvm Achab i borg Jezrael. sva rika sem fatækia.[25] ef[26] hans frendr hôfðv verit ęða vinir.

Eftir þat ferðaðiz hann með sina menn i Samariam. Enn er þeir komv þar sem var hiarðsvæina skali nockvr[27] við veginn. [fvndv þeir

[1]) Fra brefasending Hieu, A [2]) suna, B; sona, A [3]) *mgl.* B [4]) barunum, B [5]) *saal.* B: hæylsti, C; hardla, A [6]) C *tilf. her* fyrir; *mgl.* B, A [7]) uerða, B [8]) se, B [9]) fallinn til þess ualldz, A [10]) honvm, A [11]) myndi, B [12]) [mego ecki, A [13]) þa sua fallin, A [14]) [kemr þessor ordsending, A [15]) þat, B, A [16]) hlyðner, B [17]) i, B [18]) [brefen koma, B [19]) *saal.* B, A; gieðingiar, C [20]) suna Achabs konungs, B [21]) [sendimenn sǫgðu, B [22]) vęri, B [23]) [brødr. sem, A [24]) [enn æigi eitt her til niðr fellt, B [25]) fateka, B, A [26]) er, A [27]) nǫkkurr, B

broðvr[1] Ochozie konvngs af Hiervsalem með nockora menn. Hieu spurði. hvat manna þeir veri. þeir svðrvðv. Ver erom frendr Ochozie konvngs oc ætlvm at fara i Samariam til fvndar við syni Achabs oc drottningar Jezabel. Hieu bað sina menn handtaka þa. þeir gerðv sva. oc liet hann þa alla drepa niðr i ęina tiðrn er þar var hia hirðabvðinni .ii. menn hins fimta tigar. Sem hann for þaðan. fann hann Jonadab svn þess[2] hðfðingia er het Rechab. Hieu hęilsaði honvm oc mællti. Mant þv nackvat Jonadab mer iafngoðviliaðr sem ek þer. Hann qvað þat vist. þa mællti Hieu. þa handfest mer vpp a trv þina. at þv skalt vera minn trvr vin. Ok þat handfesti hann.[3] Hieu setti hann þa i kerrvna hia ser oc mællti. Nv skaltv fara með mer oc sia hverso ek fylgi vandlætisskappi drottins. Enn er hann kom i Samariam. drap hann alla þa sem eftir lifðv af svæitvngvm Achab.

þi næst stefndi Hieu saman ðllvm lyð oc mællti við folkit. Achab þa er hann var konvngr i þessi borg dyrkaði Baal oc þo æigi miog. enn nv skal ek tigna hann meirr. Fyrir þa skylld boðit[4] a minn fvnd ðllvm spamonnvm Baal oc ollvm hofprestvm oc hans þionostomonnvm. þvi at ek vil gera honvm mikit blot. oc fyrir þvi skal hverr er[5] heima sitr af hans þionvm vita ser visan bana. Eftir þessvm hans boðskap komo saman i Samaria allir blotmenn Baal. sva at eigi sat einn eptir i ðllo riki Jsrael. þa mællti Hiev. Litið nv oc helgið Baal hina mestv hatið. Sem allir menn[6] þeir er Baal þionvðv vorv inn komnir i [hans hit mikla hof. sva at allt var fvllt sem flest[7] matti inni vera. þa bavð Hieu sinvm fehirðvm at fęra sømiligan kleðabvnað ðllvm blotmonnvm Baal. þi næst geck Hieu inn i hofit oc mællti til allra þeirra er inne vorv. Takit nv til þionostogerðar yðvarrar oc actið[8] þo aðr. at [eigi nockvrr[9] af þionostomonnvm drottins se her inne hia yðr. Enn aðr Hieu hafði inn gengit. skipaði hann vti hia hofino .lxxx. hinna hravstvzstv manna með alvæpni sva segiandi. Vitið þat fyrir vist. ef nockvrr af þessvm monnvm sem nv ero her i hofino kæmzt með lifi a bravtto.[10] þa skal sa yðarr lifinv[11] tyna. ef[12] hinn lætr brottv flyia. Nv sem lokit var at fornfæra. bavð Hieu sinvm kavppvm at ganga inn i hofið oc drepa þa. þeir slogo sverði alla þa sem inni varo oc drogv vt hræ þeirra or hofino. þeir brvtv skvrðgoðit Baal[13] oc brendv. Brvtv þeir oc hofit oc gerðv þar garðhvs i staðinn. sem enn ma merki sia segir Jeronimvs prestr. Hieu eyddi fvllkomliga oc maði af

1) [funduz þeir bręðr, B 2) mannz ok *tilf.* B 3) *tilf.* B, A 4) higat *tilf.* A 5) sa sem, A 6) *mgl.* B 7) [husit. ok þat hit mikkla hof var sva fullt sem mest, B 8) vaktit, B 9) [engin, A 10) brott, B, A 11) lifi, B 12) sem, B, A 13) *mgl.* A

Jsraels folki allan atrvnað Baal. Enn þo hvarf hann æigi fra[1] synðvm Jeroboam sonar Nabath. þi at hann dyrkaði gvllkalfa. þa er Jeroboam hafði gera latið i Bethel oc Dan. Drottinn vitraðiz Hieu sva segiandi. Fyrir þi segir drottinn at þv hefir eptir minvm boðskap mikla stvnd a lagt at drepa niðr ætt alla oc afkvæmi Achab. þa skolv þinir synir allt til fiorðv ættar ęignaz riki oc sitia yfir tignarsæti Jsraels. Enn þo gæymði Hieu æigi at varðvæita lögmal drottins gvðs sins.

Joachaz tok konungdom.[2]

352. J þann tima tok Jsraels lyðr miog at misgera i vhlyðni gvðs boðorða. fyrir þvi striddi a þa oc vndir lagði Azael konvngr af Syria. Hann vann með herskilldi oc lagði[3] vndir sik [allt riki Galaað oc Basan[4] allt fra forsi Arnon oc til Jordanar. Nv er þat mart vm athafnir Hieu oc hans styrk. er her græinir æigi. enn skrifat man finnaz i Paralyppomenon i ævi Jsraels konvnga. Hieu varð sottdavðr oc grafinn hia feðr sinvm i Samaria. þa hafði hann rikt yfir Jsrael .viii. ar oc .xx. Eftir þat tok riki yfir Jsrael son Hieu er hęt Joachaz.

Hversv Joas var vndan skotit ok til konungs tekinn.[5]

353. Nv er þar til at taka. er Atthalia moðir Ochozie konvngs af Hiervsalem frettir davða svnar sins. Riss hon þegar vpp oc var hennar þat hit fyrsta. at hon lięt drepa allt konvngakyn i[6] Jvda oc Hiervsalem. Enn Sosaba[7] dottir Joram konvngs gat nað læyniliga oc skotið vndan ęinv vngbarni Ochozie[8] broðvr sins[9] með fostro barnsins. Sosaba[7] fal þenna hinn lofliga stvlð. meðan Atthalia stivpmoðir hennar lięt drepa onnvr konvngsbavrn. Litlo siðarr færði Sosaba[7] þenna hinn vnga sinn broðvrson til mvsteris drottins oc fæddi hann þar vpp a lavn .vi. ar. þessi svæinn het Joas. Atthalia settiz i rikit oc hvgðiz[10] hafa æyðt allri konvnga ętt.

A .vii. ari fra þvi sem nv var sagt sendi Joiada. er þa var byskvp i Hiervsalem. boð vm allt riki Jvda oc stefndi til sin i templvm domini öllvm hvndraðshöfðingivm oc rikbornvm riddorvm.[11] J fyrsto helgar

[1]) af ǫllum, B [2]) Fra Azael konungi ok andlati Hieu, A [3]) vann, B [4]) [ǫll þersi riki. Galaath iǫrð ok Gad ok Ruben ok Manase Abaroer ok Besan, B [5]) Fra Attalia moðvr Ochozie konungs, A [6]) *mgl.* B [7]) Josaba, B [8]) konungs *tilf.* A [9]) ok *tilf.* A [10]) myndu *tilf.* B; hon *tilf.* A [11]) riddarum, B, A

hann [þetta þing[1] með griðamalvm allra þeirra i millvm oc semr sattmal við þa með svardaga allra[2] hôfðingia. Siþan synir hann þeim konvngssvn oc bavð þeim sva segiandi. þęr skolvt þriskipta liði yðrv. skal æinn þriðivngr liðs yðvars ganga hlioðliga vpp i konvngsgarðinn oc gięta svæfnhallarinnar. annarr flockr skal geyma hliðs Seyr.[3] hinn þriði flockr skal vera við portið a bak skialldsveina bvðvm. Enn[4] ferr i hônd mikil hatið. þa skolvt þer sva skiptaz við.[5] at þriðivngr svæitarinnar skal senn[6] ganga [a hatiðarhalldit.[7] oc sva sem sa flockr gengr vt. þa skal annarr ganga inn. sva at iafnan halldi .ii. flockar vôrð [oc varðvæiti[8] garð mvsterissins. er einn gengr inn i hatiðarhalldit. Nv sem liðr hatiðin. þa skolo .ii. hlvtir hallda fylgð konvngi yðrvm allir vapnaðir.[9] hvart sem hann gengr inn eða vt. Enn allir samt skolo þer til geyma. ef nockorr af vvinvm konvngs gengr inn vm garð mvsterissins. at sa se þegar drepinn. Hôfðingiar giôrðv nv hverr með sina[10] svæit sem byskvp[11] bavð. oc[12] lyktvðv hatiðarhalldi komo þeir[13] fyrir kennimanninn. Bar hann þa fram vapn þav sem att hafði Dauid konvngr. er[14] þar hôfðv varðvęitt verit i mvsterino. skipvðvzt þeir þa með brvgðin vapn i fylking vm þvert mvsterit. þesso næst leiddi Joiada byskvp framm Joas konvngssvn. Gafv hôfðingiar honvm konvngs nafn oc dæmðv[15] honvm riki. Enn Joiada byskvp setti koronv a hôfvð honvm oc smvrði hann oc vigði til konvngs yfir Hiervsalem oc riki Jvda. þæyttv þeir þa sina fagnaðarlvðra oc liekv allzkonar[16] sôngfæri með glavm oc glæði oc mæltv. Lifi konvngr varr Joas.

Atthalia hæyrir nv[17] hark oc hareysti alþyðv. þi at allr lyðr skvndaði til mvsteriss[18] sem fara matti. Slo hon ser [oc þa[19] a ferð með ôðro folki at forvitnaz hvat vm veri. Sem hon kom inn i mvsteri drottins oc sa konvng stolsettan oc koronaðan ok hæyrði allan lyð syngianda savngfæri. svmir svngv fyrir honvm[20] eiginne [oc hinne fegrsto ravst.[21] svmir i pipvr ęða blæsv lvðra með allzhattar gleði oc skemtan. þa ræif Atthalia af ser kleðin oc kallaði sva segiandi. Væi væi. nv fara svik j. Enn þegar sem byskvp sa hana. bavð hann hershôfðingivm at taka hana oc læiða[22] vt vm garð mvsterissins. at æigi savrgiz templum domini i drapi hennar. Enn ef nôckorr er sva diarfr segir hann. at henne væiti fylgð ęða forstoðv. þa slae þann

[1]) [þat a þinginu, B [2]) *saal.* A; all, C; *mgl.* B [3]) Seir, B [4]) nu *tilf.* B [5]) til, B [6]) i sętin, B [7]) [ok i hatiðarhalldit sotti(!), B [8]) [um, B [9]) aluapnadir, A [10]) sinni, B [11]) Joiada, B [12]) at, A [13]) siðan *tilf.* B [14]) ok, A [15]) dømdu, A [16]) fagra leika ok *tilf.* B, A [17]) *Her mangle 3 Blade i* B. [18]) musterissins, A [19]) [þa ok, A [20]) med *tilf.* A [21]) [raust hinni fegrstu, A [22]) hana, *tilf.* A

sverði. þeir havndlðð v[1] hana oc ferðv bæim til hallar oc drapv hana þar sem hęitir hestahlið. Lavk sva æfi Atthalie a .vii.da ari rikiss hennar.

Eftir þetta setti byskvp sattmal oc frið af drottins hendi við konvng oc lyðinn. oc þav lavg at allt folk skylldi gvði þiona oc væita honvm hlyðni oc konvngi sinvm trvliga fylgð oc viðrkvæmiliga virðing. þvi næst for allr lyðr með konvngi oc hðfðingivm til blothvsa Baal oc brvtv niðr ðll skvrðgoð [hans oc stalla. enn[2] Nathan hofprest hivggv þeir[3] fyrir sialfv alltari i hofino. oc eyddv sva ðllvm blotskap i Hiervsalem. Joiada byskvp setti nv [styrk varðhðlld[4] i mvstere drottins oc skipaði til fylgðar oc gæymslo við konvng hvndraðshðfðingia oc hermanna flocka. þa er [kallaðir vorv[5] cherethi oc phelethi. oc vt þar ifra allan lyð rikissins. Leiðdv þeir nv konvng fra mvsterino heim til hallar oc sęttv hann i konvngs hasæti. Enn ðll borgin þotti þiota af savnghlioðvm með glavm oc glæði oc allzsheriar fagnaði. Enn Atthalia la drepin i konvngsgarðinvm oc harmaði þat ęngi.

Fra Joas konungi oc Azael konungi.

354. A .vii.da ari rikiss Hieu tok konvngdom Joas. þa var hann .vii. vetra. oc rikti i Hiervsalem .lx. ara. Moðir hans het Sebæia kynivð af Bersabe. Joas vann rættlæti i avgliti drottins ę meðan Joiada byskvp lifði oc lærði hann. Enn þo eyddi hann enn æigi fornvm vvanda[6] lyðsins at fornfæra a hęðvm hverrar borgar. Joas konvngr bavð sva. at kennimenn skylldi taka oc hafa til þess at endrbæta þat er forsk[7] ęða fyrndiz af[8] mvsterino allt þat fe. er þangat var flvtt af vmfarandvm monnvm ęða menn offrvðv fyrir frvmgetnaði sina sem lavg bvðv. sva oc þat fe er menn gafv at sialfvilia sinvm i templvm domini. Nv for sva. þar til er Joas hafði rikt .iii. ar oc .xx. at kennimenn toko fęit enn bættv[9] ecki at mvsterino. þa kallaði konvngr til sin Joiada byskvp oc aðra kennimenn sva segiandi. Fyrir hvi lati þer ekki efla templvm domini sem ek sagða fyrir. þvi skolv þer nv ecki heðan af taka[10] fe at sialfskipan yðvarri. helldr giallda [aptr tekit fe[11] til vppræisingar oc ęndrbætingar[12] hravrnaðra[13] hlvta. Tok þa byskvp ęina mikla fehirðzlo oc setti ððrvm megin alltariss i mvsterino. oc lętv kennimenn þar þa[14] i koma allt þat fe sem offrat var. Ok þa er

[1]) hðndladu, A [2]) [ok stæina, A [3]) i sundr i .ii. luti *tilf.* A [4]) [styrkt vardhalld, A [5]) [heita, A [6]) uanda, A [7]) forst, A [8]) at, A [9]) bøttu, A [10]) þat *tilf.* A [11]) [*saal.* A; takit, C [12]) endrbøtingar, A [13]) rðrnadra, A [14]) *mgl.* A

þar var allmikit fe saman komit. for til notarivs konvngs með yfirbyskvpi oc skiptv fenv til kostnaðar at smiða at mvsterino þat sem þyrfti. Enn þat fe toko kennimenn sem lyðrinn gallt i misverka bætr ęða synða giolld.

J þann tima for Azael Syrlandz konvngr með allmikinn her i Gyðinga land oc settiz vm borgina Geth oc vann hana. þvi næst flvtti hann allan herinn til Jorsalaborgar oc ætlaði at vinna hana. Joas konvngr tok þa allt gvll oc silfr. þat er hann ok hinir fyrri konvngar Josaphat oc Joram oc Ochozias hðfðv helgat til templvm domini. ok sva allt þat er sialfr hann feck i konvngs fehirðzlvm. þetta allt fe sendi hann Azaeli Syrlandz konvngi. [oc við[1] þat hvarf hann fra Hiervsalem.

Fra Joachaz syni Hieu.

355. A þriðia ari oc .xx. Joas konvngs Juda toc riki yfir Jsrael Joachaz son Hieu. hann rikti .xiiii. ar i Samaria oc var illr konvngr ok vgæyminn gvðs boðorða. Ok fyrir þi at hann ligt folkit miok misgera i avgliti drottins oc ræitti sva ręiði gvðs i mot Jsraelitis sem Jeroboam son Nabath ęða aðrir illir konvngar. þa seldi drottinn þa vndir sverð Syrorvm oc i hendr Azael Syrlandz konvngi oc Benadab syni hans. sva at alldri geck af Jsraelitis agi oc vfriðr meðan Joachaz lifði. Enn þo vm siðir bað Joachaz til gvðs. oc drottinn hæyrði[2] oc sendi Jsraelitis hialparmann eftir davða Joachaz. þann er þa frelsti vndan anavð oc agangi Sirorvm. Enn ecki at helldr fyrirlietv þeir sinar illzkvr oc fornar vhæfvr. þi at enn þa stoð blotskogr i Samaria. Enn sva drap Syrlandz konvngr niðr oc æyddi Jsraels folk.[3] at æigi var meirr eftir herlið með Joachaz konvngi en .v. tigir riddara oc .x. vagnar oc .x. þvsvndir fotgangandi manna. Enn þo varð Joachaz sottdavðr. Hann atti son eftir er het Joas. hann tok riki eftir feðr sinn ok rikti .xvi. ar i Samaria yfir Jsrael oc var illr konvngr.

þat er sagt þesso næst. at daligir drottins svikar þrælar Joas konvngs af Hiervsalem. het annarr Joachar enn annarr Jozabath. riso vpp oc bvndo eið saman moti sinvm herra oc drapv Joas konvng i Hiervsalem. Var hann iarðaðr hia sinvm frendvm oc forellrvm i Dauid borg. Hans son het Amasia.[4]

---

[1]) [eptir, A [2]) bæn hans *tilf.* A [3]) folki, A [4]) Amasa, A

Fra andlati Helysevs.

356. J þenna tima tok hinn agiæti Helysevs spamaðr sott. þa er hann læiddi til bana. Joas konvngr af Samaria for þa at vitia hans. Hann sytti oc svarkaði miog fyrir honvm. Minn kæri faðir sagði hann. þar ferr nv styrkr ok stiorn Jsraels ef þv dæyr. Helysevs bað hann taka boga oc avrvar oc færa ser. Joas gerði sva. þa lagði konvngr sinar hendr a bogann. en Helysevs sinar hendr a hans hendr. oc bað hann opna glvgginn avstan a herberginv oc skiota þar vt avr af boganvm. Konvngr giðrði sva. þa mællti Helysevs. Skæyti drottins oc sigravr moti Syris. þv mannt striða a Syrland oc vinna borg Japhet. Tak enn avrvar oc skiot sem tiðaz iorðina vt i gegnvm glvgginn. Konvngr skavt þrim avrvm oc lætti þa af. Guðs manni mislikaði er hann villdi æigi længr skiota oc mællti til hans. Nv draptv mikinn sigr or hendi þer. hefðir þv sendt vt .v. skæyti ęða .vi. ęða ðll .vii. þa mvndir þv fvllkomliga sigraz oc vinna Syriam allt vndir þik. Enn nv mant þv væita þrim sinnvm Syris mikinn[1] slag. þi næst andaðiz hinn agæti Helysevs gvðs vin. oc væittv Gyðingar honom sømiligan gravft at sinvm sið. Enn [miklv siðarr[2] a þi sama ari heriaðv nockorir vikingar af riki Moab a Jsraelitas. þa tok sott æinn bondi i Samaria oc andaðizt. Enn frendr hans forv með likið oc ætlaðv at grafa. þa sa þeir vikingaliðit oc vvrðv sva hræddir. at þeir þorðv æigi at flytia likamann þangat sem þeir hðfðv ætlat. ok kastoðv niðr i ęina likagrðf. er opin var[3] fyrir þeim. oc gæymðv æigi hvat vndir var. Enn þar [vorv fyrir bæin[4] Helysei. Ok þegar sem likami hins andaða kom niðr oc snart bæin hins helga mannz. þa lifnaði bondi oc reis vpp alhęill af verðlæikvm Helysei.

Fra Amasias syni Joas. capitulum.

357. Azael Syrlandz konvngr kvalði akafliga Jsraels lyð alla daga Joachaz konvngs. sem fyrr var sagt. en siðan miskvnnaði drottinn þeim sakir sattmals þess er hann setti við fyrri feðr þeirra Abraham Ysaac oc Jacob. oc villdi æigi enn dreifa þeim ęða með ðllo af hendi kasta. Do þa Azael konvngr i Syria. enn Benadað[5] son hans tok riki eftir hann. For þa Joas son Joachaz .iii. herfarar i Syrland oc barðiz við Benadað oc hafði i ðllvm þeim sigr oc vann aftr vndir Jsrael af

[1]) mikit, A [2]) [*mgl.* A [3]) stod, A [4]) [var fyrir lik, A [5]) Benadab *her og senere* A

Benadað konvngi allar þær borgir. sem faðir hans hafði hertekið af Joachaz favðvr Joas.

A ððrv ari rikiss Joas sonar Joachaz konvngs Jsraels tok riki Juda Amasias. son Joas konvngs af Hiervsalem. þa var hann halfþritogr at alldri oc rikti [.xx. oc .ix. ar[1] i Hiervsalem. Amasias geck fram allan rettan veg i avgliti drottins oc þo æigi til fullz við dyrðarfvllan Dauid konvng. helldr fylgði hann fotsporvm feðr sins oc æigi eyddi hann hæða fornfæringvm. Oc þegar hann hafði ððlaz riki. tok hann af lifi þa vando svikara sem drepit hðfðv favðvr hans. enn lifa liet hann sonv þeirra eftir. sem drottinn bavð i lavgmali Moysi. at æigi skylldi feðr[2] dæyia fyrir syni oc æigi synir fyrir feðr helldr hverr sem einn i sialfs sins savk.

Amasias atti bardaga i riki Edom þar sem hæitir Vallis salinarvm. oc felldi af Jdvmeis .x. þvsvndir manna oc feck vvnnið berg eitt ageta gott vigi. þvi næst sendi hann orð Joas konvngi Jsraels. at hann skylldi koma til motz við hann. Enn Joas tok þi [helldr stykt[3] oc storliga. hann sendi þess hattar haðvngarorð i moti. þat vvirðvliga tre segir hann Libani[4] er cardvvs heitir. þat kavllv ver þistil. sendi orð cedro Libani sva segiandi. Gief þv dottvr þina syni minvm til eiginkono. Enn ðll skogdyr af Libano forv til at fottroða cardvvm. Nv veit ek. at þv sterisz[5] i hiarta þino fyrir þat er þv hefir mikinn[6] slag væitt Jdvmeis. enn ek ræð heillt. Vert þv hallzsamr þinni sðmð oc sit kyrr i hvsi þino. eða hvat skaltv egna til illz oc hafa þik i haska oc allan lyð yðvarnn. Amasias gaf ser ecki vm orðsending Joas. Enn litlo siðarr for Joas með her i riki Jvda. oc fvnndvzt þeir Amasias þar sem heitir Bethsamis. oc reðv Jsraelite þegar a til bardaga. Enn allt lið flyði fra Amasia. þat er eigi var drepit. enn hann sialfr hanntekinn.[7] oc flvtti Joas hann með ser til Jorsalaborgar. Joas barðiz a borgina oc bravt niðr mvr Hiervsalem vm .cccc. alna. Hann tok at herfangi allt gvll oc silfr oc ðll ker i templo domini oc allar konvngs fehirðzlvr oc for við þat aftr i Samariam. Jeroboam het son Joas.

Joas varð sottdavðr i Samaria oc þar grafinn hia konvngvm Jsraels. Enn Amasias lifði siðan .xv. ar. Hans son het Azarias eða Ozias. A .xv.[8] ari rikis Amasie tok riki yfir Jsrael Jeroboam son Joas oc rikti i Samaria eitt ar oc .xl. oc var illr konvngr. A ofanverðvm davgvm Amasie konvngs barv borgarmenn i Hiervsalem rað sin saman i mot honvm. enn konvngr flyði vndan i þann stað er Johis

[1]) [*saal.* A; .xx. .ix., C [2]) þeirra *tilf.* A [3]) [stygt, A [4]) *mgl.* A [5]) stæriz, A [6]) mik', A [7]) vard handtekinn, A [8]) .xv.da, A

heitir. þeir sendv þangat eptir honvm oc drapv hann þar. oc flvttv hann davðan a hestvm aptr i Hiervsalem oc grofv hia feðr sinvm i Dauids borg.

Drottinn sa nv mikla kvavl oc avðn Jsraels lyðs. er hann þolði af Syriss. Ok þi at drottinn gvð villdi ęigi með ǒllo þat folk lata eyðaz. þa efldi hann Jeroboam son Joas konvngs af Samaria. þo at hann veri illr. sva at hann vann mikit riki með hernaði vndir Gyðinga allt fra Emath oc til eyðihafs hins mikla oc Damaschvm.

Er Ozias vard konungr yfir Jsrael.

358. At davðvm Amasia konvngi Jvda varð þat rað allra hǒfðingia Jvda með samþycki alþyðv at hafa til rikiss Oziam son Amasie. þat var a .vii. ari oc .xx. rikiss Jeroboam konvngs Jsraels er Ozias tok konvngdom. þa var hann .xviii. vetra. hann rikti i Hiervsalem .ii. ar oc .l. Moðir hans het Jecelia kynivð af Hiervsalem. Ozias var þeckr gvði. þi at hann geck fram i gvðs avgliti með goðvm verkvm allan feril feðr sins. enn þo nam hann eigi af enn.[1] at lyðrinn fornferði i hæðvm borga. Hann vann vndir riki Jvda þa borg. er hæitir Ahila. ok ræisti hana vpp oc efldi. er aðr var niðr fallin. Jeroboam konvngr Jsraels son Joas varð sottdavðr a fyrsta ari hins fimta tigar rikiss sins oc var iarðaðr i Samaria hia konvngvn Jsraels. Hans son het Zacharias. Oziam konvng slo drottinn vanheilso. sva at hann var likþrar allt til davðadags. hafði hann þa [ser einn[2] herbergi. Enn Joathas son hans stiornaði hǒll oc hirð feðr sins oc dømði allan lyð Jvða. A davgvm Ozie birtvz agiętir spamenn Ysaias Osee Johel Amos Abdias Jonas Micheas.

A .viii. ari hins fiorða tigar rikiss Ozie tok konvngdom yfir Jsrael Zacharias son Jeroboam. oc rikti .vi. manaði i Samaria oc var slikt illr sem [hans frendr oc[3] forellrar. Einn af hans hǒfðingivm er het Sellvm ręis vpp i mot honvm. Hann geck at opinberliga oc drap Zachariam oc settiz i rikit eftir. þi at nv var þat fyllt. sem drottinn hafði heitið Hiev. at hans kynsmenn myndi[4] rikia yfir Jsrael til fiorðv ættar. Sellvm rikti ęinn manað i Samaria. þa kom sa maðr i Samariam. er Manahen (het) son Gaddi af Thersa. Manahen drap Sellvm i Samaria. Hann vann oc þa borg er het Tharsan oc drap hvert mannzbarn. sem i var borginni. sva vanhæilar konvr sem karla. þi at þeir villdo æigi lvka vpp borgina fyrir honvm. Hann tok riki yfir Jsrael i

[1]) *mgl.* A [2]) [einn ser, A [3]) [fadir hans ok frændr ędr, A [4]) mundu, A

Samaria a .ix. ari hins .xl. Ozie. oc rikti .x. ar. Hann var illr oc vhlyðinn gvði sem Jeroboam forðvm son Nabath. er i synðvm hafði með ser allt Jsraels folk. J þann tima kom Phul Serkia konvngr með mikinn her i riki Jsrael. Enn Manahen gaf honvm til þvshvnd pvnda silfr.[1] at hann veri honvm at fvlltingi oc styrkti riki hans en heriaði æigi. Lagði Manahen þetta fegialld a alla hôfðingia Jsrael oc ferika menn. at hverr þeirra skylldi greiða Serkia konvngi .l. skillinga silfrs. at þessv sęttvz þeir. Hvarf þa Phul aptr i Serkland oc dvalðiz ecki lengr i Gyðingalandi. Manahen varð sottdavðr. son hans hęt Phæceia.[2]

Fra Joathas syni Ozie.

359. A fimtoganda ari rikiss Ozie konvngs rikti Phęceia son Manahen .ii. ar i Samaria yfir Jsrael. oc var slikt illr sem faðir hans. Einn hans hertogi er nefndr Phace son Romelie. þess mannz er sva het. Phace ręisti strið i mot Pheceia konvngi oc drap hann i Samaria i hæsta tvrn konvngs herbergia. oc með honvm .l. rikissmanna af Galaath. Phace son Romelie tok riki yfir Jsrael a .ii.[3] ari hins setta tigar rikiss Ozie konvngs af Hiervsalem. A þi ari andaþiz Ozias leprosvs konvngr Jvda oc var iarðaðr hia frendvm sinvm i borg Dauids. Eftir hann tok riki yfir Jvda Joathas son Ozie. þa var Joathas halfþritogr. Hann rikti .xvi. ar i Hiervsalem. Moðir hans het Hiervsa. hennar faðir Sadoch. Joathas geck fram eftir fotsporvm feðr sins at goðlæik i gvðs avgliti. enn æigi nam hann af. at folkit fornferði a hæðvm. Hann ligt halæitliga bva vm dyrr mvsteris drottins. A hans davgvm tokv at ganga a riki Jvda Rasyn konvngr Syrie oc Phace konvngr son Romelie. Joathas konvngr andaðiz a .xvi. ari rikis sins. oc var grafinn hia konvngvm Jvda i Dauids borg. Son hans het Achaz. Phace son Romelie rikti i Samaria yfir Jsrael .xx. ar. hann var i alla staði slikt illr sem Jeroboam son Nabath ęða aðrir hans eftirkomendr. A davgvm Phace konvngs Jsraels kom Theglathphalassar konvngr af Serklandi. hann rak hernað vm Maacha oc Galaath oc Galileam. oc allt riki Neptalim vann hann oc herlæiddi i Serkland. þa ræis oc vpp i mot Phace oc væitti honvm vmsat sa maðr er het Osee son Hela. A .xvii. ari rikis Phace tok Achaz son Joathe konvngdom yfir Jvda. þa var hann .xx.[4] at alldri. hann rikti i Hiervsalem .xvi. ar. Hann villtiz af ręttvm vegvm Dauids konvngs oc gerði æigi sva at gvði likaði. helldr geck hann villistiga[5] eftir vandvm vegvm Jsraels konvnga. oc

[1]) *saal. ogs.* A [2]) Phateia, A [3]) odru, A [4]) .xx.r, A [5]) uillustiga, A

vmfram þat er[1] enn var verra blotaði hann syni sinvm oc brendi hann[2] fyrir skvrðgoðvm at hæiðinna manna sið. Hann efldi blot a hverri hęð oc halsi oc vndir hverio blomgvðv tre.

Fra Achaz ok Rasyn konungi.

360. J þann tima forv þeir Rasyn Syrlandz konvngr oc Phace konvngr Jsrael at beriaz a Jorsalaborg. Enn Achaz varðiz harðliga. Enn þvi at þeir gatv æigi sigrat hann. þa settiz Rasin konvngr vm borg Ahilam. er Ozias konvngr hafði vvnnið af Syriss oc vppręista oc eflda. þessa borg vann Rasin nv aptr vndir Syros oc rak brotto alla Gyðinga enn skipaði sinvm monnvm staðinn. oc hafa Syri eignaz þa borg iafnan siþan. þvi næst sendi Achaz menn a fvnd Theglathphalassar Serklandz konvngs með þessvm orðvm. Ek em þinn son. oc enn helldr þegn oc þionn. fyrir þi kom til með þinn styrk oc stavck a brottv þessvm konvngvm Rasin oc Phace. er mer þravngva fast oc minv riki. Her með sendi hann[3] Serkia konvngi at giof allt lavsafe. þat er hann feck i templo domini oc konvngs fehirðzlvm. Serkia konvngr þa giafir hans oc for þegar i Syriam til Damaschv borgar oc vann hana oc[4] herlæiddi allan borgarlyðinn enn drap Rasin konvng. Achaz konvngr for[5] þa til motz við Serkia konvng i Damaschvm. Enn er Achaz sa [alltarit i hôfvðhofi Damaschv borgar.[6] þa gerði hann alla mynd þess alltaris oc sendi i Hiervsalem Vrie kennimanni. Enn Vrias smiðaði þegar alltarit eftir allri þeirri skipan sem konvngr bavð. oc lęt sva standa þar til er Achaz[7] kom heim i Hiervsalem. Ok þegar sem hann sa alltari þetta. lavt hann þvi oc fęrði þar yfir ofr[8] oc fornir. Enn hann flvtti brot ęiralltarit or templo domini. Hann bavð Vrie byskvpi at fera allar fornir yfir þat mikla alltari. sem hann hafði gera latið. Vrias gerði alla lvti [eptir hans boði.[9] Achaz lięt oc taka enevm mare af sinvm vmbvnaði oc setia a bert steingolfit. oc alla pryði mvsterissins lięt hann svivirða. oc allt þetta[10] sakir Serkia konvngs. A þeim tima veitti Osee. sem fyrr var getið. með raði Serkia konvngs vmsatir Phace konvngi oc drap hann. enn settiz i rikit eptir oc rikti i Samaria .ix. ar. Achaz hinn illi konvngr varð sottdavðr a .xvi. ari rikis sins oc var grafinn þo at vverþvgr hia frendvm sinvm i borg Dauids.

---

[1]) sem, A [2]) *mgl.* A [3]) *saal.* A; ek, C [4]) enn, A [5]) ferr, A [6]) [hôfudhofit ok þat alltari sem þar stod i Damasco borg, A [7]) konungr *tilf.* A [8]) offr, A [9]) [sem hann baud honum, A [10]) gerdi hann *tilf.* A

Her byriaz vpp af Ezechiam syni Achaz.

361. Hezechias[1] het son Achaz. er riki tok yfir Jvda eftir feðr sinn a .iii. ari rikiss Osee konvngs Jsrael. þa var Hezechias halfþritogr. Hann rikti .ix. ar oc .xx. oc var vlikr sinvm feðr Achaz. þi at Hezechias af ǫllvm konvngvm Juda hefir næst gengit vm allan goðlæik Dauid konvngi. Moðir hans het Abia dottir Zacharie. Osee konvngr Jsraels gerði æigi goða hlvti i avgliti drottins. enn þo var hann æigi sva illr sem Jsraels konvngar þeir er[2] fyrir honvm vorv. þvi næst minntiz drottinn a motgang oc mæingerðir Jsraelitarvm. er þeir frǫmðv allzkonar glæpi i dyrkan annarligra gvða oc i ǫllvm vsiðvm hæiðinna þioða. enn þeir fyrirlętv gvð drottin sinn oc minntvz ęigi hans goðgerninga oc stormerkia. er hann syndi þæim a sia oc a landi. þa er hann læiddi þa af Egyptalandi vndan þian oc þręldomi Pharaonis konvngs. Drottinn bavð þeim með vitni allra spamanna at hverfa af sinvm hinvm verstvm vegvm enn varðvæita sin boðorð oc lavgmal. er hann setti feðrvm þeirra. Enn þi at þeir villdo ecki hæyra orð drottins oc spamanna. helldr herða þeir svira sina i gegn gvði oc dyrkaðv gvllkalfa oc varðvæittv allan boðskap Jeroboam sonar Nabath. er þa hafði[3] villt oc skilit fra gvði sinvm. fyrir þvi vm siðir sva ræittr til ræiði af þeirra illzkv kastaði drottinn ǫllvm Jsraels lyð fra sinv avgliti i hendr oc hernað heiðnvm þioðvm Serkivm oc Syriss oc mǫrgvm ǫðrvm hæiðingiom. er þa þrǫngðv vndir þian oc þrældom oc eyddv allt Jsraels riki. sem nv man sagt verða.

Fra Salmanasar Serkia konungi.

362. A þriðia ari rikiss Hezechie konvngs Jvda. þat var a .vi. ari Osee konvngs Jsraels. kom Salmanasar Serkia konvngr með vvigian[4] her i riki Jsrael. Sa þa Osee konvngr engan annan sinn kost en gefaz vpp. giǫrðiz hann þa handgenginn Serkia konvngi oc græiddi honvm skatt slikan. sem hann qvað á. Litlo siðarr grvnar Salmanasar. at Osee konvngr myndi[5] vilia bregða sattmali viðr hann. þi at Osee hafði þa sendt mann til Egyptalandz konvngs. er het Sva. at hann skylldi ecki giallda Serkia konvngi skatt. sem hann var skvlldbvndinn. Settiz Serkia konvngr þa með herskilldi vm Samariam .iii. ar i samt. þvi var[6] fanginn Osee konvngr. liet Serkia konvngr [fiotra hann i myrkvastofv.[7] Hann vann allt Jsraels riki oc herlæiddi allan lyð þess

[1]) Ezechias *overalt* A [2]) *tilf.* A [3]) fyrstr *tilf.* A [4]) uuigan, A [5]) mundi, A [6]) vard, A [7]) [þa setia hann fiǫtradan i myrkuastofu, A

rikiss i Serkland oc skipaði hinv herlæidda folki i borgir Medorvm. er sva hæita Hala oc Habor við a þa er hæitir Cozan. þat var a .ix. ari rikiss Osee konvngs oc a .vi. ari Hezechie konvngs af Hiervsalem. þrytr þar nv riki Jsrael. þa hafði þat riki staðit fra þvi er Jeroboam son Nabath tok konvngdom halft fiorða hvndrat[1] tirͅðt. J þessi herlæiðing var hinn goði gvðs vin Thobias. Salmanasar skipaði borgir Samarie oc allt rikit marghattvðvm þioðvm i stað Jsraelitarvm [serklændzkvm þioðvm.[2] þær þioðir ottvðvz ecki drottin gvð Gyðinga. fyrir þvi sendi drottinn til þeirra hin vðrgv dyr. þav ær drapv heiðingia. þetta fretti Serkia konvngr. oc sakir þess at hans menn. þeir sem hann hafði skipat i Samariam. kvnnv ecki lofliga at þiona gvði þess landz. vorv þæir drepnir af dyrvm. bavð hann þa[3] senda þangat æinn af herlæiddvm kennimonnvm at læra folkit. hverso þeir skylldo þiona gvði þeirrar iarðar. þessi kennimaðr bygði i Bethel oc lærði hæiðingia at dyrka drottin. Enn þat for sva. at þessar hæiðnar þioðir giðrðv ser skvrðgoð hverr eftir sinvm atrvnaði. oc settv i hæða hofvm hverrar borgar. er Samarite hðfðv gert. oc dyrkvðv þav með fornvm oc ræykelsi. Svmir sæfðv bðrn sin oc brendv i elldi fyrir gvðvnvm. Ottvðvz þeir drottin en þionvðv[4] þo skvrðgoðvm eftir sinvm fornvm vanða.

Hezechias konvngr geck fram i ðllvm goðvm hlvtvm eftir fagrligvm dðmvm Dauid konvngs. Hann eyddi i sinv riki ðllvm hæða blotvm oc bravt skvrðgoð. brendi hann blotskoga oc bravt i svndr allan æirorminn. er Moyses [liæt gera[5] i eyðimðrkinne. þi at allt þangat til hðfðv Gyðingar fært honvm fornir oc brent reykelsi fyrir honvm oc kallaðv hann Naastham. Hezechias hafði alla sina trv oc travst a gvði. sva at engi konvngr var iafngoðr i Jvda fyrir honvm fra Dauid oc ęngi varð siþan. ok sva var hann agiætliga gvði þionandi. at hann hnæigði hvergi af gvðs gavtvm. Hann varðvæitti vandliga ðll boðorð oc lavgmal. þav sem drottinn hafði boðit Moysi. fyrir þi var drottinn með honvm. sva at hann hafði sik vel oc vitrliga i ðllvm sinvm meðferðvm. Hann barðiz i mot Serkia konvngi oc væitti honvm enga þionosto. hann striddi oc a hæiðingia Philisteos sva hravstliga. at hann vann af þeim allar veggiaðar oc vigskerðar borgir oc hvern kastala allt til Gazam.

Fra Sennacherib Serkia konungi ok Ezechiam konungi.

363. A .xvii. ari rikiss Hezechie konvngs kom[6] Sennacherib

[1]) uetra *tilf.* A [2]) [*mgl.* A [3]) *tilf.* A [4]) fornfærdu, A [5]) [hafdi gera latit, A [6]) *tilf.* A

Serkia konvngr með sva mikinn styrk[1] i Gyðingaland. at hann slo herskilldi vm allar styrkar borgir Jvda oc vann þær. Hezechias konvngr sendi þa menn til hans með þessvm orðvm. Snv þv brottv af minv riki með hernað þinn. enn ek man græiða þær slikt gialld sem þv vill a mik leggia. Enn Serkia konvngr lagði[2] a hann .xxx. pvnda gvllz oc iafnmikit silfr. Tok þa Hezechias allt fe þat ær hann feck i sinvm fehirðzlvm oc sva i templo domini. oc iafnvel[3] bravt hann af bvnaðinn oc allar gvllspæingr er hann sialfr hafði bva latið i mvsteri drottins. oc allt þetta fe sendi hann Serkia konvngi.

Enn Serkia konvngr ravf þa hæit sin oc allt sattmal við hann. ok sendi til Jorsalaborgar með allmikinn hersafla at striða við Hezechiam[4] .iii. hôfðingia Tharithan oc Rapsaris oc Rapsacen. þeir komo til Hiervsalem ofan at borginni oc kallaðv a konvng. enn vt gengv til tals við þa af konvngs halfv Eliachim herbergissvæinn hans oc raðgiafi oc Somnas ritari oc Joathe silfrsmiðr. Rapsaces segir sva til þeirra. Farit skiott til fvndar við Hezechiam konvng yðvarnn oc flytið[5] honvm ôll þessi orð hins mikla Serkia konvngs. Hann segir sva. Hvert er þitt hið mikla travst. er þv þorir með mikilli ofdirfð ræisa bardaga i gegn minv valldi. ęða setr þv þina van i brotnvm ræyrsprota Egyptalandz. þæim er sva er væykr. at þegar brotnar ef maðr styðz a oc flisazt i hendi þeim er a helldr. Slikr er Pharao Egyptalandz konvngr[6] ôllvm þeim sem honvm træystazk.[7] Sva er oc æigi siðr ef þv sækir yðvart travst i drottni gvði yðrvm. hvat þa. hefir æigi Hezechias þess sama hæðagôfgan niðrbrotið enn boðit ôllvm lyð at dyrka alltari i Hiervsalem. Nv verðr þessi van at hinvm mesta hegoma. Nv þa gangit helldr til handa minvm herra Serkia konvngi. oc skal ec gefa yðr einn .xx. .c.[8] hesta. Hvgsit eftir sialfir. hvart þer [manit til fa[9] sva marga riddara. Ek ætla hitt helldr. at þer hafit æigi afla til moti at standa ęinvm vissdomsfvllvm hofpresti af hinvm minnztvm þrælvm mins herra. Eða hefir þv Hezechia þitt travst i kerrvm oc riddarvm Egyptalandz. Hvat nv þa. man ec i moti drottins vilia vera kominn til þessar borgar hana niðr at briota. hitt[10] helldr at drottinn sialfr hefir mik sendt oc mer boðit til at fara at æyða þetta land.

Þa svaraðv sendimenn Hezechie. Meðr þi at ver þrælar þinir skilivm syrlænzka tvngv. þa biðivm ver at þv talir a þa tvngv til var. at æigi skili lyðr þessi mal þitt. sem vpp er genginn i vigskavrð oc a væggi borgarinnar. Rapsaces svaraði. Hyggr þv hinn heimski Helia-

1) her, A 2) *saal.* A; sagði, C 3) iafnual, A 4) konung ok þar med *tilf.* A 5) segit, A 6) *tilf.* A 7) treystaz, A 8) hundrad, A 9) [munut faa til, A 10) er *tilf.* A

chim. at minn herra hafi mik til þess hingat sent. at ek skal hlioðliga tala við þik oc þinn konvng. [Allfiarri ferr.[1] Helldr skal ek sva diarfliga fram flytia mins herra ognarerendi fyrir almvginvm.[2] er nv er vpp genginn a borgarveggian. at allt folk verði sva ært oc vvita af hræðzlo. at hverr sem einn eti sinn savr oc dræcki sinn[3] þarfagang. sva mvgamenn sem þer sialfir hǫfðingiarnir. Rapsaces hliop þa fram a hæð nockðra oc kallaði hari ravddo með þeirri tvngv sem ǫllvm Jvdvm var skilianligvzst. Hæyrit Gyðingar segir hann oc gefit gavm at orðvm hins mikla oc mattvga Sennacherib Serkia konvngs. hann segir sva. Latið æigi Hezechiam svikia yðr. þi at með engv moti ma hann yðr frelsa af minni hendi. þi at þott hann hæiti yðr drottins fvlltingi sva segiandi. Varr gvð milldr oc mattvgr með sinni hialp ma oss læysa oc vara borg vndan valldi varra vvina. þat verðr allt at fvlv falsi oc fvllvm[4] hegoma. Fyrir þi skolv þer nv hæyra hverio[5] hinn halæiti herra Serkia konvngr hæitr yðr. hann segir sva. Takit vpp þat rað sem yðr er sialfvm hæillt oc hialpsamlict. gangit til handa oc geriz minir menn. þa skal hverr yðarr sem einn fǫðaz i frelsi af sinvm vingarði oc fiktream oc drecka af yðrvm hinvm bæztvm brvnnvm oc hinvm hræinstvm vatnrasvm. þar til er ek man koma at læiða yðr a þa iorð sem æigi er verri enn yðvr iorð. sv er favgr oc friosavm fvll af avkrvm oc vingavrðvm af viðsmiorstream oc hvnangfliotandvm skogvm. Nv skolv þer ecki annza Hezechie. þi at hann ferr með fals oc svik. er hann segir at drottinn [man yðr[6] fvlltingia. Ero nockorir þeir gvðar. er hialpat hafi sinvm þioðvm æða frelsat riki sitt af valldi Serkia konvngs. Hvar ero nv gvðar Samarie eða annarra rikia. er æigi leystv sinar iarðir vndan minvm hernaði.

Borgarlyðr a veggivnvm svaraði honvm engv orði. þi at sva hafði konvngr þeirra boðit Helyachim. Oc[7] þeir felagar komv nv a fvnnd konvngs. oc slitandi af ser klæðin flvttv þeir fyrir honvm alla gvðlastan oc ofmetnaðarorð Rapsacis. Enn er Hezechias hæyrði þetta. reif hann af ser konvnglig klæði en skryddiz[8] sorgarbvnaði oc geck sva i gvðs hvs. Enn hann sendi Helyachim røðissmann oc Somnam ritara oc nockora alldraða kennimenn i hrygðarbvnaði til fvnndar við Ysaiam spamann son Amos. er þa var einna[9] agætazstr af ǫllvm gvðs spamonnvm þeim er þann tima vorv vppi. Sem þeir fvnndo Ysaiam. flvttv þeir honvm þess hattar erendi. Nv ero yfir oss komnir segir Hezechias konvngr eymðardagar oc asakanar. dagar grimðarmala oc gvðlastanar. Væri sva vel at gvð drottinn varr virðiz at hæyra ǫll gvð-

[1]) [Nei, A [2]) almuganum, A [3]) *tilf.* A [4]) *tilf.* A [5]) hversu, A [6]) [muni honum, A [7]) *mgl.* A [8]) klæddiz, A [9]) einn, A

lastanarorð ens ranglata Rapsacis. er Serkia konvngr hefir sendan til at brigzla liotliga lifanda gvði oc hann at asaka með ognarmalvm oc ofmetnaðarorðvm. Nv skalt þv hinn helgi maðr biðia fyrir þi folki er eptir lifir af Jsrael. Nv sem sendimenn Hezechie hǫfðv fram flvtt þessi orð fyrir Ysaiam. svaraði hann sva. þessi gvðs orð skolv þer flytia yðrvm herra Hezechie konvngi. Ecki skaltv ottaz ognarmal þessi sem þv hefir heyrt segir drottinn. þo at svæinar Serkia konvngs hafi gvð-lastað i gegn mer. þi at ek man senda honvm minn ognaranda. oc hann skal skiott hæyra þann boðskap. er honvm man aptr hnæckia i sitt riki. Ok a sialfs sins iorðv man ek hann með sverði niðr briota.

Nv er fyrst at segia fra þi. at Rapsaces sneri fra Hiervsalem til fvndar við Serkia konvng. þi at hann hafði spvrt at hann var brottv farinn af borginni Jachis. Fann Rapsaces konvng sem hann barðiz a borg þa er Lofna hęitir. þvi næst frietti Serkia konvngr. at Tharacha Blalandz konvngr vill beriazt við hann. Sendi hann þa enn Hezechie konvngi menn með brefvm. þav sǫgðv sva. Latt þv æigi gvð þinn. er þv hefir travst vndir. sva svikia þik Hezekia. at þv dirfiz þi at hrosa. at Hiervsalem man æigi gefaz i mitt valld. þi at sialfr þv hefir nv hæyrt hverso minir feðr hafa sigraz oc lagt vndir sik ǫll lavnd oc riki. Hvart ætlar þv nv þa at þv mannt æinn frelstr verða. Hvar ero nv gvðar þeirra þioða er Serkia konvnga hafa sigrat. hafa þeir nock-ora hialp væitt sinvm þioðvm. Hvar ero nv konvngar af Emath ęða Arphat ęða ǫðrvm rikivm þæim sem ver hafvm vvnnit. Sem Hezekias konvngr hafði þessi bref vpp lesit. geck hann þegar i templvm domini oc rakti þar brefin fyrir drottins asionv. hof þi næst bęn[1] sina til gvðs með þessvm orðvm. Hæyrðv drottinn gvð Jsraels er sitr yfir chervbin. þv ert einn gvð drottinn konvngr allra konvnga a iarðriki. þv giorðir himin oc iorð. Lvk vpp avgv þin drottinn minn oc sæ til var. Hnæig þv eyra þitt oc hæyr haðvngarorð. þav er Sennacherib hefir sendt at fera oss i brigzli lifanda gvð. þat er satt. at Serkia konvngar hafa sigrat[2] oc æyðt riki allra þioða oc i elldi brent vnyta gvða þeirra. þi at handaverk manna vorv æigi gvð helldr tre oc stęinar. oc fyrir þi mattv konvngar glata þeim. Nv þa herra gvð varr. frelst[3] þv oss vndan valldi Serkia. [til þess[4] at ǫll veralldar bygðin viti. at þv æinn ært drottinn gvð Jsraels.

A þessi sǫmv stvnndv sendi Ysaias til konvngs męnn með þessvm orðvm. Hæyrt hefi ek bǫn þina segir drottinn gvð Jsraels. Enn nv skalt þv hæyra hvat ek segi yfir Sennacherib Serkia konvngi. Mæy-iarnar døtr Syon hata oc hæða þik Sennacherib. dottir Hiervsalem

[1]) bøn, A [2]) haft sigr, A [3]) frels, A [4]) [*mgl.* A

skekr at þer hðfvð sitt. er hon ser a bak þer. sva segiandi. Hveriom þottizt þv brigzla. hvern gvðlastaðir þv. a hvern snelldizt þv. J himininn vpp hefir þv sent þin avgv i mot helgvm gvði Jsrael. þv þickizt hafa gabbat drottin fyrir hðnd[1] þræla þinna. þa er þv hrosaðir þik hafa vpp stigit með miklvm herskap a [hit hæsta[2] fiall Libanvm ok hafa vpp hðggvið ðll hin[3] agętvzstv tre þess fiallskogar. þav ær heita cedri oc abietes. þv sagðiz hafa vpp havggvit allan skog Carmeli oc með þinn mikla her hafa vpp drvckit annarlig vavtn at vvilia þeirra er attv. ok at þv myndir[4] þvrka meðr þinvm fotsporvm alla brvnna. þo at byrgðir veri. Slikt er þitt hol[5] oc hræsni. Hvat þa. hefir þv æigi hæyrt segir drottinn. hverso ek hefe skapat fra vpphafi oc skipat af hinvm fyrrvm davgvm þat sem nv man fyllaz með framkvæmðvm. Styrkar borgir manv hrapa a halsa oc herðar hermonnvm. Enn þeir er i borgvm sitia oc þickiaz vrvggir.[6] manv verða aflalitlir fvllir otta oc svivirðingar. fyrirverða sik sem halmr af akri ęða grænt hvsa gras þat er fyrr favlnar enn fvllvaxsta[7] se. Herbergi þitt inngavngv oc[8] vtgavngv Sennacherib [oc alla vegv þina[9] vissa ek fyrir segir drottinn. ok sva ræiði þina er þv æðdiz með akæfð [oc ærslvm[10] i gegn mer. oc allt þitt dramb oc ofbelldi kom mer til eyrna. Nv man ek segir drottinn hringa nasar[11] þinar sem svins rana [en lata[12] tavm i varrar þinar oc læiða þik aptr sðmv læið sem þv komt hingat. Enn þv Hezechia segir drottinn. skalt þat at marki hafa at þetta er satt. þv skallt fæðaz oc þinn lyðr a þesso ari við slikt sem til fangazt. enn a oðrv are við þat sialft sem vex a iorðvnne[13] oc ecki er sait til. Enn a þriðia ari skolv þer sa akra yðra oc skera oc planta vingarða oc fæðazt við þann avðxt. Enn þat sem þa er eptir af hvsi Jvda man rotsetia[14] sæði oc gera halæitan avðxt. þvi at agætar miniar manv fram læiðaz af [15]Hiervsalem oc hialpsamlig heilsa af Syon. Allt þetta man vinna vandlætiskapp drottins allzheriar. þi at drottinn gvð segir sva. at Serkia konvngi man æigi avðit verða inn at ganga i þessa borg Hiervsalem. oc æigi man hann skapti skiota i hana. oc æigi skildi hylia hennar veggi. oc æigi með hernaði hana vmkringia. þvi at ek skal skyla[16] oc hialpa þessa[17] borg. segir drottinn. bæði fyrir sialfan mik oc sakir Dauids þionostvmannz mins.

A næsto natt sem Hezechias[18] konvngr hafði hæyrt þessa spasðgv

[1]) hendr, A [2]) [*mgl.* A [3]) *saal.* A; þin, C [4]) mundir, A [5]) hól, A
[6]) ðruggir, A [7]) fulluaxit, A [8]) sem, A [9]) [*mgl.* A [10]) [*mgl.* A
[11]) nasir, A [12]) [*tilf.* A [13]) iordinni, A [14]) setia rotfðst, A [15]) *Her begynder sidste Blad i B.* [16]) hylia, A [17]) *saal. ogs.* A; þessi, B
[18]) Ezechias *her og siden* B

Ysaie. kom ęngill drottins af honvm sendr til herbvða Serkia oc drap i davða af þæim [.clxxxv. þvsvndir.[1] Sem Serkia konvngr var vpp risinn oc klæddr vm morgvninn oc sa davða likami allra þessa sinna manna. bioz hann a brottv sem hvatligazt oc for heim i sitt riki oc settiz i sina hðfvðborg Niniven. Ok þa er hann [þar verandi geck[2] til mvsteriss at dyrka gvð sinn. er þeir kallaðv Neserach.[3] þar rætt i hofino barv synir hans vapn a hann oc drapv. þeir[4] er sva hætv Adramelech oc Sarasar. oc flyðv siðan i þat riki er Armenia hæitir. Enn Esereddon[5] hinn þriði son Sennacherib tok riki eftir feðr sinn.

Fra þi er Ezechias konungr þa lengra lif af guði.[6]

364. Þvi næst tok Hezechias konvngr sott banvæna. kom þa til hans Ysaias son Amos spamannz[7] oc mællti. þessa lvti segir drottinn. Skipaðv sva til i hvsi þino. sem þv mant dæyia[8] [oc æigi længi lifa heþan af.[9] Gecc Ysaias [vt þa þegar[10] af konvngs[11] herbergi. Enn konvngr sneri asianv sinni til veggiar[12] oc bað til drottins með þessvm orðvm. Bið ek drottinn minn at þv minnizt. hverso ec hefi fram gengit fyrir þinni asynd i[13] sannlæik oc[14] algervo hiarta. oc gert þat iafnan sem þer likaði. Tok konvngr þa miog at syta. Oc aðr Ysaias veri kominn vt i miðian garðinn. kom yfir hann rðdd drottins sva segiandi. Hverf þv aftr oc seg sva Hezechie hertoga lyðs mins. Sva[15] segir drottinn gvð Dauids favðvr þins. Hæyrða ek [bǫn þina oc sa ek tar þin.[16] Se. nv geri ek þik hęilan segir drottinn. sva at a þriðia degi mant þv ganga i mvsteri. þi at ek legg við þina lifdaga .xv. ar. oc ek man frelsa þik af hendi[17] Serkia konvngs oc hlifa borg þessi sakir Dauids mins þionostomannz. Ysaias geck inn fyrir konvng oc sagði honvm ðll þessi orð drottins. Bað hann þa fera ser fikivkiarna oc lagði [við þar[18] sem konvngr hafði mestan verk oc sarlæik sottarinnar. oc varð hann þegar hęill.

---

[1]) [.c. þusundraða ok .lxxx. þusunda ok .v. þusunder, B [2]) [*saal. ogs.* A; var þar gekk hann, B [3]) Nesciach ok, B [4]) sðmu *tilf.* A [5]) Assaradon, B [6]) Fra sott Ezechias konungs ok huat guð veitti honum, A [7]) spamaðr, B [8]) framstiga, A [9]) [*mgl.* B [10]) [þa þegar vt, A [11]) hans, B [12]) *saal.* B, A; veggia, C [13]) *saal. rettet*; oc, C, B, A [14]) med, A [15]) þersa luti, B [16]) [taar þin ok sua bęn þina, B [17]) valldi, A [18]) [þar vid, A

Spasaga Ezechielis spamannz.[1]

365. J þann tima sendi Erodach[2] konvngr af Babilon bræf[3] með vilmęlvm[4] oc goðvm giðfvm Ezechie konvngi. þi at hann hafði frett sivklæik hans. Konvngr varð miog glaðr við kvamo þeirra sendimanna. er [með brefin forv.[5] oc syndi þæim allar sinar gersimar oc konvngligar fehirðzlvr. Oc engi lvtr var sa i hans valldi er æigi syndi hann þæim. þa kom Ysaias spamaðr til konvngs oc spvrþi. hvat þessir menn villdo[6] ęða hvaðan þeir komv ęða[7] hvat þeir hðfðv sęðt i konvngs herbergiom. Hezechias svaraði. þeir ero komnir af fiarrlegiv[8] riki or Babilon. enn ek synða þeim alla lvti. þa sem i minv hvsi ero[9] oc ec hefi valld yfir. þa mællti Ysaias til hans.[10] Hæyra skaltv hvat drottinn segir. þeir dagar manv koma. er[11] allir nytsamligir lvtir manv bravt flytiaz af þinv hvsi. ok allt þat sem þinir feðr hafa saman dregit i femvnvm ęða smiða latið allt til þessa dags man tekit at herfangi oc flvtt i Babilon. iafnvel synir þinir segir drottinn oc ættmenn þeir er fra þer ero komnir manv vera herlæiddir oc gervir gelldingar oc þionostomenn i hðll konvngs Babilonis. Hezechias konvngr svaraði. Gvði lof. ðll orð drottins ero agæt oc goð. þat gefi gvð at halldiz friðr oc ræltendi vm mina daga.

Nv ero þeir margir hlvtir af Hezechia konvngi er her gręinir ęigi. [allr hans afli oc[12] hverso hann gerði vatzvppsprettv[13] oc veitti sva vatni[14] i Hiervsalem með miclo manvirki oc kostnaði. allt slikt man finnaz skrifat[15] i Paralyppomenon i konvnga ævi Jvda. Hezechias for almenneligan veg vm davða dyrr til feðra sinna oc var elskaðr af gvði oc goðvm mðnnvm.

Fra þi er Manases var leystr.[16]

366. Eptir Hezechiam tok[17] konvngdom Manases son hans. hann var þa .xii.[18] vetra oc rikti i Hiervsalem .lv.[19] vetra. hans moðir het Aphsila[20] systir Ysaie spamannz. Manases villtiz af vegvm feðr sins oc gerði sva illa hlvti i avgliti drottins sem þær hæiðnar þioðir er verstar[21] vorv i skvrðgoða blotvm. Hann lięt vpp gera oc endrbøta hof a hæðvm. þav sem faðir hans hafði latið niðr briota. hann efldi

[1]) Fra sendimonnum Erodachs konungs, A [2]) sun Baladan *tilf.* B [3]) *mgl.* A [4]) *saal. ogs.* B; vinmælum, A [5]) [brefin baru, A [6]) villdi, B [7]) ok, B [8]) fiarlægv, B; fiarrlægu, A [9]) vorv, B [10]) konungs, B [11]) at, B [12]) [*mgl.* B [13]) vazvppsprettur, B [14]) vatn, B [15]) *mgl.* B [16]) Fra Manases ok hans framferði. capitulum, A [17]) riki ok *tilf.* A [18]) .xvi., A [19]) haalfan setta togh, B [20]) Siba, B [21]) verst, B

blotskap skvrðgoði Baal oc blomgaði[1] blotskoga. sem gert hafði hinn versti konvngr Jsrael Achab. Manases[2] dyrkaði himintvngl oc hęddi drottin a alla vega. sva at hann sętti eitt hit mesta skvrðgoð er hann hafði gera latið yfir alltarit i[3] templo domini. þvi sem drottinn hafði valit [til dyrkanar[4] sinv helga nafni i Hiervsalem. oc sva reisti hann vpp skvrðgoð i garði mvsterissins oc blotaði syni sinvm oc brendi hann at hæiðnvm sið. hann framði fiðlkyngi oc setti hofpresta oc galldrameistara oc phitonsmenn[5] oc giorði alla illzko oc osiðv oc svæik sva lyð gvðs.

Fyrir þvi sendi drottinn til hans spamenn sina með þess hattar erendvm. Fyrir þvi segir drottinn at Manases konvngr Jvda hefir gert flæiri illzkvr oc vdaðir enn hæiðinn lyðr Amorrevs. hefir dregit i synðir oc saurlifi[6] allan minn lyð Jvda. þa man ek nv lata sva mikla oc harða hefnd koma[7] yfir Hiervsalem oc Jvda. at gnęsta man i baðvm ęyrvm þess sem hæyrir. Ek man ræita[8] segir drottinn yfir Hiervsalem samdratt Samarie oc allt alag hers Achab.[9] oc sva man ek af ma oc slietta Hiervsalem sem rit er planað af vaxspialldi. þi at eftirlæifar minnar ærfðar. þat ero ęttmenn Jsraels. man ec vpp gefa i valld sinna vvina. sva at þeir manv verða at rvpli oc ranfengi sinvm motstoðvmonnvm. fyrir þat er þeir vinna illa lvti i minv avgliti oc lætta alldri af mik at gabba oc svivirða siðan þeir gengv af Egyptalandi oc allt til þessa dags.

Sva segir[10] at Manases konvngr lęti drepa Ysaiam spamann moðvrbroðvr sinn. oc sva marga aðra gvðs vini oc spamenn. at kallat er at hann fylldi oc savrgaði alla Jorsalaborg i saklavso bloði oc spillti ðllvm lyð oc i vafði sinvm glępvm. Enn þav harðindi sem gvð hafði ognað yfir Jvda oc Hiervsalem fyrir mvnn sinna spamanna oc nv var nockot af sagt i hegning glæpa Manase[11] fylldiz með framkvęmð.

Ræyndi hann þa. at ecki er trvtt travst nema af gvði. oc sva þat. at a hverri stvndv sem syndvgr maðr snyzt til gvðs af ðllo hiarta oc iðraz afgiðrða. þa er gvðs miskvnn bvin at hialpa honvm oc þegar vpp at gefa. hverso mikit sem hann hefir misgert. þi at eftir savgn Gyðinga var Manases konvngr herlæiddr af hæiðingivm i Babilon. oc þar til davða dðmðr með þvi moti. at stæyptr var æinn mikill[12] oxi af[13] ęiri oc þar var hann i settr. Siþan var vxinn lvctr aftr ramliga oc hlaðit at vtan ðllvm megin bal oc skotið i elldi. Enn er vxinn tok

[1]) blomgaða, B [2]) konvngr *tilf.* A [3]) in, B [4]) [ser til dyrkanar ok, B [5]) fitonsmenn, B [6]) *saal.* B, A; sðrlifi, C [7]) *tilf.* B, A [8]) retta, B; reita, A [9]) konungs *tilf.* A [10]) segiz, B [11]) manna sem, B [12]) *mgl.* B [13]) *saal.* B, A; a, C

at hitna. þa [tok Manases at blota[1] oc kalla[2] a skvrðgoð sin. þav sem hann hafði dyrkat i Hiervsalem. Enn er[3] stoðaði ecki oc vxinn hitnaði sem aðr. þa sneriz hann af ǫllvm hvg oc hiarta til himna gvðs oc hiet a hann ser til fvlltings. oc a sǫmv stvnndv kom gvðs engill af honvm[4] sendr oc tok hann a bravttv[5] [at lvktvm[6] ęirvxanvm oc bar hann a ęinni momentv heim i Gyðinga land. Tok Manases siðan riki sitt ok braz æigi gvði. Manases varð sottdavðr. þa hafði hann .vii. vetr oc .lx. hann var grafinn i Hiervsalem i garði þeim er heitir Ozam.

Fra illzkv Ammons ok dauða.[7]

367. Amon son Manases tok riki eftir hann.[8] þa hafði Amon[9] .ii. vetr oc .xx. oc rikti i Hiervsalem .ii. ar.[10] Hann blotaði skvrðgoð oc var hinn versti konvngr [i alla staði.[11] þi at hann fyrirliet fvllkomliga gvð drottin [feðra sinna[12] oc framði allzkyns odaðir [enn ecki gvðs gavtvr.[13] Sialfs hans þionostvmenn væittv honvm vmsat oc tokv hann af lifi i [sialfri konvngs hǫllinni.[14] var hann grafinn i garði Ozam. þvi næst væittv landzmenn atgavngv þrælvm þeim sem drepit hǫfðv Amon konvng oc drapv þa.

Fra þi er lǫgbok var fundin.[15]

368. þvi næst var til konvngs tekinn at raði allra hǫfðingia oc samþycki alþyðv son Amons[16] er hęt Josias. Hann var þa .viii. vetra. hann rikti i Hiervsalem ęitt ar oc .xxx.[17] Josias konvngr gerði alla lvti eptir drottins vilia. sva at hann veik hvarki[18] af ǫllvm vegvm Dauids konvngs frenda sins [til hęgri handar ne vinstri.[19] A .xviii. ari rikis sins sendi Josias konvngr Saphan ritara[20] til fvndar við Helkiam. er þa var byskvp i[21] templo domini. með þeim sǫmvm erendvm sem Josias konvngr hafði fyrrvm boðit Joiade byskvpi oc ǫðrvm kennimonnvm. at fe þav sem gefin ero[22] til templum domini skylldi hafa til eflingar oc endrbotar mvsterino.

1) *saal.* B; blotna, C 2) [blotaði Manases ok kalladi, A 3) þat *tilf.* A 4) himni, B 5) brottv, B, A 6) [or, A 7) Fra Amon konungi, A 8) feðr sinn, B 9) hann, B, A 10) (hans moðer var) Messalemeth. dotter Barus af Jethba *tilf.* B 11) [*mgl.* B 12) [*mgl.* B 13) [*mgl.* B 14) [sialfs konungsins hǫll, B 15) Fra Josias konungi er eyddi allri skurdgoda villu, A 16) konungs *tilf.* B 17) .xx. B, A 18) huergi, B 19) [Moðer hans het Jvidida dotter Fadaia af Besecath, B 20) sun Asha sunar Messulam ritara sinn, B 21) in, B 22) voru, B

Saphan ritari for oc flvtti þetta ęrendi við kennimanninn.[1] oc hann iataði [at sva skylldi vera.[2] Helchias byskvp segir Saphan[3] ritara. at hann hafði[4] fvndit lȯgbok æina i mvsterino. Hann selldi[5] Saphani[6] bokina oc bað hann lesa. oc sva gerði hann. For hann siðan aptr a konvngs fvnnd. oc sagði honvm [at syst[7] var þat ærændi sem hann var til sendr.[8] Enn her hefi ek sagði hann logbok þa er byskvp feck mer i hendr. oc kveðz hann[9] hafa fvnndit i[10] templo domini. Nv sem Saphan hafði lesit log drottins i hæyrn konvngs.[11] tok konvngr oc slæit klæði sin. þvi næst kallaði hann til sin Helchiam byskvp oc Saphan ritara oc [þria menn aðra[12] oc bavð þeim at ganga til frettar[13] við drottin. hverso hann skylldi til haga oc hvat hann [skylldi oc hans lyðr[14] halda af boðorðvm þessar bokar sem fvndin var. þi at sva syniz mer segir hann. sem mikil drottins ræiði se vpp kæykt[15] moti oss. fyrir þat er feðr varir villdo æigi hlyðnaz[16] boðorðvm [bokar þessar[17] oc æigi fylla þat logmal sem her[18] er ritað.

þessir .v. menn sem konvngr sendi[19] forv til fvnndar vil Holdan spakono. Hon bygði þar i Hiervsalem oc var [ęiginkona þess mannz er kallaðr var Sellvm[20] klæðahirðir. Sem þeir komo. baro þeir vpp fyrir hana sin erendi. Hon svaraði. Sva megi þer segia konvngi yðrvm. Se nv segir drottinn gvð Gyðinga. ek man framlæiða yfir stað þenna oc bygðarmenn hans ȯll hefndar harðyndi. fyrir þat ær Jvdar brvtv þessi lȯg. er lesin vorv fyrir konvngi. oc fyrirlietv mik oc fornfærðv annarligvm gvðvm mik svivirðandi i ȯllvm sinvm handaverkvm. Enn fyrir þat segir gvð drottinn. er[21] þv Josias hæyrðir boðorð bokar þessar með otta oc hręðzlo hiarta þins oc lægðir þik i mino avgliti. þa er þv hæyrðir ognarboð minnar ræiði yfir stað þenna. oc þv ræift klæði þin með svt oc sorg[22] i minv avgliti. þetta sa ek oc hæyrða ek segir drottinn. þar fyrir man ek þik laða til framfarinna feðra þinna. oc skaltv i friði vera allt til davðadags oc fa sæmiligan grȯft með þinvm forellrvm enn lifa æigi læingi. til þæss at þin avgv siae æigi sva illa lvti sem yfir manv liða þessa borg oc allt riki Jvda.

Nv sem sendimenn hȯfðv hæim[23] flvtt konvngi [ȯll þessi[24] orð Holldan spakonv. þa liet hann boða a sinn fvnnd ȯllvm ȯlldvngvm oc

1) kennimenn, B 2) [þvi, A 3) Saphano, B 4) hefer, B; hefdi, A 5) sendi, B 6) Saphano, B 7) gort, B 8) [sin erindislok, A 9) *mgl.* A 10) in, B 11) *saal.* A; konungi, B; drottins, C 12) [Haikan syni(!) Saphan ok Achobor sun Micho, B 13) fretta, B 14) [ok hans lydr skylldi, A 15) kveykt, B, A 16) hlyða, B 17) [guds, A 18) i þessi bok. A 19) Helchias kennimaðr ok Haichan ok Hachobor ok Saphan ok Asaya *tilf.* B 20) [husfrv Sellum sunar Cetue sunar Aras þers mannz er kallaðr var, B 21) at, A 22) *Her ender* B. 23) *mgl.* A 24) [*mgl.* A

hðfðingivm af riki Jvda oc Hiervsalem. For þa konvngr með alla hðfðingia oc kennimenn oc spamenn oc allan Jorsalaborgar lyð til mvsteris drottins oc las þar at ðllvm ahæyrandvm allan boðskap drottins af þeirri bok sem fvndiz hafði i mvsterino. Konvngr stoð a palli ham fyrir avgliti drottins. oc setti hann þat friðgerðarlðgmal við gvð af lyðsins hendi. at allt folk skylldi ganga gavtvr drottins oc varðvæita hans lðgmal oc boðorð oc hatiðir af ðllv hiarta[1] ok magni ok hallda i alla stadi þau sáttmalslðg. sem skrifud uoru aa þeirri nyfundinni bok. Ok þi iatti allr lydr.

Baud konungr þa Helchie byskupi ok odrum kennimonnum brott at bera or musteri drottins aull þau ker sem ger hofdu verit til blotskapar Baal ę̨dr blotskoginum ę̨dr himintunglum. Oll þau ker ok blotskaparefni brendi hann at ðsku i dal Cedron. ok let flytia ðskuna i Bethel. Hann tok af lifi alla blotmenn. þa sem konungar Juda hðfdu til sett at fornfæra i borga hædum Juda ok vmhuerfis Jerusalem. ok alla menn þa sem reykelsi brendu fyrir skurdgodinu Baal. fyrir solu ok tungli ok aullum himintunglum. ok allan blotlundinn umhuerfis musterit let hann vppræta ok brenna at ðsku i Cedron. hann dreifði ðskunni i daudra manna grafir. ok aull hof ok hauga yfir borgarhlidum braut hann niðr. Sua eyddi hann ok fyrirbaud þann vándskap. at ne einn madr skylldi blota bðrnum sinum ę̨dr brenna þau at heidinna manna sid. Aull þau likneski sem vándir konungar hðfdv vppreist ok alla blotskoga liet hann brenna ok bera ðsku allz blotskapar i fors Cedron. ok reinsaði alla Jorsalaborg.

þi næst for Josias i Bethel. ok gordi þar slikt allt sem fyrir hafdi sagt spamadr drottins. saa er kom af Juda a dðgum Jeroboam konungs Jsrael. sem fyrr er getit. þi at Josias konungr eyddi ok brendi alltarit. er Jeroboam hafdi gera latit. ok allt blothusit ok blotlundinn vmhverfis. Enn er hann litadiz vm. saa hann þar aa fiðlinni mðrg leidi daudra blotmanna. þau liet hann ræna ollum beinum ok brenna medr alltarinu allt at ðsku. þa mællti konungr. Huat titli see ek þar aa einni grðfinni. Enn þeirrar borgar menn sðgdu. at þar var leiddr guds madr. saa er fyrir hafdi sagt þessa alla luti sem hann fullgerdi nu. Konungr mællti. Honum skulum ver frid gefa. verdi engin sua diarfr. at raski þi leidi sem hann liggr. Voru nu frials hans bein ok þess spamannz sem med honum var grafuinn ok hann hafdi uælltan. sem fyrr uar ritat.

Her medr braut Josias konungr nidr aull hof ok hædablot i borgum Samarie. er konungar Jsraels hðfdu gera latit til hádungar ok hneisu

[1]) *Her ender* C; *Slutningen er tagen af* A.

lifanda gudi. Hann drap alla hofpresta ok hæda kennimenn. hueria yfir sina blotstalla. enn brendi buka ok bein manna yfir alltari. þi næst huarf hann aptr i Jerusalem ok baud þa aullum sinum lyd at reisa vpp lögin ok endrnyia sáttmál drottins. setia ok helga paschahalld drottni gudi sinum. Ok alldri aa allri konunga æui. fra þi er domendr voru yfir Jsrael. var slikt paschahalld sett ędr gert sem nu setti Josias i Jerusalem. Josias konungr eyddi ollum phitonsmonnum ok galldrameistarum ok fiolkunnigum monnum ok aullum skurdgodum. ok nam af riki Juda ok Jherusalem allar illzkur oc vdadir.

Engin konungr fannz medr Gydingum aðr ne sidan. saa er meirr sneriz eptir gudi af aullu hiarta ok hug ok sva helldi lög Moysy medr öllum styrk ok krapti. Enn þo fyrir þa sauk at Gydingar ok konungar Jsraels höfdu uakit upp alla uega reiði guds i gegn ser medr vmennzku ok illgiördum. þa sneri drottinn enn æigi sinum rikissprota ok refsingaruendi sinnar reidi fra Gydinga lyd. helldr bendi hann til medr berum ordum fyrir munn sinna spamanna. at hann mundi sua brottu kasta fra sinni aasyn Judvm sem adr Jsraels lyd. ok fra snua sin miskunnaraugu þessi borg Jherusalem. þo at hann hefdi hana valit til dyrkanar sinu helga nafni.

J þann tima for Pharao konungr af Egiptalandi. er odru nafni het Necho. til arinnar Eufraten at beriaz vid konung Serkia. For þa Josias Juda konungr af Jerusalem til fundar vid Egipta konung ok fann hann i þeim stad er Mageddo heitir. Enn þegar sem Pharao Necho saa Josiam konung. let hann taka hann ok drepa. Enn menn Josie toku likham hans ok fluttu heim i Jerusalem ok grofu med sæmd i sealfs sins leidi. sem hann hafdi ser latit gera ok bua. A dögum Josie konungs birtiz hinn agięti Jeremias spamadr. er medr mikilli sorg ok sút sagdi fyrir þa miklu eymd ok illzku. sem yfir geck Gydinga lyd litlu sidarr i herleidinginni micklu.

Fra Pharao Necho ok Joachim.

369. Eptir Josiam tok riki Joachaz son Josie medr radi Juda. þa hafdi hann .xxiii. vetr. hann rikti i Jerusalem .iii. manadi. Hann vandiz þegar aa illzkur hinna fyrri frenda sinna enn uanrækti fagra stigu födur sins. þi næst kom Pharao Necho i Gydinga land ok tok Joachaz fra riki ok hellt hann bundinn i borg þeirri er het Rebella i riki Emath. enn lagdi gialld a riki Juda .c. punda silfr ok pund gull. Setti þa konungr Pharao yfir Juda ok Jerusalem Eliachim annan son

Josiam. ok sneri nafni hans Joachim. Enn hann flutti Joachaz herleiddan ok halldinn i bǫndum aa Egiptaland. Joachim heimti saman gull ok silfr af Gydingum ok gallt Egypta konungi. sem hann hafdi aakuedit.

Joachim var .xxv. þa er hann tok konungdom. hann rikti .xii. aar oc var illr konungr. A .viii.[ta] aari rikis hans kom Nabogodonosor konungr af Babilon i Gydinga land. Geck þa Joachim til handa honum ok þionadi honom .iii. aar. Sidan bra hann trunadi vid hann ok bardiz i mot honum. Þi næst heriadu aa riki Juda uikingar Moabite ok Amonite ok dreifdu Gydingum. sem gud hafdi ognat fyrir munn spamanna sinna. at hann mundi Judum af hendi kasta i hefnd sinna manna þeirra sem Manases konungr liet drepa saklausa. Fyrir slikt ok adrar illzkur þeirra uilldi gud æigi lengr likna lyd Juda. Joachim. er rettu nafni het Eliachim. andadiz á .xi.[ta] ari rikis sins. Enn Egipta konungr Pharao Necho heriadi ok ecki sidan or sinu riki. þi at hann hafdi þa farit vsigr fyrir konungi af Babilon. sua at Serkia konungr hafdi vnnit af honum allt Medialand milli Nilar kuisla ok aarinnar Eufraten.

Her segir af Nabogodonosor konungi.

370. Þa tok konungdom yfir Juda hinn .iii.[di] son Josie. saa het Joachim ok odru nafni Jechonias. hann var þa .xviii. uetra ok rikti i Jherusalem æigi lengr enn .vi. manadi. hann var illt idnandi i augliti drottins. A þeim tima komu hermenn Nabogodonosor konungs af Babilon ok settuz um Hierusalem oc borduz aa hana med mǫrgum viguælum. Þa kom litlu sidarr sealfr Nabogodonosor konungr. Geck þa Jechonias konungr þegar ut af Jerusalem aa hans valld. ok modir konungs er het Nestha. ok allir gięddingar hǫfdingiar ok hirdmenn. ok gafu vpp borgina. Þat var aa .viii.[ta] ári rikis Nabogodonosor konungs af Babilon. er hann tok Jechoniam konung Juda af riki ok flutti medr ser til Serklandz i Babilon. Hann rænti templum domini aullum fehirdzlum ok fiarlut. ok allar konungs gersimar ok fehirdzlur tok hann at herfangi. ok aull gullker er Salomon hafdi gera latit til guds þeonostu i musteri drottins. Ok alla hǫfdingia ok hina sterkuztu hermenn Juda .lx. þusunda ok alla smidi ok haga menn. eiginkonur konungs ok alla gelldinga ok domendr af Jherusalem herleiddi hann i Babilon medr Joachim konungi. sua at hann lét ecki eptir i rikinu vtan fátækissfolk ok litilmagna. ok setti þar yfir Mathaniam hinn .iiii.[da] son Josie

ok skipti nǫfnum vid hann ok let hann heita Sedechiam. Hann hafdi .xxi. vetr er hann tok konungdom ok rikti .xi. aar i Jerusalem.

Sedechias var slikt illr i guds augliti sem hinir fyrri brødr hans. fyrir þi endrnyiadi hann reidi guds ok reitti hans hegningaruǫnd moti Hierusalem ok Juda. Sedechias konungr bruggadi sáttmali vid Babilonar konung ok geck undan allri hans þionostu aa .ix.[da] aari Sedechie. A .x.[da] dag hins .x.[da] manadar kom austan af Calldea landi Nabogodonosor konungr af Babilon. ok settiz medr allan sinn her um Jerusalem ok bǫrduz aa hana. ok byrgdu inni Sedechiam konung ok allan hans lyd .ii. aar i samt ok bannadi allar tilflutningar. Gǫrdiz þa sulltr mikill innan borgar. enn veggirnir bunir til brotz af atsokn hermanna. A hinu .xi.[ta] ári rikis Sedechie flydu allir uapnfærir menn vm natt af Jorsalaborg. enn Calldei satu umhuerfis borgina. Konungr Sedechias flydi þannig sem leidir lagu um uollu nockura til eydimerkr. Enn herr Calldeorum sotti eptir. ok gatu fangit hann aa sléttum Jericho. Dreifduz þa allir hans menn ok flydu fra honum. Kalldei toku Sedechiam ok leiddu hann fyrir konung sinn i þeim stad er het Reblata. Nabogodonosor setti þann dom Sedechie. at hann liet drepa syni hans fyrir augum honum. enn sidan stack hann ut augu hans bædi ok setti hann i iarn ok flutti hann sua med ser i Babilon a .vii.[da] degi hins fimta manadar. þat uar aa .x.[da] aari rikis Nabogodonosor konungs af Babilon.

þa kom Nabuzardan hertogi Nabogodonosor konungs i Hierusalem ok slo elldi i templum domini ok konungs hallir ok herbergi. ok huert hus innan borgar brendu Kalldei en brutu borgarveggi alla til iardar. Enn allt folk þat sem eptir uar af Judum i borginni. iafnuel þa menn sem adr hǫfdu þegit ser grid af Babilonar konungi. herleiddi nu Nabuzardan. allt folk. utan nǫckura fatæka menn setti hann eptir at vinna uingarda ok akra manna. enn alla eirstolpa i musteri drottins fluttu þeir medr ser i Babilon. sua katla sem ker. ok alla adra luti sem Salomon konungr hafdi gera latit af eiri ędr af malmi til þeonostu i musterinu. sua gullspengr ok allan gulligan bunad ok prydi musterissins reif Nabuzardan af adr enn hann brendi templum domini ok tok at herfangi. Sua mikinn malm flutti hann af Jerusalem i Babilon. at æigi kom vag vid. Hann tok ok Sophoniam byskup. ok einn annan kennimann ok .vi. duruǫrdu musteris drottins ok .i. greifa borgarinnar ok kappa .ii. er hann fann i borginni. þeir hǫfdu uerit fremztir i konungs þionostu. ok Sopher er uerit hafdi hertogi Juda ok .vi. af mugamonnum. þessa alla færdi Nabuzardan Babilonar konungi i borg Reblata i riki Emath. ok þar liet Nabogodonosor drepa þa alla.

Nv voru Judar herleiddir af sinni iðrdu. ok þrytr þar nu riki Juda. þa hafdi þat riki stadit .cccc. .lx. ok .ix. aar. þersi er hinn .iiii.[di] heimsalldr fra Dauid konungi til þessar miklu herleidingar. þat ero .cccc. ok .lxxv. ára eptir þi sem ebreskr sannleikr vattar segir hinn helgi Jeronimus prestr. enn .lxx. tulka. er Ptolomeus Egipta konungr setti til at skyra fornar bøkr. telia i þeim heimsalldri .xii. aarum fleira. þa var lidit fra upphafi heims .iiii. þusundir ok .dc. ok .x. ár.

Fra Nabogodonosor konungi.

371. Sem Nabogodonosor konungr[a] hafdi herleidt allan lyd Juda. sem nu var sagt. setti hann yfir þat fatæka folk sem eptir var i landinu einn greifa er het Godolia. hann uar þarlendzkr ok þo litillar ættar. Fiorir hðfdingiar af Juda eru nefndir. þeir er flyit hðfdu ok folgiz i leynum fyrir hernadi Kalldeorum. einn het Jsmael. annarr Johannan. þridi Sareia. fiordi Jezonias. Sem þessir .iiii. hðfdingiar frettu at Serkia konungr setti Godoliam hðfdingia yfir riki Juda. komu þeir medr sina sueitunga til motz vid hann. þeir toku tal sitt. ok segir Godolias sua til þeirra. Ecki þurfit þer at þiona Calldeis. þi at ef þer veitit lotning ok lydskylldu Babilonis konungi. þa megit þer vtan vgg ok ótta vera med fagnadi ok farsælld aa ydru fostrlandi. Skildu þeir sua at sinni. at þeir toku af honum grid. þat var aa .vii.[da] manadi þadan fra at Jsmael. hann var konunga ættar. kom i Masphath medr .x.[da] mann a vvart. baru þegar vapn a Godoliam ok drapu hann ok alla hans sueitunga. bædi Gydinga þa er medr honum voru ok Kalldeos. Eptir þat samnaduz saman Judar allir þeir sem voru i landinu ok flydu aa Egipta land. þi at þeir þordu æigi at vera aa sinni ættiordu fyrir Challdeis. Nabogodonosor konungr rikti i Babilon .xl. ok .iiii. ár. enn son hans eptir hann .xviii. aar.

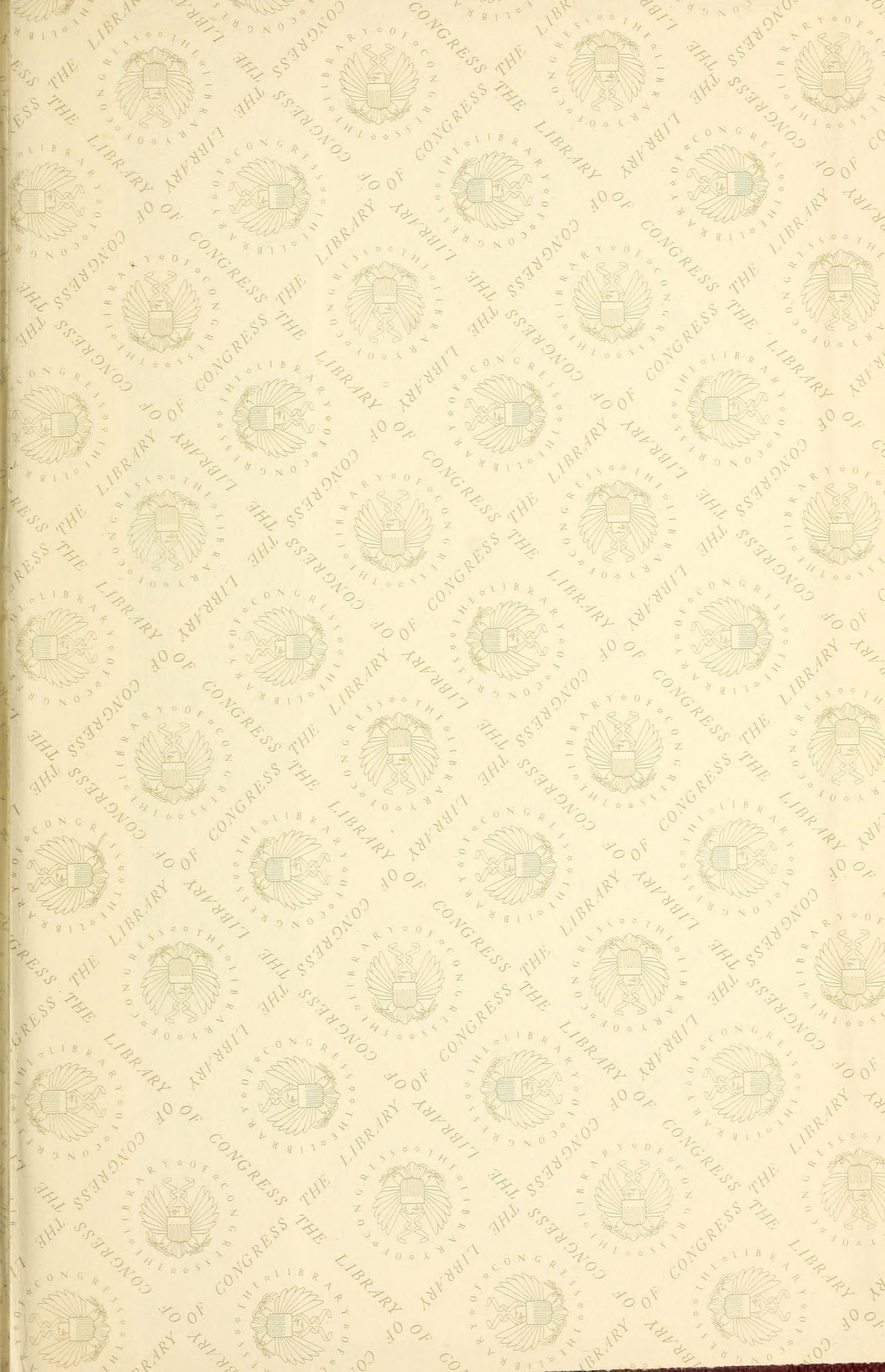
A .vii.[da] ari hins .xl. herleidingar Joachim. er Jechonias het odru nafni. tok Evilmerodach Babilons konungr hann ut af myrkuastofu. sem hann var i halldinn allt þar til. þat var á fyrsta aari rikis Evilmerodach aa .xxvii.[da] degi hins .xii.[ta] manadar. Babilons konungr taladi blidliga medr Joachim ok skipti vid hann bunadi. tok af honum þau klædi sem hann hafdi haft i myrkuastofu. enn fekk honum sæmiligan bunad sem konungi somdi. Hann setti Joachim hæra enn huern annan sinn undirkonung. er uar i Babilon. ok fæddi hann i sinni hall af sealfs sins bordi allt til daudadags.

Trykfeil og Rettelser.

Side 2 *Linie* 24 byriar[5] *læs*: byriaz
— 2 *Note* 6) byriaz, B *falder bort, thi baade* A *og* B *have* byriaz.
— 6 *Linie* 23 gordu *læs*: gordi
— 36 — 27 helldr suarandi — helldr snarandi
— 49 — 35 þeirra syndagialld; *her er* þeirra *Rettelse, Codex har* þetta.
— 53 — 28 stettir *læs*: stettr
— 57 — 29 kuenkys — kuenkyns
— 68 — 7 stad — stadr
— 71 — 5 e manninum — er manninum
— 113 — 10 um eydimðrkina; *for* um *har* B viðr.
— 115 — 36 *imellem* skilmaala *og* honum *indskyder* B meðr.
— 122 — 12 taladi til þeirra. *læs*: taladi sua til þeirra.
— 124 — 19 heimslitin skylldi; *saaledes læser* B; A *har* skylldu.
— 126 — 25 Ella suaradi. *læs*: Ella sua.
— 127 — 7 ok uilldir — ok þo uilldir
— 149 — 26 sinar skadsemdir — sinar (skadsemdir); *Ordet* skadsemdir *mangler nemlig i Haandskrifterne; dog burde i Texten snarere have staaet* sinar (syndir).
— 195 — 12 godra mann *læs*: godra manna
— 321 — 38 fifldnzt — fifldizt
— 322 — 26 firirletut — firirletit
— 348 — 5 vit gud. — vit Gad.
— 351 — 21 var uon; *saaledes Codex; bör være* varð uor; *se Side* 350 *Linie* 33-34: er Raab vard vðr vid
— 354 — 39 þeisr kolo *læs*: þeir skolo
— 362 — 27 til iarðanna; *feilskrevet i Codex for* til Jordanar.
— 383 *Note* 6) *er ikke ganske tydelig;* C *og* A *have som der staar i Texten*: ganga eyrna sinna; B *har*: ganga heimoliga ðrna sinna; Fragm. *har:* ganga heimolega *og udelader* ðrna sinna.
— 403 *Linie* 28 Sair *læs*: Jair
— 503 — 16 ast er goðvilia- — ast oc goðvilia-
— 594 — 10 þonostosvæin — þionostosvæin

THE LIBRARY OF CONGRESS

THE LIBRARY OF CONGRESS

